

සිංහල මිලියනපුරුණය

පටුන වෙත

සිතියම් සහිත
සද්ධමාදස නම් වූ
සිංහල මිලිඤ්ජුශ්භය
(ගැටපද විවරණ සහිත යි)

මහනුවර උපාමිත පුස්තකාල මහා විහාරවාසී වූ
හිතවිකුඹුරේ සුමංගල ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ
විසින්
පාලිමිලිඤ්ජුශ්භය පෙරළීමෙන්
විරචිත යි.

විද්‍යාඥය පිරිවෙණෙනි ආචාර්ය
ගලගම පණ්ඩිත ගුරුණච්ඡර
ස්ථවිරපාදයන් වහන්සේ විසින්
ලිපි දෙප්‍රාපනරණයෙන් ප්‍රතිසංස්කෘත යි.

ශ්‍රී බු.ව. 2514
ක්‍රි.ව. 1970

සංශ්ලේෂණය

මිලින්ද නම් රජ කෙනෙකුන් විසින් නගන ලද උභතොකොටික වූ ප්‍රශ්නයන්ට නාගසෙන නම් රහත්තෙරකෙනෙකුන් වහන්සේ විසින් දෙන ලද ධර්මානුකූල පිළිතුරු සංග්‍රහ කොට මිලින්ද පඤ්ඤා කරණ ලද පාලිග්‍රන්ථය මිලින්ද පඤ්ඤා ය යි ප්‍රසිද්ධ ය. මේ ග්‍රන්ථයට අයත් වන්නේ පාලිසාහිත්‍යයෙහි ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨස්ථානයකි. මෙහි රචනා විලාසය අතිශය මනෝමය ය. එය මෙයින් අපේක්ෂා කළ අර්ථයට ඉතාමත් උචිත ය. මෙයින් ප්‍රකට වන මිලින්දපඤ්ඤාගේ ප්‍රශ්න විචාරණශක්තිය පරදින්නේ නාගසෙන තෙරුන්ගේ ප්‍රශ්න විසර්ජනශක්තියට පමණකි. ඒ දෙදෙනාගේ ඒ ශක්ති දෙක ම අතිශයශ්‍රේණිවත්‍යවත් ය. තර්කයෙහි අතිශය දක්ෂ වූ නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ පරවාදමත්‍ය සඳහා තර්කශාස්ත්‍රයට වඩා අලංකාර ශාස්ත්‍රය ම යෙදූහ. බොහෝ විට ස්වකීයමතයන් ස්ථූට කිරීමට උන්වහන්සේ උපමාවන්ගේ හා නිදර්ශනයන්ගේ ද පිහිට සෙවූහ. තැනට නිසි උපමානිදර්ශනයන් දක්වීමෙහි උන්වහන්සේ තුළ වූ ශක්තිය අද්විතීය ය. සිවුපිළිසිඹියා පත් රහත් කෙනෙකුන් තුළ මිස අනෙක් කෙනෙකුන් තුළ නො පිහිටන ධර්මප්‍රතිභානයන් මිලින්දපඤ්ඤායෙහි බොහෝ තැනින් ප්‍රකට වේ.

මිලින්දපඤ්ඤා රචනා කාලය

මිලින්දපඤ්ඤා හා නාගසෙනතෙරුන් වහන්සේ ද මනස්කල්පිත පුද්ගලයන් නො වන බව මතු දැක්වෙන කරුණුවලින් ඔප්පු වෙයි. ඒ දෙදෙනා අතර සිදු වූ, මේ ග්‍රන්ථයෙහි දැක්වූ, සංවාදය ද නුවූවක් නො වේ. එහෙත් ඒ සංවාදයට අනතුරු ව ම එය ග්‍රන්ථාරූඪ වූයේ ය යි කීමට මේ පොතෙහි මූල ම යෙදී තිබෙන “තං යථානුසූයතෙ” යන පාඨය ඉඩ නො දෙයි. ඒ පාඨයෙන් හැඟෙන්නේ ඒ සංවාදය සිදු වීමෙන් කලකට පසු ශ්‍රැතිපරම්පරාවෙන් ලද කරුණු සංග්‍රහ කොට මිලින්දපඤ්ඤාය කළ බව යි. පාළි අටුවාවන්හි කීප පළක ම මිලින්ද පඤ්ඤායෙන් උපුටාගත් පාඨ ඇතත් ඒ පාඨ දැන් අප අතට පැමිණ තිබෙන මිලින්දපඤ්ඤායෙහි පාඨයන් හා හැම ලෙසින් ම සමාන නො වන බව මතු දැක්වෙන නිදර්ශනයන්ගෙන් ඔප්පු වෙයි.

සුමංගලවිලාසිනියෙහි අම්බට්ඨසුත්තවණ්ණනාවෙහි මිලින්දපඤ්ඤායෙන් උද්ධරණය කළ-

“අතිදුක්කරං භන්නෙ නාගසෙන භගවතා කතන්ති.” කිං මහාරජාති. ‘මහාජනෙන නිරිකරණොකාසං බ්‍රහ්මායුබ්‍රාහ්මණස්ස අන්තෙවාසිඋත්තරස්ස ච බාවරිස්ස අන්තෙවාසිනං සොළස බ්‍රාහ්මණානං ච සෙලස්ස බ්‍රහ්මණස්ස අන්තෙවාසිනං තිසමාණවානඤ්ච දස්සෙසි භන්නන්ති. ‘න මහාරාජ භගවා ගුණා දස්සෙසි. ඡායං භගවා දස්සෙසි. ඉද්ධියා අභිසඛ්ඛරිඤ්චා නිවාසනනිවඤ්චා කායබන්ධනබද්ධං විවරපාරුතං ඡායාරූප මත්තං දස්සෙසි මහාරාජා’ ති. ‘ඡායාරූපෙ දිට්ඨෙ සති දිට්ඨො යෙව නනු භන්නන්ති. ‘නිට්ඨතෙතං මහාරාජ,

හදයරූපං දීස්වා බුජ්ඣානකසත්තො භවෙය්‍යා, හදයමංසං තින්නෙඤා දස්සෙය්‍යා සම්මාසම්බුද්ධොති. 'කල්ලොසි'¹ හන්තෙ නාගසෙනාති".

යන මේ පාඨය පපඤ්චසුදනියෙහි බ්‍රහ්මායුසුත්තවණ්ණනාවෙහි ද, සුත්තනිපාතට්ඨකථාවෙහි සෙලසුත්තවර්ණනාවෙහි ද දක්නා ලැබේ. ඒ පොත්හි ලෙඛකප්‍රමාදයෙන් වූ විසදාශපාඨ පෙණෙතත් එය මෙහි දී සැලකිය යුතු නො වේ.

මේ පාඨය හා අර්ථයෙන් සමාන වන මිලින්දපඤ්චපාඨය මෙසේ යි-

“දුක්කරං හන්තෙ නාගසෙන භගවතා කතං, යං එකස්සපි අදස්සනීයං තං දස්සෙන්නොනාති. 'න මහාරාජ භගවා ගුය්හං දස්සෙසි. ඉද්ධියා පන ඡායාං දස්සෙසි'ති. ඡායාය හි හන්තෙ දීට්ඨාය දීට්ඨායෙව හොති ගුය්හං යං දීස්වා නිට්ඨඞ්ග තොති..... යදි මහාරාජ කොච්චි භගවතො හදයං දීස්වා බුජ්ඣෙය්‍යා තස්සපි භගවා යොගෙන හදයං දස්සෙසා”. (මුලින මිලිඤ්චපඤ්චයෙහි 134 පිටුව).

අටුවාවන්හි එන යථොක්ත පාඨය හා මේ මිලින්දපඤ්චපාඨය ද අසමාන ය යි කාට වුවත් පැහැදිලි වේ. මිලින්ද පඤ්චයෙහි වත්ථගුය්හනිදස්සන පඤ්චයෙහි මුල එක ම සෙලබ්‍රාහ්මණයා පමණක් සඳහන් වතත් අටුවා පාඨයෙහි තවත් නම් ද සඳහන් වේ.

මනොරථපූරණියෙහි පස්වන වර්ගයෙහි අටවැනි සූත්‍රවර්ණනාවෙහි මිලින්දපඤ්චයෙන් උද්ධෘත-

“හන්තෙ නාගසෙන එකස්මිං අච්ඡාරාක්ඛණෙ පවතිත්ත විත්තසඞ්ඛාරා සවෙ රූපිනොඅස්සු, කීවමහාරාසිභවෙය්‍යාති. වාහසතානං ඛො මහාරාජ විහිනං අඛිඞ්චුළං ච වාහා විහිසත්තම්මණානි වෙ ච තුම්ඛා එකච්ඡාරාක්ඛණෙ පවතතිතස්ස විත්තස්ස සඞ්ඛම්පි න උපෙන්නි. කලම්පි න උපෙන්නි. කල භාගම්පි න උපෙන්නි’ති.”

යන පාඨය මිලින්දපඤ්චයෙහි එන්නේ බොහෝ අඩුපාඩු සහිත ව ය. මේ පාඨයෙහි මුල ම පෙණෙන මිලිඳුරජුගේ ප්‍රශ්නය මිලින්දපඤ්චයෙහි නො පෙණේ. ඊට මුලින් උගතත්වයක් ඇති බව හැඟේ.

මිලින්දපඤ්ච පාඨය මෙසේ යි:-

¹ 'කුසලොසි' සුමංගල විලාසිනී පපඤ්චසුදනී අටුවාවන්හි පෙණේ.

“(තෙත හි හන්තෙ නාගසෙන බුද්ධො අසබ්බඤ්ඤා, යදි තස්ස පරියෙසනාය, සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤං භොතිති.)..... (මෙතැන ඌනකයක් තිබේ). වාහසනං බො මහාරාජ වීහීනං අඛිච්චුළං ච වාහා වීහීසන්තම්මනානි චෙ ච තුම්බා එකච්චරාක්ඛණෙ පවත්ත විත්තස්ස එත්තකා වීහී ලක්ඛං (?) යපීයමානෙ පරීක්ඛයං පරියාදනං ගච්ඡෙය්‍යං” (මිලිඤ්ඤපඤ්ඤ 81 වන පිටුව).

මෙහි අවසානභාගය ද අටුවාවෙහි පෙනෙන පාඨය හා අසමාන ය.

සුමංගලවිලාසිනියෙහි මහාපරිනිබ්බාණසුත්තවණ්ණනාවෙහි පෙනෙන-

“හන්තෙ නාගසෙන කතමං බුද්දකං?කතමං අනුබුද්දකන්ති? දුක්කටං මහාරාජ බුද්දකං. දුබ්භාසිතං අනුබුද්දකං”

යන පාඨය මිලින්දපඤ්ඤයෙහි (114) වන පිටුවෙහි)

“කතමානි තානි බුද්දකානි සික්ඛාපදානි? කතමානි අනුබුද්දකානි සික්ඛාපදානී’ති දුක්කටං මහාරාජ බුද්දකසික්ඛාපදං දුබ්භාසිතං අනුබුද්දකසික්ඛාපදං”.

යන ලෙසින් පෙනේ.

මේ සංසන්දනයෙන් පැහැදිලි වන්නේ අටුවාආදුරු බුදුගොස්තෙරණුවන් දැන් තිබෙන මිලින්දපඤ්ඤය නුදුටු බව යි. දැන් තිබෙන මිලින්ද පඤ්ඤය අටුවා කිරීමෙන් පසු කාලයක කළ බව එයින් ම ඔප්පු වේ. මේ මිලින්දපඤ්ඤය රචනා කළ කාලය පිළිබඳ ව මීට වැඩි දෙයක් කිය නො හැකි ය.

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි මූල

අටුවා ලියන කාලයෙහි දැන් තිබෙන මිලින්දපඤ්ඤය නො තිබුණු බවත්, එහෙත් අනෙක් මිලින්දප්‍රශ්නයක් පැවැති බවත් යට දැක් වූ කරුණුවලින් තීරණය කර ගත හැකි ය. ඒ පුරාතන මිලින්දප්‍රශ්නය කිනම් භාෂාවකින් ලියා තුබුනේ දැයි නිශ්චය කිරීමට ප්‍රමාණවත් සාක්ෂ්‍ය දුර්ලභ ය. එහෙත් මෙහි ප්‍රාරම්භ පාඨය වූ “තං යථානුසුයතෙ” යන්න සංස්කෘතරචනාවෙකි මුහුණුවර දක්වන්නකි. එය “තද්‍යථානුශ්‍රයතෙ” යන සංස්කෘතපාඨයෙහි පාලිපරිවර්තනය යි. එහෙයින් වර්තමාන පාලිමිලින්දපඤ්ඤයට මුල් වූයේ සංස්කෘතභාෂාවෙන් ලියා තුබුණු මිලින්දප්‍රශ්නයෙකැ යි අනුමාන කට හැකි ය.

‘අටුවාවාරීන් වහන්සේ සංස්කෘතග්‍රන්ථයකින් කරුණු ගණිත් ද?’ යනු දැන් නැගිය හැකි ප්‍රශ්නයකි. ‘ඔවු’ යනු ඊට දිය හැකි කෙටි පිළිතුර යි. ග්‍රන්ථයෙහි භාෂාව කුමක් වුවත් එහි ආතුළත් කරුණු බුද්ධ වචනයන්ට අවිරුද්ධ නම්, ස්වමතයන් ස්ථිර කිරීමට ඉවහල් වේ නම්, එබඳු කරුණු ගෙන පෙළඹසට නඟා දැක්වීම අටුවාවාරීන්

වහන්සේට නුපුරුදු වූවක් නො වේ. ස්වනිකායිකයෙකු නො වූ ද මහාකවි අශ්වගොෂ තෙරුන්ගේ පොත්වලින් ගත් කරුණු බුදුගොස්තෙරුන්ගේ අටුවා පොතේ පෙනෙන බව අපි දනිමු.

ඒ මූලය වූ සංස්කෘතමිලින්දප්‍රශ්නය පවා සංවාදයෙන් කලක් ගත වූ පසු කළ බව සිතිය හැකි ය.

අටුවා ඇදුරු බුදුගොස්තෙරණුවෝ සිය ගත්වලට නොයෙක් ගත්වලින් කරුණු ගත්හ. එහෙත් ඒ කරුණු ගත් ගත්වල නම් හෝ ගත් කතුවරුන්ගේ නම් හෝ බොහෝ විට නො දැක්වූහ. සුමංගලවිලාසිතියෙහි නිකාය ශබ්දර්ථ දැක්වීමෙහි දී පාණිනියෙහි තුන්වන අධ්‍යායයෙහි තුන්වන පාදයෙහි එය ලොකව්‍යවහාරයෙන් ගත් සාධකයකැ යි කීහ. පාණිනියෙහි නම වත් නො දැක්වූහ. මනෝරථපූරණියෙහි (හේවාචිකාරණ මූලයෙහි 451 වන පිටුවෙහි) ජනපද විතර්කය විස්තර කිරීමෙහි දී දැක් වූ “අසුකො ජනපදෙ බෙමො සුභික්ඛො” යන්න මහාකවි අශ්වගොෂතෙරුන්ගේ සෞන්දර්‍යන්දකාවායෙහි පසළොස් වැනි සර්ගයෙහි 42 වන ශ්ලෝකයෙහි ප්‍රථමාර්ධයය වූ “අසොක්ෂෙමො ජනපදෙ සුභික්ෂොසාවසො ශිව්‍යො” යන්නෙහි පාලිපරිවර්තනය වූ නමුත් ඒ බවක් නො කීහ.

මෙලෙසින් නම් නො කියා නොයෙක් පොත්වලින් කරුණු ගත් අටුවාවාරීන් වහන්සේ නාගසෙනතෙරුන්ට දැක්වූ ගෞරවය ඉතා මහත් ය. උන්වහන්සේ බොහෝවිට නම් දැක්වූ සීහලවිධකථා ආදී පැරණි අටුවාවන්ට ද වඩා මිලින්දප්‍රශ්නයට ගරු කළහ. උන්වහන්සේ සුමංගලවිලාසිතියෙහි දී හා පපඤ්චසුදනියෙහි දී ද යථෝක්ත “අතිදුක්කරං” යනාදී මිලින්දපඤ්චපාඨය උද්ධරණය කරද්දී “කිමෙත්ථ අඤ්ඤෙන වත්තඛබ්බං, චුත්තමෙතං නාගසෙනත්ථෙරෙනෙව මිලින්දරඤ්ඤ පුට්ඨෙත” (=මෙහි ලා අනෙකෙකු විසින් ම මෙය කියන ලදී) යි කියමින් නාගසෙන වචන අතිශය ප්‍රාමාණිකත්වයෙන් හා මහාපදෙශත්වයෙන් ද සැලකූහ. සුත්තනිපාතවිධකථාව මෙහි දී මේ පාඨයෙහි “අඤ්ඤෙන” (=අනෙකෙකු විසින්) යන්න “අම්හෙහි” (=අප විසින්) යි යෙදුනේ ය. අටුවාවාරීන් වහන්සේ විසින් මිලින්දප්‍රශ්නය එතරම් ගුරුස්ථානයෙහි ලා සලකන ලද්දේ නම් අන්‍යයන් ගැණ කියනුම කිම?

සීහල ගත්කතුවරු

ලක්දිව සීහල ග්‍රන්ථකර්තෘවරයෝ ද, මිලින්දපඤ්චය අමතක නො කළහ. ඉතාමත් පැරණි වූ මිලින්දප්‍රශ්න සීහල පරිවර්තනයක් අපට දැන් නැතත් එබන්දක් නො වූයේ ය යි කිය නො හැකි ය. කුරුණෑගල රාජ්‍යසමයෙහි නැතහොත් ඊට ආසන්න කාලයෙක්හි කරණ ලද සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි හා ජයවර්ධනපුර රාජ්‍ය කාලයෙහි කළ සද්ධර්ම රත්නාකරයෙහි ද මිලින්දප්‍රශ්නයෙහි සංක්ෂේපයක් අන්තර්ගත

ය. 'මිලිඳු' නාමය සිංහල කවීන්ගේ සිහියෙන් ඉවත් නො වූ බව පැරකුම්බා සිරිතෙහි 72 වන කවෙහි-

“පැනය කියන විසඳන කල මිලිඳුනිරිඳු සදිසිවාද” යන පාදයෙන් ඔප්පු වේ.

හිමාලයෙහි වූ 'රක්ඛිතතල' නම් පර්වතයක් මිලින්දපඤ්ඤයෙහි සඳහන් වේ. මේ නාමය අනෙක් පාළි පොතක දුටු බවක් අපට මතක නැත. සිංහල පොත්හි රක්ඛිතතල හිමාලයෙහි වූ රක්ගල්තලක් නම් සඳහන් වේ. ඒ 'රක්ගල්තල' යන්න සඳහා එහි සැබෑ අර්ථය නො සලකා මේ 'රක්ඛිතතල' යන වචනය පාළි මිලින්දපඤ්ඤයෙහි යෙදුනේ නම්, මේ පාළිමිලින්දපඤ්ඤයට වඩා පැරණි වූ සිංහල මිලින්දප්‍රශ්නයක් තුබුනු බවත් එය ද බලමින් පාළිමිලින්දපඤ්ඤය ලියූ බවත් සිතිය හැකි ය. 'රක්' යනු 'මනාශිලා' නම් උපධාතුවිශේෂයට සිංහල නාමයකි. 'මනොසිලාතල' යන්න සිංහලයට පෙරලූ පැරණි ගත්කතුවරු 'රක්ගල්තල' යි යෙදූහ. 'රක්ගල්තල' යන්නෙහි ඇති ඒ අර්ථය නො දත්තෙකු අතින් එය 'රක්ඛිතතල' යි පාළියට පෙරළීමට බැරි බවක් නො මැනී යි. පාළිමහාබෝධිවංශකර්තෘ ආදී ශ්‍රේෂ්ඨ උගතුන් අතින් ද මෙ බඳු වැරදි වූ බව පෙනෙන හෙයින් මෙය ද නො විය හැක්කක් නො වේ.

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි ඇතුළත් කරුණු

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි මූල මිලිඳුරජුගේ හා නාගසෙනතෙරුන්ගේ ද පූර්වජන්ම ප්‍රවෘත්තිය හා මිලිඳුරජතුමා පණ්ඩිත ය යි ප්‍රසිද්ධ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් කරා එළඹ ප්‍රශ්න විචාරා ඔවුන් පැරද වූ පරිදිත්, රහතුන් වහන්සේ දෙවිලොවට වැඩ මිනිස් ලොව ඉපද මිලිඳුරජු දමනය කර සසුන්වැඩ වඩන මෙන් මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රයන්ට ආරාධනා කළ පරිදි හා එය පිළිගත් ඒ දෙවිපුත්‍ර මිනිස්ලොව ඉපද නාගසෙන නම් ව එකලට පැවැති ශාස්ත්‍රයන් ඉගෙන එහි හරයක් නො දක බුද්ධධර්මයෙහි පැහැද පහණ ව සිවුපිළිසිඹියා පත් රහත් වූ පරිදිත්, පසු ව මිලිඳුරජු හමු ව ඔහු පහදවාගත් අයුරුත් ප්‍රකාශිත ය. ඊලඟට මිලිඳුරජුගේ ප්‍රශ්නරාශියක් හා නාගසෙනතෙරුන් වහන්සේ ඊට දුන් පිළිතුරුත් එයි. අවසානයෙහි යොගාවචරයෙකුට අවශ්‍ය කරුණු රාශියක් ඇතුළත් ය. ඒ කරුණු අසා පැහැදුනු මිලිඳුරජතුමා සිය නමින් මහාවිහාරයක් කරවා නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේට පුද, පසු ව සිය වැඩිමහලු පුත් කුමරුන්ට රාජ්‍යය භාර කර පැවිදි වූ රහත් වූ බවත් දැක් වූ කථාවෙන් පොත අවසන් වෙයි.

ත්‍රිපිටකයෙහි නොයෙක් තැනින් උපුටා ගත් ගද්‍යපද්‍යසාධක පාඨ රාශියක් සාධකපාඨ මිලින්දපඤ්ඤයෙහි ඇතුළත් වෙයි. මිලින්දපඤ්ඤය ඉංග්‍රීසි භාෂාවට පරිවර්තනය කළ රෙරස් ඩේවිඩ්ස් පඩිතුමා තමාගේ පොතේ සංඥපනයෙහි ඒ සියල්ල සැකෙවින් දක්වා එයින් සමහරක් පෙනෙන මුල්තැන් ද සඳහන් කරයි. මුල්තැන් සොයා ගත නො හැකි වූ පාඨයන්හි දී ඒ බව ද දක්වයි.

එතුමා විසින් සොයා ගත නො හැකි ය යි දැක්වූ පාඨයන්ගෙන් සමහරක් තිබෙන මුල්තැන් සොයා ගැනීම එතරම් අපහසු නො වේ. එහෙත් සමහර පාඨ තිබෙන මුල් තැන් සොයා ගැනීම ඉතාමත් අපහසු ය. සිංහල, සියම්, බුරුම අකුරුවලින් මුද්‍රිත බොහෝ ත්‍රිපිටකග්‍රන්ථයන්හි ක්‍රමානුකූල සුවි පත්‍ර, අනුක්‍රමණිකා ආදිය නොමැති වීමත්, ඉංග්‍රීසි අකුරෙන් මුද්‍රිත පොත්හි තිබෙන ඒ සුවිපත්‍ර ආදියෙහි අසම්පූර්ණත්වයක් ඒ අපහසු බවට ප්‍රධාන හේතුව ය යි කිය හැකි ය. මිලින්දපඤ්ඤයෙහි බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් හා ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන් විසින් ද දෙසූ සේ දැක්වූ සමහර පාඨ ක්‍රමානුකූල පරීක්ෂනයක් කළත් වර්තමාන ත්‍රිපිටක පාළියෙන් සොයා ගත නො හැකි ය යනු සමහරුන්ගේ අදහසකි. ඒ අදහස සත්‍ය වුවොත් මිලින්ද පඤ්ඤයෙහි සංස්කෘත මූලකත්වය තහවුරු වෙයි.

ඌනතා

වර්තමාන මිලින්දපඤ්ඤය අසම්පූර්ණ ය යනු එහි ම අවසානයෙහි දැක්වේ. සම්පූර්ණ මිලින්දපඤ්ඤයෙහි ප්‍රශ්න තුන්සිය හතරක් ඇතුළත් විය යුතු නමුත් එයින් දෙසාළිසක් ම මේ පාළිමිලින්දපඤ්ඤයෙහි නැති බව සඳහන් වෙයි. ඒ ඌනත්වය කෙසේ වූයේ ද යි නිශ්චය වශයෙන් නො කිය හැකි ය. බොහෝ සංස්කෘත ප්‍රාකෘත බෞද්ධ ග්‍රන්ථ විනාශ වී ගිය බව අපි දනිමු. මිලින්ද ප්‍රශ්නය ද එසේ විනාශයට ලං ව පැවැති අවස්ථාවක ඉතිරි ව තුබුණු කොටස පාළියට නැගීමෙන් මේ මිලින්දපඤ්ඤය සකස් කළ බව සලකතොත් ඒ ඌනත්වයට හේතුව කුමක් ද යි සිතා ගත හැකි ය.

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි සඳහන් පුද්ගලයෝ

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි සඳහන් පුද්ගලනාම රාශියකි. ඒ එක් එක් නාමයක් ගැණ විවරණ ලියන්නට සැරසුනොත් මේ සංඥපනය අතිශය දීර්ඝ විය හැකි ය. එහෙයින් මෙහි අවශ්‍යයෙන් විවරණය කළ යුතු මිලිඳු, නාගසෙන ආදී නම් කීපයක් පිළිබඳ ව සංක්ෂිප්ත විවරණ ලියනට අදහස් කරමු. රෙරස් ඩේවිඩ්ස් පඬිතුමාගේ මිලින්දප්‍රශ්න ඉංග්‍රීසි පරිවර්තන සංඥපනයෙහි හා කේම්බ්‍රිජ් විශ්වවිද්‍යාලය මගින් සම්පාදනය කළ ඉන්දියා ඉතිහාසයෙහි ද මිලිඳුරජු පිළිබඳ ව මේ තාක් සොයා ගත හැකි ව විස්තරය ඇතුළත් වෙයි. ඒ අනුව ඒ රජතුමා පිළිබඳ විස්තරය දැක්වීම අපට අපහසු නො වන බව ඒ පඬිතුමාට හා ඒ ඉතිහාසකර්තෘවරයාට ද ස්තූතිපූර්වක ව සඳහන් කරමු.

මිලිඳු රජු

මිලිඳුරජතුමා මනස්කල්පිත පුද්ගලයෙකු නො වන බව යට දැක්වීමු. මිලින්දපඤ්ඤයෙහි සඳහන් පරිදි ඒ රජතුමා ‘අලසන්ද’ නම් දිවයිනෙහි කලසී නම් ග්‍රාමයෙහි උපන්නෙකි. සාගලපුරය රාජධානිය කොට ගෙන විශාල ප්‍රදේශයක් පාලනය කළ යොන් රජෙකි.

‘අලසන්ද’ යනු ඇලැක්සැණ්ඩර් නම් ග්‍රීක් රජුට අයත් ව පැවැති ඇලැක්සැණ්ඩරියා නම් ප්‍රදේශයට යෙදූ මාගධිකනාමය යි. ඒ අලසන්දුව දිවයිනකැ යි

මෙහි දැක්වේ. කාබුල් නදියෙහි අතුගංගා වූ චේනාබ්, රාචී යන නදී දෙක අතර පිහිටි හෙයින් ඒ නමින් ප්‍රසිද්ධ වූ බව සිතා ගත හැකි ය. ශාකලද්වීප යනු ද මීට ම අනික් නමකි. අලසන්ද්වයන සාගලපුරයේ සිට යොදුන් දෙසියයකින් ඇත පිහිටි බව මේ පොතෙහි සඳහන් වේ.

කලසීග්‍රාමය ගැණ අනික් තැනක සඳහන් නො වේ. දැනට ඉන්දියාවෙන් සොයා ගෙන තිබෙන නානාවිධ පැරණි ග්‍රීක් කාසි අතර ‘කරිසි’ යන නගර නාමයක් සඳහන් එකක් ද තිබේ. ඒ කාසිය වාත්තු කරවන ලද්දේ ක්‍රිස්තුත්පත්තියට අවුරුදු 180 කට පෙර ඉයුක්‍රටිඩෙස් (Eukratides) නම් රජෙකු විසිනි. මේ කාසියෙහි සඳහන් කරිසිනගරය හා මිලින්ද පඤ්භයෙහි සඳහන් කලසීග්‍රාමයත් එකක් ම විය හැක්කැ යි යුරෝපීය පඬිවරු සලකති.

සාගලපුරය බෞද්ධසාහිත්‍යයෙහි සුප්‍රසිද්ධ ය. පුරාතනයෙහි දඹදිව ධනවත් පවුල්වල තරුණයන්ට රූපසම්පන්න භාර්යාවන් සැපයුවේ මදුරට සාගලපුරය ය යනු කුසජාතක, මහාකස්සපවර්ත ආදියෙන් ඔප්පු වෙයි. සාගලපුරය හා කාශ්මීරදෙශයන් අතර දුරප්‍රමාණය දෙළොස් යොදුනකැ යි මිලින්දපඤ්භයෙහි දැක්වේ. වර්තමාන පංජාබ්දෙශයෙහි සියල්කොට්නගරය පුරාණ සාගලනගරය ලෙස සැලකේ. ‘සියල්’ යන්න ‘සාගල’ යන්නෙන් ආවකි. මේ ‘කොට්’ යන්න හා සිංහල ‘කොටු’ යන්න ද සමාන ප්‍රභව ඇති එකාර්ථවත් ශබ්ද ය.

මිලිදුරජතුමා යෝනයෙකු බව මෙහි සඳහන් වෙයි. ‘යොන’ යනු ද ‘යවන’ යනු ද සමානාර්ථ ය. ඒ නම් දෙක ම ව්‍යවහාර වූයේ ඉන්දියාවෙන් බටහිරදිග පිහිටි රටවල වැසියන් උදෙසා ය. විශේෂයෙන් ග්‍රීක් ජාතිකයෝ ඒ නාමයෙන් දඹදිව වැසියන් අතර ප්‍රසිද්ධ වූහ. එහෙයින් මිලිදුරජතුමා ග්‍රීක්ජාතිකයෙකු විය යුතු ය.

බැක්ට්‍රියාවේ සිටි ග්‍රීක්රජුන්ගේ නම් අතර ‘මිනැණ්ඩර්’ යන නමක් ද දක්නා ලැබේ. මේ රජුගේ නාමය දරණ කාසි වර්ග දෙවිස්සක් බස්නාහිරින් කාබුල්නුවර ද නැගෙනහිරින් මුදුරාව ද උතුරෙන් කාශ්මීරය ද තෙක් වූ ඉතා විශාල ප්‍රදේශයක තැනින් තැන තිබී දැනට සොයා ගෙන තිබේ. ඒ කාසිවල එක් පැත්තක යම්කිසි රූපසටහනක් ද ග්‍රීක්භාෂා වාක්‍යයන් ද අනික් පැත්තෙහි බරොස්ති අක්ෂරවලින් වූ-

1. ‘මහාරාජස ත්‍රතාරස මෙනන්දස’
(ආරක්ෂක වූ මෙනන්ද මහරජුගේ)
2. “මහාරාජස ධාර්මිකස මෙනන්දස”
(ධාර්මික වූ මෙනන්ද මහරජුගේ)

යනාදී දෙශභාෂාමය පාඨයක් ද පෙනේ. මේ කාසිවල පෙනෙන 'මෙනැන්ඩ්‍රො' 'මෙනැන්ද්' යන නාමයන් සංස්කෘත භාෂානුරූප සේ සකස් කිරීමෙන් 'මිලින්ද' යන නම නිපදවා තිබෙන බව යුරෝපයේ පඬිවරු කියති.

එක් කාසියක පමණක් පෙනෙන චක්‍රලක්ෂණය ධර්මාශෝකරජ තුමාගේ ද ලකුණක් වූ ධර්මචක්‍රලක්ෂණය විය හැකි ය යි ද, බෞද්ධ ය යි නිශ්චය කර කිය හැකි අනික් ලකුණක් ඒ කාසිවල නැතැයි ද 'ධාර්මික' යන විශේෂණය අබෞද්ධ නරෙන්නියන්ට පවා යෙදිය හැක්කැයි ද කියමින් රෙරස් ඩේවිඩ්ස් පඬිතුමා මිලිදුරුපතුමාගේ බෞද්ධත්වය ගැණ සැක කරයි. එහෙත් බැක්ට්‍රියාවේ ජනයා මෙන් ම රජවරුන් ද බෞද්ධයන් වූ බව ඒ මහතා ම අනික් තැනක දී කියයි.

මිලිදුරුපතුමා බුද්ධශාසනයෙහි පැවිදි ව රහත් වූ බව මිලින්දප්‍රශ්නයෙහි සඳහන් වේ. මිලිදුරුපතුමා කලුරිය කළ පසු එතුමාගේ ශරීරය ආදහන කළ බවත් එතුමාගේ ශරීරධාතු ලබා ගැනීම සඳහා බොහෝ නගරයන් තරඟ කළ බවත්, ශරීරධාතු බෙදා ගැනීමකට ඒ නගරයන් එකඟවීමෙන් ආරාචුල අවසන් වූ බවත්, ධාතු ලබා ගත් නගරයන් ස්තූප තැනවූ බවත් ප්ලූටාර්ච් (Plutarch) නම් ග්‍රන්ථකර්තෘවරයාගේ ග්‍රන්ථයෙහි සඳහන් වේ. මේ කථාව ද මිලින්දප්‍රශ්නයෙහි දැක්වූ ප්‍රවෘත්තිය සත්‍යයක් ලෙස තීරණය කිරීමට සාක්ෂ්‍යයකි.

නවත් ශ්‍රීක් නාම

මිලිදුරුප්‍රගේ ඇමතියන් වූ දෙමන්ත්‍රිය, අනන්තකාය, මංකුර, සබ්බදින්න යන සතරදෙනෙකුන් ගැණ ද මේ පොතෙහි සඳහන් වේ. ඔවුන් ද නිසැක ලෙස ම යවනයන් විය යුතු ය. එහෙයින් ඔවුන්ගේ නම් ද යවනනාම විය යුතු ය. 'දෙවමන්ත්‍රිය' යන්න 'ඩෙමට්‍රියෝස්' (Demetrios) යන නමට ද 'අනන්තකාය' යන්න 'අන්තියෝලොස්' (Antiocho) යන නමට ද සමාන ය යි රෙරස් ඩේවිඩ්ස් පඬිතුමා දක්වමින් 'සබ්බදින්න' 'මංකුර' යන දෙකට ප්‍රභව වූ ශ්‍රීක් නාම කීම අපහසු ය යි ද කියයි.

නාගසෙන

නාගසෙනතෙරුන් පිළිබඳ සම්පූර්ණ විස්තරය මේ පොතෙහි ම ඇතුළත් වෙයි. පුරාතන සංස්කෘත බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්හි නාගසෙන නාමය නො පෙනෙන හෙයින් මෙය මිලින්දප්‍රශ්න කර්තෘහු විසින් නිපදවා යොදන ලද්දක් විය හැක්කැ යි සමහර යුරෝපීය පඬිවරු සිතති. ඒ මතය වැරදි ය. පුරාණ සංස්කෘත බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගෙන් වර්තමාන පණ්ඩිතලෝකයට ලැබී තිබෙන්නේ ස්වල්පයකි. ඒ පොත් ටිකෙහි සඳහන් නුවූ තරමින් නාගසෙන නම් තෙර කෙනෙකුන් ලොකෙයෙහි ඇති නුවූ සේ සිතීම යුතු නො වේ. අටුවාචාරීන්වහන්සේ නාගසෙන නාමය අමතක නො කළහ. ඊට මහත්

බුහුමනක් දැක්වූහ. මෑත කාලයේ දී ද නාගසෙන නම් තෙර කෙනෙකුන් සිටි බව හංසසන්දෙශයෙන් පෙනේ.

ඡට්ඨාස්තෘහු

බුද්ධකාලයෙහි දඹදිව සිටි පුරණකස්සප, මක්ඛලිගොසාල, නිගණ්ඨනාතපුත්ත, සඤ්ජයබෙල්ලට්ඨිපුත්ත, අජ්නකෙසකම්බල, කකුධකච්චායන යන සදෙන ද මිලිඳුරජුගේ කාලයෙහිත් සිටි සේ මේ පොතෙහි සඳහන් වේ. මෙයින් බුද්ධකාලයෙහි සිටි සදෙන ම මිලිඳුරාජ කාලයෙහිත් සිටි සේ පිළිගැනීම යුතු නො වේ. ඒ ඡට්ඨාස්තෘවරයන් විසින් ඇති කළ සමයයන්හි (=ආගම්වල) එකල සිටි ප්‍රධානියන් ඒ ප්‍රථමයන්ගේ නම්වලින් ම හැඳින්වූ සේ සැලකීම යොග්‍ය ය.

මිලින්දපඤ්ඤයෙහි සිංහල පරිවර්තනය

මේ සිංහල මිලින්ද ප්‍රශ්නය ලියන ලද්දේ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමාගේ කාලයෙහි මහනුවර මල්වතු විහාරයේ වැඩ සිටි සීනට්කුඹුරේ සුමංගල නම් තෙරුන් වහන්සේ විසිනි. ඒ පිළිබඳ විස්තර මේ පොතෙහි මුල හා අග ද සඳහන් වෙයි.

පාළි මිලින්දපඤ්ඤය පෙරළා ඒ සුමංගල තෙරුන් වහන්සේ විසින් කළ සිංහල මිලින්දප්‍රශ්නයට උන්වහන්සේ විසින් තබන ලද නාමය 'සද්ධර්මාදස' යන්න යි. 'සදහම් කැඩපත' යනු එහි තේරුමයි.

සුමංගල තෙරුන්වහන්සේ දීඝනිකායාදී පාළිපොත් කියවූ උගතෙකු බව මේ පොතෙන් හැගේ. නොයෙක් තැන පාළිමිලින්දපඤ්ඤයෙහි නො ආ විස්තර අනික් පොත්වලින් ගෙන මීට එකතු කරන ලද නමුත් සමහර තන්හි දී මිලින්දපඤ්ඤ පාඨයන් මෙන් ම අනික් පොත්වලින් ගත් පාඨ ද වරදවා පරිවර්තනය කළ බව පෙනේ. සිංහල වාක්‍යරචනා රීති උල්ලංඝනය කළ තැන් මෙහි ඉතා සුලභ ය. සංස්කෘතභාෂාව නො දැන පාළිවචන සංස්කෘත කරන්ට සැරසීමෙන් අපහුංශවචන නො මවා බොහෝ තැන පාළිවචන ම යොදා තිබීම ප්‍රශංසාර්භ ය.

පුරාතන පැවැති අතිශය දීප්තිමත් ශාස්ත්‍රාලෝකය අතුරුදහන් වීමෙන් පසු වර්තමාන ශාස්ත්‍රාලෝකයේ ප්‍රාරම්භ අරුණසමය වූ ඒ කාලයෙහි ස්වකීය ශක්තිය නො සලකා මේ ප්‍රශ්නකධර්මග්‍රන්ථය සිංහල භාෂාවට පරිවර්තනය කරන්ට සැරසුනු ඒ සුමංගල ස්වාමීන්ද්‍රයන්වහන්සේගේ චීරත්වයට වර්තමාන සිංහලයන් අතිශයින් ගරු බුහුමන් කළ යුතුයි.

මිලින්දප්‍රශ්නය සිංහලට පරිවර්තනය කළ ද පටන් ම වාගේ උචසු උචැසියන්ට ප්‍රිය වූ පොතක් වී ය. අදත් ගම්බඳ ගෙවල්හි ආදරයෙන් කියවනු ලබන පොත් අතුරෙන් මේ පොත ද එකකි.

මේ පොත පළමුවරට මුද්‍රණයෙන් ප්‍රකාශයට පැමිණියේ ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1878 හි දී ය. මෙය එද “ප්‍රසිද්ධ” මොහොට්ටිවත්තේගුණානන්ද උන්නාන්සේගේ ආධාර ඇති ව පණ්ඩිත ස්ථවිරයන් වහන්සේලා කීපනමක් ලවා ශුද්ධ කරවා ගත් බව ඒ පොතෙහි “දැන්වීමෙහි” සඳහන් වෙයි. එය “අවිච්චි ගස්වා ප්‍රසිද්ධ කරනට යෙදුනේ:-

කොළඹ පදිනවි	කරෝලිස් පිරිස් අප්පුහාමි ද,
”	ආබුහමි ලිවේරා අප්පුහාමි ද,
”	එවිස් මැන්දිස් අප්පුහාමි ද,
”	නන්දිරිස් මෙන්දිස් අමරසේකර අප්පුහාමි ද,
”	චාර්ලිස් අර්නෝලිස් මැන්දිස්
	විජයරත්න අමරසේකර අප්පුහාමි ද

යන පස් දෙනා විසින් ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂ 2420 වන්නේ ඇසළමස පුර පසළොස්වක් රිවිදින කොළඹ දී ය.

ඊට පසු ව කොළඹ පස්වන හරස් විදියේ ශ්‍රීභාරතී යන්ත්‍රාලය හා පොත් වෙළඳ හල ද හිමි ව සිටි යූ.පී. ඒකනායක මහතා විසින් හදන්තාවාර්ය තෙල්වත්තේ ශ්‍රී අමරවංශ මහාස්ථවිර ස්වාමීපාදයන් වහන්සේගේ ද උපකාර ඇති ව සකස් කොට මුද්‍රණය කරවා 1928 ජනවාරි මස ප්‍රකාශ කළ මිලින්දප්‍රශ්නයක් ද තිබේ.

මේ පොත සංස්කරණය කර දෙන්නට ය යි කොළඹ වේල්ල විදියේ රත්නාකර පොත් වෙළඳ හල හිමි ජී.පී.ඩී. ගේබ්‍රියල් මහතා අපට ආරාධනා කර සිටියේ ය. ඒ සඳහා ගත කිරීමට තරම් කාලයක් අපට නැති හෙයින් අපි එය විද්‍යාදය පිරිවෙණෙහි ආචාර්යවරයෙකු වූ ගලගම පණ්ඩිත ශරණංකර ස්ථවිර නමට පැවරීමු. ඒ ස්ථවිර නම විසින් විද්‍යාදය පිරිවෙණෙහි ශිෂ්‍ය වූ කිනිගම ඤාණතිලක, විතාරන්දෙනියේ පඤ්ඤාකිත්ති පිටකටුවන සුමනසිරි, අගලවත්තේ සංඝරත්න යන හික්සුන්ගේ ද උපකාර ඇති ව සකස් කරණ ලද බවත්, ප්‍රථම සංස්කරණයන්හි වූ වැරදි රාශියක් ශුද්ධ කළ බවත් අපි දනිමු.

මේ සංස්කරණයෙහි වාක්‍ය මැද වරහන් ඇතුළු අංක වගයක් යෙදී තිබෙන බව පෙනේ. එය අපේ නියමයෙන් කරණ ලද්දකි. ඒ අංකයන්ගෙන් දක්වන්නේ යූ.පී. ඒකනායක මහතාගේ පොතෙහි පිටුවල අංක ය. අපේ ශ්‍රී සුමංගල ශබ්ද කොෂයට වචන සැපයූ එක් පොතක් නම් එකනායක මහතාගේ ඒ මිලින්දප්‍රශ්නය යි. මිලින්දප්‍රශ්නයෙන් ගත් වචන දැක්වීමේදී ඒ පොතෙහි පිටුවල අංක දැක්වීමු. මේ පොත පරිශීලනය කරණ අයට ඒ වචනය යෙදුනු වාක්‍යයන් බලා ගැනීමට වුවමනා වූ විට වැඩි අපහසුවක් නැති ව බලා ගත හැකි වීම එයින් ලැබෙන ප්‍රයෝජනය යි. මේ

පොතෙහි එක් එක් පිටුවෙහි මුද්‍රණෙහි ද ඒ පිටුවෙහි ඇතුළත් කොටස අඩංගු වන එකනායක මහතාගේ පොතෙහි පිටුවෙහි හෝ පිටුවල අංක දක්වන ලදී.

මීට, වැලිවිටියේ සොරක ස්ථවිර.

ශ්‍රී බු.ව. 2499

ක්‍රි. ව. 1955 අගෝස්තු මස 1 දින විද්‍යාඥය පිරිවෙණේ දී ය.

සූචි පත්‍රය

සංඥාපනය	iii
බාහිර කථා	1
සූචියොගප්‍රශ්නය යි.	30
දෙවෙනි වර්ගය	47
තුන්වන වර්ගය	59
සතර වැනි වර්ගය.	73
පස්වන වර්ගය	81
සවැනි වර්ගය	85
සත්වන වර්ගය	90
පෘථිවි විසජ්ජනා	101
මෙණ්ඩකප්‍රශ්නය	103
ආවර්ජනාප්‍රතිබද්ධප්‍රශ්නය	119
දෙවදක්තප්‍රවුඡ්ඡාප්‍රශ්නය	127
විශ්වන්තර පෘථිවි කම්පා ප්‍රශ්නය	133
සිවිරාජ ප්‍රශ්නය	141
ගර්භාවක්‍රාන්තිප්‍රශ්නය	146
ශාසනායුෂ්‍යප්‍රශ්නය	156
කම්ඝයප්‍රශ්නය	161
විවෙකගුණප්‍රශ්නය	167
ත්‍රිමාසායුෂ්‍ය පරිච්ඡේදප්‍රශ්නය	169
සික්ඛාසමුහනන ප්‍රශ්නය	172
ආවායථිමුඡ්ඡිප්‍රශ්නය	174
මරණභයප්‍රශ්නය	176
පිරිත් ප්‍රශ්නය	182
ප්‍රත්‍යයලාභප්‍රශ්නය.	186
අනාපත්තිප්‍රශ්නය	191
පිරිස් පරිහරණ ප්‍රශ්නය	192
අභේදයපිරිස් ප්‍රශ්නය	194
ශ්‍රේෂ්ඨධම් ප්‍රශ්නය	195
උණුලේ නිර්ගත ප්‍රශ්නය	199
සෙල ප්‍රශ්නය.	208
මොසපුරිසවාද ප්‍රශ්නය	214
අවේතනවාක්‍ෂප්‍රශ්නය	216
වුඤ්ඤා භක්ත ප්‍රශ්නය	218
ආම්සපුජාප්‍රතික්‍ෂේප ප්‍රශ්නය	224
පපටිකාපතිතප්‍රශ්නය	227

ශ්‍රමණවිනිශ්චය ප්‍රශ්නය	230
උබ්බිල්ලාවිතප්‍රශ්නය	232
අභිංසානිග්‍රහප්‍රශ්නය	233
සංඝපනාමිත ප්‍රශ්නය	235
මොද්දලයාන සෘද්ධිවිභාගප්‍රශ්නය.	240
විනයප්‍රතිච්ඡන්තප්‍රශ්නය.	242
මුසාවාදපාරාජිකාප්‍රශ්නය.	245
කාලවිලෝකනප්‍රශ්නය	247
මරණසමුච්ඡේද ප්‍රශ්නය	249
මෙත්තානිසංඝප්‍රශ්නය	252
කුශලාකුශලකාරීවිශේෂ ප්‍රශ්නය	261
අමරාදේවීප්‍රශ්නය	273
අර්හත් නිර්භයප්‍රශ්නය	276
සර්වඥනුමාන ප්‍රශ්නය	278
සෙනාසනප්‍රශ්නය	280
උදරසංයත ප්‍රශ්නය	282
බක්කුලඥෙර ප්‍රශ්නය	284
නිච්ඡාණමාර්ගප්‍රශ්නය	291
ලොමසකාශ්‍යපප්‍රශ්නය	293
ජොතිපාලමාණවකප්‍රශ්නය	297
සට්ඨකාරවාසප්‍රශ්නය	299
බ්‍රාහ්මණරාජ ප්‍රශ්නය	301
සඵඤ්ඤාවර ප්‍රශ්නය	305
බ්‍රහ්මාරාධනා ප්‍රශ්නය.	315
ගුරුවිරහිතප්‍රශ්නය	319
එකබුද්ධධාරණීප්‍රශ්නය	322
සංඝපූජනීය ප්‍රශ්නය	326
ප්‍රච්ඡාදවිශේෂ ප්‍රශ්නය	332
දුෂ්කරක්‍රියා ප්‍රශ්නය.	334
සීරළු ප්‍රශ්නය	342
එකවේදනා ප්‍රශ්නය	349
ගෘහස්ථපාරාජික ප්‍රශ්නය	351
ශ්‍රමණදුශ්ශීල ප්‍රශ්නය	354
උදකප්‍රාණිප්‍රශ්නය	356
නිෂ්ප්‍රපඤ්චප්‍රශ්නය	360
ලෙගතිප්‍රශ්නය	363
අසම්මොහ ප්‍රශ්නය	364

සිංහනාද ප්‍රශ්නය	367
නිර්වාණවිමතිවිච්ඡේදනප්‍රශ්නය	370
නිර්වාණාකාශොපමා ප්‍රශ්නය	374
යක්‍ෂ ප්‍රශ්නය	375
සර්වඥසෘෂිප්‍රශ්නය	376
සූර්යොපක්ලේශ ප්‍රශ්නය	377
කෑරප්‍රභා ප්‍රශ්නය	379
පුත්‍රදන ප්‍රශ්නය	380
ඤාණපරිපාක ප්‍රශ්නය	411
පුණ්‍යාධිකතරභාව ප්‍රශ්නය	418
ඥතිප්‍රෙත පින්පෙත් ප්‍රශ්නය	422
මහාස්වප්ප්න ප්‍රශ්නය	426
අකාලමරණ ප්‍රශ්නය	429
වෛතාස ප්‍රාතිභායඝී ප්‍රශ්නය	437
නිච්චාණාභවාස ප්‍රශ්නය	439
නිච්චාණ සාත ප්‍රශ්නය	441
නිච්චාණ අරුප ප්‍රශ්නය	444
නිච්චාණ සාක්‍ෂාත්කරණ ප්‍රශ්නය	451
නිච්චාණසිද්ධිප්‍රශ්නය	455
මහාඅනුමාන ප්‍රශ්නය	458
යොගි කථා ප්‍රශ්නය	511
නිගමනය	588
සිද්ධිරසතු	593
මිලිඤ්ඤප්‍රශ්න ගැටපද විවරණය	594

සිතියම් සහිත මිලිඥප්‍රශ්නය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

බාහිර කථා

ශ්‍රී සද්ධර්මවරවකුචර්ති වූ අප තිලෝගුරු භගවත් අර්හත් සමාස්සම්බුද්ධසර්වඥාචාර්යාචාර්යාණාමානන් වහන්සේ සකල සත්වයන් කෙරෙහි පතලා වූ මහාකරුණාවෙන් සාරාසංඛ්‍යාකල්ප ලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි සමක්‍රීයානන්පාරමීධර්මයන් පූරණය කොට වජ්‍රාසනාරූපී ව වැඩ හිඳ පස්මරුන් පරාජය කොට ලොචුතුරා බුදු ව පන්සාළිස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි කළ මනා සියලු ම බුද්ධකෘත්‍යයන් කොට නිමවා අභිනිවර්ෂයෙහි වෙසඟ පුර විසා නැකත ලත් අගභරුවාද දවස් කුසිනාරා නුවර මල්ලරජුන්ගේ ශාලවනෝද්‍යානයෙහි වූ පිරිනිවන්මඤ්චකයෙහි වැඩ හිඳ, මතු පන්දහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි පවත්නා බුද්ධශාසනය බලා වදාරා සකලශාසනාභිවාදීධර්මිකය පිණිස ලොව පහළ වන මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙර, මහාමහින්දදී යතීන්ද්‍රයන් හා ධර්මාශෝක, තිෂ්‍ය, දුටුගැමුණු ආදී වූ නරෙන්ද්‍රයන් ද දෑක වදළ පරිද්දෙන් ම,

“මෙතැන් පටන් පන්සියයක් හවුරුදු අතික්‍රාන්ත වූ කල වජ්‍රොපම වූ තීක්ෂණ නුවණින් යුත් මිලිඥ නම් රජෙක් වෙයි. එදවස් සංස්කාර¹ විකාර ලක්ෂණ නිර්වාණ ප්‍රඥප්තී යන බුද්ධවිෂය වූ පඤ්චවිධඥයමණ්ඩලයෙහි අනුත්තරත්වය දැනීමෙන් හා දිව්‍යවක්ෂුර්භිඥනය, දිව්‍යශ්‍රෝත්‍රඥනය, පූර්වෙනිවාසානුස්මාතිඥනය, පරචිත්ත-විජානනඥනය, සාද්ධිප්‍රභේදගත ඥනය, ආශ්‍රවක්ෂයකරඥනය යන ෂඩභිඥලාභිත්වයෙන් හා (යුක්ත), අර්ථ ධර්ම නිරුක්ති ප්‍රතිභාන යන සිවුපිලිසිඹියායෙහි නො පැකිල පවත්නා ප්‍රඥවාක්පටුත්වයක් ඇති ප්‍රඥසෙනාධිපති වූ නාගසෙන නම් තෙරණු කෙනෙක් වෙති. ඔහු දෙදෙන මා විසින් යම් ධර්මවිනයක් සුක්ෂම කොට දෙශනා කරණ ලද ද, ඒ ධර්මවිනය ප්‍රශ්න ඇසීම විසඳීම උපමාදර්ශන යුක්ති වශයෙන් ගෙන ඇර දක්වා නිර්ජට නිර්ගුම්ඛ කොට අර්ථ විභජනය කෙරෙහි”යි. කියා දෑක වදාරණ ලද්ද වූ ඒ මිලිඥ නම් මහරජානෝ සකල නගරාංගශ්‍රී සමාද්ධියෙන් උතුම් වූ සාගල නම් පුරයෙහි දී මහාසමුද්‍රය කරා (2) පැමිණි ගංගා නම් නදිය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ කරා පැමිණියාහ.

¹ සර්වසංස්කාර

ඒ මිලිදු මහරජානෝ මොහාන්ධකාරය දුරු කරන්නා වූ ප්‍රඥ නමැති ගිනිසුළ දරන්නා වූ විශේෂවිචිත්‍රධර්මකථා ඇති නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ කරා පැමිණ අතිසුක්ෂ්මස්ථානාස්ථානගත වූ අනෙකප්‍රකාර වූ ප්‍රශ්නයන් විචාළහ. ඒ ගම්භීරාර්ථයෙන් යුක්ත වූ හෘදයාංගම වූ කර්ණ රසායන වූ ලොමහර්ෂණය කරන්නා වූ අද්භූත වූ අභිධර්මවිනය දෙකේ බැස ගැනීම ඇත්තා වූ සකවාද පරවාදදී දහසක් සූත්‍රසමූහයෙන් නිමියා වූ මහරජහු විචාළ ප්‍රශ්නකථාවෝ ද නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ විසඳීම් කථාවෝ ද යන මේ පෘච්ඡා-විසර්ජනද්වයෙන් යුක්ත වූ උපමා විසින් නය විසින් කියන ලද්ද වූ නාගසෙනකථා තොමෝ ඉතා විචිත්‍ර මැ යි. එබැවින් ඒ විසිතුරු ප්‍රශ්නකථාවෙහි ප්‍රඥව පිහිටුවා චිත්තසන්නානය ප්‍රසන්න කොට ගෙන කාංක්ෂාස්ථානයන් ප්‍රදලනය කරන්නා වූ අති සුක්ෂ්ම වූ ප්‍රශ්නයන් ශ්‍රවණය කළ මැනැව. සිත්හි සකසා ධාරණය කට යුත්තේ ය. එයින් කීහ:-

“මිලිඤ්ඤ නාම සො රාජා සාගලායං පුරුත්තමෙ,
 උපගඤ්ඤ නාගසෙනං ගංඝාව යථ සාගරං
 ආසජ්ජ රාජා චිත්‍රකථීං උක්කාධාරං තමොනුදං,
 අප්‍රච්ඡි නිපුණෙ පඤ්ඤෙ ධානාධානගතෙ පුට්ඨ.
 ප්‍රච්ඡාවිස්සජ්ජනා වෙච ගම්භීරස්ථපනිස්සිතා,
 හදයඛිගමා කණ්ණසුඛා අබ්භූතා ලොමහංසනා.
 අභිධම්මවිනයොගාල්භා සුත්තජාලසමඝට්ඨිතා,
 නාගසෙනකථා චිත්‍රා ඔපම්මෙහි නයෙහි ව.
 තඝ්ඤ්ඤං පණ්ඩාය හාසයිත්වා මානසං,
 සුණොථ නිපුණෙ පඤ්ඤෙ කඛ්ඛාධාන විදළනෙ” යි.

ඒ ප්‍රශ්නකථාව යම් පරිද්දෙකින් පාලික්‍රමය නො වදරවා විස්තර වශයෙන් අසනු ලැබේ ද, එපරිද්දෙන් දක්වනු ලැබේ.

යොනක නම් දෙශයෙහි නදීපර්වතයෙන් ශොභමාන වූ රමණීය භූමිප්‍රදේශයන්ගේ විභාග ඇති, ආරාමොද්‍යානොපවනවාපිපුෂ්කරණයෙන් යුක්ත වූ, ශිශිරජලධාරානදීපර්වතාරණයෙන් සිත්කලු වූ, නගරකාරකභාස්ත්‍ර දන්නා බහුශ්‍රැතයන් විසින් නිර්මිත කරණ ලද්ද වූ, නසන ලද ප්‍රතිපක්ෂපසම්තුරන් ඇති, පරශත්‍රැපීඩාවක් නැත්තා වූ, විවිධ විචිත්‍රදෘඪඅට්ඨාලවාසල්දෙරටු ඇති, ප්‍රචර ඉතා මහත් වාසල් හා තොරන් ඇති, ගම්භීර වූ දියඅගළින් හා ශ්වෙතවර්ණප්‍රාකාරපංක්තියෙන් වට කරණ ලද අන්ත:පුර ඇති, මනා කොට බෙද කරණ ලද වීථි සතරමංසන්ධි චතුෂ් කොණවීථි හා ත්‍රිකොණවීථි ඇති, මනා ව සදන ලද අනෙකප්‍රකාරවර භාණ්ඩපරිපූරිත

අතුරුසල්පිල් ඇති, අනෙකප්‍රකාර දැනගැනීම සියගණනින් ගොහමාන වූ, හිමිගිවිඳිබරයාගේ සුවාසුදහසක් පර්වතකුටයන් වැනි වරහවනගතසහසුයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ, හස්තාශ්වර්ථපත්ති යන චතුරංගිණි සෙනාවෙන් (3) සමාකුල වූ, රූපකලාශාඛාදී වූ සර්වලක්ෂණසම්පන්න ස්ත්‍රීපුරුෂ සමූහයා විසින් හැසිරෙන ලද්ද වූ, ආකීර්ණ වූ මානුසික ජනයන් ඇත්තා වූ, ප්‍රචුර වූ ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය ශුද්‍රයන් ඇති, අනෙකප්‍රකාර ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන්ගෙන් හා සහායජනයන්ගෙන් සට්ටිත වූ, අනෙකප්‍රකාරවිද්‍යාවන් නරචීරයන් විසින් සෙවනය කරන ලද්ද වූ, කාසිකකොටුම්බරාදී නානාදේශානීත අනෙකප්‍රකාරවස්ත්‍රාපණයෙන් සම්පූර්ණ වූ, මනා ව ප්‍රසාරිත යහපත් බොහෝ පුෂ්පගන්ධාපණගන්ධයෙන් සුගන්ධිත වූ, සකලජනයන් විසින් ප්‍රාර්ථනීය වූ බොහෝ රත්න ජාතීන් පිරි තිබෙන්නා වූ චතුර්දිශාහිමුඛ කොට මනා ව සදන ලද සල්පිල් ඇති, පවිත්‍රශීලී වූ කක්ෂප්‍රචණ්ඩයන් සමූහයා විසින් නිති හැසිරෙන ලද්ද වූ, මාසකරජනස්වර්ණලොහශීලා යන පඤ්චප්‍රකාර වූ වස්තුවෙන් සම්පූර්ණ වූ, මහත් සාරධන නිධානගත ව බලෙන්නා වූ ගෘහපංක්ති ඇති, බොහෝ ධනධාන්‍යද්‍රව්‍යාපකරණයන් ඇත්තා වූ, සම්පූර්ණ වූ ස්වර්ණභාණ්ඩාගාරයන් ඇති, බොහෝ වූ ආභාරපානවර්ගයන් ඇත්තා වූ අනෙකප්‍රකාර වූ බාද්‍යභෝජ්‍යලෙස්‍යපෙය්‍යසායනීයයන් ඇති, උතුරුකුරු දිවයින සෙයින් යහපත් ශසයයන් ඇති, නානා දේශවාසීවණ්ඩයන්ගේ වස්තුවෙන් හෙදනය කරන්නා වූ, වෛශ්‍රවණ නම් දිව්‍යරාජයාගේ ආලකමන්ද නම් දිව්‍යපුරය වැනි වූ, යොනකයන්ගේ සාගලපුර නම් නුවරෙක් ඇත.

ඒ සාගලපුර නම් නගරපුවරයෙහි සිට මුළුසක්වල නියපිටින් ගණුක් සමර්ථ වූ, හිරුසදු දෙඅතින් වසා ගණුක් සමර්ථ වූ, මහකෙලනාගරාජයා විජ්නිපත්‍රය කොට ගණුක් සමර්ථ වූ මහරහතන් වහන්සේ විසින් ඒ මිලිඳු නාගසෙන යන ප්‍රඥසාගරයන් දෙදෙනාගේ පූර්වයෝගය හා සර්වඥ විෂයානුකූල කොට විසඳු ප්‍රශ්නකථාව නො පිරිහෙළා ප්‍රකරණාරූඪ කොට තබන ලද්දේ ය. අපි මෙ තැන්හි අනන්තසර්වඥශාසනප්‍රතිෂ්ඨා ධාරභූත වූ, ශ්‍රීලංකාද්වීපමධ්‍යයෙහි සමස්තරිපු-අවිලංසනීය වූ, නදීපර්වත ශෛලකන්දර්වනගහනයෙන් සුරක්ෂිත වූ පරික්ෂෙප ඇති, අසුරසංග්‍රාමයෙහි දු නො පසුබස්නා කුරුතරසංග්‍රාමාවරයන් හා හස්තාශ්වර්ථ පත්ති යන චතුරංගසෙනාසමාද්ධි ඇති, අනෙක රජතස්වර්ණවස්ත්‍රාහරණ හා නානාදේශාගත අනෙකවස්ත්‍රපුටයන් මුඤ්චනයෙන් සිඤ්චනය කොට ක්‍රයවික්‍රය කරන නොයෙක් සල්පිල් ඇති, මනෝහර සුරගනන් හා සද්‍යශ නරගනන් හා නොයෙක් සුලභාන්තපානාදී බාද්‍ය විකෘති ඇති, අනෙකරාජකෘත්‍යසංවිධානයෙහි දක්ෂවිවක්ෂණ අංගම්මනාඛ්‍ය ග්‍රාමවරාහිජාත දිවාකරවික්‍රමසිංහරාජපක්ෂාවර-නාමධෙයයක් ඇති අග්‍රසෙනාධිපතීන් හා නොයෙක් අමාත්‍යරත්න ඇති, සර්වශාස්ත්‍රාර්ණව පාරගත ගරුතර අත්තරග්‍රාම නිවාසී හණ්ඩාර රාජගුරුවිද්‍යාරත්න පණ්ඩිතාචාර්යෝත්තමයානන් හා ජ්‍යොතිර්ඥගණකාදී නොයෙක් විද්වජ්ජනයන් ඇති, ප්‍රචරසුන්දරාතිගම්භීරධීරසාරගුණයෙන් යුක්ත වූ පාටීවිශ්වරද්‍රමන්ද්‍රරාජයා සරා සිටි

ස්වර්ණාංකුරද්වයයක් හා සාදාශ්‍ය වූ ස්වච්ඡාකශාසනාධාරණ වූ යුවරාජෝත්තමශ්‍රීශෝභා ඇති, අමරමන්දිර ප්‍රතිභාවරහවන ශතසහසුයෙන් (4) සැදුම්ලත් විජයෝත්ප්‍රාසාදය වැනි ශ්‍රීදන්තධාතුමන්දිරයෙන් ශෝභමාන වූ, සකලනගරාංගශ්‍රීසමාද්ධි සම්පන්න ශ්‍රීවර්ධනපුරයට ආසන්නයෙහි වූ ඉන්ද්‍රොපෙන්දුතිරණ්‍යගර්භප්‍රභාතිනේක සුරාසුරනිෂේච්ඡකලශාසනශ්‍රීභාරධාරි- ශරණංකරාභිධානසංඝරාජ ධුරන්ධරොත්තමයානන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ වූ නවාංගශාස්තෘශාසන ප්‍රගුණධාරණවිවරණවිභජනඋත්තනීකරණයෙහි විශද්‍රැනගති ඇති දරම්විපල ධර්මරක්ෂිත මහානායකස්ථවිරයන් හා මධුරසතීර්ථග්‍රාම නිවාසි ධම්මක්ඛන්ධාභිධාන අනුනායකස්ථවිරයන් හා පිටකත්‍රයධාරී වූ නොයෙක් යතීශ්වරයන්හට ද නිවාසස්ථාන වූ පෞෂ්ඨාරාමමහාවිහාරයෙහි සිට ඒ පූර්වප්‍රශ්නකථාව සිහල බසින් අර්ථවිවරණය කරමිහ. කාගේ ආරාධනායෙන් කරණු ලැබේ ද? යන්:-

මහාසම්මතපරම්පරානුයාතශුද්ධසුර්යවංශාභිජාතපරමබොධිසත්වාතාර සමස්තගුණගණාභරණවිභූෂිත වූ කීර්තිශ්‍රීරාජසිංහ භූපාලෝත්තමයානෝ¹ ශ්‍රීශුද්ධ බුද්ධචර්ෂයෙන් දෙදස් දෙසිය අනුවැනි වර්ෂයෙහි රාජ්‍යශ්‍රී පදප්‍රාප්ත ව දශරාජධර්මයෙන් රාජ්‍යය² කෙරෙමින් පරමබෞද්ධාගමධාරී ගෘහස්ථප්‍රවුජ්ඡසප්පනයන්ගෙන් අමෘතශ්‍රීප්‍රදයක වූ සුගතාගම අසා ප්‍රසන්න ව 'ස්වච්ඡාකශාසනාභිවාද්ධිවර්ධනය කෙරෙමි' යි යන කරුණාද්ධ්‍යාශයයෙන් මනෝහර වෛදුය්‍යීමුක්තාමාණිකායාදී වර්ධන සහිත මහාමාත්‍ය්‍යන් දෙශාන්තරයෙහි යවා උපාලිස්ථවිර ප්‍රමුඛ වූ අතිරේක දශවර්ගිකමහාසංඝයා සියාම්දෙශයෙන් ගෙන්වා අනන්තපුජෝත්සව පවත්වා ලක්දිව්වැසි සියදහස්ගණන් මහණපැවිදි උපසම්පද කරවා සකල ලංකාද්වීපයෙහි සමස්තාර්ෂ්ටපාපාන්ධකාරය විධිවංසනය කෙරෙමින් ජිනශාසන³ ප්‍රදීපය දීප්තිමත් කොට පිටකත්‍රයධාරී මහාසංඝයා ලවා බුද්ධ වචනය හදරවා ශ්‍රවණ ප්‍රගුණධාරණයෙන් බහුශ්‍රැත ව (?) ස්වච්ඡාකෝත්තමයානන් වහන්සේගේ ශීලසමාධිප්‍රඥවිමුක්තිවිමුක්තිඥනදර්ශනාදී අරුපකායදර්ශනයෙහි ආදසනලයක් හා සදාශ වූ සුන්දරතරධර්මකථා ඇති මිලින්දප්‍රශ්නය නම් පාලිප්‍රකරණයක් ඇසුම් ගෙන අනාගතයෙහි පහළ වන රාජරාජමහාමාත්‍යාදීන්ගේ ශ්‍රද්ධාප්‍රඥ දෙක විශද කරවනු පිණිස දුරනුබොධ වූ පාලිභාෂාව පෙරළා හෙලදිව්බසින් අර්ථවිවරණය කරණු කැමැත්තෝ වූහ.⁴ ලෝකශාසනාධාර, නේකරාජේභකුම්භ ප්‍රදලනේකකණ්ඨරවෙන්ද්‍රශ්‍රීමත් මෙම කීර්තිශ්‍රීරාජසිංහ පාථිවිශ්වර

¹ භූපාලෝත්තමයානන්
² රාජ්‍යශ්‍රී
³ ජිනානුශාසන
⁴ කැමැත්තා වූ

නරෙන්ද්‍රාත්තමයානන්ගේ ආරාධනාවෙන් අර්ථ විචරණය කරණු ලැබේ. ඒ ශ්‍රෝතෘජනමනාප්‍රසාදජනක වූ ධර්ම කථාවෙන් මිලිඳු නාගසෙන යන දෙදෙනාගේ පූර්වකුශලකර්මය හා ප්‍රශ්නකථාව ඡටිප්‍රකාරයකට බෙදා කිය යුතු යි. හේ මෙ සේ මැ යි:- පූර්වයොගය, මිලිඳුපැනය, ලක්ෂණප්‍රශ්නය, මෙණ්ඩකප්‍රශ්නය, අනුමානප්‍රශ්නය, ඔපම්මකථා ප්‍රශ්නය යි. එහි මිලිඳු පැන 'ලක්ෂණප්‍රශ්නය, විමතිවිභේදනප්‍රශ්නය' යි කියා විවිධ වේ. මෙණ්ඩකප්‍රශ්නය ද 'මහාවර්ගය, යොගිකථාප්‍රශ්නය' යි කියා විවිධ වේ. 'පූර්වයොගය' යන්නෙන් ඔවුන්ගේ පෙර කළ කුශල කර්මය කියන ලදී. කේ සේ ද යත් ?:-

(5) යට ගිය දවස කාශ්‍යප නම් භාග්‍යවත් බුදුරජානන්වහන්සේගේ බුද්ධශාසනය පවත්නා කල්හි ගංගාවක් සමීපයෙහි එක් මහාවිහාරයක් වූයේ ය. ඒ විහාරයෙහි බොහෝ භික්ෂුසංඝයා වහන්සේ වැඩ වසනසේක. ඒ වෙහෙර වසන වක්පිළිවෙන් පුරණ ශීලාවාරාදිගුණසම්පන්නභික්ෂූන් වහන්සේලා උදය නැගී සිට කුරු මුසුන් ගණ බුදුගුණ ආවර්ජනා කෙරෙමින් මඵව හැමද කැලි කසළ එකතු කෙරෙති. ඉක්බිති එක් භික්ෂු කෙනකුත් වහන්සේ එක් සාමණේරනමකට කියන සේක් "එම්බා සාමණේරය, මෙසේ අව මැනැව. මේ හැමදපු කැලිකසළ දමව" යි කී සේක. ඒ සාමණේරයෝ එබස් නො ඇසූ කෙනකුත් සේ යන සේක. ඒ තෙරුන්වහන්සේ දෙවෙනි තුන්වැනිවත් 'කුණු දමව' යි කිය දී ත් නො ඇසූකන් ව යනසේක් ම ය. එසේ හෙයින් ඒ භික්ෂූන්වහන්සේ 'මේ නො කීකරු සාමණේරකෙනෙකු'යි කිපී හික්මවනු පිණිස මුසුන්මිටින් පහරක් දුන් සේක. පහර කෑ ඉක්බිති හයින් තැති ගණ ඒ හෙරණුන්දෑ හඬහඬා කීකරුතැනක් සේ කුණු ළඟට ගොස් උක්කුටිකයෙන් හිඳ කරකැවී පහර දුන් තැනැත්තන් වහන්සේගේ මුහුණ යටැසින් බලබලා කුණුගොඩ උකා ගණ ගොස් බැහැර දමමින් පතනසේක් "මේ කුණු දූමුවා වූ කුශලකර්මයෙන් යම් තාක් මම නිවණට පැමිණෙමි ද, ඒ තාක් කල් මේ අතරතුරෙහි උපනුපන් ජාතියෙහි මධ්‍යාහ්නසූර්යමණ්ඩලය මෙන් මහෙශාධ්‍ය වෙමිව යි, මහත් වූ තෙජස් ඇති වෙමිව" යි කියා පළමු වන ප්‍රාර්ථනාව පැතුසේක. කුණු දූමා පැන් නාන පිණිස ගංතොටට ගොස් ගංගාවෙහි ගර්ගර¹ යන අනුකරණය පවත්වන්නාවූ² රළවේගය දක නැවත පතනසේක් "යම් තාක් මම නිර්වාණයට පැමිණෙමි ද, ඒ තාක් කල් මේ අතරතුරෙහි උපනුපන් තැන මේ ක්ෂය නො වන රළවේගය මෙන් ක්ෂය නො වන්නා වූ ස්ථානොත්පත්තිකප්‍රඥ ඇති වෙමිව යි, ක්ෂය නො වන්නා වූ ප්‍රඥාව ඇති වෙමිව"යි කියා දෙවනුවත් ප්‍රාර්ථනා කළසේක. මෙසේ සසංස්කාරිකකුශලවිත්තයෙන් ප්‍රාර්ථනා කොට උන් කල්හි මඵව හැමදී ඒ භික්ෂූන් වහන්සේ ද මුස්න මුසුන්හල තබා ජලස්නානය පිණිස ගංතොටට යන සේක් සාමණේරයන්දෑගේ ප්‍රාර්ථනාව අසා, "මේ සාමණේර තෙම මා විසින් ප්‍රයොග කරණ ලදු ව කුණු දූමු පමණෙකින් මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කෙරෙයි. කුණු දූමිමෙව්වා වූ මට කුමක්

¹ ගර්ගරාවය, 'ඌමිවෙගං ගග්ගරායමානං' - පාළි
² පවත්නා වූ

සිද්ධ නො වේ ද” යි සිතා උන්වහන්සේන් ප්‍රාර්ථනා කරණ සේක් “යම් තාක් මම නිර්වාණයට පැමිණෙමි ද, ඒ තාක් කල් අතරතුරෙහි උපනුපත් තන්හි මේ ගඟ¹ රළ වේගය මෙන් ක්ෂය නො වන්නා වූ අප්‍රමාණ වූ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වෙමිව යි. මොහු විසින් විවාළ විවාළ සියලු ම ප්‍රශ්නකථාවන් නිරවුල් කරන්ට- වෙළුම් හරණට-සමර්ථ වෙමිව” යි කියා ප්‍රාර්ථනා කළසේක.

මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කළා වූ ඒ හික්ෂු සාමණෙර දෙදෙනා වහන්සේ දිව්‍යලොකයෙහි ද මනුෂ්‍යලොකයෙහි ද සැරිසරන්නාහු එක් බුද්ධාන්තරයක් ගෙවූහ². නැවත ඔවුන් දෙදෙනා වහන්සේගෙන් සාමණෙරතෙම ජම්බුද්වීපයෙහි යොන්රට සාගල නම් නුවර මිලිඳු නම් (6) රජ වී ය. ඒ රජතෙම ඉතා පණ්ඩිත ය. ව්‍යක්ත ය. ප්‍රඥවන් ය. සියලු කටයුත්තෙහි දක්ෂ ය. අතීතානාගතවර්තමාන වූ ස්වකීය මන්ත්‍රණයොගවිධානක්‍රියාවන් කරණ කල්හි පරීක්ෂා කොට ම කරණසුලු ය. එතෙකුත් නො වෙයි. ඒ රජහු විසින් බොහෝ වූ ශිල්පශාස්ත්‍රයෝ උගන්නා ලද්දහු වෙති. හේ කවර ශාස්ත්‍රයෙක් ද? යත්:- වෙදශාස්ත්‍රය, ස්මෘතිශාස්ත්‍රය, ගණනය, කාමශාස්ත්‍රය, නීතිශාස්ත්‍රය, වෛශෙෂිකය, ගණිතය, ගාන්ධර්වය, වෛද්‍යකය, චතුර්වේදය, පුරාණය, ඉතිහාසය, ජ්‍යොතිර්ඥය, ඉන්ද්‍රජාලය, හෙතිය, මන්ත්‍රණය, යුද්ධය, ඡන්දෙලක්ෂණය, ඇඟිල්ලෙන් ඇල්වීමය (?) යන අදාශ්‍යාංජනාදිවංශාශාස්ත්‍රයන්හි හා එකුන්විසි ශාස්ත්‍ර වචනයකින් වාදරොපණය කරණ එකුන්විසිවාදීන් විසින් ඉක්මවිය නො හැකි වූයේ ය. නො ඉවසිය හැකි තෙජස් ඇති වූයේ ය. බොහෝ වූ නොයෙක් තීර්ථකයන්ට අග්‍රය යි කියනු ලැබෙයි. සියලු ජම්බුද්වීපයෙහි මිලිඳුරජහු හා සදාශ වූ බලයෙන්³ ජවයෙන් ශූරභාවයෙන් ප්‍රඥාවෙන් කිසිවෙක් නො ම ඇති වී ය. සකලසම්පත්තියෙන් ආඨාය වී ය. මහත් ධන ඇත්තේ ය. අනන්ත වූ බාලවාහන ඇත්තේ යි.

මෙසේ අපමණ වූ ශ්‍රීසමාද්ධියෙන් රාජ්‍යය⁴ කරණ මිලිඳු මහරජානන් එක් දවසක් අනන්තබලවාහනයෙන් යුත් චතුරංගිණි සෙනාව ගණන් බලා සෙනාසන්නිපාතය දක්නා කැමැති ව නුවරින් නික්ම ගොස් නුවරින් පිටත මහළුකතරක දි සෙනාව ගණන් කරවා, කථාවාදයෙන් වාද කරන්නා වූ ලොකායතවිතණ්ඩශාස්ත්‍ර ජනසල්ලාපප්‍රවෘත්ති ඇති, කොතුහල නම් විපරිතදෘෂ්ටියෙන් යුක්ත වූ ඒ මිලිඳු නම් මහරජතෙම සූර්යදෙවියා බලා ඉතා දහවල් බැවින් අමාත්‍යයන්ට ආමන්ත්‍රණය කොට, “සගයෙනි, සවස්වන්ට තව බොහෝ වේලා ය. දැන් ම නුවරට ගොස් කුමක් කරමෝ ද? මා හා සමග කථා කරන්ට හැකිවූ, මාගේ කාංක්ෂා දුරු කරන්ට සමර්ථ වූ, සංඝසමූහයන් ඇති, ගණපිරිස් ඇති, ගණාචාර්ය වූ, නොහොත්

¹ ගංගා
² ගෙවා
³ යම් යම් බලයෙන්
⁴ රාජ්‍යශ්‍රී

රහත්ඵලය සමාක්සම්බුද්ධත්වය ලොවට හඟවා වසන්තා වූ, යම්කිසි පණඩිත වූ ශ්‍රමණකෙනෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණකෙනෙක් හෝ ඇද්ද?” යි විචාලේ ය. මෙසේ කී කල පන්සියක් යොන්ඇමතිගේ මිලිඳු නම් රජහට මෙපවත් දන්වූහ:- “දෙවයන් වහන්ස, මෙලොව බුදුකම් කරණ ශාස්තෘහු සදෙනෙක් ඇත. පූරණ කාශ්‍යප ය, මක්ඛලිගොසාල ය, නිගණ්ඨනානපුත්‍ර ය, සංජයබෙල්ලට්ඨිපුත්‍ර ය, අජිතකෙසකම්බල ය, කකුදකාත්‍යායන යන ඒ සදෙනා වහන්සේ සංසප්‍රධානසේක. ගණ ප්‍රධානසේක. ගණාචාර්යසේක. සියල්ල දන්තාසේක. යස පිරිවර ඇති සේක. තීර්ථකසේක. බොහෝ ජනයාට සාධුසම්මත වූ සිද්ධස්ථානයන් වැනි සේක. දේවයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ වැඩක් කැමැති සේක් වී නම් ඒ ශාස්තෘන් කරා වැඩ වදල මැනැව. ඔවුන්ගෙන් ප්‍රශ්න අසා වදල මැනැව. කාංක්ෂාවන් දුරු කොට ගත මැනැවැ” යි දන්වූහ.

මෙසේ කී ඉක්බිත්තෙන් ඒ මිලිඳු රජපුරුවෝ පන්සියක් යොන් ඇමැතියන් විසින් පිරිවරණ ලදු ව අසුන් යෙදූ උතුම් රථවාහනයකට පැන නැඟී පූරණකාශ්‍යපයා නම් තැනෙක්හි ද, එතැනට ගියහ. ගොස් පූරණකාශ්‍යපයා (7) හා සමග සතුටු ව නැවත නැවතත් සමගි සතුටු විය යුතු වූ නැවැත නැවැතත් සිහි කට යුතු වූ කථාසල්ලාපයන් කොට නිමවා එකත්පසෙක සිටියහ. එකත්පස් ව උන්නා වූ මිලිඳු රජපුරුවෝ පූරණකාශ්‍යපයා හට මෙසේ කීහ:- “ස්වාමීනි, කාශ්‍යපයානන් වහන්ස, මේ ලොකය කවරෙක් රක්ෂා කෙරේ ද?” යි විචාළහ. “මහරජානෙනි, මේ සත්ව ලොකයා මහාපෘථිවිය රක්ෂා කරන්නේ ය” යි කී ය. “එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, කාශ්‍යපයානන් වහන්ස, මහාපෘථිවිය සත්වලොකයා රකී නම්, නැවැත කුමක් නිසා අවිචිමනානරකයට යන්නා වූ සත්වයෝ පොළොව ඉක්ම යන්නාහු ද? සමහර කෙනෙක් පොළොව පළාගෙනත් යන්නාහු ය. පොළොව සතුන් රකී නම්, අවිචියට යන්නාවූන් නො රක්නේ කුමක් නිසා ද?” යි විචාළහ. මෙසේ මිලිඳු මහරජානන් කී කල පූරණකාශ්‍යප නම් බුදුබැවිසොරානෝ පිටිකර පහරක් කැවා සේ ඇස් උඩ ඉදුවා ගෙන උගුරෙහි ගත් රළු කැවිල්ලක් සේ ගිලපියන්ටත් නො හැකි වූහ.¹ වමාරන්ටත් නො හැකි වූහ.¹ පක්ෂ බිඳුනු පක්ෂියකු සේ පත්තක්ඛන්ධ ව දන්නා බණක් නැති බැවින් තුෂ්ණිමභූත ව තමහට ම නින්දා බෙණෙමින් අවිද්‍යාධ්‍යානයට සමවැදුනාක් මේත කර බා ගෙන හුන්නාහ. ඒ විකාරය දුටුවා වූ මිලිඳු මහරජානෝ “අනේ! මොහු දන්නා බණෙක් නැත. ලොව රවටන මහසොරෙකැ” යි මහාකොපී ව පලා ගියහ.

නැවැතත් මිලිඳුමහරජානෝ මක්ඛලිගොසාලයන් කරා ගොස් පන් සියයක් ඇමැතියන් සමග එකත්පසෙක හිඳ ආදර දක්වා මක්ඛලිගොසාලයා හට මේ මතු කියන ප්‍රශ්නකථාව කීහ:- “ස්වාමීනි, මක්ඛලිගොසාලයෙනි, කුශලාකුශලකර්මයෝ නම් ඇති දෙයෙක් ද? සුවර්ත දුශ්චරිත කර්මයන්ගේ ඵලවිපාකයෙක් ඇද්ද?” යි විචාළහ. එකල

¹ වී ය.

මක්බලීගොසාලතෙම තමාගේ අඥනතායෙහි මහත්ත්වය හඟවන්නා සේ ¹ගර්චිත ව කියනුයේ “මහරජානෙනි, කුමක් කියන නියා ද? කුශලාකුශල කර්මයෝ නම් නැත. සුකෘතදුෂ්කෘතකර්මයන්ගේ ඉෂ්ටානිෂ්ටඵලවිපාකයෙක් නම් නැත. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි යම් කෙනෙක් රජ වූවාහු ද, ඔහු නැවතත් පරලොවට ගොසිනුත් රජ ම වෙති. යම් කෙනෙක් බ්‍රාහ්මණ වූවාහු ද, වෙළෙඳ වූවාහු ද, ගොවි වූවාහු ද, වණ්ඩාල වූවාහු ද, මල්පර (?) ආදී කුණු දමන්නාහු ද, ඔහු නැවැත පරලොවට ගොසිනුත් බ්‍රාහ්මණවෙළෙඳගොවිවණ්ඩාලපුක්කුස ව උපදනාහු වෙති. එසේ හෙයින් කුශලාකුශලකර්මයන්ගෙන් කුමන ප්‍රයෝජනයෙක් ද?” යි කීයේ ය. මෙසේ මක්බලීගොසාලයන් කී බස් අසා මිලිඳු මහරජානෝ කියන්නාහු “ඉදින්, ස්වාමීනි, මක්බලීගොසාලයෙනි, මේ ලොකයෙහි ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණවෙශ්‍ය-ශුද්‍රවණ්ඩාල පුක්කුසයෝ පරලොවට ගොසිනුත් රජ බමුණු වෙළෙඳගොවිවණ්ඩාල පුක්කුස ව ම උපදනාහු වෙත් නම්, කුශලාකුශලකර්මයන්ගෙන් කමෙක් නැත. එසේ හෙයින්, ස්වාමීනි, මක්බලී ගොසාලයෙනි, යම් කෙනෙක් මේ ලෝකයෙහි දී අත් කපන ලද්දහු ද, පරලොවට ගොසිනුත් ඔහු නැවැතත් අත් සිඳිනා ලද්දහු ම වෙති. යම් කෙනෙක් පා සිඳුනා ලද්දහු ද, ඔහු පා සිඳුනා ලද්දහු ම වෙති. යම් කෙනෙක් කන්තාසා සිඳිනා ලද්දහු ද, ඔහු කන්තාසා සිඳින ලද්දහු ම වෙති” යි කීහ. මෙසේ මිලිඳු මහරජානන් කීකල්හි (8) මක්බලීගොසාලයා කිසිවක් කියා ගත නො හී තුෂ්ණිමිභූත ව හුන්නේ ය.

එකල මිලිඳුමහරජානෝ කියන්නාහු:- “එමබා මක්බලීගොසාලයෙනි, නුඹ පළමු කොට ම ‘මහරජ, ඇසුව මනා ප්‍රශ්නයක් මාගෙන් නො විචාළ කල අනික් කියන්නෝ කවුරු ද?” යි මහත් වූ ගර්චිතය කෙළේ මේ බණ කියාපියන්ට ද? නුඹගේ ශාස්තෘකමෙහි තත්ත්වය මට හොඳින් ම හැඟින. නුඹගේ තෙල අයා ගත් කටින් කියන බණ නුඹ සේ අඥන ඥානභීතලාමකයන්ට මුත් අප වැන්නන්ට කියන තරම් බණෙක් නො වෙයි. අහෝ! බඩක් නිසා බොරුවෙන් ලොවක් නසන නියා ය” යි මහත් කොපී ව හුන් පළින් නැඟිට ඔබමොබ² බලන මිලිඳුරජනට නැවැත මෙබඳු වූ සිතිවිල්ලක් ව, තමන්ගේ පන්සියයක් පමණ යොන් ඇමැතියන්ට ආමන්ත්‍රණය කොට, “කුවිණො වත හො ජම්බුදීපො පලාපො වත හො ජම්බුදීපො” යනාදීන් “එමබා ඇමැතියෙනි, මේ සියලු දඹදිව මා හා සමග කථා කරන්නට මාගේ කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට සමරථ වූ යමකිසි ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ නැත. ව්‍යක්තතරපණ්ඩිතයන්හු නැති බැවින් සියලු දඹදිව එකාන්තයෙන් ම සිස් වූයේ ය. ‘පින්වත්නි, පණ්ඩිත ගොවර වූ බසක් කියන්නට නැති බැවින් එකාන්තයෙන් ම සියලු දඹදිව බොල් වී ය” යි කියා සිතා නැවත මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ අමාත්‍යයන්ට ආමන්ත්‍රණය කොට “පින්වත්නි, වන්දකාන්තියෙන් බබළන්නා වූ රාත්‍රිතොමෝ එකාන්තයෙන් ම සිත්කලු වූවා ය.

¹ ගර්චිත

² ඔබිනොබ

කීමෙක් ද? අද ප්‍රශ්න අසන්නට ශ්‍රමණයකු කරා හෝ බ්‍රාහ්මණයකු කරා හෝ එළඹෙමු ද? කවරෙක් මා හා සමග කථා කරන්නට කාංක්ෂා දැරූ කරන්ට හැකි වේ ද?” යි කීහ.

මෙසේ මිලිඳු මහරජානන් කී කල අමාත්‍යයෝ තුෂ්ණිමිභූත ව රජ්ජරුවන්ගේ මුහුණ බලබලා සිටියාහු ය. එවිට මිලිඳු මහරජානෝ සිවුරගසෙනග පිරිවරා රථවාහනයකට පැන නැඟී නුවර වැඩ තමන්ගේ ඇතුළුමාලිගාවට වන්හ.

එසමයෙහි වනාහි සාගලපුරනුවර දෙළොස්අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණගෘහපතිපණ්ඩිතවරුන්ගෙන් ශුන්‍ය වූයේ ය. යම් තෙනක ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණගෘහපතිපණ්ඩිතවරයෝ වාසය කරන්නාහු ය යි කියා ඇසුයේ ඒ නම් රජ්ජරුවෝ එතැනට ගොස් ඔවුන් අතින් ප්‍රශ්න අසන්නාහ. ඒ සියලු පණ්ඩිතවරු ප්‍රශ්න විසඳීමෙන් රජ්ජරුවන් සිත් ගෙන ගිවිස්වා ගන්ට නො හැකි වූවාහු ඒ නුවර හැර යම් දිසාභාගයකට හෝ යනු කැමැතියාහු නම් ඒ දිසාභාගයට හෝ යන්නාහු ය. යම් කෙනෙක් අතික් දිසාවකට නො යන්නාහු ද, ඒ සියලුදෙන ම කුමක් වුවත් ඒ නුවර ම තුෂ්ණිමිභූත ව සිටින්නාහු ය. හික්ෂුන් වහන්සේලා බොහෝ සෙයින් හිමාලයට ම වඩනාසේක්ලා ය.

එසමයෙහි වනාහි සියක්කොටියක් රහතන් වහන්සේ හිමාලයෙහි රක්ඛිතකල නම් පර්වතයෙහි වසනසේක. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් වූ අස්සගුත්ත නම් මහතෙරුන් වහන්සේ “තුවණො වත හො ජම්බුදිපො” යනාදීන් කියන්නා වූ මිලිඳුමහරජ්ජරුවන්ගේ වචනය දිව්‍යශ්‍රෝත්‍රධාතුවෙන් අසා යුගන්ධරපර්වත මුදුනට හික්ෂුසංඝයා රැස් (9) කරවා “ඇවැත්නි, මිලිඳු රජ්ජරුවන් සමග කථා කරන්ට, කාංක්ෂාවිනොදනය කරන්නට බල ඇති කිසි හික්ෂුනමක් මේ මැද ඇද්ද?” යි කියා කෙළසියයක් හික්ෂුන්ගෙන් විචාළ සේක. මෙසේ විචාළ කල සියක්කොටියක් පමණ මහ රහතුන් වහන්සේ කිසිවක් නො වදාරා වැඩ හුන් සේක. දෙවෙනි වත් තුන්වැනි වත් විචාළ දීත් තුෂ්ණිමිභූත වූවාහු ය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් වූ අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේ හික්ෂුසංඝයාට මෙසේ කී සේක:- “ඇවැත්නි, තවුනිසා භවනයෙහි වෛජයන්තප්‍රාසාදයට පූර්වදිග්භාගයෙන් කෙතුවනී නම් විමානයෙක් ඇත. ඒ විමානයෙහි මහාසෙන නම් දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් වෙසෙයි. හෙතෙම ඒ මිලිඳුරජ්ජරුවන් හා සමග කථා කරන්නට ද, කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට ද, පූර්වවාසනාබලයෙන් සමර්ථ වන්නේ ය” යි වදාළසේක.

ඉක්බිති ඒ ඇසූ කෙළසියයක් රහතන් වහන්සේ යුගන්ධර පර්වතයෙන් අන්තර්ධාන ව ශක්‍රභවනයෙහි පහළ ව පෙළ සැදී වඩනට පටන් ගත්සේක. ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම ඒ හික්ෂුන් දුටුයේ ය. දුරින් ම වඩින්නා දැක මහත් වූ ආදරයෙන් පෙරමගට ගොස් පසග පිහිටුවා වැඳ සංඝනයක වූ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේ යම් තැනක ද, එතැනට එළඹියේ ය. එළඹ ආයුෂ්මත් වූ අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේ යම් තැනක ද, එතැනට එළඹියේ ය. එළඹ ආයුෂ්මත්

වූ අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේට අභිවාදනය කොට එකත්පස් ව සිටියේ ය. එකත්පස් ව සිටියා වූ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේට මේ වචනය සැලකෙළේ ය. “ස්වාමීනි, දෙව්ලොවට පැමිණ වදළ භික්ෂුසංඝ තෙමේ ඉතා මහත්සේක. සංඝයා වහන්සේට මම කැපකරු ආරාමිකයෙකිමි. කවර දෙයකින් ප්‍රයෝජන ද? මා විසින් කළ මනා දෙය කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. මෙසේ විචාළ ඉක්බිති ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන් වහන්සේට ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන්ට මෙපවත් කීසේක: “මහරජානෙනි, ජම්බුද්වීපයෙහි සාගලපුරනුවර වසන මිලිඳු නම් මෙම රජ්ජුරුවෝ දුරාසද වූ දුප්පසහ වූ වාදයෙන් යුක්තයහ. බොහෝ වූ තීර්ථකයන්ට අග්‍ර ය යි කියනු ලැබෙයි. ඒ රජතෙම භික්ෂුසංඝයා කරා එළඹ දාණ්ටිවාදයෙන් ප්‍රශ්න අසා භික්ෂුසංඝයා වෙහෙසන්නේ ය” යි වදළසේක.

එකල නැවත ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම ආයුෂ්මත් වූ අස්සගුත්ත මහ තෙරුන් වහන්සේට මෙ පවත් කීයේ ය:- “ස්වාමීනි, මිලිඳුනම් වූ රජ්ජුරුවෝ මේ තවුකිසා දෙව්ලොවින් වූක ව ගොස් මිනිසුන් කෙරෙහි සාගලපුරනුවර උපන්නෝ ය. ‘ස්වාමීනි, කෙතුමතී නම් විමානයෙහි වනාහි මහාසෙන නම් දිව්‍යපුත්‍රතෙම වෙසෙයි. ඒ මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රතෙම ඒ මිලිඳු රජ්ජුරුවන් හා සමඟ කථා කරන්නට ද, කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට ද සමර්ථ වන්නේ ය. එසේ හෙයින් ඒ දිව්‍යපුත්‍රයානන්ට මිනිස් ලොව උපදනා පිණිස අපි යාවඤ්‍ය කර සිටුමහ” යි කියා නැවත ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රතෙම භික්ෂුසංඝයා පෙරටු කොට ගෙන කෙතුමතී නම් විමානය කරා ගොස් මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රයා දැකින් අල්වා වැළඳ ගෙන සිට මෙ පවත් දැන්වූයේ ය:- “පින්වත් වූ නිදුකානෙනි, භික්ෂු සංඝයාවහන්සේ තොප මනුෂ්‍යලොකොත්පත්තිය පිණිස යාවඤ්‍ය කර සිටිනාසේකැ” යි, කීයේ ය. (10) එබස් අසා මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රතෙම කියනුයේ- “ස්වාමීනි, මට කෘෂිවාණිජ්‍යාදී කර්ම බහුල වූ මනුෂ්‍යලොකයෙන් ප්‍රයෝජන නැත, මනුෂ්‍යලොකය ඉතා තියුණු වූ දුක් ඇත්තේ ය. එසේ හෙයින්, ස්වාමීනි, මම මේ දිව්‍යලොකයෙහි දී මතුමත්තෙහි දිව්‍යලොකොත්පත්තික ව දිවසැපත් වළඳ බණ අසා රහත් ව පිරිනිවන් පාමි” යි කීයේ ය. දෙවෙනි වත් තුන්වැනි වත් ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයා යාවඤ්‍ය කර සිටි කල්හි මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රතෙම මෙසේ කීයේ ය:- “අනේ! ශක්‍ර ස්වාමීනි, මට කර්ම බහුල වූ මනුෂ්‍යලොකයෙන් ප්‍රයෝජන නැත. මනුෂ්‍යලෝකය බලවත් දුක් ඇත්තේ ය. ශක්‍රස්වාමීනි, මම මේ දිව්‍යලොකයෙහි දී ම මතු මත්තෙහි උත්පත්තික ව ඇවිද පිරිනිවන් පාමි” යි කීයේ ය.

ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ මහාසෙන දිව්‍යපුත්‍රයාට මේ කාරණය වදළසේක:- “එම්බා නිදුක් වූ මහාසෙනදිව්‍යරාජයානෙනි, මේ සදිව්‍යලොකය සහිත වූ මනුෂ්‍යලොකය නො හැර ම දිවැසින් බලන්නා වූ අපි මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ගේ නපුරු වූ වාදය බිඳ හැර බුද්ධගාසනයට සංග්‍රහ කරන්නට සමර්ථ

කෙනෙකුත් තොප හැර නුදුටුම්හ.¹ එහෙයින් නිදුකානෙනි, හික්ෂුසංඝයා වහන්සේ තොපට යාවිඤ්ඤ කර සිටිනා සේක. සත්පුරුෂයානෙනි, ඉතා යහපත. මනුෂ්‍ය ලොකයෙහි ඉපද දඟබලධාරීසර්වඥයන් වහන්සේගේ ශාසනය පන්දහසක් හවුරුදු නිරවුල් ව පවත්නා ලෙසට ආධාර ව ශාසනයට බලේ ලා දුන මැනැවැ”යි වදාළසේක. මෙසේ මහතෙරුන් වහන්සේ වදාළ කල්හි මහාසෙනදිව්‍යපුත්‍රතෙම “මම වනාහි මිලිඳු රජ්ජරුවන්ගේ වාදය බිඳ බුද්ධ ශාසනයට බලේ ලත්තට සමර්ථ වන්නෙමි” යි කියා කුටුපහටු වූ ඔද වැඩියා වූ ප්‍රීති සිත් ඇති ව “සාධු ස්වාමීනි, මනුෂ්‍යලොකයෙහි උපදිමි” යි කියා ප්‍රතිඥා දුන්නේ ය. ඉන් පසු ඒ කෙළසියයක් රහතුන් වහන්සේ දිව්‍යලොකයෙහි දී ඒ කටයුත්ත තීරණය කොට ගෙන තවුනිසාදිව්‍ය ලොකයෙහි දී අන්තර්ධාන ව හිමාලයපර්වතයෙහි රක්ඛිතතල නම් ගල් තලායෙහි පහළ වූවාහු ය.

මෙසේ වැඩ වදාළ ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන් වහන්සේ හික්ෂුසංඝයාට මෙපවත් වදාළසේක. “ඇවැත්නි, මේ සංඝයා අතුරෙහි හික්ෂුන්ගේ සන්නිපාතයට නො පැමිණියා වූ කිසි නමෙක් ඇද්ද?” යි කියා විචාළසේක. මෙසේ විචාළ කල්හි අන්‍යතර හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන් වහන්සේට මේ කාරණය කීසේක:- “ඇත; ස්වාමීනි, ආයුෂ්මත් රොහණ මහතෙරුන් වහන්සේ මෙයින් සත්වැනි දවස්හි හිමාලය පර්වතයට වැඩ නිරොධසමාපත්තියට සමවන්නේක. උන්වහන්සේගේ සමීපයට දූත නමක් හැර වදාළ මැනැවැ”යි දැන්වූසේක. එකල ආයුෂ්මත් රොහණ ස්ථවිරයන් වහන්සේ ද ඒ ක්ෂණයෙහි ම නිරොධසමාපත්තියෙන් නැගී, “මහාසංඝ තෙම මා දක්නා කැමැති සේකැ” යි කියා දූක උන් තැනින් (නැගිට) සාද්ධියෙන්² හිමවත්පර්වතයෙන් අන්තර්ධාන ව රක්ඛිතතලයට රැස් ව සිටි කෙළසියයක් රහතුන්ගේ පෙරට පහළ වූසේක.

ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේ (11) ආයුෂ්මත් රොහණ ස්ථවිරයන්ට මෙපවත් කීසේක:- “කිමෙක් ද, ඇවැත්නි, රොහණ ස්ථවිරයෙනි, බුද්ධශාසනයට පසු බැස විනාස වන කල්හි සංඝයා විසින් කළ මනා කට යුතු නුදුටුයෙහි ද?”යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ බව මා විසින් සිහි නො කරණ ලද්දේ ය”යි කී සේක. “එසේ වී නම්, ඇවැත්නි, රොහණ ස්ථවිරයෙනි, ඒ වැරද්දට දඬුවම් කරව”යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කවර දඬුවමක් කෙරෙමි ද?” යි විචාළ සේක. ‘ඇවැත්නි, රොහණ ස්ථවිරයෙනි, හිමාලයපර්වතය අසල කජංගල නම් බ්‍රාහ්මණගමක් ඇත. ඒ බමුණුගම මහත් ධනසම්පත් ඇති සෝනුත්තර නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් වෙසෙයි. ඔහුගේ බැමිණියන් කුස නාගසෙන නම් බ්‍රාහ්මණකුමාරයෙක් උපදනේ ය. එහෙයින් ඇවැත්නි, රොහණ ස්ථවිරයෙනි, තෙපි දඟමාසාධික වූ සත්හවුරුද්දක් වූ බමුණු ගෙදරට පිඬු පිණිස යව. පිඬු පිණිස ගොස් නාගසෙන කුමාරයා සත් හවුරුදු වූ කල ගිහිගෙයින් ගෙන හැර

¹ අන් කිසි කෙනෙක් නුදුටුම්හ.
² උන් තැනින් සාද්ධි වෙමින්

මහණ කළ මැනව. ඒ කුමාරයා පැවිදි වූ කල්හි මේ දඬුවමින් මිදෙන්තෙහි ය” යි කීසේක. එබසට ආයුෂ්මත් වූ රොහණ මහතෙරුන් වහන්සේ ද ‘යහපතැ’යි කියා පිළිගත් සේක.

මහාසෙන නම් වූ දිව්‍යපුත්‍රයානෝ දෙවුලොවින් වූත ව සොණුත්තර නම් බ්‍රාහ්මණයාගේ භාර්යාවන් කුස පිළිසිඳ ගත්තාහ. පිළිසිඳ ගැණීම හා සමග ආශ්චර්යාද්‍රව්‍ය වූ ධර්මයෝ තුන් දෙනෙක් පහළ වූහ. කවර ආශ්චර්යධර්මයෙක් ද? යතහොත්- සියලු ආයුධ භාණ්ඩයෝ දිලිහී ගියාහු ය. අග්‍රභසායෝ පැසී ගියාහු ය. මහාමෙසය මනා ව වර්ෂා කෙළේ ය.

ආයුෂ්මත් රොහණ මහතෙරුන් වහන්සේ ද ඔහුගේ ප්‍රතීසන්ධි ග්‍රහණය පටන් දසමසක් අධික වූ සත්හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි ඒ බමුණු ගෙදරට පිඬු පිණිස වඩිනාසේක් එක් දවසක වත් සැන්දක් පමණ බතක් වත් කෙණෙස්සක් පමණ කැඳ වත් බැස වැඳීමක් වත් අත නගා වැඳීමක් වත් ආදරගෞරව කට යුත්තක් වත් නො ලත්සේක. නැවැත කුමක් ලත්සේක් ද? යත්:- ආක්‍රොෂ පරිභව ම ලත්සේක. ‘ස්වාමීනි, බොහෝ කල් සිටිනාහ’ යි වචන මාත්‍රයකුත් කියන්නා වූ කෙනෙක් නො වූහ. දඹමාසයක් අධික වූ සත්හවුරුද්දක් ඇවෑමෙන් එක්දවසක් ගෙයින් දෙරට කර පෙවූ කෙල්ලක් මඳක් කරුණා උපදවා නපුරුසිත් හැර ‘වහන්ස, අරුණු ය’යි යන වචනයෙන් කිසිවක් නො ලබනබව හඟවා කී වචන මාත්‍රයක් ලත්සේක. රොහණතෙරුන් වහන්සේත් එබසට සතුටු ආකාර දක්වා වඩනට පටන් ගත්සේක.

එදවස් සොණුත්තර නම් බමුණු ද පිටත කිසියම් කර්මාන්තයකට ගොස් එනුයේ පෙර මග දී ප්‍රසන්නාකාරයෙන් වඩනා තෙරුන් වහන්සේ දැක “කිමෙක් ද? ‘පින්වත් මහණ, අපගේ ගෙට ගියෙහි ද?”යි විචාළේ ය. “එසේ ය බ්‍රාහ්මණයෙනි, ලදුම්හ” යි වදාළසේක. එකල ඒ බ්‍රාහ්මණයා නො සතුටුව වහා ගෙට ගොස් කථා කොට “මෙතැනට පිඬු සිඟා ආ පැවිද්දහට කිසිවක් දුන්නු ද?” යි විචාළේ ය. ඒ අසා ගෙයි සිටියෝ අපි කිසිවක් නුදුම්හ”යි කීහ. ඒ අසා බ්‍රාහ්මණතෙම “අහෝ! මේ ශ්‍රමණයෝ බොරු (12) නො කියමිහ යි ලොව රවටන්නාහ. කිසිවක් නුදුන් අපගෙන් ‘ලද්දෙමි’ යි මහබොරුවක් කීහ” යි දෙවෙනි දවස් “අද ශ්‍රමණයාහට මුසාවාදයෙන් නිග්‍රහ කෙරෙමි” යි කියා සරද්වාරයෙහි ම බලා සිටියේ ය. තෙරුන් වහන්සේ ද දෙවෙනි දවස් බ්‍රාහ්මණයාගේ ගෘහ ද්වාරයට සම්ප්‍රාප්ත වූසේක. බ්‍රාහ්මණතෙම තෙරුන් වහන්සේ දකිමින් ම මෙසේ කියේ ය:- “මහණ, තෙපි ඊයේ දවස අපගේ ගෙයි දී කිසිවක් නො ලැබුයේ ම ලදුම්හ යි බොරු කීවහු ය. ශ්‍රමණ වූ තොපට මුසාවාද කීම වටී ද?” යි කියා මුසාවාදයෙන් නිග්‍රහ කෙළේ ය.

එකල තෙරුන් වහන්සේ වදරණසේක් “බ්‍රාහ්මණය, අපි තොපගේ ගෙයි දඟමාසාධික වූ සත්හවුරුද්දක් හැමදවස් ම සිගා ‘අරුණු ය’¹ යන වචනමාත්‍රයකුදු නොලැබ ඊයේ දවස් ‘අතිවිෂඨ භන්තෙ’ යන වචන මාත්‍රයක් ලදුම්භ. නැවැත මේ වචන සංග්‍රහ මාත්‍රය පිණිස මෙසේ ‘ලදුම්භ’ යි කී බසක් මිස බොරු නො කීම්භ” යි වදළසේක.

ඒ අසා බ්‍රාහ්මණතෙම සිතනුයේ මේ සත්පුරුෂගුණ ඇති ශ්‍රමණයෝ වචන පටිසන්ථාරමාත්‍රයකුදු ලැබ මහජනයා මධ්‍යයෙහි ‘ලදුම්භ’ යි ප්‍රශංසා කෙරෙති. එසේ කල කතා දෙයක් වත් භොජනයක් වත් අනික් කිසිදෙයක් වත් ලැබ කෙසේ නම් ප්‍රශංසා නො කෙරෙද් ද?” යි කියා පැහැද තමහට ප්‍රයෝජන පිණිස පිළියෙල කරණ ලද බිතින් බක්සැන්දක් හා ඊට සැහෙන ව්‍යඤ්ජනයක් දෙවා මේ අද දුන් ආහාර පමණක් ම හැම දවස් ම නුඹ වහන්සේ අප ගෙන් ලබා වදළ මැනැවැ” යි කියා ආරාධනා කෙළේ ය.

නැවැත ඒ බ්‍රාහ්මණතෙම දවස් පතා එළඹෙන්නා වූ තෙරුන් වහන්සේගේ ඉන්ද්‍රියසංයමාදී වූ ඉරියාපථය දූක බොහෝ සෙයින් පැහැද තෙරුන් වහන්සේට නිරන්තරයෙන් තමාගේ ගෙයි දී ම ආහාර වළඳන පිණිස යාවිඤ්ඤ කර සිටියේ ය. තෙරුන් වහන්සේ කුෂණිම්භාවයෙන් ඉවසා දවසින් දවස භක්තකාන්‍යය කොට වඩිමින් මඳක් මඳක් ඔහට බුදුබණ කියකියා වඩනාසේක. ඒ බ්‍රාහ්මණභාර්යාවෝ ද දසමස් ඇවෑමෙන් පුත්‍රයකු වැදුහ. ඔහට ‘නාගසෙන’ ය යි නම් වී ය. ඒ තෙම අනුක්‍රමයෙන් වැඩෙමින් සත්හැවිරිදි වී ය. ඉක්බිති නාගසෙනකුමාරයාගේ පියානෝ නාගසෙන කුමාරයාහට මෙපවත් කීහ:- “දරුව, නාගසෙනයෙනි, මේ බ්‍රාහ්මණගොත්‍රයෙහි උගත මනා ශික්ෂාවන් උගනුව” යි කීහ. “පියානන් වහන්ස, මේ බ්‍රාහ්මණගොත්‍රයෙහි ශික්ෂාවෝ නම් කවරහු ද?” යි විචාළේ ය. “දරුව, නාගසෙනයෙනි; වෙදයෝ වනාහි තුන් දෙනෙක. ඒ වෙදත්‍රය ශික්ෂා නම් වෙයි. අවශෙෂ වූ ශිල්පියෝ ශිල්ප නම් වෙති” යි කීහ. ‘එසේ වී නම් පියානෙනි, උගන්නෙමි” යි කීයේ ය.

ඉක්බිති සොණුක්තර නම් බ්‍රාහ්මණයානෝ ද අකුරු කරවන්නා වූ ආචාර්යබ්‍රාහ්මණයක්හට ගුරුපඬුරු පිණිස දහසක් කහවණු දෙවා ඇතුළු ප්‍රාසාදයෙහි වූ එක් ගෙයක එක්අතෙක ඇඳක් පණවා දී ගුරුවර බ්‍රාහ්මණයා හට මෙසේ කී ය:- “බ්‍රාහ්මණය, තෙපි මේ මාගේ පුත්‍රයාහට මන්ත්‍රයන් හදරව” යි කීහ. “එසේ නම්, ශිෂ්‍යපුත්‍රය, මන්ත්‍රයන් උගනුව” යි කියා ගුරුබ්‍රාහ්මණතෙම මන්ත්‍ර හදරවන්නේ ය. නාගසෙනකුමාරයා විසින් එක්වරක් කියවා ගත් පමණකින් ම ත්‍රිවෙදංගයෝ හෘදයංගත

¹ අරුණු පමණක්

(13) කරණ ලදහ. වාචුග්ගත කරණ ලදහ. මනා කොට ම ධාරණය කරණ ලදහ. මනා ව ව්‍යවස්ථා කරණ ලදහ. මනා කොට ම සිත්හි කරණ ලද්දහු යි. එක්වරක් කියවා ගත් පමණෙකින් ම වෙදත්‍රයෙහි ද, නිසන්ටු ශාස්ත්‍ර සහිත වූ කාව්‍යාලංකාරයෙහි ද, ඉතිහාසය පස්වැනි කොට ඇති සාක්ෂරප්‍රභේදය යි කියන ලද ඡන්දශ්‍රීශාස්ත්‍රයෙහි¹ ද ප්‍රඥවක්ෂුස පහළ වූයේ ය. එසේ හෙයින් පද නම් ග්‍රන්ථවිශේෂය වූ ශබ්දශාස්ත්‍රය දන්නේ ය. ව්‍යාකරණශාස්ත්‍රය දන්නේ ය. දෙළොස්දහසක් ග්‍රන්ථ ඇති ලොකායතමහාපුරුෂලක්ෂණ ශාස්ත්‍රය දැනීමෙහි ද අනුන ව සම්පූර්ණ වූ ශිල්ප ඇත්තේ වී ය. ඉක්බිති නාගසෙන කුමාරතෙම තමාගේ පියානන්ට මෙපවත් කී ය:² - “පියානෙනි, මේ අපගේ බ්‍රාහ්මණගෝත්‍රයෙහි මීට වඩා උගත යුතු ශිල්පයෝ ඇද්ද? නොහොත් මෙපමණෙක් ද? යි විචාලේ ය. “දරුව, නාගසෙනයෙනි, අපගේ මේ බ්‍රාහ්මණගෝත්‍රයෙහි මීට වඩා උගත මනා ශිල්පශාස්ත්‍රයෙක් නැත. ශික්ෂණය කට යුතු වූ ශිල්පයෝ මෙපමණෙක් ම ය” යි කීයේ ය. ඒ අසා නැවත නාගසෙන කුමාරයෝ තමාගේ ගුරුවරබ්‍රාහ්මණයාහට තමාගේ පාඩම් දී සමූ ගණ ප්‍රවරප්‍රාසාදයට නැඟී පූර්වවාසනාබලයෙන් මෙහෙයන ලද සිත් ඇති ව රහෝගත ව විවේකයෙන් යුක්ත ව හිඳ තමන් උගත් ශිල්පශාස්ත්‍රයාගේ ආදිමධ්‍යපරියොසානය නුවණින් සලකා බලමින් ආදියෙහි වත් මධ්‍යයෙහි වත් කෙළවර වත් මඳකුත් සාරත්වයක් නො දක “තුච්ඡා වත හො ඉමෙ වෙද, පලාපා වත හො ඉමෙ වෙද” යනාදීන් “මා උගත් වෙදශාස්ත්‍රයෝ අසාර ය. නිස්සාර ය” යි කලකිරී විපිළිසර ව නො සතුටු වූවාහ. එසමයෙහි වනාහි ආයුෂ්මත් වූ රොහණ ස්ථවිරයන් වහන්සේ වත්තනිය නම් සෙනාසනයෙහි වැඩ හුන්සේක් නාගසෙන කුමාරයාගේ විතර්කය පර සිත් දන්නා නුවණින් දක සකසා හැඳ පෙරෙව කයින් සිවුරු හා අතින් පාත්‍රය ගණ වත්තනිය නම් සෙනාසනයෙන් අන්තර්ධාන ව කප්ගල නම් බ්‍රාහ්මණගම පෙරටු ව පහළ වූ සේක.

නාගසෙනකුමාරතෙමේ ද තමන්ගේ වහසල්දෙරකඩ සිටියේ³ ආයුෂ්මත් රොහණස්ථවිරයන් වහන්සේ දුටුයේ ම ය. දුරින් ම එන්නා දක සතුටු ව ඔද වැඩියා වූ සිත් ඇති ව ප්‍රමුදිත ව ප්‍රීතියොම්නස් උපදවා “මේ ප්‍රවුජ්ජනයන් වහන්සේ වත් කිසි සාරදෙයක් දන්නාසේක් වී නම් ඉතා යෙහෙකැ” යි සිතා ආයුෂ්මත් වූ රොහණ ස්ථවිරයන් වහන්සේ යම් තැනක ද, එතැනට ගියේ ය. ගොස් ආයුෂ්මත් රොහණතෙරුන් වහන්සේට මෙපවත් කීයේ ය. “ශ්‍රේෂ්ඨයානෙනි, මෙබඳු වූ හිස මුඩු ව කාෂායවස්ත්‍ර හඳනා වූ තෙපි කවුරුද?” යි විචාලේ ය. “දරුව, මම නම් ප්‍රවුජ්ජනයෙමි” යි වදළහ. “ශ්‍රේෂ්ඨයානෙනි, නුඹවහන්සේ කුමක් කරණ කොට ගණ ප්‍රවුජ්ජන නම් වනසේක් ද?” යි විචාලේ ය. “දරුව, පවිටු වූ ක්ලේශමලයන් පලවාපියන්නට පැවිදි වීමි. එහෙයින්, දරුව, මම ප්‍රවුජ්ජන නම් වීමි” යි වදළසේක. “නිදුකානන්වහන්ස,

¹ මෙතැන පරිවර්තනය වැරදි ය.
² කීහ
³ සිටිනුයේ

නුඹවහන්සේගේ හිසකේ යම් සේ සෙස්සවුන්ගේ මෙන් දික් නො වී ලුහුඬු වන්ට කාරණ කවරේ ද?" යි විචාලේ ය. ඒ අසා වදාරණසේක් "දරුව, දික් වූ හිසකේ දුර්මෙන් සොළොස්පලිබොධ කෙනෙකුන් දෑක හිසකේ රැවුල කපා හැර පැවිදි වීම්" යි. ඒ සොළස නම් කවරේ ද? දික්හිසකේ ඇති කල (14) අලංකාර කරවන පලිබොධය, සැරහෙන පලිබොධය, තෙල් ගාන පලිබොධය, ඉස්සෝධන පලිබොධය, මල් පලදින පලිබොධය, සුවඳ ගල්වන පලිබොධය, දුම් ආදියෙන් සුවඳ කවන පලිබොධය, අරචසුණු ගල්වන පලිබොධය, නෙල්ලි අඹරා ගාන පලිබොධය, තෙලින් රඳන¹ පලිබොධය, බදින පලිබොධය, පණාවෙන් පීරණ පලිබොධය, අන්දම් තිබීම පලිබොධය² අවුල් හරිණ පලිබොධය, උකුණන් හරිණ පලිබොධය යන මේ පසළොස් පලිබොධ හා 'හිසකේ වැගිර ගිය කල සෝක කෙරෙහි. ක්ලාන්ත වෙහි. හඬහි. ලෙහි පැහැර හඬහි. සිහි මුළාබවට පැමිණෙහි යන මේ මහා පලිබොධය ද යන සොළොස් පලිබොධයන් වැලඳ සිටියා වූ මනුෂ්‍යයෝ අතිසුඛම සියලු ම ශිල්පශාස්ත්‍රයන් නසන්නාහු ය" යි වදළසේක. "එසේ ය, නිදුකානන්වහන්ස, හඳනා පොරෝණා වස්ත්‍රයෝත් නුඹගේ යම් සේ සෙස්සවුන්ගේ මෙන් නො වෙහි. ඊට කාරණ කවරේ ද?" යි විචාලේ ය. "දරුව, එයින් කියමි යි, ගිහින් විසින් පැලඳිය යුතු වූ සියල්ලන් විසින් කැමැති වන්නා වූ යහපත් වූ වස්ත්‍රයෝ පඤ්චකාම නිශ්‍රීත ය, එහෙයින් දරුව, යම්කිසි භයක් උපදී නම්, වස්ත්‍ර නිසා උපදනාහ. ඒ භය කාෂායවස්ත්‍ර හඳනාහට නො වෙයි. ඒ නිසා මාගේ වස්ත්‍රයෝත් සෙස්සන්ගේ යම්සේ ද එසේ නො වෙහි" යි වදළසේක.

ඒ අසා මඳක් සතුටු ව කියනුයේ "නිදුකානන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ ශිල්පශාස්ත්‍ර නම් දෙයක් දන්නාසේක් ද?" යි විචාලේ ය. "එසේ ය, දරුව, මම ශිල්පශාස්ත්‍රන් දනිමි. ලොකයෙහි උතුම් වූ යම් මන්ත්‍රයෙක් ඇද්ද? ඒ මන්ත්‍රයන් දනිමි" යි වදළසේක. "නිදුකානන් වහන්ස, ඒ උතුම් වූ මන්ත්‍රය මටත් දෙන්නට පුළුවන් ද?" යි විචාලේ ය. "එසේ ය, දරුව, පුළුවන්" යි වදළසේක. "එසේ වී නම් මට මන්ත්‍රය දුන මැනැවැ" යි යාච්ඤා කොට සිටියේ ය. "දරුව, දැන් ශිල්ප දෙන්නට කල් නො වෙයි. ඇතුළු ගෙදරට පිඬු පිණිස ආම්භ" යි වදළසේක.

ඉක්බිති නාගසෙනකුමාරයෝ ආයුෂ්මත් රොහණතෙරුන් වහන්සේගේ අතින් පාත්‍රය ගෙන ගෙට වඩා ගෙනවුත් ප්‍රණීත වූ බාද්‍යභෝජ්‍ය ආහාරයන් ස්වභස්තයෙන් ම වළඳවා පෙරැත්ත කොට වැඩිවැඩියෙනුත් වළඳවා, ඉක්බිති පාත්‍රයෙන් ඉවත් කරණ ලද අත් ඇති ආයුෂ්මත් රොහණ තෙරුන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- "නිදුකානෙනි, මට දැන් ඉතින් උතුම් වූ මන්ත්‍රය දුන මැනැවැ" යි කියා ඉල්ලියේ ය. එබසට තෙරුන් වහන්සේ කියනසේක් "එම්බා දරුව, තෙපි යම් දවසෙක අප සේ ම නිෂ්පලිබොධ වෙමින් මවුපියන් අනුදන්වා ගිවිස්වා ගෙන මා විසින් ගත් ප්‍රවුජ්ත වෙශය ගන්නහු ද,

¹ තෙලියෙන් රෙඳෙන
² එක් පලිබොධයෙක

ඒ දවස් තොපට මන්ත්‍රය දෙමි” යි වදළසේක. ඉක්බිති නාගසෙනකුමාරයෝ ද මෑතියන් පියානන් කරා ගොස් “අම්ම, පියානෙනි, මේ මහණුන් වහන්සේ ලොකයෙහි උතුම් වූ යම් මන්ත්‍රයක් ඇද්ද, ඒ මන්ත්‍රය දනිමි යි කියනසේක. තමන් ලඟ පැවිදි නුවුවක්හට නො ම දෙන සේක. මම උන්වහන්සේ ලඟ පැවිදි ව මන්ත්‍රය උගන්නෙමි” යි කීහ. මෙසේ කී නැවත ඔහුගේ මවු පියෝ සිතන්නාහු- ‘අපගේ පුත්‍රයා පැවිදි වෙලා වත් ඒ උතුම් වූ මන්ත්‍රය ගෙන පසු ව සිවුරු හැර එන්නේ ය’යි සිතා, “පුත්‍රය, මන්ත්‍රය ගනුව”යි කියා අවසර දුන්නාහු ය. ඉක්බිති (15) රොහණ තෙරුන් වහන්සේ නාගසෙනකුමාරයා කැඳවා ගෙන යම් තැනක වත්තනිය නම් සෙනාසනය ද, යම් තැනක විජම්භවස්තුව ද, එතැනට එළඹිසේක. එළඹ විජම්භවස්තුවෙහි වූ සෙනාසනයෙහි එක්රැයක් වැස දෙවෙනි දවස් රක්ඛිතලය යම් තැනෙක්හි ද, එතැනහි එළඹිසේක. එතැනහි එළඹ එහි වසන කෙළසියයක් රහතුන් මධ්‍යයෙහි නාගසෙන කුමාරයා පැවිදි කළ සේක. පැවිදිවූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ වනාහි ආයුෂ්මත් රොහණ තෙරුන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේක:- “ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේගේ මහණුවෙඟය මා විසින් ගන්නා ලද්දේ ය. දන් මට උතුම් මන්ත්‍රය දුන මැනව”යි කී සේක.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් රොහණ ස්ථවිරයන් වහන්සේ සිතනසේක් “මම වනාහි නාගසෙනසාමණෙරයා පළමු කොට සුත්‍රාන්ත ධර්මයෙහි හෝ අභිධර්මයෙහි හෝ කවර ධර්මයෙක්හි හික්මවමිදෝ හො?”යි සිතා “මේ නාගසෙනයෝ පණ්ඩිතයෝය, සැප සේ ම අභිධර්මපිටකය උගන්නට සමර්ථ වන්නෝ ය”යි දැන පළමුකොට ම අභිධර්මයෙහි හික්මවා ලූ සේක. ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන සාමණෙරයානෝ ද, අභිධර්මයට පටන් ගෙන “කුසලා ධම්මා, අකුසලා ධම්මා, අව්‍යාකාතා ධම්මා” යනාදීන් තිකදුක ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ ධම්මසංගණ්හප්‍රකරණය ද, ඛන්ධවිභංගාදී වූ අටලොස් විභංගයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ විභංගප්‍රකරණය ද, “සංගභො අසංගභො” යනාදීන් තුදුස් ආකාරයෙන් විභාග කලා වූ ධාතුකථාප්‍රකරණය ද, ඛන්ධක ප්‍රඥප්තිය, ආයතනප්‍රඥප්තිය යනාදීන් ඡඩ් ආකාරයකින් විභාග කලා වූ පුද්ගලප්‍රඥප්තිය ද, සකවාදයෙහි පන්සියයක් සූත්‍ර ද, පරවාදයෙහි පන්සියයක් සූත්‍ර ද යි මෙසේ සූත්‍රදහසක් එක් කොට විභාග කලා වූ කථාවස්තු ප්‍රකරණය ද, මූලයමක ඛන්ධයමක ය යි යනාදීන් දශප්‍රකාරයකින් විභාග කලා වූ යමකප්‍රකරණය ද, හෙතුප්‍රත්‍යය, ආරම්මණප්‍රත්‍යය ය යි යනාදීන් සුවිසිආකාරයකින් විභාග කලා වූ පට්ඨානප්‍රකරණය ද යි මෙසේ සියලු ම ඒ අභිධර්මපිටකය එක වරක් වදලා වූ පමණකින් ම එකාක්ෂරයකුත් නො පිරිහෙලා වණපොත් කොට අර්ථයන් ඉගෙන ගෙන ගුරුන්වහන්සේට කියනසේක:- “ස්වාමීනි, වැඩ සිටිය මැනව. නැවැත නො කියවන්න. මෙපමණකින් ම මම නුඹ වහන්සේට වණපොත් දෙමි” යි කීසේක. එබස් අසා ගුරුන් වහන්සේ කියනසේක් “නාගසෙනයෙනි, කෙළසියයක් රහතන් මධ්‍යයෙහි නො බා ව ම පිරිවහාපියන්නට හැකි ද?”යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, පිරිවහාපියන්නට හැක්කෙමි”යි කියා නැවත ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ යම් තැනක කෙළසියයක් රහතුන් වහන්සේ

වසනසේක් ද, එතැනට එළඹීමේදී. එළඹ දූක නමස්කාර කොට කෙළසියයක් රහතුන් වහන්සේට මෙපවත් දැන්වූ සේක. “ස්වාමීනි, මම වනාහි “කුසලා ධම්මා, අකුසලා ධම්මා, අව්‍යාකෘතා ධම්මා” ය යි කියා එක දවස් එක විටක් කියව්වා වූ මේ පදනුයෙහි සියලු ම ඒ අභිධර්මපිටකය ප්‍රක්ෂේප කොට බහා ලා විස්තරවශයෙන් ම පිරිවහා වණපොත් දෙමි”යි කී සේක. ඒ අසා මහරහතන් වහන්සේ “සාධු සාධු, නාගසෙනයෙහි, පාඩම් හදරව”යි වදළුසේක.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ අවසර ගෙන (16) සත් මසකින් සප්තප්‍රකරණය විස්තරවශයෙන් ම වණපොත් දී මහරහතුන් වහන්සේට ඇස්වූ¹ සේක. ඒ ක්ෂණයෙහි ම මහපොළොව සතසහසුරාවයෙන් ගුගුරා කම්පා වී ය. සදෙවුලොව දෙවියෝ සාධුකාර දුන්හ. පසළොස් බඹලොව බ්‍රහ්මසෙනාව අත්පොළසන් දුන්හ. දිවසදුන්සුණු වසින්ට පටන් ගත. දිව්‍යමදුරාමල් වර්ෂා කළාහුය. ඒ ආශ්චර්යය දුටු මහරහතුන් වහන්සේ නොයෙක් ස්තුතිපූජා කළාහු ය. ඉන් පසු මෑත භාගයෙහි කෙළ සියයක් රහතුන් වහන්සේ එක් ව සම්පූර්ණ වූ විසිවයස් ඇති ආයුෂ්මත් නාගසෙනසාමණේරයන් රක්ඛිත නම් තලයෙහි දී උපසම්පද කළාහු ය. උපසම්පද වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ වනාහි එදවස් රාත්‍රියගේ ඇවෑමෙන් උදය කාලයෙහි සකසා හැඳ පාසිවුරු ගෙන උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ හා සමග ඇතුළු ගමට පිඬු පිණිස වඩනාසේක්, මෙබඳු වූ සිතිවිල්ලක් ඉපදවූසේක:- “මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ අවගෙණ වූ බුද්ධවචනයන් තබා ලදරු වූ මා පළමු කොට ම අතිගම්භීර වූ අභිධර්මයෙහි හික්මවා ලූසේක. එබැවින් මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ එකාන්තයෙන් ම ගැඹුරු වූ නුවණින් සිස් වූසේක. මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ඒකාන්තයෙන් ම අඥනසේකැ”යි සිතුවේක.

ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් රොහණස්ථවිරයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේගේ සිතිවිල්ල සිතින් සිත පිරිසිඳ දක්නා ඤාණයෙන් දූක ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන්ට මෙපවත් කීසේක:- “නාගසෙනයෙනි, තොප වැනි අයට සුදුසු නො වන සිතිවිල්ලක් සිතුවහුය. නාගසෙනයෙනි, මේ සිතිවිල්ල සිතන්ට තොපට සුදුසු නැතැ”යි වදළුසේක. එබස් අසා නැවැත ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙබඳු සිතිවිල්ලක් විය:- “මාගේ සිත උපන් විතර්කය යම් තැනෙක නම්, එතැන ම මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ සිතින් සිත පිරිසිඳ දැන වදරණසේක. එහෙයින් පින්වත් වූ මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ එකාන්තයෙන් ම ආශ්චර්යවත් වූසේක. පින්වත් වූ මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ එකාන්තයෙන් ම අද්භූත වූසේක. මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ එකාන්තයෙන් ම පණ්ඩිත වූසේක. එබැවින් මම උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ක්ෂමා කරවා ගත්තෙමි වීම නම්, ඉතා යෙහෙකැ”යි සිතා නැවැත ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ දෙහොත් මුදුනෙහි තබා ගෙන ආදරයෙන් නැමී සිට

¹ ඇස්සවූ.

ආයුෂ්මත් වූ රොහණ ස්ථවිරයන් වහන්සේට මෙපවත් සැලකළසේක:- “අනේ! ස්වාමීනි, නො දැන සිතුවා වූ මට ක්ෂමා කර වදළ මැනව. නැවැත මෙබඳු සිතක් නො සිතමි” යි සැල කළසේක. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් රොහණස්ථවිරයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් නාගසෙනනමට මෙපවත් කීසේක. “නාගසෙනයෙනි, මෙපමණකින් තොපට මම ක්ෂමා නො කරමි. ‘එම්බා නාගසෙනයෙනි, සාගල නම් නුවරෙක් ඇත. එහි මිලිඳු නම් රජෙක් රාජ්‍යය කරන්නේ ය. ඒ රජ දෘෂ්ටි වාදයෙන් ප්‍රශ්න අසා හික්ෂුසංඝයා වෙහෙසන්නේ ය. ඉදින් තෙපි ඒ නුවරට ගොස් ඒ රජුපුරුවන් දමනය කොට පහදවන්නහු වූ නම්, එසේ කල මම තොපට ක්ෂමා කෙරෙමි” යි වදළ සේක. “ස්වාමීනි, වැඩ සිටිය මැනව. එක ම මිලිඳුරජකු තබා ‘ඉදින් ස්වාමීනි, සකල ජම්බුද්වීපයෙහි සියලු ම (17) රජදරුවෝ මා කරා අවුත් මාගෙන් ප්‍රශ්න විචාළාහු නම්, ඒ සියල්ල ම විසඳ සම්ප්‍රදානය කෙරෙමි’ යි ඊට සැකයක් නො කොට, ස්වාමීනි, මට ක්ෂමා කළ මැනවැ” යි කියාත් “ක්ෂමා නො කෙරෙමි” යි කී කල්හි එසේ වී නම් “ස්වාමීනි, වස් වසන කලත් ෧෦ විය. මේ තුන් මාසය කවුරුන් ෧෨ වසම් ද?” යි කීසේක.

“නාගසෙනයෙනි, මේ වනාහි ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන් වහන්සේ වත්තනිය නම් සෙනාසනයෙහි වැඩ වසනසේක්, යව. තෙපි, නාගසෙනයෙනි, ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේ යම් තැනෙක ද, එතැනට එළඹව. සමීප ව ගොස් මාගේ වචනයෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තමහතෙරුන් වහන්සේගේ පාදද්වන්දවය මස්තකයෙන් වඳුව. එසේ වැඳ මෙසේ ද කියව:- “ස්වාමීනි, මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ඔබ වහන්සේගේ පාදද්වන්දවය සිරසින් වන්දනා කෙරෙහි. නිරෝගිබව ද නිදුක්බව ද ශරීරයාගේ ලහුකපරිවර්තනය ද ශරීරබල ද ශරීරයාගේ සැප විහරණය ද විචාරණසේක. මේ තුන්මස ඔබවහන්සේගේ සමීපයෙහි වසන්නට මා එවූසේකැ.” යි කියා ‘තොපගේ උපාධ්‍යායයෝ ‘කවුරු නම් ද?’ යි විචාළ කල්හි “ස්වාමීනි, රොහණ ස්ථවිර නමැ” යි කියව. ‘මම කිනම් ද?’ යි විචාළ කල්හි මෙසේ කියව. ‘මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ස්වාමීනි, ඔබගේ නම දන්නාසේකැ’ යි කියව” යි වදළ කල්හි ‘එසේ ය වහන්සැ’ යි කියා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් රොහණස්ථවිරයන් පසග පිහිටුවා වැඳ පැදකුණු කොට පාසිවුරු ගෙන අනුපූර්වයෙන් ම සැරසරණ සේක්, යම් තැනෙක වත්තනිය නම් සෙනාසනය වී ද, යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ වසන සේක් ද, එතැනහි එළඹිසේක. එළඹ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තස්ථවිරයන් වහන්සේට පසග පිහිටුවා වැඳ එකත්පසෙක සිටිසේක. එකත්පසෙක සිටියා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේක:- ‘ස්වාමීනි, මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ නුඹ වහන්සේගේ පාදද්වන්දවය මස්තකයෙන් වදනා සේක. මෙසේ ද කියන සේක:- නිරෝගිබව ද නිදුක්බව ද ශරීරයාගේ සැහැල්ලුබව ද ශරීරයාගේ බල ඇති බව ද ශරීරයාගේ සැපවිහරණය ද විචාරව’ යි කී සේක. ‘ස්වාමීනි, උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ මා මේ තුන් මාසය ඔබවහන්සේගේ සමීපයෙහි වසන්නට එවූසේකැ” යි දැන්වූසේක.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේක. “තෙපි කිනම් ද?” යි විචාළ සේක. “ස්වාමීනි, මම නාගසෙන නම් වීම”යි කීසේක. “තොපගේ උපාධ්‍යායයෝ කිනම් ද?” යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, මාගේ උපාධ්‍යායයෝ රොහණ ස්ථවිර නම් වනසේකැ”යි කීසේක. “මම කවුරු නම් වෙමි ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, මාගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ නුඹ වහන්සේගේ නම දැන වදාරණසේකැ”යි කීසේක. “යහපත නාගසෙනයෙනි, පාසිවුරු තැන්පත් කොට තබව”යි වදළසේක. “යහපත ස්වාමීනි”යි කියා පාසිවුරු තැන්පත් කොට තබා ඵදවසක් සැතැපී දෙවෙනි දවස් උදෑසන්හි ම පිරිවෙණ වට හැමද මුව සෝදන දිය හැ දූහැටි ගෙන ගොස් ලඟ තැබුසේක. (18) අස්සගුත්තතෙරණුවෝ ද ඇමදපු මඵව නැවැත ඇමැදිසේක. ඒ වතුර දමා වෙනින් පැන් ගෙන වදළසේක. ඒ දූහැටි ඉවත් කොට වෙනින් දූහැටි ගෙන වදළසේක. නාගසෙනයන් වහන්සේ සමඟ ඉදිරි පසු කථාවකුත් නො කළසේක. මෙසේ සත්දවසක් පරීක්ෂා කොට සත්වැනි දවස් නැවැතත් ආ තොරතුරු විචාරා නැවතත් ඒ නාගසෙනයන් වහන්සේ විසින් ඵලෙස ම කී කල්හි වස් වසන දවසත් ඵදවස් ම වූ හෙයින් උන්වහන්සේටත් වස් විසීමට අවසර දුන්සේක.

ඵසමයෙහි වනාහි මහත් ධනභොගසාරයෙන් හා ශ්‍රද්ධාශීල ගුණයෙන් මහත් වූ ඵක්තරා මහාඋපාසිකාවක්තොමෝ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේට තිස්හවුරුද්දක් පමණ උපස්ථාන කළා ය. නැවැත ඒ මහාඋපාසිකාතොමෝ ඵවස් තුන්මාසයෙහිත් උපකාර කොට තුන් මාසයාගේ ඇවැමෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ යම් තැනෙක වසනසේක් ද, ඵතැනට ඵළඹියා ය. ඵසේ ඵළඹ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේට මෙපවත් සැලකළා ය:- “ස්වාමීනි, පියානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ සමීපයෙහි වෙනත් හික්ෂු නමෙක් ඇද්දෝ හො?” යි විචාළා ය. “මහාඋපාසිකාවෙනි, අප ලඟ නාගසෙන නම් හික්ෂුනමෙක් ඇතැ”යි වදළසේක. “ඵසේ වීනම් පියානෙනි, අස්සගුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, සෙට දවසට මාගෙන් බත් නාගසෙනයන් වහන්සේ සමඟ ස්වාමීන් වහන්සේ ඉවසා වදළ මැනව”යි ආරාධනා කළා ය. ඵකල ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේ තුෂ්ණිමිභාවයෙන් ඉවසුසේක.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ ඵදවස් රාත්‍රියගේ ඇවැමෙන් පූර්වාභ්නසමයෙහි හැඳ පෙරව කයින් සිවුරු හා අතින් පාත්‍රය ගෙන පසුමහණ කොට කැඳවා ගෙන යන්නා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ හා සමඟ යම් තැනෙක මහාඋපාසිකාවගේ නිවෙසනය ද, ඵතැනට වැඩිසේක. ඵසේ වැඩ, පණවන ලද ආසනයෙහි වැඩ උන්සේක. ඉක්බිති ඒ මහාඋපාසිකාතොමෝ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේ ද ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ද ප්‍රණීත වූ බාද්‍යභොජ්‍ය ආහාරයෙන් ස්වභස්තයෙන් ම වැළැඳවූවා ය. පෙරැත්ත කොට වැළඳ වූවාය. වළඳ

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන් වහන්සේ වැළඳූ¹ පාත්‍රයෙන් ඉවත් කරණ ලද අත් ඇති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේක:- “නාගසෙනයෙනි, තෙපි මහාඋපාසිකාවට අනුමෝදනා කරව”යි මේ වචනය කියා ආසනයෙන් නැගිට විහාරයට වැඩිසේක. නැවත ඒ මහාඋපාසිකාවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීවාහු ය: “පියානෙනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම වනාහි ඉතා මැහැල්ලමි². ගම්හීර වූ ධර්මකථාවකින් මට අනුමෝදනා කර වදාළ මැනවැ”යි සැලකළාහ. ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ඒ මහාඋපාසිකාවන්ට ගම්හීර වූ ලොකොත්තර වූ ගුණාතා ප්‍රතිසංයුක්ත වූ අභිධර්මකථාවෙන් අනුමෝදනා කළසේක. ඉක්බිති ඒ මහාඋපාසිකාවෝ ද ඒ උන් ආසනයෙහි ම ‘යම්කිසි සමුදයධර්මකෙනෙක් ඇද්ද ඒ සියල්ල ම නිරොධධර්මයායි දන්නා වූ කෙලෙස්ථස් නැත්තා වූ පහ වූ ක්ලේශ්මලය ඇති ශ්‍රොතාපත්තිමාර්ගඥනය පහළ ව (19) නිවන් දැක්කාහ.

ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේත් ඒ මහාඋපාසිකාවට අනුමෝදනා කොට තමන් දෙසූ ධර්මය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කොට විදර්ශනා වඩා ඒ ආසනයෙහි ම හිඳ සෝවාන්ඵලයෙහි පිහිටිසේක. ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත මහතෙරුන්වහන්සේ තමන්ගේ වෙහෙර මණ්ඩල මාළකයෙහි උන්සේක්, දෙදෙනාගේ ම නිර්වාණධර්මප්‍රතිලාභය දිවැසින් දූක වදරා “සාධු, සාධු, නාගසෙනයෙනි, එක ම හිසැරයෙන් ම ශරීරයෝ දෙදෙනෙක් විදිනා ලදහ” යි කියා සාධුකාර පැවැත්වූසේක. ඒ අසා නොයෙක් දහස්ගණන් දෙවතාවෝ ද සාධුකාර පැවැත්වූහ. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේ වැඩ උන් ආසනයෙන් නැගී සිට යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ වසනසේක් ද, එතැනට වැඩිසේක. එසේ වැඩ ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේට පසග පිහිටුවා වැද එකත්පස් ව සිටිසේක. එකත්පස් ව සිටියා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට ආයුෂ්මත් අස්සගුත්ත තෙරුන් වහන්සේ මෙපවත් කීසේක:- “නාගසෙනයෙනි, තෙපි පැළලුප්තුවරට යව. පැළලුප් තුවර අසොකාරාමයෙහි ආයුෂ්මත් ධම්මරක්ඛිත සඵරියෝ වෙසෙති. ඔවුන්ගේ සමීපයෙහි දී බුද්ධවචනයන් උගනුව”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, මෙතැන් පටන් පැළලුප්තුවර කෙනෙක් දුර ද?”යි විචාළසේක. “නාගසෙනයෙනි, සියක්යොදුනෙකැ”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, මාර්ගය ඉතා දුර ය. අන්තර්මාර්ගයෙහි හික්ෂාව දුර්ලභ ය. මම කෙසේ යෙම් ද?”යි කීසේක. “නාගසෙනයෙනි, අන්තර්මාර්ගයෙහි තොපට දවස් පතා නොයෙක් සුප හා අනෙක ව්‍යංජනයෙන් යුක්ත වූ කාළකභාවය දුරුවීමෙන් පිරිසිදු වූ සුවදහැල්සාලෙන් කළ භොජනය ම පිණිඩිපානය ලැබෙයි. තෙපි යව”යි වදාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ”යි කියා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත්

¹ වැළඳවූවා
² මහල්ලෙමි

අස්සගුත්තතෙරුන් වහන්සේ වැඳ පැදකුණු කොට පාසිවුරු ගෙන යම් දිසාභාගයෙක්හි පැළලුප්තුවර වීද, ඒ දිසාභාගයෙන් සැරිසරා වැඩිසේක.

එසමයෙහි වනාහි වෙළෙඳමෙහි ගොස් එන්නා වූ පාටලීපුත්තක සිටානෝ බඩු පිරු ගැල්පන්සියයක් ගෙන්වා ගෙන පැළලුප්තුවරට යන මාර්ගයට පැමිණියාහු ය. ඒ පාටලීපුත්තක සිටානෝ දුරින් ම එන්නා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ දුටුවෝ ම ය. දෑක පන්සියයක් ගැල් පොරොත්තු කොට යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ද, එතනට ගියෝ ය. ගොස් ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් අභිවාදනය කොට “ස්වාමීදරුවන්වහන්ස, කොතැනහි වඩනාසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “ගෘහපතිය, පැළලුප්තුවරට යමිහ” යි වදලසේක. “යහපත ස්වාමීනි, අපිත් පැළලුප්තුවරට යමිහ. අප හා සමග සැප සේ වැඩිය මැනවැ” යි ආරාධනා කොට කැඳවා ගෙන යෙමින් නැවත පාටලීපුත්තක සිටානෝ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ ඊරියාපටයෙහි පැහැද ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේට ප්‍රණීත වූ බාද්‍යභොජ්‍යාභාරයෙන් ස්වභස්තයෙන් ම වළඳවා සම්ප්‍රචාරණය කොට වළඳවා ආයුෂ්මත් (20) නාගසෙනයන් වහන්සේ වැළඳු පාත්‍රයෙන් ඉවත් කරණ ලද අත් ඇති ව වළඳ ඉක්බිති වූ කල්හි සිටානෝත් අන්‍යතරනීවාසනයක් ගෙන එකත්පසෙක හුන්නාහ. එකත්පස් ව හුන්නා වූ පැළලුප්තුවර සිටානෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- “ස්වාමී පුත්‍රයානෙනි, තෙපි කවර නම් වන්නහු ද?” යි විචාලෝ ය. “ගෘහපතියෙනි, මම නාගසෙන නමැ” යි කීසේක. “ස්වාමීපුත්‍රයානෙනි, තෙපි බුද්ධචචනය නම් ධර්මයක් දන්නාසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “ගෘහපතියෙනි, මම අභිධර්මපදයන් මඳක් දනිමි” යි කීසේක. “ස්වාමීපුත්‍රයානෙනි, අපට වූයේ මහාලාභයෙක. ‘ස්වාමීදරුවානෙනි, අප ලද්දේ යහපත් ලාභයෙක. ‘ස්වාමීදරුවානෙනි, මමත් පෙර අභිධර්මය ඇසූ උපාසකයෙක්මි. ‘ස්වාමීදරුවානෙනි, නුඹවහන්සේත් අභිධර්මය දන්නාසේක. ‘ස්වාමීදරුවානෙනි, අභිධර්මපදයන් වදල මැනවැ” යි ආරාධනා කලෝය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ පාටලීපුත්තක සිටානන්ට අභිධර්මය දෙශනා කලසේක. දෙශනා කරණ කල්හි ම ධර්මයෙහි ම සිත ගියා වූ පාටලීපුත්තක සිටානන්ට යම්කිසි උත්පත්තිකරධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු ම තෘෂ්ණා ධර්මය නිරුද්ධස්වභාව වන්නේ ය යි දන්නා වූ පහ වූ රජරජස් ඇති දුරු වූ ක්ලේශමල ඇති නිර්වාණධර්මය දක්නා දිව ඇස් පහළ ව සෝවාන් වූහ.

ඉක්බිති පාටලීපුත්තකසිටානෝ පන්සියයක් පමණ ගැල් ඉදිරියෙහි ගමන් කරවා තෙමේ පසුපස්සෙහි යනුවෝ¹ පැළලුප් තුවරට නුදුරු තෙන දෙමංසන්ධියෙක සිට ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් සැලකලෝ ය. “ස්වාමීදරු වූ නාගසෙනයෙනි, අසෝකාරාමයට යන මාර්ගය මේ මග ය” යි කියා මඳක් තැන් ගොස්

¹ යනුවෝ

තමාගේ රක්ත කම්බිලිය පූජා කරණු කැමැති ව කියනුවෝ¹ “ස්වාමීදරුවානෙනි, මාගේ මේ රක්තකම්බිලිය දිගින් සොළොස් රියන ය. පළලින් අටරියන ය. “ස්වාමී දරුවානෙනි, මට අනුකම්පා උපදවා මේ රක්තකම්බිලිය පිළිගෙන වදළ මැනැවැ”යි කියා පූජා කළේ ය. ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ අනුකම්පා උපදවා ඒ රක්තකම්බිලිය පිළිගත්සේක. ඉක්බිති පාටලීපුත්තක සිටානෝ සන්තොස වූහ. ඔද වැඩියා වූ සිත් ඇති ව ප්‍රමුදිත වූ හෘදයෙන් යුක්ත ව ප්‍රීතිසොම්නස් උපදවා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට ආදරයෙන් පසග පිහිටුවා වැඳ ප්‍රදක්ෂිණා කොට අවසර ගෙන ගියේ ය. ඉක්බිත්තෙන් ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ අසෝකාරාමය යම් තැනක ද, ආයුෂ්මත් ධම්මරක්ඛිත තෙරුන් වහන්සේ යම් තැනක ද, එතැනට එළඹිසේක. එසේ එළඹ ආයුෂ්මත් ධම්මරක්ඛිතතෙරුන් වහන්සේට අභිවාදනය කොට තමන් ආ කාරණය කියා ආයුෂ්මත් ධම්මරක්ඛිතතෙරුන් වහන්සේ සමීපයෙහි ත්‍රිපිටකඛුද්ධවචනයන් එකොද්දෙගයෙන් ම තුන්මාසයකින් ව්‍යඤ්ජනවගයෙන් නිමවා ඉගෙන නැවැත තුන්මාසයකින් අර්ථවගයෙන් මෙනෙහි කළසේක. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් ධම්මරක්ඛිත ස්ථවිරයන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේක. “එම්බා නාගසෙනයෙනි, යම් සේ ගවපාලයා ගවයන් රක්ෂා කෙරේ ද, පඤ්චගොරසය අනික් සෙස්සෝ අනුභව (21) කෙරෙද් ද, එපරිද්දෙන් ම නාගසෙනයෙනි, තෙපි ත්‍රිපිටකඛුද්ධවචනය ඉගෙන සමර්ථ ව ධරන්තනු වූ නමුත් ශ්‍රාමණ්‍යගුණයාගේ අර්ථරසයට භාගි නො වන්නනු ය”යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ කුමක් වේවයි, නුඹවහන්සේ මට ඉගැන්නු මේ ධර්මය විචරකින් ම පමණ. අර්ථරසය උගන්වන්ට වෙහෙස නො වන්නැ”යි කියා එදවස් රාත්‍රිභාගයෙහි ම උගත්තා වූ ධර්මයාගේ අර්ථරසය ආස්වාදනය කෙරෙමින් එම රාත්‍රිභාගයෙහි ම සිවුපිළිසිඹියා හා සමග රහත්ඵලයට පැමිණිසේක. ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේ චතුස්සත්‍යය ප්‍රතිවේධය හා සමග ම සියලු දෙවියෝ ම සාධුකාර දුන්හ. මහපොළොව ගුගුරා පැන නැංගේ ය. මහා බ්‍රහ්මයෝ සතුටින් පැන නැඟී අත් පොළසන් දුන්හ. දිවසඳුන්සුණු හා පරසතුමදරා පුෂ්පයෝ මුළුලොව සුවද කෙරෙමින් අහසින් වර්ෂා කළාහු ය.

එසමයෙහි වනාහි කෙළසියයක් පමණ රහතන් වහන්සේ හිමාලය පර්වතයෙහි රක්ඛිත නම් තලයට රැස් ව හිඳ “අපි සියලුදෙනා වහන්සේ ම නාගසෙනයන් දක්නා කැමැතියම්හ. එහෙයින් නාගසෙන ස්ථවිරයෝ එනසේක්වා” යි කියා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේගේ සමීපයට දූතනමක් හැරියසේක්ලා ය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ දූතයාගේ වචනය අසා අසෝකාරාමයෙන් අන්තර්ධාන ව හිමාලය පර්වතයෙහි රක්ඛිත තලයෙහි සිටි කෙළසියයක් රහතුන් වහන්සේගේ ඉදිරියෙහි පහළ වූසේක. ඉක්බිති කෙළසියයක් පමණ රහතුන් වහන්සේ ආයුෂ්මත්

¹ කියනුවෝ

නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීසේකලා ය. “නාගසෙනයෙනි, මේ වනාහි මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ දෘෂ්ටිවාදප්‍රතිවාදයෙන් ප්‍රශ්න විචාරා භික්ෂුසංඝයා වෙහෙසන්නෝ ය. නාගසෙනයෙනි, යහපත, තෙපි ගොස් මිලිඳුරජ්ජුරුවන් දමනය කරව”යි වදලාහු ය.

එකල නාගසෙනයන්වහන්සේ කියනසේක් “ස්වාමීනි, හැම දෙනා වහන්සේ ඊට උත්සාහ නො කොට වැඩහුන මැනව. එක ම මිලිඳුරජෙකු තබා, ‘ඉදින් ස්වාමීනි, සකල ජම්බුද්වීපයෙහි රජහු අවුත් මා අතින් ප්‍රශ්න විචාලාහු නමුත් ඒ සියලු ප්‍රශ්න විසඳ සම්ප්‍රදානය කෙරෙමි. ‘ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේලා හැම දෙනා ම අසමීනික ව සාගලපුරවුවට වැඩ වදල මැනවැ”යි කීසේක. ඉක්බිති මහාථෙරහික්ෂුන් වහන්සේ ගොස් සාගලපුර නුවර කාසායවස්ත්‍රයෙන් බබුළුවා ක්සිණාශ්‍රවසාමිවරයන්ගේ ගමනාගමනයෙන් ජනිත වූ විවරවාතයෙන් ප්‍රතිවාතය කලාහු ය. එසමයෙහි වනාහි ආයුෂ්මත් ආයුපාල නම් මහතෙරුන් වහන්සේ සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙණ වසනසේක.

ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ අමාත්‍යයන්ට මෙපවත් කීහ:- “පින්වත්නි වන්දකාන්තියෙන් යුක්ත වූ රාත්‍රිතොමෝ එකාන්තයෙන් ම සිත්කලු ය. කිමෙක් ද? අද රෑ සාකච්ඡා කරණු පිණිස ප්‍රශ්න අසනු පිණිස ශ්‍රමණයකු කරා හෝ බ්‍රාහ්මණයකු කරා හෝ එළඹෙමු ද? කවර කෙනෙක් මා හා සමග කථා කරන්නට කාංක්ෂාවිනොදනය කරන්නට හැකි¹ වෙත් ද?”යි විචාලහ. මෙසේ කී (22) කල්හි පන්සියයක් යොන්අමාත්‍යයෝ මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ට මෙපවත් කීවාහු ය:- “මහරජ්ජුරුවෙනි, පිටකත්‍රය දන්නා බුද්ධාගම දන්නා බහුශ්‍රැත වූ ආයුපාල නම් තෙරණු කෙනෙක් ඇත. ඒ ආයුපාල නම් තෙරුන් වහන්සේ දැන් මේ ප්‍රස්තාවයට සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙණ වසනසේක. ‘දෙවයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වැඩ වදල මැනව. ආයුෂ්මත් ආයුපාලස්ථවිරයන් අතින් ප්‍රශ්න අසා වදල මැනවැ”යි කීවාහු ය. “එසේ වී නම්, සගයෙනි, ඒ පින්වත්හට අප එන පවත් කියව”යි කීහ. ඉක්බිති නෙමිත්තක නම් යොන්ඇමතිතෙම ආයුෂ්මත් ආයුපාලතෙරුන් වහන්සේ සමීපයට ගොස් “ස්වාමීන් වහන්ස, මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් ආයුපාලයන් වහන්සේ දක්නා කැමැතියේකැ”යි කියවයි කියා දූතයෙකු හැරියෝ ය. එකල ආයුෂ්මත් ආයුපාලයන් වහන්සේ දූතයාගේ වචනය අසා මෙසේ කීසේක:- “එසේ වී නම් රජ එත්ව”යි වදලසේක.

ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ පන්සියයක් යොන්ඇමැතියන් පිරිවරා උතුම් රථවාහනයකට පැන නැගී සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙණ යම් තැනෙක ද, ආයුෂ්මත් ආයුපාල ස්ථවිරයෝ යම් තැනෙක ද, එතැනට එළඹියාහ. එසේ එළඹ ආයුෂ්මත් වූ ආයුපාල ස්ථවිරයන් හා සමග සතුටු වූහ. සමග සතුටු විය යුතු වූ සිහි කට යුතු වූ කථා කොට නිමවා එකත්පසෙක හුන්නාහ. එකත්පසෙක උන්නා වූ මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් ආයුපාල ස්ථවිරයන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- “වහන්ස, ආයුපාල

¹ වෙ

ස්ථවිරයෙනි, නුඹවහන්සේලාගේ ප්‍රව්‍රජ්‍යාව කවර අර්ථයක් පිණිස ද? නුඹ වහන්සේලාගේ මේ මහණ වීමෙහි උතුම් පරමාර්ථය කවරේ ද?”යි විචාලෝ ය. තෙරුන් වහන්සේ ඒ අසා ‘මහරජානෙනි, අපගේ ප්‍රව්‍රජ්‍යාව ධර්මයේ හැසිර නිවන් දක්නා පිණිස ය’ යි වදළසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, ධර්මවර්යා ශ්‍රමවර්යාවෙන් යුක්ත ව කිසි ගෘහස්ථ කෙනෙකුන් ඇද් ද?”යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ධර්මචාරී ශමචාරී වූ ගෘහස්ථයෝත් ඇත. මහරජ, අප භාග්‍යවත් තිලෝගුරු බුදුන් විසින් බරණැස් නුවරෙහි වූ මීගදය නම් වූ ඉසිපතනාරාමයෙහි දී ධර්මවක්‍රසූත්‍රය දෙශනා කරණ කල්හි අටළොස්කෝටියක් බ්‍රහ්මයන්ට ධර්මාභිසමය වූයේ ය. දෙවතාවන්ගේ ධර්මාභිසමය වනාහි ගණනපටය අතික්‍රාන්ත වූයේ ය. ඒ සියල්ලෝ ම ගෘහස්ථ වූවෝ ම ය. ප්‍රව්‍රජ්‍යයෝ නො වෙති. නැවත ද, මහරජානෙනි, අතිකකුත් ගෙණ හැර දක්වමි- අප භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් මහාසමයසූත්‍රාන්තය දෙශනා කරණ කල්හි ද, මහාමංගලසූත්‍රාන්තය දෙශනා කරණ කල්හි ද, සමචිත්ත පරියායසූත්‍රාන්තය දෙශනා කරණ කල්හි ද, රාහුලොවාදසූත්‍රාන්තය දෙශනා කරණ කල්හි ද, පරාභවසූත්‍රාන්තය දෙශනා කරණ කල්හි ද ගණනපටය අතික්‍රාන්ත වූ දෙවතාවුන්ට ධර්මාභිසමය වූයේ ය. ඒ සියල්ලෝ ම ගෘහස්ථ වූවෝ ම ය. ප්‍රව්‍රජ්‍ය වූවෝ නො වෙති” යි වදළ සේක.

“එසේ වී නම්, වහන්ස, ආයුපාලස්ථවිරයෙනි, නුඹවහන්සේලාගේ ප්‍රව්‍රජ්‍යාව නිරර්ථකය. කිසි ප්‍රයෝජනයක් නැත. පෙර කළා වූ අකුශල කර්මයාගේ විපාකයෙන් ශ්‍රමණශාකාපුත්‍රයෝ හිසරවුළු මුඩු කොට¹ ගෙණ විචිත්‍රවස්ත්‍ර හැර එකවර්ණපිළි ගෙණ අගමුල සිඳ බිඳ කපා ගොතා පඬු පොවා වර්ණ විනාශ (23) කොට ගෙණ හැඳ නොයෙක් ඥාතිත්‍ර අඹුදරුග්‍රාමක්ෂේත්‍රධනධාන්‍යාදී ඵෙශ්වර්ය සම්පත් හැර පැවිදි වෙති. තෙළෙස් ධූතාංගයන් ද පරිහරණය කෙරෙති. ‘වහන්ස, ආයුපාල ස්ථවිරයෙනි, එකාසනිකංගය පුරණ යම් ඒ භික්ෂුකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ භික්ෂුන් වහන්සේලා ද එකාන්තයෙන් ම පූර්වජාතියෙහි අනුන්ගේ වස්තු සොරා ගත් සොරු ය. උන්වහන්සේලා අනුන්ගේ වස්තු ඒ උදුරා ගෙණ අකුශල කර්මයාගේ විපාකයෙන් දැන් මේ ජාතියෙහි එකාසනික වන්නාහ. අකුශලකර්මයෙන් කලින් කලට වළඳන්ට නො ලැබෙති. එක් වේලක ම වළඳති. එපමණෙක මුත් ඔවුන්ගේ ශීලයෙක් නම් නැත. තපසෙක් නම් නැත. බ්‍රහ්මවර්යාවකුදු නැතැ” යි කීහ. තව ද “පින්වත් ආයුපාලයන් වහන්ස, යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් වනාහි අබ්භොකාසිකංගය පුරන්තාහු ද, ඒ භික්ෂුහු ඒකාන්තයෙන් ම පූර්වජාතියෙහි ගම් පැහැර ගෙවල් ගිනි ලා සත්වයන්ට වෙහෙස දුන් සොරු ය.² ඔවුහු අනුන්ගේ ගෙවල් නසා දමා ඒ අකුසලකර්මයාගේ විපාකයෙන් මේ ජාතියෙහි අබ්භොකාසිකංගය පුරන්තාහු වෙති. තමන් කළ අකුශලකර්මයෙන් සෙනාසනයන් පරිභොග කරන්නට නො ලබන්නාහු වෙති. එපමණක් මිස ඔවුන්ට ශීලයෙක් නම් නැත. තපසෙක් නම් නැත. බ්‍රහ්මවර්යයෙක් නම් නැතැ”යි කීහ. “තව

¹ මුඩුව
² සොරානෝ

ද, ස්වාමීනි, ආයුපාල ස්ථවිරයෙනි, නිදි වර්ජිත කරණ නෙසප්පික නම් යම් ඒ හික්ෂකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ හික්ෂුහු එකාන්තයෙන් ම පූර්ව ජාතියෙහි මං පහරණ සොරු¹ ය. ඔවුන් මග යන එන්නන් අල්වා ගෙන අඩු බඩු කොල්ල කමින් ඔවුන්ට රැදවල් නිදි වැද්ද නො දී ගස් බැඳ හිඳුවා ඒ අකුශලකර්මවිපාකයෙන් මේ ජාතියෙහි ඔහු නිදි නො ලැබ නෙසප්පික වන්නාහු වෙති. සයනයක පිට තබා සයනය කරන්නට නො ලැබෙති. ඒ මිසක් ඔවුන්ගේ ශීලයෙක් නම් නැත. තපසෙක් නම් නැත. ශ්‍රේෂ්ඨ වරයාවෙක් නම් නැතැ”යි කීහ. මෙසේ මිලිඳුරජ්ජුරුවන් කී කල්හි ආයුෂ්මත් ආයුපාලස්ථවිරයන් වහන්සේ සිතනසේක් “මේ රජ බණ අසන්ට අවුත් අසන බණ තබා අනික් මඟක යෙයි. මේනිසා රජහට බණ කීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම් ද?” යි කිසිවක් නො වදරා තුෂ්ණිමිභූත ව වැඩ හුන්සේක.

ඉක්බිති පන්සියයක් යොන්අමාත්‍යයෝ තෙරුන්වහන්සේ තුෂ්ණිමිභූත ව හිදිනා දෑක මිලිඳුරජ්ජුරුවන්ට මෙපවත් කීවාහු ය. “දෙවයන් වහන්ස, තෙරුන් වහන්සේ පණ්ඩිතසේක. එතෙකුදු වුවත් අවිසාරද බැවින් කිසිවක් වදරන්නේ නැතැ”යි කීවාහු ය. ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් ආයුපාලතෙරුන් වහන්සේ තුෂ්ණිමිභූත ව හුන්නා දෑක අත්පොළසන් දී ඔල්වර හඬ ගසා පිරිවරා හුන් යොන්ඇමතියන්ට මෙපවත් කීහ:- “එම්බා සගයෙනි, මේ සකල ජම්බුද්වීපයෙහි පණ්ඩිතයෙක්² නැත. එබැවින් එකාන්තයෙන් ම සිස් ව ගියේ ය. ‘එම්බා සගයෙනි, මේ සකලජම්බුද්වීපය පණ්ඩිතගෝචර වූ අර්ථරසයක් අසන්නට නැති බැවින් එකාන්තයෙන් ම ප්‍රලාප විය. යම් කිසි ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ මා හා සමඟ කථා කරන්නට- කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට- හැකි වේ ද, එබඳු කෙනෙක් නැතැ”යි කීහ. අමාත්‍යයෝ කිසිවක් නො කියා උන්හ. ඉක්බිති (24) ඒ සියලු ම අමාත්‍යපිරිස දෙස නැවැත නැවැත්³ බලන්නා වූ මිලිඳුරජහට අහිත ව කිසි සැකයක් නැති ව හුන් යොන්අමාත්‍යයන් දෑක මෙබඳු සිතෙක් වූයේ ය. “යම් කාරණයකින් මේ යොන්අමාත්‍යයෝ කිසි සැකයක් නැති ව උන්නාහු ද, ඒ කාරණයෙන් යමෙක් මා හා සමඟ කථා කරන්නට සමර්ථ වේ ද, එබඳු වූ අනික් කිසි පණ්ඩිත වූ හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් එකාන්තයෙන් සැක නැති ව ම ඇතැ”යි සිතමින් රජතෙමේ මහත් වූ අභිමානයෙන් පෙරළා රාජභවනයට ම ගියේ ය.

එසමයෙහි වනාහි සංඝනයක වූ ගණනයක වූ ගණාවාර්ය වූ ලොක ප්‍රසිද්ධ වූ කීර්ති ඇත්තා වූ බොහෝ ජනයා විසින් යහපත් කෙනෙකු යි සම්මත කරණ ලද්ද වූ පණ්ඩිතත්වයට පැමිණියා වූ ව්‍යක්ත වූ මහත් ප්‍රඥව ඇත්තා වූ දක්ෂ වූ විශෙෂයෙන් අවබෝධ කරණ ලද ප්‍රඥව ඇත්තා වූ විශෙෂයෙන් භාවිත වූ ප්‍රඥව ඇත්තා වූ

¹ සොරානෝ
² පණ්ඩිතයක්හු
³ ඔබ්බොබ

ලෞකිකලොකෝත්තරගුණ ධර්මයෙහි හික්මුණා වූ විශාරද වූ බහුශ්‍රැත වූ පිටකත්‍රයධාරී වූ සියලු අර්ථයන්ගේ කෙළවරට පැමිණියා වූ අවබෝධ කරණ ලද ප්‍රඥාවිශේෂ ඇත්තා වූ එකශ්‍රැතියෙත් සිතට නැගුණු ආගම ඇත්තා වූ පැමිණෙන ලද ප්‍රතිසම්භිද්‍යප්‍රඥව ඇත්තා වූ නවාංගඤාස්තෘඤාසනපර්යාප්තිධර වූ සර්වඥ වචනයෙහි කෙළ පැමිණියා වූ ධර්මාර්ථදේශනාප්‍රතිවේදයෙහි දක්ෂ වූ ක්ෂය නො වන විසිතුරු වූ වැටහෙන ප්‍රඥව ඇත්තා වූ වික්‍රකථීක වූ මනෝඥ වූ වාක්කරණයෙන් යුක්ත වූ අන්‍යදෘෂ්ටිකවාදියකු විසින් ලංචිය නො හැක්කා වූ අන්‍යදෘෂ්ටිකයකු විසින් මැඩ ගත නො හැක්කා වූ අන්‍ය දෘෂ්ටිකයකු විසින් උත්තරයක් කිය නො හැක්කා වූ සමුද්‍රය මෙන් කිසි කෙනකුත් විසින් ආවරණයක් කළ නො හැක්කා වූ කිසිවකු විසින් අධිගතගුණයෙන් වළක්වා ගත නො හැක්කා වූ මහාසාගරය මෙන් කැලඹිය නො හැක්කා වූ මහාමෙරුරාජයා මෙන් නිශ්චල වූ තදංගාදීන් පහ කරණ ලද ක්ලේශයුද්ධ ඇත්තා වූ මොහාන්ධකාරය දුරු කරන්නා වූ ප්‍රඥලෝකය ලොවට ප්‍රකාශ කරන්නා වූ මහාකථිශ්චර වූ අන්‍යගණ ජ්‍යෙෂ්ඨසමූහයන්ගේ වාද මථනය කරන්නා වූ අන්‍යනිර්ථකයන්ගේ අහංකාරය මර්දනය කරන්නා වූ හික්මුණික්මුණි උපාසකඋපාසිකා රාජ රාජමහාමාත්‍යයන් විසින් සත්කාර කරණ ලද්ද වූ ගෞරව කරණ ලද්ද වූ සිතින් ආදර කරණ ලද්ද වූ යථාශක්තීන් පුදන ලද්ද වූ සත්කාර කරණ ලද්ද වූ විචරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිරානප්‍රත්‍යයගෞරවය පරිච්ඡාරයන් ලාභී වූ ලාභයෙන් හා යශසින් අග්‍රප්‍රාප්ත වූ ශ්‍රමණගණයා විසින් පිරිවරණ ලද්ද වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ ඥානාභිවාදී ඇත්තා වූ අසා දරීමෙන් යුක්ත වූ නුවණැත්තවුන්ට මෙලෝ පරලෝ වැඩ දක්වමින් නවාංගසර්වඥඤාසනය නමැති රත්නය ගෙන හැර දක්වමින් උතුම් වූ නිර්වාණධර්මය දක්වා වදරමින් සද්ධර්ම නමැති ප්‍රදීපය නගා දරමින් සද්ධර්ම නමැති යාගස්තම්භය ඔසොවමින් සද්ධර්ම නමැති මහාදනය දෙමින් සද්ධර්මධිවජය උසස් කොට නගමින් සද්ධර්මජයපතාකය නගා කෙළවමින් සද්ධර්ම නමැති ජයසංඛය ඌර්ධව කොට අල්ලා පිඹිමින් සද්ධර්ම නමැති ජයබෙරය (25) ගසමින් අභීතසිංහනාද ඥානගර්ජනය ගර්ජනා කෙරෙමින් මධුරස්වරගර්ජනා නමැති ශ්‍රේෂ්ඨ වූ මෙඝගර්ජනාවෙන් යුක්ත වූ උතුම් වූ ප්‍රඥ නමැති විජ්ජුල්ලතාවෙන් වලඳනා ලද්ද වූ කරුණා නමැති සිසිරජලයෙන් හරිත වූ මහත් වූ සද්ධර්මාමාතවර්ෂාවෙන් සියලු ලෝකයා මනා කොට සන්තර්පනය කෙරෙමින් ග්‍රාමනිගමරාජධානියෙහි සැරිසරා වඩනාසේක් අනුක්‍රමයෙන් ගොස් සාගල නම් නුවරට පැමිණිසේක.

එහි වනාහි ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයානෝ අසුදහසක් පමණ හික්මුසංඝයා වහන්සේ හා සමඟ සංඛේය්‍ය නම් පිරිවෙණෙහි වාසය කරණ සේක. එහෙයින් ඒ බව හඟවන පූර්වාර්යයන් විසින් කියන ලදී:-

“බහුස්සුතො වික්‍රකථී-නිපුණො ච විසාරදො,
සාමයිකො ච කුසලො-පටිභානො ච කොච්ඤො.”

තෙ ව තෙපිටකා හික්බු-පඤ්චනෙකායිකාපි ව,
චතුනෙකායිකා වෙව-නාගසෙනං පුරක්ඛිරුං.

ගමිහීරපඤ්ඤෙ මෙධාවි-මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදෙ,
උත්තමඤං අනුප්පත්තො-නාගසෙනො විසාරදෙ.

තෙහි හික්බුහි පරිවුතො-නිපුණෙහි සච්චවාදිහි,
වරන්තො ගාමනිගමං-සාගලං උපසංකමි.

සංඛෙය්‍ය පරිවෙස්මිං-නාගසෙනො තද වසී,
කපෙසි සො මනුස්සෙහි-පබ්බතො කෙසරී යථා”යි.

මෙසේ යථොක්ත ගුණානුභාවයෙන් යුක්ත ව අහිතකෙශර සිංහ රාජයකු මෙන් වැඩ වසන කල්හි ඉක්බිති එක් දවසක් මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ යොන්අමාත්‍යයන්ට ආමන්ත්‍රණය කොට මෙපවත් කීහ. “එම්බා සගයෙනි, මා හා සමඟ කථා කරන්නට මාගේ කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට යමෙක් සමර්ථ ද, එබඳු අනික් පණ්ඩිත වූ හික්ෂුවෙක්! ඇද් ද?” යි විචාළහ. ඉක්බිති ඒ අසා දෙවමන්ත්‍රී නම් අමාත්‍යයා මිලිඳුරජහට මේ කාරණය කීයේ ය. “දේවයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ මඳක් කල් ඉවසුව මැනව. ‘දේවයන් වහන්ස, පණ්ඩිත වූ ව්‍යක්ත වූ ප්‍රඥවත් වූ නුවණින් ම සුශික්ෂිත වූ විශාරද වූ බහුශ්‍රැත වූ චිත්‍රකථික වූ සුන්දර වූ විදර්ශනා නුවණින් යුක්ත වූ අර්ථධර්මනිරුක්තිප්‍රතිභාන යන සිවුපිලිසිඹියායෙහි පාරප්‍රාප්ත වූ නාගසෙන නම් ස්ථවිරනමෙක් ඇත. උන් වහන්සේ දැන් සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙණ වසන සේක. දෙවයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වැඩ වදළ මැනව. නාගසෙන නම් ආයුෂ්මතුන් වහන්සේ අතින් ප්‍රශ්න ඇසුව මැනව. උන්වහන්සේ නුඹ වහන්සේ හා සමඟ කථා කරන්නට කාංක්ෂා විනොදනය කරන්නට සමර්ථ වනසේකැ”යි කීයේ ය. ඉක්බිති මිලිඳුරජ නාගසෙන ය යි යන ශබ්දය අසමින් ම යුහු ව ම භය වූයේ ම ය. තැනි ගැන්ම වූයේ ම ය. ලොමුදහ ගැන්ම වූයේ ය. ඇඟිත් ඩා සෙල වී තැනි ගෙණ සිටත් රාජධෙධරියය (26) උපදවා ගෙණ නැවැත මිලිඳුරජ දෙවමන්ත්‍රී නම් අමාත්‍යයාහට මෙපවත් කී ය. “එම්බල සගය, නාගසෙන හික්ෂු මා හා සමඟ කථා කරන්නට සමර්ථ ද?”යි විචාළේ ය. “කිමෙක් ද දෙවයන් වහන්ස, ඉන්ද්‍රියමවරුණකුවෙරප්‍රජාපති සුයාමසන්තුසිත ලොක පාලයන් හා ද ජිතා¹ වූ මහාබ්‍රහ්මයා සමඟ ද කථා කරන්නට සමර්ථ වන සේක. මනුෂ්‍ය වූවන් සමඟ කථා කිරීම කියනු ම කවරේ ද?” යි කීයේ ය.

¹ හික්ෂුවක්හු
² පිතා පිතා

ඒ අසා නැවත මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ දෙවමන්ත්‍රියාහට මෙපවත් කීහ:- “එසේ වී නම්, දෙවමන්ත්‍රිය, තෝ ඒ පින්වතුන් වහන්සේගේ සන්තිකයට දූතයකු හරුව”යි කීහ. ‘එසේ ය, දෙවයන් වහන්සැ’ යි කියා දෙවමන්ත්‍රී නම් අමාත්‍යයා “ස්වාමීනි, මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මතුන් වහන්සේ දක්නා කැමැති සේකැ”යි කියා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේගේ සමීපයට දූතයකු පිටත් කෙළේ ය. එකල ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයෝ ද එපරිද්දෙන් ම එසේ වී නම්, මහරජතෙමේ එන සේ මැනැවැ”යි වදළසේක. ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ පන්සියයක් යොන් ඇමතියන් විසින් පිරිවරණ ලදුව සෙනධවයන් යෙදූ උතුම් රථවාහනයකට පැන නැගී මහත් වූ බලසෙනාව හා සමඟ යම් තැනෙක සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙණ වී ද, යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ වැඩ වසනසේක් ද, එතැන්හි එළඹියාහ. එසමයෙහි වනාහි ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයානෝ අසුදහසක් පමණ භික්ෂුසංඝයා හා සමඟ මණ්ඩලමාළකයෙහි වෘත්තාකාරයෙන් වැඩහුන්සේක. එකල මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ සංඝපිරිස දුර දී ම දුටුවෝ ම ය. දැක දෙවමන්ත්‍රියාහට මෙපවත් කීහ:- “දෙවමන්ත්‍රිය මේ මහත් වූ පිරිස කාගේ ද?”යි විචාළහ. දෙවමන්ත්‍රියා ඒ අසා “දෙවයන් වහන්ස, ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේගේ පිරිස ය”යි කියේ ය.

ඉක්බිති මිලිඳුරජ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේගේ පිරිස දුර දී ම දැක හය වූයේ ම ය. තැනි ගැන්ම වූයේ ම ය. ඇඟ ඩා සෙල වී ලොමු දහ ගත්තේ ම ය. ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ කඟවෙසණුන් විසින් පිරිවැරූ ඇතකු මෙන් ද, ගුරුවන් විසින් පිරිවැරූ නයකු මෙන් ද, පිඹුරන් විසින් පිරිවැරූ සිගාලයකු මෙන් ද, මිගොනුන් විසින් පිරිවැරූ වලසකු මෙන් ද, නයකු ලුහුබැඳ ගත් මැඩියකු මෙන් ද, දිවියකු ලුහුබැඳ ගත් මුවෙකු මෙන් ද, අභිගුණ්ඨිකයකු අතට පැමිණි නයකු මෙන් ද, බළලෙකු ලඟට පැමිණි මියකු මෙන් ද, යකැදුරකු සමීපයට පැමිණි ප්‍රෙතයකු මෙන් ද, රාහුමුඛයට පැමිණි වන්දියා මෙන් ද, පෙලාන්තරගත නයකු මෙන් ද, මැදිරියකට පැමිණි පක්ෂියකු මෙන් ද, දූලට පැමිණි මසකු මෙන් ද, ව්‍යාඝ්‍රාදීන් වසන වනයකට ප්‍රවිෂ්ට වූ පුරුෂයකු මෙන් ද, වෙසමුණරජහට අපරාධ කළ යකකු මෙන් ද, ආයු පිරිහුනු දිව්‍යපුත්‍රයකු මෙන් ද, හය වෙමින් උද්වෙගයට පැමිණෙමින්, සිත් තැවෙමින්, සිත කලකිරී ලොමු දහ ගෙණ මුළා වූ සිත් ඇති ව, දෙමනස් වූ සිත් ඇති ව, භ්‍රාන්ත වූ සිත් ඇති ව, පෙරළී ගියා වූ වික්ෂිප්ත සිත් ඇති ව කට කෙළ සිදී “මේ මාගේ පිරිවර ජනයෝ මට නින්දා නො කෙරෙත්ව” යි සිතා රාජාභිමානයෙන් ධෛර්යය උපදවා ගෙණ දෙවමන්ත්‍රියාහට මෙපවත් කීහ. (27) “දෙවමන්ත්‍රිය, ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ මේ ය යි කියා මට නො කියව. නො කියන ලද්ද වූ මම නාගසෙනයන් වහන්සේ දැක ඇඳින ගණිමි”යි කීහ. “යහපත දේවයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ ම හැඳින වදළ මැනැවැ”යි කියේ ය.

එසමයෙහි වනාහි ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ ඒ භික්ෂුන්ගේ පිරිසෙහි ඉදිරි පිටින් හුන් සතළිස්දහසක් භික්ෂුන් වහන්සේලාට බාලතර වූසේක. පසු

ලා හුන් සතලිස්දහසක් හික්ෂුන් වහන්සේලාට වැඩිමහලු වූ සේක. එකල නැවැත මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ඒ සියලු ම හික්ෂු පිරිසි ඉදිරියේ හිඳ පස්සෙහිත් මධ්‍යයෙහිනුත් ඉදිරියෙනුත් ඔබ්බෙනාබ විමසා බලමින් පහව ගිය ලොමු දහ ගැණුම් ඇති ව දුරු ව ගිය භයශාරද්‍යයන් ඇති ව දුරු වූ භයහෙරව ඇති කෙසරසිංහරාජයකු මෙන් හික්ෂුසංඝයා මධ්‍යයෙහි වැඩ හුන්නා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ දුරින් ම දුටුවෝ ම ය. දැක ආකාරයෙන් ම "මෙතැන මේ වැඩ හිඳිනේ නාගසෙනයන්වහන්සේ ය"යි කියා දැන ගත්තෝ ය.

ඉක්බිති මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ දෙවමන්ත්‍රියාට මෙපවත් කීහ. "දෙවමන්ත්‍රිය, ආයුෂ්මත් නාගසෙනයෝ මුත් වහන්සේ ද?"යි විචාළහ. "එසේ ය. මහරජානන් වහන්ස, නාගසෙනයන්දැ මුත්වහන්සේ ම ය. "මහරජානෙනි, නුඹ වහන්සේ නාගසෙනයන් වහන්සේ දැන ගත්සේක. ඒ බව යහපතැ"යි කියා ප්‍රශංසා කෙළේ ය. ඉක්බිත්තෙන් "කා විසිනුත් නො කියන ලද්ද වූ මා විසින් ම නාගසෙනයන්වහන්සේ දැන ගන්නා ලද්දේ ය"යි කියා සතුටු වූහ. ඉක්බිති මිලිඳුරජනට ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන්වහන්සේ දකිමින් ම භය වූයේ ම ය. තැනි ගැන්ම වූයේ ම ය. ලොමු දහ ගැන්ම වූයේ ම ය. එකල රජ්ජුරුවෝ පසළොස්වරණධර්මයෙන් සම්පන්න වූ ඉන්ද්‍රියසමනාදී වූ උත්තමදමනායෙහි ද යහපත් සෙයින් දමනය වූ නාගසෙනයන්දැ දැක මේ වචනය කීහ. "පෙර බොහෝ වූ අර්ථධර්මකථිකයෝ මා විසින් දක්නා ලද්දෝ ය. අර්ථධර්මප්‍රශ්න සාකච්ඡාවට බටුව වූ අයත් බොහෝ දෙනක. එතෙකුදු වුවත් අද මට උපන් තැනි ගැන්ම යම් සේ ද, එබඳු වූ භයක් පෙර නුවූයේ ය. යම් ප්‍රකාරයකින් මාගේ චිත්තය එකඟ ව නො සිටියේ ද, එපරිද්දෙනුත් අද මට පරාජය වෙයි. නාගසෙනයන් වහන්සේට ම ජය වෙයි. සැක නැතැ"යි සිතුවේ ය. එහෙයින් ඒ බව හඟවන පූර්වාචාර්යයන් විසින් කියන ලදී:-

"වරණෙනාවෙව සම්පන්නං-සුදන්නං උත්තමෙ දමෙ,
දිස්වා රාජා නාගසෙනං-ඉදං වචනමබ්‍රුවී.

කථිකා මයා බහු දිට්ඨා-සාකච්ඡා ඔසටා බහු,
න තාදිසං භයං ආසි-අජ්ජ තාසො යථා මම.

නිස්සංඝයං පරාජයො-මම අජ්ජ භවිස්සති,
ජයොව නාගසෙනස්ස-යථා චිත්තං න සණ්ඨිතං"යි.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලිඳුපැන නම් වූ
ශ්‍රී සද්ධර්මාදසයෙහි බාහිරකථාව කියා නිමවන ලදී.

පුඵයොගප්‍රශ්නය යි.

(28) ඉක්බිති මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ වතුරංගිණිසේනාව පිරිවරා ගෙන යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ වැඩ වසන සේක් ද, එතැන්හි එළඹියාහ. එසේ එළඹ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ හා සමග සතුටු වූහ. සමග සතුටු විය යුතු වූ සිහි කට යුතු වූ කථාව කොට නිමවා එකත්පසෙක හුන්නාහ. ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයෝ ද පිළිසඳර කථාවෙන් ම මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ගේ සිත් ගෙන වැඩ සිටිසේක. ඉක්බිති එකත්පස් ව හුන්නා වූ මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන්ට මෙපවත් කීහ. “ස්වාමීනි, පින්වතුන් වහන්සේ කෙසේ දැනෝ¹ ද? නුඹ වහන්සේ කවර නම් වූ² ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මම නාගසේනය” යි දැනෙමි³. මහරජානෙනි, සබුන්මචාරීන් වහන්සේලා මට ‘නාගසෙන’ ය යි කියති. තව ද නම් තබන්නා වූ දෙමවුපියෝ ‘නාගසෙනය’ යි කියා හෝ ‘සුරසෙන’ ය යි කියා හෝ ‘වීරසෙන’ ය යි කියා හෝ ‘සිංහසෙන’ ය යි කියා හෝ නම් කෙරෙති. තවද මහරජානෙනි, යම් මේ ‘නාගසෙන’ ය යි කියා සැලකිය යුතු වූ සංඥමාත්‍ර වූ ප්‍රඥප්තිව්‍යවහාරය නාමමාත්‍රයෙක. මෙහි ‘නාගසෙන’ ය යි කියා පුද්ගලයෙක් නො ලැබෙන්නේ⁴ ය” යි කීසේක. ඒ අසා ඉක්බිති මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ මෙසේ කීහ:- “මේ සභායෙහි රැස් ව සිටිනා පන්සියයක් පින්වත් යොන්අමාත්‍යයෝ ද අසුදහසක් පමණ භික්ෂු සංඝයා වහන්සේ ද මාගේ වචනය ඇසුව මැනැව. මේ නාගසේනයන් වහන්සේ මෙහි ‘නාගසෙන’ ය යි කියා පුද්ගලයෙක් නො ලැබෙන්නේ⁴ ය යි මෙසේ කීසේක. ඒ වචනයට සතුටු වන්නට යහපත් ද?” යි සියල්ලන්ට ම අස්වා කීහ.

නැවත මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසේනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- “ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, ඉදින් පුද්ගලයෙක් නො ලැබේ නම්, කවරෙක් දැන් නුඹ වහන්සේට සිවුරු අහරසෙනසුන් ගිලන්පසබෙහෙත්පිරිකර දේ ද? කවරෙක් ඒ දුන් සිවුපසය අනුභව කෙරේ ද? කවරෙක් සිල් රකී ද? කවරෙක් භාවනාවෙහි යෙදේ ද? කවරෙක් මාර්ගඵලනිර්වාණය සිද්ධ කෙරේ ද? කවරෙක් ප්‍රාණඝාත කෙරේ ද? කවරෙක් නුදුන් වස්තුව ගනී ද? කවරෙක් පඤ්චකාමයෙහි පරදරයෙහි හැසිරේ ද? කවරෙක් බොරු කියා ද? කවරෙක් සුරාපානය කෙරේ ද? කවරෙක් පඤ්චානන්තරිය කර්මය කෙරේ ද? ඒ නිසා කුසල් නැත. අකුසල් නැත. කුශලාකුශලකර්මයන් කරණ කෙරෙණ හෝ කරවන කෙනෙක් හෝ නැත. කුශලාකුශලකර්මයන්ගේ ආනිසංසයන්

¹ දැනේ.
² පී,
³ දන්වමි
⁴ ලබන්නේ.

නැත. විපාකත් නැත. එහෙයින් 'නාගසේනයන් වහන්ස, යමෙක් නුඹ වහන්සේ මරා ද, ඕනට ප්‍රාණඝාතඅකුශලය නැත. 'නාගසෙනස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේටත් ගුරුහු නැත. උපාධ්‍යාය කෙනෙකුත් නැත. උපසම්පදාවක් නැත. "මහරජ, මට සබ්බමචාරීන් වහන්සේලා නාගසෙන ය යි කියා වදරණසේකැ' යි කියා යමක් නුඹ වහන්සේ කීසේක් ද, මෙහි නාගසෙන වූයේ කවරෙක් ද, කිමෙක් ද? 'ස්වාමීනි, හිසකේ නාගසෙන ද?' යි කීහ. 'නැත, මහරජානෙනි." (29) "එසේ වී නම්, නියපොතු දත් සම් මස් නහර ඇට ඇටමිදුළු වකුගඩු හෘදයමාංස අක්මාව දලඹුව බඩදිව පපුව බඩවැල අතුනුබහන උදරය මලය පිත් සෙම් සැරව ලේ ධහදිය මේදතෙල් කඳුළු වුරුණුතෙල් කෙළ සොටු සඳමිදුළු මුත්‍ර මස්තකයෙහි වූ හිස්මුල් නාගසෙන ද?" යි කීහ. "නැත. මහරජානෙනි" වදළ සේක. "කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, එසේ වී නම් රූපය නාගසෙන ද?" යි කීහ. 'නැත, මහරජානෙනි." "වේදනාව නාගසෙන ද?" යි කීහ. "නැත මහරජානෙනි." "සංඥාව නාගසෙන ද?" යි කීහ. "නැත මහරජානෙනි." "සංස්කාරය නාගසෙන ද?" යි කීහ. "නැත මහරජානෙනි," "විඥනය නාගසෙන ද?" යි කීහ. "නැත මහරජානෙනි." "කිමෙක්ද? ස්වාමීනි, රූප වේදනා සංඥ සංස්කාර විඥන යන පස්කඳ නාගසෙන ද?" යි විචාලේ ය. "නැත මහරජානෙනි" වදළ සේක. "කිමෙක් ද? ස්වාමීනි, රූප වේදනා සංඥ සංස්කාර විඥනය යන පසහැර නාගසෙන වනසේක් ද?" යි විචාලේ ය. "නැත, මහරජානෙනි" යි වදළසේක. "කිමෙක් ද? 'ස්වාමීනි, මම නුඹ වහන්සේ අතින් විචාරන්නෙමි, නාගසෙන කෙනෙකුත් නො දක්නෙමි. 'ස්වාමීනි, ශබ්දය නාගසෙන වී ද? නුඹ වහන්සේ කී මේ වචනයෙහි වනාහි නාගසෙන වූයේ කවරෙක් ද? 'ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ වචනාර්ථයෙන් සිසි වූ නාගසෙනයෙමි යි කියා මුසාවාදයක් කීසේක. නාගසෙන කෙනෙක් නැතැ" යි කීහ.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ට මෙපවත් කීසේක:- "මහරජ, තෙපි වනාහි රාජසුඛමාල වූවහු ය. අත්‍යන්තයෙන් ම සිවුමැලි ය. 'මහරජානෙනි, මධ්‍යාහ්න වේලෙහි අවිචේන් වියලී රත් වූ උණුවැලි ඇත්තා වූ කුර වූ භූමියෙහි ගල්බොරළු කැබැලිති වැලි මිරිකා ගෙන පයින් එන්නා වූ ඒ තොපගේ පාදයෝ රුද්‍ර ගණිති. ශරීරය ක්ලාන්ත වෙයි. සිත කැලඹෙයි. දුක් සහ ගියා වූ කාය විඤ්ඤණය උපදනේ ය. එහෙයින් කිමෙක් ද? තෙපි පයින් ම ආවහු ද? නොහොත් වාහනයක නැගී ගෙන ආවහු ද?" යි විචාලසේක. 'ස්වාමීනි, මම පයින් නො ආයෙමි. රථයෙන් මම ආයෙමි" යි කීහ. "මහරජ තෙපි ඉදින් රථයෙන් ආවහු නම්, රථය මට කියා දෙව. කිමෙක් ද? 'මහරජ, රථඉස රථය ද?" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි," කීහ. "රථඅකුර රථයද" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "රථවකුය රථයද" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "රථපඤ්ඡරය රථය ද?" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "රථදණ්ඩකය රථයද" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "වියදණ්ඩ රථයද?". "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "රථරැන රථයද?". "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "කෙටිටිලිය රථය ද?" යි විචාල සේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "කිමෙක් ද? මහ රජ, රථඉස රථඅකුර රථවකුය රථපඤ්ඡරය රථදණ්ඩ වියරැණ කෙටිට යන මේ සියල්ල ම

රථය දෑ?” විචාලසේක. “නැත ස්වාමීනි.” “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, රථඉස රථඅකුර රථචක්‍රය රථපඤ්ජරය රථදණ්ඩ රථවිය රථරැණ රථකෙවිට හැර රථය ද?” යි විචලසේක. “නැත ස්වාමීනි” යි කීහ.

“එම්බො, මහරජානෙනි, මම තොප අතින් නැඟී ආ රථය විචාරන්නෙමි රථයක් නො දක්නෙමි. ශබ්දය ම මහරජානෙනි, රථය වී ද? තොප මේ කී වචනයෙහි රථය කවරේ ද? මහරජ, තෙපි බොරු වූ මුසාවාදයක් කීහු ය. ඇති රථයෙක් නැත. මහරජ, තෙපි සකල (30) ජම්බුද්වීපයෙහි අග්‍රරාජතනතුරට පැමිණියහු. තෙපි වනාහි කවුරුන්ට භය ගෙන කුමක් පිණිස මෙසේ බොරු කියවූ ද? අහෝ! මෙතැන්හි රැස් වූ පන්සියයක් පමණ පින්වත් යොන්ඇමැතියන් හා මහසෙනගත් අසුදහසක් පමණ මහාසංඝයා වහන්සේත් මාගේ වචනය ඇසුව මැනැව. මේ මිලිඳුරජ ‘රථයෙන් මම ආයේ වීම්’යි මෙසේ කීයේ ය. දැන් මා විසින් “මහරජ, ඉදින් තෙපි රථයකින් ආවහු වූ නම්, රථය මට කිව මැනැවැ”යි කියන ලද්දේ ම රථයෙක නමක් නැවත නො දක්වයි. ඒ කාරණයට¹ සන්තොස වන්නට යහපත් දෑ”යි වදලසේක.

නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ මෙසේ වදල කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ පන්සියයක් යොන් අමාත්‍යයෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේට සාධුකාර දී මිලිඳුරජ්ජුරුවන්ට මේ වචනය කීවාහු ය:- “දෙවයන් වහන්ස, මෙතෙක් දවස් කථාවට නිසි පණ්ඩිතකෙනෙකුන් නො ලත්සේක. අද දැන් නුඹ වහන්සේ බලා නොයිද සමර්ථසේක් වී නම් තෙල වචනයට උත්තර දී කථා කර වදල මැනැවැ”යි කීවාහු ය. ඒ අසා ඉක්බිති මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම බොරු කීවා නො වෙමි. රථ හිස නිසාත්-රථඅකුර නිසාත්-රථචක්‍රය නිසාත්-රථමැදුර නිසාත්-රථදණ්ඩකය නිසාත්-රථවිය නිසාත්-රථරැණ නිසාත්- කැවිට නිසාත්-මේ හැම එක් වූ කල රථය කියා සංඛ්‍යා, සංඥ, ප්‍රඥප්තිය ව්‍යවහාරය, නාමය යි කියා පවත්නේ ය”යි කීහ.

ඒ අසා නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, තොප කී රථයෙහි දැන් පූර්වාපරවිරෝධයක් නැත. තෙපි රථය ඉඳුරා ම දන්නාහු² ම ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මාගෙන් හිසකේ නිසාත්-ලොමයන් නිසාත්-(දත් ආදී වූ) හිස්මුල් නිසාත්-රූපය නිසාත්-රූපය නිසාත්-වෙදනාව නිසාත්-සංඥව නිසාත්-සංස්කාරය නිසාත්-විඥනය නිසාත්-මේ හැම එක්වූ කල “නාගසෙන ය”යි කියා සංඛ්‍යා, සංඥ, ප්‍රඥප්ති, ව්‍යවහාර වූ නාගසෙන නාමමාත්‍රයක් පවත්නේ ය. පරමාර්ථවශයෙන් වනාහි මෙහි

¹ කාරණාවට
² දනිත්

මිලිඳු රජතුමා නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න ඇසීම. (30 පිටුව)

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ මා හා සමග කථා කරණ සේක් ද?”යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් තෙපි පණ්ඩිත වාදයෙන් කථා කරවු නම්, මමත් කථා කෙරෙමි”යි ඉදින් රාජවාදයෙන් කථා කරවු නම්, මම කථා නො කෙරෙමි”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පණ්ඩිතයෝ කෙසේ කථා කෙරෙද් ද?”යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, පණ්ඩිතවරුන්ගේ කථාවෙහි ගම්භීරාර්ථ ඇති තද පද ගෙන රැහැනින් වෙළන්නාක් මෙන් වෙහස දී ආවේදනයන් කරණු කැබෙයි. තද ගැට මුදන්නාක් මෙන් නො හැඟෙන අර්ථයන් තෙමේ ම තෝරා දෙමින් නිර්වේදනයන් කරණු ලැබෙයි. තමන් විචාළ අර්ථ ප්‍රශ්න තෝරා ලිය නො හෙන කල නැවැත නැවැතත් විචාරමින් නිග්‍රහන් කරණු ලැබෙයි. එකට එක කිරීමෙන් ප්‍රතිකර්මත් කරණු ලැබෙයි. තමන් දන්නා ශාස්ත්‍රවිග්‍රහය දක්වමින් ප්‍රතිවිග්‍රහයන් කරණු ලැබෙයි.¹ තමන් ම උසස් කරන්නාක් මෙන් ප්‍රතිවේදියන් කරණු ලැබෙයි. එකල්හි ද පණ්ඩිතයෝ නො කිපෙති. මහරජානෙනි, මෙසෙයින් පණ්ඩිතවරු කථා කෙරෙති”යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, රජහු කෙසේ කථා කෙරෙද් ද?”යි කීහ. “මහරජානෙනි, රජහු වනාහි කථා කරණ කල එක වස්තුවක් මේ ලෙස ය යි කියා දන්වති. යම් කෙනෙක් ඒ කාරණය වරදවා කීවෝ නම් ‘මොහුට දඬුවම් පණවවු’ කියා ඕහට දඬුවම් කරන්නට ආඥා කෙරෙති. “මහරජානෙනි, රජදරුවෝ මෙසේ කථා කෙරෙති”යි වදාළසේක. ‘එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, මම පණ්ඩිත වාදයෙන් කථා කෙරෙමි. (32) රාජවාදයෙන් කථා නො කෙරෙමි. පින්වතුන් වහන්සේ සැක නො කොට කථා කළ මැනැව. යම් සේ හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් හා සමග හෝ සාමණේර නමක් උපාසක ආරාමික කෙනෙකුන් සමග හෝ කථා කරණසේක් ද, එපරිද්දෙන් ම කිසි සැකයක් නැතුව පින්වතුන් වහන්සේ කථා කළ මැනැව. මා රජ ය යි සිතා භය නො ගෙන වදාළ මැනැව”යි කීහ. “යහපත මහරජානෙනි,’ යි කියා තෙරුන් වහන්සේ සම්මුඛයෙහි ම ඉවසුසේක.

එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නයක් අසමි”යි කීහ. “මහරජ, විචාරව”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, මා විසින් ප්‍රශ්නය අසල ලද්දේ ය”යි කීහ. “මා විසින් ප්‍රශ්නය විසඳන ලද්දේ ය”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ විසින් විසඳන ලද්දේ කිමෙක් ද?”යි කීහ. “මහරජ, තොප විසින් විචාළේ කිමෙක් ද?”යි වදාළසේක. ඉක්බිති මිලිඳු රජහට මෙබඳු කල්පනාවෙක් වී ය:- මේ මහණුන්නාන්සේ පණ්ඩිත වූසේක. මා හා සමග කථා කරන්නට සමර්ථසේක. මා විසින් ද බොහෝ වූ කාරණයෝත් ඇසිය යුත්තාහු වෙති. යම්තාක් ඒ කාරණයෝ තව ම නො අසන ලද්දහු ම වෙති. එතෙකුදු වුවත් හිරු අස්තංගත වී ය.

¹ ලැබෙති
² කාරණාවෝ

එසේ හෙයින් මම හෙට දවස්හි මාගේ ඇතුළුරජගෙයි දී කථා කෙළෙමි වීම් නම්, ඉතා යෙහෙකැ”යි සිතා නැවැත මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ දෙවමන්ත්‍රියාට මෙපවත් කීහ.¹

“දෙවමන්ත්‍රිය, අද සවස් වී ය. එසේ හෙයින් තොප සෙට දවස්හි ඇතුළුරජගෙයි දී රජ්ජුරුවන් සමඟ කථාසල්ලාපය වන්නේය” යි කියා පින්වතුන් වහන්සේට කියව”යි කියා මේ වචනය කියා මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ හුන් ආසනයෙන් නැගී සිට නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේට ආමන්ත්‍රණය කොට සමු ගෙණ අශ්වචාහනයකට පැන නැගී නාගසෙන ය” යි කියා සජ්ඣායනා කෙරෙමින් ගියාහ. ඉක්බිති “දෙවමන්ත්‍රියා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීයේ ය:- “ස්වාමීනි, අපගේ මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ සෙට දවස ඇතුළු රජගෙයි දී කථා කිරීම වන්නේ ය යි කියා මෙසේ සැලකරන්නට කීසේකැ”යි කීයේ ය. තෙරුන් වහන්සේ ද ‘යහපතැ’යි කියා ඉවසුසේක.

ඉක්බිත්තෙන් එදවස් රාත්‍රියාගේ ඇවෑමෙන් දෙවමන්ත්‍රී නම් අමාත්‍යයා ද අනන්තකාය නම් අමාත්‍යයා ද, මංකුර නම් අමාත්‍යයා ද, සබ්බදින්ත නම් අමාත්‍යයා ද යන සතරදෙන යම් රජගෙයක මිලිඳු රජ වෙසේ ද, එතැනට එළඹියෝ ය. එසේ එළඹ මිලිඳුරජහට මෙපවත් කිවු ය. “දෙවයන් වහන්ස, අද රජගෙයි දී වැළඳීමට හවත් නාගසෙනයන් වහන්සේ එනසේක් දෙහො?”යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, දන් වැළඳීමට වැඩිය මැනවැ යි කියා ආරාධනා කරව”යි කීහ. “ස්වාමීනි, කොපමණ වූ සංඝයා සමඟ වඩනාසේක් ද?”යි විචාලෝ ය “යම් පමණ සංඝයා කැඳවා ගෙන වඩින්නට කැමැති නම් එපමණ සංඝයා සමඟ වැඩිය මැනවැ යි කියා ආරාධනා කරව”යි කීහ. නැවතත් සබ්බදින්තයා “දේවයන් වහන්ස, දසනමක් හා සමඟ වැඩිය මැනවැ යි කියා ආරාධනා කෙරෙමි ද?” යි කීය. දෙවනු රජ්ජුරුවෝ “යම් පමණ සංඝයා උන්වහන්සේට අභිප්‍රාය නම් එපමණ සංඝයා හා සමඟ වැඩිය මැනවැ යි (33) කියා ආරාධනා කරව”යි කීහ. සබ්බදින්තයා දෙවනුත් “දේවයන් වහන්ස, දසනමක් සමඟ වඩින්නට ආරාධනා කෙරෙමි ද?”යි කී හ. රජ්ජුරුවෝ තුන්වෙනුවත් “යම් පමණ සංඝයා කැඳවා ගෙන වඩින්නට උන්වහන්සේ කැමැති නම්, එපමණ වූ සංඝයා සමඟ වැඩිය මැනවැ යි කියා ආරාධනා කරව”යි කීහ.

එකල සබ්බදින්ත නම් ආමාත්‍යයානෝ, “අසුදහසක් පමණ මහා සංඝයා වහන්සේ රජගෙට රැස් වූ කල දන් අමුතු දනක් සරහා පියන්ට කල් නැති හෙයින් දනොපකරණය කෙසේ දෝ හො?”යි රජුගේ සිත් කෙසේ දෝහො?”යි පරීක්ෂා කරණු පිණිස තුන්වැනිවත් “දෙවයන් වහන්ස, දසනමක් හා සමඟ වැඩිය මැනවැ යි කියා ආරාධනා කෙරෙමි ද?”යි කීහ. එබසට රජ්ජුරුවෝ කියන්නාහු “සියලු ම දනොපකරණ පිළියෙල කරණ ලද්දේ ය. එබැවින් යම්පමණ සංඝයා උන්වහන්සේට කැමැති නම් එපමණ සංඝයා හා සමඟ වඩින්නට ආරාධනා කරව”යි කියා මම කියමි. ‘එම්බා

¹ කීසේක

සගයෙනි, මේ සබ්බදීන්හි අමාත්‍යයා මා හා සමග අනික් ප්‍රකාරයකින් කථා කරන්නේ ය. කිමෙක් ද, අපි අසුදහසක් පමණ භික්ෂූන් වහන්සේලාට ආහාර දන් දෙන්නට අසමර්ථමෝ ද?”යි මෙසේ මිලිඳු රජ්ජුරුවන් කී කල්හි සබ්බදීන්හියා නිස්තේජස්ක ව ඉවත් විය. ඉක්බිති දෙවමන්ත්‍රි නම් අමාත්‍යයා ද අනන්තකාය නම් අමාත්‍යයා ද, මංකුර නම් අමාත්‍යයා ද යන තුන්දෙන රජ්ජුරුවන් වැඳ අවසර ගෙන යම් සංඛෙය්‍ය නම් පිරිවෙනක ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ වැඩ වසනසේක් ද, එතැනට එළඹියාහු ය. එසේ එළඹ ආයුෂ්මත් නාගසේනයන් වහන්සේට මෙපවත් කීවාහු ය:- “ස්වාමීනි, අපගේ මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ නාගසෙනයන් වහන්සේ යම් පමණ සංඝයා කැඳවා ගෙන වඩින්නට කැමතිසේක් නම්, එපමණ සංඝයා හා සමග රජගෙට වළඳන්ට එනසේක්වා”යි මෙසේ කියා අප ආරාධනාවට එවූසේකැ”යි කියා ආරාධනා කළේ ය.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ උදය කාලයෙහි සකස් කොට හැඳ පෙරෙව කයින් සිවුරු හා අතින් පාත්‍රය ගෙන අසුදහසක් පමණ සංඝයා හා සමග සාගල්නුවර කරා වැඩිසේක. ඉක්බිති අනන්තකාය නම් අමාත්‍යයා ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ නිසා කැටු ව ම යෙමින් ආයුෂ්මත් නාගසේනයන් වහන්සේට මෙපවත් කියේ ය:- ‘ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, “නාගසෙන ය” යි කියා යම් මේ නමක් කියමි ද, මෙකී නාමයෙහි නාගසෙන වූයේ කවරේ ද?”යි කී ය. එකල තෙරුන් වහන්සේ “මෙහි වනාහි තෙපි කවරෙක් ‘නාගසෙනය. ය යි කියා සිතන්නාහු ද?” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, අභ්‍යන්තරයෙහි යම් ඒ ජීව වූ ප්‍රාණවාතය ප්‍රවේශ වේ ද, පිටතට නික්මේ ද, ඒ වාතය තෙම ‘නාගසෙන’ ය යි කියා සිතමි” යි කී ය. “අනන්තකායයෙනි, ඉදින් වනාහි මේ ප්‍රාණවාතය නික්ම ගොස් ප්‍රවේශ නො වූයේ වී නම් ප්‍රවේශ ව හෝ නික්මුනේ වී නම්, ඒ පුරුෂතෙම ජීවත් වේ ද?” යි විචාලසේක. ‘නැත, ස්වාමීනි,’ යි කී ය. “මෙ නුවර සංඛනාද කරන්නා වූ යම් කෙනෙක් සක් පිඹිති. ඔවුන්ගේ පිඹිපු වාතය නැවත ප්‍රවේශ වේ ද?”යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කී ය. මෙ නුවර වස් කුලල් ආදිය පිඹින්නා වූ යම් කෙනෙක් වස් කුලල් ආදිය පිඹිති. ඔවුන්ගේ ඒ (34) පිඹිපු වාතය නැවත ප්‍රවේශ වේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත” ස්වාමීනි, යි කීය. “මෙ නුවර අගෙන් කළ සොරණැ ආදිය පිඹින්නා වූ යම් කිසි කෙනෙක් ශෘංග පිඹිති. ඔවුන්ගේ ඒ පිඹිපු වාතය නැවත ප්‍රවේශ වේ ද?”යි විචාල සේක. “නැත. ස්වාමීනි”යි කී ය, “හේ කිමෙක් ද? කුමන කාරණයක් පිණිස ඒ සංඛ වංශ ශෘංග ධමකයෝ නො මියෙන්නාහු ද?”යි විචාලසේක. ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ වැනි ප්‍රාඥ¹ වාදීන් සමග කථා කරන්නට මම සමර්ථ නො වෙමි. “ස්වාමීනි, මනා කොට මට වැටහෙන ලෙසට අර්ථ වදාළ මැනවැ”යි ආරාධනා කෙළේ ය. “අනන්තකායයෙනි, මේ අභ්‍යන්තරගත වාතයතෙම ජීවිතය නො වෙයි. ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයෝ නම් වෙති. මේ ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයෝ කායසංස්කාරයෝ ය” යි කියා තෙරුන් වහන්සේ

¹ ප්‍රඥ

අභිධර්මකථාවක් කර වදාළසේක. එකල අනන්තකාය නම් අමාත්‍යයා අතිප්‍රසන්න ව තමාගේ උපාසකභාවය දන්වමින් කැටි ව ගියේ ය.

මෙසේ අනන්තකාය නම් අමාත්‍යයා පහදවමින් නැවත ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ යම් තැනෙක මිලිඳුරජනුගේ නිවෙසනය ද, එතැන්හි එළඹිසේක. එසේ එළඹ පණවන ලද දීර්ඝාසනයෙහි අසුදහසක් පමණ රහතුන් සමඟ වැඩ සිටිසේක.

ඉක්බිති මිලිඳු රජානෝ අසුදහසක් පිරිවර සහිත වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් ප්‍රණීත වූ බාද්‍යභොජ්‍යආහාරයෙන් ස්වභස්තයෙන් වළඳවා නැවැත නැවැතත් පෙරැත්ත කොට වළඳවා පස්පලවතින් යුත් දෑහැත් පුදු එකෙක හික්ෂුනමක්භට එකෙක පිළි සගළ බැගින් අසුදහසක් මහසඟනට අසුදහසක් පිළිකට්ටු අවිඡාදනය පිණිස පූජා කොට ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් තුන්සිවුරකින් අවිඡාදනය කරවා ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන්ට මෙපවත් කී හ:- “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, දස නමක් සමඟ මෙහි වැඩ හුන මැනැව. අවශෙස සංඝයා වහන්සේ වෙහෙරට වඩනාසේක්ව”යි කීහ.

ඉක්බිති මිලිඳු මහරජානෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ වළඳ ඉක්බිති පාත්‍රය ඉවත් කොට පාත්‍රයෙන් පහ කරණ ලද අත් ඇති ව වැඩහුන් බව දන එක්තරා නිවාසනයක් ගෙන එකත්පස් ව හුන්නාහ. එකත්පසෙක හුන්නා වූ මිලිඳු රජානෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේට මෙපවත් කීහ:- “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, කවර ලෙසකින් අපගේ කථාසල්ලාපය යුතු වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, අපි අර්ථයෙන් ප්‍රයොජන කැමැතියමිහ. එබැවින් අර්ථයෙන් ම අපගේ කථාසල්ලාපය යුක්ත වෙයි වදාළසේක. එකල මිලිඳුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේලාගේ ප්‍රවුජ්‍යාව කවර අර්ථයක් පිණිස ද? නුඹවහන්සේලාගේ පරමාර්ථය කවරේ ද?”යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, මේ වර්තමාන වූ දුක්ඛය නිරුද්ධ වේ ද, අනික් දුකක් නූපදී ද, මහරජානෙනි, අපගේ ප්‍රවුජ්‍යාව මේ අර්ථය පිණිස ය. තෘෂ්ණාදාෂ්ටි වශයෙන් කිසිවක් නො ගෙන අනුපාදිගෙෂපරිනිර්වාණය අපගේ පරමාර්ථය’යි වදාළසේක. “කිමෙක් ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙලොව සියල්ලෝ ම මෙම අර්ථය පිණිස ම පැවිදි (35) වන්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. නැත මහරජානෙනි, කිසිකෙනෙක් මෙම අර්ථය පිණිස පැවිදි වෙති. සමහර කෙනෙක් රාජහයිත් පැවිදි වෙති. කිසි කෙනෙක් සොරහයිත් පැවිති වෙති. කිසි කෙනෙක් නය දී ගත නො හැකි ව මහණ වෙති. සමහර කෙනෙක් ජීවිකාව පිණිස පැවිදි වෙති. යම් කෙනෙක් මනා කොට පැවිදි වෙද් ද, ඔහු මෙම අර්ථය පිණිස පැවිදි වන්නාහු ය”යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නුඹවහන්සේ මෙම අර්ථය පිණිස පැවිදි වූසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි,

මම ලදරුකම ඇත්තේ ම පැවිදිවන¹ ලද්දෙමි. 'මෙනම් අර්ථය පිණිස පැවිදි වෙමි' යි කියා නො දන්නෙමි². එතෙකුදු වුවත් මේ ශ්‍රමණ වූ ශාකාපුත්‍රයෝ පණ්ඩිතයෝ ය. උන්වහන්සේලා මා ශික්ෂණය කරණසේක්ලා ය යි කියා මට මේ ආකාර සිතෙක් වූයේ ය. ඒ මම උන් වහන්සේලා විසින් ශික්ෂණය කරණ ලද්දෙමි. 'මෙ නම් අර්ථය පිණිස ප්‍රවුජ්‍යාව වන්නේ ය' යි කියා දෙන්නෙමි. ප්‍රයෝජනය ද දක්නෙමි" වදළසේක. ඒ අසා මිලිඳුමහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, වදළ ලෙස යහපත් වී ය" යි කියා ප්‍රශංසා කළෝ ය.

නැවතත් මිලිඳු මහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, කාලක්‍රියා කරණ ලදු ව නො පිලිසිඳ ගන්නේ ය යි යන කිසිවෙක් ඇද්ද?" යි කීහ. "මහරජ, කිසිවෙක් පිලිසිඳ ගන්නේ ය. කිසිවෙක් නො පිලිසිඳ ගන්නේ ය" යි කියා තෙරුන් වහන්සේ වදළසේක. "කවරෙක් පිලිසිඳ ගණි ද? කවරෙක් නො පිලිසිඳ ගණිද?" කවරෙක් නො පිලිසිඳ ගණිද?" යි කීහ. "මහරජ, ක්ලේශ සහිත වූ සත්වතෙම පිලිසිඳ ගන්නේ ය. නික්ලේශි වූ සත්වතෙම නො පිලිසිඳ ගන්නේ ය" යි වදළසේක. "ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ මතු පිලිසිඳ ගන්නාසේක් ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඉදින් උපාදන සහිත¹ වීම් නම්, පිලිසිඳ ගන්නෙමි, ඉදින් උපාදනයන් නැත්තේ වීම් නම් නො පිලිසිඳ ගන්නෙමි" යි වදළසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වදළ පරිදි අතිමනොඥ වී ය" යි ප්‍රශංසා කළෝ ය. "ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, යමෙක් නො පිලිසිඳ ගන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද? ඒ පුරුෂතෙම යොනිසො මනස්කාරය කරණ කොට ගෙන නො පිලිසිඳ ගන්නේ ද?" යි කියා රජ්ජුරුවෝ විචාළහ. "මහරජානෙනි, යොනිසො මනස්කාරයෙන් ද ප්‍රඥවෙන් ද අනිකුත් කුශලධර්මයෙන් ද?" යි වදළසේක. "එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, යොනිසො මනස්කාරය ම ප්‍රඥව ද?" යි කීහ. "නැත, මහරජ. මනස්කාරය අනිකෙක. ප්‍රඥතොම අනිකක. මහරජ, අචේළක ගව, මහිස, ඔටු, බැටළු යන මොවුන්ටත් ආභොගමනස්කාරය ඇත. ප්‍රඥව වනාහි ඔවුන්ට නැතැ" යි වදළසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, විසඳ වදළ නියාව ඉතා මනොඥ වී ය" යි කියා ප්‍රශංසා කළෝ ය.

"ස්වාමීනි, මනස්කාරය කුමන ලක්ෂණ ද? ප්‍රඥතොමෝ කුමන ලක්ෂණ ද" යි රජ්ජුරුවෝ කීහ. 'මහරජ, මනස්කාරය උභත ලක්ෂණ ය යි කියන ලද දැඩි කොට ගැන්ම ස්වභාව කොට ඇත්තේ ය. ප්‍රඥව ඡේදනලක්ෂණය" යි කීසේක. ඒ දැඩිකොට ගැන්ම ලක්ෂණ වූ මනස්කාරය කෙසේ ද? ඡේදනලක්ෂණ වූ ප්‍රඥව කෙසේ ද? උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජ, තෙපි යවලාවකයන් දන්නාහුදැයි විචාළසේක. "එසේ ය. ස්වාමීනි දනිමි" යි කීහ. "මහරජ, යව නම් වූ ශසාජාතිය කපන්නා වූ (36) යවලාවකයෝ යව කෙසේ කපන්නාහු ද?" යි කීසේක. ස්වාමීනි, වම්

¹ පැවිදි වන
² දන්නෙමි

අතින් යව අහුර අල්වා ගෙන දකුණතින් දැකැත්ත ගෙන ශසායන් කපන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජ, යම් සේ යව ලාවකතෙම වම් අතින් යව අහුර අල්වා ගෙන දකුණතින් දැකැත්ත අල්වා ගෙන දැකැත්තෙන් යව කපන්නේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිවන් පිණිස ව්‍යායාම කරණ යොගාවචරතෙම මනස්කාරයෙන් සිත අල්වා ගෙන ප්‍රඥ නමැති දැකැත්තෙන් කෙලෙස් නමැති සොරුන් සිඳින්නේ ය. මහරජ, මෙසේ මනස්කාරය උභන ලක්ෂණ වන්නේ ය. ප්‍රඥව මෙසේ ඡෙදන ලක්ෂණ වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසඳ වදළ නියාව¹ ඉතා යහපත. ඉතා මනොඥ වී ය” යි කියා ප්‍රශංසා කළේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, අතිකුත් කුශලධර්මයෙනුත් නො පිළිසිඳ ගැණීම වන්නේ ය යි කියා යම් මේ වචනයක් වදළ සේක් ද, ඒ කුශලධර්මයෝ කවුරුද?” යි කියා රජුරුවෝ විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, ශීල ය, ශ්‍රද්ධාව, චීර්යය, සිහිය, සමාධි ය යන මේ ඒ කුශලධර්මයෝ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ශීලය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ශීලය ප්‍රතිෂ්ඨාන ලක්ෂණ වන්නේ ය. සියලු ම කුශලධර්මයන්ට ද ඉන්ද්‍රිය, බල, බොජ්ඣංග, මාර්ග, සතිපට්ඨාන, සමායක්ප්‍රධාන, සාද්ධිපාද, ධ්‍යාන, විමොක්ෂ, සමාධි, සමාපත්තීන්ට ද ශීලය ම ප්‍රතිෂ්ඨා වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ශීලයෙහි පිහිටියනුගේ සියලු ම කුශලධර්මයෝ නො පිරිහෙන්නාහු ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම්කිසි බීජගාම භූතගාම කෙනෙක් වෘද්ධියට පතළ වීමට විපුලභාවයට යම් සේ පැමිණෙද් ද, ඒ මේ සියලු ම බීජගාම භූතගාමයෝ පෘථිවිය නිසා ම පෘථිවියෙහි පිහිටාම මෙසේ වෘද්ධියට පතළ වීමට විපුලභාවයට පැමිණෙන්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචරතෙම ශීලය නිසා ම ශීලයෙහි පිහිටා සද්ධිත්ථිය, විරියිත්ථිය, සතිත්ථිය, සමාධිත්ථිය, පඤ්ඤිත්ථිය යන පඤ්චේත්ථියයන් වඩන්නේ ය” යි වදළසේක.

“නැවතත් උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් කිසි කෙනෙකුත් ශරීරබලයෙන් කට යුතු වූ කර්මාන්තයෝ යම් පරිද්දෙකින් කරණු ලැබෙද් ද, ඒ සියලු ම බලයෙන් කට යුතු කර්මාන්තයෝ පෘථිවිය නිසා ම මේ පෘථිවියෙහි පිහිටා ම මෙපරිද්දෙන් ම කරණු ලැබෙති. මහරජ, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචර තෙම ශීලය නිසා ද ශීලයෙහි ම පිහිටා සද්ධිත්ථිය, විරියිත්ථිය, සතිත්ථිය, සමාධිත්ථිය, පඤ්ඤිත්ථිය යන (37) මේ පඤ්චේත්ථියයන් වඩන්නේ ය” යි කියා වදළසේක.

“ස්වාමීනි, තවත් නැවතත් උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ නුවරක් මවනු කැමැත්තා වූ නුවර වඩිඪකී පුද්ගලතෙම පළමු කොට නුවර කරණ ස්ථානය පිරිසිදු කොට කණු කටු පහරවා භූමිය සම කරවා එයින් මැත භාගයෙහි සතර වීථි, සතර මං සන්ධි ආදිය පරිච්ඡෙද වශයෙන් බෙද යහපත්

¹ නියාව ඉතා දක්ෂ ය

නුවරක් මවන්නේ ය. මහරජ, එපරිද්දෙන් යොගාවචරතෙම ශීලය නිසා ම ශීලයෙහි පිහිටා අග්‍රද්ධාව මැඩ පවත්වා ප්‍රධානත්වයට ගිය හෙයින් සද්ධිත්‍රිය, විරිසිත්‍රිය, සතිත්‍රිය, සමාධිත්‍රිය, පඤ්ඤිත්‍රිය යන මේ පඤ්චේත්‍රියයන් වඩන්නේ ය” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, තවත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ පිනුම්කාර පුරුෂතෙම තමා ශිල්ප දක්වනු කැමති වූයේ පෘථිවිය සාරවා හෝ කොට ගල්කැට කැබිලිති කටු දුරු කරවා භූමිය සම කරවා මෘදු වූ භූමියෙහි ශිල්ප දක්වන්නේ ය. මහරජ, එපරිද්දෙන් ම නිවන් සොයන යොගාවචරතෙම ශීලය නිසා ශීලයෙහි ම පිහිටා සද්ධිත්‍රිය, විරිසිත්‍රිය, සතිත්‍රිය, සමාධිත්‍රිය, පඤ්ඤිත්‍රිය යන මේ පඤ්චේත්‍රියයන් වඩන්නේ ය. මහරජ, අප භාග්‍යවත් වූ සුගතතථාගතයන් වහන්සේ විසිනුත් මෙම කාරණය¹ වදරණ ලදී:-

“සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤෙ-චිත්තං පඤ්ඤඤේච භාවයං,
ආතාපී නිපකො භික්ඛු-සො ඉමං විජටයෙ ජටං.
අයං පතිට්ඨා ධරණුව පාණිනං-ඉදං ච මූලං කුසලාභිච්ඡිඨයා,
මුඛඤ්චිදං සබ්බජ්ජානානුසාසනෙ-යො සීලක්ඛණො වරපාති මොක්ඛියො” යි

යනුවෙන් “සප්‍රාඥ වූ යම් මනුෂ්‍යජනයෙක්තෙම ශීලයෙහි පිහිටා චිත්තය හා ප්‍රඥාව වඩවමින් කෙලෙස් තවන විරියයෙන් යුක්ත වූයේ ද, ඒ ප්‍රඥාවත් මහණතෙම මේ තෘෂ්ණා නමැති අවුල හරින්නේ ය” යි යනු ද, “උතුම් වූ යම් ප්‍රාතිමොක්ෂශීලස්කන්ධයෙක් ඇද් ද, ඒ මේ ශීලස්කන්ධය සකල ප්‍රාණිත්ව මහපොළොව මෙන් නිවන් පතන උත්තමයන්ට ප්‍රතිෂ්ඨාධාර වන්නේ ය. සියලු ම කුශලාභිච්ඡිදියට මේ ශීලය ම මූල කාරණා වන්නේ ය. සියලු සර්වඥවරයන්ගේ අනුශාසනයෙහි මේ ශීලය ම ප්‍රධාන වන්නේ ය” යි කියා මේ ජනදෙශනාවකුත් ගෙන හැර දක්වා වදාළසේක. ඒ අසා “නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, ඉතා යහපත. දක්ෂ වූ සේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළෝ ය.

මිලිඳු මහරජානෝ නැවතත්, “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයානෙනි ශ්‍රද්ධාව කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ශ්‍රද්ධාව සම්ප්‍රසාදන ලක්ෂණ ද, සම්පක්ඛන්දන² ලක්ෂණ ද, වෙ” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, සම්ප්‍රසාදන ලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාව කෙසේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, උපදනා වූ ශ්‍රද්ධාතොමෝ පඤ්චනීවරණයන් ඔබා මැඩ පවත්නේ ය. නීවරණයන් කෙරෙන් මිදුනා වූ සිත ප්‍රසන්න ව විශෙෂයෙන් ප්‍රසන්න ව නො කැලඹෙන ලද්දේ වෙයි. මහරජ,

¹ කාරණාවූ
² සම්පක්ඛන්ධන

සම්ප්‍රසාදනලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාව මෙබඳු ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, යම් සේ චක්‍රවර්තිරජ්ජුරුවෝ චතුරංගිණි සෙනාව හා සමග දීර්ඝ වූ මාර්ගයට පැමිණෙමින් ස්වල්ප වූ ජලය ඇති ඇළකඳුරකින් හෝ එතෙර වන්නාහු නම්, ඒ ස්වල්ප වූ ජලය හස්තියේනාවගෙන් ද, අශ්වසෙනාවගෙන් ද, රථ සෙනාවගෙන් ද, පාබලසෙනාවගෙන් ද, ඔබ්බෙනාබ කැලඹෙමින් ක්ෂුභිත වන්නේ ය. බොර වන්නේය. මඩත් දියත් එකට ලෙළ දෙන්නේ ය. ජලය හා කලල්මඩගෝරු වන්නේ ය. ඒ ස්වල්ප වූ ඇළකඳුරෙන් එතෙර වූ චක්‍රවර්ති රජ්ජුරුවෝ, ‘සගයෙනි, පැන් ගෙනෙව්. පානය කෙරෙමි’යි කියා මනුෂ්‍යයන්ට අණවා කියන්නෝ ය. රජහුගේ ද පැන් පහදවන්නා වූ මාණිකාරත්නයෙක් ඇති වන්නේ ය. ‘එසේ ය. දෙවයන් වහන්සැ’යි කියා මනුෂ්‍යයෝ චක්‍රවර්තිරජ්ජුරුවන්ගේ වචනය අසා ඒ උදකප්‍රසාදක වූ මාණිකාර (38) රත්නය ගෝරුමඩදියෙහි දුමුවාහු නම්, ජලයෙහි ඒ මාණිකාරය දුමු කල්හි ම දියසක් දියසෙවෙල් දියපරඬලා පහ වන්නේ ය. මඩ සිඳි ගිලී යන්නේ ය. ජලය ද බොර නැති ව අතිප්‍රසන්න ව පැහැදීම වන්නේ ය. එයින් පැන් ගෙන චක්‍රවර්ති රජහුට ‘දෙවයන් වහන්ස, පැන පානය කරණ සේක්ව’යි කියා පැන් ලඟට ගෙන ගොස් පිරිනමන්නාහු ය.¹ “මහරජානෙනි, බොර වූ ජලය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් සිත දත යුතු ය. පැන් පහදවන්නට ගිය ඒ මනුෂ්‍යයෝ යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් නිවන සොයන යොගාවචරතෙම දත යුතු ය. දියසක්, දියසෙවෙල්, දියපරඬලා බොරමඩ යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ක්ලේෂයෝ දත යුක්තාහ. උදකප්‍රසාදක වූ මාණිකාරය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ශ්‍රද්ධාව දත යුතු ය. යම් සේ උදක ප්‍රසාදක වූ මාණිකාරත්නය ජලයෙහි ප්‍රක්ෂේප කළ මාත්‍රයෙහි ම දියසක්, දියසෙවෙල්, දියපරඬලා පහව යේ ද, මඩ සිඳි ගියේ ද, බොර නැති ව අති ප්‍රසන්න ව ජලය නිර්මල වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උපදනා වූ ශ්‍රද්ධාතොමෝ පංචනීවරණයන් මැඩ පවත්නේ ය. එහෙයින් පඤ්ච නීවරණයන් කෙරෙන් මිදුනා වූ කිසි කැලඹීමක් නැත්තා වූ අතිප්‍රසන්න වූ සිත නිර්මල වන්නේ ය. ‘මහරජානෙනි, සම්ප්‍රසාදනලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාව මෙබඳු ය”යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, සම්පක්ඛන්දනලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාව කෙසේ ද?”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ යොගාවචරතෙම අනික් අයගේ සිත ක්ලේශයන්ගෙන් මිදුනුබව දැන ශ්‍රාතාපත්තිඵලයට හෝ සකාදගාමිඵලයට හෝ අනාගාමිඵලයට හෝ අර්හත්ඵලයට හෝ තෙමේත් පැමිණෙන්නේ අප්‍රාප්ත වූ ගුණයට ප්‍රාප්තිය පිණිස ද, නො පැමිණියා වූ ගුණයට පැමිණීම පිණිස ද, සිද්ධ නො කළ ගුණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස ද, චීර්ය කරන්නේ ය. මහරජ, සම්පක්ඛන්දනලක්ෂණ ශ්‍රද්ධාතොමෝ මෙබඳුය”යි වදාළසේක.

¹ පිරිනමන්නාහු වෙද්ද

“ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපර්වතමුදුනෙක මහාමෙසයක් විශෙෂයෙන් වස්තේ වී නම්, ඒ වර්ෂාජලය යම් සේ මිටි දිසාවට පැතිර ගෙන පර්වත කඳුරැළි, පෘථිවි විවර, අතුපතු වසා පිරී ගෙන ගොස් ගත පිරෙන්නේ ය. ඒ මහාජලධාරා තොමෝ දෙගංඉවුරු හාත්පසින් තළවමින් යන්නේ වේ ද, නැවැත මහා ජනසමූහයා අවුත් බලා හිඳ ඒ ගංගාවගේ උස නැති බවක් හෝ ගැඹුරු බවක් හෝ නො දැන හීත වෙමින් භය වෙමින් ගංතොටෙහි සිටින්නේ ය. නැවත අන්‍යතර පුරුෂයෙක් අවුත් තමාගේ ශක්තියත් බලයත් හාත්පසින් විමසා බලමින් දැඩි කොට අමුඩය ගසා බැඳ ගෙන දියට පැන එතෙර වූයේ නම්, එතෙර වූ ඒ පුරුෂයා දැක මහාජනසමූහයාත් එතෙර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචරතෙම සෙස්සන්ගේ චිත්තය ක්ලේශයන්ගෙන් මිදුනු බව දැක සෝවාන් ඵලයට හෝ සකාදගාමී ඵලයට හෝ අනාගාමීඵලයට හෝ රහත්ඵලයට හෝ තෙමේන් පැමිණෙන්නේ ය. අප්‍රාප්ති වූ අධිගමයාගේ ප්‍රාප්තිය පිණිස ද, නො පැමිණි අධිගමයාගේ පැමිණීම පිණිස ද, සිද්ධ නො කළ අධිගමයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස ද, අධික වූ වීර්යය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, සම්පක්ඛන්දනලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධා (39) තොමෝ මෙබඳු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, අනන්ත වූ භාග්‍ය ඇති අප බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මේ කාරණය උතුම් වූ සංයුත්සරියෙහි වදරණ ලදී.

“සඬාය තරති ඔසා-අප්පමාදෙන අණ්ණවං,
විරියෙන දුක්ඛං අච්චෙති-පඤ්ඤය පරිසුඡ්ඤති.”

යනුවෙන් “ශ්‍රද්ධාව කරණ කොට ගෙන කාමොසාදිචතුර්විධඔසයෙන් එතෙර වන්නේ ය. අප්‍රමාදය කරණ කොට ගෙන සංසාර මහාර්ණවයෙන් එතෙර වන්නේ ය. වීර්ය කරණ කොට ගෙන සියලු දුක් දුරු කරන්නේ ය. ප්‍රඥාව කරණ කොට ගෙන ක්ලේශයන්ගෙන් පිරිසිදු වන්නේ ය” යි කියා මෙසේ ශ්‍රීමුඛපාලියකුදු ගෙන හැර දක්වා වදළසේක. එකල රජපුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනසඵවිරයන් වහන්ස, ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි අතිදක්ෂ වූ සේකැ”යි ප්‍රශංසා කළහ.

රජපුරුවෝ නැවතත් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වීර්යය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, වීර්යය උපස්තම්භනලක්ෂණ වන්නේ ය. වීර්යය ආධාර වූවා වූ සියලු කුශලධර්මයෝ නො පිරිහෙන්නාහු ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, පුරුෂයෙක්තම තමාගේ ගෙය එක් අතකට නැමී වැටෙන කල්හි යම් සේ අනික් කරුවකින් ආධාර කරන්නේ වේද, මෙසේ උපස්තම්භනය ඇති කල ඒ වැටෙන ගෙය නො වැටෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වීර්යය උපස්තම්භනලක්ෂණ වන්නේ ය. වීර්යයෙන් උපස්තම්භිත වූ සියලු කුශලධර්මයෝ නො පිරිහෙන්නාහු ය”යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවැත් කර උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ සෙනාසමූහයක් ඉතා මද වූ සෙනාවක් මැඩ පවත්වා ජය ගන්නේ වී නම්, එයින් රජ ඒ ඉතා මද වූ පිරිස හා සමඟ ඔවුනොවුන් සිහි කරන්නේ වී නම්, අනුබල හරින්නේ වී නම්, ඒ ආධාරය නිසා අල්ප වූ සෙනාව මහත් සේනාව මැඩ පවත්වා ජය ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වීර්යය උපස්තම්භනලක්ෂණ වන්නේ ය. වීර්යය උපස්තම්භනය වූවා වූ සියලු කුශලධර්මයෝ නො පිරිහෙන්නාහ. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙම කාරණය වදාරණ ලදී:-

“වීර්යවා බො භික්ඛවෙ අරියසාවකො අකුසලං පජහති. කුසලං භාවෙති. සාවජ්ජං පජහති. අනවජ්ජං භාවෙති. සුඛමත්තා නං පරිහරති.”

යනුවෙන් “මහණෙනි, වීර්ය ඇත්තා වූ ආර්යශ්‍රාවකතෙම සියලු අකුශල ධර්මයන් දුරු කෙරෙයි. කුශලධර්මයන් භාවිත කෙරෙයි. සාවද්‍ය ධර්මයන් දුරු කෙරෙයි. නිරවද්‍යධර්මයන් සිත්හි ලා වඩයි. ක්ලේශයන් කෙරෙන් පිරිසිදු වූ ආත්මය පරිහරණය කෙරේ”යි කියා වදාළා වූ බුදු බණක් දක්වා ලූසේක. එකල “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා දක්ෂ වූසේකැ”යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජුට “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සිහිය කවර ලක්ෂණ ද?”යි කීහ. “මහරජානෙනි, සිහිය සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන් (40) සිහි කරවීම ස්වභාව කොට ඇති අපිලාපන ලක්ෂණ ද, උපගණ්හන ලක්ෂණ ද වේ”යි කීසේක. ස්වාමීනි, අපිලාපනලක්ෂණ වූ සිහිය කෙසේ ද?”යි කීහ. “මහරජානෙනි, උපදනා වූ සිහිතොම ‘මේ සතර සතිපට්ඨානයෝ ය, මේ සතර සමයක්ප්‍රධානයෝ ය, මේ සතරසාද්ධිපාදයෝ ය, මේ පඤ්චේන්ද්‍රියෝ ය, මේ පඤ්චබලයෝ ය, මේ සජ්ත බොද්ධ්‍යංගයෝ ය මේ අශ්ටාංගිකමාර්ග ය, මේ සමථභාවනා ය, මේ විදර්ශනා ය, මේ අශ්ටවිද්‍යා ය, මේ පඤ්චවිමුක්ති ය”යි කියා කුශලාකුශල සාවද්‍යානවද්‍ය හිනප්‍රණීත කෘෂ්ණශුක්ල ප්‍රතිභාගධර්මයන් අරමුණු කර වන්නේ ය. එහෙයින් යොගාවචරතෙම සෙවිතව්‍යධර්මයන් සෙවනය කෙරෙයි. අසෙවිතව්‍යධර්මයන් සෙවනය නොකෙරෙයි. භජනය කළ මනා වූ ධර්මය භජනය කෙරෙයි. භජනය නො කළ මනා වූ ධර්මයන් භජනය නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අපිලාපනලක්ෂණ වූ ස්මෘතීතොම මෙබඳු ය”යි කීසේක.

“ස්වාමීනි තවත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ චක්‍රවර්තීරජහුගේ භාණ්ඩාගාරිකතෙම චක්‍රවර්තීරජහට උදය සවස යස පිරිවර සිහි කරවන්නේ ද, ‘දේවයන් වහන්ස, ඔබගේ මෙපමණ හස්තිසේනාව ය, මෙපමණ අශ්වසේනාව ය, මෙපමණ රථ සේනාව ය මෙපමණ පාබලසේනාව ය, රත්න් මෙපමණ ය, කහවණු මෙපමණ ය, මෙපමණ වස්තුව ය, ඒ සියල්ල ම දේවයන් වහන්සේ සිහියට ගෙන වදාළ මැනැවැ” යි කියා රජහට වස්තුසංඥ කරවන්නේ ය.

මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උපදින්නා වූ සිහිතොමෝ 'මොවුහු සතර සතිපට්ඨානයෝ ය, මොවුහු සතරසමාසකප්‍රධානයෝ ය, මොවුහු සතර සාද්ධිපාදයෝ ය, මොවුහු පඤ්චේන්ද්‍රියයෝ ය, මොවුහු පඤ්චබලයෝ ය, සප්තබොධාංගයෝ නම් මොවුහු ය, මේ ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගය ය, මේ සමථය ය, මේ විපස්සනා ය, මේ අෂ්ටවිද්‍යා ය, මේපඤ්චවිමුක්තිය'යි කියා සියලු කුශලාකුශල සාවද්‍යානවද්‍ය භීතප්‍රණීත කෘෂ්ණශුක්ලප්‍රතිභාග ධර්මයන් යොගාවචරයාහට සංඥ කරවන්නේ ය. එහෙයින් යොගාවචර තෙම සෙවනය කට යුතු වූ ධර්මයන් සේවනය කරන්නේ ය. සේවනය නො කට යුතු ධර්මයන් සේවනය නො කරන්නේ ය. භාවිත¹ කළ මනා ධර්මයන් භාවිත කරන්නේ ය. භාවිත නො කළ මනා ධර්මයන් භාවිත නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අපිලාපනලක්ෂණ වූ සිහිතොමෝ මෙබඳු ය"යි වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, උපගණ්හනලක්ෂණ වූ සිහිතොමෝ කෙසේ ද?"යි කීහ. "මහරජානෙනි, සිහි උපදිමින් 'මේ ධර්මයෝ අවිරුද්ධයෝ ය, මේ ධර්මයෝ බොහෝ උපකාරයෝ ය, මේ ධර්මයෝ නිවණට අනුපකාරයෝ ය' යි කියා හිතාහිතධර්මයන්ගේ ගතීන් මනා කොට සොයන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් යොගාවචර භික්ෂූන් වහන්සේ විරුද්ධධර්මයන් පහ කරන්නාහ. අවිරුද්ධධර්මයන් ලං කරන්නාහ.² අනුපකාරධර්මයන් දුරු කරන්නාහ.³ උපකාරී වූ ධර්මයන් ලං කරන්නාහ.⁴ මහරජ, උපගණ්හනලක්ෂණ වූ සිහිතොමෝ මෙබඳු ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, මීට ම උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ"යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ වක්‍රවර්තීරජ්ජුරු-වන්ගේ පිරිස්පරිනායකරත්නය තෙම 'මොවුහු රජ්ජුරුවන්ට අවිරුද්ධයෝ ය, මොවුහු විරුද්ධයෝ ය, මොවුහු උපකාර ඇත්තෝ ය, මොවුහු අනුපකාරයෝ ය' යි (41) කියා රජ්ජුරුවන්ට හිතාහිතජනයන් දන්නේ ය. එහෙයින් අහිතයන් පහ කරන්නේ ය. හිතෙසින් සමීපයට ගන්නේ ය. අනුපකාරයන් පහ කරන්නේ ය. උපකාරජනයන් ලං කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උපදනා වූ සිහිතොම 'මේ ධර්මයෝ හිතයෝ ය, මේ ධර්මයෝ අහිතයෝ ය, මේ ධර්මයෝ අනුපකාරීහු ය' යි කියා හිතාහිතධර්මයන්, ගතීන් මනා කොට සොයන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් යොගාවචරතෙම අහිත ධර්මයන් පහ කරන්නේ ය. හිතධර්මයන් සමීපයට ගන්නේ ය. අනුපකාරීධර්මයන් ලං විය නො දෙන්නේ ය. උපකාරී ධර්මයන් සිතට ලං කොට ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, උපගණ්හනලක්ෂණ වූ සිහිතොම මෙබඳු ය" යි වදාළමින් "මහරජ, අප භාග්‍යවත් ත්‍රෛකලවග්‍ගවර්තීන් වහන්සේ විසින් ද "මහණෙනි, මෙම සිහිතොම සර්වාථිසිද්ධියට කාරණ වන්නේ ය යි කියමි යි කියා

¹ භාවිතා
² ලං කරන්නේ ය
³ දුරු කරන්නේ ය
⁴ ලං කරන්නේ ය.

මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ කියා වදලසේක. එකල රජ්ජරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ඵවිරයන් වහන්ස, අතිදක්ෂසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

රජ්ජරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සමාධිය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සමාධිය ප්‍රමුඛ ලක්ෂණ වන්නේ ය. යම් කිසි කුශලධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු කුශලධර්මයෝ සමාධිය ප්‍රමුඛ කොට ඇත්තාහු වෙති. සමාධියට මිටි වන්තාහු වෙති. සමාධියට අනුව යන්නාහු වෙති. සමාධියට නැමී සිටින්නාහු වෙති” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදල මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ උඩුමාලකුටාගාරයාගේ යම්කිසි ගොනැස් කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම කුටයට මිටි ව කුටයට ම නැමී බැස කුටයට ම සන්ධිය වැද ගියාහු වෙද් ද? ඒ ගොපානසීන්ට කුටය ම අග්‍රය යි කියනු ලැබෙයි. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම්කිසි කුශලධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ධර්මයෝ සමාධිය ප්‍රමුඛ කොට ඇත්තාහු වෙති. සමාධියට නිමිත වූවාහු වෙති. සමාධියට පොන වූවාහු වෙති. සමාධියට නැමී සිටියාහු වෙති” යි වදලසේක.

“ස්වාමීනි, නැවතත් උපමාවක් කර වදල මැනව” යි කීහ. මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි රජෙක් චතුරංගිණිසේනාව හා සමඟ සංග්‍රාමයට බස්නේ වේ ද, හස්තයන්වරපත්ති යන සියලු සේනාව ම ඒ රජ්ජරුවන් ප්‍රමුඛ කොට ඇත්තාහු වෙති. ඒ රජ්ජරුවන්ට ම නිමිත වන්නාහු ම ය. ඒ රජහට ම ඔනත වන්නාහු ම ය. ඒ රජහු පබ්භාර කොට ම ඇත්තාහු වෙති. ඒ රජ්ජරුවන් ම පිරිවරන්නාහු ම ය. මහරජ එපරිද්දෙන් ම යම්කිසි කුශලධර්මකෙනෙක් ඇද් ද? සියලු ම ඒ ධර්මයෝ සමාධියට නිමිත ව සමාධියට ඔනත ව, සමාධියට පබ්භාර ව, සමාධිය ප්‍රමුඛ කොට ඇත්තාහු වෙති. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සමාධිය ප්‍රමුඛ ලක්ෂණ වන්නේ ය. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් ත්‍රේලොකාස්වාමීන් වහන්සේ විසින් “මහණෙනි, සමාධිය භාවිත කරවු. සමාධියෙන් සන්නන්තා වූ පුරුෂතෙම තත් වූ පරිද්දෙන් සියලුගුණධර්මයන් විශෙෂයෙන් දැන ගන්නේ ය” යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ යි වදලසේක. එකල අතිප්‍රසන්න වූ රජ්ජරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ඵවිරයන් වහන්ස, දක්ෂ වූ සේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

රජ්ජරුවෝ නැවතත් “නාගසෙන ස්වාමීනි, ප්‍රඥව කවර (42) ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජ, මා විසින් පළමුවෙන් ම ප්‍රඥව ඡේදන ලක්ෂණ ය යි කියන ලද්දේ නො වේ ද? එතෙකුදු වුවත් ප්‍රඥව ඔහාසන ලක්ෂණ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ඔහාසන ලක්ෂණ වූ ප්‍රඥව කෙසේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, උපදින්නා වූ ප්‍රඥතොමෝ අවිද්‍යාන්ධකාරය දුරු කෙරෙයි. අෂ්ටවිද්‍යා නමැති ඔහාසය උපදවයි. ඤාණාලෝකය පහළ කෙරෙයි. චතුරාර්යසත්‍ය ධර්මයන් ප්‍රකාශ කෙරෙයි. එහෙයින් යොගවාචරතෙම පඤ්චස්කන්ධය අනිත්‍ය ය යි කියා හෝ, දුකැ යි කියා හෝ, අනාත්ම ය යි කියා හෝ, සමාස්ප්‍රඥවෙන් දක්නේ ය” යි වදලසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදල මැනව” යි

කීභ. "මහරජානෙනි, පුරුෂයෙක් යම් සේ ඝනාන්ධකාරයෙහි ගෙට පානක් ප්‍රවේශ කෙරේ ද, ගෙට ප්‍රවිෂ්ට වූ ප්‍රදීපයතෙම අන්ධකාරය දුරු කෙරේ ද, ඔහාසය උපදවා ද, ආලෝකය පහළ කෙරේ ද, අනෙකප්‍රකාර වූ රූපයන් ප්‍රකාශ කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් උපදනා වූ ප්‍රඥතොමෝ අවිද්‍යාන්ධකාරය විධිවිසනය කෙරෙයි. අෂ්ටවිද්‍යාවහාසය උපදවයි. ඤාණාලෝකය පහළ කෙරෙයි. චතුරාර්යසත්‍යයන් ප්‍රකට කෙරෙයි. ඒ කාරණයෙන් යොගාවචරතෙම අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්මය යි කියා හෝ චතුස්සත්‍යධර්මයන් දක්නා සමයක්ප්‍රඥාවෙන් විශේෂධර්මයන් දක්නේ ය. "මහරජානෙනි, ඔහාසනලක්ෂණ වූ ප්‍රඥ තොමෝ මෙබඳු ය" යි වදළසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි අතිදක්ෂ වූ සේකැ" යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජපුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නානා ආකාර වූවා වූ මේ සද්ධිනද්‍රියාදී ධර්මයෝ එක ම අර්ථයක් සිද්ධ කෙරෙද්ද?" යි කීහ. "එසේ ම ය; මහරජානෙනි, නානාප්‍රකාර වූවා වූ මේ සද්ධිනද්‍රියාදී ධර්මයෝ එක ම අර්ථයක් සිද්ධ කෙරෙති. සකලක්ලේශයන් නසන්නාහු ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නානාප්‍රකාර වූවා වූ මේ සද්ධිනද්‍රියාදීධර්මයෝ එක ම අර්ථයක් කෙසේ නම් සිද්ධ කෙරෙද් ද? ක්ලේශයන් නසන්නාහු ද? ඊටත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, නානාප්‍රකාර වූ හස්තයශ්වරථපත්ති යන චතුරංගිණි සේනාව යම් සේ එක ම අර්ථයක් සිද්ධ කෙරේ ද, සංග්‍රාමභූමියෙහි පර සේනාව මැඩ පවත්වා ජය ගන්නාහු වෙද් ද, "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නානාප්‍රකාර වූවා වූ මේ සද්ධිනද්‍රියාදීධර්මයෝ ම එක ම අර්ථයක් සිද්ධ කෙරෙති. සකලක්ලේශයන් විනාශ කෙරෙති" යි වදළසේක. ඒ අසා "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි ප්‍රශංසා කළහ.

ප්‍රථමචර්ගය නිමි.

දෙවෙනි වගීය

තවත් ප්‍රශ්නයක් අසනු කැමැති වූ මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් මවුකුසින් උපදනේ ය. ඒ උපන්නා වූ සත්වතෙම මියන තැන් දක්වා ඔහු ම වේ ද? නොහොත් අනික් ආකාර කෙනෙක් ද?” යි කීහ. තෙරුන් වහන්සේ ඒ අසා “ඔහුත් නො වෙති යි. අනිකෙකුත් නො වෙති” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කුමක් සිතෙන්නෙහි ද? යම් කලෙක තෙපි තරුණ වූ (43) කුඩා වූ බලිසයනය කරන්නා වූ ලදරු වූහු¹ ද, දූන් තෙපි ඒ ලදරුවා ම ද? මහත් කෙනෙක් ද?” යි විචාළසේක. “නැත ස්වාමීනි, ලදරු වූ තරුණවූ කුඩාවූ යමෙක් උත්තානසෙය්‍යක වී ද, ඒ තෙම අනික් කෙනෙක. දූන් මම මහත් වූ අනික් කෙනෙකැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙසේ ඇති කල්හි මැනිකෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. පියාන කෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. ආචාර්ය කෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. ශිල්ප දන්නා කෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. සිල්වත් කෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. ප්‍රඥවත් කෙනෙකැ යි කියාත් නො වන්නේ ය. කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, දිවැසට විෂය වන අතිසියුම් තලතෙල්බිත්දු ප්‍රමාණ වූ ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය හටගන්නා කලලරූපයට මැනියෝ අනික් ආකාර කෙනෙක. මස් සේදූ දියත්තක් වැනි වූ අර්බුද අවස්ථාවට මැනියෝ අනික් කෙනෙක .ලතුදියත්තක් වැනි වූ පෙසිඅවස්ථාවට මැනියෝ අනික් ආකාර කෙනෙක. මුරුතමල්කැකුළක් වැනි වූ සන අවස්ථාවට මැනියෝ අනික් ආකාර කෙනෙක. දෑත් දෙපා හිස බේරී වැදූ බිලිඳුහට මැනියෝ අනික් කෙනෙක .මහත් ව ගිහායට මැනියෝ අනික් කෙනෙක. අනික් කෙනෙක් ශිල්ප උගණිති. අනිකෙකු උගන්නා ලද්දේ වෙයි. අනිකෙක් පවිටුකම් කෙරෙයි. අනිකෙක්හුගේ හස්තපාදදිය කපන්නාහු ය” යි කීසේක. “නැත ස්වාමීනි” යි කියමින් “ස්වාමීන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වනාහි මෙසේ යමෙකු කී කල්හි කුමක් කියනසේක් ද?” යි විචාළාහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, තරුණ වූ බාල වූ උත්තාන ව සයනය කරන්නා වූත් මම ම ය. දූන් මහත් වූයේත් මම ම ය. මේ ශරීරය නිසා ම ඒ කලලරූපය යනාදී වූ ඒ සියල්ල ම එකට ම සංගෘහිතවී² ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කිසියම් පුරුෂයෙක් යම් සේ ප්‍රදීපයක් දල්වන්නේ ය. කිමෙක් ද? ඒ ප්‍රදීපය සියලු ම රාත්‍රිය මුළුල්ලෙහි ඇවිලේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, රාත්‍රිය මුළුල්ලෙහි ම

¹ වූයේ වී

² වූවාහු

ඇවිලෙන්නේ ය" යි කීහ. "කිමෙක් ද මහරජානෙනි, පෙරයමිහි යම් ගිනිදළුවෙක් ඇද්ද, මධ්‍යමයාමයෙහිත් එම ගිනිදළුව ම ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි" යි කීහ. "මධ්‍යම යාමයෙහි යම් ගිනිදළුවෙක් ඇද්ද, පශ්චිම යාමයෙහිත් එම ගිනිදළුව ම ද?" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, පෙරයමිහි ඒ ප්‍රදීපය අනිකෙක් වී ද? මැදයමිහි ප්‍රදීපය අනිකෙක් වී ද? පශ්චිමයාමයෙහි ප්‍රදීපය අනිකෙක් ද?" යි විචාලසේක. "නැත ස්වාමීනි යි ඒ පෙරයම පාන නිසා ම සර්වරාත්‍රිය මුළුල්ලෙහි ම පාන ඇවුළුනේ ය" යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධර්මසන්තතිය නිසා පවත්නේ ය. අනික් කෙනෙක් උපදනාහ. අනික් කෙනෙක් කාලක්‍රියා කරන්නාහ. ඉදිරිපසු නැති ව පවත්නා දෙයක් මෙන් සිතට හැඟෙන්නේය. ඒ කාරණයෙන් උපන්නේත් හේ නො වෙයි. අනිකෙකුත් නො වෙයි. පශ්චිම වූ විඥනසංග්‍රහයට යන්නේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නැවැත්වූ උපමාවක් කර වදල මැනවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ දෝනා ලද්ද වූ කිරි රැයක් ඉකුත් වූ කාලාන්තරයකින් දීකිරි වන්නේ ය. ඒ දීකිරෙන් වෙඬරු වන්නේ ය. වෙඬරෙන් තෙල් පරිවර්තනය (44) වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යමෙක් වනාහි 'යමක් කිරි නම්, ඒ කිරි ම දීකිරි ම ය. ඒ කිරි ම වෙඬරු ය. ඒ කිරි ම තෙල් ය' යි කියා මෙසේ කියා නම් මහරජානෙනි, කියන්නා වූ ඒ පුරුෂතෙම මනා කොට ම ඇත්තක් ර්ම කියන්නේ ද? යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, ඒ කිරි ම නිසා ක්‍රමයෙන් තෙල් හට ගත්තේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධර්මසන්තතිය හට ගන්නේ ය. අනිකෙක් උපදනේ ය. අනිකෙක් නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඉදිරිපසු නො වූවාක් මෙන් සිතට උපදනේ ය. ඒ කාරණයෙන් උපන්නේත් හේ නො වෙයි. අනිකෙකුත් නො වෙයි. පශ්චිම වූ විඥනසංග්‍රහයට යන්නේ ය" යි වදලසේක. එකල "ස්වාමීනි නාගසෙනස්ඵවිරයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේක. අතිසමර්ථ වූසේකැ" යි කියා ප්‍රශංසා කළේ ය.

නැවැත්වූ රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් තෙම ප්‍රතිසන්ධිවශයෙන් නො උපදී ද? එතෙම මතු නො උපදනෙමි යි කියා දන්නේ ද?" යි කීහ. "එසේ ය, මහරජානෙනි, යමෙක් නො පිළිසිඳ ගණිද, හෙතෙම නො පිළිසිඳ ගණිමි යි කියා දන්නේ ය" යි කීහ. "ස්වාමීනි, කෙසේ දැනේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, පිළිසිඳ ගැණීම පිණිස යම් කාරණයක් ඇද් ද? යම් ප්‍රත්‍යයක් ඇද් ද? ඒ හෙතෙම ඒ ප්‍රත්‍යයාගේ වැළකීමෙන් හෙතෙම නො පිළිසිඳ ගණිමි යි කියා දන්නේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදල මැනවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ සී සා වපුරණ ගෘහපතියෙක් සීසා වපුට ගොවිතැන් කොට ධාන්‍යාගාරය පුරවන්නේ ය. ඒ ගෘහපතියා එයින් මැන කාලයෙහි සීයකුත් නො ම සාන්නේ ය. විසකුත් නො වපුරවන්නේ ය. යම් පරිද්දෙකින් පළමුවෙන් රැස් කළ ධාන්‍යය ම අනුභව කරන්නේ හෝ කාට කාටත් බෙද දෙන්නේ හෝ කැමැති දෙයක් කරන්නේ ය. "මහරජානෙනි, ඒ කස්සකගෘහපතියෙම මාගේ ධාන්‍යාගාරය නො පිරෙන්නේ ය" යි කියා දන්නේ ද?"

යි විවාලසේක. “එසේ ය ස්වාමීනි, ඔහු දන්නෝ ය” යි කීහ. කෙසේ දැනී ද?” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ධාන්‍යාගාරයාගේ¹ පරිපූරණත්වය පිණිස යම් හේතුවක් ඇද් ද? යම් ප්‍රත්‍යයක් ඇද් ද? ඒ හේතුප්‍රත්‍යය සන්තිදීම පිණිස ගියබව හේතු කොට ගෙන මාගේ ධාන්‍යාගාරය නො පිරෙන්නේ ය” යි කියා දන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පිළිසිඳ ගැණීම පිණිස යම් හේතුවක් ඇද් ද? යම් ප්‍රත්‍යයක් ඇද් ද, ඒ හේතුවගේ ඒ ප්‍රත්‍යයයාගේ සන්තිදීම හේතු කොට ගෙන හෙතෙම සසර නො පිළිසිඳ ගැණීම යි කියා දන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිසමර්ථ සේක. අතිදක්ෂසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළේ ය.

රජපුරුවෝ නැවතත් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙකුට ඥානය උපන්නේ නම් ඕනට ප්‍රඥාව උපන්නා ද” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, යමෙකුට ඥානය උපන්නේ වී නම් ඕනට ප්‍රඥාව උපන්නා ය” යි කීසේක. “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, යමක් ඥානය නම් ප්‍රඥාවත් ඕ ම ද” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, යමක් ඥානය වී නම් ප්‍රඥාවත් ඕ ම ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, යමෙකුට ඒ ඥානය ම ඒ ප්‍රඥාව ම උපන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද? පුරුෂතෙම මුළාබවට පැමිණේ ද? නොහොත් නො මුළාවේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කිසි තැනෙක මුළා වෙයි. (45) කිසි තැනෙක නො මුළා වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කොතැන්හි මුළා වේ ද? කොතැන්හි මුළා නො වේ ද?” යි විවාලාහ. “මහරජානෙනි, පූර්වයෙහි තමන් නො දක්නා ලද ශිල්පස්ථානයෙහි ද, පෙර නො ගිය දිසාභාගයෙහි ද, පෙර නො අසන ලද්ද වූ විත්තවිභාගප්‍රඥප්තියෙහි ද, මුළාබවට පැමිණෙන්නේ ය” යි වදාළසේක. “කොතැන්හි මුළා නො වන්නේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යමක් වනාහි ඒ ප්‍රඥාවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්මය යි කියා හෝ කරුණ ලද්ද, එහි මුළා නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, ඔහුගේ මොහය කොතැන ගියේ ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඥානය උපන් මාත්‍රයෙහි ම මොහය එතැන් ම නිරුද්ධ වන්නේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් අන්ධකාරයෙහි ගෙයි ප්‍රදීපයක් නගන්නේ වේ ද, එයින් අන්ධකාරය නිරුද්ධ වන්නේ ය. ආලෝකය පහළ වන්නේ ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඥානය උපන් මාත්‍රයෙහි ම මොහය එතැන්හි ම නැති වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ප්‍රඥාව කොතැන්හි ගියේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ප්‍රඥාවත් ස්වකීය කාත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. යමෙක් වනාහි ඒ ප්‍රඥාවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ, දුකැ යි කියා හෝ, අනාත්මය යි කියා හෝ, කරුණ ලද ද, ඒ කටයුත්ත නිරුද්ධ නො වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රඥාතොමෝ ස්වකීය කාත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. යමක් වනාහි ඒ ප්‍රඥාවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්මය යි කියා හෝ, කරුණ

¹ පරිපූරණය

ලද ද ඒ කළ කෘත්‍යය නිරුද්ධ නො වන්නේ ය යි කියා යම් මේ වචනයක් වදලසේක් ද, ඒ කාරණයට උපමාවක් කර වදල මැනවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම්සේ ඓශ්වර්යයෙන් මහත් වූ යම් පුරුෂයෙක් රාත්‍රියෙහි ලියමනක් යවනු කැමැති වූයේ ලිපිකාරයකු ගෙන්වා පහන දල්වා ලියමනක් ලියවන්නේ ය. ලියමන ලිවූ කල්හි ප්‍රදීපය නිවෙන්නේ ය. ප්‍රදීපය නිවූ කල්හිත් ලෙඛනය විනාස නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥානොමෝ ස්වකීය කෘත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ ප්‍රඥාවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්මය යි කියා යමක් කරණ ලද ද, ඒ කළ කී කටයුත්ත නිරුද්ධ නො වන්නේ ය”යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදල මැනවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ පුරත්ථිමජනපදයෙහි මනුෂ්‍යයෝ ඇවිලගත් ගින්නක් නිවන්නට ගෙයක් ගෙයක් පාසා පැන් සටවල් පසක් පසක් බැගින් තබන්නාහු වෙති. ගේ ගිනිගත් කල්හි ඒ පැන්කළගෙඩිපස ම ගෘහයාගේ මත්තෙහි නමන්නාහු ය. එකල ගිනි නිවී යන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, නැවැත ඒ පැන් ගෙනවුත් සට කෘත්‍යය කරමිහ යි කියා ඒ මනුෂ්‍යයන්ට මෙබඳු වූ සිතෙක් වේ ද?” යි කීසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ කළගෙඩිවලින් කටයුතු එතෙක් ම ය. ඒ පැන් කළවලින් කම් කිම් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පැන් කළපස යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් සද්ධිත්ථිය, විරියිත්ථිය, සතිත්ථිය, සමාධිත්ථිය, පඤ්ඤිත්ථිය යන පඤ්චේන්ද්‍රියයෝ දත යුත්තාහු ය. ඒ ගම මනුෂ්‍යයෝ යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් යොගාවචරතෙම දත යුතු ය. ඇවිල ගත් ගිනි යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ක්ලේශයෝ (46) දත යුත්තාහු ය. යම් සේ පැන්කළ පසකින් ගිනි නිවන ලද්දේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ශ්‍රද්ධාදීපඤ්චේන්ද්‍රියයන් විසින් ක්ලේශයෝ නිවනු ලැබෙති. නිවන ලද ක්ලේශයෝ නැවැත නැවැත සම්භව නො වෙත් ම ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥානොමෝ ස්වකීයකෘත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ ප්‍රඥාවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්ම ය යි කියා හෝයමක් කරණ ලද ද, ඒ කටයුත්ත නිරුද්ධ නොවන්නේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදල මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ වෛද්‍යාවාර්යයා පස්මුල්බෙහෙත් ගෙන ගිලිනා කරා ගොස් ඒ පස්මුල් බෙහෙත් අඹරා ගිලනාට පොවන්නේ ය. ඒ බෙහෙතින් පැමිණි දෝෂයෝ හැරී ගියාහු වූ නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, නැවත ඒ පස්මුල්බෙහෙතින් ඖෂධ ක්‍රියා කෙරෙමි” යි කියා ඒ වෛද්‍යාවාර්යයාට මෙබඳු සිතෙක් වේ ද” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි. ඒ මුල්බෙහෙතින් කට යුතු එතෙක් ම ය. ඒ මුල්බෙහෙතින් කිම් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පස්මුල්බෙහෙත් යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන පඤ්චේන්ද්‍රියයෝ දත යුත්තාහු ය. වෛද්‍යාවාර්යයාගේ යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචරතෙම දත යුත්තේ ය. ව්‍යාධිය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම ක්ලේශයෝ දත

යුක්තාහු ය. ව්‍යාධි¹ත වූ පුරුෂතෙම යම් සේ ද එපරිද්දෙන් ම පෘථග්ඡනතෙම දත යුතු ය. යම් සේ පඤ්චමූලබෙහෙතින් ගිලානයාගේ රොගයෝ නසන ලද්දහු ද, රොගය නැසුනු කල්හි ගිලානතෙම අරොගී වේ ද, එපරිද්දෙන් පඤ්චේන්ද්‍රියයන් විසින් ක්ලේශයෝ නසනු ලැබෙත්. නස්නා ලද ක්ලේශයෝ නැවත නූපදනාහු වෙති. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥතොම ස්වකීය කෘත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ ප්‍රඥවෙන් අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුකැ යි කියා හෝ අනාත්මය යි කියා හෝ යමක් කරණ ලද ද, ඒ කළ කෘත්‍යය නිරුද්ධ නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ සංග්‍රාමාවචර වූ යොධයෙක්තෙම ශරපසක් ගෙණ සතුරුසේනාව ජය ගන්නට යුද්ධයට බස්නේ ය. සංග්‍රාමයට ගියා වූ යොධයා ඒ ශරපස ම බිපනය කරන්නේ ය. ඒ ශරපසින් සතුරුසේනාව බිඳී ගියාහු වූ නම්, කිමෙක් ද ‘මහරජානෙනි, නැවැත ඒ ශරපසින් ශරකෘත්‍යය කෙරෙමි යි කියා ඒ සංග්‍රාමාවචර යොධයාහට මෙබඳු සිතෙක් වේ ද?’ යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ ශරපසින් කට යුතු එපමණින් නිමියේ ය. නැවැත ඒ ශරපසින් ප්‍රයෝජන කිමි ද?” යි කීහ. මහරජානෙනි, ඒ ශරපස යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම සද්ධිනද්‍රිය, විරිසිනද්‍රිය, සතිනද්‍රිය, සමාධිනද්‍රිය, පඤ්ඤිනද්‍රිය යන පඤ්චේන්ද්‍රියයෝ දත යුක්තාහු ය. සංග්‍රාමාවචර වූ යොධතෙම යම් සේ ද, එසේ ම යොගාවචරතෙම දත යුතු ය. සතුරුසේනාව යම් සේ ද, එමෙන් ක්ලේශයෝ දත යුක්තාහු ය. යම් සේ ශරපසින් සතුරුසේනාව බිඳුනාහු වෙත් ද, එපරිද්දෙන් ම පඤ්චේන්ද්‍රියයන් විසින් ක්ලේශයෝ බිඳුනා ලද්දහු වෙති. බිඳුනා වූ ක්ලේශයෝ නැවැත නො උපදනාහු වෙති. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥව ස්වකීය කෘත්‍යය කොට එහි ම නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ ප්‍රඥවෙන් යමක් වනාහි අනිත්‍යය යි කියා හෝ දුඃඛය යි කියා (47) හෝ අනාත්මය යි කියා හෝ කරණ ලද ද, ඒ දන ශීල භාවනාදී කෘත්‍යය නිරුද්ධ නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක. ඒ අසා “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූ සේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළෝ ය.

නැවතත් මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක්තෙම ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් සසර නො පිලිසිද ගණි ද, ඒ පුරුෂතෙම කිසියම් දුක්ඛවේදනාවක් විඳී ද?” යි කීහ. එකල තෙරුන්වහන්සේ “මහරජ, කිසිවක් විඳින්නේ ය. කිසිවක් නො විඳින්නේ ය” යි කීසේක. “විඳින්නේ කවරක් ද? නො විඳින්නේ කවරක් ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කායික වූ වේදනාව විඳින්නේ ය. චෛතසික වූ වේදනාව නො විඳින්නේ ය” යි කී සේක. “ස්වාමීනි, කායික වූ වේදනාව විඳින්නේ කෙසේ ද? චෛතසික වූ වේදනාව නො විඳින්නේ කෙසේ ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කායික වූ දුක්ඛවේදනාවගේ උත්පත්තිය පිණිස පවත්නා වූ යම් හෙතුවෙක් ඇද් ද, යම් ප්‍රත්‍යයෙක් ඇද් ද, ඒ හෙතුවගේ ඒ ප්‍රත්‍යයයාගේ නො වැළැක්ම වූ බැවින් කායිකදුක්ඛවේදනාව

¹ ව්‍යාධි

විදින්නේ ය. වෛතසිකදුක්ඛවේදනාවගේ උත්පත්තිය පිණිස පවත්නා වූ යම් හෙතුවෙක් ඇද් ද? යම් ප්‍රත්‍යයයෙක් ඇද් ද? ඒ හෙතුවගේ ඒ ප්‍රත්‍යයයාගේ වැළකීමෙන් වෛතසික වූ දුක්ඛවේදනාව නො විදින්නේ ය. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් වූ ත්‍රෛලොකාස්වාමීන් වහන්සේ විසින් යමෙක් තෙම කායික වූ එක් වේදනාවක් විදින්නේ ය. වෛතසික වූ වේදනාව නො විදින්නේ ය’ යි යනාදීන් මෙම කාරණය වදාරණ ලද”යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ඒ යොගාවචරතෙම කායික දුක්ඛවේදනාව විදී ද, ඒ තෙම කුමක් නිසා පිරිනිවන් නො පාන්නේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, රහත් වූවාහුට අනුසයයෙක් හෝ ක්‍රොධයෙක් හෝ නැත්තේ ය. නුවණින් අගතැන් පැමිණියා වූ රහතුන් වහන්සේලා ආයුෂය නො ගෙවුනු හෙයින් නො පැසුනා වූ තමන් නැසීම් වසයෙන් නො ම හෙළන සේක් ම ය. ආයුෂයාගේ පරිපාකය ම ඉවසා බලා හිඳිති. මහරජානෙනි, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්‍ර නම් මහතෙරසාමීන් වහන්සේ විසින් ද මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. පරවැඩ කිරීමෙහි කුලී නො ලැබ හිඳින බැළ මෙහෙකරුවෙක් යම් සේ ද, එමෙන් මරණයටත් සතුටු නො වෙමි. මාගේ ජීවත් ව ඉදීමටත් සතුටු නො වෙමි. ආයුෂ කාලය ම කැමැත්තෙමි. තව ද අර්ථානර්ථ දූනගන්න සම්ප්‍රජානන ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ එසේ ම සිහියෙන් යුක්ත වූ මම මරණයටත් සතුටු නො වෙමි. ආයුෂයාගේ ජීවිතයටත් සතුටු නො වෙමි. ආයුෂය ගෙවන කාලය ම කැමැත්තෙමි” යි වදාළ මේ ශ්‍රාවකගාථා දක්වා ලූසේක.

“නාහිනඤ්ඤි මරණං - නාහිනඤ්ඤි ජීවිතං,
 කාලඤ්ඤි පතිකංඛාමි - නිබ්බිසං භතකො යථා.
 නාහිනඤ්ඤි මරණං - නාහිනඤ්ඤි ජීවිතං,
 කාලඤ්ඤි පතිකංඛාමි - සමපජානො පතිස්සනො” යි

එකල මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් (48) වහන්ස, සුඛවේදනාතොමෝ කුසල් ද? අකුසල් ද? අව්‍යාකෘත ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුසලත් වන්නේ ය. අකුසලත් වන්නේ ය. අව්‍යාකෘත ද වන්නේ ය” යි කීසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, කුසල් වී නම්, දුක් නො වන්නේ ය. ඉදින් දුක් වී නම්, කුසල් නො වන්නේ ය. ඒ සුඛවේදනාව කුසල් වී නම්, කුසල් ම ය. අකුසල් වී නම් අකුසල් ම ය. කුසලත් දුක්ඛයන් දෙක එකට නො උපදනේ ය” යි කීහ. ‘මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතන්නාහු ද? මේ ලොකයෙහි පුරුෂයෙකුගේ හස්තතලයෙහි දවසක් මුළුල්ලෙහි රත් වූ යකඩගුළියක් තබන්නේ වී නම්, දෙවෙනි හස්ත තලයෙහි හිමාලයෙහි වූ සීතපිඩක් ගෙන තබන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ දෙක ම දවන්නාහු ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි. ඒ දෙක ම හස්තතලයන් දවන්නාහු ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජ, ඒ සීතපිඩක් යකඩපිඩක් දෙක ම උෂ්ණ ද?” විචාළසේක. “නැත,

ස්වාමීනි” යි කීහ. “කිමෙක් ද මහරජ, එසේ වී නම්, එදෙක ම සීතල ද?” වි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “එසේ වී නම්, “මහරජ, තොප කී වාදයෙහි නිග්‍රහ වූ බව දැන ගනු ව. ඉදින් උෂ්ණය ම දවන්නේ වී නම් ඒ දෙක ම උෂ්ණ වන්නේ ය. එකාරණයෙන් සුබවේදනාව කුසලෙන් දුක්ඛයත් දෙක එකට උපදනේ ය යි කී වචනය සැබෑව. ඉදින් සීතපිඩ ම දවන්නේ වී නම්, ඒ දෙක ම ත් සීත නො වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙනුත් කුසලෙන් දුක්ඛයත් දෙක ම එකට නො උපදනේ ය” යි කී වචනය සැබෑව. මහරජ, කුමක් නිසා ඒ දෙක ම දවන්නාහු ද? එදෙක මත් උෂ්ණ නො වී නො වේ ය. ඒ දෙක ම සීතලත් නො වන්නේ ය. එකක් උෂ්ණ ය. එකක් සීතල ය. ඒ දෙක ම ත් හස්තයන් දවන්නාහු වෙති. ඒ කාරණයෙන් කුශලයත් දුක්ඛයත් දෙක එකට නො උපදනේ ය” යි කී වචනය සැබෑ වන නිසාව ද?” යි කීසේක. එකල රජ්ජරුවෝ ‘අනේ! ස්වාමීනි, වජ්‍රාපම වූ තීක්ෂණ වූ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ නුඹවහන්සේ වැනි ශ්‍රේෂ්ඨවාදීන් හා සමග කථා කරන්නට මම අසමර්ථයෙමි. යහපත් කොට අර්ථ වදාළ මැනැවැ” ආරාධනා කළහ.

එකල තෙරුන් වහන්සේ අභිධර්මයෙන් යුක්ත වූ ධර්මකථාවෙන් මිලිඳුරජ්ජරුවන්ට චිත්තවිභාගය අවබෝධ කර වදාළසේක. “මහරජානෙනි, ලොකාමිසය යි කියන ලද පඤ්චකාමසම්පත්තිය අනුභව කරණ පාඨග්ජනතම තමන් ලද්ද වූ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ යහපත් වූ රූපයෙහි හෝ නුමුළා ව ලැබීමට නියත වූ රූපයෙහි හෝ කරණ ලද ගෙහනිශ්‍රීත වූ සන්තොසසිතෙක. එසේ ම සොතවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ ශබ්දයෙහි උපදනා සන්තොසසිතෙක. සාණවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ සුගන්ධයෙහි උපදනා සන්තොස සිතෙක. ජීවිත විඤ්ඤෙය්‍ය වූ රසයෙහි උපදනා සන්තොසසිතෙක. කාය විඤ්ඤෙය්‍ය වූ ස්පර්ශයෙහි උපදනා සන්තොසසිතෙක. මනෝවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ සිතිවිල්ලෙහි උපදනා සන්තොසසිතෙකැ” යි කියා ගෙහනිශ්‍රීත වූ සොමිනස්චිත්තයෝ සදෙනෙක. මෙකී චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ රූපාදි සවැදැරුම් වූ සම්පත්තීන්ගේ නො ලත් සැපත් නො ලැබීමෙන් හෝ ලත් සැපත් පිරිහීමෙන් හෝ ගෘහස්ථයාට උපදනා ගෙහනිශ්‍රීත වූ දෙමිනස්සිත් සදෙනෙක. චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ රූපාදි මෙකී සවැදැරුම් සම්පත්තීන්ගේ ආදිනවය නො දැන සතුරුපිඩෙහි නිලීන ව වසන මැස්සකු මෙන් පඤ්ච කාමසැපත් (49) ස්ථිරයක් මෙන් සිතා මධ්‍යස්ථාකාරයෙන් පවත්නා ගෙහනිශ්‍රීත උපෙක්ෂාවිත්තයෝ සදෙනෙක. චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ රූපය සොතවිඤ්ඤෙය්‍ය වූ ශබ්දාදි සවැදැරුම් වූ සම්පත්තීන් අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය, නස්නා ස්වභාව ධර්මයෝ ය යි කියා සමාසප්‍රඥාවෙන් බලා ප්‍රථමධ්‍යානවිදර්ශනාදිගුණයට පැමිණියාහට නෛශ්ක්‍රමය වශයෙන් උපදනා සොමිනස් චිත්තයෝ සදෙනෙක. ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය, චතුර්ථ, පඤ්චමධ්‍යාන අර්හත්ඵලයට උත්සාහ කොට නො ලැබ කවර දවසක ලැබේ දේ හෝ යි කියා උපදනා වූ නෛශ්ක්‍රමයදෙමිනස්චිත්තයෝ සදෙනෙක. චක්ෂුර්ද්වාරාදිෂඩ්‍යාතනයන්ට යහපත් වූ රූපාදියක් පැමිණි කල එහි නො ඇලීමෙන් හා අනිෂ්ටයකත් අදූෂණ ව විදර්ශනාඥනයෙන් යුක්ත වූ නෛශ්ක්‍රමයඋපෙක්ෂාවිත්තයෝ සදෙනෙකැ යි කියා මේ චක්‍රයෝ සදෙන අතීතයටත්

සොම්නස් දෙමිනස් උපෙක්ෂා වේදනා වශයෙන් සතිස්වැදෑරුම් වෙති. අනාගතයටත් සතිස්වැදෑරුම් වූ වේදනාකෙනෙක් වෙති. වර්තමානකාලයටත් සතිස්වැදෑරුම් වූ වේදනා කෙනෙක් වෙති. ඒ සියලු ම විත්තවිශේෂය එකට සංඥකොට එකට බහාලමින් එක්සිය අටක් වේදනාවිත්තයෝ වන්නාහු ය” යි කියා සර්වඥසූර්යදිව්‍යරාජයාගේ දෙශනාරශ්මිකදම්බය දක්වා ලුසේක. එකල මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ අති ප්‍රසන්න ව “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, උත්පත්ති වශයෙන් කවරෙක් පිළිසිඳ ගණිද?” යි කීහ. ඒ අසා තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, නාමරූපදෙක පිළිසිඳ ගන්නේ ය” යි කීසේක. “කිමෙක් ද? මේ ජාතියෙහි නාමරූපදෙක ම අනික් තැනකත් පිළිසිඳ ගන්නේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ සිතත් ඇඟත් කරණ කොට ගෙන යහපත් වූ පව්ටු වූ හෝ කර්මයක් කෙරේ ද, ඒ කර්මයෙන් අනික් නාමරූපයක් පිළිසිඳ ගන්නේ ය” යි කීසේක. “ඉදින් ස්වාමීනි, මේ සිතත් ඇඟත් දෙක ම අනික් තැනක නො උපදී නම්, ඒ සත්වතෙම පාපකර්මයෙන් මිදෙන ලද්දේ ම වන්නේ නො වේ ද?” යි කීහ. එවිට තෙරුන් වහන්සේ “ඇයි, මහරජ, ඉදින් නො පිළිසිඳ ගන්නේ වී නම්, පාපකර්මයෙන් මිදුනේ වන්නේ ය. යම් හෙයකින් පිළිසිඳ ගණි නම්, එකාරණයෙන් පාපකර්මයෙන් නො මිදුනේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, උපමාවක් කරන්නැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කිසියම් පුරුෂයෙක් අනික් පුරුෂයෙකුගේ අඹ සොරා ගෙන යන්නේ ය. එකල අඹ ස්වාමියා අඹ සොර පුරුෂයා අල්වා ගෙන ගොස් “දේවයන් වහන්ස, මේ පුරුෂයා විසින් මාගේ අඹ සොරකම් කරණ ලද්දේ ය” යි කියා රජ්ජුරුවන්ට දැක්වූයේ වී නම්, සොරතෙම ‘අනේ! ස්වාමීනි, මම මොහුගේ අඹ සොරකම් නො කෙළෙමි. මොහු විසින් රොපනය කරණ ලද යම් අඹපල කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ අඹ වෙන ය. මා විසින් ගන්නා ලද අඹ අනිකෙක. මම දණ්ඩනයට ප්‍රාප්ත නො වෙමි” යි මෙසේ කියා නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම දණ්ඩප්‍රාප්ත වේ ද?” යි විචාළ සේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, දණ්ඩප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාළසේක. “ඇයි (50) ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂතෙම මෙසේ කියන්නේ වී නමුත්, පළමුවෙන් රොපණය කළ අඹ ප්‍රවෘත්ති නො සලකා එයින් පසු ව පල ගත් අඹ කරණ කොට ගෙන ඒ පුරුෂතෙම දණ්ඩන ප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ නාමරූපය කරණ කොට ගෙන යහපත් වූ හෝ පව්ටු වූ හෝ කර්මයක් කෙරේ ද, ඒ කර්මය කරණ කොට ගෙන අනික් නාමරූපයක් පිළිසිඳ ගන්නේ ය. එහෙයින් පාපකර්මයෙන් නො මිදුනේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවතත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් අනික් පුරුෂයෙකුගේ ඇල්වී සොරකම් කෙළේ වී නම්, ඒත් යථොක්ත ක්‍රමයෙන් දත යුත්තේ ය. උක්දඩු සොරකම් කෙළේ වී නම්, ඒත්

ආමොපමාව මෙන් දත යුත්තේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් තෙම හෙමන්තකාලයෙහි ගිනි දල්වා ගිනි තැප නො නිවා ගියේ වී නම්, නැවත ඒ ගිනි අතික් පුරුෂයෙකුගේ පැසෙන පුදින කුඹුරක් හෝ හේනක් හෝ දවා ගියේ වී නම්, ක්ෂේත්‍රස්වාමියා ඒ පුරුෂයා අල්වා ගෙන රජගෙට ගොස් ‘දෙවයන් වහන්ස මේ පුරුෂයා විසින් මාගේ ක්ෂේත්‍රය දවන ලද්දේ ය’ යි කියා රජ්ජරුවන්ට දැක්වූයේ වී නම්, එකල ඒ පුරුෂතෙම ‘අනේ! ස්වාමීනි, මම මොහුගේ කෙත නො දැවූයෙමි. මා විසින් යම් ගින්නක් නො නිවන ලද ද, ඒ ගින්න අනිකෙක. යම් ගින්නකින් මොහුගේ කෙත දවන ලද ද, ඒ ගින්න අනිකෙක. එහෙයින් මම අපරාධ ප්‍රාප්ත නො වෙමි’ යි මෙසේ කියන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම දණ්ඩප්‍රාප්ත වේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය ස්වාමීනි, දණ්ඩප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලසේක. “ඇයි, ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂ තෙම මෙසේ කියේ වී නමුත් පළමුවෙන් ආ ගිනි කරණ කොට ගෙන ඒ පුරුෂ තෙම දණ්ඩන ප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ නාමරූපයෙන් යහපත් වූ කුශලයක් හෝ පවිටු වූ අකුශලයක් හෝ (යන) යම් කර්මයක් කෙරේ ද, ඒ කර්මයෙන් අතික් නාමරූපයක් පිළිසිඳ ගන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් පාපකර්මයෙන් නො මිදෙන්නේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවතත් විශෙෂ වූ උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක්තෙම ප්‍රදීපයක් ගෙන උඩුමාලට නැගී බත් අනුභව කරන්නේ ය. එකල ඒ ප්‍රදීපය තෙල් සහ ඇවිලෙමින් ගිනි නැගී තෘණසෙවෙනි දවන්නේ ය. තෘණසෙවෙනි ද දවා ගෙය දවන්නේ ය. ගෙය දවමින් ගමේ සමීප ගෙවල් දවන්නේ ය. එකල ගමේ ජනයෝ ඒ පුරුෂයා අල්වා ගෙන ‘එම්බල පුරුෂය, තෝ කුමක් පිණිස අපගේ ගම පිළිස්සූයෙහි ද?’ යි මෙසේ කීවාහු නම්, ඒ පුරුෂතෙම පින්වත්නි, මම තොපගේ ගම නො දැවූයෙමි. මම යම් ප්‍රදීපයක්හුගේ ආලෝකයකින් අනුභව කෙළෙමි ද, ඒ ප්‍රදීපාග්නිය අනිකෙක. යම් ගින්නකින් ග්‍රාමය දවන ලද ද, ඒ පසු ඇවුළු ගින්න අනිකෙකැ’ යි කියා නම්, ඒ මනුෂ්‍යයෝ විවාද කෙරෙමින් ‘මහරජ, තොපගේ, සමීපයට ආවාහු වූ නම්, මහරජ, තෙපි කාට අර්ථ ධරමින් නඩු කියන්නහු ද?’ යි විචාල සේක. “ස්වාමීනි, ග්‍රාමජනයාහට නඩු කෙරෙමි” යි කීහ. “හේ කුමක් නිසා ද?” යි විචාලසේක. (51) ඒ පුරුෂතෙම මේ ආකාරයෙන් කෙසේ කියන්නේ වී නමුත්, කිමෙක් ද, ඒ ප්‍රදීපාග්නියෙන් ම ඒ ග්‍රාමයන් දැවූ ගිනි උපන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කිසිසේත් මරණාන්තිම වූ නාමරූපය අනිකෙක. ප්‍රතිසන්ධියෙහි උපදනා නාමරූපය අනිකෙක. එසේ නමුත් ඒ මරණාසන්න වූ නාමරූපයෙන් ම ඒ ප්‍රතිසන්ධි නාමරූපය උපදනේ ය. ඒ කාරණයෙන් පවිටු වූ අකුශලකර්මයෙන් නො මිදෙන ලද්දේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, තවත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක්තෙම ලදරු වූ කුමාරිකාවක් තමාට සරණ ගෙන යන පිණිස නියම

කොට ගෙන ජීවත් වීමට වැටුප් දී ගියේ වී නම්, ඕ' තොමෝ මෑතභාගයෙහි මහත් ව වයස් ප්‍රාප්ත වූවා ය. ඉක්බිති වෙනින් පුරුෂයෙක් වැටුප් දී සරණමඟුල් කෙළේ වී නම්, අනික් පළමු පුරුෂයා අවුත් 'එම්බල පුරුෂය, තෝ කුමක් පිණිස මාගේ භාර්යාව සරණ ගෙන ගියෙහි ද?' යි මෙසේ කියේ වී නම්, ඒ අළුත් පුරුෂයා 'මම තාගේ භාර්යාවක් නො ගෙනායෙමි. තා විසින් යම් ස්ත්‍රියක් නියම කරණ ලද ද, වැටුප් දෙන ලද ද, ලදරු වූ තරුණ වූ ඒ ලදුරිතොම වෙනින් ස්ත්‍රියක. මා විසින් යම් ස්ත්‍රියක් නියම කරණ ලදද, වැටුප් දෙන ලද ද, යෞවන වයසට පැමිණියා වූ වැඩි මහත් වූ මේ ස්ත්‍රිතොම වෙනින් ස්ත්‍රියක' යි මේ ආකාර කියන්නේ වී නම්, ඒ දෙදෙනා විවාද කෙරෙමින් තොපගේ සමීපයට ආවාහු වූ නම්, මහරජානෙනි, තෙපි ඒ දෙදෙනාගෙන් කාට අර්ථ සාධමින් නඩු සාදන්නහු ද?' යි විවාදසේක. "ස්වාමීනි, පළමු පුරුෂයාට නඩු සාදමි" යි කීහ. "කවර කාරණයකින් ද?" යි විවාදසේක. "ඒ පුරුෂ තෙම මේ ආකාර කෙසේ කියේ වී නමුත්, කිමෙක් ද, ඒ ලදුරිතොම ලදරු ද, පටන් ක්‍රමයෙන් ම මහත් ව උපන්නී නො වේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කෙසේ නමුත් මරණාන්ත වූ නාමරූපය යි කියන ලද චිත්තවේතසිකයන් හා අටළොස් වැදැරුම් වූ රූප ය යි කියන ලද මේ නාමරූපය අනිකෙක. ප්‍රතිසන්ධියෙහි පිළිසිදිනා නාමරූපය අනිකෙක. එතෙකුදු වුවත් ඒ මරණාන්තිම වූ නාමරූපයන් ම ඒ ප්‍රතිසන්ධියෙහි උපදනා නාමරූපය උපදනා ලද්දේ ය. ඒ කාරණයෙන් පාපකර්මයෙන් නො මිදෙන ලද්දේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නැවතත් විසිතුරු වූ උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් ගවපාලයෙකුගේ අතින් කිරිකළයක් මිල දී ගෙන ඔහුගේ අත ම තබා සෙට ගෙන යෙමි" යි කියා ගියේ වී නම්, දෙවෙනි දවස ඒ කිරි දීකිරි වූයේ ය. එකල ඔහු අවුත් 'මාගේ කිරිකළය දෙව' යි මෙසේ කියන්නේ වී නම්, ඒ ගවපාලයා දීකිරි දක්වා දෙන්නේ ය. අනික් පුරුෂයා 'මම තාගේ අතින් මේ දීකිරි මිල දී නො ගත්තෙමි. මාගේ කිරිකළය ම දෙව' යි මෙසේ කියා නම් ඒ ගවපාල පුරුෂතෙම 'එම්බල, තාගේ කිරි දීකිරි වූ බව නො දන්නෙහි ද?' යි මෙසේ කියන්නේ වී නම් විවාද ඇත්තා වූ ඒ දෙදෙනා තොපගේ සමීපයට ආවාහු වූ නම්, "මහරජානෙනි, තෙපි කවරෙකුහට හිතාර්ථය ධරන්නාහු ද?" යි විවාදසේක. "ස්වාමීනි, ගවපාලයාහට ය" යි කීහ. "කුමක් පිණිස ද" යි විවාදසේක. "ඒ පුරුෂතෙම මේ ආකාර කෙසේ කියන්නේ වී නමුත් කිමෙක් ද (52) ඒ දීකිරි එම කිරෙන් ම උපන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කෙසේ නමුත් මරණාන්තිම වූ චිත්තය හා රූපය අනිකෙක. ප්‍රතිසන්ධියෙහි වන චිත්තය හා අනිසුඛම වූ කලල රූපය අනිකෙක. එතෙකුදු වුවත් ඒ ආත්මභාවය පළමු ආත්මභාවය නිසා ම උපන්නේ ය. එහෙයින් පාපාදිකර්මයෙන් ආත්මය නො මිදුනේ ය" යි කියා වදළසේක. එකල මිලිඳුරජ්ජුරුවෝ

¹ ඇ

අතිප්‍රසන්න ව 'ස්වාමීනි, නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ නැවැත් පිළිසිඳීම වශයෙන් උපදනාසේක් ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ ඇසූ දෙයින් කම් කීම් ද? එපමණක් ම ය. මහරජ, ඉදින් උපාදනසහිත වීම් නම්, පිළිසිඳ ගණිමි. ඉදින් අනුපාදන වීම් නම් නො පිළිසිඳ ගන්නෙමි" යි කියා පළමු කොට ම මා විසින් කියන ලද්දේ නො වේ ද?" යි කීසේක. "උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් රජක්හට අධික වූ රාජකාර්‍ය කරන්නේ වී නම්, සත්තුෂ්ට වූ රජ්ජුරුවෝ ඔහට ඊශ්වර වූ තනතුරු දෙන්නාහු ය. ඒ අමාත්‍යතෙම ඒ ප්‍රධාන වූ තනතුර කරණ කොට ගෙන පඤ්චකාම සම්පත්තියෙන් සමප්පිත ව සමංගිභූත ව හැසිරෙන්නේ ය. ඉදින් ඒ අමාත්‍යතෙම "රජ්ජුරුවෝ මට මදකුත් උපකාරයක් නො කරණ සේකැ" යි කියා මහජනයාට කියන්නේ වී නම්, කිමෙක්ද, මහරජානෙනි, ඒ අමාත්‍යපුරුෂතෙම යුක්තකාරී වේ ද?" යි විචාලසේක. "නැත. ස්වාමීනි, රජ්ජුරුවෝ තව කුමක් කෙරෙද් ද? එලෙස කීම සුදුසු නැතැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පළමුවෙන් අසන ලද මේ වචනයෙන් තොපට කම් කීම් ද? ඉදින් හරවා ගත නො හැක්කා වූ කාමතෘෂ්ණාදී වූ උපාදන සහිත වීම් නම් පිළිසිඳ ගණිමි. ඉදින් කාමතෘෂ්ණාදීන් පහ කිරීමෙන් අනුපාදන වීම් නම්, සසර නො පිළිසිඳ ගන්නෙමි" යි කියා මා විසින් පළමු කොට ම කියන ලද නො වේ ද?" යි කීසේක. එකල "ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, නාමරූපය" යි කියා යම් මේ වචනයක් වදළසේක් ද? එහි නාමය කවරේ ද? රූපය කවරේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ නාමරූපයෙහි යමක් ඔළාරික වී ද, ඒ මේ රූපය රූප නම් වෙයි. ඒ නාමරූපයෙහි යම් සුබ්බම වූ චිත්තවෛතසිකධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ මේ නාමය නම් වෙ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් සිත ම වෙන ම පිළිසිඳ නො ගණි ද? රූපය ම වෙන ම නො උපදී ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, මේ රූපාරූපධර්මයෝ මලුත් සුවදත් මෙන් ඔවුනොවුන් ආශ්‍රය කොට ඇත්තාහු ය. උපදනා කල එකට ම උපදනාහු¹ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, උපමාවකුත් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිකිළියකගේ කලල ය යි කියන ලද ආපෝසාරුව නො වන්නේ වී නම් බීජයත් නො වන්නේ ය. ඒ කිකිළියගේ කුක්ෂියෙහි යම් කලලයක් ඇද් ද, යම් බීජකබලක් ඇද් ද, ඒ දෙක ම ඔවුනොවුන් ආශ්‍රය කොට ඇත්තාහු ය. ඒ දෙදෙනාගේ එකට ම උත්පත්තිය වන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, ඉදින් ඒ (53) රූපාරූපධර්මයෙහි නාමය නො

¹ උපදනේ

වන්නේ වී නම්, රූපයත් නො වන්නේ ය. එහි යමක් නාමය වේ ද, යමක් රූපය වේ ද, ඒ දෙදෙන ම අඤ්ඤමඤ්ඤපනිස්සිත වූවාහු ය. ඒ දෙදෙනාගේ එකට ම ඉපදීම වන්නේ ය. මෙසේ මේ නාමරූපය අනන්ත වූ දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි පුරුදු වන ලද්දේ වදළසේක. එකල ඒ අසා සාධුකාර දෙමින් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජපුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දීර්ඝ කාල ය” යි කියා යම් මේ වචනයක් වදළසේක ද, ඒ මේ අද්ධානය නම් කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අතීතකාලය අනාගතකාලය වර්තමානකාලය යන මේ අද්ධානය නම් වෙ” යි කීසේක. “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, කායතෙ ඇත්තේම ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කිසි අද්ධානයක් ඇත. කිසි අද්ධානයක් නැතැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ඇති කාලය කවරේ ද? නැති කාලය කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සංසාරොත්පත්තිය කරවන්නා වූ යම් ඒ සංස්කාරධර්මකෙනෙක් අතීත ව ගියාහු ද, පහ ව ගියාහු ද, විපරීත ව ගියාහු ද, ඔවුන්ගේ ඒ කාලයතෙම නැත්තේ ය. විපාක දෙමින් සිටින්නා වූ යම් ධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, විපාක දීම පිණිස සිටින්නා වූ යම් ධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ධර්මයන්ගේ හා යම් ධර්මයෙක් අනික් ජාතියෙක්හි ප්‍රතිසන්ධිය දෙන්නේ වේ ද, මේ කී ධර්මයන්ගේ ඒ කාලයතෙම ඇත්තේ ය. කාලක්‍රියා කරණ ලද්ද වූ යම් සත්වකෙනෙක් අනික් තෙතක උපදනා ලද්දහු වූ නම් ඒ කාලය ඇත්තේ ම ය. කාලක්‍රියා කරණ ලද්ද වූ යම් සත්වකෙනෙක් අනික් තැනක නො උපදිනා ලද්දහු වූ නම්, ඒ කාලය නැත්තේ ම ය. යම් සත්වකෙනෙක් පිරිනිවන් පානා ලද්දහු ද, ඒ සත්වයෝ පිරිනිවී බැවින් ඔවුන්ගේ ඒ කාලය ද නැතැ” යි කියා වදළසේක. එකල රජපුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළ හ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ
ශ්‍රීසද්ධර්මාදාසයෙහි ද්විතීයවර්ගය නිමි.

තුන්වන වර්ගය

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතීත කාලයට මුල් කවරේ ද, අනාගතකාලයට මුල් කවරේ ද? වර්තමාන කාලයට මුල් කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, අතීතකාලයට ද අනාගතකාලයට ද ප්‍රත්‍යුත්පන්නකාලයට ද ඇස වසා බැඳි කඩක් මෙන් මුළා කොට චතුස්සත්‍යධර්මයන් දැක්ක නො දෙන හෙයින් අවිද්‍යා නම් වූ මොහය මුල් වන්නේ ය. නො වින්ද යුතු වූ කායදුශ්චරිතාදිය විදින බැවින් ද වින්ද යුතු වූ කායසුචරිතාදිය නො විදින බැවින් ද පඤ්ච ස්කන්ධයන්ගේ රාශිගතභාවය දැක්ක නො දෙන බැවින් ද, ෂඩායතනයන්ගේ වක්ෂුර්විඥානාදීන් පවත්වන ස්වභාවය දැක්ක නො දෙන බැවින් ද, අෂ්ටාදශධාතුන්ගේ ශුන්‍යතාව දැක්ක නො දෙන බැවින් ද, චක්ෂුරාදි ෂඩින්ද්‍රියයන්ගේ ආධිපත්‍යය දැක්ක නො දෙන බැවින් ද, කෙළවරක් නැති සංසාරයෙහි ලා සත්වයා සියලු ම භව යොනි ගති ස්ථිති සත්වාචාසයෙහි උපදවන (54) බැවින් ද, අවිද්‍යා නම් වූ මොහය හෙතු කොට ගෙන එකුන්තිසක් පමණ කුශලාකුශලචිත්තයෝ උපදිති. ඒ කුශලාකුශලසිත් හෙතු කොට ගෙන ප්‍රතිසන්ධිවිඥාන ය යි කියන ලද එකුන්තිසක් පමණ පිළිසිඳ ගන්නා චිත්තයෝ පහළ වෙති. ඒ ප්‍රතිසන්ධිචිත්තයන් හෙතු කොට ගෙන නාමරූපය යි කියන ලද පඤ්චස්කන්ධයෝ පහළ වෙති. ඒ පඤ්ච ස්කන්ධයන් හෙතු කොට ගෙන ඇස් කන් නාසාදී කාය මන¹ යන ෂඩ්විධ ආයතනයෝ පහළ වෙති. ඒ වක්ඛායතනාදීන් හෙතු කොට ගෙන බාහිර වූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්ප්‍රෂ්ඨව්‍ය, ධර්ම යන ෂඩ්විධ වූ ස්පර්ශයෝ පහළ වෙති. ඒ ස්පර්ශයන් හෙතු කොට ගෙන දුක් සැප උපෙක්ෂා වීම ය යි කියන ලද ත්‍රිවිධවේදනාවෝ පහළ වෙති. ඒ සුඛදුෂ්ඨාපෙක්ෂා ය යි කියන ලද වේදනාව කරණ කොට ගෙන කාමතෘෂ්ණාදී වූ එක්සිය අටක් පමණ තෘෂ්ණාවෝ පහළ වෙති. ඒ ආශාව හෙතු කොට ගෙන කාමුපාදනාදි චතුර්විධඋපාදනය වන්නේ ය. ඒ අරමුණු දැඩි කොට ගැණීම හෙතු කොට ගෙන ත්‍රිවිධ වූ භවය වන්නේ ය. ඒ භවය හෙතු කොට ගෙන ජාති ඉපදීම වන්නේ ය. ඉපදීම හෙතු කොට ගෙන රූපාදීන්ගේ මුහු කිරීම ය යි කියන ලද ජරාව ද, රූපාදීන්ගේ බිඳීම ය යි කියන ලද මරණය ද, නැසුණු දෙයට ශොක කිරීම ද, ඊට ම හැඬීම ද, දුක් වීම ද, දෙමිනස් වීම ද, සිත් තැවුල් ද යන මෙතෙක් දෙය වන්නාහු ය. මහරජ, මෙසේ සියලු ම කාලත්‍රයාගේ පූර්වකෙළවර නො පැණේ” යි වදළසේක. ඒ අසා “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

මීට ම උපමාවක් අසනු කැමැති වූ රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පූර්වකෙළවර නො පෙණේ” යි කියා යම් මේ වචනයක් වදළසේක් ද, ඊට උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්

¹ මනෝ

කුඩාබිජුඇටක් පෘථිවියෙහි රොපණය කරන්නේ ය. එයින් දලුව නැගී ක්‍රමයෙන් වෘද්ධියට මහත් වීමට විපුලත්වයට පැමිණ එල දෙන්නේ ය. ඒ එලයෙන් බිජු ගෙන නැවැත් රෝපණය කරන්නේ ය. එයින් දළ නැගී ක්‍රමයෙන් වෘද්ධියට මහත් වීමට විපුලත්වයට පැමිණ එල දෙන්නේ ය. මෙසේ මේ සන්තතියගේ කෙළවරක් ඇද්ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි" කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ කාලයාගේත් පූර්වකෙළවර නො පෙනේ" යි කියා වදාළසේක. "ස්වාමීනි, නැවැත් උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිකිළියගේ බීජයක් වේ ද, ඒ බීජයෙන් කිකිළියක් වේ ද, ඒ කිකිළියගේ නැවත බීජයක් වේ ද, මෙසේ මෙම ක්‍රමයෙන් කෙළවරක් ඇද්ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ කාලයාගේ පූර්වකෙළවර නො පෙනේ" යි කියා වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, නැවැත් උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ" යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ භූමියෙහි වක්‍ර-වළල්ලක් මෙන් කව සුද්ධ ඉරක් ලියා "මහරජ, මේ වක්‍රයාගේ අක්මුල්කෙළවරක් ඇද්ද?" යි මිලිඳුරජනට මෙසේ කීසේක. "ස්වාමීනි, එසේ නැතැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවත් වූ අනන්තබුද්ධීන් වහන්සේ විසින් මේ ප්‍රතිත්‍යාසමුප්පාදවක්‍රය වදරණ ලද්දේ ය. ආධ්‍යාත්මික වූ ඇස නිසාත් බාහිර වූ රූපය නිසාත් වක්ෂුර්විඥනය උපදනේ ය. (55) මේ තුන්දෙනාගේ එකතුවීමෙන් ස්පර්ශය වන්නේ ය. ස්පර්ශප්‍රත්‍යයයෙන් ත්‍රිවිධ වූ වේදනාව වන්නේ ය. වේදනාප්‍රත්‍යයයෙන් තෘෂ්ණාව හට ගන්නේ ය. ඒ තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යය හෙතු කොට ගෙන කර්මය සම්පාදනය කිරීම වන්නේ ය. කර්මයෙන් ඉක්බිති ව නැවැත් ඇස කරණ කොට ගෙන වක්ෂුර්විඥනය උපදනේ ය. මෙසේ මේ පටිපාටියගේ කෙළවරක් ඇද්ද?" යි විචාල සේක. "නැත, ස්වාමීනි" යි කීහ. "කණ නිසාත් ශබ්දය නිසාත් ශ්‍රෝත විඥනය උපදනේ ය. එසේ ම නාසය නිසාත් ගන්ධය නිසාත් ස්පර්ශවිඥනය උපදනේ ය. දිව නිසාත් රස නිසාත් ජීව්වාචිඥනය උපදනේ ය. කය නිසාත් බාහිරරූපය නිසාත් කායවිඥනය උපදනේ ය. එසේ ම මනස නිසාත් ධර්මවිත්තාවත් නිසාත් මනෝවිඥනය උපදනේ ය. මේ තුන් දෙනාගේ එකතුවීමෙන් ස්පර්ශය වන්නේ ය. ඒ ස්පර්ශප්‍රත්‍යයෙන් විඳීම වන්නේ ය. ඒ වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ආලය වන්නේ ය. ඒ තෘෂ්ණා හෙතු කොට ගෙන ඒ ඒ කට යුතු කර්මය වන්නේ ය. ඒ කර්මයෙන් නැවැත් මනසාදිය උපදනේ ය. මෙසේ කල මේ පිළිවෙලගේ අන්තයක් ඇද්ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ කාලයාගේ පූර්වකෙළවර නො පෙනේ" යි කියා වදාළසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිසමර්ථසේක. අතිදක්ෂ වූසේකැ" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පූර්ව කෙළවරක් නො පෙනෙන්නේ ය යි කියා යම් මේ වචනයක් වදාළසේක ද, ඒ පූර්වකෙළවර කවරේ ද?" යි විචාළහ. "මහරජානෙනි, යම් ඒ අතීත වූ කාලයක් ඇද්ද, ඒ මේ පූර්ව කෙළවරය" යි වදාළ සේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පූර්වකෙළවර නො පෙනේ යි කියා

යම් මේ වචනයක් වදාලසේක් ද, ස්වාමීනි, කීමෙක් ද, සියලු ම පූර්ව කෙළවර නො පෙනේ ද' යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, කිසිවක් පෙනේ යි, කිසිවක් නො පෙනේ යි" වදාලසේක. "ස්වාමීනි, කවරක් පෙනේ ද? කවරක් නො පෙනේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, මීට පළමුවෙන් සියල්ලෙන් සියල්ල සර්වප්‍රකාරයෙන් සර්වප්‍රකාර අවිද්‍යාව නො වූයේ ය" යි කියා මෙබඳු වූ පූර්වකෙළවර නො පෙනෙන්නේ ය. යමක් නො වී වේ ද, ඉපද විනාස වේ ද, මෙබඳු වූ පූර්වකෙළවර පෙනෙන්නේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමක් නො වී ම උපදී නම්, ඉපද විනාස වූයේ නම්, ඉදින් ඒ මේ කාරණය දෙකෙළවර සිදිනු ලද්දේ නැස්මට යන්නේ නො වේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඉදින් දෙකෙළවර සිදින ලද අවිද්‍යාව නැස්මට යන්නේ ය" යි වදාලසේක. "දෙකෙළවර සිදින ලද්ද වූ අවිද්‍යාව වඩන්නට හැකි වේ ද?" යි විචාලෝ ය. "එසේ ය. දෙකෙළවර සිදුනු අවිද්‍යාවත් වඩන්නට හැක්කැ" යි වදාලසේක. "ස්වාමීනි, මම මේ කාරණය නො විචාරමි. කෙළවර පටන් වඩන්නට හැකි වේ ද?" යි කීහ. "එසේ ය, කෙළවර පටන් වඩන්නට හැකි වන්නේ ය" යි කීසේක. "උපමාවක් කර වදාල මැනැවැ" යි කීහ. තෙරුන් වහන්සේ මිලිඳු රජහට වාක්ෂොපමාවක් කර වදාලසේක. "සියලු ම සංසාරදුක් සමූහයාගේ උපදවාලීමට ස්කන්ධධර්මයෝ බිජුඇට වන්නාහු ය" යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් (56) රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම්කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් උපදින්නාහු ද, එබඳු ධර්මකෙනෙක් ඇද් ද?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, මහරජානෙනි, උපදින්නා වූ යම් සංස්කාරධර්මකෙනෙක් ඇතැ" යි වදාලසේක. "ස්වාමීනි, ඒ ධර්මයෝ කවුරු ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඇස ඇති කල්හි ද රූපය ඇති කල්හි ද චක්ෂුර්විඥනය වන්නේ ය. චක්ෂුර්විඥනය ඇති කල්හි චක්ෂුෂ්පර්ශය වන්නේ ය. චක්ෂුෂ්පර්ශය ඇති කල්හි විදීම වන්නේ ය. වේදනාව ඇති කල්හි ආලය වන්නේ ය. තෘෂ්ණාව ඇති කල්හි ගැණීම වන්නේ ය. උපාදනය ඇති කල්හි භවය වන්නේ ය. ඒ භවය ඇති කල්හි ජාති-ඉපදීම වන්නේ ය. ඒ ජාතිය ඇති කල්හි ම මහලු ව ජරාපත් වීම ද ශරීරහෙදයෙන් නැසීම ද සෝකකිරීම ද දුක් වීම ද දෙමිනස් වීම ද සිත් තැවුලි ද යි යන මේ ධර්මයෝ වෙති. මෙසේ මේ සියලු ම දුක්ඛරාශියගේ ඉපදීම ද වන්නේ ය. "මහරජානෙනි, ඇස නැති කල්හි ද රූපය නැති කල්හි ද චක්ෂුර්විඥනය නො වන්නේ ය. චක්ෂුර්විඥනය නැති කල්හි චක්ෂුෂ්පර්ශය නො වන්නේ ය. චක්ෂුෂ්පර්ශය නැති කල්හි වේදනාව නො වන්නේ ය. වේදනාව නැති කල්හි තෘෂ්ණාව නො වන්නේ ය. උපාදනය නැති කල්හි භවය නො වන්නේ ය. භවය නැති කල්හි ජාති-ඉපදීම නො වන්නේ ය. ජාතිය නැති කල්හි ජරා මරණ සෝක හැඬීම් දුක් දෙමිනස් සිත් තැවුලි ද' යි යන මේ ධර්මයෝ නො උපදනාහු වෙති. මෙසේ මේ සියලු ම දුක් පිඩක් වැනි වූ ශරීරයාගේ හා දුක්ඛයාගේ නිරුද්ධ වීම වන්නේ ය" යි වදාලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අති දක්ෂ වූසේකැ" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම්කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් නො වන්නා වූත් උපදිද් ද, එබඳු ධර්මකෙනෙක් ඇද් ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, නො වන්නා වූ යම් කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් නැත. මහරජානෙනි, වන්නා වූ ම සංස්කාරධර්මයෝ උපදනාහු ය” යි වදළසේක. “උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කුමක් සිතන්නාහු ද? යම් තැනෙක්හි තෙපි හිඳින්නාහු ද, එතන්හි ම මේ තොපගේ රාජගාහය නො වන්නා වූ දෙයක් උපන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, මේ ගාහයෙහි නො වන්නා වූ කිසිවක්හට නැති වන්නා වූ දේ ම උපන්නේ ය. ස්වාමීනි, මේ ලී දඬු වනාන්තරයෙහි උපන්නාහු ය. මේ ගෙට ගත් මැටි පෘථිවියෙහි වූයේ ය. එසේ වුවත් ස්ත්‍රීන්ගේත් පුරුෂයන්ගේත් තත්කෘත්‍යසාධක වූ ව්‍යායාමයෙන් මෙසේ මෙබඳු වූ මේ රාජගාහය උපන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ යම්කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් උපදිද් ද, එබඳු ධර්මකෙනෙක් නැත. වන්නා වූ ම සියලු සංස්කාරධර්මයෝ උපදනාහු ය” යි වදළසේක.

“නැවතත් උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් බීජගාමභූතගාම කෙනෙක් පෘථිවියෙහි පිහිටුවන ලද්දහු වූ නම්, අනුක්‍රමයෙන් වෘද්ධියට මහත් වීමට විපුලත්වයට පැමිණෙමින් මල් හා එල ගෙණ දෙන්නාහු වෙද් ද, ඒ වෘක්ෂයෝ නො වන්නාහු වූවාහු නො වෙති. වන්නා වූ ම ඒ වෘක්ෂයෝ වූවාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ කිසි යම් සංස්කාරධර්ම කෙනෙක් උපදිද් ද, එබඳු ධර්ම (57) කෙනෙක් නැත. වන්නා ම වූ ඒ සංස්කාරධර්මයෝ උපදින්නාහු ය” යි කීසේක.

“නැවැත් උපමාවක් කර වදළ මැනව” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කුම්භකාරයා පොළොවින් මැටි නඟා ගෙණ නානා ප්‍රකාර භාජන කෙරෙයි. ඒ භාජනවල් නො වන්නාහු වූවාහු නො වෙති. වන්නාහු ම උපන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ යම් කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් නැත. වන්නා ම වූ සංස්කාරධර්මයෝ උපදින්නාහු ය” යි වදළසේක.

“නැවැත් උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ විණාවෙහි පත්‍රය ¹නැත් නම්, සම නො වී නම්, ඔරුව නො වී නම්, විණාලිය නො වී නම්, තත්වෙළුම් නො වී නම්, තත් නො වූ නම්, කොණය නො වී නම්, පුරුෂයාගේ තත්කෘත්‍යසාධකව්‍යායාම නො වී නම්, ශබ්දය උපදී ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් විණාවෙහි පත්‍රය වී නම්, සම වී නම්, ඔරුව වී නම්, විණා දණ්ඩ වී නම්, තත්වෙළුන ලිය වී නම්, තත් වූවාහු වූ නම්, කඹය

¹ නැත්නම්

වී නම්, පුරුෂයාගේ තත් කෘත්‍යසාධකව්‍යායාම වී නම්, ශබ්දය උපදී ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ශබ්දය උපදනේ ය” යි කීහ. එපරිද්දෙන් ම, “මහරජානෙනි, යම් කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් නො වන්නාහු වෙද් ද, එසේ නැත. වන්නා වූ ම සංස්කාරයෝ උපදිති” යි කීසේක.

“නැවැත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ගිනි ගාන යට ලිය නො වී නම්, මතු ලිය නො වී නම්, එ ම ලී මැද අදින යොන නො වී නම්, උතුරු ලිය නො වී නම්, වස්ත්‍ර කඩ නො වී නම්, පුරුෂයාගේ එම කෘත්‍ය සාධක වූ ව්‍යායාම නො වී නම්, ගිනි උපදී ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් ගිනිගාන ලී දෙක වූ නම්, උතුරු ලිය වී නම්, රෙදිකඩ වී නම්, පුරුෂයාගේ තත්කෘත්‍යසාධක වූ ව්‍යායාම වී නම්, ඒ ගිනි උපදී ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ගිනි උපදී ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ යම් කිසි සංස්කාරකෙනෙක් උපදිද් ද, එසේ නැත. වන්නා වූ ම සංස්කාරයෝ උපදින්නාහු ය” යි කීසේක.

“නැවැත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ජොතිපාසාණය නො වී නම්, සූර්යතාපය නො වී නම්, ගොම වැරටි නො වී නම්, හේ ගිනි උපදී ද?” යි විචාලසේක. නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් ජොතිපාසාණය වී නම්, ආතපයත් වී නම් ගොමවැරටිත් වී නම්, අග්නි උපදී ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, අග්නි උපදනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ යම් කිසි සංස්කාර කෙනෙක් උපදිද් ද, එසේ නැත. වන්නා වූ ම සංස්කාරයෝ උපදින්නාහු ය” යි කීසේක.

“නැවැත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ආදසය නො වී නම්, ආලෝකය නො වී නම්, මුහුණ නො වී නම්, ආත්මභාවය සදාශ වූ අන්‍යරූපයක් උපදී ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් ආදසයත් වී නම්, ආලෝකයත් වී නම්, මුහුණත් වී නම්, තමන් වැනි ශරීරයක් පෙනේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, උපදනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො වන්නා වූ යම් කිසි සංස්කාරධර්මකෙනෙක් උපදිද් ද, එසේ නැත. වන්නා වූ ම සංස්කාරයෝ උපදනාහු ය” යි (58) වදළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි දක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වෙදගු ඇද් ද? ලැබේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මේ තොප කී වෙදගු නම් කවුරු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අභ්‍යන්තරයෙහි යම් ප්‍රාණඡීවයෙක්තෙම ඇසින් රූපය දකී ද, කණින් ශබ්දය අසා ද, නාසයෙන් සුවඳ ආඝ්‍රාණය කෙරේ ද, දිවින් රසාස්වාදය කෙරේ ද? ශරීරයෙන්

ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ස්පර්ශ කෙරේ ද, සිතින් ධර්මචින්තාවන් දැන ගණි ද, යම් සේ මේ ප්‍රාසාදයෙහි සිටින්නා වූ අපි යම් යම් කවුළු දෙරකින් බලන්නට කැමැත්තමෝ ද, ඒ ඒ කවුළුදෙරින් බලමු. පූර්වදිගට වූ, කවුළුදෙරින් බලමිහ. පශ්චිමදිසාවෙහි වාතපානයෙනුත් බලමිහ. උත්තරදිශාවෙහි කවුළුවෙනුත් බලමිහ. දක්ෂිණදිශාවෙහි කවුළුවෙනුත් බලමිහ. එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි” අභ්‍යන්තරයෙහි මේ ප්‍රාණජීවයතෙම චක්ෂුර්ද්වාරාදී යම් යම් ද්වාරයකින් බලන්නට කැමැති නම්, ඒ ඒ ද්වාරයෙන් බලන්නේ ය” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ කියනසේක, “මහරජානෙනි, ඒ ඡඩ්ද්වාරය මමත් කියමි. තෙපි ඒ මනා කොට ම අසවු. මනා ව ම සිතට ගණිවු. ඉදින් අභ්‍යන්තරයෙහි වූ ජීවයතෙම ඇස කරණ කොට ගෙන රූපය දකී නම්, යම් සේ මේ ප්‍රාසාදයෙහි හුන්නා වූ අපි යම් යම් කවුළුවකින් බලන්නට කැමැත්තමෝ නම්, ඒ ඒ කවුළුවෙන් රූපය ම දකුමිහ. පූර්වදිග්වාතපානයෙනුත් රූපය ම දකුමිහ. පශ්චිම වාතපානයෙනුත් රූපය ම දකුමිහ. උතුරුදිග්වාතපානයෙනුත් රූපය ම දකුමිහ. දකුණු වාතපානයෙනුත් රූපය ම දකුමිහ. මෙසේ ම අභ්‍යන්තරයෙහි වූ මේ ප්‍රාණ ජීවය විසින් ඇස කරණ කොට ගෙන රූපය දැක්ක යුතු ය. සොතයෙනුත් රූපය ම දැක්ක යුතු ය. නාසයෙනුත් රූපය ම දැක්ක යුතු ය. දිවෙනුත් රූපය ම දැක්ක යුතු ය. ශරීරයෙනුත් රූපය ම දැක්ක යුතු ය. සිතිනුත් රූපය ම දැක්ක යුතු ය. ඇසිනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. කණිනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. නාසයෙනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. දිවෙනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. ශරීරයෙනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. සිතිනුත් ශබ්දය ම ඇසිය යුතු ය. ඇසිනුත් ගන්ධය ම ආඝ්‍රාණය කට යුතු ය. කණෙනුත් ගන්ධය ම ආඝ්‍රාණය කට යුතු ය. දිවෙනුත් ගන්ධය ම ආඝ්‍රාණය කට යුතු ය. කයිනුත් ගන්ධය ම ආඝ්‍රාණය කට යුතු ය. සිතිනුත් ගන්ධය ම ආඝ්‍රාණය කට යුතු ය. ඇසිනුත් රසය ම සායනය කට යුතු ය. සොතයෙනුත් රසය ම සායනය කට යුතු ය. නාසයෙනුත් රසය ම සායනය කට යුතු ය. කයිනුත් රසය ම සායනය කට යුතු ය. සිතිනුත් රසය ම සායනය කට යුතු ය. ඇසිනුත් ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ම ස්පර්ශ කට යුතු ය. කණෙනුත් ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ම කට යුතු ය. නාසයෙනුත් ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ම ස්පර්ශ කට යුතු ය. දිවෙනුත් ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ම ස්පර්ශ කට යුතු ය. සිතිනුත් ස්ප්‍රේෂ්ටව්‍යය ම ස්පර්ශය කට යුතු ය. ඇසිනුත් ධර්මචින්තාව ම දැන ගත යුතු ය. කණෙනුත් ධර්මචින්තාව ම දැන ගත යුතු ය. නාසයෙනුත් ධර්මචින්තාව ම දැන ගත යුතු ය. දිවෙනුත් ධර්මචින්තාව දැන ගත යුතු ය. ශරීරයෙනුත් ධර්මචින්තාව ම දැන ගත යුතු වේ ද?” යි විචාළ සේක. “එසේ නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, තොපගේ පූර්වච්චනයෙන් (59) පශ්චිමච්චනය ද පශ්චිමච්චනයෙන් පූර්වච්චනය ද එකිනෙකට නො යෙදෙයි. සම නො වෙයි. ‘මහරජානෙනි, යම් සේ වනාහි මෙතැන්හි ප්‍රාසාදයෙහි හුන්නා වූ අපි මේ දුල්කවුළුදෙරවල් හැරිකල්හි මහත් වූ අවකාශයෙන් පිටතට මුහුණ පොවා සැප සේ ම රූපයන් දකුමිහ. එපරිද්දෙන් ම මේ අභ්‍යන්තරයෙහි වූ ප්‍රාණජීවයෙනුත් චක්ෂුර්ද්වාරය හැරිය කල්හි මහත් වූ අවකාශයෙන් සැප සේ ම රූපයන් දැක්ක යුතු ය. සොතද්වාරය හැරිය කල්හි සාණ්ද්වාරය හැරිය කල්හි ජීවහාද්වාරය හැරිය කල්හි කායද්වාරය හැරිය

කල්හි මහත් වූ අවකාශයෙන් සැප සේ ම ශබ්දය ඇසිය යුතු ය. ගන්ධයන් ආසාදනය කට යුතු ය. රසයන් සායනය කට යුතු ය. ස්ප්‍ර්ශ්ටව්‍යයන් ස්පර්ශය කට යුතු වූයේ වේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ පූර්වවචනය හා පශ්චිමවචනයත් පශ්චිමවචනය හා පූර්වවචනයත් දෙක ඔබ්නොබ යෙදේ ද, ‘මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් වනාහි මේ දින්න නම් අමාත්‍යතෙම මේ උත්තැනින් නික්ම ගොස් දෙරටුවෙහි පිටත සිටින්නේ වී නම්, මහරජානෙනි, තෙපි මේ දින්නයා මෙයින් නික්ම ගොස් දෙරටුවෙහි පිටත සිටින්නේ ය යි කියා දන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, දනිමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ වනාහි මේ දින්නයා ඇතුළු රජගෙට අවුත් තොපගේ ඉදිරිපිට සිටියේ වී නම්, මහරජ, තෙපි මේ දින්නයා ඇතුළු රජගෙට ප්‍රවෙශ ව මාගේ ඉදිරිපිට සිටියේ ය යි කියා දන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, දනිමි” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අභ්‍යන්තරයෙහි වූ ඒ ප්‍රාණඡීවය තෙම දිවෙහි රසය තිබූ කල්හි ඇඹුල්බව හෝ ලුණුබව හෝ තිත්ත බව හෝ කටුකබව හෝ කසටබව හෝ මධුරබව හෝ දන්නේ ද?” යි විචාල සේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, දනී ය” යි කීහ. “ඒ අම්බිලාදිරසය ඇතුළු බඩට ප්‍රවිෂ්ට වූ කල්හිත් අම්බිලත්වය ලවණත්වය තික්තභාවය කටුක භාවය භාවය කසටභාවය මධුරත්වය හෝ දනේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි,” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ පූර්වවචනයෙන් පශ්චිම වචනය හෝ පශ්චිමවචනයෙන් පූර්වවචනය හෝ දෙක එකට අවිරුද්ධ ව නො යෙදෙයි. ‘මහරජ, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් මීපැණි කළසියයක් ගෙන්වා මහත් වූ මීපැණිඔරුවක් පුරවා, පුරුෂයකුගේ මුඛය අයා ගත නො දී හොඳින් වසා බැඳ මීපැණි ඔරුවෙහි එබූයේ වී නම්, මහරජ, ඒ පුරුෂතෙම මීපැණි මධුරබවක් හෝ අමධුරබවක් හෝ දනී ද?” යි විචාල සේක. “ස්වාමීනි, කිසි රසයක් නො දන්නේ ම ය” යි කීහ. “කුමන කාරණයකින් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ඔහුගේ මුඛයෙහි මධුරත්වය ප්‍රවිෂ්ට නො වූ හෙයින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ පූර්ව වචනයෙන් හෝ පශ්චිමවචනය පසු ව කී වචනයෙන් හෝ පූර්වවචනය ඔබ්නොබ නො යෙදෙන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, මම නුඹ වහන්සේ වැනි වූ තිලකවාදීන් සමග කථා කරන්නට නො හැක්කෙමි. මනා කොට මට අර්ථ වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ අභිධර්මයෙන් යුක්ත වූ කථාවෙන් මිලිඳුරජ්ජුරුවන්ට විත්තවිභාගය අවබෝධ කරවා වදාළසේක.

“මෙහි මහරජානෙනි, ඇස නිසාත් රූපය නිසාත් චක්ෂුර්විඥනය උපදනේ ය. ඒ විඤ්ඤණය සහ උපන්නා වූ ස්පර්ශ වෙදනා සංඥ වෙනතා එකාග්‍රතා ඡීවිතේන්ද්‍රිය (60) මනස්කාර ය යි මෙසේ මේ යථොක්ත වෛතසිකධර්මයෝ ප්‍රත්‍යය වශයෙන් උපදින්නාහු ය. මේ ශරීරාභ්‍යන්තරයෙහි වෙදගු නම් ඡීවයෙක්¹ නො ලැබෙයි. තව ද,

¹ ඡීවකෙනෙකුන්

මහරජ, සොත්‍ය නිසාත් ශබ්දය නිසාත් සොත්‍යවිඤ්ඤාණය උපදනේ ය. එසේ ම සාණය නිසාත් ජීවිතාව නිසාත් කය නිසාත් මනස නිසාත් ධර්මචිත්තාවල් නිසාත් මනෝවිඤ්ඤාණය උපදනේ ය. ඒ මනෝවිඤ්ඤාණය සහ උපන්තා වූ ස්පර්ශ වෙදනා ව ය, සංඥාව ය, චේතනාව ය, එකාග්‍රතාව ය, ජීවිතෝද්‍රිය ය, මනස්කාරය යි මෙසේ යථොක්ත වූ ධර්මයෝ ප්‍රත්‍යයවශයෙන් උපදනාහු වෙති. එසේ මිසක් මේ රූපාභ්‍යන්තරයෙහි ඇස ආදියෙන් රූපාදිය බලන්නා වූ තොප කී වෙදගු නම් ජීවකෙනෙක් නො ලැබෙති' යි කියා වදාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් වස්තුවක වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ වී නම්, එහි ම මනෝවිඤ්ඤාණයත් උපදනේ ද?" යි කීහ. "එසේ ය, මහරජ, යම් තැනෙක වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ වී නම් එහි ම මනෝවිඤ්ඤාණයත් උපදනේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පළමු කොට වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදී ද? පසු ව මනෝවිඤ්ඤාණය උපදනේ ද? නොහොත් මනෝවිඤ්ඤාණය පළමු කොට උපදනේ ද? පසු ව වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ ද?" යි කීහ. "මහරජ, පළමු කොට වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ ය. පසු ව මනෝ විඤ්ඤාණය උපදින්නේ ය" යි කීසේක. "කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය මනෝවිඤ්ඤාණයට 'මම යම් තැනෙක උපදිමි නම්, තෙපිත් එතැනිහි උපදුව'යි කියා අණවා¹ කථා කර ගන්නේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා එබඳු කථා සල්ලාපයක් නැතැ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් තැනෙක වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ වී නම් එතැනි මනෝවිඤ්ඤාණයත් කෙසේ උපදී ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, මනෝවිඤ්ඤාණය නින්ත බැවින් ද ද්වාර බැවින් ද පුරුදු බැවින් ද සමග හැසුරුණු බැවින් ද එසේ උපදනේ ය" යි වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නින්ත බැවින් යම් තැනෙක වක්ෂුර්විඤ්ඤාණය උපදනේ වී නම්, එතැන ම මනෝවිඤ්ඤාණයත් කෙසේ උපදී ද? ඊට උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ" යි කීහ. "මහරජ, හේ කුමක් සිතන්නෙනි ද? වැසි වස්තා කල්හි කවර තැනකින් උදකය යේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි යම් අතකින් මිටි නම්, ඒ අතින් යන්නේ ය" යි කීහ. "නැවැත අතික් සමයෙක වැසි වස්තේ වී නම් කවර තැනකින් ඒ අළුත් වැසිවතුර යේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, යම් තැනකින් පළමුව වතුර ගියේ ද, ඒ අළුත්වතුරත් ඒ අතින් ම යන්නේ ය" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජ, පළමු වතුර පසු වතුරට මම යම් අතකින් යෙමි ද, තෝත් එතැනින් ම යව" යි කියා ඇණවූ වේ ද? නොහොත් පසු වතුර පළමු වතුරට තෙපි යම් තැනකින් ගියාහු නම් මමත් එතැනින්

¹ ඇණවා

ම යෙමි”යි කියා අණවා¹ කථා කර ගත්තේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත ස්වාමීනි, ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා (61) කර ගත් වචනයෙක් නැත. බිම මිටි බැවින් ම යන්නාහු ය” යි කීහ. “එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, යම් තැනැතක වක්ෂුර්විඥනය උපදනේ වී නම්, එතැන ම මනෝවිඥනයත් නින්න බැවින් උපදනේ ය. වක්ෂුර්විඥනය මනෝවිඥනයට ‘මම යම් තැනෙක උපදිමි ද, තෙපින් එතැන උපදුව’ යි කියා අණවන්නේත් නො වෙයි. නොහොත් මනෝවිඥනය වක්ෂුර්විඥනයට ‘තෙපි යම් තැනෙක උපදිවු නම්, මමත් එතැන උපදිමි’ යි කියා නො ම අණවන්නේ ය. ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා කථාවකුත් නැත්තේ ය. නින්න බැවින් ම උපදනාහු ය” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කෙසේ නම් ද්වාර බැවින් යම් තැනෙක වක්ෂුර්විඥනය උපදී නම් එතැන ම මනෝවිඥනයත් උපදී ද? ඊට උපමාවක් කර වදාල මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කුමක් නම් සිතන්නහු ද? රජ්ජුරුවන්ගේ බලවත් ප්‍රාකාර තොරණ පන්ති ඇති ප්‍රත්‍යන්තනුවරෙක්හි එක ම වාසල් දෙරෙක් වී නම්, එයින් පුරුෂයෙක් නික්ම යනු කැමති වූයේ වී නම්, කොතැනින් නික්ම යේ ද?” යි විචාල සේක. “ස්වාමීනි, ඒ දෙරටුවෙන් නික්ම යන්නේ ය” යි කීහ. “නැවැත අතික් පුරුෂයෙක් නික්ම යනු කැමති වූයේ වී නම්, කවර තැනකින් නික්ම යේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, යම් තැනකින් පළමු පුරුෂයා නික්ම ගියේ ද, ඒ දෙවෙනි පුරුෂයාත් එතැනින් ම නික්ම යන්නේ ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, පළමු පුරුෂයා පසුව ගිය පුරුෂයාහට ‘මම යම් තැනකින් යන්නෙමි ද, තෙපින් එතැනින් ම යව’ යි කියා අණවා කියේ වේ ද? නොහොත් පසු ව ගිය පුරුෂයා පළමු පුරුෂයාට ‘තෙපි යම් තැනකින් ගියාහු නම් මමත් ඒ මගින් යෙමි’ යි කියා කියේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ නැත, ස්වාමීනි, ඔවුනොවුන් හා ඔවුන්ගේ කථාවෙක් නැත. යන්තට නිසි දෙර බැවින් යන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් තැනක වක්ෂුර්විඥනය උපදනේ නම්, එතැන ම මනෝවිඥනයත් ද්වාර බැවින් උපදනේ ය. ‘මම යම් තැනක උපදිමි ද, තෙපින් එතැන ම උපදුව’ යි කියා වක්ෂුර්විඥනය මනෝවිඥනයට අණ වන්නේ නො වෙයි. නොහොත් ‘යම් තැනක තෙපි උපදිවු නම්, මමත් එතැන ම උපදිමි’ යි කියා මනෝවිඥනය වක්ෂුර්විඥනයට අණවා කියන්නේත් නො වෙයි. ඔවුනොවුන් හා ඔවුන්ගේ වචනයකුත් නැත්තේ ය. ද්වාර බැවින් ම උපදනාහු ය” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් තැනෙක වක්ෂුර්විඥනය උපදී නම්, එතැන ම මනෝවිඥනයත් කෙසේ නම් පුරුදු බැවින් උපදී ද? ඊට උපමාවක් කර වදාල මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජ, හේ කුක් සිතන්නෙහි ද? පළමු කොට එක් ගැලක් යන්නේ ද, නැවැත යන දෙවෙනි ගැල කවර මගකින් යේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, යම් මගකින් පළමු ගැල ගියේ ද, ඒ දෙවෙනි ගැලත් එම මාර්ගයෙන් ම යන්නේ ය” යි

¹ ඇණවා

කීභ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ‘යම් මගකින් මම යෙම් ද, තෙපිත් ඒ මගින් ම යව’ යි කියා පළමු ගැල පසු ගැලට කියන්නේ ද, එසේ නැත්නම් පසුව යන ගැල ‘තෙපි යම් මගකින් යන්නහු නම්, මමත් ඒ මගින් ම යන්නෙමි’ යි කියා පළමු වූ ගැලට අණවා කියන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා අකථාව ම ය. පුරුදු බැවින් යන්නාහු ය” යි (62) කීභ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම චක්ෂුර්විඥනය හා පුරුදු බැවින් යම් තැනෙක චක්ෂුර්විඥනය උපදියි නම්, එතැන්හි මනෝවිඥනයත් උපදනේ ය. ‘යම් තැනෙක මම උපදිමි ද, තෙපිත් එතැන්හි උපදුව’ යි කියා චක්ෂුර්විඥනය මනෝවිඥනයට නො ම අණ වන්නේ ය. නොහොත් ‘යම් තැනෙක තෙපි උපදින්නහු නම්, මමත් එතැන්හි උපදිමි’ යි කියා මනෝවිඥනය චක්ෂුර්විඥනයට නො ම අණ වන්නේ ය. ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා අකථාව ම ය. බොහෝ කලක් පුරුදු බැවින් උපදනාහු ය” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, කෙසේ නම් සමග හැසුරුණු බැවින් චක්ෂුර්විඥනය යම් තැනෙක උපදී ද, එතැන ම මනෝවිඥනයත් උපදනේ ද? ඊටත් උපමාවක් කර වදාල මැනැවැ” යි කීභ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ඇඟිලිපුරුකිහි අල්වා ගෙන සංඥ කොට කියන හස්ත මුද්‍රාශාස්ත්‍රය, අවිඡ්ච්ච වූ ගණන් ශාස්ත්‍රය, ක්ෂේත්‍රවාක්ෂ විලෝකනය කොට ඵලප්‍රමාණය කියන්නා වූ සංඛ්‍යාශාස්ත්‍රය, අක්ෂරලෙඛනශාස්ත්‍රය, උගන්නා ශිල්පස්ථානයෙහි අළුත උගන්නා ආදිකර්මකයාහට මුළා වීම වන්නේ ය. නැවැත මෑත භාගයෙහි පරීක්ෂා කිරීමෙන් හැසුරුණු බැවින් නුමුළා වීම වන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම “මහරජ, එක් ව හැසුරුණු බැවින් යම් තැනෙක චක්ෂුර්විඥනය උපදී ද? එතැන්හි මනෝවිඥනයත් උපදනේ ය. ‘යම් තැනක මම උපදිමි ද, තෙපිත් එතැන උපදුව’ යි කියා චක්ෂුර්විඥනය මනෝවිඥනයට නො ම අණවන්නේ ය. නොහොත් ‘යම් තැනෙක තෙපි උපදින්නහු නම්, මමත් එතැන උපදිමි’ යි කියා මනෝවිඥනය චක්ෂුර්විඥනයට නො ම අණවන්නේය. ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා අකථාව ම ය. සමග හැසුරුණු බැවින් උපදනාහු ය” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, යම් තැනෙක සොතවිඤ්ඤාණය උපදනේ වී නම් එතැන මනෝවිඤ්ඤාණයත් උපදනේ වේ ද” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජ, චක්ෂුර්විඥනයෙහි කී ලෙසින් ම දත යුතු ය” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, ඝාණවිඤ්ඤාණය යම් තැනෙක උපදී ද, ජීවිභාවිඤ්ඤාණය යම් තැනෙක උපදී ද, කායවිඤ්ඤාණය යම් තැනෙක උපදී ද, එතැන්හි මනෝවිඤ්ඤාණයත් උපදී ද” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, යම් තැනෙක කායවිඤ්ඤාණය උපදී නම්, මනෝවිඤ්ඤාණයත් එතැන ම උපදනේ ය” යි වදාලසේක “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, පළමු කොට කායවිඤ්ඤාණය උපදී ද? පසු ව මනෝවිඤ්ඤාණය උපදී ද? නොහොත් මනෝවිඤ්ඤාණය පළමු කොට උපදී ද? පසුව කායවිඤ්ඤාණය උපදී ද” යි කීභ. “නැත, මහරජානෙනි, කී සේක.

“එසේ වී නම්, මනෝවිඤ්ඤාණය කායවිඤ්ඤාණයට තෙපි පළමු කොට උපදුව. මම පසු ව උපදිමි” යි කීයේ ද?” යි විචාලෝ ය. “නැත, මහරජානෙනි, ඔවුන්ගේ ඔවුනොවුන් හා එබඳු කථාවෙක් නැත. අකථාව ය. බොහෝ කලක් එකට ම හැසුරුණු බැවින් මෙසේ උපදනේ ය” යි වදාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මනෝවිඤ්ඤාණය යම් තැනෙක උපදනේ වී නම්, වේදනාවත් උපදනේ ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජ, යම් තැනෙක මනෝවිඤ්ඤාණය උපදනේ වීනම්, (63) එතැන ස්පර්ශයත් උපදනේ ය. එතැන වේදනාවත් උපදනේ ය. එතැන සංඥාවත් උපදනේ ය. චේතනාවත් උපදනේ ය. විතර්කයත් උපදනේ ය. විචාරයත් උපදනේ ය. ස්පර්ශප්‍රධාන වූ සියලු ධර්මයෝත් එතැන්හි උපදනාහු ය” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ස්පර්ශය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජ, ස්පර්ශය ප්‍රසනලක්ෂණය” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ මෙණ්ඩක නම් බැටළුවෝ දෙදෙනෙක් පොර ගසන්නාහු වූ නම්, ඔවුන් අතුරෙන් එක බැටළුවෙක් යම් සේ ද, එසේ ම වක්ෂුස දත යුතු ය. දෙවෙනි මෙණ්ඩකයා යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම රූපය දත යුතු ය. ඔවුන්ගේ එකට ඇතීම යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ස්පර්ශය දත යුතු ය” යි කීසේක. “නැවැතත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ දෙඅත් එකට තළන්නාහු වූ නම්, එයින් එක් අල්ලක් යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් වක්ෂුස දත යුතු ය. දෙවැනි අල්ල යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ඇසට පෙනෙන රූපය දත යුතු ය. ඔවුන්ගේ එකතුව සට්ටනය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ස්පර්ශය දත යුතු ය” යි කීසේක. “තවත් නැවැත උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ සම්ම නම් තාලම් දෙකක් එකට ගසන්නාහු වූ නම්, එයින් එක් තාලම්පටක් යම් සේ ද? එපරිද්දෙන් ඇස දත යුතු ය. දෙවෙනි තාලම්පට යම් සේ ද? එපරිද්දෙන් රූපය දත යුතු ය. ඔවුන්ගේ එක් වීම යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ස්පර්ශය දත යුතු ය” යි වදාළ සේක. “සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වේදනාව කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, වේදනාව විදින ලක්ෂණ ද වෙයි. අනුභව කරණ ලක්ෂණ ද වෙයි. කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් රජකිහට අධික වූ දස්කමක් කෙළේ වී නම්, ඒ පුරුෂයාහට රජ්ජුරුවෝ සතුටු ව අධිකාරම්¹ තනතුරු දෙන්නෝ ය. ඒ පුරුෂතෙම අධිකාරම් තනතුර කරණ කොට ගෙන පංචකාමසම්පත්තියෙන් සමපිහිත ව සමංගීභූත ව හැසිරෙන්නේ ය. ඕහට

¹ අධිකරණ

මෙබඳු සිතක් වන්නේ ය:- 'මා විසින් වනාහි පෙර රජ්ජුරුවන්ට රාජකාර්‍යය දස්කම් කරණ ලද්දේ ය. ඒ මට රජ්ජුරුවෝ සතුටු ව අධිකාරම්¹ (තනතුර) දුන්නේය. ඒ මම ඒ කාරණයෙන් මෙබඳු වූ මේ සැප වේදනාව විඳිමි'යි සතුටු වන්නේ ය. තවද "මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි යම් පුරුෂයෙක්තෙම ත්‍රිවිධකුශලකාර්‍යය කොට ශරීරයාගේ හෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සුගති නම් වූ ස්වර්ගලෝකයෙහි උපන්නේ වී නම්, ඒ දිව්‍යපුත්‍රතෙම එහි දිව්‍යමය වූ පඤ්චකාමසම්පත්තියෙන් සම්ප්පිත ව සමංගීභූත ව හැසිරෙන්නේ ය. ඕනට මෙබඳු සිතෙක් වන්නේ ය: මම වනාහි මීට පෙර කුශලධර්මය කෙළෙමි. ඒ මම ඒ කාරණයෙන් මෙබඳු වූ මේ දිව්‍යමය වූ සැපවේදනාව අනුභව කෙරෙමි යි කියා සතුටු වන්නේ ය. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වේදනාව වෙදයිත ලක්ෂණ ද අනුභව කරන ලක්ෂණ ද වෙ" යි කියා වදාළසේක. "යහපත; ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූ සේකැ" යි ස්තුති කළහ.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සංඥතොමෝ කවර ලක්ෂණ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, සංඥතොමෝ සංජානන(64) ලක්ෂණය" යි කීසේක. "කුමක් හැඳින ගණි ද?"යි කීහ. "නිල්පැහැයත් හඳුන්නේ ය. රන්වන් පැහැයත් හඳුන්නේ ය. රතුපැහැයත් හඳුන්නේ ය. සුදු පැහැයත් හඳුන්නේ ය. මාංජ්ඣ්‍යකවර්ණයත් හැඳින ගන්නේ ය. "මහරජානෙනි, මෙපරිද්දෙන් ම සංඥතොම සංජානනලක්ෂණ ය"යි කීසේක. "උපමාවකුත් කර වදාළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන්ගේ භාණ්ඩාගාරකයා අරමුදල්ගෙට ගොස් නීල පීත ලොහිත ඔදන මාංජ්ඣ්‍ය ලක්ෂණ වූ රාජපරිභොග වූ වස්ත්‍රාභරණාදිරූපයන් දැක හැඳින ගන්නේ ය. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සංඥතොමෝ සංජානන ලක්ෂණ ය"යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූ සේකැ" යි ස්තුති කළහ.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, චේතනාතොමෝ කවර ලක්ෂණ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, සිතන ලක්ෂණ ද මනා කොට කරණ ලක්ෂණ ද වෙ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ"යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් තෙම විෂයක් කොට ගෙන තෙමේත් පානය කරන්නේ ය. සෙස්සන්ටත් පානය කරවන්නේ වී නම්, ඒ විෂය තැනූ පුරුෂ තෙමේත් දුකට පැමිණෙන්නේය. විෂය බුක්¹ සෙස්සෝත් දුකට පැමිණෙන්නාහු ය. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ලෝකයෙහි සමහර පුද්ගලයෙක්තෙම ප්‍රාණසාතාදී වූ අනෙකප්‍රකාර අකුශලකර්මයන් සිතින් සිතා ඒ පාපයෙන් ශරීරයාගේ හෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සැපතින් පහ වූ දුර්ගති නම් වූ නැවත නැවත වැටී පැසෙන්නා වූ සැප ආස්වාදයකුදු නැති නරකයෙහි උපදින්නේ ය. යම් කිසි කෙනෙක් ඔහුගේ වචනයෙහි හික්මුනාහු නම් වෙද් ද, ඔහුත් ශරීරයාගේ හෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සැපතින් පහ වූ බැවින් අපාය නම් වූ දුකට ම පිහිට බැවින් දුර්ගති නම් වූ විච ද වැටෙන බැවින් විනිපාත නම් වූ නරකයෙහි

¹ බුන්

උපදනාහු වෙති. “මහරජානෙනි, යම් සේ වනාහි කිසියම් පුරුෂයෙක් තෙම ගිතෙල් වෙඩරු මධු ශර්කරා තෙලොදි නොයෙක් රසයන් එක් කොට රසයක් තනා තෙමේත් පානය කරන්නේ ය. සෙස්සන්ටත් පානය කරවන්නේ වී නම් ඒ රසය තනා ගත් එතෙමේත් සුවපත් වන්නේ ය. ඒ රසය බීජු සේසෝත් සුවපත් වන්නාහු ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ලොකයෙහි සමහර පුද්ගලයෙක්තෙම දනශීලාදි වූ අනෙක ප්‍රකාර වූ කුශලකර්මයන් සිතින් සිතා ශරීරයාගේ හෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සුන්දර වූ ගමන් ඇති සැපයෙන් අග්‍ර වූ ස්වර්ගලොකයෙහි සැප සේ ම උපදනේ ය. යම්කිසි කෙනෙක් ඔහුගේ වචනයෙහි හික්මුනාහු වෙද් ද, ඔහු ද ශරීරහෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සුගති සංඛ්‍යාත ස්වර්ග ලොකයෙහි උපදනාහු ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙනනාතොම චේතයිත ලක්ෂණ ද වෙයි. අභිසංඛරණ ලක්ෂණ ද වෙ” යි වදළසේක. එකල “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අභිදක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විඤ්ඤුණය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, විඤ්ඤුණය දූන ගන්නා ලක්ෂණය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ නුවර රක්ෂාවෙහි නියුක්ත වූ පුරුෂතෙම නුවර මධ්‍යයෙහි වූ සතරමංසන්ධියෙහි සිටිමින් (65) පූර්වදිශාභාගයෙන් එන්නා වූ පුරුෂයාත් දක්නේ ය. දකුණුදිශාභාගයෙන් එන්නා වූ පුරුෂයාත් දක්නේ ය. පශ්චිම දිශාභාගයෙන් එන්නා වූ පුරුෂයාත් දක්නේ ය. උත්තරදිශාභාගයෙන් එන්නා වූ පුරුෂයාත් දක්නේ ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ලොකයෙහි පුරුෂතෙම ඇසින් යම් රූපයක් දකී ද, ඒ දුටු රූපය විඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. සොතයෙන් යම් ශබ්දයක් අසා ද, ඒ ඇසූ ශබ්දය සොතවිඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. නාසයෙන් යම් සුගන්ධාදියක් ආඝ්‍රාණය කෙරේ ද, ඒ ගන්ධය ඝාණවිඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. දිවින් යම් රසයක් ආස්වාද කෙරේ ද, ඒ රසය ජීවිතවිඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. ශරීරයෙන් යම් ස්පර්ශයක් කෙරේ ද, ඒ ස්පර්ශය කායවිඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. සිතින් යම් ධර්මවිත්තාවක් දූන ගනී ද, ඒ සිතිවිලි මනෝවිඤ්ඤුණයෙන් දූන ගන්නේ ය. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම විඤ්ඤුණය විජානනලක්ෂණ වන්නේ ය” යි වදළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, “දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විතර්කය කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, විතර්කය පිහිටන ලක්ෂණය” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ වඩුවා මනා කොට සැහැ කොටා විද කරණ ලද දූවය වුවමනා සන්ධියෙහි පිහිටුවා ද, එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, විතර්කය පිහිටන ලක්ෂණය” යි කීසේක. “සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි කීහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විචාරයතෙම කවර ලක්ෂණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, විචාරයතෙම නැවත නැවත මාර්ජන ලක්ෂණ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ලියෙන් ගසන ලද ලොභොතලිය පසු ව අනුරාවය කෙරේ ද, අනු ව පිහිටා ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ආකොටනය ද එපරිද්දෙන් ම විතර්කය දත යුතු ය. අනුරාවය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් විචාරය දත යුතු ය” යි වදාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ
ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි තෘතීය වර්ගය නිමයේ ය.

සතර වැනි වගීය.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒකීභාවයට ගියා වූ ස්පර්ශාදී මේ යථොක්ත ධර්මයන්ගේ නානා කරණයන් වෙන් වෙන් කොට බෙදා ‘මේ ස්පර්ශය, මේ වේදනාවය, මේ සංඥාවය, මේ චේතනාවය, මේ විඤ්ඤාණය, මේ චිත්තකය, මේ විචාරය’ යි කියා දක්වන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒකීභාවයට ගියා වූ මේ ධර්මයන්ගේ ‘මේ ස්පර්ශය, මේ වේදනාවය, මේ සංඥාවය, මේ චේතනාවය, මේ විඤ්ඤාණය, මේ චිත්තකය, මේ විචාරය’ යි කියා නානාකරණයන් දක්වා අඟවන්නට නො හැක්කේ ය” යි කීසේක.

“උපමාවක් කර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම්සේ රජ්ජුරුවන්ගේ රස කරණ අරක්කැමිතෙම (66) යම් මසක් හෝ රසයක් හෝ කරන්නේ වී නම්, හෙතෙම ඒ රසයෙහි දීඛිරිත්, ප්‍රක්ෂෙප කරන්නේ ය. ලුණුත් ප්‍රක්ෂෙප කරන්නේ ය. ඉඟුරුත් බහා ලන්නේ ය. දුරුත් බහා ලන්නේ ය. මිරිසුත් බහා ලන්නේ ය. සෙසු ප්‍රකාර වූත් රසවත් දෙය බහා ලන්නේ ය. මෙසේ රසවත් කොට සද රජහට පිරිනමාලූ කල්හි රජ්ජුරුවෝ ඕහට ‘එම්බල පුරුෂය, මට මේ දීඛිරෙහි රස ගෙන දෙව. ලවණයාගේ රස ගෙන දෙව. ශාංගවෙරයාගේ රසය මට ගෙන දෙව. දුරුරසය මට ගෙන දෙව. මිරිසරසය මට ගෙන දෙව. මෙහි බහාලූ සියල්ලෙහි ම රසයන් මට ගෙන දෙව’ යි මෙසේ කියන්නේ වී නම්, මහරජානෙනි, එක ම රසභාවයට ගියා වූ ඒ රසයන්ගේ රසය වෙන් වෙන් කොට ඇඹුල් බව හෝ තික්ත බව හෝ කටුක බව හෝ කසට බව හෝ මධුර බව හෝ ගෙන හැර දෙන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ඒකීභාවයට ගියා වූ ඒ රසයෙන් රසය ඇඹුල්බවක් වත් ලුණු බවක් වත් තික්තබවක් වත් කටුක බවක් වත් කසට බවක් වත් මධුරබවක් වත් වෙන් වෙන් කොට ගෙන හැර දෙන්නට නො හැකි වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් ස්වකීය වූ ලක්ෂණයෙන් ම වැටහෙන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒකීභාවයට ගියා වූ මේ ස්පර්ශාදී ධර්මයන්ගේ ස්පර්ශය නම් මේ¹ ය, වේදනාව නම් මෝ ය, සංඥා නම් මෝ ය, චේතනාව නම් මෝය, විඤ්ඤාණය නම් මෝ²ය, චිත්තකය නම් මේ²ය, විචාරය නම් මේ²ය” යි කියා නානාකරණයන් වෙන් වෙන් කොට දක්වා අඟවන්නට නො හැකි වන්නේ ය. එසේ නමුත් ස්වකීය ස්වකීය ලක්ෂණයෙන් වැටහෙන්නාහු ය” යි වදළසේක. එකල “කල්ලොසි හන්තෙ නාගසෙන” යි කියා ස්තුතී කළහ.

නාගසෙනතෙරුන් වහන්සේත් සිතනසේක්:- “මේ රජහු විසින් බොහෝ ප්‍රශ්නයෝ අසන ලද්දහු ය. මා විසින් ස්වල්පතර ප්‍රශ්නයක් විචාල මැනවැ” යි සිතා

¹ ඉස්මක්-සමහර පොත්හි

² මෝ

“මහරජානෙනි, ලුණු වක්ෂුර්විඥෙය ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ලුණු ඇසට දැනෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මනා කොට ම සිත් එලවා දැන ගනුව” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කිමෙක් ද? ලුණු ජීවිතාවිඤ්ඤෙයා ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, දිවට දැනෙන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කිමෙක් ද? සියලු ම ලුණුජාතිය දිවෙන් ම දැන ගන්නේ ද?” යි කීහ. “එසේය මහරජානෙනි, සියලු ම ලුණු දිවෙන් ම දැන ගන්නේ ය” යි කීසේක. “ඉදින් ස්වාමීනි, සියලු ම ලුණු දිවෙන් ම දැන ගන්නේ වී නම්, කුමක් පිණිස වෘෂභයෝ ඒ ලුණු ගැලින් ගෙන එන්නාහු ද? ලුණු ම ගෙනා යුතු නොවේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ගැල් ගොන් ආදිය නැති ව ලුණු පමණක් ගෙන එන්නට නො හැක්කේ ය. මෙකී ධර්මයෝ ලුණු ගෝණි යනාදී වශයෙන් එකී භාවයට ගියාහු ය. හැසිරීම නානාත්වයට ගියාහු ය. ලුණු භාරභාවය වන්නේ ය. ‘මහරජානෙනි, ලුණු තරාදියෙන් කිරන්නට හැකි වේ ද?’ යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ලුණු කිරන්නට හැකි වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ ලුණු තරාදියෙන් කිරා පියන්නට නො හැක්කේ ය. ලවණයාගේ භාරභාවය තරාදියෙන් කිරණු ලබන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

**සකලජනමනොනන්දනීය වූ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ
මේ සද්ධර්මාදසයෙහි මිලින්දරාජ නාගසේන
මහාප්‍රශ්නයෝ නිමියාහු යි.**

(67) නැවැතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් මේ පඤ්චායතනකෙනෙක් ඇද් ද, කිමෙක් ද, වක්ඛායතනාදී ඒ පඤ්චායතනයෝ ඔවුනොවුන්ගේ නොයෙක් කර්මයෙන් උපන්නාහු ද? නොහොත් එක ම කර්මයෙකින් උපන්නාහු ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඔවුනොවුන්ගේ නොයෙක් කර්මයෙන් උපන්නාහු ය. එක ම කර්මයකින් නො උපන්න” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කුමක් සිතන්නහු ද? එක ම කෙනක මහවී හැල්වී ආදී වූ බිජු පස්වර්ගයක් වපුරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ නොයෙක් බීජයන් වැඩී පැසෙන කල වර්ග ජාති ලෙසින් වෙන් වෙන් ව නොයෙක් එල උපදින්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ඒ ඒ ජාති ලෙසින් ම ඒ ඒ එල උපදින්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් මේ පඤ්චායතනකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ආයතනයෝ ඔවුනොවුන්ගේ නොයෙක් කර්මයෙන් ම උපන්නාහු ය. එක ම කර්මයකින් නූපන්න” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවැතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් සියලු මනුෂ්‍යයෝ එක සම නො වන්නාහු ද? සමහර කෙනෙක් මන්දයුෂ්කයෝ ය. අනෙක් කෙනෙක් දීර්ඝායුෂ්කයෝ ය. සමහර කෙනෙක් බොහෝ ආබාධ ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් අල්පාබාධ වූහ. සමහර කෙනෙක් දුර්වර්ණ ඇත්තාහ. සමහර

කෙනෙක් යහපත් වූ වර්ණ ඇත්තාහු ය. සමහර කෙනෙක් අල්පෙශාධය වෙති. සමහර කෙනෙක් මහෙශාධයෝ ය. සමහර කෙනෙක් මන්දභෝගීහ. සමහර කෙනෙක් මහත් භාග ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් හීනකුල ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් මහත් වංශ ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් ස්වල්ප නුවණ ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් මහත් ප්‍රඥව ඇත්තාහු ය"යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ "මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි සියලු ම වෘක්ෂයෝ එකසම නො වන්නාහු ද? අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් ඇඹුල් රස ඇත්තාහ. අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් ලවණරස ඇත්තාහ. අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් තික්තරස ඇත්තාහ. අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් කටුකරස ඇත්තාහ. අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් කසටරස ඇත්තාහ. අන්‍යවෘක්ෂකෙනෙක් මධුර රස ඇත්තාහු ය"යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, බීජජාතීන්ගේ වෙන් වෙන් කාරණාවෙන්දැයි සිතමි"යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුශලාකුශලකර්මයන්ගේ නානාකරණයෙන් සියලු ම මනුෂ්‍යයෝ එකසම නො වූහ. සමහර කෙනෙක් මන්දයුෂ්කයෝ ය. සමහර කෙනෙක් දීර්ඝායුෂ්කයෝ ය. සමහර කෙනෙක් බොහෝ වූ රෝගාබාධ ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් අල්පාබාධ ඇත්තාහ. සමහර කෙනෙක් දුර්වර්ණ වූහ. සමහර කෙනෙක් යහපත්වර්ණ ඇත්තාහු ය. සමහර කෙනෙක් අල්පෙශාධය වූහ. සමහර කෙනෙක් මහෙශාධය වූහ. අනික් කෙනෙක් අල්පභෝගී වූහ. අන්‍ය වූ කෙනෙක් මහාභෝගී වූහ. සමහර කෙනෙක් නීච කුලීන වූහ. සමහර කෙනෙක් මහාකුලීන වූහ. අන්‍යකෙනෙක් දුෂ්ප්‍රාඥ වූහ. අන්‍යකෙනෙක් ප්‍රඥවත් වූහ. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජෝත්තමයානන්වහන්සේ විසින් සුභ නම් මාණවකයාහට 'මානවකය, සත්වයෝ කර්මය ම ස්වකීය කොට (68) ඇත්තාහ. කර්මය ම දයාදය කොට ඇත්තාහ. කර්මය ම උත්පත්ති කොට ඇත්තාහ. කර්මය ම බන්ධු කොට ඇත්තාහ. තමන් කළ කර්මය ම පිළිසරණ කොට ඇත්තාහ. කර්මයතෙම මේ හීනප්‍රණීතභාවය පිණිස සකල සත්වයන් විභජනය කරන්නේ ය" යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය"යි කියා මේ ශ්‍රීමුඛපාලිය ගෙන හැර දක්වා ලූසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ අතිප්‍රසන්න ව "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ"යි සතුති කළහ.

නැවැත්වූ රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ 'කිමෙක් ද, මහරජ, මේ වර්තමාන වූ දුක්ඛය නිරුද්ධ වේ ද, අනික් අනාගත වූ දුක්ඛ නො උපදී ද, මෙම අර්ථය පිණිස අපගේ ප්‍රවුජ්‍යාව වන්නේ ය"යි කියා කීසේක් නො වේ ද? කිමෙක් ද? පළමු කොට වීර්ය කිරීමෙන් ද? නොහොත් සම්ප්‍රාප්ත වූ කාලයෙහි වීර්ය කට යුතු ද?"යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ කියනසේක්:- "මහරජානෙනි, සම්ප්‍රාප්තකාලයෙහි කරණ ලද වීර්යතෙම අකර්තව්‍ය වන්නේ ය. පළමු කොට ම කරණ ලද වීර්ය ම කර්තව්‍ය වන්නේ ය" යි කීසේක. "උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ"යි කීහ. "මහරජානෙනි, හේ කුමක් නම් සිතන්නහු ද? යම් කලෙක තෙපි පැන් පිපාසිත වන්නහු වූ නම්, එකල තෙපි 'පැන් පානය කෙරෙමි'යි කියා ලිඳක් කොටවන්නහු ද? පොකුණක් සාරවන්නහු ද"යි විචාළසේක. "නැත; ස්වාමීනි"යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සම්ප්‍රාප්ත කල්හි වීර්ය අකර්තව්‍ය වන්නේ ය. පළමු කොට ම කරණ ලද වීර්ය ම

කර්තව්‍ය වන්නේ ය"යි කීසේක. "නැවතත් උපමාවක් කර වදාල මැනවැ"යි කීහ. "මහරජානෙනි, හේ කුමක් සිතන්නහු ද? යම් කලෙක තෙපි ක්ෂුද්‍රාවෙන් පීඩිත වන්නහු වූ නම් එකල්හි තෙපි 'බත් අනුභව කෙරෙමි'යි සිතා කුඹුරක් සාවා පියන්නහු ද? ඇල් රොපණය කරවන්නහු ද? ධාන්‍යජාති ගෙන්වා රැස් කරන්නහු ද"යි විවාලසේක. "නැත; ස්වාමීනි"යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සම්ප්‍රාප්ත කල්හි ව්‍යායාමය අකර්තව්‍යය වන්නේ ය. පළමු කොට කරණ ලද ව්‍යායාමය කාන්‍යසාධක වන්නේ ය"යි කීසේක. "නැවැතත් උපමාවක් කර වදාල මැනවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, හේ කුමක් සිතන්නහු ද? යම් කලෙක තොපට සංග්‍රාමයක් පැමිණියේ වී නම් එකල්හි තෙපි නුවර වට දියඅගල කරවන්නහු ද? ප්‍රාකාරය කරවන්නහු ද? දෙරටුව කරවන්නහු ද? මුරපැල කරවන්නහු ද? ධාන්‍යජාතීන් ගෙන්වා රැස් කරන්නහු ද? ඒ යුද්ධයට යන දවස්හි තෙපි ඇතුන් නැඟීමෙහි හික්මෙන්නහු ද? අශ්වශිල්පයෙහි හික්මෙන්නහු ද? රථ නැඟීමෙහි හික්මෙන්නහු ද? ධනුශ්ශිල්පයෙහි හික්මෙන්නහු ද? ඛනිගමුණ්ටිග්‍රහණයෙහි හික්මෙන්නහු ද?" යි විවාලසේක. "නැත; ස්වාමීනි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම 'අනුපාදනිර්වාණය සම්ප්‍රාප්ත කල්හි වීර්ය කෙරෙමි'යි සිතා කල් යවා කරණ ව්‍යායාමය අකර්තව්‍ය වන්නේ ය. පළමු කොට ම කරණ ලද ව්‍යායාමය කාන්‍යසාධක වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද වදාරණ ලදී:-

(69) "පටිගච්චෙව නං කයිරා-යං ජඤ්ඤ හිතමත්තනො,
න සාකට්ඨචිත්තය-මන්නා ධිරො පරක්කමෙ.

"යථා සාකට්ඨො නාම¹-සමං හිත්වා මහාපථං,
විසමං මග්ගමාරුය්හ-අක්ඛච්ඡින්නො² වඤ්ඤායති.

"එවං ධම්මා අපක්කම්ම-අධම්මමනුචත්තිය,
මඤ්ඤ මච්චුමුඛං පත්තො-අක්ඛච්ඡින්නො² ව සොචති"²

යනාදීන් යම් බඳු වූ අනුපාදනිර්වාණය ලැබීමට පළමු කොට ම තමහට යම් වැඩක් දන්නා වූ මන්ත්‍රණශක්තියෙන් යුක්ත වූ ප්‍රඥාවත් පුරුෂතෙම අනුන් විසින් සිහි කරවන සාකට්ඨචිත්තය³ බලා නො හිඳ ඒ අනුපාදනිර්වාණයට වීර්ය කරන්නේ ය. යම් සේ ගැල් පදනා සාකට්ඨ නම් පුරුෂතෙම සම වූ මහාමාර්ගය හැර විසම වූ මාර්ගයට ගැල නගා පැමිණ ගැලෙහි අකුර බිඳමින් චිත්තවික්ෂෙපයට පැමිණෙන්නේ

¹ 'පන්ථං'-සංයුක්තනිකාය
² 'ඤ්ඤායති'-සංනි
³ මෙහි පරිවර්තනය වැරදිය

වන්නේ ද, එපරිද්දෙන් ම නුවණ මද අඥනතෙම කුශලධර්මය කෙරෙන් පහ ව අධර්මයෙහි හැසිර මරුමුඛයට පැමිණෙමින් ගැලෙහි අකුර බිඳී ශෝක පත් වූ පුරුෂයා මෙන් ශෝක කරන්නේ ය” යි මෙසේ කී කල්හි රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොව ප්‍රකෘතිගින්නට වඩා නිරයෙහි ගිනි මහත් භයානක වන්නේ ය. ප්‍රකෘති ගින්නෙහි කුඩා ගල්කැටයක් බහා ලමින් දවසක් මුළුල්ලෙහිත් උෂ්ණයෙන් පීඹ දවනු ලබන්නේ විනාශයට නො යන්නේ ය. නරකාග්නියෙහි බහා ලන ලද්ද වූ මහත් වූ උඩුමහල්ගෙයක් පමණ ගලක් වී නමුත් ක්ෂණයකින් විනාශයට යන්නේ ය යි නුඹ වහන්සේ කියනසේක. ඒ මේ වචනය නො අදහමි. මෙසේ ද වනාහි ඒ නරකයෙහි උපන්නා වූ යම් සත්ව කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ නිරිසත්වයෝ නොයෙක් වර්ෂසහස්‍රයෙහි නිරයෙහි පැසෙමින් විනාශයට නො යන්නෝ ය යි කියාත් නුඹවහන්සේ කියන සේක. ඒ වචනයත් මම නො අදහමි” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ කියනසේක, “මහරජානෙනි, තෙපි කුමක් සිතන්නහු ද? යම් ඒ දැනීමෝරා¹ කෙනෙක් කිඹුල්දෙනු කෙනෙක් කැස්බිනිකෙනෙක් මොනරදෙනුකෙනෙක් පරෙව්දෙනු කෙනෙක් ඇද් ද, කිමෙක් ද? ඒ නිරිසත්වයෙහි කර්කශ වූ ගල් හා බොරළුගල් කන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, කන්නාහු ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජ, ඒ බොරළුගල් ආදිය ඔවුන්ගේ කුක්ෂියෙහිදී උදරාභ්‍යන්තරගත ව විනාශයට ජීර්ණභාවයට යන්නාහුද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, විනාශයට යන්නාහු ය” යි කීහ. “ඔවුන්ගේ කුක්ෂියෙහි යම් දරුගැබක් ඇද්ද, ඒ දරුගැබක් විනාශයට යේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “කවර කාරණයකින්ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අධික කර්ම බැවින් දරුගැබ විනාශයට නො යන්නේ ය යි සිතමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කර්මය අධික බැවින් නිරිසත්වයෝ අනෙකවර්ෂකොටිසහස්‍රයෙහි නරකයෙහි පැසෙන්නාහු විනාශයට නො යෙති. එහි ම උපදිති. එහි ම වැඩෙති. එහි ම මියෙති. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් වූ ත්‍රිභුවනාචාර්යයන් වහන්සේ විසින් (70) මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. ‘මහරජානෙනි, යම්තාක් කල් ඒ පාපකර්මය විනාශ නො වේ ද, ඒ තාක් කල් ඒ නිරිසත්වතෙම කාලක්‍රියා නො කරන්නේ ය’ යි වදාළසේකැ” යි කියා ශ්‍රීමුඛපාලිය ගණන හැර දක්වා ලූසේක.

ඒ අසා, රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නැවැත් උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතන්නහු ද? යම් ඒ සිංහදෙනුකෙනෙක් ඇද් ද, ව්‍යාසුදෙනු දිව්දෙනු සුනබදෙනු කෙනෙක් ඇද් ද, කිමෙක් ද? ඔවුහු කර්කශ වූ මිනීඇට හා මස් අනුභව කරන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මිනීඇට

¹ මෝරුන්

ආදිය අනුභව කරන්නාහු ය”යි කීහ. “කිමෙක් ද, ඔවුන්ගේ කුක්ෂියෙහි උදරාභ්‍යන්තරයට ගියා වූ ඒ අස්ථිආදිය විනාශයට-ඡීර්ණභාවයට යන්නාහු ද?” යි විචාල සේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, විනාශයට යන්නාහු ය” යි කීහ. “ඔවුන්ගේ කුක්ෂියෙහි යම් දරුගැබක් ඇද් ද, ඒ දරුගැබක් විනාශ ව යේ ද යි විචාලසේක. “නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ. “හේ කවර කාරණයෙකින් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, කර්මය අධික හෙයින් දරුගැබ විනාශයට නො යන්නේ ය යි සිතමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කර්මය බලවත් බැවින් නිරාදූක් විදින නිරිසත්වයෝ අනෙකවර්ෂගත සහසුයෙහි නරකයෙහි පැසෙන්නාහු විනාශයට නො යන්නාහු ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නැවැත් බොහෝ සේ උපමාවක් කර වදල මැනැවැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? තොපගේ මේ යොනකදෙසයෙහි උපන් යම් ඒ යොනකසුබ්බමාලිනී කෙනෙක් ඇද් ද ක්ෂත්‍රියසුබ්බමාලිනී කෙනෙක් ඇද් ද, බ්‍රාහ්මණසුබ්බමාලිනී කෙනෙක් ඇද් ද, ගෘහපතිසුබ්බමාලිනී කෙනෙක් ඇද් ද, කිමෙක් ද? ඒ ස්ත්‍රීහු කර්මය වූ කැවිලි ආදිය හා මස් ආදිය අනුභව කරන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, අනුභව කරන්නාහු ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද! ඒ ස්ත්‍රීන්ගේ කුක්ෂියෙහි උදරාභ්‍යන්තරයට ගියා වූ ඒ කැවිලි ආදිය දිරා විනාශයට යන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය. ස්වාමීනි, විනාශයට යන්නේ ය”යි කීහ. “ඒ ස්ත්‍රීන්ගේ ගර්භයෙහි යම් දරුගැබක් ඇද් ද, ඒ දරුගැබක් විනාශයට යේ ද?” යි විචාලසේක. නැත ස්වාමීනි,” යි කීහ. “කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ‘කර්මය අධික බැවින් විනාශයට නො යන්නේ ය’ යි සිතමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කර්මය අධික බැවින් නරකයෙහි වසන නිරිසත්හු අනෙකවර්ෂගතසහසුයෙහි නිරයෙහි පැසෙන්නාහු විනාශයට නො යන්නාහු ය. එහි ම උපදිති. එහි ම වැඩෙති. එහි ම වධයෙන් මියෙති. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය අප භාග්‍යවත් වූ අවින්තෙයාරුචීන් වහන්සේ විසින් ‘සො න තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපං කම්මං වෘන්තිහොති’ යි යනුවෙන් මෙසේ වදරණ ලද” යි කියා සද්ධර්ම සාක්ෂියක් ගෙන හැර දක්වා වදලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මිහිරිකොට කියන ප්‍රශ්නකථාවෙහි දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මේ මහා පෘථිවිය ජලයෙහි පිහිටන ලද්දේ ය. ඒ ජලය වාතයෙහි පිහිටන ලද්දේ ය. වාතයතෙම යට අජටාකාශයෙහි පිහිටන ලද්දේ ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. මම මේ වචනයන් නො අදහමි” යි කීහ. (71) එකල තෙරුන් වහන්සේ ඩබරාවකින් පැන් ගෙන “මහරජානෙනි, යම් සේ මේ චතුර වාතයෙහි ධරණ ලද ද, එපරිද්දෙන් ම ඒ ජලපොළෝ සංඛ්‍යාත වූ ඒ මහචතුරත් මහත් වූ වාතයෙන් ධරණ ලද්දේ ය”යි කියා මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ට අවබෝධකරවා වදලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ”යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

¹ කිමෙක්ද වනාහි

නැවැත්වීමේ රජයේ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිරොධ ය යි කියන ලද සර්වසංස්කාරප්‍රවාත්තිධර්මයන්ගේ නිරුද්ධ කිරීම නිර්වාණය ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, නිරුද්ධිය නිර්වාණය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිරොධය නිර්වාණය වූයේ කෙසේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මහත් වූ ක්ලේශයන් ඇති බැවින් පාඨග්ජන නම් වූ සියලු ම අඥන පාඨග්ජනයෝ වනාහි අනාදිමත් සසර බොහෝ කරණ හෙයින් ආයතන නම් වූ ඒ අධ්‍යාත්මිකබාහිරායතනයෙහි විශේෂයෙන් ම සතුටු වෙති. විශේෂයෙන් ම ගුණ කියති. එහි ම බැස සිටිති. වක්ඛායතන රූපායතනාදී ද්වාදශායතන නමැති මහජදකසොතයෙන් සංසාරමුහුදට ගෙන යනු ලැබෙති. ජාති ජරා මරණ සොකයෙන් හා හැඬීමෙන් දුක්දෙමිනසින් උපායාසයෙන් නො මිදෙති. එහෙයින් සියලු ම සංසාරදුක්ඛයෙන් නො මිදෙන ලද්දහු ය යි කියමි. මහරජානෙනි, රූප ශබ්දදියෙහි දෙප ඇසීමෙන් ශ්‍රැතවත් වූ ආර්යශ්‍රාවකතෙම වනාහි ආධ්‍යාත්මිකබාහිරායතනයන් කෙරෙහි සන්තොෂ නො වන්නේ ය. කිසි ගුණයක් නො කියන්නේ ය. ආයතනයෙහි බැස නො සිටින්නේ ය. ඒ වක්ෂුරාදී ද්වාදශායතනයන්හට සන්තොෂ නො වන්නා වූ එහි ගුණ නො කියන්නා වූ එහි බැස නො සිටින්නා වූ ඒ ආර්යශ්‍රාවකයාගේ කාම තෘෂ්ණාදී වූ අශ්ටෝත්තරශතප්‍රභෙද වූ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ තෘෂ්ණා නිරොධය හෙතු කොට ගෙන උපාදන ය යි කියන ලද කිඹුලා කටින් ඩැහැ ගත් දෙයක් හරවා ගත නො හැක්කා සේ, යම්කිසි කා විසිනුත් කියා හරවා ගත නො හැක්කා වූ පඤ්චකාම, මිත්‍යාදෘෂ්ටි, ගොශීලාදී බාහිරශීලය, ආත්මය ඇතැ යි කියා ගැණීම ය යන මෙහි අරමුණු දැඩි කොට ගැණීම නිරුද්ධ වන්නේ ය. ඒ කාමුපදනය, දිට්ඨපාදනය, සීලබ්බතුපාදනය, අත්තවාදුපාදනය යන චතුර්විධ වූ උපාදනයන්ගේ නිරොධය හෙතු කොට ගෙන කාමහවාදී ත්‍රිවිධභවයාගේ නිරුද්ධිය වන්නේ ය. ඒ ත්‍රිවිධභවයාගේ නිරොධය හෙතු කොට ගෙන දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යාදී උත්පත්ති ජාතියාගේ නිරුද්ධිය වන්නේ ය. ඒ ජාතියෙහි නිරොධය හෙතු කොට ගෙන ජරා මරණ සොක හැඬීම හා දුඃඛ දොෂර්මනසා උපායාසයෝ නිරුද්ධ වෙති. මෙසේ මේ සියලු ම සංසාර දුඃඛසමූහයාගේ නිරුද්ධත්වය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ වනාහි සර්වසංස්කාරප්‍රවාත්තිධර්මයන්ගේ නිරොධයතෙම නිර්වාණ ය” යි වදළසේක. එකල රජයේ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අති දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත්වීමේ රජයේ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු ම සත්වයෝ නිර්වාණය ලබන්නාහු ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සියලු සත්වයෝ ම නිර්වාණය නො ලබති. එතෙකුදු වුවත් මහරජානෙනි, යමෙක් මනා කොට පිළිපදිමින් දැන ගත යුතු ධර්මයන් දැන ගණි ද, (72) පරිඤ්ඤාය වූ දුඃඛසත්‍යධර්මයන් දුකැ යි කියා දැන ගණි ද, දුරු කළ මනා වූ සමුදයසත්‍යධර්මයන් දුරු කෙරේ ද, භාවිත කළ මනා වූ මාර්ග සත්‍යධර්මයන් භාවිත කෙරේ ද, සාක්ෂාත් කළ යුතු වූ නිරොධසත්‍ය ධර්මයන් සිද්ධ

කෙරේ ද, ඒ උත්තම පුරුෂතෙම නිර්වාණසම්පත්තිය ලබන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවැත්වූ රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් නිර්වාණය නො ලබා නම්, ඒ පුරුෂතෙම නිර්වාණය සැප ය යි කියා දනී ද?” යි විචාළහ. “එසේ ය; මහරජානෙනි, යමෙක් තෙම නිර්වාණය නො ලබා ද, ඒ පුරුෂතෙම නිර්වාණය සැප ඇතැ යි කියා දන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිවන් නො ලබන්නා වූ පුරුෂතෙම ‘නිර්වාණය සැප ඇතැ’ යි කියා කෙසේ දනී ද?” යි කීහ. මහරජානෙනි, හේ කුමක් සිතන්නහු ද? යම් කෙනෙකුන්ගේ කන් නාසා හස්ත පාද සිඳිනා නො ලද්දේ වී නම්, මහරජානෙනි, නො සිඳිනා ලද හස්තපාදයන් ඇති ඒ සත්වයෝ අත් පා කැපීම දුක්ඛවෙදනා ඇතැ යි කියා දන්නාහු ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, දනිති” යි කීහ. “කෙසේ දනිද් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, අත් පා කපන ලද්ද වූ සෙසු සත්වයන්ගේ හැඬීම් හා විලාපශබ්දයන් අසා ‘අත් පා කැපීම ඉතා දුකැ’ යි කියා දන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කෙනෙකුන් විසින් අමාතමහානිර්වාණය දක්නා ලද ද, ඔවුන්ගේ උදන ප්‍රීතිවාක්‍ය ශබ්දයන් අසා ‘නිර්වාණය සැප ඇතැ’ යි කියා දනිති” යි වදළ සේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “කල්ලොසි භන්නෙ නාගසෙන” යි ස්තුති කළහ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ
ශ්‍රීසද්ධර්මාදාසයෙහි සතරවන වර්ගය නිමියේ ය.

පස්වන වර්ගය

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස; නුඹ වහන්සේ විසින් සර්වඥ වූ බුදුවරතෙම දක්නා ලද්දේ ද?” යි කීහ. “නැත, මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “එසේ වී නම් නුඹවහන්සේගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ විසින් බුදුවරතෙම දක්නා ලද්දේ ද?” යි කීහ. “නැත, මහරජානෙනි,” කීසේක. “එසේ වී නම් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘සර්වඥතෙම නැතැ’ යි කීහ. “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, හිමාලයෙහි වූ ඌහා නම් ගංගාව තොප විසින් දක්නා ලද්දේ ද?” යි කීසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. නැවැත් තොපගේ පියානන් විසින් ඌහා නදිය දක්නා ලද්දේ ද?” යි කීසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “එසේ වී නම්, ‘මහරජානෙනි, ‘ඌහා නම් ගංගාතෙම නැතැ’ යි කීසේක. “ඇත, ස්වාමීනි, එනම් ගංගාවක් කිසි සේත් මා විසින් ඌහා නදිය නුදුටුයේ නමුත් මාගේ පියානන් විසින් ඌහා නදිය නො දක්නා ලද්දේ වී නමුත් එතෙකුදු වුවත් ඌහා නදිතොම ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කිසිසේත් මා විසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නො දක්නා ලද්දේ වී නමුත්, මාගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ විසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නො දක්නා ලද්දේ වී නමුත්, එතෙකුදු වුවත් භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් (73) වහන්සේ ඇතැ” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “කල්ලොසි භන්තෙ නාගසෙන” යි කියා සතුටු වූහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේක් ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පෙර නුදුටුවා වූ සර්වඥයන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේකැ” යි කියා නුඹ වහන්සේ කෙසේ දන්තාසේක් ද?” යි විචාළහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් නම් සිතන්නහු ද? යම් කෙනෙකුන් විසින් මහාසමුද්‍රයතෙම පෙර නො දක්නා ලද්දේ වී නම්, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රය වනාහි මහත් වූයේ ය. ගම්භීර වූයේ ය. අප්‍රමාණ වූයේ ය. බැස එතෙර විය නො හැක්කේ ය. යම් තැනෙක්හි මේ පඤ්චමහා ගංගාවෝ නිරන්තරයෙන් සමාගමයට පැමිණෙද් ද, ඒ නදීහු කවරහු ද? “ගංගා ය, යමුනා ය, අවිරවතී ය, සරහු ය, මහී ය යන මේ පඤ්චමහා ගංගාවෝ ඒ මුහුද කරා පැමිණෙති. එසේ නමුත් ඒ මහාසමුද්‍රයාගේ ඌහා බවක් හෝ පිරෙණබවක් හෝ නො ම දූනෙන්නේ ය. නො පෙණෙන්නේ ය’ යි කියා සමුද්‍රය නුදුටු ඒ ජනයෝ දනිද් ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, දනිති” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පිරිනිවියා වූ මහානුභාව සම්පන්න වූ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා දූක අප භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ අනුත්තර වූසේකැ යි කියා දනිමි” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අති දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේකැ යි කියා දූත ගන්ට හැකි වේ ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි,

අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේකැ යි කියා දැන ගන්ට හැකි වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ අනුත්තර වූසේකැ” යි කියා කෙසේ නම් දැන ගන්ට හැකි වේද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පෙර වූ දෙයක් කියමි:- පළමු තිස්ස නම් තෙරණු කෙනෙක් මේ නුවර ලියනාවාර්ය වූසේක. දැන් කාලක්‍රියා කරණ ලද ඕහට බොහෝ වූ අවුරුදු ගණනක් ඉකුත් විය. ඒ තෙරුන් වහන්සේ කෙසේ දැනෙන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, උන්වහන්සේගේ අකුරු ලියමන කරණ කොට ගෙන දැන ගණුම්හ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක්තෙම ධර්මය දකී නම්, ඒ පුරුෂතෙම ‘භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ නිරුත්තර වූසේකැ’ යි කියා දන්නේ ය. ‘මහරජානෙනි, ධර්මය වනාහි අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දෙශනා කරණ ලද්දේ ය’ යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ ‘ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ’ යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් සද්ධර්මයතෙම දක්නා ලද්දේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, නො දක්නා ලද මාර්ගයෙක් වී නම් කෙසේ හැසිරෙණු ලැබේ ද? බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් දෙශනා කරණ ලද නෙන්ති නම් වූ විනය ධර්මදෙශනයෙහි ද, බුදුන් විසින් පණවන ලද ශික්ෂාපදප්‍රඥප්තියෙහි ද ශ්‍රාවකයන් විසින් දිවිහිමියෙන් හැසිරිය යුතු නො වේ ද” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවැත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ආත්මභාවය අන් තැනකට යන්නේත් නැත. අන් තැනක (74) උපදින්නේත් ඇද්ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අන් තැනකට යන්නේත් නැත. අන් තැනක උපදිනවාත් ඇතැ” යි වදලසේක. “ස්වාමීනි, ‘අන් තැනකට නො යන්නේත් අන් තැනක උපදින්නේත් කෙසේ ද’ යි උපමාවක් කර වදල මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි යම් පුරුෂයෙක් තෙම ප්‍රදීපයකින් ප්‍රදීපයක් දල්වා ගත්තේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ප්‍රදීපය අනික් ප්‍රදීපය කෙරෙන් නික්ම ආයේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ කය යන්නේත් නැත. අන් තැනක උපදිනවාත් ඇතැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නැවැත් උපමාවක් කර වදල මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ලදරු වයස් ඇත්තා වූ තෙපි ශාස්ත්‍ර උගන්නා වූ ශ්‍රේණිකාවාරීන්ගේ සමීපයෙහි කිසියම් ශ්‍රේණිකයක් උගන්නා ලද්දේ නො වේ ද? ඒ දන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීනි, දන්නෙමි” යි කීහ. ‘කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ ශ්‍රේණිකයතෙම ගුරුන් කෙරෙන් නික්ම ආයේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ආත්මභාවය අන් තැනකට යන්නේත් නො වෙයි. අන් තැනක ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණය කරන්නේත් ඇතැ” යි වදලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවැත්වීමේ රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වෙදගු නම් ආත්ම සංඛ්‍යාත ප්‍රාණචයෙක් ලැබේ ද?” යි විචාලෝ ය. එකල තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, පරමාර්ථ වශයෙන් වනාහි වෙදගු නම් ආත්මකෙනෙක් නො ලැබෙති” යි කීසේක. එවිටත් රජයට “කල්ලොසි භන්තෙ නාගසෙන” යි කියා ස්තුති කළහ.

නැවැත්වීමේ රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සත්වයෙක් තෙම මේ නාමරූපශරීරයෙන් අනික් ශරීරයකට යේ ද, එබඳු වූ කිසි සත්වයෙක් ඇද් ද?” යි කීහ. “නැත මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ශරීරයෙන් අනික් ශරීරයකට යන්නා වූ සත්වයෙක් නැත් නම්, සත්වතෙම පාපකර්මයෙන් මිදෙන ලද්දේ වන්නේ නො වේ ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ඉදින් අනික් තැනක නො පිළිසිඳ ගන්නේ වී නම් පාපකර්මයෙන් මිදෙන ලද්දේ වෙයි. මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් අනික් තැනක පිළිසිඳ ගන්නේ ද, එහෙයින් අකුශල කර්මයෙන් නො මිදෙන ලද්ද” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි යම් පුරුෂයෙක් තෙම අන්‍යතරපුරුෂයෙකුගේ අඹ සොරකම් කෙළේ වී නම්, කිමෙක් ද, ඒ පුරුෂතෙම වධප්‍රාප්ත වේ ද?” යි විචාළ සේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, වධප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ අඹ ස්වාමියා විසින් යම් අඹබීජකෙනෙක් රොපණය කරණ ලද ද, ඒ අඹබීජයන් ඒ අඹ සොර පුරුෂතෙම නො ම සොරකම් කෙළේ ය. කුමක් නිසා වධප්‍රාප්ත වන්නේ ද?” යි විචාළ සේක. “හැයි, ස්වාමීනි, ඒ පෙර රොපණය කළ අඹඇට නිසා ඒ පසු ව පල ගත් අඹ උපන්නේ ය. ඒ නිසා සොරතෙම වධප්‍රාප්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ නාමරූපයෙන් ශොභන වූ කුශලයක් හෝ අශොභන වූ අකුශලයක් හෝ යම් කර්මයක් කෙළේ වී නම්, ඒ කර්මයෙන් අනික් නාමරූපයක් (75) පිළිසිඳ ගන්නේ ය. එසේ හෙයින් පාපකර්මයෙන් නො මිදෙන ලද්දේ ය” යි කීසේක. එකල රජයට “කල්ලොසි භන්තෙ නාගසෙන” යි කියා ස්තුති කළහ.

තවත් ප්‍රශ්නයක් අසනු කැමති රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ නාමරූපයෙන් කුශලකර්මයක් හෝ අකුශලකර්මයක් හෝ කරණ ලද ද, ඒ කුශලාකුශලකර්මයෝ කො තැනහි සිටින්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒ කුශලාකුශලකර්මයෝ පහ ව නො යන්නාහු ඡායාව මෙන් කැටු ව ම යන්නාහු ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ඒ කුශලාකුශලකර්මයෝ වනාහි මෙතැනහි හෝ මෙතැනහි හෝ සිටින්නාහු ය” යි කියා දක්වන්නට හැකි වේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කුශලාකුශලකර්මයෝ මෙතැනහි හෝ මෙතැනහි හෝ සිටින්නාහු ය” යි කියා දක්වන්නට නො හැක්කේ ය” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් නම් සිතන්නහු ද? නො හට ගත් එල ඇති යම් මේ වෘක්ෂජාතියෙක් ඇද් ද, ඔවුන්ගේ එලයෝ ම මේ මේ තැන ඇතැ යි කියා ඒ හට නො ගත් එලයන් දක්වන්නට හැකි වේ ද?” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කේ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො සිඳි පවත්නා සංසාරවෘත්ති සංඛ්‍යාත

සන්තතියෙහි ඒ කුශලාකුශලකර්මයෝ මෙතැන මෙතැන සිටින්නාහු ය යි කියා ඒ කුශලාකුශලකර්මයන් දක්වන්නට නො හැක්කේ ය”යි වදාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් යම් තැනෙක උපදනේ වී නම් එතෙම ‘මම උපදිමි’ යි කියා දන්නේ ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, යමෙක් උපදනේ වී නම්, එතෙම ‘මම උපදිමි’ යි කියා දන්නේ ය” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ සීසා ගොවිතැන් කරණ ගෘහපතියෙක් තෙම පෘථිවියෙහි වී වජ්‍රට යහපත් කොට වැසි වස්තා කල්හි ධාන්‍ය සංඛ්‍යාත වී උපදනේ ය යි කියා දනී ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, දන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් උපදනේ වී නම්, එතෙම ‘මම උපදින්නෙමි’ යි කියා දන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ ඇත්තාහු ම ද?” යි විචාළෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැ” යි කීසේක. එසේ වී නම් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ සර්වඥයන් වහන්සේ මේ මේ තැන හිඳිනාසේකැයි කියා මට දක්වා පියන්නට හැකි වේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුපාදිශෙෂ වූ නිර්වාණධාතුවෙන් පිරිනිවන් පා වදාළසේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙතැන මෙතැන ය යි කියා දක්වන්නට නො පිළිවනැ” යි කීසේක. “උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කුමක් සිතන්නහු ද? දිලියෙමින් ඇවිලෙන්නා වූ මහත් වූ අග්නිස්කන්ධයාගේ විනාසයට ගියා වූ යම් ගිනිදළුවක් ඇද් ද, ඒ මුදුන් ගිනිදළුව මෙතැන හෝ මෙතැන හෝ සිටින්නේ ය යි කියා දක්වන්නට හැකි වේ ද?” යි (76) විචාළසේක. “නො හැක්ක ස්වාමීනි, ඒ ගිනිදළුව නිරුද්ධ ව අදර්ශනයට -එනම් පුවත නැති බවට යන ලද”යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුපාදිශෙෂ වූ නිර්වාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන් පා වදාළසේක. සංසාර නමැති අස්තගිරිපර්වතය ගෙවා වැඩි සේක. භාග්‍යවත් සර්වඥයන් වහන්සේ ‘මෙතැන මෙතැන’ යි කියා දක්වන්නට නො හැක්කේ ය. මහරජානෙනි, චතුර්වේශාරද්‍ය ඥානාදී වූ ධර්මකාය කරණ කොට ගෙන වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ය යි කියා දක්වන්නට හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සද්ධර්මය වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දෙශනා කරණ ලද්දේ ය” යි කීසේක. ඒ අසා රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ස්තුති කළහ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලින්දප්‍රශ්න නම වූ ශ්‍රී සද්ධර්මාදාසයෙහි පස්වන වර්ගය නිමියේ ය.

සවැනි වර්ගය

නැවැත් රජ්ජරුවෝ 'ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහණුන් වහන්සේලාට ශරීරය ප්‍රිය ඇද් ද?' යි කීහ. "මහරජානෙනි, මහණුන් වහන්සේලාට ශරීරය ප්‍රිය නැතැ" යි කීසේක. "එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, කුමක් පිණිස මහණුන් වහන්සේලා තෘෂ්ණාවශයෙන් බැස සිටිනසේක් ලා ද? 'මම ය මාගේ ය' යි කියා මමත්වය කරණසේක් ලා ද?" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, කිසියම්¹ දවසක දී සංග්‍රාමයට ගියා වූ තොපට හිපහරක් වදින්නේ ඇද්ද?" යි විචාළසේක. "එසේ ය. ස්වාමීනි, හිපහරක් වදින්නේ ඇතැ" යි කීහ. "කිමෙක් ද මහරජානෙනි, හීය වැදුණු ඒ වණයතෙම යම් ආලෙපනබෙහෙකින් ආලෙපනයන් කරණ ලැබේ ද, තෙලයෙනුත් ගානු ලැබේ ද? සියුම් මොළොක් වූ වස්ත්‍රකඩිනුත් වෙළනු ලැබේ ද?" යි විචාළසේක. "එසේය, ස්වාමීනි, ඒ වණය ආලෙපයෙනුත් ආලෙප කරණ ලැබෙයි. තෙලිනුත් ගානු ලැබෙයි. සියුම් මොළොක් වූ වස්ත්‍රකඩිනුත් වෙළනු ලබන්නේ ය" යි කීහ. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ආලෙපනබෙහෙකින් ආලෙපනය කරණු ලබන්නා වූ තෙලින් ගානු ලබන්නා වූ සියුම් මොළොක් වූ වස්ත්‍රකඩිනුත් වෙළනු ලබන්නා වූ ඒ වණයතෙම තොපට ප්‍රිය ඇද් ද?" යි විචාළසේක. "අනේ! ස්වාමීනි, වණය මට ප්‍රිය නැත. එතෙකුදු වුවත් මාංසයාගේ නැගීම පිණිස ආලෙපනයෙන් ආලෙපය කරණු ලැබෙයි. තෙලිනුත් ගානු ලැබෙයි. සියුම් වූ මොළොක් වූ වස්ත්‍රකඩින් වෙළනු ලබන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මහණුන් වහන්සේලාට ශරීරය ප්‍රිය නො වන්නේ ය. එසේ නමුත් ශරීරාලයට නො බස්නා ලද්ද වූ මහණුන් වහන්සේලා බ්‍රහ්මචරියානුග්‍රහය පිණිස ශරීරය පරිහරණය කෙරෙති. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් භාග්‍යවත් වූ අප බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් "ශරීරය නම් අසාධ්‍ය වූ වණයකට බඳු වූ උපමා ඇත්තේ ය"යි වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදළ අවවාදය කරණ කොට ගෙන ශරීරාලයට නො බස්නා ලද මහණුන් වහන්සේලා මේ ශරීරය වණයක් මෙන් සිතා (77) ආහාර බෙහෙත් ආදිය දෙමින් පරිහරණය කරණසේක් ලා ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන් විසින් මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේය:-

**"අල්ල වම්මට්ච්ඡන්තො - නවචාරො මහාවණො,
සමන්තතො පග්ගරති - අසුචි පුතිගඤ්ඤො"** යි

යනුවෙන් මේ ශරීරය නම් අල්ලවර්මය යි කියන ලද තෙත් වූ කුණු සමින් වැසී තිබෙන්නේ ය. සෙම් සොටු මල මුත්‍ර කන්කුණු ඇස්කබ නිති වැහෙන නවද්වාරයක්

¹ කවර

ඇත්තේ ය. පිළියම් කොට සුවපත් කළ නො හැකි බැවින් අසාධ්‍යමහවණයක් වැනි වූයේ ය. නුවණැත්තන් විසින් පිළිකුල් කට යුතු බැවින් අසුවිපිඩක් වැනි වූයේ ය. නීති පැතිරෙන්නා වූ දුර්ගන්ධ ඇත්තේ ය. හාත්පසින් නොයෙක් කුණු වැගිරෙන්නේ ය” යි කියා මේ ජනදෙසනාව දක්වා වදාළසේක. එකළ රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිදක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

“නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුරජානන් වහන්සේ සියල්ල ම දැන වදාළසේක් ද? සියල්ල ම දක්නා සේක් ද” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියල්ල ම දක්නාසේකැ” යි කීසේක. “එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කුමක් පිණිස තමන්ගේ ශ්‍රාවකයන්ට අනුපූර්වයෙන් ම වරදක් දුටු විට ම ශික්ෂාපද පණවා වදාරණසේක් ද? පළමු කොට ම ශික්ෂාපද පණවන්නට නපුරු ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ වනාහි මේ නුවර යම් කිසි වෛද්‍යාවාර්යකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ තෙම මේ සියලු පෘථිවියෙහි ඇති සියලු ම බෙහෙත් ජාතීන් දැනී ද?” විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, එබඳු වෙදෙක් ඇතැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ වෛද්‍යාවාර්යයා ගිලන්කමක් සම්ප්‍රාප්ත කළේහි බෙහෙත් පොවන්නේ ද? නොහොත් රොගයක් සම්ප්‍රාප්ත කළේහි බෙහෙත් පොවා ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ගිලන්කමක් සම්ප්‍රාප්ත කාලයෙහි බෙහෙත් පොවන්නේ ය. අසම්ප්‍රාප්තකාලයෙහි බෙහෙත් නො කරන්නේ ය” යි කීහ. “එපරිද්දෙන් ම, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් සර්වඥයන් වහන්සේ සියල්ල ම දක්නාසේක. දුශ්ශිලාදීනවයක් නැති කාලයෙහි ශ්‍රාවකයන්ට ශික්ෂාපද නො පණවන සේක. අසාර්ථකකාර්යයක් සම්ප්‍රාප්ත කළේහි ශ්‍රාවකයන්ට ශික්ෂාපද ‘දිවිහිමියෙන් ම ව්‍යතික්‍රමණය නො කට යුතු ය’ යි කියා පණවා වදාරණසේකැ” යි කීසේක. එකළ රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුරජානන් වහන්සේ සුප්‍රතිෂ්ඨිතපාදතාදී වූ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් සමන්විත වූසේක් ද? විත්‍රාංගුලිතාදී වූ අසුවක් පමණ අනුව්‍යඤ්ජනයෙන් රඤ්ජිත ව සැරහුනුසේක් ද? ස්වර්ණවර්ණ වූ සේක් ද? විශේෂයෙන් ඔප් නැගූ දඹ රත්රන්රූපයක් සෙයින් රජස් නො ඇලෙන ප්‍රසන්න වූ ඡවිය ඇතියේක් ද? රන් පර්වතයක් වටා සිටි දෙවිදුනුපෙළක්සෙයින් නීති බබළන සරියන් බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලයක් ඇතියේක් ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ සියලු ම දෙවිමිනිසුන් විසින් ‘මෙබඳු ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ (78) පුරුෂතෙම ලොවුතුරා බුදු වෙයි’ කියා දැන ගන්නා වූ ද්වාත්‍රිංශත්වරමහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් සමන්තාගත වූසේක. ඒ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයන් අනු ව පවත්නා හෙයින් අනුලක්ෂණය යි කියන ලද විත්‍රාංගුලිවට්ටාංගුලිතාදී වූ අසුවක් පමණ අනුව්‍යඤ්ජනලක්ෂණයෙන් වලඳනා ලද්ද වූසේක. දිවිදළින් ඔප් නගා ගුරුපිරියම් කළ ඝන රන්රුවක් සෙයින් ස්වර්ණවර්ණ වූසේක. එසේ ම ස්වර්ණසන්නිහත්ත ව ඇතියේක. නීති දිලෙන බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලයක්

ඇතිසේකැ”යි කීසේක. “ස්වාමීනි, හේ කිමෙක් ද? ඒ බුදු වූ සිද්ධාර්ථකුමාරයන්ගේ මවුපියෝත් දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් සමන්තාගත වූවාහු ද? අසුඅනුවාංඡන ලක්ෂණයෙන් වලදනා ලද්දෝ වූවාහු ද? ස්වර්ණවර්ණයෙන් යුක්ත වූවාහු ද? කඤ්චනසන්නිහත්ත ව ඇත්තාහු ද? බ්‍යාමප්‍රභාව ඇත්තාහු ද?” යි විචාලේ ය. “නැත, මහරජානෙනි, යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ ඇති කල්හිති දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් සමන්තාගත වූ අසුඅනුවාංඡනලක්ෂණයෙන් යුක්ත ස්වර්ණවර්ණ ඇත්තා වූ රජස් නො ඇලෙන රන්වන් ඡවි ඇත්තා වූ බ්‍යාමප්‍රභා ඇත්තා වූ බුදුරජ තෙම උපදිනසේක් ද? කිමෙක් ද, පුත්‍රතෙම මෑතියන්ට සදාශ ව හෝ වන්නේ ය. මාතෘපක්ෂ ව හෝ උපදනේ ය. පියානන් සදාශ ව හෝ පුත්‍රතෙම උපදනේ ය. පීතෘපක්ෂයෙහි නැකෙනෙකුන් සදාශ හෝ වන්නේ නො වේ ද?” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, සියක් පෙති ඇති කිසියම් පියුම්ජාතියෙක් ඇද් ද?” යි කීසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ පදුමයාගේ උත්පත්තිය කො තැන්හි සම්භව වේ ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, කර්දමයෙහි උපදනේ ය. ජලය මත්තෙහි පිපෙනු ලබන්නේ ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, ‘මහරජානෙනි, ඒ පද්මය වර්ණයෙන් හෝ ගන්ධයෙන් හෝ රසයෙන් හෝ මඩ හා සදාශ වේ ද?’ යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. එසේ වී නම් වර්ණයෙන් හෝ ගන්ධයෙන් හෝ රසයෙන් හෝ වතුර හා සදාශ වේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් සමන්තාගත වූසේක. අසුඅනුවාංඡනලක්ෂණයෙන් රංජිත වූසේක. ස්වර්ණවර්ණ වූසේක. නෙළුම්පතෙහි දිය නො ඇලෙන නො සේ රජස් නො ඇලෙන කඤ්චනසන්නිහත්ත ව ඇති වූසේක. බ්‍යාමප්‍රභා ඇති වූසේක. උන්වහන්සේගේ දෙමවුපියන් දෙතිස්මහාපුරුෂ ලක්ෂණයෙන් සමන්තාගත වූයේත් නැත. අසුඅනුවාංඡනලක්ෂණයෙන් රංජිත වූයේත් නැත. ස්වර්ණවර්ණ වූයේත් නැත. කතක වන් මනා ඡවි ඇති වූයේත් නැතැ” යි කීසේක. එවිට රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ”යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුරජානන් වහන්සේ බ්‍රහ්මචාරී වූසේක් ද?” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බ්‍රහ්මචාරී වූසේකැ” යි කීසේක. “එසේ වී නම් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘බුදුරජතෙම මහාබ්‍රහ්මයාගේ ශිෂ්‍යයෙක් වූසේකැ’ යි සිතමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ වනාහි ප්‍රධාන වූ මංගල (79) හස්තියෙක් ඇති වී ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මාගේ එබඳු ඇතෙක් ඇතැ”යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ හස්තියා යම්කිසි දවසක කුඤ්චනාද කෙරේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, කුඤ්චනාදය කරන්නේ ය” යි කීහ “එසේ වී නම් ‘මහරජානෙනි, තොපගේ ඒ මංගලහස්තියා කොස්ලිහිණියන්ගේ ශිෂ්‍යයා ද” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාබ්‍රහ්මයා සබුද්ධික වී ද? අබුද්ධික ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, බුද්ධි සහිත වූයේ ය” යි කීහ. “නුවණ ඇති කාරණයෙන්

මහරජානෙනි, ඒ බ්‍රහ්මයා අනන්ත වූ බුද්ධි ඇති අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයා ය" යි වදාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි ස්තූති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, උපසම්පදාව සුන්දර වූ යහපත් දෙයක් දැ"යි කීහ. "එසේ ය, මහරජානෙනි, උපසම්පදාව සුන්දර වූ යහපත් දෙයකැ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, බුදුරජානන් වහන්සේට උපසම්පදාව ඇද් ද? නොහොත් නැද් ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ බොධිවාක්ෂමුලයෙහි වූ වජ්‍රාසනයෙහි දී සර්වඥතාඥනය ලැබීම හා සමග ම උපසම්පන්න වූසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ ශ්‍රාවකයන්ට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශික්ෂාපද දිවිහිමියෙන් ව්‍යතික්‍රමණය නො කට යුතු ය යි කියා පණවා වදාරණසේක් ද, එසේ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේට අනික් කෙනෙකුත් විසින් දෙන ලද්ද වූ උපසම්පදාවෙක් නම් නැතැ"යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ"යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් මවුන් නැසුනු කල්හි ප්‍රමයෙන් හඬන්නේ ය. යමෙක් බණ අසා සද්ධර්ම ප්‍රමයෙන් හඬන්නේ ය. ඒ හඬන්නා වූ දෙදෙනාගෙන් කාගේ කඳුළු ඒ හඬන ලෙඩට බෙහෙත් පිණිස වේ ද? කාගේ කඳුළු බෙහෙත් පිණිස නො වේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ දෙදෙනාගෙන් එකෙක්හුගේ කඳුළු රාග ද්වේෂ මොහ වශයෙන් මල සහිත වූ උෂ්ණ ඇත්තේ ය. එකෙක්හුගේ කඳුළු ප්‍රීති සොම්නස් වසයෙන් නිර්මල වූ සීතලගුණය ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් කඳුළක් වනාහි සීතලගුණය ඇත්තේ ද, ඒ කඳුළු හැඬීම වළකන්නට බෙහෙත් පිණිස වන්නේ ය. යම් කඳුළක් උෂ්ණ ඇත්තේ වේ ද, සසර බොහෝ කරණ බවක් මුත් එය බෙහෙත් පිණිස නො වන්නේ ය" යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රාග සහිත සත්වයාගේත් පහ වූ රාග ඇති සත්වයාගේත් වෙනස් වූ කාරණය කවරේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එකෙක් අජ්ඣොසිත වූයේ ය. එකෙක් අනජ්ඣොසිත වූයේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, මේ අජ්ඣොසිතය අනජ්ඣොසිතය යි කියා වදාළ නාමයෝ කවරහු ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ සරාග චීතරාග දෙදෙනාගෙන් එක්කෙනෙක් ජීවිකාවාත්තියෙහි ප්‍රයොජන කැමැත්තාහ. එක්කෙනෙක් ජීවිකාවාත්තියෙහි ප්‍රයොජන නො කැමැත්තාහ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, මම මෙබඳු වූ දෙයක් දක්නෙමි. යම් සරාගී පුද්ගලයෙක් ඇද් ද, යම් චීතරාගී පුද්ගලයෙක් (80) ඇද් ද, මේ සියලු දෙන ම බාදනීය දෙයක් හෝ හෝජනීය දෙයක් හෝ සොහන වූ යහපත් දෙයක් ම සිතීන් කැමැති වන්නාහ. දෙදෙනාගෙන් කවරෙක් වත් නපුරු දෙයක් කැමැති නො වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, අචීතරාගීය යි කියන ලද නො පහ වූ රාග ඇති පුද්ගලතෙම

තික්තකටුකාදිරසයන්ගේ වෙනස දන්නේ වේ ද, එබඳු රසයන් කෙරෙහි රසතෘෂ්ණාවෙන් ඇලී මධුර වූ භෝජනය අනුභව කරන්නේ ය. චීතරාගී වූ පුද්ගලතෙම වනාහි තික්තකටුකාදිරසයන්ගේ වෙනස දන්නේ ද, එබඳු රසයන් කෙරෙහි රසතෘෂ්ණාවෙන් ඇලී භෝජනය නො ම අනුභව කරන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රඥතොම කවර තැනෙකහි වාසය කරා ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කොතැනකත් වසන තැනෙක නැතැ” යි කීසේක. “එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රඥතොම නැද් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, වාතය කොතැනහි වාසය කරන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, වාතය කොතැනකත් වසන්නේ නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම් වාතය නැද් ද?” යි විචාලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ සංසාරය යි කියා යම් මේ වචනයක් වදලසේක ද, ඒ සංසාරය නම් කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි ඉපද මෙලොව දී නස්නේ ය. මෙලොව දී නසිමින් අනික් තැනක උපදනේ ය. එතැන උපදිමින් එතැන දී ම නස්නේ ය. එතැනහි නසිමින් අනික් තැනක උපදනේ ය. “මහරජානෙනි, සංසාරය නම් මෙසේ වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදල මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් තෙම ඉදුනු අඹඵලයක් අනුභව කොට අඹඇටය රොපණය කරන්නේ වී නම්, එයින් මහත් වූ අඹරුකක් ඉපිද ක්‍රමයෙන් වැඩි අඹඵල දෙන්නේ වී නම්, නැවැතත් ඒ පුරුෂයා එයින් පැසුනු අඹයක් අනුභව කොට අඹඇටයක් රොපණය කරන්නේ වී නම්, එයින් මහත් වූ, අඹරුකක් වැඩි ඉපිද අඹඵලයන් දෙන්නේ වී නම්, මෙසේ මෙම ක්‍රමයෙන් මේ අඹවාක්ෂයන්ගේ තීන්දු කෙළවරෙක් නොපෙනෙන්නේ ය. ‘මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මෙලොව උපදිමින් මෙලොව දී ම නස්නේ ය. මෙලොව දී නසිමින් අනික් තැනක උපදනේ ය. එතැන උපදිමින් එතැන දී ම නස්නේ ය. එතැන දී නසිමින් අනික් තැනක උපදනේ ය. මහරජානෙනි, සංසාරය මෙසේ වන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතීත වූ බොහෝ කාලයකින් ඇත කරණ ලද්ද වූ කට යුත්ත කවරකින් සිහි වේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සිහියෙන් සිහියන්නේ ය” යි කීසේක. “එසේ ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, චිත්තයෙන් සිහි කරන්නේ ය. සිහියෙන් සිහි කරන්නේ නො වෙ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි කිසියම් කට යුත්තක් නො කොට සිහි මුළා වූ දෙයක් විශෙෂයෙන් දනු ද” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මට සිහි මුළා වූ (81)

දේන් ඇතැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, තෙපි ඒ සමයෙහි සිත් නැති ව අවිත්තක වූවහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, අවිත්තක නො වූයෙමි. එසමයෙහි සිහිය නො වූයේ ය” යි කීහ. එකල “මහරජානෙනි, තෙපි කුමක් පිණිස මෙසේ අතීතකාත්‍යය විත්තයෙන් සිහි කරන්නේ ය. සිහියෙන් සිහි නො වන්නේ ය යි කීවහු ද?” යි විචාලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු ම සිහිතොම මනා වූ නුවණින් දැනීමෙන් උපදනේ ද? නොහොත් අනුන් විසින් සිහි කරවන්නා වූ කටුම්භාසිහියෙන් උපදනේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මනා වූ නුවණින් දැනීමෙනුත් සිහි උපදනේ ය. කටුම්භා නම් වූත් සිහි උපදනේ ය” යි කීසේක. “එසේ වී නම්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ සියලු ම සිහිය මනා ව ම දන්නාහු නො වෙද් ද? කටුම්භා නම් සිහි නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් කටුම්භා නම් සිහිය නැත් නම් ශිල්පාචාරීන්ගේ කර්මාන්තයෙහි හෝ ශිල්පායතනයෙහි හෝ විද්‍යායතනයෙහි හෝ ශිෂ්‍යයන්ට සිහි කරවා උගන්වන්නා වූ මදකුත් කළ මනා දෙයක් නම් නැත්තේ ය. ඒ ආචාර්යවරයෝ ද නිරර්ථක වෙති. “මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් වනාහි අනුන් විසින් සිහි කරවා ලූ කල උපදනා වූ කටුම්භා සිහිතොම ඇත්තේ වී නම්, එහෙයින් ශිල්පාචාරීන්ගේ කර්මායතනයෙහි හෝ ශිල්පායතනයෙහි හෝ විද්‍යාස්ථානයෙහි හෝ කළ මනා කට යුතුත් ඇත්තේ ය. ආචාර්යවරයන්ගෙන් ශිෂ්‍යයන්ට ප්‍රයෝජන ද ඇතැ” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි සවන වර්ගය නිමියේ ය.

සත්වන වර්ගය

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කොපමණ ආකාරයකින් සිහි උපදනේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සොළොස් ආකාරයකින් සිහි උපදනේ ය” යි කීසේක. “කවර සොළොස් ආකාරයකින් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මනා ව දැනීමෙනුත් සිහි උපදනේ ය. කටුම්භායෙනුත් සිහි උපදනේ ය. ඔළාරික වූ විඤ්ඤුණ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. හිතවිඤ්ඤුණ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. අභිතවිඤ්ඤුණ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. සභාගතිමිත්ත වශයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. විසභාගතිමිත්ත වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. කථාහිඤ්ඤුණ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. ලක්ෂණ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. සරණවසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. මුද්‍රාවසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. ගණන් වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. ධාරණ

වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. භාවනා වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. පොත්ථකනිබන්ධ වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. උපනිෂ්කෂෙප වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය. අනුභූත වසයෙනුත් සිහි උපදනේ ය” යි කීසේක.

“කෙසේ නම් මනා ව දැනීමෙන් සිහි උපදනේ ද?” යි කීහ. මහරජානෙනි, ආයුෂ්මත් වූ ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ ද බුද්ධත්වයට නම් උපාසිකාවෝ ද වෙනත් යම් කිසි අනික් කෙනෙක් ජාතිස්මරණනුවණ ඇත්තාහු අතීත ජාතිය (82) සිහි කරන්නාහ. මෙසේ අභිජානන වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. කටුම්භා නම් සිහිය කෙසේ නම් උපදනේ ද?” යි යතහොත්:- යමෙක්තෙම ප්‍රකෘතියෙන් ම සිහි මුළාකාරී වී නම්, ඕහට සිහි කරවනු පිණිස සෙසු අන්‍යජනයෝ “එම්බල තට මෙබඳු දෙයක් සිහි ඇද් ද? නැද් ද? යි සිහි කරව” යි කියා නිබන්ධනය කෙරෙති. මෙසේ කටුම්භා සිහි උපදනේ ය. කෙසේ නම් ඔළාරකවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ද?” යි යතහොත්:- යම් දවසෙක රාජ්‍යසම්පත්තියෙහි හෝ අභිෂෙකයට පැමිණියේ වේ ද, සෝවාන් ඵලයට හෝ පැමිණියේ වේ ද, මෙසේ ඔළාරකවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. කෙසේ නම් හිතවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ද? යත හොත්:- යම් තැනක දී සුඛිත වන ලද්දේ වී නම්, ‘මෙනම් ස්ථානයෙහි දී මෙසේ සුඛිත වන ලද්දේම’ යි කියා සිහි උපදනේ ය. මෙසේ හිතවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. අභිතවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- යම් තැනක දී දුඛිත වන ලද්දේ වී නම්, ‘මෙනම් ස්ථානයේ දී මෙසේ දුඛිත වන ලද්දේම’ යි කියා සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ අභිතවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. සභාගනිමිත්ත වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- යම් දිසාවක දී පුද්ගලකෙනෙකුන් දක තමාගේ මැනියන් හෝ පියානන් හෝ සහෝදරයකු නැගතියක හෝ සිහි කරන්නේ ය. ඔටුවෙකු හෝ ගොනෙකු හෝ ගඳහයෙකු හෝ දෑක රූපවර්ණාදීන් එබඳු වූ වෙනින් ඔටුවෙකු හෝ ගොනෙකු හෝ කොටුවෙකු හෝ සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ සභාගනිමිත්තවසයෙන් සිහි උපදනේ ය. විසභාග නිමිත්ත වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- අසවලාගේ නම් වර්ණය මෙබඳු වූයේ ය. ශබ්දය මෙබඳු වූයේ ය. ගන්ධය මෙබඳු වූයේ ය. රසය මෙබඳු වූයේ ය. ස්පර්ශය මෙබඳු වූයේ ය යි කියා මෙසේ විසභාග නිමිත්ත වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. කථාවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- යමෙක්තෙම ප්‍රකෘතියෙන් ම මුළා සිහි ඇත්තේ වේ ද, ඕහට සෙසු ජනයෝ සිහි කරවති. ඒ කාරණයෙන් ඒ පුරුෂතෙම සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ කථාවිඤ්ඤණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. ලක්ෂණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- යමෙක්තෙම ගොනුන්ගේ ලකුණෙන් දැන ගන්නේ ය. මෙසේ ලක්ෂණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. සරණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- යමෙක්තෙම ප්‍රකෘතියෙන්ම මුට්ඨස්සතික වේ ද? ඕහට යමෙක්තෙම ‘පින්වත, සිහි කරව’ ‘පින්වත සිහි කරව’ යි කියා කියා නැවත නැවතත් සිහි කරවන්නේ ය. මෙසේ පිහිට වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. මුද්‍රා වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යත හොත්:- ලියමනෙහි ශික්ෂිත වූ බැවින් මේ අක්ෂරයට අනතුරු ව මේ අකුර කට යුතු ය යි කියා දැන ගන්නේ

ය. මෙසේ මුද්‍රා වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. ගණන් වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- ගණනෙහි ශික්ෂිත බැවින් ගණන් කාරයෝ බොහෝ සේ ගණන් කෙරෙති. මෙසේ ගණන් වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. ධාරණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- ප්‍රගුණධාරණශක්තියෙහි ශික්ෂිත වූ බැවින් ධාරණබහුශ්‍රැතයෝ (83) බොහෝ සෙයින් ධාරණය කෙරෙති. මෙසේ ධාරණ වශයෙන් සිහි උපදනේ ය. භාවනාවසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- මේ ශාසනයෙහි හික්ෂුතෙම අනෙකප්‍රකාර වූ පූර්වෙතිවාස-අතීතජාති දක්නා නුවණ ලදින් සිහි කරන්නේ ය. ඒ කවරේ ද? එක ම ජාතියෙක, ජාතීදෙකෙක, ජාති තුනෙක, සතරෙක, පසෙක, දසයෙක, ජාතියියයෙක, දහසෙක, ලක්ෂයෙක යනාදීන් නොයෙක් ජාති දෑක 'අසවල් තැන උපන්නෙමි. එයින් මිස අසවල් තැන උපන්නෙමි' යනාදීන් මෙසේ සුන්දර වූ ආකාර ඇති ගොත්‍රනාමාදී උද්දෙස සහිත වූ පෙර විසූ කඳපිළිවෙළ සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ භාවනා වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. පොත්ථකනිබන්ධන වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- ධාර්මික වූ රජදරුවෝ පූර්වරාජ්‍යානුශාසනාව සිහි කෙරෙමින් 'පූර්වලිඛිත රාජ ධාර්මික වූ එක් පොතක් ඇත් නම් ගෙණෙව' යි කියා ගෙන්වා බලා ඒ පොත කරණ කොට ගෙන සිහි කෙරෙති. මෙසේ පොත්ථකනිබන්ධක වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. උපනීක්ෂෙපණ වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- ලග තුබූ භාණ්ඩයක් දෑක සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ උපනීක්ෂෙපණ වසයෙන් සිහි උපදනේ ය. අනුභූත වසයෙන් සිහි උපදනේ කෙසේ ද? යි යන හොත්:- දුටු බැවින් රූපය සිහි කරන්නේ ය. ඇසූ බැවින් ශබ්දය සිහි කරන්නේ ය. ආඝ්‍රාණය කළ බැවින් ගන්ධය සිහි කරන්නේ ය. සායනය කළ බැවින් රසය සිහි කරන්නේ ය. ස්පර්ශය වූ බැවින් ස්පර්ශය සිහි කරන්නේ ය. විඤ්ඤාන බැවින් ධර්මචින්තාව සිහි කරන්නේ ය. මෙසේ අනුභූත වසයෙන් සිහි තොම උපදනේ ය. මහරජානෙනි, මේ යථොක්ත වූ සොළොස් ආකාරයෙන් සිහි උපදනේ ය" යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ" යි කියා ස්තූති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ 'යමෙක් සියක් අවුරුදු මුලුල්ලෙහි ප්‍රාණසාතඅකුශලකර්මය කරන්නේ වී නම්, මරණකාලයෙහි බුද්ධගතාසත්තිය යි කියන ලද එක වරක් බුදුනුසිහි¹ ලැබුයේ වී නම්, ඒ පුරුෂතෙම දිව්‍යලොකයෙහි උපදින්නේ ය' යි කියා මෙසේ කියනසේක. මේ වචනය මම නො අදහමි. 'එක් වරක් කළ ප්‍රාණාතිපාතඅකුශලයෙන් නරකයෙහි උපදනේ ය' යි මෙසේ ද වනාහි කියනසේක. මේ වචනයත් මම නො අදහමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතන්නහු ද? ඉතා කුඩා වූ ගලක් වී නමුත් නැවෙන් මිස උදක මත්තෙහි ඉල්ප යේ ද?" යි විචාලසේක. "නැත; ස්වාමීනි" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, පාසාන-ගල් වලින් වාහ නම් වූ යාළවල් සියයක් නැවට නගන ලද්දේ වී නම්, ජලයෙහි

¹ බුදුන් සිහි

එගොඩට ඉල්ප යේ දෑ?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ඉල්පෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, නැව යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම කුශලකර්මයෝ දත යුක්තාහ” යි වදලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූ සේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කිමෙක් ද, නුඹවහන්සේ අතීත වූ දුක්ඛයාගේ දුරු කිරීම පිණිස ව්‍යායාම කරණසේක් ද?” යි කීහ. “නැත, මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “කිමෙක් ද, අනාගත¹ වූ දුක්ඛයාගේ ප්‍රභාණය පිණිස ව්‍යායාම කරණ සේක් ද?” යි කීහ. “නැත (84) මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, වර්තමාන වූ දුක්ඛයාගේ ප්‍රභාණය පිණිස ව්‍යායාම කරණසේක් ද?” යි කීහ. “නැත, මහරජානෙනි” යි කීසේක. “ඉදින් ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ අතීත වූ දුක්ඛයාගේ ප්‍රභාණය පිණිසත් ව්‍යායාම නො කරණ සේක් නම්, අනාගත වූ දුක්ඛයාගේ දුරු කිරීම පිණිසත් ව්‍යායාම නො කරණසේක් නම්, වර්තමාන වූ දුක්ඛයාගේ ප්‍රභාණය පිණිසත් ව්‍යායාම නො කරණසේක් නම්, නැවැත කුමක් පිණිස මෙසේ ව්‍යායාම කරණ සේක් ද?” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, මේ දුක් නිරුද්ධ වේ ද? අනික් දුකක් නො උපදී ද? මේ අර්ථය පිණිස අපි ව්‍යායාම කරමිහ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අනාගත වූ දුක්ඛයක් ඇද්ද?” යි කීහ. “නැත, මහරජානෙනි” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ඉතා විශෙෂ වූ පණ්ඩිතත්වයෙන් යුක්ත වූසේක. යම්බඳු වූ නුඹ වහන්සේ නැත්තා වූ දුක්ඛයන්ගේ ප්‍රභාණය පිණිස ව්‍යායාම කරණ සේක් ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපට සතුරු වූ පසම්තුරු වූ කිසි ප්‍රතිවිරුද්ධරජ්ජුරු කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ රජ්ජුරුවෝ තොප හා යුද්ධයට සැරහී පටන් ගත්තාහු වෙද් ද” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, එසේ යුද්ධයට එන රජ දරුවෝ ඇතැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, එකල්හි තෙපි නුවර වටා දිය අගළ මඩ අගළ කොටවා පියන්නහු ද? ප්‍රාකාරය බන්දවා පියන්නහු ද? වාසලදෙරටුව කරවා පියන්නහු ද? මුරපැල් අටල්ල කරවා පියන්නහු ද? ධාන්‍යජාතීන් ගෙන්වා රැස් කරවා පියන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඊට පළමුවෙන් ම ඒ දිය අගළ ආදිය පිළියෙළ කරණ ලද්දේ වන්නේ ය” යි කීහ.

“කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, තෙපි එදවස්හි ම ඇතුන් නැඟීමෙහි ශික්ෂණය වන්නහු ද? අසුන් නැඟීමෙහි හික්මෙන්නහු ද? රථ නැඟීමෙහි හික්මෙන්නහු ද? ධනුශ්ශිල්පයෙහි හික්මෙන්නහු ද? කඩුමිටි සරමෙහි හික්මෙන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඊට පළමුවෙන් ම ඒ ඇතුන් නැඟීම් ආදිය ශික්ෂිත වන ලද්දේ වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අනාගත වූ

¹ වනාහි අනාගත

භය දුරු කරණු පිණිස ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, අනාගත වූ භය ය යි කියා භයෙක් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි ඉතා විශේෂ වූ පණ්ඩිතත්වයෙන් යුක්ත වූවහු ය. යම්බඳු වූ තෙපි අනාගත වූ භයයන්ගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස යුද්ධයට වුවමනා දෙය සම්පාදනය කරන්නෝ වුව ද?” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් නම් සිතන්නහු ද? යම් දවසෙක තෙපි පිපාසිත වන්නහු වී නම්, එදවස් තෙපි ‘පැන් පානය කෙරෙමි’ යි කියා ලිඳක් සාරවා පියන්නහු ද? පොකුණක් සාරවන්නහු ? විලක් සාරවන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, පළමු කොට ම ඒ ලිත්පොකුණු ආදිය පිළියෙල කරණු ලබන්නේ වෙයි” කීහ. “කුමක් පිණිස ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අනාගත වූ පිපාසාවන්ගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස පිළියෙල කරණ ලද්දේ වෙ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අනාගත වූ පැන් පිපාසාවෙක් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි ඉතා විශේෂ වූ පණ්ඩිතත්වයෙන් (85) යුක්ත වූවහු ය.” යම්බඳු වූ තෙපි අනාගත වූ පැන් පිපාසාසයාගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස ඒ කුපාදිය සම්පාදනය කරන්නාහු වේ ද?” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ තෙපි කුමක් නම් සිතන්නහු ද? යම් දවසෙක තෙපි ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූවහු නම්වූ, එකල්හි තෙපි බත් අනුභව කෙරෙමි යි සිතා කෙතක් සාවන්නහු ද? ඇල් වපුරන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත; ස්වාමීනි, පළමු කොට ම ඒ සීසෑම් ආදිය සම්පාදනය කරණ ලද්දේ ය” යි කීහ. “කුමක් පිණිස ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අනාගත වූ ක්ෂුධාවන්ගේ දුරු කිරීම පිණිස ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අනාගත වූ ක්ෂුධාගින්නෙක් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “නැත; ස්වාමීනි” යි කීහ. “එසේ වී නම්, මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි ඉතා විශේෂ වූ පණ්ඩිතත්වයෙන් යුක්ත වූවහු ය. යම්බඳු වූ තෙපි අවිද්‍යමාන වූ අනාගතක්ෂුධාවන්ගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස ක්ෂේත්‍ර කසනාදීන් සම්පාදනය කරන්නහු ද?” යි විචාලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙයන් වහන්ස, මේ මනුෂ්‍ය ලොකයෙහි පටන් මුදුන් කෙළවර බ්‍රහ්මලොකය කොපමණ දුර ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයට බ්‍රහ්මලොකය ඉතා දුර ය. උඩුමහල්ගැබ්ගෙයක් පමණ ගලක් ඒ බඹලොවින් පාත හෙළන ලද්දේ වී නම්, එක ම රැයකුත් දහවලින් සතළිස්අටදහක් යොදුන් පාත බසිමින්, සාරමසකින් පොළෝතලයෙහි පිහිටන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ‘යම් සේ බලවත් වූ පුරුෂයෙක් වක් කළ අතක් දික් කෙරේ ද, දික් කළ අතක් වක් කෙරේ ද? එපරිද්දෙන් ම මනෝවශීප්‍රාප්ත වූ සාද්ධිමත් භික්ෂූන් වහන්සේ මේ දඹදිව දී අන්තර්ධාන වෙමින්

බුන්මලොකයෙහි පහළ වන්නෝ ය' යි කියා මෙසේ කියනසේක් නො වේ ද? මේ වචනය මම නො අදහමි. මෙසේ අතිශීඝ්‍ර ව ඒ තාක් බොහෝ යොදුන් සියදහස්ගණනක් කෙසේ යේ ද?" යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ "මහරජානෙනි, තොපගේ වනාහි ජාතභූමිය කොතැන්හි ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, අලසන්ද නම් දීපයෙක් ඇත. ඒ අලසන්දයෙහි මම උපන්නෙමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, මෙයින් අලසන්දව කොපමණ දුර වේ ද?" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, දෙසියයක් යොදුන් පමණ දුර ඇතැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, තෙපි ඒ අලසන්දයෙහි දී කිසියම් කට යුත්තක් කොට දුන් සිහි කරණ ලද්දෝ වූ නම්, මනා කොට ම දනු ද?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, ස්වාමීනි, සිහි කරන්නෙමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, තෙපි දුන් ඉතා කඩිනමින් දෙසියයක් පමණ යොදුන් ගියාහු ද?" යි විචාලසේක. එකල රජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූ සේකැ" යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් තෙම මේ සාගලපුරයෙහි දී කාලක්‍රියා කොට බුන්මලොකයෙහි උපදින්නේ ය. යමෙක්තෙම මෙහි දී කාලක්‍රියා කෙරෙමින් කාශ්මීරදෙශයෙහි උපදින්නේ ය. ඒ දෙදෙනාගෙන් කවරෙක් බොහෝ කලකින් උපදී ද? කවරෙක් ශීඝ්‍රතර ව උපදී ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එක සමච ම උපදනාහු ය" යි කීසේක. උපමාවක් (86) කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. මහරජානෙනි, "තොපගේ වනාහි උපන් නුවර කොතැන්හි ද?" යි විචාල සේක. "ස්වාමීනි, කලසී නම් ග්‍රාමයෙක් ඇත. එහි මම උපන්නෙමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ කලසී ගම මෙයින් කොපමණ දුර වේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, දෙසියයක් පමණ යොදුන් වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, මෙයින් කාශ්මීරදෙශය කොපමණ දුර ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, දෙලොස් යොදුනෙකැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, තෙපි අතිකඩිනමින් ඒ කලසී ග්‍රාමය සිතව" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, සිතන ලද්දේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, තෙපි වහා ම කාශ්මීරය සිතව" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, සිතන ලද්දේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, කවරෙක් වනාහි බොහෝ කලකින් සිතන ලද ද? කවරෙක් ශීඝ්‍රතර ව සිතන ලද ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, එකසම ව ම සිතමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් මෙහි කාලක්‍රියා කෙරෙමින් බුන්මලොකයෙහි උපදින්නේ වේ ද, යමෙක් මෙහි කාලක්‍රියා කෙරෙමින් කාශ්මීරයෙහි උපදින්නේ වේ ද, ඒ දෙදෙන ම එකසම ව උපදින්නාහු ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, කුමක් සිතන්නාහු ද? පක්ෂීහු දෙදෙනෙක් ආකාශයෙන් යන්නාහු වූ නම්, ඒ දෙදෙනා අතුරෙන් එක් පක්ෂියෙක් බොහෝ උස් රුකෙක ඇවිත් හිඳිනේ ය. එකෙක් මිටි රුකෙක ඇවිත් හිඳිනේ ය. එකවර ම වසා සිටියා වූ ඔවුන්ගෙන් කාගේ ඡායාව පළමු කොට පෘථිවියෙහි පිහිටන්නේ වේ ද? කවරක්හුගේ ඡායාව බොහෝ වේලාවකින් පෘථිවියෙහි පිහිටන්නේ වේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, එක සමාන මැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් කාලක්‍රියා කෙරෙමින් බුන්මලොකයෙහි

උපදින්නේ වේ ද, යමෙක් මෙහි කාලක්‍රියා කෙරෙමින් කාශ්මීරයෙහි උපදින්නේ වේ ද, ඒ දෙදෙන ම එක සමාන ව ම උපදින්නාහු” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥ බොධියට අංග වූ බොධ්‍යාංගයෝ කොපමණ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, බුදු වන මහෝත්තමයන්ට අංග වූ බොධ්‍යාංගයෝ සද්දෙනෙකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කොපමණ බොධ්‍යාංගධර්ම කෙනෙකුත් කරණකොට ගෙන බුදු වන්නේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, එක ම බොධ්‍යාංගයකින් බුදු වන්නේ ය. කවර බොධ්‍යාංගයකින් ද? යත්:- “ධර්මවිචයබොධ්‍යාංගය යිකියන ලද ප්‍රඥබොධ්‍යාංගයෙන් බුදු වන්නේ ය” යි කීසේක. “එසේ වී නම් ස්වාමීනි, කුමක් පිණිස සප්තබොධ්‍යාංග ධර්ම කෙනෙකැ යි කියනු ලබන්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒ කුමක් සිතන්නහු ද? බඩ්ඟය කොපුවෙහි බහාලමින් අල්වා ගෙන කැපිය යුතු දෙයක් හස්තයෙන් කපා පියන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාල සේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රඥවිචයබොධ්‍යාංගය හැර ඉතිරි ෂඩ්බොධ්‍යාංගයෙන් බුදු විය නො හැක්කේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තූති කළහ.

(87) නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලෝකවාසී සත්වතෙම කුශලයක් හෝ අකුශලක් හෝ කළ කල කවරක් බොහෝ වේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුසල් බොහෝ වන්නේ ය. අකුසල් ඉතා මඳ වන්නේ ය” යි කීසේක. කවර කාරණයකින් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අකුසල් කෙරෙමින් ‘මා විසින් පාපකර්මය කරණ ලද’ යි කියා විපිළිසර වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් අකුසල් නො වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, පිණක් කෙරෙමින් සන්තොස මුත් විපිළිසර නොවන්නේ ය. විපිළිසර නො වන්නාහට සන්තොස උපදින්නේ ය. ප්‍රමුදිත වූවහුට ප්‍රීති උපදනේ ය. ප්‍රීතිසිත් ඇත්තාහට ශරීරය සන්තිඳෙන්නේ ය. සන්තිඳුනා වූ ශරීර ඇත්තේ සැප විදින්නේ ය. සුඛිත වූවහුගේ සිත එකඟ වන්නේ ය. සිත එකඟ ව සන්තිඳුනා වූ පුරුෂතෙම තත් වූ පරිද්දෙන් කුසලානිසංසය ඇතැ’යි කියා දැන ගන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් කුසල් වඩන්නේ ය. ‘මහරජානෙනි, සිඳුනා වූ හස්තපාදයන් ඇති එක්තරා පුරුෂයෙක් අතීතයෙහි බුදුකෙනෙකුත් වහන්සේට එක් මහනෙල් මල් අහුරක් පුද ඒකානුකල්පයක් මුළුලෙහි අපා දුකකට නො පැමිණියේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණයෙන් කුසල් බොහෝ ය යි අකුසල් ඉතා මඳ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් තෙම දැන දැන පවිකම් කරන්නේ ය. යමෙක්තෙම නො දැන පාපකර්ම කරන්නේ ය. අකුසල් බොහෝ කවරක්හට ද?” යි කීහ. එකල තෙරුන්වහන්සේ “මහරජානෙනි, යමෙක් තෙම නො

දූන අකුසල් කරන්නේ වී නම්, ඕනට අකුසල් බොහෝ ය” යි කීසේක. “එසේ ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අපගේ රාජකුමාරයෙක් හෝ රාජ මහාමාත්‍යයෙක් හෝ දූන පවිටුකර්මයක් කෙළේ වී නම්, ඕනට අපි ද්විගුණයක් දඬුවම් පණවමින” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් නම් සිතන්නහු ද? ගිනි ගෙන දිලියෙන්නා වූ හාත්පසින් ගිනි ගෙන දිලියෙන්නා වූ ගිනි ම කදක් සෙයින් සජොතිභූත වූ එහෙයින් ම රත් වූ යකඩගුළියක් එකෙක් නො දූන අල්වන්නේ වී නම්, එකෙක් දූන දූන අල්වන්නේ වී නම්, ඒ දෙදෙනාගෙන් කවරෙකු බලවත් කොට දවන්නේ වේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, යමෙක්තෙම නො දූන අල්වා ගන්නේ වී නම්, බලවත් කොට ඔහු දවන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් නො දූන අකුසලකම්යෙක් කරන්නේ වී නම්, ඕනට අකුසල් බොහෝ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ මානුසික වූ ශරීරදෙහයෙන් උතුරුකුරුදිවයිනට හෝ යන්නේ වේ ද, බ්‍රහ්මලොකයට හෝ යන්නේ වේ ද, දෙවිලොවට හෝ යන්නේ වේ ද, අනික් දීපයකට හෝ යන්නේ වේ ද, එබඳු වූ කිසිවෙක් ඇද් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යමෙක් මේ සතරමහාභූතික වූ ශරීරයෙන් උතුරුකුරුදිවයිනට යන්නේ වේ ද? බ්‍රහ්මලොකයට යන්නේ වේ ද? දෙවිලොවට යන්නේ වේද? අනික් දිවයිනකට යන්නේ වේ ද? එබඳු කෙනෙක් ඇතැ” යි කීසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් (88) වහන්ස, මේ සතර මහාභූතික වූ ශරීරයෙන් උතුරුකුරුදිවයිනට හෝ බ්‍රහ්මලොවට හෝ දෙවිලොවට හෝ අනික් දිවයිනකට හෝ කෙසේ නම් යන්නේ වේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි මේ පෘථිවියෙහි පටන් වියනක් හෝ රියනක් හෝ අහසට ලංසනය කොට ගියබවක් මනා ව දනු ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, දනිමි. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම වනාහි අටරියනක් උස අහසට සැප සේ පනින්නෙමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි අට රියනක් තැන් කෙසේ පනින්නහු ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, මම වනාහි ‘මෙතැන්හි දී උඩ පනිමි’ යි කියා සිත් උපදවන්නෙමි. විත්තුප්පාදය හා සමග ම මාගේ ශරීරය සැහැල්ලු ව අහසට යන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම විත්තයාගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සාද්ධිමත් භික්ෂූන්වහන්සේ කය සිතට නගා ගෙන අඳව්‍ය වූ සිත වශයෙන් ම ආකාශයට යන්නාහ” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූ සේකැ” යි ස්තූති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියක් යොදුන් දිග ඇති අස්ථි ඇතැ යි කියා නුඹ වහන්සේ මෙසේ කියනසේක. එපමණ සියක්යොදුන් වූ වෘක්ෂයකුත් නැති කල සියක් යොදුන් දිග වූ අස්ථිහු කොයින් ඇති වෙද් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ නුඹ කුමක් නම් සිතන්නෙහි ද? මහාසමුද්‍රයෙහි පන්සියයක්යොදුන් දිග ඇති මත්ස්‍යජාතිහු ඇතැ යි කියා නුඹ විසින් අසන ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පන්සියයක් යොදුන් දිග

ඇත්තා වූ ආනන්ද නම් මත්ස්‍යයාගේ අස්ථිහු සියක් යොදුන් දිග වන්නාහු නො වෙද් දෑ” යි කීසේක. එවිට රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් නිරුද්ධ කරන්නට හැකි වන්නේ ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ මෙසේ කියනසේක් නො වේද දෑ” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයන් නිරුද්ධ කරන්නට හැකි වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ආශ්වාසප්‍රශ්වාස නම් නාසාවාතය. නිරුද්ධ කරන්නට කෙසේ නම් හැකි වේ දෑ?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කුමක් සිතන්නහු ද? තොප විසින් කිසිවෙක් කාකස්වර සෙයින් ගොරවමින් නිද්‍රා කරණ බවක් අසන ලද්දේ දෑ? යි කීසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ කාකච්ඡශබ්දය ශරීරය නැමු¹ කල්හි තොර² වන්නේ දෑ?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, කය නැමු¹ කල්හි ම තොර² වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි ඒ කාකච්ඡශබ්දය නම් ප්‍රථමධ්‍යානකායවිචේකාදි ගුණ ධර්මයට නො පැමිණි බැවින් අභාවිතකාය ඇත්තා වූ විශුද්ධිප්‍රාතිමොක්ෂ ශීල මාර්ගශීලාදිගුණධර්මයට නො පැමිණි බැවින් අභාවිත සිල් ඇත්තා වූ ධ්‍යානවිමොක්ෂචිත්තෙනෙකාග්‍රතාදි ගුණධර්මයකට නො පැමිණි බැවින් අභාවිතචිත්තයන් ඇත්තා වූ සමඵවිදර්ශනාදි මාර්ගඥනයාගේ වැඩිමක් නැති බැවින් අභාවිතප්‍රඥවෙන් යුක්ත වූ පෘග්ග්‍යභවයාගේ ශරීරය නැමු¹ කල්හි තොර වන්නේ ය.² කිමෙක් ද? ප්‍රථමධ්‍යාන කායවිචේකාදි ගුණධර්මයට පැමිණීමෙන් යුක්ත හෙයින් භාවිත (89) කාය ඇත්තා වූ විශුද්ධිප්‍රාතිමොක්ෂශීලමාර්ගශීලාදිගුණධර්මයන්ගේ වැඩිමෙන් යුක්ත හෙයින් භාවිතශීලයෙන් යුක්ත වූ එකාන්ත සුන්දර වූ ධ්‍යානවිමොක්ෂාදි ගුණධර්මයන්ගේ වැඩිමෙන් යුක්ත හෙයින් භාවිතචිත්තයෙන් යුක්ත වූ සමඵවිදර්ශනාදි ගුණධර්මයන්ගේ වැඩිමෙන් යුක්ත හෙයින් භාවිත පටිභානයෙන් යුක්ත වූ උපෙක්ෂාස්මාතිපාරිශුද්ධි ඇති චතුර්ථධ්‍යානයට සමවැදුනහුගේ ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයෝ නිරුද්ධ වන්නාහු ය?” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ස්තුති කළහ.

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සමුද්‍රය සමුද්‍රය යි කියති. කවර කාරණයකින් ජලය සමුද්‍රය යි කියනු ලැබේ දෑ?” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ මහරජානෙනි, ඒ සමුද්‍රයෙහි යම් පමණ ලුණු වී ද, එපමණ උදකය වන්නේ ය. එහෙයින් සමුද්‍රය යි කියනු ලබන්නේ ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

¹ නො මළ
² ගොර

නැවැත්වීමේ රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් මහාසමුද්‍රය තෙම එක ම රස වූ ලවණරස වී ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, උදකයාගේ මිහිරිගුය වඩබාග්නියෙන් දවා කැකැරවී බොහෝ කාලයක් සිටි බැවින් වනාහි මහාසමුද්‍රය තෙම එක ම රස වූ ලවණරස වී ය” යි කීසේක. එකල රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි කියා ස්තුති කළහ.

නැවැත්වීමේ රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, සියලු ම සියුම් දෙය සිඳින්නට හැකි වේ ද” යි කීහ. එසේ ය, මහරජානෙනි, සියලු ම සියුම් දෙය සිඳින්නට හැකි වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, සියලු ම සියුම් දෙය නම් කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, අරුපි වූ චිත්තවේතසිකධර්මය වනාහි සියල්ලට වඩා අතිසුඛම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියලු ම රූපාරූපධර්මයෝ සියුම් නො වෙති. මහරජානෙනි, සුඛම ය යි කියා හෝ දළ ය යි කියා හෝ රූපාරූපධර්මයන්ට මේ පරියායවචනයෙක. ඡේදනය කට යුතු වූ යම්කිසි ධර්මකෙනෙක් ඇත් නම්, ඒ සියලු ම ධර්මයන් ලොකිකලොකොත්තර වූ ප්‍රඥාවෙන් සිදු-ඡේදනය කොට හරින්නේ ය. ප්‍රඥාවෙන් සිදීමට වඩා දෙවෙනි කාරණයෙක් නැතැ” යි කීසේක. එකල රජයට “ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේකැ” යි ප්‍රශංසා කළහ.

නැවැත්වීමේ රජයට පණිවිතපනභාද්‍රයානන්දකර වූ ධීර ගොවර අභිධර්මප්‍රශ්නයක් විචාරණුවෝ:-

“හත්තෙ, නාගසෙන, විඤ්ඤාණන්ති වා පඤ්ඤාති වා භූතස්මිං ජිවොති වා ඉමෙ ධම්මා නානඝා වෙව නානාඛ්‍යාඤ්ජනා ව? උදහු එකඝා ව්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති? විජානනලක්ඛණං මහාරාජ? විඤ්ඤාණං, පජානනලක්ඛණං පඤ්ඤා, භූතස්මිං ජිවො න උපලබ්භතී ති, යදි ජිවො න උපලබ්භතී, අථ කො? වරහි වක්ඛුනා රූපං පස්සති? සොතෙන සද්දං සුණාති? ඝාණෙන ගජං ඝායති? ජිවිහාය රසං ඝායති? කායෙන චොට්ඨබ්බං (90) චුසති? මනසා ධම්මං විජානාති ති. ථෙරො ආභ. යදි ජිවො වක්ඛුනා රූපං පස්සති-පෙ-මනසා ධම්මං විජානාති, සො ජිවො වක්ඛුනා රෙ උප්පාටිතෙ මහන්තෙන ආකාසෙන බහිමුඛො³ සුට්ඨතරං රූපං පස්සෙය්‍ය, සොතෙ උප්පාටිතෙ-ඝාණෙ උප්පාටිතෙ-ජිවිහාය උප්පාටිතාය-කායෙ උප්පාටිතෙ මහන්තෙන ආකාසෙන සුට්ඨතරං සද්දං සුණෙය්‍ය, ගජං ඝායෙය්‍ය, රසං ඝායෙය්‍ය, චොට්ඨබ්බං චුසෙය්‍යාති න හි හත්තෙ? තෙන හි මහාරාජ, භූතස්මිං ජිවො න උප ලබ්භතීති. කල්ලොසි හත්තෙ නාගසෙනාති.

¹ පහාන
² බො
³ බහිමුඛෙ

ටේරෝ ආහ-දුක්කරං මහාරජ, භගවතා කතන්ති, කිම්පන භන්තෙ නාගසෙන භගවතා දුක්කරං කතන්ති-දුක්කරං මහාරාජ, භගවතා කතං ඉමෙසං අරුපීනං චිත්ත චෙතසිකානං එකාරම්මණෙ චත්තමානානං චචඝානං අක්ඛාතං අයං එස්සො, අයං චෙදනා, අයං සඤ්ඤ, අයං චෙතනා, ඉදං චිත්තන්ති. ඔපම්මං කරොහීති. යථා මහාරාජ, කොච්චෙච පුරිසො නාවාය මහාසමුද්දං අජ්ඣොගහෙඤා හස්සුටෙන උදකං ගහෙඤා ජීවිභාය සාධිඤා ජානෙය්‍ය නු ඛො මහාරාජ, සො පුරිසො 'ඉදං ගඛිගයා උදකං' 'ඉදං යමුනාය උදකං' 'ඉදං අචිරචතියා උදකං' "ඉදං සරභුයා උදකං" ඉදං මහියා උදකන්ති, දුක්කරං භන්තෙ ජානිකුන්ති. තතො දුක්කරතරං ඛො මහාරාජ භගවතා කතං. ඉමෙසං අරුපීනං චිත්ත චෙත සිකානං ධම්මානං එකාරම්මණෙ චත්තමානානං චචඝානං අක්ඛාතං- අයං එස්සො, අයං චෙදනා, අයං සඤ්ඤ, අයං චෙතනා, ඉදං චිත්තන්ති. සුට්ඨු භන්තෙති. රාජා අඛිහනුමොදී'.

යනුවෙන් "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විඤ්ඤණ ය යි කියා හෝ ප්‍රඥව ය යි කියා හෝ සතරමහාභ්‍යන්තයන් වසයෙන් උපන්නා වූ රූපයෙහි ජීවිත ය යි කියා හෝ දක්වන මේ ධර්මයේ නානාර්ථ ඇත්තාහු ම ද? නානාර්ථ වැලඳ ගන්නාහු ම ද? නොහොත් එක ම අර්ථයක් වූවාහු ද? අර්ථ වැලඳ ගැනීම පමණක් ම නානා අර්ථ වී ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, විඤ්ඤණය රන්මසු දක හැදින ප්‍රයොජනය දන්නා ග්‍රාමික පුරුෂයකු මෙන් අරමුණු දන ගැන්ම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. රන්මසු දක හැදින ප්‍රයොජනය හා හොඳ නො හොඳ අගය දන්නා ස්වර්ණකාරයෙකු මෙන් ප්‍රඥව විශෙෂයෙන් ම අරමුණු දන ගැන්ම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. සතරමහාභ්‍ය වූ රූපයෙහි ඇතුළු හිඳ කවන පොවන ගමන් කරවන 'ජීව' නම් ආත්මකෙනෙකුන් නො ලබන්නේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, ඉදින් 'ජීව' නම් වූ ආත්මකෙනෙක් නො ලැබෙත් නම්, නැවත අන් කවරෙක් ඇසින් නීලපීතාදී රූපයන් දකී ද? සොතයෙන් ශබ්දයන් අසා ද? නාසයෙන් සුවඳ ආඝ්‍රාණය කෙරේ ද? දිවින් රසය සායනය කෙරේ ද? ශරීරයෙන් සට්ඨනය-ස්පර්ශය කෙරේ ද? සිතින් ධර්මචිත්තාව දන ගනී ද?" යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ කියනසේක්, "මහරජානෙනි, ඉදින් තොප කියන ආත්මජීවයතෙම වක්ෂුරාදීන් රූපාදිය හා සිතින් චිත්තයන් (91) දන ගන්නේ වී නම්, ඒ ජීව නම් ආත්මයතෙම වක්ෂු ද්වාරය උපුටා හැරිය කල්හි මහත් වූ ඒ අවකාශයෙන් පිටතට කරණ ලද මහණ ඇත්තේ සැප සේ ම නීලපීතාදීරූපයන් දන්නේ ද? සොතය උපුටා හැරිය කල්හි, ඝ්‍රාණය, උපුටා හැරිය කල්හි, ජීවිභාව උපුටා හැරිය කල්හි, ශරීරය උපුටා හැරිය කල්හි මහත් වූ ඒ අවකාශ ස්ථානයෙන් සැප සේ ම ශබ්දයන් අසන්නේ ද? ගන්ධය ආඝ්‍රාණය කරන්නේ ද? රසය සායනය කරන්නේ ද? ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය ස්පර්ශය කරන්නේ වේ ද" යි විචාලසේක. "නැත; ස්වාමීනි, ඒ කෙසේ ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් සතරමහාභ්‍ය වූ මේ ශරීරයෙහි ඇතුළත්හි හිඳ කවන පොවන යන එන නොයෙකුත් දැ කරණ ජීව නම් ආත්මකෙනෙකුන් නො ලබන්නේ ය" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දක්ෂ වූසේක" යි කීහ.

එකල තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, ‘අනන්තජීන’ නම් අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ඉතා දුෂ්කර දෙයක් දෙශනා කරණ ලද” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කුමක් අතිදුෂ්කර කොට දෙශනා කරණ ලද්දේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අප සුගත තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘ස්පර්ශය නම් මේ ය. ත්‍රිවිධවෙදනාව නම් මෝ ය. සංඥව නම් මෝ ය. වේතනාව නම් මෝ ය. චිත්තය නම් මේ ය’ යි කියා එක අරමුණෙහි පවත්නා වූ අරුපී වූ මේ චිත්තවේතනසිකධර්මයන්ගේ ව්‍යවස්ථානය කියන ලද්දේ ය. ඉතා දුෂ්කර දෙයක් දෙශනා කර වදාරණ ලද්දේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, අරුපී ඒ ධර්මයන්ගේ අවබෝධය දුෂ්කරබවට උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් නැවින් මහාසමුද්‍රමධ්‍යයට පැමිණ හස්ත ප්‍රථමයෙන් වතුර ගෙන දිවින් ලෙව බලන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම මේ ගංගා නම් ගඟේ වතුර ය. මේ යමුනා නම් ගඟේ වතුර ය. මේ අවිරවතී නම් ගඟේ වතුර ය. මේ සරභු නම් ගඟේ වතුර ය. මේ මහී නම් ගඟේ වතුර ය’ යි කියා දැන ගන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, එසේ දැන ගන්නට ඉතා දුෂ්කර ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ඊටත් වඩා අතිදුෂ්කර කොට ‘මේ ස්පර්ශය, මේ වෙදනාවය, මේ සංඥාවය, මේ වේතාවය, මේ චිත්තය’ යි කියා එක ම අරමුණෙහි පවත්නා වූ මේ අරුපී වූ චිත්තවේතනසිකධර්මයන්ගේ ව්‍යවස්ථානය කියන ලද්දේ ය. දුෂ්කර කොට දෙශනා කර වදාරණ ලද්දේ ය” යි කීසේක. එකල පරරාජවාරණමාගෙන්දභුත වූ මිලිඳු මහරජානෝ දෙහොත් මුදුන් දී “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, කථිශ්වරතිලක ප්‍රඥාසාගරප්‍රශ්නගණ්ඨිහෙදක වූ මාගේ ස්වාමීනි, ප්‍රශ්න විසඳ ධර්ම දෙශනා කර වදාළ නියාව ඉතා මනොඥ ය, ප්‍රචර ය, ශ්‍රේෂ්ඨ ය” යි කියා අනුමොදන් වූහ.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ මිලින්දප්‍රශ්න නම් වූ
 ශ්‍රීසද්ධමාදසයෙහි සත්වන වගීය නිමිසේ ය.

පෘච්ඡා විසජීනා

ඉක්බිති සුන්දරගුණනිධාන අමිතප්‍රඥාසාගර වූ නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, තෙපි දැන් මේ වෙලාව දන්නහු ද” යි විචාළසේක. (92) “එසේ ය; ස්වාමීනි, සම්පතිකා නම් වූ දැන් මේ වෙලාව දනිමි. ප්‍රථමයාමය අතික්‍රාන්ත වී ය. මධ්‍යමයාමය පවත්නේ ය. සියදහස් ගණන් උක්කා නම් දණ්ඩප්‍රදීප දීප්තිමත් වනු ලැබෙති. රජක්භට දිය යුතු රාජගෞරව භාණ්ඩවශයෙන් උස්සිත සතර මහාධිවජයන් ගත් අණවන ලද්ද වූ සාමාන්‍ය මහාසෙනාව ආරාමය කරා යනු ලැබේ” යි කීහ. එවිට අවට පිරිවරා හුන් පන්සියයක් යොනක මහාමාත්‍යයෝ ද මිලිඳුරජභට දෙහොත් නගා “ස්වාමීනි, දෙවයන් වහන්ස, මේ හික්ෂුන් වහන්සේ ඉතා පණ්ඨිතසේක. ඉතා දක්ෂ

වූසේකැ” යි කියා රජහට මෙසේ කීවාහු ය. එවිට රජුටුවෝ ද “එසේ ය, සගයෙනි, තෙරුන් වහන්සේ පණ්ඩිත වූසේක. මෙබඳු වූ ආචාරයකෙනෙකුත් වෙත් නම්, මා වැනි වූ අන්තවාසිකකෙනෙකුත් වෙත් නම් නොබෝ කලකින් ම නුවණැති සත්වතෙම ලොකොත්තරධර්මය අවබෝධ කොට දැන ගන්නේ ය” යි කීහ. ඒ නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණයෙන් සන්තොස වූ රජුටුවෝ ලක්ෂයක් වටනා රත්නකම්බිලියකින් නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේට පූජා කොට “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘අද පටන් නුඹ වහන්සේට දවස් පතා එසියඳටක් බත් දෙන සේ පණවමි. මේ ඇතුළුවරෙහි නුඹවහන්සේට යම්කිසි කැපදෙයක් ඇත් නම්, එයින් ආරාධනා කෙරෙමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ජීවත් විය හෙමි” යි කියා හේ ප්‍රතික්ෂේප කළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ ජීවත් වන සේක. ඒ බව මමත් දනිමි. එසේ නමුත් තමනුත් රැක්ක මැනැව. මාත් රක්ෂා කළ මැනැව. තමන් කෙසේ රක්ෂා කරන්නේ ද? යි කිව හොත්:- නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ මිලිඳු රජුටුවන් පහදවා ලූසේක. කිසියම් ‘ප්‍රත්‍යයපූජාවක් නො ලත් සේකැ’ යි කියා පරාපවාදයක් පැමිණ ආයේ වී නම්, සුදුසු නො වන්නේ ය. මෙසේ තමන් රක්ෂා කළ මැනැවැ. කෙසේ මා රක්ෂා කරන්නේ ද?” යි යන හොත්:- ‘මිලිඳු රජුටුවෝ බුද්ධශාසනයෙහි ප්‍රසන්න වූහ. ප්‍රසන්න වූ ආකාරයක් නො කරන්නාහ’ යි කියා පරාපවාදයක් පැමිණ ආයේ වී නම් සුදුසු නො වන්නේ ය. මෙසේ මාත් රක්ෂා කළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොපගේ යථෝක්ත වූ ඒ අභිප්‍රාය එසේ ම වේව” යි කියා ඉවසුසේක. රජුටුවෝ ද තමන් ගෘහවාසයෙහි කලකිරී වසනබව හඟවනුවෝ “ස්වාමීනි, යම් සේ මාග රාජ වූ සිංහතෙම ස්වර්ණමැදිරියක ලවා පොෂ්‍ය කරන්නේ වී නමුත්, එයින් පිටතට මුහුණ කොට වනයට පැන දුවන සිත ම ඇති වේ ද, එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි, මම කිසියෙක් ගිහිගෙයි වාසය කෙරෙමි ද, එයින් පිටත පැන යන මුහුණ ඇති ව ම සිටින්නෙමි. ඉදින්, ස්වාමීනි, මම ගිහිගෙයින් නික්ම අනගාරිය නම් ශාසනයෙහි පැවිදි වීමි නම්, බොහෝ කාලයක් ජීවත් නො වන්නෙමි. මට සතුරෝ බොහෝ ය” යි සැලකළහ.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ මිලිඳු රජුටුවන්ගෙන් විචාළ තාක් ප්‍රශ්න විසඳ වැඩි හුන් ආසනයෙන් නැගිට සංඝාරාමයට වැඩිසේක. ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේ වෙහෙරට වැඩි නොබෝ කාලයෙහි මිලිඳු රජහට “මා විසින් කුමක් විචාරණ ලද ද? (93) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කුමක් විසර්ජනය කරණ ලද්දේ ද?” යි කියා මෙබඳු සිතෙක් විය. ඉක්බිති මිලිඳු රජහට “මා විසින් සියල්ල ම යහපත් කොට විචාරණ ලද්දේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සියල්ල ම යහපත් කොට ම විසඳන ලද්දේ ය” යි කියා මෙබඳු සිතෙක් වූයේ ය. සංඝාරාමයට ගියා වූ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේටත් “මිලිඳු රජහු විසින් කුමක් විචාරණ ලද ද? මා විසින් කුමක් විසඳන ලද්දේ ද?” යි කියා මෙබඳු වූ සිතෙක් වූයේ ය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් වහන්සේට “මිලිඳු රජහු විසින් සියල්ල ම යහපත් කොට විචාරණ

ලද්දේ ය. මා විසිනුත් සියල්ල ම යහපත් කොට විසඳන ලද්දේ ය” යි කියා මෙබඳු වූ සිතෙක් වූයේ ය.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේ ඒ රාත්‍රියගේ ඇවෑමෙන් පූර්වාභ්‍යන්තසමයෙහි සකස් කොට හැඳ පෙරෙව පාසිවුරු ගෙන එසියආට දෙදෙනකුත් වහන්සේ හා සමග යම් තැනෙක මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ගේ නිවෙසනය වී ද, එතැන්හි එළඹිසේක. එසේ එළඹ ප්‍රඥප්තාසනයෙහි හැමදෙනා වහන්සේ හා සමග වැඩසිටිසේක. ඉක්බිති මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙනයන් වහන්සේට පසග පිහිටුවා වැඳ එකත්පසෙක සිටියහ. එකත්පසෙක සිටියා වූ මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ ආයුෂ්මත් නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේට මේ වචනය කීහ:-

“ස්වාමීනි, පින්වතුන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේට මෙබඳු වූ ආකාරයක් නො වේවා; ‘නාගසෙන තෙරණුවන් රජ වූ මා විසින් වෙහෙසා ගම්භීර වූ ප්‍රශ්න විචාරණ ලද්දේ ය’ යි කියා එම ප්‍රීතියොම්නසින් ඒ ඊයේ රාත්‍රාවශෙෂය නිදා කෙළේ ය යි කියා නුඹ වහන්සේ විසින් මෙබඳු ආකාරයක් නො දත යුතු ය. ස්වාමීනි, මට ඒ ඊයේ රාත්‍රාවශෙෂය ‘මා විසින් කුමක් විචාරණ ලද ද? පින්වතුන් වහන්සේ විසින් කුමක් විසඳන ලද්දේ ද?’ යි කියා ද ‘මා විසින් සියල්ල ම යහපත් කොට විචාරණ ලද්දේ ය. පින්වතුන් වහන්සේ විසිනුත් සියල්ල ම යහපත් කොට විසඳ වදරණ ලද්දේ ය’ යි කියා මෙබඳු වූ ආකාර වූයේ ය. මෙසේ සිතසිතා නිදා කෙළෙමි” යි කීහ. නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේත් මෙසේ කීසේක:- ‘මිලිඳු රජ්ජුරුවන්ගේ ප්‍රශ්න මා විසින් නො පැකිල ම විසඳන ලද්දේ ය යි කියා එම ප්‍රීතියොම්නසින් ම ඒ ඉතිරි රාත්‍රාවශෙෂය කල් යැවූයේ ය’ යි කියා මෙසේ “මහරජානෙනි, තොපට නො වේවා. මේ ආකාර තොප විසින් නො දත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඒ මට රාත්‍රිභාගය ‘මිලිඳු රජ්ජුරුවන් විසින් කුමක් අසන ලද ද? මා විසින් කුමක් විසඳන ලද ද? මිලිඳු රජ්ජුරුවන් විසින් සියල්ල ම යහපත් කොට ම විචාරණ ලද්දේ ය. මා විසිනුත් සියල්ල ම යහපත් කොට විසඳන ලද්දේ ය’ යි කියා මෙබඳු ආකාර සිතෙක් වූයේ ය” යි කීසේක. මෙසේ සියලු ම අන්රථ පාපයන් කෙරෙන් විරත බැවින් නාග නම් වූ නාගසෙන-මිලිඳු යන ඒ මහානාගයෝ දෙදෙන ඔවුනොවුන්ගේ සුභාමිතවචනය යහපත් කොට අනුමෝදන් වූවාහු ය.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි
මිලින්දප්‍රශ්නයන්ගේ පෘච්ඡා-විසර්ජනාවෝ
සමාජිත කරණ ලදහ.

මෙණ්ඩකප්‍රශ්නය

(94) තවද, මෙණ්ඩක නම් ප්‍රශ්නයෙහි ප්‍රාරම්භය දක්වන්නා වූ සියලු ම සමයකථාර්ථයන් දක්නා වූ සියලු ම තර්කශාස්ත්‍රය දන්නා වූ සියලු දෘෂ්ටිවාදීන් මර්දනය කරණ විශේෂප්‍රඥාව ඇත්තා වූ සියලු කුශලාකුශලධර්මයන්ගේ විපාක දැනීම හා ස්ථානොචිතප්‍රඥාව ඇත්තා වූ සතර සංග්‍රහවස්තුවෙන් ජනරඤ්ජනය කරන්නා වූ මිලිඳු නම් නරෙන්ද්‍රතෙම තීක්ෂණ වූ ප්‍රශ්න විචාරා නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ ප්‍රඥාව හෙද කරණු පිණිස නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ කරා තර්කවාදයෙන් එළඹියේ ය. ඒ යතීන්ද්‍රයානන්ගේ ඡායාවෙහි නො හැර ම වාසය කෙරෙමින් ඇසූ අර්ථ නැවත නැවතත් කාංක්ෂාස්ථාන පසිඳ විචාරමින් විශේෂයෙන් විභාග කොට දක්නා ලද අවබෝධ වූ ප්‍රඥාව ඇති ව ඒ මිලිඳු මහරජානෝ සියලු දෙවිමිනිසුන් කෙරෙහි ප්‍රසිද්ධ වූහ.

එහෙයින් තුන්වෙනි දවස් රාත්‍රිභාගයෙහි රහොගත ව හිඳ 'පාරාජික පවිති වූලමහානිද්දේස සුදුවග මහවග පරිවාරය හා මංගල රතන නාලක තුවටක සූත්‍ර යන සූත්‍ර නම් වූ යම් බුද්ධවචනකෙනෙක් ඇද් ද, සංයුත්තනිකායෙහි සගාථකවර්ගය ඇතුළු වූ සියලු ම සගාථ සූත්‍රගෙයා ධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, සියලු ම අභිධර්මපිටකය හා නිර්ගාථකසූත්‍ර හා ඉතිරි අෂ්ටාංගයට හා නො වන වෙය්‍යාකරණ නම් යම් බුද්ධවචන කෙනෙක් ඇද්ද, දම්පියා පෙරපෙරිගාථා හා සූත්‍රනිපාතයෙහි සූත්‍ර නම් නො වන සුද්ධිකගාථාධර්මයන් ඇතුළු වූ ගාථා නම් ධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, සොමනස්සඤ්ඤාමයිකගාථාපටිසංයුත්ත වූ දෙයාසුවක් පමණ උදන සූත්‍රාන්තධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, සූත්‍රදශාතිරෙකශතප්‍රමාණ වූ ඉතිවුත්තක නම් ධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, අපන්තකාදි පන්සියපණස් ජාතකධර්ම කෙනෙක් ඇද්ද, මහණෙනි, ආනන්දස්ථවිරයන් කෙරෙහි මේ ආශ්චර්ය අද්භූත වූ ධර්මයෝ සතරදෙනෙක්' යනාදීන් වදාළ වූ අද්භූතධර්ම කෙනෙක් ඇද්ද, වූලමහාවෙදල්ල සම්මාදිට්ඨි ශක්‍රප්‍රශ්න සංඛාරභාජනිය මහාපුණ්ණම සූත්‍රාදි වූ සුසැට ප්‍රමාණ වෙදල්ලසූත්‍රාන්ත ධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, යන මේ සූත්‍රගෙයා වෙය්‍යාකරණ ගාථා උදන ඉතිවුත්තක ජාතකාද්භූත වෙදල්ල යන නවාංග වූ ශාස්තෘශාසනය තමාගේ නුවණින් විමසා බලා අනුමාර්ජනය කෙරෙමින් අනාගතයෙහි අල්පබුද්ධිත් විසින් අවුල් හැර මුදලිය නො හැක්කා වූ එහෙයින් ම දෘෂ්ටිවාදීන් විසින් කරණ නිග්‍රහ සහිත වූ මෙණ්ඩක නම් ප්‍රශ්නයන් දුටහ. "ධර්මරාජයාගේ ශාසනයෙහි පර්යායයෙන් වදාළ ධර්මයෝත් ඇත. යම් යම් දෙයක් උදෙසා වදාළ ධර්මයෝත් ඇත. ස්වභාවයෙන් වදාළ ධර්මයෝත් ඇත. දෙසනාවෝත් ඇත. ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ අර්ථය තත් වූ පරිද්දෙන් නො දැනීම කරණ කොට ගෙන අනාගතකාලයෙහි දී ඒ මෙණ්ඩක නම් සර්වඥවචනයෙහි අන්‍ය දෘෂ්ටිවාදීන්ගේ විග්‍රහයකුදු වන්නේ වී නම් නපුර. එබැවින් මම චිත්‍රකථික වූ නාගසෙන ස්ථවිරයන් පහදවා ගෙන මෙණ්ඩක නම් ගැටළු අවුල් සිඳු හරිමි. ඒ නාගසෙන ස්ථවිරයන් විසින් දක්වන ලද නිරවුල් මාර්ගයෙන් අනාගතයෙහි ධර්මකථිකයෝ අර්ථ ධර්ම ලොවට දක්වති' සිතුවහ. (95) එසේ හෙයින් කියන ලදී:-

“හස්සප්පවෙදී වෙනණ්ඩි-අනුබුද්ධි විචක්ඛණො,
මිලිඤ්ඤ නාම හෙදය-නාගසෙනමුපාගමි.

වසන්තො තස්ස ඡායාය-පරිපුච්ඡන්තො පුනප්පුනං,
පහින්තබුද්ධි හුක්ඛාන-සොපි ආසිති පාකටො.

නවඛගං අනුමජ්ජන්තො-රත්තිභාගෙ රහොගතො,
අද්දකඛි නිපුණෙ පඤ්ඤ-දුන්නිවෙධෙ සනිග්ගහෙ.

පරියායභාසිතං අත්ථි-අත්ථි සන්ධාය භාසිතං,
සභාවභාසිතං අත්ථි-ධම්මරාජස්ස සාසනෙ.

තෙසං අත්ථං අවිඤ්ඤය-මෙණ්ඩකෙ ජනභාසිතෙ,
අනාගතමිහි අද්ධානෙ-විග්ගහො තත්ථ හෙස්සති.

හද්දකථීං පසාදෙක්ඛා-ඡෙජ්ජාපෙස්සාමි මෙණ්ඩකෙ,
තස්සං නිද්දිට්ඨමග්ගෙන-නිද්දිස්සන්ති අනාගතෙ” ති.

මෙසේ සිතා ඉක්බිති මිලිඤ්ඤමහරජානෝ රාත්‍රියගේ ඇවෑමෙන් අරුණු නැගුනු කල්හි ඉස් සෝධා නභාපියා සිරසෙහි අත් තබා වැද ගෙන අතීතානාගතවර්තමානකාලත්‍රයයෙහි වූ සියලු ම සර්වඥවරයන් සිහි කොට “අද මෙයින් මතු සත්දවසක් මුළුල්ලෙහි අටගුණයක් සමාදන් ව මා විසින් තපස්හි හැසිරිය යුතු වන්නේ ය. පුරුදු කරණ ලද තපස් ඇත්තා වූ ඒ මම මාගේ නාගසෙනාවාරීන් වහන්සේගේ සිත් ගෙන සිට හිස මුඩු වූ ග්‍රමණ වෙගධාරීන්ට ම සුදුසු වූ රහස් කථාවක් බැවින් මෙණ්ඩක නම් වූ මෙණ්ඩක ප්‍රශ්නයන් විචාරමි” යි සිතා අෂ්ටව්‍යුහපද කෙනෙකුන් සමාදන් වූහ.

ඉක්බිති මිලිඤ්ඤමහරජානෝ ප්‍රකෘතිවස්ත්‍රද්වය හැර සියලු රාජාභරණ ද ගලවා තබා කහවත් කසාපිළි හැඳ කුඩා මොට තුප්පියක් ශීර්ෂයෙහි වසා ගෙන මුනිභාවයට පැමිණ අෂ්ටවිධ වූ ගුණධර්මයන් සමාදන් වෙමින් “මේ සද්දවස මුළුල්ලෙහි මා විසින් රාජ්‍යාර්ථය අනුශාසනා නො කට යුතු ය. රාගසංහිත වූ චිත්තය නො ඉපද විය යුතු ය. ද්වේෂසංහිත වූ සිතක් නො ඉපද විය යුතු ය. මොහසංහිත වූ සිතක් නො ඉපද විය යුත්තේ ය. දසකර්මකර පුරුෂජනයා කෙරෙහිත් යටත් වූ වෘත්ති ඇති විය යුතු ය. කායිකවාචසිකය රැකක යුතු ය. භාත්පසින් වක්ෂුරාදී ෂඩායතනයෝ රක්ෂා කට යුත්තාහු ය. මෙමුනිභාවනායෙහි චිත්තය ප්‍රක්ෂෙප කට යුත්තේ ය යි මෙකී අටගුණයක් සමාදන් ව ඉටා ගෙන ඒ අටගුණයෙහි ම සිත පිහිටුවා ගෙන නුවරින් පිටතට නොයිකම සත් දවසක් කල් යවා අටවැනි දවස් රාත්‍රියගේ ඇවෑමෙන් පළමු කොට ම

පෙරවරු භක්තකෘතය කොට වියදඬු පමණ දුර බලන යටිකුරු කළ ඇස් ඇති ව පමණ දැන කියන කථා ඇති ව මනා ව සන්සුන් ඉරියාපටයෙන් සන්තොස වූ ඔදවැඩියා වූ අතිප්‍රසන්න වූ අවික්ෂිප්තවිත්තයෙන් නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ කරා එළඹ තෙරුන් වහන්සේගේ පාදද්වන්දය උත්තමාංගයෙන් වැද එකත්පසෙක සිට මේ වචනය සැලකළහ:-

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ හා සමග මා විසින් මන්ත්‍රණය කට යුතු වූ (96) කිසියම් අර්ථයක් ඇත. ඒ මන්ත්‍රණයෙහි අන්කිසි තුන්වැනි කෙනෙකුත් නො කැමැත්තෙමි. ජනශූන්‍ය වූ විවේක ආරණ්‍යක වූ අභ්‍යන්තරයෙන් යුක්ත වූ ශ්‍රමණසාරූප්‍ය වූ අවකාශයක් ඇද්ද, එතැන්හි ප්‍රශ්නයතෙම විවාළ යුතු වන්නේ ය. ඒ මන්ත්‍රණයෙහි මට විවාළ දෙයක් නො සැංගිය යුතු ය. රහසක් නො කට යුත්තේ ය. ශාසනයෙහි රහස්බණ අසන්නට මම සුදුස්සෙමි. යහපත් වූ මන්ත්‍රණය පත්¹ කල්හි උපමායෙනුත්² ඒ අර්ථය පරීක්ෂා කට යුත්තේ ය. යම් ප්‍රකාරයකින් කෙසේ ද? යි කිව හොත්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ මහාපෘථිවිතොම නික්ෂේප කට යුතු දෙයක් පැමිණි කල්හි නික්ෂේපයට සුදුසු වේ ද, එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහස්ධර්මයන් අසන්නට මම සුදුස්සෙමි. යහපත් වූ මන්ත්‍රණයක් පැමිණි කල්හි (යි)” ඒ කථාව කරණු පිණිස ගුරුන් වහන්සේ හා සමග ජනවිවික්ත වූ වනයකට ප්‍රවිෂ්ට ව මෙලෙස කීහ:-

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි මන්ත්‍රණය කරණු කැමති පුරුෂයා විසින් අටතැනක් හැරිය යුතු වෙති. ඒ අටස්ථානයෙහි දී නුවණැති පුරුෂතෙම යහපත් අර්ථයක් මන්ත්‍රණය නො කරන්නේ ය. එහි මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය ලිස්වා³ යන්නේ ය. සිද්ධ නො වන්නේ ය. ඒ ස්ථානයෝ කවරහු ද? විෂමස්ථානයය හැරිය යුතු ය. ජනසභාව⁴ හැරිය යුත්තේ ය. අතිවාතස්ථානය හැරිය යුත්තේ ය. ප්‍රතිච්ඡන්තස්ථානය හැරිය යුත්තේ ය. දෙව්‍යාලයස්ථානය හැරිය යුත්තේ ය. යන මාර්ගය හැරිය යුත්තේ ය. වංක්‍රමණය හැරිය යුත්තේ ය. පැන්තොට හැරිය යුත්තේ ය. මෙකී අටතැන් හැරිය යුත්තාහු ය” යි කීහ. එකල තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, විෂමස්ථාන සහ අතිවාත ප්‍රතිච්ඡන්ත දෙවස්ථානමාර්ග වංක්‍රමණ උදකතීර්ථකයෙහි කවර දෙයකක් ද?” යි විවාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විෂමස්ථානයෙහි දී මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය විසිරෙන්නේ ය. ඉපිල යන්නේ ය. නැමී යන්නේ ය. සම්භව නො වන්නේ ය. ජනසභාවෙහි සිත කොල වන්නේ ය. සිත කෝල ව අර්ථය මනා කොට නො ම දක්වන්නේ ය. මහා වාතස්ථානයෙහි දී කියන ශබ්දය

¹ උගත් උපගතෙ-පාලි
² උපායෙනුත්
³ ලෙස්වා
⁴ සභායං පාලි (හය සහිත ස්ථානය)

ප්‍රකාශ ව නො ඇසෙන්නේ වෙයි. ප්‍රතිවිච්ඡින්නස්ථානයෙහි සෙස්සෝ රහස් අසා සමීපයෙහි සිටිති. දෙවස්ථානයෙහි දී මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය ගරුකභාවයට පිරිනැමෙයි. මාර්ගයෙහි දී මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය තුච්ඡ වන්නේ ය. වංක්‍රමණයේ වැස්චල වන්නේ ය. උදකතීර්ථයෙහි සියල්ලන්ට ප්‍රකට වන්නේ ය” යි කීහ. ඒ බව මෙහි ගාථාවෙන් දැක්වීම වන්නේ ය:-

“විසමං සහයං අතිවාතො-පටිච්ඡන්තං දෙවනිස්සිතං,
පජ්ජො ව සංකමො තිසං-අට්ඨෙතෙ පරිවජ්ජයෙ” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙයන් වහන්ස, මන්ත්‍රණය කරන්නා වූ මේ පුද්ගලයෝ අටදෙනෙක් මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය විනාස කෙරෙති. ඒ අටදෙන කවුරු ද?¹ රාගචරිතයා ය, ද්වේෂචරිතයා ය, මොහචරිතයා ය, මානචරිතයා ය, ලුබ්ධියා ය, අලසයා ය, එකචිත්ති ය, අඥනයා ය යන මේ පුද්ගලයෝ අටදෙන මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය විනාස කරන්නාහු ය” යි කීහ. ඒ අසා තෙරුන් වහන්සේ “මහරජානෙනි, ඔවුන්ගේ දෙෂ කවරේ ද?” යි විචාළසේක. (97) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රාගචරිත තෙම නිරන්තරයෙන් ම රාගය සිතසිතා කල් යැවීම් වසයෙන් මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය නසා ගන්නේ ය. ද්වේෂචරිතතෙම නිරන්තරයෙන් අනුන් කෙරෙහි ක්‍රොධ කිරීම් වසයෙන් මන්ත්‍රණය කළ අර්ථය නසා ගන්නේ ය. මොහචරිතතෙම තමන් මූලා වීම් වසයෙන් මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථය නසා ගන්නේ ය. මානචරිතතෙම තමාගේ මානය කරණ කොට ගෙන මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථය නසා ගන්නේ ය. ලොභිපුරුෂතෙම තමාගේ ලොභ වසයෙන් මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථයන් නසා ගන්නේ ය. අලසයා තමාගේ අලසතාවෙන් මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථය නසා ගන්නේ ය. එකචිත්ති පුරුෂයා තමාගේ සිත පස්සෙහි දූවන එකචිත්තිතාවෙන් මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථයන් නසා ගන්නේ ය. බාලයා තමාගේ කිසිවක් නො දන්නා අඥනතාවෙන් මන්ත්‍රණය කර ගත් අර්ථයන් නසා ගන්නේ ය. ඒ බව මෙහි ගාථාවෙන් දැක්වීම වන්නේ යි.

“රත්තො දුට්ඨො ව මූල්ලො ව-මානී ලුද්ධො තථාලසො,
එකචිත්ති ව බාලො ව-එතෙ අසුචිනාසකා” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ පුද්ගලයෝ නවදෙනෙක් මන්ත්‍රණය කරණ ලද රහස් පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙති. ධාරණය නො කෙරෙති. ඒ නවදෙන කවරු ද?¹ රාගචරිතයා ය, ද්වේෂචරිතයා ය, මොහචරිතයා ය, භීරුකයා ය, ආමිසගරුකයා ය, ස්ත්‍රී ය, සුරාසොණ්ඩියා ය, පණ්ඩකයා ය, ලදරුවා ය” යි කීහ. ඒ අසා තෙරුන්වහන්සේ “මහරජානෙනි, ඔවුන්ගේ දෙෂ කවරේ ද?” යි විචාළසේක.

¹ කවරේ

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රාගචරිතතෙම රාගයෙහි ව්‍යාවෘත ව රාගවසයෙන් මන්ත්‍රණය කළ රහස පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. රහස් කොට ධාරණය නො කරන්නේ ය. ද්වේෂිපුද්ගලතෙම ද්වේෂවශයෙන් මන්ත්‍රණය කළ රහස පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. ධාරණ නො කරන්නේ ය. මොහි වූ මූලා තැනැත්තේ මොහවසයෙන් මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කොට හැසිරෙන්නේ ය. ධාරණය නො කරන්නේ ය. භයබහුල පුරුෂතෙම භීරුක බහුලතාවෙන් මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. ධාරණය නො කරන්නේ ය. පිළිබත් ආදි ආමිස ගරුකතෙම ආමිසලාභය හෙතුකොට ගෙන මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. ධාරණය නො කරන්නේ ය. ස්ත්‍රීතොම ස්වල්ප ව වහා සිත පෙරළෙන බැවින් මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කොට හැසිරෙන්නී ය. ධාරණය නො කරන්නී ය. සුරාසොණ්ඩයා සුරාපානයෙහි ලොල් බැවින් මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කරන්නේ ය. ධාරණය නො කරන්නේ ය. පණ්ඩකයා ඔහුගේ නොයෙක් අංගවිකාර ඇති බැවින් මන්ත්‍රණය කළ රහස පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. ධාරණය නො කරන්නේ ය. ලදරුතෙම ඔහුගේ චපලතාවෙන් මන්ත්‍රණය කළ රහස් පහළ කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. රහස් කොට ධාරණය නො කරන්නේ ය. වහා පෙරළෙන (98) සිත් ඇත්තා වූ චලිත වූ චපල වූ මේ යථොක්ත වූ නවවිධ වූ පුද්ගලකෙනෙක් වෙති. ලොකයෙහි මොවුන් විසින් මන්ත්‍රණය කළ රහස් කථාවෙක් ඇත් නම්, වහා ම ප්‍රකාශ වන්නේ ය. ඒ බව මෙහි ගාථාවෙන් දැක්වීම විනතේ ය:-

“රත්තො දුටියො ව මුල්භො ව-භීරු ආමිසවක්ඛුකො,
 ඉඤ්ඤාණ්ඩො පණ්ඩකො ව-නවමො භවති දරකො
 නවෙන පුග්ගලා ලොකෙ-ඉත්තරා චලිතා චලා,
 එතෙහි මන්තිතං ගුය්හං-බිජ්ජං භවති පාකටං” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අටකාරණයකින් ප්‍රඥතොම වැටහෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. කවර අටකාරණයකින් ද? යත්:- වයස් පැමිණීමෙන් නුවණ පිරිනැමෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. යස පිරිවර පැමිණීමෙනුත් නුවණ පිරිනැමෙන්නේ ය. පරිපාකයට යන්නේ ය. නැවත නැවත ඇසීමෙනුත් නුවණ පිරිනැමෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. ගුරුන් කෙරෙහි වාසය කිරීමෙන් නුවණ පිරිනැමෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. යොනිසොමනස්කාරය කරණ කොට ගෙන නුවණ පිරිනැමෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. ඔවුනොවුන් හා සාකච්ඡා කිරීමෙන් නුවණ වැටහෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. ස්නේහ ඇත්තවුන් සෙවනය කිරීමෙනුත් නුවණ වැටහෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. තුණුරුවන් පවත්නා පතිරුපදෙස වාසයෙනුත් නුවණ වැටහෙන්නේ ය. මුහු කිරීමට යන්නේ ය. ඒ බව මෙහි ගාථාවෙනුත් දැක්වීම වන්නේ ය.

“වයෙන යසපුච්ඡාහී-තිඤ්ඤාසෙන යොනිසො,

සාකච්ඡාස්තූනසංසෙවා-පතිරූපවාසෙන ව
 එතානි අට්ඨානානි-බුද්ධිවිසදකාරකා,
 යෙසං එතානි සම්භොන්ති-තෙසං බුද්ධි පබුජ්ඣති” යි.

“මේ අටකාරණයෝ ප්‍රඥවිභූතකාරණයෝ ය. ගෘහස්ථ ප්‍රවුජ්ඣන යම්කිසි කෙනෙකුන්ට මේ අටකාරණයෝ සම්භව වන්නාහු නම් ඔවුන්ගේ ප්‍රඥව ඉද්ධියට යන්නේ ය” යි කීහ. නැවතත් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ භූමිභාගය අෂ්ටවිධ වූ මන්ත්‍රණදෙසයෙන් දුරු වන ලද්දේ ය. මම ද මේ ලොකයෙහි උතුම් වූ මන්ත්‍රණ සහායෙකිමි. රහස් රක්ෂාකර ද වීම්. මම යම් තාක් ජීවත් වෙමි ද? ඒ තාක් කල් නුඹ වදළ රහසක් නො හැර රක්ෂා කෙරෙමි. අටකාරණයෙහි මාගේ නුවණ වැටහීමට යන ලද්දේ ය. දැන් මේ ප්‍රස්තාවට මනා කොට පිළිපදිමින් වසන්නා වූ මා වැනි අන්තෙවාසිකයෙක් දුර්ලභ වන්නේ ය. අන්තෙවාසිකයා කෙරෙහි පැවැත්ත යුතු වූ ආචාර්යවරයන්ගේ යම් පස්විසි ආචාර්ය ගුණකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ ගුණධර්මවලින් ආචාර්යවරයන් වහන්සේ විසින් යහපත් කොට පිළිපැද්ද යුත්තේ ය. ඒ පස්විසි ගුණ¹ කවරේ ද? යත්:- ස්වාමීනි, මේ බුද්ධගාසනායෙහි-

(99) “ආචාර්යෙන අන්තෙවාසිමිහි සත්තං සමිතං ආරක්ඛා උපට්ඨපෙනඛ්ඛා අසෙවනසෙවනා ජානිතඛ්ඛා. පමත්තාප්පමත්තා ජානිතඛ්ඛා. සෙය්‍යාවකාසො ජානිතඛ්ඛො ගෙලඤ්ඤං ජානිතඛ්ඛං. භොජනං ලද්ධාලද්ධං ජානිතඛ්ඛං. විසෙසො ජානිතඛ්ඛො පත්තගතං සංවිහජ්ඣඛ්ඛං. අස්සාසෙනඛ්ඛො මා භායී අඤ්ඤා තෙ අභික්කමතී”ති ඉමිනා පුග්ගලෙන පටිවරතී ති පටිචාරො ජානිතඛ්ඛො. ගාමෙ පටිචාරො ජානිතඛ්ඛො. විහාරෙ පටිචාරො ජානිතඛ්ඛො. න තෙන සහ සල්ලාපෙ කාතඛ්ඛො ඡද්දංදීස්වාඅධිවාසෙනඛ්ඛං. සක්කච්චකාරිනා භවිතඛ්ඛං. අඛණ්ඩ කාරිනා භවිතඛ්ඛං. අරහස්සකාරිනා භවිතඛ්ඛං. නිරවසෙසකාරිනා භවිතඛ්ඛං. ‘කථංජානෙමිමං’² සිප්පෙසුති ජනකචිත්තං උපට්ඨපෙනඛ්ඛං. ‘කථං අයං න පරිභාසෙය්‍යා’ති වඩ්ඪිවිත්තං උපට්ඨපෙනඛ්ඛං. ඛලවං ඉමං කරොමි සික්ඛා ඛලෙනා’ති විත්තං උපට්ඨපෙනඛ්ඛං. මෙන්තචිත්තං උපට්ඨපෙනඛ්ඛං. ආපදසු න විජ්ඣිතඛ්ඛං. කරණියෙ නප්පමජ්ජිතඛ්ඛං. ඛලිතෙ ධම්මෙන පග්ගහෙනඛ්ඛොති. ඉමෙ ඛො භන්තෙ, පඤ්චවිසති ආචරියස්ස ආචරියගුණා. තෙහි ගුණෙහි මයි සම්මා පටිපජ්ජස්සු.”

යනුවෙන් “ගුරුවරයා විසින් අන්තෙවාසිකයා කෙරෙහි නිරන්තරයෙන් යහපත් කොට ආරක්ෂා තැබිය යුත්තේ ය. අසෙවනාසෙවනයෝ දැන ගත යුත්තාහු ය. ප්‍රමාධ අප්‍රමාදයෝ දැන යුත්තාහ. නිද්‍රාවකාශය දැන යුත්තේ ය. ගිලන්බව දැන යුත්තේ ය. භොජනය ලත් නො ලත්බව දැන යුතු ය. ශ්‍රද්ධා වීර්ය බහුශ්‍රැතාදී පුද්ගලවිශේෂය දැන

¹ ගුණයෝ
² ජනෙමිමං

යුත්තේ ය. පාත්‍රයට ලත් දෙයක් වත් බෙදා දිය යුත්තේ ය. භය නො ගනුව, තොපට අර්ථ ඉගෙනීම වැඩි යන්නේ ය” යි කියා අස්වසාලිය¹ යුත්තේ ය. මෙනම් පුද්ගලයා හා හැසිරෙන්නේ ය’ යි කියා හැසිරීම දත යුත්තේ ය. ග්‍රාමයෙහි හැසිරීම දත යුත්තේ ය. විහාරයෙහි හැසිරීම දත යුත්තේ ය. ඒ අන්තෙවාසිකයා හා සමග කවර වෙලායෙහිත් සල්ලාප නො කට යුත්තේ ය. අන්තෙවාසිකයාගේ සිදුරක් දක නො කිපී ඉවසිය යුත්තේ ය. කරණ සත්කාරයක් සකස් කොට ම කරවන සුලු විය යුත්තේ ය. උගන්වන ශාස්ත්‍රධර්මයන්ගේ අඩාල නො කිරීමෙන් හා කරණ සත්කාරයෙන් ම අඛණ්ඩකාරී විය යුත්තේ ය. රහස් කාරී නො විය යුත්තේ ය. නිරවශෙසකාරී නො විය යුත්තේ ය. ‘කවර උපායෙකින් මොහු ශිල්පෙයහි උපදවම් දෝ හෝ?’ යි කියා ජනක චිත්තය ඉපද විය යුත්තේ ය. ‘කෙසේ නම් මොහු ශිලාදිගුණයෙන් නො පිරිහෙත් දෝ හෝ?’ යි කියා වර්ධන චිත්තය ඉපද විය යුත්තේ ය. මොහු ‘ශික්ෂාබලයෙන් බලවත් කෙරෙමි’ යි කියා චිත්තය උපදවා ලිය යුත්තේ ය. මෛත්‍රීචිත්තය උපදවා ලිය යුත්තේ ය. ආපදර්ථයක් පැමිණි කල්හි නො හැරිය යුත්තේ ය. කිසි කට යුතු කාර්යයක් පැමිණි කල්හි ‘මට කිම් ද?’ යි කියා ප්‍රමාද නො විය යුත්තේ ය. බලිත ව සිත වඤ්චල වූ කල්හි ධර්මයෙන් සංග්‍රහ කට යුත්තේ ය. ස්වාමීන් වහන්ස, මේ යථෝක්ත වූ පස්විසිගුණයෝ ආචාර්යවරයාගේ ආචාර්ය ගුණයෝ ය. ඒ ගුණයෙන් මා (100) කෙරෙහි යහපත් කොට පිළිපැද වදළ මැනැව. තවද ස්වාමීනි, මට කාංක්ෂාවක් උපන්නේ ය. සර්වඥභාෂිත වූ මෙණ්ඩක නම් ප්‍රශ්නධර්මයෝ ඇත. අනාගත කාලයෙහි ඒ ධර්ම දෙශනාවෙහි දෘෂ්ටිවාදීන්ගේ කලහවිග්‍රහයෙක් උපදින්නේ ය. ඒ අනාගතකාලයෙහි නුඹ වන්තසේ වැනි වූ අතුලයාබුද්ධීන් වහන්සේලා දුර්ලභ වන්නාහු ය. එහෙයින් පරවාදීන්ට නිග්‍රහ කරණු පිණිස මාගේ ඒ ප්‍රශ්නධර්මදෙශනාවන් කෙරෙහි ලා ප්‍රඥ ඇස පිරිසිදු කොට දෙවා වදළ මැනැවැ” යි කියා ආරාධනා කළහ.

එකල්හි පරවාදීභක්‍ෂිතවිදුරණකෙශරීන්ද්‍රභූත වූ මාගේ නාගසෙන ථෙරසාමීන් වහන්සේ “යහපත, මහරජානෙනි,” යි කියා එපවත් පිළිගෙන තුණුරුවන් ආශ්‍රය කරණ උපාසකයාගේ උපාසකගුණදසයක් දක්වා වදළසේක:-

“දස ඉමෙ, මහාරාජ, උපාසකස්ස උපාසකගුණා. කතමෙ දස, ඉධ, මහාරා, උපාසකො සංසෙන සමානසුබ්බුක්ඛො හොති. ධම්මාධිපතෙයො හොති. යථාබලං සංවිභාගරතො හොති. ජ්නසාසනපරිහානිං දිස්වා අභිවඩ්ඪියා වායමති. සම්මාදිට්ඨිකො හොති. අපගතකොතුහලමඛිගලිකො ජ්විත හෙතුපි න අඤ්ඤං සඤාරං උද්දිසති. කායිකං වාචසිකඤ්චස්ස රක්ඛිතං හොති. සමග්ගරාමො හොති. සමග්ගරතො. අනුසුයකො හොති. න ච කුහනවසෙන සාසනෙ වරති. බුද්ධං සරණං

¹ අස්වසාලිය

ගතො භොති. ධම්මං සරණං ගතො භොති. සංඝං සරණං ගතො භොති. ඉමෙ ඛො මහාරාජ, දස උපාසකස්ස උපාසක ගුණා” යි

යනුවෙන් “මහරජානෙනි, උපාසකයාගේ උපාසකගුණයෝ මේ දශයෙක. දශය කවරේ ද? මහරජානෙනි, මේ බුද්ධශාසනයෙහි උපාසකතෙම සංඝයා වහන්සේ හා සමාන වූ සුවදුක් කැමති වේ ද, සද්ධර්මය ම අධිපති¹ කොට ඇත්තේ වේ ද, යථා ශක්තියෙන් පූජා විභාගයෙහි ඇලී වසන්නේ වේ ද, සර්වඥශාසනයාගේ පිරිහීම දැක අභිවාද්ධිය පිණිස වීර්ය කරන්නේ ය. සමයක් ප්‍රතිපත්තියෙහි හැසිරීමෙන් සමයන්දෘෂ්ටික වේ ද, පහ කරණ ලද කොතුහලමංගලික නම් විපරීත දෘෂ්ටිව්‍යුහසමාදානාදි මංගල ක්‍රියාවන් ඇත්තේ දිවිහිමියෙනුත් අන්‍යශාස්තෘ කෙනෙකුත් පිහිට ය යි නො කියන්නේ ය. ඔහු විසින් කායිකය හා වාචසිකය රක්ෂා කරණ ලද්දේ වේ ද, සාමග්‍රිතායෙහි කැමැත්තේ වේ ද, සාමග්‍රිතායෙහි ඇලුනේ වේ ද, ඊර්ෂ්‍යා නො කරණ සුලු වේ ද, වඤ්චා වසයෙන් ශාසනයෙහි නො හැසිරේ ද, බුදුන් සරණ ගියේ වේ ද, දහම් සරණ ගියේ වේ ද, සග සරණ ගියේ වේ ද, මහරජානෙනි, මෙකී දසගුණයෝ උපාසකයාගේ උපාසකගුණයෝ නම් වෙති. ඒ සියලු ම ගුණයෝ තොප කෙරෙහි විද්‍යමාන ව පවතිත්. තොපට ඒ ඒ උපාසකගුණගුණාංගය යුක්ත ය. අනුවච්ඡික ය. සුදුසු ය.

“තෙපි යම් සර්වඥශාසනය පිරිහීමක් දැක අභිවාද්ධියක් කැමැත්තෝ ය. ‘යහපත, තොපට අවකාශ කෙරෙමි’ යි තෙපි මාගෙන් සැප සේ ම විචාරව” යි වදලසේක.

ඉක්බිති කරණ ලද අවකාශ ඇති මිලිඳුමහරජානෝ ගුරු වූ (101) නාගසෙන ස්ථවිරයන්ගේ ශ්‍රීපාදද්වන්දයෙහි වැඳ වැටී තමාගේ හිස මස්තකයෙහි අඤ්ජලිය කොට වැඳ ගෙන මෙපවත් සැලකළහ:-

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ අන්‍යලබ්ධිමත් තීර්ථකයෝ මේ ආකාර කියන්නාහු ය:- ‘ඉදින් සර්වඥතෙම ලොකයා කරණ පූජාව ඉවසනසේක් වී නම්, ක්ලේශපරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවන් නො පෑසේක. සර්වඥතෙම ලොකයා හා සංයුක්තසේක. භවයට ඇතුළත් වූසේක. ලොකයා කෙරෙහි ලොකයා හා සාධාරණ වූසේක. එහෙයින් ඒ සර්වඥයාහට කරණ ලද පූජා සත්කාරයතෙම වඳ වන්නේ ය. සිස් වන්නේ ය. නිෂ්ඵල වන්නේ ය. ඉදින් ක්ලේශයන් කෙරෙන් මිදී පිරිනිවන් පෑ වදල සේක් වී නම්, ලොකයා හා අමිශ්‍ර වූසේක. සියලුම භවයන් විසින් හරණ ලද වූ සේක. ඒ සර්වඥයාහට පූජාසත්කාරයක් උපදින්නේ වී නම්, පිරිනිවන් පෑ වදල සර්වඥතෙම ඒ පූජාව මඳකුත් නො ඉවසනසේක. නො ඉවසන්නා වූ අප්‍රාණසර්වඥයාහට කරණ

¹ ආධිපත්‍යය

ලද පූජා සත්කාරයතෙම සිස් වන්නේ ය. වද වන්නේ ය. අඵල වන්නේ ය. නිෂ්ඵල වන්නේ ය' යි කියත්. ස්වාමීනි, මේ දෙකෙළෙවරක් ඇති උභතොකොටික ප්‍රශ්නයෙක. අසම්ප්‍රාප්ත වූ අර්හත්ඵල සිත් ඇත්තවුන්ට මේ ප්‍රශ්නයතෙම විෂය නො වන්නේ ය. ප්‍රඥ මහත්ත්වයෙන් මහත් වූ නුඹ වහන්සේ වැනි මහතුන් වහන්සේලාට මේ ප්‍රශ්නයතෙම විසඳ කීම විෂය වන්නේ ය. මේ දෘෂ්ටිජාලය බිඳ වදළ මැනැව. නුඹ වහන්සේට ම මේ ප්‍රශ්නයතෙම සම්ප්‍රාප්ත වූයේ ය. පරවාදයන්ට නිග්‍රහ කරණු පිණිස මතු අනාගතයෙහි වසන සර්වඥපුත්‍රයන්ට ප්‍රඥඇසක්ර දෙවා වදළ මැනැවැ" යි කීහ.

එකල අලාමක ඤාණ ගති ඇති නාගසෙන තෙරුන් වහන්සේ වදරණ සේක්:-
 "මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුපාද නිර්වාණධාතුචෙන් පිරිනිවන් පා වදළසේක. ඒ පිරිනිවි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පූජාසත්කාර නො ඉවසනසේක. ප්‍රථමබොධිමූලයෙහි දී ම තථාගතයන් වහන්සේගේ ආලය කොට ගන්නා ආසානොම ප්‍රහීණ වන ලද්දී ය. දැන් වනාහි අනුපාදිශෙෂනිර්වාණධාතුචෙන් පිරිනිවන් පෑ වදළ බුදුරජානන් වහන්සේගේ ඉවසීමක් නැති බව කියනු ම කවරේ ද? මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සාරී නම් බ්‍රාහ්මණදේවීන්ගේ පුත්‍ර වූ සද්ධර්ම සේනාධිපති වූ අග්‍රශ්‍රාවක වූ මහාතෙර සාමීන් වහන්සේ විසින් වදරණ ලද්දේ ය. 'සදිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් අසමසම වූ සර්වඥවරයෝ පුදනු ලබන්නාහු ය. ඒ සර්වඥවරයෝ ඒ පූජාසත්කාරය ආලයක් කොට නො ඉවසති. අනන්ත වූ බුදුවරයන්ගේ මේ ධර්මතාවකැ" යි වදළසේක.

**"පූජයන්ති¹ අසමසමා-සදෙවමානුසෙහි නෙ,
 න සාදියන්ති සක්කාරං-බුද්ධානං එස ධම්මතා" යි.**

ඒ අසා මිලිඳු මහරජානෝ කියන්නාහු:- "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පුත්‍රතෙම හෝ පියානන්ගේ ගුණ කියන්නේ ය. පියානෝ හෝ තමාගේ පුත්‍රයන්ගේ ගුණ කියන්නාහු. පරවාදයන්ගේ නිග්‍රහයට මේ බව කාරණයක් නො වන්නේ ය. සැරියුක් මහතෙරුන් වහන්සේ කී මේ කාරණය බුදුන් කෙරෙහි ප්‍රීතියෙන් කළ ප්‍රසාදය ප්‍රකාශ කිරීම නම් වන්නේ ය. (102) වහා ම නුඹ වහන්සේ මට ඒ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙහි ලා ස්වකීය වූ ශාසනවාදයාගේ ප්‍රතිෂ්ඨාව පිණිසත් දෘෂ්ටිජාලයාගේ දඟ හැරීම පිණිසත් අනික් කාරණයක් මනා කොට වදළ මැනැවැ" යි කීහ. එකල පවරගණින්ද ගම්භීරධිසාගර² පාරප්‍රාප්ත වූ නාගසෙන ථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ කියන සේක්:-

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ වදළසේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලොකයාගේ පූජාසත්කාරයන් නො ඉවසනසේක. නො

¹ පූජයන්ති
² ධීර සාගර

ඉවසන්නා වූ ම තථාගතයන් වහන්සේගේ ශාරීරික පාරිභෝගික වූ ධාතුරත්නය දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රතිෂ්ඨා කොට ගෙන තථාගතයන් වහන්සේගේ බුද්ධඥාන නමැති රත්නය අරමුණු කොට ගෙන මනා කොට ප්‍රතිපත්තිය සෙවනය කරන්නාහු ත්‍රිවිධ වූ සම්පත්තීන් ම ලබන්නාහු ය. ‘මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ මහගිනිකඳෙක් දිලියෙමින් ඇවිළ තෙමේ නිවී ගියේ වී නම්, කිමෙක් ද, “මහරජානෙනි, ඒ මහා අග්නිස්කන්ධයතෙම තෘණ කාෂ්ඨ කඩ පෙනෙලි ආසාවෙන් ඉවසන්නේ වේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ මහාඅග්නිස්කන්ධයතෙම ඇවිලෙමින් සිටත් තෘණ කාෂ්ඨ උපාදනයන් ආසාවකින් නො ඉවසන්නේ ය. කිමෙක් ද, එසේ කල නිවී ගියා වූ උපශාන්ත වූ අවෙනත ඒ ගිනිකඳ තෘණාදිය ඉවසන්නේ වේ ද.

“මහරජානෙනි, එහි වනාහි ගිනිකඳ නිරුද්ධ ව නිවී උපශාන්ත වූ කල්හි ලොකයෙහි අග්නි ශූන්‍ය වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, කාෂ්ඨය, අග්නියගේ ඉපදීමට කාරණ වන්නේ ය. ගැණීම වන්නේ ය. ගිනි කැමැත්තා වූ යම් කිසි මනුෂ්‍යකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ මනුෂ්‍යයෝ තමන්ගේ ශක්තිබල වීර්යයෙන් ම, තමා තුළ වූ පුරුෂකාරයෙන් ද, කාෂ්ඨය මඵනය කොට ගිනි උපදවා ගෙන ඒ ගින්නෙන් කට යුතු වූ කර්මාන්තයන් කරන්නාහු ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාර නම් වූ පූජාසත්කාරයතෙම වද වන්නේ ය. සිස් වන්නේ ය. නිෂ්ඵල වන්නේ ය යි කියන්නා වූ මිත්‍යාදෘෂ්ටීන්ගේ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය. තුවිෂ වන්නේ ය. සිස් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ අග්නිස්කන්ධයතෙම දිලියෙමින් ඇවිලෙන්නේ වේ ද එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දශසහශ්‍රිලොක ධාතුයෙහි අනන්ත වූ බුද්ධශ්‍රීන් දිලිහුනුසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ අග්නිස්කන්ධයතෙම දිලිහී ගොස් නිවී ගියේ වේ ද, එපරිද්දෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දශසහශ්‍රිලොකධාතුයෙහි බුද්ධශ්‍රීයෙන් දිලියෙමින් අනුපාදිසෙස වූ නිර්වාණධාතුවෙන් පිරිනිවන් පෑ වදළසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ නිවී ගියා වූ මහාඅග්නිස්කන්ධයතෙම තෘණ කාෂ්ඨ නො ඉවසා ද, එපරිද්දෙන් ම ලොකයාහට හිත වැඩ කැමැත්තා වූ තථාගතයන් වහන්සේ ඉවසන ආසාතොම ප්‍රහීණ වූවා ය. උපශාන්ත වූවා ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ගිනි කැමැති මනුෂ්‍යයෝ නිවී ගියාවූ අග්නිස්කන්ධයෙහි උපාදන නම් ගැණීමක් නැති කල්හි තමන්ගේ ථාමබලවීර්යයෙන් තමා තුළ වූ පුරුෂකාරයෙන්¹ ගිනි ගානා කාෂ්ඨ මඵනය කොට ගිනි උපදවා ඒ ගින්නෙන් කට යුතු වූ කර්මාන්තයන් කරන්නාහු ය. (103) එපරිද්දෙන් ම දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ද පිරිනිවීයා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධාතුරත්නය ප්‍රතිෂ්ඨා කොට ගෙන තථාගතයන් වහන්සේගේ ඥානරත්නය අරමුණු කොට ගෙන මනා කොට ම

¹ ඊට සතුරුවූ පවචනිත පුරිෂකාර-පාළි

² කාෂ්ඨයට සතුරු වූ පුරුෂකාරයෙන් ‘පච්චවනිත පුරිස කාරෙන’-පාළි

ප්‍රතිපත්තිය සෙවනය කරන්නාහු ය. ත්‍රිවිධ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යානිර්වාණසම්පත් ලබන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් පිරිනිවිසා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරයතෙම අවද වන්නේ ය. අනන්තඵල දෙන බැවින් සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇත. යම් කාරණයකින් පිරිනිවිසා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද සත්කාරයතෙම අවද වේ ද, සඵල වේ ද, ඒ කාරණයත් ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ වාතයතෙම නොයෙක් වෘක්ෂලතාදිය තළවා වැතිර ගොස් වළක්නේ වී නම්, කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ වැළකුනා වූ වාතයතෙම නැවත ඉපදවීමක් ආසාවකින් ඉවසා ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, වැළකුනා වූ වාතයාගේ නැවත උත්පත්තිය පිණිස ආභොගයෙක් හෝ මනස්කාරයෙක් හෝ නැත්තේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- ඒ වායොධාතුතෙම සිත් නැත්තේ ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, වැළකුනා වූ ඒ වාතයාගේ නැවත වාතය¹ යි යන සංඥාව නැති වේ ද” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, තල්වැට විධුපනාදීහු ඒ වාතයාගේ උත්පත්තියට ප්‍රත්‍යය වන්නාහු ය. උෂ්ණයෙන් තැවුනා වූ පරිලාභයෙන් පිළික වූවා වූ යම්කිසි මනුෂ්‍ය කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ මනුෂ්‍යයාගේ තාලවණ්ටයකින් හෝ සතරැස් පවත් පතකින් හෝ තමන් ශක්තිබලවීර්යයෙන් ප්‍රත්‍යාත්මපුරුෂකාර²යෙන් වාතය උපදවා ගෙන ඒ වාතයෙන් උෂ්ණය නිවන්නාහු ය. පරිලාභය ව්‍යුපශමනය කරන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් ‘නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද සත්කාරයතෙම වද වන්නේ ය. නිෂ්ඵල වන්නේ ය’ යි කියන්නා වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිත්ගේ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය. බොරු වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ මහවාතයතෙම හමා පැතිර ගියේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දශසහස්‍රිලොකධාතුචෙහි ශීතල මධුරතර ශාන්ත සුඛම මෙමත්‍රීවාතයෙන් පැතිරී වදලසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ වාතය තෙම පැතිර ගොස් වැළැක්කේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සීතලමධුරතරශාන්ත ප්‍රණීතසුඛම මෙමත්‍රීවාතයෙන් තුන් ලෝ පතුරුවා හමා අනුපාදිශෙස වූ නිර්වාණධාතුචෙන් පිරිනිවුනුසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ වැළකුනා වූ වාතය තෙම නැවත ඉපදීමක් නො ඉවසා ද, එපරිද්දෙන් ම ලොකහිත වූ සර්වඥයන් වහන්සේගේ සාදියනාතොම ප්‍රහීණ වූවා ය. ව්‍යුපශාන්ත වූවා ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ඒ මනුෂ්‍යයෝ උෂ්ණාභිතප්ත වූ ද, පරිලාභප්‍රපීඩිත වූ ද, එපරිද්දෙන් ම දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ රාගද්වේෂමොහත්‍රිවිධාග්නි සන්තාප පරිදහ ප්‍රපීඩිත වූවාහු ය. යම් සේ

¹ වාතය යි කියා සංඥාව වැටහේ
² උෂ්ණාදියට සතුරු පුරුෂාකාර
³ පතුරුවා

තාලවණ්ටය හා විදුපන නම් සිවුරැස් පවත්පත් ආදිය වාතයාගේ ඉපදීම පිණිස ප්‍රත්‍යයෝ වෙද් ද, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ ශාරීරික පාරිභෝගික ධාතු රත්නය ද (104) සර්වඥතාඥනරත්නය ද ත්‍රිවිධසම්පත්තීන්ගේ ප්‍රතිලාභය පිණිස ප්‍රත්‍යය වන්නේ ය. යම් සේ උෂ්ණාභිතප්ත ශ්‍රීෂ්ම ප්‍රපීඩිත වූ මනුෂ්‍යයෝ තාලවණ්ටයෙන් හෝ විදුපනයෙන් හෝ වාතය උපදවා උෂ්ණය නිවා ගනිද් ද, පරිලාභව්‍යුපගමනය කෙරෙද් ද, එපරිද්දෙන් ම දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධාතුරත්නය ද ඥානරත්නය ද යථා ශක්තීන් පුද කුසල් උපදවා ගෙන ඒ කුසලයෙන් රාගද්වේෂමොහත්‍රිවිධාග්නිසන්තාප උෂ්ණය නිර්වාපණය කෙරෙති. පරිලාභය ව්‍යුපගමනය කෙරෙති. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කළ සත්කාරය අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, අනිකක් ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනැව. පරවාදීන්ට නිග්‍රහ පිණිස ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් හෙරිය ආකොටනය කොට ශබ්දය උපදවන්නේ ය. ඒ පුරුෂයා විසින් උපදවන ලද්ද වූ යම් හෙරිශබ්දයෙක් ඇද් ද, ඒ ශබ්දයතෙම අන්තර්ධාන වන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ බෙරශබ්දය නැවත උත්පාදනයක් ඉවසන්නේ වේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ ශබ්දයතෙම අන්තර්ගත වූයේ ය. ඒ ශබ්දයාගේ පුනරුත්පාදය පිණිස ආභෝගයක් හෝ මනස්කාරයක් හෝ නැත්තේ ය. එකවරක් උපන්නා වූ හෙරි ශබ්දය අන්තර්ධාන වූ කල්හි ඒ හෙරිශබ්දය හාත්පසින් සිදුනේ ම වෙයි. ස්වාමීනි, ශබ්දයාගේ ඉපදීම පිණිස හෙරීභූ වනාහි ප්‍රත්‍යය වන්නාහ. නැවත පුරුෂතෙම කරුණක් ඇති කල්හි ආත්මප වූ චීර්යයෙන් හෙරිය ආකොටනය කොට ශබ්දය උපදවන්නේ ය.” “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවත් වූ සර්වඥයන් වහන්සේ තමන්ගේ ශීලසමාධි ප්‍රඥ විමුක්ති විමුක්තිඥනදර්ශනයෙන් වැඩුනා වූ ධාතුරත්නය ද ධර්මවිනය ද අනුශාසනා ව ද තමන් වැනි ශාස්තෘවක් කොට තබා වදාරමින් තෙමේ අනුපාදිසෙස වූ නිර්වාණධාතුචෙන් පිරිනිවන් පෑ වදලසේක. පිරිනිවියා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි සම්පත්ති ලාභයතෙම සිදී ගියේ ය. සංසාරභවදුක්ඛයෙන් පීඩිත ව වෙහෙසුනා වූ සත්වයෝ ධාතුරත්නය ද, ධර්මවිනය ද, අනුශාසනාව ද ප්‍රත්‍යය කොට ගෙන යථාශක්තීන් පුද ත්‍රිවිධ වූ සම්පත් කැමැත්තාහු ඒ සම්පත්තීන් ලබන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණයෙනුත් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට පූජාසත්කාර වශයෙන් කරණ ලද අධිකාර කෘත්‍යතෙම අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මේ අනාගත කාලය දක්නා ලද්දේ ය. කථනය කරණ ලද්දේ ය. කියන ලද්දේ ය. සිහි කොට වදාරණ ලද්දේ ය.

¹ උපාදනයක්

“සියා බො පනානඤ්ඤා කුම්භාකං ඵවමස්ස අතීතසඤ්ඤාං පාවචනං, නඤ්ඤා නො සඤ්ඤාති. න බොපනෙතං ආනඤ්ඤා ඵවං දට්ඨබ්බං. යො වො ආනඤ්ඤා මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤාත්තො, සො වො මමච්චයෙන සඤ්ඤා” යි.

(105) යනාදීන් “ආනන්දයෙනි, තොපට වනාහි ‘අතීත ශාස්තෘක වූ බුද්ධ වචනයක් ඇත. ‘අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මෙකලට නැතැ’ යි කියා මෙසේ සිතක් වන්නේ වේ ද, ආනන්දයෙනි, මේ කාරණය මෙසේ නො දත යුත්තේ ය. ආනන්දයෙනි, තොපට මා විසින් යම් ධර්මයෙක් විනයයක් දෙශනා කරණ ලද ද, පණවන ලද්දේ වේ ද, ඒ ධර්මවිනයතෙම මාගේ ඇවෑමෙන් තොපට අනුශාසනා කරණ ලොවුතුරා ශාස්තෘකෙනෙකැ” යි කියා වදාළසේක. මේ කාරණයෙන්, මහරජානෙනි, පිරිනිවිසා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද්ද වූ පූජාසත්කාරය තෙම වද වන්නේ ය, නිෂ්පල වන්නේ ය යි කියන්නා වූ තීර්ථකයන්ගේ ඒ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය. අභූත වන්නේ ය. මුසාවාද වන්නේ ය. විරුද්ධ වන්නේ ය. විපරිත වන්නේ ය. දුක් වන්නේ ය. දුඛවිපාක වන්නේ ය. අපාගමනීය¹ වන්නේ ය.

මහරජානෙනි, අතිකුක් ඉතිරි කාරණයක් ඇත. යම් කාරණයකින් පිරිනිවිසා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරය තෙම අවද වේ ද, සඵල වේ ද, ඒ කාරණයන් ඇසුර මැනව. මහරජානෙනි, මේ මහාපෘථිවිතොම ‘සියලු ම බීජජාතීහු මා කෙරෙහි හට ගණිත්ව’ යි කියා ඉවසා ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම් කුමක් පිණිස ඒ බීජජාතීහු නො ඉවසන්නා වූ මහාපෘථිවියෙහි හට ගෙන දැඩි වූ මූලින් හා ඔබ්බොබ වැලඳී ජටාවෙන් ප්‍රතිෂ්ඨිත වූ කඳන් අරටු ශාඛාවෙන් හාත්පසින් විස්තීර්ණ ව පුෂ්පඵලධරයෝ වෙද් ද?” යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, මහා පෘථිවිතොම නො ඉවසන්නී වී නමුත් ඒ නොයෙක් බීජජාතීන්ට ප්‍රතිෂ්ඨාධාර වන්නී ය. අංකුරයන්ගේ නැඟීම පිණිස ප්‍රත්‍යය දෙන්නී ය. ඒ බීජජාතීහු ඒ පෘථිවිප්‍රතිෂ්ඨාව කරණ කොට ගෙන ඒ දෙන ප්‍රත්‍යය කරණ කොට ගෙන හට ගෙන දැඩි වූ මූල ජටා ප්‍රතිෂ්ඨිත වූවාහු කඳන් අරටු ශාඛාවෙන් හාත්පසින් විස්තීර්ණ වූවාහු පුෂ්පඵලධරයෝ වෙති” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම් ඉදින් ‘නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරය වද වන්නේ ය, අඵල වන්නේ ය’ යි කියා විරුද්ධ වූ ඒ මිත්‍යාවන් කියත් නම්, තීර්ථකයෝ තමන්ගේ ස්වකීය වූ මිත්‍යාවාදයෙහි පැරැද්දහු වෙති. නස්නා ලද්දහු වෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවිය ද එපරිද්දේ තථාගත වූ අර්භත් සමාස් සම්බුද්ධසර්වඥයන් වහන්සේ දත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවිතොම කිසිවක් නො ඉවසා ද, එපරිද්දෙන් තථාගතයන් වහන්සේ කිසිවක් නො ඉවසනසේක.

¹ අපායගාමිනී

මහරජානෙනි, යම් සේ ඒ බීජජාතීහු පෘථිවිය නිසා හට ගෙන දළඹ මූල ජටා ප්‍රතිජයීතවුවාහු ඛන්ධ සාර ශාඛාවන් විස්තීර්ණ වූවාහු පුෂ්පඵලධරයෝ වෙද් ද, එපරිද්දෙන් දිවාමනුෂ්‍යයෝ පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධාතුරත්නය හා ඥානරත්නය කරණ කොට ගෙන පොළෝ යට එරා බැසී දැඩි වූ මුල් නමැති අලොභාද්වේෂාමොහකුශලමූලයෙන් පිහිටන ලද්දහු ය. සමාධි නමැති වෘක්ෂස්කන්ධයන් හා සද්ධර්ම නමැති අරටු ඇති සතර සංවරශීල නමැති ශාඛාප්‍රශාඛානේ විස්තාර ව පතලාහු ය. පඤ්චවිධවිමුක්ති නමැති පඤ්චවර්ණ (106) පුෂ්පයෙන් හා ශ්‍රාමණ්‍යමාර්ගඵල නමැති අමෘත ඵලධරයෝ වෙති. මහරජානෙනි, මෙම කාරණයෙනුත් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරය තෙම අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, අනිකුත් ඉතිරි කාරණයෙක් ඇත. යම් කාරණයකින් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරයතෙම අවද වේ ද, සඵල වේ ද, ඒ කාරණයන් ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, ඔටුවෝ ය, වෘෂභයෝ ය, ගඳුභයෝ ය, එළුවෝ ය, ගවයෝ ය, මනුෂ්‍යයෝ ය යන මොවුහු තමන්ගේ ඇතුළු කුක්ෂියෙහි පණුවන්ගේ සම්භව වීම ආලය කොට ඉවසන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ පණුවෝ කුමක් පිණිස නො ඉවසන්නා වූ ඔවුන්ගේ ඇතුළු කුක්ෂියෙහි ම සම්භව ව ඉපද බොහෝ දරුමුනුබුරන් හා විපුලභාවයට පැමිණෙන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, අකුශලකර්මයාගේ බලවත් බැවින් නො ඉවසන්නා ම වූ ඒ සත්වයන්ගේ ශරීරය ඇතුළෙහි පණුවෝ හට ගෙන බොහෝ දරුමුනුබුරන් හා විපුලභාවයට පැමිණෙන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධාතුරත්නයාගේ ද බුද්ධඥානරත්නයාගේ ද බලවත් බැවින් තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි කරණ ලද අධිකාරය අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, අනිකුත් ඉතිරි කාරණයෙක් ඇත. යම් කාරණයකින් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරයතෙම අවද වේ ද, සඵල වේ ද, ඒ කාරණයන් ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යයෝ ‘අටඅනුවක් පමණ රෝගයෝ අපගේ මේ ශරීරයෙහි උපදිත්ව’ යි කියා කැමැති ව ඉවසන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ අටානුවක් පමණ රෝගයෝ කුමක් පිණිස නො ඉවසන්නා වූ ඒ මනුෂ්‍යයන්ගේ ශරීරයෙහි පතිත ව උපදින්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, පූර්ව ජාතියෙහි කළ දුශ්චරිතයාගේ විපාකයෙන් රෝගයෝ උපදිති” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් පූර්වජාතියෙහි කරණ ලද අකුශලකර්මය මේ ආත්මයෙහි දී විදීම වේ නම්, මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙනුත් පූර්ව ජාතියෙහි කරණ ලද්ද වූත් මේ ජාතියෙහි කරණ ලද්ද වූත් කුශලාකුශල කර්මය අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණයෙනුත් පිරිනිවියා වූ

කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරය තෙම අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, ‘නන්දක නම් යක්ෂතෙම සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට අපසාදනය කොට අතින් පහරක් ගසා ඒ අකුශලකර්මයෙන් පෘථිවිය පළා ගෙන අවිචියට ගියේ ය’ යි කියා තොප විසින් අග්‍රැතපූර්ව වී ද? අසන ලද්දේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, අසන ලද්දේ ය. ලොකයෙහිත් මේ බව ප්‍රකට ය” යි කීහ “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ නන්දක යක්ෂයාගේ මහා පෘථිවි ගැලීම කැමැති ව (107) ඉවසුසේක් ද?” යි විචාලසේක. “අනේ! ස්වාමීනි, දෙවියන් සහිත වූ ලොකය නැති ව අභාවයට යන්නේ වී නමුත් වන්දසුරියයෝ පෘථිවියෙහි වැටී යන්නාහු වූ නමුත්, මහමෙරුපර්වත රාජයා විසිර යන්නේ වී නමුත්, සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේ අනුන්ට වන දුකක් සතුවන් නො ඉවසනසේක. ඊට කාරණ කවරේ ද? යත්:- යම් හෙතුවකින් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ කිපෙනසේක් වී නම්, චිත්තදූෂණය වනසේක් වී නම්, ඒ කිපෙන කාරණය තෙම සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ විසින් නසන ලද්දේ ය. අර්හත්මාර්ගශස්ත්‍රයෙන් සිදු හරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, ඒ හේතූන් නසා හැරිය බැවින් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ජීවිතය නසන්නවුන් කෙරෙහිත් කොපයක් නො කරණසේකැ” යි කීහ. “ඉදින් මහරජානෙනි, සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ නන්දක නම් යක්ෂයාගේ පෘථිවියෙහි ගැලියාම නො ඉවසුසේක් වී නම්, කුමක් පිණිස වනාහි නන්දක නම් යක්ෂතෙම පෘථිවියට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ වී ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, මූ කල අකුශල කර්මයාගේ බලවත් බැවින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් අකුශල කර්මයාගේ බලයෙන් නන්දක නම් යක්ෂතෙම පෘථිවියෙහි ගැලී ප්‍රවිෂ්ට වූයේ වී නම්, සිතින් නො ඉවසන්නාහටත් කරණ ලද අපරාධයතෙම අපායෙහි ම හෙළන බැවින් අවද වන්නේ ය. නොයෙක් දුක් විඳුවන බැවින් සඵල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එහෙයින් කුශලකර්මයාගේ බලවත් බැවින් නො ඉවසන්නාහටත් කරණ ලද අධිකාරයතෙම දෙවි ලොව උපදවන බැවින් අවද වන්නේ ය. නොයෙක් සැප විඳුවන බැවින් සඵල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් පිරිනිවියා වූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේට කරණ ලද අධිකාරයතෙම අවද වන්නේ ය. සඵල වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, දැන් මේ බුද්ධොත්පාදයෙහි යම් මනුෂ්‍යකෙනෙක් පෘථිවියට ප්‍රවිෂ්ට වූවාහු ද, ඒ පොළව පළා ගෙන අපායට ගියාහු කෙනෙක් දෙන ද? ඒ පෘථිවිප්‍රවිෂ්ට වූ කාරණයෙහි තොපගේ ඇසීමෙක් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “එසේය, ස්වාමීනි, මා විසින් අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, තෙපි මට අස්වා ලව” යි කීසේක. “ස්වාමීනි වහන්ස, විඤ්චාමාණවිකාවෝ ය, සුප්‍රබුද්ධශාකායෝ ය, දෙවදත්ත තෙරණුවෝ ය, නන්දක නම් යක්ෂයා ය, නන්දක නම් මාණවකයා ය යන මේ පස්දෙන මහාපෘථිවිය ද පළාගෙන අපායට ගියාහු ය” යි කියා මා විසින්

මෙම කාරණය අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ පස්දෙන කවර කෙනෙකුන් කෙරෙහි අපරාධ කළාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, බුදුන් කෙරෙහිත් ශ්‍රාවකයන් කෙරෙහිත් අපරාධ කළාහු ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හෝ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා හෝ මේ පස්දෙනාගේ මහාපාටීච්‍ය ප්‍රවේශය ඉවසුවාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, ‘පිරිනිවන් පෑ වදලාවූ කිසිවක් නො ඉවසන්නා ම වූ තථාගත වූ අප බුදුරජානන් වහන්සේට තුන්ලෝවාසීන් විසින් කරණ ලද්ද වූ පූජාසත්කාරයතෙම වද වන්නේ ය. සිස් වන්නේ ය (108) අඵල වන්නේ ය” යි කියා මෙසේ දෘෂ්ටිවාදයෙන් ‘ඉදින් බුදුරජ තෙම ලොකයාගේ පූජාව ඉවසනසේක් නම් නිවන් නො දැක සත්ව ලොකයෙහි ම හිඳිනාසේක. ඕහට කළ පූජායෙන්¹ කම් කිම් ද? ‘ඉදින් සත්වලොකයා කෙරෙන් මිඳි නිවන් දැක්කසේක් නම්, ඒ සත්වලොකයෙහි නැති බැවින් නො ඉවසන බුදුරජහට කළ පූජායෙනුත් කමෙක් නැතැ” යි කියා දෙකෙළවරක් අල්වා මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය විචාල මිලිඳු රජහට යම්සේ දඹ කනු කැමැති දෙහලිකපුරුෂයෙකුහට සියක් යොදුනක් උස ඇති අමාතඵලභරිතමහාදඹවාක්ෂය සොලවාලූ කලක් මෙන් තමන් තමන් වහන්සේගේ ශ්‍රැතාන්තබුද්ධීන් අනෙකප්‍රකාර උපමා ගෙන හැර දක්වා රජහුගේ දෘෂ්ටිය ප්‍රලය කොට විධිවංසනය කර වදලසේක.

එකල මිලිඳු මහරජානෝ ප්‍රීතිවේගයෙන් පිණා ගොස් දෙහොත් මුදුනෙහි තබා ගෙන “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් මේ ගම්හීර වූ ප්‍රශ්නයතෙම යහපත් කොට අවබෝධ කරවන ලද්දේ ය. ප්‍රකාශ කර වදරණ ලද්දේ ය. රක්ෂා කට යුතු වූ රහසක් ප්‍රකාශ කරණ ලද්දේ ය. දෘෂ්ටිගැටය බිඳ හරණ ලද්දේ ය. දෘෂ්ටිග්‍රහණය නො ගැන්ම කරණ ලද්දේ ය. එහෙයින් ප්‍රවරගණිත්ඳභූත වූ නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණ පරවාදයෝ නෂ්ට වූහ. මිථ්‍යාදෘෂ්ටීහු භග්න වූහ. අන්‍ය ලබ්ධි ගත් ලාමක වූ තීර්ථකයෝ හිරු දුටු කදෝපැණියන් සෙයින් නිෂ්ප්‍රභ වූවාහු ය” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

පූජා අප්‍රතිග්‍රහණ ප්‍රශ්නය නිමි

ආචර්ජනාප්‍රතිබද්ධප්‍රශ්නය

නැවතත් රජුපුරුවෝ “ස්වාමීනි නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුරජානන් වහන්සේ සියල්ල දන්නාසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතු බුදුරජානන් වහන්සේ සියල්ල දන්නාසේක. එතෙකුදු වුවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ

¹ පූජායෙහිත්

සර්වඥතාඥනදර්ශනය නිරන්තරයෙන් එළඹ සිටින්නේ නො වෙයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනය ආවර්ජනාව ප්‍රතිබද්ධ කොට ඇත්තේ ය. ඉදින් කැමැති දෙයක් ආවර්ජනා කොට බලා දූන වදරණසේකැ” යි කීසේක. එහෙයින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් ඒ තථාගනයන් වහන්සේගේ සොයා දැනීමෙන් සඵඥතාඥනය වේ නම්, බුදුරජනෙම අසඵඥසේකැ”යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ බුද්ධඥනය අප ලොවුතුරාබුදුන්ගේ අතිතීක්ෂණ වූ චිත්තය අනු ව ම පවත්නේ ය. ඒ බව දක්වා පියන්නට ඉතා දුෂ්කර වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් මදකින් කියමිහ:-

“මහරජානෙනි, සතරනැලියක් ගන්නා ලාස්සෙන් වී තිස් දැමුණෙක් යාළෙක. එහි වී ඇට සකොටිතිස්තුන්ලක්ෂසැටදහසක් වන නියායෙන් ච්චිතීන්ගේ එක්සිය පණස් යාළ සතමුණු දෙලාසෙක. මෙතෙක් වියෙහි වී ඇට එක අසුරුසනක් පමණ කාලයෙහි ප්‍රවාත්ත ව පෙරළී උපදනා චිත්තයාගේ ගණනට ලක් තබන කල්හි ක්ෂයට ආනත්වයට යන්නාහු ය. ඒ අසුරුසනක් කාලයෙහි මේ මේ සප්තවිධචිත්තයෝ ප්‍රවාත්ත වන්නාහු වෙති. මහරජානෙනි, රාග සහිත වූ ද්වේෂ සහිත වූ, මොහ සහිත වූ, ක්ලේශ සහිත වූ, මාර්ගඵලප්‍රතිලාභය (109) පිණිස නො වැඩු ශරීර¹ ඇත්තා වූ ක්ලේශනිර්වාපණය පිණිස නො වැඩු ශීලයන් ඇත්තා වූ, මාර්ගසමාධිය පිණිස චිත්තයාගේ වැඩීමක් නැත්තා වූ, විදර්ශනාප්‍රඥාවගේ වැඩීමක් නැත්තා වූ යම් ඒ බාලපාථග්ජනසත්වකෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුන්ගේ ඒ ප්‍රථමචිත්තය ඉතා මද ව උපදනේ ය. ප්‍රමාද ව පවත්නේ ය.

ඊට කාරණා කවරේ ද? -සමඵවිදර්ශනාභාවනාචිත්තයාගේ භාවිතාවක් නැති බැවිනි.

“මහරජානෙනි, යම් සේ හුණපදුර හා ඔබ්නොබ වැලඳ ගත්තා වූ හුණගැට වැඩීමෙන් විශාල වූ, හාත්පසින් විස්තීර්ණ වූ, ඔවුනොවුන් හා හිවී ගැවසී මැසෙන ලද්ද වූ, හුණශාඛා අවුලෙන් වැලඳ ගත්තා වූ කපා වැර ගසා අදින ලද්ද වූ, මහහුණවාක්ෂයාගේ ඇදී එන ගමන දන්ධ වන්නේ ය. ප්‍රමාද වන්නේ ය. ගරුක වන්නේ ය. නො ඇදීම බලවත් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- හුණ ගැටපත් ශාඛාවන්ගේ ඔබ්නොබ ගෙතී මැහුණ බැවින් නො ඇදෙන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම රාග සහිත වූ, ද්වේෂ සහිත වූ, මොහ සහිත වූ, ක්ලේශ සහිත වූ, අභාවිතකාය ඇත්තා වූ, අභාවිතසිල් ඇත්තා වූ, අභාවිත චිත්තය ඇත්තා වූ, අභාවිත ප්‍රඥාව ඇත්තා වූ, යම් ඒ බාල පාථග්ජන සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, ඔවුන්ගේ චිත්තය මද ව උපදනේ ය. පමා වන්නේ ය. කාරණා කවරේ ද? යත්:- ක්ලේශයන් විසින් චිත්තය වැලඳ ගැණීමෙන් වසා ගත් බැවින් පමා ව පවත්නේ ය. මේ පාථග්ජන චිත්තය වන්නේ ය. ඒ සප්තවිධ වූ චිත්තයෙහි ලා මේ ද්විතීයචිත්තය

¹ ‘අභාවිත කායා’-පාළි (“-නො වැඩු නාමකාය ඇති”)

බෙදීමට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, සෝවාන් වූ වසන ලද සතර අපායද්වාරයන් ඇත්තා වූ සමාග්දාෂ්ටියගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සර්වඥනුශාසනාව දැන ගත්තා වූ යම් ඒ ප්‍රථමමාර්ගයට පැමිණි කෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුන්ගේ චිත්තයතෙම 'මම ය මාගේ ය' යි ගන්නා සත්කායදාෂ්ටිය ද, 'බුද්ධාදිආටතන්හි' කාංක්ෂා කරණ විචිකිච්ඡාව ද, 'ශාසනයෙන් පිටත් බාහිරවුතසමාදනාදියෙන් නිවන් ඇතැ' යි කියා ගන්නා වූ සීලබ්බතපරාමාසය ද, යන මේ ත්‍රිවිධ ස්ථානයෙහි ලැහැල්ලු ව ම උපදනේ ය. ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. නො පැමිණියා වූ චතුර්මාර්ගඵලභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කවරේ ද? යත්:- ත්‍රිවිධ ස්ථානයෙහි චිත්තයාගේ පිරිසිදු බැවින් හා මත්තෙහි උපදනා ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින් දන්ධ ව පවත්නේ ය.

"මහරජානෙනි, යම් සේ තුන් පුරුකක් ගැට කපා පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ මත්තෙහි ගන්ධිශාඛාජටාවෙන් වැලඳ ගත්තා වූ වැර ගසා අදින ලද්ද වූ මහනුණවාක්ෂයාගේ තුන් පුරුක යම් පමණ ද, එපමණ ලැහැල්ලු ව ඇදී එන්නේ ය. එයින් මත්තෙහි තද වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? පාත පුරුක කපා පිරිසිදු කළ බැවින් හා මත්තෙහි ශාඛාජටායෙන් ජටිත වූ බැවින් මඳක් ඇදීම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පිහිතාපාය වූ සමාග්දාෂ්ටියගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සර්වඥනුශාසනාව විශෙෂයෙන් ම දන්නා වූ යම් ඒ සොතාපන්න වූ පුද්ගලකෙනෙක් ඇද්ද, උන්ගේ ඒ චිත්තයතෙම ත්‍රිවිධස්ථානයෙහි ලැහැල්ලු ව උපදනේ ය. ලැහැල්ලු ව පවත්නේ ය. මත්තෙහි අප්‍රාප්ත ව භූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කවරේ ද? යත්:- සත්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසය (110) යන මේ තුන් තන්හි චිත්තය පිරිසිදු බැවින් ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. මත්තෙහි ඉතිරි ව සිටි ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින් පමා ව පවත්නේ ය. මේ දෙවෙනි චිත්තය නම් වන්නේ ය.

"ඒ සජ්ඣවිධ චිත්තයෙහි ලා මේ තුන්වන චිත්තයතෙම බෙදීමට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කෙනෙකුන්ගේ රාග, ද්වේෂ, මොහ අකුශලධර්මයෝ තුනී වූවාහු ද, වරක් මිනිස් ලොව ප්‍රතිසන්ධියට එන බැවින් සකාදගාමී වූ යම් ඒ ආර්යපුද්ගලකෙනෙක් ඇද්ද, දෙළොස් වැදැරුම් වූ ඒ සකාදගාමීආර්යයන්ගේ සත්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසය හා කාමරාගය ව්‍යාපාදය යන අකුශලයන්ගෙන් මිදුනා වූ ඒ සකාදගාමී චිත්තය තෙම යථොක්ත වූ පඤ්චස්ථානයෙහි ලැහැල්ලු ව ම උපදනේ ය. ලැහැල්ලු ව පවත්නේ ය. මත්තෙහි වූ මාර්ගඵලභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය.

"ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- මෙහි කී පංචස්ථානයෙහි සිත පිරිසිදු බැවින් හා මතු ඉතිරි ව සිටි ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින්.

“මහරජානෙනි, යම් සේ පස්පුරුකක් හුණගැට පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ ඉතිරි මතු ශාඛාඡටාවෙන් ජටිත වූ බැවින් වැලඳ සිටින ලද්ද වූ, වැර ගසා අදින ලද්ද වූ, මහහුණවාක්ෂයාගේ පස්පුරුක යම් පමණ ද, එපමණ ලැහැල්ලු ව ඇදී එන්නේ ය. එයින් මත්තෙහි තද වන්නේ ය. කාරණා කවරේ ද? යත්- පාතභාගය පිරිසිදු බැවින් ඇදී එන්නේ ය. ඉතිරි වූ ඌර්ධවභාගය ශාඛා ඡටාවෙන් ජටිත වූ බැවින් නො ඇදෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කෙනෙකුන්ගේ රාග, ද්වේෂ, මොහයෝ තුනී වූවාහු ද, යම් ඒ සකෘදගාමී වූ කෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුන්ගේ සකෘදගාමී ඵලචිත්තයතෙම පංචස්ථානයෙහි ලැහැල්ලු ව ම උපදින්නේ ය. ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. ඉතිරි මතු භූමියෙහි ගරුක ව ම උපදින්නේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කිම? යත්- පංචස්ථානයෙහි චිත්තයාගේ පිරිසිදු බැවින් ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. මත්තෙහි ඉතිරි ව සිටි ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින් ඒ චිත්තය දන්ධ ව පවත්නේ ය. මේ තෘතීයචිත්තය නම් වන්නේ ය.

“ඒ සප්තවිධචිත්තයෙහි ලා මේ සතරවන චිත්තය බෙදීමට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, කාමලෝකයෙහි ප්‍රතිසන්ධියකට නො එන හෙයින් අනාගාමී වූ සතළිස්අටවැදැරුම් වූ යම් අනාගාමී ආර්ය කෙනෙකුන්ගේ කාමලෝකයෙහි ම යොදන්නා වූ පංචොරම්භාගීය සංයෝජනයෝ ප්‍රහීණ වූවාහු ද, යම් ඒ අනාගාමී කෙනෙක් ඇද්ද? ඒ අනාගාමීන්ගේ ඒ මාර්ගඵලචිත්තය තෙම යට කී සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාස කාමරාග ව්‍යාපාදයන් හා මොවුන් ම සකලසත්වයන් සසර හා එක්කොට යොදන හෙයින් සංයෝජන නම් වූ දිට්ඨිසංයෝජනය විචිකිච්ඡාසංයෝජනය සීලබ්බතපරාමාසසංයෝජනය කාමරාගසංයෝජනය පටිසංයෝජනය යන මේ දශස්ථානයෙහි ලැහැල්ලුව ම උපදින්නේ ය. ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. මතු රහත්භූමියෙහි සිත ගරුක ව උපදින්නේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය.

“කාරණා කිම? යත්- මෙහි කී දශස්ථානයෙහි අනාගාමී චිත්තයාගේ පිරිසිදු බැවින් හා මත්තෙහි උපදනා ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින්. මහරජානෙනි, යම් සේ දසපුරුකක් ගැට කපා (111) පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ මහා ඌර්ධව ශාඛාඡටාවෙන් ජටිත වූ වැට ගසා ආකච්ඡනය කරණ ලද්ද වූ මහහුණවාක්ෂයාගේ දසපුරුක යම් ප මණ ද එපමණ ම ලැහැල්ලු ව ඇදී එන්නේ ය. එයින් මත්තෙහි තද වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- හෙට්ඨා භාගය පිරිසිදු බැවින් හා ඌර්ධවභාගය ශාඛාඡටාවෙන් ජටිත වූ බැවින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කෙනෙකුන්ගේ පඤ්චොරම්භාගීය වූ සංයෝජනයෝ ප්‍රහීණ වූවාහු ද, යම් ඒ අනාගාමී කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ ආර්යපුද්ගලයන්ගේ ධර්මවක්ෂුස ය යි කියන ලද ඒ අනාගාමීඵලචිත්තයතෙම මෙහි කී දශස්ථානයෙහි ලැහැල්ලු ව ම උපදින්නේ ය. ලැහැල්ලු ව ම පවත්නේ ය. මතු රහත් භූමියෙහි ගරුක ව උපදින්නේ ය. පමා ව පවත්නේ ය. කාරණා කවර? යත්- මෙහි කී දශ ස්ථානයෙහි අනාගාමීචිත්තයාගේ අත්‍යන්ත පරිශුද්ධ බැවින් ශීඝ්‍ර ව පවත්නේ ය.

මත්තෙහි ඉතිරි ක්ලේශයන්ගේ අප්‍රහීණ බැවින් දන්ධ ව පවත්නේ ය. මේ සතරවන විත්තය වන්නේ ය.

“ඒ සප්තවිධ වූ විත්තයෙහි ලා මේ පස්වැනි විත්තය විභජනයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, චතුරාශ්‍රවයන් ක්ෂය කළා වූ ක්ලේශ මලය හැර අර්හත්ඥනය මුවහත් කරණ ලද්ද වූ ක්ලේශාමය වමනය කරණ ලද්ද වූ සසර වැස නිමවන ලද්ද වූ කට යුතු කාර්ය කොට නිමවන ලද්ද වූ ක්ලේශමහාභාරය බහා තබන ලද්ද වූ ස්වකීය වූ නිර්වාණාර්ථ සිද්ධියට පැමිණෙන ලද්ද වූ භවසංයෝජනයන් ක්ෂය කරණ ලද්ද වූ පැමිණෙන ලද අර්ථ ධර්ම නිරුක්ති ප්‍රතිභාන යන සිවුපිළිසිඹියාවන් ඇත්තා වූ ශ්‍රාවකභූමියෙහි සම්පූර්ණතාවෙන් පරිශුද්ධභාවයට පැමිණියා වූ යම් ඒ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ ඒ අර්හත්ඵලවිත්තයතෙම රූප රාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජාය යන පඤ්චවිධ වූ උද්ධම්භාගීයසංයෝජනයන් කෙරෙන් මිදී සකල ක්ලේශයන් නැසූ හෙයින් ශ්‍රාවකවිෂයෙහි ශීඝ්‍ර ව ම උපදනේ ය. ශීඝ්‍ර ව ම පවත්නේ ය. ප්‍රත්‍යක්ඛුද්ධභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව (112) පවත්නේ ය. කාරණා කවර? යත්- ශ්‍රාවකවිෂයෙහි පිරිසිදු බැවින් හා ප්‍රත්‍යක්ඛුද්ධවිෂයෙහි සිත අපරිශුද්ධ බැවින්. මහරජානෙනි, යම් සේ සියලු ම හුණපුරුක් ගැට සිඳ පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ අත ගසා අදින ලද්ද වූ මහාවංසනළයාගේ ඇඳි එන ගමන ලහුක වන්නේ ය. ශීඝ්‍ර වන්නේ ය. අදන්ධ වන්නේ ය. නො පමා වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවර? යත්- සියලු ම පුරුක් හා ගණ්ඨී පරිසුද්ධ බැවින් හා හුණවෘක්ෂයාගේ ඔබ්බොබ ග්‍රහණයක් නැති බැවින් ඇඳි එන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම චතුරාශ්‍රවයන් ක්ෂය කළා වූ ක්ලේශමලයන් පිරිසිදු කළා වූ ක්ලේශාමය වමනය කළා වූ බ්‍රහ්මචරියාව වැස නිම වූවා වූ කට යුතු කාර්ය කොට නිම වූවා වූ ක්ලේශභාරය බහා තැබූවා වූ ස්වකීයාර්ථයට පැමිණියා වූ භවසංයෝජනයන් ක්ෂය කළා වූ සිවුපිළිසිඹියාවට පැමිණියා වූ ශ්‍රාවකභූමියෙහි පිරිසිදු වූ යම් ඒ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ අර්හත්ඵලවිත්තයතෙම ශ්‍රාවකවිෂයෙහි ලැහැල්ලු ව උපදනේ ය. ශීඝ්‍ර ව උපදනේ ය. ලැහැල්ලු ව පවත්නේ ය. ප්‍රත්‍යක්ඛුද්ධභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කවර? යත්- ශ්‍රාවක විෂයෙහි සිත පිරිසිදු බැවින් හා පසේබුදුවිෂයෙහි අපරිසුද්ධ බැවින් මෙසේ වන්නේ ය. මේ පස්වන විත්තය නම් වන්නේ ය.

ඒ සප්තවිධ විත්තයෙහි ලා මේ සවන විත්තය විභජනයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, අන්‍යෝපදෙශවර්ගික වූ තෙමේ ම බුදුවන හෙයින් ස්වයම්භූ වූ ආචාර්යකෙනෙකුන් නැත්තා වූ එකලා ව ම හැසිරෙණ කඟවෙසණුන් හා සදාශ වූ එකලා ව හැසිරෙන්නා වූ තමන්ගේ ස්වකීය ප්‍රත්‍යක්ඛුද්ධවිෂයෙහි සුපරිසුද්ධ නිර්මල සිත් ඇත්තා වූ යම් ඒ ප්‍රත්‍යක්ඛුද්ධකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ පසේබුදුවරයන්ගේ ඒ විත්තයතෙම චතුරාර්යසත්‍යඥනයෙහි හා ඒ චතුර්විධප්‍රතිසම්භිද්දඥනයෙහි පවත්නා

හෙයින් තමන්ගේ විෂයෙහි ශීඝ්‍ර ව උපදනේ ය. සීඝ්‍ර ව පවත්නේ ය. සර්වඥබුද්ධභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කවර? යන්-දුක්ඛෙඤ්ජනාදී අටනුවණ ශ්‍රාවකයන්ටත් සාධාරණ වුවත් ප්‍රත්‍යක්‍ෂබුද්ධයන්ට විශේෂයෙන් ම පිරිසිදු බැවින් තමන්ගේ විශේෂයෙහි වහා පවත්නේ ය. සර්වඥගොචර වූ ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තෙඤ්ජනාදී, සත්වයන්ගේ ආසයානුසයඤ්ජනාදී, යමකපාටිභාරියඤ්ජනාදී, මහාකරුණාසමාපත්තිඤ්ජනාදී, සබ්බඤ්ජනඤ්ජනාදී, අනාවරණඤ්ජනාදී යන මේ සර්වඥබුද්ධවිෂයයාගේ මහත් බැවින් එහි දන්ධ ව පවත්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම තමහට විෂය වූ උස නැති ස්වල්ප වූ ගංගාවකට රාත්‍රියෙහිත් දහවලුත් කැමති ලෙස අසම්භීත ව බස්නේ ය. නැත අනික් කලෙක අතිගම්භීර වූ අතිවිස්තාර වූ බැස හිඳීමට කිසි ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නැත්තා වූ පරතෙරක් නැත්තා වූ මහාසමුද්‍රය දූක භය වන්නේ ය. දන්ධ වන්නේ ය. එතෙර වන්නට නො හැකි වන්නේ ය. කාරණා කිම? යන්- ස්වකීය විෂයයාගේ පුරුදු බැවින් කුඩා ගඟින් එතර වන්නේ ය. මහාසමුද්‍රයාමෙහත් බැවින් නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ස්වයම්භූ වූ අනාවාරී වූ එකවාරී වූ කගවෙසණුන් හා සදාශ වූ තමන්ගේ විෂයෙහි පිරිසිදු නිර්මල සිත් ඇත්තා වූ යම් ඒ පසේබුදුවර කෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුන් වහන්සේලාගේ ඒ විත්තයතෙම තමන් වහන්සේලාගේ විෂයෙහි ම ශීඝ්‍ර ව උපදනේ ය. ශීඝ්‍ර ව පවත්නේ ය; සර්වඥබුද්ධභූමියෙහි ගරුක ව උපදනේ ය. දන්ධ ව පවත්නේ ය. කාරණා කවර යන්- ස්වකීයප්‍රත්‍යක්‍ෂබුද්ධවිෂයයාගේ පිරිසිදු බැවින් එහි ශීඝ්‍ර ව පවත්නේ ය. සර්වඥබුද්ධවිෂයයාගේ මහත් බැවින් එහි දන්ධ ව පවත්නේ ය, මේ සවන විත්තය වන්නේ ය.

“ඒ සප්තවිධ වූ විත්තයෙහි ලා මේ සත්වන විත්තය විභජනයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියල්ල දත්තා වූ දසබලධාරී වූ බුද්ධත්වය, ආශ්‍රවක්ෂයකරඤ්ජන, අන්තරායකරධර්මය, නොර්සාණික ධර්මය යන මේ චතුර්වේශාරද්‍රයෙහි විශාරද වූ අෂ්ටාදශබුද්ධධර්මයෙන් සමන්වාගත වූ අනන්ත වූ ක්ලේශයන් ජය ගත් බැවින් ‘අනන්තජීන’ නම් වූ අනෙකසාද්ධිප්‍රාතිභාර්ය ඥානාර්ථධර්මයෙහි කිසිවෙකු විසින් ආචරණයක් කළ නො හැකි වන බැවින් අනාවරණඤ්ජනී වූ යම් ඒ සමයක් සම්බුද්ධසර්වඥ බුදුවරකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ලොචුතුරා බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ අවින්තායානොපමෙයා වූ ඒ සර්වඥවිත්තයතෙම දශබල (113) චතුර්වේශාරද්‍රය තුළසම්බුද්ධඤ්ජනාදී වූ සර්වධර්මයෙහි ශීඝ්‍ර ව ම උපදනේ ය. ශීඝ්‍ර ව ම පවත්නේ ය. ඊට කාරණා කිම? යන්- සියලු ම දත මනා ධර්මයෙහි අත්‍යන්තයෙන් පිරිසිදු බැවින්.

“කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, දුහුලින් කළ සියුම් වස්ත්‍රයෙක්හි හෝ කපුයෙන් කළ සියුම් වස්ත්‍රයෙක්හි හෝ හිසකෙසෙන් කළ සියුම් වස්ත්‍රයෙක්හි හෝ මනා කොට හණ ගා මුවහත් තබන ලද්ද වූ පහ වූ මලයෙන් නිර්මල වූ ගැට නැති බැවින් නිගණ්ඨී වූ සියුම් මුවහත් ඇත්තා වූ ඇද නො වූ වක් නො වූ කිසි කුටිලත්වයක් නැත්තා වූ දහසක් දෙන ඇද නගන දළ්භධනුවට ආරොපණය කරණ ලද්ද වූ මහත් වූ යොධහටයෙකු

විසින් බලවත් කොට ඇද විදින ලද්ද වූ නාරාවය නම් අයොමයශීතලයාගේ වස්ත්‍රය කැපී නො ගොස් මද ව වදිනා බවෙක් හෝ විනිවිද නො ගොස් ඇලෙන ලත්තත්වයෙක් හෝ වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “කුමක් නිසා ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, වස්ත්‍රයන්ගේ සියුම් බැවින් ද, නාරාවයාගේ සියුම් මුවහත් ඇති බැවින් ද, විදින ලද සැරයාගේ බලවත් බැවින් ද? යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියල්ල දත්තා වූ දඹලොඩාරී වූ චතුර්වේශාරද්‍යවිශාරද වූ අෂ්ටාදශබ්‍රහ්මචාර්යයන් සමන්වාගත වූ අනන්තජිත නම් වූ අනාවරණඥයා වූ යම් ඒ සමාක්සම්බුද්ධසර්වඥවර කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සර්වඥවරයන් වහන්සේලාගේ ඒ අත්‍යන්තනිර්මල සුබ්‍රම වූ සර්වඥ චිත්තයතෙම ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්ත ආසයානුසය යමකපාටිභාරිය මහා කරුණාසමාපත්ති සබ්බඤ්ඤාන අනාවරණඤ්ඤාදී සියල්ලෙහි ම අති ශීඝ්‍ර ව ම උපදනේ ය. අතිශීඝ්‍ර ව ම පවත්නේ ය. කාරණ කවර යත්- සර්වඥතාඥනයෙහි පිරිසිදු බැවින් මෙසේ පවත්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ සත්වැනි වූ චිත්තය නම් වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, ඒ සජ්තවිධ වූ චිත්තයෙහි සර්වඥවරයන්ගේ යම් මේ චිත්තයෙක් ඇද්ද, ඒ චිත්තය සවැදැරුම් වූ චිත්තයන්ගේ ම පවත්නා ගණන් අතික්‍රාන්ත කොට අසංබෙය්‍ය වූ ගුණයෙන් පිරිසිදු වූයේ ය. ශීඝ්‍ර ද වූයේ ය. යම් හෙයකින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ චිත්තය පිරිසිදු වී ද, ශීඝ්‍ර වී ද, මහරජානෙනි, එහෙයින් අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යමකප්‍රාතිභාර්යය දක්වා වදළුසේක. මහරජානෙනි, යමකප්‍රාතිභාර්යයෙහි භාග්‍යවත් වූ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ චිත්තය මෙසේ ශීඝ්‍ර ව ම ප්‍රවෘත්ත වන්නේ ය යි කියා දත යුත්තේ ය. ඒ යමකප්‍රාතිභාර්යයෙහි ඉතිරි කාරණයක් කියන්නට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ අනන්ත වූ යමකප්‍රාතිභාර්යයෙන් සර්වඥබුදුවරයන්ගේ චිත්තය නියාමට ගණනකට වත් - සංඛ්‍යාවකට වත් - කලාවකට වත් - කලාභාගයකටත් නො පැමිණෙන්නාහු ය.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනය ආචර්ජනාප්‍රතිබද්ධ කොට ඇත්තේ ය. කැමැති දෙයක් ආචර්ජනා කොට බලා දන වදරණ සේක. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම තමාගේ හස්තයෙහි තුබූ යම් දෙයක් දෙවෙනි හස්තයෙහි තබන්නේ වේ ද, විවෘත වූ මුඛයෙන් වචනයක් පිටත් කරන්නේ වේ ද, මුඛයට පැමිණි භෝජනයක් (114) ගිලින්නේ වේ ද, ඇසිපිය හෝ අරින්නේ වේ ද, ඇස ඇරපියා හෝ උන්මීලනය කරන්නේ වේ ද, හකුළුවන ලද හෝ අතක් දික් කරන්නේ වී නම්, දික් කරණ ලද හෝ අතක් හකුළුවන්නේ වී නම්, මහරජානෙනි, මේ ඉතා කඩිනම් කාලයත් ඉතා පමා වන්නේ ය. අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනය ඊටත් වඩා ශීඝ්‍රතර වන්නේ ය. අතිශීඝ්‍රතර වූ ආචර්ජනාව ආචර්ජනා කොට බලා කැමැති දෙයක් දන වදරණසේක. ආචර්ජනා විකල මාත්‍රයකින් ම ඒ භාග්‍යවත් වූ බුදුවරයන් වහන්සේලා එපමණින් ම අසර්වඥ නම් නො වන්නාහු ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ ආචර්ජනාව සොයා පරියෙසනයෙන් කට යුතු දෙයක් නො වේ ද? එබැවින් මට නුඹවහන්සේ ඒ සර්වඥතාඥනයෙහි ලා අනික් කාරණයකින් අවබෝධ කරවා වදාළ මැනව” යි කීහ. “එසේ වී නම්, මහරජානෙනි, යම් සේ මහාධන ඇත්තා වූ මහාභෝග ඇත්තා වූ බොහෝ වූ රන්රිදී ද්‍රව්‍යාපකරණ ඇත්තා වූ බොහෝ වූ ධනධාන්‍යයන් ඇත්තා වූ සකලසම්පත්තියෙන් ආභාස වූ පුරුෂයකුගේ බලොපි, කුම්භිපිඨරකොෂ්ඨ සංඛ්‍යාත බොහෝ භාජන ගත වූ ඇල්වී, යව, තණ්ඩුල, තල, මුං, උඳු, ඇතුළු වූ පුබ්බන්ත අපරන්ත සංඛ්‍යාත සප්තවිධ ධාන්‍යයන් හා ගිතෙල්, වෙඬරු, කිරි, දීකිරි, මීපැණි ආදිහු වූවාහු වී නම්, ඒ පුරුෂයාගේ ගෙරදට ද, බතට ද සුදුසු වූ බත් කනු කැමැත්තා වූ අමුත්තෙක් ආයේ වී නම්, ඒ ගෘහපතියාගේ ගෘහයෙහි ද යම් භෝජනයක් පිසන ලද ද, ඒ භෝජනය නිෂ්ඨා වූයේ වී නම්, එකල අමුතුවත් දෙන පිණිස කුම්භී නම් වූ සැලියෙකින් සාල් ගෙන බත් පිසන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාභෝගී වූ පුරුෂතෙම එපමණ වූ භෝජනවිකල්පාත්‍රයකින් ම නිර්ධනික වේ ද? දුගී නම් වේද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, චක්‍රවර්තී රජ්ජරුවන්ගේ ගෘහයෙහිත්, ස්වාමීනි, අකාලයෙහි බත් නැති වන්නේ ය. ගෘහපතියාගේ ගෙයි කියනු ම කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනය ආචර්ජනාවිකල්පාත්‍රයක ආචර්ජනා කොට බලා කැමැති දෙයක් දැන ගන්නේ ය.¹

“යම් සේ වනාහි මහරජානෙනි, හට ගත් ඵල ඇත්තා වූ ඵලපොකුරු භාරයෙන් හරිත වූ එහෙයිවි ඒ ඒ අතට නැමී තිබෙන්නා වූ අතුපතර ඇති ආමාදිවෘක්ෂයෙක් වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ සඵලවෘක්ෂය තෙම එපමණකින් වැටුනු ඵල නැති මාත්‍රයකින් ම අඵලවෘක්ෂ නම් වේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ වෘක්ෂඵලයේ වැටීම ප්‍රතිබද්ධ කොට ඇත්තා හ. වැටුනු කල්හි කැමැත්තෙක් ලබන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ සර්වඥතා ඥනය ආචර්ජනාව ප්‍රතිබද්ධ කොට ඇත්තේ ය. ඥනයෙන් ආචර්ජනා කොට බලා කැමැති දෙයක් දැන වදාරණසේකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ ආචර්ජනා කොට බලා කැමැති දෙයක් දැන වදාරණසේකැ?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආචර්ජනා කොට බලා කැමැති දෙයක් දැන වදාරණ සේක. යම් සේ, මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තීරජ තෙම යම් දවසෙක (115) මට චක්‍රත්නය පැමිණෙව යි කියා චක්‍රත්නය සිහි කරන්නේ ය. සිහි කළ කල්හි චක්‍රත්නය සම්ප ව පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තිලෝගුරු තථාගතයන් වහන්සේ ආචර්ජනා කර වදාරමින් කාලත්‍රයෙහි කැමැති දෙයක් දැන වදාරණසේකැ” යි කීසේක. එකල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වදාළ මේ කාරණය ඉතා දෘඪ ය. බුදුරජානන් වහන්සේ සියල්ල

¹ දැන වදාරණ සේක

දැන වදරණසේක. බුදුරජානන් වහන්සේ සර්වඥසේකැ යි කියා අපි පිළිගනුමිහ” යි කීහ.

ආවර්ජනාප්‍රතිබද්ධප්‍රශ්නය නිමි.

දෙවදන්තප්‍රව්‍රජ්‍යාප්‍රශ්නය

නැවැත්වී රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දෙවදන්තයන් වහන්සේ කවුරුන් විසින් පැවිදි කරණ ලද්දේ ද?” යි විචාළෝය. “මහරජානෙනි, හද්දිය කුමාරයෝ ය, අනුරුද්ධ කුමාරයෝ ය, ආනන්ද කුමාරයෝ ය, හගු කුමාරයෝ ය, කිම්බිල කුමාරයෝ ය, දෙවදන්ත කුමාරයෝ යන මේ උපාලි නම් කපුචානන් සත්වැනි කොට ඇති, ශාකාකුමාරවරු සදෙන අප ලොවුතුරා ශාස්තෘන් වහන්සේ බුදු වූ කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සන්තොස උපදවමින් ශාකාචංශයෙන් බුදුන්ට පසු ව මහණ වන්නාහු අපමණ වූ සැපත් හැර ගිහිගෙන් නික්මුනාහු ය. අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ සද්දෙනා මහණ කර වදලසේකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ඒ මහණ ව උපසම්පන්න වූ දෙවදන්තයන් වහන්සේ විසින් සංඝභෙද කර්මය කරණ ලද්දේ ය. ගෘහස්ථතෙම සංඝභෙදය කරන්නේ නො වෙයි. ශික්ෂ්‍යමාණාතොමෝ¹ සංඝභෙදය කරන්නේ නො වෙයි. සාමණෙර තෙම සංඝභෙදය කරන්නේ නො වෙයි. සාමණෙරී ද සංඝභෙදය කරන්නී නො වෙයි. සීලාදි එකාකාරගුණයෙන් ප්‍රකෘති ව සුශීලසංඝයා හා සමග කරණ පොහෝපවාරණාදී සමානසංවාසය ඇත්තා වූ සමාන වූ එක සීමාවෙහි සිටියා වූ උපසම්පන්නභික්ෂුතෙම සංඝභෙදකර්මය කරන්නේ ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, ඒ සංඝයා බිඳගෙන එක සීමාවෙක වෙන ම පොහොය කළා වූ සංඝභෙදක පුරුෂතෙම කවර අකුශලකර්මයක් විදී ද?” යි විචාළහ. ‘මහරජානෙනි, අවිච්චිමහානරකයෙහි කපක් මුළුල්ලෙහි නො ගෙවී සිටින්නා වූ අකුශලකර්මයට පැමිණෙන්නේ ය” යි කීසේක. “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දෙවදන්තයන් වහන්සේ පැවිදි ව සංඝභෙදකර්මය කොට කල්පයක් මුළුල්ලෙහි අවිච්චිමහානරකයෙහි පැසෙන්නේ ය යි කියා බුදුරජානන් වහන්සේ දැන වදරණ සේකැ” යි විචාළහ.

“එසේ ය, මහරජානෙනි, දෙවදන්තයන් වහන්සේ මහණ ව සංඝභෙදය කරන්නේ ය. සංඝභෙදය කොට කල්පයක් මුළුල්ලෙහි අවිච්චිමහා නරකයෙහි පැසෙන්නේ ය යි කියා අප තථාගතයන් වහන්සේ දැන වදරණසේකැ” යි කීසේක.

¹ ශික්ෂ්‍යමාණ තෙමෙ

“ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දෙවදන්තයන් වහන්සේ මහණ ව සංඝභෙදය කරන්නේ ය. සංඝභෙදය කොට කල්පයක් මුළුල්ලෙහි අවිච්චි නම් මහානරකයෙහි (116) පැසෙන්නේ ය” යි කියා බුදුරජානන් වහන්සේ දන්තාසේක් වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘බුදුරජානන් වහන්සේ සියලු සත්වයන් කෙරෙහි කරුණා ඇතිසේක. අනුකම්පා ඇතිසේක. හිතෙසිසේක. සියලු සත්වයන්ගේ අවැඩ දුරු කොට වැඩ උපදවනසේකැ’ යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය. බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ඒ දෙවදන්තයානන් අපායෙහි වැටෙන බව දිව්‍යඥනයෙන් නො දැන මහණ කරවා වදාළසේක් වී නම් ඒ කාරණයෙන් බුදුරජානන් වහන්සේ අසර්වඥසේක. සර්වඥතාඥනය ඇති සේක් වී නම්, සියලු සත්වයන් කෙරෙහි කරුණාව නැතිසේක. කරුණාව ඇතිසේක් නම්, දිව්‍යඥනය නැතිසේක. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයන් නුඹ වහන්සේට ම පැමිණියේ ය. මේ මහාඅවුල විජටනය කර වදාළ මැනව. පරවාදයන් බිඳ හැර වදාළ මැනව. අනාගතකාලයෙහි නුඹ වහන්සේ හා සදාශ වූ ප්‍රඥවත් හික්ෂුන් වහන්සේලා දුර්ලභ වන්නාහු ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙහි නුඹ වහන්සේගේ ප්‍රඥබලය ප්‍රකාශ කර වදාළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සකලසත්වයන් කෙරෙහි පතලා වූ කරුණාවක් ඇතිසේක. සර්වඥතාඥනයන් ඇතිසේක. මහරජානෙනි, එහෙයින් ලොකාලොකදිවාකර වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහාකරුණාව කරණ කොට ගෙන සර්වඥතාඥනයෙන් දෙවදන්තයන් වහන්සේගේ ගතිය බලා වදාරමින් අපරාපර්යය වූ අකුශලකර්මයන් රැස් කොට ගෙන අනෙකකල්පකොටිගතසහසුයක් මුළුල්ලෙහි නරකයෙන් නරකයට වැටීමෙන් වැටීමට යන්නා වූ ඒ දෙවදන්තයානන් දැක වදාළ සේක. මොහු විසින් කෙළවරක් නො කොට කරණ ලද්ද වූ අකුශල කර්මයමාගේ ශාසනයෙහි පැවිදි වූවාහට කෙළවර වන්නේ ය. පූර්ව අකුශලකර්මය නියාවට දුක් කෙළවර වන්නේ ය. පැවිදි නො වූයේ වී නමුත් මේ තුවිෂ වූ පුරුෂතෙම කල්පයක් මුළුල්ලෙහි මහදුක් විදුවන්නා වූ අකුශලකර්මයන් රැස් කරන්නේ ය යි කියා භාග්‍යවත් වූ සර්වඥයන් වහන්සේ සර්වඥතාඥනයෙන් දැන කරුණාවෙන් ම දෙවදන්තයන් පැවිදි කර වදාළසේකැ” යි කීසේක.

ඒ අසා “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුරජානන් වහන්සේ සත්වයන්ට නොයෙක් වධ කොට තලා තෙලින් ඇඟ ආලේප කරණසේක. මහාප්‍රපාතයක ඔසවා දමා ගොඩ නගින්නට අත දෙනසේක. මරාදමා ජීවිතය සොයනසේක. අහෝ! කරුණාවක ලෙසක් බැලුව මැනව. ඒ බුදුරජානන් වහන්සේ යමෙකුට සැප දෙනු කැමැතිසේක් වී නම්, පළමු කොට මහත් දුක් දී පසු ව සැපතෙහි පිහිටුවනසේකැ” යි කීහ. ‘මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ වධ කරන්නෝ වූ නමුත් සත්වයන්ට හිතසැප පිණිස ම ය. ප්‍රපාතයකින් හෙළන්නෝ වූ නමුත් සත්වයන්ට හිතසැප පිණිස ම ය. මරතත් සත්වයන්ට වැඩ පිණිස ම ය. මහරජානෙනි වධ කොට වී නමුත්

තථාගතයන් වහන්සේ සත්වයන්ට හිතවැඩ ම උපදවන සේක. ප්‍රපාතයකින් හෙළා දමා වී නමුත් සත්වයන්ට හිත වැඩ ම උපදවනසේක. මරාදමා වී නමුත්, සත්වයන්ට හිතවැඩ ම උපදවනසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ දෙමවුපියෝ නම් වධ කොට තළාත් ගෙඩි දී ඔසවා දමාත් පුත්‍රයනට හිතවැඩ ම උපදවන්නාහු වෙති. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් (117) වහන්සේත් සත්වයන්ට වධයක් කරතත් හිතවැඩ පිණිස ම ය. ඇද හෙළතත් සත්වයන්ට හිත වැඩ පිණිස ම ය. මරන්නේ වී නමුත් සත්වයන්ට හිතවැඩ පිණිස ම ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ වධ කොට සත්වයන්ට හිත වැඩ ම උපදවනසේක. මරාපියාත් සත්වයන්ට හිතවැඩ ම උපදවනසේක. යම් යම් කාරණයකින් සත්වයන්ගේ ගුණ නුවණ පුණ්‍යඵල වැඩි වේ ද, ඒ ඒ කාරණයෙන් ඒ ඒ උපායෙන් සකලසත්වයන්ට හිතවැඩ ම උපදවන සේක. ඉදින් මහරජානෙනි, දෙවදන්තයන් වහන්සේ පැවිදි නො වූවෝ වූ නම් ගිහි ව වසමින් නරකයට පමුණුවන්නා වූ බොහෝ අකුශල කර්මයන් රැස් කොට අනෙකකල්පකොටිගතසහසුයෙහි නරකයෙන් නරකයට විනිපාතයෙන් විනිපාතයට යෙමින් අප්‍රමාණ වූ බොහෝ දුක් විඳින්නේ ය. ඒ කාරණය භාග්‍යවත් සර්වඥයන් වහන්සේ දිවැසින් දූත වදරමින් 'මාගේ ශාසනයෙහි පැවිදි වූවාහට දුක් කෙළවර වන්නේ ය' යි කරුණාවෙන් දෙවදන්තයන් මහණ කර වදළසේක. මහණ කොට කරුණාවෙන් බලවත් වූ දුක් ලැහැල්ලු කළසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ මහාධන යශශ්‍රීඥතිබලයෙන් බලවත් වූ පුරුෂයෙක් තෙම තමාගේ නැකෙනෙකුන්ට හෝ මිත්‍රකෙනෙකුන්ට හෝ රජකෙනෙකුන්ගෙන් පැමිණියා වූ බලවත් දඬුවමක් දරන්නා දූක තමාගේ රජහට බොහෝ විශ්වාසභාවයෙන් හා උපායෙහි සමර්ථතාවෙන් මහත් වූ දණ්ඩනය මඳක් ලැහැල්ලු කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ කල්පකොටිගතසහසුයක් මුළුල්ලෙහි නරකදුක් විඳින්නා වූ කාරණය දිව්‍යඥනයෙන් දූක දුක් කෙළවර කරණ කරුණාවෙන් දෙවදන්තකුමාරයානන් මහණ කොට ශීලසමාධිප්‍රඥවිමුක්තිබල සමර්ථභාවයෙන් මහත් වූ දුක් ලසුකර වදළසේක. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ වනාහි අතිදක්ෂ වූ ශල්‍යකර්තෘ වූ වෙදෙක් මහත් වූ බලවත් වූ ව්‍යාධියක් ඖෂධබලයෙන් මඬවා ලහැල්ලු කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම බොහෝ වූ කල්පකොටිගතසහසුයක් මුළුල්ලෙහි දුක් විඳින්නා වූ දෙවදන්තකුමාරයන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපාය දැනීමෙන් මහණ කොට සකලසත්වයන් කෙරෙහි පතලා වූ මහාකරුණා බලයෙන් උපස්තම්භක වූ සද්ධර්මඖෂධබලයෙන් දුක් නමැති මහත් වූ ව්‍යාධිය ලැහැල්ලු කර වදළසේක.

“කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ බොහෝ දුක් විඳින්නා වූ දෙවදන්තකුමාරයාට විඳින දුක් ඉතා මඳ කෙරෙමින් මඳ වුවත් අකුශලයකට පැමිණිසේක් ද?” යි විචාළසේක. “අනේ! ස්වාමීන් වහන්ස, බුදුරජාණන් වහන්සේ යටත් පිරිසෙයින් කිරිපීරක් දෙවනා කල් මාත්‍රයක් වත් මඳකුත් අපුණ්‍යයකට නො පැමිණි සේකැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි යම් කාරණයකින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවදන්ත කුමාරයා මහණ කළසේක් ද, ඒ මේ කාරණයන් අර්ථවශයෙන් පිළිගනුව.

මහරජානෙනි, අනිකුත් ඉතිරි කාරණයෙක් ඇත. යම් කාරණයකින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවදන්ත කුමාරයා මහණ කළසේක් ද, ඒ කාරණයක් ඇසුව මැනව.

“මහරජානෙනි, යම් සේ ආත්මාර්ථපරාර්ථවිනාශකරණයෙහි දක්ෂ වූ මං පැහැර උමං බිඳ ගම් පැහැර ගම්පෙරළි කරන්නා වූ සොරෙකු අල්වා බැඳ ගෙන රාජපුරුෂයෝ රජ්ජුරුවන් (118) කරා ගොස් ‘දෙවයන් වහන්ස, මේ සොර පුරුෂතෙම ඔබ වහන්සේගේ ආඥාවක්‍රයට විරුද්ධ ව හැසුරුණේ ය. මෝහට යම් වධයක් කරණු කැමැතියේක් නම්, ඒ දඬුවම් පණවා වදළ මැනැවැ’ යි කියා රජ්ජුරුවන්ට දක්වූවාහු වී නම්, සගයෙනි, එසේ වී නම්, මේ සොරා වදබෙර ගසා නුවරින් පිටත ගෙන ගොස් ආසාතනයෙහි දී ඉස කපා දමව්’ කියා රජ්ජුරුවෝ ඔවුන්ට මෙසේ කීවාහු වූ නම්, එසේ ය, දෙවයන් වහන්ස, යි කියා ඒ පුරුෂයෝ රජ්ජුරුවන්ගේ වචනය අසා ඒ සොරා වදබෙර ගසා නුවරින් පිටත ගෙන ගොස් මිනී මරණ ආසාතනභූමියට පැමිණියාහු වී නම්, එකල රජ්ජුරුවන්ගේ සමීපයෙන් ලබන ලද වරප්‍රසාද ඇත්තා වූ ලබන ලද යශස්ඨනභොග ඇත්තා වූ ඇදහිය යුතු වචන ඇත්තා වූ බලිවිනිශ්චිතකාර වූ රාජාභ්‍යන්තර වූ කිසියම් පුරුෂයෙක්තෙම මරණයට පැමිණියහු දුටුයේ ඉක්බිති ඒ රාජාභ්‍යන්තර පුරුෂතෙම මරන්ට සිටින ඒ පුරුෂයාහට කරුණා කොට ඒ රාජපුරුෂයන්ට මෙසේ කියන්නේ ය. ‘පින්වත්නි, නොපට මොහුගේ සීසවිඡේදනය කිරීමෙන් කම් කිම් ද? එහෙයින්, පින්වත්නි, මොහුගේ අතක් හෝ පයක් හෝ කපා දමා නො මරා ජීවිතය රක්ෂා කරව්. මම රජ්ජුරුවන්ගේ සමීපයෙහි දී මොහු පිණිස වචන කථා කොට රජහට සැල කෙරෙමි’ යි කියා ය.¹ ඒ අමාත්‍යපුරුෂයාගේ බලවත් ව කියන්නා වූ වචනය කරණ කොට ගෙන ඒ ගම් රැකවල්ලු ඒ සොර පුරුෂයාගේ අතක් හෝ පයක් හෝ මඳක් කපා හැර ජීවිතය රක්ෂා කළාහු වී නම්, කීමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ අමාත්‍යපුරුෂතෙම මේ සොරපුරුෂයාගේ හස්තවිඡේදනය කරලීමෙන් ඔහට අනර්ථකාරී වූයේ දෑ?” යි විවාළසේක.

“ස්වාමීනි, ජීවිත දයක වූ ඒ පුරුෂතෙම ඒ සොරාහට ජීවිතදනය දුන් කල්හි ඒ සොරාහට කවර නම් උපකාරයක් නො කරණ ලද නම් ඇද් දෑ?” යි කීහ. “ඒ සොරාගේ හස්තපාදවිඡේදනයෙහි යම් දුක්ඛ වේදනාවක් ඇද් ද, ඒ දුක්ඛවේදනාවෙන් මඳකුත් අකුශලකර්මයකට ඒ දිවි දුන් පුරුෂතෙම පැමිණේ දෑ?” යි විවාළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ සොරපුරුෂ තෙම තමා විසින් ම කර ගත් දෙයින් ම දුක්ඛවේදනාව විඳින්නේ ය. ජීවිත දයක වූ පුරුෂතෙම වනාහි මඳකුත් අකුශලයකට නො පැමිණෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘මාගේ ශාසනයෙහි මහණ වූ දෙවදන්තයාහට දුක් කෙළවර වන්නේ ය’ යි කියා බුදුඇසින් දෑක ඔහු කෙරෙහි කරුණාවෙන් දෙවදන්ත කුමාරයා පැවිදි කර වදළසේක. මහරජානෙනි, දෙවදන්තයන් වහන්සේගේ දුක් කෙළවර ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඒ දෙවිදන් තෙරුන් වහන්සේ

¹ කියේ ය.

පූර්වවේදයෙන් බුදුන් හා විරුද්ධ ව 'බුදුන් මරා බුද්ධරාජ්‍යය ගනිමි' යි සිතා සංඝභෙදකර්මය කොට වෙන් ව සිට බුදුන් මරන්නට නොයෙක් උත්සාහ කොටත් බුදුන් මරා ගත නො හී පොළොව පැළී නරකයට යන දවස් බුදුන් ගුණ සිහි කෙරෙමින් මරණ කාලයෙහි:-

“ඉමෙහි අටියෙහි තමග්ගපුග්ගලං
 දෙවාතිදෙවං නරදම්ම සාරථීං,
 සමන්තවක්ඛුං සතපුඤ්ඤලක්ඛණං
 පාණෙනි බුද්ධං සරණං උපෙමි.”

(119) යන මේ ගාථාවෙන් 'සනරාමරලොකාග්‍රපුද්ගල වූ දෙවාති දෙව වූ, දමනය කළ යුතු වූ මනුෂ්‍යයන් තදංගවිනයාදියෙහි හික්මවා දමනය කරන්නා වූ, සියල්ල දක්නා සමන්තවක්ඛු නම් සර්වඥතාඥනයක් ඇත්තා වූ, ශතපුණ්‍යලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ, ඒ බුදුන් දිවිහිමියෙන් සරණට පැමිණෙමි. එහෙයින් ස්වාමීනි, මාගේ ලොවුතුරා බුදුරජානෙනි, (නුඹ වහන්සේ) නුඹ වහන්සේට අපරාධ කළ මා කෙරෙහි ද නුඹගේ අත ඇඟිලි කපා මරන්නට පැත්තූ අංගුලිමාල මහසොරානන් කෙරෙහි ද, නුඹ ඇත මරන්නට පැත්තූ ධනපාලයා කෙරෙහි ද, නුඹගේ ඖරසපුත්‍ර වූ රාහුල කුමාරයන් කෙරෙහි ද, මෙකී සතර තැන එකාකාර ව පවත්නා කරුණාවෙන් (යුක්තසේක.) ලොවුතුරා බුදු වූ නුඹට සුහුරුබඩු වීමි. අප සුද්ධොදන මහරජානන්ට බැන වීමි. මා නැගනියන් යශෝධරාවන්ට වැඩි සිටියෙමි. රාහුල කුමරුවන්ට මයිලනු වීමි. ස්වාමීනි, මේ අට කාරණය කරණ කොට ගෙන මා නරකදුකින් ගලවා ගෙන වදළ මැනැවැ' යි කියකියා පොළෝ ගිලෙමින් ම දිවි කෙළවර කොට බුදුන් සරණ ගියේ යි. මහරජානෙනි, මේ කල්පය සකොට්ඨාශයක් කොට බෙදූ කල්හි පළමු කොට්ඨාශය අතික්‍රාන්ත වූ කල්හි දෙවදත්තයන් වහන්සේ සංඝභෙදය කළ සේක. එහෙයින් ඉතිරි පස්කොට්ඨාසයෙහි අවිචිතියෙහි පැසී ඊ අවිචියෙන් මිදී මතු සට්ඨිස්සර නම් පස්බුදු වන්නාහ. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, මෙසේ දුක් කෙළවර කළා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවදත්තයන් වහන්සේට කළ මනා කාරී වූ සේක් ද? නැද් ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ දෙවදත්ත තෙරණුවන්ට සියල්ල ම දෙවූසේක. තථාගතයන් වහන්සේ යම් ඒ දෙවදත්තයන් ප්‍රත්‍යක්ඛොධියට පමුණුවූ වදරණසේක් වී නම්, තථාගතයන් වහන්සේ දෙවදත්තයන්ට නො කරණ ලද්ද වූ කවර නම් උපකාරයෙක් ඇද්ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, දෙවදත්තයන් සංඝභෙදය කොට නරකයෙහි යම් දුක්ඛවේදනාවක් විදිනු ලබන්නේ වී නම් කිමෙක් ද, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ කාරණයෙන් මඳකුත් අපුණ්‍යයකට පැමිණ වදරණසේක් ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, දෙවදත්තයෝ තමා විසින් ම කර ගත්තා වූ අකුලකර්මයෙන් කල්පයක් නරකයෙහි පැසෙන්නාහ. ස්වාමීනි, දුක් කෙළවර කාරක වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ මඳකුත් අපුණ්‍යයකට නො පැමිණසේකැ" යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් දෙවදත්තයන් මහණ කළසේක් ද, ඒ මේ කාරණයන් නොප අර්ථ වශයෙන් සලකා පිළිගත මැනැව. මහරජානෙනි, තවත් ඉතිරි කාරණයක් ඇත. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් දෙවදත්තයන් මහණ කළ සේක් ද, ඒ කාරණයන් සකසා ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, යම් සේ වෙදකමෙහි දක්ෂ වූ ශල්‍යකතෘ වූ මහාවෛද්‍යාචාර්යයෙක්තෙම වාත පිත්ත ශ්ලේෂම සන්තිපාත සෘතුපරිවර්තනයකින් හෝ යම් කිසි විෂමපරිහරණඋපක්‍රමයකින් ජනිත වූ කකියන කුණුමස් දුර්ගන්ධ ඇත්තා වූ ඇතුළත්හි ඔවු දෑක සිල්ව ගියාවූ නිති වැහෙන සැරව කුණුලෙයින් සම්පූර්ණ වූ අසාධ්‍ය වූ මහත් වණපිළිකාවක් දෑක මහත් වූ කරුණාව උපදවා ඒ වණය ව්‍යුපශමනය කරන්නේ වණමුහුණතෙහි කර්කශ තීක්ෂණ කටුක තදකාරම් බෙහෙතින් ලිම්පනය (120) කරන්නේ ය. පැසවීමෙන් වුවමනා පමණකට පැසවා හැර වණය මෘදුභාවයට පැමිණි කල්හි තියුනු සැත්කටුවකින් දුමස්දළ කුණුමස් කපා හැර යකඩ කුරකින් ඔවු කුරකින් ඔවු ගත් තැන් පුළස්සන්නේ ය. දැවී ගිය කල්හි ඊට සුදුසු වූ කාරම්බෙහෙත් දෙන්නේ ය. වණයෙහි මස් වැඩෙන පිණිස මිහිරිබෙහෙතින් ආලිම්පනය කරන්නේ ය. මෙසේ කිරීම¹ ඔහුගේ ව්‍යාධිය නිරෝගිභාවයට පැමිණීම පිණිස වන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ශල්‍යකර්තෘ වූ ඒ වෛද්‍යාචාර්යතෙම අහිතසිතකින් බෙහෙතින් වණය ආලිම්පණය කෙළේ ද? ශස්ත්‍රයෙන් කැපුයේ ද? යකඩකුරකින් පිළිස්සුයේ ද? කාරම්බෙහෙත් දුන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත; ස්වාමීනි, හිතවිත්තයෙන් රොගීහට සැප කැමැත්තා වූ වෛද්‍යාචාර්යතෙම ඒ කට යුතු කරන්නේ ය” යි කීහ. “ඕහට වනාහි බෙහෙත් ක්‍රියාකරණයෙන් උපන්නා වූ යම් දුක්ඛවේදනාවක් ඇද් ද, ඒ කාරණයෙන් ඒ ශල්‍යකර්තෘවෛද්‍යාචාර්යයා මඳකුත් අකුශලයකට පැමිණේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, රොගීහට සැප කැමැත්තා වූ හිත සිත් ඇත්තා වූ ශල්‍යකර්තෘ වූ ඒ වෛද්‍යාචාර්යතෙම ඒ කට යුතු ම කරන්නේ ය. ඒ තෙම ඒ කාරණයෙන් කුමන පවකට පැමිණේ ද? ස්වාමීනි, ඒ ශල්‍යකර්තෘ වූ වෛද්‍යාචාර්යතෙම ස්වර්ගගාමී ව දෙව්ලොවට යන්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ දෙවදත්තයා දුකින් මුදනු පිණිස කරුණාවෙන් මහණකර වදළ සේක. මහරජානෙනි, අනිකුත් ඉතිරි කාරණයක් ඇත. යම් කාරණයකින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවදත්තයා මහණ කර වදළසේක් ද, ඒ කාරණයන් ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, යම් සේ වළගොඩ නො බලා මග යන්නා වූ අලසකාරී පුරුෂයකු කටුවකින් ඇණෙන ලද්දේ වී නම්, නැවත ඒ මග යන්නා වූ අනික් පුරුෂයෙක් ඔබ්බොබ හැරෙණ පෙරළෙන ඕහට හිත කැමැති ව සැප කැමැති ව කරුණා උපදවා වෙනින් සියුම් කටුවකින් හෝ ශස්ත්‍රමුණයකින් හෝ උල ඇනුනු තැන හාත්පසින් වට කපා පෑයා වැහෙන්නා වූ ලෙහෙයෙන් යුක්ත වූ කටුව උපුටා හරින්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ

¹ කිරීමෙන්

පුරුෂතෙම අහිතකාමී ච ඒ කටුව උපුටා හරණෝ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඔහට සැප කැමැත්තා වූ හිත කැමැත්තා වූ ඒ පුරුෂතෙම කටුව උපුටා හරින්නේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂතෙම ඒ පය ඇනුනු කටුව නො හැරියේ වී නම්, ඔහු එයින් මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණය සමාන දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ දෙවදන්තයන් සසරදුකින් මුදනු පිණිස කරුණාවෙන් ම මහණ කළසේක. ඉදින්, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවදන්තයා මහණ නො කළසේක වී නම්, කල්පකොට්ඨකසහසුයක් මුළුල්ලෙහි භවපරම්පරාවෙන් දෙවදන්තයෝ නරකයෙහි පැසෙන්නාහ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගත වූ බුදුරජානන් වහන්සේ උදකප්‍රොතයෙන් පහළ බලා යන දෙවදන්තයන් උඩු ගඟට හැර වදළසේක. අමාර්ගයට පැමිණි දෙවදන්තයන් මාර්ගයට පමුණුවා වදළසේක. ප්‍රපාතයෙන් වැටුනා වූ (121) දෙවදන්තයාහට ප්‍රතිෂ්ඨාවක් දුන්නේය. විෂමස්ථානගත වූ දෙවදන්තයන් තථාගතයන් වහන්සේ සම වූ ක්ෂේමස්ථානයකට නගා වදළසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදළා වූ මේ වචනාවයව කථාස්වරූපයන් හා මේ විසිතුරු වූ කාරණයන් නුඹ වහන්සේ හා සදාශ වූ අතුලාප්‍රඥවතුන් වහන්සේලා හැර මද නුවණැති අනික් කෙනෙකුන් විසින් දක්වන්නට නො හැකි වන්නේ ය” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

දෙවදන්ත ප්‍රව්‍යා ප්‍රශ්නය නිමි.

විශ්වත්තර පෘථිවි කම්පා ප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිදුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මහත් වූ පෘථිවි චලනයාගේ පහළ වීම පිණිස වන්නා වූ මේ කාරණයෝ අටදෙනෙක. ප්‍රත්‍යයයෝ අටෙකැ’ යි කියා මේ වචනය වදරණ ලද්දේ ය. මේ අවශේෂ නො වූ සර්වප්‍රකාර වචනයෙක. මේ ඉතිරි නො වූ නිරවශේෂ වචනයෙක. මේ ඉතිරි කාරණයක් නැති තීන්දු වචනයෙක. එහෙයින් මහත් වූ පෘථිවි චලනයාගේ පහළවීම පිණිස වන්නා වූ අනික් නව වැනි කාරණයෙක් නැත්තේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහත් වූ පෘථිවි චලනයාගේ පහළ වීම පිණිස නවවැනි වූ අනික් කාරණයක් වන්නේ වී නම්, භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ ඒ කාරණයන් වදරණ සේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් හෙයකින් මහත් වූ පෘථිවිචලනයාගේ පහළ වීම පිණිස අනික් නවවැනි කාරණයෙක් නැත්තේ ය. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නො වදරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන් විසින් පුත්‍රදනාදි මහාදනය දෙන කල්හි සත් වරක්

¹ හැරියේ

'මහාපාටීවිය¹ කම්පිත වී ය' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇත් නම්, මහත් වූ පාටීවිචලනයාගේ පහළ වීම පිණිස ඒ මේ නව වැනි කාරණයෙක් මා විසින් දක්නා ලැබෙයි. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහත් වූ පාටීවිකම්පාවගේ පහළ වීම පිණිස අෂ්ටප්‍රත්‍යයයන් හා කාරණා අට නියම වී නම්, එයින් 'වෙස්සන්තර නම් රජ්ජුරුවන් විසින් පුත්‍රදානාදි මහාදානය දෙන කල්හි සත්වරක් පාටීවි කම්පාවී ය' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන් විසින් පුත්‍රදානාදිමහාදානය දෙන කල්හි සත්වරෙක මහ පොළොව කම්පාවී ය යි වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් 'මහත් වූ පොළොව කම්පාව පහළ වීම පිණිස වන්නා වූ ප්‍රත්‍යය අටෙක, කාරණා අටෙක් ම ය' යි කියා වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. ජල පොළෝ සෙයින් අතිගම්භීර වූ ප්‍රඥාඥාසට සනාන්ධකාරය කරන්නා වූ හැරිය නො හැකි තද වෙළුමක් වැනි වූ සියක් වර පැළ අස්ලොම් අගක් මෙන් සුඛම වූ ඒ මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. මේ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ වැනි වූ ප්‍රඥාවතුන් වහන්සේලා හැර මද නුවණැති අනික් කෙනෙකුන් විසින් තෝරා විසඳ පියන්නට නො හැකි වන්නේ ය. ස්වාමීනි, ප්‍රඥවික්‍රමය බලව" යි කීහ.

(122) "මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මහණෙනි, මහත් වූ පාටීවිකම්පාව පහළ වීම පිණිස මේ කාරණයෝ අටදෙනෙකු' යි කියා මේ අටකාරණය වදරණ ලද්දේ ය. 'වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන් විසින් මහාදානය දෙන කල්හිත් සත්වරෙක මහාපාටීවිතොම කම්පාවී ය' යි කියා වදළ කාරණයන් සැබෑ ම ය. ඒ කම්පාව වීම වනාහි අකාලික ය. කිසිකලෙක උපදින දෙයෙක. අටකාරණයෙන් මිදුනේ ය. එහෙයින් අටකාරණය හා ගණනට නො ගන්නා ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ලොකයෙහි වස්සානිකය, හෙමන්තනිකය, පාවුස්සික ය යි මේසයෝ තුන්දෙනෙක් ම ගණන් ගණිති. ඉදින් ඒ වර්ෂා තුණ හැර අනික් වර්ෂාවෙක් වසී නම්, ඒ වර්ෂාව ලොකසම්මත වූ මෙසයන් හා ගණනට නො ගන්නා ලැබෙයි. 'අකාල මෙසය' යි කියා සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තරරජ්ජුරුවන් විසින් පුත්‍රාදිමහාදානය දෙන කල්හි සත්වරක් මහාපාටීවිය කම්පිත වී ය. මේ කාරණය කිසි කලෙක වන්නා වූ අකාලිකයෙක. අටකාරණයෙන් මිදුනේ ය. ඒ කාරණය අටකාරණයන් හා ගණන් නො ගන්නා ලැබෙයි. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ හිමාලය පර්වතයෙන් පන්සියයක් පමණ ගංගාවෝ වහින්නාහු ය. මහරජානෙනි, ඒ පන්සියයක් පමණ ගංගාවන්ගෙන් ගංගාදසයක් පමණ නදී සංඛ්‍යාවට ගණන් ගණිති. ඒ කවරේ ද? ගංගා ය, යමුනා ය, අවිච්චිකී ය සරහු ය, මහි ය, සින්ධු ය, සරස්වතී ය, වෙත්‍රවතී ය, වීනංසා ය, චන්ද්‍රභාගා ය, යන මේ දසය ලොකසම්මත ය. අවගෙෂ වූ ගංගාවෝ නදී සංඛ්‍යාවට ගණන් නො ගන්නා ලද්දහු ය.

¹ පාටීවිතොම

“කාරණා කවරේ ද? යත්- ඒ දගනදීහු ප්‍රධාන ජලාශයයෝ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර රජ්ජරුවන් විසින් මහදන දෙන කල්හි සත්වරක් මහාපෘථිවිතොම කම්පිත වූවා ද, මේ කම්පිත වූ කාරණය ද කිසි දවසක උපදින්නා වූ අකාලිකයෙක. අටකාරණයෙන් මිදුනේ ය. වෙස්සන්තරජාතකයෙහි යම් ඒ පොළොව කම්පා වූ කාරණය අටකාරණයන් හා ගණන් නො ගන්නා ලැබෙයි. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජරුවන්ගේ සියයක් හෝ දෙසියයක් හෝ පන්සියයක් හෝ අමාත්‍යයෝ වෙති. ඔවුන්ගෙන් ජනයෝ සදෙනෙක් ම අමාත්‍යගණයට ගණිනු ලැබෙති. ඒ කවුරු¹ ද? අග්‍රසෙනාපති ය, පුරොහිතයානෝ ය, ධර්මවිනිශ්චයමහාමාත්‍යයානෝ ය, භාණ්ඩාගාරිකයානෝ ය, රාජජත්‍රය උසුලනුවානෝ ය, රාජබඩ්ගය උසුලනුවානෝ ය, මොවුහු පමණක් ම අමාත්‍යගණනාවට ගණිනු ලැබෙති. කාරණ කවර? යත්- මේ සදෙනා රාජගුණයෙන් යුක්ත බැවින් ප්‍රධාන වෙති. අගණිත වූ අවශේෂ සියල්ලෝ ම අමාත්‍යයෝ ය යි කියා සංඛ්‍යාවට යෙති, එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර රජ්ජරුවන් විසින් මහාදනය දෙන කල්හි සත්වරක් ම මේ මහාපෘථිවිතොම කම්පිත වූවා ය. මේ කාරණය කිසි කලෙක උපදින්නා වූ අකාලිකයෙක. අටකාරණයෙන් මිදුනේ ය. ඒ කාරණය අටකාරණයන් හා නො ගණිනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, දැන් මේ (123) ගෞතමජීන ශාසනයෙහි කෘතාධිකාරයන්ගේ දෘෂ්ටධර්මසුඛවෙදනීය වූ පුණ්‍යකර්මයක් අසන ලද්දේ ද, යම් කෙනෙකුන්ගේ කීර්ති තොම දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි ඉතා උස් ව පැන නගින ලද ද, ඒ බවත් ඇසුයෙහි ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, දැන් මේ ගෞතමජීනශාසනයෙහි කෘතාධිකාරයන් ඇත්තා වූ යම් කෙනෙකුන්ගේ දෘෂ්ටධර්මසුඛවෙදනීය වූ යම් පුර්යකර්මයක් වී ද, දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි ඉතා උස් ව පැන නැංගා වූ කීර්තියක් ඇද් ද, ඒ බව මා විසින් අසන ලද්දේ ය. ඒ ජනයෝ සත් දෙනෙකු” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඔහු කවුරු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, බිම්බිසාර රජ්ජරුවන්ට ගෙන යන මල් අට නැළියකින් බුදුන් පුද මහසැපත් ලැබූ සුමන නම් මාලාකාරයානෝ ය. අඹුව හා තෙමේත් වරින් වර පෙරව ගෙන කලළු බලා යන එකසාටකය බණ අසා බුදුන්ට පුද එදවස් නොයෙක් සැප ලැබූ එකසාටකබමුණානෝ ය, බත්බැලයෙන් ජීවත් වෙමින් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට දන් දී සිටුසැපත් ලැබූ පූර්ණ නම් බහුධනසිටානෝ ය. කොමපිඬුතුණක් පැසෙක ලා ගෙන මග යමින් ලොවුතුරා බුදුන්ට පුද එදවස් එම කුශලබලයෙන් කොසොල්රජනට අග්‍රමෙහෙසිකා තනතුරට පැමිණි මාලාකාර දුවනියෝ ය. රන්මසු දහසකට අගය වඩා මිලයට ඉල්ලූ තමන් කොණ්ඩය නෙ රාදී සිස් පා අතින් ගෙන ගෙදරට පැමිණි කසයින්මහතෙරුන් ඇතුළු වූ සග අටනමක් දූක පිදිය යුතු වතක් නැත්තෙන් තමන් කොණ්ඩය කපා දී රන් මසුඅටක් ගෙන එයින් දන් සපයා පිළිගත්වා සඟුරුවන් දකුන් ම හිසකේ දික් ව ඒ කුශලබලයෙන් උදේනි නම් නරනිඳුන්හට අග්‍රමෙහෙසිකා තනතුරට පැමිණි ගොපාලමාතා නම් දුක්පත් සිටුදුවනියෝ ය. රොගාතුරනමක්හට කලවේ මස් කපා දන් දෙමින් මරණාසන්න ව බුදුන් දකුන් නීරොගී ව බණ අසා සොවාන් වූ

¹ කවරේ

සුප්පියා නම් උපාසිකාවෝ ය. කුඩුකැවුම පුද බණ අසා සෝවාන් වූ පුණ්ණා නම් දුසින්දෑ ය යන මේ සත්දෙන මෙ ම ජන්මයෙහි දෘෂ්ටධර්මසුඛවෙදනීයකුඟලකර්මයට පැමිණි සත්වයෝ ය. දිව්‍ය මනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි මොවුන්ගේ කීර්තිගුණය ද ඉතා උස් ව පැනනැංගේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, හේ කිමෙක් ද? දන්-පින් කළ කෙනෙකුන් පරලොව ලබන ආනිසංස මුත් මෙලො ව ම ලබන ආනිසංසයක් ඇසුයේ ඇද් ද? මේත් එක් කාරණයක් කොට සිත්හි තබා ගත මැනැව. මහරජානෙනි, අනික් කෙනෙක් අතීත කාලයෙහි මානුසික වූ ශරීරදෙනයෙන් ම ශක්‍රහවනයට ගියාහු ය යි කියා අසන ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මා විසින් ඔවුහු අසන ලද්දහු ය” යි කීහ. මහරජානෙනි, ඔහු කවුරු කවුරු ද?” යි විචාළසේක. ස්වාමීනි, විණාගාන්ධර්වයෙහි දක්ෂ වූ ගුන්තිලපණ්ඩිතයෝ ය. සාධිනරජ්ජුරුවෝ ය. නිමිරජ්ජුරුවෝ ය. මහාමන්දකුරජ්ජුරුවෝ ය යන මේ සතරදෙන එම මනුෂ්‍යශරීරයෙන් ම ශක්‍රහවනයට ගියාහු ය යි කියා මා විසින් අසන ලද්දේ ය. බොහෝ ඇත කරණ ලද සුවරිතදුශ්චරිතය අසන ලද්දේ ය” යි කීය.

“යහපත, මහරජානෙනි, තෙපි ඉතා අතීතයෙහි බොහෝ කාරණයන් අසා දන්නහු ය. මහරජානෙනි, ‘අතීත කාලයෙහි හෝ වර්තමානකාලයෙහි හෝ මෙතම් ඇත්තහුගේ දනය දෙන කල්හි වරක් හෝ දෙවරක් හෝ තුන්වරක් හෝ මහාපාටීවිය කම්පා වන ලද’ යි කියා තොප විසින් පෙර අසන ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” කීහ. “මහරජානෙනි, (124) ආගමාධිගම පර්යාප්තිග්‍රවණය හා ත්‍රිවිධ වූ ශික්ෂාබලය ද පූර්වාචාරීන්ගෙන් ඇසීමෙන් හා නැවත නැවතත් විචාරීමෙන් ගුරුන් ආශ්‍රයන් මට ඇත්තේ ය. එසේ උවත් මා විසින් මෙතම් ඇත්තහුගේ දනය දෙන කල්හි වරක් හෝ දෙවරක් හෝ තුන්වරක් හෝ මහපොළොව කම්පිත වී ය යි කියා පෙර නො අසන ලද්දේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් රාජශ්‍රේෂ්ඨයානන්ගේ දනප්‍රවරය තබා කාශ්‍යප නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ද ශාක්‍යමුනි වූ ගෞතම නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ද යන බුදුවරයන් දෙදෙනා වහන්සේලාගේ අතුරෙන් ගණනපටය අතිකාන්ත වූ අනෙකවර්ෂකොටිගණනෙක් අතික්‍රාන්ත වී. ඒතාක් කාලය මුළුලෙහින් මෙ නම් තැනැත්තහුගේ දනය දෙන කල්හි වරක් හෝ දෙවරක් හෝ තුන්වරක් හෝ මහපොළොව කම්පා වී ය යි කියා මාගේත් ඇසීමෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපමණ වූ විරියයකින් එපමණ වූ පරාක්‍රමයකින් මහපොළොව කම්පා නො වන්නේ ය. ගුණභාරහරිත ව කම්පිත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියලු ම සුවි¹ ක්‍රියා

¹ සුවච

ගුණභාරයෙන් හරිත වූ මහාපාටීවිතොම ඒ ගුණය ධරන්නට නො හැකි වී සෙල වී යන්නී ය. කම්පා වන්නී ය. වෙවුලන්නී ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ බොහෝ බඩු පිරීමෙන් ඉතා බර බොහෝ වූ ගැල්සකටයාගේ ගැල්වක්‍රය මධ්‍යගතනාභිය ද කරකැවෙන්නා වූ චතුෂ්කයෝ ද කිරි නැගී පැළෙති. ගැල්අකුර ද බිඳී යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියලු ම සුවි¹ ක්‍රියා ගුණභාරයෙන් හරිත වූ මහාපාටීවිය බොධිසත්වයන් ධරන්නට නො හැකි ව චලිත වන්නී ය. කම්පා වන්නී ය. වෙවුලන්නී ය. මහරජානෙනි, යම් සේ වනාහි අතිලජලප්‍රවෙශයෙන් හාත්පසින් වැසී ගියා වූ වැඩුනා වූ මහාවර්ෂාජලභාරයෙන් හරිත වූ ගගන තලය මහත් වූ වාතයෙන් ඵ්‍රටිත්² වන බැවින් මහත් නාද කරන්නේ ය. රාවය කරන්නේ ය. ‘ගල ගල’ යන ශබ්දයෙන් ගුගුරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර නම් මහරාජොත්තමයානන්ගේ මහත් වූ දනපාරමිතාබලයෙන් උත්සන්නභාරයෙන් හරිත වූ මහපොළෝ ධරන්නට නො හැකි ව සෙලවෙන්නේ ය. කම්පා වන්නේ ය. වෙවුලන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන්ගේ චිත්තය රාග වශයෙන් නො පැවැත්තේ ය. ද්වේෂ වශයෙන් නො පැවැත්තේ ය. මොහ වශයෙන් නො පැවැත්තේ ය, මාන වශයෙන් නො පැවැත්තේ ය, දෘෂ්ටි වශයෙන් නො පැවැත්තේ ය, විතර්ක වශයකිනුත් නො පැවැත්තේ ය. ක්ලේශ වශයකිනුත් නො පැවැත්තේ ය. ‘රජ වූ මට සුදුසු ය’ යි සිතා සුදුසු වශයකිනුත් නො පැවැත්තේ ය, නැවත කුමක් වශයෙන්³ ද? යත්- බොහෝ සෙයින් දනපාරමිතාව වශයෙන් පැවැත්තේ ය. ‘කිමෙක් දෝ හෝ යි නො ආවා වූ යාවකයෝ මාගේ සමීපයට ධන ඉල්වා ආවාහු නම් මැනැව. ආවා වූ යාවකයෝ කැමැති පරිද්දෙන් ධන ලැබ සතුටු වනු ලැබෙත්ව’ යි කියා නිරන්තරයෙන් දනයට ආදර කරණ සිත තබන ලද්දේ වෙයි.

“මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් මහරජානන්ගේ මානසය ඉන්ද්‍රිය දමනයෙහි ද, කායචිත්තශමනයෙහි ද, අධිවාසනාක්ෂාන්තියෙහි ද, කාය වාචාසංවරයෙහි ද, ශීලගුණයෙහි ද, චුතසමාදනයෙහි ද, පරභට ක්‍රොධ නො කිරීමෙහි ද, හිංසා නො කිරීමෙහි ද, වාක්සත්‍යයෙහි ද, සුවි⁴ භාවයෙහි ද, (125) යන මේ දශස්ථානයෙහි නිරන්තරයෙන් තබන ලද්දේ වෙයි. මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් මහරජානන්ගේ කාමෙසනා නොම ප්‍රභිණ වී ය. භවය සෙවීම සංහිදී ගියේ ය. ශ්‍රේෂ්ඨචර්යාව සෙවීමෙහි ම උත්සාහයට පැමිණියේ ය. මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් මහරජානන්ගේ

¹ සුවච
² පොච්ඡ
³ කුමක් පිණිස
⁴ සුවච

ආත්මාරක්ෂාව ප්‍රභීණ වී ය. අනුන් රක්ෂා කිරීමෙහි උත්සාහයට පැමිණියේ ය. 'කීමෙක් ද, මේ සත්වයෝ සමගි වෙත්වා, නිරොගී වෙත්වා, සධනී වෙත්වා, දීර්ඝායුෂ්ක වෙත්ව' යි කියා මෙසේ බොහෝ සෙයින් ම සිත පවත්නේ ය.

“මහරජානෙනි, ඒ දනය දෙන්නා වූ වෙස්සන්තරමහාරජානෝ හව සම්පත්තිය පිණිස නො දෙන්නාහ. ධනසම්පත්තිය පිණිසත් නො දෙන්නාහ. තමහට දෙන දෙයක් තකාත් නො දෙන්නාහ. අනුන්ගේ සිත් ගෙන්නා පිණිසත් නො දෙන්නාහ. ආයු වඩන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. වර්ණ ලබන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. සැප ලබන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. ශරීරබල ලබන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. පිරිස්ස පිණිසත් නො දෙන්නාහ. පුතුන් ලබන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. දුන් ලබන පිණිසත් නො දෙන්නාහ. අඹුවන් පිණිසත් නො දෙන්නාහ. නැවැත කුමක් පිණිස දෙනසේක් ද? යත්- සර්වඥතාඥනය පිණිස සර්වඥතාඥනරත්නය පිණිස මෙබඳු වූ අසදාශ වූ මහත් අනුන්තරදන ප්‍රවරයන් දුන්නාහු ය. සර්වඥතාඥනයට පැමිණ ද මේ ගාථාව වදළුසේක:-

‘ජාලිං කණ්භාජනා ධිතං මද්දිදෙවිං පතිබ්බතං,
වජමානො න චින්තෙසිං-බොධියායෙව කාරණා’ යි.

යනු හෙයින් ‘මහණෙනි, මා වෙස්සන්තර ව උපන්කල මේ සර්වඥබොධිය පිණිස ම මහත් වූ දනපරිත්‍යාග කරන්නා වූ මමී ගුණනුවණින් තුන්ලෝ අගනා ජාලිය කුමාරයන් හා කණ්භාජනා නම් දුහිතාත් හා පවිත්‍රවිවිත්‍ර වාරිත්‍රපතිවුතාධර්මයෙන් යුක්ත වූ මද්දිදෙවීන් ද ආලයක් කොට නො සිතීම්’ යි කියා තුන්ලෝ විස්මය පත් කොට වදළුසේක. මහරජානෙනි, ඒ වෙස්සන්තර නම් මහරජානෝ ක්‍රොධ නො කිරීමෙන් ක්‍රොධය ජය ගන්නාහ, සත්පුරුෂගුණයෙන් අසත්පුරුෂයා ජය ගන්නාහ. තෑගි දීමෙන් මසුරුසිත්කාරයා ජය ගන්නාහ. සත්‍යවචනයෙන් බොරු කියන පුද්ගලයා ජය ගන්නාහ. සියලු ම අකුශලධර්මය කුශලධර්මයෙන් ජය ගන්නාහ.

“මහරජානෙනි, මෙබඳු ප්‍රකාරයෙන් දන් දෙන්නා වූ කුශලධර්මයට පැමිණියා වූ පාරමිතාධර්මයාගේ මස්තකප්‍රාප්ත වූ ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානන්ගේ අසදාශ වූ දනනිස්සන්දළු¹ වීර්යවිපුලතරවිහරණයෙන් යට අපටාකාශයෙහි පිහිටි නවලක්ෂසැදහසක් යොදුන් පමණ ඝනය ඇති මහාවාතයෝ වලිත වන්නාහු ය. ඒ වාතයෝ සනිකසනික ව වරින් වර ඒ ඒ අතට ආකුලව්‍යාකුල වන්නාහු ය. එකල මේ පොළොව එක් ඇළයට පාත් ව ඔනමනය වන්නී ය. එක් අතකට උස් ව උන්නමනය වන්නී ය. අපරාපර ව විශෙෂයෙන් විනමනය වන්නී ය. පොළෝතලයෙහි කල් ගෙවී පත්‍ර වැටීමට පැමිණියා වූ වාක්ෂයෝ ඇද වැටෙන්නාහ. ‘මේ කිමි හෝ?’ යි භය ගෙන

¹ බල

වලාහකදෙවතාවෝ රාසී රාසී ව අහස්තලයෙහි ඒ ඒ අත දිවන්නාහු ය. රජසින් රැස් වුනා වූ (126) වාතයෝ අහස දුවන දෙවතාවන්ගේ ඇස් හයාගත නො දී ඉතා දරුණු වන්නාහු ය. ගගනතලය පීළනය කොට වාතයෝ හමන්නාහ. කඹුරු සමින් දුවන සුළං සෙයින් සියලු අහස්තලයෙහි වහා වහා 'ධම ධම' ය අනුක්‍රියාශබ්දයෙක්¹ වන්නාහ. මහත් වූ භයානක ශබ්දය පැතිරෙන්නේ ය. මෙසේ වාතය කුපිත වූ කල්හි සියලු ගංගා සමුද්‍ර ජලය සනිකසනික ව ම වලිත වන්නේ ය. උදකය වලිත වූ කල්හි මත්ස්‍ය ඉදිබු ආදීහු වලිත වන්නාහු ය. රූපතර නිතර යුවල යුවල ව ජනිත වන්නාහ. ජලවර සකලසත්වයෝ තැති ගන්නාහ. සකලසමුද්‍රයතෙම ජල රූ යුවලින් වැලඳ පවත්නේ ය. තොර නො වන රූ නාදය පවත්නේ ය. සොර වූ දියබුබුල් නැගෙන්නාහු ය. සියලු ගං මුහුදුවල පෙණමාලාවෝ ඇති වන්නාහ. මහාසමුද්‍රය ඉතිරි යන්නේ ය. දිසාවෙන් දිසාවට වතුර දුවන්නේ ය. පටිසොත වූ සියලු ජලධාරාවෝ උඩුගඟට යන්නාහ. අසුරගුරුළු නාග යක්ෂයෝ භය වන්නාහ. කළකිරෙන්නාහ. 'කිමෙක් දෝ හෝ? යි, කවරෙක් දෝ හෝ?' යි මහාසාගරය විපරිවර්තනය වන්නේ ය යි බියපත් සිත් ඇත්තාහු පැන දුවන්ට යන මං සොයන්නාහ. පෘථිවිසන්ධාරකමහා ජලධාරය වලිත ව ලෙලදුනු කල්හි මහාපෘථිවිය කම්පා වන්නේ ය. නාගයන් සහිත නාගහවනය හා සත්මුහුදු සහිත සාගරය විපරිවර්තනය වන්නේ ය. සීනෙරුපර්වතකුටලෙලශිඛරයතෙම ඒ ඒ අතට නැමෙන්නේ වෙයි. එකල මෙර මත්තෙහි පිහිටි සත්සියයක් යොදුන් උස ඇති වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය මල්ඔටුන්නක් මෙන් ඒ ඒ අතට නැමෙන්නේ වෙයි. සර්ප මුගටි බළල් ශාගාල බුරු මෘග පක්ෂීහු දෙමිනස්සින් වන්නාහ. පින් මද අල්පෙශාබ්‍යයක්ෂයෝ හයින් හඬන්නාහ. මහානුභාවසම්පන්න නිර්භීත මහෙශාබ්‍යයක්ෂයෝ මහපොළොව කම්පා වන කල්හි 'මේ කුමන විස්මයෙක් ද?' යි මහසිනා කරන්නාහ.

“මහරජානෙනි, යම් සේ උදකයෙන් සම්පූර්ණ වූ තණ්ඩුලයෙන් ආකීර්ණ වූ ඉතා මහත් වූ මහාභාජනයක් මහත් උදුනකට පැමිණි කල්හි යටින් ගිනි ඇවිලෙමින් පළමු කොට භාජනය රත් කරන්නේ ය. රත් වූ භාජනය වතුර රත් කරන්නේ ය. එත් වූ වතුර සහල් රත් කරන්නේ ය. කකියා රත් වූ සහල් ඌර්ධව ව ඉල්පෙන්නේ ය. වහා නිම්මුජ්ජනය වන්නේ ය. බුබුල් ඉපදීම වන්නේ ය. පෙණමාලා ඉතිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර නම් මහරජානෝ ලොකයෙහි කිසිවකු විසින් දීපිය නො හැක්කා වූ යම් දනවස්තුවක් ආලය හැර දෙන සේක් ද, එකල්හි ඒ දනයාගේ ස්වභාවානිසංසයෙන් බොධිසත්වයන් දරන්නට නො හැක්කා වූ යට මහාවාතයෝ කුපිත වූහ. ඒ මහාවාතය කුපිත වූ කල්හි දියදබරාවක් සොලවා ලූ කලක් මෙන් සාරලක්ෂඅසුදහසක් යොදුන් ඝනය ඇති ජලපොළොව කම්පා වී ය. ජලපොළොව කම්පා වූ කල්හි දෙලක්ෂසතලිස්දහසක් යොදුන් ඝනය ඇති මේ පස්පොළොව කම්පා වී ය. මෙසේ එදවස් මහාවාතය ද, ජලපොළොව ද, පස්පොළොව ද යන මේ තුන්දෙන ම එක සිත් ඇත්තවුන් මෙන් වූහ.

¹ ධමධමන ක්‍රියා ශබ්ද

“මහරජානෙනි, යම් සේ වෙස්සන්තර මහරජ්ජරුවන්ගේ මහත් වූ දනානුභාවයෙක් ඇද් ද, විපුල් ඵල¹ වීර්යයෙන් හා මහාදනානිසංසයෙන් (127) මෙබඳු වූ අනික් කෙනෙකුන්ගේ දනානුභාවයෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ භූමියෙහි බහුප්‍රකාර වූ මාණිකායෝ ඇත්තාහු ය. ඒ කවරේ ද? ඉන්ද්‍රනීලය, මහානීලය, ජොතිරසය, වෛචුර්යය, දියමෙඬෙරිපුෂ්පය, මාරාපුෂ්පය, මනොහාරය, සූර්යකාන්තය, චන්ද්‍රකාන්තය, වජ්රය, ඛජ්ජොපනකය, පුෂ්පරාගය, ලොහිතංකය, මසාරගල්ලය යන මේ මේ සියලු මාණිකායන් ඉක්ම වක්‍රවර්තිමාණිකායරත්නය අග්‍ර ය යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, වක්‍රවර්ති රජ්ජරුවන්ගේ රත්න ප්‍රමාණ වූ මාණිකායරත්නය හාත්පසින් සතරගව්වක් ප්‍රමාණයෙහි ආලෝක කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් මේ මහාපෘථිවිතලයෙහි යම්කිසි දනයක් ඇත්තේ වී නම්, නොහොත් බුදුන් දවස කොසොල් රජහුගේ අසදාශුදනය පරම ය. ශ්‍රේෂ්ඨ ය, ඒ සියලු ම දනයක් ඉක්මවා වෙස්සන්තර රජ්ජරුවන්ගේ මහාදනය අග්‍ර ය යි කියනු ලැබේ. මහරජානෙනි, අප වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් විසින් අටවැනි වයස්හි ‘දිවි පුදම්’ යි සිතු ජීවිතදනය² ද, බමුණන්ට දුන් හස්තිදනය ද, තපසට යන දවස් ‘මෙබඳු දෙවිපුරයක් වැනි රජසැපත් හැර යෙමි’ යි සිතු රාජ්‍ය දනය ද, ජූෂකයාහට දුන් පුත්‍රදනය ද, ශක්‍රබමුණාහට දුන් මද්‍රිදනය ද, දෙරට නැරඹෙන්නා වනමැදට පැමිණි ද, හැමගේ දුක් නිවා දුන් සාමග්‍රිදනය ද, ජයතුරා නම් තමන්ගේ නුවරට පැමිණි දවස් ‘තවත් දන් දෙමි’ යි සිතු අතුලාදනවේතනාව ද යන මේ මහාදනයන් දෙන කල්හි සත්වරක් මහාපෘථිවිතොමෝ කම්පා වූ ය” යි වදාළසේක.

එයින් කීහ:-

“ජීවිතොස්සජීජනෙ හත්ථි-දනෙ පුරවිලොකනෙ,
පුත්තදනෙ මද්දිදනෙ-වනෙ ඤාතිසමාගමෙ
ජෙතුත්තරමිහි සම්පත්තෙ-මෙදිනී කම්පිතා අහු” ති.

මෙසේ නාගසෙන මහාථෙර සාමීන් විසින් “මහරජානෙනි, පොළොව කම්පා වන අටකාරණයන් වදරණ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මහාවාතය වඤ්ඤ වීමෙහි ද, මහානුභාවසම්පන්න වූ ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් විසින් ආපොකසිණසමවත් සමවැදීමෙහි ද, මහා බොධිසත්වයන්ගේ මවිකුස ඉපදීමෙහි ද, බිහිවීමෙහි ද, බුදු වීමෙහි ද, දම්සක් දෙසීමෙහි ද, ආයුසංස්කාරහැරීමෙහි ද,

¹ බල

² දනයෙහි

පිරිනිවන්පෑමෙහි ද යන නමේ අටතැන පොළොව කම්පා වන්නේ ය' යි වදළ අටකාරණයක් සැබෑ ම ය. 'වෙස්සන්තර මහදන් දෙන කල්හි සත්වරක් මහපොළොව කම්පා වූ ය'යි වදළ කාරණයක් සැබෑ ම ය" යි කියා අනෙකකාරණොපමාවන් ගෙනහැර දක්වා වදළ කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ දෙහොත් මුදුන් දී "සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥබුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ගුණය ඉතා ආශ්චර්ය වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ පාරමිතාගුණ ධර්මය ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. යම් කාරණයකින් මෙබඳු වූ ක්ෂාන්තියක් ඇත්තා වූ මෙබඳු වූ දනවෙතනාවක් ඇත්තා වූ මෙබඳු වූ අධිෂ්ඨානයක් ඇත්තා වූ, මෙබඳු වූ අභිප්‍රායක් ඇත්තා වූ, තථාගතයන් (128) වහන්සේ පෙර බොධිසත්ව වූසේක් ද, ලොකයා හා අසම වූසේක් ම ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බොධිසත්වවරයන්ගේ පරාක්‍රමය දක්වා වදරණ ලද්දේ ය. ජනෙන්ද්‍රයානන් වහන්සේලාගේ පාරමිතාධර්මය ද බොහෝ සෙයින් ම දීප්තිමත් කොට දක්වන ලද්දේ ය. පළමු කොට ම බොධිසත්වවරයායෙහි හැසුරුණා වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ද දෙවියන් සහිත වූ ලොකයා කෙරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨභාවය දක්වා වදරණ ලද්දේ ය. යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ජනෙන්ද්‍රශාසනයට ස්තූති කරණ ලද්දේ ය. සර්වඥපාරමිතා බබුළුවන ලද්දේ ය. තීර්ථකයන්ගේ ද වාද ගණ්ඨි සිඳු හරණ ලද්දේ ය. පරාපවාදකුම්භස්ථලයන් බිඳහරිණ ලද්දේ ය. ගම්හිර වූ ප්‍රශ්නය ලැහැල්ලු කර වදරණ ලද්දේ ය. ග්‍රහණය අග්‍රහණය කරණ ලද්දේ ය.¹ සර්වඥපුත්‍රයන්ගේ අභිවාද්ධිය මනා කොට ම නුඹ වහන්සේ විසින් ලබන ලද්දේ ය. ප්‍රචර ගණිත්ද්‍රයානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණාය අපි ත් එසේ ම පිළිගනුමිහ" යි කීහ.

වෙස්සන්තරපාටිවිකම්පාප්‍රශ්නය නිමි.

සිවිරාජ ප්‍රශ්නය

නැවතත් රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'සිවි මහරජානන් විසින් අන්ධ වූ යාවකයක්හට තමන්ගේ ඇස් දෙන ලද්දේ ය. නැවත අන්ධ වූ ඒ සිවිරජහට දිවඇස් උපන්නේ ය' යි කියා මෙසේ නුඹ වහන්සේ කියනසේක. මේ වචනයන් වචනරසයට කසටක් මෙන් දූනෙන බැවින් කසට සහිත ය. පූර්වාපර විරොධයක් මෙන් දූනෙන බැවින් නිග්‍රහ සහිත ය. වැරද්දක් මෙන් දූනෙන බැවින් දෙෂ සහිත ය. දිවඇස් ඉපදීමට කාරණ වූ ඇස් නැසී ගිය කල්හි 'අහෙනුක වූ අවස්තුක අක්ෂිකූපයෙහි දිව ඇසගේ ඉපදීමක් නැතැ' යි කියා සුත්‍රධර්මයෙහි වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සිවිමහරජානන් විසින් ඇස් ඉල්ලූ යාවකයාහට

¹ 'ගහනං අගහනං කතං' - පාළි. 'අවුල නිරවුල් කරණ ලදී' යනු අසා යි.

ඇස් දෙන ලද්දේ වී නම් ඒ කාරණයෙන් 'නැවත දිව ඇස් උපන්නේ' ¹ ය' යි කියා වදාල යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් සිවිමහරජානන්ට දිවඇස් උපන්නේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'සිවිමහරජානන් විසින් ඇස් ඉල්ලූ යාවකයාහට ඇස් දෙන ලද' යි කියා වදාල යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය විසඳලිය නො හැකි ග්‍රන්ථීස්ථානයෙනුත් ගණධීතර වූයේ ය. බලවත් වූ වාද විදීමෙනුත් අතිශයින් වාද විදීමක් වන්නේ ය. හැරිය නො හෙන බලවත් වූ අවුල් හෙයින් අතිශයින් අවුලෙක් වන්නේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. පරවාදයන්ගේ ව්‍යුපගමනය කිරීම පිණිස හා නිග්‍රහය පිණිස ඒ ප්‍රශ්නයෙහි ආලය උපදවා වදාල මැනැවැ" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, සකලසිරිතිධාන වූ සිවි නම් මහරජානන් විසින් රජසැපතින් යුත් ජීවිතයෙහි ලොභයක් නො කොට දෙඇස පතා ආ අන්ධකුබ්‍රමුණාහට තමන්ගේ දෙඇස උගුල්වා දෙන ලද්දේ ය. එහි තොප විමතියක් නො උපදවා ලුව මැනැව. නැවතත් ඇස් දන් දුන් ප්‍රීතියෙන් දවස් ගණනක් ඉකුත් වූ කල සක්දෙව්දුගේ සලස්න හුණු ව අවුත් 'බුද්ධාංකුරයානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ ශරීරයට (129) වන වෙහෙස බලා අපි දෙව්ලොව සිට ආමිහ. එසේ වුවත් අනුන්ට ඇස් දෙන්ට නො හැක්කෙමු. නුඹ වහන්සේ දුන් දනබලයෙන් ම ඇස් ලැබුව මැනැව' යි කී කල්හි:-

"හියොහ මං ආවිසි පීති-සොමනස්සං අනප්පකං"

යනාදීන් 'ඇස් දන් දුන්නෙන් මට බොහෝ වූ ප්‍රීතියක් ආවෙස වූයේ ය. අප්‍රමාණ වූ සොමිනස් උපන්නේ ය. මේ මාගේ සත්‍යානුභාවයෙන් මට දිව ඇස් ලැබේව' යි කියා සත්‍යක්‍රියා කළ කල්හි ඝන බහල හින්තිප්‍රාකාර පර්වතයන් විනිවිද ගෙණ සියක් යොදුන් තැන් දක්නා දිව ඇස් උපන්නේ ය. එයින් තොප විමතියක් නො උපදව" යි කීසේක. "කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දිවැස් ඉපදීමට හේතු වූ ඇස නැසී ගිය කල්හි අහෙතුක වූ අවස්තුක වූ අක්මිකුපයෙහි දිවඇස උපන්නේ ද?" යි විචාළහ. "නැත, මහරජානෙනි," යි කීසේක. "ස්වාමීනි, මෙහි කාරණා කවරේ ද? හෙතු නැසී ගිය කල්හි අහෙතුක වූ අවස්තුවෙහි යම් කාරණයකින් දිව ඇස් උපදනේ වී නම්, වහා ම මට එපමණ කාරණයකින් අවබොධ කර වදාල මැනැවැ" යි කීහ.

"කිමෙක් ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි සත්‍යවාදීහු යම් සත්‍යයක් කරණ කොට ගෙණ සත්‍යක්‍රියා කෙරෙද් ද, එබඳු සත්‍ය නම් දෙයක් ඇද් ද?" යි විචාළසේක. "එසේ ය, ස්වාමීනි, ලොකයෙහි සත්‍ය නම් දෙයක් ඇත්තේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සත්‍යවාදීහු සත්‍යයෙන් සත්‍යක්‍රියා කොට වැසි වස්වන්නාහු ය. ගිනි නිවන්නාහු ය. විෂ බස්වන්නාහු ය. අනිකුත් නානාප්‍රකාර කට යුතු කරන්නාහු ය" යි

¹ ඇත්තේ

කීභ. "මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් සිවිරජ්ජුරුවන්ගේ සත්‍යබලයෙන් දිව ඇස් උපන්නේ ය යි වදාළ මේ කාරණය හා දෙක එකට යෙදෙන්නේ ය. සම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සත්‍යබලයෙන් අවස්තුවෙහි දිවැස් උපන්නේ ය. සත්‍යය ම ඒ දිවැස් ඉපදීමෙහි දිව්‍යවක්ෂුවගේ ඉපදීම පිණිස වස්තු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ මන්ත්‍රෝෂධ දන්නා යම්කිසි සිද්ධකෙනෙක් 'මහාමෙහය වසීව' යි කියා සත්‍යගායනා කෙරෙහි. ඔවුන්ගේ සත්‍යගායනාව හා සමග මහාමෙහය වස්තේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, යම් හෙතුවකින් මහාමෙහය වස්තේ ය යි ආකාශයෙහි වැස්සට හෙතුවක් රැස් වූයේ ඇද් ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, සත්‍යය ම එහි මහත් වූ මෙහයාගේ වැසීම පිණිස කාරණා වන්නේ ය" යි කීභ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ සිවිරජ්ජුරුවන්ට දිවැස් ලබන ප්‍රකෘති හේතුවෙක් නැත්තේ ය. සත්‍යය ම එහි දිවැස් ඉපදීම පිණිස වස්තු වූයේ ය.

"තවද මහරජානෙනි, යම් සේ යම්කිසි සිද්ධකෙනෙක් ජීවලිත ප්‍රජීවලිත වූ මහගිනිකදෙක් නො ද, වළකීව යි කියා සත්‍යගායනා කෙරෙහි. ඔවුන්ගේ සත්‍යගායනාව හා සමග ම ජීවලිත ප්‍රජීවලිත මහාවන්තිස්කන්ධය ක්ෂණයකින් ම නිවෙන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ජීවලිත ප්‍රජීවලිත මහාවන්තිස්කන්ධයතෙම යම් හේතුවකින් ක්ෂණයකින් වළක්වේ වේ ද, එබඳු රැස් ව තුබූ හේතුවෙක් ඒ ජීවලිතප්‍රජීවලිත මහගිනිකදෙහි ඇද් ද?" යි විචාල සේක. "නැත, ස්වාමීනි, සත්‍යය ම එහි ඒ ජීවලිත ප්‍රජීවලිත වූ මහා (130) වන්තිස්කන්ධයාගේ ක්ෂණයකින් ම වැළකීම පිණිස වස්තු වන්නේ ය" යි කීභ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ සිවිරජ්ජුරුවන්ට දිවැස් ලබන ප්‍රකෘතිහේතුවෙක් නැත්තේ ය. සත්‍යය ම මෙහි දිව්‍යවක්ෂුවගේ උත්පාදය පිණිස වස්තු වූයේ ය" යි කීසේක. "මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි සිද්ධකෙනෙක් වහා නැගෙන හලාහලමහාවිෂයක් 'විෂ නැති ව මිහිරි බෙහෙත් වේව' යි කියා සත්‍යගායනා කරන්නාහ. ඔවුන්ගේ ඒ සත්‍යානුගීතය හා සමග ම හලාහලවිෂය ක්ෂණයකින් ම අමෘතබෙහෙත් වන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, හලාහලමහාවිෂය යම් හේතුවකින් ම ක්ෂණයකින් ම අමෘත බෙහෙත් වේ ද, ඒ හලාහලමහාවිෂයෙහි එක් ව තුබූ (එබඳු) හේතුවෙක් ඇද් ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, සත්‍යය ම එහි හලාහලවිෂයාගේ ඇසිල්ලකින් ම නැසී යාම පිණිස හේතු වන්නේ ය" යි කීභ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රකෘතිහේතුවක් හැර සත්‍යය ම මෙහි දිවැසගේ උත්පාදය පිණිස හේතු වූයේ ය.

තවද, මහරජානෙනි, චතුරාර්යසත්‍යධර්මයන්ගේ ප්‍රතිවේධය පිණිස අනික් හෙතුවෙක් නැත. සත්‍යය ම හෙතු කොට ගෙන නිවන් පතන්නාහු චතුරාර්යසත්‍යධර්මයන් ප්‍රතිවේධ කරන්නාහු ය. තවද මහරජානෙනි, වින දෙශයෙහි වින නම් රජෙක් ඇත. ඒ විනරජ මහාසමුද්‍රයෙහි බිලි පූජා කරනු කැමැති වූයේ සාරමසක් සත්‍යක්‍රියා කොට ඔහුගේ සීභ නම් රථයෙන් ඇතුළු මහාසමුද්‍රයෙහි යොදුනක් තැන් යන්නේ ය. ඒ රථහිසට ඉදිරි ඉදිරියෙන් මහාජලස්කන්ධයතෙම ඉවත්

වන්නේ ය. මුහුදින් ගොඩට නික්ම ගිය කල්හි නැවත ජලය ඔක්ථරණ ව භාවන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාසමුද්‍රයතෙම දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් සහිත වූ ලොකයා විසින් ප්‍රකෘතිශරීරබලයෙන් ක්මවාපියන්නට හැකි වේ ද” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ඉතා කුඩා විලෙකත් ජලය දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් සහිත වූ ලොකයා විසින් ප්‍රකෘතිශරීරබලයෙන් ඉවත් කරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. මහාසමුද්‍රයෙහි ජලය බැරි බව කියනු ම කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් සත්‍යබලය දත යුත්තේ ය. සත්‍යයෙන් නො පැමිණිය හැකි¹ යමක් ඇද් ද එබඳු ස්ථානයක් නැත්තේ ය. තවද මහරජානෙනි, පැළලුප්තුවරෙහි වසන ධර්මාශෝකමහරජානෝ එක් දවසක් සනෙගම ජානපද බල මහාඅමාත්‍යයන් විසින් පිරිවරමින් ගඟබඩ හිඳ පන්සියයක් යොදුන් ඇත්තා වූ සතරගව්වක් පළල ඇත්තා වූ නවසලිලයෙන් සම්පූර්ණ වූ සමතිත්තික වූ සමහරිත වූ දෙගොඩ තළා නිති වැහෙන්නා වූ ගංගා නම් මහානදිය දූක සිනා කෙරෙමින් සගයෙනි, මේ ගංගාව ඉහළට හරවන්නට සමර්ථ වූ යම් කිසිවෙක් ඇද් ද? යි කියා අමාත්‍යයන්ට මෙසේ කීහ. ඒ අසා අමාත්‍යයෝ ‘දෙවයන් වහන්ස, ඉතා දුෂ්කර දෙයෙක. කවරක්භටත් නො හැකි දෙයෙකැ’ යි කීවාහු ය. එකල්හි ඒ ගංගාව සමීපයෙහි සිටියා වූ බින්දුමතී නම් වෙශ්‍යාදුකොමෝ රජහු විසින් වනාහි ‘මේ මහාගංගාව උඩුගඟට හරවන්නට හැකි වේ ද?’ යි මෙසේ කියන ලද්ද වූ වචන ඇසුවා ය. ඒ අසා ‘මම වනාහි (131) මාගේ රූපයෙන් ම ජීවත් වන්නා වූ අනිමි ජීවිකා ඇත්තා වූ පැළලුප්තුවරෙහි වෙසී වූ මාගේ එතෙක් ම සත්‍යක්‍රියාව රජ්ජුරුවන් වහන්සේ බලා වදරණසේක්ව’ යි ඇ මෙසේ කියා නැවත සත්‍යක්‍රියා කළා ය. ඇගේ සත්‍යක්‍රියාව හා සමග ම ක්ෂණයකින් ම ඒ මහාගංගාතොමෝ මහත් වූ මහාජනසමූහයා බලබලා හින්ද දී ම ‘ගලගල’² ගිගුම් දෙමින් උඩුගඟට ගලා යන්නට පටන් ගත්තා ය.³ ඉක්බිති රජ්ජුරුවෝ මහා ගංගාවෙහි ආවෘත්තරළවේගයෙන් ජනිත වූ ‘ගලගල’ ශබ්දය අසා විස්මය පත් ව ආශ්වාය්‍යාද්භූතව ‘සගයෙනි, මේ මහාගංගාතොම උඩුගඟට කවර කාරණයකින් හැරී යන්නී ද?’ යි මෙසේ අමාත්‍යයන්ගෙන් විචාළහ. ඒ අසා අමාත්‍යයෝ ‘මහාරාජොක්තමයානන් වහන්ස, බින්දුමතී නම් වෙශ්‍යාතොම ඔබ වහන්සේ වදළ වචනය අසා සත්‍යක්‍රියා කළා ය. ඇගේ සත්‍යක්‍රියාබලයෙන් මේ ගංගාතොම ඌර්ධ්වමුඛ ව සඤ්ජය වන්නී ය’ යි දැන්නූහ. ඒ ඇසූ ඉක්බිති සංවෙගට පැමිණි හෘදයෙන් යුක්ත වූ රජ්ජුරුවෝ තෙමේ ම වහවහා ගණිකාව ලඟට ගොස් ‘එම්බල, බින්දුමතිය, තී විසින් මේ ගංගාව සත්‍යක්‍රියාවෙන් උඩුගඟට හරවන ලද්දේ සැබෑ ද?’ යි කියා ගණිකාව අතින් විචාළෝ ය. ‘එසේ ය, දෙව ස්වාමීන් වහන්සැ’ යි කීවා ය. රජ්ජුරුවෝ ඒ අසා ‘එම්බල, තිට ඒ ගංගාව නවත්වා ලීමෙහි කුමන බලයෙක් ඇද් ද? කවරෙක් තිගේ වචනය සැබෑ ය යි

¹ යුතු

² ගල ගලා

³ ගත්තේ ය

කියා ගන්නේ ද? ඉතා ස්වල්ප වූ බලයකින් තී මහාගංගාව ප්‍රතිප්‍රොත කොට හරවා ලූවා ද? යි විචාලෝ ය.

ඒ අසා මී තොමෝත් නො බා¹ ම දෙවයන් වහන්ස, මම මාගේ සත්‍යබලයෙන් මේ මහාගංගාව උඩුගඟට හරවා ලීම යි කීවා ය. එකල රජ්ජුරුවෝ 'එම්බල, වොරී වූ ධූර්ත වූ අසත්පුරුෂ වූ ලජ්ජාවිච්ඡේදනී වූ පාපී වූ ස්ත්‍රීසීමාව බිඳ පවත්නී වූ ඉක්ම ගිය ගුණසොභා ඇත්තී වූ, කාමාන්ධජනයන්ගේ වස්තු පැහැර ගන්නා වූ තීගේ කුමන සත්‍යබලයක් ඇද් ද?' යි කීහ. "ස්වාමීනි, දෙවයන් වහන්ස, මම එබඳු වූයෙන් සැබෑ ම ය. ස්වාමීනි, දෙවයන් වහන්ස, එබඳු වූ මාගේත් සත්‍යක්‍රියාවෙක් ඇත. යමක් කැමැත්තා වූ මම දෙවියන් සහිත වූ ලොකය පරිවර්තනය කෙරෙමි' යි කිය.² රජ්ජුරුවෝත් ඒ අසා 'තීගේ ඒ සත්‍යක්‍රියාව කවරෙක් වේ ද? වහා මට අස්වාලව' යි කීහ. 'මහාරාජොත්තමයානන් වහන්ස, යම් ක්ෂත්‍රියෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ වෛශ්‍යයෙක් හෝ ශුද්‍රයෙක් හෝ අනික් කිසියම් කෙනෙක් හෝ මට ධනය දෙන්නේ නම් ඔවුන්ට එක සම ව උපකාර කෙරෙමි. රජකෙනෙකු යි කියා විශේෂයෙක් නැත්තේ ය. ශුද්‍ර කෙනෙකු යි කියා ලාමක කොට සිතීමෙක් නැත්තේ ය. අනුන්‍යයෙන් හා ක්‍රොධයෙන් මිදී ධනස්වාමියා කෙරෙහි හැසිරීම' යි 'දෙවයන් වහන්ස, මම යම් සත්‍යක්‍රියාවකින් මේ මහාගංගාව ප්‍රතිප්‍රොතයට සන්දපනය කෙළෙමි ද, මෝතොම මාගේ සත්‍යක්‍රියාව ය' යි කීවා ය.

"මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් සත්‍යධර්මයෙහි සිටියානු මනාප වූ කිසි අර්ථයක් නො විඳින්නාහු ද? නැවැත මහරජානෙනි, සිව් මහරජානන් විසින් ඇස් ඉල්ලූ යාවකයාහට බුදුබව පතා ඇස් දන් දෙන ලද්දේ ම ය. නැවැත සත්‍යානුභාවයෙන් සාරසියයක් ගවු දුර පෙණෙන දිවඇස් උපදනා (132) ලද්දේ ම ය. ඒ දිවැස් ලැබීම සත්‍යක්‍රියානුභාවයෙන් ම ය. යමක් වනාහි 'මාංසවක්ෂුව නැසී ගිය කල්හි අහෙනුක වූ අවස්තුවෙහි දිවඇසගේ උත්පාදයෙක් නැතැ' යි කියා සූත්‍රයෙහි වදරණ ලද්දේ ය. ඒ ඇස භාවනාමය දිවඇස් සඳහා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සිව්මහරජානන් දිවැස් ලැබූ මේ කාරණය මේ යථොක්තප්‍රකාරයෙන් සිත්හි දරා ගනු ව" යි වදළුසේක.

"මෙසේ ඉදින්, ස්වාමීනි, සිව්මහරජානන් විසින් අන්ධ වූ බ්‍රාහ්මණයා හට ඇස් දන් දුන් බව සැබෑ වී නම්, 'දිවැස් ඉපදීමට වස්තු වූ ඇස නැසී ගිය කල්හි අවස්තුවෙහි දිවැස් නූපදනේ ය' යි කියා සූත්‍රධර්මයෙහි පෙනී තිබෙන්නේ ය. එහෙයින් අන්ධ වූ ඒ සිව්වර්ජහට නැවත දිවැස් උපන්නේ ය යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. ඒ බව සැබෑ

¹ නො බව

² කීහ

වී නම් 'සිවිරජ්ජුරුවෝ ඇස් දන් දුන්සේකැ' යි වචනය බොරු වන්නේ ය" යි කියා මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය විචාළ මිලිඳුරජනට ඒ කාරණා දෙක ම සැබෑ කොට වදළ කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ ඒ මිලිඳු මහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා යහපත. ප්‍රශ්නයතෙම මනා ව නිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය. පරවාදීන්ගේ නිග්‍රහයතෙම මනා කොට ම දෑක වදරණ ලද්දේ ය. සුමර්දිතවර්මයක් සෙයින් පරවාද මර්දනය කරණ ලද්දේ ය. නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය අපි එපරිද්දෙන් ම පිළිගනුමිහ" යි කීහ. සිවිරාජ ප්‍රශ්නය නිමි.

ගර්භාවක්‍රාන්තිප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳු මහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින්:-

"තිණ්ණං බො පන භික්ඛවෙ සන්නිපාතා ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති. ඉධ මාතාපිතරො ව සන්නිපතිතා හොන්ති. මාතා ව උතුනී හොති. ගැඬබ්බො ව පච්චුපට්ඨිතො හොති. ඉමෙසං බො භික්ඛවෙ තිණ්ණං සන්නිපාතා ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති."

යනු හෙයින් 'කාරණා තුණක් එකතු වීමෙන් දරුඵලය හට ගන්නේ ය' යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. මේ අගෞෂ වූ වචනයෙක. මේ නිරවගෞෂ වූ වචනයෙක. මේ අන්‍යකරණයක් නැති වචනයෙක. මේ අරභස්ඵවනයෙක. සද්ධිව්‍යමනුෂ්‍යයන් මධ්‍යයෙහි වැඩ හිඳ වදරණ ලද වචනයෙක. සාමජාතකයෙහි දුකුලතාපසයන් වහන්සේ විසින් ශක්‍රයාගේ ආරාධනාවෙන් පාරිකා නම් තපස්විතියගේ ලොහිතසාකුචාරයෙහි නාභිය දක්ෂිණභස්තාංගුලියෙන් පරාමර්ශනය කරණ ලද්දේ ය. ඇගේ ඒ නාභි පරාමර්ශනයෙන් සාමකුමාරයෝ උපන්නාහ. අපගේ මාතංගසෘෂීන් වහන්සේ විසින් තමන්ගේ දක්ෂිණභස්තාංගුලියෙන් ලොහිතසාකු කාලයෙහි දිට්ඨමංගලිකා නම් බ්‍රාහ්මණකන්‍යාවගේ නාභිය පරාමර්ශනය කරණ ලද්දේ ය. ඒ නාභිපරාමර්ශනයෙන් ඇගේ කුක්ෂියෙහි මණ්ඩව්‍ය මාණවකයෝ උපන්න. මේ දෙදෙනෙකුන්ගේ සන්නිපාතයෙන් දරු ගර්භයාගේ ඉපදීම දක්නා ලැබෙයි.

"ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මහණෙනි, තුන්දෙනෙකුන්ගේ සන්නිපාතයෙන් ගර්භයාගේ අවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. (133) එහෙයින් 'සාම කුමාරයන්¹ හා මණ්ඩව්‍යමාණවකයෝත්

¹ කුමාරයෝ

යන දෙදෙන නාභිපරාමර්ශනයෙන් උපන්නාහ' යි කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'සාමකුමාරයෝ ද, මණ්ඩව්‍යාමාණවකයෝ ද යන දෙදෙන නාභිපරාමර්ශනයෙන් උපන්නාහ' යි කියා වදාළ ලද්දේ වී නම්, එහෙයින් 'මහණෙනි, තුන්දෙනෙකුන්ගේ සන්නිපාතයෙන් දරුගර්භයාගේ අවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය' යි කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ස්වාමීනි, මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය තෙමේත් අතිගම්භිර වන්නේ ය. සියක්වර පැලූ අස්ලොම්අගක් මෙන් අතිසියුම් වන්නේ ය. ප්‍රඥවතුන්ට ම විෂය වන්නේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹවහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. විමති මහාපථය සිඳු හැර වදාළ මැනැව. ප්‍රචරඤ්ඤාපච්ඡොතය දීප්තිමත් කොට ධරා වදාළ මැනැවැ" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් 'මහණෙනි, තුන්දෙනෙකුන්ගේ සන්නිපාත වීමෙන් ගර්භයාගේ අවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය' යි මෙහි මාතෘපිතෘ දෙදෙන සන්නිපතිත වෙද් ද, මාතෘතොම උතුනී වේ ද, මාතෘගර්භයට පැමිණිය යුතු වූ සත්වයෙක් එළඹ සිටියේ වේ ද, මෙසේ තුන් දෙනෙකුන්ගේ සන්නිපාතයෙන් දරුගර්භයාගේ අවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය' යි කියා දරුගැබට හෙතු වූ මේ කාරණා තුණ වදාළ ලද්දේ ත් සැබෑ ම ය. 'සාමකුමාරයෝ ය, මණ්ඩව්‍යාකුමාරයෝ ය යන දෙදෙන නාභිපරාමර්ශනයෙන් උපන්නාහ' යි කියා වදාළ ලද්දේ ත් සැබෑ ම ය" යි කීසේක. "එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් කාරණයකින් ප්‍රශ්නය මනා ව ම නිශ්චය වේ ද, එබඳු කාරණයකින් මට අවබෝධ කර වදාළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, සංකිච්චකුමාරයෝ ය, ඉසිසිංගතාපසයෝ ය, කුමාරකාශ්‍යපතෙරණුවෝ ය යන ඒ තුන් දෙන මෙනම් කාරණයෙන් උපන්නාහ' යි කියා තොප විසින් වනාහි මීට පෙර අසන ලද්දේ ද?" යි විචාළසේක.

"එසේ ය, ස්වාමීනි, අසන ලද්දේ ය. ඔවුන්ගේ ජාති ඉතා උස් ව පැතිර ගියේ ය. මාගධෙතූදෙදෙනෙක් තමන් දරුගැබ ගන්නා සෘතු කාලයෙහි පළමු කොට ම තපස්වීන් දෙදෙනෙකුන්ගේ මුත්‍ර නික්මවන තැනට ගොස් සම්භව නම් කෙලෙස්කුණ සමග මුත්‍ර බුන්නාහු ය. ඒ මුත්‍ර සහිත වූ සම්භවයෙන් සංකිච්චකුමාරයෝ ද, ඉසිසිංගතාපසයෝ ද යන දෙදෙන උපන්නාහ. 'භික්ෂුණින්ගේ ආවාසයට ගියා වූ රාගයෙන් රත් වූ සිතින් භික්ෂුණියගේ අංගජාතය බලන්නා වූ උදයී ස්ථවිරයන්ගේ සම්භව නම් කෙලෙස් දෙපය මිදී අවුත් සිවුරෙහි පතිත වී ය. නැවැත උදයී ස්ථවිරයානෝ ඒ භික්ෂුණියට 'යව, නැගනියෙනි, පැන් ගෙණෙව. අදනය සෝදන්නෙමි' යි මෙසේ කීසේක. එවිට උදයී තෙරණුවන්ගේ පුරාණදුකිසිකා වූ ඒ භික්ෂුණිතොමෝ පැන් ගෙණවුත් 'ආර්යයන් වහන්ස, ලඟට ගෙණ අව මැනැව. අදනය මම සෝදන්නෙමි' යි කියා ගෙණ අදනය සෝද දෙමින් එහි තුබූ සම්භවයෙන් එක් භාගයක් මුඛයෙන් ගත්තේ ය. එක් භාගයක් අංගජාතයෙහි බහා ගත්තේ ය. එදවස් දරුගැබ ගන්නා සෘතුකාලය හෙයින් එයින් කුමාරකාශ්‍යපතෙරණුවෝ උපන්නේකැ' යි (134) මේ කාරණය ලෝච්ඡිතෙම කියන්නේ ය" යි කීහ.

“කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ වචනය තෙපි අදහා ගන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, එහි ‘මේ කාරණයෙන් ද, කුමාර කාශ්‍යපයෝ උපන්සේකැ’ යි කියා යම් කාරණයකින් අපි අදහන්නෙමෝ ද, එබඳු බලවත් වූ කාරණයක් අප ලදුමිහ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙහි තෙපි දුටු කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, මව මර්දනය කොට වජ්‍යතනා ගොවිකර්මාන්තය කරණ ලද මඩෙහි වී යට වැටීම වහා ම යහපත් කොට පැළ වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ එසේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, එපරිද්දෙන් ම දරුගැබ් ගන්නා සෘතු කාල ඇති ඒ හික්ෂුණිතොම තමන්ගේ රුධිරවේගය සිඳි ඉතා ශෙෂ ව ලොහිතධාතුව සිටි කල්හි මනා ව සිටි කලලයෙහි පුරුෂසම්භවය ගෙන ඒ කලලයෙහි ප්‍රක්ෂෙප කළා ය. ඒ කාරණයෙන් ඇගේ දරුගර්භය පිහිටියේ ය. ඒ ගර්භ ප්‍රතිෂ්ඨානයෙහි ඔවුන්ගේ ගර්භොත්පාදය පිණිස මෙබඳු වූ කාරණය අපි දනුමිහ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ‘සම්භවය යොනිප්‍රවේශයෙනුත් ගර්භය පිහිටන්නේ ය’ යි කියා තෙපි මෙකී කාරණය එසේ ම පිළිගන්නහු ද? මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි කුමාරකාශ්‍යප ස්ථවිරයන්ගේ ගර්භාවක්‍රමණය සැබෑ කොට පිළිගන්නහු ද?” යි විචාල සේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ.

“යහපත, මහරජානෙනි, එක ම ප්‍රකාරයෙන් ගර්භවක්‍රාන්තිය කියමින් මාගේ විෂයට පැමිණියාහු ය. මට අනුබල වූවහු ය. මහරජානෙනි, මීට අනතුරු ව කී අර්ථයෙහි යම් ඒ මෘගධෙනුහු දෙදෙනෙක් මුත්‍ර පානය කොට දරුගැබ් ලද්දහු ද, ඔවුන්ගේ ගර්භාවක්‍රමණය තෙපි අදහන්නහු ද?” යි විචාලසේක. එසේ ය, ස්වාමීනි, මඳක් වත් යමක් අනුභව කරණ ලද ද, කඩා කන ලද ද, ලොහ කරණ ලද ද, ඒ සියල්ල ම කලලය කරා බස්නේ ය. ඒ ස්ථානයට පැමිණ වෘද්ධියට පැමිණෙන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ යම්කිසි නදී නම් කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම ගංගාවෝ මහාසමුද්‍රය කරා යන්නාහු ය. තමන් නවත්නා ස්ථානයට ගියාහු වෘද්ධියට පැමිණෙන්නාහ. එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මඳක් වත් යම් අනුභව කළ දෙයෙක් ඇද් ද, පානය කළ දෙයෙක් ඇද් ද, කඩා කෑ දෙයෙක් ඇද් ද, ලොහ කළ දෙයෙක් ඇද් ද, ඒ සියල්ල ම කලලය කරා බස්නේ ය. ස්ථාන ගත ව වෘද්ධියට පැමිණෙන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මම ‘මුඛගත වීමෙනුත් ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය’ යි කියා අදහන්නෙමි” යි කීහ. “යහපත, මහරජානෙනි, මාගේ විෂයට ම ඉතා බලවත් කොට පැමිණියාහු ය. මුඛයෙන් පානය කිරීමෙනුත් සන්නිපාතද්වය වන්නේ ය. සංකිච්ච කුමාරයන්ගේ ද, ඉසිසිංගතාපසයන්ගේ ද, කුමාරකාශ්‍යපයානන් වහන්සේගේ ද, ගර්භාවක්‍රමණය සැබෑ කොට අදහා ගන්නහු ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ඒ සන්නිපාතද්වය සන්නිපාතත්‍රයයට ඇතුළත් වන්නේ ය” යි කීහ.

¹ වක්

“මහරජානෙනි, සාමකුමාරයෝ ද, මණ්ඩව්‍ය මාණවකයෝ ද යන දෙදෙන සන්නිපාතත්‍රයෙහි ඇතුළත් වූහ. ඒ කාරණයෙන් උපන් හෙයින් එක කාත්‍යයෝ ම ය. එහි පූර්වයෙහි පටන් කාරණය කියමි. මහරජානෙනි, (135) දුකුල නම් තාපසයෝ ද, පාරිකා නම් තපස්සිනීන්දෑ ද යන දෙදෙන ම බඹලොවින් අවුත් බරන්‍යුස් නුවර වැදිගමිහි ඉපිද දෙවුකුමරුවන් සෙයින් වැඩිවිය පැමිණි කල්හි ක්ලේශකාමයෙහි ඔවුන්ගේ ආලයක් නැතත් නෑයන් විසින් ඔවුන්ගේ රූපශ්‍රීය බලා දෙදෙනා ම ඔවුනොවුන්ට සැහෙන්නාහු ය යි කියා ඔවුන්ගේ නො කැමැත්තෙන් ම සරණ පාවා දුන්හ. ඒ දෙදෙන එක විමනක වසන බුන්මරාජයන් දෙදෙනෙකුන් මෙන් කිසි පවක් නො කොට කලක් ගිහි ගෙයි වැස ගෘහ වාසයෙහි කළකිරී සෘෂිප්‍රච්ඡායාවෙන් පැවිදි ව උතුම් වූ නිර්වාණාර්ථය සොයන්නා වූ විවේකසැපයෙහි ඇලුනා වූ ශීලාධීරයාන ඇත්තා වූ ඒ දෙදෙන ම ආරණ්‍යවාසී වූහ. ඔවුන්ගේ තපෝතෙජානුභාවයෙන් බුන්මලොකය දක්වා තැනි ගැන්නෙව්වාහු ය. එකල ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම උදය සවස ඔවුන්ට උපස්ථානයට එන්නේ ය. ඒ ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම ඔවුන් කෙරෙහි ගරුතර මෙමතිය කරණ කොට ගෙණ ‘වනයෙහි වසන ඔවුන්ට වන උපද්‍රවයෙක් ඇද්දෝ හෝ?’ යි බලමින් අනාගත කාලයෙහි දී ඒ දෙදෙනාගේ ඇස් අන්ධ වන බව දුටුයේ ය. දක දෙහොත් මුදුන් දී නැමී සිට ‘පින්වත්නි, මාගේ එක වචනයක් කර වදළ හොත් යහපත. එක ම පුත්‍රයෙකු උපදවාලුව මැනැව. ඒ පුත්‍රතෙම නුඹ වහන්සේලාට උපස්ථායක ද වන්නේ ය. අත් දී යන්ට ආලම්බන ද වන්නේ ය’ යි ඒ තපස්වීන්ට මෙසේ කීයේ ය.

ඒ අසා තපස්වී දෙදෙන ‘එම්බා ශක්‍රදෙවෙන්දුයෙනි, අපට එසේ නො කියව’ යි කියා ප්‍රතික්ෂේප කොට ඒ ශක්‍රයන්ගේ ඒ වචනය ඔවුහු නො පිළිගත්තාහු ය. එකල්හිත් ඔවුන් කෙරෙහි මහත් වූ අනුකම්පා ඇත්තා වූ ඔවුන්ට අභිවාද්ධි කැමැත්තා වූ ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම දෙවනුවත් තුන්වනුවත් “පින්වත්නි, මාගේ එක වචනයක් කරව. එක ම පුත්‍රයෙකු උපදවා ලවව. එසේ නම් ඉතා යහපත. එතෙම නුඹ වහන්සේලාට උපස්ථායක වන්නේ ය. ආලම්බන ද වන්නේ ය” යි කියා මෙසේ ඒ තපස්වීන්ට කීයේ ය. දෙවනුවත් තුන්වනුවත් ඒ තපස්වීහු “එම්බා ශක්‍රදෙවෙන්දුයෙනි, තෙපි අප අනර්ථයෙහි නො යොදලව. කෙතෙක් කල් ජීවත් වුවත් මේ ශරීරය කවර දවසෙක මරණින් බිඳී නො යේ ද? මැටි වළඳක් මෙන් හෙදනස්වභාව වූ මේ ශරීරය මරණින් බිඳී යේවා. මහාපෘථිවිය බිඳී නැති වන මුත් මහාමෙරුපර්වතය ඉපිල වැටෙන්නො වී නමුත් මහාආකාශය පැළී යේ නමුත්, වන්දු සූර්යයෝ දෙදෙන පෘථිවියෙහි වැටෙන්නාහු වූ නමුත් අපි කෘමිගුථයක් වැනි ලොකධර්මය හා මිශ්‍ර නො වමිහ. තෙපි අපගේ සම්මුඛභාවයට අද පටන් නො එළඹව. අප කරා එළඹුනා වූ තොපගේ මේ විශ්වාසයතෙම දක්නා ලද්දේ ය. තෙපි අපට අනර්ථ වර දෙන කෙනෙකු යි සිතමිහ” යි කියා දෙදෙන ම කීවාහු ය. මෙසේ කී ඉක්බිති ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම ඔවුන්ගේ සිත් ගත නො හැකි ව ගරුගත ව ඇදිලි බැඳ වැඳ ගෙණ ‘ඉදින් මාගේ වචනය කරන්නට උත්සාහ නො කරණ සේක් නම් යම් දවසෙක තපස්සිනීන් වහන්සේ දරුගැබ් ගන්නා

මල්වර ඇති සෘතුකාල ඇත්තී වේ ද, එකල්හි, ස්වාමීනි, නුඹවහන්සේ දක්ෂිණ හස්තාංගුලියෙන් නාභිය පරාමර්ශනය කර වදළ මැනව. ඒ කාරණයෙන් ම ඔ තොමෝ දරුගර්භය ලබන්නී ය. ගර්භාවක්‍රාන්තිය පිණිස මේ බව නුඹ වහන්සේලාගේ සන්නිපාතය ම වන්නේ ය' යි කියා නැවැත් (136) යාවිඤ්ඤ කර සිටියේ ය. එවිට දුකුලතාපසයෝ "එම්බා කොසියගොත්‍රයෙහි උපන් ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයානෙනි, ඒ වචනය කරන්නට හැක්කෙමි. එපමණකින් අපගේ තපස් නො බිඳෙන්නේ ය. තොපගේ අභිප්‍රාය එසේ ම වේව" යි කියා පිළිගත්තාහු ය. ඒ වේලාවට වනාහි ශක්‍රභවනයෙහි වැඩුණා වූ, කුශලමූලයන් ඇත්තා වූ ක්ෂය වූ ආයු ඇත්තා වූ ආයුක්ෂයට පැමිණියා වූ ඉදින් කැමැති නම් වක්‍රවර්තිවංශයෙහි හෝ කැමැති වෙත උත්පත්තියකට හෝ යන්නට සමර්ථ වූ දිව්‍යපුත්‍රයෙක් ඇත්තේ ය. ඉක්බිති ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම වහා දෙව්ලොව කරා ගොස් ඒ දිව්‍යපුත්‍රයා ලඟට එළඹ මෙසේ කීයේ ය:-

"ශ්‍රේෂ්ඨයානෙනි, මෑත අව මැනව. දෙදෙව්ලොවට අධිපති වූ මම යම් කරුණකින් තොපට උපස්ථානයට ආයෙමි ද, එහෙයින් තොපට මහත් වූ අර්ථසිද්ධියෙක් පැමිණියේ ය. තොපට මේ දිවසභාගය මනා කොට ම ප්‍රභාවත් ව ගියේ ය. රමණීය වූ අවකාශස්ථානයෙක තොපගේ වාසය කිරීම වන්නේ ය. තොපට ම සුදුසු වංශයෙක ප්‍රතිසන්ධිග්‍රහණය වන්නේ ය. යහපත් වූ මාතෘපිතෘන් විසින් වර්ධනය කට යුතු වන්නේ ය. මිනිස්ලොවට යන පිණිස අව මැනව. මාගේ වචනය කරව" යි කියා යාවිඤ්ඤ කෙළේ ය. දෙවනුවත් තුන්වනුවත් යාවිඤ්ඤ කොට සිටියේ ය. එකල දිව්‍යපුත්‍රතෙම සිරසෙහි අත තබා වැද ගෙන අපගේ "ශ්‍රේෂ්ඨයානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ යම් ගොත්‍රයක නැවැත නැවැත වහා ම ගුණ කියන සේක් ද? ඒ ගොත්‍රය කවරේ ද?" යි මෙසේ කීයේ ය.

"නිදුකානෙනි, සියලු පවින් මිදී වසන 'දුකුල' තාපසයෝ ද 'පාරිකා' නම් තපස්සිනීන් වහන්දෑ ය" යි කීහ. ශක්‍රයන්ගේ වචනය අසා සතුටු වූ ඒ දිව්‍යපුත්‍රතෙම "යහපත, නිදුකානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ යම් අභිප්‍රායක් ඇද් ද, ඒ අභිප්‍රාය එසේ ම වේව" යි කියා පිළිගත්තේ ය. එසේ පිළිගෙන "අපගේ ශ්‍රේෂ්ඨයානන් වහන්ස, කැමැත්තා වූ මම ප්‍රාර්ථිත වූ වංශයෙක උපදිමි යි සුපර්ණනාගාදීන් මෙන් අණ්ඩපයෙහි හෝ මනුෂ්‍ය ගවාදීන් මෙන් ජලාබුජයෙහි හෝ සංසෙදජයෙහි හෝ දෙවියන් මෙන් ඔපපාතිකයෙහි හෝ කවර යොනියෙක උපදිමි ද?" යි විචාළේ ය. 'නිදුකානෙනි, ජලාබුජ වූ මනුෂ්‍යයොනියෙහි උපදුව' යි කීයේ ය. ඉක්බිතිතෙන් ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම උත්පත්ති දවස ගණන් බලා අසවල් නම් දවසේ දී තපස්සිනීන් වහන්සේ දරු ගැබ ගන්නා මල්වර ඇති ව කිළි වන්නී ද, එදවස් 'ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ දක්ෂිණහස්තාංගුලියෙන් නාභිය පරාමර්ශනය කර වදළ මැනවැ' යි කියා දුකුල නම් තාපසයන්ට කීයේ ය.

“මිලිදු මහරජානෙනි, එදවසෙහි දී ම තපස්සිනීතොම දරු ගැබ් ගන්නා මල්වර ඇති ව සෘතුකාල ඇති වූවා. දිවාපුත්‍රතෙමේ ද ඒ ගර්භයෙහි ප්‍රතිසන්දියට උපගත ව එළඹෙන ලද්දේ වී ය. තාපසයන් වහන්සේ ද දක්ෂිණහස්තාංගුලියෙන් තපස්සිනීයගේ නාභිය පරාමර්ශනය කළහ. මෙසේ ඒ ත්‍රිවිධසන්නිපාතයෝ වූවාහු ය. නාභිපරාමර්ශනයෙන් තපස්සිනීන්දැට රාගාස්වාදය උපත. ඒ තපස්සිනීයගේ ඒ රාගයතෙම නාභි පරාමර්ශනය කළ සන්නිපාතය නිසා වී ය. තෙපි ඒ බව ‘නුසුදුසු අධ්‍යාචාරය ම ය’ යි කියා නො සිත ව. සතුටු ආකාරයෙන් සිනා පහළ කිරීමත් එක් සන්නිපාතයෙක. එසේ ම කථා කිරීමත් එක් සන්නිපාතයෙක. (137) සිතින් සිතා බැලීමත් එක් සන්නිපාතයෙක. රාගයාගේ උත්පාදය පිණිස පූර්වභාගභාවයෙන් ම හස්තාදිය ආමර්ශනය කිරීමෙන් සන්නිපාතය උපදනේ ය. මෙසේ සන්නිපාතයෙන් ගර්භප්‍රතිග්‍රහණය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, අධ්‍යාචාර නම් සංසර්ගයක් නැති කල්හිත් පරාමර්ශනයෙන් ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ දිලිසෙමින් ඇවිලෙන්නා වූ ගිනි ආමර්ශනය නො කළ කල්හිත් සමීපයට පැමිණියහුගේ ශීත නසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අධ්‍යාචාරයක් නැති කල්හිත් පරාමර්ශනය පමණින් ම ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, කර්මවශයෙන් ද, ජාතිවශයෙන් ද, කුල වශයෙන් ද, ආයාචනවශයෙන් ද යි කියා සතර ආකාරයකින් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. මෙකී සියලු ම සත්වයෝ තමන්ගේ කුශලාකුශලකර්මය ම භවය කොට ඇත්තාහු ය. කර්මය ම උත්පත්ති කාරණය කොට ඇත්තාහු ය.

“මහරජානෙනි, කුශලකර්මවශයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය කෙසේ වේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, බොහෝ සෙයින් ම වැඩුණා වූ කුශල මූලයන් ඇත්තා වූ සත්වයෝ ක්ෂත්‍රියමහාසාරකුලයෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාරකුලයෙහි හෝ ගෘහපතිමහාසාරකුලයෙහි හෝ සදේවිලොව දෙවියන් කෙරෙහි හෝ කුන්තපුත්‍රාදීන් මෙන් මිනිසුන් කෙරෙහි ම හෝ අණ්ඩපයෝනියෙහි හෝ මනුෂ්‍යාදීන් මෙන් ජලාඛුජයෝනියෙහි හෝ පොක්ඛරසාන්‍යාදීන් මෙන් සංසෙදපයෝනියෙහි හෝ අම්බපාලි ගණිකාදීන් මෙන් ඔපපාතිකයෝනියෙහි හෝ කැමැති තැනෙක උපදනාහ.

“පෙර පැළලුප් නුවර වසන වැද්දෙක් වනයෙහි ඇවිදිමින් කුන්ත නම් කිඳුරුදොනුවක හා ලොකධර්මයෙහි හැසුරුණේ ය. ඒ කාරණයෙන් දරුගැබ පිහිටා කිඳුරුබීජ දෙකක් වැදූ ය. ක්‍රමයෙන් මෝරා කල් පැමිණි කල බිජුකබල් පළා ගෙන මනුෂ්‍ය කුමරුවෝ දෙදෙනෙක් නික්මුණාහු ය. එයින් එක් කෙනෙක් තිස්ස නම් වූහ. එක්කෙනෙක් සුමිත්ත නම් වූහ. ඒ දෙදෙන තමන්ගේ ආකාර නොවන කිඳුරන්ගේ විකාර දූක සසර කළකිරී වසන්නාහු මහාවරුණ නම් තෙරුන් ලඟ පැවිදි ව රහත් වූහ.

“පොක්ඛරසාතිය බ්‍රාහ්මණතෙම පෙර කාශ්‍යපබුදුන් සමයෙහි වෙදත්‍රයෙහි කෙළ පැමිණි කාශ්‍යප නම් දශබලධාරීන් වහන්සේට මහදන් දෙමින් බණ අසා බොහෝ පින්කම් කොට දෙවිලොව ඉපද අනන්ත වූ දිවසැපත් වළඳ මිනිස්ලොව උපදනා

කැමැති වූයේ මාතුකුච්ඡවාසය නම් අමෙධ්‍යනරකයක් සේ මහත් වූ දුක් වන්නේ ය යි සිතා හිමවන්තප්‍රදේශයෙහි මහවිලෙක පියුම් ගැබෙකිනි උපන්නේ ය. ඒ විල සමීපයෙහි වසන්නා වූ තපස්වී කෙනෙක් සද්දවසක් නො පිපී තිබෙන්නා වූ ඒ මහ නෙළුකැකුළ දැක නෙළා ගත්තාහ. එකෙණෙහි රජතම ධවලවිජත්‍රයක් මෙන් ප්‍රබෝධ විය. එහි රත්කුඩුවෙක රත්සුණු ආලෙප ව සිටි රිදී පිළිමයක් මෙන් පියුම්රේණු පඤ්ජරයෙහි සිටි ශ්වෙතවර්ණ කුමාරයන් දැක 'අහෝ! මොහු මහපින් ඇති කෙනෙකැ' යි සිතා පන්සලට ගෙන ගොස් පොෂ්‍යය කෙරෙමින් සත්හවුරුදු වූ කල වෙදත්‍රය උගන්වා කොසොල් රජහට පාවා දුන්නාහ. රජ්ජුරුවෝ රූපය හා ශිල්පයන් දැක ප්‍රසන්න ව උක්කට්ඨා නම් මහනුවරක් (138) බ්‍රහ්මදයාදය කොට දුන්නාහ. ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ දෙපතුල් හස්තතල ඔෂ්ඨද්වය කුසුම්භපුෂ්පවර්ණයෙන් අතිමනෝහර ය. කාලවර්ණශීර්ෂය ඉන්ද්‍රනීලමාණ්කායක් සේ බබළන්නේ ය. දූලිඊචූල වන්දුමණ්ඩලය වටා සිටි කාලමෙසරාජයක් වැන්නේ ය. දෙවිදුනු වැනි හුදුශ්මයෙන් හා නළල්තලය අඩසඳක් වැන්නේ ය. ශ්වෙතවර්ණ වූ ශරීරය කරණ කොට ගෙන දෙවිලොව පැන නැගී රිදී තොරණක් මෙන් නීති බබළන්නේ ය. විද්‍යාවෙන්-පණ්ඩිතත්වයෙන් දඹදිවිතෙලෙහි අග්‍රප්‍රාප්ත වී ය. එතෙම බුදුන් උක්කට්ඨා නම් ජනපදයට වැඩි සමයෙහි බණ අසා සෝවාන් වී ය.

“අම්බපාලි ගණකාතොම මීට එක්තිස් වන කල්පයෙක සිඛී නම් බුදුන්ගේ හික්ෂුණිශාසනයෙහි උපසම්පා ව සිල් රකිමින් දිනෙක බොහෝ වූ හික්ෂුණින් හා සමග වෛතාස්ථානයක් වැඳ පුද පැදකුණු කොට යන්නී ය.¹ පෙරටු ව ගිය රහත් මෙහෙණියක් යුහු ව කිබිසිමින් කෙළ පිඩක් වෛතාසාංගණයෙහි හෙළා නො දැක ගියා ය. මෝ තොමෝ? පසු ව යමින් කෙළපිඩ දැක කවර නම් වේසියක් මේ මළයෙහි කෙළ දමා ගියා ද?” යි කියා බිණූහ. බොහෝ කලක් සිල් රකිමින් මවුකුසිහි ඉපදීමට පිළිකුල් ව ඔපපාතිකභාවය පතමින් පින් කොටත් ආර්යාපවාදඅකුශලය බලවත් බැවින් දෙවිලොවින් නො ගොස් නරකයෙහි ඉපද අනන්ත වූ බොහෝ කාලයක් දුක්විඳ මිනිස්පියට පැමිණ ඉතා දුක්කිත ව දසදහසක් ජාතියෙහි වේසී වූහ. කාශ්‍යප බුදුන්ගේ ශාසනයෙහි දීත් බොහෝ පින් කොට දෙවිලොව ඉපිද බොහෝ කාලයක් දිව්‍යශ්‍රීසම්පත් විඳ එයින් චූතව විශාලාමහනුවර රාජොද්‍යානයෙහි අඹරුකක් මූල සොළොස්හවුරුදු පිරුණු කෙනෙකුන් මෙන් ඔපපාතික ව දෙවගනක සේ පහළ වූහ. උද්‍යානපාලයා ඇ දැක විස්මය පත් ව 'රාජභාණ්ඩයක් දක්නා ලද්දේ ය' යි කියා රජගෙට දිව ගෙන ගොස් එළවත් කී ය. ඒ අසා රාජකුමාරවරු සියදහසෙක් දිව අවුත් 'අප අපට සරණ මඟුල් කරමිහ' යි කියා කලහ වැඩුහ. එකල ඇගේ ශෙෂ ව සිටි අකුශලකර්මයා විසින් වෝදනා කරණ ලද්ද වූ රාජකුමාරවරු 'අප හැමට සාධාරණ කොට මැ වේසී කරමිහ' යි කථා කොට අල්පසත්වපරිභෝග නො වන න්‍යායෙන් දවස මසුරන් ලක්ෂයක් අගය වඩා

¹ යන්නාහු
² මෑ තොමෝ

වේසී කළාහු ය. මෝ තොමෝත් බුදුන් කෙරෙහි අතිප්‍රසන්න ව තමන්ට නිල වූ රාජොද්‍යානයෙහි මහාවිහාරයක් කරවා බුදුන් ප්‍රමුඛ වූ මහාසංඝයා වහන්සේට පූජා කොට මැන භාගයෙහි තමන්ගේ පුත්‍ර වූ විමලකොණ්ඩඤ්ඤ නම් මහතෙරුන් වහන්සේ කරා කොටියක් පමණ මහපිරිවට පිරිවරා ගෙන රාජලීලාවෙන් ගොස් පැවිදි ව රහත් වූහ.

“මෙසේ පින්වත් සත්වයෝ කැමැති තැනෙක උපදනාහු ය. මහරජානෙනි, යම් සේ සකල සම්පත්තියෙන් ආභාස වූ මහත් ධන ඇත්තා වූ මහාභාග ඇත්තා වූ බොහෝ වූ රන්රිදී ඇත්තා වූ බොහෝ වූ වස්තූන් හා උපකරණයන් ඇත්තා වූ බොහෝ වූ ධනධාන්‍යයන් ඇත්තා වූ හිතෙසි වූ බොහෝ වූ නැපක්ෂයන් ඇත්තා වූ පුරුෂයෙක්තෙම, දසියක් හෝ දසයෙක් හෝ කෙතක් හෝ භූමිවස්තුවක් හෝ ගමක් හෝ සල්පිල් ඇති නියම්ගමක් හෝ ජනපදයක් හෝ සිතින් කැමැති වන ලද්ද වූ යම්කිසි වස්තුවක් (139) ඇද් ද, ඒ දසිග්‍රාමාදී වූ යම් කැමැති දෙයක් ද්විගුණත්‍රිගුණයක් වත් ධනය දී විකුණා ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වැඩුණා වූ පුණ්‍ය හේතු ඇත්තා වූ සත්වයෝ ක්ෂත්‍රියමහාසාරකුලයෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාරකුලයෙහි හෝ ගෘහපතිමහාසාරකුලයෙහි හෝ දෙවියන් කෙරෙහි හෝ අණ්ඩපයෝතියෙහි හෝ ජලාබුජයෝතියෙහි හෝ සංසෙදජ යෝතියෙහි හෝ ඔපපාතිකයෝතියෙහි හෝ යම් කැමැති යෝතියෙක උපදනාහ. මෙසේ පුණ්‍යකර්මවශයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය.

“කෙසේ නම් ජාති වශයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වේ ද? යන්- මහරජානෙනි, වාතය කරණ කොට ගෙන කුක්කුටයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වනනේ ය. මේඝශබ්දය කරණ කොට ගෙන කොකුන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. සියලු ම දෙවියෝ ගැබක නූපදනා හෙයින් අගර්භසෙය්‍යකයෝ ය. නිජ්ඣාමතණ්හිකප්‍රෙතයන් හා නරකයෙහි නිරිසත්වයෝත් ඔපපාතිකයෝ ම ය. මනුෂ්‍ය ගවාදීසත්වයෝ ම ගර්භසෙය්‍යකයෝ ය. ඔවුන්ගේ නානාප්‍රකාරයෙන් ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ නානාප්‍රකාරලක්ෂණයෙන් පොළොවෙහි හැසිරෙති. කිසි කෙනෙක් ඉදිරිපිටින් සකස් කොට වසා පිළි හඳිති. කිසි කෙනෙක් පසු අතින් සකස් කොට වසා පිළි හඳිති. කිසිකෙනෙක් පිළි නො හැඳ නගන වෙති. කිසිකෙනෙක් ශ්වෙතපට්ඨර ව මුඩු වෙති. කිසිකෙනෙක් ඔටුනු බඳනා ලද්දහු වෙති. කිසිකෙනෙක් හිස මුඩු ව කසාවස්ත්‍ර හඳනාහු වෙති. කිසිකෙනෙක් කසාවස්ත්‍ර හැඳ කොණ්ඩය බඳනා ලද්දහු වෙති. කිසිකෙනෙක් ජට්ඨර ව වැහැරිවීවරධරයෝ වෙති. කිසිකෙනෙක් දිවිසම් ආදිය අඳනාහු වෙති. කිසි කෙනෙක් ලනු ගොතා අඳින්නාහු ය. මේ සියලු මනුෂ්‍යයෝ ම නානාප්‍රකාරලක්ෂණයෙන් පොළොවතෙලෙහි හැසිරෙන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මනුෂ්‍ය ගව විභගාදී වූ ඒ සියලු සත්වයෝ ම ගර්භසෙය්‍යකයෝ ය.

ඔවුන්ගේ නානා ආකාරයෙන් ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය. මෙසේ ජාති වසයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය.

“කෙසේ නම් කුලවගයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වේ ද? යන්-
මහරජානෙනි, කුලය නම් අණ්ඩපය, ජලාබුජය, සංසෙදජය, ඔපපාතිකය යි කියා සතර
කුලයෙක. ඉදින් මවුකුසකට පැමිණිය යුතු වූ සත්වයෙක් යම්කිසි තැනෙකින් අවුත්
එහි අණ්ඩපකුලයෙහි උපදනේ ය. ඒ තෙම එහි අණ්ඩප නම් වන්නේ ය. එසේ ම
ජලාබුජකුලයෙහි උපන්නේ වී නම් ජලාබුජ වන්නේ ය. ස්වෙදජකුලයෙහි උපන්නේ වී
නම් ස්වෙදජ වන්නේ ය. ඔපපාතිකකුලයෙහි උපන්නේ වී නම් ඒ තෙම ඔපපාතික
වන්නේ ය. ඒ කුලවල එබඳු වූ ම සත්වයෝ වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් සේ
හිමාලයෙහි වූ නෙරු නම් ස්වර්ණපර්වතය කරා යම්කිසි හංස අඹව මාග පක්ෂි
කෙනෙක් වාසයට පැමිණියාහු වූ නම්, ඒ සියල්ලෝ ම තමතමන්ගේ ස්වකීයවර්ණය
හැර ස්වර්ණවර්ණ වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම්කිසි පැමිණිය යුතු
සත්වයෙක් යම්කිසි තැනෙකින් අවුත් අණ්ඩපයෝනියෙහි උත්පත්තියට පැමිණ
තමාගේ ස්වභාවජාතිය හැර අණ්ඩප වන්නේ ය. එසේ ම ජලාබුජයෝනියට
ස්වෙදජයෝනියට ඔපපාතිකයෝනියට පැමිණ ස්වභාවජාතිය හැර ඔපපාතික වන්නේ
ය. මෙසේ කුලවගයෙන් සත්වයන්ගේ (140) ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය.

“කෙසේ නම් ආයාවනවගයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වේ ද? යන්-
මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි බොහෝ වූ වස්තූන් ඇත්තා වූ ශ්‍රද්ධාව ඇත්තා
වූ රත්නත්‍රයෙහි ප්‍රසන්න වූ සීලවන්ත වූ යහපත් වූ කල්‍යාණගුණයෙන් ඇත්තා වූ
තපෝනිශ්ශ්‍රීත¹ වූ දරුවන් නැත්තා වූ කුලයෙක් වී නම් එකල වැඩුණා වූ කුලභෙතූන්
ඇත්තා වූ දිව්‍යපුත්‍රයෙක්තෙම දෙව්ලොවින් චුතවන ස්වභාව ඇත්තේ වී නම්, නැවැත
ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම එ ගෝත්‍රයට අනුකම්පාවෙන් ඒ දිව්‍යපුත්‍රයා කරා ගොස් කැඳවා
'එම්බා නිදුකානෙනි, තෙපි මිනිස් ලොව උපන්නාහු නම්, ලොකයට මහත් අභිවාද්ධි
වන්නේ ය. ශාසනයට මහත් අභිවාද්ධි වන්නේ ය. ලොකශාසන දෙකට ම මහත්
අභිවාද්ධි වන්නේ ය. මෙනම් ගෝත්‍රයෙහි මහෙසිකාවන්ගේ කුක්ෂියෙහි උත්පත්තිය
පිණිස ප්‍රාර්ථනා කරව' යි කියා යාවිඤ්ඤ කරන්නේ ය. ඒ ශක්‍රයන්ගේ ආරාධනාව හෙතු
කොට ගෙන ඒ දිව්‍යපුත්‍රතෙමින් ශක්‍රයන් ගුණ කී ඒ වංශය ප්‍රාර්ථනා කොට
උපදින්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ කුසල් කැමැත්තාහු මේ ශ්‍රමණයන්
වහන්සේ අපගේ ගෘහයට වැඩපුසේක් නම් සියලු ම අපගේ කුලගෝත්‍රයට සැප
පැමිණීම වන්නේ ය යි සිතා ගෙන භාවනා කරන්නා වූ ශ්‍රමණයන් වහන්සේ නමකට
ආරාධනා කොට තමන්ගේ ගෙට පමුණුවා ගණිද් ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශක්‍ර
දෙවෙන්දුතෙම ඒ ආයු ගෙවූහු දිව්‍යපුත්‍රයාහට ආරාධනා කොට ඒ පින්වත්

¹ තථනිශ්‍රීත

ශ්‍රද්ධාවන්තකුලයට පමුණුවන්නේ ය. මෙසේ ආයාචන වශයෙන් සත්වයන්ගේ ගර්භාවක්‍රාන්තිය වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන් විසින් ආරාධනා කරණ ලද්ද වූ සාමකුමාරයෝ පාරිකා නම් තපස්සිනීන්දැගේ කුක්ෂියට පැමිණියාහු ය. මහරජානෙනි, ඒ සාමකුමාරතෙමේ කරණ ලද බොහෝ පින් ඇත්තේ ය. තුන් දෙනෙකුන්ගේ වෙනොප්‍රණධියෙහි උත්පත්තියට සමර්ථ වූ ශක්‍රයන් විසින් ආයාචනය කරණ ලද්ද වූ ඒ සාමකුමාරතෙම සිල්වත් වූ මනොඥ වූ ගුණධර්මයන් ඇත්තා වූ මාතෘපිතෘන් කෙරෙහි උපන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි උපායෙහි දක්ෂ වූ පුරුෂතෙම යහපත් කොට සි සා කොටන ලද සරු වූ ක්ෂේත්‍රයෙක මාවී ආදී වූ බීජයන් රොපණය කෙළේ වී නම්, කිමෙක් ද, වපුරණ ලද ඒ බීජයන්ට වන අන්තරායන් නැවත නැවතත් අභිවාද්ධිය පිණිස දුරු කරණ කල්හි කිසි අන්තරායක් වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, කිසි අන්තරායක් නැත්තා වූ නො නැසුනා වූ ඒ බීජයෝ ස්වාමීනි, වහා ම යහපත් සේ ම පැළවන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සාමකුමාරයන් වහන්සේ උත්පත්තෘන්තරාවන්ගෙන් මිදී තුන් දෙනෙකුන්ගේ චිත්තප්‍රාර්ථනාවෙන් උපන්නේක.

“කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ‘සෘෂිත්ට කරණ ලද චිත්තදූෂණයෙන් සකල සමාද්ධියෙන් පිරුණා වූ අනන්තජනයන් සහිත වූ මහාජනපද නැසී යන ලද’ යි කියා තොප විසින් පෙර අසන ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, පොළෝ තෙලෙහි දණ්ඩකී රජ්ජුරුවන් විසින් කිසවච්ච සෘෂිත්ට කළ අනාදරයෙන් මිනිසුන් සහිත රට නැසී අරණ්‍යගත වූ දණ්ඩකාරණ්‍යය ද පෙර කලිගුරුට නාලිකෙර රජ්ජුරුවන් පන්සියයක් (141) තපස්වීන් වහන්සේලාට ‘අසුවී කව’ යි නිග්‍රහ කොට මැරීමෙන් රට සහ නැසී ගියා වූ කාලිංගාරණ්‍යය ද එසේ ම මෙද්ධ්‍ය නම් රට මෙද්ධ්‍ය නම් රජ්ජුරුවන් විසින් අහර වළඳමින් සිටි මාතංගසෘෂිත් වහන්සේගේ හිස කප්පවා ලූ හෙයින් මාතංගාරණ්‍ය නම් වූ මෙද්ධ්‍යාරණ්‍යය ද යන මේ සියලු ම අරණ්‍යයෝ තුන්දෙන මනුෂ්‍ය අපරිභොග ව අරණ්‍ය වන ලද්දහු ය.

“සියලු ම මේ ජනපදයන්හි සෘෂිත්ට කරණ ලද චිත්තප්‍රසාදයෙන් කිසි අභිවාද්ධිධර්මයකුත් උපදී ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි,” කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, සාමකුමාරයෝ මහාබලවත් වූ පින් ඇති තුන් දෙනෙකුන්ගේ චිත්තප්‍රසාදයෙන් උපන්නේක. දුකුල නම් සෘෂිත් විසින් නිර්මිත වූසේක. ශක්‍රයන් විසින් නිර්මිත වූසේක. පුණ්‍යමහිමයෙන් නිර්මිත වූ සේකැ” යි කියා “මහරජානෙනි, මෙසේ මේ කාරණය තෙපි සිත්හි ධරා ගනුව. මහරජානෙනි, මේ දිව්‍යපුත්‍රයෝ තුන්දෙනෙක් ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන් විසින් යාවිඤ්ඤ කර සිටින ලද්දහු කුලයෙහි උපන්නාහු ය. ඒ තුන්දෙන කවරේ ද? මෙකී සාමකුමාරයෝ ද මහාපණාද කුමාරයෝ ද කුස රජ්ජුරුවෝ ද යන මේ තුන්දෙනා ය මේ තුන්දෙනත් මහාබොධිසත්වයෝ ම ය” යි වදාළසේක.

මෙසේ මිලිඳු මහරජානන් “ස්වාමීනි, බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ‘කාරණා තුනකින් දරුගැබ හට ගන්නේ ය’ යි කියා වදළ මේ කාරණය සැබෑ වී නම් ‘නාභිය පිරිමැදීමෙන් සාමකුමාරයෝ උපන්න’ යි කියා වදළ කාරණය බොරු වන්නේ ය. ඒ කාරණය සැබෑ වී නම් ‘කාරණා තුනකින් දරුගැබ හට ගන්නේ ය’ යි කියා වදළ කාරණය බොරු වන්නේ ය” යි කියා මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය විවාළ කල්හි “මහරජානෙනි, ඒ කාරණාදෙක ම සැබෑ ම ය” යි කියා අනෙකවිචිත්‍රාකාර උපමාවන් ගෙන හැර දක්වා වදළ කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් ගර්භාවක්‍රාන්තිය මට යහපත් කොට දක්වා වදරණ ලද්දේ ය. ඊට ම කාරණයෝ සුන්දර කොට කථනය කරණ ලද්දහු ය. ඝනාන්ධකාරයෙහි සතර රියන් ගෙයක ප්‍රදීපසහසුයක් දැල් වූ කලක් මෙන් ආලෝක කරණ ලද්දේ ය. මිථ්‍යාඡටා විඡටනය කරණ ලද්දේ ය. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිත්ගේ පරවාදයෝ විශෙෂයෙන් පැහැර දමන ලද්දහ. මෙසේ නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය මමත් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ගර්භාවක්‍රාන්තිප්‍රශ්නය නිමි.

ශාසනායු:ප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳු මහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දයෙනි, පන්සියයක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි දැන් අපගේ සද්ධර්මය පවත්නේ ය’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද පරිනිර්වාණසමයෙහි සුභද්‍ර නම් පරිබ්‍රාජකයන් විසින් ප්‍රශ්න අසන ලද්ද වූ භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ‘සුභද්‍රයෙනි, මාගේ ශාසනයෙහි මේ භික්ෂුහු මනා කොට වාසය කරන්නාහු වූ නම්, රහතුන්ගේ ලොකය අශුන්‍ය වන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. මේ අශෙෂ වූ වචනයෙක. මේ නිරවශෙෂ වචනයෙක. අන්‍ය කාරණා විරහිත වූ (142) වචනයෙක. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් “පඤ්චෙවදනි ආනන්ද වස්ස සතානි සද්ධම්මො ධස්සති” ති කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ හෙයින් “අසුඤ්ඤෙ ලොකො අරහන්තෙහි අස්සා” ති කියා යම් වචනයක් වදරණ ලද ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘අසුඤ්ඤෙ ලොකො අරහන්තෙහි අස්සා’ ති කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, එහෙයින් ‘පඤ්චෙවදනි ආනන්ද වස්සසතානි සද්ධම්මො ධස්සති’ ති කියා වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නයතෙමින් අවුලෙනුත් අවුල්තර වූයේ ය. බලයෙනුත් බලවත්තර වූයේ ය. බලවත් ග්‍රන්ථිස්ථානයෙනුත් ග්‍රන්ථිතර වූයේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ම ය. මහා සාගරාභ්‍යන්තරට පැමිණ දිය යට ඔබ මොබ ක්‍රීඩා කරණ මකර නම් මත්ස්‍යයකු මෙන්

ඒ ගම්හිර වූ ප්‍රශ්න නමැති සාගරයෙහි ලා නුඹ වහන්සේගේ ප්‍රඥබලවිස්ථාරය දක්වා වදළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආනන්දයෙනි, අපගේ දෑත් මේ ප්‍රතිපත්තිසද්ධර්මය වර්ෂපන්සියයක් මුළුල්ලෙහි නො නැසී සිටින්නේ ය’ යි කියා මේ කාරණයත් වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත පරිනිර්වාණ සමයෙහි ද ප්‍රශ්න විවාල සුභද්‍ර නම් පරිබ්‍රාජකයා හට ‘සුභද්‍රයෙනි, මාගේ ශාසනයෙහි මේ හික්ෂුහු දුස්සීලාදීනවයක් නැති ව මනා කොට වාසය කරන්නාහු වූ නම්, ලොකයතෙම රහතුන්ගේ අගුන්‍ය වන්නේ ය’ යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඒ වදළ වචනය නානාර්ථ ද වන්නේ ය. නානා ව්‍යංජන ද වන්නේ ය. මේ ශාසනයාගේ ආයු පරිච්ඡේදය වන්නේ ය. මේ ප්‍රතිපත්තියගේ දැක්වීම වන්නේ ය. ඒ කාරණයෝ දෙදෙනෙක් ම ඔවුනොවුන්ට දුරින් දුරු වන ලද්දහු ය. මහරජානෙනි, යම් සේ අහස පොළොව කෙරෙන් දුරින් දුරු වන ලද ද, නරකය ස්වර්ගය කෙරෙන් දුරින් දුරු වන ලද ද, කුශලධර්මය අකුශලධර්මය කෙරෙන් දුරින් දුරු වන ලද ද, කායචිත්තදුක්ඛය කායචිත්තසැපය කෙරෙන් දුරින් දුරු වන ලද ද, එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෝ දෙදෙන ඔවුනොවුන්ට දුරින් දුරු වන ලද්දහු ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් තොපගේ විචාරීම සිස් නො වන්නේ ය. අර්ථරසය වශයෙන් තොපට සංසන්දනය කොට මම කියමි. ‘පඤ්චෙවදනි ආන්තද වස්සසතානි සද්ධම්මො ඨස්සති’ යි කියා යම් වචනයක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදළසේක් ද, ඒ වචනය ශාසනයාගේ නැසීම දක්වමින් ඉතිරි ව සිටි ශෙෂයන් පිරිසිඳ වදළසේක. ‘ආනන්දයෙනි, හික්ෂුහු ශාසනයෙහි පැවිදි නො වූවාහු වූ නම්, ශාසනයත් විරස්ථායික වේ නම්, දහසක් හවුරුදු සද්ධර්මය සිටින්නේ ය. ආනන්දයෙනි, පන්සියයක් හවුරුදු දෑත් මේ සද්ධර්මය සිටින්නේ ය’ යි කියා වදළසේක. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදරමින් සද්ධර්මයාගේ අන්තර්ධානය හෝ කීසේක් ද? ප්‍රතිවේධ ධර්මය හෝ වළක්වා වදළසේක් ද?” යි විවාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අධිගමසද්ධර්මයාගේ විනාශය දක්වා වදරමින් ශෙෂ ව සිටි ශාසනයාගේ ආයුසයත් දක්වා වදරමින් පිරිසිඳ වදළසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ (143) නැසුනු අය ඇත්තා වූ පුරුෂයෙක්තෙම නො නැසී ශෙෂ ව සිටි සියල්ල ගෙන මහජනයාට ‘පින්වත්නි, මාගේ මෙපමණ වූ බඩු නැසී ගියේ ය. ඉතිරි වූ බඩු මෙපමණ ය’ යි කියා දක්වා කියන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශාසනයාගේ විනාශය දක්වා වදරමින් ‘ආනන්දයෙනි, පන්සියයක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි දෑත් මාගේ ශාසනසද්ධර්මය පවත්නේ ය’ යි කියා සියලු දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ඉතිරි වූ ශාසනයාය ශෙෂය වදළසේක. මහරජානෙනි, සර්වලොකෙකාග්‍ර වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘පඤ්චෙවදනි ආන්තද වස්සසතානි සද්ධම්මො ඨස්සති’ ති කියා මේ වචනයක් වදරණ ලද ද, ඒ ශාසනආයු පරිච්ඡේදය වන්නේ ය. පිරිනිවන්පානා සමයෙහි

සුභද්‍ර නම් පරිබ්‍රාජකයාහට ශ්‍රමණයන් දක්වා වදාරමින් ‘සුභද්‍රයෙනි, මාගේ මේ භික්ෂුහු මනා කොට වසාය කරන්නාහු වූ නම්, ලොකය රහතුන්ගෙන් අශුන්‍ය වන්නේ ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, මේ වදාළ දෙශනාතොමෝ නිර්මල වූ ශාසනප්‍රතිපත්තිය දක්වන්නී ය. මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි ‘ඒ ශාසනායුෂ්‍යපරිච්ඡේදයන් ප්‍රතිපත්ති දැක්වීමක් දෙක එක ම අර්ථරසයකැ’ යි සිත්හි කරන්නහු ද? ඉදින් වනාහි තොපගේ ඒ බව අසාපියන කැමැත්තෙක් ඇත්තේ වී නම්, එක අර්ථරසයක් කොට මම කියමි. තෙපි අන්‍යවිභිත නො වූ සිතින් යුක්ත ව මනා කොට අසව. එපවත් සිත්හි කර ගනුව. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි සිසිරතර නවුන්ජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ භාත්පසින් ඉතිරි යන්නා වූ ජලප්‍රමාණයෙන් පරිච්ඡින්න වූ භාත්පසින් වට කොට බඳන ලද වැවු බැම්මෙන් වට කරණ ලද්ද වූ විලෙක් වේ ද, ඒ තළාකයෙහි ජලය නො සිඳුනු කල්හි ම ඒ ජලය මත්තෙහි මහාමෙසය ද කඩ නො වී අනු ව බැඳ ගණිමින් නැවැත නැවැතත් වර්ෂා කරන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ තළාකයෙහි ජලය ක්ෂය වීමට විනාශ වීමට යේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කුමන කාරණාවකින් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, මෙසයාගේ අනුබන්ධන බැවින්” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥශාසනවරසද්ධිර්මතළාකය තෙම ආචාරසීල ගුණවන්ත ප්‍රතිපත්ති නමැති නිර්මල වූ නවුන්ජලයෙන් සම්පූර්ණ ව ඉතිරෙමින් යට අජටාකාශයෙන් පටන් මත්තෙන් භවාග්‍රය දක්වා සරස දසදහසක් සක්වළ අභිභවනය කෙරෙමින් සිටියේ ය. ඉදින් ඒ සර්වඥශාසනයෙහි බුද්ධපුත්‍රයෝ ආචාරසීල ගුණවන්ත ප්‍රතිපත්ති නමැති මහාමෙසවර්ෂාව පසු පසුවත් අනුබන්ධනය කරන්නාහු වී නම්, මෙසේ මේ සර්වඥශාසනවර සද්ධිර්මතළාකය බොහෝ වූ දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි සිටින්නේ ය. රහතුන්ගෙන් ද ලොකය සිසි නො වන්නේ ය. මේ අර්ථය සඳහා අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සුභද්‍රයෙනි, මාගේ මේ භික්ෂුහු මනා කොට ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා වාසය කරන්නාහු වූ නම්, රහතුන්ගේ ලොකය අශුන්‍ය වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි වනාහි දිලියෙමින් ඇවිලෙන්නා වූ මහ ගිනිකදෙක, පසු පසුවත් වියළනා වූ තෘණකාෂ්ට ගොමවැරටි උපාසංහරණයෙන් බහාලන්නා වූ නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාගිනි කඳ නිවී යේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, නැවැත නැවැතත් ඒ ගිනි කඳ දිලියෙන්නේ ය. නැවැත නැවැතත් ප්‍රභාවත් වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම දශසහශ්‍රීලොකධාතුයෙහි (144) සර්වඥශාසනවරය ආචාරසීල ගුණවන්ත ප්‍රතිපත්තියෙන් දිලියෙන්නේ ය. ප්‍රභාවත් වන්නේ ය. ඉදින් වනාහි, මහරජානෙනි, එයින් මත්තෙහි බුද්ධපුත්‍ර වූ ශ්‍රාවකයෝ සර්වඥබෝධිය සිහි කරන්නා වූ විශුද්ධශුද්ධායෙන් හා ප්‍රධානක්ෂම වූ අල්පාබාධතායෙන් හා අමායාකාරභූත වූ අසධ්‍යතායෙන් හා අකුලධර්මයන් දුරු කිරීම පිණිසත් කුලධර්මයන් උපදවන පිණිසත් පවත්නා අරබ්ධවීර්යයෙන් හා මනා කොට ම සියලු දුක් ක්ෂය කිරීම පිණිස පවත්නා වූ උදයත්ථගාමිනී ප්‍රඥයෙන් යුක්ත වීමෙන් හා යන මේ පඤ්චවිධ වූ

ප්‍රධානියාංගයෙන් සමන්තාගත වූවාහු නිරන්තරයෙන් අප්‍රමාද ව විරිය කරන්නාහු ය. ත්‍රිවිධශික්ෂායෙහි ආලය උපදවා හික්මෙන්නාහු ය. චාරිත්‍රචාරිත්‍ර වශයෙන් විවිධ වූ ශීලය සම්පූර්ණ කොට පූරණය කරන්නාහු ය. මෙසේ ඇති කල මේ සර්වඥශාසනවරය බොහෝ සෙයින් වඩවඩා බොහෝ දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි නිර්මල ව සිටින්නේ ය. රහතුන්ගෙන් ලොකය අගුණා වන්නේ ය. මෙම අර්ථය සඳහා අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සුභද්‍රයෙනි, මාගේ ශාසනයෙහි මේ හික්ෂුහු මනා ව විහරණය කරන්නාහු වූ නම්, රහතුන්ගේ ලොකය අගුණා වන්නේ ය' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. තවද මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි වනාහි සිනිඳු සුමර්දිත ප්‍රභාවත් වූ යහපත් වූ කැඩපතක් මාදු වූ සියුම් ගුරුදුර්ණයෙන් නැවත නැවැත් මදින්නාහු වූ නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ කැඩපතෙහි මලකඩ මඩ රජස් කඳුළු උපදී ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, එකාන්තයෙන් ම කැඩපත නිර්මලතර වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥ ශාසනප්‍රවරය ප්‍රකෘතියෙන් ම අත්‍යන්ත නිර්මල ය. පහ වූ කෙලෙස්මල ඇත්තේ ය. පහ ව ගිය කෙලෙස් රජස් කඳුළු ඇත්තේ ය. ඉදින් බුද්ධපුත්‍ර වූ සංඝයා වහන්සේ ආචාරසීල ගුණවන්ත වූ ප්‍රතිපත්ති සල්ලෙඛධුතාංග ගුණයෙන් ඒ සර්වඥශාසනප්‍රවරය සල්ලෙඛනය කළාහු වූ නම්, මෙසේ කළ මේ ජිනශාසනප්‍රවරය බොහෝ දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි නිර්මල ව සිටින්නේ ය. රහතුන්ගෙන් ලොකය අගුණා වන්නේ ය. මෙම අර්ථය සඳහා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සුභද්‍රයෙනි, මාගේ ශාසනයෙහි මේ හික්ෂුහු මනා කොට ම ප්‍රතිපත්තියෙහි විහරණය කරන්නාහු වූ නම්, රහතුන්ගෙන් ලොකය සිස් නො වන්නේ ය' යි කියා පිරිනිවන් සමයෙහි වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, ශාස්තෘශාසනය ප්‍රතිපත්තිය ම මුල් කොට ඇත්තේ ය. ප්‍රතිපත්තිය ම සාර කොට ඇත්තේ ය. ප්‍රතිපත්තිය අන්තර්ධාන නො වූ කල්හි ම සිටින්නේ ය" යි කීසේක.

එවිට රජ්ජුරුවෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සද්ධර්මාන්තරධානය යි කියා යමක් නුඹ වහන්සේ කියනසේක් ද, ඒ සද්ධර්මාන්තරධානය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, මේ ශාසනාන්තරධානයෝ තුන් දෙනෙක. ඒ තුන්දෙන කවරේ ද? අධිගමඅන්තර්ධානය, ප්‍රතිපත්තිඅන්තර්ධානය, ලිංගඅන්තර්ධානය යි, මහරජානෙනි, අධිගමඅන්තර්ධානය වූ කල්හි මනා ව පිළිපන්නාහටත් ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. ප්‍රතිපත්තිය අන්තර්ගත වූ කල්හි ශික්ෂාපදප්‍රඥප්තිය අන්තර්ධාන වන්නේ ය. මහණවෙස ම සිටින්නේ ය. මහණවෙස අන්තර්ධාන වූ කල්හි ශාසනායුෂ්‍යප්‍රවේණිය සිද්ධිම වන්නේ ය. මේ ත්‍රිවිධඅන්තර්ධානයෝ ය. මහරජානෙනි, තව ද, එම අන්තර්ධානයෝ (145) පයථාප්ති ධාතු වශයෙන් පඤ්චවිධ වේ. එහි ඉදුන් පිරිනිවී දහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි හික්ෂුහු සිව්පිළිසිඹියායෙන් යුක්ත වූ රහත්ඵල උපදවති. කල් යාමෙන් එසේ නො හැකි ව ඡඩහිඤ්චෙන් යුක්ත වූ රහත් ඵල උපදවති. කල් යත් යත් එසේත් නො හැකි ව ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් යුක්ත වූ රහත්ඵල උපදවති. මෙම ක්‍රමයෙන් පිරිහී ශුෂ්කවිදර්ශක වෙති. අනාගාමී වෙති. සකෘදගාමී වෙති. සෝවාන් වෙති. පශ්චිම සෝවාන්හුගේ ජීවිතක්ෂය වීමෙන් අධිගමය අන්තර්ධාන වෙයි.

“එකල භික්ෂුහු භාවනානුයෝගයෙහි යෙදී වීර්ය කරන්. උපචාර අර්පණා කසිණාලොකමාත්‍රයකුදු නො ලැබ කුසීන ම ‘අහෝ! මෙකලට අධිගමය පිරිහී ගියේ ය. අපි අකාරණයෙහි වීර්ය කරමිහ. කෙනෙක් වීර්ය කළත් අධිගමය නො ලැබේ ම ය’ යි සිතා වතුපාරිසුද්ධිසීලය ම නිර්මල කොට රක්ෂා කෙරෙහි. කල් යාමෙන් ඒ ශීල රක්ෂායෙහිත් ඔවුනොවුන්ගේ සාකච්ඡාවකුත් නැත්තෙන් කෞසීද්‍ය බහුල ව ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍ර ශික්ෂාපද මර්දනය කරති. කල් යාමෙන් භය හැරී මහත් මහත් ශික්ෂා පද මර්දනය කෙරෙමින් සතරපාරාජිකාපත්තිය ම රක්ෂා කෙරෙහි. අන්තිම භික්ෂුහුගේ ජීවිතය ක්ෂය වීමෙන් ප්‍රතිපත්තිය අන්තර්ධාන වන්නේ ය. අනාගත වූ කලියුගයෙහි රජ්ජුරුවෝ අධර්මිෂ්ඨ වෙති. ඒ දෑක අමාත්‍යයෝ ද ජනපදවාසිහු ද අධර්මිෂ්ඨ වෙති. එකල වස්සවළාභකයෝ අසන්නොස ව කලට වැසී නො වස්වති. එකල මනුෂ්‍යයන්ගේ ශසාඵලයන් අසම්ප්‍රාප්ත ව භික්ෂුන්ට සිවුපසය දෙන්නට අසමර්ථ වෙති. සිවුපසයෙන් ක්ලාන්ත වූ භික්ෂුහු ශිෂ්‍යයන්ට බුද්ධවචනය උගන්වන්නට අසමර්ථ වෙති. කල් යාමෙන් තුමුත් ධර්මන්තට අසමර්ථ ව සියලුම අටුවා හැර වදල පාලිධර්මය ම ධර්මනාහු ය. කල් යාමෙන් සියලු ම පාලිධර්මය ධර්මන්තට අසමර්ථ වෙති. එකල ගම්භීරාර්ථ තද පද ඇති අභිධර්මපිටකය පිරිහෙයි. ඊට අනතුරු ව සූත්‍රපිටකයත් පිරිහෙයි. ශීලාචාරසම්පන්න වූ භික්ෂුහු විනයපිටකය ධර්මනාහ. ලාභසත්කාරකීර්ති ප්‍රශංසාකාමී වූ භික්ෂුහු ජාතක ධර්මනාහු ය. කල් යාමෙන් සියලු ම ජාතකත් ධර්මන්තට අසමර්ථ ව පිරිහෙන්නේ ය. විනයපිටකයත් ක්‍රමයෙන් ම පිරිහෙන්නේ ය. යම් දවසෙක කලියුගයෙහි ධර්මිෂ්ඨ රජෙක් බණ අසනු කැමැති ව දහසිත් බැඳී පියල්ලක් රන්සිව් ගෙයක නගා ඇත්කඳ පිටත බා ‘බුදුන් දෙසූ බණින් සතරපදයකින් බණ කියා මේ සියලු ම වස්තුව ගණිවා’ යි තුන්යළක් නුවර ප්‍රදක්ෂිණා කරවා බණ දන්නෙකු නො ලදින් මහාශෝකී ව හඬන්නේ ය. එදවස් පර්යාප්තිය අන්තර්ධාන වන්නේ ය.

“අනාගතයෙහි භික්ෂුන්ගේ විවරග්‍රහණ පාත්‍රග්‍රහණ හස්තපාදයන් හකුළවා ලීම් දිග හැරීම් ඉදිරි පසු බැලීම් ප්‍රාසාදික නො වන්නේ ය. ලබු කබල් ගෙණ යන නිගණ්ඨශ්‍රාවකයන් සෙයින් භික්ෂුහු පාත්‍ර අග්‍රබාහුවෙන් හෝ ගෙණ ඇවිදිති. සහල්ලෙක හෝ තබා එල්වා ගෙණ හෝ ඇවිදිති. සිවුරු ද යහපත් කොට කපා ගොතා, පඬු පොවා නො හැඳ ඔටුවන්ගේ අස්ථිවර්ණ කොට ගෙණ හදිති. කල් යාමෙන් කුඩා කහකඩක් හස්තයෙහි හෝ ශ්‍රීවයෙහි හෝ හිසෙහි හෝ බැඳ ගෙණ ‘අපි උපසම්පන්නයම්හ’ යි කියා අඹුදරුවන් හා සමග කෘෂිවණිකර්මාන්තයෙන් ජීවත් වෙති. ඒ කාසාවකණ්ඨ නම් දුස්සීලපවිටුමහණුන්ට කුසල් පතා (146) සංඝගත කොට සිවුපසය දෙන්නාහු ය. ඒ දනය ද අසංබෙය්‍ය අප්පමෙය්‍යානිසංස වන්නේ ය. කල් යාමෙන් ඒ දුස්සීලයෝ නානාවිධ කර්මාන්තයෙහි හැසිරෙන්නාහු ‘මේ කුඩා කහකඩින් අපට කම් කීම් ද?’ යි කියා කහකඩ දමා පියති. එදවස් මහණවේසය අන්තර්ධාන වන්නේ ය.

“මෙසේ, අධිගම, ප්‍රතිපත්ති, පර්යාප්තිය යි කියන ලද ක්‍රිවිධ ශාසනය හා ලිංගාන්තර්ධානය වූ කල්හි ශෛ ව සිටි ශාරීරිකධාතු ම පන්දහසක් හවුරුදු පවත්නේ ය. එකල සත්වයන්ගේ ශ්‍රද්ධා බුද්ධි මදවීමෙන් පූජාසත්කාර නො ලබන්නා වූ ධාතුන් වහන්සේ බුදුන්ගේ අධිෂ්ඨාන බලයෙන් පූජාසත්කාර ලැබෙන තැනට අහසින් වඩිති. කල් යාමෙන් හැම තැන ම පූජාසත්කාර නො ලැබෙයි. එකල බුදුන් ධර්මාන කාලයෙහි ලෝවැඩ පිණිස විසිර පවත්නට අධිෂ්ඨාන කර වදළ හැම ධාතුන් වහන්සේ අධිෂ්ඨානබලයෙන් ලක්දිව රුවන්වැලිමහසෑයට වඩිති. එතැනින් නාගදිවයින රාජායතන නම් වෛත්‍යයට රැස් වෙති. එයින් මහබෝමැඩ කරා වඩිති. එකල දෙවිලොව්නුත් නාලොව්නුත් මිනිස් ලොව්නුත් හැම ධාතුහු ම බෝමැඩට රැස් වූ කල තුදුස්රියන් වජ්‍රාසනය පැන නැගෙයි. ඊමත්තෙහි බුදුන් බුදු වූ ද දුටු දිව්‍යබ්‍රහ්මයන්ට සන්තොස උපදවමින් සැඟවී සිට එළි බැස වදළ කලක් මෙන් දෙළොස්රියන් බුදු වෙස් ගෙන වැඩ සිටි කල්හි ඒ ධාතු බුද්ධශරීරයෙන් නීලපීතාදි වූ සවණක් සනබුදුරැස් විහිද බඹලොව දක්වා නැඟී පැතිර ගෙන අනන්තාපරිමාණ සක්වළට දිවන්නේ ය. ඒ දෑක දිව්‍යබ්‍රහ්මනාගසුපර්ණයක්ෂරාක්ෂසාදීහු ‘අහෝ! අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ධාතුපරිනිර්වාණය අද දවස් වන්නේ ය’ යි මහත් වූ සංවෙගයෙන් ක්ෂණයකින් දිව අවුත් අනෙකවිධ වූ පූජෝත්සවයට පටන් ගණිති. එකල ධාතු බුද්ධරූප වහන්සේ ජීවමාන බුදුන් සෙයින් යමකප්‍රාතිහාර්ය කොට වැඩ සිටි කල්හි බුදුන්ගේ අධිෂ්ඨානයෙන් ඒ ශරීරයන් ගිනි නැඟී බඹලොව දක්වා ගිනිදූල් නගා හැම ධාතු ආදහනය කරන්නේ ය. එකල බුදුන් පිරිනිවී ද සෙයින් මුළුලොව මහා ශොක පත් වන්නේ ය. එදවස් ශාසනායුෂය ගෙවා ධාතු අන්තර්ධාන වන්නේ ය.

මෙසේ නාගසෙනස්ථවිර ස්වාමීන් වහන්සේ “ඉදින් බුදුරජානන් වහන්සේ ‘ආනන්දයෙනි, මාගේ ශාසනය පන්සියයක් හවුරුදු පවත්නේ ය’ යි කියා වදළ කාරණය සැබෑ වී නම්, ‘සුභද්‍රයෙනි, මාගේ භික්ෂුහු දුස්සීලදීනවයක් නැති ව මනා ව වාසය කරන්නාහු වූ නම් රහතුන්ගේ ලොකය සිස් නො වන්නේ ය’ යි කියා වදළ කාරණය බොරු වන්නේ ය” යි කියා උභතොකොටිකප්‍රශ්නය විචාළ මිලිඳුරජනට ඒ කාරණා දෙක ම සැබෑ කොට වදළ කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ ‘යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නයතෙම මනා කොට ම අවබෝධ කර වදරණ ලද්දේ ය. අර්ථගම්භීරය ලැහැල්ලු කරණ ලද්දේ ය. අර්ථගැටය බිඳින ලද්දේ ය. එහෙයන් ප්‍රවරගණිත්ඵලප්‍රධාන වූ තුඹ වහන්සේ කරා පැමිණ පරවාදීහු නෂ්ට වූහ. භග්න වූහ. තුඹ වහන්සේ විසින් නිෂ්ප්‍රභ කරණ ලද්දහු ය” යි කියා ස්තුති කළහ.

ශාසනායුෂප්‍රශ්නය නිමි.

කම්කෂයප්‍රශ්නය

(147) නැවැත්ම මිලිදුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගත වූ බුදුරජානන් වහන්සේ සියලු ම අකුසල් නසා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළසේක් ද? නොහොත් අකුසල් අවශෙෂයක් ඇති කල්හි සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සියලු ම අකුසල් නසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළසේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශෙෂ ව සිටි අකුසලයෙක් නැතැ” යි කීසේක. “කීමෙක් ද, ස්වාමීනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි කිසියම් දුක්ඛවේදනාවෙක් උපන්නේත් ඇද් ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, රජහහනුවර දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයතෙම ගල්පතුරකින් වැදී ලේ පුරණ ලද්දේ ය. ලොහිත පක්ඛන්දිකා නම් ආබාධයෙක් උපන්නේ ය. ශරීරයෙහි ලේ වැසී ව්‍යාප්ත වූ කල්හි ජීවකයන් විසින් විරෝචනය කරවන ලද්දේ ය. වාතාබාධය උපන් කල්හි උපස්ථායක තෙරුන් විසින් උෂ්ණොදකය වළඳවන ලද්දේ ය” යි කීසේක.

“ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ සියලු ම අකුසල් නසා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළසේක් වූ නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයතෙම සකලිකායෙන් වදින ලද්දේ ය. ලොහිතපක්ඛන්දිකා නම් ආබාධය උපන්නේ ය’ යි කියා යම් වචනයක් කියන ලද ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයතෙම ඉගිළ වැටුණු ගල් පතුරෙන් වැදෙන ලද්දේ වී නම්, ඒ ශරීරයෙහි ලොහිතපක්ඛන්දිකා ආබාධය ද උපන්නේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘තථාගතයන් වහන්සේ සියලු ම අකුසල් නසා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදුරණ ලද්දේ ය’ යි කියන්නා වූ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ස්වාමීනි, කර්මයක් නැති ව විදින්නා වූ දුක්ඛවේදනාවෙක් නැත්තේ ය. සියලු ම ඒ කායදුක්ඛවේදනා විදීම කර්මය ම මුල් කොට ඇත්තේ ය. කර්මයෙන් විදිනු ලබන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය තෙමේත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් මේ ප්‍රශ්නය තෙම නිර්වාහය කට යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, සියලු ම ඒ දුක්ඛවේදනාව කර්මය මුල් කොට ඇත්තේ නො වෙයි. මහරජානෙනි, අට කාරණාවකින් දුක්ඛවේදනාවෝ උපදනාහු ය. යම් කාරණාවකින් ප්‍රචුර වූ සත්වයන් දුක්ඛවේදනාවෝ විදිනු ලැබෙද් ද, ඒ කවර අට කාරණාවකින් ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි යම් වාතසමුට්ඨාන වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, පිත්තසමුට්ඨාන වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, සෙම්භසමුට්ඨාන වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, සන්තිපාත වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, සෘතු පෙරළීමෙනුත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, විසම පරිහාරජ වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, පරොපක්කමික වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, මෙලොව කර්මවිපාකජ වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. මහරජානෙනි, මේ යථොක්ත වූ අට කාරණාවෙන් බොහෝ වූ

සත්වයන් දුක්ඛවෙදනාවෝ විදිනු ලබති. ඒ දුක්ඛවෙදනයෙහි ලා කර්මයතෙම යම් ඒ සත්වකෙනෙකුන් මිරිකා පිළනය (148) කෙරේ ද, ඒ මේ සත්වයෝ 'කර්මය මිස අන්‍ය කාරණයක් නැතැ' යි කියා කාරණයන් ප්‍රතිබාහනය කරන්නාහු ය. ඒ මිථ්‍යාවාදීන්ගේ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් වාතීකාබාධයෙක් ඇද් ද, පිත්තිකාබාධයෙක් ඇද් ද, යම් සෙම්භිකාබාධයෙක් ඇද් ද, යම් සන්නිපාතිකාබාධයෙක් ඇද් ද, යම් උතුපරිණාමජ වූ ආබාධයෙක් ඇද් ද, යම් විසමපරිහාරජ වූ ආබාධයෙක් ඇද් ද, යම් ඔපක්කමිකාබාධයෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම ආබාධයෝ කර්මසමුට්ඨානයෝ ම ය. පූර්වකර්මයෙන් ම ඒ සියලු ම ආබාධයෝ සම්භව වන්නාහු ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඉදින් ඒ සියලු ම ආබාධයෝ කර්මයෙන් ම වන්නාහු වූ නම්, ඒ ආබාධයන්ගේ ලක්ෂණයෝ වනාහි කොට්ඨාස වසයෙන් නො වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, කිපෙන්නා වූ වාතයෝ වනාහි ශීතයෙන් ද, උෂ්ණයෙන් ද, ක්ෂුධායෙන් ද, පිපාසයෙන් ද, බොහෝ කොට කෑමෙන් ද, සිටීමෙන් ද, වීරිය වැඩීමෙන් ද, වෙගවත් ගමනින් ද, උපක්‍රමයෙන් ද, කර්මවිපාකයෙන් ද යි කියා දශප්‍රකාරයෙකින් කිපෙන්නාහ.¹ ඒ දශප්‍රකාරයන් අතුරෙන් කර්මවිපාකය හැර ශිතෝෂ්ණාදී යම් නවවිධකාරණ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ නවවිධකාරණයෝ ඉකුත් වූ අතීතයෙහි නො උපදනාහ. අසම්ප්‍රාප්ත වූ අනාගතයෙහිත් නො උපදනාහ. මේ වර්තමාන වූ භවයෙහි ම උපදනාහු ය. එහෙයින් 'සියලු ම දුක්ඛවෙදනාවෝ කර්මයෙන් ම සම්භව වන්නාහු ය' යි කියා නො කිය යුත්තාහ. """""""""""""" """" """"

"මහරජානෙනි, කිපෙන්නා වූ පිත ශීතයෙන් ද, උෂ්ණයෙන් ද, විෂමභෝජනයෙන් ද යි කියා ත්‍රිවිධාකාරයකින් කිපෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, කිපෙන්නා වූ සෙම ශීතයෙන් ද, උෂ්ණයෙන් ද, ආහාරපානයෙන් ද යන ත්‍රිවිධාකාරයෙන් කිපෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් වාතයෙක් ඇද් ද, යම් පිතක් ඇද් ද, යම් සෙමක් ඇද් ද, ඒ ඒ කිපීම්වලින් කිපී මිශ්‍ර ව තමතමන්ගේ ස්වකීය ස්වකීය වෙදනාවට අදින්නේ ය. මහරජානෙනි, උතුපරිණාමජ වූ වෙදනාව සෘතු පිරිනැමීමෙන් උපදනේ ය. විසමපරිහාරජ වූ වෙදනාව විෂමාහාරයෙන් උපදනේ ය. මහරජානෙනි, ඔපක්කමික වූ වෙදනාව පරොපක්කමික වූ ක්‍රියාවෙන් වීමත් ඇත. පූර්වකර්ම විපාකයෙන් වීමත් ඇත. කර්මවිපාකජ වූ වෙදනාව පූර්ව කළ කර්මයෙන් ම උපදනේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ වනාහි කර්මවිපාක වූ ආබාධ ඉතා මඳ ය. අවශෙෂ වූ ආබාධ ඉතා බොහෝ ය. ඒ අනෙකප්‍රකාර වූ ආබාධයෙහි විභාග නො දන්නා බාලයෝ 'සියලු ම ආබාධයෝ කර්මවිපාකජ ම ය' යි කියා වාතාබාධාදි සත ඉක්මවන්නාහු ය. ඒ කර්මය බුද්ධඥනය හැර සෙසු ඥනයකින් නියම කර ගන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයතෙම

¹ කිපෙන්නේ ය

සකලිකාවෙන් වදිනා ලද්දේ වේ ද, ඒ දුක්ඛවේදනාව වාතසමුට්ඨානය ද නො වන්නේ ය. පිත්ත සමුට්ඨානය ද නො වන්නේ ය. ශ්ලේෂ්මායෙන් පැමිණියේත් නො වන්නේ ය. සන්නිපාතිකයකුත් නො වන්නේ ය. උතුපරිණාමජයකුත් නො වන්නේ ය. විසමපරිහාරජයකුත් නො වන්නේ ය. කර්මවිපාකජයකුත් නො වන්නේ ය. පරොපක්‍රමයෙන් වූ ඔපක්කමිකය ම ය.

මහරජානෙනි, දෙවදන්තතෙම වනාහි සෙරිවාණිජජාතකයෙහි පටන් බොහෝ සියදහස් ගණන් ජාතියෙහි තථාගතයන් වහන්සේ (149) කෙරෙහි වෛර බැඳ ආයේ ය. ඒ දෙවදන්තතෙම මෙසමයෙහි ඒ වෛරයෙන් යෙදී බුදුන්ගේ නැකමත් ගුරුකමත් බුදුකමත් නො සලකා ‘බුදුන් මා බුද්ධරාජාය ගණිමි’ යි සිතා නොයෙක් ව්‍යායාම කෙරෙමින් ගිජ්ඣකුටපර්වතය පස්සෙන් තෙමේ ම සොරා නැඟී ගොස් මහත් වූ ඇත්බඳකටත් වඩා ගරුතර ගලක් යන්ත්‍ර මාරුවකින් ගෙන ඒ ගල¹ සක්මන් කරණ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ මස්තකයෙහි හෙලා මරමි සිතා මුද ඇද හෙලී ය. එකල බිමින් වෙනින් මහගල් දෙකක් උස් ව අවුත් ඒ ගල තථාගතයන් වහන්සේ කරා නො පැමිණි කල්හි ම පිළිගත්තාහු ය. ඔවුන්ගේ වැදීමෙන් ගල් පතුරක් බිඳී ඉගිළ අවුත් බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටී ඉදුනු කෝවක්කාඵලයක් මෙන් ලේ උපදවා ලී ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට උපන්නා වූ මේ වේදනාතොම කර්මවිපාකයෙන් නො ව අනුන්ගේ ක්‍රියාවකින් උපදනා ලද්දී ය. එයින් මත්තෙහි අනික් වේදනාවක් නැත්තේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂේත්‍රය නපුරු බැවින් හෝ බිජු නපුරු බැවින් හෝ බීජසංඛ්‍යාත වූ වී යහපත් සේ සම්භව නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ වේදනාතොම කර්මවිපාකයෙන් නො ව අන්‍ය වූ ක්‍රියාවෙන් උපදනා ලද්දී ය. එයින් මත්තෙහි අනික් වේදනාවක් නැත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ඇතුළුව මන්දග්නි ආදීහු නපුරු බැවින් හෝ ආහාරය නපුරු බැවින් හෝ භෝජනය විෂමයට යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කර්ම විපාකයෙන් නො ව අන්‍ය වූ ක්‍රියාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ වේදනාතොම උපදනා ලද්දී ය. එයින් මත්තෙහි අනික් වේදනාවක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කර්මවිපාකජ වූ දුක්ඛවේදනාවක් නැත්තේ ය. විෂමපරිහාරජ වූ වේදනාවකුත් නැත්තේ ය. වාතසමුට්ඨානාදී අවගෙෂසමුට්ඨාන සයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දුක්ඛවේදනාව උපදනේ ය. ඒ දුක්ඛවේදනායෙන් ද වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ජීවිතයෙන් තොර කරන්නට සමස්ත ලොකයෙහි කිසිවෙක්² නො හැක්කේ ය. මහරජානෙනි, මේ ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, පඨවිධාතු යන සතරින් උපන්නා වූ ශරීරයෙහි ඉෂ්ටශුභාශුභ වේදනාවෝ නිපතිත වන්නාහ.

¹ කුලාව
² කිසිවෙකුට

මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි අහස්හි දමන ලද කැටය මහාපෘථිවියෙහි වැටෙන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ කැටයතෙම පූර්ව කළ කර්මයෙන් මහාපෘථිවියෙහි වැටෙන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, යම් හෙතුවකින් මහාපෘථිවිතොම කුසලාකුශලවිපාකය විඳින්නේ වේ ද, එබඳු වූ හෙතුවෙක් මහපොළොවෙහි නැත්තේ ය. ස්වාමීනි, වර්තමාන වූ අකර්මක හෙතුවෙන් ඒ කැටයතෙම මහාපෘථිවියෙහි වැටෙන්නේ ය” යි කීහ. “එසේ වී නම්, මහරජානෙනි, මහාපෘථිවිය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ දත යුත්තේ ය. යම් සේ කැටයතෙම පූර්ව අකෘත කර්මයෙන් මහාපෘථිවියෙහි වැටෙන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්ව අකෘතකර්මයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පාදයෙහි සකලිකාව වැටෙන ලද්දී ය. මහරජානෙනි, මෙහි වනාහි මනුෂ්‍යයෝ මහා පෘථිවිය බිඳින්නාහු ය. සාරන්තාහු ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මනුෂ්‍යයෝ පූර්ව කළ කර්මයෙන් (150) මහාපෘථිවිය බිඳින්නාහු ද? සාරන්තාහු ද” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ සකලිකාවක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටෙන ලද්දී ද, ඒ සකලිකාතොම පූර්වයෙහි කළ කර්මයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පාදයෙහි වැටෙන ලද නො වන්නීය.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට යම් ලොහිතපක්ඛන්දිකාබාධයක් උපන්නේ වේ ද, ඒ ආබාධයතෙම පූර්ව කළ කර්මයෙකින් නො උපන්නේ ය. සන්නිපාතිකයෙන් උපන්නේ ය.¹ මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට යම්කිසි කායිකාබාධ කෙනෙක් උපදනා ලද්දහු ද, එ ආබාධයෝ පෙර කර්මයකින් නො උපන්නාහ. වාතාදි මේ සමුච්චානයන් සදෙන අතුරෙන් එක්තරා සමුච්චානයකින් උපදනා ලද්දහ. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සද්දහස්සත්සියදෙසැටසූත්‍රසමූහකෙනෙකුන් ප්‍රචරලාඤ්ජනය කොට තැබුවා වූ සංයුත්සඟියෙහි නිර්ගාථකසූත්‍රය හෙයින් වෙය්‍යාකරණ නම් වූ මොළියසිවක නම් සූත්‍රයෙහි වදරණ ලද්දේ ය.

‘සිවක නම් පරිබ්‍රාජකයානෙනි, මේ ලොකයෙහි පිත්තසමුච්චාන වූත් සමහර දුක්ඛවෙදනා කෙනෙක් උපදනාහු ය. ‘සිවකයෙනි, යම් ප්‍රකාරයකින් මේ ලොකයෙහි පිත්තසමුච්චාන වූ සමහර දුක්ඛවෙදනා කෙනෙක් උපදනාහු ය යි මෙම කාරණය තමා විසින් ම ත් දත යුත්තේ ය.’ ‘සිවකයෙනි, යම් ප්‍රකාරයකින් මේ ලොකයෙහි පිත්තසමුච්චාන වූ සමහර දුක්ඛවෙදනා කෙනෙක් උපදනාහු ය’ යි කියා මෙම කාරණය ලොකයා විසින් සැබෑ කොට සම්මත කරණ ලද්දේ ය. සිවකයෙනි, ඒ දුක්ඛ වෙදනායෙහි මේ ලෝවැසි පුද්ගලතෙම යම් කිසි සැපක් හෝ දුකක් හෝ, දුක්සැප

¹ නො උපදවන්නේ ය

නො වන උපෙක්ෂාවක් හෝ විඳින්නේ වේ ද, ඒ සියල්ල ම පූර්වයෙහි කරණ ලද කුශලාකුශලකර්මහේතුව ම ය යි කියා මෙබඳු දෘෂ්ටියක් ඇත්තා වූ මෙබඳු වාදයක් ඇත්තා වූ යම් ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ මහණබමුණෝ යම් කාරණයක් තමන් විසිනුත් දන්නා ලද ද, ඒ කාරණාවක් දැනදන ම ඉක්ම වන්නාහු ය. යම් කාරණයක් ලොකයෙහි සැබෑව යි කියා දන්නා ලද ද, ඒ කාරණයත් ඉක්මවන්නාහු ය. එහෙයින් ඒ ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන්ගේ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය' යි කියමි. 'සීවකයෙනි, මේ ලොකයෙහි ඇතැම් සෙම්හසමුට්ඨාන වූ දුක්ඛවේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. සීවකයෙනි, සමහර වාතසමුට්ඨාන වූත් වේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. සීවකයෙනි, සමහර සන්නිපාතික වේදනා කෙනෙකුත් උපදනාහ. සීවකයෙනි, ඇතැම් උතුරුණාමජ වූත් වේදනා කෙනෙක් උපදනාහ. සීවකයෙනි, විසමපරිහරජ වූත් ඇතැම් වේදනාකෙනෙක් උපදනාහ. සීවකයෙනි, පරොක්කමික වූත් ඇතැම් වේදනාකෙනෙක් උපදනාහ. සීවකයෙනි, මේ ලොකයෙහි කර්මාවිපාකජ වූත් ඇතැම් දුක්ඛවේදනාකෙනෙක් උපදනාහු ය. සීවකයෙනි, මේ ලොකයෙහි යම් ප්‍රකාරයකින් කර්මවිපාකජ වූ ඇතැම් වේදනාකෙනෙක් උපදින්නාහු ය' යි කියා මෙම කාරණය තමා විසිනුත් දන යුත්තේ ය. 'සීවකයෙනි, මේ ලොකයෙහි යම් ප්‍රකාරයකින් (151) කර්මවිපාකජ වූත් ඇතැම් වේදනා කෙනෙක් උපදින්නාහු ය" යි කියා මෙම කාරණය ලොකයා විසිනුත් සැබෑ කොට දන්නා ලද්දේ ය. 'සීවකයෙනි, ඒ දුක්ඛවේදනායෙහි මේ පුරුෂපුද්ගලතෙම යම් කිසි සැපතක් හෝ දුක්ක් හෝ දුක්සැප නො වන්නා වූ උපෙක්ෂාවක් හෝ විඳින්නේ වේ ද, ඒ සියල්ල ම පූර්වයෙහි කළ කුශලාකුශලහේතුව ම ය' යි කියා මෙබඳු වූ වාදයක් ඇත්තා වූ මෙබඳු වූ දෘෂ්ටියක් ඇත්තා වූ යම් ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ මහණබමුණෝ යම් වේදනාවක් තමා විසිනුත් දන්නා ලද ද, ඒ කාරණයත් ඉක්මවීමෙන් අනිධාවනය කරන්නාහු ය. යම් දුක්ඛවේදනාකාරණයක් ලොකයෙහිත් සත්‍යසම්මත වී ද, ඒ කාරණයත් ඉක්මවන්නාහු ය. එසේ හෙයින් ඒ මහණබමුණන්ගේ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය යි කියමි' යි මෙසේ මේ සූත්‍රය නිමවා වදළ කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මොළිය සීවක නම් සන්නාසියා 'ස්වාමීනි, ඒ දෘෂ්ටිවාදීහු කුමක් දැනිද් ද? කට්ට ආවක් ම කියන්නාහ. ස්වාමීනි, ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටිය හැරවීම්. මෙවක් පටන් ලොවුතුරා බුදුන් සරණ යෙමි' යි කියා තුණුරුවන් සරණ ගියේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙන් ද සියලු ම දුක්ඛවේදනාවෝ කර්මවිපාකජ නො වන්නාහ. මහරජානෙනි, කර්මක්ෂය කළා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියලු ම අකුශලකර්මයන් නසා සර්වඥතාඥනයට පැමිණිසේකැ යි කියා අප කී මේ කාරණය මෙපරිද්දෙන් ම සිත්හි ධරා ගනුව" යි වදළසේක.

මෙසේ "ඉදින් බුදුරජානන් වහන්සේ සියලු ම අකුශලකර්මයන් නසා බුදු වූ සේක් වූ නම්, "ශ්‍රීපතුලෙහි ගල්පතුර වැදීමෙන් දුක්ඛවේදනා උපන්නේ ය' යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. එපවත් සැබෑ වී නම්, 'සියලු ම අකුසල් නසා බුදු වූසේකැ' යි කියන වචනය බොරු වන්නේ ය" යි කියා මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය විවාළ කල්හි "මහරජානෙනි, සියලු ම අකුශලකර්මයන් නසා බුදු වූ කාරණයත් සැබෑ ම ය. අකර්මක

වූ පරොපක්‍රමයකින් ශ්‍රීපතුලෙහි ගල්පතුර වැදීමෙන් වෙහෙස උපන් කාරණයන් සැබෑ ම ය” යි කියා නොයෙක් කාරණායෙන් අඟවා වදල කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදල මේ කාරණය මෙපරිද්දෙන් ම මමත් පිළිගත්තෙමි” යි කීහ.

කර්මක්ෂයප්‍රශ්නය නිමි.

විවෙකගුණප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳු රජ්ජුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේගේ යම්කිසි කට යුතු කෘත්‍යයෙක් ඇත් නම්, ඒ සියල්ල ම බොධිමූලයෙහි දී ම නිෂ්ඨා කරණ ලද්දේ ය. තථාගතයන් වහන්සේට මත්තෙහි කළ මනා කට යුත්තක් හෝ කරණ ලද කර්මයාගේ පුරුදු කිරීමක් හෝ නැතැ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. මේ තුන් මාසයක් මුළුලෙහි පාරිලෙයාවනයෙහි විවෙකයෙන් වැඩහුන් කාරණයක් දක්නා ලැබෙයි. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේගේ යම් කිසි කට යුතු කෘත්‍යයෙක් ඇද් ද, ඒ සියල්ල ම බොධිමූලයෙහි දී ම (152) නිෂ්ඨා කරණ ලද්දේ වී නම්, තථාගතයන් වහන්සේගේ නැවත ඉතිරි කට යුත්තක් හෝ කරණ ලද කෘත්‍යයාගේ පුරුදු කිරීමක් හෝ නැත්තේ වී නම්, එහෙයින් තුන් මාසයක් විවෙක වූසේකැ” යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තුන්මාසයක් විවෙක වූසේක් නම්, එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේගේ යම්කිසි කට යුතු කෘත්‍යයෙක් ඇද් ද? ඒ සියල්ලම බොධිමූලයෙහි දී ම නිෂ්ඨා කරණ ලද යි කියන්නා වූ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. සියලු ම කට යුතු කොට නිමවන ලද්ද වූ තථාගතයන් වහන්සේට නැවත විවෙක වීමක් නැත්තේ ය. කරන්ට කට යුතු ඇත්තා හට ම විවෙකය වුව මනා වන්නේ ය. ව්‍යාධියක් ඇත්තාහට බෙහෙත් කට යුතු වන්නේ ය. ව්‍යාධියක් නැත්තාහට බෙහෙතින් කම් කිම් ද? ක්ෂුධාවෙන් පීඩිතයාහට ම භෝජනයෙන් කට යුතු ඉවත්තේ ය. ක්ෂුධාග්නියක් නැත්තාහට භෝජනයෙන් කම් කිම් ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එපරිද්දෙන් ම කෘතකරණයයාහට විවෙකවනක් නැත්තේ ය. සකරණියයාහට ම පටිසල්ලාන නම් විවෙකය වුව මනා වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය තෙමේත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් කට යුතු වූ යම් කිසි කෘත්‍යයෙක් ඇද් ද? ඒ සියල්ල ම බොධිමූලයෙහි දී ම නිෂ්ඨා කරණ¹ ලද්දේ ය. තථාගතයන්

¹ නිෂ්ඨාවන

වහන්සේ විසින් මත්තෙහි කළ මනා කට යුක්තක් හෝ කරණ ලද කර්මයාගේ පුරුදු කිරීමක් හෝ නැත්තේ ය. එසේ වුවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුන්මාසයක් පතිසල්ලීන ව වැඩ හුන් සේක. මහරජානෙනි, විවෙක ව සර්වඥතාඥනයට පැමිණියාහු ය. ඒ සර්වඥයෝ ඒ සුකෘතගුණය සිහි කරන්නාහු විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන්ගේ සමීපයෙන් ලබන ලද වරප්‍රසාද ඇත්තා වූ පුරුෂයෙක්තෙම ලබන ලද හොඟ ඇත්තේ ඒ සුකෘතගුණය සිහි කෙරෙමින් නැවැත නැවැතත් රජහට උපස්ථානයට එන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලා විවෙක ව සර්වඥතාඥනයට පැමිණියාහු ය. ඒ තථාගතයන් වහන්සේලා ඒ සුකෘත ගුණය සිහි කෙරෙමින් විවෙකය සෙවනය කරන්නාහුය. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ රොගාකූර වූ එහෙයින් ම දුෂිත වූ බලවත් ගිලන්කම් ඇත්තා වූ පුරුෂයෙක්තෙම වෛද්‍යාවාර්යයකු සෙවනය කොට සුවයට පැමිණියේ සුකෘතගුණය සිහි කෙරෙමින් නැවැත නැවැතත් වෛද්‍යාවාර්යයා සෙවනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියලු ම තථාගතයෝ විවෙක වත් පුරා සර්වඥතාඥනයට පැමිණියාහු ය. ඒ සර්වඥවරයෝ ඒ සුකෘතගුණය සිහි කෙරෙමින් විවෙකය සෙවනය කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් ගුණධර්ම කෙනෙකුත් දක්නා වූ තථාගතයෝ විවෙකය සෙවනය කෙරෙද්දී, ඒ මේ විවෙකගුණයෝ වනාහි විසිආටවැදැරුම් වන්නාහ.

“කතමෙ අට්ඨවීසති? ඉධ මහාරාජ, පටිසල්ලානං පටිසල්ලීය මානං රක්ඛති. ආයුං වඩ්ඤති. බලං දෙති. වජ්ජං පිදහති. අයසමපනෙති. (153) යසමුපනෙති. අරතීං විනොදෙති. රතිමුපදහති. භයමපනෙති. වෙසරජ්ජං කරොති. කොසජ්ජමපනෙති. විරියමහිජනෙති. රාගමපනෙති. දෙසමපනෙති. මොහමපනෙති. මානං නිහන්ති. විතක්කං භඤ්ජති. විත්තං එකග්ගං කරොති. මානසං සෙනහයති. භාසං ජනෙති. ගරුකං කරොති. ලාභමුප්පාදයති. නමස්සියං කරොති. පීතීං පාපෙති. පාමොජ්ජං කරොති. සඛ්ඛාරා නං සභාවං දස්සයති. භවට්ඨසන්ධිං උග්ඝාටෙති. සබ්බසා මඤ්ඤං දෙති. ඉමෙ බො මහාරාජ, අට්ඨවීසති පටිසල්ලාන ගුණා, යෙ ගුණෙ සමනුපස්සන්තා තථාගතා පටිසල්ලානං සෙවන්ති”.

“ඒ විසිආටගුණය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි විවෙකයතෙම විවෙක වඩන්නවුන් රක්ෂා කරන්නේ ය. ආයු වඩන්නේ ය. ශරීරබලය දෙන්නේ ය. වරද වසන්නේ ය. අයස දුරු කරන්නේ ය. යසස ලං කරන්නේ ය. ශාසනයෙහි අරතිය දුරු කරන්නේ ය. ශාසනආලයෙහි පිහිටුවන්නේ ය. භය දුරු කරන්නේ ය. විශාරද කරන්නේ ය. කුසිතබව පහ කරන්නේ ය. වීර්ය උපදවන්නේ ය. රාගය පහ කරන්නේ ය. ද්වේෂය පහ කරන්නේ ය. මොහය පහ කරන්නේ ය. මානය නසන්නේ ය. විතර්කය මර්දනය කරන්නේ ය. සිත එකඟ කරන්නේ ය. මානස පිණවන්නේ ය. සතුටු උපදවන්නේ ය. ලොකයා හට මහත් කරන්නේ ය. ලාභය

උපදවන්නේ ය. ලොකයාගේ නමස්කාරය කරවන්නේ ය. විත්තප්‍රීතියට පමුණුවන්නේ ය. ප්‍රමොදාය කරන්නේ ය. සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍ය ස්වභාවය දක්වන්නේ ය. ස්ඵර්වභව ප්‍රතිසන්ධිය නසන්නේ ය. සියලු ම ශ්‍රාමණ්‍යගුණය ගෙන දෙන්නේ ය. මහරජනෙනි, තථාගතයෝ යම් ගුණධර්ම කෙනෙකුන් දකිමින් විවෙකය සේවනය කෙරෙද් ද, ඒ මේ විවෙකගුණයෝ විසිආටවැදැරුම් වන්නාහ. මහරජනෙනි, එතෙකුදු වුවත් නිර්වාණසූපය හා සමාපත්තිරතිය අනුභව කරණු කැමැත්තා වූ තථාගතයන් වහන්සේලා විවෙකගුණය සේවනය කරන්නාහු ය. මහරජනෙනි, නිමවන ලද විත්තසංකල්පනා ඇත්තා වූ තථාගතයන් වහන්සේලා සතරකාරණයකින් විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. කවර සතර කාරණයකින් ද? යත්:- මහරජනෙනි, තථාගතයෝ විහාරචාසුව පිණිසත් විවෙකය සේවනය කරන්නාහ, නිරවද්‍යගුණබහුලතාව පිණිසත් තථාගතයෝ විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. සියලු ආර්යවීරී හෙයින් තථාගතයන් වහන්සේලා විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. සියලු ම අනන්තබුදුවරයන් විසින් ස්තුති ප්‍රශංසා වර්ණිත ප්‍රශස්ත කරණ ලද හෙයින් තථාගතයන් වහන්සේලා විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. මහරජනෙනි, මේ සතර කාරණයෙන් තථාගතයෝ විවෙකය සේවනය කරන්නාහු ය. මහරජනෙනි, මෙසේ වනාහි තථාගතයෝ විවෙකය සේවනය කරන්නාහ. කට යුතු ඇති බැවින් සෙවනය කරන්නේත් නො වෙයි. කරණ ලද කට යුතු පුරුදු කරණ පිණිස සේවනය කරන්නේත් නො වෙයි. එසේ වුවත් ගුණ විශෙෂය දක්නා බැවින් තථාගතයන් වහන්සේලා පතිසල්ලාන නම් විවෙකගුණය සේවනය කර වදාරණසේක්ලා ය” යි කීසේක.

(154) මෙසේ ඉදින් බුදුරජානන් වහන්සේ බෝමුල දී ම සියලු ම කට යුතු නිමවා වදල බව සැබෑ වී නම්, ‘තුන් මාසයක් විවෙකවත් පිරූ සේකැ’ යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. ඒ බව සැබෑ වී නම්, ‘බෝමුල දී ම සියලු ම කට යුතු නිමවා වදලසේකැ’ යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය යි කියා උභයෝකාටික ප්‍රශ්නය විවාල රජහට ඒ කාරණා දෙක ම සැබෑ කොට වදල කල්හි අභිප්‍රසන්න ව මිලිඳු මහරජානෝ “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදල මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම ‘මමත් පිළිගත්තෙමි’ යි කීහ.

විවෙකගුණප්‍රශ්නය නිමි.

ත්‍රිමාසායුෂ්‍ය පරිච්ඡේදප්‍රශ්නය

නැවැතත් මිලිඳුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පරිනිර්වාණසුත්‍රයෙහි ‘ආනන්දයෙනි, තථාගතයන් විසින් සතරසාද්ධිපාදයෝ සිත්හි ලා වඩන ලද්දහු ය. නැවත නැවතත් බහුලිකාත කරණ ලද්දහු ය. යොදන ලද යානාවක් මෙන් පුරුදු කරණ ලද්දහු ය. ප්‍රතිෂ්ඨාධාර වූ

ගෘහවාස්තුවක් මෙන් කරණ ලද්දහු ය. නැවත නැවතත් උපදවන ලද්දහු ය. යහපත් කොට පුරුදු කරණ ලද්දහු ය. මනා කොට ම පටන් ගන්නා ලද්දහු ය. ආනන්දයෙනි, ත්වාගතතෙමේ කැමැත්තේ වී නම් කල්පයක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද එම සූත්‍රයෙහි දී ම මාර්ද්ව්‍යපුත්‍රයාහට 'එම්බල මාරය, තෝ ත්වාගතයානන්ගේ පිරිනිවන් පැමට උත්සාහ නො කරව. ත්වාගතයෝ වූ කලී 'මෙයින් තුන් මාසයක්හුගේ ඇවෑමෙන් පිරිනිවන් පාන්නාහ' යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ආනන්දයෙනි, ත්වාගතයන් විසින් වනාහි සතරසෘද්ධිපාදයෝ භාවිත බහුලීකෘත වශයෙන් පුරුදු කරණ ලද්දහු ය. ආනන්දයෙනි, 'ත්වාගතතෙමේ කැමැත්තේ වී නම් කල්පයක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය' යි කියා වදාළ වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් තුන් මාසපරිච්ඡේදය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ත්වාගතයන් වහන්සේ විසින් 'මෙයින් තුන් මාසයක්හුගේ ඇවෑමෙන් ත්වාගතතෙමේ පිරිනිවන් පාන්නේ ය' යි කියා වදාරණ ලද වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'ආනන්දයෙනි, ත්වාගතයන් විසින් සතර සෘද්ධිපාදයෝ භාවිත බහුලීකෘත කරණ ලද්දහු ය. ආනන්දයෙනි, 'ත්වාගතතෙමේ කැමැත්තේ වී නම් කපක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය' යි කියා වදාළ වචනය බොරු වන්නේ ය. ත්වාගතයන් වන්නසේලාගේ අකාරණයෙහි ගර්ජනාවෙක් නැත්තේ ය. භාග්‍යවත් වූ බුදුවරයෝ නො සිස්වචන ඇත්තාහ. සත්‍යවචන ඇත්තාහ, දෙබස් නො වන වචන ඇත්තාහු ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය තෙමේත් අතිගම්භීර වන්නේ ය. අතිසියුම් වන්නේ ය. නො සිතිය හැක්කේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වන්නසේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ දෘෂ්ටිසමූහය බිඳ හැර වදාළ මැනැව. එකාන්තයෙන් නියම කොට තබා වදාළ මැනැව. පරවාදයන් බිඳහැර වදාළ මැනැවැ" යි කීහ.

(155) "මහරජානෙනි, සුගත ත්වාගත වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ආනන්දයෙනි, සිතු පැතු තාක් සකලසමෘද්ධීන් සිද්ධ කරන හෙයින් සෘද්ධි නම් වූ ඡන්දිද්ධිය වීරිසිද්ධිය, විත්තිද්ධිය, විමංසිද්ධිය යන සතරසෘද්ධිපාදධර්මයෝ ත්වාගතයන් විසින් භාවිත කරණ ලද්දහු ය. බහුලීකෘත කරණ ලද්දහු ය. නැගී යන්ට සෑදූ යානාවක් මෙන් කරණ ලද්දහු ය. සර්වොපද්‍රවදෙෂ පහ කළ ගෘහවාස්තුවක් මෙන් කරණ ලද්දහු ය. අනු ව ම සිටින ලද්දහු ය. පුරුදු කරණ ලද්දහු ය. මනා කොට පටන් ගන්නා ලද්දහු ය. ආනන්දයෙනි, ත්වාගතතෙමේ කැමැත්තේ වී නම් කල්පයක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය' යි කියා මෙම කාරණයන් වදාරණ ලද්දේ ය. 'නිවන්පුර යෙමි' යි කියා තුන්මාස පරිච්ඡේදයන් වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ වදාළ කල්පය වනාහි තමන් වහන්සේගේ මනුෂ්‍යායුෂ්කල්පය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ත්වාගතබලය කීර්තනය කෙරෙමින් මෙසේ නො වදාළසේක. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෘද්ධිබලය දක්වා වදාරමින් 'ආනන්දයෙනි, ත්වාගතයන් විසින් සතරසෘද්ධිපාදයෝ භාවිත කරණ ලද්දහු ය. (යනාදීන්) කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය' යි කියා මෙසේ වදාරණ ලද්දේ ය.

මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන්ගේ ශීඝ්‍ර ගමන් ඇත්තා වූ වාතයට බඳු වූ ජව ඇති ආජානීයඅශ්වයෙක් ඇති වන්නේ වී නම්, රජ්ජුරුවෝ ඒ අශ්වයාගේ ජවබලය කියමින් නිගමග්‍රාමිකජනපද යොධහට බලප්‍රධානික බ්‍රාහ්මණ ගෘහපතික අමාත්‍යජනමධ්‍යයෙහි 'පින්වත්නි, මාගේ මෙ උ මී අශ්වතෙම කැමැත්තේ වී නම්, සමුද්‍රජලය කෙළවර කොට සියලු පෘථිවියෙහි හැසිර ඇසිල්ලෙකින් ම මෙහි එන්නේ ය' යි කියා මෙසේ කියන්නේ වී නම්, ඒ ශීඝ්‍ර වූ ජවගතිය ඒ පිරිසට නො ම දක්වන්නේ ය. ඒ අශ්වයාගේ ද ශීඝ්‍ර වූ ජවය ඇත්තේ ය. ඒ අශ්වතෙම ක්ෂණමාත්‍රයෙකින් ම සමුද්‍රජලය පර්යන්ත කොට පෘථිවියෙහි හැසිරෙන්නට සමර්ථ ද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ සෘද්ධිබලය දක්වා වදරමින් මෙසේ වදළසේක. ඒ වදළ වචනයක් ත්‍රිවිද්‍යාධර වූ ඡඩහිඤ්ධර වූ මහ රහතන් වහන්සේලාගේ ද නිර්මල ක්ෂීණාශ්‍රව වූ මහාසංඝයා වහන්සේගේ ද දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යයන්ගේ ද මධ්‍යයෙහි වැඩහිඳ,

තථාගතස්ස ඛො ආනඤ චත්තාරො ඉද්ධිපාද භාවිතාබ්‍රුලීකතා යානීකථා වස්සුකථා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා ආකංඛමානො වෙ ආනඤ, තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා.

යන මේ තෙපුල වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ එබඳු වූ සෘද්ධිබලයක් ඇත්තේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෘද්ධිබලයෙන් කල්පයක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ වැඩ සිටින්නට සමර්ථ වන සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ සෘද්ධිබලය ඒ සන්රාමර පිරිසට නො දැක්කුසේක. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියලු ම භවයන්ගෙන් ප්‍රයෝජන නො කැමැතියේක. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් සියලු ම භවයෝ නින්ද කොට හරණ ලද්දහු ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේය:-¹

'සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අප්පමත්තකො'පි ගුථො දුග්ගජ්ඣා හොති, එවමෙව ඛො අහං භික්ඛවෙ අප්පමත්තකම්පි භව න වණ්ණෙමි, අන්තමසො අච්ඡරාසංඝාතමත්තම්පි.'

(156) යනුවෙන් "මහරජානෙනි, යම් සේ අල්පමාත්‍ර වූත් ගුථය දුර්ගන්ධ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මම වනාහි යටත් පිරිසෙයින් අසුරුසනක් පමණවත් මදකුත් භවය වර්ණනා නො කරමි' යි කියා වදළසේක. කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියලු ම භව ගති චතුර්විධ සත්වයොනි අසුවි සම ව දැක සෘද්ධිබලය පිණිස භවයෙහි ඡන්දරාගය කර වදරණ සේක් ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීනි" කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් සන්රාමර ලොකස්වාමී වූ අප

¹ වදරණලද්දේ ය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෘද්ධියගේ බලය කීර්තනය කර වදාරමින් මෙබඳු අසදාශ වූ සර්වඥසිංහනාදය කර වදලසේක. මෙසේ ‘ඉදින් ආනන්දය, තථාගතතෙමේ කැමැති නම් කල්පයක් හෝ කපින් අර්ධයක් හෝ සිටින්නේ ය’ යි වදල වචනය බොරු වන්නේ ය” යි කියා මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය විවාල කල ඒ කාරණා දෙක ම සැබෑ කොට සර්වඥ අභිප්‍රාය අගවා වදල කල්හි රජ්ජුරුවෝ අතිප්‍රසන්න ව “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹවහ්නසේ වදල මේ කාරණය ‘මමත් එසේ ම පිළිගත්තෙමි’” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

ත්‍රිමාසායුූ පරිච්ඡේද ප්‍රශ්නය නිමි.

පරමබෞද්ධාගමධාරී සත්පුරුෂජනයන් හා
මිථ්‍යාදෘෂ්ටිත්ගේ මෙණ්ඩකයුද්ධයක් මෙන් බලවත් වූ
වාදයෙන් යුක්ත බැවින් මෙණ්ඩකප්‍රශ්න නම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්ම-
දසයෙහි ප්‍රථමවර්ගය නිමියේ ය.

සික්ධාසමුහනන ප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම සියල්ල දැන ම ධර්මදෙශනා කෙරෙමි, නො දැන දෙශනා නො කෙරෙමි’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද විනයප්‍රඥප්තියෙහි ‘ආනන්දයෙනි, සංඝතෙමේ කැමැත්තේ වී නම්, මාගේ ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයන් සමුහනනය කෙරේව’ යි කියා මෙසේ වදාරණ ලද්දේ ය. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපද නපුරු කොට පණවන ලද්දහු ද? නොහොත් අකාරණයෙහි නො දැන පණවා වදාරණ ලද්දහු ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් තමන් වහන්සේ ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයන් උද්ධරණය කරවා වදාරණසේක. එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අභිඤ්ඤෙයාහං භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි නො අනභිඤ්ඤාය’ කියා මේ පාලිය වදාරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘ආකංඛමානො ආනන්ද, සංඝො මමච්චයෙන බුද්දනු බුද්දකානි සික්ඛාපදානි සමුහන්තු’ ය යි කියා යම් වදල (157) වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් විනයප්‍රඥප්තියෙහි ලා ‘ආනන්දයෙනි, සංඝතෙමේ කැමැත්තේ වී නම්, මාගේ ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂා පදයන් නො රැක හරිව’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘මහණෙනි, මම දැනදැන ම ධර්මය දෙශනා කෙරෙමි. නො දැන ධර්මය දෙශනා නො කෙරෙමි’ යි කියා

වදළ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයතෙම ඉතා සියුම් වන්නේ ය. අති සුක්ෂ්ම වන්නේ ය. ගම්හීර වන්නේ ය. අතිගම්හීර වන්නේ ය. සිතින් සිතාලිය නො හැක්කේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයෙහි ලා නුඹ වහන්සේගේ ප්‍රඥාබලවිස්ථාරය දක්වා වදළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම සියල්ල දැන ගෙන ම බණ කියමි. නො දැන නො කියමි’ යි කියා මෙම වචනයක් වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත විනයප්‍රඥප්තියෙහින් ‘ආනන්දයෙනි, සංඝතෙමේ කැමැත්තේ වී නම්, මාගේ ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපද උගුළුවා හරිව’ යි කියාත් මෙසේ වදරණ ලද්දේ ම ය. මහරජානෙනි, ඒ වචනය වනාහි තථාගතයන් වහන්සේ ‘මා විසින් එපා කරවනු ලබන්නා වූ මාගේ ශ්‍රාවකයෝ මා ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයන් හරිද්දෝ හෝ? නොහොත් ගණිද්දෝ හෝ?’ යි කියා හික්ෂුන් පරීක්ෂාකර වදරමින් වදළසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ වක්‍රවර්ති මහරජානෝ තමන්ගේ පුත්‍රයන්ට මෙසේ කියන්නාහ:-

‘දරුවෙනි, මේ වනාහි මුළු මහත් දඹදිව මහජනපදය සියලු දිසාවෙන් මහාසාගරය කෙළවර කොට ඇත්තේ ය. දරුවෙනි, එපමණ වූ බලයකින් දරන්නට දුෂ්කර වන්නේ ය. එහෙයින් දරුවෙනි, මැන අව මැනව. තෙපි මාගේ ඇවෑමෙන් අතිදුරස්ථ වූ ප්‍රත්‍යන්තමහාදෙශයන් හරුව’ යි කීහු වූ නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ රාජකුමාරවරු පියරජ්ජුරුවන් ඇවෑමෙන් සියලු ජනපදයන් තමන්ගේ හස්තප්‍රාප්ත වූ කල්හි ඒ සියලු ප්‍රත්‍යන්තදෙශයන් හරින්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, රජදරුවෝ ලුද්ධතරයෝ ය. රාජකුමාරයෝ රාජ්‍යලොභයෙන් ඊට වැඩියක් ජනපද ද්විගුණනිගුණයක් කඩා ගන්නාහු ය. කිමෙක් ද, ඒ කුමාරයෝ හස්තප්‍රාප්ත වූ ජනපද හරිද් ද?” මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ හික්ෂුන් පරීක්ෂාකර වදරමින් ‘ආනන්දයෙනි, සංඝතෙමේ කැමැත්තේ වී නම්, මාගේ ඇවෑමෙන් ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයන් උගුළුවා හරිව’ යි කියා මෙසේ වදළසේක.

“මහරජානෙනි, සියලු ම සංසාරදුඃඛයෙන් මිදීම පිණිස සර්වඥ පුත්‍රයන් වහන්සේලා ධර්මලොභයෙන් අතිකුන් ඉතිරි ශික්ෂාපද එසිය පණසක් රක්ෂා කළාහු ය. කිමෙක් ද, වනාහි ප්‍රකෘතියෙන් ම පණවා වදළ ශික්ෂාපද හරිණසේක්ලා ද?” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපද ය යි කියා යමක් වදළසේක් ද, මේ වදළ වචනයෙහි මේ ලොවැසිතෙම මුළා වූයේ ය කාංක්ෂා ඉපිද බලවත් වශයෙන් කාංක්ෂාවට පැමිණියේ ය. ඒ ක්ෂුද්‍රශික්ෂාපද කවරේ ද? අනුක්ෂුද්‍ර වූ ශික්ෂාපද කවරේ ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, දුෂ්කටය කුඩා ශික්ෂාපදය, දුර්භාමිතය අනුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදය. මේ (158) ශික්ෂාපද දෙක ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයෝ වන්නාහ. මහරජානෙනි, ධර්මසංගායනා

¹ හරිද්දයි කීහ

කළ මහාකාශ්‍යපස්ඵවිරාදී වූ පූර්වමහාථෙර සාමීන් වහන්සේලා විසිනුත් මෙහි කාංක්ෂා උපදවන ලද්දේ ය.¹ උන් වහන්සේලා විසිනුත් සද්ධර්මස්ථිතිය පිණිස කළ සංගීතියෙහි දීත් එකක් කොට තීන්දු නො කරණ ලද්දේ ය. කාලත්‍රයවර්තී වූ සියල්ල දත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මේ ප්‍රශ්නයතෙම අනාගත කාලයෙහි වැටහෙන ආකාරය දැක වදරණ ලද්දේ ය” යි කීසේක. “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥයන් වහන්සේ, නුඹ වහන්සේ දැක වදළසේක. බොහෝ කාලයක් සැඟවී තිබූ සර්වඥරහස අද දැන් ලොකයෙහි විවෘත කොට ප්‍රකාශ කර වදරණ ලද්දේ ය” යි කියා ස්තුති කළහ.

ශික්ෂාසමූහනන ප්‍රශ්නය නිමි.

ආචාර්යමුණ්ඩප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳු මහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දය, තථාගතයානන්ගේ ධර්මයෙහි ආචාර්යමුණ්ඩප්‍රශ්නයක් නැත්තේ ය’ යි කියා මේ වචනය වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත ද මධ්‍යමනිකායවරයෙහි වූ මාලුංකොවාද සූත්‍රයෙහි මාලුංකාපුත්‍ර නම් තෙරුන් වහන්සේ විසින් ‘ස්වාමීන් වහන්ස, ලොකයතෙම ශාශ්වතද? අශාශ්වත ද?’ යනාදීන් දෘෂ්ටිගතීකවශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරණ ලද්ද වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ දෘෂ්ටි ප්‍රකාශ කොට නො වදළසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය වනාහි අන්තදෙකක් ඇත්තේ ය. නො දැනීමෙන හෝ සැඟවීමෙන් හෝ එකාන්තනිශ්‍රීත වන්නේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දයෙහි, තථාගතයානන්ගේ ධර්මයෙහි ආචාර්යමුණ්ඩ නම් ගුරු අඩක්කමෙක් නැතැ’ යි කියා වදරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, එහෙයින් මාලුංකාපුත්‍ර නම් තෙරුන් වහන්සේට නො දැන්මෙන් ප්‍රකාශ නො කරණ ලද්දේ ය. ඉදින් දැනීමෙන් ප්‍රකාශ නො කරණ ලද්දේ වී නම්, එහෙයින් ‘ආනන්දයෙහි, තථාගතයානන්ගේ ධර්මයෙහි ආචාර්යමුණ්ඩප්‍රශ්නයක් නැතැ’ යි කියා වදළ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභයෝගකොටිකප්‍රශ්නය තෙමේත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුතු ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දයෙහි, තථාගතයන් වහන්සේගේ සද්ධර්මයෙහි ආචාර්යමුණ්ඩප්‍රශ්නයක් නැතැ’ යි කියා මේ වචනයත් වදරණ

¹ ලද්දහු ය

ලද්දේ ම ය. මාලුංකාපුත්‍රතෙරුන් වහන්සේ විසින් විචාරණ ලද ප්‍රශ්නයක් නො වදරණ ලද්දේ ය. එසේ නො වදල බව ද නො දැනීමෙනුත් නො වන්නේ ය. ගුය්හකරණයෙනුත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණයේ මේ සතරෙක- කවර සතරෙක් ද? එකංසව්‍යාකාරණීයප්‍රශ්නයෙක. විභජ්ජව්‍යාකාරණීය ප්‍රශ්නයෙක. පටිපුච්ඡාව්‍යාකාරණීය ප්‍රශ්නයෙක. ධ්වනීයප්‍රශ්නයෙක.

“මහරජානෙනි, එකංසව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නය කවරේ ද? යත්:- ‘රූපය අනිත්‍යය’ යි යනු එකංසව්‍යාකාරණීය ප්‍රශ්නයෙක. ‘වෙදනවා අනිත්‍යය’ යි යනු ද, ‘සංඥව අනිත්‍යය’ යි ද, ‘සංස්කාරය අනිත්‍යය’ යි යනු ද, ‘විඥනය (159) අනිත්‍යය’ යි යනු ද, එකංසව්‍යාකාරණීයප්‍රශ්නයෙක. මේ එකංසව්‍යාකාරණීයප්‍රශ්නය නම් වන්නේ ය.

“විභජ්ජව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නය කවරේ ද? යත්- ‘රූපය වනාහි අනිත්‍යය ද?’ යි විචාරීම විභජ්ජව්‍යාකාරණීයප්‍රශ්නයෙක. ‘වෙදනාව වනාහි අනිත්‍යය ද?’ යි විචාරීම ද, ‘සංඥව වනාහි අනිත්‍යය ද?’ යි විචාරීම ද, ‘සංස්කාරය අනිත්‍යය ද?’ යි විචාරීම ද, ‘විඥනය අනිත්‍යය ද?’ යි විචාරීම ද, විභජ්ජව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නයෙක. මේ විභජ්ජව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නය වන්නේ ය.

‘පටිපුච්ඡාව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නය කවරේ ද?- ‘කිමෙක්ද, ඇසින් සියල්ල ම දැන ගන්නේ ද?’ යි විචාරීමෙක් ඇද් ද, මේ පටිපුච්ඡාව්‍යාකාරණීය වූ ප්‍රශ්නය නම් වන්නේ ය.

“ධ්වනීය වූ ප්‍රශ්නයතෙම කවරේ ද? යත්- ‘ලොකය නිත්‍යය’ යි කියා ශාශ්වතදෘෂ්ටි වශයෙන් විචාරීමත් ධ්වනීය වූ ප්‍රශ්නයෙක. ‘ලොකය තෙම අනිත්‍යය, මරණින් මත්තෙහි නැතැ’ යි කියා උච්ඡේදදෘෂ්ටි වශයෙන් විචාරීමත්, ධ්වනීයප්‍රශ්නයෙක. කසිණාලොකයෙන් චක්‍රාවාටය පයථිත්ත කොට දැක ‘ලොකය අන්තය’ යි කියා ගන්නා වූ අන්තවාදදෘෂ්ටි වශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීය වූ ප්‍රශ්නයෙක. ‘කසිණාලොකයෙන් චක්‍රාවාටය පරියන්ත කොට බොහෝ සක්වළවල් දැක ලොකය අන්තය’ යි කියා ගන්නාවූ අන්තවාදදෘෂ්ටිවශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීය ප්‍රශ්නයෙක. ‘මේ ලොකය උඩින් යටින් කෙළවර ඇත. සරස අන්තය’ යි කියා දැක ගන්නා වූ අන්තාන්තවාදදෘෂ්ටිවශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීය ප්‍රශ්නයෙක. ‘මේසත්වලොකය නොම අන්තය ය. අන්තත් නො වේ’ යි කියා විතර්ක සිතීමෙන් වැටහුනු පමණකට ගන්නා වූ නෙවත්තනාන්තවාද වශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීය ප්‍රශ්නයෙක. ‘තං ජීවං තං සරීරං’ යනුවෙන් ‘ඒ ජීවිතය ම ඒ ශරීරය’ යි කියා උච්ඡේදදෘෂ්ටිවාදයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීය ප්‍රශ්නයෙක. ‘අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං’ යනුවෙන් ‘ජීවිතය අනිකෙක. ශරීරය අනිකෙකැ’ යි කියා ශාශ්වතවාදයෙන් ප්‍රශ්න විචාරීමත් ධ්වනීයප්‍රශ්නයෙක. ‘සත්වතෙම මරණින් මත්තෙහි වන්නේ ය’ යි කියා හෝ, ‘සත්වතෙම මරණින් මත්තෙහි නො වන්නේ ය’ යි කියා

හෝ, 'සත්වතෙම මරණින් මත්තෙහි වන්නේත් ඇත. නො වන්නේත් ඇතැ' යි කියා හෝ 'සත්වතෙම මරණින් මත්තෙහි නො වන්නේ ය' යි කියා ද 'නො වන්නේ නො වේ' යි කියාද මෙසේ අමරාවික්ෂෙපිකදෘෂ්ටි වශයෙන් ප්‍රශ්න විචාරිමත් යථනීයප්‍රශ්නයෙක. මේ නො කියා තැබිය යුතු ප්‍රශ්නය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මාලුංකාපුත්‍ර නම් තෙරුන් වහන්සේට ඒ තැබිය යුතු ප්‍රශ්නය ප්‍රකාශ කොට නො වදාළසේක. ප්‍රශ්නයතෙම කවර කාරණයකින් යථනීය වීද? යත්- ඒ ප්‍රශ්නයාගේ දැක්වීමෙන් සසර දුක් නසන නිවන් පිණිස හෙතෙසෙක් හෝ කාරණයෙක් හෝ නො ම ඇත්තේ ය. එහෙයින් ඒ ප්‍රශ්නය යථනීය වී ය. භාග්‍යවත් වූ අනන්ත බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ අකාරණ වූ අහෙතුක වූ වචන කීමෙක් නැතැ" යි කීසේක. "සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදාළ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගත්තෙමි" යි කීහ.

ආචාර්යමුෂ්ටිප්‍රශ්නය නිමි.

මරණභයප්‍රශ්නය

(160) නැවතත් මිලිඳුමහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

"සබ්බෙ තස්සන්ති දණ්ඩස්ස-සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො,
අත්තානං උපමං කතා-න භනෙය්‍ය න ඝාතයෙ."

යන මේ ගාථාව වදරණ ලද්දේ ය. නැවත 'රහත්හු සියලු භය අතික්‍රාන්ත කළාහු ය' යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. කීමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේලා වධදණ්ඩ භයින් භය නො වන සේක් ලා ද? නරකයෙහි පවා ගිනි ගෙන දිලියෙන්නා වූ සකලගරීරය හුණු වූ එසෙයින් ම රත් වූ විශෙෂයෙන් ම රත් වූ නිරිසත්වයෝ ගිනි ගෙන දිලියෙන මහගිනි දැලින් යුක්ත වූ ඒ මහානරකයෙන් චූත වෙමින් මරණයට භය වන්නාහු ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සියලු සත්වයෝ ම වධදණ්ඩනයට තැනි ගන්නාහු ය. සියලු සත්වයෝ ම මරණයට තැනි ගන්නාහු ය. තමන් උපමා කොට ගෙන අනුන්ට හිංසා නො කරන්නේ ය. අනුන් නො නසන්නේ ය' යි කියා වදරණ ලද්දේ වී නම් ඒ කාරණයෙන් 'රහත්හු සියලු භය අතික්‍රාන්ත කළාහු ය' යි කියා යම් වචනයක් වදරණ ලද ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'රහත්හු සියලු ම භය අතික්‍රාන්ත කළාහු ය' යි කියා වදරණ ලද කාරණය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'සබ්බෙ තස්සන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො' යනාදීන් වදාළ වචනය බොරු

වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයන් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සබ්බේ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බේ භායන්ති මච්චුනෝ’ යනාදී මේ වචනය රහතන් වහන්සේලා උදෙසා නො වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ වදාළ කාරණයෙහි එක් නො කොට රහත්හු ඉතිරි කොට තබන ලද්දේ ය. රහත්හු විසින් භය වන කාරණය අත්‍යර්ථයෙන් නසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, කෙලෙස් සහිත වූ යම් ඒ සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, යම් සත්වකෙනෙකුන්ගේ බලවත් වූ ‘මම ය, මගේ ය’ යි ගන්න අත්තානුවාදදාෂ්ටියෙක් ඇද් ද, යම් කෙනෙක් සැප දුක් දෙකෙහි උඩගු වූ සිත් හා බැගැපත් වූ සිත් ඇති වෙද් ද, ඒ පෘථග්ඡනසත්වයන් උදෙසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සියල්ලෝ ම වඩදණ්ඩණයට උත්‍රාස වෙති. සියල්ලෝ ම මරණයට භය වෙති’ කියා වදාරණ ලද්දේ ය.

“මහරජානෙනි, රහතන් වහන්සේ විසින් දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍ය නරකතිර්යක්ප්‍රොතඅසුරකාය යන සියලු ම ගතීන් මුලොච්ඡන්තතාල වෘක්ෂයක් සෙයින් සිදු හරණ ලද්දේ ය. චතුර්විධ යොනි විධිවංසනය කරන ලද්දේ ය. ඒ ප්‍රතිසන්ධි විසින් නසන ලද්දේ ය. සන්ධි නො කළ හැකි ගල්කරුවක් මෙන් සියලු ජාතිය බිඳ හරණ ලද්දේ ය. සංසාරමහා පථය මනා කොට ම නසන ලද්දේ ය. සියලු ම භවාලය සිඳින ලද්දේ ය. සර්වසංස්කාරයෝ නසන ලද්දෝ ය. කුසල් අකුසල්¹ නසන ලද්දේ ය. නුනුවණ සංඛ්‍යාත අවිද්‍යාවත් නසන ලද්දී ය. සජ්තවිඥනාධිෂ්ඨිතබ්‍රිජය තපස්ගින්නෙන් බැඳ අබ්‍රිජ කරණ ලද්දේ ය. එසේ ම සර්වක්ලේශයෝ දවන ලද්දෝ ය. ලොකධර්මය අතික්‍රාන්ත කරණ ලද්දේ ය. (161) එසේ හෙයින් රහතන් වහන්සේ සියලු ම භයින් භය නොවන සේක.

“මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි රජ්ජුරුවන්ගේ රාජකෘත්‍යයෙහි ඇලුනා වූ ලබන ලද යශස් ඇත්තා වූ රජහට විශ්වාස ඇත්තා වූ මහත් වූ ඓශ්වර්යස්ථානයෙහි තබන ලද්ද වූ මහාමාත්‍යයෝ සතරදෙනෙක් වන්නාහු වූ නම්, ඉක්බිති රජ්ජුරුවෝ කිසියම් කට යුත්තක් පැමිණි කල්හි ‘සියල්ලෝ ම මාගේ මේ අය සංඛ්‍යාත වූ බලිකර්මාන්තය කෙරෙත්ව’ යි කියා යම් තාක් තමන් විජිතයෙහි සියලු ජනයාහට අණවා² කියන්නාහු ‘මහාමාත්‍යවරයෙනි, තෙපි සතරදෙන ඒ කට යුත්ත සාධා ලවවු’ කීවාහු වූ නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාමාත්‍යවරුන් සතරදෙනාට සෙස්සන්ට මෙන් බලිකර්මාන්තහයින් තැති ගැන්මෙක් උපදනේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කවර කාරණයකින් ද” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි,

¹ කුසල්
² ඇණවා

උත්තමස්ථානයෙහි රජහු විසින් ඔහු සතරදෙන තබන ලද්දහු ය. ඒ අමාත්‍යවරුන්ගේ බලිකර්මාන්තයෙක් නැත්තේ ය. ඒ සතරදෙන අතික්‍රාන්ත වූ බලිකර්මාන්ත ඇත්තෝ ය. අවශෙෂජනයන් උදෙසා රජහු විසින් ‘සියල්ලෝ ම මාගේ බලි කර්මාන්තය කෙරෙත්ව’ යි කියා අණවන¹ ලද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ වදළ වචනය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් රහතුන් වහන්සේලා උදෙසා නො වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදළ කාරණයෙහි රහතුන් වහන්සේ නො ගැණ තබන ලද්දෝ ය.² රහතුන් වහන්සේ විසින් භය වන කාරණය නසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සක්ලේශික වූ යම් සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, යම් සත්වකෙනෙකුන්ගේ බලවත් වූ සත්කායදාෂ්ටිය ඇද් ද, යම් සත්වකෙනෙක් සැප දුක් දෙකෙහි උඩගුසින් තැවිලිසින් ඇත්තාහු ද, ඒ සත්වයන් උදෙසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සබ්බේ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බේ භායන්ති මච්චුනෝ’ යනාදිය වදරණ ලද්දේ ය. එහෙයින් රහතුන් වහන්සේ සියලු ම භයින් නො ම තැති ගන්නාසේකැ” යි කීසේක.

එකල රජුටුවෝ “අහෝ! ස්වාමීනි, ‘නැළවිල්ලෙන් රවටන බිලිදකු මෙන් මදකින් රවටන රජෙකැ’ යි නො සිතන්න. දෙසැට දෘෂ්ටීන් ම දිවඅග ලෙලවා අගමුල විමසා තුවිෂ කොට හැරපිමි. සුගතාගම සාර කොට ගෙණ පිටකත්‍රය ධරා මිත්‍යාවාදීන්ගේ මුඛ බන්ධනය කරණු පිණිස ඇදුක් මෙන් පෙණෙන තැනෙක කාංක්ෂා සිදු විචාරන්නෙමි. ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ වදළ වචනය ‘සාවශෙෂ වචනයෙක් නො වන්නේ’ ය. ‘සබ්බේ තසන්ති’ යනාදි මේ නිරවශෙෂවචනයෙක. ඒ වචනයෙහි ලා මට ඒ වචනය ප්‍රතිෂ්ඨා කරන්නට වෙතින් ඉතිරි කාරණයක් දක්වා වදළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි යම් ගමෙක ග්‍රාමස්වාමික පුරුෂතෙම ‘පින්වත් වූ ග්‍රාමවිධානයෙහි ආණාපකයෙනි, මෙහි අව මැනව. මාගේ මේ ග්‍රාමයෙහි යම් පමණ ග්‍රාමිකජනකෙනෙක් ඇත් නම්, ඒ සියල්ල ම විගවිගහට මාගේ සමීපයට සන්නිපාත කරව’ යි කියා ආණාපක නම් පණ්ඩිතකාරයාහට ඇණවූයේ වී රිනම් එපවත් ඇසූ විධානයෙහි නියුක්ත වූ ඒ පුරුෂතෙම ‘යහපත, ස්වාමීන් වහන්සැ’ යි කියා එපවත් පිලිගෙණ දිව ගොස් ග්‍රාමමධ්‍යයෙහි සිට ‘යම් පමණ මේ ග්‍රාමයෙහි ග්‍රාමිකකෙනෙක් ඇත් නම්, ඒ සියල්ලෝ ම ශීඝ්‍රශීඝ්‍ර ව අපගේ ස්වාමීන් (162) වහන්සේගේ සමීපයට සන්නිපතිත වෙත්ව’ යි කියා තුන්වරක් මහත් කොට ශබ්දය අස්වා ලවන්නේ ය. එකල ඒ ග්‍රාමිකයෝ පණ්ඩිතකාරයාගේ වචනයෙන් වහවහා සන්නිපතිත ව ‘ස්වාමීන් වහන්ස, ගමේ සියල්ලෝ ම සන්නිපතිත වූහ. නුඹ වහන්සේ විසින් යමක් කට යුතු නම්, ඒ කට යුක්ත කර වදළ මැනවැ’ යි කියා ග්‍රාමචෝෂ්ඨයාහට කියන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මෙසේ ඒ ග්‍රාමචෝෂ්ඨපුරුෂතෙම ගෙවල් ඇති කුටිපුරුෂයන් සන්නිපාතය කරවමින්

¹ ඇණ
² ලද්දේ

සියලු ම ග්‍රාමවාසීන්ට අණවන්නේ ය. ඒ අණවනු¹ ලබන්නා වූ ද සියල්ලෝ ම සන්නිපතිත නො වෙති. ගෙවලට හිමි කුටිපුරුෂයෝ ම රැස් වන්නාහු ය. 'මාගේ ග්‍රාමයෙහි ගම්වාසීහු මෙපමණ ය' යි කියා ග්‍රාමභ්‍යාජ්‍යයෙන් ද එසේ ම ඉවසන්නේ ය. සෙසුන් නො ආවා වූ ස්ත්‍රී පුරුෂ දසි දස බත් බැල කර්මකාර ග්‍රාමික ගිලන් ගො මහිස තිරෙඵ පරෙඵ යන ප්‍රාණිහු බොහෝ දෙනෙක. 'සියල්ලෝ ම රැස් වෙත්ව' යි කියා කුටිපුරුෂයන් උදෙසා ම ආඥ කළ බැවින් යම් කෙනෙක් නො ආවාහු ද, ඒ සියලුදෙන කුටිපුරුෂසංඛ්‍යාවට නො ගණිනු ලද්දහු ය.

"මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මේ වචනය රහතුන් උදෙසා නො වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ වදළ කාරණය රහතන් වහන්සේ නො වදාරා තබන ලද්දේ ය. රහතන් වහන්සේ විසින් භය වන කාරණය නසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සක්වලෙක වූ යම් ඒ සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙකුන්ගේ බලවත් වූ සත්කාය දෘෂ්ටිය ඇද් ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් සැපදුක් දෙකෙහි උඩගු වූ සිත් හා බැගු වූ සිත් ඇත්තාහු ද, එබඳු සත්වයන් උදෙසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සබ්බේ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බේ භායන්ති මච්චනො' යනාදිය වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ හෙයින් රහතන් වහන්සේ සියලු හයින් තැති නො ගන්නාසේක. මහරජානෙනි, සාවශෙෂ වූ අඩාළ වචනයන් ඇත. සාවශෙෂ වූ අඩාළ අර්ථන් ඇත. සාවශෙෂ වූ වචනයන් ඇත. නිරවශෙෂ වූ තීන්දු අර්ථන් ඇත. නිරවශෙෂ වූ වචනන් ඇත. සාවශෙෂ වූ අර්ථන් ඇත. නිරවශෙෂ වූ වචනන් ඇත. නිරවශෙෂ වූ අර්ථන් ඇත. ඒ ඒ කාරණයෙන් අර්ථය පිළිගත යුත්තේ ය.

"මහරජානෙනි, ආභව්වපදයෙන් ද, රසයෙන් ද, ආචාර්යවංශයෙන් ද, අභිප්‍රායයෙන් ද, කාරණුත්තරියතායෙන් ද යන මේ පඤ්චප්‍රකාරයෙන් අර්ථ පිළිගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙහි 'ආභව්වපදය' යි කියා සූත්‍රය දක්වන ලද්දේ ය. රසය නම් සූත්‍රානුලොම ය. ආචාර්යවංශය නම් ආචාර්යවාදය යි. අභිප්‍රාය නම් අත්තනොමති ය. කාරණුත්තරියතාව නම් මේ සතරින් සම වන්නා වූ කාරණ ය. මහරජානෙනි, මේ පස්කාරණයෙන් අර්ථය පිළිගත යුත්තේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයතෙම මා විසින් මනා කොට විනිශ්චය කරණ ලද වන්නේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ එසේ ම වේවා. ඒ වදළ කාරණයෙහි රහතන් වහන්සේ ඉතිරි කොට තබන ලද වේවා. අවශෙෂ සත්වයෝ තැති ගණිත්වා. එසේ ම පිළිගන්නෙමි. නරකයෙහි වනාහි බලවත් වූ දුක් ඇත්තා වූ කර්මක වූ වෙදනාව විදින්නා වූ ජීවලිත ප්‍රජීවලිත සියලු ම අංගප්‍රත්‍යංගයන් ඇත්තා වූ නිති හඬන්නා වූ කරණ කට යුතු හඬින් හඬන්නා වූ (163) කඳුළු හෙළා හඬන්නා වූ විලාප කියා හඬන්නා වූ කෙළතොලු මුහුණු ඇත්තා වූ නො ඉවසිය හැකි බලවත් දුකින් මඬනා

¹ ඇණවනු

ලද්ද වූ කිසි රක්ෂාවක් නැත්තා වූ අසරණ වූ අසරණීයභූත වූ අපර්යන්ත ශෝකාතුර වූ ආසන්න පශ්චිමනිරයාග්නී ම ඇත්තා වූ එකාන්ත ශෝක පරායණ වූ උෂ්ණ තීක්ෂණ චණ්ඩකර සූර්යයාට බඳු වූ තෙජස් ඇත්තා වූ සොරහීම්භයජනක නාදයෙන් ම මහාශබ්ද ඇත්තා වූ උඩින් යටින් සතර දිගින් නික්ම වැසෙන ලද ෂඩ්විධ වූ වහ්නිජ්වාලා මාලාවෙන් ආකූල වූ භාත්පසින් සියක් යොදුන් තැන් නිති පැතිරෙණ ගිලිදුල්වෙග ඇත්තා වූ දෘඩ වූ සිත්තැවිලි ඇත්තා වූ නිරිසත්වයෝ මහානරකයෙන් චූත වෙමින් මරණයට භය වන්නාහු ද?” යි විවාලෝ ය.

“එසේ ය, මහරජානෙනි, භය වෙත් ම ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නරකය එකන්ත දුක්ඛවෙදනීය වූ නරකාදියෙන් දුකින් මිදී චූත වෙමින් මරණයට භය වෙද් ද, කිමෙක් ද? නරකයෙහි ආලය කරන්නාහු ද?” යි විවාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒ නිරිසත්වයෝ නරකයෙහි ආලය නො කරන්නාහ. ඒ නිරිසත්වයෝ නරකයෙන් මිදෙනු කැමැත්තාහු ය. මහරජානෙනි, ඒ නරකයෙන් චූත වන නිරිසත්වයන්ට යමක් කරණ කොට ගෙන තැනි ගැන්මෙක් උපදනේ ය යන මේ කාරණය මරණයාගේ අනන්තසත්ව හෙදාය කරණ ආනුභාවයෙකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘දුකින් මිදෙනු කැමැත්තවුන්ගේ චූතියෙහි යම් තැනි ගැන්මෙක් උපදනේ ය’ යි වදළ මේ කාරණය මම නො අදහන්නෙමි. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ දුකින් මිදෙනු කැමැති සත්වයෝ යම් ප්‍රාර්ථනාවක් ලබද් ද, ඒ සතුටු උපදවන්නා වූ ස්ථානයෙක. කාරණයකින් මට අගවා වදළ මැනැවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, ‘මරණය’ යි යන මේ කාරණය චතුස්සත්‍යාධර්මයන් නො දැකි සත්වයන්ට භයජනකස්ථානයෙක. මෙහි මේ ලෝවැසිතෙම තැනි ගන්නේ ය. වකිත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යමෙක් කෘෂ්ණ සර්පයාහට භය වන්නේ ද, එතෙම මරණයට භය වෙමින් කෘෂ්ණ සර්පයාහට භය වන්නේ ය. යමෙක් හස්තියාහට භය වන්නේ ද, සිංහයාහට, ව්‍යාඝ්‍රයාහට, දිවියාහට, වලස්හට, කරඛාන වලස්හට, මහිසයක්හට, ගවයක්හට, වහ්නියට, උදකයට, කණුකටුවට භය වන්නේ ය. යමෙක් ශස්ත්‍රයට භය වන්නේ ද, ඒ තෙම මරණයට භය වෙමින් ශස්ත්‍රයට භය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ මරණයාගේ වේගභාවතෙජස වන්නේ ය. ඒ මරණයාගේ වේගභාවතෙජසින් ක්ලෙශ සහිත සත්වයෝ මරණයට තැනි ගන්නාහ. භය වන්නාහ. මහරජානෙනි, දුකින් මිදෙනු කැමැත්තාහු ද, නිරිසත්වයෝ මරණයට තැනි ගනිති. භය වෙති. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි පුරුෂයක්හුගේ ශරීරයෙහි මේදතෙල් වැඩිමෙන් මේදගඩුවෙක් උපන්නේ වී නම්, ඒ රෝගයෙන් දුක්ඛිත වූ ඒ පුරුෂතෙම උපද්‍රවයෙන් මිදෙනු කැමැති ව ගඩු විදින ශල්‍යකත්තා නම් වෙදකු කැඳවා ලවන්නේ ය. ශල්‍යකත්තා නම් ඒ වෛද්‍යාචාර්යතෙම ඔහුගේ වචනය පිළිගෙන ඒ රෝගයාගේ උද්ධරණය පිණිස චූච මනා උපකරණ ගෙන්වා ලග තබන්නේ ය. විදින ශස්ත්‍රය මුවහත් තීක්ෂණය කරන්නේ ය. පුලුස්සන (164) යකඩකුරු ගින්නෙහි බහා ලන්නේ ය. කරලුණු අඹරණ ගලින් අඹරවන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ රෝගාතුරයාහට සියුම් ශස්ත්‍රයෙන්

සිදීමෙන් යකඩකුරුවලින් දැවීමෙන් කාරලවණ ප්‍රවේශයෙන් තැනී ගැනීමේ උපදනේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙසේ ඒ රොගයෙන් මිදෙනු කැමැත්තා වූ රොගාකුරයාහට පවා මරණවේදනා හයින් තැනී ගැනීම උපදනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නරකයෙන් මිදෙනු කැමැත්තා වූ නිරිසත්වයන්ටත් මරණහයින් තැනී ගැනීම උපදනේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි ප්‍රධානිකයාහට අපරාධික වූ පුරුෂයෙක්තෙම සංඛලිකබන්ධනයෙන් බඳින ලදු ව ගෘහගර්භයෙක බහාලන ලද්දේ සිරගෙයින් මිදී යනු කැමැති වන්නේ ය. ඒ මිදෙනු කැමැති පුරුෂයා මුද හරිණු කැමැත්තා වූ ප්‍රධානිකපුරුෂතෙම ඔහු කැඳවන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඊශ්වරාපරාධික පුරුෂයාහට ‘කරණ ලද අපරාධ ඇත්තේ ම ය’ යි කියා දන්නාහට ඊශ්වරයා දැකීමෙන් තැනී ගැනීමේ උපදනේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, භය ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙසේ වරදින් මිදී යනු කැමැත්තා වූ ඒ ඊශ්වරාපරාධික පුරුෂයාහටත් ඊශ්වරහයින් සන්ත්‍රාසය උපදනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නරකයෙන් මිදෙනු කැමැත්තා වූ නිරිසත්වයන්ට මරණහයින් සන්ත්‍රාසය උපදනේ ය.”

“නාගසෙන ස්වාමීනි, යම් කාරණයකින් මම අදහන්නෙමි ද, එබඳු වූ අනිකුත් ඉතිරි කාරණයක් වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි පුරුෂයෙක්තෙම දුෂ්ට කළ කල සකල ශරීරය දරදණ්ඩක් මෙන් වන විෂ ඇත්තා වූ නයකු විසින් දුෂ්ට කරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ විෂ විකාරයෙන් ඒ පුරුෂතෙම වැටෙන්නේ ය. ඉපිල වැටෙන්නේ ය, බිම පෙරළෙන්නේ ය, ඔබ්බොබ පෙරළෙන්නේ ය. නැවැත ඒ දැක අන්‍යතර පුරුෂයෙක් බලවත් වූ මන්ත්‍රපදයකින් දුෂ්ටවිෂ ඇති ඒ ආශීවිෂයා අල්වා ගෙනවුත් නයා ලවා දුෂ්ටවිෂය වූ ඒ නයිවිෂය උරවාලවන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ විෂගත වූ පුරුෂයාහට සුව පිණිස ලඟට ගෙනාවා වූ දුෂ්ට විෂ ඇති සර්පයා කෙරෙහි සන්ත්‍රාස භයෙක් උපදනේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, භය උපදනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙසේ සුව පිණිසත් ලඟට පැමිණියා වූ එබඳු වූ නාගයා කෙරෙහි විෂවෙග වූ ඒ පුරුෂයාහට සන්ත්‍රාසය උපදනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නරකයෙන් මිදෙනු කැමැත්තා වූ නිරිසත්වයන්ටත් මරණ හයින් තැනී ගැනීම උපදනේ ය. මහරජානෙනි, සකල සත්වයන්ට ම මරණය අනිෂ්ට වන්නේ ය. එහෙයින් නිරිසත්වයෝ නරකයෙන් මිදෙනු කැමැති වුවත් මරණයට භය වන්නාහු ම ය” යි කීසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය මම එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

මරණහය ප්‍රශ්නය නිමි.

පිරිත් ප්‍රශ්නය

නැවැත්ම මිලිඳු මහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘න අන්තලික්ඛෙ’ යනාදීන් ‘යම් තැනෙක සිටියා වූ සත්වතෙම මරණමන්දෙන් මිදෙන්නේ වී නම්, එබඳු (165) භූමිප්‍රදේශයක් ලොකයෙහි නැත්තේ ය. ආකාශයෙහිත් නැත්තේ ය. සමුද්‍රමධ්‍යයෙහිත් නැත්තේ ය, පර්වතයන්ගේ විවරයකට ප්‍රවිෂ්ට ව ද ගැලවී යාමක් නැත්තේ ය’ යන මේ ගාථාව වදරණ ලද්දේ ය. නැවතත් එම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පිරිත්ධර්ම කෙනෙක් ද වදරණ ලද්දහ. ඒ කවරේ ද:- රතනසූත්‍රය, ඛන්ධපිරිතය, මොරපිරිතය, ධජග්ගපිරිතය, ආටානාවියපිරිතය, අංගුලිමාලපිරිතය, ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සත්වතෙම මරණන් මිදෙමි යි සිතා උඩ ආකාශයට ගොසිනුත් මහාසමුද්‍රමධ්‍යයට ගොසිනුත් ප්‍රාසාද ගෘහ ගල්ලෙන් භූමි ගුහා පර්වත ගුහා පඬිභාරතැලි දුදුරු¹ වෘක්ෂ බිල් විවර පර්වතාන්තරයට ගියේ ද, මරණපාසයෙන් නො මිදෙන්නේ ය. එහෙයින් පිරිත් කිරීම බොරු වන්නේ ය. ඉදින් පිරිත් කිරීමෙන් මරණපාසයෙන් මිදීමක් වේ නම් එයින් ‘න අන්තලික්ඛෙ’ යනාදීන් ‘මරණපාසයෙන් නො මිදෙන්නේ ය’ යි කියා වදළ ඒ වචනයන් බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය තෙමේත් ග්‍රන්ථියෙනුත් ගණ්ඨිතර ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

“න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙධි
 න පබ්බතානං විවරං පච්ඡස්ස
 න විජ්ජති සො ජගතිජ්ජදෙසො
 යඤ්චියො මුඤ්චෙය්‍ය මච්චුපාසා.”

කියා මේ ගාථාවත් වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආරක්ෂා පිරිත්හු දෙසන ලද්දහ. ඒ වදළ පිරිත වනාහි සාවශෙෂායුෂ ඇත්තා වූ වයස්සම්පන්න වූ පහ වූ අකුශලකර්මාවරණය ඇත්තාහට ය. මහරජානෙනි, ක්ෂය වූ ආයුෂ ඇත්තාහට නො නැසී සිටීම පිණිස ක්‍රියාවෙක් හෝ උපක්‍රමයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ වියලී ගියා වූ දිරා ගියා වූ තෙත සිඳි ගියා වූ ජීවිතෙන්දිය වැළකුනා වූ ගත වූ වෘක්ෂායුෂ ඇත්තා වූ මළා වූ වෘක්ෂයක්හට කළසියදහසෙකිනුත් පැන් වක්කරණ කල්හිත් තෙත්බවක් නිලිගත් පත්‍ර ඇතිබවක් හෝ නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම බෙහෙත් පිරිත්කරණයෙන් ක්ෂීණායුෂයාගේ සිටීම පිණිස ක්‍රියාවක් හෝ උපක්‍රමයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, සකල පෘථිවියෙහි යම් ඒ

¹ දෙදුරු

ඖෂධබෙහෙත් ජාතියෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම බෙහෙත්හු ක්ෂීණායුෂ්කයාහට කෘත්‍යසාධක නො වන්නාහ. මහරජානෙනි, වයස් සම්පූර්ණ වූ පහ වූ අකුලකර්මාවරණ ඇත්තා වූ සාවශෙෂායුෂ ඇති පුරුෂයා පිරිත රකින්නේ ය. ගොපනය කරන්නේ ය. ඒ ආයු ඇත්තා උදෙසා ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පිරිත්හු දෙශනා කරණ ලද්දහ.

“මහරජානෙනි, යම් සේ ගොවිතැන් කරණ කස්සකපුරුෂතෙම ධාන්‍ය පැසුනු කල්හි ශස්‍යකරල් මත කල්හි කුඹුරට උදක ප්‍රවෙශය වළක්වන්නේ ය. මෙසයෙන් උත්පත්ති කාරණ වූ කරල්¹ නො ගැන්මෙන් වයස් සම්පන්න වූ තරුණ වූ යම් ශෂ්‍යයෙක් ඇද් ද, ඒ ගොයම ජලය වැඩීමෙන් වැඩෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම, ක්ෂය වූ ආයුෂ ඇත්තාහට බෙහෙත් පිරිත් ක්‍රියාවෝ නො කොට තබන ලද්දහ. වළක්වන ලද්දහ. වයස් සම්පන්න වූ සාවශෙෂායුෂ ඇත්තා වූ යම් (166) ඒ මනුෂ්‍ය කෙනෙක් ඇද් ද, ඔවුන් පිණිස පිරිත් බෙහෙත් වදරණ ලද්දේ ය. පිරිත් බෙහෙත් දෙකින් ඒ මනුෂ්‍යයෝ නො මිය රැකෙති. වඩිති” යි කීසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භීතායුෂ්කයා² නසින්නේ ය. සාවශෙෂායුෂ්කයා ජීවත් වන්නේ ය. එහෙයින් පරිත්ත භෛෂජ්‍යයෝ නිරර්ථක වන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොප විසින් බෙහෙතින් නසන ලද්ද වූ කිසි රොගයෙක් දක්නා ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, නොයෙක් සියගණනෙක් දක්නා ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් පරිත්තභෛෂජ්‍ය ක්‍රියාවෝ නිරර්ථක ය යි කී යම් වචනයක් ඇද් ද, තොපගේ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වෙදවරුන්ගේ උපක්‍රමභෛෂජ්‍ය-පානාලෙපයෝ දක්නා ලැබෙති. ඒ වෙදවරුන් උපක්‍රම භෛෂජ්‍ය පානාලෙපයෙන් රෝගයෝ වළකින්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පිරිතත් මෛත්‍රීපූර්වාංගම ව පවත්වන්නවුන්ගේ ශබ්දය පැතිරෙන්නේ ය. දිව විසලෙන්නේ ය. විත්තය පෙරළෙන්නේ ය. නෙළුම්කැකුළක් වැනි හෘදය වස්තුව පෙළෙන්නේ ය. උගුර බැරැඬි වන්නේ ය. ඒ පිරිත් කියන්නවුන්ගේ පවත්වන ඒ උපක්‍රමයෙන් රෝගීන්ගේ සියලු ව්‍යාධිහු ව්‍යපශමනය වන්නේ ය. සර්වාන්තරායයෝ හිරු පැමිණි අඳුර මෙන් පහ වන්නාහ.

“මහරජානෙනි, විෂ විනාස කරන්නා වූ මන්ත්‍රපදයකින් විෂය බස්වන ලද්ද වූ විෂ සන්හිඳුවන ලද්ද වූ ඌර්ධ්වාධොභාගයෙහි ඖෂධජලයෙන් තෙමන ලද්ද වූ නයක විසින් දෂ්ට කරණ ලද්ද වූ කිසිවෙක් තොප විසින් දක්නා ලද්දේ ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, අද දැන් දක්වාත් ඒ විෂ බස්වන කාරිය ලොකයෙහි පවත්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් පිරිත් බෙහෙත් ක්‍රියාවෝ නිරර්ථක ය යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ

¹ ‘තරුණං මෙසසන්තීහං’-පාළි (-තරුණ වූ වැසිවලා කුළක් වැනි’)

² භීතායුෂයා

ය. මහරජානෙනි, කරණ ලද පිරිත් ආරක්ෂාව ඇති පුරුෂයා දුෂ්ට කරණ කැමැත්තා වූ නාගයා දුෂ්ට නො කරන්නේ ය. විවෘත කළ මුඛය පියා ගන්නේ ය. සොරුන් විසින් තළන්නට ඔසවා ගත් මුගුරු පවා නො පැමිණෙන්නේ ය. ඒ සොරු මුගුරු දමා ලඟට අවුත් ප්‍රිය කෙරෙති. කුපිත වූ හස්තිනාග තෙම ලඟට දිව අවුත් වළකින්නේ ය. දිලියෙන මහාවන්තිස්කන්ධය පවා ලඟට පැමිණ නිමෙන්නේ ය. නො දූන අනුභව කරණ ලද බලවත් වූ විෂය පවා අමෘතබෙතේ වන්නේ ය. ආහාරාර්ථය පිණිස හෝ ශරීරයෙහි ව්‍යාප්ත වන්නේ ය. නසනු කැමැත්තා වූ වරදකරුවෝ ලඟට අවුත් දසබවට¹ පැමිණෙති. පයින් මඬින ලද පාසය නො ඇසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මයුරජාතකයෙහි 'කරණ ලද පිරිත් ඇති මයුරයාගේ පයට සන්සියයක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි වැදිතෙම පාසය පමුණුවන්නට නො හැකි වූයේ ය. නො කරණ ලද පිරිත් ඇති මයුරයාගේ පාදයට එදවස්හි ම පාසය පමුණුවාලූයේ ය' යි කියා තොප විසින් පෙර අසන ලද්දේ ද?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, අසන ලද්දේ ය. ඒ ශබ්දය දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි ඉතා උස් ව නැංගේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙනුත් පිරිත් බෙහෙත් ක්‍රියාවෝ නිර්ථක ය යි කියන්නා වූ යම් (167) වචනයක් ඇද් ද, ඒ තොපගේ වචනය බොරු වන්නේ ය."

"තවද, මහරජානෙනි, දනව නම් රාක්ෂසතෙම මනා වූ රූපශ්‍රී ඇති තරුණ කුමාරිකාවක් අල්වා ගෙන, භාර්යා කොට රක්ෂා කෙරෙමින් කරඬුවෙක ලා ගිල බඩෙහි තබා ගෙන ඇවිදින්නේ ය. දිනෙක කුමාරිකාව නහවා සුවදින් මලින් සරසා විල්තෙරක හිඳුවා තෙමේත් විලට බැස පැත් සනහා ගොඩ නැගී කරඬුව ගිල බඩලා ගෙන දිවස් ඇති තපස්විකෙනෙකුන් ලඟට ගොස් වැද එකත්පස් ව උන්නේ ය. විල් තෙර හුන් කුමාරිකාවෝ අහසින් යන විද්‍යාධරයකු දැක අත වනා ගෙන්වා ගෙන කරඬුවට වැද පිළි පෙරෙව ගෙන උන්න. එකල දනවයාගේ මුඛයෙන් කරඬුව සහ ප්‍රවෙශ වූ විද්‍යාධරතෙම ඇ හා සමග අභිරතිය කරන්නේ ය. ඔවුන් දුටු තපස්වින් වහන්සේ 'තෙපි තුන්දෙන කොතැන්හි සිට අවු ද' යි විචාරා 'අහෝ තපස්විහු උම්මත්තක ව දෙඩන නියා දෝ හෝ?' යි කියා විපිළිසර උපන් දනවයාහට 'තා බඩ කරඬුවෙක් ඇත. එහි ගැණු කෙනෙක් ඇත. ඇ විද්‍යාධරයකු හා වසන්නී ය. වහා තා දිවී රැකෙන උපායයක් කරව' යි කියා වදරණ ලද්ද වූ ඒ දනව නම් රාක්ෂස තෙම 'අහෝ මදකින් විද්‍යාධරයා කඩුවෙන් මා බඩ කපා ගිය' යි කියා යම් දවසක දන ගත්තේ ද, ඒ හෙයින්² සංවෙගරූප ව හයින් තැති ගෙන එතැන්හි ම කරඬුව වමනය කොට ඒ කරඬුයෙහි වායුස්සපුත්‍ර නම් විද්‍යාධරයා හා සමග ඇලී සිටියා වූ පවිත්‍රමාලාධාරී වූ තමාගේ භාර්යාව දුටුයේ ය. දැක මරණ හයින් වෙවුලා අශ්‍රව කෙරෙහි

¹ දසව
² 'යද සො දනවො අඤ්ඤසි අථ'-පාළි (-යම්විටක ඒ දනවතෙමේ දන ගත්තේ ද එවිට)

කලකිරී ඇ මිනිස්පඵයට හැර සැප සේ හැසුරුණේ ය. ඒ බව දක්වා වදරණ ලොවුතුරා බුදුන් විසින්:-

‘සංවිගරුපො ඉසිනා වියාකතො
සො දනවො තඤ්ඤා සමුග්ගමුග්ගිලී,
අද්දක්ඛි හරියං සුවිමාලධාරිණං
වායුස්ස පුත්තෙන සභා තභිං රතං’ යි

(වදරණ ලදී)

‘කරඬුව විවෘත කිරීම හා සමග ම ‘විද්‍යාධරතෙම අසු නො වී යම් කැමැති අතකින් ගියේ ය’ යි කියා, මහරජ, තොප විසින් අසන ලද්දේ ද” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, අසන ලද්දේ ය, ඒ ශබ්දය ද දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි ඉතා උස් ව පැන නැංගේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ විද්‍යාධරතෙම තමාගේ මන්ත්‍රපිරිත් බලයෙන් ග්‍රහණයෙන් මිදුනේ නො වේ ද” යි විචාලසේක. “එසේ ය; ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් සර්වඥපිරිත්බලය ඇතැ” යි වදලසේක.

“තවද, මහරජානෙනි, අනිකුදු විද්‍යාධරයෙක් බරණැස් රජ්ජරුවන්ගේ අන්තඃපුරයෙහි මහෙසිකාවක හා සමග දූෂ්‍යය කෙරෙමින් ග්‍රහණප්‍රාප්ත වූයේ මන්ත්‍රබලයෙන් ම ඇසිල්ලකින් අදර්ශනයට ගියේ ය යි කියා තොප විසින් පෙර අසන ලද්දේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ විද්‍යාධරතෙම මන්ත්‍ර පිරිත්බලයෙන් ග්‍රහණයෙන් මිදුනේ නො වේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මිදුනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් ද සර්වඥපිරිත්බලය ඇතැ” යි කීසේක.

(168) “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියල්ලන් ම පිරිත රක්ෂා කරා ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඇතැම් කෙනෙකුන් රක්ෂා කරන්නේ ය, ඇතැම් කෙනෙකුන් රක්ෂා නො කරන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එහෙයින් පිරිත සියල්ලන්ට සාධාරණ ව සර්වාර්ථික නො වන්නේ ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, භොජනය සියල්ලන්ගේ ම ජීවිතය රක්ෂා කරන්නේ ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, සමහර කෙනෙකුගේ ජීවිතය රක්ෂා කරන්නේ ය, සමහර කෙනෙකුන්ගේ ජීවිතය රක්ෂා නො කරන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඊට කාරණ කවරේ ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, යම් හෙයකින් ඒ භොජනය සමහර කෙනෙක් බොහෝ අනුභව කොට අජීර්ණ ව විසුවකා නම් අතීසාරයෙන් නසින්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් භොජනය සියල්ලවුන්ගේ ජීවිතය රක්ෂා නො කරන්නේ ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බොහෝ කොට

කැමෙන් හෝ ජයරාග්නිය දුර්වල බැවින් හෝ කාරණ දෙකකින් භෞජනය ජීවිතය නසන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ආයු දෙන්නා වූ භෞජනය නපුරු උපචාරයෙන් ජීවිතය ගන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පිරිත සමහර කෙනෙකුන් රක්ෂා කරන්නේ ය. සමහර කෙනෙකුන් රක්ෂා නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අකුශලකර්මාවරණයෙන් ද රාගාදී වූ ක්ලේශාවරණයෙන් ද නො ඇදහීමෙන් ද යන තුන් කාරණයකින් පිරිත සත්වයන් නො රකින්නේ ය. මහරජානෙනි, සකල සත්වයන් ම නො හැර ම රක්ෂා කරන්නා වූ පිරිත තමා විසින් ම කර ගත් දෙයින් ආරක්ෂාව දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මැනියෝ බඩට පැමිණියා වූ පුත්‍රයා හිත වූ උපචාරයෙන් පොෂ්‍ය කරන්නාහු ය. දසමසකින් වදන්නාහු ය. වද අසුවී මල මුත්‍ර කෙල සොටු පහ කරන්නාහු ය. එසේ කොට උත්තම ප්‍රචර සුගන්ධය වෙර ගාන්නාහු ය. අනුන්ගේ පුත්‍රයන් ආක්‍රාම කරණ කල්හි ද, හස්තාදියෙන් තළන කල්හි ද කම්පා වූ සිතින් බලයෙන් අල්වා ඇද ගෙන ගොස් ‘මේ පැටියෝ මා දරුහට තැළව බැන්න’ යි කියා ඔවුන්ගේ දැනුමැතියන් ලඟට පමුණුවන්නාහු ය. ඉදින් ඇගේ පුත්‍රතෙම අපරාධයක් කොට වෙරල ඉක්මවන ලද වී නම්, එකල ඔ තොමෝ පුත්‍රයාහට දඬු මුගුරු දණමිටි ආදියෙන් තළන්නී ය.¹ නැවත පොඵනය කරන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුත්‍රයාගේ මැනියෝ ආකඩ්ඪන පරිකඩ්ඪනය ග්‍රහණය ස්වාමියන්ගේ සම්පයට ගෙන යාම කරන්ට ලබන්නී ද” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කවර කාරණයකින් ද” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, තමාගේ පුත්‍රතෙම කළ අපරාධයෙනැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සත්වයන්ගේ ආරක්ෂාපිරිත තමන්ගේ අපරාධයෙන් විරුද්ධය කරන්නේ ය” යි වදළසේක.

එකල රජ්ජුරුවෝ අතිප්‍රසන්න ව “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ගණිවරප්‍රචර වූ නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණි ප්‍රශ්නයතෙම නුඹවහන්සේ විසින් මනා කොට විනිශ්චය කරණ ලද්දේ ය. විමතිග්‍රහණය නො ගැන්ම කරණ ලද්දේ ය. විමති අන්ධකාරයෙහි ඤාණාලෝකය කරණ ලද්දේ ය. දෘෂ්ටිබල විනිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය” යි ස්තූති කළහ.

පිරිත් ප්‍රශ්නය යි.

ප්‍රත්‍යයලාභප්‍රශ්නය.

¹ තලන්නේ ය

නැවතත් රජපුරුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘තථාගතයන් වහන්සේ විවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය භෛෂජ්‍ය පරිඡිකාරයන්¹ ලාභීසේකැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදරණසේක. නැවත ද, ‘තථාගතයන් වහන්සේ විවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය බෙහෙත් පරිඡිකාරයන් ලාභී සේකැ’ යි කියන්නා වූ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේත් අතිශයින් ම මහත් වූ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නයෙක. අල්පබුද්ධීන් විසින් නිර්වේදනය කළ නො හැක්කේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය භෛෂජ්‍යපරිඡිකාරයන් ලාභීසේක. පඤ්චසාල නම් බ්‍රාහ්මණ ගමට පිඬු පිණිස වැඩ කිසි ම දෙයක් නො ලැබ යම් සේ සේදූ පාත්‍රයෙන් ම නික්ම වැඩිසේක. ඒ කාරණය වනාහි පවිටු වූ මාරයාගේ කාරණයෙනැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ගණනපටය අතික්‍රාන්ත වූ කල්පඅසංඛ්‍යයක් මුළුල්ලෙහි රැස් කර වදළ කුශලසම්භාරය කිමෙක් ද, එදවස් නිශ්ඨා වී ද? දැන් මෙසමයෙහි මද කුශලයකින් දෙවිලොව නැගුනා වූ පවිටු වූ මාරයා විසින් ඒ අන්තකල්ප නිවිත කුශල බලවේගවාසය, කිමෙක් ද, යට කොට වසන ලද වී ද? එහෙයින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණයෙහි කුශලයට වඩාත් අකුශලය බලවතර වන්නේ ය යි කියා හෝ බුද්ධබලයට වඩා මාරබලය බලවතර නම් වන්නේ ය යි කියා හෝ මේ ඕවිධ ස්ථානයෙහි විරුද්ධභාවය පැමිණෙන්නේ ය. එහෙයින් වෘක්ෂයාගේ මුලට වඩා අග භාරතර වන්නේ ය. සම්ප්‍රකීර්ණ වූ සියලු ගුණයට වඩා පෘථිවි බලවතර වන්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපමණකින් ම කුශලකර්මයට වඩා අකුශලකර්මය බලවතර නම් නො වන්නේ ය. බුද්ධබලයට වඩාත් මාරබලය බලවතර නම් නො වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් මෙහි කාරණයක් සැලකිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් තෙම වක්‍රවර්ති රජපුරුවන්ට මීපැණි හෝ මීපිඬු හෝ අනිකක් හෝ රාජපඬුරක් ගෙන එන්නේ වී නම්, රජපුරුවන්ගේ දෙරටුපාලයා ‘ඕහට කිසිවක් ලැබේ දෝ හෝ’ යි සිතා ඊර්ෂ්‍යාවෙන් ‘පින්වත, රජපුරුවන් දක්නට මේ කල නො වන්නේ ය. එහෙයින් පින්වත, තාගේ පඬුර ගෙන තට රජපුරුවෝ ‘නො කාලේ ආයේ ද’ යි කියා දඬුවම් කරණසේක. ඊට පළමුවෙන් වහ වහා නවතුව’ යි කියා මෙසේ කියන්නේ ය. එකල ඒ පුරුෂතෙම දණ්ඩනහසින් තැනිගෙන කලකිරී ඒ පඬුර ගෙන විගවිගහට නවන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ වක්‍රවර්තී මහරජානෝ එපමණ වූ පඬුරු විකලමාත්‍රයකින් ම දෙරටුපාලයාට වඩා දුර්වලතර නම් වන්නාහු ද? අනික් කිසි පඬුරක් හෝ නො ලබන්නාහු ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ දෙරටුපාලතෙම ඊර්ෂ්‍යා

¹ පරිඡිකාරයන්ගෙන්

ප්‍රකෘති ව පඬුර වළක්වාලී ය. ස්වාමීනි, අනික් වාසල්දෙරටුවකින් රජ්ජුරුවන්ට සියදහස් ගුණයෙන් පඬුරු පැමිණෙන්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඊර්ෂ්‍යාප්‍රකෘති ව පවිටු මාරදිව්‍යපුත්‍ර තෙම පඤ්චසාලක¹ බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ම ආවෙස වී ය. එකල ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි දිව්‍ය ඔපස් බහාලමිහ’ යි සිතා වෙනින් නොයෙක් දේවතාවෝ සියදහස් ගණනෙක් අමෘත වූ දිව්‍යඔපස් ගෙණ පැමිණියාහු ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නමස්කාර කෙරෙමින් වැඳ ගෙණ සිටියාහු ය” යි වදාළ සේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණය එසේ ම වේවා. ලොකයෙහි උත්තමපුරුෂ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සිවුපසය සුලභ වන්නේ ය. දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් යාවිඤ්ඤ කරණ ලද්ද වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සිවුපසය වළඳ වදාරණසේක. එතෙකුදු වුවත් ඒ මාර තෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ භෝජනයට යම් අන්තරායක් කෙළේ ය. එහෙයින් එපමණකින් මාරයාගේ යම් අභිප්‍රායයෙක් ඇත් නම්, ඒ අභිප්‍රාය සිද්ධ වී ය. මේ කාරණයෙහි, ස්වාමීනි, මාගේ කාංක්ෂාව නො සිදෙන්නේ ය. එහි විමති උපන්නා වූ මම කාංක්ෂාවට පැමිණියෙමි. තථාගතත්වාදිගුයෙන් යුක්ත වූ අර්හත්වාදිගුණයෙන් යුක්ත වූ දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි අග්‍රපුද්ගල වූ උතුම් සුවරිතපුණ්‍යමහිමයෙන් ජනිත වූ කිසිවෙකු හා අසම වූ අනුපම වූ ඉතිරි ප්‍රතිවෙධධර්මයක් නැත්තා වූ චතුස්සත්‍යධර්මයන් අවබෝධ කළා වූ සමාක්සම්බුද්ධසර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේට නින්දිත වූ ලාමක වූ ස්වල්ප වූ පවිටු වූ උතුම් නො වන්නා වූ මාරතෙම යම් ලාභාන්තරායක් කෙළේ ය. එහි මාගේ සිත නිෂ්ඨාවකට නො පැමිණෙන්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, ‘අදිට්ඨන්තරාය ය, උද්දිස්සකටන්තරාය ය, උපක්ඛටන්තරාය ය, පරිභොගන්තරාය ය’ යි කියා මේ අන්තරායයෝ සතරදෙනෙක. ඒ චතුර්විධඅන්තරායයන් අතුරෙන් අදෘෂ්ටාන්තරාය නම්: ‘බුදුන්ට ය යි නියම නො කොට අදර්ශනයෙන් කරණ ලද භෝජනය අනුන්ට දීමෙන් කම් කිම් ද?’ යි කියා කිසිවෙක් අන්තරාය කරන්නේ ය. මේ අදෘෂ්ටාන්තරාය නම් වන්නේ ය. උද්දිස්සකටන්තරාය නම් කවරේ ද? මේ ලොකයෙහි ‘මෙ නම් පුරුෂයාහට ය යි නියම කොට සමහර පුද්ගලයෙකු උදෙසා භෝජනය පිළියෙල කරණ ලද වන්නේ ය’ යි ඒ භෝජනයට කිසිවෙක් අන්තරාය කරන්නේ ය. මේ උද්දිස්සකටන්තරාය නම් වන්නේ ය. උපක්ඛටන්තරාය නම් කවරේ ද? මේ ලොකයෙහි ‘යම් කිසි භෝජනයක් කරණ ලද වී ද, නො පිළිගන්නා ලද ද, එහි කිසිවෙක් අන්තරාය කරන්නේ ය.’ මේ උපක්ඛටන්තරාය නම් වන්නේ ය. පරිභොගන්තරාය නම් කවරේ ද? මේ ලොකයෙහි ‘පාරිභොගික වූ යම් කිසි වස්තුවෙක් ඇද් ද, එහි අන්තරාය කරන්නේ ය. මේ පරිභොගන්තරාය නම් වන්නේ ය.’ මහරජානෙනි, මොහු වනාහි චතුර්විධ අන්තරායයෝ ය.

¹ පඤ්චාලක

“යම් හෙයකින්¹ වනාහි පාපී වූ මාරදිව්‍යපුත්‍රතෙම පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ම ආවෙස වී ද, ඒ අන්තරාය (171) භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පරිභොගඅන්තරායයකුත් නො වන්නේ ය. උපක්ඛටන්තරායයකුත් නො වන්නේ ය. උද්දිස්සකටන්තරායයකුත් නො වන්නේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරා නො පැමිණියා වූ අසම්ප්‍රාප්ත වූ අදර්ශනයෙන් අන්තරායකරණ ලද්දේ ය.² ඒ අන්තරාය කළ කාරණය එක ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ම නො වන්නේ ය. එකල එසමයෙහි යම් භික්ෂුකෙනෙක් බුදුන් කරා පැමිණ සමග නික්මුණාහු ද, ඒ සියලු ම දෙනා වහන්සේත් එදවස් ආහාරය නො ලද්දහු ය. මහරජානෙනි, යමෙක්තෙම ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ³ උද්දිස්සකටලාභයකට⁴ හෝ උපක්ඛටලාභයකට හෝ පරිභොගයකට⁵ හෝ අන්තරාය කෙරේ ද, එබඳු පුද්ගලයෙක් දෙවියන් සහිත වූ මරුන් සහිත වූ බ්‍රහ්මයන් සහිත වූ ලොකයෙහි ද ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් සහිත වූ සංවෘතීදෙවියන් හා අවශෙෂ මනුෂ්‍යයන් සහිත වූ සත්වලොකයා අතුරෙහි මම නො දක්නෙමි. ඉදින් කිසිවෙක් බුදුන්ට ඊර්ෂ්‍යාවෙන් උද්දිස්සකටලාභයකට හෝ උපක්ඛටලාභයකට හෝ පරිභොගයකට හෝ අන්තරාය කෙළේ වී නම්, ඔහුගේ මස්තකය සියක් කඩට හෝ දහසක් කඩට හෝ පැළී යන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, තථාගතයානන් වහන්සේගේ කිසිවකු විසින් අනාවරණය වූ මේ ගුණධර්මසතරෙක. ඒ සතරගුණය කවරේ ද? මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උද්දිස්සකට වූ උපක්ඛට වූ ලාභය තෙම කිසිවෙකු විසින් අන්තරාය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශරීරානුගත වූ සරියන් බ්‍යාමප්‍රභා නොම කිසිවෙකු විසින් අන්තරාය කරන්ට නො හැකි වන්නී ය.⁶ මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනරත්නය කිසිවෙකු විසින් අන්තරාය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනරත්නය කිසිවෙකු විසින් අන්තරාය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ජීවිතයතෙම කිසිවෙකු විසින් අන්තරාය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ සතර වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කිසිවෙකු විසින් අනාවරණය වූ ගුණයෝ ය.

¹ යම් අන්තරායක්
² මෙහිද පරිවර්තනයෙහි වැරදි තිබේ.
³ වහන්සේට
⁴ ලාභයක්
⁵ පරිභොගයක්
⁶ වන්නේ ය

“මහරජානෙනි, මෙ කී සියලු ගුණයෝ අවිනාශගුණයෙන් යුක්ත බැවින් එකකාත්‍යයෝ ය. අන්තරායරොගයක් නැති වන බැවින් අරොගයෝ ය. කොපාය කළ නො හැකි බැවින් අපරොපක්‍රමයෝ ය. අන්‍ය ක්‍රියාවක් නො වැදගත්තා බැවින් අච්ඡිසනක්‍රියාවෝ ය. මහරජානෙනි, පවිටු වූ මාරතෙම අදර්ශනයෙන් නො පෙනී සැඟවී ඉඳ පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන්ට ආවේස වී ය. මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජරුවන්ගේ විෂම වූ ප්‍රත්‍යන්ත දෙශයෙහි සොරු නො පෙනීමෙන් සැඟවී හිඳ මාර්ගය දූෂණය කරන්නාහු ය. ඉදින් රජ්ජරුවෝ ඒ සොරුන් දක්නාහු වූ නම් කීමෙක් ද, ඒ සොරු සැපතක් ලබද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, පොරොවින් සියක්වර හෝ දහසක් කඩ කොට හෝ පළවන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පාපී වූ මාරතෙම රහසින් සැඟවී හිඳ පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ආවේස වී ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයා ඇති ස්ත්‍රීතොම නො පෙනී මෙන් සැඟවී හිඳ පරපුරුෂයන් සේවනය කරන්නී ද, එපරිද්දෙන් ම, මහරජානෙනි, අදර්ශනයෙන් පාපී වූ මාරතෙම සැඟවී හිඳ පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ම ආවේස වී ය. ඉදින්, මහරජානෙනි, (172) ස්ත්‍රීතොම ස්වාමීපුරුෂයාගේ සම්මුඛභාවයෙහි දී පරපුරුෂයන් සේවනය කරා නම්, කීමෙක් ද, ඒ ස්ත්‍රීතොම සැපතක් ලබා ද?” යි විචාළ සේක. “නැත, ස්වාමීනි, ස්වාමීපුරුෂතෙම ඇ නසන්නේ හෝ ය. වධ කරන්නේ හෝ ය. දැඩි කොට බදින්නේ හෝ ය. දසින්වයට හෝ පමුණුවන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අදර්ශනයෙන් පාපී වූ මාරතෙම සැඟවී හිඳ පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ම ආවේස වී ය. ඉදින් මහරජානෙනි, පාපී වූ මාරතෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදෙසා කළ භොජනයක් හෝ සමීප කොට පිරිනැමූ උපක්ඛට භොජනයක් හෝ පරිභොග කරණ දෙයක් හෝ අන්තරාය කරන්නේ වී නම්, ඔහුගේ මස්තකය සියක්කඩ ව හෝ දහසක්කඩ ව හෝ පැළී යන්නේ ය” යි වදළසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ එසේ ම ය. පාපී වූ මාරයා විසින් මේ ආහාරය වැළකූ කාරණය සොරකමින් ම කරණ ලද්දේ ය. පවිටුමාරතෙම සැඟවී හිඳ පඤ්චසාලක බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන් නො හැර ම ආවේස වී ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, ඒ පවිටු මාරතෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ තමන් උදෙසා කළ දෙයක් හෝ සමීප ව කෘත දෙයක් හෝ පරිභොගදෙයක් හෝ අන්තරාය කරන්නේ වී නම්, ඔහුගේ මස්තකය සියක්කඩ ව හෝ සහස්‍රකඩ ව හෝ පැළෙන්නේ ය. ඔහුගේ ශරීරය හෝ බොල්මිටක් මෙන් විසිර යන්නේ ය” (යි වදළසේක.) “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කියා ස්තුති කළහ.

ප්‍රත්‍යයලාභප්‍රශ්නය නිමි

අනාපත්තිප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ‘නො දැන යමෙක් පාණාතිපාතය කරන්නේ ද, එතෙම බලවත් වූ අපුණාය රැස් කරන්නේ ය’ යි කියනසේක. නැවත ද ඔබගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් විනයප්‍රඥප්තියෙහි ‘මෙතම් සත්වයා මරම්’ යි කියා නො දන්නාහට ආපත්ති නැතැ’යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නො දැන පාණාතිපාතය කෙරෙමින් බලවත් වූ අකුසල් රැස් කරන්නේ වී නම්, එහෙයින් ‘අනාපත්ති අජානන්තස්ස’ කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘අනාපත්ති අජානන්තස්ස’ කියා වදාළ වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘අජානිත්වා පාණාතිපාතං කරොන්තො බලවතරං අපුඤ්ඤං පසවති’ යි කියා වදාළ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේත් උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙක. උත්තරවිරහිත වූ, කිසිවකු විසින් අතික්‍රමණය කළ නො හැකි බැවින් දුරතික්‍රම වූ, ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘යො අජානන්තො පාණාතිපාතං කරොති, සො බලවතරං අපුඤ්ඤං පසවති’ ති යනු වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත විනයප්‍රඥප්තියෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අනාපත්ති අජානන්තස්ස’ කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ වදාළ දෙශනයෙහි අර්ථවිශේෂයෙක් ඇත්තේ ය. කවර නම් අර්ථ විශේෂයෙක් ද? යත්-

“මහරජානෙනි, චිත්තාංගයාගේ අභාවයෙන් (173) මිදෙන බැවින් ‘සඤ්ඤවීමොක්ඛ’ නම් වූ ආපත්ති ඇත්තේ ය. චිත්තාංගයාගේ අභාවයෙන් නො මිදෙන බැවින් ‘නොසච්චාවීමොක්ඛ’ නම් ආපත්තිත් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් මේ ආපත්තියක් සඤ්ඤවීමොක්ඛ වී ද, ඒ ආපත්තිය අරභයා විශාලාමහනුවර භික්ෂාවෙහි ගිය භික්ෂුනමෙක් පුටුවක් පිට රෙද්දක් වසා හුන් බිලිඳකු හිඳ මරා පසු ව දැන ‘පාරාජික’ වන්නෙමි දෝ හෝ’ යි මහාශොකයෙන් බුදුන් කරා ගොස් සැලකෙලේ ය. එසේ ම භික්ෂුනමෙක් විෂමිශ්‍රභොජනයක් ලදින් වෙහෙරට ගෙන ගොස් විෂමිශ්‍රබව නො දැන සභාගභික්ෂුනමකට වළඳවා විෂයෙන් මළ කල මහාශොකයෙන් බුදුන් කරා ගොස් සැලකෙලේ ය. එකල බුදුහු ‘මහණෙනි, තෙපි දනු ද?’ යි විචාරා ‘අනේ! ස්වාමීනි, අපි නො දනුමිහ’ යි කී කල මේ ප්‍රයෝගයෙන් මේ සත්වයා නස්නේ ය’ යි කියා නො දුන්නහුගේ ප්‍රයෝගයකින් අනුන් මළ ද වරද නැති බැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, නො දන්නාහට අනාපත්තිය’ යි වදාරණ ලද්දේ ය. ආසනයෙහි පරීක්ෂාකාරී නො වී හුන් භික්ෂුහු අරභයා ‘මහණෙනි, ගෘහස්ථයන් විචාරා ම ආසනයෙහි හුන මැනව. යමෙක් නො විචාරා ආසනයෙහි හුන්නේ වී නම්, ඕහට දුක්කටාපත්තියක් වන්නේ ය’ යි දුක්කටයක් පණවා වදාළසේක. මෙසේ ඉදින් ස්වාමීනි, ‘නො දැන ප්‍රාණසාත කළාහට අකුසල් බොහෝ වන්නේ ය’ යි කියා වදාළ කාරණය සැබෑ වී නම්,

ඒ විනයප්‍රඥප්තියෙහි එම 'ප්‍රාණසාතය නො දැන කළාහට ආපත්තිය නැතැ' යි කියා වදල වචනය බොරු වන්නේ ය." යනාදීන් විවාල රජහට "මහරජානෙනි, අකුශලවිපාකය නො දැන ප්‍රාණසාත කළාහට පව් බොහෝ වන නියාවක් සැබෑ ම ය. විනයප්‍රඥප්තියෙහි 'මෙතම් ප්‍රයෝගයෙන් ජීවිතයක් නස්නේ ය' යි කියා නො දන්නා භික්ෂුහටත් අනාපත්ති ය යි වදල කාරණයක් සැබෑ ම ය" යි කියා වදල කල්හි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ "සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

අනාපත්තිප්‍රශ්නය නිමි.

පිරිස් පරිහරණ ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ආනන්දයෙනි, තථාගතයන් වහන්සේට වනාහි 'මම භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කෙරෙමි' යි කියා හෝ 'භික්ෂුසංඝතෙම මා ම උද්දෙසක' කොට ඇත්තේ ය යි කියා හෝ මෙබඳු සිතෙක් නො වන්නේ ය' යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත ද මෛත්‍රිය නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ස්වභාව ගුණය දක්වා වදරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'දූන් මම යම් සේ නොයෙක් සියගණන් භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කෙරෙමි ද, එසේ ම ඒ මෛත්‍රිය ද්විපදෙත්තමයානෝ අනෙකසහසු ගණන් භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කරණසේකැ' යි කියා මෙසේ වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයානන් වහන්සේ විසින් 'තථාගතස්ස ඛො ආනන්ද එවං හොති, අහං භික්ඛු සංඝං පරිහරාමීති වා මමුද්දෙසිකො භික්ඛුසංඝොති වා' යි කියා වදරණ ලද්දේ (174) වී නම්, එහෙයින් මෛත්‍රිය සර්වඥයන් වහන්සේගේ ස්වභාව ගුණය දක්වා වදරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සො අනෙක සහස්සං භික්ඛුසංඝං පරිහරිස්සති, සෙය්‍යථාපි අහං එතරහි අනෙකසතං භික්ඛුසංඝං පරිහරාමි' යි කියා වදල වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් මෛත්‍රිය භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ස්වභාව ගුණය දක්වා වදරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සො අනෙකසහස්සං භික්ඛුසංඝං පරිහරිස්සති සෙය්‍යථාපි අහං එතරහි අනෙකසතං භික්ඛුසංඝං පරිහරාමි' යි කියා වදල වචනය සැබෑ වී නම්, 'එහෙයින් තථාගතස්ස ඛො ආනන්ද න එවං හොති අහං භික්ඛුසංඝං පරිහරාමීති වා මමුද්දෙසිකො භික්ඛුසංඝොති' කියා වදල වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයන් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

¹ උද්දෙසික

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දයෙනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ වනාහි ‘මම භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කෙරෙමි’ යි කියා හෝ ‘භික්ෂුසංඝතෙම මා උද්දෙස කොට ඇත්තේ ය’ යි කියා හෝ මෙසේ සිතෙක් නො වන්නේ ය’ යි කියා මේ කාරණයන් වදාරණ ලද්දේ ය. මෙමග්‍රෙය නම් ද්විපදෝත්තමයානන් වහන්සේගේ ස්වභාවගුණය දක්වා වදාරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘දූන් මම යම් සේ නොයෙක් සියගණන් භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කෙරෙමි ද, එසේ ම ඒ මෙමග්‍රෙය ද්විපදෝත්තමයානෝ නොයෙක් දහස්ගණන් භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය කරණ සේකැ’ යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ම ය. මහරජානෙනි, ඒ වදාල දෙශනායෙහි ද ප්‍රශ්නයෙක් ඇත. එක් අර්ථයෙක් සාවශෙෂ ය. එක් අර්ථයෙක් නිරවශෙෂ ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ පිරිස හා අනුගාමික නො වනසේක. පිරිස වනාහි තථාගතයන් වහන්සේට අනුගාමික වන්නාහ. මහරජානෙනි, මේ කාරණයතෙම සම්මුතියෙක. ‘මම ය කියා හෝ මාගේ ය’ යි කියා හෝ මේ තෙම පරමාර්ථයෙක් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ ප්‍රෙමය පහ වන ලද්දේ ය. ස්තේහය ද පහ ව ගියේ ය. ‘මාගේ ය’ යි කියා තථාගතයන් වහන්සේගේ ග්‍රහණයක් නැත්තේ ය. ගැණීම පිණිස වනාහි ලොකයහට පිහිට වනසේක. ආධාර වනසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ පෘථිවිතොම භූමියෙහි වසන සියලු සත්වයන්ට ප්‍රතිෂ්ඨා වන්නී ද, ආවාසය වන්නී ද, මහරජානෙනි, පෘථිවියෙහි සිටින්නා වූ ‘මේ සකල සත්වයෝ මාගේ ය’ යි කියා සිතිවිල්ලක් වත් පෘථිවියගේ අපෙක්ෂාවක් වත් නො ම ඇති වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ සියලු ම සත්වයන්ට ප්‍රතිෂ්ඨා වනසේක. මේ සකල සත්වයෝ තථාගතයන් වහන්සේ නිසා සිටින්නාහ. තථාගතයන් වහන්සේට මොවුහු ‘මාගේ ය’ යි කියා අපෙක්ෂාවක් නො වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ මහාමෙඝයෙක් වර්ෂා කෙරෙමින් තෘණ වෘක්ෂ ලතා ගව මහිෂ මනුෂ්‍යයන්ට මහත් වෘද්ධිය දෙන්නේ ය. සත්තනිය පාලනය කරන්නේ ය. සියලු ම මේ සත්වයෝ වෘෂ්ටිය¹ ම උපච්ඡිතය කොට ඇත්තාහු ය. මහාමෙඝයාහට මේ සත්වයෝ ‘මාගේ ය’ යි කියා අපෙක්ෂාවක් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ සකල සත්වයන්ගේ (175) කුශල ධර්මය උපදවන්නේ ය. උපන් කුශලධර්මය පාලනය කරන්නේ ය. මේ සකල සත්වයෝ ම සර්වඥයන් වහන්සේ නමැති² වෘෂ්ටිය උපච්ඡිතය කොට ඇත්තාහු ය. මොවුහු ‘මාගේ ය’ යි කියා තථාගතයන් වහන්සේට අපෙක්ෂාවක් නො වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- ‘සත්කායදෘෂ්ටිය ප්‍රභිණ වූ බැවින්’ යි වදාලසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය තෙම බහුවිධ වූ කාරණයෙන් සුනිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය. ගම්භීරය උත්තානී කරණ ලද්දේ ය. ගණ්ඨිය බිඳින

¹ වෘද්ධිය
² වහන්සේගේ

ලද්දේ ය. ගහනය අගහනය¹ කරණ ලද්දේ ය. අන්ධකාරයෙහි ආලෝකය කරණ ලද්දේ ය. පරවාද බිඳිනා ලද්දේ ය. සර්වඥපුත්‍රවරුන්ට ප්‍රඥවක්ෂුස උපදවන ලද්දේ යි ස්තුති කළහ.

පිරිස්පරිහරණ ප්‍රශ්නය නිමි.

අහෙද්‍යපිරිස් ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ‘තථාගතයන් වහන්සේ අහෙද්‍යපිරිස් වූසේකැ’ යි කියනසේක. නැවත ද දෙවදත්ත තෙරුන් වහන්සේ විසින් ‘පන්සියයක් භික්ෂූන් එක පහරින් බිඳින ලද්දේ’ යි කියනසේක. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ අහෙද්‍යපිරිස් ඇතිසේක වූ නම්, එහෙයින් දෙවදත්තයන් විසින් ‘එකපහරින් පන්සියයක් භික්ෂූහු බිඳින ලද්දේ’ යි කී යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘දෙවදත්තෙත එකස්පහාරෙත පඤ්චභික්ඛුසතනා භින්නානි’ යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘තථාගතො අහෙජ්ජපරිසො’ යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියා වූ මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද අතිගම්භීර වන්නේ ය. අවිශදබුද්ධියකු විසින් නිර්වේදනය නො කළ හැකි බැවින් උනා ලිය නො හැකි ගණ්ඨියකටත් වඩා ගණ්ඨීතරයෙක. මේ ප්‍රශ්නයෙහි² මේ ලෝවැසිතෙම විමතියෙන් ආවාත වන ලද්දේ ය. නිවාත වන ලද්දේ ය. වැසෙන ලද්දේ ය. වලඳනා ලද්දේ ය. එහි නුඹ වහන්සේගේ ඤාණබලය පරවාදනිග්‍රහයෙහි දක්වා වදළ මැනැවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ අහෙද්‍යපිරිස් ඇතිසේක. දෙවදත්තතෙරුන් වහන්සේ විසින් ද එක පැහැර පන්සියයක් භික්ෂූහු බිඳින ලද්දහු ය. ඒ බිඳුනු කාරණය හෙදකයාගේ බලයෙක් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, හෙදකයන් ඇති කල්හි නො බිඳෙන පිරිසෙක් නම් නැත්තේ ය. හෙදකයන් ඇති කල්හි මෑතියෝ පුත්‍රයා හා බිඳෙන්නාහ. පුත්‍රයාත් මෑතියන් හා බිඳෙන්නේ ය. පියානෝත් පුත්‍රයා හා බිඳෙන්නාහ. පුත්‍රයාත් පියානන් හා බිඳෙන්නේ ය. බෑයාත් නැගතියන් හා බිඳෙන්නේ ය. නැගතියෝත් බෑයා හා බිඳෙන්නාහ. යහළුවාත් යහළුවා හා බිඳෙන්නේ ය. නොයෙක් දරුසමූහයෙන් සංඝටික වූ නැවත් රැළවෙග ප්‍රහාරයෙන් බිඳෙන්නේ ය. මී හා සමාන රස ඇති එලසම්පන්න වූ වෘක්ෂය වාතබලවෙගයෙන් ඇඹර වී බිඳෙන්නේ ය. ජාතිමත් ස්වර්ණයත් ලොහයෙන් බිඳෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත්

¹ ග්‍රහණය අග්‍රහණය

² ප්‍රශ්නය

තථාගතයන් වහන්සේ 'හෙදාපිරිස් ඇතිසේකැ' යි කියන්නා වූ මේ අභිප්‍රාය නුවණැත්තන්ගේ අභිප්‍රායයෙක් නො වන්නේ ය. මේ තොමෝ ගුණනුවණින් (176) වැඩ සිටි වෘද්ධයන්ගේ අධිමුත්තියක් නො වන්නීය. මේ තෙම පණ්ඩිතවරුන්ගේ ආලයෙක් නො වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් මෙහි යම් කාරණයකින් තථාගතයන් වහන්සේ 'අහෙදාපිරිස් ඇතිසේකැ' යි කියා කියනු ලැබේ ද, එබඳු වූ කාරණයක් ඇත්තේ ය. මෙහි ඒ කාරණය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ කරණ ලද අදන¹ ක්‍රියාවකින් හෝ අප්‍රියවචනයකින් අනර්ථවර්ෂාවකින් හෝ අසමානාත්මතාවකින් හෝ යම් කිසි හෙයකින් හැසිර වදරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිරිස බිඳෙන ලද යි කියා මා විසින් නො අසන ලද්දේ ය. ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතයන් වහන්සේ අහෙදාපිරිස් වූසේකැ' යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, මේ කාරණය තොප විසින් දන යුත්තේ ය. නවාංගභාසනබුද්ධවචනයෙහි පෙර බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් කරණ ලද්ද වූ මෙතම් කාරණයෙන් තථාගතයන් වහන්සේගේ 'පිරිස බිඳෙන ලද' යි කියා සූත්‍රයෙහි ආවා වූ කිසිවක් ඇසුයේ ඇද් ද?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීනි, මෙබන්දක් ලොකයෙහි නො ම දක්නා ලැබෙයි. අසනුත් නො ලැබෙයි. යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

අහෙදාපිරිස් ප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මෙණ්ඩකප්‍රශ්න
නම් වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි
දෙවෙනි වර්ගය නිමියේ ය.

ශ්‍රේෂ්ඨධම් ප්‍රශ්නය

නැවතත් මිලිඳු මහරජානෝ "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අග්ගඤ්ඤසූත්‍රයෙහි වාසෙට්ඨ නම් බ්‍රාහ්මණයා හට 'වාසෙට්ඨයානෙනි, මේ ජනසමූහයා කෙරෙහි ඉහාත්මභාවයෙහි ද, පරලෙච්චි ද ගුණධර්මය වනාහි ශ්‍රේෂ්ඨ ය' යි කියා මෙම වචනය වදරණ ලද්දේ ය. නැවතත් එම බුදුමුඛයෙන් ම 'වසන ලද සතර අපායද්වාරයන් ඇත්තා වූ සමාක්දෘෂ්ටියගේ වශිප්‍රාප්ත වූ සර්වඥනුභාසනාව දූත ගත්තා වූ එහෙයින් ම සෝවාන් වූ ගෘහස්ථ වූ උපාසකතෙම පාඨග්ජන වූ උපසම්පන්න නමක් වුවත් සාමණෙරනමක් වුවත් පසග පිහිටුවා වදින්නේ ය. දූක ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නේ ය' යි කියාත් වදරණ ලද්දේ

¹ අධි

ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ධම්මො හි වාසෙට්ඨ සෙට්ඨො ජනෙනස්මිං දිට්ඨෙ ව ධම්මෙ අභිසංපරායෙ වා' යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම් එහෙයින් 'උපාසකො ගිහී සොතාපන්නො පිහිතාපායො දිට්ඨිප්පත්තො විඤ්ඤානසාසනො හික්ඛුං වා සාමණෙරං වා පුට්ඨ්ඡනං අභිවාදෙති පච්චුට්ඨෙති' යි කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'උපාසකො ගිහී සොතාපන්නො පිහිතාපායො දිට්ඨිප්පත්තො විඤ්ඤානසාසනො හික්ඛුං වා සාමණෙරං වා පුට්ඨ්ඡනං අභිවාදෙති පච්චුට්ඨෙති' යි කියා වදාළ වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් 'ධම්මො හි වාසෙට්ඨ සෙට්ඨො ජනෙනස්මිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායෙ වා' යි කියා වදාළ වචනය බොරු වන්නේ ය. (177) මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ප්‍රශ්නයතෙම ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

'මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වාසෙට්ඨ නම් බ්‍රාහ්මණයාහට 'වාසෙට්ඨය, මේ ලොකවාසී ජනයා කෙරෙහි ඉහාත්ම භාවයෙහි ද පරලෙච්චි ද ධර්මය වනාහි ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය' යි කියාත් මෙම වචනය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවැත ද 'වසන ලද සතරඅපායයන් ඇත්තා වූ දෘෂ්ටියගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සර්වඥනුශාසනාව දැන ගත්තා වූ සෝවාන් ගෘහස්ථඋපාසකතෙම පෘථග්ජනඋපසම්පන්න නමකට හෝ සාමණෙරනමකට හෝ පසඟ පිහිටුවා වදින්නේ ය. දූක ආසනයෙන් නැගී සිටින්නේ ය' යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ම ය. එහි කාරණයක් ඇත. ඒ කාරණය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, යම් ගුණධර්ම කෙනෙකුත් කරණ කොට ගෙන ශ්‍රමණතෙම අභිවාද ප්‍රත්‍යුපස්ථාන සම්මාන පූජනයට සුදුසු වේ ද, ශ්‍රමණයාගේ ශ්‍රමණකරණධර්මයෝ ඒ මේ විසිදෙනෙක් වෙති. වේසයෝ ද විවිධ වන්නාහු ය.

"කතමෙ විසති සමණස්ස සමණකරණාධම්මා වෙ ව ලිඛිගානි? සෙට්ඨභුමිසයො¹ අග්ගො නීයාමො² වාරො විභාරො සංයමො සංවරො ඛන්ති සොරවචං. එකත්තවරියා එකත්තා හීරති පටිසල්ලානං හිරිමත්තප්පං විරියං. අප්පමාදෙ සික්ඛාපදනං උද්දෙසො පරිපුච්ඡා සීලාහිරතා නිරාලයතා සික්ඛා පදපරිපුරිතා කාසාවධාරණං භණ්ඩුභාවො, ඉමෙ බො, මහාරාජ, විසති සමණස්ස සමණකරණා ධම්මා වෙ ව ලිඛිගානි."

'ඒ ද්විවිධ ලිඟු හා ශ්‍රමණයාගේ ශ්‍රමණකරණ ධර්මයෝ විසිදෙන කවර? යත්:- බුද්ධාදී ආර්යයන් විසින් පසස්නා ලද බැවින් ගෘහස්ථයන්ට වඩා ප්‍රශස්ත වූ ගුණයෙන්

¹ සෙට්ඨො සමො
² සංයමො

යුක්ත බව ය¹, කායවාද මනස්සංඛ්‍යාත ත්‍රිවිධද්වාරය ක්ලෙශසංසර්ගයෙන් නො ඉසිලී ම ය, ශ්‍රේෂ්ඨගුණයෙන් යුක්තබව ය, නිවන් දෙන ප්‍රතිපත්තියෙන් යුක්තබව ය, ප්‍රතිපත්තියෙහි හැසිරීමෙන් යුක්තබව ය, සන්හුන් ඊර්ශ්‍යාපච්චිභරණයෙන් යුක්තබව ය, කායවාක් සංයමයෙන් යුක්තබව ය, ඉන්ද්‍රියසංවරයෙන් යුක්තබව ය, ක්ෂාන්තියෙන් යුක්තබව ය, සුවච කීකරු භාවයෙන් යුක්තබව ය, එකලා ව හැසිරීමෙන් යුක්ත බව ය, එකලා ව හැසිරීමෙහි ඇලීමෙන් හා කාය විවේකයෙන් යුක්තබව ය, විත්තෙකාග්‍රතාවෙන් යුක්තබව ය, පාපයෙහි ලජ්ජා භයින් යුක්තබව ය, නිවන් සාධන සතර සමාස්ප්‍රධානචීර්යයෙන් යුක්තබව ය, නිවන් සොයන අප්‍රමාදස්මෘතියෙන් යුක්තබව ය, ශික්ෂාපදයන්ගේ ඉගෙනීම ය, ශික්ෂාපදයන්ගේ අර්ථ විචාරීම ය, ශීලාදිගුණ ධර්මයෙහි ඇලීම ය, පඤ්චකාමයෙහි ඇලුම් නැති බව ය, ප්‍රඥප්තශික්ෂාපද සම්පූර්ණ කොට ඉගෙනීම ය, සිවුරු ධාරණයෙන් යුක්තබව ය, හිස මුඩු බව ද යි යන මේ විසි ගුණය වනාහි, මහරජානෙනි, ශ්‍රමණයාගේ ද්විවිධ වූ වේසය හා ශ්‍රමණකරණධර්මයෝ¹ යි.

'හික්ෂුන් වහන්සේ මේ යථොක්ත වූ ගුණධර්මයන් සමාදන් ව ගෙන පවත්වනසේක. ඒ හික්ෂුතෙම ඒ ගුණධර්මයන්ගේ අනුන බැවින් පරිපූර්ණ බැවින් සම්පන්න බැවින් සමන්තාගත බැවින් හික්ෂීමට ඉතිරි දෙයක් නැති බැවින් අසෙබහුම් නම් වූ අරහත්තභූමියට පැමිණෙන්නේ ය. ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අමෘතමහාඅවකාශභූමියට පැමිණෙන්නේ ය. (178) මහරජානෙනි, මහණ වීමෙන් රහතුන්ගේ ආසන්නයට ගියසේකැ' යි කියා සෝවාන් උපාසකතෙම පෘථග්ජනහික්ෂුනමට පසඟ පිහිටුවා වදින්නට ද දූක ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේලා හා යම් හික්ෂුනමෙක් සමාන බවට පැමිණිසේක් ද, ඒ සාමග්‍රී ලාභය මට නැතැ' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජන හික්ෂුනමට අභිවාදනය කරන්නට ද ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන්වහන්සේ රහතුන්ගේ අග්‍රපිරිසට පැමිණිසේක. මම ඒ ඉසුරට නො පැමිණියෙමි' යි සිතා සෝවාන් උපාසකතෙම පෘථග්ජනහික්ෂු නමට වදින්නට ද ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන් වහන්සේ පොහොය කෙරෙමින් පාමොක්දෙශනාව අසන්ට ලබනසේක. මම ඒ දෙශනාව අසන්ට නො ලබමි' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජනහික්ෂුනමට වදින්නට ද ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන් වහන්සේ දශවයස් පිරි උපාධ්‍යාය ව කර්මාවාර්ය ව සෙස්සන් මහණ කරණසේක. නිසදෙනසේක. උපසම්පද කරණසේක. ජනශාසනය වර්ධනය කරණසේක. මෙබඳු කට යුතු කරන්නට මම නො ලබමි' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජනහික්ෂුනමට වදින්නට ද ආසනයෙන් නැඟී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන් වහන්සේ අප්‍රමාණ වූ ශික්ෂාපදයෙහි සම්පූර්ණකාරී වනසේක. මම ඒ ශික්ෂාපදයන් කෙරෙහි නො

¹ 'ගෘහස්ථයන්ට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ප්‍රච්ඡාය භූමියෙහි සිටින බව ය' යි පරිවර්තනය විය යුතු ය.

පවත්නෙමි' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසක තෙම පෘථග්ජන භික්ෂුනමට වදින්නට ද ආසනයෙන් නැගී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන්වහන්සේ ශ්‍රමණවෙශයට පැමිණෙමින් බුද්ධාභිප්‍රායෙහි සිටියේක. මම ඒ ශ්‍රමණවෙශයෙන් දුරට පහ ව ගියෙමි' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජනතෙම භික්ෂුනමට පසඟ පිහිටුවා වදින්නට ද දක ආසනයෙන් නැගී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. 'උන්වහන්සේ දික් වූ කක්ෂලොමයන් ඇතිසේක. වස්ත්‍රාභරණයෙන් හා අඳුන් නො ඇඳීම් නො සැරසීම් ඇතිසේක. ආලෙප වූ ශීලසුගන්ධයන් ඇතිසේක. මම වනාහි මණ්ඩනාභරණයෙහි ඇලුම් ඇත්තේමි' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජන භික්ෂුනමට වදින්නට ද දක ආසනයෙන් නැගී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් 'යම් ඒ විසිවැදැරුම් වූ ශ්‍රමණකරණධර්මකෙනෙක් ඇද් ද, ද්විවිධ වෙශයෙන් ඇද් ද, සියලු ම ඒ ගුණධර්මයෝ භික්ෂුහු කෙරෙහි පවත්නාහ. භික්ෂුහු ම ඒ ධර්මයන් ධරණසේක. සෙස්සනුත් එහි හික්මවන සේක. ඒ ආගමධාරණය ද හික්මවා ලීම ද මට නැතැ' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසක තෙම පෘථග්ජන භික්ෂුනමට බැස වදින්නට ද දක නැගී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ ය.

“තවද මහරජානෙනි, යම් සේ රාජකුමාරතෙම පුරොහිතයාගේ සමීපයෙහි විද්‍යාව උගන්නේ ය. රාජධර්මය ශික්ෂණය කරන්නේ ය.¹ ඒ රාජකුමාරතෙම මෑතභාගයෙහි පිය රජ්ජුරුවන්ගේ ඇවෑමෙන් රාජාභිෂෙකයට පැමිණ 'මේ තෙම මාගේ ශික්ෂක ගුරුන්වහන්සේ ය' යි සිතා ගුරුවරයාට බැස වදින්නේ ය. දක ආසනයෙන් නැගී සිටින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශික්ෂක² වූ 'මුන්වහන්සේ (179) ශාසනවංශය ධරණසේකැ' යි සිතා සෝවාන් වූ උපාසකතෙම පෘථග්ජනභික්ෂු නමට බැස වදින්නට ද දක ආසනයෙන් නැගී සිටින්නට ද සුදුසු වන්නේ යි.

“තවද, මහරජානෙනි, භික්ෂුභූමියෙහි මේ මහත්බව ද අසමවිපුල බව ද මේ කාරණයෙනුත් දැන ගත මැනව. ඉදින්, මහරජානෙනි, සෝවාන් ව සිටි උපාසකතෙම අර්භත්ඵලය සිද්ධ කෙළේ නම්, ඕනට ගතීහු දෙකෙක් වන්නාහ. අනික් ගතියක් නැත්තේ ය.³ කවර දෙගතියෙක් ද? යත්:- ඒ රහත් වූ දවසෙහි ම පිරිනිවන් පාන්නේ හෝ භික්ෂුභාවයට පැමිණෙන්නේ හෝ ය. මහරජානෙනි, ඒ ප්‍රච්ඡායාතොම අවල වූවා ය. ඉතා මහත් වූවා ය. යම් මේ භික්ෂුභූමිය ඉතා උස් ව පැන නැංගාය” යි වදලසේක. එකල මිලිඳු මහරජානෝ “සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තික්ෂණඥනයෙන් යුක්ත වූ මේ ප්‍රශ්නයතෙම බලවත් වූ දාඨ වූ බුද්ධි ඇති නුඹ වහන්සේ විසින් යහපත් කොට නිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය. නුඹ වහන්සේ සදාශ වූ

¹ කරවන්නේ ය
² ශික්ෂාපිත
³ නැත්තාහ

ප්‍රඥාවතුන් වහන්සේ කෙනෙකුත් විසින් හැර මේ ප්‍රශ්නය මෙලෙස නිර්වේදනය කරනට අනික් සමර්ථ කෙනෙක් නැතැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.
ශ්‍රේෂ්ඨධර්මප්‍රශ්නය නිමි.

උණුලේ නිර්ගත ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ‘තථාගතයන් වහන්සේ සකල සත්වයන්ගේ අහිතය පහ කොට හිතවැඩ උපදවන සේකැ’ යි කියනසේක. නැවත ‘අග්නිස්කන්ධොපමධර්මදෙශනාව වදාරණ කල්හි සැටනමක් පමණ භික්ෂූන්ගේ මුඛයෙන් උණුලේ උද්ගත වී ය’ යි කියනසේක. ස්වාමීනි, අග්නිස්කන්ධොපම ධර්මදෙශනාව දෙශනා කරණ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් සැටක් පමණ භික්ෂූන්ගේ හිතවැඩ පහ කොට අවැඩ උපදවන ලද්දේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ සකල සත්වයන්ගේ අවැඩ පහ කොට වැඩෙහි පිහිටුවනසේක් වූ නම්, එහෙයින් අග්නිස්කන්ධොපමධර්මදෙශනාව වදාරණ කල්හි සැටක් පමණ භික්ෂූන්ගේ මුඛයෙන් උණුලේ නිර්ගත වී ය’ යි කී යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘අග්නිස්කන්ධොපමෙ ධම්මපරියායෙ භඤ්ඤමානෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං උණ්භං ලොහිතං මුඛතො උග්ගතං’ යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘තථාගතො සබ්බසත්තානං අහිතමපනෙත්වා හිතමුපදහති’ යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප තථාගතයන් වහන්සේ සකලසත්වයන්ගේ අවැඩ පහ කොට වැඩ උපදවනසේක. අග්නිස්කන්ධොපම ධර්මදෙශනාව දෙශනා කරණ කල්හි සැටක් පමණ භික්ෂූන්ගේ මුඛයෙන් උණුලේ නික්මෙන ලද්දේ ය. ඒ ලේ වචනය වූ බව වනාහි තථාගතයන් වහන්සේගේ කෘතියකින් නො වන්නේ ය. ඔවුන්ගේ ම තමන් කළ දෙයින් ම ය” යි කීසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ අග්නිස්කන්ධොපම ධර්මදෙශනාව නො වදාළසේක් වී නම්, කීමෙක් ද, ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ (180) මුඛයෙන් උණුලේ වමනය වේ ද” යි විචාලෝ ය. “නැත, මහරජානෙනි, මිත්ථාප්‍රතිපත්ත වූ ඒ භික්ෂුවට භාගාවතුන් වහන්සේගේ ධර්මදෙශනාව අසා ශරීරයෙහි ගිනියම උපන්නේ ය. ඒ ගිනියමින් ඔවුන්ගේ මුඛයෙන් උණුලේ වමනය වන ලද්දේ ය” යි කීසේක.

“එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ කළ ධර්මදෙශනාවෙන් ම ඔවුන්ගේ මුඛයෙන් උණුලේ උද්ගත වන ලද්දේ ය. තථාගතයන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ නැසීම පිණිස එහි ප්‍රධාන වනසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නාගයෙක් යම් සේ තුඹසකට ප්‍රවේශ වේ නම්, එකල පස් ඕනෑ කැමැත්තා වූ

එක්තරා පුරුෂයෙක් ඒ තුඹස බිඳ පස් ගෙන යන්නේ ය. ඒ පුරුෂයාගේ පස් ගැණිමෙන් වම්මිකයාගේ සුසිර නම් වූ තුඹස් කට වැහෙන්නේ ය. එකල ඒ සර්පතෙම ඒ තුඹස ඇතුළෙහි ම ආශ්වාස නො ලබමින් නසින්නේ ය. ස්වාමීනි, ඒ නාගතෙම ඒ පුරුෂයා කළ ක්‍රියාවෙන් මරණයට පැමිණියේ නො වේ ද?" යි විචාලේ ය. "එසේ ය, මහරජානෙනි, කීසේක. "එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ ම ඒ භික්ෂුන්ගේ නැසී යාම පිණිස එහි ප්‍රධාන වූසේකැ" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, සද්ධර්මය දෙශනා කරන්නා වූ අප තථාගතයන් වහන්සේ අනුනයප්‍රතිසය නො කරණසේක. අනුනය සංඛ්‍යාත ආලයෙන් හා ප්‍රතිසසංඛ්‍යාත ක්‍රොධයෙන් මිදී ධර්මදෙශනා කරණසේක. මෙසේ ධර්මදෙශනා කරණ කල්හි ඒ ධර්මයෙහි යම් කෙනෙක් මනා කොට පිළිපැද්දහු ද, ඒ සත්වයෝ අර්හත්ඵලය අවබෝධ කෙරෙහි. යම් කෙනෙක් නපුරු කොට පිළිපැද්දහු ද, ඒ සත්වයෝ සසරට වැටෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙකු විසින් අඹවාක්ෂයක් හෝ දඹවාක්ෂයක් හෝ මීගසක් හෝ සොලවන කල්හි එහි බලවත් වූ දෑ වූ නැටි ඇති යම් ඵලකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ඵලයෝ එහි ම නො ඉගිල සිටින්නාහ. එහි කුණු වූ නැටි මුල් ඇත්තා වූ දුර්වල බන්ධන ඇත්තා වූ යම් ඵල කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ඵලයෝ බිම වැටෙන්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ ධර්මදෙශනා කර වදාරමින් ආලය ක්‍රොධය නො කරණසේක. අනුනය ප්‍රතිසයෙන් මිදෙමින් ධර්මදෙශනා කරණ සේක. මෙසේ ධර්ම දෙශනා කරණ කල්හි ඒ ධර්මයෙහි යම් කෙනෙක් මනා කොට පිළිපන්නාහු ද, ඒ සත්වයෝ නිවන් අවබෝධ කරන්නාහු ය. ධර්මවිනයෙහි මිත්‍යාප්‍රතිපන්න වූ යම් කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සත්වයෝ සංසාරසාගරයෙහි වැටෙන්නාහු ය. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ධ්‍යානය රොපණය කරණු කැමැත්තා වූ සීසාන පුරුෂතෙම කෙත සාන්නේ ය. ඔහු සීසාන කල්හි නොයෙක් සියදහස්ගණන් තෘණයෝ¹ නසින්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ ශ්‍රද්ධාදිපඤ්චෙනද්‍රියන්ගේ වශයෙන් පැසුනා වූ සිත් ඇති සත්වයන්ට වතුස්සත්‍යාවබෝධය කෙරෙමින් අනුනයප්‍රතිසයෙන් මිදී ධර්මදෙශනා කරණසේක. මෙසේ ධර්මදෙශනා කරණ කල්හි එහි යම් කෙනෙක් මනා ව පිළිපන්නාහු ද, ඒ උත්තමයෝ ප්‍රතිවේධය අවබෝධ කරන්නාහ. යම් කෙනෙක් මිථ්‍යාව පිළිපන්නාහු ද, ඒ අනුවණයෝ කෙතෙහි මියන වල් මෙන් මියන්නාහු ය.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ රසය නිසා (181) උක්දඬු යන්ත්‍රයෙහි ලා මිරිකන්නාහු ය. ඔවුන් විසින් උක්දඬු මිරිකන කල්හි එහි යන්ත්‍රමුඛයට පැමිණියා වූ යම් ක්‍රීමිහු කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ පණුවෝ² මිරිකෙන්නාහ. එපරිද්දෙන් ම, මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ මූකලා වූ ශ්‍රද්ධාදි සිත් ඇති සත්වයන්ට

¹ තෘණ

² පණුවන්

චතුස්සත්‍යධර්මයන් අවබෝධ කෙරෙමින් සද්ධර්මමහායන්ත්‍රය මිරිකනසේක. ඒ සද්ධර්මයන්ත්‍රයෙහි යම් කෙනෙක් මිථ්‍යාව පිළිපත්නාහු ද, ඒ සත්වයෝ පණුවන් මෙන් නසින්නාහු ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ඒ ධර්මදෙශනාවෙන් ම ලේ වැටෙන ලද්දේ නො වේ ද?” යි කීහ. “කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ලී සහිත වඩුපුරුෂතෙම කපා හෙලූ වෘක්ෂය නො සැහැ රක්ෂා කෙරෙමින් සෘජු කොට පිරිසිදු කෙරේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, හැරිය යුතු ඇද පහ කොට වඩුතෙම මෙසේ මේ දූව ඇද හැර පිරිසිදු කරන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ පිරිස් රක්ෂා කෙරෙමින් චතුස්සත්‍යාවබෝධය වන සත්වයන්ට නිවන් අවබෝධය කරවනට නො හැකි¹ වනසේක. මිථ්‍යාප්‍රතිපත්ත සත්වයන් පහකොට මෙසේ මේ අවබෝධ වන පින්වත් සත්වයන්ට නිවන් අවබෝධය කර වදාරණසේක. මහරජානෙනි, තමන් කර ගත් දෙයින් ම ඒ මිථ්‍යාප්‍රතිපත්ත සත්වයෝ විනාශයෙහි වැටෙන්නාහු ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම්සේ කදලිවෘක්ෂය (හා උණගස ද) ආජානෙයඅශ්වධෙතුව ද තමා නිසා උපන් දෙයින් ම නස්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මිත්‍යාප්‍රතිපත්ත වූ යම් කෙනෙක් ඇද ද, ඒ සත්වයෝ තමන් කර ගත් දෙයින් ම නස්නාහ. වැටෙන්නාහ. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ නොයෙක් රට ගම් පෙරළි කරණ සොරු තමන් කර ගත් දෙයින් ම නොයෙක් වධ විද ඇස් උපුටා හැරීමට ද වදබෙර ගැස්වීමට ද² දිවස් උල හිඳුවාලීමට ද හිස් කැපීමට ද පැමිණෙන්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් සත්වකෙනෙක් මිථ්‍යාප්‍රතිපත්ත වූවාහු ද, ඒ සත්වයෝ තමන් කර ගත් දෙයින් ම නස්නාහු ය. සර්වඥ ශාසනයෙන් පහව වැටෙන්නාහු ය.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ සැටනමක් පමණ හික්ෂුන්ගේ මුඛයෙන් උණු ලේ වමනය වන ලද ද, ඔවුන්ගේ ඒ ලේ වමනය උණුබව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කළ දෙයකිනුත් නො වන්නේ ය. අනුන් විසින් කළ දෙයකිනුත් නො වූයේ ය. තමන් කර ගත් දේ ම ය. අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහසග පිරිවරා කොසොල්රට මහාමාර්ගයෙක වඩනාසේක්, හාත්පසින් ගිනි ගෙන ඇවිලෙන්නා වූ ගිනි ම කදක් වූ මහා ගිනිකදක් දැක ‘මේත් වෛනෙයජනපියුම් ප්‍රබෝධ කිරීමට කාරණයෙකැ’ යි සිතා මාර්ගයෙන් වෙන් වූ මහරුකක් මුල වැඩහිඳ ‘මහණෙනි, තෙල ගිනිකද දක්නාහු ද?’ යි විචාරා ‘එසේ ය, වහන්සැ’ යි දැන්වූ කල්හි ‘මහණෙනි, තෙපි හේ කුමක් නම් සිතවූ ද? දිලිහෙන්නා වූ හාත්පසින් ගිනි ගෙන ඇවිලෙන්නා වූ ගිනි ම කදක් වූ යම් මේ

¹ කරන්නට හැකි
² ගැසීමට

මහගිනිකඳ දෙඅතින් වැලඳ ගෙන සමීපයෙහි හිඳින්නේ හෝ වේ ද, ලඟ සයනය කරන්නේ හෝ වේ ද, මෘදු තරුණ වූ හස්ත පාද ඇති සර්වලක්ෂණ සමීපන්නරාජ කුමාරිකාවක හෝ බ්‍රාහ්මණකුමාරිකාවක හෝ ගෘහපතිකුමාරිකාවක හෝ දෙඅතින් ආලිංගනය (182) කොට සමීපයෙහි හිඳින්නේ හෝ වේ ද, සමීපයෙහි සයනය කරන්නේ හෝ වේ ද, මෙයින් කවරක් උතුම් ද?' යි විචාළසේක. 'ස්වාමීනි, මෘදු මොළොක් වූ හස්තපාදයන් ඇති සර්වලක්ෂණ සමීපන්න යම් ක්ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, ගෘහපතිකුමාරිකාවක වැලඳගෙන සමීපයෙහි හිඳින්නේ හෝ වේ ද, සමීපයෙහි සයනය කරන්නේ හෝ වේ ද, මේ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, මේ දිලියෙන මහගිනිකඳ වැලඳ ගෙන ලඟ හිඳිමෙක් සයනය කිරීමෙක් ඇද් ද, මේ බව මරණ වන මහදුකැ' යි දැන්වූහ. 'මහණෙනි, තොපට මම කියමි. මහණෙනි, තොපට මම දන්වමි. සර්වාපවිත්‍රයෙන් කෙලෙසුනු වස්ත්‍රකඩක් මෙන් සර්වප්‍රකාරයෙන් කෙලෙසුනු සිල් ඇති බැවින් දුශ්ශීල වූ පවිටු වූ ක්‍රියාවෙන් ශික්ෂාපදයන් ඉක්මවා පැමිණි සප්තාපත්තිස්කන්ධයන් ඇති අසුවියට කැත නො වී වදින ගම්භූරකු මෙන් දුශ්ශීලය ක්‍රියායෙහි ම හැසිරෙන සමාචාර ඇති 'මාගේ ශික්ෂාපද ව්‍යතික්‍රමණය සෙස්සෝ නො දනිත්ව' යි කියා පවත්නා වූ ප්‍රතිච්ඡන්ත කර්මාන්ත ඇත්තා වූ ක්ලෙශව්‍යුපගමනශ්‍රමණගුණයක් නැති බැවින් අශ්‍රමණ වූ අභ්‍යන්තරයෙහි ශීලශුද්ධිවිරහිත ව ශ්‍රමණවෙශමාත්‍රයෙන් ම 'ශ්‍රමණ යෙමි' යි කියා ප්‍රතිඥ දෙන්නා වූ කායාදිද්වාරත්‍රයෙන් කරණ සුවර්තක්‍රියාවක් නැති බැවින් අබ්‍රහ්මචාරී වූ සිංහසම් පොරොවා ගත් කොටඵවෙකු මෙන් අර්හද්ධිවජය ධාරණමාත්‍රයෙන් බ්‍රහ්මචරියවාසය ලොවට ප්‍රතිඥ කරන්නා වූ අභ්‍යන්තරයෙහි දුශ්ශීලයකුණු ම කුණු වීමෙන් අවස්සුන වූ ක්ලෙශකුණු ඉපදීමට කසළගොඩක් වැනි වූ ඕහට ගිනි ගෙන දිලියෙන්නා වූ හාත්පසින් ගිනි ගෙන ඇවිලෙන්නා වූ ගිනිකඳක් ම වූ යම් මේ මහගිනිකඳක් දෙඅතින් වැලඳ ගෙන ලඟ හිඳින්නේ හෝ වේ ද, ලඟ සයනය කරන්නේ හෝ වේ ද, යන මේ බව උතුම් වන්නේ ය.

'ඊට කාරණ කවරේ ද? යත්:- මහණෙනි, ඒ තෙම ඒ කාරණයෙන් මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණය සමාන දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. ඵපමණෙක් මුත් ඒ ගිනි වැලඳ ගත් කාරණයෙන් ශරීරහෙදයෙන් මරණින් මත්තෙහි සියලු ම සැපතින් පහ වූ සියලු ම දුකට පිහිට වූ විවස ව වැටෙන්නා වූ සැප ආස්වාදයක් නැති මහානරකයෙහි නො උපදින්නේ ය. මහණෙනි, පාපධර්මයන් ඇත්තා වූ අපවිත්‍ර වූ කායවාක්සමාචාර ඇත්තා වූ ප්‍රතිච්ඡන්තක්‍රියාවන් ඇත්තා වූ අශ්‍රමණ වූ ශ්‍රමණ ප්‍රතිඥ ඇත්තා වූ බ්‍රහ්මචාරී නො වන්නා වූ 'බ්‍රහ්මචාරීය' යි ප්‍රතිඥ දෙන්නා වූ ඇතුළු සතන උපදනා අකුශලධර්මයන් විසින් ඇතුළතින් කුණු වූ කෙලෙස් කසළ උපදින කසළගොඩක් වූ ඒ දුශ්ශීලතෙම මෘදු මොළොක් වූ හස්තපාදයන් ඇති සර්වලක්ෂණ සමීපන්න වූ ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණගෘහපතිකුමාරිකාවක ආලිංගනය කොට සමීපයෙහි හිඳින්නේ වී නම්, සමීපයෙහි සයනය කරන්නේ වී නම්, මහණෙනි, ඒ කාරණය ඕහට බොහෝ කලක් අවැඩ පිණිස දුක් පිණිස වන්නේ ය. ශරීර හෙදයෙන් මරණින්

මත්තෙහි සැපතීන් පහ වූ දුකට පිහිට වූ විවස ම පතිත වන්නා වූ සැප ආස්වාදයක් නැත්තා වූ නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

‘මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක් යම් දුශ්ශීලයකු අල්වා අස්ලොමින් ඇඹරූ දැඩි වූ යොතකින් දෙකකුල් දැඩි කොට වෙළවෙලා වැර දී අහුරුවන්නේ වී නම්, ඒ යොත්තෙම වහා දුක් (183) උපදවමින් ඡවිය සිදින්නේ ය. ඡවිය සිද මස් සිදින්නේ ය. මස් සිද හැර නහර සිදින්නේ ය. නහර සිද හැර අස්ති සිදින්නේ ය. අස්ථි සිද හැර ඇටමිදුළු පැහැර සිටින්නේ ය. යම් දුශ්ශීලයෙක ක්ෂත්‍රියමහාසාරයන්ගේ බ්‍රාහ්මණමහාසාරයන්ගේ ගෘහපති මහාසාරයන්ගේ හෝ පසග පිහිටුවා කරණ නමස්කාරය ඉවසන්නේ වී නම් මේ දෙකින් කවරක් උතුම් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණගෘහපතිකයන්ගේ පසග පිහිටුවා කරණ යම් නමස්කාරයක් ඉවසීමෙක් ඇද් ද, ඒ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, බලවත් වූ පුරුෂයෙක් යමෙකු අල්වාගෙන දැඩි වූ වාලයොතකින් දෙකකුල් මුල දක්වා දැඩි කොට වෙළවෙලා සංසනය කරන්නේ වී නම්, ඒ වාලරජ්ජුව¹ ඡවි වර්ම මස් නහර ඇටමිදුළු පැහැර සිටින්නේ වී නම්, මේ බව මහදුක් වන්නේ ය” යි දැන්වූහ.

‘මහණෙනි, තොපට කියන්නෙමි. මහණෙනි’ තොපට දන්වන්නෙමි. යම් සේ දුශ්ශීල වූ පාපධර්ම සමන්තාගත වූ අසුඛි සංකස්සර සමාවාර වූ ප්‍රතිච්ඡන්තකර්මාන්ත ඇති අශ්‍රමණ වූ ශ්‍රමණප්‍රතිඥ ඇති ශ්‍රේෂ්ඨචාරී නො වන්නා වූ ‘ශ්‍රේෂ්ඨචාරිය’ යි ප්‍රතිඥ දෙන්නා වූ ඇතුළත්හි දුශ්ශීලකුණෙන් අවස්සුත වූ කෙලෙස් උපදින කසලගොඩක් වැනි වූ ඔහු² බලවත් වූ පුරුෂයෙක් අල්වා දෙකකුල් දැඩි වූ වාලයොතකින් දැඩි කොට වෙළවෙලා සංසනය කරන්නේ වී නම්, ඒ වාලයොත්තෙම ඡවි වර්ම මස් නහර ඇට ඇටමිදුළු පැහැර සිටින්නේ වී නම්, මේ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවර? යත්:- මහණෙනි, ඒ කාරණයෙන් ඒ තෙම මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණ සමාන දුකකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. එපමණක් මුත් ඒ කාරණයෙන් සොර වූ නරක දුකට නො පැමිණෙන්නේ ය. මහණෙනි, ඒ දුශ්ශීලතෙම ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ පසග පිහිටුවා කරණ යම් නමස්කාරයක් ඉවසන්නේ වී නම්, මහණෙනි, ඒ කාරණය ඔහට බොහෝ කලක් අහිත පිණිස දුක් පිණිස වන්නේ ය. මරණින් මිය නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

‘මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක් තෙල් ගා මුවහත් තබන ලද්ද වූ තීක්ෂණ වූ ශස්ත්‍රයකින් ශරීරමධ්‍යයෙහි කොටන්නේ වී නම්, යමෙක්

¹ වාලරජ්ජනොමෝ

² ඕහට

ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණ ගෘහපතාදීන්ගේ දෙයන නගා වදින අඤ්ඤිකර්මය ඉවසන්නේ වී නම්, මෙයින් කවරක් උතුම් ද? යි විචාලසේක. 'ස්වාමීනි, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ අඤ්ඤිකර්මය ඉවසන්නේ වී නම්, මේ බව උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, බලවත් වූ පුරුෂයෙක් තෙල් ගා මුවහත් තබන ලද්ද වූ තීක්ෂණ වූ ශස්ත්‍රයකින් හෘදය මධ්‍යයෙහි පහර දෙන්නේ වී නම්, ඒ බව මහත් දුක් වන්නේ ය' යි දැන්වූහ. 'මහණෙනි, තොපට කියන්නෙමි. මහණෙනි, තොපට දන්වන්නෙමි. කිසි ශීලසංවාතගුණයක් නැති දුශ්ශීලයාහට බලවත් වූ පුරුෂයෙක් තීක්ෂණ ව මුවහත් කළ ශස්ත්‍රයකින් හෘදයමධ්‍යයෙහි පහරන්නේ ය යන මේ බව උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- මහණෙනි, එතෙම ඒ කාරණයෙන් මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණ සමාන දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. එපමණක් මුත් ඒ කාණයෙන් මරණින් මත්තෙන් සොර වූ නරකදුකට නො පැමිණෙන්නේ ය. මහණෙනි, ඒ පාපී වූ දුශ්ශීලයා ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ අඤ්ඤිකර්මය ඉවසුයේ වී නම් මහණෙනි, ඒ (184) කාරණය ඕනට බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලෙහි අහිත පිණිස දුක්ඛවිපාකය පිණිස වන්නේ ය. මරණින් මත්තෙහි සොර වූ දුක් ඇති නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

'මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක්තෙම ගිනි ගණ දිලියෙන්නා වූ භාත්පසින් ගිනි ගණ ඇවිලෙන්නා වූ ගිනි ම සහිත වූ රත් වූ ලොහොදුලින් සකල ශරීරය වෙළන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණ මහාසාරාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද්ද වූ සිවුරු වලදින්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, මෙයින් කවරක් උතුම් වන්නේ ද?' යි විචාලසේක. 'ස්වාමීනි, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණමහාසාරාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද සිවුරු වලදින්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි බලවත් වූ පුරුෂයෙක් ගිනි ගණ දිලියෙන ලොහොදුලින් සකලශරීරය වෙළන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව ඉවසිය නො හැකි මහදුකැ' යි දැන්වූහ. 'මහණෙනි, තොපට කියන්නෙමි. මහණෙනි තොපට දන්වන්නෙමි. ඒ පාපී වූ ආපත්ති සමාදාන ඇති දුශ්ශීලයාහට බලවත් වූ පුරුෂයෙක් ගිනි ගණ දිලියෙන සජොතිභූත වූ අයොමය වූ දුලින් සකලශරීරය වෙදනස කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- මහණෙනි, ඒ කාරණයෙන් ඒ දුශ්ශීලයා මරණයට හෝ මරණ සමාන දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මරණින් මත්තෙහි සොර වූ නරකයෙහි නො උපදින්නේ ය. මහණෙනි, ඒ දුශ්ශීලයා රජ බමුණු වෙළෙඳ ගොවි ආදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද සිවුරු පරිභෝග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ කාරණය, මහණෙනි, ඕනට බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලෙහි අහිත පිණිස දුක් පිණිස වන්නේ ය. මරණින් මත්තෙහි නරකයෙහි උපදින්නේය.

'මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක් ගින්නෙන් රත් වූ යකඩ අඩුවකින් මුඛය විවෘත කොට ගිනි ගණ දිලියෙන්නා වූ සම්ප්‍රජ්වලිත වූ සජොතිභූත වූ රත් වූ ලොහො ගුලියක් මුඛයෙහි බහා ලන්නේ වී නම්, ඒ

ලොහොගුළිය ඔහුගේ ඔෂ්ඨයක් දවමින් මුඛයත් දවන්නේ ය. දිවත් දවන්නේ ය. උගුරත් දවන්නේ ය. බඩත් දවන්නේ ය. බඩවැලත් අතුනුබහනුත් ඇද ගෙන අධොභාගයෙන් නික්ම යන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද පිණිඬපාතය වළඳන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, මෙයින් කවරක් උතුම් ද? යි විචාළසේක. 'ස්වාමීනි, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද පිණිඬපාතය වළඳන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, බලවත් වූ පුරුෂයෙක් ගින්නෙන් රත් වූ යකඩ අඬුවකින් මුඛය විවෘත කොට ගිනි ගෙන දිලියෙන ලොහො ගුළියක් මුඛයෙහි බහාලන්නේ වී නම්, ලෝගුළිය ඔහුගේ ඔෂ්ඨයක් දවමින් මුඛය රහදිව උගුර බඩ දවා බඩවැල අතුනුබහන ඇද ගෙන අධොමාර්ගයෙන් නික්ම යන්නේ ය යන නමක් ඇද් ද, ඒ බව ම අහෝ! මහදුකැ' යි දන්වූහ. 'මහණෙනි, තොපට කියන්නෙමි. මහණෙනි, තොපට දන්වන්නෙමි. භින්නාඡ්චිකපාපී වූ ඒ දුශ්ශීලයාහට බලවත්ත පුරුෂයෙක් ගිනි ගෙන දිලියෙන යකඩඅඬුවෙන්මුඛය විවෘත කොට ගිනි ගෙන දිලියෙන ලොහොපිණිඬය මුඛයෙහි බහා ලන්නේ (185) වී නම්, ඒ ලොහොගුළිය ඔහුගේ ඔෂ්ඨයක් දවමින් මුඛය උගුර බඩ දවා බඩවැල අතුනුබහන ඇද ගෙන අධොභාගයෙන් නික්ම යන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- මහණෙනි, ඒ කාරණයෙන් එතෙම මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණ සමාන වූ දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. ඒ ප්‍රත්‍යයයෙන් මරණින් මත්තෙහි නරකයෙහි නො ම උපදින්නේ ය. මහණෙනි, ඒ අශ්‍රමණ වූ දුශ්ශීලපුද්ගලතෙම රජ බමුණු ආදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද පිණිඬපාතය වළඳ නම්, ඒ කාරණය, මහණෙනි, ඕනට බොහෝ කාලයක් අවැඩ පිණිස සතර අපා දුක් පිණිස වන්නේ ය. මරණින් මත්තෙහි නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

'මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවූ ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක්තෙම දැඩි කොට හිස හෝ අල්වා ගෙන පිටිකර හෝ අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන යකඩමය ඇඳක හෝ යඩමය පුටුවෙක හෝ හිඳුවා ලන්නේය. සයනය කරවා ලන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද ඇඳ පුටු පරිභොග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, මෙයින් කවරක් උතුම් ද? යි විචාළසේක. 'ස්වාමීනි, රජ බමුණු ආදී වූ ශ්‍රද්ධාවතුන් විසින් දෙන ලද ඇඳපුටු ආදිය පරිභොග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, බලවත් වූ පුරුෂයෙක් හිස හෝ අල්වා ගෙන ශරීරය හෝ අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන යකඩමය පුටුවෙකහි හිඳුවා ලන්නේ ය. යකඩ ඇඳෙහි සයනය කරවා ලන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව මහදුක් වන්නේ ය' යි දන්වූහ. 'මහණෙනි, තොපට කියන්නෙමි. මහණෙනි, තොපට දන්වන්නෙමි. පාපී වූ අකර්තව්‍යසේවනය කරණ දුශ්ශීලයාහට බලවත් පුරුෂයෙක් හිස හෝ කඳ හෝ අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන පුටුවක හිඳුවා ලන්නේ ය. ඇඳක හෝ සයනය කරවා ලන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, මේ බව ම උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- මහණෙනි, ඒ තෙම ඒ කාරණයෙන් මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණ සමාන වූ දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. එපමණක් මුත් ඒ

කාරණයෙන් මරණත් මත්තෙහි නරකයෙහි නො උපදින්නේ ය. මහණෙනි, ඒ දුශ්ශීලතෙම ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ ශ්‍රද්ධාවෙන් දුන් ඇදපුටු පරිභෝග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ කාරණය, මහණෙනි, බොහෝ කලක් ඕනට අහිත පිණිස දුක් පිණිස වන්නේ ය. මරණත් මත්තෙහි නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

‘මහණෙනි, හේ තෙපි කුමක් සිතවු ද? බලවත් වූ පුරුෂයෙක්තෙම යමෙකු ඌර්ධවපාද කොට අධෛර්‍ය කොට අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන්නා වූ සම්ප්‍රජ්වලිත වූ සජොතිභූත වූ රත් වූ මහලොහොකටාරයෙක බහාලන්නේ වී නම්, එතෙම ඒ ලොහොකටාරයෙහි පෙන නැගෙන ශරීරයෙන් පැසෙමින් වරෙක පැසිපැසී මත්තට යන්නේ ය. වරෙක පැසිපැසී අධොභාගයට යන්නේ ය. වරෙක පැසිපැසී සරස යන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් තනවා දෙන ලද පන්සල් විහාරවල් පරිභෝග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, මෙයින් කවරක් උතුම් ද?’ යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණමහාසාරාදීන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් කරවා දෙන ලද විහාර පරිභෝග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව උතුම් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, බලවත් වූ පුරුෂයෙක් (186) යමෙකු ඌර්ධවපාද අධෛර්‍ය කොට අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන තප්ත වූ ලොහොකුම්භියෙක ප්‍රක්ෂෙප කරන්නේ වී නම්, එතෙම ඒ සැලෙහි පෙන නැගෙන ශරීර ඇති ව පැසෙමින් වරෙක ඌර්ධව යන්නේ ය වරෙක යට යන්නේ ය. වරෙක සරස යන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව ‘ඉතා දුකැ’ යි දැන්වූහ. ‘මහණෙනි, තොපට මම කියන්නෙමි. මහණෙනි, තොපට මම දන්වන්නෙමි. ඒ පාපී වූ දුශ්ශීලයාහට බලවත් වූ පුරුෂයෙක් ඌර්ධවපාද අධෛර්‍ය කොට අල්වා ගෙන ගිනි ගෙන දිලියෙන මහලොහකුම්භියෙක බහා ලන්නේ වී නම්, එතෙම ඵෙණුද්දේහක ව පැසෙමින් ඌර්ධවාධොසරස පැසෙන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ බව උතුම් වන්නේ ය. ඊට කාරණ කවරේ ද? යත්:- ඒ කාරණයෙන්, මහණෙනි, එතෙම මරණයට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. මරණ සමාන දුකට හෝ පැමිණෙන්නේ ය. ඒ ප්‍රත්‍යයයෙන් මරණත් මත්තෙහි නරකයෙහි නො උපදින්නේ ය. මහණෙනි, ඒ දුශ්ශීල වූ පාපධර්මයන් ඇති අසුවිසංකස්සරසමාවාර ඇති ප්‍රච්ඡන්තකර්මාන්තයන් ඇති අශ්‍රමණ වූ ශ්‍රමණප්‍රතිපද ඇති ශ්‍රේෂ්ඨචාරී නො වූ ශ්‍රේෂ්ඨචාරී ප්‍රතිඥ ඇති ඇතුළත්හි අකුශලධර්මයෙන් කුණු වූ නිත්‍යයෙන් කෙලෙසුන් විසින් මඛනා ලද්ද වූ පාපකසළ එකතු වන කසළ ගොඩක් වූ පුද්ගලතෙම ක්ෂත්‍රියමහාසාරයන්ගේ බ්‍රාහ්මණමහාසාරයන්ගේ ගෘහපතිමහාසාරයන්ගේ විහාරවල් පරිභෝග කරන්නේ ය යන යමක් ඇද් ද, ඒ කාරණය, මහණෙනි, ඕනට බොහෝ කාලයක් අහිත පිණිස දුක්ඛවිපාකය පිණිස වන්නේ ය. ශරීරයාගේ හෙදයෙන් මරණත් මත්තෙහි සැපතින් පහ වූ දුකට පිහිට වූ විවස ව පතිත වන්නා වූ සැපආස්වාදයක් නැත්තා වූ නරකයෙහි උපදින්නේ ය.

“තස්මා තිහ භික්ඛවෙ එවං සික්ඛිතබ්බං; යෙසඤ්ච මයං පරිභුඤ්ජාම විචරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයහෙසජ්ජපරික්ඛාරං තෙසං තෙ කාරා

මහජ්ජලා භවිස්සන්ති මහානිසංසා, අම්මාකං වෙවායං පබ්බජ්ජා අනවජ්ජා භවිස්සති සඵලා සඋදයාති, එවං හි වො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බං, අත්තස්සං වා භික්ඛවෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව අප්පමාදෙන සම්පාදෙතුං පරස්සං වා භික්ඛවෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව අප්පමාදෙන සම්පාදෙතුං, උභයස්සං වා භික්ඛවෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව අප්පමාදෙන සම්පාදෙතු”න්ති.

“එහෙයින්, මහණෙනි, මේ ජනශාසනයෙහි අර්හද්ධිවජය ධරණුවන් විසින් මෙසේ භික්ඛිය යුත්තේ ය. අපි යම් ශුද්ධාවත් ගෘහස්ථකෙනෙකුන්ගේ විවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ග්ලානප්‍රත්‍යය බෙහෙත් පිරිකර වළඳින්නමෝ වෙමු ද? ඔවුන්ගේ ඒ ප්‍රත්‍යුපකාරයෝ මහත්ඵල වෙද් ද, මහානිසංස වෙද් ද, අපගේ මේ ප්‍රච්ඡායවත් අපට සිස් නො වේ ද, ස්වර්ග මොක්ෂ සැපත් ලැබීමෙන් සඵල වේ ද, ස්වර්ගමොක්ෂසැපතට කැඳවීමෙන් සඋදය වේ ද, මෙසේ මහණෙනි, තොප විසින් භික්ඛිය යුත්තේ ය. මහණෙනි, ආත්මාර්ථය හෝ බලන්තාහු විසින් අප්‍රමාදයෙන් ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව සම්පාදනය කරන්නට සුදුසු වන්නේ ය. මහණෙනි, පරාර්ථය හෝ බලන්තාහු විසින් ත්‍රිවිධශික්ෂාව අප්‍රමාදයෙන් සම්පාදනය කරන්නට සුදුසු වන්නේ ය. (187) මහණෙනි, ආත්මාර්ථපරාර්ථද්වය හෝ බලන්තාහු විසින් ත්‍රිවිධශික්ෂාව සම්පාදනය කරන්නට සුදුසු වන්නේ මය’ යි කියා මේ දුශ්ශීල භයංකර වූ අග්භික්ඛන්ධොපම සූත්‍රය ත්‍රොලොකාතිලක වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදළසේක. මේ වෙය්‍යාකරණ නම් නිර්ගාථකසූත්‍රාන්තර්මදෙශනාව වදරණ කල්හි සැටක් පමණ අශික්ෂිතාවාර වූ දුශ්ශීලභික්ෂුන්ගේ හෘදය උණු ව ලේ ඉතිරෙමින් මුඛයෙන් හුණු ලේ වමනය වී ය. සැටක් පමණ භික්ෂුහු ‘අපි මහණ ව සිට සිල් රක්තට නො හැකියම්හ’ යි සිතා භික්ෂ්‍යාප්‍රත්‍යාධ්‍යානය කොට ගිහි වූහ. ජනානුශාසනයෙහි පිරිසිදු ව හැසුරුණා වූ සැටදෙනෙකුන් වහන්සේ මාරවාරණදර්පමර්නදය කළා වූ තථාගතයන් වහන්සේට දෙනොත් මුදුන් දී ‘දුක්කරං භගවා සුදුක්කරං භගවා’ යනාදීන් ප්‍රතිවචන දෙමින් ධර්මදෙශනාව පිළිගත්හ. ඒ සැටදෙනා වහන්සේගේ චිත්තයෝ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් කිසිවක් නො ගැණීමෙන් චතුරාශ්‍රවයන් කෙරෙන් මිදුනාහු ය. එහෙයින් ඒ සැටදෙනා තමන් කර ගත් දෙයින් ම විනාශ වූහ.

“මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් සියල්ලන්ට ම අමෘතරසයක් දෙන්නේ ය. ඒ ජනයෝ ඒ අමෘතරසය අනුභව කොට අරෝගී ව දීර්ඝායුෂ්ක ව සියලු ම උපද්‍රවයෙන් මිදෙන්නාහු ය. එකල එක්තරා අඥනපුරුෂයෙක් ඒ අමෘතය අනුභව කොට ඔහුගේ දුරුපචාරයෙන් මරණයට පැමිණෙන්නේ ය. කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ අමෘතය දුන් පුරුෂතෙම ඒ කාරණයෙන් මඳකුත් අපුණ්‍යයකට පැමිණේ ද” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ දසසහශ්‍රීලොකධාතුයෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට අමෘතමහාධර්මදනය දෙනසේක. යම් ඒ සත්වකෙනෙක් සද්ධර්මාමෘතපානය කිරීමට යොග්‍යයෝ ද, ඒ සත්වයෝ සද්ධර්මාමෘතය පානය කිරීමෙන් චතුස්සත්‍යය අවබෝධ කෙරෙති. යම් ඒ

සත්වකෙනෙක් අභවයෝ ද, ඒ සත්වයෝ ධර්මාමාතෘය පානය කිරීමෙන් නසින්නාහ. පතිත වන්නාහ. මහරජානෙනි, භොජනය සකලසත්වයන්ගේ ජීවිතය රක්ෂා කරන්නේ ය. ඒ භොජනය සමහර කෙනෙක් අනුභව කොට අජීර්ණ ව විරොකාබාධයෙන් නසින්නාහු ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ භොජනය දුන් පුරුෂතෙම ඒ කාරණයෙන් මඳකුත් අපුණ්‍යයකට පැමිණේ ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ දශසහස්‍රිලොකධාතූයෙහි වසන දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට සද්ධර්මාමාතෘමහාදනය දෙනසේක. යම් ඒ සත්වකෙනෙක් යොග්‍ය වූ ද, ඒ සත්වයෝ සද්ධර්මාමාතෘපානයෙන් චතුස්සත්‍යය අවබෝධ කරන්නාහ. යම් ඒ සත්වකෙනෙක් නිවන් ලැබීමට අයොග්‍ය වූ ද, ඒ සත්වයෝ සද්ධර්මාමාතෘයෙන් නසින්නාහ. පතිත වන්නාහ" යි වදළසේක. මේ ප්‍රශ්නව්‍යාධ්‍යානයෙන් අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳු මහරජානෝ "සාධු! සාධු!! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ජනෙන්ද්‍ර ශාසනයෙන් පහ ව දුවන රඟට දුශ්ශීලයන්ට තර්ජනය කර වදළසේක. දුශ්ශීලරජස් පිඹ හැර වදළසේක. යහපත, ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ වදළ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කියා ස්තුති කළහ.

උණුලේ නිර්ගත ප්‍රශ්නය නිමි.

සෙල ප්‍රශ්නය.

(188) "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්,

"කායෙන සංවරො සාධු-සාධු වාචාය සංවරො,
 මනසා සංවරො සාධු-සාධු සබ්බස්ස සංවරො,
 සබ්බස්ස සංවුතො භික්ඛු-සබ්බදුක්ඛා පමුවචති"

යන මේ ගාථාවෙන් 'කායද්වාරයට හසු වන ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බනයට සිත නො දුවවන විසින් කයින් සිත රැකීම යහපත. මුසාවාදදිය නො කියන විසින් වචනයෙන් සිත රැකීම යහපත. මනෝද්වාරයට හසු ව අභිධ්‍යා ව්‍යාපාදදිය නො සිතන විසින් තමාගේ සිත රැකීම යහපත. චක්ෂුරාදි සදෙර ම සංවරය යහපත. සදෙර ම රක්ෂිත වූ මහණතෙම සියලු ම සංසාර දුක්ඛයෙන් මිදෙන්නේ ය' යන මේ අර්ථය වදරණ ලද්දේ ය. මෙසේ කියා නැවත ද ඒ තථාගතයන් වහන්සේ සිව්වණක් පිරිස්මැද වැඩහිඳ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ගේ ඉදිරියෙහි සෙල නම් බ්‍රාහ්මණයාහට කොසොහිත වස්ත්‍රගුණය දක්වා වදළසේක. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'කයින් සංවරවීම යහපතැ' යි යනාදීන් වදරණ ලද්දේ වී නම්, එහෙයින් සෙලබ්‍රාහ්මණයාහට 'කොසයෙහි අවහිත වූ වස්ත්‍රගුණ නම් පුරුෂලක්ෂණය දක්වා වදළසේකැ' යි කියන වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් සෙලබ්‍රාහ්මණයාහට ඒ 'කොසොහිතවස්ත්‍රගුණ දක්වා වදළා ය' යි යන වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් 'කායෙන සංවරො සාධු' යනාදීන් කී වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටික

ප්‍රශ්නයක් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ප්‍රශ්නය ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘කායෙන සංවරො සාධු’ යනාදී මේ ගාථාවක් වදාරණ ලද්දේ ය. සෙල නම් බ්‍රාහ්මණයාහට කොසයෙහි අවහිත වූ වස්තූගුණයන් දක්වන ලද්දේ ම ය. මහරජානෙනි, යමෙකුට යම් හෙයකින් තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි කාංක්ෂා උපන්නේ ද, ඕහට අවබෝධ කරවන පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සාද්ධියෙන් ඒ හා සමාන කයක්¹ මවා දක්වන සේක. හේ² ඒ ප්‍රාතිහාර්ය දක්නේ ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් කාරණයකින් පිරිසට පැමිණි කල්හි ‘එකෙක් ම’³ ඒ වස්තූගුණය දක්නේ ය. ඒ පිරිසෙහි ම විද්‍යමාන වූ සෙසු සත්වයෝ නො දක්නාහු ය’ යි කියන මේ වචනය කවරෙක් නම් අදහන්නේ ද? එබැවින් මට නුඹවහන්සේ එහි කාරණයක් දක්වා වදාළ මැනව. කාරණයකින් මට අඟවා වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඥාතිමිත්‍රයන් විසින් පිරිවරණ ලද්ද වූ ව්‍යාධියෙන් පීඩිත වූ කිසි පුරුෂයෙක් තොප විසින් දක්නා ලද්දේ ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම යම් දුක්ඛවේදනාවකින් දුක් විඳිනු ලැබේ ද, ඒ වේදනාව ඒ පිරිස දකිද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂතෙම තෙමේ ම වෙහෙස විඳින්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කෙනෙකුන්ට ම තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි කාංක්ෂා උපදනා ලද ද, ඕහට අවබෝධය කරවන පිණිස තථාගතයන් වහන්සේ සාද්ධියෙන් ඊට ම සුදුසු වූ ලෙසක් දක්වා වදාරණසේක. ඔහු ම ඒ ප්‍රාතිහාර්යය දක්නේ ය. තවද මහරජානෙනි, (189) යම් සේ කිසියම් පුරුෂයකුහට යක්ෂයෙක් ආවෙස වන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, එතැන්හි රැස් වූ ඒ පිරිස ඒ යක්ෂග්‍රහණය දකිද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, ඒ ආතුරයා ම යක්ෂයාගේ එන ගමන දක්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කෙනෙකුන්ට බුදුන් කෙරෙහි කාංක්ෂා උපදනා ලද ද, හේ ම ඒ ප්‍රාතිහාර්යය දක්නේ ය” යි කීහ. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් යමක් එකක්හටත් නො දැක්විය යුතු වේ ද? ඒ බව ද්කාව ලීමෙන් අතිදුෂ්කර දෙයක් කරණ ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පුරුෂගුණය නො ම දක්වා වදාළසේක. සාද්ධියෙන් ඡායාව දක්වා වදාළසේකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, ඡායාවෙන් චුවත් යමක් දැක නිෂ්ඨාවට ගිය බැවින් දැකීමෙන් පුරුෂගුණය දක්නා ලද්දේ ම වන්නේ ය” යි කීහ. “දුෂ්කර දෙයත්, මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ බෝධිනෙය්‍ය වූ

¹ සාද්ධියත්
² ඔහු
³ එක්කෙනෙක්

සත්වයන්ට අවබෝධය කරන්ට කර වදරණසේක. මහරජානෙනි, ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ ඒ එ ක්‍රියා හැර¹ වදරණසේක් වී නම්, නිවන් අවබෝධ කට හෙන² සත්වයෝ චතුස්සත්‍යාවබෝධය නො කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් අවබෝධ වන්³ සත්වයන්ට අවබෝධය කරවන්ට තථාගතයන් වහන්සේ උපාය දන්නාසේක. එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේ යම් යම් උපායකින් නිවන් අවබෝධය වන්³ සත්වයෝ චතුස්සත්‍යය අවබෝධය කෙරෙද් ද, ඒ උපායෙන් අවබෝධය වන්³ සත්වයන් අවබෝධය කරවනසේක. “මහරජානෙනි, යම් සේ ශල්‍යකත්තා වූ වෙදෙක් යම් යම් හෙතෙකින් ආතුරතෙම අරොගී වේ ද, ඒ ඒ බෙහෙතින් ආතුරයා කරා එළඹෙන්නේ ය. එළඹ, වමනය කළ යුතු දෙය⁴ වමනය කර වන්නේ ය. විරෙකය කළ යුතු දෙය⁴ විරෙක කරවන්නේ ය. ආලෙපය කළ යුතු දෙය⁵ ආලෙපය කරවන්නේ ය. තෙල් වස්ති කළ යුතු දෙය¹ තෙල් වස්ති කරවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ යම් යම් උපායකින් අවබෝධය වන්⁶ සත්වයෝ අවබෝධය කරන්⁷ ද, ඒ ඒ උපායෙන් අවබෝධය කරවනසේක. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මූඩ වූ දරුගර්භය ඇති ස්ත්‍රීතොම වෛද්‍යාවාර්යයාහට නො දැක්විය යුතු වූ ස්ත්‍රීගුභ්‍යය දක්වන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ අවබෝධ කළ මනා සත්වයන් අවබෝධ කරවන්ට අදර්ශනීය වූ ගුභ්‍යයෙහි⁸ සෘද්ධියෙන් ඡායාව දක්වා වදළසේක. මහරජානෙනි, පුද්ගලයකු නිසා අදර්ශනීය නම් වූ අවකාශස්ථානයෙක් නැත්තේ ය. ඉදින්, මහරජානෙනි, කිසිවෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ හෘදයවස්තුව දැක අවබෝධය කෙරේ⁹ නම්, ඕහටත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපායෙන් තමන් වහන්සේගේ හෘදයවස්තුව දක්වා වදරණසේක. මහරජානෙනි, පරසින් හැඳින ධර්ම දෙශනා කිරීමෙහි දක්ෂ වූ තථාගතයන් වහන්සේ නොයෙක් උපාය දන්නාසේක.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ මල් වූ නන්ද වූ නම් තෙරුන් වහන්සේගේ අභිප්‍රාය දූන ඒ නන්ද තෙරුන් වහන්සේ දිව්‍යභවනයට ගණ ගොස් ‘මේ කාරණයෙන් මේ කුලපුත්‍රතෙම නිවන් අවබෝධය කෙරේ’ යි සිතා කකුටපාදීනී නම් දෙවගනන් දක්වා වදළසේක් නො වේ ද? එහෙයින් ඒ කුලපුත්‍රතෙම නිවන් අවබෝධය (190) කෙළේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ

1 ක්‍රියා ඒ ඒ විත්ත හැර
 2 අවබෝධය වන
 3 ‘කටහෙන’ යි විය යුතු
 4 ‘කරවිය යුක්තහු’ යි විය යුතුයි
 5 ‘කරවිය යුක්තහු’ යි විය යුතුයි
 6 ‘කටහෙන’ යි විය යුතු
 7 වෙත්
 8 ගුය්භය
 9 වේ

නොයෙක් කාරණයෙන් ශුභනිමිත්තග්‍රහණයට ගර්භා කෙරෙමින් නින්ද, කෙරෙමින් පිළිකුල් කෙරෙමින් ඒ නන්ද තෙරුන් වහන්සේට චතුස්සත්‍ය අවබෝධය කරවනු පිණිස කකුටපාදිනී නම් දිව්‍යාංගනාවන් දක්වා වදාළසේක. මෙසේත් උපාය දන්තා තථාගතයන් වහන්සේ ධර්මදෙශනායෙහි දක්ෂසේක.

“මහරජානෙනි, නැවත ද අනිකුදු කාරණයක් ඇත. තථාගතයන් වහන්සේ භූතා වූ මහාපන්ථක තෙරුන් වහන්සේ විසින් වෙහෙරින් යව යි පහ කරණ ලද්ද වූ එහෙයින් ම දෙමිනස් වූ චූල්ලපන්ථක තෙරුන් වහන්සේට ‘මෙයින් ම මේ කුලපුත්‍රතෙම නිවන් අවබෝධය කරන්නේ ය’ යි දැන පෙරමගට වැඩ ‘චූල්ලපන්ථකය, දෙමිනස් වන්තට කරුණු කිම් ද?’ යි විචාරා, ‘ස්වාමීනි, මාගේ බැයානන් විසින් වෙහෙරින් පහ කරණ ලද්දෙමි’ යි කී කල්හි ‘චූල්ලපන්ථක ය තෙපි කොයි යවු ද? මේ ශාසනය මාගේ මුත්, තාගේ බැයා සතු දෙයෙක් නො වෙ’ යි වදාරා ‘මොහු කසුප් බුදුන් සමයෙහි ධර්මය පුහුණු කරණ මහණක්හට හීලනය කොට ඒ පාපයෙන් මේ සමයෙහි සාරමසකින් එක ම ගාථාව ප්‍රගුණ කරන්ට නො හැකි වී ය. තවත් අතීතයෙක කලෙක රජ පැමිණ සිවුරගසෙනග පිරිවරා ඇත්කඳපිටින් නුවර ප්‍රදක්ෂිණා කෙරෙමින් මුහුණ තෙමී ගිය ඩහදිය සඵපටින් පිස අනිත්‍යය භාවනා කළ කුශලයෙන් මෙසමයෙහි රහත් වන්නේ ය’ යි දැක ‘චූල්ලපන්ථකය, මා කීවාක් කරව. හිරට මුහුණ ලා හිඳ ‘රජො හරණං’ ‘රජො හරණං’ කියා කියා මෙයින් මුණ පිසව’ යි කියා සියුම් වූ වස්ත්‍රකඩක් මවා දුන්නේක. ඒ කුලපුත්‍රතෙම ද ඒ කාරණයෙන් ම රහත් ව ජනශාසනයෙහි වශීභාවයට පැමිණියේ ය. මෙසේ ද උපාය දන්තා වූ තථාගතයන් වහන්සේ ධර්මදෙශනායෙහි දක්ෂ වූසේක.

“මහරජානෙනි, නැවත ද අනික් කාරණයකුත් ඇත. මොසරාජ බ්‍රාහ්මණයා විසින් තුන්වරක් දක්වා ම ප්‍රශ්න විචාරණ ලද්ද වූ තථාගතයන් වහන්සේ ‘මොසරාජය, තෙපි හිඳුව’ යි දෙවරක් වදාරා ප්‍රශ්නය නො වදාරමින් තුන්වැනි වාරයෙහි ‘මේ ආකාරයෙන් මේ කුලපුත්‍රයාගේ මානය ව්‍යපශමනය වන්නේ ය. මානොපසමය වීමෙන් නිර්වාණාභිසමය වන්නේ ය’ යි දැන තුන්වැනි වාරයෙහි දී ප්‍රශ්නය විසඳ ‘සුඤ්ඤතො ලොක අවෙක්ඛස්සු’ යනාදීන් ධර්මදෙශනා කළසේක. ඒ කාරණයෙන් ද ඒ කුලපුත්‍රයාගේ මානය ව්‍යපශමනය විය. මානොපසමය වීමෙන් රහත් වන්ට කුසල් මූකලා වූ බ්‍රාහ්මණතෙම බුදුසසුන් වැද මහණ ව රහත් ව දිවඇස්නුවණ ය, දිවකන්තුවණ ය, පෙර විසූ කඳපිළිවෙල දන්තා නුවණ ය, නොයෙක් ලෙසින් සාද්ධිප්‍රාතිහාර්ය කරණ නුවණ ය, පරසින් දන්තා නුවණ ය, සකලක්ලෙශයන්ගේ සිවි නැති කොට කැඩූ ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානය යන ෂඩ්භිඥයෙහි වශීභාව ප්‍රාප්ත වූසේක. මෙසේ ද උපාය දන්තා වූ තථාගතයන් වහන්සේ ධර්මදෙශනායෙහි දක්ෂ වූසේක.

සෙල නම් බ්‍රාහ්මණතෙම සර්වලොකාග්‍ර වූ සර්වඥයන් වහන්සේ එක්දහස් දෙසියපණසක් පමණ සංඝයා වහන්සේ හා සමග අංගුත්තරාපණ නම් දනව්වෙහි

සැරිසරණ කල 'ශාකාපුත්‍ර වූ සිද්ධාර්ථකුමාරයානන් වහන්සේ ලොවුතුරා බුදු ව දැන් අවුත් මේ ආපණ නම් නිගමග්‍රාමයෙහි වැඩවසන සේකැ' යි කියා තමාගේ මිත්‍ර වූ කෙණිය නම් ජටිලයන්ගෙන් (191) අසා විස්මය පත් ව 'අහෝ! සර්වඥවරයෝනම් ලොකයෙහි අති දුර්ලභ වන්නාහ. සර්වඥවක්‍රවර්ති වන මහාපුරුෂලක්ෂණයන් දන්නා ශාස්ත්‍රයෙහි මම පාරප්‍රාප්තයෙමි. එබැවින් බුදු නො බුදුබව පරීක්ෂා කෙරෙමි'යි සිතා තුන්සියයක් පමණ බ්‍රාහ්මණමාණවකයන් හා බුදුන් කරා ගොස් ආදර දක්වා එකත්පසෙක සිට දෙසියසොළසක් පමණ මංගල්‍ය ලක්ෂණයෙන් ශොභමාන ව පුරා සිටි ස්වර්ණමිරිවැඩි දෙකක් මෙන් සම්පූර්ණ වූ දෙපතුල් දුටුයේ ය. ඒ යටිපතුල්තලවල හට ගත්තා වූ පද්ම රේණු වැනි දහසක් දැවී ඇති චක්‍රාන්තයෙහි පිහිටි නිම්වල එ ඇති නාහි සහිත වූ නාහිය වඩා සිටි රෙබාදි සර්වාකාර පරිපූර්ණ වූ දෙපතුල් පුරා සිටි චක්‍රලක්ෂණය දුටුයේ ය. වට වූ රත්පලස් පිඩු දෙකක් වැනි වූ විලිඹු ලක්ෂණය ද, දීර්ඝාංගුලි බව ද, මාදුමොළොක් හස්තපාද බව ද, ජාලහස්ත පාදදිසමතිසක් පමණ මහාපුරුෂලක්ෂණයන් දැක පහුතර්චිතාලක්ෂණය හා කොසොහිතවස්ත්‍රගුර්භය නො දැක කාංක්ෂා කරන්ට වන. එකල භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහු කෙරෙහි පතළ මහාකරුණාවෙන් ජීවිතා ධාතුව දිගු කොට දෙකන් නාසා නලල්තලය පිරිමදිමින් ඕහට ම පෙනෙන සේ සාද්ධියෙන් සිවුරු සහ ඡායාරූපමාත්‍රයෙකින් වස්ත්‍රගුර්භය දක්වා වදළසේක. එකල කාංක්ෂා විරහිත වූ බ්‍රාහ්මණතෙම ප්‍රීතියෙන් පිණා බුදු වූ බව නො දැන:-

“රාජා අරහසි භවිතුං-වක්කවන්ති රටෙසහො,
 වාතුරන්තො විජ්ඣාථී-ජමබුසණ්ඩස්ස ඉස්සරො.
 බන්තියා හොජරාජානො-අනුයුත්තා භවන්තු තෙ,
 රාජාහිරාජා මනුජ්ජෙඤ-රජ්ජං කාරෙහි ගොතම.”

යනාදීන් උදිතොදිතශාකාකුලපුසුත වූ ගෞතමගොත්‍ර ඇති සිද්ධාර්ථ කුමාරයෙහි, නුඹ වහන්සේගේ ආශ්චර්යවත් වූ ශ්‍රීගරිරයෙහි චක්‍රවර්ති ලක්ෂණ වූ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෝ විද්‍යාමාන වූහ. ශරීරය ස්වර්ණවර්ණයෙන් අතිමනොහර ය. විදුලිය වන් කන්සගලින් හා දෙවිදුනු වැනි බැමිසගලින් හා නීලොත්පලදලාකාර නෙත්‍රයුගලින් හා අකුණුසනක් මෙන් නිති දිලෙන ඌර්ණරොමයෙන් හා පුන්සදක් මෙන් බබළන ශ්‍රී මුඛමණ්ඩලයෙන් යුක්තව ශ්‍රමණගණයා මධ්‍යයෙහි සුර්යදිව්‍යරාජයා සේ බබළා වදරණසේක. මෙ බදු වූ උතුම් රූපවර්ණයක් ඇත්තා වූ නුඹ වහන්සේට ශ්‍රමණභාවයෙන් කම් කිම් ද? සතරදිගින් චක්‍රාවාරය අන්ත කොට ඇති සතරදිග ජය ගන්නා වූ සතරදිගට ඊශ්වර වූ රථශ්‍රෙෂ්ඨ වූ චක්‍රවර්තිරජ වන්ට සුදුසු වනසේක. සතරදිග අනන්තභොගවත් රජ දරුවෝ නුඹ වහන්සේගේ ආඥාවක්‍රයට අනුයුක්ත වෙති. සප්තවිධ රත්නාධිපති වූ රාජාධිරාජොත්තම චක්‍රවර්තිරාජාශ්‍රීකර වදළ මැනැවැ' යි කී කල්හි:-

අභිඤ්ඤායාං අභිඤ්ඤානං-භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිතං,
පහාතබ්බං පභිණ්ණමමෙ-තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණ.
විනයස්සු මයි කඛ්ඛං-අධිමුච්චස්සු බ්‍රාහ්මණ,
දුල්ලභං දස්සනං හොති-සම්බුද්ධානං අභිණ්ණසො.
(192) යෙසං වෙ දුල්ලභො ලොකෙ-පාතුභාවො අභිණ්ණසො.
සොභං බ්‍රාහ්මණ සම්බුද්ධො-සල්ලකත්තො අනුත්තරො.
බ්‍රහ්මභූතො අතිකුලො-මාරසෙනප්පමද්දනො,
සබ්බාමිත්තෙ වසීකඤා-මොදුම් අකුතොභයො.’

යනාදීන් ‘එම්බා සෙලයෙනි’ තා කී තාක් වක්‍රවර්තිරාජ්‍යශ්‍රී සම්පත්තිය අලුයම දැමූ කෙළපිඩක් සේ දමා රාගාදිසකලක්ලෙශයන් හත්තය කොට අනුත්තර වූ සුන්දරාර්යමාර්ගයෙන් ගොස් සද්ධර්මවර්තවක්‍රවර්තිරජ වීම්. සමස්තලොකයෙහි කිසි කෙනෙකුත් විසින් පවත්වාලිය නො හැක්කා වූ සද්ධර්මවර්තවක්‍රය යට අප්ථාකාශයෙහි පටන් මත්තෙන් හවාග්‍රය පර්යන්ත කොට සරසින් අනන්තාපරිමාණලොකධාතූයෙහි ධර්මයෙන් පවත්වන්නෙමි. තවද, සෙලබ්‍රාහ්මණය, මා විසින් දත මනා ‘දුක්ඛසත්‍ය ධර්මය එකාන්ත දුකැ’ යි කියා අවබෝධය කරණ ලද්දේ ය. භාවිත කළමනා වූ මාර්ගසත්‍යධර්මයන් භාවිත කරණ ලද්දේ ය. ප්‍රභාණය කට යුතු වූ සමුදයසත්‍යධර්මයන් ප්‍රභාණය කරණ ලද්දේ ය. අවබෝධ කළ යුතු වූ චතුරාර්යසත්‍යධර්මයන් හස්තාමකක්‍රමයෙන් ම අවබෝධය කළ හෙයින් බුද්ධ නම් වීම්. සෙලබ්‍රාහ්මණයෙනි, සර්වඥවරයන්ගේ නිරන්තරයෙන් දර්ශනය දුර්ලභ වන්නේ ය. මා කෙරෙහි අසර්වඥ දෝ හො? යි කියා උපන් කාංක්ෂාව දුරු කරව. නිෂ්ඨාවට යව. තවද, බ්‍රාහ්මණයෙනි, ලොකයෙහි යම් සර්වඥකෙනෙකුත් නිරන්තරයෙන් පහළ වීම එකාන්තයෙන් ම දුර්ලභ වේ ද, ඒ දුර්ලභ වූ මම ක්ලෙශව්‍යාධි අනුපත්ති කරණයෙන් අනුත්තර වූ රාගාදි ව්‍යාධියට ශල්‍යකත්තා වූ සමයක්සම්බුද්ධ යෙමි. එහෙයින් තුන් ලොවට අග්‍ර වීම්. ශ්‍රේෂ්ඨ වීම්, අතුල්‍ය වීම්. ප්‍රචර වීම්. වස්තුකාමාදි මාරසෙනාව මර්දනය කෙළෙමි. ක්ලෙශාහිසංස්කාරස්කන්ධමාත්‍ය දෙවපුත්‍රමාරසංඛ්‍යාත වූ සර්වාමිත්‍රයන් වසග කොට ගෙන කිසිවකිනුත් හයක් නැත්තා වූ මම අර්හත්ඵලසමාපත්තිසැප විහරණයෙන් සතුටු වන්නෙමි’ යි වදාළසේක. එකල්හි වක්‍රවර්තිරජ වන්ට ආරාධනා කොට සිටි සෙලබ්‍රාහ්මණයානෝ වක්‍රවර්තිරාජ්‍යසම්පත් තෙමේ ලද්දක් මෙන් ප්‍රීතියෙන් හරිත ව බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැඳ වැටී ‘සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, දශසහශ්‍රීලොකධාතූව එකබසින් වසග කරණ බව අද දන්නෙමි. පස්මරුන් මුළු වද්ද මුළුලොවට නිවන්රසය බෙදන බව අද දන්නෙමි. තුන්ලොවට තිලකබව අද දන්නෙමි. මාරවාරණකෙශරීන්ද්‍රභූත වූ මාගේ තිලෝගුරු බුදුරජානෙනි, අප හැමත් ශාසනයෙහි මහණ කොට නිර්වාණමාතපානය කරවා වදාළ මැනවැ’ යි කියා ආරාධනා කළහ. එකල්¹ ‘සෙලයෙනි, මාගේ බ්‍රහ්මවරියෙහි තෙපි හැමත් හැසිරේව’ යි කියා වදාළ බසින්

¹ කළකල

තුන්සියයක් බ්‍රාහ්මණමාණවකයන් හා සමග පෙර කළ පිණින් සාද්ධිමය පාසිවුරු ධරා සැටවයස් පිරුණු සඟපෙළක් සේ පුන්සඳු වටා සිටි තරුපෙළක් මෙන් බුදුන් පිරිවරා සිට ගත්හ. මෙසේ වන පරවැඩ තකා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොසොතිතවස්ත්‍රගුය්භය දක්වා වදළසේකැ' යි කියා මේ උභතොකොට්ඨප්‍රශ්නය විසඳු වදළ කල්හි "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අනෙකවිධ වූ කාරණයෙන් ප්‍රශ්නය සුනිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය. ගහනය අගහනය කරණ ලද්දේ ය. අන්ධකාරයෙහි (193) ආලෝකය කරණ ලද්දේ ය. ගණ්ඨිභෙදය කරණ ලද්දේ ය. පරවාදවල් බිඳින ලද්දේ ය. අනාගතයෙහි පහළ වන සඵඤ්ජුත්‍රවරුන් වහන්සේලාට නුඹවහන්සේ විසින් ප්‍රඥ ඇස උපදවන ලද්දේ ය. ප්‍රචරගණිත්ඳුභුත වූ නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණ කීර්ථකයෝ කථා නැති වූහ" යි කියා ස්තුති කළහ.

සෙලප්‍රශ්නය නිමි.

මොසපුරුසවාද ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරිපුත්‍ර ස්ථවිර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් 'ඇවැත්නි, තථාගතයන් වහන්සේ පිරිසිදු වූ වාක්සමාචාර ඇතිසේක. තථාගතයන් වහන්සේ 'මාගේ මේ වාග්දුශ්චරිතය අන්‍යසත්වතෙම නො දැනිව' යි කියා යම් වචිසමාචාරයක් රක්ෂා කරන්නේ වී නම්, එබඳු වාග්දුශ්චරිතයක් තථාගතයන් වහන්සේගේ නැතැ' යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, එම තථාගතයන් වහන්සේ කලන්දකපුත්‍ර නම් සුදින්න තෙරුන් වහන්සේගේ අපරාධයෙහි ප්‍රථමපාරාජිකාව පණවා වදරමින් පරුෂවචන වූ මොසපුරුසවාදයෙන් වදළසේක. මොසපුරුසවාදය කරණ කොට ගෙන කලන්දක තෙරුන් වහන්සේ මහත් වූ නින්දාවට පැමිණියේ ය. භය ව විජ්ජපිසාර ව ආර්ය මාර්ගය ප්‍රතිවේධය කරන්ට නො හැකි වූ සේක. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'පරිසුද්ධවචිසමාචාරො ආවුසො තථාගතො. නත්ථී තථාගතස්ස වච්චිවචරිතං' කියා වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'ථෙරස්ස සුදින්නස්ස කලන්දකපුත්තස්ස අපරාධෙ මොස පුරුසවාදෙන සමුදවිණ්ණං' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් "ථෙරස්ස සුදින්නස්ස කලන්දකපුත්තස්ස අපරාධෙ මොසපුරුසවාදෙන සමුද විණ්ණං" යි කියා වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'පරිසුද්ධ වචිසමාචාරො ආවුසො තථාගතො නත්ථී තථාගතස්ස වච්චිවචරිතං' යි කියා වදළ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරිපුත්‍ර ස්ථවිර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් 'පරිසුද්ධවචිසමාචාරො ආවුසො තථාගතො, නත්ථී තථාගතස්ස වච්චිවචරිතං

යං තථාගතො රක්ඛෙය්‍ය මා මෙ ඉදං පරො අඤ්ඤාසි' යි යන මේ කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. ආයුෂ්මත් වූ සුදින්න නම් නම් කලන්දක පුත්‍රයානන්ගේ අපරාධයෙහි පාරාජිකාව පණවන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් තුවිෂ්පුරිසවාදයෙන් වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදල බව දුෂ්ට සිතකින් නො වන්නේ ය. උපද්‍රව කරණ සිතකින් නො වන්නේ ය. ස්වභාවලක්ෂණයෙන් ම එහි වදල කිසිවෙක් ඇත් නම්, ඒ ස්වභාව ලක්ෂණ ම ය. මහරජානෙනි, යම් පුරුෂයෙකුට මේ ඉහතම භාවයෙහි දී වතුස්සතාවබොධ නො වේ නම්, ඔහුගේ පුරුෂත්වය සිසි වන්නේ ය. අනිකක් කරණු ලබන්නේ අනිකක් පැමිණෙන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මොසපුරුෂය යි කියන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙන් ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආයුෂ්මත් වූ සුදින්න නම් කලන්දක පුත්‍ර තෙරුන් වහන්සේට ස්වභාව වූ වචනයක් වදරණ (194) ලද්දේ ය. අභුතවාදයකින් කී වචනයක් නො වන්නේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඇති වූ ස්වභාව දෙයකට වුවත් යමෙක් ආක්‍රොශ කෙරෙමින් අනුන්ට ආක්‍රොශ කරන්නේ වී නම්, ඕනට අපි කහවණුවක් පමණ දඩ කරමිහ. ඒ ආක්‍රොශ කරණ පුද්ගලතෙම කාරණයක් පිණිස වෙන් වූ වචන ව්‍යවහාරයකින් හැසිරෙමින් ආක්‍රොශ කරන්නේ වී නම් අපරාධය ම ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් කිසි අපරාධයක් කළ පුරුෂයෙකුට එතැන්හි ම පසග පිහිටුවා වැදීමෙක් හෝ දූක ආසනයෙන් නැගී සිටීමෙක් හෝ සත්කාර කිරීමෙක් හෝ උපාසනානුප්‍රදනයක් හෝ කළ බවක් තොප විසින් අසන ලද්දේ ඇද් ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, යම් කිසිවෙකින් යම් කිසිවෙකිහි අපරාධක පුරුෂතෙම බැණීම ඇසීමට සුදුසු වන්නේ ය. තර්ජනයට සුදුසු වන්නේ ය. ඔහුගේ උත්තමාංගයත් කපා හරිති. හිංසාත් කෙරෙති. පිටිතොල හයා බදිති. දිවි නසිති. ධන හානියෙන් නිර්ධනික කෙරෙති" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නො සරුප් ක්‍රියාවෙහි ම නිග්‍රහ කරණ ලද්දේ ය. අක්‍රියායෙකිහි නිග්‍රහයක් නො කළ සේකැ" යි කීසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ක්‍රියාවක් වුවත් කරන්නාහු විසින් සුදුසු වූ දෙයකින් ම කට යුත්තේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුසුදුසු වචන ශ්‍රවණයෙන් තථාගතයන් වහන්සේට දෙවියන් සහිත වූ ලෝවැසිතෙම හය වන්නේ ය. ලජ්ජා වන්නේ ය. දැකීමෙන් ද, එළඹීමෙන් ද, ආශ්‍රය කිරීමෙන් ද, ඊටත් වඩා බොහෝ සෙයින් ම හය වන්නේ ය. ලජ්ජා වන්නේ ය" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, විකිත්සාකාරතෙම දෙස් කුපිත ව සකලභර්තෘයෙහි ව්‍යාජිත වූ කල්හි ස්නෙහනීය වූ මාදුබෙහෙත් දෙන්නේ ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, නිරොග කරණු කැමැත්තා වූ වෛද්‍යතෙම රොගීහට තීක්ෂණ වූ ලෙබනීය වූ බෙහෙත් දෙන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ සකල ක්ලෙශව්‍යාධිය ව්‍යපශ්මනය පිණිස අනුශාසනා නමැති බෙහෙත් දෙනසේක.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ පරුෂවචනය වුවත් සත්වයන්ට ස්නෙහය කරන්නේ ය. මෘදු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ උෂ්ණ උදකය ස්නෙහනීය වූ යම් කිසිවක් තෙත් කරන්නේ ය. මෘදු කරන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ පරුෂවචනය කරුණා සහගත වූ අර්ථවත් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පිතෘවචනය පුත්‍රයන්ට කරුණාසහගත වූ අර්ථවත් වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ පරුෂවචනය වුවත් කරුණාසහගත වූ අර්ථවත් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේගේ පරුෂවචනය සත්වයන්ගේ ක්ලෙශප්‍රභාණය කරණ සුලු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ දුර්ගන්ධ ඇති බොන ලද්ද වූ ගොමුත්‍රය ද පහ වූ රස ඇති අනුභව කරණ ලද බෙහෙත් ද, සත්වයන්ගේ සියලු ව්‍යාධීන් නසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පරුෂ වුවත් තථාගතයන් වහන්සේගේ කරුණා සහගත වූ වචනතෙම ප්‍රයෝජනවත් වන්නේ ය. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ පර්වතයක් සා මහත් වූ පුලුන්ගොඩක් අනුන්ගේ ශරීරයෙහි වැටී රුදුව නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ පරුෂවචනය කිසි කෙනෙකුන්ට දුකක් නූපදවන්නේ ය” යි කීසේක. (195) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නයතෙම අනෙකවිධ කාරණයෙන් මනා කොට ම විනිශ්චය කරණ ලද්දේ ය. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්න (විසර්ජනය) එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

මොසපුරිසවාදප්‍රශ්නය නිමි.

අවේතනවෘක්ෂප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් පලාසජාතකයෙහි:-

“අවේතනං බ්‍රාහ්මණ අසුන්තනං,
ජාතො අජානන්තං ඉමං පලාසං,
ආරද්ධවීරියො ධුවං අප්පමත්තො,
සුඛසෙය්‍යං පුච්ඡසි කිස්ස හෙතු.”

යන ගාථාවෙන් කැලැවෘක්ෂයෙහි වෘක්ෂදෙවතා ව උපන් බොධිසත්වයන් තමන් වසන කැලැවෘක්ෂය සකසා සරසා උදය සැපසෙය්‍යාව විචාරමින් නිති පුදන දුගීබ්‍රාහ්මණයකුහට ‘බ්‍රාහ්මණය කිසි වෙතනාවක් නැත්තා වූ කිසිවක් නො අසන්නා වූ කිසිවක් නො දන්නා වූ මේ පලාසවෘක්ෂය අතින් නො දනිමින් ම අප්‍රමාද ව පටන් ගන්නා ලද වීර්යයෙන් යුක්ත ව කවර නම් අර්ථයක් පිණිස අත්‍යර්ථයෙන් සැපසෙය්‍යාව විචාරන්නෙහි ද?’ යි යන මේ කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද-

“ඉති එන්දනරුක්කොපි-තාවදෙවජ්ඣුභාසථ,
මය්හමිපි වචනං අඤ්චි-භාරද්වාජ සුඤ්ඤාති මෙ.”

යන මේ ගාථාවෙන් එන්දනජාතකයෙහි කාලසිංහයාගේ වචනයෙන් කෝන්චාක්ෂය කපන්ට ආවා වූ භාරද්වාර නම් වඩුබ්‍රාහ්මණයාහට එවේලෙහි ම කෝන්චාක්ෂය තෙමේත් ‘භාරද්වාජයෙනි, මාගේ වචනයක් ඇත. මාගේ වචනය අසව’ යි මෙසේ කීයේ ය යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වාක්ෂයතෙම සිත් නැත්තේ වී නම්, එහෙයින් එන්දනවාක්ෂය භාරද්වාජබ්‍රාහ්මණයා හා සග කථා කරණ ලද යි කී යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, එන්දනවාක්ෂයතෙම භාරද්වාරබ්‍රාහ්මණයා සමග කථා කරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, එහෙයින් වාක්ෂයතෙම අවේතනය යි කී වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ප්‍රශ්නය ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘රුක්කො අවේතනො’ කියා මෙම කාරණයන් වදාරණ ලද්දේ ය. ‘එන්දන වාක්ෂය භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණයා හා සමග කථා කරණ ලද’ යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ වචනය වනාහි ලොකච්චාරයෙන් වදාරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, අවේතන වූ වාක්ෂයාගේ කථාවෙක් නම් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් වාක්ෂය යි කියා ඒ වාක්ෂයෙහි අධිගෘහිත වූ දෙවතාවාහට මේ පර්යායවචනයෙක. ‘වාක්ෂය කථා කරන්නේ ය’ යි යන මේ වචනය ලොකච්චාරයෙක. මහරජානෙනි, යම් සේ ධාන්‍යයෙන් පුරවන ලද ගැල ‘ධාන්‍ය ගැල ය’ යි කියා ලෝවැසිතෙම ව්‍යවහාර කරන්නේ ය. ඒ ගැල ධාන්‍යමය ගැලක් නො වන්නේ ය. වාක්ෂමය (196) ගැල නම් වන්නේ ය. ඒ දරුමයගැලෙහි ධාන්‍ය¹ පුරවන ලද බැවින් ධාන්‍ය ගැල ය යි කියා ලෝවැසි ජනතෙම කියන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වාක්ෂය තෙම කථා නො කරන්නේ ය. වාක්ෂය සිත් නැත්තේ ය. ඒ වාක්ෂයෙහි වනාහි අධිගෘහිත වූ යම් දෙවතාවෙක් ඇද් ද, වාක්ෂය යි කියා ඒ දෙවතාවාහට මේ පර්යාය වචනයෙක. ‘වාක්ෂය තෙම කථා කරන්නේ ය’ යි යන මේ කථාතොම ලොක ප්‍රඥප්තියෙක. මහරජානෙනි, යම් සේ ‘දීකිරි මඵනය කෙරෙමින් මෝරු මඵනය කරන්නෙමි’ යි කියන්නේ ය. යමක් ඒ පුරුෂතෙම මඵනය කෙරෙමින් මෝරු මඵනය කෙරෙමි යි කියන්නේ ද ඒ මඵනය කළ දෙය මෝරු නො වන්නේ ය. දී ම ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වාක්ෂයතෙම කථා නො කරන්නේ ය. ඒ වාක්ෂයතෙම අවේතන ය. ඒ වාක්ෂයෙහි වනාහි අධිගෘහිත වූ යම් දෙවතාවෙක් ඇද් ද, ‘ඒ වාක්ෂය’ යි කියා ඒ දෙවතාවාහට මේ පර්යායවචනයෙක. වාක්ෂය තෙම කථා කරන්නේ ය යි කියා මෝ තොමෝ ලොක ව්‍යවහාරයෙක. තවද මහරජානෙනි, යම්

¹ ධාන්‍යයෙන්

සේ අවිද්‍යමාන වූ දෙයක් සාදනු කැමැත්තා වූ පුරුෂතෙම 'නැත්තක් සාදමි' යි කියන්නේ ය. අසිද්ධයක් සිද්ධ ය යි කියන්නේ ය. මෙසේ කියන්නා වූ කථානොම ලොකවාචනාරසංඥාවෙක. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ වෘක්ෂයතෙම නො ම කථා කරන්නේ ය. වෘක්ෂය සිතක් නැත්තේ ය. ඒ වෘක්ෂයෙහි වනාහි අධිගෘහිත වූ යම් දෙවතාවෙක් ඇද් ද, 'වෘක්ෂය' යි කියා ඒ දෙවතාවාහට මේ පර්යාය වචනයෙක. 'වෘක්ෂය කථා කරන්නේ ය' යි මෝ තොමෝ ලොක ව්‍යවහාරයෙක. මහරජානෙනි, යම් ලොකප්‍රඥප්තියකින් ලෝවැසිතෙම ව්‍යවහාර කෙරේ ද අප තථාගතයන් වහන්සේන් ඒ ලොකවාචනාරසෙන් ම සත්වයන්ට ධර්මදෙශනා කර වදාරණ සේකැ" යි කීසේක. "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි නාගසෙනයන් වහන්ස. ඒ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

අවෙනනවෘක්ෂප්‍රශ්නය නිමි.

චූෂ්‍ය භත්ත ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රථමධර්මසංගීතිකාරක මහාථෙරස්වාමීන් වහන්සේලා අතුරෙන්:-

"චූෂ්‍යස්ස භත්තං භුඤ්ජිඤ්ඤා-කම්මාරස්සාති මෙ සුතං,
ආබාධං සමච්ඡි ඛුද්ධො-පබාලහං මාරණන්තිකං."

යන ගාථාවෙන් 'සර්වඥයන් වහන්සේ චූන්ද නම් කර්මාරපුත්‍රයාගේ බත වළඳ බලවත් වූ මාරණන්තික වූ ආබාධය ස්පර්ශ කළසේකැ' යි කියා මා විසින් අසන ලද්දේ ය. යන මේ අර්ථය ආනන්දස්ථවිර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය. නැත ද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ආනන්දයෙනි, සම වූ සමඵල ඇති සමවිපාක ඇති මේ පිණ්ඩපාතදෙදෙන අතික් පිණ්ඩපාතදනයන්ට වඩා ඉතා මහත්ඵලතර ද වන්නේ ය. මහානිසංසතර ද වන්නේ ය' යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, චූන්දයාගේ බත වළඳ වදළා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කුූර වූ ආබාධය උපන්නේ වී නම්, මරණාසන්න වූ බලවත් වේදනාව පැවැත්තේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'ද්වෙ මෙ පිණ්ඩපාතා සමා සමඵලා (197) සමවිපාකා අතිවිස අඤ්ඤෙහි පිණ්ඩපාතෙහි මහජ්ඵලතරා වෙව මහානිසංසතරා වා ති' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'ද්වෙ මෙ පිණ්ඩපාතා සමා සමඵලා සමවිපාකා අතිවිස අඤ්ඤෙහි පිණ්ඩපාතෙහි මහජ්ඵලතරා වෙව මහානිසංසතරා වා ති' කියා වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'භගවතො චූන්දස්ස කම්මාරපුත්තස්ස භත්තං භුත්තාවිස්ස බරො ආබාධො උප්පන්නො, බාල්හා වෙදනා පවත්නා මාරණන්තිකා' යි කියා වදළ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. කිමෙක්

ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ පිණිඩපාතයතෙම බුදුන්ගේ දිවි නසන විෂයක් මෙන් විෂ ගත බැවින් මහත්ඵල වී ද? රොගුප්පාදක බැවින් මහත්ඵල වී ද? බුදුන්ගේ ආයුෂ විනාශ කළ බැවින් මහත්ඵල වී ද? බුදුන්ගේ ජීවිතය නැසූ බැවින් මහත්ඵල වී ද? එහි මට අන්‍යදෘෂ්ටීන්ට නිග්‍රහ කරණු පිණිස කාරණයක් වදළ මැනැව. මේ අර්ථයෙහි 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රසලොභයෙන් පමණ නො දූන ඉතා බොහෝ කොට වැළඳූ බැවින් අජීර්ණ ව ලොහිතපක්ඛන්දිකාබාධය උපන්නේ ය' යි කියා ලෝවැසි තෙම ඉතා මුළාබවට පැමිණියේ ය. මේත් මිහිරි වූ අර්ථරස ඇති පණ්ඩිත ගොවර වූ උභතොකොටික ප්‍රශ්නයෙක. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

“මහරජානෙනි, ධර්මසංගීතිකාරක මහාථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“චුඤ්ඤ සත්තං භුඤ්ජිතා-කම්මාරස්සාති මෙ සුතං,
ආබාධං සම්පුසි බුද්ධො-පබාලහං මාරණන්තිකං”

යන ගාථායෙන් මේ අර්ථය වදරණ ලද්දේ ය. අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පිරිනිවන් මංගලයට කුසිනාරානුවරට වඩනාසේක් නෙකකොටි සහසුගණන් හික්ෂුන් වහන්සේ පිරිවරා පාචා නම් නුවරට වැඩ වුන්ද නම් කර්මාරපුත්‍රයාගේ අඹඋයන්හි ලැගුම් ගත්සේක. එකල වුන්ද නම් කර්මාර පුත්‍රතෙම සතුටින් පිණා දිව අවුත් වැද වැතිර බුදුන්ට ප්‍රමුඛ වූ නොයෙක් දහස්ගණන් හික්ෂුන් වහන්සේට ආරාධනා කොට ගොස් තමාගේ නිවෙසනයෙහි ආහාරසුපාදිය සම්පාදනය කරවමින් තරුණ වූ හුරුමසක් ලදින් 'මෙයින් බුදුන් වළඳවමි'¹ යි සිතා තෙමේ ම සකස් කොට පිසන්ට පටන් ගත. එකල සකලලොකවාසී වූ දෙවතාවේ 'අනේ! අප බුදුරජානන් වහන්සේ සුජාතා නම් සිටු දුවනියන් විසින් දුන් කිරිබත වළඳ ලොවුතුරා බුදු ව පන්සාලිස්භවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි අපට ධර්මදෙශනා කර වදළසේක. අද වූ කලී වුන්දයාගේ හුරුමස වළඳ පිරිනිවන් පා වදරණසේක. ලොවුතුරා සර්වඥයන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ගේ ලොකයෙහි පහළ වීම කල්පඅසංඛ්‍යයකිනුදු දුර්ලභ වන්නේ ය' යි සිතා සතරමභද්වයින ඇති තාක් දිව්‍යමයරසමජස් ගෙන එක ම හුරුමසෙහි බහාලූහ. කර්මාරපුත්‍ර තෙමේත් දෙවෙනි දවස් සපිරිවර බුදුන් වඩා හිඳුවා වළඳවා ලී ය.

“සර්වඥයන් වහන්සේ වුන්දයා ප්‍රමුඛ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට දනකපාදියෙන් ධර්මදෙශනා කොට 'ආනන්දයෙනි, කුසිනාරා නුවරට යමිහ' යි නැඟී සිට නිර්මලතර අනන්ත වූ තාරකාසමූහය පිරිවරා ගමන් ගත් අනන්තශොභාරංජිතවන්දුමණ්ඩලය සේ ගණන පථය අතික්‍රාන්ත වූ ශ්‍රමණසමූහයා (198) පිරිවරා කුසිනාරා නුවර කරා වඩනට පටන් ගත්සේක. එකල සර්වඥ අතුලය වූ සිවුමැලි ශරීරයෙහි වන්දයාගේ හුරු මාංසය

¹ වළඳමි

නිධාන ගත වූ කාරණයෙන් ලොහිතපක්ඛන්දිකා නම් රොගය හට ගෙන මරණාසන්න ව වෙදනාව ඉතා බලවත් වී ය. සර්වඥයන් වහන්සේ සිහිනුවණින් යෙදී ඒ වෙදනාව ධ්‍යානබලයෙන් මැඩ පවත්වා ගෙන වඩනාසේක් මාර්ගයෙන් ඉවත් ව එක්තරා රුකක් මුලට වැඩ 'ආනන්දයෙනි, ක්ලාන්ත වීම්. හිඳිනා කැමැත්තෙම්. සගළසිවුර සතර ගුණ කොට අතුරව' වී වදුරා මඳක් කල් එහි වැඩහිඳ 'ආනන්දයෙනි, පිපාසිතයෙම්. පැන් වළඳනු කැමැත්තෙම්' යි පැන් ගෙන්වා වළඳ වදුරා එයින් නික්ම වඩනාසේක් පුක්කුස නම් මල්ල පුත්‍රයාහට ධර්මදෙශනා කොට සරණ සිල් ගන්වා ඔහු පිදු ශාංචිස්වර්ණවර්ණ වස්ත්‍රයුගලය හැඳ පෙරෙවගෙන කකුත්ථා නම් ගංගාවට වැඩ පැන් සනහා වදුරමින් වීචර ශරීරාලෝකයෙන් දෙගංහිත්ති ස්වර්ණවර්ණ කෙරෙමින් ඊට නුදුරු වූ අමොද්‍යානයට වැඩ ආනන්ද නම් තෙරුන් කැඳවා 'ආනන්දයෙනි, ක්ලාන්ත වීම්. සයනය කරණු කැමැත්තෙම්. වහා චතුර්ගුණ කොට සගළ සිවුර අතුරව' යි වදුරා පණවන ලද සිවුර මත්තෙහි සිහි නුවණින් යෙදී සිංහශය්‍යාවෙන් වැඳ හොත් සේක.

“මෙසේ ස්වභාවබලයෙන් කෙළඳහසක් ඇතුන්ගේ බල ධරන්නා වූ මාගේ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි රොගය හට ගත් වේලෙහි පටන් ශ්‍රීපාදද්වන්දද්වය නගා යා නො හැකි ව මහත් වූ ශරීරාශාසයෙන් වඩනාසේක්, යෞවන මදමත්ත ජනයන්ගේ යෞවනමදයට නින්දකරන්නා සේ, සංසාරයෙහි ඇලුම් කරණ සත්වයන්ට සංසාරදෙෂය දක්වන්නා සේ, සියලු සත්වයන්ට ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ දුක් දක්වන්නා සේ, ඇසුවන්ගේ සිත් කම්පා කරවමින්, දුටුවන්ගේ ඇස් කඳුළු ගන්වමින්, සිතුවන්ගේ සිත් ශොක කරවමින්, තුන්ලෝවාසීන්ට සංසාරදුක් තෝරවමින්, 'ආනන්දයෙනි, ක්ලාන්ත වීම්, ආනන්දයෙනි, පිපාසිතයෙම්. ආනන්දයෙනි, පැන් වළඳනු කැමැත්තෙම්. ආනන්දයෙනි, වැඳ හෝනා කැමැත්තෙම්' යි වදුරවදුරා තුන්ගවු පමණ දුර මාර්ගයෙහි පස්විසි තැනෙක වැඩ හිඳහිඳ මහත් වූ ශරීරාශාසයෙන් වඩනාසේක්, කුසිනාරා නුවරට නුදුරු වූ අමොද්‍යානයට වැඩ 'ආනන්දයෙනි, චුන්දයාහට යම් කිසිවෙක් චුන්දය, තා දුන් දනය වළඳ බුදුරජානන් වහන්සේ පිරිනිවන් පා වදළසේක. තොපට වූයේ මහත් අලාභයෙකැ' යි කියා කුකුස් උපදවා ලූයේ වී නම්, 'ආනන්දයෙනි, තෙපි මෙසෙයින් චුන්දයාගේ කුකුස් සන්සිඳුවාලව. ඇවැත්නි, චුන්දයෙනි, තොපට වූයේ මහත් ලාභයෙක. ඇවැත්නි, චුන්දයෙනි, අප ලොචුතුරා බුදුන්ගේ සම්මුඛයෙන් ම අසන ලද්දේ ය. සම්මුඛයෙන් ම පිළිගන්නා ලද්දේ ය. ආනන්දයෙනි, සම වූ සමඵල ඇත්තා වූ සමවිපාක ඇත්තා වූ අනිත් පිණ්ඩපාතදනයන්ට වඩා ඉතා මහත්ඵලතර වූ, මහානිසංසතර වූ මේ පිණ්ඩපාතයෝ දෙදෙනෙක් වෙති. ඒ පිණ්ඩපාතද්වය කවරේ ද? තථාගතයන් වහන්සේ සුජාතාවන් දුන් යම් පිණ්ඩපාතයක් වළඳ අනුත්තර වූ සමාස්සම්බොධිය අවබෝධකර වදළසේක් ද, චුන්දයා දුන් යම් පිණ්ඩපාතයක් වළඳ අනුපාදිශෙෂ වූ නිර්වාණධාතුවෙන් පිරිනිවන් පානාසේක් ද, මේ පිණ්ඩපාතයෝ දෙදෙන එක සම වූහ. සම ඵල වූහ. සමවිපාක වූහ. සෙසු පිණ්ඩපාතයන්ට වඩා මහත්ඵලතර ද, මහානිසංසතර ද

වන්නාහ.¹ (199) ආයුෂ්මත් වූ චූන්ද නම් කර්මාර පුත්‍රයා විසින් ආයුසංවත්තනික වූ කුසලකර්මයක් රැස් කරණ ලද්දේ ය. වර්ණ සැප යස සංවත්තනික වූ ස්වර්ගසංවත්තනික වූ ආධිපත්‍ය² සංවත්තනික වූ කුශලකර්මයක් රැස් කරණ ලද්දේ ය' යි කියා, ආනන්දයෙනි, චූන්දයාගේ කුකුස් සන්හිඳුවා ලව' යි කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ම ය. ඒ පිණ්ඩපාතය වනාහි බොහෝ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. අනෙකානිසංස ඇත්තේ ය.

“මහරජානෙනි, සන්තොෂ වූ ප්‍රසන්න වූ සිත් ඇති දෙවතාවෝ 'මේ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අන්තිම වූ පිණ්ඩපාතයෙකැ' යි සිතා දිව්‍යමය වූ රසඔප්පේ ගෙන සුකරමද්දව නම් ඒ තරුණ වූ ඌරුමාංසයෙහි බහාලූහ. ඒ මස වනාහි මනා ව විපාක වූයේ ය. මෘදු වූ විපාක වූයේ ය. මනොඥ වූයේ ය. බොහෝ රස ඇත්තේ ය. ජයරාග්නිතෙජෝ ධාතුවට හිත වූයේ ය. මහරජානෙනි, ඒ මාංසය වළඳ වදළ කාරණයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නො උපන්නා වූ කිසි රොගයක් නො උපන්නේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ක්ෂීණ වූ ආයුසංස්කාරය ඇති ප්‍රකෘතියෙන් ම දුර්වල වූ ශරීරයෙහි උපන්නා වූ රොගය බොහෝ සෙයින් ම වැඩුනේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ප්‍රකෘතියෙන් ම ඇවිළ දිලියෙන්නා වූ ගින්නෙහි වෙනින් ගිනිපෙනෙලි දුන් කල්හි බොහෝ සෙයින් ම ගිනි ගෙන ඇවිලෙන්නේ ම ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රකෘතියෙන් ම ක්ෂීණ වූ ආයුසංස්කාර ඇති දුර්වල වූ ශරීරයෙහි උපන් රොගය බොහෝ සෙයින් ම වැඩුනේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ නිති වැහෙන්නා වූ ප්‍රකෘති වූ උදකශ්‍රෝතය මහාමෙසය වර්ෂා කරණ කල්හි බොහෝ සෙයින් මහොසය වූ උදකවාහකය වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රකෘතියෙන් ම ක්ෂීණායුස්සංස්කාරය ඇති දුර්වල වූ ශරීරයෙහි උපන්නා වූ රොගයතෙම බොහෝ සෙයින් ම වැඩුනේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ප්‍රකෘතියෙන් ම පිරුණා වූ ආහාර ධාතු කුක්ෂිය³ අන්‍ය ආහාරයක් වැළඳූ කල්හි බොහෝ සෙයින් ම නො දිරා වළකින්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ පරිද්දෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රකෘතියෙන් ම දුර්වල වූ ගෙවුනු ආයුසංස්කාරය ඇති ශරීරයෙහි උපන් රොගයතෙම බොහෝ සෙයින් ම වැඩුනේ ය. මහරජානෙනි, එහෙයින් ඒ පිණ්ඩපාතයෙහි දෙෂයෙක් නැත්තේ ය. ඒ පිණ්ඩපාතයට දෙෂය ආරොපණය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් ඒ පිණ්ඩපාතයේ දෙදෙන එකසම වූ ද? සමඵල වූ ද? සමවිපාක වූ ද? සෙසු පිණ්ඩපාතයන්ට වඩා ඉතා

¹ වන්නේ ය
² ආධිපත්‍රය
³ කුක්ෂිතොම

මහත්ඵලතර වෙද් ද? මහානිසංසතර වෙද් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒ පිණ්ඩපාතයෝ දෙදෙන ධර්මානුමාර්ජන සමාපත්ති වශයෙන් එකසම වූහ. සමඵල වූහ. සමවිපාක වූහ. සෙසු පිණ්ඩපාත දනයන්ට වඩා ඉතා මහත්ඵලතර වූහ. මහානිසංසතර වූහ” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර ධර්මකෙනෙකුන්ගේ අනුමාර්ජනසමාපත්ති වශයෙන් ඒ පිණ්ඩපාතයෝ දෙදෙන එක සම වූ ද? සමඵල වූ ද? සමවිපාක වූ ද? සෙසු පිණ්ඩපාතයන්ට වඩා ඉතා මහත් ඵලතර වූ ද? මහානිසංසතර වූ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ (200) වහන්සේ එදවස් සවස් වේලෙහි ඒ ආමොද්‍යානයෙන් නික්ම හිරණ්‍යවතී නම් ගඟෙන් එතෙර කුසිනාරාවෙහි¹ ශාලොද්‍යානයට වැඩ උද්‍යාන ක්‍රීඩාවට ගෙනා මල්ලරජුන්ගේ ශ්‍රී යහනක් දැක ‘ආනන්දයෙනි, ක්ලාන්ත වීම්, සයනය කරණු කැමැත්තෙමි. වහා මට ශාලවෘක්ෂයන් දෙදෙනා අතුරෙහි උත්තර ශීර්ෂ කොට ශ්‍රීයහන පණවව’ යි වදරා පණවන ලද ශ්‍රීයහන් මස්තකයෙහි උතුරට හිස ලා නැවැත නැඟී නො සිටින පරිද්දෙන් සිහිනුවණින් යෙදී දක්ෂිණපාර්ශවයෙන් සිංහශය්‍යාවෙන් දසදහසක්සක්වළ දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් විසින් නිති පුදන පූජාවෙන් යුක්ත ව වැදහොත් සේක. මෙසේ වැඩහිඳ ‘ආනන්දයෙනි, මල්ලරජුන්ට කථා නො කොට නිවන්පුර ගියෙමි නම්, මල්ල රජදරුවෝ, ‘අහෝ! අප බුදුරජානන් වහන්සේ අපගේ ග්‍රාමක්ෂෙත්‍රයෙහි දී ම පිරිනිවන් පා වදාළ සේක. අහෝ! අන්තිම කාලයෙහි දැස් පුරා බුදුන් දක්නට නො ලදුම්හ. අප කරා වැඩි බුදුන්ගෙන් දහම් අසාපියන්ටත් නො ලදුම්හ. සිත් සකසා වැදපියන්ටත් නො ලදුම්හ’ යි මහාශෝකී වෙති. එබැවින් මා ආ පවත් මල්ලරජුන් කරා ගොස් කියව’ යි වදාළසේක. ‘යහපත, ස්වාමීන් වහන්සැ’ යි කියා ආනන්ද ථෙරස්වාමීන් වහන්සේ මල්ල රජුන්ගේ සන්ථාගාරශාලාවට ගොස් ‘පින්වත් වූ වාසෙට්ඨවරුනි, අප බුදුරජානන් වහන්සේ දැන් තොපගේ සල්උයනෙහි වැඩ වසනසේක. අද අලුයමිහි පිරිනිවන් පා වදරණසේක. ‘අහෝ! බුදුරජානන් වහන්සේ අපගේ ගම් දෙර දී පිරිනිවන් පා වදාළසේක. ‘අහෝ! අන්තිමකාලයෙහි බුදුන් දැක බණ අසාපියන්ට නො ලදුම්හ’ යි පශ්චාත්තාප නො වී වහා ගොස් අප බුදුන් දකිත්වා’ යි වදාළසේක. එපවත් ඇසූ සැටදහසක් පමණ මල්ලරජදරුවෝ ද ඒ තාක් බිසෝවරුන් හා කුමාරවරු ද, යේළිනී කුමාරිකාවරු ද:-

“අසාවීනො දුම්මතා වෙතොදුක්ඛසම්ප්පිනා අප්පෙකවෙව කෙසෙ පකිරිය කන්ති, බාහා පග්ගය්‍හ කඤ්ඤති, ඡන්ත පපාතං පපතන්ති, ආවට්ටෙන්ති, විවට්ටෙන්ති, අතිබ්ඵපං භගවා පරිනිබ්බායිස්සති, අතිබ්ඵපං සුගතො පරිනිබ්බායිස්සති. අතිබ්ඵපං වක්ඛුං ලොකෙ අන්තරධායිස්සති’ ති.”

¹ කුසිනාරාවන්ගේ

යනාදීන් උපන්තා වූ මහඳුක් ඇති ව දෙමිනස් ඇති ව විත්තදුක්ඛයෙන් සමප්පිත ව 'අනේ අප භාග්‍යවන් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ ඉතා කඩිනමින් පිරිනිවන් පා වදරණසේක. අහෝ! අප සුගත තථාගතයන් වහන්සේ ඉතා කඩිනමින් පිරිනිවන් පා වදරණසේක. අහෝ! ලොකයෙහි අප සියල්ලන් ගේ දුක් බලන්නා වූ බුදුආස ඉතා කඩිනමින් අන්තර්ධාන වන්නේ ය' යි කියකියා සමහර කෙනෙක් හිසකෙස් විසුරුවා! ගෙණ හඬන්නාහ. සමහර කෙනෙක් හිස අත බැඳ ගෙණ හඬන්නාහ. සමහර කෙනෙක් ඡීන්තවාක්ෂපතනාකාරයෙන් ඒ ඒ අතට නැමීනැමී හඬන්නාහ. සමහර කෙනෙක් හඬා වැටී පෙරළී එමින් ආවර්තනය වන්නාහ. ඒ ඒ අතට පෙරළිපෙරළී යමින් විවර්තනය වන්නාහ. මෙසේ අනෙක ශොකාකූර ව හඬා වැලප ආනන්දස්ථවිර දර්ශනප්‍රීතියෙන් සිහි උපදවා ගෙණ නැගී සිට මහාශොකයෙන් හඬහඬා බුදුන් කරා ගොස් බුද්ධදර්ශනයට විෂය වන තාක් තන්හි වැතිර සිට ගත්තාහ. ඔවුන්ට ධර්මදෙශනා (201) කිරීමෙන් ශොක කුනී කොට සමු දෙමින් සුභද්‍ර නම් පරිබ්‍රාජකයා විනයනය කොට රහත් කරවා මහාසුදර්ශනසූත්‍රය දෙශනා කොට දසදහසක් සක්වළින් අවුත් රැස් වූ දිවාබ්‍රහ්මාදීන්ට ධර්මදෙශනා කොට ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයාහට ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රය යි වදරා:-

“පතිට්ඨස්සති දෙවිඤ්ඤා-ලඛිකායං මම සාසනං,
 තස්මා සපරිවාරං තං-රක්ඛ ලඛිකඤ්ඤා සාධුකං.
 විජයො ලාළුච්ඡයා-සීහබාහුනරිඤ්ඤා,
 එකො ලඛිකමනුප්පත්තො-සත්තාමච්චිවසනානුයො” යි

යනාදීන් 'එම්බා! ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි, මාගේ ත්‍රිවිධ වූ ශාසනය මෙහි ශ්‍රී ලංකාද්වීපයෙහි සුස්ථිර ව පිහිටයි. සිංහබාහු නම් නරෙන්ද්‍රයාගේ පුත්‍ර වූ විජය නම් එක් රාජකුමාරයෙක් ලාඛ දේශයෙන් සත්සියයක් අමාත්‍ය යොධයන් ගෙණ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට පැමිණ මනුෂ්‍යවාස කෙරෙයි. එබැවින් පිරිවර සහිත වූ ඒ රාජකුමාරයා හා ලංකාශාසනය යහපත් කොට රක්ෂා කරව' යි කියා ලංකාරජුන් හා ශාසනය ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයාහට භාර කොට අලුයම්වේලෙහි සංඝයාට ආමන්ත්‍රණය කොට 'මහණෙනි, මා විසින් පන්සාලිස්හවුරුද්දක් මුළුලෙහි කී ධර්මයෙහි තොපට සැකයක් ඇත් නම්, බුදුන්ගෙන් අසාපියන්ට නො ලදුම්හ' යි කියා ශොක නො කොට මාගෙන් ඇසුව මැනැව. එසේත් භය ඇතියා නම් ඔවුනොවුන් හා සමග කථා කළ මැනැවැ' යි වදරා එබඳු සැකයක් නැති බැවින් කුෂ්ණිම්භුත ව හුන් සංඝයා බලා 'හන්දදනි හික්ඛවෙ ආමන්තයාමී වො, වයධම්මා සංඛාරා, අප්පමාදෙන සම්පාදෙථ' යි යනුවෙන් එසේ වී නම්, 'මම නිවන්පුර යන්නෙමි. තොපට ආමන්ත්‍රණය කරන්නෙමි. සර්වසංස්කාර ධර්මයෝ ව්‍යයස්වභාව වූහ. ත්‍රිවිධශික්ෂාව අප්‍රමාදයෙන් සම්පාදනය කරව' කියා අප්‍රමාදපදයෙන් අවවාද කොට නවමහාඅනුපූර්වවිහාරසමාපත්ති සංඛ්‍යාත වූ

¹ විසිර

ප්‍රථමධ්‍යානය ද්විතීයධ්‍යානය තෘතීයධ්‍යානය චතුර්ථධ්‍යානය අරූපධ්‍යානසතර ය සංඥවෙදයිතනිරොධසමාපත්තිය යන මේ සුවිසි කෙළලක්ෂයක් පමණ ප්‍රභේද ඇති නවවිධ වූ අනුපූර්වවිහාරසමාපත්තීන්ට නො වරදවා ම අනුලොමප්‍රතිලොම වශයෙන් සමවැද වදලසේක.

“මහරජානෙනි, නවවිධ වූ අනුපූර්වවිහාරසමාපත්තීන්ගේ අනුලොම ප්‍රතිලොම සමවැදීම වශයෙන් ඒ පිණිඩපාතයෝ දෙදෙන සම වූහ. සම ඵල වූහ. සමවිපාක වූහ. අනික් පිණිඩපාතයන්ට වඩා ඉතා මහත්ඵලතර ද වූහ. මහානිසංසතර ද වූහ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොවුතුරා බුද්ධරාජ්‍යයට පැමිණ වදලා වූ ද, පිරිනිවන් පා වදල වූ ද දෙදවස්හි ම අධිකමාත්‍ර ව තථාගතයන් වහන්සේ නවානුපූර්වවිහාර සමාපත්ති අනුලොමප්‍රතිලොම වශයෙන්¹ සමවැද වදලසේක ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා ආශ්චර්‍ය ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා අද්භූත ය, මේ අප බුදුන්ගේ බුද්ධකම්මෙත්‍රයෙහි අසදාශ වූ පරම වූ යම් අසදාශදනයෙක් ඇද් ද, ඒ අසදාශදනයන් මේ පිණිඩපාතද්වය හා සදාශ බවට නො ගණන ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා (202) ආශ්චර්‍ය ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා අද්භූත ය. යම් තාක් නවමහාඅනුපූර්වවිහාරසමාපත්තීන් යම් තෙනෙක්හි නම්, ඒ තාක් නවානුපූර්වවිහාරසමාපත්ති වශයෙන් චුන්දයාගේ දනය මහත් ඵලතර වන්නේ ය. මහානිසංසතර වන්නේ ය. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ වදල කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

චුන්දහත්තප්‍රශ්නය නිමි.

ආම්සපූජාප්‍රතිකෂෙප ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘ආනන්දයෙනි, තෙපි තථාගතයාගේ ශරීරපූජාව පිණිස ව්‍යාපෘත නොවවු’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ‘පූජනීයයාගේ ඒ ධාතු යථාශක්තීන් පූජාසත්කාර කරවු. මෙසේ කරන්නා වූ නුවණැත්තෝ මේ මිනිස්ලොවින් ස්වර්ගලොකයට යන්නාහ’ යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘අව්‍යාවටා තුම්හෙ ආනන්ද හොථ තථාගතස්ස සරීරපූජාය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘පූජෙථ නං පූජනීයස්ස ධාතූං, එවංකරා සග්ගමිතො ගමිස්සථ’ යි කියා වදල යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ

¹ අනුලොම ප්‍රතිලොමයට

ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'පූජේථ නං පූජනීයස්ස ධාතුං, එවංකරා සග්ගමිතො ගමිස්සථ' යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'අව්‍යාවටා කුම්භෙ ආනන්ද, හොථ තථාගතස්ස සරීරපූජාය' යි කියා වදාළ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේත් උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙක. නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'අව්‍යාවටා කුම්භෙ ආනන්ද, හොථ තථාගතස්ස සරීරපූජාය' යන මේ කාරණයත් වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද 'පූජේථ නං පූජනීයස්ස ධාතුං, එවංකරා සග්ගමිතො ගමිස්සථ' යි යන මේ කාරණයත් වදාරණ ලද්දේ ම ය. ඒ වදාළ කාරණය වනාහි 'අව්‍යාවටා කුම්භෙ ආනන්ද, හොථ තථාගතස්ස සරීරපූජාය' යි කියා මෙසේ සියලු ම ජීනපුත්‍රයන් අරභයා නො වදාරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ එම පිරිනිවන් සමයෙහි අනඳ මහතෙරුන් වහන්සේට:-

'අව්‍යාවටා කුම්භෙ ආනන්ද, හොථ තථාගතස්ස සරීර පූජාය, ඉඛිස කුම්භෙ ආනන්ද, සද්දෙසු සට්ඨං. සද්දෙසු සට්ඨං සද්දෙසු අප්පමත්තා ආනාපිනො පනිතත්තා විහරථ. සන්තා නන්ද, ඛත්තිසපණ්ඩිතා'පි බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතා'පි ගහපති පණ්ඩිතා'පි තථාගතෙ අභිජ්ජසන්තා, තෙ තථාගතස්ස සරීරපූජං කරිස්සන්ති.'

යනුවෙන් 'ආනන්දයෙනි, තෙපි තථාගතයාගේ ශරීරපූජාව පිණිස ව්‍යාපෘත නො වවු. ආනන්දයෙනි, තෙපි උතුම් වූ අර්හත්ඵලයෙහි ව්‍යායාම කරවු. එම අර්හත්ඵලය උපදවාලීමට නො හැර ම වීර්ය කරවු. තමන්ගේ ස්වකීය වූ උතුම් නිර්වාණාර්ථ සිද්ධියෙහි අප්‍රමාද ව කෙලෙසුන් නසන වීර්යයෙන් (203) යුක්ත ව නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද සිත් ඇති ව වාසය කරවු. ආනන්දයෙනි, තථාගත වූ මා කෙරෙහි අභිප්‍රසන්න වූ රාජපණ්ඩිතවරුන් ඇත. බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතවරුන් ඇත. ගහපතිපණ්ඩිතවරුන් ඇත. ඒ ගහස්ථපණ්ඩිතවරු තථාගත වූ මාගේ ශරීරධාතු පූජා කෙරෙහි' යි කියා හික්ෂුන් ප්‍රතිපත්තිපූජායෙහි යොදා ගහස්ථයන් ආමිෂ පූජායෙහි යොදා වදාළසේක.

"මහරජානෙනි, යම් මේ ආමිසපූජාවක් ඇද් ද, මේ තෙම වනාහි සර්වඥපුත්‍රයන් විසින් කට යුතු කර්මයක් නො වන්නේ ය. සර්වසංස්කාරයන් අනිත්‍යාවශයෙන් සම්මර්ශනය කිරීම ද, යොනිසොමනස්කාරය ද, සතරසතිපට්ඨානුපස්සනා කෙනෙක් ඇද් ද, අනිත්‍යාදි ආරම්භණයෙහි සාරග්‍රහණයෙක් ඇද් ද, ක්ලෙශයන් හා යුද්ධයක් ඇද් ද, අර්හත්ඵලයෙහි යෙදීමක් ඇද් ද, මේ තෙම ජීනපුත්‍රයන් විසින් කට යුතු දෙය නම් වන්නේ ය. අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් ආමිසපූජා කට යුතු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවියෙහි රජදරුවන් විසින් හස්තිශිල්පය, අශ්වශිල්ප ය,

රඹලේප ය, බඩගලේප ය, ධනුශ්ලේප ය, අක්ෂරලිඛිත ය, ඇඟිල්ල අල්ලා කියන සාමුද්‍රිකාශ්ලේප ය, ක්ෂත්‍රිය¹ මායම් දන්තා ක්ෂත්‍රියමන්ත්‍ර ය, ග්‍රැතිශාස්ත්‍ර ය, ස්මාතිශාස්ත්‍ර ය, යුද්ධප්‍රයෝග ක්‍රියාව ය (යන මෙය) කට යුතු වන්නේ ය. අවශෙෂ වූ බොහෝ ගෘහපතිශුද්‍රයන් විසින් කෘෂිවණික ගව රක්ෂා කට යුතු වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් මේ ආම්සපුජාවෙක් ඇද් ද ජනපුත්‍රයන් විසින් මේ තෙම කට යුතු දෙයක් නො වන්නේ ය සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කිරීම ද, යෝනිසොමනස්කාරය ද සතර සතිපට්ඨාන දර්ශනය ද අරමුණෙහි සාරග්‍රහණය ද කිලෙසයුද්ධය ද නිර්වාණාර්ථයෙහි යෙදීම ද යන මේ තෙම සර්වඥපුත්‍රයන් විසින් කට යුතු වන්නේ ය. අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් සෙසු පුජා කට යුතු වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ බ්‍රාහ්මණමාණවකයන් විසින් සාග්වෙදය යජුර්වෙදය සාමවෙදය අපර්වන් නම් ඉන්ද්‍රජාලවිද්‍යාය² මෙබඳු ලක්ෂණයෙන් සමන්විත වූයේ රජ වන්නේ ය, යනාදීන් කියන ලක්ෂණශාස්ත්‍රය ද භාරතරාමායණාදී පුරාණකථාව ද, වෘක්ෂාදීන්ගේ නම් කියන්³ නිසණ්ඩු ශාස්ත්‍රය ද, වර්ණපාදබන්ධන පද්‍ර්ථාදියෙන් සර්වාකාරනිර්මල වූ කෙටුහ නම් ප්‍රබන්ධ කරණ ශාස්ත්‍රය ද, මූර්ධජමඡ්ඨජාදී විසින් අක්ෂරයන්ගේ ස්ථාන කරණ නිර්වචනභාවයෙන් අක්ෂරප්‍රභෙදය ද, නාමාඛ්‍යාතොපසර්ගනිපාතය යන චතුර්විධ පදය ද, ඒ ඒ ශබ්දර්ථයන් ප්‍රකාශ කරන්නා වූ ව්‍යාකරණ ශාස්ත්‍රය ද, අර්ථකථනමාර්ගය දෝ හෝ නොහොත් භාෂ්‍ය මාර්ග නම්⁴ ශාස්ත්‍රය ද, සෙණ ගැසීම ආදිය දූක ‘මෙබඳු ඉෂ්ටානිෂ්ටයෙක් ඇතැ’ යි කියන්නා වූ උත්පාතිකශාස්ත්‍රය ද, ස්වඡන්දයන්ගේ ඉෂ්ටානිෂ්ට කියන්නා වූ ස්වඡන්දමාලාශාස්ත්‍රය ද, ඒ ඒ කාර්ය පරීක්ෂා කොට බලා කියන්නා වූ නිමිතිශාස්ත්‍රය ද, ඡඩ්විධ වූ වෙදංගශාස්ත්‍රය ද, චන්ද්‍රග්‍රහණය ද, සූර්යග්‍රහණය ද, ශුක්‍රරාහුවර්තය ද, ග්‍රහතාරකායුද්ධ ද, අසනිපාත වශයෙන් ආකාශයෙහි ශුෂ්ක වලාහක ගර්ජනා කෙරෙමින් යන දෙවදුන්හිස්සරය ද, චන්ද්‍රසූර්යාදීන්ගේ රාශි ගමන දෝ හෝ නොහොත් අවක්‍රාන්තිය ද, ආකාශයෙන් ගිනිසිළු වැටීම් වශයෙන් පවත්නා උල්කාපාතය ද, පෘථිවි කම්පාව ද, චන්ද්‍රිශ්ඛාවෙන් දික් දහය ද, භූම්‍යන්තරීක්ෂයෙහි දෙෂ පරීක්ෂා කොට (204) ගෘහවස්තුශුද්ධිය කියන්නා වූ භූම්‍යන්තරීක්ෂශාස්ත්‍රය ද, ගණිතාඛ්‍ය වූ ජ්‍යොතිශ්ශාස්ත්‍රය ද, ලොකායතික නම් තර්කය ද, සාවකු නම් ශාස්ත්‍රය ද, මෘගවකු නම් ශාස්ත්‍රය ද, අන්තරවකු නම් ශාස්ත්‍රය ද, මිශ්‍රකොන්ථාශාස්ත්‍රය ද, පක්ෂීන්ගේ හැඳීම් ශබ්ද අසා එලාඵල කියන ශාස්ත්‍රය ද යන මෙකී ශික්ෂාවෝ කට යුක්තාහු ය. බොහෝ වෛශ්‍ය ශුද්‍රයන් විසින් කෘෂිවණික ගව රක්ෂා කට යුක්තාහු ය.

¹ ශාක්‍ය

² මෙහි මෙසේ කීවත් අපර්වෙදය ඉන්ද්‍රජාලවිද්‍යාව නොව මන්ත්‍රවිද්‍යාව ය.

³ කියන ලද

⁴ භාසමාර්ග නම එනම්

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥපුත්‍රයන් විසින් යම් මේ ආමිස පූජා කිරීමක් ද ඇද් ද, මේ තෙම කට යුත්තෙක් නො වන්නේ ය. සර්ව සංස්කාරයන් කෙරෙහි සම්මර්ශනය යොනිසොමනස්කාරයෙන් පැවැත්ම ද කායානුපස්සනාදි සතරසතිපට්ඨානය දැකීම ද, අරමුණෙහි සාරග්‍රහණය ද, තත් තත් මාර්ගයෙන් ක්ලෙශයන් නැසීම් වශයෙන් කරණ ක්ලෙශ යුද්ධය ද, අර්හත්ඵලයෙහි යෙදීම ද යන මේ ප්‍රතිපත්තිපූජාව සර්වඥ පුත්‍රයන් විසින් කට යුතු වන්නේ ය. අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් ආමිසපූජා කට යුතු වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, එහෙයින් අප බුදුරජානන් වහන්සේ ‘මාගේ මේ ශ්‍රාවකයෝ අකර්මයෙහි නො යෙදෙත්ව’ යි ‘මාගේ මේ ශ්‍රාවකයෝ කට යුතු කර්මයෙහි ම යෙදෙත්ව’ යි කියා කරුණා කර වදාරමින් ‘අව්‍යාවටා තුම්හෙ ආනන්ද, හොඵ තථාගතස්ස, සරීරපූජාය’ යි කියා මේ පාළිය වදළසේක. මහරජානෙනි, ඉදින් අප තථාගතයන් වහන්සේ මේ කාරණය මෙසේ නො වදළසේක් නම් පස්වාදහසක් හවුරුදු මුළුලෙහි හික්ෂුහු තමතමන්ගේ පාත්‍රසිවුරුන් පූජා පිණිස ගෙන බුද්ධපූජාව ම කරන්නාහු ය” යි කීසේක. “යහපත ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ කාරණය වදළ නිසා යම් පරිද්දෙකින් ද එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” කීහ.

ආමිසපූජාප්‍රතික්ෂෙපප්‍රශ්නය නිමි.

පපටිකාපතිතප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ වදරණ කල්හි මේ අවෙතන වූ මහාපෘථිවිතොමෝ මිටිතැන් පිරි සමතලා වන්නී ය.¹ උස්තැන් නැමී සමභූමි වන්නී ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියන සේක. නැවත ද, ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයතෙම ගල්පතුරකින් වදින ලද්දේ ය’ යි කියනසේක. යම් ඒ ගල්පතුරක් බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පතිත වන ලද ද, ඒ ගල්පතුර බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදය කෙරෙන් පහ ව කුමක් පිණිස නො නවත්නා ලද්දේ ද? ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘භගවතො ගච්ඡන්තස්ස අයං අවෙතනා මහාපඨවී නින්තං උත්තමතී, උත්තතං ඔනමතී’ කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘භගවතො පාදෙ සබ්බිකාය ඛතො’ කියා යම් වචනයක් වදලේ² ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘භගවතො පාදෙ සබ්බිකාය ඛතො’ යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන්

¹ වන්නේ ය.

² වදුළා

'හගවතො ගවිජන්තස්ස අයං අවෙනනා මහාපඨවි නින්තං උන්තමතී, උන්තතං ඔතමතී' යි කී වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නයත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ම ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"සැබෑව, මහරජානෙනි, 'වැඩම කර වදාරන්නා වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ අවෙනන වූ මහාපාථවිය මිටිතැන් පිරි යන්නේ ය. උස් තැන් මිටි වන්නේ ය' යි කී මේ වචනය ඇත්තෙක් ම ය. (205) භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි ගල්පතුරක් වදින ලද්දේ ය. ඒ ගල්පතුර තමාගේ ස්වභාවයෙන් ඉබේ ම නො වැටෙන ලද්දේ ය. දෙවදන්තයාගේ උපක්‍රමයෙන් වැටෙන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, දෙවදන්තයෝ බොහෝ ජාතිසියදහස්ගණන් මුළුල්ලෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි වෛර බැඳ ගෙන ආවාහ. එසේ හෙයින් ඒ දෙවදන්තයෝ ඒ වෛරයෙන් කුටාගාරයක් ප්‍රමාණ මහගලක් 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ හිස මත්තෙහි හෙළමි' යි සිතා අද්ද හෙළහ. එකල භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කුශලමිහිමයෙයන් මහාපර්වතයෝ දෙදෙනෙක් පාථවියෙන් විසිරියනක් පමණ උස් ව නැගී ඒ මහගල දෙඅතින් ඇල්ලූ කලක් මෙන් පිළිගත්තාහු ය. එකල ඔවුන්ගේ වැද ගැණීමෙන් මතු ගලින් ගල්පතුරක් බිඳී ඉගිල යමි ඒ කොයි අතක වත් වැටෙන්නා වූ ගල් පතුර භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටෙන ලද්දේ ය" යි කීසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ප්‍රකාරයකින් ම ඒ පර්වතයෝ දෙදෙන උඩින් එන ගල පිළිගත්තාහු ද, එපරිද්දෙන් ම ගල්පතුරෙක් පිළිගන්ට නපුරු ද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි පිළිගන්නා ලද්ද වූත් ඇතැම් දෙයක් පග්ඝරණය වන්නේ ය. ඉතිරි වාහින්නේ ය. අස්ථානයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ දෙඅතින් ගන්නා ලද පෑන් ඇඟිලි අතුරෙන් පග්ඝරණය වන්නේ ය. වාහින්නේ ය. අස්ථානයට පැමිණෙන්නේ ය. තව ද අතින් ගන්නා ලද කිරිමෝරු මීපැණි ගිතෙල් තලතෙල් මත්ස්‍ය ඉස්ම මාංස ඉස්ම ඇඟිලි අතුරෙන් පග්ඝරණය වන්නේ ය. වාහින්නේ ය. යථාස්ථානයෙහි නො සිට නැමෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ගල පිළිගන්නා පිණිස පැමිණියා වූ පර්වතයන් දෙදෙනාගේ වැද ගත් පහරින් ගලේ ගල්පතුරක් ඉගිල යමි ඒ තැනෙක කොතන වත් වැටෙන්නා වූ ගල්පතුර භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටුනේ ය.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මෘදු සියුම් වූ ක්ෂුද්‍රරජස් සම වැලි මිටින් ගත් කල්හි ඇඟිලි අතුරෙන් නැමෙන්නේ ය. ප්‍රසුවණ වන්නේ ය. යථාස්ථානයෙහි නො සිටින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ගල පිළිගන්නා පිණිස සම ව ගියා වූ පර්වතයන් දෙදෙනාගේ සම්ප්‍රහාරයෙන් ගලින් පතුරක් බිඳී යමි තැනෙකහි හෝ එතැනහි හෝ වැටෙන්නා වූ පපටිකාතොම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටෙන ලද්දී ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මුඛයෙන් ගන්නා ලද්ද වූ බත්පිඩ මේ

ලොකයෙහි ඇතැම් කෙනෙකුන්ගේ මුඛයෙන් මිඳි වැගිරෙන්නේ ය. වාහින්නේ ය, බක්නුළු වැටෙන්නේ ය, යථාස්ථානයට ම පැමිණ නො සිටින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ගල පිළිගන්ට සම ව යන්නා වූ පර්වතයන් දෙදෙනාගේ සම්ප්‍රහාරයෙන් පාසාණයෙන් ගල් පතුරක් බිඳී යම් අතක වැටෙන්නා වූ ගල්පතුර භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි වැටුනේ ය” යි වදළුසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වන්තස, ඒ එසේ ම වේවා. පර්වතයන් දෙදෙනා විසින් වැටෙන ගල පිළිගන්නා ලද්දේ වේවා. නැවත ගල්පතුර විසිනුත් බාණුකණ්ටකකඨලාදී උපද්‍රව පහ කොට සමභූමි වන මහාපෘථිවිය යම් සේ ද, එමෙන් අපවිති කටයුතු¹ නො වේ ද?” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, දෙළොස් දෙනෙක් අපවිතියක් නො කරති. ඒ දෙළොස් දෙන කවරු² ද? යත්:- රාගයෙන් රත් වූ පුරුෂතෙම නිරන්තරයෙන් රාගස්වාදය කරණ වශයෙන් (206) අපවිති නම් පූජාසත්කාරයක් තුණුරුවන් කෙරෙහි නො කරන්නේ ය. ද්වේෂයෙන් දූෂිත වූ පුරුෂ තෙම තමාගේ ද්වේෂය කරණ කොට ගෙන පූජාසත්කාර නො කරන්නේ ය. මොහයෙන් මුළු වූ පුරුෂතෙම තමාගේ නුනුවණ වශයෙන් පූජාසත්කාර නො කරන්නේ ය. උඩගු වූ පුරුෂතෙම මාන වශයෙන් හා නිර්ගුණිකපුරුෂතෙම කිසි විශේෂතාවක් නො දන්නා බැවින් හා නගුලිස ගිලපු පිණුරකු මෙන් මහතුන්ගේ අවවාදයට නො නැමෙන ඉතා දූඩි පුරුෂතෙම නො මැඩෙන බැවින් හා, හීනයා තමාගේ හීනස්වභාව බැවින් හා, කීවාක් කරන්ට හැඳී සිටින වචනකරයා තමාගේ අප්‍රමාණික බැවින් හා, ලාමකයා තමාගේ කදරිය බැවින් හා, දුකට පත් වූ තැනැත්තේ දුක්ඛිත බැවින් හා, ලොභීපුරුෂතෙම ලොභයෙන් මැඩ පවන්නා බැවින් පූජාසත්කාරයක් නො කරන්නේ ය. ආයුහිතයා ඥාතිමිත්‍රයන්ට අර්ථ සාධනයෙන් පූජාසත්කාරයක් රත්නත්‍රයෙහි නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙකී දෙළොස්දෙන අපවිතියක් නො කරන්නාහු ය. ඒ ගල්පතුරු තොම ද ගල් ප්‍රහාරයෙන් බිඳී අනිමිත්තකෘත දිශා ගමන් ඇති ව යම් තැනෙක හෝ වැටෙමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපතුලෙහි පතිත වූ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මෘදු සියුම් ක්ෂුද්‍රජස් වාතබලයෙන් මචනා ලද්දේ අනිමිත්තකෘතදිශා ගමන් ඇති ව යම් තැනක හෝ එතැනහි හෝ විසිර යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ ගල්පතුර පාසාණ ප්‍රහාරයෙන් බිඳී ‘මේ දිසාවට එමි’ යි කියා නියම නො කළ අනිමිත්තකෘතදිශා ඇති ව යම් තැනෙක හෝ ඒ තැනහි හෝ වැටෙන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පතිත වූ ය. මහරජානෙනි, ඉදින් ඒ ගල්පතුර තොම උඩින් වැටුනු ගල කෙරෙන් වෙන් නො වූවා නම් බුදුන් ඇඟට නිය ම එකවට ම ආවා නම්, ඒ පර්වතයේ දෙදෙන ඒ ගල්පතුරක් උඩ පැන අල්වා ගන්නාහු ය. මුඛයට ගත් බත් පිඩින් හුළක් වැටුනු කලක් මෙන්

¹ කටයුත්තී
² කවරේ

සිලාසට්ටනයෙන් ගල්පතුරක් සරස වෙන් ව පලා ගියේ ය. මහරජානෙනි, ඒ ගල්පතුර භූමියෙහි සිට ගියෙන් නො වෙයි. අහස්හි සිට ආයෙන් නො වෙයි. අන්තරයෙහි ශීලාසම්ප්‍රහාරවෙගයෙන් බිඳී අනිමිත්තකෘතදිශා ගමන් ඇති ව යම් අතක හෝ ඒ අතක හෝ වැටෙමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පතිත වූ ය.

තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ වාතමණ්ඩලයෙන් නගා ගත් පරඬලා පත්‍රය අනිමිත්තකෘත දිශා ගමන් ඇති ව යම් දිසාවක හෝ එතැන්හි හෝ වැටෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ ගල්පතුර ගල් සම්ප්‍රහාර වෙගයෙන් ම අනිමිත්තකෘතදිශා ගමන් ඇති ව යම් තැනක හෝ එතැන්හි හෝ වැටෙන්නී භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පතිත වූ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් මහාඅකෘතඥ වූ අනාර්ය වූ ලාමක වූ අසත්පුරුෂ වූ දෙවදන්තයාහට මදකින් නො හැර කල්පයක් මුළුල්ලෙහි අවිච්චියෙහි හෙළා කප්ප්ලක්ෂයක්¹ මුළුල්ලෙහි සතර අපායෙහි මහදුක් අනුභව කරණු පිණිස ඒ ගල්පතුරුතොම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පතිත වූ ය” යි වදළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ වදළ කාරණය මමත් එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

පපටිකාපතිත ප්‍රශ්නය නිමි.

ශ්‍රමණවිනිශ්චය ප්‍රශ්නය

(207) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘කාමාශ්‍රවාදී ආශ්‍රවයන්ගෙ ක්ෂයවීමෙන් ශ්‍රමණ වන්නේ ය’ යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, ‘සතර ධර්මයකින් යුක්ත වූයේ වී නම්, ඒ මනුෂ්‍යයා එකාන්තයෙන් ම ශ්‍රමණයා ය යි කියා ලොකෙයහි නුවණැත්තෝ කියන්නාහු ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. එහි ක්ෂාන්තිය, අල්පාහාරබවය, ආලය හැරීමය, ආකිඤ්ඤ්ඤයතන ධ්‍යානගුණය යන මේ සතරධර්මයෝ ය. මේ සියල්ල ම ක්ෂය නො කළ ආශ්‍රවයන් ඇති සක්ලේශයාහට ම වන්නාහු ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ආසවානං ඛයා සමණො හොතී’ ති කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන්,

“වතුහි ධම්මෙහි සමංගිභුතං
තං වෙ නරං සමණං ආහු ලොකෙ”

¹ කප්ප්ලක්ෂයක් යනු වැරදියි. එය පාළි පොතෙහි නො ආවකි. දෙවදන්ත ප්‍රච්ඡායප්‍රශ්නය කියවූ බැලිය යුතු.

කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'චතුහි ධම්මෙහි සමංගීභූතො සමණො හොති' යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'ආසවානං ඛයා සමණො හොති' කී වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ආසවානං ඛයා සමණො හොති' කියා මේ කාරණයත් වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද,

'චතුහි ධම්මෙහි සමංගීභූතං,
තං වෙ නරං සමණං ආහු ලොකෙ'

කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, යම් මේ වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ ගුණ වශයෙන්,

'චතුහි ධම්මෙහි සමංගීභූතං,
තං වෙ නරං සමණං ආයු ලොකෙ'

යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. 'ආග්‍රවයන්ගේ ක්ෂය කිරීමෙන් ශ්‍රමණ වන්නේ ය' යි වදළ හෙයින් ශ්‍රමණ වන්ට ඉතිරි ධර්මයක් නැත. මේ නිරවශෙෂ වූ වචනයක.

"මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් 'යම්කිසි කෙනෙක් ක්ලෙශවාපගමනය පිණිස පිළිපැද්දහු ද, ඒ සියල්ලන් උපාදයුපාදය¹ ක්ෂීණාශ්‍රව වූ ශ්‍රමණතෙම අග්‍රය' යි කියනු ලැබෙයි. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ජලජ වූ ඵලජ වූ යම්කිසි පුෂ්පජාතියෙක් ඇද් ද, ඒ පුෂ්පයන්ට වඩා 'දැසමන් මල් අග්‍ර ය' යි කියනු ලැබෙයි. අවශෙෂ යම්කිසි අනෙකප්‍රකාර පුෂ්පජාතියෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම මල්ජාතියට වඩා දැසමන් මල් ම සියලු ජනයා විසින් ප්‍රාර්ථිත ය. කැමැති වන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසි උත්තමකෙනෙක් සකලක්ලෙශවාපගමනය පිණිස පිළිපන්නාහු ද, ඒ සියල්ලන් වඩා 'ක්ෂීණාශ්‍රවශ්‍රමණතෙම අග්‍රය' වි කියනු ලැබෙයි. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ සියලු ධාන්‍යජාතීන්ට වඩා 'රත්හැල් අග්‍ර ය' යි කියනු ලැබෙයි. යම් කිසි අවශෙෂ වූ නානාප්‍රකාර ධාන්‍යජාතියෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම ධාන්‍යයන්ට වඩා ශරීරය යාපනය වන භොජනයෙන් ඇල්වී ම සියලු ම ධාන්‍යජාතීන්ට අග්‍ර ය යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම 'යම්කිසි කෙනෙක් ක්ලේශවාපගමනය පිණිස පිළිපන්නාහු ද, ඒ සියලුදෙන උපාදයුපාදය ක්ෂීණාශ්‍රව වූ ශ්‍රමණතෙම අග්‍ර ය' යි කියනු ලැබෙයි, වදළසේක.

¹ මේ පාළි පූර්වක්‍රියා පද යි. 'ගෙණ ගෙණ' යනු එහි අර්ථ යි. 'සියල්ලන් නො හැර ගෙණ ඒ හැම දෙනා අතුරෙන් ක්ෂීණාශ්‍රවයා අග්‍ර ය' යනු පාඨයෙහි අදහස යි.

“යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණය අපි දු එපරිද්දෙන් ම පිළිගනුමින” යි කීහ.

ශ්‍රමණවිනිශ්චයප්‍රශ්නය නිමි.

උබ්බිල්ලාවිතප්‍රශ්නය

(208) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, අන්‍යසත්වයෝ මාගේ හෝ ගුණ කියද් ද, ධර්මයෙහි හෝ ගුණ කියද් ද, සංඝයාගේ හෝ ගුණ කියද් ද, ඒ ගුණ කීමෙහි තොප විසින් ප්‍රීති නො කට යුත්තේ ය. සන්තොෂ නො කට යුත්තේ ය. සිතින් උඩගු ව ඉල්පෙනබවක් නො කට යුත්තේ ය’ යි කියා මේ කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. තථාගතයන් වහන්සේ සෙලබ්‍රාහ්මණයා විසින් විද්‍යමාන වූ බුදුගුණ කියන කල්හි ඊට ප්‍රීති වූ සේක. සන්තොෂ වූසේක. සිතින් උඩගු ව ඉල්පෙමින් බොහෝ ඉතිරි වූ තමන් වහන්සේගේ ගුණ රාශියක්,

‘රාජාහමස්මි සෙලානි-ධම්මරාජා අනුත්තරො,
ධම්මෙන වක්කං වත්තෙමි-වක්කං අප්පතිවත්තියං.’

යනාදීන් ගුණ ප්‍රකාශ කර වදළසේක. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මමං වා භික්ඛවෙ පරෙ වණ්ණං භාසෙය්‍යුං ධම්මස්ස, වා සංඝස්ස වා වණ්ණං භාසෙය්‍යුං, තත්‍ර තුම්හෙහි න ආනන්දෙ න සොමනස්සං න වෙතසො උබ්බිල්ලාවිතත්තං කරණියං’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘සෙලස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස යථා භුවිවෙ වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ ආනන්දිතො සුමනො උබ්බිල්ලාවිතො භියෙයා උත්තරං සකගුණං පකිත්තෙසි’ යි කී යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘සෙලස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස යථාභුවිවෙ වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ ආනන්දිතො සුමනො උබ්බිල්ලාවිතො භියෙයා උත්තරං සකගුණං පකිත්තෙසි’ යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘මමං වා භික්ඛවෙ පරෙ වණ්ණං භාසෙය්‍යුං ධම්මස්ස වා සංඝස්ස වා වණ්ණං භාසෙය්‍යුං, තත්‍ර තුම්හෙහි න ආනන්දෙ න සොමනස්සං න වෙතසො උබ්බිල්ලාවිතත්තං කරණියං’ යි කී වචනයෙන් බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නයත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, අන්‍ය ජනයෝ මාගේ හෝ ගුණ කියද් ද? ධර්මයාගේ හෝ ගුණ කියද් ද, සංඝයාගේ හෝ ගුණ කියද් ද, ඒ ගුණ කීමෙහි තොප සැමදෙනා විසින් ප්‍රීති නො කට යුත්තේ ය. සොම්නස් නො කට

යුත්තේ ය. සිතින් උඩඟු ව ඉල්පෙනබවක් නො කට යුත්තේ ය' යි කියා මේ කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. සෙලබ්‍රාන්මණයා විසින් ද, බුදුන්ගේ විද්‍යමාන වූ ගුණවර්ණනාව කියන කල්හි බොහෝ සේ ඉතිරි වූ තමන් වහන්සේගේ ගුණය,

'රාජා හමස්මි සෙලාති-ධම්මරාජා අනුත්තරො,
ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි-චක්කං අප්පතිවත්තියං'

යනාදීන් ප්‍රකාශ කර වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, පළමු කොට ම සද්ධර්මයාගේ ස්වභාව රස ලක්ෂණය හා නිබොරු වූ විද්‍යමාන වූ ඇත්තා ම වූ තදර්ථය දක්වන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මම. වා භික්ඛවෙ පරෙ වණ්ණං භාසෙය්‍යං, ධම්මස්ස වා සංඝස්ස වා වණ්ණං භාසෙය්‍යං, තත්‍ර තුම්භෙහි න ආනන්දෙ න සොමනස්සං න වෙනසො උබ්බිල්ලාවිතත්තං කරණීයං' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද, සෙලබ්‍රාන්මණයා විසින් විද්‍යමාන වූ ගුණ වර්ණනා කරණ කල්හි බොහෝ සෙයින් ඉතිරි වූ තමන් වහන්සේගේ 'රාජා හමස්මි සෙලාති ධම්මරාජා අනුත්තරො' යනාදීන් (209) යම් ගුණයක් වදරණ ලද ද, ඒ ගුණය චූචමනා ලාභයක් පිණිසත් නො වදළසේක. යස පිණිසත් නො වදළසේක. පක්ෂග්‍රහණය පිණිසත් නො වදළසේක. අතවැසි කර වදරණ පිණිසත් නො වදළසේක. නැවැත කුමක් පිණිස ද? යත්:- 'මේ ආකාරයෙන් තුන්සියයක් පමණ බ්‍රාහ්මණමාණවකයන්ට හා මේ සෙලයාහට චතුස්සතාහිසමය වන්නේ ය' යි දැන කරුණාවෙන්¹ අනුකම්පාවෙන් හිත වැඩ වසයෙන් ම 'සෙලයෙනි, මම රජ වීමි. අනුත්තර වූ සද්ධර්මවර්තවකුචර්තිරාජයෙමි. සමස්තලොකයෙහි කිසිවකු විසින් පවත්වා ලිය නො හැක්කා වූ ආඥාවක්‍රය මම ධර්මයෙන් පවත්වන්නෙමි, යනාදීන් බොහෝ සෙයින් ම ඉතිරි වූ තමන් වහන්සේගේ ගුණරාශියක් වදරණ ලද්දේ ය" යි කීසේක. "යහපත ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

උබ්බිල්ලාවිතප්‍රශ්නය නිමි.

අභිංසානිග්‍රහප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ලොකයෙහි අනුන්ට භිංසා නො කරන්නා වූ මාමක පුරුෂතෙම ලොකයා හට ප්‍රිය වන්නේ ය' යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, නිග්‍රහ කිරීමට සුදුස්සාහට නිග්‍රහ

¹ කරුණා වූ

කරන්නේ ය. ප්‍රශංසා කරන්නට සුදුස්සාට ප්‍රශංසා කරන්නේ ය' කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිග්‍රහකරණ අය¹ නම් අත් සිඳීම ය, පා සිඳීම ය, වධ කිරීම ය, බැඳීම ය තැළීම ය, මැරීම ය, ජීවිතසන්තතිය වෙන් කිරීම ය. මේ වචනය වදරන්නට භාග්‍යවතුන් වහන්සේට යුතු නො වන්නේ ය. මේ වචනය වදරන්නට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සුදුසු නො වන සේක් ම ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'අභිංසයං පරං ලොකෙ පියො හො හිති² මාමකො' ති කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'නිග්ගණ්හෙ නිග්ගහාරහං පග්ගණ්හෙ පග්ගහාරහං' කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'නිග්ගණ්හෙ නිග්ගහාරහං පග්ගණ්හෙ පග්ගහාරහං' කියා වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'අභිංසයං පරං ලොකෙ පියො හොහිති මාමකො' යි කියා වදළ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'අභිංසයං පරං ලොකෙ පියො හොහිති මාමකො' ති යන මෙම කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. 'නිග්ගණ්හෙ නිග්ගහාරහං පග්ගණ්හෙ පග්ගහාරහං' යන මේ කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි පරහට හිංසා නො කරන්නා වූ සකලසත්වයන් කෙරෙහි මමත්වය ඇති මාමක පුරුෂතෙම ලොවට ප්‍රිය වන්නේ ය. මේ පරහට හිංසා නො කිරීම සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ චාරිත්‍රයෙක. මේ තොම අනුශාසනාවෙක. මෝ තොම ධර්මදේශනාවෙක. මහරජානෙනි, ධර්මය වනාහි අවිහිංසාව ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ය. මේ තෙම ස්වභාවවචනයෙක. මහරජානෙනි, අප තථාගතයන් වහන්සේ 'නිග්ගණ්හෙ නිග්ගහාරහං පග්ගණ්හෙ පග්ගහාරහං' කියා යමක් වදළසේක් ද, මේ වචනාර්ථයතෙම ස්වභාවවචනයෙක. (210) මහරජානෙනි, නො සන්හුන් චිත්තය නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. සන්හුන් චිත්තය ප්‍රශංසා කට යුත්තේ ය. අකුශලචිත්තය නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. කුශලචිත්තය ප්‍රශංසා කට යුත්තේ ය. අයොනිසොමනස්කාරය නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. යොනිසොමනස්කාරය ප්‍රශංසා කට යුත්තේ ය. මිථ්‍යා ප්‍රතිපන්නපුද්ගලයා නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. මනා ව ප්‍රතිපන්නපුද්ගලයා ප්‍රශංසා කට යුත්තේ ය. අනාර්යයා නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. ආර්ය වූ උත්තමයා ප්‍රශංසා කට යුත්තේ ය. වෛශ්‍රයා නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය. නො සොරා සංග්‍රහ කට යුත්තේ ය." යි කීසේක.

"යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ එසේ ම වේවා. දැන් නුඹ වහන්සේ මාගේ විෂයට ම පැමිණ වදළසේක. යම් අර්ථයක් මම විචාරම් ද, ඒ අර්ථයට

¹ කරණ අය
² හොහි හි

ම පැමිණිණියේක.¹ ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සොරහු නිග්‍රහ කරන්නවුන් විසින් කෙසේ නිග්‍රහ කට යුත්තේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සොරහු නිග්‍රහ කරන්නවුන් විසින් දෙෂ කථනය කළ යුත්තහුගේ² දෙෂ කථනය කළ යුත්තේ ය. දණ්ඩනය කළ යුත්තහුට දණ්ඩනය කළ යුත්තේ ය. රටින් නැගිය යුත්තහු රටින් නැගිය යුත්තේ ය. සංඛලිකාදියෙන් බැන්ද යුත්තහු බන්ධනය කළ යුත්තේ ය. නැසිය යුත්තහු නැසිය යුත්තේ ය. මෙසේ සොරහු නිග්‍රහ කට යුත්තේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සොරුන්ගේ යම් ඝාතනයක් ඇද් ද, ඒ ඝාතනය බුදුවරයන් වහන්සේලා විසින් අනුදන්තා ලද්දේ ද?” යි විචාලෝ ය. “නැත, මහරජානෙනි,” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, කුමක් පිණිස ‘සොරහු අනුසාසනීය ය’ යි කියා තථාගතයන් වහන්සේ විසින් අනුදන්තා ලද්දේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් ඒ සොරෙක් අනුන් විසින් නසනු ලැබේ ද, එතෙම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ අනුදැනීමෙන් නසනු නො ලැබෙයි. තමා කර ගත් අපරාධයෙන් ම එතෙම ඝාතනය වනු ලැබෙයි. එතෙකුදු වුවත් බුදුන් විසින් ධර්මානුශාසනාව අනුශාසනා කරණු ලැබෙයි.

“මහරජානෙනි, කිසි වරදක් නො කළා වූ කිසි අපරාධයක් නැත්තා වූ විටීයෙහි හැසිරෙන්නා වූ පුරුෂයෙක් අල්වා ගෙන නුවණැත්තෙකු විසින් නසාපියන්ට හැකි වේද?” යි විචාලුසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලුසේක. “ස්වාමීනි, ඔහු වරදක් නො කළ බැවින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සොරහු තථාගතයන් වහන්සේගේ අනුදැනීමෙන් නො නසින්නේ ය. තමා කර ගත් දෙයින් ම ඒ සොරතෙම නස්නේ ය. කිමෙක් ද? මෙහි අනුශාසනා කළ බුදුරජානන් වහන්සේ කිසි වරදකට පැමිණෙනසේක් ද?” යි විචාලුසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “එහෙයින් මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේලාගේ අනුශාසනා තොමෝ සකලසත්වසාධාරණ වූ අනුශාසනාවක් නම් වන්නේ යි.” “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ වදළ ප්‍රශ්නය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

අභිංසානිග්‍රහප්‍රශ්නය නිමි.

සංඝපනාමිත ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මම ක්‍රොධ නැත්තෙමි යි උපුටා හැරීමෙන් පහ කරණ ලද පඤ්ච වෙතොබ්බියන් ඇත්තේ වීම’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, තථාගතයන් (211) වහන්සේ සියලු

¹ පැමිණිණියේ ය

² යුත්තහු

ම පිරිස් සහිත වූ ශාරීරපුත්‍ර මහමුගලන් තෙර ස්වාමීන් වහන්සේවරුන් පනාමය¹ කර වදලසේක. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ කිපෙමින් සංඝපිරිස පනාමය කර වදලසේක් ද? නොහොත් සන්තොස වෙමින් 'යව' යි කියා එළවා වදලසේක් ද? මේ කාරණය ඇති තාක් ම මෙබඳු ය යි කියා දැන් වදල මැනුව. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කිපෙමින් සංඝපිරිස පනාමය කර වදලසේක් වී නම්, ඒ කාරණයෙන් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ක්‍රොධය නො මැඩ පවත්වන ලද්දේ ය. ඉදින් සන්තොසයෙන් පනාමය කර වදලසේක් වී නම්, එහෙයින් සංඝයා කෙරෙහි කිසි වරදක් නැති ව අකාරණයෙහි ම කුමකුත් නො දැනීමෙන් පන්නා වදලසේක. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය තෙමේත් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ප්‍රශ්නයතෙමේ ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, ධනිය නම් සිටු පුත්‍රතෙම කාශ්‍යප බුදුන්ගේ ශාසනයෙහි විසිදහසක් හවුරුදු පවත්නා සමයෙහි පින් කෙරෙමින් සලාකදන විස්සක් දෙමින් එයින් වුන ව දෙව්ලොව ඉපද බුද්ධාන්තරයක් මුළුල්ලෙහි දිව්‍යසම්පත් වළඳ අප බුදුන් සමයෙහි දෙවුලොවින් අවුත් වෙදෙහරට සිටුපුත්‍රයෙක් ව ඉපද වැඩිවිය පැමිණ තිස්දහසක් ගවයන් හා විසිදහසක් කිරිදෙනුන් පොෂ්‍ය කෙරෙමින් ජීවිකා කෙරෙයි. ඔහුගේ පුත්‍රයෝ සත් දෙනෙක. දියනියෝ සත්දෙනෙක. යේළිනීහු සත්දෙනෙක. වැඩකරුවෝ නොයෙක් සියදහස්ගණනෙක. එතෙම හෙමන්ත ශ්‍රීෂ්මසාකුද්වයයෙහි ගවයන්ට තෘණොදකය දුර්ලභ බැවින් ගමින් නික් ම එාසු තැන් සොයමින් මහාසමුද්‍රය සම්පයෙහි මහී නම් ගංගාව බෙදී ගොස් අන්තර්දිවයිනාකාරයෙන් පිහිටා ගියා වූ මහාරමාභූමියෙක නිවාසයක් කොට ගෙන පිරිවර සහිත ව වාසය කෙරෙයි. එක් දිනෙක පක්ෂීන්² වෘක්ෂාග්‍රහාධායෙහි කැදලි තනන්නා වූ කර්කටකයන් උදක සම්පයෙහි බිලවල් වසා ඵල සම්පයෙහි බිල තනා සංචාරණය කරන්නා වූ වර්ෂානිමිත්තලක්ෂණය දෑක තමා හුන් අන්තර්දීපයෙන් නික්ම මහාමහී නම් ගංගාවගේ පරතීරයෙහි සත්සතියක් මුළුල්ලෙහි වර්ෂා කරණ කල්හිත් උදකයෙන් ඔත්ථරණය නො වන්නා වූ ස්ථානයෙක නිවාසස්ථානය කොට ගෙන වාසය කෙරෙමින් සියලු ම ගවයන්ට තෘණොදකය සම්පාදනය කරවා පුත්‍රදර දසකර්මකරපුරුෂයන්ට නානාප්‍රකාර වූ බාද්‍යාභොජ්‍යාදිය පිළියෙල කළ කල්හි සතරදිගින් මෙසය නගා වසින්ට වන. සිටු පුත්‍රතෙම සත්විසි දහසක් කිරිදෙනුන්ගෙන් ක්ෂීරදෙහනය කරවා තබා, වච්ඡාසාලාවෙහි ගවදරුවන් බන්ධනය කරවා, ගවයන්ට සතර දිගින් දුම් කරවා, සියලු පිරිවර ජනයන්ට බත් අනුභව කරවා, ඒ ඒ තන්හි පහන් දල්වා, තෙමේත් මිහිරි කිරෙන් බත් අනුභව කොට, මහාසයනයකට නැඟී සිට, තමාගේ මහාචේශ්වර්යසම්පත්තිය විමසා බලා, සතුටෙන් පිණා ඒ ඒ අත මෙසධිවනි අසා ප්‍රීතියෙන් පිරී සිට, 'පක්කොදනො

¹ ප්‍රණාමය
² පක්ෂීහු

දුද්ධබිරොහමස්මි' යනාදි ගාථාවෙන් 'සිද්ධ කරණ ලද බත් ඇත්තෙමි. දෙනුන්ගෙන් කිරි දෙව ගන්නා ලද්දේ වීම්' යි යනාදීන් උදන් ඇති ය.

'එකල සත්සියයක් යොදුනෙන් හෙවත් අටසිය දෙදහසක් ගව්වෙන් ඔබ්බෙහි වූ දෙවරම්වෙහෙර ශ්‍රී මහාසුගන්ධගන්ධකුටියෙහි වැඩ වසන්නා වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ ඒ (212) ධනියයාගේ උදන් ගාථාව මනුෂ්‍යකණ ඉක්ම සිටියා වූ විශුද්ධ වූ දිව්‍යශ්‍රොත්‍රධාතුවෙන් අසා වදරමින් බුද්ධඥනයෙන් බලා වදරා ගවසම්පත්ති ම ධන කොට ඇති බැවින් ධනිය නම් වූ ධනියයා හා ඔහුගේ භාර්යාව ද දැක, 'මේ දෙදෙන ම කෘතාධිකාර ඇත්තෝ ය. ඉදින් මම ගොස් ඔවුන්ට ධර්ම දෙශනා කෙළෙමි නම්, දෙදෙනා ම සියලු සැපත් හැර මාගේ ශාසනයෙහි මහණ ව රහත් ව අමාමහනිවන් දක්නාහ. ඉදින් නො ගියේ වී නම්, සෙට දවස් මහත් වූ උදකොසයෙන් මුහුදු බත් ව නස්නාහ' යි කියා දැක ඒ ක්ෂණයෙහි ම සාද්ධියෙන්¹ ඔවුන් වසන තැනට අහසින් වැඩ ඔවුන්ගේ ගේ මුදුනෙහි ආකාශයෙහි වැඩ සිටිසේක. සිටුපුත්‍රයා නැවතත් එම ගාථාව ම ගායනා කරන්නේ ය. නිෂ්ඨා නො කරන්නේ ය. එකල සර්වඥ රාජොත්තමයානන් වහන්සේ 'ධනිය, තෝ ඔදනක්‍රියාවෙන් සතුටු වෙමින් ජීවිතාන්තය දක්වා ධනය සෙවීමෙන් ක්ෂය කිරීමෙන් දුක්ඛයෙහි ම සිට, දුකින් ම සතුටු වන්නෙහි ය. ක්‍රොධීපුද්ගලතෙමේ නව ආසාතවස්තුවෙන් ක්‍රොධය උපදවමින් හෘදය උණු ව ගෙන තවන්නේ ය. ඇතැම් කෙනෙක් ඊට වැඩියක් කිපෙමින් මුඛගබ්ද මාත්‍රයක් ම කරන්නේ ය. ඇතැම් කෙනෙක් ඊටත් වඩා කිපී පරුෂවචන කියනු කැමැති ව හතුව සොලවන මාත්‍රයක් ම කරන්නේ ය. සමරෙක් ඊටත් වඩා කිපී පරුෂ වචන කියන්නේ ය. අනිකෙක් ඊටත් වඩා කිපී වෙවිලවෙවිලා අනුන් නසන්ට දණ්ඩක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ සොයමින් ඒ ඒ අත දිවන්නේ ය. එසේ ම අනිකෙක් කිපී දණ්ඩශස්ත්‍රාදියක් ඇද ගෙන පනින්නේ ය. එසේ ම අනිකෙක් කිපී දණ්ඩශස්ත්‍රාදිය ගෙන දිවන්නේ ය. අනිකෙක් බලවතරයෙන් කිපී දෙනුන් පහරක් තළන්නේ ය. අනිකෙක් ක්‍රොධයෙන් මත් ව ගොස් ඥාතිමිත්‍රසුභාදය්‍යනගේ දිවි නසන්නේ ය. අනිකෙක් ඊට වඩා² බලවතරයෙන් කිපී විපිළිසර ව තමාගේත් දිවි නසා ගන්නේ ය. මම එබඳු ක්‍රොධය බුදු වූ ද ම නැසුයෙමි. අක්‍රොධ වීම්. සන්තොස වෙමින් සාන්දෘෂ්ටිකසාම්බරායිකදුඃඛයාගේ අභාවෙන් සතුටු වන්නෙමි. ධනිය, තෝ 'දෙහනය කරණ ලද කිරි ඇත්තේ වීම්' යි සතුටු වන්නෙහි ය. මම වනාහි 'පහකරණ ලද පඤ්චවෙතොබ්ලයන් ඇත්තේ වීම්' යි සතුටු වන්නෙමි. යනාදීන් ධනිය සුත්‍රධර්මදෙශනාව කරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'අක්කොධනො විගතබ්බො හමස්මි' කියා මෙම කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය.

¹ සාද්ධි වෙමින්

² මේ සඳහා පොත්හි යෙදුනේ මේ අර්ථ ඇති 'තතො' යන්නය. එය මෙහි නො ගැළපේ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වාතුමා නම් නුවර ශාක්‍යයන්ගේ ආමලකී නම් උයනෙහි වැඩ වසන කල්හි සැරියුක් මුගලන් දෙදෙනා වන්නසේ ප්‍රධාන කොට ඇති පන්සියක් දෙනා වහන්සේ බුදුන් දක්නට ආමලකාරාමයට අවුත් නෙවාසිකහික්ෂුන් වහන්සේලා හා සමග සතුටු වෙමින් සෙනාසනාවල් පණවමින් පාත්‍රසිවුරු තැන්පත් කරමින් තබන්නාහු උස් වූ ශබ්ද මහාශබ්ද කළාහු ය. සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ අසා ‘ආනන්දයෙනි, මච්ඡවිලොපනයෙහි කෙවුළන් සේ උස් වූ මහාශබ්ද කරන්නෝ’ කවුරු ද?’ යි විචාරා ‘ස්වාමීනි, ආයුෂ්මත් වූ සැරියුක් මුගලන් දෙදෙනා වහන්සේ හා ආගන්තුක ව පැමිණියා වූ පන්සියයක් දෙනා වහන්සේට සෙනාසනාදිය පැණවීමෙන් පැවැති ශබ්දය’ යි දැන්වූ කල්හි ‘යව, ආනන්දයෙනි, මාගේ වචනයෙන් සියලු ම සංඝයා කැඳවා ලව’ යි වදාරා අනුරුමහතෙරුන් (213) වහන්සේ සංඝයා සන්නිපාත කළ කල්හි ‘කීමෙක් ද, මහණෙනි, තෙපි මත්ස්‍යවිලොපනයෙහි කෙවුළන් සේ උස් වූ ශබ්ද මහාශබ්ද මාගේ සම්මුඛයෙහි ම කරවී ද? ‘ගච්ඡථ හික්ඛවෙ, පනාමෙමි වො, න වො මම සන්තිකෙ වත්ථබ්බං’ යනුවෙන් ‘යව, මහණෙනි, තොප පනාමය කෙරෙමි. තොප විසින් මාගේ සමීපයෙහි නො වැසිය යුතු ය’ යි වදාළ කල්හි බුද්ධතෙජසින් භය ගෙන සියලු ම සංඝයා වහන්සේ බුදුන් වැඳ පැදකුණු කොට සමු ගෙන පාත්‍රසිවුරු ධරා ශාක්‍යරජ්ජුරුවන්ගේ සන්ථාගාරශාලාව සමීපයෙන් වඩනාසේක. ඒ දැක වාතුමෙයාසක නම් ශාක්‍යරජ්ජුරුවෝ වහා දිව ගොස් වැඳ වැටී, ‘ස්වාමීනි, බොහෝ දෙනෙකුන් වහන්සේ මේ අවේලාවෙහි කොයි යන ගමනෙක් දෝ හෝ?’ යි විචාළ කල ‘ඇවැත්නි, ලොවුතුරා බුදුන් විසින් වෙහෙරන් ඵලවනු ලදුම්හ’ යි වදාළසේක. ‘එසේ වී නම්, ආයුෂ්මතුන් වහන්සේලා මෙහි මදක් කල් වැඩ හුන මැනැව. අපි බුදුන් කරා ගොස් පහදවා අභය ගෙන දෙමිහ’ යි කියා බුදුන් කරා ගොස් වැඳ වැටී දෙහොත් නඟා ගෙන ‘අනෝ! ස්වාමීනි, ලොවුතුරා බුදුරජානෙනි, හික්ෂුසංඝයා කෙරෙහි අහිනන්දනය කර වදාළ මැනව. ඉවසා වදාළ මැනැව. ස්වාමීනි, යම් සේ පැන් නො ලබන්නා වූ තරුණ වූ බීජජාතීන්ගේ අන්‍යථාත්වය වේ ද, විනාශය වේ ද? යම් සේ මැනියන් නො දක්නා තරුණ වූ ගවබිලිඳක්භට අන්‍යථාත්වය වේ ද, විනාශය වේ ද, ස්වාමීනි, එමෙන් මේ ශාසනයෙහි අභත මහණ වූ දහරහික්ෂුන් වහන්සේවරුන් ඇත. මේ ධර්මවිනයට අභත පැමිණි මහතෙරුන් වහන්සේවරුන් ඇත. ලොවුතුරා බුදුන් නො දක්නා වූ ඒ ලදරු වූ තරුණ වූ හික්ෂුන් වහන්සේලාට අන්‍යථාත්වය වන්නේ ය. විනාශය වන්නේ ය. එසේ හෙයින්, ස්වාමීනි, හික්ෂුසංඝයා කෙරෙහි අහිනන්දනය කර වදාළ මැනැව’ යි කියා ආරාධනා කර සිටින වේලෙහි සහම්පති මහාබ්‍රහ්මතෙමේන් එපවත් දැක බ්‍රහ්මලොකයෙන් අන්තර්ධාන වෙමින් ක්ෂණයෙකින් අවුත් බුදුන් පෙරටු ව නැමී වැඳ ගෙන සිට ‘අහිනන්දතු භන්තෙ භගවා හික්ඛුසංඝෙ’ යනාදීන් එසේ ම ආරාධනා කොට සිටියේ ය. එපවත් දිවැසින් බලා සිටි මුගලන්මහතෙරුන් වහන්සේ ‘ආයුෂ්මත්නි, ශාක්‍යයන් හා මහාබ්‍රහ්මයා විසින් අපගේ බුද්ධ සෙවනය පිණිස යාව්ඤ්‍ය කර සිටින ලද්දේ ය. සර්වඥයන් වහන්සේ ද ඉවසුසේක.

¹ කරන්නේ

‘බුදුන් දක්නට යම්හ. බුදුන් දක්නට යම්හ’ යි කියකියා ගොස් බුදුන් වැඳ පිරිවරා උන්හ. එකල සර්වඥයන් වහන්සේ ‘ශාරීපුත්‍රයෙනි, මා විසින් භික්ෂුසංඝයා පනාමය කළ කල තොපට කුමන සිතිවිල්ලක් වූයේ ද?’ යි විචාරා ‘ස්වාමීනි, අල්පොත්සාහි ව දෘෂ්ටධර්මසැප විහරණයෙන් යුක්ත ව වසම්හ යි කියා සිතීමි’ යි දැන්වූසේක. එවිට සර්වඥයන් වහන්සේ ‘ආගමෙහි ත්වං සාරීපුත්ත. ආගමෙහි ත්වං සාරීපුත්ත න ඛො තෙ සාරීපුත්ත පුනපි එවං චිත්තං උප්පාදෙතඛිබ්බං’ යනුවෙන් ‘ශාරීපුත්‍රයෙනි, තෙපි හිඳුව. ශාරීපුත්‍රයෙනි, තොප විසින් නැවත මෙබඳු සිතක් නො උපදවාලිය යුත්තේ ය’ යි වදාරා ‘මොග්ගල්ලානයෙනි, තොපට කුමන සිතිවිල්ලක් වූයේ ද?’ යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, ලොචුතුරා සර්වඥයන් වහන්සේ සංඝයා හැර දෘෂ්ටධර්මසැපවිහරණයෙන් යුක්ත ව වාසය කරණ සේක. එහෙයින් දැන් මම හෝ ආයුෂ්මත් වූ ශාරීපුත්‍ර ස්ථවිරයානෝ හෝ භික්ෂුසංඝයා පරිහරණය (214) කොට රක්ෂා කරමිහ යි කියා සිතීමි’ යි දැන්වූසේක. ‘සාධු, සාධු, මොග්ගල්ලානයෙනි, තොපි සිතුවේ කල්‍යාණ වූ චෙතනාවෙකැ’ යි යනාදීන් මධ්‍යමනිකායවරයෙහි වූ වාතුමසුත්‍රය වදරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පිරිවර සහිත වූ සැරියුත් මුගලන් මහාසංඝයා පනාමය ද කරණ ලද්දේත් සැබෑව. ඒ තෙරපු කාරණය ද, කිපි සිතකින් නො වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි කිසියම් පුරුෂයෙක්තෙම මහා පෘථිවියෙහි මුලෙක හෝ කණුවෙක හෝ ගලෙක හෝ කැටෙක හෝ විෂම වූ භූමිභාගයෙක හෝ පය වැඳී පැකිල වැටෙන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, මහාපෘථිවිය කිපි ඒ පුරුෂයා හෙළන්නී ද?” යි විචාළ සේක. “නැත, ස්වාමීනි, මහාපෘථිවියගේ කිපීමෙක් හෝ ප්‍රසාදයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහාපෘථිවිතොම ආලය ක්‍රොධය දෙකින් මිදුනා ය. ඒ අලසපුරුෂතෙම තෙමේ ම පය පැකිල වැටුනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ කිපීමෙක් හෝ ප්‍රසාද වීමෙක් හෝ නැත්තේ ය. තථාගත වූ අර්හත්සමාස්සම්බුද්ධ සර්වඥයන් වහන්සේලා අනුනයප්‍රතිඝයෙන් මිදුනුසේක් ලා ය. එහෙයින් ම සංඝයා වහන්සේලා තමන් කරණ ලද්ද වූ තමන්ගේ අපරාධයෙන් ම පනාමය කරණ ලද්දහු ය.

“තවද, මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි මහාසමුද්‍රයතෙම මළා වූ කුණපය හා එක් ව නො වසන්නේ ය. මළා වූ යම් කුණපයක් ඇත් නම්, ඒ කුණපය සමුද්‍රයතෙම වහා ම ගොඩ දමන්නේ ය. තලයට නගන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයතෙම කිපෙමින් ඒ කුණපය ගොඩ දමා ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, මහාසමුද්‍රයාගේ කිපෙන්නා වූ ක්‍රොධයක් හෝ සතුටු වන්නා වූ ප්‍රසාදයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහාසමුද්‍රය තෙම අනුනයප්‍රතිඝයෙන් මිදුනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ කෝපයෙක් හෝ ප්‍රසාදයෙක් හෝ නැත්තේ ය. තථාගත වූ අර්හත් සමාස්සම්බුද්ධ සර්වඥයන් වහන්සේලා අනුනයප්‍රතිඝයෙන් මිදුනුසේක් ලා ය. එහෙයින් ඒ සංඝයා වහන්සේලා තමන් විසින් කරණ ලද්ද වූ තමන්ගේ අපරාධයෙන් ම පනාමය කරණ ලද්දහු ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ පොළොවෙහි බලිත වූයේ වැටෙනු ලැබේ ද, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥනුශාසනවරයෙහි බලිත වූයේ බුදුන් විසින් පනාමය කරණු ලැබෙයි. යම් සේ මහාසමුද්‍රයෙහි මළා වූ කුණපය රැළින් ගොඩ ලනු ලැබේ ද, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥශාසනවරයෙහි බලිත වූයේ පනාමය කරණු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ ‘යම් කාරණයකින් ඒ සංඝයා වහන්සේලා පනාමය කළසේක් ද, ඒ කාරණය මේ ආකාරයෙන් මේ හික්ෂුහු ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ දුක්ඛයෙන් මිදෙන්නාහු ය’ යි දැක හික්ෂුන්ට වැඩ කැමැත්තා වූ හිත කැමැත්තා වූ සැප කැමැත්තා වූ ක්ලේශශුද්ධිය කැමැත්තා වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ සංඝයා පනාමය කර වදාළසේකැ” යි කීසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ වදාළ මේ කාරණය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි ස්තුති කළහ.

සංඝපනාමික ප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මෙණ්ඩකප්‍රශ්න නම් වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි තෘතීයවර්ගය නිමියේ ය.

මොද්ගල්‍යාන සෘද්ධිවිභාගප්‍රශ්නය.

(215) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මාගේ සෘද්ධි ඇත්තා වූ ශ්‍රාවකහික්ෂුන් අතුරෙන් යම් මේ මහාමොග්ගල්ලාන ස්ඵවිරයෝ ය යන (යම් කෙනෙක් වෙන් ද) මේ තෙම අග්‍ර ය’ යි කියා මේ එතදග්‍රපාලිය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද ඒ මුගලන් මහාථෙරස්වාමීන් වහන්සේ ‘සොරුන් විසින් මුගුරුවලින් පොථිත කරණ ලදු ව බිඳුනු හිස් ඇති ව අස්ථි සුණු ව මස්තහර මර්දිත ව ගර්භා වෙමින් පිරිනිවන් පැසේකැ’ යි යනු ඇසීම්. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ සෘද්ධියෙහි කෙළ පැමිණිසේක් වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘සොරුන් විසින් මුගුරුවලින් පොළ බාන ලදු ව පිරිනිවන් පැසේකැ’ යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් මුගුරුවලින් පොථිත ව පිරිනිවන් පැසේක් වී නම්, එහෙයින් ‘සෘද්ධියෙහි කෙළ පැමිණිසේකැ’ යි කියන්නා වූ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. කීමෙක් ද, සෘද්ධියානුභාවයෙන් තමහට පැමිණියා වූ නැසීම පහ කර ගන්ට අසමර්ථ කල දෙවියන් සහිත වූ ලොකයාහට පිළිසරණ වන්ට සුදුසු වනසේක් ද? මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛුනං ඉද්ධිමන්තානං යදීදං මහාමොග්ගල්ලානො’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. ආයුෂ්මත් වූ මහාමොග්ගල්ලානස්ථවිරයෝ ද මුගුරු වැද පිරිනිවිසේක. ඒ බව වනාහි ‘කර්මාධිගාහීත හෙයින්’ යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සාද්ධිමතුන් වහන්සේලාගේ සාද්ධිවිෂයත් කර්මවිෂයත් දෙක ම අවින්තෙය්‍ය වන්තාහ. එසේ කල අවින්තෙය්‍ය වූ සාද්ධියෙන් අවින්තෙය්‍ය වූ කර්මය පහ කළ යුතු නො වේ ද? ස්වාමීනි, යම් සේ ඵල කැමැත්තා වූ කිසි කෙනෙක් දිවුල්ගෙඩියෙන් දිවුල්ගෙඩිය පොඵනය කෙරෙති. අඹයෙන් අඹය පොඵනය කෙරෙති. එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අවින්තෙය්‍යයෙන් අවින්තෙය්‍යය පොඵනය කොට පහ කළ යුත්තේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අවින්තෙය්‍ය වූ ධර්මයන්ගෙන් ද එක ම ධර්මයක් අධික වූ බලතර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පොළෝතලයෙහි සමානජාති ඇත්තා වූ රජදරුවෝ වෙති. සමජාති ඇත්තා වූ ඔවුන් අතුරෙන් එක් කෙනෙක් ම සියල්ලන් ම අභිභවනය කොට ආඥව පවත්වන්නාහ.¹ මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ අවින්තා ධර්මයන්ගෙන් කර්මවිපාකය ම ඉතා අධික වූ බලවත් වන්නේ ය. කර්ම විපාකය ම සියල්ලන් අභිභවනය කොට ආඥ පවත්වන්නේ ය. අකුල කර්මය අධිගාහීත වූ කල්හි අවගෙෂකුසලක්‍රියාවෝ අවකාශයක් නො ලබති. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි වනාහි කිසියම් පුරුෂයෙක් කිසි යම් කට යුත්තෙක අපරාධයක් කෙළේ වී නම්, ඔහුගේ මැනියෝ හෝ පියානෝ හෝ නැගති භාතෘකෙනෙක් හෝ මිත්‍ර යහළුකෙනෙක් හෝ, අසමර්ථ බැවින් රක්ෂා නො කරති. එකල රජ්ජුරුවෝ ම එහි සියල්ලන් අභිභවනය කොට (216) රාජාඥව පවත්වන්නෝ ය. එහි කාරණා කවරේ ද? යත්:- රාජාපරාධය කළ බැවින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අවින්තනීය ධර්මයන්ට වඩා කර්මවිපාකය ම අධික වූ බලතර වන්නේ ය. කර්මවිපාකය ම සියල්ල මැඩ පවත්වා ගෙන ආඥව පවත්වන්නේ ය. කර්මාධිගාහීතයාගේ අවගෙෂ වූ කුලක්‍රියාවෝ අවකාශයක් නො ලබති.

“මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවියෙහි ලැවිගින්නක් නැගී කල්හි කළදහසකින් ගෙණෙන ලද ජලය වුවත් ඒ ගින්න නිවන්ට නො හැකි වන්නේ ය. එකල වනාහි වන්තිය එහි අභිභවනය කොට ආඥව පවත්වන්නේ ය. එහි කාරණා කිම? යත්:- වන්තියගේ බලවත් බැවින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ අවින්තනීයධර්මයන් අතුරෙන් කර්ම විපාකය ම අධිකමාත්‍රයෙන් බලතර වන්නේ ය. කර්මවිපාකය ම සියල්ල අභිභවනය කොට ආඥව පවත්වන්නේ ය. කර්මය අධිපති වූ පුරුෂයාගේ සෙසු කුලක්‍රියාවෝ අවකාශයක් නො ලබන්නාහු ය.

“මහරජානෙනි, මහාමොග්ගල්ලාන ස්ථවිරයන් වහන්සේ සුවිසි බුදුවරයන් වහන්සේලාට ම පෙණිපෙණි අග්‍රශ්‍රාවකබොධිය පිණිස පාරමිතාධර්මයන් පූරණය

¹ පවත්වන්නේ ය.

කරණසේක් සසර එක් ජාතියෙක තමන්ගේ දෙයැස් අන්ධ වූ දෙමවුපියන් රක්ෂා කෙරෙමින් වාසය කොට කල් යාමෙන් අඹුව කෙරෙහි සිත් බැඳී කාමයෙන් අන්ධ ව භාර්යාවගේ වචනයෙන් දෙමවුපියන් මරණ උපායක් සොයමින් 'මිනිසුන් නැති වනයෙහි දී මරම්' යි සිතා 'අපගේ ඔබ්බේ ගමිනි නැයෝ නුඹලා දක්නා කැමැත්තමිහ' යි කියා එවූහ. එබැවින් නැයන් දක්නට යමිහ' යි කියා මහවනයක් මධ්‍යයෙන් යමින් 'අම්ම, පියානෙහි, මේ මග සොරහු මිනී මරනි, සොරුන් එන ලෙසක් මෙන් පෙනෙන්නේ ය' යි කියා වඤ්චාවෙන් තෙමේ ම දිව ඉවුන් අන්ධ වූ දෙමවුපියන් මුගුරෙන් තළන කල්හි 'පුතණ්ඩ, සොරු අප මරනි, පුතණ්ඩ, සොරු අප මරනි, පුතණ්ඩ, තෙපි දිවි රැක ගනුව' යි කියාකියා මහහඬ තළන කල්හි ද, කිසි කරුණාවක් නො කොට දෙමවුපියන් තලා මරා මහවනයට දමා ගොස් අඹුව හා සිත් සේ වාසය කොට එයින් මිය මහනරකයෙහි වැටී බොහෝ දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි මහනරක දුක් විඳිපියාත් පවී නො ගෙවුනු හෙයින් සියක් ජාතියෙක තැළුම් කා මරණයට පැමිණ පෙර කළ මහපින් ඇති හෙයින් අප බුදුන් සමයෙහි ද්විතීය අග්‍රශ්‍රාවකතනතුරට පැමිණ සෘද්ධිමතුන් කෙරෙහි අග්‍රස්ථානාන්තරය ලදින් වසන කල මිථ්‍යාදෘෂ්ටිත්ගෙන් අල්ලස් ගත් සොරුඅල්වා ගෙන මුගුරුවලින් සකලශරීරය තලා පයියක පුරා ලූ සාල් මෙන් අස්ථීන් බිඳ 'මළාහ' යි දමා ගියාහු ය. එහෙයින් කර්මාධිගෘහිත වූ මුගුරුවලින් පොඵනය වන්නා වූ ආයුෂ්මත් වූ මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේට සෘද්ධියෙන් තමන් ගළවා ගැණීම නො වූයේ ය" යි කීසේක. "යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ මේ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

මෞද්ගල්‍යාන සෘද්ධිවිභාග ප්‍රශ්නය නිමි.

විනයප්‍රතිච්ඡන්තප්‍රශ්නය.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මහණෙනි, තථාගතයානන් විසින් කියන ලද ධර්මවිනයතෙම විවෘත ව බබළන්නේ ය. පටිච්ඡන්ත නො වන්නේ' ය.¹ යන මේ පාළිය වදරණ ලද්දේ ය. (217) නැවත ද, 'සියලු විනයපිටකය හා ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය පිහිත ය, ප්‍රතිච්ඡන්ත ය' යි කියන ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විනයප්‍රඥප්තිය විවෘත ව බබළන්නේ වී නම් ජ්‍නානාසනයෙහි යුක්තයක් හෝ ප්‍රාජ්‍යතෙයක් හෝ ප්‍රතිවෙධධර්මයක් හෝ ලබන්නේ ය. ඒ විනයපිටකයෙහි දඟවිධඤිකෂාපදසංවර ශීලය, බන්ධකාදිවත්ය, ශීල ගුණය, ආචාරප්‍රඥප්ති, අර්ථරසය, ධර්මරසය, විමුක්තිරසය යන සියලු ම විනය කවර කාරණයකින් ප්‍රතිච්ඡන්ත වී ද? පිහිත වී ද ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස,

¹ 'පටිච්ඡන්ත වූයේ නො බබළන්නේ ය' යි විය යුතු

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'තථාගතජපවේදිතො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයො විවටො විරොචති නො පටිච්ඡන්තො' යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, එහෙයින් 'පාතිමොක්ඛද්දෙසො කෙවලඤ්ච විනයපිටකං පිහිතං පටිච්ඡන්තං' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'පාතිමොක්ඛද්දෙසො කෙවලඤ්ච විනයපිටකං පිහිතං පටිච්ඡන්තං' යි කියා වදළ වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් 'තථාගතජපවේදිතො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයො විවටො විරොචති නො පටිච්ඡන්තො' යි කියා වදළ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'තථාගතජපවේදිතො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයො විවටො විරොචති නො පටිච්ඡන්තො' යි කියා මෙම කාරණයත් වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, 'පාතිමොක්ඛද්දෙසො කෙවලඤ්ච විනයපිටකං පිහිතං පටිච්ඡන්තං' යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඒ බව වනාහි භික්ෂූන් හැර සෙසු සියල්ලන්ට වැද්ද නො දී සීමා කොට වසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් තුන් ප්‍රකාරයකින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය සීමා කොට අනුපසම්පන්නයන්ට නො දක්වා වසන ලද්දේ ය. පූර්වතථාගතයන්ගේ වංශය වශයෙනුත් වසන ලද්දේ ය. සද්ධර්මයන්ගේ ගුරු බැවින් පිහිත කරණ ලද්දේ ය. භික්ෂුභූමියගේ මහත් බැවින් ප්‍රතිච්ඡන්ත කරණ ලද්දේ ය.

"පුරාණ ගෞතම, දීපංකරාදී පූර්වතථාගතයන්ගේ වංශ වශයෙන් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය සීමා කොට කෙසේ වසන ලද්දේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, පූර්ව සියලු තථාගතයන් වහන්සේලාගේ යම් මේ භික්ෂූන් මධ්‍යයෙහි දෙසන ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශයක් ඇද් ද, මේ තෙම අනන්ත තථාගතවංශයෙක. අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට නො දැක්වා වසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂත්‍රියයන්ගේ ක්ෂත්‍රියමායා ක්ෂත්‍රියයන් කෙරෙහි ම පවත්නේ ය. හැසිරෙන්නේ ය. මෙසේ මේ කාරණය ක්ෂත්‍රියයන්ගේ¹ ලොක ප්‍රවේණයක. අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට නො දැක්වා වසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්වයෙහි වූ සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ යම් මේ භික්ෂූන් මධ්‍යයෙහි ම දෙසන ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශයක් ඇද් ද, මේ තෙම අනන්ත වූ බුදුන්ගේ වංශයෙක, සෙසු දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට නො දැක්වා වසන ලද්දේ ය.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපාටීවියෙහි ජනසමූහයෝ වෙන් වෙන් ව පවතිති. හේ කවරේ ද? යත්:- මල්ලවයෝ ය, අනොණයෝ ය, පබ්බතයෝ ය, ධර්මගිරියෝ ය, බ්‍රහ්මගිරියෝ ය, නාටකයෝ ය, නාත්‍යකාරයෝ ය, ලංගිකයෝ ය,

¹ ශාක්‍ය

පිසාවයෝ ය, මණිහඳුයෝ ය, (218) පූර්ණහඳුයෝ ය, වන්දුසූර්සහක්තිකයෝ ය, සිරිදෙවතාවෝ ය, කාළි දෙවතාවෝ ය, ශිව නම් ඊශ්වරහක්තිකයෝ ය, වාසුදෙවයෝ ය, සනිකයෝ ය, අසිපාසයෝ ය, හද්දියපුත්‍රයෝ ය යනාදි ජනසමූහ කෙනෙක් ඇද් ද, ඔවුනොවුන්ගේ රහස් ඒ ඒ ජනසමූහයා කෙරෙහි ම පවතින්නේ ය. හැසිරෙන්නේ ය. එයින් පිටත් අවශෙෂයන්ට නො දක්වා වසන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්ව වූ සියලු ම තථාගතයන්ගේ යම් මේ භික්ෂුමධ්‍යයෙහි ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශයෙක් ඇද් ද, මේ තෙම අනන්ත තථාගතවංශයෙක, අවශෙෂ වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට නො දක්වා වසන ලද්දේ ය. මෙසේ පූර්වතථාගතයන්ගේ වංශය වශයෙන් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය සීමා කොට වසන ලද්දේ ය.

“සද්ධර්මයාගේ මහත් බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය කෙසේ නම් සීමා කොට වසන ලද්දේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, ධර්මයතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඉතා බැරැරුම් වන්නේ ය. එහි වතුරාර්‍යමාර්ගය භාවිත කිරීමෙන් සම්මත්තකාරී වූ භික්ෂුතෙම අර්භත්ඵලය සිද්ධ කරන්නේ ය. ඒ භික්ෂුතෙම ඒ ධර්මයෙහි පරම්පරාවෙන් සම්මත්තකාරීත්වයට පැමිණෙන්නේ ය. ඒ භික්ෂුතෙම ඒ ධර්මයෙහි පරම්පරාවෙන් සම්මත්තකාරීත්වයට නො පැමිණියේ වී නම් ‘අහෝ! මේ සාරධර්මය ප්‍රචරධර්මයතෙම ආර්‍යමාර්ගභාවිතාවක් නැති බැවින් අසම්මත්තකාරී වූ දෘෂ්ටිවාදීන්ගේ හස්තන ව ලාමක ව දූනීමෙක්, නින්ද ව දූනීමෙක්, නින්ද කිරීමෙක්, බිඳීමෙක්, ගර්භාවෙක් නො වේ ව’ යි කියා ද, මේ ‘සාරධර්මය ප්‍රචරධර්මය දුර්ජනයන් කරා පැමිණ ලාමක ව දූනීමෙක්, නින්ද ව දූනීමෙක්, නින්ද කිරීමෙක්, ධර්මයාගේ හෙදයෙක්, ගර්භා කිරීමෙක් නො වේ ව’ යි කියා ද මෙසේ විනයධර්මයාගේ මහත් බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය හා විනයපිටකය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සීමා කොට අප්‍රකට කොට වසන ලද්දේ ය.

“මහරජානෙනි, ‘යම් සේ සාරවරප්‍රචරාභිජාත වූ ජාතිමත් ලක්ෂයක් අගේ ඇති රත්තප්‍රමාණ වූ රක්තලොහිතසඳුන්හරය සවරපුර නම් වූ වණ්ඩාල නුවරට පැමිණ ඔඤ්ඤ වන්නේ ය. අවඤ්ඤ වන්නේ ය. හීලිත වන්නේ ය. බලිත වන්නේ ය, ගර්භිත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ සාරධර්ම ප්‍රචරධර්මය පරම්පරාවෙන් පමණ නො දන්නා අසම්මත්තකාරීන්ගේ හස්තන ව ඔඤ්ඤ අවඤ්ඤ හීලිත බලිත ගර්භිතයෙක් නො වේ ව’ යි කියා ද, ‘මේ සාරධර්මය ප්‍රචරධර්මය දුර්ජනගත වූයේ ඔඤ්ඤ අවඤ්ඤ හීලිත බලිත ගර්භිතයෙක් නො වේ ව’ යි කියා ද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ ධර්මයාගේ මහත් බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය සීමා කොට වසන ලද්දේ ය.

“භික්ෂුභූමියගේ ගරු බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය කෙසේ නම් සීමා කොට වසන ලද්දේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, භික්ෂුභාවය වනාහි සදාශ දෙයක් නැති බැවින් අතුල්‍ය වන්නේ ය. ප්‍රමාණ කළ යුතු දෙයක් නැති බැවින් අප්‍රමාණ වන්නේ ය. අගය

කළ නො හැකි බැවින් අන්තර්ගත වන්නේ ය. 'මා විසින් මෙබඳු වූ භික්ෂුභාවයෙහි සිටින ලද්දේ ය. ලොකය හා සම සම වේ ය' යි කියා කිසිවක් කරණ කොට ගෙන අගය කරන්නට සදාභ කරන්නට පමණ කරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. එහෙයින් භික්ෂුන් වහන්සේගේ අතුරෙහි ම ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශය හැසිරෙන්නේ ය.

"මහරජානෙනි, යම් සේ ලොකයෙහි ප්‍රචර උතුම් භාණ්ඩයක් හෝ වස්ත්‍රයක් හෝ ආස්තරයක් හෝ හස්තයක්ව රථ ස්වර්ණ රජන මුතු මැණික් ස්ත්‍රී රත්නාදියක් හෝ (219) ජයගෘහිත කෘත්‍ය සුරාපානයක් හෝ ජයග්‍රහණය කරණ ශිල්පකර්මාන්ත ඇති ශූර කෙනෙක් හෝ ඇද් ද? ඒ සියල්ල ම රජුන් කරා පැමිණෙන්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොකයෙහි යම් තාක් සුගතාගමපර්යාප්ති ශික්ෂාපදයක් ඇද් ද, ආචාර සංයමසීලසංවරගුණයක් ඇද් ද, ඒ සියල්ල ම භික්ෂුසංඝයා කරා පැමිණියාහු වෙති. මෙසේ භික්ෂුභුමියගේ ගරු බැවින් ප්‍රාතිමොක්ෂොද්දෙශයතෙම දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ආචරණ කිරීමෙන් සීමා කොට ප්‍රතිවිච්ඡන්ත කරණ ලද" යි කියේ. "යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ වදළ කාරණය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

විනයප්‍රතිවිච්ඡන්ත ප්‍රශ්නය නිමි.

මුසාවාදපාරාජිකාප්‍රශ්නය.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'දූත දූත මුසාවාද කීමෙහි පාරාජිකා වන්නේ ය' යි යන මේ වචනය වදරන ලද්දේ ය. නැවත ද, 'දූත දූත මුසාවාද කීමෙහි ලහුකාපත්තියට පැමිණෙන්නේ ය. එක භික්ෂුනමක් ලඟ දී දෙශනාවෙන් ශුද්ධ වන දෙශනාවස්තුක ය' යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙය වනාහි විශේෂය කවරේ ද? ඉදින් එකමුසාවාදයකින් මූලොච්ඡන්ත ව ශාසනයෙන් පහ ව යන්නේ ය. ඉදින් එකමුසාවාදයකින් සතෙකිවිච්ඡ වන්නේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'සම්පජානමුසාවාදෙ පාරාජිකො හොති' කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'සම්පජානමුසාවාදෙ ලහුකං ආපත්තිං ආපජ්ජති එකස්ස සන්තිකෙ දෙසනා වත්ථුකං' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'සම්පජානමුසාවාදෙ ලහුකං ආපත්තිං ආපජ්ජති එකස්ස සන්තිකෙ දෙසනාවත්ථුකං' යි කියා වදළ ඒ වචනය සැබෑ වී නම් ඒ කාරණයෙන් 'සම්පජානමුසාවාදෙ පාරාජිකො හොති' යි කියා වදළ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේත් උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙක. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

“මහරජානෙනි, වැදෑරට වග්ගුමුදු නම් ගංතෙර වස් විසු බොහෝ හික්ෂුහු ප්‍රත්‍යය එසු නො ලදින් ‘මේ නම් වහන්දෑ ප්‍රථමධ්‍යාන ලාභිසේක. සෝවාන් සේක, රහත්සේකැ’ යි යනාදීන් මවුනොවුන්ගේ නැති ගුණ ගෘහස්ථයන්ට පහළ කොට පහදවා ගෙන ප්‍රත්‍යය ලබා සමග සතුටු ව ජීවත් වෙමින් වස් අන්තයෙහි බුදුන් කරා ගොස් වැද එකත්පස් ව උන්හ. බුදුරජානන් වහන්සේ ඒ හික්ෂුන්ගේ සැපදුක් විචාරමින් නැති ගුණ පහළ කොට ප්‍රත්‍යය ලැබුබව අසා අනෙකාකාරයෙන් ගර්භා කර වදාරමින් ‘කෙසේ නම් තෙපි, තුවිෂ් පුරුෂයෙනි, උදරාර්ථය පිණිස ගෘහස්ථයන්ට තොප කෙරේ නැති ලොකොත්තරධර්මයාගේ ගුණ කිවු ද? මොසපුරුෂයෙනි, තොප උදරාර්ථය පිණිස මවුනොවුන් කෙරෙහි නැති උත්තරී මනුෂ්‍යධර්මයාගේ ගුණ කියා ලොව රවටා කැමට වඩා තීක්ෂණ වූ ගෙරි කපන කැත්තෙන් බඩවැල් කපා ඉරණ ලද්දේ මැනවැ. දිලියෙන ලොහොගුළි ගිලින ලද්දේ ඉතා උතුම. මාගේසද්ධර්මවක්‍රයට විරුද්ධ ව හැසිර නරකයෙහි උපදින මහසොරහු පස්දෙනෙක. එක් මහසොරෙක් (නම් යමෙක්) ‘අහෝ! මම (220) කවර දවසක සියයක් හෝ දහසක් හෝ පිරිවරා ගෙන ගෘහස්ථප්‍රවුච්ඡයන්ගෙන් සිවුපසය ලදින් සත්කාර ගරුකාරාදිය ලදින් ග්‍රාමනිගමරාජධානි ආදියෙහි හැසිරෙමි දෝ? හෝ’ යි සිතා අනෙකඅකර්තව්‍යසමාදානයෙන් පිරිස් සාධා ගෙන එසේ ම හැසිරෙන්නේ වී නම්, මේ ප්‍රථම මහසොරා ය. අනිකුත් ඇතැම් පව්ටු මහණෙක් ධර්මවිනය ඉගෙන එහි නො පිහිටා මිහිරිබසින් ලොව රවටා අන්‍යාපදෙශ¹ රහිත ව ඒ ධර්මය තමා කෙරෙහි ම පිහිටුවා ගන්නේ වී නම්, මේ දෙවෙනි සොරා ය. තවත් පව්ටුමහණෙක් සුපිරිදු ව බ්‍රහ්මචරියය හැසිරෙන්නා වූ සුශීලහික්ෂුනමකට අමුලික වූ ස්ත්‍රීධර්මයෙන් වරද නගන්නේ වී නම්, මේ තුන්වැනි මහසොරා ය. තවත් මාගේ මේ ශාසනයෙහි ඇතැම් පව්ටුමහණෙක් සාංඝික වූ පුෂ්පාරාම ඵලාරාම ආරාමවාස්තු ඇඳ පුටු බිසි බිම්බොහන ලොහොසැළ කටාරම් ලොහොකළ ලොහො කටාහ වෑ පොරෝ කෙටේරි උදුළු නියංකටු වේවැල් හුණ මෘදුතෘණ බබුස්තෘණ මැටි මැටිහාණ්ඩ දරු දරුහාණ්ඩ යන ගරු හාණ්ඩාදියෙන් ගිහින්ගේ සිත් ගන්නේ වී නම්, නළුවන්නේ වී නම්, එතෙම සතර වැනි මහසොරා ය. යමෙක් ‘තමා කෙරෙහි අවිද්‍යමාන වූ උත්තරීමනුෂ්‍යධර්මය තමා කෙරෙහි ඇතැ’ යි ප්‍රකාශ කොට කියා නම්, සියලු දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මාර මානුසික සකලසත්වලොකයෙහි මේ තෙම අග්‍රමහාසොරෙක. එබැවින් මහණෙනි, තොප විසින් ගෘහස්ථයන් රහතුන් උදෙසා දුන් පිණ්ඩපාතය සොරකමින් වළඳන ලද්දේ ය. ලොකොත්තරගුණධරම් තමා කෙරෙහි නැතිබව දැන දැන බොරු කීමෙහි කෙලෙස්සොරුන් විසින් පරදවන ලද බැවින් පාරාජික වන්නේ ය’ යි කියා මෙම කාරණය බුදුන් විසින් වදාරණ ලද්දේ ය. නො කී නො කළ දෙයක් කියන ලද්දේ ය. කරණ ලද්දේ ය. කියා දැන දැන බොරු කීමෙහි ලහුක වූ පව්හි ආපත්තියට පැමිණෙන්නේ ය. එක ම හික්ෂුනමක්හුගේ සමීපයෙහි උක්කුටුකයෙන් හිඳ

¹ අන්‍යාපදෙශ

දසනබසමොධානයෙන් වැද ගෙන තමා¹ බාල වූ ව 'අහම්භන්තෙ සම්බහුලා සම්පජාන මුසාවාදපත්තියො ආපජ්ජං, තා තුම්භමුලෙ පටිදෙසෙමි' කියා 'ආපත්ති දෙශනාවෙන් ශුද්ධ වන දෙශනාවස්තුකය වන්නේ ය' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. ඒ කාරණය වස්තුවලයෙන් ගරුක ලහුක වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, තෙපි ඒ කුමක් සිතවූ ද? මේ නුවර විටියෙහි කිසි පුරුෂයෙක අන්‍ය පුරුෂයකුට අතින් පහරක් දුන්නේ වී නම්, තෙපි ඔහට කවර දඬුවමක් පමණවන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂයා ‘ක්ෂමා නො වෙමි’ යි කියේ වී නම්, ඔහුගෙන් අපි ක්ෂමා නො වන කල්හි කහවණුවක් දඩ ගන්වමින” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙහි ඒ පුරුෂයා ම එම අතින් ම තොපට පහරක් දුන්නේ වී නම්, තෙපි ඔහට එවිට කවර දඬුවමක් පණවන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “අහෝ! ස්වාමීනි, එසේ වී නම් මඳකින් නො හරුමිහ. ඔහුගේ අතත් සිඳුවා ලවමිහ. පයත් සිඳුවා ලවමිහ. ඔහුගේ හිස දක්වාත් කලීරච්ඡේදයෙන් සිඳුවා ලවමිහ. ඔහුගේ සියලු ම ගෙය බඩු පැහැර ගන්වා ලමිහ. ඔහුගේ මවුපිය දෙපක්ෂයෙන් සත්වන කුලපරම්පරාව දක්වාත් නස්වා ලමිහ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එකක්හට දුන් පාණිප්‍රහාරයෙහි යම් සියුම් කහවණුවක් දඩවන්නේ ය. තොපට දුන් පාණිප්‍රහාරයෙහි යම් හස්තච්ඡේදනය පාදච්ඡේදනය (221) යම් කලීරච්ඡේදනය සර්වගාහාදනය මවුපියදෙපක්ෂයෙන් සත්වන කුලපරම්පරාව දක්වා නැසීම වන්නේ ය. මෙහි විශේෂ කවරේ ද? කාරණ කවරේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, හීනොත්කාෂ්ට වූ මනුෂ්‍යහෙදයෙනැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම, සම්පජාන මුසාවාදය ද, හීනොත්කාෂ්ටවස්තුවලයෙන් ගරුක ලහුක වන්නේ ය” යි කියා වදලසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වදල මේ කාරණය යම් සේ ද, එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

මුසාවාදපරාජ්කාප්‍රශ්නය නිමි.

කාලවිලෝකනප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පළමුවෙන් ම ‘බොධිසත්චරයන්ගේ මාතෘපීතෘදෙදෙන නියත වන්නාහ. බොධිය නියත වන්නේ ය. අග්‍රශ්‍රාවකදෙදෙන නියත වන්නාහ. පුත්‍රතෙම නියත වන්නේ ය, උපස්ථායකතෙම නියත වන්නේ ය. හේ ධර්මතාවෙක. ස්වභාවකාරණයෙකැ’ යි කියා මේ බව වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද ‘තුසිත කායයෙහි සිටියා වූ බොධිසත්චයන් වහන්සේ කාලය බලනසේක. දිවයින බලනසේක, දෙශය බලනසේක, වංශය බලනසේක, මෑතියන්

¹ තෙමේ

බලනසේක, ආයුස බලනසේක, මාසය බලනසේක, නෛෂ්ක්‍රමා බලන සේකැ' යි කියා නුඹ වහන්සේ වදරණසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥතාඥනයට ප්‍රඥව නො මුහු කළ කල්හි සියල්ල අවබෝධයෙන් බුදු වීමක් නම් නැත්තේ ය. සර්වඥතාඥනයට ප්‍රඥව මුහු කළ කල්හි නිමෙසන්තරය යි කියන ලද ලඝු අක්ෂරයක් කථනමාත්‍රකාල වූ ක්ෂණයකුදු නො බුදු ව සිටින්නට නො හැකි වන්නේ ය. පාරමිතාවන්ගේ පිරිමෙන් පැසුනා වූ චිත්තය අතික්‍රමණය කළ නො හැකි වන්නේ ම ය. කවර කලක උපදිමි¹ දෝ හෝ?' යි කියා බොධිසත්වයන් වහන්සේ කුමක් නිසා කාලය බලා වදරණසේක් ද? ඥනය නො මුහු කළ කල්හි බුදුවීමක් නම් නැත්තේ ය. ඥනය මෝරා ගිය කල්හි නිමෙෂමාත්‍ර වූ ක්ෂණයකු දු නො බුදු ව සිටින්නට නො හැකි වන්නේ ය. එහෙයින් කුමක් පිණිස බොධිසත්වයන් වහන්සේ කාලය බලා වදරණ සේක් ද? ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බොධිසත්වයන්ගේ ඉපදීමට² පළමු කොට ම මවුපිය දෙදෙන නියත ව උපදනා බව සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් වංශය බලනසේකැ යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් උපදනට පළමු ව වංශය බලනසේකැ යි කී වචනය සැබෑ වී නම් ඒ කාරණයෙන් 'පුබ්බෙව බො බොධිසත්තස්ස මාතෘපිතරො නියතා' යි කී වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නයන් නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, පළමු කොට ම බොධිසත්වයන්ගේ මාතෘපිතෘ දෙදෙන නියත වන බවත් සැබෑ ම ය. කුලය ද බොධිසත්වයන් වහන්සේ බලා වදරණසේක. කීමෙක් ද, වනාහි මාගේ යම් දෙමවුපිය කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ දෙමවුපියෝ රජ දෙහෝ? නොහොත් බ්‍රාහ්මණ දෝ හෝ?' යි කියා කුලය බලනසේක. මෙසේ වංශය බලනසේක. මහරජානෙනි, පළමු කොට ම අටදෙනෙකුත් විසින් අනාගතය බැලිය යුතු වන්නේ ය. කවර අටදෙනෙකුත් විසින් ද? යත්:- මහරජානෙනි, වාණිජයා (222) විසින් පළමු කොට ම විකුණන බඩුව බැලිය යුතු වන්නේ ය. හස්ති නාගයා විසින් පළමු කොට ම සොඩින් අනාගතමාර්ගය බැලිය යුතු වන්නේ ය. ගැල්ප පැද ගෙණ යන සාකටිකයා විසින් පළමු කොට ම අනාගතකීර්ථය බැලිය යුතු වන්නේ ය. නැවිකාරයා විසින් පළමු කොට ම පෙර නො ගියා වූ අනාගතතොට සලකා බලා නැව හැරිය යුතු වන්නේ ය. වෙද විසින් පළමු කොට ම ආයු පරීක්ෂා කොට බලා රොගාතුරයා කරා එළඹිය යුතු වන්නේ ය. හේදඬු ආදියෙන් එතර වන්නාහු විසින් පළමු කොට ම ටීරාථීර බව දැන ගෙණ සේතුවට නැගිය යුතු වන්නේ ය. හික්ෂුන් වහන්සේලා විසින් පළමු කොට ම හිරමුදුන දක්වා ඉතිරි අනාගතකාලය බලා භොජනය වැළඳිය යුතු වන්නේ ය. බොධිසත්වවරයන් වහන්සේලා විසින් පළමු කොට ම 'රාජවංශය හෝ බ්‍රාහ්මණ වංශය හෝ කවරෙක් උතුම් දෝ හෝ' යි කියා උපදනා වංශය බැලිය යුතු වන්නේ ය.

¹ උපදිද්ද,
² ඉපදීම

මහරජානෙනි, මේ අටදෙනා විසින් පළමු කොට ම අසම්ප්‍රාප්ත වූ අනාගතය බැලිය යුතු වන්නේ ය” යි වදාළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ කාරණයන් යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

කාලවිලෝකනප්‍රශ්නය නිමි.

මරණසමුච්ඡේද ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, තමන් නො හෙළිය යුත්තේ ය. යමෙක් තමන් හෙළන්නේ වී නම්, ඕනට ධර්මය වූ පරිද්දෙන් කට යුත්තේ ය’ යි කියා මේ පාලිධර්මය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, යම් කිසි තැනෙක දී සුගතශ්‍රාවකයන්ට ධර්ම දෙශනා කර වදාරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘නොයෙක් කාරණයෙන් ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයාගේ නැසීම පිණිස ධර්මය දෙශනා කර වදාරණසේක. යම් කිසිවෙක් ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණය අතික්‍රමණය කෙරේ නම්, ඔහුට උතුම් වූ ප්‍රශංසාවෙන් ප්‍රශංසා කර වදාරණසේකැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘න භික්ඛවෙ අත්තානං පාතෙතඛිබ්බං, යො පාතෙය්‍ය යථා ධම්මො කාරෙතඛිබ්බො’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයාගේ නැසීම පිණිස ධර්මය දෙශනා කරණසේකැ’ යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘ජාතියා ජරාය ව්‍යාධිනො මරණස්ස සමුච්ඡේදය ධම්මං දෙසෙති’ යි කී වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘න භික්ඛවෙ අත්තානං පාතෙතඛිබ්බං, යො පාතෙය්‍ය යථා ධම්මො කාරෙතඛිබ්බො’ යි කියා වදාළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය ද, නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය තෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, ‘ගිහිගේ හැර මහණ වූ එක්තරා භික්ෂුනමෙක් ක්ලේශකාමයෙහි සිත් බැඳී අනභිරතියෙන් පෙළෙමින් බ්‍රහ්මචරියාව රක්ෂා කළ නො හී පාපවිතර්ක සිතීමෙන් ශාසනයෙහි වාසයට වඩා මිය යාම උතුමැ’ යි සිතා ගිජ්ඣකුටපර්වනයට නැගී මහාප්‍රපාතයෙක්හි (223) පනිමින් බටදඬු සොයා ආ එක්තරා සැඩයක්හු ඇඟ වැතිර ගෙන මැරුයේ ය. ගිරිමුදුනෙන් පැන පියාත් මරණ නො වූ ඒ භික්ෂුන් වහන්සේ ‘අනුන් නැසීමෙන් පාරාජික වන්නෙමි දෝ හො?’ යි සිතා බුදුන්ට එපවත් සැළකළසේක. සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ අසා ‘මහණ, තට පාරාජිකාවෙන් ඇවැත් නැතැ’ යි කියා වදාරා ‘න භික්ඛවෙ අත්තානං පාතෙතඛිබ්බං යො පාතෙය්‍ය යථා ධම්මො කාරෙතඛිබ්බො’ යි කියා මේ පාළිය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය. යම් කිසි තැනෙක්හි දී ශ්‍රාවකයන්ට ධර්ම දෙශනා කරණ කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නොයෙක් කාරණයෙන් ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයාගේ සිදීම පිණිස

ධර්මයන් දෙශනා කරණ ලද්දේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් දිවි නසා ගැණීම ප්‍රතික්ෂේප කරණසේක් ද, ජාතිය නැසීමෙහි යොදා වදාරණසේක් ද, එහි කාරණයෙක් ඇතැ” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් දිවි නසා ගැණීම ප්‍රතික්ෂේප කරණසේක් ද, ජාතිය නැසීමෙහි සමාදන් කරවනසේක් ද, මෙහි ඒ කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සිල් ඇත්තා වූ සීලසම්පන්න වූ භික්ෂූන් වහන්සේ සකලසත්වයන්ගේ ක්ලේශ විනාශ කිරීමෙහි දිවබෙහෙතක් හා සමාන වූසේක. සත්වයන්ගේ ක්ලේශව්‍යාධිව්‍යාපශමනයෙහි දිව්‍යමාෂධයක් හා සදාශ වනසේක. සකල සත්වයන්ගේ ක්ලේශරජස්දූලි පහ කිරීමෙහි උදකස්කන්ධයක් හා සදාශ වනසේක. සත්වයන්ට සියලු සම්පත් දීමෙහි සිතුවිණිඋවනක් හා සදාශ වනසේක. සකලසත්වයන්ට කාමොඝාදි චතුර්විධමහොසයෙන් එතෙර ව යාමෙහි නැවක් හා සදාශ වනසේක. සත්වයන්ට ජාතිකාන්තාරයෙන් මිදී යාමෙහි ගැල්සාර්ථවාහකයකු හා සදාශ වනසේක. සත්වයන්ගේ රාගාදීත්‍රිවිධාග්නිසන්තාපය ශාන්ත කොට නිවීමෙහි මිහිරි මාරුතයක් හා සදාශ වනසේක. සත්වයන්ගේ මනදෙළ පිරීමෙහි මහාමෙඝයක් හා සදාශ වනසේක. සත්වයන්ට ත්‍රිවිධ කුශලකර්මය උගන්වාලීමෙහි අසභාය වූ ආචාර්යක්හු සදාශ වනසේක. සකල සත්වයන් නිර්වාණක්ෂේම නගරප්‍රවේශ කිරීමෙහි මාර්ගොද්දේශකකෙනෙකුන් හා සදාශ වනසේක.

“මහරජානෙනි, ‘මෙබඳු වූ බොහෝ ගුණ ඇත්තා වූ අනෙක ගුණ ඇත්තා වූ අප්‍රමාණගුණ ඇත්තා වූ ගුණරාශියක් වැනි වූ ගුණගොඩක් ඇත්තා වූ සත්වයන්ට අභිවෘද්ධිකර වූ සිල්වත් භික්ෂූන් වහන්සේ නො නසිත්ව’ යි සිතා සකලසත්වයන්ට අනුකම්පාවෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘මහණෙනි, තමන් මරණට නො ම හෙලිය යුත්තේ ය. යමෙක් තමන් හෙළා නම්, ධර්මය පරිද්දෙන් කට යුත්තේ ය’ යි කියා ශික්ෂාපද පණවා වදළසේක. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් මරණ ප්‍රතික්ෂේපය කර වදළසේක් නම්, මේ මෙහි කාරණය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය විචිත්‍රවිත්‍රථික වූ කුමාර කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ විසින් පායාසිරාජඤ්ඤ නම් බ්‍රාහ්මණයාහට¹ පරලොකය දක්වා වදාරමින්- ‘රාජඤ්ඤය, කල්‍යාණ ධර්මයෙන් සමන්විත වූ සිල්වත් වූ ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයෝ යම් යම් පරිද්දෙකින් බොහෝ දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලෙහි නො නැසී සිටීද ද, ඒ ඒ පරිද්දෙන් බොහෝ ජනයාට හිත පිණිස බොහෝ ජනයාට සැප පිණිස දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට වැඩ පිණිස සැප පිණිස ලොකානුකම්පාවෙන් පිළිපදනාහු ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.

¹ ‘රාජන්‍යයාට’ යි විය යුතු. ‘රාජඤ්ඤෙති අනභිසිත්තකරාජා’ යනු අටුවා යි.

(224) "ශතපුණ්‍යධරත්වාදී අනෙකභාගයෙන් යුක්ත වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කවර කාරණයකින් ජාතිජරාදීන්ගේ විනාශය සමාදන් කරවන සේක් ද, මහරජානෙනි, මනුෂ්‍යතිරශ්චීනාදී ජාතිය ද දුක් වන්නී ය. ඇඟ වැරලී දන්තවලන හිස පැසීමි ආදී ජරාව ද දුක් වන්නී ය. මධුමෙහ භගන්දරා කුෂ්ඨරොග අතීසාර රුජාදී වූ ව්‍යාධිය ද දුක් වන්නේ ය.¹ සර්ව ඥති මිත්‍ර ශ්‍රාම ධන සැපත් හැර මහණ වීම ද, දුක් වන්නේ ය. නැසුනු දෙයට ශොක කිරීමත් දුක් වන්නේ ය. එසේ ම විලාප කියා හැඬීමත් දුක් වන්නේ ය. නො ලැබෙන දෙයට දුක් වීමත් දුක් වන්නේ ය. සිත්හි දෙමිනස් ඉපදීමත් දුක් වන්නේ ය. උපායාස නම් සිත්තැවිල්ලත් දුක් වන්නේ ය. අප්‍රියයන් හා එක්වීමත් දුක් වන්නේ ය. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීමත් දුක් වන්නේ ය. මාතුමරණය ද දුක් වන්නේ ය. පීතූමරණය ද දුක් වන්නේ ය. එක කුස උපන් භාතුමරණය ද, දුක් වන්නේ ය. නැගතියන් මරණය ද දුක් වන්නේ ය, පුත්‍ර මරණය ද දුක් වන්නේ ය. අමු මරණය ද දුක් වන්නේ ය. නැයන්ගේ මරණය ද දුක් වන්නේ ය. නැයන්ට වන ව්‍යසනය ද දුක් වන්නේ ය. රොගව්‍යසනය ද දුක් වන්නේ ය. භොග ව්‍යසනය ද දුක් වන්නේ ය. ශීලවිනාශය ද දුක් වන්නේ ය. දෘෂ්ටි ව්‍යසනය ද දුක් වන්නේ ය. රාජදණ්ඩනය ද දුක් වන්නේ ය. සොරුන්ගෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. වෛරීන්ගෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. දුර්භික්ෂයෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. ගින්නෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. උදකයෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. රළුවේගයෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. ජලසලායෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. කිඹුලන්ගෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. සුසුක නම් මත්ස්‍යයන්ගෙන් වන හය ද දුක් වන්නේ ය. අත්තානුවාදභය ද දුක් වන්නේ ය. පරානුවාදභය ද දුක් වන්නේ ය. ධනදණ්ඩභය ද දුක් වන්නේ ය. දුර්ගතිභය ද දුක් වන්නේ ය. විනිශ්චය පිරිසට එළඹීමෙන් උපදනා සාරජ්ජභය ද දුක් වන්නේ ය. අන්‍යදෘෂ්ටීන්ගෙන් වන ආජීවකභය ද දුක් වන්නේ ය. අනුන්ගෙන් වන මරණභය ද දුක් වන්නේ ය. නො කී නො කළ දැ කළහ' යි කියා වේවැලින් තැළීමත් දුක් වන්නේ ය. කසවලින් තැළීමත් දුක් වන්නේ ය. දෙරියන් දිග ඇති මුගුරුවලින් තැළීමත් දුක් වන්නේ ය. අත් කැපීමත් දුක් වන්නේ ය. පා කැපීමත් දුක් වන්නේ ය. අත් පා කැපීමත් දුක් වන්නේ ය. කන් කැපීමත් දුක් වන්නේ ය. නාසවණ්දෙය ද දුක් වන්නේ ය. කර්ණනාසවණ්දෙය ද දුක් වන්නේ ය. හිස්කබල් උගුළුවා කාඛිදිය උණු කොට වත් කරන්නා වූ බිලංගඵාලික වධය ද දුක් වන්නේ ය. හිස සම් උගුළුවා බොරළයෙන් උලා සකක් මෙන් කරන්නා වූ සංඛමුණ්ඩික වධය ද දුක් වන්නේ ය. අඬුවෙන් මුඛය විවෘත කොට පහන්කඩ අවුළුවා මුඛයෙහි බහාලන්නා වූ රාහුමුඛ නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. සකල ශරීරයෙහි තෙල් පිළි සිසාරා ගිනි දල්වන්නා වූ ජොතිමාලික වධය ද දුක් වන්නේ ය. එසේ ම දෙයත් ගිනි දෙන්නා වූ හන්ඵපජ්ජොතිකවධය ද, දුක් වන්නේ රිය. කටියෙහි පටන් වර්මය උගුළුවා කෙණ්ඩයෙහි වළලු කොට තබන්නා වූ එරකවත්තික වධය ද දුක් වන්නේ ය. තන මත්තෙහි පටන් වර්මය උගුළුවා ඉගෙහි බහා වැහැරී කොට අදවන්නා වූ චීරකවාසික

¹ වන්නී ය.

නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. දෙදණ දෙවැලමිටි එක් කොට යපත් ගසා යවුල හිඳවා වට කොට (225) ගිනි අවුළුවන්නා වූ එනෙයාක නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. අයොමය බිලිකොක්කෙහි අමුණා එල්වන්නා වූ බලිසමංසික නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. කහවණු මෙන් ශරීරයහි මස් කපා හරින්නා වූ කහාපණක නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. ශරීරයෙහි කෙඳි වත් කොට ක්ෂාරලුණු ඇඹුල් ගල්වන්නා වූ ඛාරාපතවිෂ්ක නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. එක් ඇළයකින් භූමියෙහි සයනය කරවා කණෙහි යවුලක් ගසා එක කකුලක් අල්වා ගෙන වට කොට කරකවන්නා වූ පලිසපරිවත්තික නම් වධය ද දුක් වන්නේ ය. සකල ශරීරයෙහි ඇට මස් තළා පොඩි කොට පිදුරු බිස්සක් මෙන් අකුළුවන්නා වූ පලාලපීඨක වධය ද දුක් වන්නේ ය. ගින්නෙන් රත් කරණ ලද තෙලින් ඇඟට ඉසින්නා වූ වධයත් දුක් වන්නේ ය. සුනඛයන් ලවා කවන්නා වූ වධය ද දුක් වන්නේ ය. දිවස්නුල හිඳවාලීම ද දුක් වන්නේ ය. වධබෙර ගස්වාලීමත් දුක් වන්නේ ය. කඩුවෙන් ඉස කැපීම ද දුක් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ බොහෝ වධ වූ අනෙකවිධ වූ අනන්තදුක් සංසාරගත සත්වතෙම අනුභව කරන්නේය, විඳින්නේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ හිමවත්පර්වතයෙහි වස්නා ලද වර්ෂාජලය පන්සියක් ගවු දිග ඇති ගංගා නම් නදියගේ පාසාණ සක්ඛරා බර මරුම්බ දියසළා ගර්භලක රැළ වංක වලා වෙරල ආවරණ මුල් සාධාදියෙහි පැතිර ගෙන යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මෙබඳු වූ බොහෝ විධ වූ අනෙකවිධ වූ දුක් අනන්ත වූ සංසාර දුක් සංසාරගත සත්වතෙම අනුභව කරන්නේ ය. එහෙයින් මහරජානෙනි, ජාතියගේ පැවැත්ම දුක් වන්නේ ය. නො පැවැත්ම සැප වන්නේ ය. අප්‍රවෘත්තියගේ ආනිසංසය ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, පැවැත්මෙහි වන භය දක්වා වදරන්නා වූ බුදුරජානන් වහන්සේ බොහෝ ගුණ ඇත්තා වූ අප්‍රවෘත්තියගේ සාක්ෂාත් කිරීමෙන් සියලු ම ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණය ඉක්මවාලීම පිණිස ජාතාදිධර්මයන්ගේ විනාශයෙහි යොදා වදළසේක. මහරජානෙනි, සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් ජාතිය නැසීම පිණිස සමාදන් කරවා වදළසේක් ද, මේ එහි කාරණය” යි වදළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සංසාරදුඃඛය විශෙෂයෙන් ම දක්වා වදරණ ලද්දේ ය. ප්‍රශ්නයතෙම සුනිර්වේදිතය කරණ ලද්දේ ය. ඊට ම කාරණා සුන්දර කොට කථනය කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය යම් සේ ද, එසේ ම පිළිගත්තෙමි” යි කීහ.

මරණසමුවිෂේදප්‍රශ්නය නිමි.

මෝතානිසංසප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, ආසෙවනය කරණ ලද්ද වූ භාවිත කරණ ලද්ද වූ බහුලිකාත කරණ ලද්ද වූ යානාවක්

මෙන් කරණ ලද්ද වූ ගෘහවාස්තුවක් මෙන් කරණ ලද්ද වූ අනු ව ම සිටින ලද්ද වූ පුරුදු කරණ ලද්ද වූ මනා ව පටන් ගන්නා ලද්ද වූ ව්‍යාපෘතීන්තයෙන් මිඳෙන ලද්ද වූ මෙම ක්‍රියාගේ එකාදසානිසංසකෙනෙක් සිතින් කැමැති වන ලද්දහ. කවර එකාදසානිසංසයෙක් ද? යත්:- සුව සේ නිද්‍රාපගත වන්නේ ය. සුව සේ ම පුබුදින්තේ ය. දුෂ්චර්ත නො දක්නේ ය. මනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වන්නේ ය. අමනුෂ්‍යයන්ට ද ප්‍රිය වන්නේ ය. දෙවතාවෝ රක්ෂා කෙරෙති. ඒ මෙම ක්‍රියාමංගීපුද්ගලයා හට (226) වන්නියක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය. රූපශබ්දදියෙහි නො දුවන විසින් වහා සිත එකඟ වන්නේ ය. මුඛ වර්ණය දුටුවන්ට ප්‍රාසාදික වන්නේ ය. නො මුළා ව කාලක්‍රියා කරන්නේ ය. අධිගම ප්‍රතිවේධ නො කළහොත් මරණින් මත්තෙහි බ්‍රහ්ම ලොකුපගත වන්නේ ය' යි කියා මේ කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. "නැවත ද, 'මෙම ක්‍රියාවිහරණයෙන් යුක්ත වූ සාමකුමාරයන් වහන්සේ මාග සමූහයා විසින් පිරිවරණ ලද ව, වනයෙහි හැසිරෙණසේක් පිළියක්ක නම් රජ්ජරුවන් විසින් විෂ පෙවූ හියකින් විදින ලද්දේ එතැන්හි ම මූර්ජන ව වැටෙන ලද්දේ ය' යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මෙත්තාය හික්ඛවෙ' යනාදීන් 'බ්‍රහ්මලොකයෙහි උපදින්නේ ය' යි කියා වදාරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'සාමො කුමාරො මෙත්තාවිහාරී මිගසංසෙන පරිචුතො පවනෙ විවරන්තො පිළියක්ඛෙන රඤ්ඤු විද්ධො විස පිතෙන සල්ලෙන තත්ථෙව මුච්ඡතො පතීතො' යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'සාමො කුමාරො මෙත්තාවිහාරී මිගසංසෙන පරිචුතො පවනෙ විවරන්තො පිළියක්ඛෙන රඤ්ඤු විද්ධො විසපිතෙන සල්ලෙන තත්ථෙව මුච්ඡතො පතීතො' යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'මෙත්තාය හික්ඛවෙ' යනාදීන් 'මෙම ක්‍රියාමංගී ඒ පුද්ගලයාහට වන්නියක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය' යි කියා වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද අතිකික්ෂණ වන්නේ ය. පහ වූ මාදුත්ථය ඇත්තේ ය. සියක්වර පැළ අස්ලොම් අගක් මෙන් අතිසියුම් වන්නේ ය. මදුරුතුඩින් සමුද්‍රජලය බී පියා පමණ කළ නො හැක්කා සේ අතිගම්භීර වන්නේ ය. වාලවේධි රූපීන් වැනි ප්‍රඥවෙන් අති දක්ෂ වූ මනුෂ්‍යපණ්ඩිතවරුන්ගේ ද ශරීරයෙහි දහඩිය සොලවන්නේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. මහඅවුලෙන් වැළඳ සිටියා වූ ඒ ප්‍රශ්නය නිරවුල් කොට විජටනය කර වදළ මැනව. මේ ප්‍රශ්නයාගේ ඉසිලීම පිණිස අනාගතයෙහි පහළ වන සර්වඥපුත්‍ර වූ පිටකත්‍රයධාරීන් වහන්සේලාට ප්‍රඥනෙත්‍රය ශුද්ධ කොට දෙවා වදළ මැනවැ" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'මෙත්තාය හික්ඛවෙ' යනාදීන් 'මෙම ක්‍රියාමංගීපුද්ගලයාහට වන්නියක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය' යි කියා මේ කාරණයන් වදාරණ ලද්දේ ම ය. 'සාමො කුමාරො මෙත්තාවිහාරී මිගසංසෙන පරිචුතො පවනෙ විවරන්තො පිළියක්ඛෙන රඤ්ඤු විද්ධො විසපිතෙන සල්ලෙන තත්ථෙව මුච්ඡතො පතීතො' යි කියා වදළ වචනයක් සැබෑ ම

ය. මහරජානෙනි, එහි කාරණයක් ඇත. ඒ කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසයෝ පුද්ගලයෙකුගේ නො වන්නාහ. මේ ආනිසංසයෝ මෙමත්‍රීභාවනාවගේ ම ය. මහරජානෙනි, කිසි පවක් සිතයෙනුත් නො සිතා සාමකුමාරයන් වහන්සේ පැන් කළය පුරවා ඔසවා ගන්නසේක් ඒ ක්ෂණයෙහි මෙමත්‍රීභාවනායෙහි ප්‍රමාද වූසේක. මහරජානෙනි, යම් ක්ෂණයෙක පුද්ගලතෙම මෙමත්‍රීයට පැමිණියේ වී නම්, ඒ පුරුෂයාහට ඒ ක්ෂණයෙහි වන්තියෙක් (227) හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය. ඔහුට අහිතකාමී වූ යම් කිසි කෙනෙක් දිව අවුත් ඔහු නො දක්නාහ. එහි හානියකට අවකාශයක් නො ලබන්නාහ. මහරජානෙනි, මේ පුද්ගලයාගේ ආනිසංසයක් නො වන්නේ ය. මෙමත්‍රීභාවනාවගේ මේ ආනිසංසයෝ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි සංග්‍රාමාවචර ශූරපුරුෂයෙක්තෙම කිසිවකින් හෙදාය කළ නො හැක්කා වූ අයොමය දූලින් කළ බලවත් වූ සන්නාහයකින් සන්නද්ධ ව යුද්ධයට බස්නේ වී නම් ඕහට විදින ලද්ද වූ හීගස් ලඟට ගෝ නො වැද වැටෙන්නාහ. විසිරෙන්නාහ. ඔහු කෙරෙහි අවකාශයක් නො ලබන්නාහ. මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසයෝ සංග්‍රාමශූරයාගේ නො වන්නාහු ය. මේ සංග්‍රාමශූරයක්හට විදින ලද සැරයෝ සමීපයට අවුත් වැටෙත් ද, විසිරෙද් ද, ඒ මේ ආනිසංසය අහෙදා සන්නාහ ජාලිකයාගේ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ආනිසංසයෝ පුද්ගලයක්හුගේ නො වන්නාහු ය. මේ ආනිසංසයෝ මෙමත්‍රීභාවනාවගේ වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් ඇසිල්ලෙක පුද්ගලතෙම මෙමත්‍රීසමන්නාගත වූයේ වේ ද, ඒ පුද්ගලයාහට ඒ ඇසිල්ලෙහි ගින්නක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය. ඕහට අහිත කැමැත්තා වූ යම් කිසි කෙනෙක් ශස්ත්‍රාදිය ගෙන දිව අවුත් ඔහු නො දකිති. විනාශයට ඔහු කෙරෙහි අවකාශයක් නො ලබති. මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසයෝ ඔහුගේ නො වන්නාහු ය. මේ ආනිසංසයෝ මෙමත්‍රීභාවනාවගේ වන්නාහු ය.

“තවද, මහරජානෙනි, මනුෂ්‍යලොකයෙහි පුරුෂයෙක්තෙම දිව්‍යමය අන්තර්ධාන ඇති බෙහෙත් මූලක් හස්තයට ග්‍රහණය කෙළේ වී නම්, බෙහෙත් මූල යම් තාක් ඔහුගේ හස්තගත වන ලද්දේ වේ ද, ඒ තාක් කල් අනික් කිසි ප්‍රකෘතිමනුෂ්‍යයෙක් ඒ පුරුෂයා නො දක්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසය පුරුෂයාගේ නො වන්නේ ය. අන්තර්ධානයාගේ යමක් ඒ ප්‍රකෘතිමනුෂ්‍යතෙම චක්ෂුෂ්‍යපථයෙන් නො දක්නේ වී නම්, ඒ බෙහෙත් මූලයාගේ ම ඒ ආනිසංසය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ගුණානිසංසය පුද්ගලයාගේ නො වන්නේ ය. මේ ගුණානිසංසය මෙමත්‍රීභාවනාවගේ ම ය. මහරජානෙනි, යම් ක්ෂණයක පුද්ගලතෙම මෙමත්‍රීයට පැමිණියේ වේ ද, ඒ පුද්ගලයාහට ඒ ක්ෂණයෙහි ගින්නක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය. ඕහට අහිත කැමැත්තා වූ (228) යම් කිසි කෙනෙක් ලඟට අවුත් ඔහු නො දකිති. ඔහු කෙරෙහි අවකාශයක් නො ලබති. මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසය පුද්ගලයාගේ නො වන්නේ ය. මේ ආනිසංසය මෙමත්‍රීභාවනාවගේ ම ය.

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ මනා කොට කරණ ලද මහත් වූ මහගල්ලෙනකට ප්‍රවිෂ්ට වූ පුරුෂයකු විශේෂයෙන් වර්ෂා කරන්නා වූ මහාමෙහෙසයනෙම තෙමන්ට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ආනිසංසය පුරුෂයාගේ නොවන්නේ ය. මහත් වූ මහාමෙහෙසය වර්ෂා කෙරෙමින් යම් පුරුෂයකු නො තෙමෙන්නේ වේ ද? ඒ ආනිසංසය මහා ලෙනයාගේ ම ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ආනිසංසයේ පුද්ගලයාගේ නො වන්නාහු ය, මේ ආනිසංසයේ මෙත්‍රීභාවනාවගේ ම ය. මහරජානෙනි, යම් ක්ෂණයක පුද්ගලතෙම මෙත්‍රීසමන්තාගත වූයේ වේ ද, ඒ ක්ෂණයෙහි ඒ පුරුෂයාහට ගින්නක් හෝ විෂයක් හෝ ශස්ත්‍රයක් හෝ නො වදින්නේ ය. ඕහට අවැඩ කැමැත්තා වූ යම් කිසි කෙනෙක් ලඟට අවුත් ඔහු නො දක්නාහු ය. ඕහට අවැඩක් කරන්ට නො හැකි වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මේ ගුණානිසංසයේ පුද්ගලයාගේ නො වන්නාහු ය. මේ ගුණානිසංසයේ මෙත්‍රීභාවනාවගේ ම ය.

ශක්‍රයන්ගේ ආරාධනාවෙන් දුකුල තපස්වීන් වහන්සේ පාරිකා නම් තපස්සීනීන්දැගේ නාහිපරාමර්ශනය කළ වේලෙහි බොධිසත්වයෝ දෙව්ලොවින් අවුත් පාරිකාවන් බඩ ඉපිද මව්කුසින් බිහි ව ස්වර්ණවර්ණ වූ ශරීරයක් ඇති බැවින් සාම නම් කුමාර වූසේක. ඔවුන්ගේ මෙත්‍රී ආනුභාවයෙන් ඒ වනයෙහි වසන කිඳුරුදෙමනුහු අවුත් බොධිසත්වයන් වඩා ගෙන ගොස් කඳුරැළිආදියෙන් නහවා අනෙකවිධ විසිතුරු වන කුසුමයෙන් සරහා හිරියල්තිලක දෙමින් පන්සල ගෙන ලා නිති රකිති. මාගපොතකයෝ අවුත් බොධිසත්වයන් ක්‍රීඩාමඩුල්ලෙන් නළවා රකිති. මේ නියායෙන් සොළොස් අවුරුදු පිරුණු කල දෙමවුපියන්ගේ පූර්ව කර්මයකින් ඇස් අන්ධ වී ය. මහබෝසතානෝ අන්ධ වූ දෙමවුපියන් පන්සැල හිඳවා උණුදිය සිහිල්දිය මධුර වූ එලාඑලයන් දී පොෂ්‍ය කෙරෙමින් වැස දිනෙක දෙමවුපියන් වැද සමු ගෙන මාගයන් පිරිවරා එලාඑල පිණිස පර්වතාන්තරයෙහි කිඳුරන් හා සමග ඇවිදිමින් එලාඑල ගෙනවුත් පන්සැල තබා ‘පැන් ගෙණෙමි’ යි කියා කළය ගෙන මුවන් දෙදෙනෙකු පිට කළය තබා අල්වා ගෙන මාගයන් පිරිවරා මිගසම්මතා නම් ගඟට පැමිණිසේක. එකල බරණැස් නුවර රජ කරණ පිළියක්බ නම් රජ්ජුරුවෝ මාගමාංසලොභයෙන් දහසක් දෙන ඇද නගන දළ්භධනුව හා විෂපීත හී ගෙන හිමාලයෙහි මාගසාතනය කොට ඇවිදිමින් මාගසම්මතා නම් ගඟට පැමිණ මාගපාද සටහන් බලා ගොස් මාගයන් එන මං බලා කොටුපතෙක සැගවී හිඳ, සාම කුමාරයන් ද, විස්මය පත් ව, ‘යක්ෂයෙක් දෝ හෝ? නොහොත් නාගයෙක් දෝ හෝ?’ යි ‘කථා කරපිම් නම් අන්තර්ධාන ව යෙයි. එහෙයින් විදපියා දුර්වල කොට තොරතුරු අසා ගෙන ගොස් අමාත්‍යයන්ට කියමි’ යි සිතසිතා හුන්නාහු ය. එකල සාමකුමාරයන් සියලු මුවන් පැන් බී ගොඩ නැඟි කල්හි ගඟට බැස පැන් නා ගෙන ගොඩ නැඟී වැහැරී සිවුර හැඳ අජ්නවර්මය එකාංශ කොට බහා ගෙන පැන් කළය ඔසවා වම්කර තබාපියන වේලෙහි දුක්ඛවෙදනාව ඉපිද මෙත්‍රීභාවනාවයෙහි සිත මදක් ප්‍රමාද වී ය. ඒ ක්ෂණයෙහි ම

රජ්ජරුවෝ සාමකුමාරයන්ට විද්දහු ය. ඒ සැරය සාමකුමාරයන්ගේ දකුණැලෙහි වැදී වම්ඇළයෙන් නික්ම ගියේ ය.

ඒ දක මෘගයෝ හයින් තැනි ගෙණ පලා ගියහ. ඒ සැරය වදින ලද්ද වූ ස්වර්ණවර්ණ වූ සාමකුමාරයෝ පැන්කළය බිම නො හෙළා ම සිහි උපදවා ගෙණ සනික ම කරින් බා වැලි පීරා, කළය තබා දෙමවුපියන් වසන දිසාවට හිස දමා වැද වැතිර වැලි මත්තෙහි රන්පිළිමයක් සේ මුණින් හිඳ 'මේ වනයෙහි මට සතුරුකෙනෙක් නැත්තේ ය. මාගෙන් කිසි කෙනෙකුත් කෙරෙහි වෛරයක් නැත්තේ ය' යි කියමින් මුඛයෙන් එන ලේ වමාර වමාරා-

'කො නු මං උසුනා විජ්ඣා - පමත්තං උදහාරකං,
බන්තියො බ්‍රාහ්මණො වෙස්සො - කො මං විද්ධා නිලියසී.'

(229) යනාදීන් පැන් ඔසවා ගෙණ යන්නා වූ, එහෙයින් ම මෙමඟී භාවනායෙහි ප්‍රමාද වූ මට බලවත් වූ හී පහරින් කවරෙක් විද්දේ ද? රජ කෙනෙක් ද? බ්‍රාහ්මණ කෙනෙක් ද? ගෘහපතිකෙනෙක් ද? කවරෙක් මා විද සැඟවී ගියේ ද? මාගේ මංස කැ යුතු දේකුත් නො වන්නේ ය. සමින් ප්‍රයෝජනයකුත් නැත්තේ ය. එසේ කල කුමන කාරණයකින් මා විදින්ට සිතුවේ ද? මා විද්ද වූ තෙපි කුවරු ද? යි විචාලසේක. එබස් අසා රජ්ජරුවෝ 'අහෝ! මේ තෙම මා විසින් විෂපීන සැරයෙන් විද හෙළන ලදු ව ද, කිසි ක්‍රොධයක් නො කොට ප්‍රියවචනයෙන් ම කථා කරන්නේ ය' යි සිතා වහා ලඟට දිව අවුත් සිට-

'රාජාහමස්මි කාසීනං - පිලියක්ඛොති මං විදු,
ලොහා රට්ඨං පහඤ්ඤා මිගවෙ සඤ්චරාමහං.
ඉස්සඤ්ච වස්මි කුසලො - දළ්භධම්මොති විස්සුනො.
නාගොපි මෙ න මුඤ්චෙය්‍ය - ආගතො උසුපාතනං.'

යනාදීන් 'පින්වත, මම කාශිදෙශවාසීන්ට රජ වීමි. 'මා පිලියක්ඛරජය' යි කියා දන්නේ ය. මම මාංසලොහයෙන් බරණැස හැර අවුත් මුවන් සොයමින් මේ වනයෙහි හැසිරෙන්නෙමි. මම ධනුශ්ශිල්පයෙහි අති දක්ෂ වීමි. දහසක් දෙනා ඇද නගන (දුන්න නගන හෙයින්) දළ්භධනුර්ධර ය යි කියා ප්‍රසිද්ධයෙමි. මා විසින් විද හරණ ලද හී සැරය තෙම හස්ති රාජයකු වුවත් නො හැර විනිවිද යන්නේ ය' යි 'මෙසේ යක්ෂනාගාදීහුත් මනුෂ්‍යභාෂාවෙන් කථා කෙරෙහි. මොහු යක්ෂනාගාදී කවරෙකු බවත් නො දනිමි. කිපී මාගේ දිවි නැසුයේ වී නම් නපුර.' 'මම රජ්ජරුවෙමි' යි කීකල 'හය නො වන්නා වූ කෙනෙක් නම් නැතැ' යි සිතා තමාගේ තෙපස් හා බලය දක්වා කථා කොට සාමකුමාරයන්ගේ නාමගොත්‍රය විචාලෝය. ඒ අසා සාමකුමාරයෝ-

‘නෙසාද පුත්තො හද්දන්තෙ - සාමො ඉති මඤ්ඤතයො,
ආමන්තයිංසු ජීවන්තං - සො අජ්ජෙවං අනො සයෙ,

යනාදීන් ‘පින්වත් මහරජ, නුඹ වහන්සේට වැඩෙක් වේව යි. මම නෙසාද පුත්තයෙක්මි. ජීවත් ව සිටින්නා වූ මට සාම ය යි කියා මෙසේ මාගේ දෙමවුපියන්ගේ ආමන්ත්‍රණය කරන්නාහු ය. ඒ මම අද මරණමුඛයෙහි පිහිටියෙමි. මරණපරායණ ව සයනය කෙරෙමි. මහරජානෙනි, විෂවත් මහත් යවුලකින් විනිවිද ගිය මාගයකු මෙන් මාගේ ශරීරයෙන් ගලන රුධිරධාරායෙහි ගැලී සුසුම් හෙළමි. මාගේ දකුණැලයෙන් වැද වම් ඇලයෙන් සම්මස්විනිවිද ගිය යවුල බැලුව මැනැව. මුඛයෙන් ගලන ලේ බැලුව මැනැව. නාසයෙන් එන ලේ කිඹිස හරිමි. මෙබඳු වූ බලවත් මරණාකුර ව විචාරමි. කුමක් පිණිස මා විදපියා වනගහනයෙහි සැඟවී ගියේ ද?’ යි කියා මෙමග්‍රීසිතින් ම විචාළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ අනෙකාකාරයෙන් විමසා බලා, මනුෂ්‍යයෙක් ම ය යි නිශ්චය කොට දැන බලවත් වූ ශෝකයට පැමිණ ‘මෙබඳු වූ ස්වර්ණවර්ණ වූ සාමකුමාරයෝ එකලා ම ව මෙම මහාවනයෙහි වාසය කරන්නෝ නො වෙති. නැ කෙනෙකුත් හා සමග විසිය යුතු වන්නේ ය’ යි සිතා ‘පින්වත් වූ මා යහළු සාමකුමාරයෙනි, තෙපි කවර දෙශයකින් මේ වනයට අවුත් වසවු ද? ‘ගඟට ගොස් පැන් ගෙණෙව යි (230) කියා කවුරුත් විසින් එවන ලද්ද වූ තෙපි මේ මාගසම්මතා නම් ගඟට ආවාහු ද?’ යි විචාළෝ ය. එකල ආ තොරතුරු කියනු කැමැති වූ මහබෝසතානෝ මුඛයෙන් ලේ විමාරවමාරා-

‘අක්ඛා මාතා පිතා මය්හං - තෙ හරාමි බුභාවතෙ
තෙසාහං උදහාරකො - ආගතො මිගසම්මතං’

අත්ථි තෙසං උසා මන්තං - අථ සාහස්ස ජීවිතං
උදකස්ස ව අලාහෙන - මඤ්ඤෙ අක්ඛා මරිස්සරෙ,

ඉදං දුතියකං සල්ලං - කම්පෙනි හදයං මම,
යං ව අක්ඛෙ න පස්සාමි - යං ව හෙස්සාමි ජීවිතං.’

යනාදීන් ‘මහරජානෙනි, මාගේ මවුපියෝ දෙදෙන අන්ධ වූහ. මේ මහා වනයෙහි මධුර වූ එලාඑල ගෙණවුත් දෙමින් ඒ අන්ධ වූ මවුපියන් දෙදෙනා පොෂ්‍ය කෙරෙමින් ඒ අන්ධවූ දෙමවුපියන්ට පැන් ගෙණ යන්නා වූ මම කළය ගෙණ මේ මාගසම්මතාවට ආයෙමි. ඒ දෙමවුපියන්ට පැන් ගෙණ යන්නා වූ මම කළය ගෙණ මේ මාගසම්මතාවට ආයෙමි. ඒ දෙමවුපියන්ට භොජනමාත්‍රයෙක් ම ඇත. ඒ භොජනමාත්‍රයෙන් සඳවසක් පමණ ජීවිතය පවත්නේ ය. පැන් නො ලැබීමෙන් මාගේ අන්ධ වූ දෙමවුපියෝ මැරෙත් ම ය’ යි සිතන්නෙමි. මට පැමිණියා වූ මේ දුකට වඩා මාගේ අන්ධදෙමවුපියන් නො දක්නා දුක ඉතා බලවත් වන්නේය. ඒ මාගේ අන්ධ වූ

මැනියෝ ඉතා දිළිඳු ව බොහෝ කලක් හඬනදැ ය. දිළිඳු වූ ඒ මාගේ පියානෝ බොහෝ කලක් හඬනදැ ය. මා නො දක්නා වූ මාගේ මවුපිය දෙදෙන 'සාම, සාම ය' යි විලාප කියමින් මහවනයෙහි ඇවිදිති. මාගේ අන්ධ වූ දෙමවුපියන් නො දක්නා යම් දුකෙක් ඇද් ද, අද මාගේ දිවි නැසී යන යම් දුකෙක් ඇද් ද, එයින් දෙමවුපියන් නො දක්නා මේ දෙවෙනි මහාශෝක ශල්‍යය මාගේ හෘදය කම්පා කරන්නේ ය' යි අනෙක අඥානා කියා සිටි කල්හි රජ්ජරුවන් 'අහෝ! මේ තෙම අත්‍යන්තබ්‍රහ්මචාරී ව අන්ධ වූ දෙමවුපියන් රක්ෂා කෙරෙයි. මේ සා මහත් මරණදුකට පැමිණිපියාත් දෙමවුපියන් උදෙසා ම හඬන්නේ ය. මා කළ මහාඅපරාධයෙන් නරකයෙහි වැටේ ම ය. එයින් මට රාජ්‍යසම්පත්තියෙන් කම් කීම් ද? මොවුන්ගේ දෙමවුපියන්ට දසභූත ව උපස්ථාන කෙරෙමි' යි සිතා 'මාගේ ස්වාමීනි, සාමකුමාරයෙනි, නුඹගේ දෙමවුපියන්ට මම උපස්ථාන කෙරෙමි. නුඹ වන්නසේ ශෝක නො කළ මැනැව. දෙමවුපියන් වසන දෙස මට වදළ මැනැවැ' යි කියා සිටි කල්හි දෙමවුපියන් වසන පන්සලට පාර කියා දෙමවුපියන්ට උපස්ථාන කරන්ට රජහට ගරුතර ව අඤ්ජලිය කොට යවා තමා විසංඥබවට පැමිණියේ ය. ඒ බව දක්වා වදරණ ලොවුතුරා බුදුන් විසින්:-

'ඉදං වික්ඛාන සො සාමො - යුවං කල්‍යාණදස්සනො,
මුච්ඡිතො විසවෙගෙන - විසඤ්ඤං සමපජ්ජථා.'

යනුවෙන් 'මහණෙනි, ඒ කල්‍යාණදර්ශනය ඇත්තා වූ ලදරුවසස් ඇත්තා වූ ස්වර්ණවර්ණ වූ සාමකුමාරතෙම පිළියක් රජහට 'මහරජානෙනි, මාගේ දෙමවුපියන් රක්ෂා කරන්නැ' යි යන මේ වචනය කියා සැරපහර වැදගත් විෂවෙගයෙන් ශරීරය ථද්ධ වීමෙන් මුඛය වැසී ගියේ ය. කථා සිද්ධි (231) ගියේ ය, ඇස් පියවී ගියේ ය, චිත්තසන්තතිය හෘදයවස්තුව නිසා පැවැත්තේ ය. එහෙයින් මුර්ඡා වෙමින් විසංඥබවට පැමිණියේ ය. සකලශරීරය ලෙහෙයෙන් ආලෙප විය. ඒ දෑ පිළියක් රජ්ජරුවෝ හෘදය පැළී යන සේ අධිකතර වූ සංවෙගයට පැමිණ 'සාමකුමාරයෝ මළහ' යි කියා හට ගත්තා වූ ශෝකය දරා ගත නො හී දැන් මුදුනෙහි තබා ගෙන මහහඬින් හඬමින් 'අහෝ! මම මෙතෙක් කල් මුළුල්ලෙහි මා අජරාමර කෙනෙකුත් මෙන් සිතා උන්නෙමි. අද මේ සාමකුමාරයන් නැසුනුබව දැක ඒ මරණ මටත් සෙස්සන්ටත් පැමිණෙන බව අද දැන ගත්තෙමි. මීට පළමුවෙන් නො දත්තෙමි' යනාදී අනෙකවිලාපයෙන් හඬන්ට වන. එකල සාමකුමාරයන්ට සත්වැනි ආත්මභාවයෙහි මාතෘ වූ බහුසොදරී නම් දිව්‍යාංගනාවක් ගන්ධමාදනපර්වතයෙහි සිට මහාබෝධිසත්වයන් පුත්‍රස්නෙහයෙන් ආවර්ජනා කොට බලා දැක 'අහෝ! පිළියක් රජහු මා පුත්‍රනුවෝ සාමකුමාරයා' විද හෙළා මළහ' යි කියා හඬන්නේ ය. ඉදින් මම එතැනට නො ගියේ වී නම්, මාගේ පුත්‍ර වූ ස්වර්ණවර්ණසාම කුමාරයෝ ඒ ගඟ වැල්ලෙහි ම නස්නාහ. රජහුගේත් හෘදය

¹ සාමකුමාරයෝ

පැළෙයි. සාමකුමාරයන්ගේ මවුපියෝ දෙදෙන ද අහරපැන් නො ලැබ විසලී නස්නාහු ය. මා ගිය කල්හි සාමකුමාරයෝ ජීවත් වෙති. දෙමවුපියෝ ඇස් ලබති. රජ්ජුරුවෝ සාමකුමාරයන්ගෙන් බණ අසා පැහැද මහදන් පවත්වා දුරොජධර්මයෙන් රජ කෙරෙමින් දෙවිලොව උපදනාහ' යි කියා දෑක මහත් වූ ප්‍රීතියෙන් ගන්ධමාදනපර්වතයෙන් අන්තර්ධාන ව ආකාශයෙහි නො පෙනී සිට:-

‘ආගුං කරී මහාරාජ - අකරා කම්ම දුක්කරං,
අද්දසකා පිතා පුත්තා - තයො එකුසුනා හතා.’

‘මහරජානෙනි, තෙපි මහාඅපරාධ වූ මහාපායක් කළාහු ය. නජුරු වූ ලාමකකර්මයක් කළාහු ය. නිර්දෙෂ වූ මාතෘපිතෘ පුත්‍ර යන තුන් දෙනෙක්¹ එක හී පහරින් විදින ලද්දෝ ය.² එහෙයින් තොප³ මැන අව මැනැව. යම් ලෙසකින් තොපට සුගතියෙක් වේ නම්, එපරිද්දෙන් තොපට මම අනුශාසනා කෙරෙමි. සාමකුමාරයන් මෙන් මේ වනයෙහි අන්ධ වූවන් ධර්මයෙන් පොෂ්‍යය කරව. එසේ කල තොප විසින් සුගතියට ගිය යුතු වන්නේ ය යි කියන්නෙමි’ යි කියා අවවාද කළාහ. රජ්ජුරුවන් දිව්‍යාංගනාවගේ අවවාදය අසා අතීගයින් හය ගෙන ‘මට රාජ්‍යසුවෙන් කම් නැත. සාමකුමාරයන්ගේ අන්ධ වූ දෙමවුපියන්ට උපස්ථානය කෙරෙමින් නරකදුක්ඛයෙන් මිදී යෙමි’ යි සිතා අනෙකවිධ වූ විසිතුරු වූ වනකුසුමයෙන් සාමකුමාරයන්ට පූජා කොට තුන් වරක් ප්‍රදක්ෂිණා කෙරෙමින් සතර තැනෙක බැස හෙව වැඳ වැතිර මහාශොකයෙන් හඬ හඬා පැන් කළය ගෙන පන්සලට ගොස් දුකුල තාපසයයන් හා පාරිකා නම් තපස්විතීන් දෑක පිළිසඳර කථා කොට සාමකුමාරයන් මළ පවත් හා තමන් උපස්ථානයට ආ පවත් කී කල්හි මහාශොකයෙන් ලය පැහැර ගෙන ඒ රජහුගේ දෙපන්ලස හඬා පෙරළෙමින් ‘අනෝ! කසීමහරජානෙනි, තොප වඳුම්භ. අප සාමකුමාරයන් මළ තැනට ගෙන ගොස් හරුව. අපි දු සාමකුමාරයන් මළ තැන මරණකල් බලා හිඳුම්භ. අනෝ, කසීමහරජානෙනි, අප සාමකුමාරයන් මළ තැනට ගෙන ගොස් හරුව’ යි කියකියා විලාපයට පටන් ගත්කල්හි (232) පිළියක්ඛරජ්ජුරුවන් ද හෘදය පැළීයන තරම් අධිකතර වූ ශොකයට පැමිණ ‘අහෝ! දෑන් හිරු අස්තංගත වීමෙන් අන්ධකාරය පැමිණියේ ය. මේ අන්ධකාරයෙහි දෑන් සාමකුමාරයන් මළ තැනට මොවුන් කැඳවා ගෙන ගියේ වීම් නම්, එතැන ම හෘදය පැළී නස්නාහු ය. එසේ කල මා නරකයෙහි උපන්නාක් වැන්න. එහෙයින් මොවුන් කල් යවා ශොක තුනී කොට කැඳවා ගෙන යෙමි’ යි සිතා ‘බ්‍රවාහාලමීගාකිණ්ණං’ යනාදීන් ‘අන්ධකාරවනගහනයෙහි දෙෂ දක්වාපියාත් නවත්වා ගත නො හී කැඳවා ගෙන ගොස් ‘අම්ම, පියානෙනි, මේ තොපගේ පුතනුවෝ සාමකුමාරයෝ ය’ යි කියා දෑන්වූ

¹ දෙනෙකුන්
² ලද්දේ ය.
³ තෙපි.

කල්හි 'පුතණ්ඩ, මාගේ සාමකුමාරයෙනි, නුඹට වන් දුක් අසා අපි ආම්භ. අපට වන් දුක් ගෙවා නැගිටින්නැ' යි 'අම්ම පියානෙනි, කියන බසක් කියාලන්නැ' යි කියාකියා මෑතියෝ දෙපය ගෙන ඔක්ක තබා ගෙන හඬන්ට වන්න. පියානෝ හිස ඔක්ක තබාගෙන හඬන්ට වන්න. මෙසේ අනෙක ශොකාතුර ව ආලාපවිලාපයෙන් මෙසේ හඬහඬා මෑතියන් සාම කුමාරයන්ගේ ලය අත තබා උෂ්ණගති පරීක්ෂා කෙරෙමින් 'නො මළහ' යි දෑන මහාප්‍රීතීන් 'සත්‍යක්‍රියා කොට විෂ විනාශය කෙරෙමින් උපදවමි' යි සිතා:-

'යෙන සව්වෙන යං සාමො - ධම්මචාරී පුරෙ අහු,
එතෙන සව්වචජ්ජෙන - විසං සාමස්ස හඤ්ඤතු.'

යනාදීන් 'මේ සාමකුමාරතෙම මීට පූර්වභාගයෙහි ඇත්තා වූ යම් කාරණයකින් කුශලකර්මපථචාරී වී ද, මේ සත්‍යානුභාවයෙන් සාමකුමාරයාගේ සැරවච්චෙගවිෂය අලපත වතුර සෙයින් විනාශ වේවා. තවද, මේ සාම කුමාරතෙම උපන් තැන් පටන් අද දක්වා ම බ්‍රහ්මචාරී වී ද, සත්‍යවාදී වී ද, මාතෘපිතෘපොෂක වී ද, කුලජේට්ඨාපවාසික වී ද, මාගේ ප්‍රාණයට වඩා ප්‍රියතර වී ද, දෙමවුපිය වූ අප විසින් කරණ ලද යම් කුශලකර්මයක් ඇද් ද, මේ සත්‍යානුභාවයෙන් හිරු දුටු අඳුරක් මෙන් සාමකුමාරයන්ගේ ශරීරගත විෂය විනාශ වේව' යි සත්‍යක්‍රියා කළ කල්හි සාමකුමාරයෝ ආශ්වාස ලදින් එක් ඇළයට කරකැවී හුන්නාහ. එකල පියානෝ 'අහෝ! මා පුතනුවෝ ජීවත් ව වෙසෙති. මම ද සත්‍යක්‍රියා කෙරෙමි' යි කියා එසේ ම සත්‍යක්‍රියා කළෝ ය. එකල මහබෝසතානෝ ආශ්වාසප්‍රශ්වාස ලදින් ඇළයට කැකැවී වැද හොත් සේක. ඒ දෑක දිව්‍යාංගානෝ ද. සත්‍යක්‍රියා කරණුවෝ:-

'පබ්බත්‍යාහං ගඤ්ඤාදනෙ - චිරරත්ත නිවාසීනී,
න මෙ පියතරො කොචි - අඤ්ඤෙ සාමා න විජ්ජති,
එතෙන සව්වචජ්ජෙන - විසං සාමස්ස හඤ්ඤතු.'

යනාදීන් 'සර්වසුගන්ධයෙන් සුගන්ධිත වූ ගන්ධමාදනපර්වතයෙහි බොහෝ කාලයක් වාසය කළා වූ මට සාමකුමාරයන්ට වඩා අනික් ප්‍රියතර කෙනෙක් නැත්තේ ය. මේ මාගේ සත්‍යානුභාවයෙන් සාමකුමාරයාගේ ශස්ත්‍රවිෂය නසීව' යි කියා සත්‍යක්‍රියා කළාහ. මෙසේ ඒ දෙමවුපියන් හා දිව්‍යාංගනාවන්ගේ බැගෑපත් කරුණා මෙමතීසත්‍යගුණානුභාවයෙන් සත්‍යක්‍රියාවසානයෙහි සාමකුමාරයන් වහන්සේ නිරෝගි ව නැගී සිට කථා කළසේක. සකල ශරීරයෙහි ව්‍යාප්ත වූ විෂවෙගය පියුම්පත්‍රයෙහි (233) නො රඳ වැටෙන ජලබින්දුවක් සෙයින් පහ ව ගියේ ය. 'විදි සැරය වැදී ගියේ මෙතන දෝ හෝ? මෙතන දෝ හෝ?' යි කියා සොයා දක්නටත් නො හැකි වී ය. මෙසේ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ නිරෝගබව ද, අන්ධ වූ දෙමවුපියන්ගේ ඇස් ලැබීම ද, රාත්‍රිය ගෙවී අරුණු නැඟීම ද, ඔවුන් සතරදෙනාගේ පර්ණශාලාප්‍රවේගය ද

දෙවානුභාවයෙන් එකවිට ම විය. ඒ ආශ්චර්යයට පැමිණි දෙමවුපියෝ ප්‍රීතියෙන් පිණා අවුත් මහා බොධිසත්වයන් වැලඳ ගෙන හඬමින් සතුටුකඳුළෙන් දෙනුවන් පුරා ගත්හ. පිළියක්ඛරජ්ජුරුවෝ ද ප්‍රීතිවෙගයෙන් කුල්මත් වෙමින් දෙහොත් මුදුනේ තබා ගෙන 'ස්වාමීනි, මාගේ සාමකුමාරයෙනි, මම නුඹ වහන්සේගේ සරණ යෙමි. නුඹ වහන්සේ මට නරක මාර්ගය වළක්වා ස්වර්ගමාර්ගයට හරවා පිළිසරණ වී වදල මැනැවැ' යි කියා වැඳ වැතිර ගියාහ. එකල ඒ බුද්ධාංකුරයානෝ 'මහරජානෙනි, ඉදින් තෙපි දෙවිලොවට නුමුළා ව යනු කැමැතියවු නම්:-

'ධම්මං වර මහාරාජ - මාතෘපිකුසු ඛත්තිය,
ඉධ ධම්මං වරික්ඛාන - රාජා සග්ගං ගමිස්සසි.'

යනාදීන් 'මහරජානෙනි, මාතෘපිකාත් කෙරෙහි දෙමවුපිය පොෂක ධර්මයෙහි හැසුරුණ මැනැව. ක්ෂත්‍රියමහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි ධර්මයෙහි හැසිරෙමින්, මහරජානෙනි, නුඹ වහන්සේ ස්වර්ග ලොකයට නුමුළා ව යනසේකැ' යි කියා ගාථාදහසකින් දඟරාජධර්මයෙන් ධර්මදෙශනා කළසේක. එහි පිළියක්ඛරජු ධර්මදෙශනාව ශිරොමස්තකයෙන් පිළිගෙන බරණැසට ගොස් දඟරාජධර්මයෙන් රාජ්‍ය කෙරෙමින් (සිට මරණින් මත්තෙහි) දෙවිලොව උපන්නාහු ය. බෝසතුන් වන්නසේ ධ්‍යාන උපදවා දෙමවුපියන් හා සමග ම බඹලොව උපන්න' යි වදලසේක. "අහෝ! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා ආශ්චර්ය ම ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. අත්‍යර්ථයෙන් ම මෙමුත්‍රි භාවනාතොම සියලු ම පව් වළකන්නේ ය" යි කියා ස්තුති කළහ. මහරජානෙනි, මෙමුත්‍රිභාවනාතොම හිතයන්ට ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් විඥන ප්‍රතිබද්ධ වූ ද, ඒ සියල්ලන්ට ම සියලු කුශලගුණය එළවන්නී ය.¹ මෙමුත්‍රි භාවනාතොම සියල්ලන්ට ම මහානිසංසය විභජනය කරන්නී ය"² යි වදලසේක.

මත්තානිසංසප්‍රශ්නය නිමි.

කුශලාකුශලකාරීවිශේෂ ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කුශලකාරීහුගෙන් අකුශලකාරීහුගෙන් විපාකය සමසම වේ ද? නොහොත් කිසි විශේෂයකුත් ඇද් ද?" යි කියා විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, කුශලයාගේ ද අකුශලයාගේ ද විශේෂයෙක් ඇත. මහරජානෙනි,

¹ එළවන්නේ ය.
² කරන්නේ ය.

කුශලය සැප විපාක ඇත්තේ ය. ස්වර්ග සංවත්තනික වන්නේ ය. අකුශලය දුක්ඛවිපාකය ඇත්තේ ය. නරකයට පමුණුවන්නේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘දෙවදත්තයන් වහන්සේ එකාන්තපාපීසේක. එකාන්තපාපධර්මයෙන් සමන්තාගත වූසේක. බොධිසත්වයන් වහන්සේ එකාන්ත කුශලිසේක. එකාන්ත කුශලධර්මයෙන් සමන්තාගත වූසේකැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. එකාන්ත කුශලධර්මයෙන් සමන්තාගත වූසේකැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. නැවත ද, දෙවදත්තයන් වහන්සේ ජාතිජාතියෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේ හා යශසින් ද, පක්ෂබලයෙන් ද, සම වන්නෝ ය. කිසිකලෙක අධිකතර ද වන්නෝ ය. (234) යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ බරණැස්නුවර බ්‍රහ්මදත්ත රජ්ජරුවන්ගේ පුරොහිතයාගේ පුත්‍ර වූවෝ ද, එකල බොධිසත්වයෝ ජවක නම් වණ්ඩාල වූසේක. අකාල ආමුඵල ගන්වන්නා වූ විද්‍යාධරයෙක් මන්ත්‍රය දූප කොට අකාලයෙහි ආමුඵල උපදවා ලූසේක. මේ අම්බජාතකයෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේ දෙවදත්තයන්ට වඩා ජාතියෙන් හීන වූසේක. යසසින් ද හීන වූසේක. තවත් නැවත ද, යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ මගධරට සර්වකාමසමංගී වූ මහාමහීපතී නම් මගධරජ වූ ද, එකල මහබෝසතානෝ ඒ රජහුගේ පාරිභොගික වූ සර්වලක්ෂණ සම්පන්න වූ ඇලිඇත්රාජන් වූසේක. ඒ හස්තිරාජයාගේ මනොඥ වූ හස්තිගතිවිලාසශ්‍රීය දෑක ඉවසිය නො හැකි වූ රජ්ජරුවන් වධ කොට මරවනු කැමැති ව හස්තියාවාරියාහට ‘ආචාර්යයෙනි, තොපගේ හස්තිරාජයා අශික්ෂිත වූයේ ය’ යි මෙසේ කියා, ‘ඒ හස්තිරාජයාගේ ශික්ෂිතත්වය බලමි’ යි සිතා පිරිවර සහිත වූ වෙපුල්ල නම් පර්වතය මුදුනට නැඟී, ‘ආචාර්යයෙනි, මේ හස්තියාගේ එක් පයක් නගා හිඳින සේ කරව, දෙපයක් නගා හිඳින සේ කරව. තුන් පයක් නගා ගෙන හිඳින සේ කරව, සතරපය ම නගා ආකාශයෙහි ගමනාකාරය කරව’ යි කී කල්හි හස්තියාවාරියාගේ වචනයෙන් සතරපය ම නගා ගෙන පුණ්‍යසාද්ධියෙන් අහසට පැන නැඟී බරණැස් නුවරට ගියේ ය. ඒ දුම්මෙධජාතකයෙහි ද දෙවදත්තයන්ට වඩා බොධිසත්වයන් වහන්සේ ජාතියෙන් හීන වූ සේක. ලාමක වූ සේක තිරශ්චිතගත වූසේක.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ බරණැස් ගොවියෙක් ව ඉපද කෘෂිකාර්මාන්තයෙන් ජීවත් වෙමින් ගොන් සොයා වනයෙහි ඇවිදිමින් මං මුළා ව සද්දවසක් නිරාහාරයෙන් තින්දූක රුකකට නැඟී එල කමින් එයින් සැටරියන් උස නරාවලෙක වැටී ඒ මිනිසුන් නැති මහවනයෙහි නැසීමට පැමිණියෝ ද,¹ එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේ මහාපාටීවිය සේ මහාගුණ ඇති බැවින් ‘මහාපඨවි’ නම් වඳුරෙක් ව වනයෙහි ගොදුරු සොයා ඇවිදින්නේ නරාවල හුන් පුරුෂයා දක කරුණා උපදවා මිනිස් බඳක් ප්‍රමාණ වූ ගලක් බඩ බැඳ ගෙන වළට පැනපියා, කිරුම් බර බලා, වළට පැන, දුකට පත් පුරුෂයා ඔසවා ගෙනවුත් ගොඩට දමා ඉතා වෙහෙස වූ හෙයින් ක්ලාන්ත ව ඔහුගේ කලවයෙහි හිස තබා මඳක් සැතපී ගත්සේක. එකල

¹ පැමිණියේ ය.

අකෘතඥපුරුෂයා වඳුරා මරා මස් කනු කැමැති ව ලඟ තුබූ මහගල්කැටක් ගෙන කණආටයෙහි ගැසූ කල්හි වහා පුබුදු වීම හා සමග ම කම්මුල් මස් උපුටා ගියෙන් වෘක්ෂාග්‍රයට පැන නැඟී, 'අකෘතඥ පුරුෂය, තට මම පරාංමුඛ වීම් නම්, තෝ මේ වනාන්තරයෙහි නස්නේ ය. මා කළ විරසපාරමිතායෙහින් කම් නැත. තෝ මා යන දිග බලා බිමින් එව' යි කියා මිනිස්පරයට ගෙන හැරියේ ය. ඒ මහාකපිජාතකයෙහින් මනුෂ්‍යාත්මයාගේත් තිරශ්චිතාත්මයාගේත් විශේෂය දක්නා ලැබෙයි. එහිත් බොධිසත්වයන් වහන්සේ දෙවදන්තයන්ට වඩා ජාතියෙන් හීන වූ සේක.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ මහත් බල ඇති බලවත්තර වූ ඇත්බල ඇත්තා වූ 'සොණුත්තර' නම් වැද්දෙක් ව මනුෂ්‍ය වූහ. එකල බොධිසත්වයෝ හිමාලයෙහි අටදහසක් පමණ ආකාශවාථී වූ හස්තීන්ට නායක වූ මුඛපාද රත් වූ සර්වාංගය සුදු වූ අසුඅටරියන් උස ඇති එසියවිසිරියන් දිග ඇත්තා වූ රිදීදමක් වැනි පණස්අටරියන් සොඬ ඇත්තා වූ පසළොස්රියන් වට හා තිස් (235) රියන් දිග ඇති දන්ත යුගලින් ඡඩ්වර්ණ වූ රශ්මි විහිදෙන්නා වූ ඡද්දන්ත නම් හස්තිරාජන් ව ඉපද, අටදහසක් හස්තීන් පිරිවරා ගෙන, ඡද්දන්ත නම් විල ක්‍රීඩා කොට, හැසිරෙමින් පසේබුදුන් නිති පුද වාසය කරණසේක් ද,¹ එකල බරණැස් රජ්ජරුවන්ගේ සුහද්ද නම් අග්‍රමහෙසිකාවගේ වචනයෙන් ඒ සොණුත්තර නම් වැදිපුත්‍රතෙම හිමාලයට ගොස් පොළෝ යට වළක් කපා හිඳ, විෂ පෙවූ හියකින් ඒ හස්තිරාජයා විද මරා, දත් කපා ගෙන ආයේ ය. ඒ ඡද්දන්තජාතකයෙහි ද දෙවදන්තයේ ම අධිකතර වූවාහු ය.

“නැවත ද, යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ කලිඟු රට වෙළඳුන්ගේ බඩු ඇද ජීවත් වන්නා වූ තමහට නිල වූ ගෙයක් නැති බැවින් අනිකෙක වාසී වූ 'වනචාරණ' නම් මනුෂ්‍යයෙක් වූවාහු ද, එකල බොධිසත්වයෝ පක්ෂී ව ඉපද වෙදත්‍රය ඉගෙන මන්ත්‍ර හදරන්නා වූ 'තිත්තිර' නම් පණ්ඩිත වූසේක. මුළු මහත් දඹදිව වාසීන්ට වෙදත්‍රය උගන්වමින් වනාන්තර ප්‍රදේශයක වාසය කරණසේක. එකල ඒ වනචාරණ නම් පුරුෂතෙම ජීවත් වන උපායක් සිතා තපස් වෙශයකින් ඒ වනයට පැමිණ ඒ තිත්තිර පණ්ඩිතයන් මරා කෑයේ ය. ඒ තිත්තිරජාතකයෙහි ද, දෙවදන්තයේ ම ජාතියෙන් අධිකතර වූවාහු ය.

“නැවත ද, යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ බරණැස් කලාබු නම් කසී රජ වූ ද, එසමයෙහි බොධිසත්වයෝ අසුකොටියක් ධනය ඇති බ්‍රාහ්මණ කුලයක ඉපිද, සියලු සැපත් හැර සෘෂිප්‍රවුජ්‍යාවෙන් පැවිදි ව වනාන්තරයෙහි වාසය කොට ලුණුඇඹුල් සොයනා පිණිස බරණැස් නුවරට අවුත් සෙනාපතින් උපාසක කොට ගෙන රාජ්‍යද්‍යානයෙහි වාසය කරණ සේක. එකල ඒ කලාබුරජ උද්‍යාන ක්‍රීඩාවට ගොස් බෝසතුන් දැක 'ක්ෂාන්තිවාදීහ' යි අසා කිපී 'ක්ෂාන්තිය බලමි' යි වධකරුවා ගන්වා

¹ සේක.

කටුසැමිටියෙන් තපස්වීන් වහන්සේගේ ශරීරය සතර පැත්තට පාර දෙදහසක් ගස්වාලී ය. එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ඡවි සම් මස් සිඳි ගොස් ලේ වැගිරෙන්නට පටන් ගත. එකල්හි ද ක්ෂාන්තිවාදීසේක් ම ය. නැවතත් අත්දෙක සිඳුවා ලී ය. එවිටත් ක්ෂාන්තිවාදීසේක් ම ය. තවත් පාදෙක සිඳුවා ලී ය. මෙසේ හස්ත පාදයන් උණ ගොබ සෙයින් සිඳුවා ලී ය. එවිටත් ක්ෂාන්තිවාදීසේක් ම ය. කැපු සතරසන්ධියෙන් සටච්ඡදාවලින් වැහෙන සාදිලිංගමිකල්ක සෙයින් ලේ වාහින්නට වන. 'නැවතත් දෙකත් නාසා සිඳුවා ලවමි. කුට්ඨිල තපස්විය, තෝ කුමන වාදී ද?' යි විචාරා 'මහරජානෙනි, මම ක්ෂාන්තිවාදීමි' යි කියා වදළ කල 'කුට්ඨිලය, තාගේ ක්ෂාන්තිය තෝ ම නඟා ගනුව' යි කියා විලිඹිත් බොධිසත්වයන්ගේ ලයට ඇන පලා ගියේ ය. එකල උපස්ථායක වූ සෙනාපතිහු එපවත් අසා වහා දිව අවුත් වැද වැතිර මහාශොකයෙන් පොළෝ පස් කකා පෙරළී හඬමින් 'අනේ ස්වාමීනි, නුඹවහන්සේට වධ කෙළේ රජහු මුත් සෙස්සෝ නො වෙති. රටවාසීන්ට නො කිපෙන්නැ' යි කී කල්හි:-

“යො මෙ හතො ව පාදෙ ව - කණ්ණනාසඤ්ච ඡෙදයි,
විරං ජීවතු සො රාජා - න හි කුජ්ඣන්ති මාදිසා.”

යනාදීන් 'එම්බා සෙනාපතිය, යම් රජෙක් මාගේ හස්තපාදයන් හා කන්තාසා ඡෙදනය කරවාලී ද, ඒ රජතෙම බොහෝ කලක් ජීවත් වේවා. මා වැනි ක්ෂාන්තිමෙත්‍රියෙන් යුක්ත වූ පණ්ඩිතවරු නො කිපෙන්නාහ' යි (236) කියා වදරමින් පිරිනිව්¹ සේක. ඒ ක්ෂාන්තිවාදීජාතකයෙහි ද බොධිසත්වයන්ට වඩා දෙවදත්තයෝ ම ජාතියෙන් හා යසසින් අධිකතර වූවාහු ය.

“නැවත ද, යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ වනයෙහි සතුන් මරා ජීවත් වන වනචාරී මනුෂ්‍යයෙක් වූහ.² එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේ හිමාලයෙහි අසුදහසක් පමණ වඳුරන්ට නායක වූ නන්දිය නම් වානරෙන්ද වූසේක. එතෙක් වඳුරුසෙනාග හැර තමන්ගේ අන්ධ වූ මෑනියන් රක්ෂා පිණිස මහවනින් නික් ම අවුත් තමන්ගේ මලනුවන් හා සමග ප්‍රත්‍යන්ත ගම් අසලෙකහි වූ නුගේක හිඳ අන්ධ වූ මෑනියන් රක්ෂා කරණසේක. එකල්හි ද, ඒ වනචාරී වැදිතෙම දුනු හී ගෙණ වනයෙහි ඇවිද කිසිවක් නො ලැබ සිස් අතින් ගෙට එනුයේ අතර මග මහනුගරුක උඩ බලා අන්ධ වූ වැදිරිය දූක, දුන්න නඟා උර පුරා ඇඳ මාන් බලයි. එපවත් දුටු නන්දිය නම් බෝසතානන් අතුපතරින් පැන එමින් 'මලණ්ඩ, වුල්ලනන්දිය, මම මෑනියන්ට දිවි පුදමි. මා මෑනියන් තෙපි රකුව' යි කියා දිව අවුත් මෑනියන් පසු කොට ලා හිඳ 'පින්වත් වූ මාගේ

¹ 'පිරිනිවි' යන්න මෙහි යෙදීම වැරදි ය පිරිනිවෙන්නේ ක්ෂීණාශ්‍රවයෙකි. බොධිසත්වසම්බන්ධ වූ මේ තාපසයන් වහන්සේ එසේ නුවූහ.

² වී ය.

වැද්දෙනුවෙනි. අන්ධ වූ ජරා දුර්වල වූ මාගේ මැනියන් නො විඳුව. මැනියන් නියාවට මා දිවි පුදුමි' යි කියකියා සිටි ඒ වානරෙන්දුයන් හා එසේ ම කියා සිටි බාලමලනුවන් හා මහලු මැනියන් විද මරා ගෙන ගියේ ය. ඒ චුල්ලනන්දිය ජාතකයෙහි ද බොධිසත්වයන්ට වඩා දෙවදත්තයෝ ම ජාතියෙන් අධිකතර වූවාහු ය.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ කාරම්භිය නම් අවෙලක වෙශධාරී වූ මනුෂ්‍යයෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ පණ්ඩරක නම් නාගරාජ වූසේක. ඒ පණ්ඩරජාතකයෙහිත් දෙවදත්තයෝ ජාතියෙන් අධිකතර වූවාහු ය.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ වනයෙහි වසන කුටජටිල තපස්වී වූ මනුෂ්‍යයෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ තච්ඡක නම් මහනුරෙක් වූසේක. එහිත් දෙවදත්තයෝ ම ජාතියෙන් අධිකතර වූවාහු ය.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ ප්‍රථමකල්පික මහා බ්‍රහ්මයන්ගේ සම්මතයෙන් සම්මත වූ මහාසම්මත රජහු පටන් පැවත ආ වර නම් අසංඛ්‍යායු රජහට පුත්‍ර ව උපවර නම් වූ ද, ඒ තෙම ක්‍රමයෙන් වැඩි වෙතිය රට සුරපරිවර නම් වෙතිය රජ විය. ඕහට දෙවතාවෝ සතර දෙනෙක් ඛඩිග ධරා සතරදිග මුර කෙරෙති. ඔහුගේ ශරීරයෙන් සඳුන් සුවද පැතිරෙයි. මුඛයෙන් දිවමහනෙල් මල්සුවද නික්මෙයි. පුරුෂ ප්‍රමාණ අහස්තලය මත්තෙහි යන අහස් ගමන් ඇත්තේ ය. මේ චතුර්විධ සෘද්ධියෙන් හා අනන්තචේච්චරයෙන් යුක්ත ව රජ කෙරෙයි. එසමයෙහි මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ කපිල නම් පුරොහිත බ්‍රාහ්මණ වූයේ රජහුගේ අවිශ්වාසය දැක මහණ වනු කැමැති ව තමාගේ පුත්‍රයාහට පුරොහිත තනතුර දෙන සේ නිල කොට වෙතියරජහට අනුදන්වා සමුගෙන සෘෂිප්‍රච්ඡායාවෙන් පැවිදි ව ධ්‍යානසමාපත්ති උපදවා ගෙන තමාගේ පුත්‍රයාගේ ආරාධනාවෙන් එම නුවර රාජ්‍යාද්‍යානයෙහි වසනසේක. එකල වෙතියරජ තමා හා සමග එක තීර්ථායතනයෙහි ශාස්ත්‍ර උග්ත කොරකළම්බක නම් බ්‍රාහ්මණයා කැඳවා ‘කොරකළම්බකයෙනි, තාගේ ප්‍රාතෘහු පැවිදි වූයෙන් තෙපි පුරොහිතතනතුර කරව’ යි කීහ. ‘ස්වාමීනි, අපගේ පරම්පරාවෙන් පැවැත ආ ධානාන්තරය මාගේ භාතෘන් වහන්සේ විසින් පුත්‍රයාට දෙන ලද්දේ ය’ යි කීහ. ‘එසේ වී නම්, මම තොප වැඩිමහලු කොට කපිලයන් (237) බාල කෙරෙමි’ යි කීහ. ‘ස්වාමීනි, ඒ කෙසේ ද?’ වී විචාලේ ය. ‘සද්දවසක් මුළුල්ලෙහි මහපිරිස් රැස් කරවා ඒ පිරිස් මධ්‍යයෙහි අහස හිඳ ‘කපිලයෝ බාලයහ. කොරකළම්බකයෝ වැඩිමහල්ලහ’ යි බොරුවක් කොට තොපට තනතුරු දෙමි’ යි කීහ. එපවත් මුළු නුවර ඇළලී ගොස් ‘කොල, රජ්ජුරුවන් වහන්සේ මුසාවාදයක් කොට වැඩිමහල්ලහු බාල කෙරෙමින් බාලහු වැඩිමහලු කොට පුරොහිතතනතුර දෙනසේක් ලු. ‘මුසාවාදය’ නම් කෙබඳු දෙයක් දෝ? නීලවර්ණයෙක් දෝ හෝ? නොහොත් ශ්වෙතවර්ණ පීතවර්ණාදියක් දෝ හෝ’ යි කියා විතර්ක උපදවා මුසාවාදයක් එකල ලොකයෙහි නැති බැවින් බලනු

පිණිස සද්දවසක් මුළුලෙහි රැස් වෙමින් රාජාංගණයෙහි මැසි පිට මැසි බැඳ ගෙන සිට ගත්හ.

“එකල වෙනියරජ වක්‍රවර්තිවිලාසයෙන් සැරසී මුසාවාදය පහළ කිරීමට ආකාශයෙහි දිව්‍යරාජයකු සේ පලක් බැඳ සිට ගත්තේ ය. එකල පුරෝහිතපුත්‍රයාගේ වචනයෙන් කපිලතපස්වීන් වහන්සේත් අහසින් අවුත් රජහුගේ අභිමුඛයෙහි අහස පලක් බැඳ වැඩ හිඳ, ‘මහරජ, මුසාවාදය නම් සියලු ම ගුණ නසන්නා වූ සතර අපායෙහි උපවන්නා වූ බලවත් වූ පාපයෙක. මුසාවාදය පහළ කොට බොරු කියා ජෙට්ඨාපචායනධර්මය නසා තෙමේත් නැසෙන්නේ ය. දෙවතාවෝ කඩු දමා පලා යෙති, ශරීරය හා මුඛ කුණුගඳ වැහෙයි. අහස නො ඉඳ බිම වැටෙයි. එයින් දූන දූන මුසාවාදය නො කියව’ යි යනාදීන් අවවාද කරණ කල්හි කොරකළම්බකයා මුහුණ බලා ඡන්දගතියට ගොස් අභිප්‍රාය ම සාධන පිණිස ‘ත්වමසී හන්තෙ ජෙට්ඨො කොරකළම්බකො’ යි කියා බොරු කියේ ය. ඒ ක්ෂණයෙහි ම දෙවතාවෝ කඩු පාමුල දමා අන්තර්ධාන වූහ, කුණු වූ කුක්කුටබීජයක් මෙන් මුඛය කුණුගඳ විය. විවෘත කළ නානගෙයක් මෙන් ශරීරය දුර්ගන්ධ වැහින. ආකාසයෙන් ඉපිළ බිම වැටුනේ ය. එවිට කපිලතපස්වීන් වහන්සේ ‘මහරජ, දැන් මේ දූන දූන මුසාවාදය හැර සත්‍යයෙහි පිහිටියේ නම් නටුවා වූ සාද්ධියත් ප්‍රකෘති කෙරෙමි. විචාරණ ලද අර්ථය යම් රජෙක් නො කියා දූන දූන මුසාවාද කොට කියේ වී නම්, රජහුගේ විජිතයෙහි කලට වැසී නො වස්නේ ය. අකාලයෙහි වර්ෂා කරන්නේ ය. ජාතිජාතියෙහිත් ඔහුගේ දිව නාගයාගේ මෙන් ද්විවිධ වන්නේ ය. උපනුපත් තැන මත්ස්‍යයාගේ මෙන් දිව ලුහුඬු ව ගොලු වන්නේ ය. ඡන්මඡන්මයෙහි ඕහට දුන් මුත් පුත්තු නො ලැබෙති.¹ පුත්‍රයන් ලද හොත් අනුපකාරී ව නො කීකරු ව පලායෙති’ යනාදීන් ධර්ම දෙශනා කරණ කල්හි එපවත් නො ගෙන ‘වහන්ස, නුඹ වහන්සේ බාල වූසේක. කොරකළම්බකයෝ වැඩිසිටියහ’ යි මුසාවාද කියත් ම ගොප්මස දක්වා පොළෝ ගිලින, දෙදණ දක්වා ගිලින, කටිය දක්වා ගිලින, නාහිය දක්වා ගිලින, තන මත්ත දක්වා ගිලින. එකල පෘථිවිය විවර ව අවිචියෙන් ගිලි දූලෙක් අවුත් වෙළා අවිචියට ගෙන ගියේ ය. ඒ වෙනියජාතකයෙහි ද දෙවිදත් ජාතියෙන් හා යසසින් අධිකතර වූයේ ය.

“තවද, නැවැත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ ‘සාම’ නම් මනුෂ්‍යයෙක් වූ ද, එකල මහබෝසතානෝ ‘රූරු’ නම් මාගරජායෙක් වූහ. එහි ද දෙවදත්තයෝ ජාතියෙන් අධිකතර වූහ. නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ වනයෙහි හැසිරෙන්නා වූ වැද්දෙක් වූ ද, එකල මහබෝසතානෝ (238) හිමාලයෙහි හස්තියොනියෙක ඉපිද රිදීපර්වතයක් වැනි ශරීරයක් ඇත්තා වූ රක්තකම්බිලියක් හා සාදාශ්‍රය වූ මුහුණක් ඇත්තා වූ ඉන්ද්‍රනීලමාණිකාය රත්නගුල ප්‍රතිභාග වූ නෙත්‍රද්වයක් ඇත්තා වූ ස්වර්ණ බුබුල් එබූ රජතද්‍රමයක් හා සාදාශ්‍රය වූ සොඬක් ඇත්තා වූ ලාක්ෂාරසවර්ණ නඬ පංක්තියක්

¹ පුතුන් නො ලැබෙයි.

ඇත්තා වූ සමක්‍රීයත්වයට නමැති වික්‍රමයන් විසින් නිර්මිත කරණ ලද්ද වූ ගුණශීලමහිමයෙන් ශීලව නම් හස්තිරාජ ව අසුදහසක් හස්තීන් පිරිවරා වාසය කෙරෙමින් ගණ 'සංගණිකා දෙපයෙන් දුරු ව එකවාරී ව වාසය කරණසේක. එකල ඒ වැදිපුත්‍රයා තමා ජීවත් වන දෙයක් සොයා වනයෙහි ඇවිද මංමුළා වෙමින් මහහඬින් හඬා ඇවිදුන් ඒ හස්තිරාජයාගේ සහායත්වයෙන් මිනිස්පටයට පැමිණ හස්තිදත්ත විකුණන්නවුන් දැක 'ජීවදත්ත ගෙනෙමි' යි කියා මාර්ගොපකරණ හා වෑ කියත් ගෙන පෙර පුරුදු මාර්ගයෙන් හිමාලයට ගොස් 'ස්වාමීනි, මම ජීවත්විය නො හැකි දුගී දුප්පත් හෙයින් නුඹ වහන්සේගෙන් දත්ත කඩක් ලබා ගෙන ගොස් විකුට කාපියන්ට ආම්' යි කියා හස්තිරාජයාහට දන්න කල්හි 'අහෝ! මේ නියා මහවනයෙහි මා සොයා මාගේ දනපාරමිතාව පුරණය කරවාලීමට ආවා වූ කලාණ මිත්‍රයෙකු' යි සිතා 'දරුව, මෙයින් දළකඩක් කියතකින් කපා ගනුව' යි කියා පෘථිවියෙහි ගවසෙයායාවෙන් වැද හොත්සේක.

"එකල වැද්දනුවෝ තමහට ගෙන යන බරට කියතින් දෙදත්තයන් අගින් සිඳ හෙළි ය. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ දත්තකඩයන් සොයින් ගෙන බලා, 'මාගේ දිවි රකින්නා වූ මේ දත්ත යුගල මට ප්‍රිය නැත්තෙන් අනුන්ගේ දිවි රක්නට දෙන්නේ නො වෙමි. මීට වඩා මට ශතසහස්‍රගුණයෙන් සර්වඥතාඥනය ප්‍රිය වන්නේ ය. මේ දත්තදනපාරමිතාවෙන් මට මතු ලොවුතුරා සර්වඥතාඥනය මස්තකප්‍රාප්ත වේව' යි කියා බුදුබව පතා දත්යුවල වැද්දහු අත තැබුසේක. ඔහුත් දත් ගෙන ගොස් විකුට කා මේ නියායෙන් සවරක් ගෙන ගොස් සත්වැනි වර මහපෘථිවියෙහි වැද හොත්තා වූ මහාබොධිසත්වයන්ගේ රජතදමයක් හා සදාශ වූ සොඬ පයින් මැඩගෙන කෙලාසකුටපර්වතය වැනි කුම්භස්ඵලයට නැගී නිෂ්කාරුනික යමයෙකුසේ විලිඹිත් දත්මුල් පැහැර මස් නෙරවා හැර සිනිඳු මොළොක් වූ කුඹය පිට හිඳ, කුරුනර රළු කියතින් ලේ හා මස් කලවිටු කෙරෙමින් දත් මුල් කපා ගෙන ගියේ ය. ඒ තාක් මරණාසන්න වූ බලවත් වෙදනායෙහි මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ 'මාගේ දන පාරමිතාවෙන් ලොවුතුරා බුදු ව අනවරාග්‍රසංසාරය ලුහුඬු කොට තුන්ලෝවාසින් අමාමහනිවන් දක්වමි' යි කියා බුදු බව පැතුසේක. ඒ සීලවනාගරාජජාතකයෙහි ද දෙවදත්තයෝ ම මනුෂ්‍යයෝනි වසයෙන් අධිකතර වූවාහු ය.

"තව ද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ 'ක්ෂත්‍රියධර්මය' යි කියන ලද රජ වන්නා වූ මන්ත්‍රයක් උගත්තා වූ ගෘහාලයෙක් වූ ද, ඒ ගෘහාලතෙම යම් තාක් සියලු ජම්බුද්වීපයෙහි ප්‍රදේශරජ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියලු ම රජදරුවන් තමහට යටත් ව පවත්නා සේ අනුයුත්තක කෙළේ ය. එසේ කොට "පෘථිවිච්ඡය" මන්ත්‍රය මතුට අනෙක ශාගාල හස්තාශ්ව සිංහ ව්‍යාසු දිවි වලස් හුරු මාගාදීන් පිරිවරා හස්තීන් දෙදෙනෙකුත් පිට සිංහයෙක් නගා ඒ සිංහයා පිට "සබ්බද්ධී" නම් ශාගාල රජතෙමේ නැගී මහත් වූ

¹ ජන

ඓතිහාසිකව (239) මත් ව, බරණැස්තුවර රාජ්‍යය ගන්නා පිණිස ගොස් දෙළොස්යොදුනක් තන්හි හාත්පසින් නුවර වටා සිට, 'රාජ්‍යය හෝ දෙව. යුද්ධ හෝ කරව' යි කියා බරණැස්තුවර වාසීන් භ්‍රාන්ත කොට සිට ගත්තේ ය. එකල අපමනාබෝධසත්වයන් වහන්සේ බරණැස්තුවරට පුරොහිත වූ විධුර නම් බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිත ව සර්වශාස්ත්‍රයෙහි පරතෙරට පැමිණ ඒ පටච්චිජය මන්ත්‍රය රහස් තැනෙක හිඳ පාඩම් කියන ශබ්දය අසා ඒ ශාගාලයා උගත්බව දන්නාසේක් 'මහරජානෙනි, මම තෙල සබ්බද්ධී නම් ශාගාලරජ හා සමග යුද්ධ කෙරෙමි' යි කියා බරණැස්තුවර අස්වසා බලලුන් පටන් මිනිසුන් දක්වා සියල්ලවුන්ගේ උභයකර්ණවිජ්ජයෙහි උදුපිටි ගන්වා නුවර ඇතුළු මහඅටල්ලක නැගී සිට 'එම්බල, සබ්බද්ධීය, තෝ කුමක් කොට යුද්ධ කෙරේ ද?' යි විචාලසේක. 'බ්‍රාහ්මණය, මම සිංහනාදය කරවා මනුෂ්‍යයන් ජීවිතක්ෂය කරවා රාජ්‍යය ගණිමි' යි කීහ. 'අහෝ ජරශාගාලය, තෝත් කෙසරසිංහරාජයන් ලවා සිංහනාද කරවා පියන්ට සමර්ථයෙහි ද?' යි කීසේක. එකල සබ්බද්ධීයා මහත් වූ මානසෙන් කිපී සිංහනාදය කරණ සේ තමා යට හුන් සිංහරාජයා හට සංඥ කෙලේ ය. එකල ඒ කෙසරසිංහරාජතෙම හස්තිකුම්භස්ථලය මිරිකා පාත් කොට වැර දී තුන් වරක් අභිතකෙසරසිංහනාදය කෙලේ ය එකල සිවල්රජ බිම වැටී අත්පයින් සුණු විසුණු විය. දෙළොස්යොදුන් තන්හි තැර දී සිටි වතුෂ්පදිකමහසෙනග සෙණහඬි දහස්වරින් වර කම්මුල් පැහැර ගිය කලක් මෙන් උඩ බිම නො දැන හයින් තැති ගෙණ ඇද පෙරළෙමින් හිසින් හිස, දතින් ඇඟ පයින් වෙර, ඔවුනොවුන් පැහැර ගෙණ එතැන්හි ම මළෝ ය. ලක්ෂගණන් සිංහරාජයෝ මහවනයට පලාගියාහ. නුවර වටා දෙළොස්යොදුනක් තන්හි එක ම මස්ගොඩක් වී ය. ඒ සබ්බද්ධීජාතකයෙහි ද දෙවදන්තයෝ ම බොධිසත්වයන්ට වඩා ඓතිහාසික යස පිරිවරින් අධිකතර වූවාහු ය.

"තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ හස්තිරාජ ව ඉපිද, කැටකිරිල්ලී නම් පක්ෂිධෙනුවගේ දරුවන් මැරුවාහු ද, එසමයෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේ අසුදහසක් හස්තීන්ට ප්‍රධාන වූ හස්තිරාජ වූසේක. ඒ ලුටකකීකජාතකයෙහි ඒ දෙදෙන ම සම සම වූහ. තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ කාමාවචරදිව්‍යාලොකයෙහි අධර්ම නම් දෙවතාවෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේත් ධර්ම නම් දිව්‍යරාජ වූසේක. ඒ ධර්මජාතකයෙහි ද දෙදෙන ම සම සම වූහ තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්ත පන්සියයක් කුලයට අධිපති වූ නාවික වූ ද, එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේ පන්සියයක් කුලයට අධිපති ව නැවිකාර වූසේක. එහිත් දෙදෙන ම සම සම වූහ. තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්ත පන්සියයක් ගැල්වලට ප්‍රධාන වූ සාර්ථවාහකයෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝත් පන්සියයක් ගැල්වලට ප්‍රධාන ව සාර්ථවාහක වූසේක. අපණ්ණජාතකයෙහිත් දෙදෙන ම සම සම වූහ. තවද, යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ සාධ නම් මාගරාජ වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝත් නිග්‍රොධ නම් මාගරාජ වූහ. ඒ නිග්‍රොධමාගරාජජාතකයෙහි ද දෙදෙන ම සම සම වූහ. තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදන්තයෝ සාධ සෙනාධිපතියෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ නිග්‍රොධ නම් රජ

වූසේක. ඒ නිග්‍රොධ (240) ජාතකයෙහි ද දෙදෙන ම සම සම වූහ. තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ එකරාජ නම් බරණැස් රජහට අර්ථ ධර්ම අනුශාසක වූ බණ්ඩහාල නම් පුරොහිතබ්‍රාහ්මණයෙක් වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ ඒ රජහට පුත්‍ර වූ වන්ද නම් කුමාර වූහ. එසමයෙහි බණ්ඩහාලයා ම අධිකතර විය.

“තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ බරණැස බ්‍රහ්මදත්ත නම් රජ වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ ඒ රජහට පුත්‍ර වූ විකසිතපද්මාකාර සශ්‍රීක වූ මුහුණක් ඇති බැවින් මහාපදුම නම් කුමාර ව ඵෙශ්වර්යයශශ්ශ්‍රීන් වැඩී යුවරාජ්‍යය කරණසේක. එකල බොධිසත්වයන්ගේ මාතෘදෙවීන් කාලක්‍රියා කළ හෙයින් අන්‍ය තරුණබිසවක් අග්‍රමෙහෙසිකා කොට වාසය කෙරෙමින් රජ්ජුරුවන් ප්‍රත්‍යන්තයුද්ධ මඵනයකට ගිය කල්හි ඒ බිසව මහාබොධිසත්වයන්ගේ ඵෙශ්වර්යවත් වූ රූපශොභාවෙහි බැඳී කර්තව්‍ය සෙවනයට අනෙකාකාරයෙන් උත්සාහ කෙරෙමින් මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේගේ හස්තග්‍රහණය කොට ආකඨ්ඵනය කළ කලැ, නැමී දැන් නඟා වැඳ ගෙණ, ‘මා මෑණියෙනි, මේ ජාතියෙහි මාගේ ඉඳුරන් බිඳ සස්වාමිකස්ත්‍රීරූපයක් නො බැලූ විරිමි. මෙබන්දක් මා කණ නො හෙළන්න’ යි කීසේක. ‘එසේ වී න්ම රජ්ජුරුවන් වහන්සේ ආ විට තා හිස සිඳුවා ලමි’ යි කියා මහාක්‍රොධයෙන් නො කා නො බී සිට, ශක්‍රාමඵනය කොට රජ්ජුරුවන් නුවරට අවුත් බිසව අතින් සැප දුක් විවාළ කල, පදුම කුමාරයන් දුන් පහරින් වෙහෙස ව ගිලන් වූ බවක් මෙන් අඟවා ‘ස්වාමිනි, පදුමකුමාරයෝ මා හා සමග අකර්තව්‍යසෙවනයට අවුත් පැමිණි කල ‘පුතණ්ඩ, පදුමකුමාරයෙනි, මම තොපගේ මෑනියෙමි. තොපගේ පිය රජ්ජුරුව සිහි කරව’ යි කීමි. එවිට ‘තෝ මාගේ කුමන මෑනිකෙනෙක් ද?’ යි කියා, මාගේ හිසකේවරල ගෙණ ඔබිනොබ ඇද කඩා මට නො කී නො කළ වධයෙක් නම් නැතැ’ යි කියා රජ්ජුරුවන් බිඳුවාලුව. එකල අපරීක්ෂාකාරී වූ ඒ රජ්ජුරුවන් ආශිවිෂයකු සේ කිපී වහා පදුමකුමාරයන් අල්වා නොයෙක් වධ කරවා දැඩි කොට බැඳ, රත්මල් කර එල්වා, සතර විදියෙහි වදබෙර ගස්වන කල්හි ‘රජ්ජුරුවන්ගේ පාපී වූ බිසවගේ වචනයෙන් නිරපරාධ වූ මහාපදුමකුමාරයන් අල්වා බැඳ වධ බෙර ගස්වන සේකැ’ යි කියා ඒ සියලු නුවර ඇලළී ගොස් මහසෙනග දිව අවුත් ඇඟින් වැටෙන ලේ බලා දැසින් වැහෙන! කඳුළු බලා ‘අහෝ! මේ නියා වධයක් ගුණශීලමහිමයෙන් නිර්මිත වූ නුඹ වහන්සේටත් පැමිණියේ ද?’ යි කියකියා දෙපතුල් මුල හඩා වැටෙමින් මහත් කොලාහල කෙළේ ය. ඒ ශබ්දය අසා රජ්ජුරුවෝ මහාපදුමකුමාරයන් ගෙන්වා මුහුණ දකුත් ම මහාක්‍රොධයෙන් කිපී, ‘මොහු මාගේ අන්තඃපුරයට ගොස් බිසවුන් හා සමග වරද කෙළේ ය. මොහු ගෙණ ගොස් සොරුන් දමන මහාපර්වතයෙන් දමව’ යි නියොග කළේ ය. එකල මහබෝසතානෝ ‘පියානන් වහන්ස, මා අන්තඃපුරයෙහි කළ වරදෙක් නැත. මහා මායාකාරී වූ ස්ත්‍රීන්ගේ වචනයෙන් නිරපරාධ වූ මාගේ දිවි නො නසන්නැ’

¹ වහින

යි කියාත් දෙනුවත් තෙමා කඳුළු වස්වනට වන්න.¹ ඒ දැක සොළොස්දහසක් අන්තඃපුර බිසෝවරු ද ලය උණු ව ගෙන 'පුතණ්ඩ, මහාපදුම කුමාරයෙනි, නුඹගේ වරදක් මෙතෙක් කල් අපි නුදුටු විරුමිභ' යි (241) කියමින් රජගෙය මිනී මළ තැනක් සෙයින් (කරමින්) මහත් කොට හැඳුන. එකල ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ ගෘහපති මහාසාරාදීමහාජනසමූහයෝ ද රජහු වටා හඬහඬා සිට 'අනෝ! ස්වාමීනි, ශීලාවාරසම්පන්න වූ මහාපදුමකුමාරයෝ රාජවංශානුරක්ෂණයෙහි නියුක්ත වූසේක. මෙබඳු වූ ගුණනුවණින් රුසිරින්යුක්ත වූ කුමාර කෙනකුත් පසු ව නො ලැබිය හැක්කේ ය. අපරීක්ෂාකාරී ව ස්ත්‍රීන්ගේ වචනයෙන් ජීවිතය නො නැසුව මැනැව. රජදරුවෝ නම් පරීක්ෂාකාරී විය යුත්තාහු ය' යි කියන්නාහු:-

'නාදිට්ඨා පරතො දෙසං - අණුං පුලානි සබ්බසො,
 ඉස්සරො පනයෙ දණ්ඩං - සාමං අප්පට්චෙක්ඛිය.
 යො ච අප්පට්චෙක්ඛියා - දණ්ඩං කුබ්බති බත්තියො,
 සකණ්ටකං සො ගීලති - ජච්චජෙධා'ව සමක්ඛිකං.'

යනාදීන් 'පින්වත් වූ දෙව ස්වාමීනි, යම් පෘථිවිත්වර රජකෙනෙක් අනුන්ගේ කුඩා මහත් වූ සියලු වරද තමාගේ ඇසින් නො දැක දබින් නො අසා අන්‍යාසාක්ෂීන්ගේ වචනයත් පරීක්ෂා කොට නො බලා තෙමේ ම ප්‍රත්‍යක්ෂ නො කොට ගෙන අනුන්ට වධ දඬුවම් නො පණවන්නේ ය. මුළු පොළොවට රජ වූ මහාසම්මතරාජවංශයෙහි භය ගැන්වීමට වඩා අධික වූ දඬුවමක් නැත්තේ ය. තැළීම් ගර්භා කිරීම් රටින් හැරීමට වඩා හස්තපාවිච්ඡේදන ඝාතන නම් වධයෙක් නැත්තේ ය. පසු පසු ව පැමිණි ලෙහි ගුණ නැති කර්කශ රජුන්ගේ කාලයෙහි සීසඤ්ඤේදනාදී² අනෙකවධ උපන්නේ ය. එබැවින් අනුන්ගේ වරද ඇසින් නො දැක දඬුවම් නො ම කළ යුතු ය. යම් පෘථිවිත්වර මහරජාන කෙනෙක් අගතියට ගොස් දෙෂ පරීක්ෂා නො කොට හස්තපාවිච්ඡේදී දඬුවම් කෙරේ ද, ඒ රජතෙම තමහට බොහෝ දුක් විදීමට කාරණය කරණ හෙයින් දිවි නැසීමට කාරණා වූ කටු සහිත වූ භොජනයෙක් ගිලින්නේ වෙයි. මැස්සන් සහිත මධුපටලයක් අනුභව කරන්නා වූ ජාත්‍යන්ධයකු වැන්නේ ය. යම් පෘථිවිත්වරයෙක් තෙම දණ්ඩනයට නො නිසි වූ නිරපරාධයන්හට දණ්ඩනය කෙරේ ද, දණ්ඩනයට නිසි වූ සාපරාධයෙකුහට තර්ජන පබ්බාජනාදී³ දණ්ඩනයක් නො කොට තමාගේ අභිප්‍රායක් ම කෙරේ ද, ඒ රජතෙම විෂම වූ මාර්ගයට පැමිණ බාණුකණ්ටකශීලාදියෙහි පැකිල වැටෙන අන්ධයකු මෙන් ධර්මය නො දැන සතරඅපායෙහි වැටී මහත් දුක් විදින්නේ ය' යි යනාදීන් අනුසාසනා කොට සිටි කල්හි එපවත් නො ගෙන 'මොහු ගෙන ගොස් සොරුන් දමන මහගලින් හෙළව' යි කියා චොරප්‍රපාත නම් පර්වතයෙන් අධෛර්‍ය

¹ වස්නට වන
² සීසඝාතනාදී
³ පබ්බාජනාදී

කොට හෙළවා ලූයේ ය. එකල බොධිසත්වයන්ගේ මෙහි ආනුභාවයෙන් ඒ පර්වතයෙහි අධිගෘහිත වූ දිව්‍යපුත්‍රතෙම 'මාගේ මහාපදුම කුමාරයෙනි, නුඹ වහන්සේ හය නො වන්නැ' යි කියා දෙ අත දිගු කොට වඩා ගෙන දිවපහස් ගත්වා වෙහෙස දුරුකොට දිව්‍යමයවස්ත්‍රාභරණයෙන් සරහා දිවබොජුන් මේ නිමවා ඒ පර්වතපාර්ශ්වයෙහි නාගභවනයට ගෙන ගොස් නාරජහුගේ පෙණගර්භයෙහි හිඳවා ලූයේ ය. නාරජතෙම සතුටු ව ඔහුගේ නාගභවනය දෙකට බෙදා අර්ධරාජ්‍යය දුන්නේ ය. මහා බොධිසත්වයෝ කලක් එහි වැස නාරජහට (242) කියා ඔහුගේ සහායත්වයෙන් හිමාලයට ගොස් පැවිදි ව ධ්‍යාන උපදවා වාසය කළසේක. ඒ බව දක්වා වදරණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

'විඤ්චාමාණවිකා මාතා - දෙවදත්තො ව මෙ පිතා,
 ආනඤ්ඤ පණ්ඩිතො නාගො - සාරිපුත්තො ව දෙවතා,
 අභං තද රාජපුත්තො - එවං ධාරොථ ජාතකං' යි.

(වදරණ ලදී).

මේ නියායෙන් ම යම් කිසි තැනෙකහි පියතෙම පුත්‍රයන්ට වඩා අධිකතර වන්නේ ය. විශේෂතර වන්නේ ය. එහි දෙවදත්තයෝ ම අධිකතර වූ ය.

"තවද, නැවතත් යම් කලෙක දෙවදත්තයෝ මහාප්‍රතාප, නම් රජ වූ ද, එකල බොධිසත්වයෝ ඒ රජහට පුත්‍ර වූ ධර්මපාල නම් කුමාර වූසේක. එකල ඒ රජතෙම තමාගේ පුත්‍ර වූ ධර්මපාලකුමාරයාගේ හස්තපාදයන් හා හිස සිඳුවා ලී ය. ඒ ධර්මපාලජාතකයෙහි ද දෙවදත්තයෝ ම වැඩි වූ ය. අධිකතර වූ ය. දැන් මෙසමයෙහිත් දෙදෙන ම ශාක්‍යවංශයෙහි ම උපන්නාහු ය. එයින් බොධිසත්වයන් වහන්සේ සකලලොකනායක වූ සියල්ල දන්නා වූ ලොවුතුරා බුදු වූසේක. දෙවදත්තයන් වහන්සේ ඒ දෙව්‍යාතිදෙව වූ සර්වඥයන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි මහණ ව අහසින් යන සෘද්ධි උපදවා බුද්ධිලීලා කළසේක. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මා විසින් යමක් කියන ලද්දේ ද, ඒ සියලු ම ජාතක ඇත්තෙක් ද? නොහොත් නැත්තෙක් ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, තෙපි බොහෝ යම් කාරණයන් කීවාහු ද? ඒ සියල්ල ම එසේ ම ය. අන්‍යථාවෙක් නැතැ" යි කීසේක.

"ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අකුශලකාරිපුරුෂතෙමේත් කුශලකාරිපුරුෂතෙමේත් දෙදෙන ම සමගතික වන්නාහු ය. එසේ හෙයින් කුශලධර්මයන් අකුශලධර්මයන් දෙක ම සම සම විපාක වේද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, කුශලධර්මයන් අකුශලධර්මයන් දෙක සම සම විපාක නො වන්නේ ය.

මහරජානෙනි, දෙවදන්තයෝ සියලු ම ජනයන් කෙරෙහි විරුද්ධත්ව¹ ඇත්තෝ² නො වෙති. බොධිසත්වයන් කෙරෙහි ම විරුද්ධත්ව ඇත්තෝ ය. ඒ දෙවදන්තයාගේ බොධිසත්වයන් වහන්සේ කෙරෙහි යම් විරෝධයක් ඇද් ද? ඒ ක්‍රොධය තෙම ඒ ඒ භවයෙහි පැමිණෙන්නේ ය. එල දෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, රාජචේට්ඨර්සයෙහි සිටියා වූ දෙවදන්තයෝ ජනපදයෙහි ආරක්ෂා පිහිටුවන්නෝ ය. හේදඬු ලවන්නෝ ය, සභා කරවන්නෝ ය, පුණ්‍යශාලා කරවන්නෝ ය, ශ්‍රමණයන්ට හා දුගී මගී වනිබ්බකයන්ට ද නාමානාමයන්ට ද නිති පිහිටුවා දන් දෙන්නෝ ය. ඒ දනයාගේ විපාකයෙන් ඒ දෙවදන්තතෙම ජාතිජාතියෙහි චේට්ඨර්සසම්පත් ලබන්නේ ය. මහරජානෙනි, 'යමෙක් දනය ශීලය කායවාචාසංයමය උපොසථකර්මය හැර සම්පත්තියක් අනුභව කරන්නේ ය' යි කියා මේ කාරණය කියන්ට කවරෙක්³ නම් හැකි වේ ද? නො හැක්කේ ම ය. මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි 'දෙවදන්තයෝත් බොධිසත්වයන් වහන්සේත් දෙදෙන ම එකට සසර හැසුරුණාහ' යි කියා මෙසේ යම් කාරණයක් කීවාහු ද, ඒ සමාගමය තෙම ජාතිසයයක්හුගේ ඇවෑමෙනුත් නුවුයේ ය. ජාතිසහසුයක්හුගේ ඇවෑමෙනුත් නො වූයේ ය. ශතසහසුයක් ජාතීන්ගේ ඇවෑමෙනුත් (243) නො වූයේ ය. බොහෝ අනන්තදිනරාත්‍රීන්ගේ ඇවෑමෙන් කිසි කලෙකහි ඒ දෙදෙනාගේ ඒ සමාගමය වූයේ ය.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මනුෂ්‍යාත්මභාව ප්‍රතිලාභය පිණිස යම් මේ කාණකච්ඡපොපමාවක් වදරණ ලද ද, මහරජානෙනි, මේ දෙවදන්ත-බොධිසත්ව දෙදෙනාගේ එකතු වන සමාගමය එබඳු වූ උපමා වන්නේ ය. මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ දෙවදන්තයන් හා සමග ජාති පිළිවෙළින් සමාගමයක් නො වූයේ ය. ඒ බව සිත්හි මනා කොට ධරාගණුව” යි වදළුසේක. “තවද, මහරජානෙනි, සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේ ද, අනෙකජාතිශතසහසුයෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේට පීතෘ වූසේක. මහාපීතෘ වූසේක. චුල්ලපීතෘ වූසේක. භාතෘ වූසේක. භාගිනෙය්‍ය වූසේක. මිත්‍ර වූසේක.

“මහරජානෙනි, මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ද අනෙකජාති ශතසහසුයෙහි සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට පිය වූසේක. මහපිය වූසේක, සුඵපිය වූසේක, මල්බෑ වූසේක, පුත්‍ර වූසේක, බෑන වූසේක, මිත්‍ර වූසේක. මහරජානෙනි, සත්වකායපරියාපන්න වූ සංසාරමහාශ්‍රෝතයට පැමිණියා වූ සංසාරමහාශ්‍රෝතයෙන් ගණ යනු ලබන්නා වූ සියලු සත්වයෝ ම තමන්හට ප්‍රිය වූවන් හා ද, අප්‍රිය වූවන් හා ද එකතු වෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ ශ්‍රෝතයෙන් ගණ යන්නා වූ ජලය අසුවිය පවිත්‍ර දෙය යහපත් වූ ලාමක වූ දේ හා එකතු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සත්වකායපරියාපන්න වූ සංසාරමහාශ්‍රෝතයට පැමිණියා වූ සංසාරමහාශ්‍රෝතයෙන්

¹ විරුද්ධ

² ඇත්තෝ

³ කවරක්හට

ගෙන යනු ලබන්නා වූ සියලු සත්වයෝ ම අප්‍රියයන් හා ද ප්‍රියයන් හා ද සමග එකතු වෙති.

“මහරජානෙනි, දෙවදත්තයෝ යක්ෂ¹ වූවහු තුමු අධර්ම ව අන්‍යයන් අධර්මයෙහි යොදා ඒ පාපයෙන් නරකයෙහි වැටී සත්පණස්වර්ෂකොටි සැටලක්ෂයක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි මහානරකයෙහි පැසුනෝ ය. මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ ද ඒ කාමාවදරදිව්‍යාලොකයෙහි තෙමේ ධර්ම නම් යක්ෂරාජ වූසේක්, අන්‍යයන් ධර්මයෙහි යොදා එම කුශල බලයෙන් සත්පණස්වර්ෂකොටිසැටලක්ෂයක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි සර්වපඤ්චකාමසමංගී ව ස්වර්ගයෙහි ප්‍රමුදිත වූසේක. තවද, මහරජානෙනි, දෙවදත්තයෝ මේ භවයෙහි දී කිසි වෙහෙසක් නො වින්ද යුතු වූ ලොවුතුරා බුදුන්ට ශීලාපාතනාදියෙන් වෙහෙස විඳවා සමගි වූ සංඝයා ද බිඳ පොළෝ යට ගිලී ගියෝ ය. අප ලොවුතුරා තථාගතොත්තමයාන් වහන්සේ දත මනා සියලු ම ධර්මයන් අවබෝධ කොට ලොවුතුරාබුදු ව රාගාදි සර්වොපධීන් ක්ෂය කිරීමෙන් පිරිනිවන් පෑ වදල සේක.” “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගත්තෙමි” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

කුශලාකුශලකාරීවිගෛෂප්‍රශ්නය නිමි.

අමරාදේවීප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්,

‘සචෙ ලහෙඵ බණං වා රහො වා
නිමන්තකං වාපි ලහෙඵ තාදිසං,
සබ්බාපි ඉත්ථියො කරෙය්‍යුං පාපං
අඤ්ඤං අලද්ධා පීඨසප්පිනා සද්ධිං’

(244) යන මේ ගාථාවෙන් ‘ඉදින් සියලු ස්ත්‍රීහු අවකාශයක් හෝ රහස් වීමක් හෝ ලද්දහු වූ නම්, එබඳු වූ නිමන්ත්‍රණයක් හෝ ලද්දහු වූ නම්, අන්‍ය සුදුසු පුරුෂයකු නො ලදින් අත් පා නැති පීඨසප්පි නම් පුරුෂයා හා සමගත් පරපුරුෂ සෙවනය කරන්නාහු ය’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවැත ද ‘නුවරින් පිටත ගමෙක සිටියා වූ, වැස ගිය² පුරුෂයා ඇත්තා වූ දෙවෙනි කෙනෙකුන් නැති බැවින්

¹ පක්ෂ
² වැස යන ලද

රහසි ව සිටියා වූ, එසේ ම හුදකලා වූ, මහෝසධපණ්ඩිතයන්ගේ භාර්යාව වූ අමරා නම් ස්ත්‍රීතොම රජකෙනෙකුන් හා සදාශ වූ ස්වාමීපුරුෂයකු සරහා හරණ ලද පුරුෂයා විසින් මසුරන්දහසකින් නිමන්ත්‍රණය කරණ ලදු ව පාපයක් නො කලා ය' යි කියා නුඹ වහන්සේ විසින් කියනු ලැබෙයි. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාගාවතුන් වහන්සේ විසින්:-

'සවෙ ලහෙඵ ඛණං වා රහො වා
 නිමන්තකං වාපි ලහෙඵ කාදිසං,
 සබ්බාපි ඉත්ථියො කරෙය්‍යුං පාපං
 අඤ්ඤං අලද්ධා පීඨසප්පිනා සද්ධං.'

කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'මහෝසධස්ස හරියා අමරා නාම ඉත්ථී ගාමකෙ ධපිතා පවුත්ථපතිකා රහො නිසින්තා විචිත්තා රාජපටිසමං සාමිකං කරිත්වා සහස්සෙන නිමන්තියමානා පාපං නාකාසී' යනාදීන් කී යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'මහෝසධස්ස හරියා අමරා නාම ඉත්ථී ගාමකෙ ධපිතා පවුත්ථපතිකා රහො නිසින්තා විචිත්තා රාජපටිසමං සාමිකං කරිත්වා සහස්සෙන නිමන්තියමානා පාපං නාකාසී' යි වදල වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන්:-

'සවෙ ලහෙඵ ඛණං වා රහො වා
 නිමන්තකං වාපි ලහෙඵ කාදිසං,
 සබ්බාපි ඉත්ථියො කරෙය්‍යුං පාපං
 අඤ්ඤං අලද්ධා පීඨසප්පිනා සද්ධි' යි.

කියා වදල ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටික ප්‍රශ්නය ද නුඹවහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, ස්ත්‍රීන්ගේ අගුණ ප්‍රකාශිත වූ කුණාලජාතකය වදරන්නා වූ භාගාවතුන් වහන්සේ විසින් 'මහණෙනි, පෙර බරණැස කණ්ඩරී නම් රජ්ජුරුවන්ගේ සර්වලක්ෂණසම්පන්න වූ කින්නරා නම් අග්‍රමහෙසිකාවක රජහු නිද්‍රොපගත කල්හි මධ්‍යමරාත්‍රියෙහි ප්‍රාසාද කවුළුවෙන් සොරා බැස ඇතුළු ප්‍රාකාරය ලඟ පිහිටි ජම්බුරුක්සෙවණ වසන අත් පා කොර¹ වූ පීඨසප්පී නම් මනුෂ්‍යප්‍රෙතයකු හා සග පාප ක්‍රියා කොට එමින් කල් යවා වාසය කළ බව² අරහයා:-

¹ කොට
² තලාවූ බිසවක්

‘සවෙ ලහෙට බණං වා රහො වා
 නිමන්තකං වාපි ලහෙට තාදිසං,
 සබ්බාපි ඉත්ථිසො කරෙය්‍යං පාපං
 අඤ්ඤං අලද්ධා පීඨසප්පිනා සද්ධිං.’

(245) යන මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද උම්මග්ගජාතකයෙහි ගමෙක ගෙනවුත් සිටුවන ලද්ද වූ, බැහැර ගිය ස්වාමිපුරුෂයා ඇත්තා වූ, එකලා විමෙන් රහස් ව සිටින ලද්ද වූ, හුදකලා වූ, මහෙෂධ නම් පණ්ඩිතොත්තමයාගේ භාර්යාව වූ අමරා නම් ස්ත්‍රීතොම රජ කෙනෙකුත් සදාශ වූ ස්වාමිපුරුෂයකු කොට සරහා මසුරන් දහසකින් යාව්ඤ කොට සිටින ලදු ව පරපුරුෂපාපක්‍රියාවන් නො කළා ය’ යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ම ය.

“මහරජානෙනි, ඉදින් ඒ අමරාතොමෝ අවකාශයක් හෝ රහසක් හෝ නිමන්ත්‍රකයකු¹ හෝ එබඳු වූ පව් කරණ අවකාශයක් ලැබුවා² නම්, පව් නො කරන්නී ද? ඒ ස්ත්‍රීතොම මසුරන් දහසක් ලබමින් එබඳු වූ රාජ ලීලා හා සදාශ වූ පුරුෂයා හා සමග පාපකර්මය කරා ම ය. මහරජානෙනි, අවකාශයක් හෝ රහසක් හෝ නිමන්ත්‍රකයකු හෝ සොයන්නා වූ ඒ අමරා නම් ස්ත්‍රීතොම එබඳු වූ පව් කරණ අවකාශයක් නො දැක්කාහ. පරලොව විදිනා නරකදුක්ඛිභයින් අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ‘පරපුරුෂ සේවනය කරණ පාපය කර්කශවිපාක ඇතැ’යි සිතා අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ප්‍රිය වූ පුරුෂයා නො හරිණු කැමැති ව අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ස්වාමිපුරුෂයාගේ මහත් ගරු බැවින් අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ධර්මයට ගෞරව කරමින් අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ආර්ය නො වන්නා ව නීචකෘත්‍යයට ගර්හා කෙරෙමින් අවකාශයක් නො දැක්කාහ. පතිව්‍රතාක්‍රියාව නො බිඳුනු කැමැති ව අවකාශයක් නො දැක්කාහ. මෙබඳු වූ බොහෝ කාරණයන් කරණ කොට ගණ අවකාශයක් නො දැක්කාහ. ඒ අමරාවෝ ලොකයෙහි රහසකුදු සොයා නො දැක පාපයක් නො කළාහ.

“ඉදින් ඒ අමරාතොමෝ මනුෂ්‍යයන් කෙරෙන් රහසක් ලැබුවා නම්, එකල අමනුෂ්‍යයන්ගෙන් රහසක් නො ලබන්නී ය. ඉදින් අමනුෂ්‍යයන් කෙරෙන් රහසක් ලැබුවා නම්, නැවත ද, පරසින් දන්නා දිවැස් ඇති ප්‍රවුජ්ඣයන් වහන්සේලාගෙන් රහසක් නො ලබන්නී ය.³ ඉදින් පරසින් දන්නා ප්‍රවුජ්ඣයන් වහන්සේලාගෙන් රහසක් ලැබුවා නම්, නැවත ද, පරසින් දන්නා දෙවියන්ගෙන් රහසක් නො ලබන්නී ය. ඉදින්

¹ නිමන්ත්‍රණයකු
² ලැබුයේ.
³ නො ලබන්නේ ය

පරසින් දන්නා දෙවියන්ගෙන් රහසක් ලැබුවා නම්, නැවැත ද, තොමෝ¹ ම පාපයෙන් රහසක් නො ලබන්නී ය. ඉදින් තොමෝ පාපයෙන් රහසක් ලැබුවා නම්, තව ද අධර්මයෙන් රහසක් නො ලබන්නී ම ය. මෙබඳු වූ අනෙකප්‍රකාර වූ කාරණයන් කරණ කොට ගෙන රහසක් නො ලදින් පාපයක් නො ම කළාහ. ඒ මහෙෂ්‍යධපණ්ඩිතොත්තමයාගේ අමරාවෝ ලොකයෙහි නිමන්ත්‍රකයකු දු සොයා එබන්දක්හු නො ලදින් පාපයක් නො ම කළාහ.

“මහරජානෙනි, ඒ මහෙෂ්‍යධ නම් පණ්ඩිතොත්තමයානෝ අෂ්ට විංශතිගුණගණාංගයකින් සමන්තාගත වූහ. කවර නම් අටවිසි ගුණගණාංගයකින් සමන්තාගත වූ ද යත්:- මහරජානෙනි, මහෙෂ්‍යධ පණ්ඩිතයානෝ මහත් ශූරබල ඇත්තාහ. මහත් ලජ්ජා ඇත්තාහ. පාපයෙහි මහත් භය ඇත්තාහ. පක්ෂබල ඇත්තාහ. බොහෝ මිත්‍රයන් ඇත්තාහ. බොහෝ ඉවසීම් ඇත්තාහ. නො කඩ වූ සිල් ඇත්තාහ. සත්‍යවාදීහ. සුවචගුණයෙන් සමන්විතයහ. පරහට (246) ක්‍රොධ නැත්තාහ. නිහතමානීහ. ඊර්ෂ්‍යාව නැත්තාහ. මහත් වීර්යය ඇත්තාහ ධන පිරිස් රැස් කිරීම් ඇත්තාහ. සකල ජනයාට සංග්‍රහ කිරීම් ඇත්තාහ. දනසංවිභාගය කිරීම් ඇත්තාහ. සර්වජනප්‍රියවචන ඇත්තාහ, යටත් ප්‍රවෘත්ති ඇත්තාහ. ශධප්‍රයෝග නැත්තාහ, වංචා නැත්තාහ. ඉතා මහත් වූ ප්‍රඥවෙන් සමන්විතයහ, දෙවිමිනිසුන් කෙරෙහි පතල කීර්ති ඇත්තාහ. ලොකයෙහි ඇති තාක් විද්‍යාවෙන් සමන්විත වූහ, සියල්ලන්ට හිතවැඩ කැමැත්තාහ, ආශ්‍රය කරන්නවුන් විසින් ප්‍රාර්ථනීය වූවෝ ය, සියලු ජනයාගේ ධන සම්පත්තියක් වැනි වූවෝ ය සියලු ජනයාගේ යසශක් වැනි වූවෝ ය. මහරජානෙනි, ඒ මහෙෂ්‍යධ නම් පණ්ඩිතොත්තමයානෝ මේ යථොක්ත වූ අෂ්ටවිංශතිගුණගණාංගයෙන් සමන්තාගත වූවාහු ය. මහරජානෙනි, ඇති තාක් සියලු ම ස්ත්‍රීගුණයෙන් යුක්ත වූ ඒ අමරා නම් මහෙෂ්‍යධ භාර්යාවෝ නුවණන් විමසා බලමින් එබඳු වූ අනික් කියා සිටින නිමන්ත්‍රකයකු නො ලැබ පරපුරුෂ සෙවනය වූ පාපය නො කළාහ” යි වදලසේක.

එකල රජ්ජුරුවෝ අතිප්‍රසන්න ව “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසේනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ යම් පරිද්දෙකින් වදලසේක් ද, මමත් එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

අමරාදේවීප්‍රශ්නය නිමි.

අර්හත් නිර්භයප්‍රශ්නය

¹ තමා

නැවතත් ප්‍රශ්නයක් පිළිවිසනු කැමැත්තා වූ මිලිඳුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘රහත්හු’ පහ වූ භයසන්ත්‍රාස ඇත්තාහු ය’ යි කියා මේ වචනය වදරණ ලද්දේ ය. නැවතත් ‘රජගහනුවර දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි එළවා එන්නා වූ ධනපාල නම් නාලාගිරි හස්තිරාජයා දෑක පන්සියයක් රහතුන් වහන්සේ සර්වඥයන් වහන්සේ හැර එක ම අනඳමහතෙරුන් වහන්සේ පමණක් ම හිඳුවා දිසානුදිසාවට ගියාහු ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ කියනසේක. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පන්සියයක් පමණ ඒ රහතන් වහන්සේලා ඇත්රජහට හයින් පැන ගියාහු ද? ශාන්තදන්ත වූ ස්වකීය කටයුත්තෙන් තමන් වහන්සේට ම දූනෙනවා ඇතැ යි කියා දසබලධාරී වූ ලොවුතුරා බුදුන් ඇද හෙළවනු කැමැති ව පැන ගියාහු ද? නොහොත් තථාගතෝත්තමයානන් වහන්සේගේ අතුලය වූ මහත් වූ අසදාශ වූ ප්‍රාතිහාර්ය දක්නා කැමැති ව පැන ගියාහු ද? ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘විගතභයසන්තාසා අරහන්තෝ’ යි කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘නගරෙ රාජගහෙ ධනපාලකං හත්ථිං භගවති ඔපතන්තං දිස්වා පඤ්චබ්බිණාසව සතානි පරිච්චජ්න්වා ජනවරං පක්කන්තානි දිසාවිදිසං එකං යපෙත්වා ථෙරං ආනන්දං’ යි කියා වදළ බව සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘විගතභයසන්තාසා අරහන්තෝ’ යි කියා වදළ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ (247) මේත් උභතොකොටිකප්‍රශ්නයෙක. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘රහත්හු පහ වූ භය සන්ත්‍රාස ඇත්තාහු ය’ යි කියා මෙම කාරණයෙන් වදරණ ලද්දේ ය. රාජගාහනගරවරයෙහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරා ලං ව එන්නා වූ ධනපාලක නම් නාලාගිරිහස්තියා දෑක පන්සියයක් පමණ රහතන් වහන්සේලා සර්වඥරාජෝත්තමයා හැර දිසානුදිසාවට එක ම අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සේ පමණක් බුදුන් ලඟ තබා ඒ ඒ අත ගියාත් සැබෑ ම ය. ඒ හැර ගිය කාරණය වනාහි භයකිනුත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් හෙතුවකින් රහතන් වහන්සේලා භය වන්නාහු වූ නම්, තැති ගන්නාහු වූ නම් රහතන් වහන්සේලාගේ ඒ හෙතුව මූලොච්ඡින්න වී ය. එහෙයින් රහත්හු පහ වූ භයසන්ත්‍රාස ඇතිසේක් ලා ය. මහරජානෙනි, මහාපාරිච්චිය සාරණ කල්හි ද, බිඳිනා කල්හි ද සමුද්‍ර පර්වත ගිරිශිඛරයන් ධරණ කල්හි ද භය ගණි ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, හේ කුමන කාරණයකින් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, යම් හෙතුවකින් මහාපාරිච්චිය භය වේ ද, උත්ත්‍රාසත් වේ ද, එබඳු හෙතුවක් මහාපාරිච්චියෙහි නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් හෙතුවකින් රහතන් වහන්සේලා

¹ රහත්

භය වනසේක් ලා ද, තැති ගන්නාසේක් ලා ද, එබඳු වූ හෙතුවෙක් රහතන් වහන්සේලාගේ නැත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ‘පර්වතශිඛරය සිඳින කල්හි ද, උගුළුවා හෙළන කල්හි ද, බිඳින කල්හි ද, ගින්නෙන් දවන කල්හි ද භය වේ ද?’ යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කවර කාරණයකින් ද” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, යම් හෙතුවකින් පර්වතශිඛරය භය වේ ද, තැති ගණී ද, එබඳු කාරණයක් පර්වතශිඛරයාගේ නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කාරණයකින් රහත්හු භය වෙද් ද, උත්තෘස වෙද් ද, එබඳු කාරණයක් රහතන් වහන්සේලාගේ නැත්තේ ය. ඉදින් මහරජානෙනි, ශතසහසුලොකධාතූයෙහි සත්වකායපරියාපන්න වූ යම් කිසි සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම නානාවිධ ආවුධ ගත් අත් ඇති ව එක ම රහතන් වහන්සේ කෙනකුත් කරා දිව අවුත් වට කොට ගෙන ‘මරමහ’ යි කියා තැති ගන්වන්නාහු වූ නමුත්, ඒ රහතන් වහන්සේගේ සිතට මඳකුත් අන්‍යාචාරයක් නො වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- භයට අවකාශයක් නො වන බැවින් අස්ථානයෙකි.

“මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේලාට මෙබඳු වූ චිත්තවිතර්කයක් වූයේ ය. ‘අහෝ! අද දවස් නරවරප්‍රවර වූ ජීවරොත්තමයානන් වහන්සේ නගරප්‍රවරයට ප්‍රවිෂ්ට වූ කල්හි නුවර මහාවිචියෙහි ද, නාලාගිරි නම් ධනපාල හස්තිරාජයා අභිමුඛයට දිව එන්නේ ය. එකල බුද්ධුපස්ථායක වූ ආනන්දස්ථවිරයන් විසින් එකාන්තයෙන් ම දෙවැනිදෙව වූ මහිසාගරයන් වහන්සේට ජීවිතපරිත්‍යාගය කරනු ලැබෙයි. ඉදින් අපි සියල්ලෝ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හැර නො ගියමෝ නම්, ආනන්දස්ථවිරයන්ගේ ගුණය ප්‍රකාශ නො වන්නේ ය. නො සෙලවී හිඳිනා අප බොහෝ දෙනෙකුත් දෑක හස්තිරාජතෙම ද, තථාගතයන් වහන්සේ ලඟට නො එන්නේ ම ය. එබැවින් අපි පහ ව යමිහ. මෙසේ ඇති කල මහත් වූ ජනසමූහයාගේ ක්ලේශබන්ධනයෙන් මිදීම වන්නේ ය. ආනන්දස්ථවිරයන්ගේ ද, ගුණය ප්‍රසිද්ධ වන්නේ ය’ යි සිතා මෙසේ ඒ රහතන් (248) වහන්සේලා මහත් ආනිසංසය දෑක දිසානුදිසාවට වැඩ වදළසේක්ලාහ” යි වදළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය මනා ව ම විභාග කොට වදරණ ලද්දේ ය. මේ කාරණය එසේ ම ය. රහතන් වහන්සේලාට භයක් හෝ සන්ත්‍රාසයක් හෝ නැත්තේ ය. ආනිසංසය දෑක ඒ රහතන් වහන්සේලා දිසානුදිසාවට වැඩ වදළහ” යි කීහ.

අර්හත්නිර්භයප්‍රශ්නය නිමි.

සර්වඥනුමාන ප්‍රශ්නය

නැවතත් “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ ‘තථාගතයන් වහන්සේ සියල්ල දන්නාසේකැ’ යි කියනසේක. නැවත ද, ‘තථාගතයන් වහන්සේ

විසින් ශාරිපුත්‍ර මුගලන් ප්‍රමුඛ වූ භික්ෂුසංඝයා පනාමය¹ කර වදල කල්හි වාතුමෙයාක නම් ශාකායෝ ද සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මයා ද, බීජුපමාව හා තරුණ වච්ජුපමාව ද දක්වා ලොවුතුරා බුදුන් පහදවා ලූවාහු ය. ක්ෂමා කෙරෙව්වාහු ය, ආදරය කෙරෙව්වාහු ය' යි කියා කියනසේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් උපමා දෙකකින් තථාගතයන් වහන්සේ සංඝයා කෙරෙහි ඇලුනුසේක් ද, ක්ෂමා කළ සේක් ද, සන්හිඳුනුසේක් ද, දයාවට පැමිණිසේක් ද, ඒ උපමාද්වය තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දන්නා ලද ද, ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ඒ උපමා නො දන්නා ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් බුදුරජානන් වහන්සේ අසර්වඥ වූසේක. ඉදින් දන්නා ලද්දේ නම්, ඒ කාරණයෙන් සංඝයා ආකඩ්ඵනය කොට අභිභවනය කරවා විමසනු කැමැති ව පනාමය¹ කර වදලසේක. ඒ කාරණයෙන් සර්වඥයන් වහන්සේගේ අකාරුණිකතාව සම්භ වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ සර්වඥසේක් ම ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ උපමාවලින් ද ප්‍රසන්න වූසේක. ඇලුනුසේක. ක්ෂමා වූසේක. උපශාන්ත වූසේක. නිජ්ඣන්තියට පැමිණිසේක. මහරජානෙනි, ධර්මස්වාමී වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ ඒ කථාගතභවවේදිත වූ උපමාවලින් ම තථාගත වූ බුදුන් සිත් ගත්තාහු ය. සන්තොස කළාහු ය, පැහැදීම කළාහු ය. ඔවුන්ගේ වචනයට ද, තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න ව 'මැනැවැ' යි වදරා පිළිගෙන වදලසේක. මහරජානෙනි, යම්සේ ස්ත්‍රීතොම ස්වාමීපුරුෂයා සන්තක වූ ධනයෙන් ම ස්වාමීපුරුෂයා සිත් ගන්නී ය. සන්තොස කරවන්නී ය. පහදවන්නී ය. ඒ ඒ කටයුත්ත ද ස්වාමීතෙම ඉතා මැනවැ යි කියා අනුමෝදන් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වාතුමෙයාක නම් ශාකායෝ ද, සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මයානෝ ද, තථාගතභවවේදිත වූ උපමාවෙන් ම බුදුන් සිත් ගත්තාහු ය. සතුටු කෙරෙව්වාහු ය. පැහැදීම කෙරෙව්වාහු ය. ඔවුන්ගේ වචනයට ද, තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න ව 'ඉතා මැනවැ' යි වදරා පිළිගත්සේක.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ අන්දම් තබන කප්පපුරුෂතෙම රජ්ජුරුවන් ම සන්තක වූ රන්පණාවෙන් රජ්ජුරුවන්ගේ උත්තමාංගය පැපත නගා පිරිමින් රජ්ජුරුවන් සිත් ගන්නේ ය, සතුටු කරන්නේ ය, පහදවන්නේ ය. ඒ කපුචාභට ද ප්‍රසන්න වූ රජ්ජුරුවෝ 'මැනැවැ' යි කියා අනුමෝදන් (249) වන්නාහු ය යම් කැමැති දෙයක් දෙන්නාහු ය. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වාතුමෙයාක නම් ශාකායෝ ද, සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මයානෝ ද, තථාගතභවවේදිත වූ උපමාවලින් ම බුදුන් සිත් ගත්තාහු ය, සතුටු කළාහු ය, පහදවා ලූවාහු ය. ඔවුන්ගේ වචනයට ද තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න ව 'යහපතැ' යි අනුමෝදන් වූසේක.

¹ ප්‍රණාමය

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ සද්ධිවිහාරිකතෙම තමාගේ උපාධ්‍යායයන් විසින් ගෙනෙන ලද පිණිඩිපාතය ගෙන උපාධ්‍යායයන් වහන්සේට පිරිනමමින් උපාධ්‍යායයන් සිත් ගන්නේ ය. සතුටු කරන්නේ ය, පහදවන්නේ ය, ඒ කෘතියට ද උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න ව යහපතැ යි පිළිගන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වාතුමෙයාක නම් ශාකාරජදරුවෝ ද සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මයානෝ ද තථාගතයන් වහන්සේ දැන වදාරන්නා වූ ඛිජතරුණවච්ඡුපමාවලින් ම බුදුන් සිත් ගත්තාහු ය, සන්තොස කෙරෙව්වාහු ය, ප්‍රසාදය කෙරෙව්වාහු ය. ඔවුන්ගේ වචනයට ද තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න වෙමින් ‘ඉතා මැනැවැ’ යි පිළිගෙන සියලු ම සංසාරදුක්ඛයෙන් මිදීම පිණිස සද්ධර්ම දෙශනා කර වදාළසේකැ” යි කියා මේ ප්‍රශ්නය විසඳුමේක.

එකල රජ්ජරුවෝ “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

සර්වඥානුමානප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මෙණ්ඩකප්‍රශ්න නම් වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි සතරවන වර්ගය නිමියේ ය.

සෙනාසනප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මිත්‍රසන්ථවයෙන් භය උපදින්නේ ය. ගෘහයෙන් කෙලෙස් රජස් උපදින්නේ ය. අගෘහය අසන්ථවය යන මේ කාරණය එකාන්තයෙන් ම ඤාණයෙන් අගතැන්පත් මුනීන්ගේ නිරවද්‍ය දර්ශනය’ යි කියා මෙම අර්ථය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද ‘රමා වූ විහාර කරවන්නේ ය. ඒ විහාරයෙහි බහුශ්‍රැත භික්ෂූන් වාසය කරවන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින්:-

‘සන්ථවාතො භයං ජාතො - නීකෙතා ජායතී රජො,
අනිකෙතමසන්ථවං - එතං වෙ මුනිදස්සනං.’

කියා වදාරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘විහාරෙ කාරයෙ රම්මෙ වාසයෙන්ථ බහුස්සුතෙ’ කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘විහාරෙ කාරයෙ රම්මෙ වාසයෙන්ථ බහුස්සුතෙ’ කියා වදාළ වචනය සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘සන්ථවාතො භයං ජාතං’

යනාදීන් වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹවහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය තෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ. “සැබෑව මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

(250) ‘සථවාතො භයං ජාතං - නීකෙතා ජායතී රජො,
අනිකෙතමසථවං - එතං වෙ මුනිදස්සනං.’

කියාත් ගෘහදෙෂ වදරණ ලද්දේ ය. ‘විහාරෙ කාරයෙ රම්මෙ වාසයෙත්ථ බහුස්සුතෙ’ කියාත් ආවාසදනානිසංස වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘සත්ථවාතො’ යනාදීන් යමක් වදරණ ලද ද, ඒ ස්වභාවවචනයෙක. අශෙෂවචනයෙක. නිස්සෙසවචනයෙක. නිෂ්පර්යාය වචනයෙක, ශ්‍රමණානුවචනයෙක, ශ්‍රමණසාරූප්‍ය වචනයෙක, ශ්‍රමණපතිරූප වචනයෙක, ශ්‍රමණාර්ථවචනයෙක, ශ්‍රමණවිෂය වූ වචනයෙක, ශ්‍රමණප්‍රතිපදවචනයෙක, ශ්‍රමණප්‍රතිපත්තිවචනයෙක, මහරජානෙනි, යම්සේ ආරණ්‍යක මාගතෙම අරණ්‍ය වනාන්තරයෙහි ගොවරය කොට හැසිරෙමින් එක තැනෙක ආලයක් නැති ව ගෘහයක් නැත්තේ ය, අභිප්‍රාය තැනෙක සයනය කරන්නේ ය, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උපසම්පද වූ භික්ෂූහු විසින්:-

‘සථවාතො භයං ජාතං - නීකෙතා ජායතී රජො,
අනිකෙතමසථවං - එතං වෙ මුනිදස්සනං.’

යන මේ ශ්‍රී මුඛ පාලියෙහි අර්ථය සිතියයුත්තේ ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

‘විහාරෙ කාරයෙ රම්මෙ - වාසයෙථ බහුස්සුතෙ,
පපං ව විවනෙ කයිරා - දුග්ගෙ සංකමනානි ව.’

යන මේ ගාථායෙන් කොසලසංයුත්තකයෙහි යම් ආවාසදනානිසංසයක් වදරණ ලද ද, ඒ වදළ කාරණය ආවාසයාගේ ප්‍රයොජනද්වයයක් දක වදරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදරණ ලද්දේ ය. ඒ ප්‍රයොජනද්වය කවරේ ද? යත්:- විහාරදනය නම් සියලු ම සර්වඥවරයන් විසින් ප්‍රශංසා කරණ ලද්දේ ය. අනුදන්නා ලද්දේ ය, ස්තුති කරණ ලද්දේ ය. ප්‍රශස්ත කර වදරණ ලද්දේ ය. ඒ ආවාසදනය දී දයකයෝ එකාන්තයෙන් ම ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ දුකින් මිදෙමින් නිවන් දක්නාහු ය. විහාරදනයාගේ මේ පළමුවන ආනිසංසය නම් වන්නේ ය. තවද, ආවාසය ඇති කල්හි භික්ෂූණිහු ව්‍යක්ත වූ සලකුණු ඇති වෙති. භික්ෂූන් දක්නා කැමැත්තවුන්ට දර්ශනය සුලභ වන්නේ ය. ගෘහය නැති කල්හි දුඛදර්ශනය ඇත්තාහු වෙති. සුව සේ භික්ෂූන් දක්නට නො ලැබෙති. විහාරදනයෙහි මේ දෙවෙනි ආනිසංසය නම් වන්නේ ය. මේ

ප්‍රයෝජනදේවය දැක වදරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'විහාරෙ කාරයෙ රම්මෙ වාසයෙත්ථ ඛන්ධසුතෙ' යන මේ ආවාසදනිසංසය වදරණ ලද්දේ ය. එතෙකුදු වුවත් බුද්ධපුත්‍රයන් විසින් ඒ ආවාසයෙහි ආලය නො කළ යුත්තේ ය" යි වදළසේක. "යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

සෙනාසනප්‍රශ්නය නිමි.

උදරසංයත ප්‍රශ්නය

(251) නැවැත් "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'භික්ෂාටනය කොට ලැබිය යුතු ආහාරයෙහි ගෙපිළිවෙළින් සිගන විසින් ප්‍රමාද නො වන්නේ ය. උදරපොෂණයෙහි පමණ දූත වැළඳීමෙන් සංයතකාරී වන්නේ ය' යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද එම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මහාඋදයිසුත්‍රයෙහි 'උදයී පරිබ්‍රාජකයෙනි, මම වනාහි සමහර දවසෙක මාගේ මේ පාත්‍රයෙන් සම්පූර්ණ වූ ආහාරයක් වළඳමි. එයට වඩාත් වළඳන්නෙමි' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'උත්තිට්ඨෙය නප්පමජ්ජෙය්‍ය උදරෙ සංයතො සියා' යි කියා වදරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'අහං ඛො පනුදයි අප්පෙකද ඉමිනා පත්තෙන සමතිත්තිකම්පි භුඤ්ජාමි. භියොයපි භුඤ්ජාමි' කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'අහං ඛො පනුදයි අප්පෙකද ඉමිනා පත්තෙන සමතිත්ති කම්පි භුඤ්ජාමි. භියොයපි භුඤ්ජාමි' කියා වදරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'උත්තිට්ඨෙය නප්පමජ්ජෙය්‍ය, උදරෙ සංයතො සියා' කියා වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'උත්තිට්ඨෙය නප්පමජ්ජෙය්‍ය උදරෙ සංයතො සියා' යන මේ කාරණයක් වදරණ ලද්දේ ම ය. තවද 'අහං ඛො පනුදයි අප්පෙකද ඉමිනා පත්තෙන සමතිත්තිකම්පි භුඤ්ජාමි. භියොයපි භුඤ්ජාමි' කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'උත්තිට්ඨෙය නප්පමජ්ජෙය්‍ය උදරෙ සංයතො සියා' කියා යමක් වදරණ ලද්දේ ද, ඒ ස්වභාවවචනයෙක, අශෙෂ වචනයෙක, නිරවශෙෂවචනයෙක, කාරණසහිත වචනයෙක, විද්‍යමාන වූ වචනයෙක, සත්‍යවචනයෙක, යථාස්වරූප වචනයෙක, අවිපරීත වචනයෙක, සෘෂීන්ගේ වචනයෙක, මුනීන්ද්‍රවචනයෙක, භාග්‍යවතුන්ගේ වචනයෙක, රහතුන්ගේ වචනයෙක, ප්‍රත්‍යක්ෂබුද්ධ වචනයෙක, ජනෙන්ද්‍ර වචනයෙක, සර්වඥවචනයෙක, තථාගතඅර්හත්සමාක්සම්බුද්ධ වචනයෙක. මහරජානෙනි, යමෙක් උදර පොෂණයෙහි අසංඥතකාරී වී නම්, එතෙම පරප්‍රාණය ද නසන්නේ ය. නුදුන්

වස්තුව ද ගන්නේ ය. පරදරයෙහි ද හැසිරෙන්නේ ය, මුසාවාද ද කියන්නේ ය, සුරාපානය ද කරන්නේ ය, මැනියන්ගේ ජීවිතයත් තොර කරන්නේ ය. පියානන්ගේ ජීවිතයත් තොර කරන්නේ ය. අරහන්තඝාතනය ද කරන්නේ ය, සංඝභෙදය ද කරන්නේ ය, දුෂ්ට වූ සිතින් තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ලේ උපදවන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, දෙවදත්තයන් වහන්සේ උදරපොෂණයෙහි අසංයත වූහ.¹ සමානසංඝයා බිඳ කල්පස්ථායික වූ අකුශලකර්මයක් රැස් කර ගන්නේ නො වේ ද? මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ අනිකුඳු බොහෝ විවිධ වූ කාරණයන් දැක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය උදරෙ සංයතො සියා’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, උදරයෙහි සංයතකාරී වූ පුද්ගලතෙම චතුරාර්යසත්‍යය ප්‍රතිවේධය කරන්නේ ය. සෝවාන්ඵලාදී චතුර්විධ ශ්‍රාමණ්‍යඵලය සිද්ධ කරන්නේ ය. අර්ථ (252) ධර්ම නිරුක්ති ප්‍රතිභාන පටිසම්භිද ය යි කියන ලද සිවුපිලිසිඹියායෙහි ද, ප්‍රථමධ්‍යාන ද්විතීයධ්‍යාන තෘතීයධ්‍යාන චතුර්ථධ්‍යානය යන සතර රූපධ්‍යාන හා ආකාසානඤ්චායතන විඤ්ඤාණඤ්චායතන ආකිඤ්චඤ්ඤායතන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිය යන මේ අෂ්ටසමාපත්තියෙහි ද, දිව්‍යවක්ෂුරහිඤ්ඤාය, දිව්‍යශ්‍රොත්‍රඤ්ඤාය, පරචිත්තවිජානනඤ්ඤාය, පූර්වෙනිවෙසානුස්මාතිඤ්ඤාය, අනෙකවිධ වූ සාද්ධිවිධඤ්ඤාය, සකල ක්ලේශයන්ගේ සිව් නැති කොට කැඩූ ආශ්‍රවක්ෂයකරඤ්ඤාය යන ඡවහිඤ්ඤායෙහි ද වශීභාවප්‍රාප්ත වන්නේ ය. සියලු ම ශ්‍රමණධර්මය සම්පූර්ණය කරන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, අතීතයෙහි නොයෙක් ලක්ෂගණන් ගිරාපොතකයෝ හිමාලයෙහි රුකින් රුක දිඹුල්ඵල අනුභව කෙරෙමින් වාසය කෙරෙති. එක් ගිරාපොතකයෙක් තමන් වසන දිඹුල්රුක ම ඵලපත්‍ර අනුභව කෙරෙමින් නිමි කල සුඹුලු අනුභව කරමින් ගඟින් පැන් බී, අපිස් සතොස් ගුණය යි කියන ලද උදරයෙහි සංයතකාරී ව තාවතීංසභවනය දක්වා කම්පා කොට ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන් උපස්ථානයට ගෙන්වූයේ නො වේ ද? එකල ශක්‍රතෙම ‘පාණ්ඩුකම්බලසීලාසනය හුණු වූයේ කාට වන් දුකකින් දෝ හො?’ යි බලා අවුත් දිඹුල්රුක ක්ෂය නො වන ඵලපත්‍ර ලියලවා දී ගියේ ය. මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ අනිකුඳු බොහෝ කාරණයන් දැක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය උදරෙ සංයතො සියා’ කියා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අහං බො පනුදයි අප්පෙකද ඉමිනා පත්තෙන සමතිත්තිකම්පි භුඤ්ජාමි. භියොපි භුඤ්ජාමි’ කියා යමක් වදරණ ලද ද, ඒ වදළ කාරණය සර්වඥ බොධිය පිණිස කොට නිමවන ලද කෘත්‍යයන් ඇත්තාවූ නිෂ්ඨාක්‍රියාවන් ඇත්තා වූ දීපංකරපාදමූලයෙහි දී සිතු අර්ථය සිද්ධ කළා වූ වැස නිමවන ලද දීපංකරාදිබුද්ධානුශාසනාවන් ඇත්තා වූ කිසිවෙක ආවරණයක්

¹ වූයේ ය.

නැත්තා වූ සියල්ල දත්තා වූ ස්වයම්භූඥන වූ අප තථාගතොත්තමයානන් වහන්සේ විසින් තමන් වහන්සේ උදෙසා ම වදරණ ලද්දේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ වමනය කරවන ලද්ද වූ විරේකය කරවන ලද්ද වූ වස්තිකර්මය කරවන ලද්ද වූ රොගාතුරයානට සප්පායක්‍රියාවෝ කැමැති විය යුත්තාහු වෙද් ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ‘ක්ලේශයන් සහිත ව පවත්නා වූ චතුස්සත්‍යධර්මය නො දැක්කහු විසින් සතර පස් පිඩක් අහර නො වළඳ¹ පැන් බී සසරකතර ගෙවන්ට උත්සාහ කළ මැනැවැ’ යි වදළ අවවාද සිතට නගා ගෙන උදරපොෂණයෙහි සංයම කට යුතු වන්නේ ය. තවද මහරජානෙනි, එසේ ම සනාන්ධකාරයෙහි භාත්පසින් සතර ගව්වක් ප්‍රමාණ තන්හි ආලෝක කරන්නා වූ ප්‍රභා ඇත්තා වූ ජාතිමත් වූ උපන් තැන් පටන් ම අතිපරිශුද්ධ වූ චක්‍රවර්තිමාණිකාය රත්නයාගේ ඔප් නැගීම පිණිස මර්දන සංසන ධොවනයෙන් කටයුත්තක් නො වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සර්වඥබුද්ධවිෂයයෙහි පාරමිතා ධර්මයට පැමිණියා වූ තථාගතයන් වහන්සේගේ කෘත්‍යකරණයෙහි ආවරණයක් නො වන්නේ ය” යි වදළසේක. එකල රජ්ජුරුවෝ අතිප්‍රසන්න ව “සාධු, හන්තෙ නාගසෙන, එවමෙනං, තථා සම්පට්ච්ඡාමි” යි කීහ.

උදරසංයතප්‍රශ්නය නිමි.

බක්කුලසේවර ප්‍රශ්නය

(253) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම බාහිත කරණ ලද පාපයන් ඇති බැවින් බ්‍රාහ්මණ වූ යාවයොගී වූ සද පච්ඡුභස්තයන් ඇති උත්තරීතරයෙකු විරහිත බැවින් අනුත්තර වූ ක්ලෙශරොගයට වෛද්‍යාවාර්යයකු වැනි වූ ක්ලේශව්‍යාධියට ශල්‍යකත්තෘ නම් වෙදෙකු වැනි වූ අන්තිමදෙහධාරී වීම’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත එම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මාගේ අල්පාබාධික වූ ශ්‍රාවකහික්ෂුන් අතුරෙන් යම් මේ බක්කුලස්ථවිරතෙම අග්‍ර ය’ යි කියා මේ එතදග්‍රපාලිය වදරණ ලද්දේ ය. ‘භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙහි ද බොහෝ වරෙක ආබාධ උපන්නේ ය’ යි කියා ධර්මයෙහි දක්නා ලැබෙයි. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ අනුත්තර වූසේක් වූ නම්, එහෙයින් ‘එතදග්ගං හික්ඛවෙ මම සාවකානං හික්ඛුනං අප්පාබාධානං යදිදං බක්කුලො’ යි කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් බක්කුලමහතෙරුන් වහන්සේ සියලු ම අල්පාබාධ තැනට අග්‍රසේක්

¹ අහර පිඩු කොට වළඳ

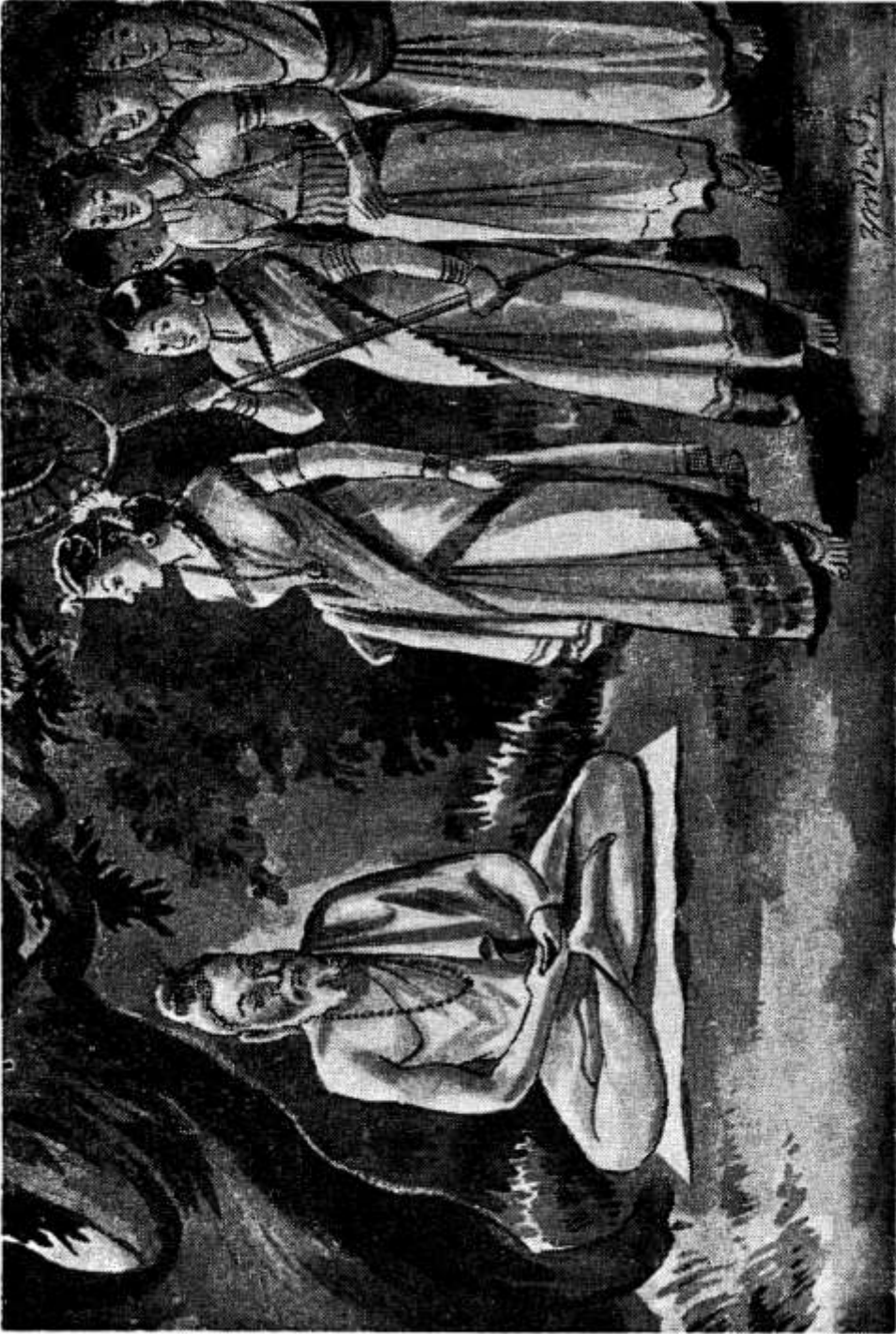
වූ නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො සද පයතපාණි අන්තිමදෙහධාරි අනුත්තරො භිසක්කො සල්ලකත්තා’ කියා වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹවහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො සද පයතපාණි අන්තිමදෙහධාරි අනුත්තරො භිසක්කො සල්ලකත්තා’ යන මේ පාළියත් වදරණ ලද්දේ ම ය. ‘එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛුනං අප්පාබාධානං යදිදං බක්කුලො’ යි කියා මේ එතදග්‍රපාළියත් වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදළ කාරණය වනාහි තමන් වහන්සේ (තුළ) විද්‍යමාන වුව ද, ඉන් පිටත් වූ ආගමධරී වූ අධිගමධාරි වූ පර්යාප්තිධර වූ ශ්‍රාවකයන් සඳහා වදරණ ලද්දේ ය.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධ්‍යානවංකමික වූ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ඇති. ඒ සිටින සක්මන් කරණ භික්ෂූන් වහන්සේලා සිටීමෙන් සක්මන් කිරීමෙන් දිවාරාත්‍රියෙහි කල් යවා වදරණසේක්ලා ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සිටීමෙන් සක්මනින් හිඳීමෙන් සසනය කිරීමෙන් දිවාරාත්‍රියෙහි කල් යවා වදරණසේක. මහරජානෙනි, වක්ඛුපාලස්ථවිරාදි වූ යම් ඒ ධ්‍යානවංකමික භික්ෂූ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ශ්‍රාවකයෝ ඒ ගුණගණාංගයෙන් අතිරේක වූහ. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි එකාසනිකාංගය රක්ෂා කරණ භික්ෂූන් වහන්සේලාත් ඇත. ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා දිවිහිමියෙනුත් දෙවෙනි භොජනයක් නො වළඳනසේක්ලා ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදය වළඳ දෙවනුවත් කල් දක්වා තුන්වනුවත් ආහාර වළඳ වදරණසේක. මහරජානෙනි, යම් ඒ එකාසනික භික්ෂූහු කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ඒ ගුණගණාංගයෙන් වැඩි වූහ. මහරජානෙනි, ඒ ඒ ශ්‍රාවකයන්ගේ ඒ ඒ කාරණයෝ අනෙකවිධ ය. ඒ කාරණය සඳහා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශීල සමාධි ප්‍රඥ විමුක්ති විමුක්තිඥාදර්ශන දශබල චතුර්වේශාරද්‍යඅඡ්චාදශබ්‍රද්ධධර්ම ඡඩිඅසාධාරණඥනයෙන් අනුත්තර වූ සේක. සර්වඥවිෂය වූ සියලු (254) ධර්මයෙහි ද අග්‍රප්‍රාප්ත වූසේක. ඒ අනුත්තරභාවය සඳහා ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො සද පයතපාණි අන්තිමදෙහධාරි අනුත්තරො භිසක්කො සල්ලකත්තා’ කියා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි මනුෂ්‍යයන් අතුරෙන් එක්කෙනෙක්¹ උත්තම ජාති ඇති වන්නේ ය. එක්කෙනෙක් මහත් ධන සම්පත් ඇති වන්නේ ය. එක්කෙනෙක් විශෙෂවිද්‍යා ඇති වන්නේ ය. එක්කෙනෙක් නිර්මලශීලීප ඇති වන්නේ ය. එක්කෙනෙක් අතිදක්ෂවන්නේ ය. එක්කෙනෙක් මහත් වූ ප්‍රඥව

¹ ‘එකෙක්’ යි විස යුතුය. ‘එක් කෙනෙක්’ යි යෙදුනොත් අවසාන ක්‍රියාපදය බහුවචන විස යුතු ය.

ඇත්තේ ය. මෙකී සියලු දෙන ම අභිභවනය කොට රජ්ජරුවෝ ම ඒ සියලු දෙනාහට උතුම් වන්නෝ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සනරාමරසකල සත්වයන්ට අග්‍ර වූසේක. ජ්‍යෙෂ්ඨ වූසේක. ශ්‍රේෂ්ඨ වූසේක. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කාරණයකින් ආයුෂ්මත් වූ බක්කුලස්ථවිරයන් වහන්සේ අල්පාබාධික වූසේක් ද, ඒ කාරණය අභිනීභාර වශයෙන් සිද්ධ වූයේ ය.

ලොමස කස්සප නඩුයා වෙනට චන්ද්‍රවතී කුමරිය යෑම. (296 පිටුව)

“මහරජානෙනි, ඒ බක්කුල මහතෙරහු මේ මහාහදකල්පයට එකාසංඛ්‍යාකල්පලක්ෂයකින් යට ලොකයෙහි බුදු වූ අනොමදස්සි නම් බුදුන් දවස වෙදනුයෙහි කෙළ පැමිණි බ්‍රාහ්මණයෙක් ව සියලු සැපත් හැර සෘෂිප්‍රවුඡ්‍යාවෙන් පැවිදි ව පඤ්චඅභිඤ්ඤ අෂ්ටසමාපත්ති උපදවා වසමින් අනොමදස්සි බුදුන්ගෙන් බණ අසා සරණ සිල් පිහිටා ධ්‍යාන සැපතින් කල් යවනුයේ ඒ අනොමදස්සි බුදුන්ට උපන්නා වූ උදරාබාධයට නානාප්‍රකාර බෙහෙත් සම්පාදනය කොට ආබාධය ගුණ කරවා බුදුන් වැඳ වැතිර ‘ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේට කළා වූ මේ භෞෂජ්‍යක්‍රියා පුණ්‍යානුභාවයෙන් මා උපනුපත් ජාතියෙහි කිරිපිරක් දෝන කලු දු මට ශරීරව්‍යාධියක් නො වේව’ යි කියා ප්‍රාර්ථනා කෙරෙමින් ඒ ආත්මභාවයෙන් චූත ව බ්‍රහ්මලොකයෙහි ඉපිද එකාසංඛ්‍යාකල්පයක් මුළුල්ලෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍ය (ලොක) දෙකේ සැරිසරමින් පදුමුත්තර නම් බුදුන් සමයෙහි භංසවතී නම් නුවර ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ දිනෙක පදුමුත්තර නම් බුදුන් විසින් සිවුවණක් පිරිස් මැද එක් භික්ෂුන්මකට ‘අල්පාබාධික භික්ෂුන්ට මේ තෙම අග්‍රය’ යි කියා අග්‍රධානාන්තර දෙන කල්හි අතිප්‍රසන්න ව ‘මම ද අනාගතයෙහි මෙසේ ම බුදුකෙනෙකුන්ගේ ශාසනයෙහි අල්පාබාධිකධානාන්තරය ලබමි’ යි ප්‍රාර්ථනා කොට දනශීලාදී බොහෝ කුසල් රැස් කෙරෙමින් දෙව්ලොව ඉපිද දිව්‍යසම්පත් වළඳමින් සසර සැරිසරා විපස්සි බුදුන් උපදනාට පෙරටු ව දෙව්ලොවින් අවුත් බන්ධුමතී නුවර බ්‍රාහ්මණකුලයෙහි ඉපද වැඩි විය පැමිණ සසර කලකිරී සියලු ම සැපත් හැර සෘෂිප්‍රවුඡ්‍යාවෙන් පැවිදි ව ධ්‍යාන උපදවා හිමාලයෙහි වාසය කෙරෙමින් විපස්සි බුදුන් බුදු ව බණ වදරණ කල හිමාලයෙන් අවුත් බණ අසා පැහැද තිසරණ පිහිටා තමන් පැමිණි ධ්‍යානගුණය හැරපිය නො හැකි ව කලින් කලට බුදුන් කරා එන්නේ ය. එකල විපස්සි බුදුන් හා අග්‍රාශ්‍රාවක යුගය හැර අටසැටලක්ෂයක් පමණ භික්ෂුන් වහන්සේට හිමාලයයෙහි විෂවාක්ෂයන්ගේ මල් පිපී විෂමිශ්‍ර ව ආ වාතස්පර්ශයෙන් තෘණ පුෂ්පක නම් රොගයක් උපන්නේ ය. (255) ඒ දෑක තපස්වින් වහන්සේ තමන්ගේ ආනුභාවයෙන් නානාවිධ වූ බෙහෙත් රැස් කොට යොදා භික්ෂුන් වහන්සේලාට වෛද්‍යක්‍රියා කෙළේ ය. ඒ ක්ෂණයෙහි ම සියලු ම භික්ෂුන් වහන්සේලා නීරෝග වූහ.

“තපස්වින් වහන්සේන් එයින් චූත ව බ්‍රහ්මලොකයෙහි ඉපද එකානුකපක් මුළුල්ලෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍යසම්පත් වළඳ කාශ්‍යප නම් බුදුන් දවස බරණැස් නුවර ඉපද වැඩිවිය පැමිණ සරාවාසයෙන් යුක්ත ව වාසය කෙරෙමින් තමන්ගේ පුරාණ ගෙය ජීර්ණ ව ගිය හෙයින් ‘නවගෘහයක් කෙරෙමි’ යි සිතා නොයෙක් වඩුවන් හා බොහෝ දෙනෙකුන් පිරිවරා ගෙන දූවදඩු පිණිස ප්‍රත්‍යන්තගමකට යනුයේ අකුරුමග ජීර්ණ ව දිරා ගිය මහාවිහාරයක් දැක ‘අහෝ! මාගේ ගෘහකර්මාන්තය තිබේවා. මේ ආයඨීයන් වහන්සේලාගේ විහාරය කරවා දෙමින් අනුගාමික වූ කුසල් රැස් කෙරෙමි’ යි සිතා වනාන්තරයෙන් බොහෝ දුරුසම්භාරයන් ගෙන්වා ඒ ජීර්ණවිහාරය ඉවත් කොට මහපොහෝ ගෙයක් කෙළේ ය. භොජනශාලාවක් හා ගිනිහල්ගෙයක් කෙළේ ය. නොයෙක් විසිතුරු ගෘහපන්තියක් හා සක්මන්මළුවක් කෙළේ ය. ගම්හීර වූ වැසිකිළියක් කෙළේ ය. නොයෙක් කප්පියභාණ්ඩ හා අනෙකවිධ වූ බෙහෙත්බඩු

සම්පාදනය කොට තබා මහාසංඝයාවහන්සේට සංඝාරාමය පූජා කෙරෙමින් දිවිහිමියෙන් කුසල් රැස් කොට දිව්‍යලොකයෙහි ඉපද එක් බුද්ධාන්තරයක් මුළුල්ලෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍යශ්‍රී සම්පත් අනුභව කෙරෙමින් අප බුදුන් වහන්සේ කොසඹැනුවර සිටු කුලයෙක උපන්න.

“ඔහු උපන් දවස් පටන් ඒ සිටුකුලය ලාභාග්‍ර යශෝග්‍ර ප්‍රාප්ත විය. මවුකුසින් බිහි වූ පුත්‍රයා දැක මැනියෝත් ‘මා පුතනුවෝ මහපින් ඇති කෙනෙක. යම් තාක් කල් නිරෝග ව දීර්ඝායුෂ්ක ව වෙසෙත් නම්, ඒ තාක් කල් අපට මහසැපත් සිද්ධ කෙරෙති’ යි සිතා උපන් දවස් ම මහායමුනා නම් ගඟින් නැහැ වූ කුමාරයෝ දීර්ඝයුෂ්ක වෙති’ යි යනු අසා නභවනු පිණිස මහපෙරහරින් යැවූහ. කිරිමැනියන් විසින් කුමාරයා මහගඟ ගලගලා නභවන කල්හි ‘ගොදුරකැ’ යි සිතා මහාමත්ස්‍යයෙක් දිව අවුත් ගිලපීහ. කුමාරයාගේ පුණ්‍යානුභාවයෙන් කිසි දුකක් හෝ අන්තරායක් නො වී ය. ස්වර්ණමැදුරකට වත් කල මෙන් විය. කුමාරයාගේ තෙජොනුභාවයෙන් මත්ස්‍යතෙම රත් වූ හීවැලක් ගිලපු කලක් මෙන් ලය දවා ගෙන මහත් වෙගයෙන් තිස්සොදුනක් ගෙවා ගොස් බරණැස්නුවර කෙවුළුන්ගේ දූලෙක වැටී මලේ ය. කෙවුළෝ මහමසු දැක උගුලා කදින් ගෙන යමින් දුටු දුටුවන්ට ‘කභවණු දසයකට දෙමිහ’ යි කියකියා විටියෙහි ඇවිදිමින් අසුකොටියක් ධන ඇති දරුවන් නැති සිටුගෙයකට දී කභවණුවක් ගෙන ගියාහ. ඒ ගෙය සිටු භාර්යාවෝ ද එදවස් මසු දැක ලඟට අවුත් ශස්ත්‍රයෙන් මසු පිට සෙමෙන් මස් කෙරෙමින් මසුබඩ හුන් ස්වර්ණවර්ණකුමාරයන් දැක ප්‍රීතියෙන් පිණා ‘මම ස්වර්ණවර්ණ වූ පුතනු කෙනෙකුත් ලද්දෙමි’ යි මහත් කොට හඬ ගසා කුමාරයා වඩා ගෙන සිටානන් ලඟට ගියාහ. සිටානෝ ද මහත් වූ ප්‍රීතියට පැමිණ නුවර බෙර හසුරුවා මහපෙරහරින් ගෙන ගොස් බරණැස්රජුහට දැක්වූහ. බරණැස්රජ ද ප්‍රසන්න ව ‘මහසිටානෙනි, මොහු මහපිණැති කෙනෙක. මහපෙරහරින් පොෂ්‍ය කරව’ යි නියෝග කෙළේ ය.

“එකල කොසඹැ (256) නුවර සිටුභාර්යාවෝ ‘බරණැස් නුවර අපුත්‍රකසිටුභාර්යා කෙනෙක් මසෙකු බඩින් රන්වන් පුතනු කෙනෙකුත් ලද්දෝ’ යි යනු අසා මහසෙනග සමගින් වහා ගොස් පුත්‍රයානන් දැක හැදින ‘මාගේ පුත්‍රයා ය, මාගේ පුත්‍රයා ය’ යි ඔවුනොවුන් විවාද වඩා ගෙන දෙගොල්ල ම රජ්ජුරුවන් කරා ගොස් පැමිණියාහු ය. රජ්ජුරුවන් වහන්සේ ද ඔවුන්ගේ විවාදය තත් වූ පරිද්දෙන් විනිශ්චය කොට ‘මෑ තම දසමාසයක් ම උසුලා ගෙන වැදූ හෙයින් අමාතෘ කරන්ටත් නඩු නැත්තේ ය. එහෙයින් දෙසිටු ගෙවල ධනසම්පත්තියට මොහු දයාදපුත්‍ර වූහ. ‘මුරයෙන් මුරය මොහු පොෂ්‍ය කළ මැනැවැ’ යි කියා භාර දුන්හ.¹ එකල දෙනුවර සිටුවරු දෙදෙන ම ප්‍රසන්න ව මහත් වූ ප්‍රෙමයෙන් පොෂ්‍යය කෙරෙති. කුමාරයාගේ ද පුණ්‍යානුභාවයෙන් ඒ සිටුවරුන් දෙදෙනාගේ යසලාභ සම්පත් වැඩෙන්නේ ය. ‘ඔහු සිටුකුලයන්

¹ දුන්නේ ය.

දෙදෙනෙකුන්ගේ පොෂ්‍යයෙන් වැඩුණු හෙයින් බක්කුලකුමාරයා ය' යි කියා දඹදිව්තලෙහි ප්‍රසිද්ධ වූහ. ඒ බක්කුලකුමාර යන තන්හි 'ද්වේ කුලානි අස්සානි ද්වක්කුලො' යි කියා යුතු තැන අන්‍යාර්ථ සමාසවිෂයෙහි 'බා වත්තාඝ්‍රීසාදෙ' යන සූත්‍රයෙන් ද්විඛබ්දයහට බකාරාදෙශ කොට 'බක්කුල කුමාර ය' යි කියා ව්‍යාකරණකර්තෘහු අර්ථ කියති. ඒ කුමාරතෙම වැඩි විය පැමිණි කල්හි ඕහට දෙනුවර සප්තභූමකප්‍රාසාද තුණ තුණ බැවින් සයක් වෙති. එහි දෙවගනන් වැනි නරගනෝ දිව්‍යමය සුවපහස් ගෙණ නිති පතා රැක හිඳිති. ඒ නාටකස්ත්‍රීන් පිරිවරා එකෙක නුවර සාරමසක් සාරමසක් බැගින් සම්පත් අනුභව කරන්නේ ය. නුවරින් නුවර යන මාර්ගය ද මහාමිනී නම් මහගඟ පිටින් මහනැව්පිට විසිතරු මණ්ඩපයෙන් දෙවගනන් වැනි නරගනන් සමගින් මහාසම්පත් විඳිමින් සාර මසකින් එක් නුවරකට යන්නේ ය. ඒ නුවර වාසිහු මහනැව්පිටින් දෙමාසයක් පෙරමගට ගොස් මහපෙරහරින් වඩා යෙති. මෙසේ මහත් වූ ඵෙශ්වරය ශ්‍රී සම්පත් අනුභව කරන්නා වූ බක්කුලමහසිටානන්ට අසූ හවුරුද්දෙක් අතික්‍රාන්ත වී ය. එවකට අප භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ ලොවුතුරා බුද්ධරාජ්‍යයට පැමිණ ලෝවැඩ පිණිස දනවූ සැරිසරා වඩනාසේක් කොසඹැනුවරට වැඩ වදළසේක.

“එකල බක්කුලමහසිටානෝ ද ගඳුම්මල්පහන් ගත් අත් ඇති ව බුදුන් කරා ගොස් බණ අසා පැහැද සියලු සැපත් හැර මහණ ව සිවුපිළිසිඹියාපත් රහත් වූසේක. එකල්හි දු බක්කුල මහතෙරුන් වහන්සේගේ දෙනුවර පුරාණ දුතිසිකාවරු අඩමස අඩමස බැගින් මාහැඟි වූ චීවරාදි සිවුපසයෙන් උපස්ථාන කළාහු ය. ඒ බක්කුල මහතෙරුන් වහන්සේට අසූහවුරුද්දක් මුළුලෙහි ගිහිගෙයි වසන කලත් අසූහවුරුද්දක් මහණ ව වසන කලත් දැඟිල්ලෙන් සුවඳපිඩක් ගෙන ඉඹිපියන මාත්‍ර කාලයකු දු කිසි ආබාධයක් නම් නො වී ය. මෙසේ අල්පාබාධ වීමට නිසි වූ මහත් කුසල් කළ බැවින් නිරොගබවට පැමිණසේක. එහෙයින් අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛුනං අප්පාබාධානං යදිදං බක්කුලො' කියා මේ අර්ථය වදරණ ලද්දේ ය.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ව්‍යාධියක් උපදනා කල්හි ද නො උපදනා කල්හි ද ධුතාංගසමාදන වශයෙන් ග්‍රහණය කරණ කල්හි ද (257) නො කරණ කල්හි ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හා සදාශ වූ කිසි සත්ව කෙනෙක් සමස්තලොකයෙහි ම නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය ත්‍රේලොකාස්වාමී වූ දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුත්තනිකායවරලාඤ්ඡනයෙහි ද වදරණ ලද්දේ ය. හේ මෙසේ යි:- 'යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපද වා දිපද වා' යනාදීන් 'මහණෙනි අපද වූ හෝ දිපද වූ හෝ චතුෂ්පද වූ හෝ බහුෂ්පද වූ හෝ රූපී වූ හෝ අරූපී වූ හෝ සඤ්ඤී වූ හෝ අසඤ්ඤී වූ හෝ නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී වූ හෝ යම් පමණ සත්වකෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සකල සත්වයන්ට ම තථාගතත්වාදිගුණයෙන් යුක්ත වූ අර්හත්සමාසක් සම්බුද්ධ සර්වඥයන් වහන්සේ අග්‍ර ය යි කියනු ලැබෙයි' යන මේ ශ්‍රී

මුඛපාලිය ගෙන හැර දක්වා වදල සේක. එකල්හි රජුපුරුවෝ “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය එපරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

බක්කුලන්ථෙරප්‍රශ්නය නිමි.

නිව්වාණමාර්ගප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, අර්හත් සමයක් සම්බුද්ධ වූ තථාගතතෙම නූපත් මාර්ගය උපදවන සුලුසේකැ’ යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, එම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම පූර්ව වූ සමයක් සම්බුද්ධයන් විසින් හැසුරුණා වූ ‘පුරාණ අඤ්ජසය යි කියන ලද පුරාණ මාර්ගය දුටුයෙමි’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ නූපත් මාර්ගය¹ උපදවනසුලු සේක් වූ නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘අද්දසං ඛො අහං භික්ඛවෙ පුරාණං මග්ගං පුරාණං අඤ්ජසං පුබ්බකෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි අනුයාතං’ කියා වදල යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘අද්දසං ඛො අහං භික්ඛවෙ පුරාණං මග්ගං පුරාණං අඤ්ජසං පුබ්බකෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි අනුයාතං’ කියා වදරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘තථාගතතො භික්ඛවෙ අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අනුජ්ජන්තස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා’ කියා වදල ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘තථාගතො භික්ඛවෙ අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අනුජ්ජන්තස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා’ කියා මෙම කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, ‘අද්දසං ඛො අහං භික්ඛවෙ පුරාණං මග්ගං පුරාණං අඤ්ජසං පුබ්බකෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි අනුයාතං’ කියාත් වදරණ ලද්දේ ම ය. ඒ වදල කාරණද්වයය මත් ස්වභාවවචනයෙක් ම ය. මහරජානෙනි, පූර්වතථාගතයන් වහන්සේලාගේ අන්තර්ධාන වීමෙන් අනුශාසනා කරණ මාර්ගදෙශකයන් නැති කල්හි ආර්යමාර්ගය අන්තර්ධාන වී ය. සිදුනා වූ නැසුනා වූ ගුණ වූ වැසුනා වූ ප්‍රතිච්ඡන්ත වූ අසංවරණ වූ ආර්යමාර්ගය තථාගත වූ ඒ අප බුදුරජානන් වහන්සේ චතුස්සත්‍යය දක්නා ප්‍රඥවක්ෂුසින් සම්මර්ගනය කර වදරණ සේක් ‘පූර්ව සමයක්සම්බුද්ධයන් විසින් ගිය මාර්ගය මෙය’ යි (258) කියා දැක වදලසේක. ඒ කාරණයෙන් ‘අද්දසං ඛො අහං භික්ඛවෙ පුරාණං මග්ගං පුරාණං අඤ්ජසං පුබ්බකෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි අනුයාතං’

¹ මාර්ගයාගේ

යන මේ පාළිය වදළුසේක. මහරජානෙනි, පූර්ව තථාගතයන්ගේ අන්තර්ධානය වීමෙන් අනුශාසක වූ ශ්‍රාවකයන් නැති කල්හි යම් ආර්යමාර්ගයක් සිඳී ගියේ ද, නැසී ගියේ ද, ගුළුභ වී ද, පිහිත වී ද, ප්‍රතිච්ඡන්ත වී ද? ඒ ආර්ය මාර්ගය මෙසමයෙහි දැන් අප තථාගතයන් වහන්සේ ලොකයෙහි හැසිරීම කර වදළුසේක. උපදවා වදළුසේක. ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතො භික්ඛවෙ අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා' කියා වදළුසේක.

“තව ද, මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි චක්‍රවර්තිමහරජානන් අන්තර්ධාන වීමෙන් මාණිකාරත්ත වෙපුල්ලපර්වතශිඛරාන්තරයෙහි සැඟවී යන්නේ ය. අනික් චක්‍රවර්තිමහරජානකෙනෙකුන්ගේ මනා ව චක්‍රවර්තිවත් පිරිමෙන් මාණිකාරත්තය අහසින් අවුත් සමීපයට පැමිණෙන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මාණිකාරත්තය ඒ පශ්චිම චක්‍රවර්තිරජහු විසින් නිර්මිත කරන ලද්දේ ද?” යි විචාළුසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ මාණිකාරත්තය විද්‍යමාන වූ ප්‍රකෘතියක් ම ය. ස්වාමීනි, ඒ චක්‍රවර්තිරජහු විසින් වනාහි උපදවන ලද” යි¹ කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රකෘතික වූ අශ්ටාංගිකනිර්වාණමාර්ගය පූර්ව තථාගතයන් විසින් නො හැර පුරුදු කරණ ලද්දේ ය. අනුශාසක වූ පුද්ගලයන් නැති කල්හි ලුග්ග වී ය. පලුග්ග විය, ගුළුභ වී ය, පිහිත වී ය, ප්‍රතිච්ඡන්ත වී ය, අසංවරණ වී ය. 'තථාගතො භික්ඛවෙ අරහං සම්මා සම්බුද්ධො අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා' කියා වදළුසේක.

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ විද්‍යමාන වූ ම පුත්‍රයා යොනිමාර්ගයෙන් උපදවා මැනියේ 'ජනිකාවය' යි කියනු ලැබෙත් ද,² මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේත් ලුග්ග වූ පලුග්ග වූ ගුළුභ වූ ප්‍රතිච්ඡන්ත වූ අසංවරණ වූ පෙරත් ඇත්තා ම වූ නිර්වාණමාර්ගය ප්‍රඥ වක්ෂුසින් සම්මර්ශනය කර වදුරමින් උපදවා වදළුසේක. හැසිරීම කර වදළුසේක. ඒ කාරණයෙන් 'මහණෙනි, අර්හත් සමාස්සම්බුද්ධ වූ තථාගතයන් වහන්සේ නූපන් මාර්ගය උපදවන සේකැ' යි කියා වදළුසේක.

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් නටුවා වූ යම් කිසි වස්තුවක් දුටුයේ වී නම්, ඒ පුරුෂයා විසින් ඒ භාණ්ඩය උපදවන ලද යි කියා ලොකවාසී සත්වතෙම කියන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ ලුග්ග පලුග්ග වූ ගුළුභ පිහිත වූ ප්‍රතිච්ඡන්ත අසංවරණ වූ පෙරත් ඇත්තා ම වූ මාර්ගය ප්‍රඥවක්ෂුසින් සම්මර්ශනය කෙරෙමින් උපදවා වදළුසේක. සංවරණය කර වදළුසේක. ඒ කාරණයෙන් 'මහණෙනි, අර්හත් සමාස්සම්බුද්ධ වූ තථාගතයන් වහන්සේ නූපන් මාර්ගය උපදවන සේකැ' යි කියා වදළුසේක.

¹ 'තෙන පන නිබ්බන්තං' 'ඒ සක්චිතිරජහු නිසා පහළ වී ය' යි විය යුතු ය.

² ලැබෙයි.

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි පුරුෂයෙක්තෙම වනාන්තරය කොටා පායා ශුද්ධ කොට භූමිය ආවරණය කර ගන්නේ ය. ඒ භූමිතොම ඒ පුරුෂයාගේ ය යි කියා ලොකවාසී ජනතෙම ව්‍යවහාරය කරන්නේ ය. ඒ භූමිතොම ඒ පුරුෂයා විසින් සම්බ කරණ ලද්දේත් නො වේ ම ය. ඒ භූමිය ශුද්ධ කෙරීම් ආදි කටයුතු කොට භූමිස්වාමික නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ සිද්ධි ගියා වූ නැසී ගියා වූ ගුළුහ වූ පිහිත වූ ප්‍රතිච්ඡන්ත වූ සංවරණයක් නැත්තා වූ පූර්වයෙහිත් ඇත්තා ම වූ නිර්වාණමාර්ගය ප්‍රඥවක්ෂුසින් දක (259) උපදවා වදලසේක. ලොකයෙහි හැසිරීම කර වදලසේක. ඒ කාරණයෙන් අප තථාගතයන් වහන්සේ ‘මහණෙනි, අර්හත් සමයක්සම්බුද්ධ වූ තථාගත තෙම නූපත් මාර්ගය¹ උපදවන සේකැ’ යි කියා වදලසේක. මහරජානෙනි, පූර්ව තථාගතයන් සමයෙහිත් මේ නිර්වාණමාර්ගය ඇතැ” යි වදලසේක.

“සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ වදල පරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

නිර්වාණමාර්ගප්‍රශ්නය නිමි.

ලොමසකාශ්‍යපප්‍රශ්නය

“හත්තෙ, නාගසෙන, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘පූර්වයෙහි මම මනුෂ්‍යභූත වූයේ සත්වයන්ට වෙහෙස නො කරණ සල වීම්’ යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, ‘ලොමසකාශ්‍යප නම්, සෘෂි වූයේ නොයෙක් සියගණන් ප්‍රාණයන් නසා යාගය කළ යුතු වූ මහායාගයක් කෙළේ² යි’ කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘පුබ්බෙවාහං මනුස්සභූතො සමානො සත්තානං අවිභෙධකජාතිකො අහොසිං’ කියා වදරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘ලොමසකස්සපෙන ඉසිනා අනෙකසතෙ පාණෙ ඝාතයිත්වා වාජපෙය්‍යං මහායඤ්ඤං යජිතං’ කියා වදල යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘ලොමසකස්සපෙන ඉසිනා අනෙකසතෙ පාණෙ ඝාතයිත්වා වාජපෙය්‍යං මහායඤ්ඤං යජිතං’ කියා වදල වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘පුබ්බෙවාහං මනුස්සභූතො සමානො සත්තානං අවිභෙධකජාතිකො අහොසිං’ කියා

¹ මාර්ගයාගේ

² යාගයක් කරණ ලද්දේ

වදළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්කප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුක්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘පුබ්බෙවාහං මනුස්සභූතො සමානො සත්තානං අවිභෙදකජාතිකො අහොසිං’ යන මේ වචනයත් වදරණ ලද්දේ ය. ‘ලොමසකාශ්‍යප නම් සෘෂීන් වහන්සේ විසින් නොයෙක් සියගණන් ප්‍රාණයන් නසා කළ යුතු වූ මහායාගය යදින ලද’ යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ම ය. ඒ යාගයට පටන් ගත් කාරණය වනාහි රාගවශයෙන් විසංඥ වෙමින් විෂමචෙතනාවකින් නො වන්නේ ය”¹ යි වදළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මේ පුද්ගලයෝ අටදෙනෙක් පරප්‍රාණය නසති. ඒ කවර අටදෙනෙක් ද? යත්:- රාගයෙන් තැවුණු පුරුෂතෙම රාගවශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. ද්වේෂයෙන් දූෂිත පුරුෂතෙම ද්වේෂවශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. මොහයෙන් මුළා වූ පුරුෂතෙම මොහවශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. මානසයෙන් තැවුණු පුරුෂතෙම මානසයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. ලොහීපුරුෂතෙම ලොහ වශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. කිසි ධනයක් නැති අකිංචන පුරුෂයා තමාගේ ජීවිකාර්ථය පිණිස පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. බාල වූ ලදරුතෙම සිනා වශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. පෘථිවිශ්වර රජ තෙම ලොකයා හික්මවාලීම් වශයෙන් පරප්‍රාණය නසන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙකී පුද්ගලයෝ අටදෙන පරප්‍රාණය නසන්නාහු ය. (260) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොමසකාශ්‍යප වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් ප්‍රකෘතියක් ම කරණ ලද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් ප්‍රකෘතියක් කරණ ලද්දේ නො වෙයි. මහරජානෙනි, ඉදින් බොධිසත්වයන් වහන්සේ ප්‍රකෘතිභාවයෙහි සිටිසේක් වූ නම්, ඒ මහායාගය යදින්තට නො නැමෙන සේක. මේ ගාථාව ද නො කියනසේක.

“සසමුද්දපරියායං-මහිං සාගරකුණ්ඩලං,
න ඉච්ඡෙ සහ නිඤය-එවං සය්හ විජානති’ යි.

‘මහරජානෙනි, ලොමසකාශ්‍යප නම් සෘෂීන් වහන්සේගේ ශීල සමාධ්‍යාදි තපොතෙජසින් ශක්‍රයාගේ පාණ්ඩුකම්බලශෛලාසනය හුණු වී ය. එකල ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම ‘මේ කවර කාරණයක් දෝ හෝ’ යි කියා දහසක් නුවණැසින් මුළුලොව බලා මහාබොධිසත්වයන් දැක හයින් තැති ගෙන ‘මේ තෙම මා ශක්‍රසම්පත්තියෙන් පහ කෙරේ දෝ? හෝ’ යි කියා මොහයෙන් මුළා වී ශීලවිනාශය කරවනු පිණිස ශක්‍රභවනයෙන් අන්තර්ධාන වෙමින් බරණැස් රජ්ජුරුවන්ගේ

¹ ‘රාගවසෙන විසඤ්ඤිතා නො සචෙතනෙන’ යන පාලි පාඨයෙහි මේ පරිවර්තනය වැරදි යි. ‘ඒ වනාහි රාගවශයෙන් විසංඥවූවහු විසින් කරණ ලද්දකි. චෙතනා සහිත වූවහු නො වේ.’ යනු එහි අදහස යි.

සයනසරයෙහි පෙනී සිටි 'මහරජ, 'මම ශක්‍රදේවෙන්ද්‍රයෙහි, තෙපි සියලු ම පෘථිවිතලයට අධිපති ව ශක්‍රදේවෙන්ද්‍රවිලාශයෙන් රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත් විඳිනු කැමැත්තනු නම්, හිමාලයෙහි වසන ලොමසකාශ්‍යප නම් සෘෂීන් ගෙන්වා ඇතුන් පටන් සර්ව චතුෂ්පදික සතුන් නසා මහායාගයක් කරව' යි කියා අවවාද කොට ගියේ ය.

"එවිට බරණැස් රජ්ජරුවෝ ද 'යහපත, ශක්‍රදේවෙන්ද්‍රන් වහන්සැ' යි කියා නුවර බෙර හසුරුවා හිමාලයට යන මාර්ගොපදෙශක වැද්දක්නු ලදින් ඔහු හා සය්න නම් මහාමාත්‍යයෙකු යවූහ. ඒ අමාත්‍යයා මහාබොධිසත්වයන් කරා ගොස් වැද වැතිර, 'ස්වාමීනි, ලොමසකාශ්‍යපයානන් වහන්ස, අප බරණැස් මහාරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ චතුෂ්පදික මහායාගයක් කරවා සියලු ම පෘථිවිතලයට රජ වනු කැමැති ව නුඹවහන්සේ ලවා යාග කරවා නුඹ වහන්සේට කැමැති සැපයක් දෙන සේ මා එවූසේක. මා හා වැඩිය මැනවැ' යි කී කල්හි 'සය්නයෙනි, සතරමහාසාගරය පිරිවරා සිටි වක්‍රාවාටපර්වතය හා සතරමහද්වයින වටා පිහිටි මුහුදු කරණ කොට ගණ කර්ණලතායෙහි තැබූ කුණ්ඩලාභරණයක් වැනි වූ වක්‍රාවාටය මධ්‍යගත සියලු ම පෘථිවිතලයෙහි රාජ්‍යසම්පත්තිය උතුම් තපොගුණයක් හැර ලාමක වූ රජසැපතට පැමිණියේ ය' යි ලොකයා කරණ නින්දාවෙන් යුක්ත ව¹ නො කැමැත්තෙහි. 'මෙසේ දැන ගණුව' යි කියා මේ ගාථව වදළසේක් නො වේ ද?

"මහරජානෙනි, මෙබඳු වාදී වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ වන්දුවතී නම් රාජකන්‍යාව දැකීම හා සමග රාගවශයෙන් විසංඥ වූසේක. පඤ්චෙන්ද්‍රියයන් බිඳීමෙන් සිත වික්ෂිප්ත කළ සේක.² රාගයෙන් රත් වූ සේක. සංඥවගේ විපර්යාසයට පැමිණියේක.³ ආකුලාකුල වූසේක. වචනා (කරන්තෙක්) වූසේක. ඒ වික්ෂිප්ත භ්‍රාන්ත ලුලිත සිතින් මහත් වූ මහා චතුෂ්පදඝාත වූ ආශීවිෂයකු වුවත් අතින් අල්වා ගන්නේ ය. මත්තභස්තියා සමීපයට නො බා ව ම යන්නේ ය. පරතෙරක් නො දක මහාසමුද්‍රයටත් පනින්නේ ය. ශ්‍රීෂ්මකාලයෙහි නොයෙක් පණුවන් පැසෙන ගවරවළ ද, ගම්දෙර නොයෙක් කුණු දමන ඔලිගල්ලය ද, පයින් මැඩ ඇවිදින්නේ ය. කටු සහිත ප්‍රදේශයට ද නහින්නේ ය. ප්‍රපාතයෙහි ද පනින්නේ ය, අසුවිය ද අනුභව කරන්නේ ය, නග්න (261) වූයේ ද වීථියෙහි ඇවිදින්නේ ය. අනෙකප්‍රකාර වූ අනිකුදු බොහෝ අකර්තව්‍යය කරන්නේ ය, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම බොධිසත්වයන් වහන්සේ බරණැස් රජ්ජරුවන්ගේ දුවනියන් වූ වන්දුවතී නම් රාජකන්‍යාව දැකීම හා සමග ම විසංඥ වූසේක. චිත්ත වික්ෂෙප වූසේක, විපර්යාස වූසේක, ආකුල වූසේක, ඒ වික්ෂිප්ත භ්‍රාන්ත ලුලිත චිත්තයෙන් මහත් වූමහාපසුඝාතන ගලරැඹර රාසියක් වන්නා වූ මහායාගයක් කළසේක. මහරජානෙනි, වික්ෂෙප වූ උමතුසිතින් කරණ ලද

¹ යුක්ත වනු
² වූ
³ විපර්යාසය වූ සේක.

අකුශලකර්මය දෘෂ්ටධර්මයෙහිත් මහත් සාවද්‍ය නො වන්නේ ය. පරලොව විපාක දෙන තන්හි ද, එසේ ම මහත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි කිසි උම්මත්තකයෙක් තෙම වරදකට පැමිණියේ වී නම්, ඕහට තෙපි කවර දඬුවමක් පනවන්නහු ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, උම්මත්තකයාහට කවර දඬුවමක් වේ ද? අපි ඕහට තළවා පහ කරවා ලවමිහ, ඔහුට දඬුවම් මෙපමණ ය" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, මෙසේ වනාහි උම්මත්තකයාගේ අපරාධය යි දඬුවමකුත් නො වන්නේ ය. එහෙයින් උම්මත්තකයා විසින් කළ කෘත්‍යයෙහි ද දෙෂයෙක් නො වන්නේ ය, පිළියම් කළ නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොමසකාශ්‍යප නම් සෘෂීන් වහන්සේ වන්දුවතී නම් රාජකන්‍යාවගේ දර්ශනය හා සමග ම විසංඥ වූසේක. වික්ෂිප්ත සිත් ඇති වූසේක, රාගයෙන් රත් වූසේක, විපර්යාස වූසේක, පතලා වූ කාමතෘෂ්ණාවට පැමිණියේ ය, කාමතෘෂ්ණාවෙන් ආකුලාකු වූයේ ය, එම තෘෂ්ණාවෙන් වහවහා යොමු වූයේ ය, ඒ වික්ෂිප්ත භ්‍රාන්ත ලුලිත චිත්තයෙන් මහත් වූ මහාපසුඝාතන ගලරුධිරරාශියක් වූ වාචපෙය්‍ය නම් මහායාගය කළසේක.

"තව ද, ලොමසකාශ්‍යප නම් ජාතකයෙහි ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෝ නැවතත් පෙර සෙයින් ම බරණැස් රජ්ජරුවන් කරා අවුත් 'මහරජ, ලොමසකාශ්‍යපයානන් ගෙන්වන උපායක් කියමි. තොපගේ වන්දුවතී නම් කුමාරිකාවන් සරහා යවා ලොමසකාශ්‍යපයන් ගෙන්වා යාගය කරව' යි කීහ. ඒ අසා බරණැස් රජ්ජරුවෝ තමන් වන්දුවතී නම් දුවනියන් දෙවගනක සේ සර්වාහරණයෙන් සරහා ලවා මහපිරිවරින් සය්භ නම් ඇමතියා හා සමග හිමාලයට හැරියාහ. සය්භ නම් අමාත්‍යයා මහාබොධිසත්වයන් වැද ගෙන, 'ස්වාමීනි, අපගේ බරණැස් රජ්ජරුවෝ වාචපෙය්‍ය නම් මහායාගය කරවා නුඹ වහන්සේට මේ වන්දුවතී නම් කුමාරිකාවන් හා අර්ධරාජ්‍ය සම්පත්තිය දෙන සේ මා ආරාධනාවට එවූසේකැ' යි කී කල්හි ඉදුරන් බිඳ වන්දුවතී කුමාරිකාවන් මුහුණ දකිමෙන් ම සියලු ම ධ්‍යානගුණයෙන් පිරිහී කාමුම්මත්තක ව බරණැස්නුවර කරා ගොස් රාජ විධානයෙන් කළ මහායාගශාලායෙහි ඇත් අස් ගව මහිස මෘගාදී නොයෙක් සිවුපා සතුන් බන්ධනය කරවා ප්‍රථම යාගස්තම්භයෙහි බැඳි මංගලභස්ති රාජ්‍යා ඝාතනය කරණු පිණිස කඩුව ඔසවා ඝාතනයට ආරම්භ කළසේක. ඒ දෑක හස්තිරාජතෙමේ මරණ භයින් තැති ගෙන මහභඬින් හැඬූහ. එකල මහබෝසතානෝ කළකිරී අඳුන්දිවිසම් කක්ෂලොම ජටාමඬුලු දෑක 'අප වැනි තපස්වීන්ට මේ සුදුස්සෙක් නො වන්නේ ය' යි සිතා කඩුව දමා යම් කලෙක ප්‍රකෘති සිත් වූසේක් ද, මනා වූ සිහිය ලැබූසේක් ද, එකල්හි නැවතත් ප්‍රවුජ්තධර්මය පුරා හිමයට (262) වැඩ පඤ්චඅභිඥ උපදවා වාසය කොට 'නො පිරිහුණා වූ ධ්‍යානයෙන් බ්‍රහ්ම ලොකුපගත වූසේකැ' යි වදළසේක. "යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

ලොමසකාශ්‍යපප්‍රශ්නය නිමි.

ජෝතිපාලමාණවකප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, ඡද්දන්ත නම් නාගෙන්දුතෙම:-

‘වධිස්ස මේ නඤ්චී පරාමසන්තො-කාසාවමද්දක්ඛි ධජං ඉසීනං
දුක්ඛෙන චුට්ඨස්සුදපාදි සඤ්ඤ-අරහද්ධජො සබ්භි අවජ්ඣරුපො.’

යන මේ ගාථාවෙන් ‘වල හුන් මේ සොණුත්තරයා වධ කොට මරමි’ යි සිතා සොඬින් අල්ලා පරාමර්ශනය කෙරෙමින් බුද්ධාදි සෘෂිවරයන්ගේ ධවජය යි කියන ලද කාසාවස්ත්‍රය දුටුයේ ය. දැක අර්හත්ධවජය නම් සත්පුරුෂපණ්ඩිතවරුන් විසින් අවධ්‍යස්වරූප හෙයින් ‘එකාන්තයේ ම සත්කාර ගරුකාර කට යුත්තේ ය’ යි කියා එබඳු බලවත් දුක්ඛවේදනාවෙන් වැලඳ සිටියා වූ හස්තිරාජයාහට ‘මෙබඳු වූ සත්පුරුෂසංඥාවක් පහළ වූයේ ය’ යි කියා මේ බව වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද ‘ජෝතිපාල නම් බ්‍රාහ්මණමාණවක වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ කාශ්‍යප නම් භගවත් අර්හත් සමයක්සම්බුද්ධ සර්වඥයන් වහන්සේට මුණ්ඩකවාදයෙන් සත්පුරුෂ නො වන්නා වූ පරුෂවචනයෙන් ආක්‍රොශ කළහ.¹ අවනම්බු වචන කීවෝ ය’ යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බොධිසත්වයන් වහන්සේ තිරශ්චිනාත්ම ගත වූයේ ද, කාශ්‍යවස්ත්‍රයට මනා කොට ම පිදුසේක. එහෙයින් ‘ජෝතිපාලමාණවකයන් විසින් කාශ්‍යප නම් භගවත් අර්හත් සමයක්සම්බුද්ධයන් වහන්සේට මුණ්ඩකවාදයෙන් ශ්‍රමණකවාදයෙන් සත්පුරුෂ නො වන්නා වූ පරුෂ වචනයෙන් ආක්‍රොෂය කරණ ලද්දේ ය. අවනම්බු කරණ ලද්දේ ය’ යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ජෝතිපාල නම් මාණවකයානන් විසින් කාශ්‍යපගොත්‍ර සම්භූත වූ භගවත් අර්හත් සමයක් සම්බුද්ධයන් වහන්සේට මුණ්ඩකවාදයෙන් ශ්‍රමණක වාදයෙන් අසභ්‍ය වූ පරුෂවචනයෙන් ආක්‍රොශ කරණ ලද්දේ අවනම්බු කරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, එහෙයින් ‘ඡද්දන්ත නම් හස්තිරාජයානන් විසින් කාශ්‍යවස්ත්‍රය පුදන ලද්දේ ය’ යි කී වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තිරශ්චිතගත වූ කර්කශක්‍රූරතර කටුක වේදනාව විඳින්නා වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් සොණුත්තර වැද්දහු ඇඳි කාශ්‍යවස්ත්‍රය පවා පුදන ලද්දේ ය. එසේ කල සර්වඥතාඥනයට පාරමිතාධර්මය මුහුකළ කල මනුෂ්‍ය ව ද නුවණ මුහුකුරා සිට කල දසබලධාරී වූ ලොක නායක වූ උදිතොදිත බ්‍රාහ්මණ කුලප්‍රසූත වූ නිති දිලිහෙන බ්‍යාමප්‍රභාවක් ඇත්තා වූ ප්‍රචරොත්තම වූ මනා කොට වලඳින ලද්ද වූ ප්‍රචර මනොහර

¹ කෙළේ ය.

කායික කාෂායවස්ත්‍රයන් ඇත්තා වූ කාශ්‍යප නම් භගවත් අර්භත් සම්බුද්ධයන් වහන්සේ දැක කුමක් පිණිස පූජා නො කළසේක් ද? මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. (263) ඒ ප්‍රශ්නය තෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, ඡද්දන්ත නම් හස්ති නාගරාජතෙම:-

‘වධිස්ස මෙ නත්ථි පරාමසන්තො-කාසාවමද්දක්ඛි ධජං ඉසීනං,
උක්ඛෙන ඵුට්ඨස්සුදපාදිසඤ්ඤ-අරහද්ධජො සබ්භි අවජ්ඣරුපො

යන මේ ගාථාවෙන් මෙම අර්ථයත් වදාරණ ලද්දේ ය. ජොතිපාල නම් බ්‍රාහ්මණමාණවකයානන් විසින් ද මුණ්ඩකවාදයෙන් ශ්‍රමණකවාදයෙන් අසහ්‍ය වූ පරුෂවචනයෙන් කාශ්‍යප නම් භගවත් අර්භත් සමාක්සම්බුද්ධ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේට ආක්‍රොශය කරණ ලද්දේ ය. අවනම්බු වචනය කියන ලද්දේ ය. ඒ ආක්‍රොශ පරිභව කළ කාරණය වනාහි ජාතිවශයෙන් කුලවශයෙන් කරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, ජොතිපාලබ්‍රාහ්මණමාණවකතෙම අශ්‍රද්ධාවත් වූ අප්‍රසන්නකුලයෙහි උපන්නේ ය. ඒ ජොතිපාලමාණවකයානන්ගේ මාතෘ පිතෘ නැගති භාතෘ දසී දස කම්කරු පරිවාරක මනුෂ්‍යයෝ සියල්ල ම මහාබ්‍රහ්මයා දෙවතා කොට ඇත්තාහු ය. මහාබ්‍රහ්මයා ම ගරු කොට ඇත්තාහු ය. ඒ සියල්ලෝ ම ‘බ්‍රාහ්මණයෝ උත්තමයෝ ය. ප්‍රචරයෝ ය’ යි කියා අවශෙෂ වූ ප්‍රවුඡ්ඡනයන්ට නින්දා කෙරෙති. පිළිකුල් කෙරෙති. බ්‍රහ්ම හක්තික වූ ඔවුන්ගේ ඒ වචනය අසා බාලකාලයෙහි පටන් පුරුදු වූ ජොතිපාලමාණවකතෙම වැලිකෙළයෙහි පටන් මිත්‍ර වූ සට්ඨකාර නම් කුම්භකාරයා විසින් බුදුන් දක්නා පිණිස කැඳවනු ලද වූයේ ‘සම්ම සට්ඨකාරයෙනි, ඒ ශ්‍රමණවෙශධාරී වූ මුදුමහණහු දැකීමෙන් අපට කවර ප්‍රයොජනයෙක් ද?’ යි මෙසේ අවනම්බු වචනයක් කීයේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ අමෘතරසය පවා නපුරු විෂයට පැමිණ තිත්තරස වන්නේ ද, යම් සේ සීතොදකය ගින්නට පැමිණ හුණු වන්නේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ජොතිපාලමාණවකයෝ අශ්‍රද්ධ වූ අප්‍රසන්න වූ බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි උපන්නෝ ය. ඒ ජොතිපාලතෙම තමාගේ කුල වසයෙන් දෘෂ්ටි ගණ ලොවුතුරා බුදුන්ට ආක්‍රොශ කෙළේ ය. අවනම්බු කොට කීයේ ය.

තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ජීවලිතප්‍රජීවලිත වූ ප්‍රභා සහිත වූ මහා අග්නීස්කන්ධයතෙම ජලයට පැමිණ නැසුනා වූ උෂ්ණප්‍රභා ඇති ව සීතල වන්නේ ද, පැසුනා වූ නිර්ගුණධීපලයක් හා සදාශ ව කළු වන්නේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අනන්තපුණ්‍යසම්භාරයන් ඇත්තා වූ විශුද්ධ ශ්‍රද්ධාවක් ඇත්තා වූ මහත් වූ ඤාණාලෝකය සහිත වූ ජොතිපාල නම් මාණවකයෝ අශ්‍රද්ධ වූ අප්‍රසන්න වූ කුලයෙහි උපන්නෝ ය. ඒ ජොතිපාල මාණවකතෙම මිථ්‍යාදෘෂ්ටි කුලවශයෙන් අප කාශ්‍යප නම්

තථාගතයන් වහන්සේට ආක්‍රොශ කෙළේ ය. අවනම්බු කොට කීයේ ය. ඒ අසා සටිකාර නම් කුම්භකාරතෙම ‘අහෝ! මාගේ යහළු වූ ජොතිපාල කුමාරයන් අවැඩින් මුදු වැඩෙහි සලස්වාලමි’ යි සිතා බොධිසත්වයන්ගේ හිසකේ වරල වැරයේ අල්වා අදිමින් ‘මා යහළු වූ ජොතිපාලකුමාරයෙනි, ලොවුතුරා බුදුන් දක්නට යමිහ’ යි කැඳවා ලී ය. එවිට ජොතිපාල කුමාරතෙම ‘අහෝ! මොහු මොහුගේ නිවජාතිගොත්‍රයත් නො සලකා ම මාගේ හිස ගෙණ ඇත්තේ ය. එකාන්තයෙන් මට මහත් වූ අභිවාද්ධි (264) සාධක වූ කාරණයක් ඇතැ’ යි සිතා ‘සම්ම, සටිකාරයෙනි, බුදුන් දක්නට එමි. හිස වරල හරුව’ යි කියා ගලවා ගෙන මිත්‍රසභායත්වයෙන් ලොවුතුරා බුදුන් ලඟට ගොස් බණ අසා බුදුගුණ දැනීමෙන් දසභූත වූවාක් මෙන් වූයේ ය. ඒ ජනශාසනයෙහි පැවිදි ව උපසම්පද වෙමින් සිල් පුරා විවරණශ්‍රී ලදින් අභිඥසමාපත්ති උපදවා බ්‍රහ්මලොකුපතන වූයේ යැ” යි වදාළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ජොතිපාල මාණවකප්‍රශ්නය නිමි.

සටිකාරවාසප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සටිකාරස්ස කුම්භකාරස්ස ආවෙසනං සබ්බං තෙමාසං ආකාසච්ඡදනං අට්ඨාසි න වාහිවස්සි’ යනුවෙන් ‘සටිකාර නම් කුම්භකාරයාගේ සියලු ම ගෙය තුන්මාසයක් මුළුල්ලෙහි ආකාශය ම ඡදනය කොට සිටියේ ය. ගෙට නො වැස්සේ ය’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ‘කාශාප නම් තථාගතයන් වහන්සේගේ විහාරගෙය වර්ෂා වැස තෙමුනේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මභිත වූ කුශලමූලයන් ඇත්තා වූ තථාගතොත්තමයානන් වහන්සේගේ විහාරගෙය කුමක් පිණිස තෙමේ ද, දසපෙරුම් පිරු තථාගතොත්තමයානන් වහන්සේට නම් ඒ ආනුභාවයතෙම කැමැති විය යුත්තේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘සටිකාර නම් කුම්භකාරයාගේ ආවෙසනය වර්ෂාවෙන් නො තෙමී අහස්ඡදන වූයේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘තථාගතයන් වහන්සේගේ විහාරගෙය තෙමුනේ ය’ යි වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් ‘තථාගතයන් වහන්සේගේ විහාරගෙය තෙමුනේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන්, සටිකාර නම් කුම්භකාරයාගේ ආවෙසනය අනොවස්සක ව අහස් සෙවෙහි වූයේ’ යි වදාළ ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද, නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘සටිකාරස්ස කුම්භකාරස්ස ආවෙසනං සබ්බං තෙමාසං ආකාසච්ඡදනං අට්ඨාසි න වාහිවස්සි’ යි කියා මෙම

කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. 'කාශ්‍යප නම් තථාගතයන් වහන්සේගේ විහාරකුටිය වැස්සෙන් තෙමුනේ ය' යි කියාත් වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, ඒ සටිකාර නම් කුම්භකාරතෙම නිර්මලතර සිල් ඇත්තේ ය, යහපත් වූ ගුණ ඇත්තේ ය, මහත් වූ කුශල මූලයන් ඇත්තේ ය, ඒ තෙම අන්ධ වූ ජීර්ණ වූ මවුපියන් පොෂ්‍ය කරන්නේ ය. ඔහුගේ අසම්මුඛයෙන් නො විචාරා ම ඔහුගේ ගෘහයෙහි තෘණ සෙවෙහි ගෙණ ගොස් සංඝයාවහන්සේලා කාශ්‍යප බුදුන්ගේ විහාරය වසාලූහ. ඒ තෘණ ගෙණ ගිය කාරණය කරණ කොට ගෙණ සටිකාර නම් ඒ කුම්භකාරතෙම අකම්පිත වූ අසඤ්චලිත වූ සුසණ්ඨිත වූ මහත් වූ අසදාශ වූ ප්‍රීතිසැපයක් ලැබුයේ ය. 'අහෝ! සර්වලොකොත්තම වූ භාග්‍යවත් සර්වඥයන් වහන්සේ එකාන්තයෙන් ම මට අතිවිශ්වාස සේකැ' යි සිතා බොහෝ සෙයින් අතුලය වූ සොම්නස් උපදවාලී ය. ඔහුට උපන් ප්‍රීතිසැපය අඩමසක් සිතින් පහ නො වී ය. ඒ කාරණයෙන් ඕහට ඉහාත්මභාවයෙහි දී ම ඵල දෙන්නා වූ දෘෂ්ටධාර්මික වූ (265) විපාකය උපන්නේ ය. 'මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ එපමණ වූ ගේ තෙමුනා වූ විකාරමාත්‍රයෙන් කම්පා නො වනසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ මහාමේරුපර්වතරාජතෙම අනෙකඟතසහසු ගණන් වාතමණ්ඩලසම්ප්‍රහාරයෙනු දු කම්පා නො වන්නේ ය. නො සෙලවෙන්නේ ය. තව ද, මහොදධී වූ වරප්‍රවරමහාසාගරතෙම අනෙක සියනහුතමහාගංගා ගතසහසුයෙනු දු නො පිරෙන්නේ ය. විකාරයකට නො පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේගේ තෙමුනා වූ එපමණ වූ විකාරයෙන් කම්පා නො වනසේක. මහරජානෙනි, 'තථාගතයන් වහන්සේගේ විහාරගෙය තෙමුනේ ය' යි කියා යම් කාරණයක් වදලා ඇද් ද, ඒ කාරණය වනාහි මහත් වූ ජනසමූහයාහට අනුකම්පා පිණිස වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ අර්ථද්වයක් දැක වදරන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේලා තමන් නිර්මිත කළ ප්‍රත්‍යය නො වළඳන සේක් ලා ය. කවර අර්ථද්වයක් ද? යත්:- 'මේ ශාස්තෘ වූ බුදුරජානන් වහන්සේ අග්‍රදක්ෂිණිය වූසේකැ යි සිතා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සිවුපසය දන් දී දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ සියලු දුර්ගති දුකින් මිදෙති' යන සිතා ද 'ප්‍රාතිහාර්ය ලොවට දක්වා වෘත්තිය සොයන්නාහු ය යි කියා සෙස්සෝ අපවාද නො කෙරෙත්ව' යි කියා ද යන මේ අර්ථද්වය දක්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේලා තමන් වහන්සේලා විසින් නිර්මිත කර ගත් ප්‍රත්‍යය නො වළඳන්නාහු ය. ඉදින් මහරජානෙනි, ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම හෝ ඒ විහාරගෙය නො තෙමෙන සේ කරන්නේ නම්¹ මහාබුන්මතෙම හෝ නො තෙමෙන සේ කරන්නේ නම් ගෘහය තෙමේ ම හෝ නො තෙමෙන්නේ² වී නම්, ඒ කාරණය සාවද්‍ය වන්නේ ය. දෙෂ වන්නේ ය. සනිග්‍රහ වන්නේ ය. 'මේ බුදුවරයෝ දක්ෂකියා කොට ලොකයා මූලා කරන්නාහු ය යි අධිකතර කියා කරන්නාහු ය' යි අපවාද කෙරෙති. එහෙයින් ඒ කාරණය හැරිය යුතු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේලා කිසි වස්තුවක් නො ඉල්වන සේක්ලා ය. ඒ

¹ කරන්නේ ය

² නො තෙමීම වන්නේ

වස්තු ඉල්වීමෙන් බුදුවරයෝ ස්වල්පවචනීයහු නො වන්නාහු ය” යි වදාළසේක. “යහපත ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නයත් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

සටිකාරවාසප්‍රශ්නය නිමි.

බ්‍රාහ්මණරාජ ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම ඉල්ලූ දෙය දීමට යොග්‍ය වූ බාහිත කරණ ලද පාපයන් ඇති බැවින් බ්‍රාහ්මණ වීම්’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, ‘එම්බා සෙලයෙනි, ‘මම බිය වීම්’ යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො’ කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘රාජාහමස්මි සෙල’ කියා වදාළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘රාජාහමස්මි සෙල’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො’ කියා වදාළ ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. රජෙක් හෝ වන්නේ ය, නොහොත් බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ වන්නේ ය. උපන් එක ම ජාතියෙහි ජාති දෙකක් නම් නැත්තේ ය. (266) මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද නුඹවහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘අහමස්මි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණො යාවයොගො’ කියා මෙම කාරණයන් වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද, ‘රාජාහමස්මි සෙල’ යි කියා සෙලබ්‍රාහ්මණයාහටත් වදාරණ ලද්දේ ය. යම් කාරණයකින් තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ වනසේක් ද, රජ වනසේක් ද, එහි කාරණයක් ඇතැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් කාරණයකින් තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ වන සේක් ද, රජ වන සේක් ද, ඒ කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය.

“මහරජානෙනි, සියලු පවිටු වූ අකුශලධර්ම¹ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් බැහැර කරණ ලද්දේ ය. ප්‍රභීණ කරණ ලද්දේ ය, පහ කරණ ලද්දේ ය, දුරු කරණ ලද්දේ ය, මූලොච්ඡන්ත කරණ ලද්දේ ය, ක්ෂය කරණ ලද්දේ ය, විනාශයට පමුණුවන ලද්දේ ය, නිරුද්ධ කරණ ලද්දේ ය, සන්තිඳුවන ලද්දේ ය. ඒ කාරණයෙන් තථාගතයන් වහන්සේ ‘බ්‍රාහ්මණ සේකැ’ යි කියනු ලැබෙයි. ක්ෂීණාශ්‍රව වූ බ්‍රාහ්මණතෙම නම් දුරු කරණ ලද නොයෙක් කාංක්ෂා විමතිපථයන් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන්

¹ කර්මධර්මයෝ

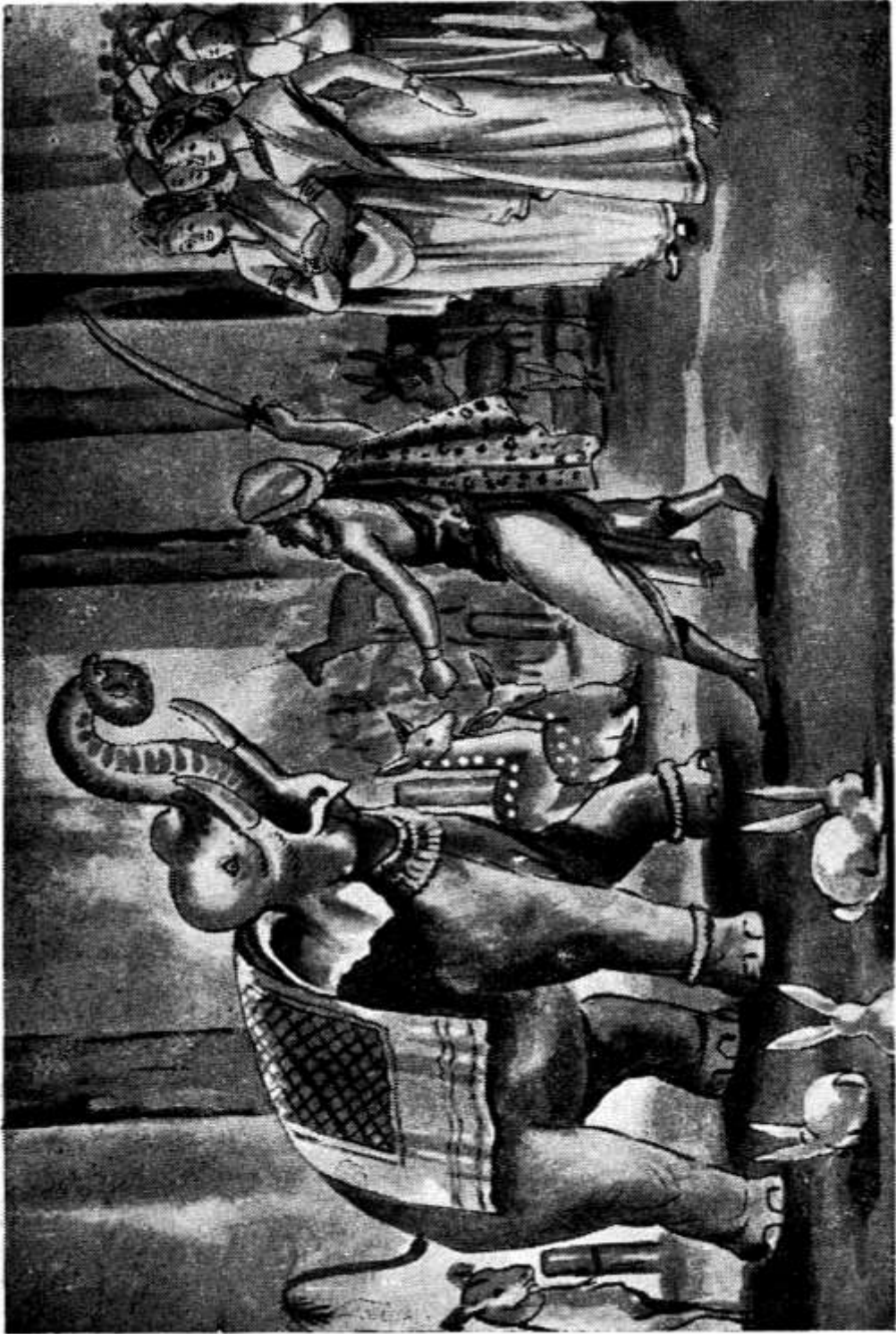
වහන්සේ ද දුරු කරණ ලද නොයෙක් කාංක්ෂා විමනිපථයන් ඇතියේක. ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලද්දේ ය. බ්‍රාහ්මණතෙම නම් සියලු ම භවගතියොනි හැරියේ ය. කෙලෙස් රජස් ගතියෙන් මිදෙමින් අසභාය වූයේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද, සියලු ම භවගතියොනි හැර වදළසේක. කෙලෙස් මල රජස්ගතියෙන් මිදුනුසේක් අසභාය වූසේක. ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලද්දේ ය. බ්‍රාහ්මණතෙම නම් අග්‍රශ්‍රේෂ්ඨ වරප්‍රචර දිව්‍යවිහරණය බහුල කොට ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද අග්‍රශ්‍රේෂ්ඨවරප්‍රචරදිව්‍යවිහරණය බහුල කොට ඇතියේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ සේකැ' යි කියන ලදී. බ්‍රාහ්මණතෙම නම් හැදැරීමි හදරවාලිම් දක්ෂිණා දන පිළිගැනීමි, ඉන්ද්‍රියදමනය වීම, ශීලසංවරය වීම, චුත දුරීම සංඛ්‍යාත වූ පූර්වානුශාසනාප්‍රවේණිවංශයන් දරන්නේ ය මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද හැදැරීමි, හදරවාලිම්, දක්ෂිණා දන පූජා පිළිගැනීමි, ඉන්ද්‍රිය දමන ශීලසංවර ධුතගුණාදි පූර්ව ජනානුශාසනාප්‍රවේණිවංශය ධරනසේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලදී. බ්‍රාහ්මණතෙම නම් මහත් වූ සැපවිහරණ ධ්‍යාන සමච්චිම් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මහත් වූ සැපවිහරණ ධ්‍යාන සමච්චිම් ඇතියේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලදී. බ්‍රාහ්මණතෙම නම් මහත් වූ සැපවිහරණ ධ්‍යාන සමච්චිම් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මහත් වූ සැපවිහරණ ධ්‍යාන සමච්චිම් ඇතියේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ සේකැ' යි කියන ලදී. බ්‍රාහ්මණ තෙම නම් සර්වභවාභවගතියෙහි විශේෂ ජාතිවෘත්තිය හැසිරීම දන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද සර්වභවාභවගතියෙහි විශේෂජාතිවෘත්තිය අනුවර්තය දන වදරණසේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'තථාගතයන් වහන්සේ ද බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලදී. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට 'බ්‍රාහ්මණ' ය යි කියන ලද මේ නාමය (267) මැනියන් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. පියානන් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. ප්‍රාතෘකෙනෙකුත් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. නැගනි කෙනෙකුත් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. මිත්‍රාමාත්‍යකෙනෙකුත් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. නෑසිය කෙනෙකුත් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් විසින් කරණ ලද නාමයකුත් නො වන්නේ ය. භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ බොධිදුම මූලයෙහි දී මාරසෙනාව විධමනය කොට අතීතඅනාගතප්‍රත්‍යක්ෂන වූ සර්වපච්චි අකුලධර්මයන් දුරු කොට සර්වඥතාඥනප්‍රතිලාභය හා සමග ම ලැබ වදළසේක. යම් මේ බ්‍රාහ්මණ යන නාමයෙක් ඇද් ද, එය සර්වඥතාඥනය උපන් මාත්‍රයෙහි ම පහළ වූ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරණ ලද නාමයෙකි. ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතයන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණසේකැ' යි කියන ලදී."

“ඒ එසේ ය, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් ‘තථාගතයන් වහන්සේ රජය’ යි කියා කියනු ලැබෙත් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් කිසි රජෙක් නම් දඹද්වාරයෙන් රාජ්‍යය කරන්නේ ය. උපායෙන් ලොකයාට අනුශාසනා කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද දඹද්වාරයේ සිටින ලොකධාතූයෙහි සද්ධර්මයෙන් බුද්ධ රාජ්‍යය කර වදාරණයේක. කාමාවචර දෙවියන් සහිත වූ මාරයන් සහිත වූ සියලු ම බ්‍රහ්මරාජයන් සහිත වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් සහිත වූ ප්‍රජාසංඛ්‍යාත සත්වලොකයාට ‘මේ නො කරව, මේ දේ කරව’ යි කියා අනුශාසනා කර වදාරණයේක. ඒ කාරණයෙන් ද ‘තථාගතයන් වහන්සේ රජ ය’ කියනු ලැබෙයි.²

“තව ද, මහරජානෙනි, රජ්ජුරුවෝ නම් සියලු මනුෂ්‍යජනයන් අභිභවනය කොට නැසමුහයා සන්තොෂ කෙරෙමින් අමිත්‍රසමූහයා ශෝක පත් කෙරෙමින් මහත් වූ මහාසයඤ්ඡි භාර වූ ස්ථීර වූ ක්ෂාන්ති නමැති අරටු ඡත්‍රදණ්ඩෙන් හෙබියා වූ ප්‍රචරඥන නමැති අනුන වූ ඡත්‍රසලාකා සියයෙන් අලංකාත වූ නිර්මල ශ්වෙතච්ඡත්‍රය උස්වා ලවන්නේ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද සියලු ම මාරසෙනාව අභිභවනය කොට දුෂ්ප්‍රතිපන්න පුද්ගලයන් ශෝක පත් කෙරෙමින් මනා ව පිළිගන්නා වූ දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යයන් සන්තොෂ කෙරෙමින් දඹද්වාරයේ ලොකධාතූයෙහි මහත් වූ මහාසයඤ්ඡිභර වූ ස්ථීර වූ ක්ෂාන්ති නමැති අරටු ඡත්‍රදණ්ඩෙන් යුක්ත වූ ප්‍රචර වූ අනාවරණඥන නමැති අනුන වූ ඡත්‍රසලාකාසියයෙන් අලංකාත වූ අග්‍රප්‍රචර වූ අර්භත්ඵල සමාපත්ති නැමති නිර්මලධවලච්ඡත්‍රය නගා වදාරණයේක. ඒ කාරණයෙන් ද ‘තථාගතයන් වහන්සේ රජ ය’ යි කියනු ලැබෙයි. රජ්ජුරුවෝ නම් සම්පගත වූ සම්පයට සම්ප්‍රාප්ත වූ බොහෝ ජනයන් විසින් වැන්ද යුතු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද සම්පගත වූ සම්පයට සම්ප්‍රාප්ත වූ බොහෝ දිව්‍යබ්‍රහ්ම මනුෂ්‍යයන් විසින් පසඟ පිහිටුවා වැන්ද යුතු වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් ද, ‘තථාගතයන් වහන්සේ රජ ය’ කියනු ලැබෙත්.

රජ්ජුරුවෝ නම් යම් කිසි සිත් සේ කටයුතු කරණ ආරාධකයෙක්හට පැහැද වාරිත්‍රානුකූල වූ වර දෙමින් (268) පඤ්චකාමයෙන් සන්තොෂය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද කයින් වචසින් මනසින් සමාක් ප්‍රතිපන්නිය කිරීමෙන් ආරාධක වූ යම්කිසිවක්හට පැහැද

¹ ලැබේ.
² ලැබෙයි.

කාමයෙන් උමතු වූ ලොමිය කස්සප කවුසා යාගය සඳහා ඇනෙකු මැරීමට සැරසීම. (297 පිටුව)

අනුත්තර චරිතවර වූ සර්වසංසාරදුඃඛයාගේ මිඳීම දෙමින් අගෞෂකාමාවචරයෙන් ද තර්ජනය කර වදරණසේක. ඒ කාරණයෙන් ද 'තථාගතයන් වහන්සේ රජ ය' යි කියන ලද්දේ ය. පෘථිවිතලතිලක වූ රජ්ජුරුවෝ නම් රාජාඥව ඉක්මවන්නාහට නින්දා කරන්නාහු ය, දණ්ඩදනය කරන්නාහු ය, නසන්නාහු ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ නිර්මලතර ශාසනවරයෙහි ද දූන දූන ආපත්තියට පැමිණෙන්නා වූ පැමිණි විට ද බොරුවෙන් සඟවන්නා වූ සතර අගතියට යන්නා වූ අලජ්ජියා බුද්ධාඥව ඉක්මවමින් නිස්තෙජස්භාවයෙන් ලාමක වෙමින් නින්දාවෙමින් ගර්හිත වෙමින් සර්වඥසාසනවරයෙන් පහ වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් ද තථාගතයන් වහන්සේ බුදුරජ ය යි කියනු ලැබෙයි.

“මහරජානෙනි, ලොකපාලරජදරුවෝ නම් මහාසම්මතාදී පූර්ව වූ ධර්මිෂ්ඨ වූ රජදරුවන්ගේ ප්‍රවේණි වූ අනුශාසනාවෙන් ධර්මානුධර්ම දෙක නො හැර ම දක්වා දගධර්මයෙන් රාජ්‍යය කෙරෙමින් ජනහාෂ්ට වන්නෝ ය, ප්‍රිය වන්නෝ ය, ප්‍රාර්ථනීය වන්නෝ ය, සියලු ම මනුෂ්‍ය ජනයන්ගේ රාජකුශලවංශය රාජධර්මගුණබලයෙන් බොහෝ කාලයක් පිහිටුවා ලවන්නෝ ය. මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද ස්වයම්භූත වූ දීපංකරාදී පූර්වබුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ප්‍රවේණි වූ සර්වඥ අනුශාසනාවෙන් ධර්මානුධර්ම දෙක නො හැර ම දක්වා සද්ධර්මයෙන් ලොකය අනුශාසනා කර වදරණසේක් දිව්‍යබුද්ධමනුෂ්‍යයන්ට සන්තොෂ වනසේක. ප්‍රිය වනසේක. ප්‍රාර්ථනීය වනසේක. සර්වඥශාසනය ධර්ම ගුණබලයෙන් බොහෝ කාලයක් පවත්වා වදරණසේක. ඒ කාරණයෙන් ද තථාගතයන් වහන්සේ බුදුරජ ය යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ යම් කාරණයකින් බ්‍රාහ්මණ ද රජ ද වනසේක් ද මෙසේ (එබඳු) අනෙකවිධ වූ කාරණ ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, අපටත් වඩා අතිසමර්ථ වූ භික්ෂුනමක් කල්පයක් මුළුල්ලෙහිත් සම්පාදනය කොට කියන්නේ වී නමුත් නිමාවට නො යන්නේ ය. එහෙයින් ඉතා බොහෝ කොට කීමෙන් කම් කිම් ද? සංක්ෂෙපයෙන් පිළිගත යුත්තේ ය” යි වදළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

බ්‍රාහ්මණරාජප්‍රශ්නය නිමි.

සච්ඤගොවර ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹගේ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

'ගාථාභිගීතමිමෙ අභොජනීයං
සම්පස්සතං බ්‍රාහ්මණ නෙස ධම්මො

ගාථාහිතං පනුදන්ති බුද්ධා
 ධම්මෙ සති බ්‍රාහ්මණ චුත්තිරෙසා.'

(269) යන ගාථාවෙන් 'බ්‍රාහ්මණය, මා විසින් ගාථා කියා මේ කිරි බත ලබන ලද්දේ ය. එහෙයින් වළඳන්ට නිසි නො වෙයි. හැම ලෙසින් ම ආජීවසුද්ධිය බලන්නා වූ බුදුවරයන්ගේ ගාථා කියා ලද දෙය වැළඳීම නම් වාරිත්‍රධර්මයෙක් නො වන්නේ ය. එහෙයින්, බ්‍රාහ්මණය, ගාථා කියා ලත් භෝජනය බුදුවරයෝ නො වළඳ ප්‍රතික්ෂේප කෙරෙති. බුදුන්ගේ ආජීවපාරිශුද්ධි සුවරිතවාරිත්‍රධර්මය නො නැසී විද්‍යමාන ව පවත්නා කල්හි මේ පැවතීම තෙම බුදුන්ගේ එකාන්ත නිර්මල විශුද්ධ වූ ජීවිකා වෘත්තියෙකැ' යි කියා මෙම අර්ථයක් වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද බුදුරජානන් වහන්සේ පිරිසට ධර්මදෙශනා කෙරෙමින් අනුපූර්වකථාව කෙරෙමින් පළමු කොට ම දනකථාව වදාරණසේක. සර්වලොකෙශ්වර වූ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ භාෂිතය අසා දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ විශේෂ කොට සරහා දන් දෙන්නාහු ය. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් උපදවන ලද්ද වූ ඒ දනය සුගතශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා වළඳ වදාරණසේක් ලා ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් 'ගාථාහි ගීතම්මෙ අභොජනීයං' යනාදීන් වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ස්වාමීනි, 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පළමු කොට දනකථාව වදාරණසේකැ' යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'දනකථං පඨමං කථෙති' කී වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'ගාථාහි ගීතම්මෙ අභොජනීයං' කී වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ දෙක ම සැබෑ වන්ට කාරණා නැත, එකක් බොරු වෙයි, එකක් සැබෑ වෙයි. ඊට කාරණා කවරේ ද? යන හොත්:- ස්වාමීනි, යම් ඒ අග්‍රදක්ෂිණිය වූ භික්ෂුනමක් ගිහිත්ට පිණිසව්‍යාජනයාගේ ආනිසංසය කියන්නේ ය. ඒ භික්ෂුන් වහන්සේගේ ධර්මකථාව අසා ප්‍රසන්නසිත් ඇත්තා වූ ඒ ගෘහස්ථයෝ නැවත නැවතත් දන් දෙති. යම් සුගතශ්‍රාවක කෙනෙක් ඒ දනය වළඳින් නම්, ඒ සියලු සුගතශ්‍රාවකයෝ ම ගාථා කියා ලත් භෝජනය වළඳන්නාහු නම් වෙති. මේ සර්වඥගොචර වූ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද සියක්වර පැලූ අස්ලොම්ආගක් මෙන් අතිසියුම් වන්නේ ය. ජලපොළෝ සෙයින් අතිගම්භීර වන්නේ ය. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය. නුඹගේ සමර්ථතාව බලමි" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

'ගාථාහිගීතම්මෙ අභොජනීයං
 සම්පස්සතං බ්‍රාහ්මණ නෙස ධම්මො,
 ගාථාහිගීතං පනුදන්ති බුද්ධා
 ධම්මෙ සති බ්‍රාහ්මණ චුත්තිරෙසා'

යන මේ ගාථාආර්ථයක් වදරණ ලද්දේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පළමු කොට ම දනකථාව ද වදරණසේක. ඒ කාරණය වනාහි සියලු ම තථාගතයන්ගේ වාරිත්‍රක්‍රියාවෙක. පළමු කොට ම දනකථාවෙන් එහි සිත අභිරමණය කරවා පසු ව ශීලයෙහි යොද වදරණසේක ලා ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ තරුණ දරුවන් නළවනු පිණිස පළමු කොට ක්‍රීඩාභාණ්ඩයක් දෙන්නාහු ය. හේ කවරේ ද යත්:- කුඩා නගුල ය, සටික නම් කල්ලික්‍රීඩාභාණ්ඩය, විංගුලික නම් තල්කොළඇඹරුම ය, කෙළිනැළිය, (270) කුඩා රථය, කුඩා දුන්න ය මේ ආදී කෙළිභාණ්ඩය, පසු ව ඒ ලදරුවන් ස්වකීය කර්මාන්තයෙහි යොදවන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ පළමු කොට ම දන කථාවෙන් එහි සිත අභිරමණය කරවා පසු ව ශීලයෙහි යොද වදරණසේක.

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ වෛද්‍යාචාර්යතෙමේ රොගාතුරයන්ට පළමු කොට ඖෂධබලය පිහිටන පිණිස ශරීරය මොළොක් වන පිණිස සතර පස්දවසක් තෙල් පොවා ලන්නේ ය. පසු ව විරෙක කර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ පළමු කොට ම දනකථාවෙන් සිත අභිරමණය කරවා පසු ව ශීලයෙහි යොද වදරණසේක. මහරජානෙනි, දනපති වූ දයකයන්ගේ සිත මෘදු වන්නේ ය. මර්දනය වන්නේ ය. සිනිද්ධ වන්නේ ය. ඒ දයකයෝ ඒ දනසෙතු සංක්‍රමණයෙන් දන නමැති මහනැවින් සංසාරමහාසාගරයාගේ පරතෙරට පැමිණෙන්නාහු ය. එහෙයින් ඒ ගෘහස්ථයන්ට පළමු කොට කටයුතු භූමිය අනුශාසනා කර වදරණසේක. ඒ කාරණයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤත්තියට නො පැමිණෙනසේකැ” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘විඤ්ඤත්තියයි’ කියා යමක් වදළ සේක ද, ඒ විඤ්ඤත්තීහු කොපමණෙක් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, විඤ්ඤත්තීහු ‘කායවිඤ්ඤත්තිය, වච්චිඤ්ඤත්තිය’ යි කියා මේ දෙකක් වෙති. එහි සාවද්‍ය වූ කායවිඤ්ඤත්තියකු දු ඇත. අනවද්‍ය වූ කායවිඤ්ඤත්තියකු දු ඇත. සාවද්‍ය වූ වච්චිඤ්ඤත්තියකු දු අනවද්‍ය වූ වච්චිඤ්ඤත්තියකු දු ඇත.

“සාවද්‍ය වූ කායවිඤ්ඤත්තිය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි මහණ වූ ඇතැම් භික්ෂුනමක් උපාසකකුලයට එළඹ පිණ්ඩපාතයෙන් සිටීමට නිසි නො වන අනවකාශස්ථානයෙහි සිට භික්ෂාචාරයට නිසි ස්ථානයෙහි නො ඉඳ, පිණ්ඩපාත වන බිඳින්නේ ය. මේ කායවිඤ්ඤත්තිය සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ කායවිඤ්ඤත්තියෙන් විනවන ලද්ද වූ භොජනය බුද්ධාදී ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි ලාමක වන්නේ ය, නින්ද වන්නේ ය. බිඳීම වන්නේ ය, ගර්හිත වන්නේ ය, පිළිකුල් වන්නේ ය, අවිත්තීකෘත වන්නේ ය, හින්තාජීවක සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, අනික ද ඇතැම් භික්ෂුනමක් උපාසකකුලයට එළඹ අනවකාශස්ථානයෙහි සිට ශ්‍රීවය නමා ‘මෙසේ ඇති කල, මොවුහු බලති’ යි සිතා

මධුර බැල්මෙන් බලන්නේ ය. ඒ ශ්‍රීවය නමා බැලීම කරණ කොට ගෙන ඒ උපාසකවරු ද ඒ මහණහු දකිති. මේ කායවිඤ්ඤාත්තිය ද සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ කාය විඤ්ඤාත්තියෙන් විනවන ලද භොජනය බුද්ධාදී ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි ලාමක වන්නේ ය. නින්ද වන්නේ ය, බිඳීම වන්නේ ය, බිඳීම වන්නේ ය, ගර්හිත වන්නේ ය, පිළිකුල් වන්නේ ය, අවිත්තීකෘත වන්නේ ය, භින්නාජීවිකසංඛ්‍යාවට යන්නේ ය, නැවත ද, මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි අනිකු දු සමහර භික්ෂුනමක් හනුවෙන් හෝ බැමින් හෝ ඇඟිල්ලෙන් හෝ අඟවන්නේ ය. මේ කාය විඤ්ඤාත්තිය ද සාවද්‍ය වන්නේ ය, ඒ කායවිකාරයෙන් විනවන ලද භොජනය බුද්ධාදී ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ සමාස්තියට වූ ශාසනයෙහි ලාමක වන්නේ ය. නින්ද වන්නේ ය, ගර්හිත වන්නේ ය, පිළිකුල් වන්නේ ය, අවිත්තීකෘත වන්නේ ය, 'භින්නාජීවය ඇත්තේ ය' යි කියා සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය.

“අනවද්‍ය වූ (271) කායවිඤ්ඤාත්තිය කවරේ ද? යත්:- මේ ශාසනයෙහි සිල්වත් මහණතෙම සෙබියායෙහි කී සෙයින් උපාසකකුලයට එළඹ සිහිනුවණින් යෙදී සංහිදී ස්ථානයෙහිත් අස්ථානයෙහිත් බුදුන් වදාළ අනුශාසනා පරිද්දෙන් ගොස් නිසි ස්ථානයෙහි සිටින්නේ ය. කිසිවක් දෙනු කැමැති කල්හි සිටින්නේ ය, නො දෙනු කැමැති කල්හි නො ඉඳ යන්නේ ය, මේ කායවිඤ්ඤාත්තිය අනවද්‍ය වන්නේ ය, ඒ අනවද්‍ය වූ කායවිඤ්ඤාත්තියෙන් විනවන ලද භොජනය බුද්ධාදී ආර්යයෝ වළඳන්නාහු ය. ඒ ආර්යාජීවශුද්ධිකපුද්ගලතෙම ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි වර්ණිත කරණ ලද වන්නේ ය, ප්‍රශස්ත කරණ ලද්දේ ය, සල්ලෙබ්බිකාවාර ඇත්තේ ය, සුපරිසුද්ධාජීවය ඇති සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය, මහරජානෙනි, දෙව්‍යාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ විසින් ද:-

‘න වෙ යාවන්ති සප්පඤ්ඤා-අරිය ගරහන්ති යාවනං,
උද්දිස්ස අරියා තිට්ඨන්ති-එසා අරියාන යාවනා.’

යන මේ ගාථාවෙන් ‘සප්පාඤ වූ ආර්යයෝ කිසිවක් නො ඉල්වති. ඉල්වීමට ගර්හා කෙරෙති, උවමනා දෙයක් උදෙසා ආර්යයෝ සිටිති. මෝතොමෝ ආර්යයන්ගේ ඉල්වීම ය’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. සාවද්‍ය වූ වච්චිඤ්ඤාත්තිය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි මහණතෙම වචනයෙන් බොහෝ වූ විචර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය බෙහෙත් පිරිකර ඉල්වන්නේ ය, මේ වච්චිඤ්ඤාත්තියෙන්ම සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ වච්චිඤ්ඤාත්තියෙන් ඉපද වූ සිවුපසය ආර්යයෝ නො වළඳති. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි ලාමක වන්නේ ය, හීලිත වන්නේ ය, බිලිත වන්නේ ය, ගර්හිත වන්නේ ය, පරිභූත වන්නේ ය, අවිත්තීකෘත වන්නේ ය, ‘බිඳුනා වූ ආජීවය ඇත්තේම ය’ යි කියා සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි අනිකුදු ඇතැම් භික්ෂුනමක් අනුන්ගේ

යමක් ඉල්වමින් 'මේ දෙයින් මට ප්‍රයෝජන ඇතැ' යි මෙසේ කියන්නේ ය. කයින් වචනයෙන් අනුන්ට අස්වා ලීමෙන් ඒ මහණහට ලාභය උපදනේ ය. මේ වචිච්ඤ්ඤත්තිය ද සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ වචිච්ඤ්ඤත්තියෙන් උපදවන ලද ලාභය ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ සමාස් ලබ්ධියෙහි ලාමක වන්නේ ය, හිලිත වන්නේ ය, බිලිත වන්නේ ය, අවමාන වන්නේ ය, අචිත්තිකාත වන්නේ ය, භිත්තාච්චය ඇත්තේ ය" යි කියා සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය.

"නැවත ද, මහරජානෙනි, අනිකුදු සමහර භික්ෂුනමෙක් මේ ශාසනයෙහි වචන පැතිරවීමෙන්¹ 'මෙපරිද්දෙන් භික්ෂුන්ට දිය යුත්තේ ය' යි කියා පිරිසට අස්වාලන්නේ ය. ඒ පිරිස ඒ වචනය අසා ගුණ කී ප්‍රත්‍යය ගෙනවුත් දෙති. මේ වචිච්ඤ්ඤත්තිය ද සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ වචිච්ඤ්ඤත්තියෙන් විනවන ලද්ද වූ පසය ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙමේ ද ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි ලාමක වන්නේ ය, හිලිත වන්නේ ය, බිලිත වන්නේ ය, ගර්භිත වන්නේ ය, පරිභූත වන්නේ ය, අචිත්තිකාත වන්නේ ය, භිත්තාච්චික සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය.

"මහරජානෙනි, ශාරීපුත්‍රමහතෙරුන් වහන්සේ ද හිරු අස්තංගත කල්හි රාත්‍රිභාගයෙහි බලවත් වූ බඩරුජාවෙක් ඇති ව මහත් වූ දුක්ඛ වෙදනාවෙන් පෙළෙමින් ගිලන් වූසේක.² මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ (272) විසින් ඒ දෑක 'වහන්ස, පෙර මේ රුජාව ගත් කල වැළඳු බෙහෙත් කවරේ ද?' යි විචාරණ ලද්දෝ 'ඇවැත්නි, මා ගිහි කාලයෙහි අපගේ මැනියෝ හෙලගිතෙල් මී සකුරු එක් කොට යොද දිය නුමුසු කොට පිසූ කිරිබතක් දෙති. ඒ කිරිබතින් මේ රුජාව සන්තිදෙන්නේ ය' යි කියා වාග්හෙදය කර වදලසේක. මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ද 'වහන්ස, නුඹවහන්සේගේ හේ මාගේ හෝ පිණෙක් ඇත්තේ වී නම්, බෙහෙත් කිරිබත ලබමිහ' යි කීදැ ය. එකල එබස් අසා සක්මන් කෙළවර වෘක්ෂයෙහි හුන් දෙවතාවා මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේගේ උපාසකකුලයට එළඹ වැඩිමහලු පුත්‍රයාගේ ශරීරයෙහි ආවේශ වෙමින් වෙහෙස කෙළේ ය. එකල ඔහට පිළියම් කරන්නට රැස් වූ නැයන්ට 'කොල, තෙපි කුමක් කරවී ද? සැරියුන්මහතෙරුන් වහන්සේට ගිතෙල් මී සකුරු එක් කොට කිරිබතක් උයා යවුව හොත් යක්ෂලෙඩ හරිමි' යි වෙවුලා කීයේ ය. ඒ අසා උපාසකවරු 'මහායක්ෂයානෙනි, තොප නො කීවත් අපි තෙරුන් වහන්සේට නිරන්තරයෙන් ම දන් දෙමිහ' යි කියා දෙවෙනි දවස් එබඳු කිරිබතක් පිස ගෙන මග බලබලා උන්හ. මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ද එදවස් උදය ම නැඟී සිට පෙර පුරුදු වූ ඒ උපාසකකුලයට වැඩ වදලසේක. ඒ දෑක සතුටින් උපාසකවරු පාත්‍රය ලබා ගෙන කිරිබත් පුරවා දුන්හ. තෙරුන් වහන්සේ කිරිබත් ගෙන වඩනාකාර දුක්වූසේක. ඒ දෑක උපාසකවරු 'වහන්ස, මේ බත වළඳ මැනැව. අනික් කිරිබත්පාත්‍රයක් දෙමිහ' යි කියා ඒ බත වැළඳු නැවත පාත්‍රය පුරවා

¹ පැවතීමෙන්
² වූයේ

කිරිබත් දුන්න. තෙරුන්වහන්සේ ඒ කිරිබත ගෙන ගොස් 'වහන්ස, මේ කිරිබත වළඳ වදළ මැනවැ' යි කියා සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට පිරිනැමූ සේක. ඒ සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේට වාග්භෙදයෙන් ඒ බෙහෙත් කිරිබත උපන්නේ ය. එවිට සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ යහපත් වූ ඒ කිරිබත දැක 'මේ කිරිබත කෙසේ උපන්නේ දෝ හෝ?' යි දිවැසින් බලා දෙවතාවා උපාසකකුලයට එළඹ දුක් දී ඉපද වූ බව දැක 'වාග්භෙදයෙන් මට මේ බෙහෙත්කිරිබත උපන්නේ ය. මාගේ සමාග්ආජීවය නො බිඳේව' යි සිතා ආජීවභෙදහයින් ඇවැත්නි, මේ බෙහෙත් ආහාරය අනුභවයට සුදුසු නො වෙයි. පහ කරව' යි කියා ඒ බෙහෙත හැර වදළ සේක. ඒ කිරිබතින් ජීවිකා නො කළසේක. මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ද 'මා වැනි සෘද්ධිමත් මහාශ්‍රාවක කෙනෙකුන් ගෙන ආ බත නො වළඳනසේකැ' යි නො සිතා එක වචනයෙන් ම පාත්‍රමුවවිට අල්වා ගෙන එක් පසෙකින් මුණින් නැමූසේක. එකෙණෙහි ම සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගේ බඩරුජාවත් සන්හිඳින. එතැන්පටන් පිරිනිවන් පාන තැන් දක්වා පන්සාළිස්හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි ඒ රුජාව හට ගත්තේ නො වේ. මෙබඳු වූ වචිච්ඤ්ඤත්තිය ද සාවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ වචිච්ඤ්ඤත්තියෙන් විනවන ලද්ද වූ ආහාරය බුද්ධාදී ආර්යයෝ නො වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙම ද ආර්යයන්ගේ ලබ්ධියෙහි ඔඤ්ඤ වන්නේ ය. හිලිත වන්නේ ය, බිලිත වන්නේ ය, ගර්හිත වන්නේ ය, පරිභූත වන්නේ ය, අචිත්තීකෘත වන්නේ ය, හින්තාජීවික සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය.

"අනවද්‍ය වූ වචිච්ඤ්ඤත්තිය කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි මහණතෙම කරුණක් ඇති කල්හි නෑ පැවරු කුලයෙන් බෙහෙත් ඉල්වන්නේ ය. ඒ වචිච්ඤ්ඤත්තිය අනවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ වචිච්ඤ්ඤත්තියෙන් (273) විනවන ලද පසය බුද්ධාදී ආර්යයෝ වළඳන්නාහු ය. ඒ පුද්ගලතෙම ද ආර්යයන්ගේ සමාක්ලබ්ධියෙහි වර්ණනා කරණ ලද වන්නේ ය. ස්තුති කරණ ලද වන්නේ ය, ප්‍රශස්ත කරණ ලද වන්නේ ය, පරිශුද්ධාජීවය ඇති සංඛ්‍යාවට යන්නේ ය. තථාගත වූ අර්හත් සමාක්සම්බුද්ධයන් වහන්සේලා විසින් පරිසුද්ධාජීවය ඇත්තේ ය" යි අනුදන්නා ලද්දේ ය.

"මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ කසීභාරද්වාප නම් බ්‍රාහ්මණයාගේ යම් භෝජනයක් නො ගෙන දුරු කළසේක් ද, ඒ භෝජනය තද අර්ථයන්ගේ වෙළීම් දග හැරීම් ඇදීම් නිග්‍රහ කිරීම් ප්‍රතිකර්මයෙන් උපදනා ලද්දේ ය. එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේ ඒ පිණිසපාතය පිළිනොගෙන ප්‍රතික්ෂෙපය කළසේක. එයින් ජීවිකාව නො කළසේක.

"මහරජානෙනි, සකලසුරනරවන්දනීය වූ අප තථාගතයන් වහන්සේ එක්සමයෙකින් මගධරට රජගහනුවර වටා පිහිටි පර්වතයට දකුණු භාගයෙහි වූ හෙයින් දක්ෂිණගිරි නම් විහාරයෙහි එකනාලක නම් බ්‍රාහ්මණ ග්‍රාමය නිසා වැඩ වාසය කරණසේක. එසමයෙහි එම එකනාලක නම් බ්‍රාහ්මණග්‍රාමයට ජ්‍යෙෂ්ඨ වූ

කෘෂිකර්මයෙන් ජීවත් වන හෙයින් ද භාරද්වාචගොත්‍රවශයෙන් ද කසිභාරද්වාච නම් බ්‍රාහ්මණයාගේ කැකුලම් සා වපුරන්නා වූ වජ්‍රමඟුලෙක් විය. ඒ වජ්‍රමඟුලෙහි රක්තශ්වෙතාදී වර්ණ ඇත්තා වූ දහසක් පමණ හීගොනුන්ගේ සතරපා රිදීකුර ගසා සියලු අං රන්කොපුයෙන් වසා සර්වාංගය සුවද පසඟුල් දෙමින් සුදුමල් පලඳවන ලද්දේ ය. පන්සියයක් නඟුල් හිස් විය. කෙවිටි ස්වර්ණයෙන් බහා කරණ ලද්දේ ය. පන්සියයක් පමණ කෘෂිකාර්මිකයෝ නවවස්ත්‍රාභරණයෙන් සැරහී සමන්මල් උර පැලඳ සිරියල්මනෝසීලකල්කයෙන් වෙර ආලේප ගෙණ දස දස දෙන පෙළ සැදී පන්සියයක් නඟුල් ගෙණ ගොන් යොදා සාමින් යෙති. එතෙක් දෙන ගැලින් වී ඉසිමින් යෙති. පන්සියයක් ගොන් විඩා හරිති. බ්‍රාහ්මණතෙම ද උදය ම නාපියා රැවුළු අන්දම් ගෙණ සුවද විලවුන් ආලෙප කොට පන්සියයක් අගේ ඇති සඵවක් හැඳ දහසක් අගේ ඇති සඵවක් පෙරවගෙණ, දසැඟිල්ලෙහි විසිමුන්දෙක් බහා ගෙණ, කර්ණයුගලයෙහි කුණ්ඩලාභරණ පැලඳ ගෙණ, දසදහසක් අගේ ඇති මුණ්ඩාසනයක් හිස බහා ගෙණ, රන්මාලයක් කර ලා ගෙණ, බ්‍රාහ්මණ ජනයා පිරිවරා ගෙණ වැපිරීම් බලමින් ඒ ඒ තන්හි උස්සිතධජපතාකායෙන් බබලන ක්ෂේත්‍රභූමියෙහි ඇවිදින්නේ ය. එකල කසිභාරද්වාචයාගේ බැමිණිය නොයෙක් සියගණන් භාජනයන්හි කිරිබත් පිසවා මහගැලක නගා ගෙණ දෙවගනක සේ සැරහී බැමිණියන් පිරිවරා ගෙණ කර්මාන්ත භූමියට අවු ය. බ්‍රාහ්මණතෙමේ ද තමන් අනුභව කරණ තලියෙහි කිරිබත පුරවා මධුශර්කරා ගිතෙලින් සරහා නංගලබලිකර්මය කොට නිමවා පන්සියයක් පමණ කසිපුරුෂයන් හා දෙළොස්දහස්පන්සියයක් සෙනග වඩා හිඳුවා රන්මිරිවැඩි පය ලා ගෙණ රක්තවර්ණ රන්සෝලුලියක් අතින් ගෙණ 'මොහුට කිරිබත් දෙව, මොහුට ගිතෙල් දෙව, මොහුට ශර්කරා දෙව' යි කියකියා විධාන කෙරෙමින් යෙයි. බැමිණි ස්වර්ණරජතලොභනාමුමය භාජනයන් ගෙන්වා ගෙණ රන්සැන්දෙන් කිරිබත් ආදිය බෙදමින් යෙයි. එදවස් අප තිලෝගුරු සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ අලුයම්හි නැගී සිට මහාකරුණාසමාපත්තියට සමවැදී අද (274) කෙසේ නම් ලෝවැඩක් කෙරෙමි දෙ හෝ?" යි බුදුඇසින් සියලු ලෝකය බලා වදාරණසේක් තීක්ෂණ වූ ප්‍රඥගති ඇති කසිභාරද්වාච නම් බ්‍රාහ්මණයා රහත් වීමට කුසල් මෝරා බිජු වපුරමින් සිටි බව දැක මහත් වූ කරුණාවෙන් ඔහු විනයනය කර වදාරණ පිණිස උදය කාලයෙහ ම පාසිවුරු ගෙණ වදාරමින් ක්ෂණයකින් බත් නිමවන තැනට වැඩ බ්‍රාහ්මණයාට පෙනෙන සේ උස් තැනෙක වැඩ සිටිසේක. එසේ වැඩසිට සහසුගණන් වන්දසුර්යයන්ගේ ප්‍රභාවට අපහාස කරන්නාක් මෙන් සශ්‍රීක වූ ස්වර්ණවර්ණශ්‍රී ශරීරයෙන් නික්මුණා වූ ස්වර්ණවර්ණ වූ බුද්ධරශ්මිමණ්ඩලය කරණ කොට ගෙණ රන්වන් මයුරපිඤ්ජයක් විදහි කලක් මෙන් හාත්පසින් උඩින් යටින් සරසින් අසුරියනක් පමණ තන්හි බුදුරැස් පතුරුවා වදළසේක. බ්‍රාහ්මණයාගේ කර්මාන්තශාලා හිත්තිවෘක්ෂ සා වැසූ පස්පිඬු ආදී වූ සියල්ල ම රන්වන්මය වූවාක් මෙන් විය. එකල කිරිබත් කකා හුන් මනුෂ්‍යයෝ වට්ටංගුලයාදී අශීතානුවාංජනලක්ෂණයෙන් පිරිවරා සිටි ද්වාත්‍රිංශද්වරමහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ ශරීරයක් ඇත්තා වූ බ්‍රාහ්මප්‍රභාපරික්ෂෙපයෙන් විභූසිත වූ බ්‍රාහ්මයුගලයක් ඇත්තා වූ ශිරොධාතු මස්තකයෙන්

රියනක් පමණ තැන් අහසට නැඟී නිරන්තරයෙන් බබලන්නා වූ කෙතුමාලාලංකාරයෙන් සශ්‍රීකතර දර්ශනයක් ඇති, ඡඩ්වර්ණසනබුද්ධරශ්මිමාලාවෙන් බබලන්නා වූ අනන්තතාරකාසමූහයෙන් බබලන ගගනතලය හා සදාශ වූ කප්ගිනි ගත් රුවන් මෙරක් මෙන් අනන්තශ්‍රීයෙන් දිලිසෙන්නා වූ එකක් පසෙක සිටි ඒ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ දැක සතුටින් පිණා ගොස් අත් පා ධොවනය කොට දෙහොස් මුදුනෙහි තබා ගෙන බුදුන් පිරිවරා සිට ගත්හ. කසීභාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණතෙම ද එපවත් දැක 'අහෝ! මේ මහාශ්‍රමණතෙම මාගේ කර්මාන්තය භංග කරණු පිණිස ආයේ ය' යි සිතා නො සතුටු ව බුදුන්ගේ රූපසම්පත්තිය දැක 'ඉදින් මේ තෙම අප සේ ම කෘෂිකර්මාන්තයෙහි නියුක්ත වී නම් මුළුමහත් දඹදිවට අග්‍ර වෙයි. තමාගේ අලසතාවෙන් කර්මාන්තයක් නො කොට වජ්‍රමඟුල ආදියෙහි පිඬු සිඟා වළඳමින් කාය කුසීත ව වාසය කරන්නේ' යි සිතා ද 'සුද්ධොදන' නම් රජභට පුත්‍ර ව ශාක්‍යරාජකුලයෙහි කුමාරයෙක් උපන්නේ ය' යි පෙර ඇසුයේ ඇත. ඒ මේ තෙම වක්‍රවර්තිරාජ්‍යය හැර ගෙන මහණ ව දැන් ක්ලාන්ත වී ය' යි පරිභව කරණු පිණිස තමන් මහත් නුවණැති බැවින් කථා උපදවනු පිණිස ද 'ශ්‍රමණය, මම සී සාන්නෙමි, වපුරන්නෙමි, සී සාමීන් වපුරමීන් ධාන්‍යයන් ගෙන අනුභව කෙරෙමි. මහණ, තෙපිදු සී සාව, වී වපුරව, සීසාමීන් වී වපුට ධාන්‍යයන් ගෙන අනුභව කරව' යි කීය.

"එකල බුදුරජානන් වහන්සේ ද කතාවට නිසි කල් හෙයින් 'බ්‍රාහ්මණය, මම ද සාන්නෙමි, වපුරන්නෙමි, සාමීන් වපුරමීන් අමාතඵල අනුභව කරමි' යි වදළසේක. එකල බ්‍රාහ්මණතෙම 'මේ ශ්‍රමණයන් වහන්සේ 'සා වපුට වළඳමි' යි කියනසේක. එතෙකුත් වියනංගලාදියක් දක්නට නැත. 'බොරු කීසේක් දෝ හෝ' යි සිතා බුදුන්ගේ පාදන්තයෙහි පටන් කෙශාන්තය දක්වා බලමින් ද්වාත්‍රිංශද්වරමහාපුරුෂලක්ෂණයන් දැක විස්මය පත් ව 'මෙබඳු වූ උත්තමශ්‍රීධරපුරුෂයේ බොරු නො කියති' යි කියා සිත්හි උපන් මහත් බුහුමන් ඇති ව ශ්‍රමණවාදය හැර ගෞතමගොත්‍රයෙන් කථා කෙරෙමින් 'භවත් ගෞතමයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේගේ සී සාන වියනඟුල් (275) සීවැල් කෙටිටි ගොත් අපි නො දකුම්හ. නුඹ වහන්සේගේ කෘෂිභාණ්ඩය වදළ මැනවැ' යි කී ය. එකල ලොකොත්තර වූ කෘෂිභාණ්ඩය දක්වා වදරණ බුදුරජානන් වහන්සේ:-

'සද්ධා බීජං තපො වුට්ඨි-පඤ්ඤා මෙ යුගනඞ්ගලං,
 හීරි ඊසා මනො යොක්තං-සති මෙ ඵාලපාවනං.
 කායගුත්තො වච්චුත්තො-ආභාරෙ උදරෙ යනො,
 සච්චං කරොමි නිද්දනං-සොරච්චං මෙ පමොවනං.'

විරියම්මෙ ධුරධොරස්භං-යොගක්ඛෙමාදිවාහනං,
 ගච්ඡති අනිවත්තන්තං-යඤ්ඤා ගන්ඤා න සොවති.
 එවමෙසා කසී කට්ඨා-සා හොති අමතප්ඵලා,
 එතං කසීං කසීඤාන-සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.'

යන මෙයින් 'කසිභාරද්වාජයෙනි, මාගේ සර්වඥශාසනය නමැති ක්ෂේත්‍රයෙහි රොපණයට බොරදිය පහදන උදකප්‍රසාදක මැණික් සෙයින් ද ආදසනල ජලනලාදීන්ගේ ප්‍රසාදය වැනි ව විත්තයාගේ පැහැදීම කරන්නා වූ සම්ප්‍රසාදකාදී ශ්‍රද්ධාතොමෝ යට සිල්මුලින් පිහිටා මත්තෙහි සමථ විදර්ශනා අංකුර නැඟීමෙන් විරුහණාර්ථයෙන් බිඳුණු නම් වෙයි. අකුශලධර්මයන් හා ශරීරය තවන අර්ථයෙන් තප නම් වූ ඉන්ද්‍රියසංවර ධුතාංග දුෂ්කරක්‍රියාතොමෝ වර්ෂාව ය. විදර්ශනාමාර්ග ප්‍රඥාතොමෝ ලොචුතුරාධර්ම සියට විය හා නගුල් ය. සියලු අකුශලධර්මයෙහි ලජ්ජා භයාකාරයෙන් පවත්නා හිරිතොමෝ මාගේ ලොකොත්තරසීයට නගුලිස ය. විත්තසම්ප්‍රසුක්ත වූ සමාධිය වියනගුල් බදින යොත් ලනු ය. සරණ ලක්ෂණ වූ විදර්ශනාමාර්ගය හා සම්ප්‍රසුක්ත වූ ස්මෘතිතොමෝ මාගේ ලොකොත්තරසීයෙහි පදින අර්ථයෙන් සිවැල් කෙවිටි ය. මාගේ ශ්‍රද්ධාබීජයෙන් උපන් නොයෙක් කුසල්ගොයම් ත්‍රිවිධ වූ කාය සුවර්තයෙන් රක්තා ලද්දේ ය. චතුර්විධ වූ වාක්සුවර්තයෙන් රක්තා ලද්දේ ය. උදරාබ්‍ය වූ බඩට කන බාද්‍යභොජ්‍යාදී චතුර්විධාභාරයෙහි පස් විකා වැළඳීමෙන් පමණ දන්නා ලද බොජුන් ඇත්තෙමි. මේ ත්‍රිවිධ වූ වැටින් රැක මාගේ කුසල්ගොයම් නසන වඤ්චාදීතෘණයන් සත්‍යයෙන් නෙළීම කෙරෙමි. සුන්දරතර නිර්වාණයෙහි ඇලුනු හෙයින් සොරච්ච නම් වූ අර්හත් ඵලවිමුක්තිය මාගේ වීර්ය බලවර්දයන්ගේ මිදීම නම් වන්නේ ය. ප්‍රඥවියනගුල් සංඛ්‍යාත වූ ධුරය උසුලන්නා වූ මාගේ චතුර්විධ සමයක් ප්‍රධාන වූ වීර්යතෙම නිර්වාණයට අභිමුඛ ව උසුලන්නේ නැවැත්මක් නැත්තේ ප්‍රථමාදීමගින් කෙලෙසුන් සිදිමින් යන්නේ ය. එසේ යන්නා වූ ඒ මාගේ වීර්යධුරධොරය්භය යම් තැනකට ගොස් ශොක නො කෙරේ ද, ඒ අමාතමහානිර්වාණස්ථානයට යන්නේ යි. මෙසේ ශ්‍රද්ධාබීජාදී මේ සිතොමෝ සාන ලද්දී ය. ඕ තොමෝ අමාතඵල ඇත්තී වෙයි. යම් කිසිවෙක් මේ සිය සා සංස්කාරවිපරිණාම සංඛ්‍යාත වූ සියලු ම දුකින් මිදෙනු ලබන්නේ ය.

"එම්බා, කසිභාරද්වාජය, මේ ශ්‍රද්ධාබීජ තපොවෘෂ්ටියෙන් අනුග්‍රහ කරණ ලද සිතොමෝ ප්‍රඥමයවියනගුල් ද, හිරිමය නගුලිස ද (276) විත්තසමාධිය යොත්බානින් එකාබද්ධ කොට ප්‍රඥ නමැති නගුලෙහි සිහි නමැති සිවැල ගසා ගෙන සිහි නමැති කැවිට ගෙන කායවාචා ආහාර ගුත්තියෙන් ගොපනය කොට සත්‍යයෙන් නෙළීම කොට රහත්ඵල විදීම වූ වීර්ය සංඛ්‍යාත වූ ධුරොද්වාහකයා චතුර්විධෝසයෙන් ක්ෂෙම වූ නිර්වාණාභිමුඛ කොට නො නවත්නා කොට උසුලන්නාහු විසින් සාන ලද්දේ සිකම් කෙළවර වූ සතර ශ්‍රාමණ්‍යඵලසංඛ්‍යාත සතරඵලයට පමුණුවන ලද්දී ය. 'ඒ මාගේ සි තොමෝ නිර්වාණාමාතඵල ඇත්තී ය' යි කියා මෙසේ භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයාහට අර්හත්ඵලය කුළු ගෙන නිර්වාණය අවසාන කොට ධර්මදේශනා කර වදලසේක. එකල බ්‍රාහ්මණතෙම ගම්භීරාර්ථයෙන් යුක්ත වූ ධර්මදේශනාව අසා අති ප්‍රසන්න ව මහත් වූ ප්‍රීතියෙන් ලක්ෂයක් අගනා මහත් වූ ස්වර්ණඵලියෙහි කිරිබත් පුරවා මධුඵාණිතාදියෙන් විචිත්‍ර කොට සරහා දුහුල්වියනකින්

වසා දෙඅතින් ඔසවා ගෙනවුත් ආදරයෙන් නැමී. 'භවත් ගෞතමයානන් වහන්සේ කිරිබත් වළඳ වදල මැනැව. උතුම් කස්සක වූ භවත් ගෞතමයානන් වහන්සේ නිවන් අනුසස් කොට ඇති සීසා වදරණසේකැ' යි කීය.¹ බුදුරජානන් වහන්සේට පිරිනමා ලී ය. එකල බුදුරජානන් වහන්සේ 'උදයකාලයෙහි පටන් කෙන සමීපයෙහි සිට බත්සැන්දකුත් නො ලැබ සියලු බුදුගුණ ප්‍රකාශ කොට ලත් භෝජනය නෘත්‍යගීතකාරාදීන් විසින් නටා ගී කියා ලත් දෙයක් සදාශ ය' යි සිතා 'ගාථාහි ගීතං මෙ අභොජනීයං' යනාදීන් ඒ භෝජනය ප්‍රතික්ෂෙප කර වදලසේක. එකල්හි බ්‍රාහ්මණ තෙම 'මාගේ කිරිබත් ප්‍රතික්ෂෙප කරණසේක. මේ භෝජනය මහණුන් වහන්සේලාට කැප නො වී ය. දන් දී ගත නුහුනු හෙයින් මම නිර්ධනික වීම්' යි දෙමිනස් උපදවා 'අතික් දනක් පිළිගත්සේක් නම් යෙහෙකැ' යි සිතී ය. එකල පරසින් දන්නා මාගේ සර්වඥරාජෝත්තමයන් වහන්සේ ඒ සිත දූක 'දෙමිනස් පහ කරවා නිර්වාණධර්මය අවබෝධ කරවමි' යි සිතා:-

'අඤ්ඤෙන ව කෙවලීනං මහෙසීං
 බීණාසවා කුක්කුච්ච වූපසන්තං,
 අත්තෙන පානෙන උපට්ඨභස්සු
 ඛෙත්තං හි තං පුඤ්ඤපෙබ්බස්ස භොති.'

යන ගාථාවෙන් 'එම්බා, කසීභාරද්වාජයෙනි, සියලු ම ලෞකික ලොකෝත්තරගුණය ඇති මහත් වූ ශීලස්කන්ධාදිගුණය සෙවීමෙන් මහෙසී වූ සන්හුන් හස්තපාද කුකුස් හා විනය පිළිබඳ වූ සියලු කුකුස් ඇති ක්ෂය කරණ ලද සකලාග්‍රවයන් ඇති රහත්හු මේ පායාසයෙන් අන්‍ය වූ බාද්‍යභොජ්‍යාදී ත්‍රිවිධාභාරයෙන් ද අෂ්ටවිධ වූ පානවර්ගයෙන් ද උපස්ථාන කරව. පින් කැමැත්තාහට උභයලොකයට හිත වූ පින්කෙත් වන්නේ ය' යි මෙසේ බුදුරජානන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ දෙමිනස් හරවා සෙසු බත් පිළිගන්නා බව පරියායෙන් වදල කල බ්‍රාහ්මණතෙම 'අතික් දනක් පිළිගන්නේ ඇතැ' යි සිතා සතුවු ව 'බුදුන්ට පිරි නැමූ මේ පායාසයත් මාගේ කැමැත්තෙන් අන් කිසිවක්හට දෙන්නට නුසුදුස්සේ ය' යි සිතා 'භවත් ගෞතම ස්වාමීන් වහන්ස, මේ කිරිබත මම කවරක්හට දෙමි ද' යි විචාළේ ය.

(277) එවිට බුදුරජානන් වහන්සේ සුජාතාවගේ ක්ෂීරභෝජනයෙහි මෙන් වුන්දයාගේ උග්‍රමාංසයෙහි මෙන් වෙරඤ්ජායෙහි දී බුදුන් ගන්නා ආලොපයෙහි මෙන් හෙසජ්ජක්ඛන්ධකයෙහි ගුණපිණ්ඩයෙහි මෙන් බුදුන්ට කිරිබත පිරිනමනා වේලෙහි දෙවතාවන් දිව්‍යමයරසමපස් බහා ලූ හෙයින් අනන්තරසවත් කිරිබත බුදුන් රහතුන් මිස සමස්තලොකයෙහි කිසිවක්හට දිරවා ගත නො හැකිබව දැන 'බ්‍රාහ්මණය, පඤ්චකාමාවචර දෙවියන් සහිත වූ දෙවපුත්‍රාදීපස්මරුන් සහිත වූ රූපාවචරබ්‍රහ්මයන්

¹ කීහ

සහිත වූ අවකාශලෝකයෙහි ශාසනප්‍රතිපක්ෂ මහණබමුණන් සහිත වූ සම්මුති දෙවියන් හා අවශේෂ මනුෂ්‍යයන් සහිත වූ සත්වලෝකයා අතුරෙන් තථාගතයන් වහන්සේ හෝ තථාගතශ්‍රාවක වූ ක්ෂීණාශ්‍රවනමක් හෝ හැර යම් කෙනෙකුන් විසින් මේ කිරිබත වළඳන ලද්දේ මනා කොට දිරිමට යේ නම්, එසේ වූ කෙනෙකුන් මම නො දක්නෙමි. එහෙයින්, බ්‍රාහ්මණය, තෙපි මේ කිරිබත ගෙන ගොස් තෘණ නැති ගල්තලෙක හෝ දමාපියව. පණුවන් නැති මහත්දියකදෙක හෝ උපුල්වාපියව' යි වදළ කල්හි බ්‍රාහ්මණතෙම කිරිබත් ගෙන ගොස් පණුවන් නැති මහදියකදෙක දමාපී ය. එකල ඒ කිරිබත බුද්ධානුභාවයෙන් දවසක් මුළුල්ලෙහි උෂ්ණයෙහි ලා රත් කළ සිවැලක් දියෙහි බහා ලූ කලක් මෙන් 'විච්චිටායන විච්චිටායන' ශබ්ද කෙරෙමින් භාත්පසින් දුම්කඳු නැංගේ ය. ඒ දෑ බ්‍රාහ්මණතෙම සිත්හි වත් භයට පැමිණ සකලශරීරය ලොමුදහා ගෙන බුදුන් කරා ගොස් වැඳ වැතිර 'අභික්කන්තං භන්තෙ' යනාදීන් ස්තුති පූජා කොට බුදුසසුන් වැඳ මහණ ව රහත් වී ය" යි වදළසේක.

“යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ වළඳ වදරණ කල්හි හැම කාලයෙහි ම දෙවතාවෝ දිව්‍යඔජස් පාත්‍රයෙහි බහා ලන්නාහු ද? නොහොත් ශුකරමර්දවයෙහි ද මධුපායාසයෙහි ද යන පිණ්ඩපාතද්වයෙහි ම දිව්‍යඔජස් බහාලුවාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ වළඳ වදරන්නා වූ සියලු කාලයෙහි ම දෙවතාවෝ දිව්‍යමයරසඔජස් ගෙන ලඟ සිට නැඟු නැඟු ආලෝපයෙහි බහාලති. මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන්ගේ රසකාරකපුරුෂතෙම රජ්ජුරුවන් මේ නිමවන වේලෙහි ව්‍යංජන ගෙන ලඟ සිට පිණ්ඩපිණ්ඩයෙහි සුපයෙහි රසය බහන්තේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම බුදුරජානන් වහන්සේ වළඳ වදරන්නා වූ සියලු කාලයෙහි ම දෙවතාවෝ දිව්‍යඔජස් ගෙන ලඟ සිට නැඟු නැඟු ආලෝපයෙහි දිව්‍යඔජස් බහාලති. මහරජානෙනි, වෙරඤ්ජායෙහි දී ද තථාගතයන් වහන්සේ විසින් වියලි යවපෙති වළඳ වදරණ වේලෙහි දෙවතාවෝ දිව්‍යඔජසින් තෙමතෙමා ලං කළාහු ය. ඒ කාරණයෙන් තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරය සම්පූර්ණ වී ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් දෙවතාකෙනෙක් තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීරපටිප්ඟ්ගනයෙහි නිරන්තරයෙන් යම් උත්සාහයකට පැමිණියාහු ද, ඒ දෙවතාවන්ට එකාන්තයෙන් ම මහත් ලාභයෙක. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

සර්වඥගොවරප්‍රශ්නය නිමි.

බ්‍රහ්මාරාධනා ප්‍රශ්නය.

(278) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'තථාගතයන් වහන්සේ විසින් වතුරසංඛ්‍යාකල්පලක්ෂයකින් හා මේ අතරතුරෙහි මහත් වූ ජන සමූහයාගේ ගොඩ

නැගීම පිණිස සර්වඥතාඥනය මුහු කරවන ලද්දේ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදාරණසේක. නැවත ද 'සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළා වූ බුදුරජානන් වහන්සේගේ සිත මන්දෙන්සාහ බවට නැමුනේ ය. ධර්මදෙශනාවට සිත නො නැමුනේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ දුනුවායෙක් හෝ දුනුවායන්ගේ අන්තෙවාසිකයෙක් හෝ බොහෝ දවසක් මුළුල්ලෙහි යුද්ධ කරනු පිණිස විදීම ශික්ෂිත ව මහායුද්ධයක් සම්ප්‍රාප්ත කළේහි පසු බස්නේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් සාරාසංඛෙය්‍යයකින් හා කල්ප ලක්ෂයකින් යුක්ත වූ මේ තාක් දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි මහත් වූ ජන සමූහයාගේ ගොඩ නැගීම පිණිස සර්වඥතාඥනය මුහු කරවා ගෙන සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළා වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ධර්ම දෙශනා කිරීමෙහි පසු බස්නා ලද්දේ ය.

"තවද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ මල්ලවයෙක් හෝ මල්ලවයන්ගේ අන්තෙවාසිකයෙක් හෝ බොහෝ දවසක් මුළුල්ලෙහි මල්ලවයුද්ධ පුරුදු කොට මල්ලවයුද්ධයක් සම්ප්‍රාප්ත කළේහි පසු බස්නේ වේ ද, එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ එයින් සාරාසංඛෙය්‍යයකින් හා කල්පලක්ෂයකින් යුක්ත වූ ඒ තාක් කල් මුළුල්ලෙහි මහත් වූ ජනසමූහයා ගොඩ නගාලීම පිණිස සර්වඥතාඥනය මුහු කරවා ගෙන දැන් සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදළා වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ධර්මදෙශනා කිරීමෙහි පසු බස්නා ලද්දේ ය. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් තුන්ලෝවාසීන්ට බණ කියන්ට හයින් පසු බස්නා ලද්දේ ද? නොහොත් බණ කියන්ට නො දැනෙන බැවින් පසු බස්නා ලද්දේ ද? නැතහොත් අසමර්ථ බැවින් පසු බස්නා ලද්දේ ද? නොහොත් අසර්වඥ බැවින් පසු බස්නා ලද්දේ ද? ඒ බණ දෙශනා නො කිරීමෙහි මැළි වූ කාරණා කවරේ ද? මාගේත් ලෝකයාගේත් කාංක්ෂා දුරු වන පිණිස වහා නුඹ වහන්සේ මට කාරණයක් වදළ මැනව. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් 'චතුහි ව අසංඛෙය්‍යෙහි කප්පානං සතසහස්සෙන ව එත්ථන්තරෙ සබ්බඤ්ඤාඤාණං පරිපාවිතං මහතො ජනකායස්ස සමුද්ධරණාය' කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'සබ්බඤ්ඤානං පත්තස්ස අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තං නම්, නො ධම්මදෙසනාය' කියා වදළ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් 'සබ්බඤ්ඤානං පත්තස්ස අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තං නම්, නො ධම්මදෙසනාය' කී වචනය සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් 'තථාගතෙන චතුහි ව අසංඛෙය්‍යෙහි කප්පානං සතසහස්සෙනෙ ව එත්ථන්තරෙ සබ්බඤ්ඤාඤාණං පරිපාවිතං මහතො ජනකායස්ස සමුද්ධරණා ය' කී වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොටිකප්‍රශ්නය ද අතිගම්භීර වන්නේ ය. දුෂ්කර වූ නිර්වේදනය ඇත්තේ ය. ඒ ප්‍රශ්නයතෙම නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඉසිලිය යුත්තේ ය' යි කීහ.

“මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් චතුරසංඛේයාකල්ප ලක්ෂයකින් පාරමිතාධර්මය මුහු කරවන ලද්දේත් සැබෑ ම ය. ඒතාක් (279) දීර්ඝකාලයක් මුළුල්ලෙහි මහත් වූ ජනසමූහයා ගොඩ නගාලීම පිණිස සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදලා වූ බුදුරජානන් වහන්සේගේ සිත ධර්මදෙශනා කිරීමෙහි නො නැමුනේ ම ය. මන්දෙත්සාහබව පැමිණ වදල කාරණය වනාහි නිර්වාණධර්මයාගේ ජලපොළොව සෙයින් අති ගම්භීර බව ද, සියක්වර පැලූ අස්ලොම්අගක් මෙන් අතිසුක්ෂ්මබව ද, මහත් වූ ඝනතරපර්වතයකින් ප්‍රතිවිඡන්ත වූ වස්තුවක් මෙන් දෑක්ක නො හැකි බව ද, සර්වඥයන් වහන්සේ හැර සෙසු ලොකයාගේ ඤාණයෙන් අවබෝධ නො කට හැකි බව ද සර්වඥතාඥනය හැර ලෞකික ඥානයෙන් දෑක්ක නො හැකි හෙයින් අතිසියුම්බව ද, චතුරාර්යසත්‍යඥන දර්ශනීය වූ තථාගතයන් වහන්සේ හැර සෙසු ලෞකිකඥනවතුන් විසින් ප්‍රතිවේධය දුෂ්කරබව ද, සනරාමරසකලලොකවාසීසත්වයන්ගේ වස්තුකාමක්ලේශකාමයෙහි ආලයාරාමබව ද, කිඹුලා කටින් ඩැහැ ගත් දෙයක් ගලවා ගත නො හැක්කා සේ සත්කායදෘෂ්ටියගේ දූඨ කොට සුගෘහිත බව ද, දෑක වදරා ‘කිම දෝ හො යි? කෙසේ දෝ? හො’ යි කියා මන්දෙත්සාහබවට සිත නැමුසේක. ධර්මදෙශනා කිරීමෙහි නො නැමුසේක. මේ මන්දෙත්සාහ වූ බව ද, සනරාමරසකලලොකවාසීසත්වයන්ට චතුස්සත්‍ය ප්‍රතිවේධය සිතන සිත ම ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ ශල්‍යකත්තෘ වූ වෛද්‍යාවාරිතෙම නොයෙක් ව්‍යාධියෙන් පීඩිත වූ මනුෂ්‍යයකු කරා එළඹ ‘කවර නම් උපක්‍රමයකින් කවර නම් බෙහෙතකින් මොහුගේ ව්‍යාධිය ව්‍යපශමනය වේ දෝ හො’ යි කියා මෙසේ සිතන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ ‘සියලු ම ක්ලේශව්‍යාධියෙන් පීඩිත වූ ජනයා ද නිර්වාණධර්මයාගේ ගම්භීර නිපුණ දුරදර්ශක දුරනුබෝධ සියුම් දුෂ්ප්‍රතිවේධබව කිම දෝ හො යි කෙසේ දෝ හො?’ යි කියා මන්දෙත්සාහබවට සිත නැමුසේක. ධර්මදෙශනා කිරීමට නො නැමුසේක. මේ මන්දෙත්සාහ වූ බව ද සනරාමරසකලලොකවාසීසත්වයන්ට චතුස්සත්‍යප්‍රතිවේධය සිතන මනස ම ය.¹ සිතම ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂත්‍රියාහිෂෙකයෙන් අහිෂේක වූ ක්ෂත්‍රියමහරජනට තමාගේ දෙරටුපාල අංගපාල පාරිෂද්‍ය නිගමයොධනට බලප්‍රධානික අමාත්‍යක්ෂත්‍රිය ප්‍රහෘති වූ රාජුපථිවික ජනයන් දෑක ‘කිම දෝ? හො යි කෙසේ දෝ?’ හො යි ‘කෙසේ නම් මොවුන්ට සංග්‍රහ කෙරෙමි ද?’ යි කියා මෙසේ සිත් උපදනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ නිර්වාණධර්මයාගේ ගම්භීරාතිසුක්ෂ්ම දුරදර්ශක දුරනුබෝධසුබුමදුෂ්ප්‍රතිවේධ බව ද, සියලු සත්වයන්ගේ වස්තුකාමාදී ආලයාරාමබව ද, සත්කායදෘෂ්ටියගේ දෘඪසුගෘහිත බව ද දෑක ‘කිමෙක්

¹ ප්‍රතිවේධ කරණ සිත නමන සමය

දෝ හෝ යි කෙසේ දෝ හෝ?’ යි කියා මන්දෙන්සාහඛවට සිත නැමුසේක. ධර්මදෙශනා කිරීමෙහි සිත නො නැමුසේක. ඒ මන්දෙන්සාහ වූ බව ද සියලු සත්වයන්ට චතුස්සත්‍යාප්‍රතිවේධය සිතන මනස ම ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් ‘මහාබ්‍රහ්මයා විසින් ආරාධනා කරන ලද්ද වූ තථාගතයෝ ධර්මදෙශනා කරන්නාහු ය’ යි යන මේ කාරණය තෙම සියලු ම තථාගතයන්ගේ ධර්මතාවෙක. එහි වනාහි කාරණා කවරේ ද? යත්:- ඒ බුදුන් ධර්මදෙශනා කිරීමට පූර්වකාලයෙහි යම් මනුෂ්‍යකෙකේ ඇද් ද, තපස්වී කෙනෙක් ඇද් ද, පරිබ්‍රාජකකෙනෙක් ඇද් ද, ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණ කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම බ්‍රහ්මයා දෙවතා කොට ඇත්තාහු ය. බ්‍රහ්මයා ම ගරු කොට ඇත්තාහු ය. බ්‍රහ්මයා ම පිළිසරණ කොට ඇත්තාහු ය. එහෙයින් මහත් බව ඇත්තා වූ මුළු ලෝ (280) පතල යහස් ඇත්තා වූ ප්‍රසිද්ධ වූ අග්‍ර වූ ඉතිරි සිටියා වූ ඉතා උස් ව සිටියා වූ මහාබ්‍රහ්මයන් වැදීමෙන් දෙවියන් සහිත වූ ලෝවැසිතෙම නමස්කාරය කරන්නේ ය. සිතන්නේ ය, සනිටුහන් කරන්නේ ය, මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙන් ද බ්‍රහ්මරාජයා විසින් යාවිඤ්ඤ කර සිටින ලද්ද වූ තථාගතයන් වහන්සේලා ධර්මය දෙශනා කරණසේක්ලා ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් මහාරාජොත්තමකෙනෙක් හෝ රාමහාමාත්‍යයෙක් හෝ ශ්‍රමණාදී යම් කිසිවකුට නමස්කාරය කෙරෙත් ද¹, ඉතා මහත් වූ රාජබලයෙන් යුක්ත වූ ඒ රජුරුවන්ගේ වැදීමෙන් අවශෙෂ වූ ජනසමූහයාත් නමස්කාරය කරන්නේ ය, පූජාසත්කාර කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මහාබ්‍රහ්මයා ප්‍රණාමය කළ කල්හි තථාගතයන් වහන්සේලාට දෙවියන් සහිත වූ ලෝවැසිතෙම ද නමස්කාර කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, ලොකවාසීසත්වතෙම පූජිත පූජා ඇත්තේ ය. පුදන්නවුන් දැක පුදන්නේ ය. එහෙයින් ඒ මහාබ්‍රහ්මරාජයා සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාට ධර්මදෙශනා කිරීම පිණිස යාවිඤ්ඤ කර සිටින්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් ද මහාබ්‍රහ්මරාජයා විසින් ආරාධනා කරණ ලද්ද වූ තථාගතයන් වහන්සේලා ධර්මදෙශනා කර වදාරණසේක්ලා ය.

“මහරජානෙනි, අප තිලෝගුරු සර්වඥරාජොත්තමයන් වහන්සේ ලොවුතුරා බුදු ව අටවනසතියෙහි අජපාල නම් නිග්‍රොධමූලයෙහි වැඩ සිට අනන්තාපරිමෙය වූ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ සිතිවිලික්‍රමයෙන් ම සිතා වදාරණසේක් ‘මාගේ නිර්වාණධර්මය අතිගම්භීර වන්නේ ය, සත්වයන්ගේ නුවණ ලාමක ය. රාගද්වේෂාදී ක්ලේශයෝ ද ඉතා උත්සන්නයෝ ය. මා බුදු වූ බව මුත් ධර්මදෙශනා කිරීමට අල්පරජස්ක කලෙක් නො වෙයි. ධර්මදෙශනා නො කෙරෙමි දේ හෝ?’ යි ධර්මගම්භීරත්වයෙන් පසු බටසේක. එකෙණෙහි ම සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මරාජයා ‘නස්සති වත හෝ ලොකො, විනස්සති වත හෝ ලොකො’ යනාදීන් දස දහසක් සක්වළට ඇසෙන සේ කියකියා දසදහසක් සක්වළ දිව්‍යබ්‍රහ්ම නාග සුපර්ණ ගරුඬ

¹ කෙරේ

ගාන්ධර්ව යක්ෂ රාක්ෂස උෂ්ණවලාහක අභ්‍රවලාහක සීතවලාහක වස්සවලාහක සිද්ධවිද්‍යාධරාදී දිව්‍යසේනාව වෙවුල්වා මහ හඬින් ගුගුරුවා දසදහසක්සක්වල දෙවියන් රැස් කොට එක්ලක්ෂපණස් දහසක් බ්‍රහ්මරාජයන් පිරිවරා දසදහසක්සක්වල අනුදහසක් දිව්‍යරාජයන් හා සමග මේ මගුල් සක්වල රැස් ව තමාගේ අටසාළිස්ගවු උස ගරීරයෙහි සන්ගවුසමාර බැගින් දිග ඇති දෙපතුලින් හා දෙළොස්ගවු දිග රියන් හා සගවු දිග වියන් හා අඩගවු තැන් වසාල ඇඟිලින් හා ඇතුළු වූ දෙළොස් යොදුන් දිවසළු පැලඳ දෙළොස්යොදුන් සළු එකාංශ කොට සොළොස් ගවු උස මැණික්මටුනු පැලඳ තමාගේ දසැඟිල්ලෙන් දිවු රැස්කඳින් දසදහසක්සක්වල හිරුදහස් සඳුදහස් නැංගා සේ එකාලොක කෙරෙමින් දසදහසක්සක්වල දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් ගෙන අපගේ සද්ධර්මවරවක්‍රවර්ති වූ බුදුරජානන් වහන්සේ කරා ඒ අප්පාලනාශ්‍රොධ මූලයට දිව තමාගේ දෙළොස්ගවු උස දකුණු දණමඬල නමා හිඳ තමාගේ සගවු පළල් විශාල වූ දෙහොත් මුදුනෙහි තබා ගෙන පුන්සඳ වන් මුහුණ බලබලා 'ස්වාමීනි, බුදුකෙනෙකුන් ඉපදීම කප්පසංඛ්‍යායකිනුත් ඉතා දුර්ලභ වන්නේ ය. නුඹ වහන්සේ මේ සාරාසංඛ්‍යා කප්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි පාරමිතාධර්මයන් (281) පුරා මහත් වූ දුක් ගත්තේ ධර්මදෙශනා කොට සියලු සතුන් සංසාරසාගරයෙන් ගොඩ නගමි' යි කියා නො වේ ද? එසේ වූ නුඹ වහන්සේ දැන් සද්ධර්මවරවක්‍රවර්තිරජ ව ධර්මවක්‍රය නො පවත්වමි යි සිතූ සේ නො යෙදෙයි. නුඹ වහන්සේගේ දෙශනා නමැති රශ්මියෙන් ප්‍රබෝධය බලා හිඳිනා මේ විනෙයජනපද්මයෝ අසංඛ්‍යා ගණනෙක. නුඹ වහන්සේගේ ධර්මවක්‍රය ඉක්ම පවත්නේ වී නම්, මම මාගේ ආඥා වක්‍රයෙන් හික්මවා දෙන්නෙමි. 'දෙසෙනු සුගතො ධම්මං. දෙසෙනු භගවා ධම්මං' යනාදීන් ධර්මදෙශනාවට ආරාධනා කෙළේ ය. ඒ සර්වලොකෙශ්වර වූ බ්‍රහ්මාරාධනාව පිළිගෙන ධර්ම දෙශනා කළසේකැ" යි කී සේක. "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් ප්‍රශ්නය සුනිර්වේදනය කරණ ලද්දේ ය. නුඹ වහන්සේගේ ප්‍රශ්නය ප්‍රකාශ කිරීම අතිමනොඥ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

බ්‍රහ්මාරාධනාප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජනමනොනන්දනීය වූ මෙණ්ඩකප්‍රශ්න
නම් වූ මේ ශ්‍රී සද්ධර්මාදසයෙහි
පස්වැනි වර්ගය නිමියේ ය.

ගුරුවිරහිතප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

'න මෙ ආචරියො අඤ්ඤාසො මෙ න විජ්ජති

සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං-නඤ්චි මෙ පටිපුග්ගලො.’

යන මේ ගාථාවෙන් ‘මට ආචාර්ය කෙනෙක් නො ම ඇත. මට සදාශ කෙනෙකු දු නැත්තේ ය. දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි මට වැඩි පුද්ගලයෙක් නැත්තේ ය’ යි කියා මේ ගාථාව වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද:-

‘ඉති ඛො භික්ඛවෙ ආළාරොකාලාමො ආචරියො මෙ සමානො අන්තෙවාසිං මං සමානං අත්තනා සමසමං ධපෙසි. උළාරාය ච මං පූජාය පූජෙසි’ යි.

යන මෙයින් ‘මහණෙනි, ‘මෙසේ ආළාරකාලාමනෙම මට ආචාර්ය වූයේ අන්තෙවාසික වූ මා තමා හා සම සම ව තැබූයේ ය. මට මහත් වූ පූජාවක් පූජා කෙළේ ය’ යි කියාත් වදාරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ විසින්:-

‘න මෙ ආචරියො අඤ්චි-සද්දෙසො මෙ න විජ්ජති,
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං-නඤ්චි මෙ පටිපුග්ගලො’ යි.

මෙම ගාථාව වදාරණ ලද්දේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘ඉති ඛො භික්ඛවෙ ආළාරොකාලාමො ආචරියො මෙ සමානො අන්තෙවාසිං මං සමානං අත්තනා සමසමං ධපෙසි’ යි කී වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනය බොරු වන්නේ ය. ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ‘ඉති ඛො භික්ඛවෙ ආළාරොකාලාමො ආචරියො මෙ සමානො අන්තෙවාසිං මං සමානං අත්තනා සමසමං ධපෙසි’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ සැබෑ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ‘න මෙ ආචරියො අඤ්චි සද්දෙසො මෙ න විජ්ජති’ යනාදි වදළ (282) ඒ වචනය හෝ බොරු වන්නේ ය. මේ උභතොකොට්ඨකප්‍රශ්නය ද නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණියේ ය. නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ප්‍රශ්නයතෙම ඉසිලියයුත්තේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

‘න මෙ ආචරියො අඤ්චි-සද්දෙසො මෙ න විජ්ජති,
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං-නඤ්චි මෙ පටිපුග්ගලො.’

යන මේ ගාථාවක් වදාරණ ලද්දේ ය. නැවත ද:-

‘ඉති ඛො භික්ඛවෙ ආළාරො කාලාමො ආචරියො මෙ සමානො අන්තෙවාසිං මං සමානං අත්තනා සමසමං ධපෙසි. උළාරාය ච මං පූජාය පූජෙසි.’

(282) කියා මෙම කාරණයන් වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදල වචනය වනාහි බුදු විමට පූර්වයෙහි ම අභසම්බුද්ධ නො වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ ආචාර්යභාවය සඳහා වදරණ ලද්දේ ම ය. මහරජානෙනි, බුදු විමට පූර්වයෙහි ම යම් කෙනෙකුන් විසින් අනුශාසනා කරණ ලද්ද වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ ඒ ඒ තන්හි දවස් හැර වදලසේක් ද, ඒ අභසම්බුද්ධ නො වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ මේ ආචාර්යවරයෝ පස්දෙනෙක. ඒ ගුරුවරයෝ පස්දෙන කවරහු ද? යත්:- මහරජානෙනි, යම් ඒ බ්‍රාහ්මණයෝ අටදෙනෙක් බොධිසත්වයන් උපන් කල්හි ලක්ෂණ පරීක්ෂා කළාහු ද, හේ කවරහු? යත්:- චතුර්වේදයෙහි නිපුණ වූ රාම ය, ධජ ය, ලක්ඛණ ය, මන්ති ය, යක්ඤ්ඤ ය, සුයාම ය, සුභොජ ය, සුදත්ත ය යන ඒ බ්‍රාහ්මණයෝ බොධිසත්වයන්ගේ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණාදිය බලා 'මේතෙම ගෘහ වාසයෙහි විසි නම් චක්‍රවර්තිරජ වෙයි. මහණ වී නම්, ලොවුතුරා බුදු වේ' යි කියා දෙඇඟිලි නැගූහ. හැමට ම බාල සුදත්ත නම් බ්‍රාහ්මණයා මකුළුහුසක් වඅන් උරුණාරොම ධාතුව බලා 'මේ තෙම එකාන්තයෙන් ම ලොවුතුරා බුදු වේ ම ය' යි කියා එකැඟිල්ලක් නගා ලී ය. මෙසේ බොධිසත්වයන්ගේ සිරිසෙත් ප්‍රකාශ කොට කියා රක්ෂා කට යුතු කෙරෙව්වාහු ය. ඒ අට දෙන පළමුවන ආචාර්යයෝ ය.

"නැවත ද, මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන්ගේ පිතෘ වූ සුද්ධෝදන නම් මහරජානෝ එසමයෙහි විශෙෂජාති ඇති උදිච්චබ්‍රාහ්මණවංශ ඇති පදක වේයාකරණඡළංගශාස්ත්‍ර දන්තා සබ්බමිත්ත නම් බ්‍රාහ්මණයෙකු ලඟට ගෙන්වා ස්වර්ණභිංකාරයෙන් පැන් වත්කොට 'මේ කුමාරයාට ශිල්ප උගන්ව' යි කියා භාර දුන්නාහු ද, මේ දෙවෙනි ආචාර්යයා ය.

"තවද, මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ සාරමසින් සාර මසින් ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රවිලාසයෙන් සැරසී උද්‍යානක්‍රීඩාවට වඩනා කල්හි යම් ඒ දෙවතාවෙක්¹ මහණවෙසස සතර වැනි කොට ජරා ව්‍යාධි මෘත රූපයන් දක්වා බොධිසත්වයන්ට සංවේග කෙළේ ද² යම් දෙවතාවකුගේ ආනුභාවයෙන් කියූ රථාචාර්යයාගේ වචනය අසා බොධිසත්වයන් වහන්සේ තුන් හවය ම ගිනි ගත් දෙයක් සේ සිතා සසර කලකිරී උද්විග්න ව ඒ ක්ෂණයෙහි ම නෛෂ්ක්‍රම්‍ය නික්ම පැවිදි වූසේක් ද මේ තුන්වැනි ආචාර්යයා ය. තව ද, මහරජානෙනි, අප මහබෝසතනානන් වහන්සේ පාණ්ඩව නම් පර්වතගුහායෙන් නික්ම ඒ ඒ තැන විහරණය කරණසේක් (283) අරූපසමාපත්තිලාභී වූ ආළාරකාලාම නම් තපස්වීන් කරා එළඹ වාසය කොට අෂ්ටසමාපත්ති උපදවා ගෙන 'මේ ආචාර්යයාගේ සමයයෙහි නිවන් මෙතෙක් ම ය' යි එතැනින් ඉවත වැඩිසේ. මේ සතරවැනි ගුරුවරයා ය. නැවැතත්, මහරජානෙනි, බොධිසත්වයෝ උද්දකරාමපුත්‍ර නම් තපස්වීන් කරා ගොස් වාදය කොට 'ධ්‍යානමාත්‍රයක් මිස එහිත් නිවන් නැතැ' යි සිතා

¹ දෙවතාවෙක් තොම
² කළා ද

එහිත් නො රඳ උරුවෙලාවට වැඩියසේක. මේ පස්වැනි ආචාර්යතෙම ය. මහරජානෙනි, සම්බෝධියට පූර්වයෙහි ම සම්බුද්ධ නො වූ බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ මේ ගුරුවරයෝ පස්දෙනා ය. ඒ ආචාර්යවරයෝ වනාහි ලෞකිකගුණධර්මයෙහි යෙදූහ. මහරජානෙනි, මේ ලොකොත්තර වූ නිර්වාණගුණධර්මයෙහි සර්වඥතාඥනය ප්‍රතිවේධ කිරීමෙහි තථාගතයන් වහන්සේට අනුත්තර වූ අනුශාසක ගුරුවරයෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, අප තථාගතයන් වහන්සේ අන්‍යෝපදෙශ විරහිත ව ස්වයම්භුඥනයෙන් ම බුදු වූ සේක. ආචාර්ය විරහිතසේක. ඒ කාරණයෙන් බුදුරජානන් වහන්සේ විසින්:-

‘න මෙ ආචරියො අඤ්ඤාසො මෙ න විජ්ජති,
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං-නඤ්ඤා මෙ පටිපුග්ගලො.’ යි.

යන මේ ගාථාව වදරණ ලද” යි වදලසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය ද එසේ ම මමත් පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ගුරුවිරහිතප්‍රශ්නය නිමි.

එකබුද්ධධාරණිප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

‘අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං එකිස්සා
ලොකධාතුයා ද්වෙ අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා අපුබ්බං
අචරිමා උප්පජ්ජෙය්‍යුං, නෙතං ධානං විජ්ජති’ යි.

යන මෙයින් බහුධාතුකසූත්‍රයෙහි ‘මහණෙනි, එක් ලොකධාතුයෙක්හි අර්හත් සමාක් සම්බුද්ධවරයෝ දෙදෙනෙක් එක් ව උපදනාහු ය යන යමෙක් ඇද් ද, ඒ බව අකාරණයෙක. එබඳු ප්‍රත්‍යයයෙක් නො වන්නේ ය. එබඳු කාරණයක් විද්‍යමාන නො වන්නේ ය’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, දෙශනා කරන්නා වූ ද සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලා සත්තිස්බෝධිපාක්ෂිකධර්මයන් දෙශනා කරණසේක්ලා ය. කථනය කෙරෙමින් ද චතුරාර්යසත්‍යධර්මය කථනය කරණසේක්ලා ය. ශික්ෂණය කරවන්නාහු ද ත්‍රිවිධශික්ෂායෙහි ම ශික්ෂණය කරවති. අනුශාසනා කරන්නාහු ද අප්‍රමාදප්‍රතිපත්තියෙන් අනුශාසනා කෙරෙති. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ එක දෙශනාව ම ය. කථාවත් එක ම ය. ශික්ෂාවත් එක ම ය. අනුශාසනාවත් එකාකාර ම ය. කවර කාරණයකින් තථාගතයන්

වහන්සේලා දෙදෙනෙක් එකවිට ඒ ක්ෂණයෙහි නොවූපදනාසේක් ලා ද? එක ම ලොවුතුරා බුදුකෙනෙකුන්ගේ බුද්ධෝත්පාදයෙන් ම මේ දශසහශ්‍රීලෝකයතෙම ප්‍රභාවත් වී ය. ඉදින් තවත් දෙවෙනි බුදුකෙනෙක් පහළ වූසේක් නම්, ඒ දෙදෙනා වහන්සේගේ ප්‍රභාවෙන් මේ දශසහශ්‍රී ලෝකයතෙම (284) බොහෝ සෙයින් ම ප්‍රභාවවත් වන්නේ ය. අවවාද කර වදරන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේලා දෙදෙන ද සැප සේ අවවාද කරන්නාහු ය. අනුශාසනා කරන්නාහු ද සැප සේ අනුශාසනා කෙරෙහි. එහි මම යම් ප්‍රකාරයකින් සැක නැති වෙමි ද, එසේ ම මට එබඳු වූ කාරණයක් නුඹ වහන්සේ වදළ මැනැවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අප බුදුරජානන් වහන්සේ උපන් තිඹිරිගෙයක් වැනි වූ මේ දශසහශ්‍රීලෝකධාතුතොම එක බුද්ධධාරණීය ය. එක ම බුදු කෙනෙකුන්ගේ ගුණය ධරන්නී ය.

‘යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍යා, නායං දසසහස්සී ලෝකධාතු ධාරෙය්‍යා, වලෙය්‍යා, කම්පෙය්‍යා, නමෙය්‍යා ඔනමෙය්‍යා, විනමෙය්‍යා, විකිරෙය්‍යා, විධිමෙය්‍යා, විධිංසෙය්‍යා, නට්ඨානමුපගච්ඡෙය්‍යා.’

‘ඉදින් දෙවෙනි බුදුන් වහන්සේ කෙනෙක් උපන්නෝ වූ නම්¹ සශසහශ්‍රී ලෝකධාතුතොම නො දරන්නී ය. වෙවුලන්නී ය. කම්පා වන්නී ය, නැමෙන්නී ය, ඔනමනය වන්නී ය, විශෙෂයෙන් නැමෙන්නී ය, විකිරෙන්නී ය, විධිමනය වන්නී ය විධිවංසනය වන්නී ය, යථාස්ථානයට පැමිණ නො සිටින්නී ය. මහරජානෙනි, යම් සේ එක් පුරුෂයකු එතෙර කරන්නා වූ නැවෙක් වී නම්, එක පුරුෂයෙකු නැගි කල්හි සමබර වන්නී ය, උසුලන සුලු වන්නී ය. නැවත ද එබඳු වූ ආයුෂයෙන් වර්ණයෙන් යෞවනයෙන් ප්‍රමාණයෙන් කාශස්ථුලයෙන් සර්වාංගප්‍රත්‍යංගයෙන් යුක්ත වූ දෙවෙනි පුරුෂයෙක් එන්නේ ය. ඒ ආ පුරුෂතෙමේත් ඒ නැවට නැගුනේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ කොල්ලෑ නම් නැව ඒ පුරුෂයන් දෙන්නා ම උසුලා ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීනි, එසේ වී නම්, ඒ කොල්ලෑව- ‘වලෙය්‍යා කම්පෙය්‍යා නමෙය්‍යා විනමෙය්‍යා විකිරෙය්‍යා විධිමෙය්‍යා විද්ධංසෙය්‍යා’ තීරස්ථානයට නො පැමිණෙන්නේ ය. ජලයෙහි ගිලෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම එක බුදුකෙනෙකුන් උසුලන්නා වූ මේ දශසහශ්‍රීලෝකධාතුව එක ම බුදුකෙනෙකුන්ගේ ගුණය ම උසුලන්නේ ය. ඒ එක ම බුදුන්ගේ මේ මඟුල් සක්වළ මවුකුස උපදනා දවස් බිහිවන දවස් බුදු වන දවස් දම්සක් දෙසන දවස් ආයුෂය හරණා දවස් පිරිනිවන් පානා දවස් මේ දශසහශ්‍රී ලෝකධාතුව යදණ්ඩෙන් ගැසූ ලෝතලියක් මෙන් ශතසහසු වාරයෙහි කම්පා වෙයි. මහාමෙරුපර්වතයෝ අත්බඹර සේ හ්‍රමණය වෙති. ඉදින්

¹ ප්‍රභාව ඉපදීම

² බුදුකෙනෙකුන් වහන්සේ කෙනෙක් උපන්නේ වී නම්

දෙවෙනි බුදු කෙනෙකුත් වහන්සේ උපන්සේක් වී නම්, 'නායං දසසහස්සීලොකධාතු ධාරෙය්‍ය වලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔනමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධිමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය නට්ඨානමුපගච්ඡෙය්‍ය' යන මේ අර්ථ සම්බන්ධ යි. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් අභිප්‍රාය පමණක් භොජනය පැවරී කෙරෙමින් උගුර දක්වා මනා කොට පුරුවා අනුභව කරන්නේ ය. අනුභව කිරීමෙන් පිරුණා වූ සම්පූර්ණ වූ පරිපූර්ණ වූ අතුරක් නැත්තා වූ සමාද්ධි කරණ ලද්ද වූ නො නැමියා¹ හැක්කා වූ දඬු වූ ඒ පුරුෂතෙම නැවතත් පෙර සේ ම සම්පූර්ණ කොට භොජනය අනුභව කෙළේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂයා සුවපත් වේ ද" යි විචාලසේක. නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, නැවැත අනුභව කළ එකවරින් ම මැරෙන්නේ ය" කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම:-

(285) "අයං දසදහස්සීලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී එකස්සෙව තථාගතස්ස ගුණං ධාරෙති. යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය, නායං දසසහස්සීලොකධාතු ධාරෙය්‍ය, වලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔනමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධිමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය නට්ඨානමුපගච්ඡෙය්‍ය.'

යන මේ තාක් අනර්ථ වෙයි" වදලසේක.

"කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අතිධර්මභාරයෙන් පෘථිවිය කම්පා වන නියා ද?" යි විචාලේ ය. "මහරජානෙනි, මේ මනුෂ්‍යලොකයෙහි ගැල් දෙකක් ගැල්මුහුණ සම කොට රත්න පුරවන ලද වන්නාහු වී නම්, එයින් එක් ගලකින් රත්න ගණ අනික් ගැලෙහි ම බහා ලන්නාහු වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ගැල ගැල්දෙකේ ම රත්න උසුලා ද" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ සකටයාගේ නාභියත් පැලෙන්නේ ය. ඒ ගැලෙහි අරද බිඳී යන්නාහු ය. ඒ ගැලෙහි නිම්වළලු ද ගලවා වැටෙන්නාහු ය. ඒ ගැලෙහි ගැල්අකුර ද බිඳෙන්නේ ය." යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, රත්නයන්ගේ ඉතා බර බැවින් ගැල බිඳෙන්නේ ද?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අතිධර්මභාරයෙන් පොළෝ සෙලවෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් මේ අප කී කාරණය අසදාශ වූ බුදුබලය දක්වන පිණිස අස්වන ලද්දේ ය. එහි යම් කාරණයකින් සමයක්සම්බුද්ධයන් වහන්සේලා දෙදෙනෙක් එකවිට නොවුපදනසේක්ලා ද, ඊට ම අනිකුදු ස්වරූප වූ කාරණයක් තෙපි ඉඳුරා ම අසා ගනුව, මම කියන්නෙමි. ඉදින්, මහරජානෙනි, සර්වඥවරයෝ දෙදෙනෙක් එකවිට ම උපන්සේලා නම්, ඒ බුදුවරයන් දෙදෙනාගේ පිරිසෙහි විචාදයෙක් උපදින්නේ ය. 'නොපගේ බුදුහු අපගේ බුදුහ' යි කියා දෙපාර්ශ්වයෙහි පක්ෂ වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් බල ඇත්තා

¹ නොනැමුන

වූ අමාත්‍යයන් දෙදෙනෙකුන්ගේ පිරිසෙහි විවාදයෙක් උපන්නේ ය. 'තොපගේ අමාත්‍යයහ, අපගේ අමාත්‍යය' යි කියා දෙපක්ෂයෙහි ම පක්ෂ ග්‍රහණය වෙයි.¹ මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඉදින් බුදුවරයන් වහන්සේලා දෙදෙනෙක් එකවිට උපන්සේක්ලා නම්, ඒ දෙදෙනා වහන්සේලාගේ පිරිසෙහි විවාදයෙක් උපදනේ ය. 'තොපගේ බුදුවරයානෝ ය. අපගේ බුදුවරයානෝ ය' යි කියා දෙපාර්ශවයෙහි පක්ෂග්‍රහණය වෙයි. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් සර්වඥවරයෝ දෙදෙනෙක් එකවිට නූපදනාහු ද, ඒ මේ පළමුවන කාරණය යි.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් සමාක් සම්බුද්ධවරයෝ දෙදෙනෙක් එකවිට නූපදනාහු ද, ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනැව්. ඉදින්, මහරජානෙනි, සමාක් සම්බුද්ධයන් වහන්සේලා දෙනමක් එකවිට ම උපන්නාහු වී නම්, සර්වඥතෙම අග්‍ර ය' යි කියන්නාවූ යම් වචනයක් ඇද් ද, ඒ වචනයන් මිථ්‍යා වන්නේ ය. සර්වඥයන් වහන්සේ ජ්‍යෙෂ්ඨය' යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද්ද, ඒ වචනයන් මිථ්‍යා වන්නේ ය. 'ශ්‍රේෂ්ඨ බුද්ධ ය' යි කියන්නා වූ යම් වචනයක් ඇද්ද, ඒ වචනයන් බොරු වන්නේ ය. 'විසිටියො බුද්ධො' කියන වචනය ද 'උත්තමො බුද්ධො' කියන වචනය ද 'ප්‍රචරබුද්ධ ය' කියන වචනය ද 'අසම්බුද්ධය' යි කියන වචනය ද, 'අසමසම බුද්ධ ය' යි කියන වචනය ද, 'අප්‍රතිම බුද්ධ ය' යි කියන වචනය ද 'අප්‍රතිභාග බුද්ධ ය' යි කියන වචනය ද, 'අප්‍රතිපුද්ගල බුද්ධ ය' යි කියන වචනය ද යන (286) යම් වචනයක් ඇද්ද, ඒ වචනය මිථ්‍යා වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් සර්වඥවරයෝ දෙදෙනෙක් එකවිට නොවූපදනාහු ද, ඊට ම මේ කාරණයන් තෙපි අර්ථ වශයෙන් පිළිගනු ව. එතෙකුදු වුවත් මහරජානෙනි, මේ එක ම බුදුකෙනෙකුන් වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයෙහි උපදනාසේකැ යි යන මෝතොම භාග්‍යවත් වූ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ස්වභාව ප්‍රකාතියෙක. හේ කවර කාරණයකින් ද? යන්-සර්වඥ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ බුදුගුණය ඉතා මහත් බැවින්. මහරජානෙනි, මේ ලෝකයෙහි අනිකුදු මහත් දෙයක් ඇත් නම්, එකෙක් ම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ මහාපෘථිවිය මහත් වූවා ය. ඒ පෘථිවිතොම එකක් ම වූවා ය. මහා සාගරයතෙම ඉතා මහත් වූයේ ය. ඒ මහාසමුද්‍රයතෙම එකෙක් ම වන්නේ ය. මහාමෙරුපර්වතයතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ පර්වතය එකක් ම වන්නේ ය. ආකාශයතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ ආකාශය එකක් ම වන්නේ ය. ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම එක් කෙනෙක් ම වන්නේ ය. මාරදිව්‍යපුත්‍රතෙම මහත් වූයේ ය. ඒ මාරතෙම එක්කෙනෙක් ම වන්නේ ය. මහාබ්‍රහ්මරාජතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ මහාබ්‍රහ්මරාජ තෙම එක්කෙනෙක් ම වන්නේ ය. අර්හත් සමාක් සම්බුද්ධ තථාගතොත්තමයානන් වහන්සේ ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ තථාගතොත්තමයානන් වහන්සේ එක්කෙනෙකුන් වහන්සේ ම ය. ලෝකයෙහි යම් තැනෙක ඒ මහත් වූ පෘථිවි ආදීහු උපදිද්ද, එහි එබඳු වූ අනිකක්හට අවකාශයක් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි,

¹ වෙති

එහෙයින් අප තථාගත අර්භත් සමාස්සම්බුද්ධ සර්වඥරාජොත්තම වූ එක් කෙනෙකුන් වහන්සේ ම ලොකයෙහි උපදනාසේකැ” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස. මේ ප්‍රශ්නය තෙම නුඹ වහන්සේ විසින් සුන්දරතර උපමා කාරණයන් දැක්වීමෙන් මනා කොට ම වදරණ ලද්දේ ය. ප්‍රඥයෙහි දක්ෂ නො වූ මඳ නුවණැත්තකු දු මේ ප්‍රශ්නය අසා සතුටු වන්නේ ය. මා වැනි වූ මහාප්‍රාඥයෙකු සන්තොෂ වන බව කියනු ම කවරේ ද? සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

එකබුද්ධධාරණීප්‍රශ්නය යි.

සංඝපූජනීය ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ මාතෘ වූ මහාමායාදේවීන්ගේ නැගති වූ මහාප්‍රජාපතීගොතමී නම් කුඩා මෑනියන් විසින් තමන් වහන්සේට වැසිසළුසිවුරක් දෙන කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘ගෞතම ගොත්‍ර ඇති මා මෑනියෙනි, තෙල සිවුර සංඝයා කෙරෙහි දුන මැනැව. නුඹ විසින් සංඝයා කෙරෙහි සිවුර දුන් කල්හි මම ද පුදන ලද විමි. සංඝතෙමේ ද පුදන ලද වන්නේ ය’ යි කියා මෙපවත් වදරණ ලද්දේ ය. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ සංඝරත්නයට වඩා බැරැරුම් නො වනසේක් ද? මහත් නො වනසේක් ද? දක්ෂිණාර්භ නො වනසේක් ද? තථාගතයන් වහන්සේ තමන්ගේ කුඩා මෑනියන් විසින් තමා ම පිඤ්ජනය කරණ ලද්ද වූ තමා ම සිඳින ලද්ද වූ තමා ම පොටිත කරණ ලද්ද වූ යම් වැසිසළුසිවුරක් තමන් වහන්සේට දෙන කල්හි සංඝයා වහන්සේට දෙවා වදළසේක. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ සංඝරත්නයට වඩා උත්තරීතර වනසේක් වී නම්, අධිකතර (287) වනසේක් වී නම්, විශෙෂතර වනසේක් වී නම්, සිවුර මට දුන් කල්හි මහත් ඵලය වන්නේ ය’ යි කියා දන්නාසේක් වී නම් තථාගතයන් වහන්සේ කුඩා මෑනියන් ලවා තමා විසින් ම පිඤ්ජනය කරණ ලද්ද වූ තමා විසින් ම ලුඤ්චනය කරණ ලද්ද වූ තමා විසින් ම පුලුන් ගසන ලද්ද වූ තමා විසින් ම කටින ලද්ද වූ තමා විසින් ම වියන ලද්ද වූ වැසිසළුසිවුර සංඝයා කෙරෙහි නො දෙවා වදරණසේක. ‘ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් හෙයකින් තථාගතයන් වහන්සේ තමන් පූජාවට නො එළඹෙනසේක් සමීප නො වනසේක් ද, එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේ කුඩා මෑනියන් ලවා වැසිසළුසිවුර සංඝයා වහන්සේට දෙවා වදළසේකැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, සුද්ධෝදන නම් මහරජානන්ට අග්‍රමෙහෙසිකා වූ මහාමායාදේවීන් වහන්සේ අප බුදුන් උපන් සන්දවසින් කලුරිය කොට දෙවුලොව උපන්න. එකල මහාප්‍රජාපතීගොතමී වහන්සේ එදවස් තමන් කුසින් උපන්

නන්දකුමාරයන් කිරිමවුන්ට භාර කොට මහාබෝධිසත්වයන් මහත් වූ ප්‍රේමයෙන් වැඩුහ. එහෙයින් ලොවුතුරා බුදු ව ඥාති සංග්‍රහය පිණිස කපිලවස්තුපුරයට වැඩි ගමනේ අනන්ත වූ බුද්ධශ්‍රීයෙන් බලන්නා වූ ලොවුතුරා බුදුන් දැක 'මේ නියා ලොවුතුරා තුන්ලොවට සෙත්සිරිදෙන බුදුරුවනක් පොෂ්‍යය කොට වැඩියෙමි' යි කියා මහත් වූ ප්‍රීතියට පැමිණ මහත් වූ ප්‍රේමයෙන් ස්වභස්තයෙන් ම සිවුරක් කොට 'ලොවුතුරා බුදුන් පලදවමි' යි සිතා සමීපාපණයකින් කපු ගෙන්වා ගෙන සියතින් කපු කපා පුළුන් තළා වළ කොට සිහින් නූල් කැට ඇතුළු මළයෙහි ම ශාලාවක් කරවා පෙහෙරුන් රැස් කරවා කැමිපිම් ආදිය දෙවා වියමන් සදවා දෙවගනක් සේ මහත් වූ ශ්‍රීයෙන් ස්ත්‍රින් පිරිවරා ශාලාවට ගොස් නඩාව හෙළා වෙළුම් කෙළවර අල්වා තද කොට එක් නුහුලක් වියා පෙහෙරුන්ට සත්කාර කරවා සළදෙකක් වියවා ගෙන සුවද කවා පත් කොට විසිතුරු කරඬුවෙක ලා හිස තබා ගෙන නොයෙක් පෙරහරින් නිශ්‍රෝධාරාමයට ගොස් බුදුන් වැඳ 'ස්වාමීනි, මාගේ ස්වභස්තයෙන් නුඹ උදෙසා ම කළ මේ සිවුරු පිළිගෙන වදළ මැනවැ' යි කියා පිරිනමාලුව.

"එකල භාග්‍යවත් බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් ඒ මාතෘ නැගති වූ මහාපුජාපතීගොතමීන් වහන්සේ විසින් ඒ වැසිසළුසිවුරු දෙන කල්හි 'ගෞතමගොත්‍ර ඇති මාගේ මැනියෙනි, සිවුරු සංඝයා කෙරෙහි දුන් මැනව. සංඝයාට දුන් කල්හි මම ද පුදනු ලබන්නෙමි යි, සංඝතෙම ද පුදන ලද වෙයි' කියා, මෙපවත් වදරණ ලද්දේ ය ඒ වදළ බව වනාහි තමන් වහන්සේට පූජා කළාහට අවිපාක බැවින් නො වන්නේ ය. අදක්ෂිණාර්ථ බැවින් නො වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් 'මතු පන්දහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි සංඝතෙම මාගේ ඇවෑමෙන් ලොකයා විසින් පූජා කරණ ලද වේවා' යි සිතා සංඝයාගේ විද්‍යමාන වූ ගුණය ම ප්‍රකාශ කර වදරණසේක් 'ගෞතමගොත්‍ර ඇති මැනියෙනි, සිවුර සංඝයා කෙරෙහි දුන් කල්හි මම ද පුදන ලද වන්නෙමි. සංඝතෙම ද පුදන ලද වන්නේ ය' යි කියා මෙසේ සංඝයාට හිතවැඩ පිණිස අනුකම්පාවෙන් ම වදළසේක. තව ද මහරජානෙනි, යම් සේ පියානන් ජීවත්වන කාලයෙහි ම තමාගේ පුත්‍රයා ගුණ කියා 'මේ රාජසභායෙහි තබන ලද්දේ වී නම්, අනාගත කාලයෙහි ජනසමූහයා මධ්‍යයෙහි පූජිත වන්නේ ය' යි සිතා පුත්‍රයා ගෙන ගොස් අමාත්‍ය යොධ හට බල ප්‍රධානික දෙරටුපාල රාජදෙහාවයට රක්තා අමාත්‍යරාජ (288) පිරිස්ජනමධ්‍යයෙහි රජ්ජුරුවන් සමීපයෙහි දී පුත්‍රයාගේ විද්‍යමාන වූ ගුණය ම ප්‍රකාශ කොට කියන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේන්:-

'හිතඝ්‍රාය අනුකම්පාය අනාගතමද්ධානං සංඝො මමච්චයෙන චිත්තීකතො හවිස්සනීති විජ්ජමානෙයෙව ගුණෙ පරිකිත්තයන්තො එවමාහ: 'සංඝෙ ගොතමී දෙහි. සංඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො හවිස්සාමි සංඝො ච' යි

කියා මෙම අර්ථය වදළසේක. මහරජානෙනි, වස්සිකසාට්ඨිකානුප්‍රදානමාත්‍ර වූ එපමණකින් ම සංඝතෙම තථාගතයන් වහන්සේට වඩා අධිකතර නො වනසේක.

විශේෂතර ද නො වනසේක. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ දෙමවුපියෝ පුත්‍රයාගේ ඇඟ උළන්නාහු ය, මර්දනය කරන්නාහු ය, නහවන්නාහු ය, සම්බාහණය කරන්නාහු ය, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ උච්ඡාදන පරිමර්දන නහාපන පමණකින් ම පුත්‍රතෙම මාතෘපිතෘන්ට වඩා අධිකතර වේ ද? විශේෂතර වේ ද? යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ස්වාමීනි, පුත්‍රයෝ මාතෘපිතෘන් විසින් අකාමකරණියෝ ය. පුත්‍රයන්ගේ නො කැමැත්තෙන් ම කෙරෙති. එසේ හෙයින් ම දෙමවුපියෝ පුත්‍රයන්ගේ ශරීරය උච්ඡාදන පරිමර්දන නහාපන සම්බාහනය කරන්නාහු ය’ යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම එපමණ වැසිසඵසිවුර දුන් මාත්‍රයකින් ම සංඝතෙම තථාගතයන් වහන්සේට වඩා අධික නො වනසේක. විශේෂ නො වනසේක. එතෙකු දු වුවත් තථාගතයන් වහන්සේ අකාමකරණිය කරණසේක් කුඩා මැනියන්ගේ ඒ වැසිසඵසිවුර සංඝයා වහන්සේට දෙවා වදළසේක. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් පෘථිවිශ්වර වූ රජකභට අයපඬුරක් ගෙනවුත් දුක්වූයේ වී නම්, රජ්ජුරුවෝ ඒ අයපඬුරු ගෙන එක්තරා යොධභටයෙකුට හෝ බලප්‍රධානයෙකුට හෝ සෙනාපතිහට හෝ පුරෝහිතයාහට හෝ දෙන්නාහු ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ අයපඬුරු ප්‍රතිලාභ¹ මාත්‍රයකින් ම ඒ පුරුෂතෙම ඒ රජහට අධිකතර වේ ද? විශේෂතර වේ ද” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ පුරුෂතෙම රාජහිතියා ය. ස්වාමීනි, රජ්ජුරුවන් නිසා ජීවත් වන්නවුන් ඒ ජීවනස්ථානයෙහි තබන්නා වූ රජ්ජුරුවෝ ඒ අයපඬුර දෙනසේකැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වස්සිකසාටිකානුප්‍රදනමාත්‍ර වූ එපමණකින් ම සංඝයා වහන්සේ තථාගතයන් වහන්සේට වඩා අධික නො වනසේක. විශේෂතර ද නොවන සේක. එසේ කල සංඝතෙම බුදුන් අනුදත් දෙයක් ම අනුභව කරණ හෙයින් තථාගත භොජක වනසේක. තථාගත ජීවික වූ සංඝයා ජීවනස්ථානයෙහි තබා වදරන්නා වූ තථාගතයන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේට වැසිසාරමසට වලඳින වැසිසඵ සිවුර දෙවා වදළසේක. එතෙකුදු වුවත්, මහරජානෙනි, අප තථාගතයන් වහන්සේට මෙ බඳු වූ කරුණාවෙක් වී ය. මාගේ මේ සංඝතෙම ද ස්වභාවයෙන් ම පූජනීය වූයේ ය. එහෙයින් මා සන්තක ව පිරිනැමුනු මේ සිවුරෙන් සංඝයා පූජා කෙරෙමි යි සිතා සංඝයා වහන්සේට වස්සිකසාටිකය දෙවා වදළසේක. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ තමන් වහන්සේට ම කරණ පූජාව වර්ණනා නො කරණසේක, නොහොත් ලොකයෙහි යම් කෙනෙක් පූජාසත්කාරයට සුදුසු වෙද්ද, ඔවුන්ට කරණ පූජා (289) සත්කාරය ද තථාගතයන් වහන්සේ වර්ණනා කර වදළසේක. මහරජානෙනි, අල්පෙච්ඡ වූ ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශ කර වදරන්නා වූ දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මධ්‍යමනිකායවරලාංඡනයෙහි වූ ධර්මදයාදසූත්‍රයෙහි ‘මාගේ පූජ්‍යතර වූ ප්‍රශස්‍යතර වූ පළමුවන හික්ෂුතමෙක් වූයේ ම ය’ යි² කියා මේ බව වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, තථාගතයන් වහන්සේට වඩා

¹ ප්‍රතිෂ්ඨා ලාභ

² මෙහි ද පරිවර්තනය වැරදි ය ‘පිණ්ඩපාතය නො වැළඳ ඒ පළමු හික්ෂු නම ම ඉතා පිදිය යුතු ද පැසසිය යුතු ද වෙයි’ යනු පාළිපාඨයෙහි තේරුම යි.

දක්ෂිණාර්ථ වූ උත්තරීතර වූ හෝ අධික ව හෝ විශේෂතර වූ හෝ කිසි ම සත්වයෙක් හවුත්‍රයෙහි ම නැත්තේ ය. තථාගතයන් වහන්සේ ම උත්තරතර වූසේක. අධික වූසේක. විශේෂතර වූසේක. මහරජානෙනි, මේ කාරණය සංයුත්සඟිවරයෙහි මාණවගාමික නම් දිව්‍යපුත්‍රයා විසින් ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ඉදිරිපිට සිට සියලු දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් මධ්‍යයෙහි කියන ලද්දේ ය:-

‘විපුලො රාජගහිකානං-ගිරි සෙට්ඨො පවුච්චති,
 සෙනො හිමවතං සෙට්ඨො-ආදිච්චො අසගාමිනං.
 සමුද්දෙ උදධිනං සෙට්ඨො-නක්ඛත්තානඤ්ච වඤ්චො,
 සදෙවකස්ස ලොකස්ස-බුද්ධො අග්ගො පවුච්චති.’

යනුවෙන් ‘ලොවුතුරා බුදුරජානෙනි, රජගහනුවර වටා පිහිටි සියලු පර්වතයන්ට වඩා මේ විපුල නම් පර්වතය ශ්‍රේෂ්ඨ ය’ යි කියනු ලැබෙයි. හිමාලයෙහි වූ පර්වතයන්ට වඩා ශ්වේත නම් පර්වතය ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය. ආකාශගාමීන්ට වඩා සුර්යදිව්‍යරාජතෙම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය. සියලු ම ජලස්ථානයන්ට වඩා මහාසමුද්‍රය ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය. සියලු ම නක්ෂත්‍ර තාරකාවන්ට වඩා වන්ද්‍රදිව්‍යරාජතෙම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය. දිව්‍යබ්‍රහ්ම මාරමානුෂික සකල සත්වලොකයාහට සවිනේ ගෙවා දත් ලොවුතුරා බුදුරජානෝ අග්‍ර ය යි කියනු ලැබේ’ යි කියා මෙසේ කියේ ය: මහරජානෙනි, ඒ මේ වනාහි මාණවගාමිකදිව්‍යපුත්‍රයා විසින් ගාථා මනා කොට කියන ලද්දේ ය. නපුරු කොට නො කියන ලද්දේ ය. සුභාෂිත කොට කියන ලද්දේ ය. දුර්භාෂිත කොට නො කියන ලද්දේ ය බුදුන් විසින් ද මැනවැයි අනුදන්නා ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ විසින් ද ‘මාරබල නසන්නා වූ ලොවුතුරා බුදුන් කෙරෙහි කරණ ලද එක ම චිත්තප්‍රසාදයෙක් හෝ සරණාගමනයෙක් හෝ නමස්කාරයෙක් හෝ ඇද්ද, ඒ තෙම ඒ සත්වයන් සසරින් එතෙර කරන්ට සමර්ථ වන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලද නො වේ ද? දෙව්‍යාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද ‘මහණෙනි, ලොකයෙහි එක් පුද්ගලයෙක් උපදිමින් බොහෝ ජනයාහට හිත පිණිස සැප පිණිස ලෝකානුකම්පා පිණිස ප්‍රයෝජන පිණිස දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට හිතසැප පිණිස උපදනේ ය. ඒ කවර නම් එක පුද්ගලකෙනෙක් ද? යත්:- තථාගත අර්හත් සමාක් සම්බුද්ධ සර්වඥරාජතෙම සියලු ම දිව්‍යමනුෂ්‍යාදීන්ට හිතසැප පිණිස උපදනේ ය’ යි යනාදි වදරණ ලද්දේ ය. එතෙකුළු වුවත්, මහරජානෙනි, අප තථාගතොත්තමයාන් (290) වහන්සේ දක්ෂිණාවිභංගසුත්‍රාන්තයෙහි තුදස්ප්‍රකාර පුද්ගලිකදනයන් ප්‍රකාශ කොට දනානිසංසභා සංඝගත දක්ෂිණායෙහි මහත්ත්වය දක්වනසේක්:-

‘තත්‍රානඤ්ඤ, තිරච්ඡානගතෙ දනං දඤ්ඤා සතගුණා දක්ඛිණා පාටිකංඛිතඛිඛං. පුපුජ්ජනදුස්සීලෙ දනං දඤ්ඤා සහස්සගුණා පාටිකංඛිතඛිඛං. පුපුජ්ජනසීලවන්තෙ දනං දඤ්ඤා සත සහස්සගුණා දක්ඛිණා පාටිකංඛිතඛිඛං. බාහිරකෙ කාමෙසු විතරාගෙ දනං දඤ්ඤා කොට්ඨසතසහස්සගුණා දක්ඛිණා

පාටිකංඛිතබ්බා. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දුනං දඤ්ඤා අසංඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා දක්ඛිණා පාටිකංඛිතබ්බා. කො පන වාදෙ සොතාපන්නෙ? කො පන වාදෙ සකදගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ? කො පන වාදෙ සකදගාමිස්ස? කො පන වාදෙ අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො? කො පන වාදෙ අනාගාමිස්ස? කො පන වාදෙ අරහත්ඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො? කො පන වාදෙ අරහත්තෙ? කො පන වාදෙ පච්චෙකඤ්ඤාදධෙ? කො පන වාදෙ තථාගතෙ අරහත්තෙ සම්මාසම්ඤ්ඤාදධෙ?

‘සත්ත ඛො පනිමානාදු, සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා-ඤ්ඤාදධපමුඛෙ උභතොසඛ්ඛිසෙ දුනං දෙති, අයං පඨමා සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ උභතොසඛ්ඛිසෙ දුනං දෙති, අයං දුතියා සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. භික්ඛුසඛ්ඛිසෙ දුනං දෙති, අයං තතියා සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. භික්ඛුණිසඛ්ඛිසෙ දුනං දෙති. අයං චතුර්ථී සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. එත්තකා මෙ භික්ඛු ච භික්ඛුණියො ච සඛ්ඛිගතො උද්දිසථාති දුනං දෙති, අයං පඤ්චමී සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. එත්තකා මෙ භික්ඛුසඛ්ඛිසතො උද්දිසථාති දුනං දෙති, අයං ඡට්ඨී සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. එත්තකා මෙ භික්ඛුණියො සඛ්ඛිගතො උද්දිසථාති දුනං දෙති, අයං සත්තමී සඛ්ඛිගතා දක්ඛිණා. භවිස්සන්ති ඛො පනානාදු, අනාගතමද්ධානං ගොත්‍රභුතො කාසාවකණ්ඨා දුස්සිලා පාපධම්මා, තෙසු දුස්සිලෙසු සඛ්ඛිසං උද්දිස්ස දුනං දස්සන්ති, තදුපභං ආනාදු සඛ්ඛිගතං දක්ඛිණං අසංඛෙය්‍යං අප්පමෙය්‍යං වදුමි. නකෙචාභං ආනාදු, කෙනචි පරියායෙන සඛ්ඛිගතාය දක්ඛිණාය පාටිපුග්ගලිකං දුනං මහප්ඵලතරං වදුමි.’

“ආනන්දයෙනි, එහි තිරශ්චීනගත සත්වයා කෙරෙහි දන් දී ඒ පින්කමින් සියක්ඡාතියෙහි ආයු වර්ණ සැප බල නුවණ යන අනුසස්පසක් බැගින් පන්සියක් අනුසස් ලැබීමෙන් ඒ දක්ඛිණාව¹ සියයක් අනුසස් කැමැති විය යුතු වන්නේ ය. ලැබිය යුතු වන්නේ ය. මෙසෙයින් පෘථග්ජන දුශ්ශීල මිනිසක්හට දන් දී දහසක් ඡාතියෙහි පන්දහසක් අනුසස් ලැබිය යුතු වන්නේ ය. පෘථග්ජන සිල්වත් මිනිසක්හට දන් දී (291) ලක්ෂයක් ඡාතියෙහි පනස්ලක්ෂයක් අනුසස් ලැබිය යුතු වන්නේ ය. ශාසනයෙන් පිටත පහ වූ කාමරාග ඇති ධ්‍යාන ලාභියක්හට දන් දී කොටිලක්ෂයක් ඡාතියෙහි පස්කොටිලක්ෂයක් අනුසස් ලැබිය යුතු වන්නේ ය. සෝවාන්මාර්ගයට පැමිණියක්හට දන් දී අසංඛෙය්‍ය වූ අප්‍රමෙය වූ අනුසස් ලැබේ ම ය. සෝවාන්ඵලප්‍රාප්ත වූ කෙනෙකුන්හට දුන් දනයෙහි අනුසස් කියනු ම කවරේ ද සකාදගාමි මාර්ගයට පැමිණියක්හට කියනු ම කවරේ ද? සකාදගාමිඵලයට පැමිණියක්හට කියනු ම කවරේ ද? අනාගාමිමාර්ගයට පැමිණියක්හට කියනු ම කවරේ ද? අනාගාමිඵලයට පැමිණියක්හට කියනු ම කවරේ ද? අර්හත් මාර්ගයට පැමිණියක්හට දුන් දනයෙහි

¹ දක්ඛිණාතොම

අනුසස් නො බුදු වූ කවරෙක් කියා ද? එසේ ම රහත් කෙනෙකුන්හට දුන් දනයෙහි අනුසස් කියනු ම කවරේ ද? පසේබුදු කෙනෙකුන්හට දුන් දනයෙහි අනුසස් කියනු ම කවරේ ද? තථාගත අර්හත් සමාසකම්බුද්ධ කෙනෙකුන්හට දුන් දනයෙහි අනුසස් කවරෙක් නම් කියා ද?

“ආනන්දයෙනි, මේ සංඝගත දක්ෂිණාවෝ සත්වැදෑරුම් වෙති. හේ කවරේ ද? යත්:- බුදුන් ප්‍රමුඛ වූ භික්ෂුභික්ෂුණී සංඛ්‍යාත වූ උභතො සංඝයා වඩා හිඳුවා දන් දෙන්නේ ය. මේ පළමු වන සංඝගතදක්ෂිණාව ය. තථාගතයන් පිරිනිව් කල දෙපාර්ශවයෙහි උභතොසංඝයා වඩා හිඳුවා මධ්‍යයෙහි බුද්ධාසනයක් පණවා ඒ අස්නට සධාතුක පිළිමයක් වඩා බුදුන් පෙරට ව ආධාරයෙක හැම පිදිය යුතු! දැ සද තබා ‘ඉමං භික්ඛං සසුපබ්‍යඤ්ජනං ඉමස්මං නිසින්තස්ස බුද්ධපමුඛස්ස සකලස්ස භික්ඛුසංඝස්ස දෙමි’² යන වාක්‍යය කියා හැමදැ පළමු ව බුදුන්ට පුද සගනට පිළිවෙළින් දිය යුතු වන්නේ ය මේ දෙවෙනි වූ සංඝගත දක්ෂිණාව ය. සඟුන් ම වඩා හිඳුවා පසය එළවා ‘මෙහි වැඩඋන් සියලු සගනට මේ පසය දෙමි’ යි කියා දෙන්නේ ය. මේ තුන්වැනි සංඝගතදක්ෂිණාව ය. භික්ෂුණීසංඝයා ම වඩා හිඳුවා ‘මෙහි වැඩඋන් සියලු භික්ෂුණීසංඝයාට මේ පසය දෙමි’ යි කියා දෙන්නේ ය. මේ සතරවන සංඝගතදක්ෂිණාව ය. යමෙක් වෙහෙරට ගොස් සඟුන් වැද ‘වහන්ස, සගින් මට මෙපමණ භික්ෂුසංඝයා මෙපමණ භික්ෂුණීසංඝයා දෙන්නේ ය’ යි කියා සාංඝිකනිමන්ත්‍රණයක් පවරා දන් දෙන්නේ ය. මේ පස්වන සංඝගත දක්ෂිණාව ය. ‘වහන්ස, මට සගින් මෙපමණ සංඝයා දෙන්නේ ය’ යි කියා සාංඝික නිමන්ත්‍රණයෙන් පවරා දන් දෙන්නේ ය. මේ සවන සංඝගතදක්ෂිණාව ය. ‘වහන්ස, මට සගින් මෙපමණ භික්ෂුණීසංඝයා දෙන්නේ ය’ යි කියා පවරා දන් දෙන්නේ ය. මේ සත්වන සංඝගතදක්ෂිණාව ය. ආනන්දයෙනි, අනාගත කාලයෙහි සහඹූ ව වාසය කිරීමෙන් පාපධර්මසමන්තාගත වූ දුශ්ශීලාවාර ඇති කර බැඳි කඩින් ‘උපසම්පන්නයම්හ’ යි කියා ප්‍රතිඥා ඇති ගොත්‍රභූ නම් දුශ්ශීලයෝ වර්ගයෙක් වෙති. එකල කුසල් කරණ සත්වයෝ ‘දන් සරහා සංඝයාහට දෙමිහ’ යි කියා ඒ දුශ්ශීලයන්ට මාගේ සංඝයා උදෙසා දන් දෙති. ‘ආනන්දයෙනි, එකල්හි දු සංඝගත වූ ඒ දක්ෂිණාව අසංඛේය්‍ය වූ අප්‍රමේය වූ අනුසස් ඇතැ’ යි මම කියන්නෙමි. ‘ආනන්දයෙනි, සංඝගත වූ හා දක්ෂිණාව (292) පුද්ගලීකදනය කවර කාරණයකින් මහත් ඵල ඇතැයි කියා මම නො කියන්නෙමි’ යි කියා පස්වාදහසක් හවුරුදු මුලුල්ලෙහි සංඝරත්නය දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට පින්කෙත් කොට තබා වදළ සේකැ” යි කීසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

සංඝපූජනීයප්‍රශ්නය යි.

¹ පිදිය
² මේ පාඨය ද ධර්මානුකූල නො වේ.

ප්‍රවුජ්‍යාවිශේෂ ප්‍රශ්නය

“පින්වත් වූ නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, මම ගෘහස්ථයාගේ හෝ ප්‍රවුජ්‍යයාගේ හෝ සමාස්ප්‍රතිපත්තිය වර්ණනා කෙරෙමි. මහණෙනි, ගෘහස්ථයෙක් හෝ ප්‍රවුජ්‍යයෙක් හෝ මනා කොට පිළිපන්නේ සමාස්ප්‍රතිපත්ති කරණයෙන් අනවද්‍ය වූ යහපත් වූ නිර්වාණධර්මය සිද්ධ කිරීමෙන් ආරාධක වන්නේ ය’ යි කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, ශ්‍රේවතවස්ත්‍රාදී විසිතුරු වූ වස්ත්‍ර ධරන්නා වූ පඤ්චකාමසම්පත් අනුභව කරන්නා වූ පුත්‍රදරාවන්ගෙන් සම්බාධ වූ සයනයෙහි වාසය කරන්නා වූ ඡවිරාග කරණය සඳහා කසා සඳුන් වලදින්නා වූ මල්සුගන්ධ විලෙපනයෙන් ධාරණයෙන් සැරහෙන්නා වූ ස්වර්ණරජතාදිය සිතින් ඉවසන්නා වූ මාණිකාස්වර්ණයෙන් විචිත්‍ර වූ ඔටුනු බඳනා ලද්ද වූ මනා කොට පිළිපන්නා වූ ගෘහස්ථ තෙම අනවද්‍ය වූ නිර්වාණධර්මය සිද්ධ කරන්නේ වේ නම්, හිස මුඩු ව ගෙන කාෂාවස්ත්‍ර ධරන්නා වූ දෙර දෙර සිඟා ලබන රසපිණ්ඩයට එළඹෙන්නා වූ චතුර්විධශීලස්කන්ධයෙහි මනා කොට සම්පූර්ණකාරී වූ එසියපණසක් පමණ ශික්ෂාපදයන් සමාදන් ව පවත්නා වූ තෙළෙස් ධුතාංගගුණයන් නිරවශේෂ කොට සමාදන් ව පවත්නා වූ මනා කොට පිළිපන්නා වූ ප්‍රවුජ්‍යයන් වහන්සේ ද අනවද්‍ය වූ නිර්වාණධර්මය සිද්ධ කර ගන්නේ වේ නම්, ස්වාමීනි, එහි ගෘහස්ථයාගේ ද ප්‍රවුජ්‍යයන් වහන්සේගේ ද විශේෂ කවරේ ද? තපස්ක්‍රියාව අඵල වන්නේ ය. ප්‍රවුජ්‍යාවන් නිරර්ථක වන්නේ ය. ශික්ෂාපද රක්ෂා කිරීමත් වද වන්නේ ය. ධුතාංගගුණසමාදනය ද සිසි වන්නේ ය. ඒ ප්‍රවුජ්‍යකාත්‍යයෙහි දුක් රැස් කිරීමෙන් කම් කිම් ද? සැපයෙන් ම සැපතට පැමිණිය යුතු නො වේ ද’ යි කීහ.

“සැබැව, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්-

‘ගිහිනො වාහං භික්ඛවෙ පබ්බජ්‍යස්ස වා සම්මාපට්ඨපත්තිං වණ්ණෙමි.
ගිහී වා භික්ඛවෙ පබ්බජ්‍යො වා සම්මාපට්ඨපන්නො සම්මාපට්ඨපත්තාධිකරණං
ආරාධකො හොති ඤයං ධම්මං කුසලං’ යි

කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. ඒ වදළ කාරණය එසේ ම ය. මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ පුද්ගලයා ම ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යමෙක් ප්‍රවුජ්‍ය වූයේ ද, මම පැවිදි වීමි යි කියා මනා කොට

මහණධර්මය නො පිළිපදිනේ වී නම් එසේ කල හෙතෙම¹ ශ්‍රමණ භාවයෙන් දුරු (293) වූයේ ය. උත්තමභාවයෙන් ද දුරු වූයේ ය. ශ්‍රේණි වස්ත්‍රධාරී වූ ගෘහස්ථයා මනා කොට පිළිපදී නම් කියනුම කවරේ ද? මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ ගෘහස්ථතෙම අනවද්‍ය වූ නිර්වාණ ධර්මය සිද්ධ කරන්නේ වේ. මහරජානෙනි, ප්‍රවුඡ්ඡන වූයේ ද මනා කොට පිළිපදිනේ අනවද්‍ය වූ නිර්වාණධර්මය සිද්ධ කරන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් ප්‍රවුඡ්ඡනයන් වහන්සේ ම ශ්‍රමණඛවට ඊශ්වර වන්නේ ය. අධිපති වන්නේ ය, මහරජානෙනි, ප්‍රවුඡ්ඡනව බොහෝ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. අනෙක ගුණ ඇත්තේ ය. අප්‍රමාණ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. ප්‍රවුඡ්ඡනවගේ ගුණය ප්‍රමාණ කරන්නට නො හැක්කේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ කැමැති කැමැති සියලු ම සම්පත් දෙන්නා වූ චින්තාමාණිකා රත්නයාගේ අනගිඛව මාණිකාරත්නයට 'මිල ය මෙපමණ ය' යි කියා කිසි ධනයක් හා ප්‍රමාණ කරන්නට නො හැක්කේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රවුඡ්ඡනව බොහෝ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. අනෙකගුණ ඇත්තේ ය. අප්‍රමාණ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. ප්‍රවුඡ්ඡනවගේ ගුණය ප්‍රමාණ කරන්නට නො හැක්කේ ම ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහාසමුද්‍රයෙහි රැළ නැගීම් ‘මහාසමුද්‍රයෙහි රැළ මෙපමණ ය’ යි කියා ප්‍රමාණය කරන්නට නො හැක්කේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රවුඡ්ඡනව බොහෝ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. අනෙක ගුණ ඇත්තේ ය. අප්‍රමාණ වූ ගුණ ඇත්තේ ය. ප්‍රවුඡ්ඡනවගේ ගුණය ප්‍රමාණ කරන්නට නො හැක්කේ ම ය, මහරජානෙනි, ප්‍රවුඡ්ඡනයන් වහන්සේගේ යම් කිසි කළ මනා කෘත්‍යයෙක් ඇත්තේ වී නම්, ඒ සියලු ම කෘත්‍යය වහා ම සිද්ධ වන්නේ ය. බොහෝ කල් නො යවන්නේ ය. එයට කාරණා කවරේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, ප්‍රවුඡ්ඡනයන් වහන්සේ අල්පෙච්ඡ වනසේක. සන්තුෂ්ට වනසේක. විවෙක වනසේක. අසංසාෂ්ට වනසේක. පටන් ගන්නා ලද චීරය ඇති වනසේක. නිරාලය වනසේක. නිත්‍යගෘහයක් නැති වනසේක. සම්පූර්ණ වූ සිල් ඇති වන සේක. සැහැල්ලු ප්‍රවෘත්ති ඇති වනසේක. ධුතාංගප්‍රතිපත්තියෙහි දක්ෂ වනසේක. ඒ කාරණයෙන් ප්‍රවුඡ්ඡනයන් වහන්සේගේ යම්කිසි කටයුතු කෘත්‍යයෙක් ඇද්ද, ඒ සියල්ල ම කල් නො යවා වහා ම සමාද්ධි වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි ග්‍රන්ථියක් නැත්තා වූ වට සම වූ යහපත් සේ මුඛවත් කරණ ලද්ද වූ සෘජු වූ නිර්මල වූ යහපත් කොට හරණ ලද්ද වූ අයොමය නාරාවයතෙම මනා කොට පැමිණේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මහණුන් වහන්සේගේ යම් කිසි කට යුතු කෘත්‍යයෙක් ඇද්ද, ඒ සියල්ල ම වහා ම සමාද්ධි වන්නේ ය. බොහෝ කලක් පමා නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ප්‍රවුඡ්ඡනවිශේෂප්‍රශ්නය යි.

¹ මහු

දුෂ්කරක්‍රියා ප්‍රශ්නය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ශාකාකූල ප්‍රසූත වූ ඒ අප මහා බොධිසත්වයන් වහන්සේ ගෘහානිතික්මන් නික්ම බුද්ධිකාරකධර්මයන් සොයනසේක් යම් කලෙක බුදු විය නො හී දුෂ්කරක්‍රියා කර වදලසේක් ද, (294) අනික් කාලයෙක එබඳු වූ චීර්යයෙක් එබඳු වූ පරාක්‍රමයෙක් එබඳු වූ ක්ලේශයුද්ධයෙක් එබඳු වූ මාරසෙනා විධමනයෙක් එබඳු වූ ආහාර වැළකීමෙක් එබඳු වූ දුෂ්කරක්‍රියාවෙක් නො වූයේ ය. මෙබඳු වූ පරාක්‍රමයෙන් මදකුත් ආස්වාදයක් නො ලැබ එම චිත්තය ක්‍රමයෙන් පිරිහෙලා ගෙන:-

‘න බො පනාහං ඉමාය කටුකාය දුක්කරකාරිකාය අධි ගච්ඡාමි උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤ්ඤාදස්සන විසෙසං. සියා නු බො අඤ්ඤෙ මග්ගො බොධාය?’

යනාදීන් ‘මම වනාහි මේ කර්කභ වූ දුෂ්කරක්‍රියාවෙන් උතුම් වූ සර්වඥතා ඥානදර්ශනයට පොහොසත් වූ විශේෂයකට හෝ උත්තරිමනුස්සධර්මයට නො පැමිණෙන්නෙමි. සර්වඥතාඥනාවබොධය පිණිස අනික් මාර්ගයෙක් වන්නේ ම ය’ යි මෙසේ කියා ඒ දුෂ්කරක්‍රියාමාර්ගයෙන් කලකිරී සැහැල්ලු වූ අනික් මාර්ගයකින් සර්වඥතාඥනයට පැමිණ නැවත ඒ දුෂ්කර වූ ප්‍රතිපදාවෙන් ම ශ්‍රාවකයන්ට අනුශාසනා කර වදරණසේක. සමාදන් කර වදරණ සේක. ‘මහණෙනි:-

‘ආරභථ නික්ඛමථ-යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ,
ධුනාථ මච්චනො සෙනං-නළාගාරං ච කුඤ්ජරො.’

යන මෙයින් ‘බුද්ධශාසනයෙහි කායචිත්තචීර්යයෙන් යෙදෙවූ, කර්මස්ථාන ගෙන වෘක්ෂමූලසුසානාදියට නික්මෙවූ, ක්ලේශයුද්ධ මථනයට පටන් ගනිවූ, හුණබටගෘහයක් සුණු විසුණු කරණ හස්තිරාජයෙකු මෙන් මරහුගේ මාරසේනාව නසවූ’ කියා දුෂ්කරක්‍රියාවෙහි ම යොදා වදරණසේක. ස්වාමීනි, ‘නාගසෙනයන් වහන්ස, තථාගතයන් වහන්සේ අතිදුෂ්කර වූ යම් ප්‍රතිපදාවකින් තමන් වහන්සේ කලකිරුණුසේක්, නො ඇලෙනුසේක්, ඒ ප්‍රතිපදයෙහි කවර කාරණයකින් ශ්‍රාවකයන්ට අනුශාසනා කරණසේක් ද? සමාදන් කර වදරණසේක් ද?’ යි විචාලෝ ය.

“මහරජානෙනි, එකල්හි දු දැනු දු ඒ මධ්‍යමප්‍රතිපදාව ම පිළිපැද ඒ මාගෙ ශ්‍රී මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ලොචුතුරා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදලසේක. එතෙකුදු වුවත්, මහරජානෙනි, ඒ අපගේ ශ්‍රීමහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ සර්වඥතාඥනය පිණිස ශතාසංඛ්‍යාකල්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි මනොප්‍රණිධානය පුරා නවාසංඛ්‍යාකල්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි වෘක්ෂමූලයානුභවය පුරා සකල ලොකශිවංකර වූ දීපංකර නම් ලොචුතුරා බුදුන්ගේ සම්මුඛයෙන් නියතවිවරණ ශ්‍රී ලදින්

සාරාසංඛ්‍යාකල්පලක්ෂ්‍යයක් මුළුල්ලෙහි සමක්‍රීයගන්පාරමිධර්මයන් පූරණය කෙරෙමින් වෙස්සන්තරාත්මභාවයට පැමිණ මෙම ස්වඥනාඥනය පිණිස ම ප්‍රෙමතර වූ පුත්‍රදරාදීන් පරිත්‍යාග කිරීමෙන් සත්වරෙක මහාපෘථිවි මෙරුයුගන්ධරාදිය කම්පා කොට පාරමිතාධර්මයන් සම්පූර්ණ කෙරෙමින් තුසී නම් දෙවුලොව ඉපිද දසදහසක් සක්වළ දිව්‍යබ්‍රහ්මයන්ගේ ආරාධනාවෙන් තුසීපුරයෙන් වූත ව මහාසම්මතපරම්පරානුයාත විසුද්ධසූර්යවංශොද්භූත ව සුද්ධෝදන නම් මහරජානන් නිසා අමායාභූත වූ මහාමායාදෙවීන් කුස (295) ඉපද දසඑකඩමසින් මහාබ්‍රහ්මයාගේ අතට බිහි ව බඹ සුර නරන් අතින් ක්‍රමයෙන් ගොස් භූමියට පැමිණ පුණ්‍යමහිමයෙන් පෘතීවි ප්‍රදලනය කොට පැන නැංගා වූ සත්බුමුමහපියුම්පිටින් සත්පියවරක් නිරුත්තර වූ උත්තර දිශාහිමුඛ ව වඩුක් ශ්‍රීගරීරයෙන් නිකුත් ස්වර්ණාලෝකයෙන් තුන්ලෝ උතුරුවා ලෝකාන්තරිකමහානරක හිරුදහස් සඳුදහස් නැගී කලක් සේ එකාලෝක කෙරෙමින් සප්තපදව්‍යතිහාරාවසානයෙහි වැඩ සිට දසදිසා විලෝකනය කෙරෙමින් 'අග්ගො 'හමස්මි ලෝකස්ස, ජෙට්ඨො 'හමස්මි ලෝකස්ස, සෙට්ඨො 'හමස්මි ලෝකස්ස යනාදීන් දසදහසක් සක්වළට ඇසෙන සේ අතීතකෙසරසිංහනාද පතුරුවා සකල ලෝකවාසීන් සැණකෙළියෙන් නළවා දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යපෙරහරින් අන්තෝපුර ප්‍රවිෂ්ට ව අසුසාරදහසක් කල්පයෙක පැවැති තොරතුරු අතැඹුල සේ දක්නට සමර්ථ වූ කාළදෙවල නම් සෘෂිත්ගේ ජටාන්තරයෙහි දෙපතුල් තබා වැඳුම් ලදින් ප්‍රාර්ථිත වූ සිද්ධාර්ථ නමින් ප්‍රසිද්ධ ව වැඩෙන පුන්සඳක් සේ වැඩී කෘතපුණ්‍යධාරී වූ යශෝධරා දේවීන් ප්‍රධාන කොට ඇති සතළිස්දහක් බිසෝවරුන් පිරිවරා සෘතුත්‍රයට යොග්‍ය වූ ප්‍රාසාදත්‍රයෙහි වාසය කොට ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රවිලාසයෙන් එකුන්තිස්හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි රාජශ්‍රීසම්පත් අනුභව කෙරෙමින් උද්‍යානයාත්‍රායෙහි දෙවියන් දක්වාලූ සතර පූර්ව නිමිත්ත දෑ භවත්‍රයෙහි කලකිරී මහණ වනු කැමැති ව යශෝධරාදේවීන් රාහුලකුමාරයන් වැදූ දිනයෙහි බිසෝගෙය කරා ගොස් දෙර හැර දකුණු පස එළිපත මත්තෙහි තබා රත්බාපත අත තබා සිට සුවදවැටපහන් ආලෝකයෙන් දිලිසෙන්නා වූ ශ්‍රීයහන්ගබ්‍ධායෙහි අමුණක් සමන්මල් අකුළ ශ්‍රීයහන් මස්තකයෙහි රාහුලකුමාරයන්ට බඩ දී ගෙන දෙවගනක සේ සැතපෙන්නා වූ යශෝධරාදේවීන් දෑක 'මා පුතනුවන් වඩා ගෙන සිඹ සනසා පියා යෙම් දෝ හො?' යි සිතා 'එකල යශෝධරාවොත් පිබිද යෙති.

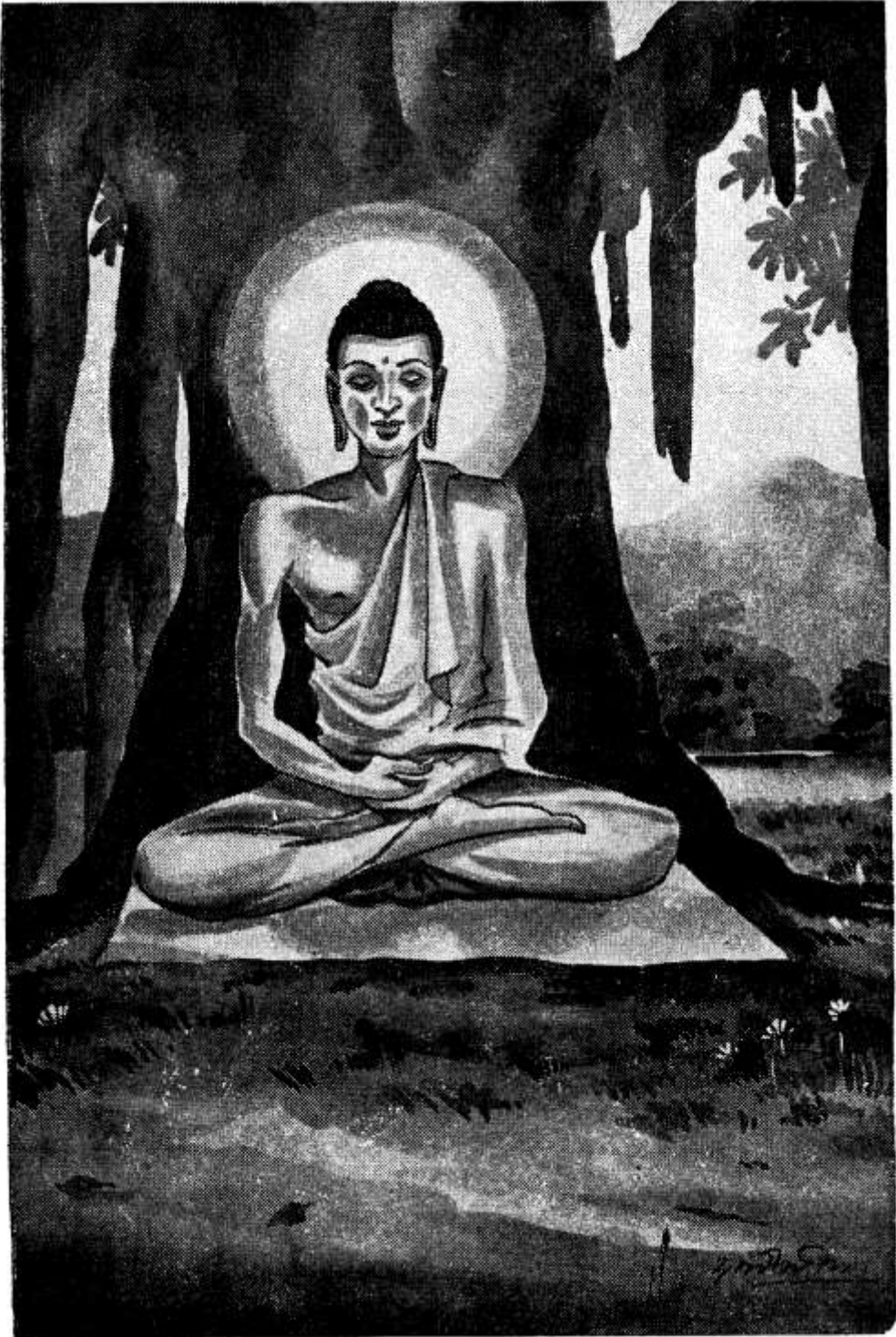
මාගේ මහණ වීමට ද අන්තරාය පෙනෙයි. අද රාහුලයන් මුහුණ බලා ගෘහබන්ධනයෙන් බැඳී ගියේ වීම් නම්, මතු තුන්ලෝවාසීහු කාගේ මුහුණ බලා සංසාරබන්ධනයෙන් ගැලවෙන්නාහු ද? පසු ව බුදු වෙලා අවුත් රාහුලයන් දක්නෙමි' යි සිතා මහමෙර ඔසවන්නා සේ ශ්‍රීපාදය නගා ගෙන ප්‍රාසාදයෙන් බැස කන්ථක නම් අශ්වරාජයා පිටට පැන නැගී ඡන්ත නම් අමාත්‍යයා හා සමග රාත්‍රියගේ පස්ලොස්පැවෙලාවෙහි දහසක් පමණ යොධපුරුෂයන් විසින් හැරපියන මහදෙරටුවට පැමිණිසේක.

“ඒ වේලෙහි දෙවතාවෝ ‘ස්වාමීනි, අපට නිවන්දෙර හැර දුන් මැනවැ’ යි කියා වාසල්දෙර හැරපුහ. එකෙණෙහි වශවර්තිමාරයා ‘අහෝ! අද සිද්ධාර්ථකුමාරයා මේ දෙරින් පිටත් ව ගියේ වී නම්, ඒකාන්තයෙන් ම ලොවුතුරාබුදු වෙයි. එදවස් මාගේ නරකවල ගිනි නිවයි. හැම නරක සිසි කෙරෙයි. නිවන්පුරය පුරවා ලයි. මාගේ ආඥාව බිඳ මට මහත් හානි කෙරෙයි. මායමකින් ඔහු නවත්වා ලමි’ යි සිතා දිව අවුත් ආකාශයෙහි පෙණි සිට:-

‘මා තික්ඛම මහාවීර-ඉතො තෙ සත්තමෙ දිනෙ,
දිබ්බන්තු වක්කරතනං-අද්ධා පාතු භවිස්සති.’

(296) යන ගාථාවෙන් ‘නො යව මහාවීර පුරාණෝතමයානෙනි, මෙයට සත්වන දවස් තොපර දිව්‍යමයවකුරත්තය ප්‍රධාන ව ඇති සප්තවිධරත්තයෙන් යුක්ත වූ චක්‍රවර්තිරාජ්‍යය එකාන්තයෙන් ම පහළ වෙයි. දෙදහසක් කොදෙව් පිරිවර කොට ඇති සතරමහදිවයින සහිත මේ සක්වළ මුලුල්ලෙහි චක්‍රවර්තිරාජ්‍යශ්‍රීය කරව. යහළුව, නො යව, නො යව’ යි කියා බාධා කෙළේ ය. එකල බොධිසත්වයෝ අහස බලා ‘තෝ කවරෙහි ද?’ යි විචාළසේක. මාරයා ඒ අසා ‘මා යහළු සිද්ධාර්ථකුමාරයෙනි, සවන පරනිර්මිතවශවර්ති දිව්‍යලොකයෙහි මම මාරදිව්‍යපුත්‍රයෙමි. මා කීවාක් කරව’ යි කී ය. එවිට මහබෝසතානෝ:-

‘මාර ජානාමහං මය්හං-වක්කස්ස පන සම්භවං,
අනත්තීකෝහං රජ්ජෙන-තිට්ඨ ක්ඛං මාර මා ඉධ.’

ගෞතම බෝධිඝාතනත් වහන්සේගේ දූෂකර ක්‍රියාව. (339 පිටුව)

'මාරය, මට වක්‍රවර්තිරාජ්‍යය සම්භව වන බව තට වඩා මමත් දනිමි. වක්‍රවර්තිරාජ්‍යයෙන් මට ප්‍රයෝජන නැත්තේ වෙමි. තා සේ සියදහසක් මාරයෝ ආවුත් නවත්වත් මුත් නො වළකින්නෙමි. මාරය, තෝ මට බාධා නො කොට මාගේ මේ දෙරකඩ නො ඉඳ පලායව. මම දසදහසක් සක්වළ ගුගුරුවා ලොවුතුරා බුදු වෙමි ම ය. ධර්මදෙශනාවෙන් දසදහසක් සක්වළ උතුරුවාලම්මැ' යි කියා අභීතගර්ජනා කෙරෙමින් වහසල්දෙරටුවෙන් නික්මුණුසේක.

"එකෙණෙහි දසදහසක් සක්වළ පෘථිවිතලය යදණ්ඬෙන් ගැසු ලොහොතලියක් මෙන් මහහඬින් ගුගුරා කම්පා වි ය. දසදහසක් සක්වළ දිව්‍යබ්‍රහ්මසේනාව 'අපගේ සිද්ධාර්ථ කුමාරයෝ මහබිනික්මන් කරණ සේක. අපි අද රෑ අඳුරු දුරු කොට මහබිනික්මන් පූජා කරමිහ' යි රෑ ව පෙරට සැටදහසක් දෙවියෝ සැටදහසක් පමණ මැණික්දඬුවැඩපහන් ගෙන සිටියාහ. දකුණැලයෙන් සැටදහසක් පහන් ගෙන සිටියාහ. වම්ඇලයෙන් ද සැටදහසක් පහන් ගෙන සිටියාහ. පිටිපස්හි ද සැට දහසක් පහන් ගෙන සිටියාහ. සෙසු දෙවියෝ සක්වළගල වටා උරෙන් උර ගසා මැණික්දඬුවැටපහන් ගෙන සිට ගත්හ. එද රෑ මේ සා සක්වළ මුළුල්ලෙහි අඳුරෙන් වැසෙන්නා වූ අල්ලක්සාත් අවකාශයෙක් නො වී ය. කුරුකුහුඹුවන් දක්වාත් ඔවුනොවුන්ට පෙනෙන්නට වන. සෙසු දෙවියෝ ද නාගයෝ ද ගරුඬයෝ ද ගන්ධර්වයෝ ද දිවමලින් සුවඳින් පුදන්ට වන්න. දෙවියන් දමන පරසතු මදුරා මලින් හා අසුරයන් දමන පළොල්මලින් හා නයින් දමන කඩුපුල්මලින් හා ආකාශයෙහි අතුරු නැති ව වස්තා සනමභාවර්ෂාවක් සේ මල්දුරා වසින්ට වන. දසදහසක් සක්වළ ගන්ධර්ව දෙවතාවෝ තුන්ගවු දිග හෙරි වීණාදිය කර ලා ගෙන දිව අවුත් ඉදිරියෙහි අටසැටදහසක් දෙන පඤ්චාංගිකතුර්ජනාද කෙරෙමින් යෙති. දකුණු දෙසින් අටසැටදහසක් තුර්ජනාද කෙරෙමින් යෙති. වමන් පස ද අටසැට දහසක් දිව්‍යභෙරිනාද කෙරෙමින් යෙති, පිටිපස්හි ද අටසැටදහසක් හෙරි නාද කෙරෙමින් යෙති. අවශෙෂ වූ ගන්ධර්වයෝ සිටිනට අවකාශ නැත්තෙන් සක්වළ මෝවිට සිසාරා සිට ගත්හ. එද ඒ හෙරිනාදසොෂාව මිහිමඬල පටන් අකනිෂ්ඨ (297) බඹලොව දක්වා එකනින්නාද විය.

"මෙසේ අනන්‍යසාධාරණපුණ්‍යනිර්මිත වූ ශ්‍රීමහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ දසදහසක්සක්වළ දෙවියන් කරණ පූජා විඳිමින් අසුකුරින් හිසින් දෙවියන් පුදන මල්කඳු පිහිරවපිහිරවා තිස්සොදුන් මග ගෙවා අලුයම්වේලෙහි අනොමා නම් ගංතෙරට පැමිණිසේක් ඡන්න නම් අමාත්‍යයා ලවා අසුවාලධිය ගන්වා අශ්වයාහට විලිඹින් සන් කළසේක. එවේලෙහි අශ්වරාජතෙම ඡන්නයා හා බොධිසත්වයන් උසුලා ගෙන අටසියයක් රියන් පළල ඇති ගගින් එතෙර පැන වැලිතලායෙහි රිදීපිඩක් සේ සිටියේ ය. එවිට මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ප්‍රසන්න ව මඟුල් කඩුවෙන් සිගාවරල කපා අහසට දමා මහාබ්‍රහ්මයා ගෙනවුත් දුන් අට පිරිකර වැලඳ පැලඳි සළ අහසට දමා ඡන්නයාහට සියනුවරට යන සේ සමු දෙමින් එයින් අනුපිය නම් අඹවනයට වැඩ මහණප්‍රීතිසැපයෙන් සද්දවසක් නිරාහාරයෙන් වැඩ සිට සත්වන දවස් එයින්

තිස්සෝදුන් මග ගෙවා රජගහනුවරට වැඩ ගෙපිළිවෙළින් සිගමින් මහාබ්‍රහ්මයා පැමිණි කලක් මෙන් සියලු නුවර විස්මය පත් කරවා ලත් ආහාර පාණ්ඩව නම් පර්වතවිෂායායෙහි වැඩ හිඳ වළඳ වදරා දෙවෙනි දවස් රජගහනුවර පිඬු සිගන කල වහා දිව අවුත් වැඳ වැතිර රාජ්‍යසම්පත්තියෙන් පූජා කළ බිම්බිසාර රජහට බුදු ව අවුත් පළමු කොට ධර්මදෙශනා කරණ සේ ප්‍රතිඥා දී ඒ පාණ්ඩව නම් පර්වතගුහායෙන් නික්ම දනවු සැරිසරණසේක් ආළාර ය උද්දක ය යි කියන ලද තාපසවරුන් කරා ගොස් කීපදවසකින් ම අෂ්ට සමාපත්ති උපදවා ගෙන 'මේ තපස්වීන්ගේ සමයෙහින් නිවන් නැතැ'යි කියා එයින් නික්ම උරුවෙලා නම් දනව්වට වැඩ එහි වසන පස්වගමහණුන් හා සමග සතුටු ව වාසය කෙරෙමින් 'අද බුදු වෙමි' 'සෙට බුදුවෙමි' යි කිය කියා සාවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි දුෂ්කරක්‍රියා කරණසේක් මහත් වූ වීර්යයෙන් යුක්ත ව දන්තපත්තියෙන් දන්තපත්තිය තද කොට පිහිටුවා ගෙන දිවින් තල්ල පැහැර ගෙන කුසලසිතීන් අකුසල සිතට නිග්‍රහ කෙරෙමින් දෙපක්ෂයෙන් ද ඩා සෙලවෙන¹ තාක් වීර්ය කරත් බුදු විය නො හී 'මේ නියා වීර්යයෙන් බුදු විය හෙමි දෝ හෝ?' යි සිතා මුඛයෙන් නාසිකාවෙන් ආශ්වාසප්‍රශ්වාසය වළක්වා ගෙන, වීර්ය කරණසේක. කඹුරුසම්බුද්ධීන් නික්මෙන සුළං සෙයින් මහත් වූ හඬින් උභයකර්ණජලයෙන් වාතය නික්මෙන තාක් දක්වා මහත් වූ දුක්ඛවේදනාවෙන් දුෂ්කරක්‍රියා කෙරෙමින් බුදු විය නො හී තවත් නො හැර ම වීර්ය කරණසේක. මුඛයෙන් ද නාසිකායෙන් ද උභයකර්ණශ්‍රෝතයෙන් ද ආශ්වාසප්‍රශ්වාස වළක්වා ගෙන බලවත් වූ දුෂ්කරක්‍රියා කරණසේක්, මහත් පල ඇති පුරුෂයකු තීක්ෂණ වූ යකඩ විදින කටුවකින් මස්තකය විදින්නාක් මෙන් බලවත් වූ දුක්ඛවේදනා වන තාක් වීර්ය කරපියාත් බුදු විය නො හී තවත් එසේ ම ආශ්වාසප්‍රශ්වාසය වළක්වා ගෙන ප්‍රධානක්ෂම වූ අසල්ලීන වූ වීර්ය කරණසේක් බලවත් වූ පුරුෂයෙකු දෑඩ් වූ අස්ලොමියොතකින් බලවත් කොට ශීර්ෂය වෙළුන කලක් මෙන් බලවත් වූ දුක්ඛවේදනා විදිමින් දුෂ්කරක්‍රියා කොට පියාත් බුදු විය නො හී එසේ ම ආශ්වාසප්‍රශ්වාසය වළකා වීර්ය කරණසේක් බලවත් වූ වාතය හිස පැහැර මස්තකය බිඳ (298) යා නො හැකි ව පෙරළා ඇතුළු කුක්ෂියට වැඳ තීක්ෂණ වූ මස් කපන කැත්තෙන් ඇතුළු ගර්භය කපා ලන්නාක් මෙන් ඉතා බලවත් වූ දුක්ඛ වේදනා වන තාක් දක්වා ම නො හැර වීර්ය කෙරෙමින් මහත්බල ඇති පුරුෂයන් දෙදෙනෙකුන් දුර්වලතරපුරුෂයෙකු දෑඩ් කොට අල්වා ගෙන මහත් වූ ගිහිඅඟුරු රැසෙක්හි ලං කොට තවන කලක් මෙන් සකලශරීරය ඩා සෙලවෙන තාක් දක්වා ආශ්වාසප්‍රශ්වාසය වළක්වා ගෙන නිරාශ්වාසක ධ්‍යානය වඩමින් සාරාසංඛ්‍යකප්ප්ලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි සර්වඥතා ඥානය පිණිස කර වදලා වූ වීර්යය මේ ම දුෂ්කරක්‍රියාවෙන් ම සමස්ත ලොකවාසීන්ට දක්වමින් සකල දිව්‍යබ්‍රහ්මාදීන් විස්මය පත් කරවා දුෂ්කර ක්‍රියායෙහි කෙළ පැමිණිපියාත් බුදු විය නුහුනුසේක්, 'මඳ මඳ කොට ආහාර ගැනීමෙන් වීර්ය කෙරෙමි' යි සිතා මුං පිසූ යුෂ්පතක් ලදින් එයිනුදු යැපෙනසේක්, කොල්ලු පිසූ යුෂ්පතක් ලදින් එයිනුදු යැපෙනසේක්, දවස තලඇටක්

¹ දෙපක්ෂයෙන් සෙලවෙන

සා භොජනයකිනුත් යැපී දවස් යවනසේක්, මිරිස්කැනක් ලද්දත් තිබ්බටුකැනක් ලද්දත් එයින් යැපී අතිවීරය කරණසේක්, සර්වප්‍රකාරයෙන් ම ආහාරය වර්ජන කොට දුෂ්කරක්‍රියා කරණසේක් ම ය.

“එකල දෙවතාවෝ ‘අපගේ සිද්ධාර්ථකුමාරයෝ ආහාර වැළකීමෙන් නො නසිත්ව’ යි සිතා නවානුදහසක් ලොමකුපයෙන් දිව්‍යරසඔපස් බහා ලමින් ජීවිතය රක්ෂා කෙරෙති. මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ අනන්තපුණ්‍යානිර්මිත වූ ශ්‍රීගිරිය ආහාර වර්ජන කිරීමෙන් දුර්වල වූ කාලවර්ණ වී ය. මනුෂ්‍යයෝ දක ‘කාලවර්ණශ්‍රමණභවත් ගෞතමයන් වහන්සේ ය’ යි කියති. දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෝ ද ශරීරයෙහි ම සැඟවී ගියාහු ය. දෙසියසොළසක් මංගලලක්ෂණයෙන් විරාජමාන වූ ශ්‍රීපාදද්වන්දය හා උල්මාසය මස් සිඳි ඔට්ටිපදකාර වී ය. පිටිකිණ්ටකය ඉදිඇට විද ඇමුණු වට්ටනාවලියක් මෙන් සන්ධි සන්ධි උස්මිටි වන්නේ ය. ඉලඅස්ථිහු ජීර්ණ වූ ශාලායෙක ගොනැස් මෙන් සෙලවෙන්නාහ. නීලොත්පලදලාකාර සශ්‍රීක වූ නෙත්‍රද්වන්දය ගම්හීර වූ ලීද පැන්හි දක්නා උදක තාරකාය යි කියන ලද දියබුබුලුදෙකක් සෙයින් අතිගැඹුරු වී ය. පුන් සදක් වැනි මුහුණුමඩලින් යුක්ත වූ සිරොධාතුව නො මේරූ තිත්ත ලාබුබක් නෙළා ආතපයෙන් වියලූ කලක් මෙන් විරූප වී ය. ‘බඩසම අල්වම්’ යි සිතා ගත් අතට වැළක පිටකොන්ද හසු ව යන්නේ ය. ‘පිට අල්වම්’ යි සිතා ගත් අතට බඩසම හසු ව යන්නේ ය. බඩසමත් පිටකටුවත් දෙක එකට ඇලී ගියේ ය. ‘මලමුත්‍ර කෙරෙමි’ යි කියා ආරම්භ කළ කල භ්‍රමණ කණ්ටයෙන් විදින කලක් මෙන් බලවත් වූ දුක්ඛවේදනාවෙන් පෙළී එතැන්හි ම මුණින් වැටී යන්නේ ය. මුඛයෙන් නාසිකාවෙන් ආශ්වාසය කෙරෙමින් අතින් ගාත්‍ර පිරිමදින කල කුණු වූ මුල් ඇති ලෝමයෝ කයින් ඉපිළ වැටෙන්නාහු ය. සිත්‍ර තැනෙක පය තබාපිය නො හැකි වූ අස්ථි වර්මමාත්‍ර වූ ශරීරයෙන් ‘අද බුදු වෙමිසි, සෙට බුදු වෙමි’ යි සිතසිතා අති දුෂ්කරක්‍රියා කරණසේක් සමහර විටෙක මුණින් වැටී කල් යවනසේක. ඒ දැක දේවතාවෝ ‘අහෝ! සිද්ධාර්ථකුමාරයන් වහන්සේ බුදු විය නො හී මළාහ’ යි මහාසොකයෙන් හඬා වැලප යෙති, සමහර දෙවතා කෙනෙක් තව ම නො මළාහ. නස්නේ ඇතැ’ යි කියති. සමහර (299) දෙවතා කෙනෙක් ‘සිද්ධාර්ථ කුමාරයෝ නො මළාහ. සිත කයට නගා ගෙන හිඳිනාසේක. නො බුදුව මරණ පත් නො වනසේකැ’ යි බලා හිඳිති. සමහර දෙවතාකෙනෙක් සුද්ධෝදනරජ්ජුරුවන් කරා ගොස් ‘මහරජානෙනි, තොප පුතනුවෝ සිද්ධාර්ථකුමාරයෝ අද බුදු වෙමි යි, සෙට බුදු වෙමි’ යි කියකියා මහත් දුෂ්කරක්‍රියා කෙරෙමින් බුදු විය නො හී මළාහ’ යි කියති. මෙසේ ත්‍රිභුවනජනවන්දනීය වූ ශ්‍රී මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ ඉතාමත් වූ දුක්ඛවේදනා විඳිමින් දුෂ්කරක්‍රියා කළහ. ආහාරවර්ජන වූ දුෂ්කරක්‍රියාවෙන් ඒ මහතානන්ගේ චිත්තයෙහි අතිදුර්වල බව උපන්නේ ය. ඒ චිත්තදුර්වල බව කරණ කොට ගෙන ඒ මහාබෝධිසතානන් වහන්සේ සර්වඥතාඥනයට පැමිණ පියන්නට නො හැකි වූසේක්, ‘ආහාරවර්ජන වූ මෙබඳු වූ වියඝ්‍රයෙන් බුදු විය නො හෙමි. එහෙයින් මඳ මඳ කොට වඩ වඩා ආහාරය වළඳමි’ යි සිතා ඒ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ කබලිංකාහාරය පමණ

පමණ කොට සෙවනය කෙරෙමින් පහන්රැකක් ඇවිලිගියා සේ බබළන්නා වූ දෙතිස්මහාපුරුෂලක්ෂණයෙන් විරාජමාන වෙමින් එම මධ්‍යමප්‍රතිපදාවෙන් ම ගොස් සර්වඥතාඥනයට පැමිණ වදාළසේක.

“මහරජානෙනි, අතීතානාගතවර්තමාන යන කාලත්‍රයවර්තී වූ සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ සර්වතාඥතාප්‍රතිලාභය පිණිස එම මධ්‍යමප්‍රතිපදාව ම ය. මහරජානෙනි, යම් සේ සකල සත්වයන්ට ආහාරය උපස්තම්භක වන්නේ ය. සියලු සත්වයෝ ආහාරය උපනිශ්‍රිත වූවාහු සැප අනුභව කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියලු ම තථාගතයන් වහන්සේලාගේ සර්වඥතාඥතාප්‍රතිලාභය පිණිස එම මධ්‍යමප්‍රතිපත්තිය ම ය. මහරජානෙනි, ඒ බුදු නො වී ප්‍රමාද වූ දෙෂය තෙම පටන් ගත් වීර්යයාගේත් නො වන්නේ ය. පරාක්‍රමයාගේත් නො වන්නේ ය. ක්ලේශයුද්ධයාගේත් නො වන්නේ ය. තථාගතයන් වහන්සේ ඒ දුෂ්කරක්‍රියාසමයෙහි යම් අධිකවීර්යයක් කරණ කොට ගෙන සර්වඥතා ඥනයට නො පැමිණිසේක් ද, එකල ඒ ආහාරවර්ජිතයාගේ දෙෂය ම ය. ඒ ප්‍රතිපදාව හැමකල ම පටියත්ත ම ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම මාර්ගයෙහි බලවත් වූ වෙගයෙන් යන්නේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් ඒ පුරුෂතෙම දෙඅත් විනාස වූවාක් මෙන් හෝ වන්නේ ය. පා දඬු ව පීඩසප්පික හෝ වන්නේ ය. අවසග ව පෘථිවිතලයෙහි හෝ වැටෙන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම යමක් කරණ කොට ගෙන අත් බිඳීම් පා බිඳීම් ආදී කිසි ව්‍යසනයකට පැමිණෙන ලද්දේ වී නම්, මහා පෘථිවියගේ දෙෂයෙක් ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, මහාපෘථිවිතොම සද පටියත්ත ම ය. ස්වාමීනි, ඒ පෘථිවියගේ දෙෂයෙක් කොයින් ද? ඒ පුරුෂතෙම යම් ශීඝ්‍රගමනක් කරණ කොට ගෙන හස්තභෙදනාදියකට පැමිණියේ වී නම් ඒ මේ දෙෂය වීර්යයාගේ ම ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ යමක් කරණ කොට ගෙන ඒ දුෂ්කරක්‍රියා සමයෙහි සර්වඥතා ඥනයට නො පැමිණිසේක් ද, මේ දෙෂය පටන් ගන්නා ලද වීර්යයාගේත් නො වන්නේ ය. දුෂ්කරක්‍රියාපරාක්‍රමයාගේත් නො වන්නේ ය. (300) ක්ලේශයන් හා කළ යුද්ධයාගේත් නො වන්නේ ය. එකල ආහාර වර්ජිතයාගේ ම මේ දෙෂය වන්නේ ය. ඒ මධ්‍යමප්‍රතිපදතොම හැම දවස් ම පිළියෙල ව ම පවත්නේ ය. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම කිලුටු වූ වස්ත්‍රයක් වලඳින්නේ ය. ඒ වස්ත්‍රය ඔහු නොසෝදවන්නේ වී නම්, ඒ දෙෂය උදකයාගේ නො වන්නේ ය. උදකය හැම දවස්හි ම පිළියෙල ව ම පවත්නේ ය. ඒ අලස වූ පුරුෂයාගේ ම මේ දෙෂය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ආහාරවර්ජිතයක් කරණ කොට ගෙන අප තථාගතයන් වහන්සේ ඒ දුෂ්කරක්‍රියාසමයෙහි සර්වඥතාඥනයට නො පැමුණුනුසේක් ද, මේ දෙෂය වීර්යයාගේත් නො වන්නේ ය. පරාක්‍රමයාගේත් නො වන්නේ ය. ක්ලේශයුද්ධයාගේත් නො වන්නේ ය. එකල්හි ආහාරවර්ජිතයාගේ ම මේ දෙෂය වන්නේ ය. එම මධ්‍යමප්‍රතිපදතොම සද ම පිළියෙල ව ම පවත්නේ ය. එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේ ඒ මධ්‍යමප්‍රතිපදාවෙන් ම තමන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ට අනුශාසනා කරණසේක. සමාදන් කරවා වදාරණසේක. මහරජානෙනි, මෙසෙසින්

අනවද්‍ය වූ ඒ ප්‍රතිපදනොමෝ සද පිළියෙල ව පවත්නේ ය” යි වදලසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය ද එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

දුෂ්කරක්‍රියා ප්‍රශ්නය යි.

සිරළු ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ බුද්ධශාසනය ඉතා මහත් වන්නේ ය, සාර වන්නේ ය, උතුම් වන්නේ ය, ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ය, ප්‍රචර වන්නේ ය, අනුපම වන්නේ ය, පරිශුද්ධ වන්නේ ය, විමල වන්නේ ය, පිරිසිදු වන්නේ ය. අනවද්‍ය වන්නේ ය. ගෘහස්ථයන් එපමණකින් ම පැවිදි කරන්නට යුතු නො වන්නේ ය. ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම එක් මාර්ගඵලයක හික්මවා ලමින් යම් කලෙක සිවුරු හැර නො යාමෙන් අපුනරාවර්තීක වේ ද, එකල ඒ ගෘහස්ථයා පැවිදි කළ යුත්තේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්:- මේ නුවණ මඳ සමහර දුර්ජන කෙනෙක් පළමු කොට ම අත්‍යන්ත පිරිසිදු වූ බුද්ධශාසනයෙහි පැවිදි ව ප්‍රතිපත්ති පිරිමෙන් වැළක සිවුරු හැර ලාමක වූ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙන්නාහු ය. ඒ අඥනයාගේ වැළක එන ගමනින් මේ ලොකවාසී වූ සමහර මහජන කෙනෙක් පින්වත්ති, මේ ජනයෝ යම් කාරණයකින් ශාසනයෙන් වැළක එන්නාහු ද, ඒ කාරණයෙන් ‘ශ්‍රමණ භවත්ගෞතමයන් වහන්සේගේ මේ ශාසනය එකාන්තයෙන් ම තුවිෂ වන්නේ ය’ යි කියා මෙසේ සිතන්නාහ.¹ මේ මෙහි කාරණ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, හේ තෙපි කුමක් කියවූ ද? යම් සේ පවිත්‍ර විමල සීතලජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ මහවිලෙක් වන්නේ ය. පසු ව සකලශරීරය රජස්මලකර්දම සන ව කෙලෙසුනා වූ යම් කිසිවෙක් ඒ විලට ගොස් පැන් නො නා ම කෙලෙසුනා වූ ශරීරයෙන් ම ගියේ වී නම්, මහරජානෙනි, එහි සත්වතෙම රජස් ආදියෙන් කෙලෙසුනා වූ පුරුෂයාහට හෝ යහපත් වූ විලට හෝ කවරක්හට ගර්භා කරන්නේ ද?” යි විචාලසේක. ‘අනෝ! ස්වාමීනි, ‘මූ විලට ගොස් පැන් නො නා ම කෙලෙසුනු (301) ශරීරයෙන් ම පලා ආයේ ය. කිමෙක් ද? නො නානු කැමැත්තා වූ මූ විලතෙමේ තෙමේ ම නභවාලන්නේ ද? අහෝ! විලගේ දෙෂ කවරේ ද?’ යි කියා සත්වතෙම රජස් ආදියෙන් කෙලෙසුනා පුරුෂයාහට ම ගර්භා කරන්නේ ය” යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගත වූ සර්වඥයන් වහන්සේ කිලෙසුමලින් කෙලෙසනා වූ යම්කිසි සත්වකෙනෙක් ඇද්ද, ආත්මාර්ථ පරාර්ථ සිදින්නා වූ පාපවෙතනා ඇත්තා වූ යම්

¹ සිතන්නේ ය.

සත්වකෙනක් ඇද්ද, ඒ සත්වයෝ 'මේ විලින් නාපියා සර්වක්ලේශයන් පහ කරන්නාහුය' යි සිතා අර්හත්ඵල නමැති උතුම් වූ අමාතජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ සද්ධර්මවරමභවිලක් මවා වදාළසේක. ඉදින් කිසි අඥනයක් ඒ ශාසන නමැති සද්ධර්මවරමභවිලට ගොස් අර්හත්ඵල නමැති අමාතජලයෙන් නො නා ක්ලේශයන් සහිත ව ම සිට ශාසනයෙන් වැළක ලාමක වූ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණියේ වී නම්, මේ ලොකවාසී ජනතෙම 'අහෝ! මේ අඥනතෙම සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව එහි ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නො ලැබ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණියේ ය. කිමෙක් ද? කිසි සීලව්‍යාපයක් නො පිළිපදනා වූ මූ සර්වඥ ශාසනයතෙමේ තෙමේ ම කෙසේ පිරිසිදු කරවා ලන්නේ ද? සර්වඥ ශාසනයාගේ කවර දෙෂයෙක් ද?' යි කියා ඒ සීර්ඵහට ම ගර්භා කරන්නේ ය" යි වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, තවත් උපමාවක් වදාළ මැනවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ පරමව්‍යාධියෙන් පීඩිත වූ පුරුෂයෙක්තෙම ත්‍රිවිධ වූ රොගුප්පත්ති දැනීමෙහි දක්ෂ වූ ස්ථීර සිද්ධකර්මාන්ත ඇති ශල්‍යකර්තෘ නම් වෛද්‍යාචාර්යයෙකු කරා ගොස් දූක පිළියම් නො කරවා ගෙන ව්‍යාධිසහිත ව ම පෙරළා ආයේ වී නම්, එහි මේ ලෝවැසි ජනතෙමේ රොගාතුරයාහට හෝ වෛද්‍යාචාර්යයාහට හෝ කවරක්හට ගර්භා කරන්නේ ද" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, මේ ලොකවාසී ජනතෙම 'අහෝ! මේ ජඩ මූඪතෙම රොගුප්පත්ති දැනීමෙහි දක්ෂ වූ ස්ථීර සිද්ධ කර්මාන්ත ඇති ශල්‍යකර්තෘ වෙද කරා ගොස් දූක වෛද්‍යක්‍රියාවක් නො කරවා ගෙන ව්‍යාධිසහිත ව ම පෙරළා ආයේ ය. කිමෙක් ද? පිළියම් නො කරවා ගන්නා කැමැත්තා වූ මොහුට වෛද්‍යාචාර්යතෙම තෙමේ ම කෙසේ පිළියම් කරන්නේ ද? වෛද්‍යාචාර්යයාගේ දෙෂය කවරේ ද?' යි කියා රොගාතුරයාහට ම ගර්භා කරන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ සර්වක්ලේශ ව්‍යාධියෙන් ප්‍රතිපීඩිත ව සමාක් සිතිවිලි ඇත්තා වූ යම්කිසි විබුධජන කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සුධීජනයෝ 'මේ අමාතෞෂධිය පානය කොට සර්ව ක්ලේශව්‍යාධි ම ව්‍යපශමන කෙරෙති' යි කියා සිතා වදුරා තමන්වහන්සේගේ ශාසන නමැති කනකකරඬුයෙහි හාත්පසින් සියලු ම ක්ලේශ ව්‍යාධීන් ව්‍යපශමනයෙහි සමර්ථ වූ ලොකොත්තර වූ අමාතමහාඖෂධියන් ප්‍රක්ෂෙප කර වදාළසේක. ඉදින් කිසිවෙක් ඒ අමාතමහාඖෂධිය පානය නො කොට සකිලෙස ව ම ශාසනයෙන් වැළක ගෘහස්ථභාවයට පැමිණියේ වී නම්, ලොකවාසී ජනතෙම 'අහෝ! මේ ජඩ මූඪතෙම සර්වඥ ශාසනයෙහි පැවිදි ව එහි ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නො ලැබ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණියේ ය. කිමෙක් ද? ශීලව්‍යාපයක් නො පිළිපදනා වූ මේ පුරුෂයා සර්වඥශාසනය තෙමේ ම කෙසේ පිරිසිදු කරවා ලන්නේ ද? සර්වඥ ශාසනයාගේ කවර නම් දෙෂයෙක් ද? කියා ඒ සීර්ඵහට ම (302) ගර්භා කරන්නේ ය" යි වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, නැවැතත් උපමාවක් කර වදාළ මැනවැ" යි කීහ. "එසේ වී නම්, තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූ පුරුෂයෙක් තෙම

මහාපුණ්‍යවතුන්ගේ මහාපුණ්‍යභක්තපර්වෙශනයකට ගොස් ඒ පුණ්‍යබත් අනුභව නොකොට ක්ෂුධාග්නියෙන් ම පලා ගියේ වී නම්, ලෝවැසි ජනතෙම එහි බත් නො කා ගිය ක්ෂුධායෙන් පීඩිතයාහට හෝ ඒ පුණ්‍යබතට හෝ කවරක්හට ගර්භා කරන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ජනතෙම ‘අහෝ! මේ ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූ පුරුෂතෙම යහපත් වූ පුණ්‍යබතක් සැප සේ ලැබ ක්ෂුධාග්නිය මකා නො කා ක්ෂුධාවෙන් පලා ගියේ ය. කීමෙක් ද? බත් අනුභව නො කරන්නා වූ මෝහට භොජනය තෙමේ ම කෙසේ නම් මුඛයට ප්‍රවේශ වේ ද? භොජනයාගේ කවර දෙෂයෙක් ද?’ කියා බත් අනුභව නො කළා වූ ක්ෂුධායෙන් පීඩිතයාට හට ම ගර්භා කරන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ ‘ක්ලේශයන් විසින් ක්ලාන්ත කරණ ලද ආධ්‍යාත්මිකයන් ඇති ත්‍රිවිධතෘෂ්ණා වශයට ගිය සිත් ඇති යම්කිසි සවෙනතික විබුධජන කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සුධීජනයෝ මේ කායගතාසති නමැති අමෘතභොජනය අනුභව කොට කාමභව රූපභව අරූපභව සංඛ්‍යාත ත්‍රිවිධභවයෙහි සියලු ම තෘෂ්ණාව පහ කෙරෙහි’ යි කියා සිතා වදුරා තමන් වහන්සේගේ ත්‍රිවිධශාසන නමැති ස්වර්ණපෙලාන්තරයෙහි පරම ප්‍රචර ශාන්ත ශිව ප්‍රණීතාමෘත පරම මධුර වූ කායගතාසති නමැති අමෘතභොජනය තබා වදලසේක. ඉදින් කිසිවෙක් ඒ අමෘතභොජනය නො වළඳ ත්‍රිවිධතෘෂ්ණාවගී ව ම ශාසනයෙන් වැළක හීන වූ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණියේ වී නම්, මේ ලෝවැසිතෙම ‘අහෝ! මොහු සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව අර්භන් ප්‍රතිශ්ඨාවක් නො ලැබ සිවුරු හැර ගෘහස්ථ වූයේ ය. කීමෙක් ද, ශාසනප්‍රතිපත්තියක් නො පිළිපදින්නා වූ මොහු තෙමේ ම සර්වඥශාසනය කෙසේ නම් පිරිසිදු කරවා ලන්නේ ද? බුද්ධශාසනයෙහි කවර දෙෂයෙක් ද?’ යි කියා ඒ අශුද්ධික ජඩ මුසු දුර්ජන මූර්ඛ ප්‍රඥ හීන වූ සිරඵහට ම ගර්භා කරන්නේ යි. මහරජානෙනි, ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම එක මාර්ගඵලයෙක්හි පැමිණීමෙන් විනීත වූ ගෘහස්ථයා පැවිදි කරවා වදුරණසේක් වී නම්, මේ ප්‍රච්ඡායාතොමෝ ක්ලේශප්‍රභාණිය පිණිස නො වන්නේ ය. ක්ලේශශුද්ධිය පිණිස ද නො වන්නේ ය. ගිහිගෙය හැර පැවිදි වන ප්‍රච්ඡායාවෙනුදු කට යුත්තෙක් නැත්තේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් තෙම නොයෙක් සිය ගණන් කර්මාන්තජනයා ලවා පොකුණක් සාරවා ලවා පසු ව පිරිසට ‘පින්වත්නි, මාගේ මේ විලට කර්දම රජසාදීන් සකිලිට වූ කිසි කෙනෙක් නො බසිවු. පහ කරණ ලද රජස්දලි ඇත්තා වූ නිර්මල වූ වෙර ඔප් නැගීම් ඇත්තා වූ සුපරිසුද්ධ වූ ජනයෝ මේ විලට බසිවු’ කියා මෙසේ අනුශාසනා කරන්නේ වී නම් කීමෙක් ද? මහරජානෙනි, පහ කරණ ලද රජෝපල්ලයන් ඇත්තා වූ පරිසුද්ධ වූ යහපත් වූ වෙර ඔප් නැගීම් ඇත්තා වූ ඒ ජනයන්ට ඒ විලින් ප්‍රයොජන කටයුත්තෙක් වන්නේ ද” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, මේ උදකස්නානාර්ථය පිණිස ඒ පිරිසිදු වූ ජනයෝ ඒ විල කරා පැමිණෙද් ද, ඒ කටයුත්ත ඔවුන් විසින් අනික් තැනක දී ම කරණ (303) ලද්දේ ය. එහෙයින් ඔවුන්ට ඒ විලින් කම් කිම් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ

ඉදින් ගෘහස්ථයා ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම එක් මාර්ගඵලයක්හි හික්මවා පසු ව පැවිදි කරවා වදාරණසේක් වී නම්, ඒ ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම ඔවුන් විසින් කළමනා කෘත්‍යය කරණ ලද්දේ ය. ඔවුන්ගේ මහණ වීමෙන් කම් කිම් ද” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, තවත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ස්වභාවයෙන් ම සෘෂිහක්තික වූ ශ්‍රැතමන්ත්‍රධාරී වූ වෛද්‍යක්‍රියා නො දැනීම් වශයෙන් විතර්කයක් නැත්තා වූ සර්වරොගොත්පත්ති දැනීමෙහි දක්ෂ වූ අසිස් වූ ස්ථීර වූ සිද්ධකර්මාන්ත ඇත්තා වූ ශල්‍යකර්තෘ වූ වෛද්‍යාචාර්යයෙක් තෙම සර්වරොගවාපශමනය වන භෞෂජ්‍යයක් රැස් කරවා තම පිරිසට ‘පින්වත්නි, ව්‍යාධියක් ඇත්තා වූ කිසිකෙනෙක් මාගේ සමීපයට නො එළඹෙවු. කිසි ව්‍යාධියක් නැත්තා වූ අව්‍යාධිකයෝ මාගේ සමීපයට එළඹෙත්ව’ යි කියා මෙසේ අනුශාසනා කරන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද? මහරජානෙනි, අව්‍යාධිත වූ අරොගී වූ සම්පූර්ණ ව පවත්නා ඉරියවු ඇත්තා වූ ඉපිල පැන නැඟී පවත්නා සිත් ඇත්තා වූ ඔවුන්ට ඒ වෛද්‍යාචාර්යයාගෙන් කට යුත්තෙක් වන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, යම් වෛද්‍යක්‍රියා ප්‍රයෝජන පිණිස ඒ නිරොගිජනයෝ ශල්‍යකර්තෘ වූ ඒ වෛද්‍යාචාර්යයා කරා එළඹෙද් ද, ඒ කට යුත්ත ඔවුන් විසින් අනික් තැනක දී ම කරණ ලද්දේ ය. එහෙයින් ඔවුන්ට ඒ වෙදහුගෙන් කම් කිම් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඉදින් තථාගතයන් වහන්සේ ගෘහස්ථයා ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම එක් මාර්ගඵලයක්හි විනීත කරවා පැවිදි කරවා වදාරණසේක් වී නම්, ඒ ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම ඔවුන්ගේ කට යුත්ත කරණ ලද වන්නේ ය. එහෙයින් ඔවුන්ගේ නැවත ප්‍රවුජ්‍යාවෙන් කම් කිම් ද?” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, තවත් උපමාවක් කර වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් මහාධනවත් පුරුෂයෙක් තෙම මහා ශාලායෙක නොයෙක් සියගණන් සැලකාලියෙහි පිසූ භෝජනය පිළියෙළ කරවා පිරිසට “පින්වත්නි, මාගේ මේ බත් අනුභව කරණ තැනට ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූ කිසිකෙනෙක් නො එළඹෙවු. මනා කොට අනුභව කළා වූ බත් අනුභව කිරීමෙන් තෘප්තියට පැමිණියා වූ සුහිත වූවා වූ සම්පූර්ණතාවෙන් ධාත වූ අනුනතාවෙන් පිණිත වූ කුක්ෂය පිරීමෙන් පරිපූර්ණ වූ ජනයෝ මේ බත් අනුභව කරණ තැනට එළඹෙත්ව’ යි කියා මෙසේ අනුශාසනා කරන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, සිත් සේ බත් අනුභව කළා වූ තෘප්තියට පැමිණියා වූ ක්ෂුධාව සංහිදී සුහිත වූ හැකිතාක් අනුභව කිරීමෙන් දැඩි වූ පිණිත වූ පරිපූර්ණ වූ ඒ ජනයන්ට ඒ පිළියෙළ කළ භෝජනයෙන් කට යුත්තෙක් වන්නේ ද?” යි විචාළ සේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, යම් ආහාරාර්ථයක් පිණිස ඒ ජනයෝ ඒ බත් අනුභව කරණ තැනට එළඹෙද් ද, ඒ බත් අනුභව කරණ කටයුත්ත ඔවුන්ගේ අනික් තැනක දී ම කරණ ලද වන්නේ ය. එහෙයින් ඒ බත් අනුභව කරණ තැනට යාමෙන් ඔවුන්ට කවර ප්‍රයෝජනයක් ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අප තථාගතයන් වහන්සේ ඉදින් එක් මාර්ගඵලයක හික්මුනා වූ ගෘහස්ථයා ම පැවිදි කරවා

වදරණසසේක් වී නම්, ඒ ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම ඔවුන්ගේ ශ්‍රමණ කට යුක්ත කරණ ලද වන්නේ ම ය. නැවත ඔවුන්ගේ මහණ වීමෙන් කමෙක් නැත්තේ යි.

(304) "මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් යම් අඥනකෙනෙක් සිවුරු හැර ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙද් ද, ඒ සිවුරුහළ ජනයෝ සර්වඥ ශාසනයාගේ අසදාශ වූ පඤ්චවිධ වූ ගුණයක් දක්වති. ඒ පඤ්චවිධ වූ ගුණය කවරේ ද? යත්- ප්‍රවුජ්‍යාභූමියෙහි මහත්ඛව දක්වති. ප්‍රවුජ්‍යාවෙහි පරිසුද්ධවිමලභාවය දක්වති. පාපයන් හා අසංවාසිභාවය දක්වති. දුෂ්ප්‍රතිවේදනාවය දක්වති. බොහෝ වූ සංවර රක්ෂා කරණඛව දක්වති. එහි භූමි මහත්තභාවය කෙසේ දක්වද් ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි ධනයක් නැත්තා වූ හිනජාති ඇත්තා වූ විද්‍යාශාස්ත්‍රාදී කිසි විශේෂයක් නැත්තා වූ ප්‍රඥ ප්‍රහීණ වූ පුරුෂයෙක්තෙම මහත් වූ මහාරාජ්‍යශ්‍රී සම්පත්තියක් ලැබ නොබෝ කාලයකින් ම ඒ යශශ්‍රීන් පිරිහෙන්නේ ය. වැටෙන්නේ ය, නැසෙන්නේ ය, ඒ රජඉසුරු ධරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත්තියගේ ඉතා මහත් බැවින. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කිසි විශේෂයක් නැත්තා වූ පෙර කළ පිණක් නැත්තා වූ ප්‍රඥ ප්‍රහීණ වූ යම්කිසි ජනකෙනෙක් සර්වඥ ශාසනයෙහි පැවිදි වෙද් ද, ඒ ජනයෝ ප්‍රවරොත්තම වූ ඒ ප්‍රවුජ්‍යාව ධරන්නට නො හැකි වූවාහු නොබෝ කලකින් ම සර්වඥශාසනයෙන් ඉපිල වැටී නැසී පිරිහී ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙති. ජනශාසනයෙහි අර්හධිවජය ධරන්නට නො හැකි වෙති. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- සර්වඥශාසනභූමියගේ ඉතා මහත් බැවින. මෙසෙයින් ශාසනභූමිමහද්භාවය දක්වති. පරිශුද්ධ වූ නිර්මලභාවය කෙසේ දක්වද් ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් සේ පියුම්පත්‍රයෙහි ජලය නො රඳ විකිරෙන්නේ ය. විධිමනය වන්නේ ය. විධිවංසනය වන්නේ ය. යථාස්ථානයෙහි නො සිටින්නේ ය, නො ඇලෙන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- පියුම්පත්‍රයාගේ අත්‍යන්තපරිසුද්ධ වීම බැවින. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නොයෙක් ශය්ප්‍රයෝග ඇත්තා වූ නොයෙක් වඤ්චනක්‍රියා ඇත්තා වූ නොයෙක් රැවටිලි ඇත්තා වූ නොයෙක් කුටිලප්‍රවාත්ති ඇත්තා වූ විෂම වූ නොයෙක් සිතිවිලි ඇත්තා වූ යම්කිසි කෙනෙක් බුද්ධශාසනයෙහි පැවිදි වෙද් ද, ඒ ජනයෝ පරිසුද්ධ විමල කණ්ටක පණ්ඩර ප්‍රචර වූ ශාසනයෙන් චූත ව නොබෝ කාලයකින් ම විකිර ව විධිමන ව විධිවංසන ව නො සිට නො ඇලී ගිහිභාවයට පැමිණෙති. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- සර්වඥශාසනයාගේ පරිසුද්ධ විමල බැවින. මෙසේ පරිසුද්ධ විමලභාවය දක්වති. පාපයන් හා අසංවාසිඛව කෙසේ දක්වද් ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් සේ මහාසමුද්‍රයතෙම මළා වූ කුණපය හා සමග නො වසන්නේ ය. මහාසමුද්‍රයෙහි මළා වූ යම් කුණපයක් ඇති වී නම්, ඒ කුණපය වහා ම තෙරට පමුණුවන්නේ ය. ඊට හේ නඟා ලන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- මහාසමුද්‍රය තිම්බලාදී මහාභූතයන්ට වාසභවනය වූ බැවින. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නොයෙක් පාපක්‍රියා ඇත්තා වූ කායසුචරිතාදියක් නො කිරීමෙන් අකිරිය වූ හරණ ලද සමයක්වීරිය ඇත්තා වූ කුචිත වූ ක්ලේශයන්ගෙන් කෙලෙසුනා වූ දුර්ජන වූ යම්කිසි මනුෂ්‍ය කෙනෙක් සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි වෙද් ද, ඒ අසත්පුරුෂයෝ

නොබෝ කාලයකින් ම අර්භත් නිර්මලකමිණාශ්‍රවමහාභූතයන් වහන්සේලාගේ (305) වාසභවනය වූ සර්වඥශාසනයෙන් නික්ම ශාසනයෙහි නො වැස හීන වූ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙති. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- පාපයන් හා සර්වඥ ශාසනයාගේ අසංවාසික බැවින්. මෙසෙයින් පාපයන් හා අසංවාසිකභාවය දක්වති. දුෂ්ප්‍රතිවේදබව කෙසේ දක්වද් ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් සේ ධනුශ්ශිල්පයෙහි දක්ෂබවක් නැත්තා වූ සික්ඛිතබවක් නැත්තා වූ ධනුශ්ශිල්පය නො දන්නා වූ නුවණ විප්‍රහීණ වූ යම්කිසි අල්පබුද්ධික ධනුර්ධර කෙනෙක් විදුලිය එළියෙන් දුන්න නගා ගෙන බට්ට අනුසාරයෙන් ලක නො වරදවා අශ්වලොමාග්‍රය පළා විදින්නා වූ වාලාග්‍රවේදිය විදින්නට නො හැක්කානු පලායන්නාහ. පහ ව යන්නාහ. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- අශ්වලොමාග්‍රයාගේ මෘදු සියුම් දුෂ්ප්‍රතිවේද වූ බැවින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම දුෂ්ප්‍රාඥ වූ ජඩ වූ කෙළතොලු වූ මුළා වූ ප්‍රමාදගතික වූ යම්කිසි නපුරු ජනකෙනෙක් සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි වෙද් ද, ජනයෝ ඒ පරමසණ්භසුඛම වූ චතුස්සත්‍යප්‍රතිවේදය කරන්නට නො හැකි වූවානු සර්වඥශාසනයෙන් පහ ව ඉවත් ව නොබෝකාලයකින් ම ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙන්නාහු ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- චතුරාර්යසත්‍යධර්මයන්ගේ පරමසණ්භසුඛම දුෂ්ප්‍රතිවේද වූ බැවින්. මෙසෙයින් දුෂ්ප්‍රතිවේදභාවය දක්වන්නාහු ය. බොහෝ වූ සංවර රක්ෂා කට යුතුබව කෙසේ දක්වද් ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් සේ කිසියම් පුරුෂයෙක්තෙම මහත් වූ මහායුද්ධභූමියට පැමිණියේ සතුරුසේනාව විසින් දිසානුදිසාවෙන් හාත්පසින් පිරිවරණ ලදුයේ සමීපයට එන්නා වූ ශස්ත්‍ර ගත් අත් ඇති ජනයා දක හය ගෙන පසු බස්නේ ය. ඉදිරියට නො ගොස් වළකින්නේ ය. පැන දුවන්නේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- බහුවිධ වූ යුද්ධමූණුවල් රක්ෂා බැවින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නොයෙක් පවි කළා වූ කිසි ශීලයක් ව්‍රතයක් නැත්තා වූ පාප කරණයෙහි කිසි සැකයක් නැත්තා වූ කිසි සුවරිතක්‍රියාවක් නැත්තා වූ කිසි ශාන්තියක් නැත්තා වූ වපල වූ වලිත වූ ස්වල්ප වූ යම්කිසි ජනකෙනෙක් සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි වෙද් ද? ඒ ජනයෝ බොහෝ වූ ශික්ෂාපද රක්ෂා කරන්නට නො හැකි වූවානු ශාසනයෙන් පහ ව වැළක ඉවත් ව නොබෝ කලකින් ම ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙන්නාහු ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- සර්වඥශාසනයාගේ බොහෝ වූ සංවරශීලය රක්ෂා කටයුතු බැවින්. මෙසෙයින් බොහෝ වූ සංවරශීල රක්ෂා කට යුතු බව දක්වන්නාහු යි.

“මහරජානෙනි, ගොඩ උපන්නා වූ උතුම් වස්සිකා ලැහැබෙහි ද පණුවන් විදි පුෂ්පයෝ¹ ඇති වන්නාහ. පණුවන් විදීමෙන් හැකුළුනා වූ ඒ අංකුර නම් මල්පෙති අන්තරායෙන් ම ගිලිහී වැටෙන්නේ ය. ඒ මල් පෙති කැකුලු ගිලිහී වැටුනු කල්හි ඒ සමන්මල් අකුල ගර්භිත නම් නො වන්නේ ය. ඒ මල්වැල් ලැහැබෙහි නො වැටී සිටියා වූ යම් පිපුනු මල් රැසෙක් ඇද් ද, ඒ පුෂ්පයෝ මනා සුගන්ධයෙන් දිසානුදිසායෙහි පැතිරෙන්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම, යම් ඒ සත්වකෙනෙක්

¹ පුෂ්පයන්

සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව නැවැත සිවුරු හැර ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙද් ද, ඒ සත්වයෝ වර්ණ (306) ගන්ධරහිත වූ පණුවන් විදි සමන් මල් මෙන් සර්වඥශාසනයෙහි නිර්වාර්ණාකාරශීලී වූ විපුලභාවයකට අයොග්‍ය වූ ඒ අඥනයන්ගේ ගිහි වීමෙන් සර්වඥශාසනය ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය. පණ්ඩරවරපුවර වූ ශාසනයෙන් නොබෝ කලකින් ම එහි පිහිටියා වූ යම් ඒ නිර්මල වූ භික්ෂූන්වහන්සේලා කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ භික්ෂූහු දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි ශීලසුගන්ධයෙන් පැතිරෙන්නාහු ය. තවද, මහරජානෙනි, නීරොගී වූ සුගන්ධරත්හැල් අතුරෙහි ද කාරුමිහක නම් කාවලුපඳුරුජාතියෙක් ඉපිද හැල් පැසෙන අතුරෙහි ම නස්නේ ය, ඒ කාවලු හැල්ජාතිය විනාශ වූ බැවින් සුවදරත්හැල් ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය.¹ ඒ හැල්කෙනෙහි මනා කොට කලට පැසී සිටියා වූ යම් සුවද රත්හැල් ජාතියෙක් ඇද් ද, ඒ රත්හැල් රජදරුවන්ට පරිභොගාර්භ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ සත්ව කෙනෙක් සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව සිවුරු හැර යෙද් ද, ඒ සත්වයෝ සුවද රත්හැල් අතුරෙහි කාරුමිහක මෙන් බුද්ධශාසනයෙහි නො වැඩී විපුලත්වය කට නො පැමිණ අතරතුරෙහි ම ගිහි වන්නාහු ය. ඒ සිවුරු හළ ජනයන් ගේ ගෘහස්ථවීමෙන් සර්වඥශාසනය ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය. ඒ විශුද්ධ බුද්ධශාසනයෙහි මනා කොට සුශීලාදිගුණයෙහි පිහිටියා වූ යම් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් ඇද් ද, ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා අර්භත්ඵලයාගේ උපදවා ලීමට සුදුසු වනසේක්ලා ය. තවද, මහරජානෙනි, කැමැති කැමැති සම්පත් දෙන්නා වූ මානිකාරත්නයාගේ පරිශුද්ධ වූ යම් ප්‍රදේශයක් ඇද්ද, ඒ මාණිකාරප්‍රදේශය ජනයාහට සන්තොෂකර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ සත්වකෙනෙක් සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව සිවුරු හැර ගිහි වෙද්ද, ඒ අඥනයෝ සර්වඥශාසන නමැති වින්තාමාණිකාර රත්නයෙහි කර්කශ වූ නිෂ්ප්‍රයෝජන ගල්පතුරු වැන්නෝ ය. ඔවුන්ගේ ගෘහස්ථවීමෙන් සර්වඥශාසනය ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය. ඒ ශාසනයෙහි යහපත් සේ සිටියා වූ යම් භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මානුසික ජනයන්ට ප්‍රමුදිතජනක වන්නාහු යි. තවද මහරජානෙනි, ජාතිසම්පන්න වූ ලොහිතවන්දනයාගේ ද එක් ප්‍රදේශයක් කුණු ව දිරා සුගන්ධ නැති වන්නේ ය. එයින් ලොහිතවන්දනය ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය. ඒ රත්හදුන්ධණ්ඩයෙහි කුණු නො වූ සුවද ඇත්තා වූ යම් ප්‍රදේශයක් ඇද්ද, ඒ සුගන්ධවත් වූ ප්‍රදේශයකෙම භාත්පසින් සුවද හමා ලන්නේ ය. පතුරුවා ලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අශුද්ධාවත් වූ යම් ඒ සත්වකෙනෙක් සර්වඥ ශාසනයෙහි පැවිදි ව ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙද්ද, ඒ අනුවණජනයෝ රත්තවන්දනසාරාන්තරයෙහි කුණු වූ ප්‍රදේශය මෙන් සර්වඥශාසනයෙන් පහ කොට දමිය යුත්තාහු ය. ඒ අසජ්ජනයන්ගේ ගිහි වීමෙන් සර්වඥ ශාසනය ගර්හිත නම් නො වන්නේ ය. ඒ විශුද්ධතර ශාසනයෙහි විශුද්ධ වූ ශීලව්‍යාදි ගුණයෙහි ඇලී සිටියා වූ යම් භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සර්වඥපුත්‍ර වූ ආර්යයන් වහන්සේලා දෙවියන් සහිත වූ ලොකය

¹ නො වන්නාහ.

ශීලවරවන්දනසුගන්ධයෙන් ලිම්පනය කර වදරණසේක්ලා ය” යි වදළ සේක. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ඵවිරොත්තමයානෙනි, සර්වගණින්ද්‍රභූත වූ නුඹ වහන්සේ විසින් ඒ ඒ සුදුසු (307) ආකාරයෙන් ඒ ඒ සදාශ වූ කාරණයෙන් සර්වඥශාසනය නිරවද්‍යබවට පමුණුවන ලද්දේ ය. ශ්‍රේෂ්ඨභාවයෙන් ම ප්‍රකාශ කරණ ලද්දේ ය. හීන වූවෝ ගෘහස්ථභාවයට පැමිණෙන්නාහු ද, ඒ සිවුරු හළ ජනයෝ සර්වඥශාසනයාගේ ශ්‍රේෂ්ඨභාවය ම දක්වන්නාහු ය” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

සිරළු ප්‍රශ්නය යි.

එකවෙදනා ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘රහතන්වහන්සේ කායික වූ එක ම වෙදනාවක් විදිනාසේක. චෙතසික වූ වෙදනාව නො විදිනසේකැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදරණසේක. කීමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේගේ චිත්තය යම් ශරීරයක් නිසා පවත්නේ ද, ඒ ශරීරයෙහි රහතුන් වහන්සේ අනිශ්චරසේක් ද? අස්වාමිකසේක් ද? අවශවර්තියේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජ ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ රහතුන් වහන්සේ ස්වකීය චිත්තය තමන් වසගයෙහි පවත්නා කල්හි ශරීරයෙහි අනිශ්චර වනසේක. අස්වාමික වනසේක. අවශවර්ති වනසේකැ යි කියන්නා වූ යම් යම් කාරණයක් ඇද්ද, ඒ මේ කාරණය යුත්තෙක් නො වන්නේ ම ය. ස්වාමීනි, පක්ෂිතෙම පවා යම් කැදුල්ලක වාසය කෙරේ ද, එහි ඒ පක්ෂිතෙම ඊශ්චර වන්නේ ය, ස්වාමී වන්නේ ය, වශවර්ති වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ශරීරානුගත වූ මේ ධර්මයෝ දශදෙනෙක් ජාති ජාතියෙහි ශරීරය අනු ව දිවන්නාහු ය. අනු ව පවත්නාහු ය. ඒ දශධර්ම¹ කවරේ ද? යත්- සීත ය, උෂ්ණ ය, සාගිනි ය, පිපාසා ය, අසුවි ය, මුත්‍ර ය, කායඅකර්මණ්‍ය ලක්ෂණ වූ චීන ය හා චිත්ත සංකොචනලක්ෂණ වූ මිද්ධ ය ද නොහොත් නිද්‍රාව ද, ජරාව ද, ව්‍යාධිය ද, මරණය ද යන මේ ශරීරානුගත වූ ධර්මයෝ දශදෙන. මහරජානෙනි, ජාති ජාතියෙහි නො හැර ශරීරය අනු ව ම දිවන්නාහු ය. අනු ව පවත්නාහු ය. ඒ දශධර්මයෙහි රහතන් වහන්සේ අනිශ්චරසේක. අස්වාමිකසේක. අවශවර්තියේක.” “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් රහතුන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ආඥාව නො පවත්නේ ද? ඉසුරු බව නො පවත්නේ ද? එහි මට කාරණා වදළමැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ පෘතිවිනිශ්‍රිත වූ යම්කිසි සත්වකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු සත්වයෝ ම පෘථිවිය නිසා හැසිරෙන්නාහු ය. වාසය කරන්නාහු ය, ජීවිකා කරන්නාහු ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, පෘථිවියෙහි ඒ සත්වයන්ගේ ආඥාව පවත්නේ ද, ඉසුරු

¹ ධර්මයෝ

බව පවත්නේ ද” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම රහතන් වහන්සේගේ චිත්තය ශරීරය නිසා පවත්නේ ය. රහතන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ආඥාව නො ම පවත්නේ ය, ඉසුරුබව ද නො පවත්නේ ය.” “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් පෘථග්ජනතෙම කායික වූ ද, චෛතසික වූ ද වෙදනාද්වය ම විදිනේ ද” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සමථ විදර්ශනාදි විසින් චිත්තයාගේ භාවිතාවක් නැති බැවින් පෘථග්ජනතෙම කායික වූ ද, චෛතසික වූ ද වෙදනාද්වය ම විදින්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ කලකිරීමට පැමිණියා වූ ක්ෂුධායෙන් පීඩිත වූ වෘෂභයෙක් (308) තෙම අබල දුර්වල ස්වල්ප වූ කදලිතාලපට්ටාදි තෘණයකින් හෝ කිසියම් ලතායකින් හෝ දූඩි කොට බඳනා ලද්දේ වී ද, යම් දවසක වෘෂභතෙම කිපෙන ලද්දේ වේ ද, එකල ඒ බැමීම හා සමග කඩා ගෙන පැන යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සමථවිදර්ශනාදි විසින් භාවිතාවක් නැති චිත්තයාගේ වෙදනාව ඉපද චිත්තය කිපෙන්නේ ය. කිපුනා වූ චිත්තය තෙම ශරීරය මර්දනය කරන්නේ ය. වැළඳ ගන්නේ ය. සම්පරිවර්තනය කරන්නේ ය. එකල්හි ඒ අභාවිත සිත් ඇත්තා වූ පුරුෂතෙම චකිත වන්නේ ය. භය වන්නේ ය, හඬන්නේ ය, භයානක වූ මහභඩින් හඬන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් පෘථග්ජනතෙම කායික වූ ද, චෛතසික වූ ද, වෙදනාද්වය ම විදින්නේ වේ ද, මේ මෙහි කාරණ ය” යි වදලසේක.

“ස්වාමීනි, යම් කාරණයකින් රහතන් වහන්සේ ඉදින් කායික වූ එක ම වෙදනාවක් විදිනසේක් ද, චෛතසික වූ වෙදනාව නො විදිනසේක් ද, ඒ කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, රහතන් වහන්සේගේ චිත්තය සමථවිදර්ශනාදි විසින් භාවිත වූයේ ය. සුභාවිත වූයේ ය. ප්‍රථමධ්‍යානාදියෙන් දමනය වූයේ ය. මනා ව දමනය වූයේ ය. කීකරු වූයේ ය. වචනකර වූයේ ය. එහෙයින් ඒ රහතන් වහන්සේ මරණ වූ දුක්ඛවෙදනාවකිනුදු ස්පර්ශවන ලද වූයේ ‘අනිත්‍යභ’ යි කියා සිත දූඩි කොට ගන්නා සේක. එකාග්‍ර වූ සමාධිස්තම්භයෙහි සිත බන්ධනය කරණසේක. එලසමාධිටැඹෙහි බඳන ලද්ද වූ ඒ රහතන් වහන්සේගේ ඒ නිර්වාණසැප ඇති චිත්තය කිසි දුකකින් කම්පා නො වන්නේ ය. නො සෙලවෙන්නේ ය, අවික්ෂිප්ත ව සිටින ලද්දේ වෙයි. ඒ රහතන් වහන්සේගේ ශරීරය වනාහි දුක්ඛවෙදනාවිකාර විස්ථුරණයෙන් වැලඳ ගන්නේ ය, පහළ වන්නේ ය, නැවැත නැවැතත් වැළඳ ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් රහතන් වහන්සේ කායික වූ එක ම වෙදනාවක් විදිනසේක් ද, චෛතසික වූ වෙදනාව නො විදිනසේක් ද, මේ මෙහි කාරණය” යි වදලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ශරීරය කම්පාවන කල්හි එහි ම පිහිටියා වූ චිත්තය කම්පා නො වන්නේ ය’ යන යමක් ඇද්ද, ඒ කාරණය නම් ලොකයෙහි ඉතා ආශ්චර්ය වන්නේ ය. එහි මට වහා කාරණයක් දක්වා වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ බන්ධශාඛා පලාස සම්පන්න වූ මහාවෘක්ෂයෙහි ප්‍රචණ්ඩ වූ

වාතබලය පැමිණි කල ශාඛා සෙලවෙන්නේ ය. කිමෙක් ද, ඒ වෘක්ෂයාගේ මහකඳක් සෙලවේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. ‘මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම දුක්ඛවේදනාවෙන් ස්පර්ශ වන ලද්ද ම වූ රහතන් වහන්සේ ‘අනිත්‍යාහ’ යි කියා විත්තය දෘඪ කොට ග්‍රහණය කරණසේක. සමාධි ස්ථම්භයෙහි සිත බන්ධනය කරණසේක. සමාධි නමැති මහාස්ථම්භයෙහි මාර්ගඵල නමැති යොතින් බඳනා ලද්ද වූ උන්වහන්සේගේ ඒ විත්තය කිසිවකින් කම්පා නො වවන්නේ ය. නො සෙලවෙන්නේ ය. අවික්ෂිප්ත ව සිටින ලද්දේ වේ. දුක්ඛවේදනා විකාර විස්ථුරණයෙන් උන්වහන්සේ ශරීරය වැළඳ ගන්නේ ය, නිර්භූජනය¹ වන්නේ ය, සම්පරිවර්තනය වන්නේ ය. ඒ රහතන් වහන්සේ (309) ගේ විත්තය වනාහි මහාවාතයෙන් කම්පා නො වන මහාවෘක්ෂයාගේ මහකඳ මෙන් කිසිවකින් කම්පා නො වන්නේ ය. නො සෙලවෙන්නේ ය” යි වදාලසේක.

එකල සකල පෘථිවිතලතිලක වූ මිලිඳු මහරජානෝ ප්‍රීතියෙන් ඉපිල පැන නැඟී “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානෙනි, මහාස්ථවිකමාණිකාසකදම්ඛයක් වැනි වූ තුංග වූ වට ඇති ආකාශගංගාව මාගේ හෘදය පැහැර ගිය කලක් මෙන් මේ ප්‍රශ්නව්‍යාධ්‍යානයෙන් මාගේ හෘදය අතිසිහල ව ගියේ ය. ස්වාමීනි, ඉතා ආශ්චර්ය වන්නේ ය, ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙබඳු වූ සර්වකාලික වූ සද්ධර්මප්‍රදීපයෙක් මා විසින් පෙර නො දක්නා ලද්දේ ය” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

එකවේදනා ප්‍රශ්නය නිමි.

ගෘහස්ථපාරාජික ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි යම්කිසි ගෘහස්ථයෙක්තෙම නො දැන මාතෘ මැරීමෙන් පීතෘ මැරීමෙන් බොධි කැපීමෙන් රහතුන් මැරීමෙන් බුදුන් ඇඟිත් ලේ සෙලවීමෙන් හික්ෂුණි දූෂණය කිරීමෙන් පාරාජිකාවට පැමිණෙන ලද වන්නේ වී නම්, ඒ ගෘහස්ථ භූමියෙහි දී ම පාරාජිකාවට පැමිණි ඒ පුරුෂතෙම එයින් මෑත කාලයෙක ශාසනයෙහි පැවිදි වන්නේ වී නම්, ‘ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම පාරාජිකාවට පැමිණෙන ලද්දේ වීම’ යි කියා හේ² තෙමේ මත් නො දන්නේ වී නම් ඕනට, අනික් කිසිවෙක් එළඹ ‘තෝ ගිහි කල පාරාජිකාවට පැමිණෙන ලද්දේ ය’ යි කියා නො කියේත් වී නම්, ඒ තෙම රහත්ඵලය පිණිස පිළිපදනේ වී නම්, කිමෙක් ද,

¹ නිර්භූජනය
² මහු

ඕනෑම ධර්මානුකූලය නො වන්නේ ය” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, හේ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලේ ය. “සද්ධර්මානුකූලය පිණිස ඔහුගේ යම් හෙතුවෙක් ඇද් ද, ඒ හෙතුව ඔහුගේ මූලෝචිතය වී ය. එහෙයින් නිර්වාණානුකූලය නො වන්නේ ය” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘කළ වරද දන්නාහුට කුකුස් වන්නේ ය. කුකුස් ඇති කල්හි චිත්තය ශීලගුණාදියෙහි ආවරණය වන්නේ ය. චිත්තය වැළකුණු කල්හි ධර්මානුකූලය නො වන්නේ ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදාරණසේක. එකල වරදක් නො දන්නා වූ කිසි කුකුසක් නූපන්නා වූ ශාන්ත වූ සිතින් විහරණය කරන්නා වූ මෝහට වනාහි කවර කාරණයකින් ධර්මානුකූලය නො වන්නේ ද? ස්වාමීනි, මේ ප්‍රශ්නය සෙසු ප්‍රශ්නයන් මෙන් නො ව විස්මයයෙන් විස්මයට යන්නේ ය. ස්වකීය වූ ශ්‍රැතවත් වූ බුද්ධීන් සිතා පරීක්ෂා කර වදාරමින් විසඳ වදාල මැනැවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, මනා කොට ම දෙසිය සානා ලද්ද වූ කලලේ මඩ ඇත්තා වූ පැපත නගා වජ් හෙලූ කුඹුරෙහි ධාන්‍ය සාරය දෙන්නා වූ යහපත් කොට වාපනය කරණ ලද්ද වූ බීජසංඛ්‍යාත ඵලමුල් මනා ව ම හට ගණී ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, මනා කොට හට ගණී ය” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ බීජ සංඛ්‍යාත වූ ඵලමුල් ම සනඛෙලශීලාතලයෙහින් මනා කොට හට ගණී ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, (310) කුමක් පිණිස වනාහි ඒ බීජ ම කලලේ මඩෙහි හට ගන්නේ ද? කුමක් පිණිස සන ඛෙලයෙහි නො හට ගන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ඒ බීජයාගේ හට ගැණීම පිණිස ඒ සනඛෙලයෙහි හෙතුවෙක් නැත්තේ ය. අහෙතුක බැවින් ගලෙහි බීජ නො හටගන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් හෙතුවකින් ඕනෑම ධර්මානුකූලය වන්නේ වී නම්, ඔහුගේ ඒ හෙතුව සමුච්ඡින්න වූයේ ය. අහෙතුක බැවින් ධර්මානුකූලය නො වන්නේ ය” යි කියා වදාලසේක. “ස්වාමීනි, තවත් මධුරතර වූ උපමාවක් වදාල මැනැවැ” යි කීහ. “තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ලීදඬු කැටගල් ලකුට මුගුරු පෘථිවියෙහි වැටී නවන්නා ස්ථානයට පැමිණෙන්නාහු ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, එම දණ්ඩ ලෙඩ්ඩු ලකුට මුගුරුගරයේ ආකාශයෙහින් නො වැටී සිටින ස්ථානයකට පැමිණ සිටින්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මෙහි වනාහි යම් කාරණයකින් එම දණ්ඩ ලෙඩ්ඩු ලකුට මුගුරු පෘථිවියෙහි නවන්නා ස්ථානයට පැමිණෙන්නාහු ද, ඊට කාරණා කවරේ ද? කවර කාරණයකින් ආකාශයෙහි නො වැටී නො සිටින්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ඒ දණ්ඩ ලෙඩ්ඩු ලකුට මුගුරුගරයන්ගේ පිහිටීම පිණිස ආකාශයෙහි හෙතුවෙක් නැත්තේ ය. අහෙතුක බැවින් නො සිටින්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඔහුගේ ඒ දෙසයෙන් ධර්මානුකූලය වන හෙතුව සිඳී ගියේ ය. හෙතුව නැසුණු කල්හි අහෙතුවෙන් නිර්වාණානුකූලය නො වන්නේ යි. තවද, මහරජානෙනි, එ ම ගිනි ජලයෙහින් ඇවිලේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් එම වන්තිය ඵලයෙහි ඇවිලෙන්නේ ද, කවර කාරණයකින් ජලයෙහි නො ඇවිලෙන්නේ ද? මෙහි වනාහි කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, වන්තියගේ දීප්තිමත් වීම පිණිස

ජලයෙහි හෙතුවෙක් නැත්තේ ය. අහෙතුක බැවින් දීප්තිමත් නො වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ ගෘහස්ථපාරාජිකයාගේ ඒ කළ දෙශයෙන් නිවණට හෙතු සිද්ධි ගියේ ය. හෙතු නැසී ගිය කල්හි අහෙතුවෙන් නිර්වාණාභිසමය නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නැවතත් මෙම අර්ථය මෙනෙහි කර වදාළ මැනැව. ‘කායව්‍යතික්‍රමණය වූ වරදක් නො දන්නාහට කුකුසකුදු නැති කල්හි ස්වර්ගමොක්ෂාවරණය වන්නේ ය’ යි කියා ඒකාන්තයෙන් ම ඒ විනයපිටකයෙහි සිතට වරද පැණ වූ විත්තප්‍රඥප්තියක් නො වන්නේ ය. කාරණයකින් ම මට අවබෝධ කරවා වදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද මහරජානෙනි, ගුඩ වූ ශංඛවිෂය නො දන්නහු විසින් කන ලද්දේ ජීවිතය නසා ද? නො නසා ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ජීවිතය නසා ම ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො දන්නහු විසින් කරණ ලද පාපය වුවත් අභිසමයන්තරාය කරවන්නේ යි. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, වන්තිය නො දැන පයින් මඩින්නහු දවා ද?” යි විචාළසේක. එසේ ය, වන්ස, දවා ම ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො දන්නහු විසින් කරණ ලද (311) පාපය වුවත් අභිසමයන්තරාය කරවන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, නිදාකරණාදි විසින් නො දන්නා වූ පුරුෂයකු නාගයෙක් දෂට කොට ජීවිතය පහ කෙරේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය වහන්ස, දිවි නසා ය” යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො දන්නහු විසින් කරණ ලද පාපය ද අභිසමයන්තරාය කරවන්නේ යි. තවද මහරජානෙනි, කාලිංගබෝධිපාතකයෙහි ආත්මලොභයෙන් රජ සැප හැර වනාන්තරයෙහි තාපසප්‍රවුඡ්ඡායෙන් කල් යැවූ රාජතපස්වීන් නිසා උපන් කාලිංගකුමාරයෝ තමන්ගේ පුණ්‍යසාද්ධියෙන් තමන් සතු වූ කලිගුරුටට අහසින් අවුත් රජ පැමිණ කාලිංගභාරද්වාජගොත්‍ර නම් පුරොහිතබ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතොත්තමයානන්ගේ සහායයෙන් දගවිධවක්‍රවර්තිවත් පුරා වක්‍රවර්තිරාජ්‍යය ලැබ සප්තවිධරත්නයන් පිරිවරා ගත්හ. ශ්‍රමණවෙශ ගත් රජුන්ට පුත්‍ර ව උපන් හෙයින් ශ්‍රමණකොලඤ්ඤ නම් වූ ඒ කාලිංගවක්‍රවර්තිමහරජානෝ සතිස්සොත්තෙක පැතිර සිටින මහ සෙනඟ පිරිවරා ගෙන ජ්‍යෙෂ්ඨභස්තිරත්නය පිටට පැන නැඟී දෙමවුපිය ඥාතිකුලයන් දක්නා පිණිස වනයට ආකාශයෙන් යනුවෝ¹ මහබෝමැඩට ලං ව ‘මෙහි බුදුන් පහළ වන බෝමැඩෙක් ඇතැ’ යි කියා නො දන්නෝ වූ නමුත්² මහබෝමැඩට මස්තකයෙන් යන්නට නොහැකි වූවෝ නො වෙද්ද? මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් ‘නො දන්නහු විසින් කරණ ලද පාපය නිර්වාණන්තරාය කරවන්නේ ය’ යි යන මේ කාරණය වදාළ සේක. ‘ඉතිකින් එතෙක් ම ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ කාරණය සර්වඥභාෂිත වන ලද්දේ ය. පටිකකොසනය කරන්නට නො හැක්කේ ය. මේ ප්‍රශ්නයාගේ අර්ථය මෙම වදාළ ලෙස ම ය. ඒ කාරණය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

¹ යනුවෝ
² නො දන්නේ වී නමුත්

ගෘහස්ථපාරාජිකප්‍රශ්නය යි.

ශ්‍රමණදුශ්ශීල ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස ගිහිවිනය වරදවා පිළිපදින්නා වූ ගෘහස්ථදුශ්ශීලයාගේ ද ශ්‍රමණවිනය වරදවා පිළිපදින්නා වූ ශ්‍රමණදුශ්ශීලයාගේ ද විශේෂය කවරේ ද? වෙනස් වූ කාරණය කිමෙක් ද? මොහු දෙදෙන ම මරණින් මත්තෙහි සම සම වූ දුර්ගතිගමන් ඇත්තා වූ ද දෙදෙනාහට ම සමසම වූ දුක්ඛවිපාකය වේ ද? නොහොත් මඳක් වත් වෙනස් කාරණයක් ඇද්ද” යි විචාළහ. “මහරජානෙනි, ශ්‍රමණදුශ්ශීලයාගේ ගෘහස්ථදුශ්ශීලයාට වඩා විශේෂයෙන් ඉතිරි වූ මේ ගුණයෝ දශ දෙනෙක. ඉතිරි වූ කාරණා දශයකින් ද දක්ෂිණාව පිරිසිදු වන්නේ ය. ශ්‍රමණදුශ්ශීලයාගේ ගෘහස්ථදුශ්ශීලයාට වඩා විශේෂයෙන් ම අතිරෙක වූ දශගුණය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි ශ්‍රමණදුශ්ශීල තෙම බුදුන් කෙරෙහි ගෞරව ඇති වන්නේ ය. ධර්මයෙහි ගෞරව ඇති වන්නේ ය. සබ්බමචාරීන් කෙරෙහි ගෞරව ඇති වන්නේ ය. උද්දෙස පටිපුච්ඡායෙහි චීරය කරන්නේ ය. බොහෝ වූ ඇසීම ඇති වන්නේ ය. මහරජානෙනි, හින්තශීලී වූ දුශ්ශීලතෙම යම් පිරිසකට ගියේ ද, මනා වූ ස්මෘති උපදවන්නේ ය. ගර්භාහසින් කායිකය වාවසිකය රක්ෂා කරන්නේ ය. ඔහුගේ සිත භාවනාහිමුඛ (312) වන්නේ ය. හික්ෂුන්ගේ ශ්‍රාමණායට එළඹෙන ලද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ශ්‍රමණදුශ්ශීල තෙම පව් කරන්නේ ද ප්‍රතිච්ඡන්ත කොට හැසිරෙන්නේ යි. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයා ඇති ස්ත්‍රීතොම සැඟ වී රහසින් ම පරපුරුෂ පාප ක්‍රියාවෙහි හැසිරෙන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශ්‍රමණදුශ්ශීල තෙම පව් කරන්නේ ද, ප්‍රතිච්ඡන්ත ව ම හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මොහු වනාහි ශ්‍රමණදුශ්ශීලයාගේ ගෘහස්ථදුශ්ශීලයට වඩා විශේෂයෙන් ම අතිරෙක වූ දශගුණයෝ යි.

‘කතමෙහි දසහි කාරණෙහි උත්තරං දක්ඛිණං විසොධෙති. අවජ්ඣකවචධාරණතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති. ඉසීසාමඤ්ඤ-භණ්ඩුලිඞ්ගධාරණතොපි දක්ඛිණං විසොධෙති. සංසසමය මනුපවිට්ඨතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති. බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ සරණගතතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති. පධානාසයනිකෙත වාසිතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති. ජිනසාසනධනපරියෙසනතොපි දක්ඛිණං විසොධෙති. පවරධම්මදෙසනතොපි දක්ඛිණං විසොධෙති. ධම්මදීපගති පරායණතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති, අග්ගො බුද්ධොති එකන්ත උජ්ජිට්ඨිතායපි දක්ඛිණං විසොධෙති, උපොසථසමාදනතොපි දක්ඛිණං විසොධෙති. ඉමෙහි බො මහාරාජ දසහි කාරණෙහි උත්තරං දක්ඛිණං විසොධෙති’.

“කවර නම් දැනට වූ කාරණයකින් මත්තෙහි දක්ෂිණාව පිරිසිදු කෙරේ ද? යන්-
 ඒ ශ්‍රමණදුශ්ශීලතෙම සර්වක්ලේශශත්‍රුමථනයට ත්‍රිවිධ බුදුවරයන් වහන්සේලා විසින්
 පැලඳ වදරණ ලද්ද වූ අර්හධිවජ නමැති අවධායවරුප වූ උරච්ඡදනධාරණතායෙනුදු
 දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය. සෘෂිශ්‍රාමණ්‍යභාවොපගත වූ මුඩුසෙ ධාරණයෙන් ද
 දක්ෂිණාව ස්වර්ගමොක්ෂ සම්පත් සාධා ලීම් වශයෙන් පිරිසිදු කරන්නේ ය.
 සංඝසමුහයාට ඇතුළත් වූ ප්‍රවිෂ්ට වූ බැවින් ද පරලෝ අදහා දෙන්නා වූ දක්ෂිණාව
 පිරිසිදු කරන්නේ ය. බුද්ධ ධර්ම සංඝ සරණගත බැවින් ද දක්ෂිණාව පිරිසිදු වන්නේ
 ය. වීර්යකරණයට ආධාර වූ ජනශුන්‍ය ගෘහයෙහි වාසය කරණ බැවින් ද දක්ෂිණාව
 පිරිසිදු කරන්නේ ය. සර්වඥ ශාසන නමැති ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ධනය සොයන බැවින් ද
 දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය. ප්‍රවරසද්ධර්මය දෙශනා කරණ බැවින් ද දක්ෂිණාව
 පිරිසිදු කරන්නේ ය. ධර්මදීපගති පරායණ බැවින් ද දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය.
 බුදුරජානන් වහන්සේ තුන් ලොවට අග්‍ර ය, යි කියා එකාන්තයෙන් ම සෘජු වූ දෘෂ්ටි
 ඇති බැවින් ද දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය. නවඋපොසථය නො වරදවා සමාදන්
 ව පාමොක් ඇසීමෙන් ද දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ දැනට වූ
 කාරණයෙන් මත්තෙහි කුශලර්ථීන් විසින් දෙන ලද්ද වූ දක්ෂිණාදනය පිරිසිදු කරන්නේ
 යි. මහරජානෙනි, ඉතා විපරිත වූ පිළිපදින්නේ ද ශ්‍රමණදුශ්ශීල තෙම දයකයන්ගේ
 දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ජලයතෙම ඉතා බොහෝ වූ
 කලල කර්දම රජොජල්ලිකා කසළ සෝද පහ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන්
 ම ඉතා විපරිත ව පිළිපදින්නේ ද ශ්‍රමණදුශ්ශීලතෙම දයකයන්ගේ දක්ෂිණාව පිරිසිදු
 කරන්නේ යි. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ ඉතා දැඩි ව හුණු වූ උෂ්ණොදකයතෙමේ
 ගිනි ගණ දිලියෙන්නා වූ මහත් වූ ගිනිකඳ වුවත් නිවාලන්නේ ය. මහරජානෙනි,
 එපරිද්දෙන් ම ඉතා විපරි (313) තව පිළිපන්නා වූ ශ්‍රමණදුශ්ශීලතෙම ද දයකයන්ගේ
 දක්ෂිණාව පිරිසිදු කරන්නේ යි. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ පහ වූ රස ඇත්තා වූ ද
 භොජනයතෙම ක්ෂුධාග්නි හා ශරීර දුර්වලබව පහ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි,
 එපරිද්දෙන් ම ඉතා වරදවා පිළිපන්නා වූ ද ශ්‍රමණදුශ්ශීලතෙම දයකයන්ගේ දක්ෂිණාව
 විශොධනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යාදේව වූ
 සන්තරාමරලොකස්වාමී වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්
 මධ්‍යමනිකායවරලාඤ්ජනයෙහි වූ වෙය්‍යාකරණ සංඛ්‍යාත දක්ෂිණාවිභංග
 සුත්‍රාන්තයෙහි ද වදරණ ලද්දේ ය.

‘යො සීලවා දුස්සීලෙසු දදති දනං
 ධම්මෙන ලද්ධා සුපසන්නචිත්තො,
 අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං
 සා දක්ඛිණා දයකතො විසුජ්ඣති’ යි.

‘පූර්වාපරමධ්‍යමවෙතනා සුද්ධ කරණ විසින් සුප්‍රසන්න සිත් ඇත්තා වූ යම්
 සිල්වත් පුද්ගලයෙක්තෙම නිරාශායෙන් කොට සකල සම්පත්ති ප්‍රදනය කිරීමෙන් මහත්

වූ කුශලකර්මඵලය විශේෂයෙන් අදහමින් දැනුමින් ලබන ලද්ද වූ ධනයකින් කිසි දනයක් දුශ්ශීලයන් කෙරෙහි දෙන්නේ වී නම්, ඒ දක්ෂිණාතොමෝ දයකයා කෙරෙන් පිරිසිදු වන්නේ ය. මහත්ඵල වන්නේ යි.’

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසඳ වදල පරිදි ඉතා ආශ්චර්ය වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසඳ නියාව ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. අපි එපමණකට ප්‍රශ්නය විචාලීමිහ. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹ වහන්සේ නොයෙක් උපමා විසින් කාරණා විසින් විභාග කෙරෙමින් ශ්‍රෝත්‍රයට අමාතමධුර රස කොට පශ්චිමජනයාහට කර්ණාහරණ කොට තබා වදලසේක. ස්වාමීනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන්ගේ සුදයෙක් හෝ සුදයාගේ අතවැසියෙක් හෝ එපමණකට මාංසයක් ලැබ නානාප්‍රකාර වූ දුරුමිරිස්ලාවණාදියෙන් සම්පාදනය කොට රාජුපහොගය කෙරේ ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එපරිද්දෙන් ම එපමණකින් අපි ප්‍රශ්නය විචාලමිහ. ඒ ප්‍රශ්නය නුඹවහන්සේ නොයෙක් උපමා විසින් කාරණා විසින් විභාග කොට අමාතමධුර වූ ශ්‍රවණොපගය කර වදල සේකැ” යි කීහ.

ශ්‍රමණදුශ්ශීලප්‍රශ්නය යි.

උදකප්‍රාණප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සීතොදකය ගින්නෙන් තවන කල්හි බොහෝ කොට විට්ඨිටායන ශබ්ද වන්නේ ය. විට්ඨිටායන ශබ්ද වන්නේ ය. තව තවත් කුදුමහත් ශබ්ද වන්නේ ය. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාග(314) සෙනයන් වහන්ස, උදකය ප්‍රාණය සහිත ව ජීවත් වන්නේ ද? කිමෙක් ද? කෙළමින් ශබ්ද වන නිසා ද? නොහොත් අනික් කෙනෙකුත් විසින් පීඩිත කරණ ලද්දේ ශබ්ද කෙරේ ද?” යි විචාලහ. “මහරජානෙනි, උදකය ජීවත් නො වන්නේ ය. උදකයෙහි ජීවිතයෙක් හෝ ප්‍රාණයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උදකය විට්ඨිටායන ශබ්ද වන්නේ ය. විට්ඨිටායන ශබ්ද වන්නේ ය. වෙනත් බොහෝ ශබ්ද වන්නේ ය” යි වදලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි සමහර මිථ්‍යාදෘෂ්ටික කෙනෙක් ‘උදකය ජීවත් වන්නේ ය’ යි කියා ප්‍රාණඝාත හයින් සිහිල්පැන් ප්‍රතික්ෂෙප කොට පැන් හුණු කරවා ගෙන හුණුහුණුයෙන් අනුභව කරන්නාහු ය. ඒ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිහු නුඹ වහන්සේලාට ‘අහෝ! ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන්ගේ ශ්‍රමණශාකාපුත්‍රයෝ ප්‍රාණජීවය පමණින් එකින්දිය වූ ජීවය නසන්නාහු ය’ යි කියා ගර්භා කරන්නාහු ය. නින්ද කරන්නාහු ය. ඒ මිථ්‍යාදෘෂ්ටීන්ගේ ගර්භාව, නින්ද කිරීම දුරු කර වදල මැනව. පහ කර වදල මැනව. හරවා වදල මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, උදකය ජීවත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, උදකයෙහි

ප්‍රාණජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ය. විට්ච්චායන ශබ්ද වන්නේ ය. විට්ච්චායන ශබ්ද වන්නේ ය. තවත් බොහෝ ශබ්ද වන්නේ ය” යි වදාළසේක.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ හෙළි විල් නදී දහ තලාක කන්දර පැළී¹ විවර වූ ද පදර හා ලිං හෝ පොකුණු ගත වූ උදකය වාතාතපවෙගයා ගේ මහත් බැවින් පෘථිවියෙහි ව්‍යාප්ත වන්නේ ය. සිඳි යන්නේ ය. ක්ෂය වන්නේ ය. කිමෙක් ද? හෙළි සර සරිතාදියෙහිත් උදකය විට්ච්චායන ශබ්ද වේ ද? විට්ච්චායන ශබ්ද වේ ද? වෙනත් බොහෝ ශබ්ද වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “ඉදින් මහරජානෙනි, උදකය ජීවත් ව ප්‍රාණය ඇති කෙනෙක් වී නම්, ඒ හෙළි සර නදී ආදියෙහිත් උදකය ශබ්ද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුත් තෙපි දූන ගණුව. උදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ය. අග්නි සන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උධකය විට්ච්චායන ශබ්ද වන්නේ ය. විට්ච්චායන ශබ්ද වන්නේ ය. වෙනත් බොහෝ වූ ශබ්ද වන්නේ යි. තවද, මහරජානෙනි, අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. උදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ය. අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ ඉතා මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ උදකය යම් කලෙක සහල් හා මිශ්‍ර ව භාජනගත වූයේ වේ ද, වසන ලද්දේ උදුනෙහි නො තබන ලද්දේ වේ ද, එකල්හි කිමෙක් ද, ඒ භාජනගත වූ උදකය ශබ්ද කෙරේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ශාන්ත ශාන්ත ව අවල වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ සිහිල් උදකය ම භාජනගත කොට ගිනි දල්වා උදුනෙහි තබන ලද්දේ වේ ද, කිමෙක් ද, එහි උදකය ශාන්ත ශාන්ත ව අවල ව ම පවත්නේ ද” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, කම්පා වන්නේ ය, (315) වලිත වන්නේ ය, ලෙල දෙන්නේ ය, කැළඹෙන්නේ ය, රළ ඉපදීම වන්නේ ය, ඌර්ධ්වාධොදිශානුදිශාවට යන්නේ ය, ඉතිරෙන්නේ ය, පැතිරෙන්නේ ය, ඓණ්ඩාලාකුල වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස ඒ ප්‍රකෘති වූ උදකය නිශ්චල වේ ද? ශාන්ත ශාන්ත වේ ද? කුමක් පිණිස වනාහි වභ්නිගත කල්හි කම්පා වන්නේ ද? වලිත වන්නේ ද? ලෙල දෙන්නේ ද? කැළඹෙන්නේ ද? රළ පතර ඉපදීම වන්නේ ද? ඌර්ධ්වාධොදිශානුදිශාවට යන්නේ ද? ඓණ්ඩාලාකුල වන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, ප්‍රකෘති වූ උධකය නො සෙලවෙන්නේ ය. අග්නිගත වූ උදකය වනාහි අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ ඉතා මහත් බැවින් ‘විට්ච්චායන’ ශබ්ද වන්නේ ය. ‘විට්ච්චායන’ ශබ්ද වන්නේ ය. බොහෝ වූ වෙනත් ශබ්ද වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙනුදු ඒ සීතොදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ ප්‍රාණයෙක් හෝ නැත්තේ ය. අග්නිසන්තාප වෙගයාගේ ඉතා මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද වන්නේ ය යි කියා දූන ගණුව” යි වදාළ සේක.

¹ පාළි

තවද, මහරජානෙනි, ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. උදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ ප්‍රාණයෙක් හෝ නැත්තේ ය. අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ සීතොදකය ගෙයක් ගෙයක් පාසා ම පැන්කළගත ව තබන ලද වේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, මනුෂ්‍යයෝ එසේ උධකසට තබති” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ඒ භාජනගත වූ උදකය කම්පා වේ ද?” චලිත වේ ද? ලුලිත වේ ද? කැලඹේ ද? රැළ උපදනා ලද වේ ද? ළාර්ධිවාධො දිශානුදිශාවට යේ ද? ඉතිරේ ද? ඵෙණමාලාකුල වේ ද?” යි විචාළ සේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ප්‍රකෘති වූ ජලය ඒ පැන්කළගත කල දු අවල වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොප විසින් වනාහි මහා සමුද්‍රයෙහි උදකය කම්පා වන්නේ ය, චලිත වන්නේ ය, ලුලිත වන්නේ ය, ආවිල වන්නේ ය, රැළ උපදනා ලද වන්නේ ය, ළාර්ධිවාධොදිශාවට යන්නේ ය, ඉතිරෙන්නේ ය, පැතිරෙන්නේ ය, පෙණමාලාකුල වන්නේ ය, උස් ව පැන පැන මුහුදුවෙරලෙහි වැද යන්නේ ය, බොහෝ ශබ්ද පවත්වන්නේ ය යි කියා අසන ලද්දේ ඇද්ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, මේ වදළ කාරණය මා විසින් අසන ලද්දේ වී ය. දක්නා ලද්දේ වී ය. මහාසමුද්‍රයෙහි උදකය සියක් රියන් තැන්හි ද දෙසියක් රියන් තැන්හි ද ආකාශයෙහි පනින්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස පැන් කළයට පැමිණියා වූ උදකය කම්පා නො වේ ද? ශබ්ද නො පවතී ද? කුමක් පිණිස වනාහි මහාසමුද්‍රයෙහි උදකය කම්පා වේ ද? ශබ්ද පවතී ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, වාතවෙගයාගේ මහත් බැවින් මහාසමුද්‍රයෙහි උදකය කම්පා වන්නේ ය. පැන්කළය ගත වූ කල්හි උදකය කිසිවකින් සට්ටනය නො කළ කල්හි කම්පා නො වන්නේ ය, ශබ්ද නො පවත්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේර් වාතවෙගයාගේ මහත් බැවින් මහාසමුද්‍රයෙහි උදකය කම්පා වේ ද, ශබ්ද පවතී ද, එපරිද්දෙන් ම අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද පවත්නේ ය” යි වදළසේක.

“මහරජානෙනි, වියලුනා වූ හෙරිමුඛය වියලුනා වූ ගෙරිසමින් වලඳවා ලන්නේ ද? සද ලන්නේ ද? යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ හෙරියාගේ ප්‍රාණජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස කෙසේ ඒ හෙරිය ශබ්ද කරා ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ස්ත්‍රියකගේ හෝ පුරුෂයකුගේ හේ තත්කෘත්‍යසාධක වූ වියරියෙන් හෝ උත්සාහයෙන් හෝ හෙරි ශබ්ද පවත්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ස්ත්‍රියකගේ හෝ පුරුෂයාගේ හෝ තර්ජනයෙන් තෝ ව්‍යායාමයෙන් හෝ¹ හෙරි ශබ්ද පවතී ද? එපරිද්දෙන් ම අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද පවත්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙනුදු උදකයෙහි

¹ ‘තර්ජනයෙන්’ යනාදී පරිවර්තනය වැරදී යි ‘තජ්ජෙන වායාමෙන’ යනු පාළි යි. ‘ඒ ස හා වූ උපන් වැයමින්’ යනු එහි අර්ථ යි.

ජීවකයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ය. ‘අග්නිසන්තාපවෙගයාගේ මහත් බැවින් උදකය ශබ්ද පවත්නේ ය.’ යි කියා දැන ගනුම” යි වදළසේක.

“මහරජානෙනි, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය යම් තාක් මනා වූ විනිශ්චය වේ ද? ඒ තාක් දක්වා මා විසිනුත් තොපගෙන් විවාළ ම යුත්තෙක් ඇත්තේ ය. කිමෙක් ද මහරජානෙනි, තවනු ලබන්නා වූ උදකය සියලු භාජනයෙහි ම ශබ්ද පවත්වා¹ ද? නොහොත් තවනු ලබන්නා වූ උදකය සමහර භාජනයෙක්හි ශබ්ද පවත්වා² ද?” යි විවාළසේක. “ස්වාමීන්වහන්ස, තවනු ලබන්නා වූ උදකය සියලු භාජනයෙහි ම නො ම ශබ්ද පවත්වන්නේ ය. තවනු ලබන්නා වූ උදකය ඇතැම් භාජනයෙක්හි ශබ්ද පවත්වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් තොපගේ ස්වකීය දෘෂ්ටිය තොප ම හරණ ලද්දේ ය. මාගේ විෂයට ම තෙපින් පැමිණියාහු ය. උදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ම ය. ඉදින් මහරජානෙනි, තවනු ලබන්නා වූ උදකයෙහි සියලු ම භාජනවල ශබ්ද පවත්නේ වී නම් මේ ‘සීතොදකය ජීවත්වන ප්‍රාණයෙකැ’ යි කියන්නට යුතු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් ‘සීතොදකයක් ශබ්ද පවත්වා ද, ඒ සීතොදකය ජීවත් වන්නේ ය. යම් සීතොදකයක් ශබ්ද නො පවත්වා ද, ඒ සීතොදකය ජීවත් නො වන්නේ ය’ යි කියා එක ම සීතොදකය දෙකක් නො වන්නේ ය” යි වදළසේක. ඉදින්, මහරජානෙනි, උදකය ජීවත් වන්නේ වී නම් සොඬින් උරවා නගා ගෙන මුඛයෙහි ප්‍රක්ෂෙප කොට කුක්ෂියට ප්‍රවෙශ කරන්නා වූ ත්‍රිමදගලිත වූ උත්සන්න වූ මදමණ්ඩල ඇති සහෙදන වූ මත්තභස්තිරාජයන්ගේ ඒ සොඬින් ගත් උදකය ද ඔවුන්ගේ දත් අතුරෙහි තැර දෙන ලද්දේ ශබ්ද පවත්වන්නේ ය. මහත් වූ අතිහාර වූ නොයෙක් සියදහස්ගණන් භාණ්ඩයෙන් හා බොහෝ මනුෂ්‍යයන්ගෙන් පිරුණා වූ සියක් රියන් දිග ඇත්තා වූ මහානොකාවෝ මහාසමුද්‍රයෙහි වාතවෙගයෙන් ඔබ්බොබ හැසිරෙන්නාහ. ඒ නොකාවලින් තැර දෙන ලද්ද වූ උදකය ශබ්ද පවත්වන්නේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, නොයෙක් සියගණන් යොදුන් දිග ශරීර ඇත්තා වූ තිම් ය, තිම්ගල ය, තිම්රපිංගල ය යනාදී මහත් වූ මත්ස්‍යයෝ මහාසමුද්‍රය ඇතුළෙහි ගැලී මහාසමුද්‍රයෙහි වාසස්ථාන බැවින් වාසය කරන්නාහු මහා උදකධාරාවන් ආවමනය කරන්නාහ. ගිලින්නාහ. ශබ්ද කරන්නාහ. පිඹින්නාහ. ඒ මහාමත්ස්‍යයන්ගේ ද දත් අතුරෙහිත් උදරාන්තරයෙහිත් මිරිකෙන ලද්ද වූ උදකය ශබ්ද පවත්වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් මෙබඳු වූ මෙබඳු වූ මහත් වූ මහත් වූ පීඩනයෙන් පීඩිත වූ උදකය ශබ්ද නො කරන් (317) නේ ය. එහෙයින් උදකයෙහි ජීවයෙක් හෝ සත්වයෙක් හෝ නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, මා කී මෙපරිද්දෙන් ම උදකයෙහි ප්‍රාණයෙකු නැති බව දරා ගනුම, අදහා ගනුම” යි වදළසේක.

“යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥදෙශනාගත වූ ප්‍රශ්නයතෙම සුදුසු වූ බෙදීමෙන් ම බෙදන ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ

¹ පවතී.

මාහැඟි වූ මහත් වූ මාණිකාරත්නයක් සුශික්ෂිත වූ අතිදක්ෂ වූ සමර්ථ වූ ගුරුගෝත්‍ර ඇති මණිකාරයකු කරා පැමිණ කීර්තියක් ම ලබන්නේ ය. ස්තුතියක් ම ලබන්නේ ය. ප්‍රශංසාවක් ම ලබන්නේ ය. මාහැඟි වූ මුතුරත්නයක් හෝ මුතුකරත්නක්හු කරා පැමිණ මාහැඟි වස්ත්‍රයක් හෝ සායම්කාරයකු කරා පැමිණ රක්ත වන්දනයක් හෝ සුවද කරන්නා කරා පැමිණ කීර්තියක් ම ලබන්නේ ය. ස්තුතියක් ම ලබන්නේ ය. ප්‍රශංසාවක් ම ලබන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වඥ දෙශනා ගත වූ මේ ප්‍රශ්නය සුදුසු වූ බෙදීමේ බෙද දීමෙන් බෙද වදරණ ලද්දේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය මම ද එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

උදකප්‍රාණප්‍රශ්නය යි.

**සකලජනමනොනන්දනීය වූ ශ්‍රී සද්ධර්මාදසයෙනි
සවන වර්ගය නිමයේ ය.**

නිෂ්ප්‍රපඤ්චප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, තෙපි නිෂ්ප්‍රපඤ්චාරාම ව වාසය කරවු. නිෂ්ප්‍රපඤ්චයෙනි ඇලි වාසය කරව’ කියා මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, ඒ වදළ නිෂ්ප්‍රපඤ්චය කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, දෘෂ්ටිප්‍රපඤ්චයෙන් විරත හෙයින් සොතාපත්තිඵලය නිෂ්ප්‍රපඤ්චය නම් වන්නේ ය. සකාදගාමිඵලය ද නිෂ්ප්‍රපඤ්චය නම් වන්නේ ය. තෘෂ්ණාප්‍රපඤ්චයෙන් විරත හෙයින් අනාගාමිඵලය නිෂ්ප්‍රපඤ්චය නම් වන්නේ ය. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන ප්‍රපඤ්චය යන ත්‍රිවිධ ප්‍රපඤ්චයෙන් විරත හෙයින් අර්හත්ඵලය නිෂ්ප්‍රපඤ්චය නම් වන්නේ ය” යි වදළසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සොතාපත්ති ඵලයත් නිෂ්ප්‍රපඤ්චය වී නම්, සකාදගාමිඵලයත් නිෂ්ප්‍රපඤ්චය වී නම්, අනාගාමිඵලයත් නිෂ්ප්‍රපඤ්චය වී නම් රහත්ඵලයත් නිෂ්ප්‍රපඤ්චය වී නම්, කුමක් පිණිස වනාහි මේ ශාසනගත වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා බුදුන් වදළ ‘සුත්‍ර’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘ගෙය්‍ය’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘වෙය්‍යාකරණ’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘ගාථා’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘උදන’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘ඉතිවුත්තක’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘ජාතක’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, යම් ‘අබ්භුත’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද, ‘වෙදලේල’ නම් ධර්මයක් ඇද් ද යන මේ නවාංගශාස්තෘශාසනය වාචුග්ගත කොට හදරණසේක්ලා ද, එහි අර්ථ විචාරණසේක්ලා ද, කුමක් පිණිස දනයෙන් ද පූජාසත්කාර කරණයෙන් ද බණ්ඩුචුල්ලපටිසංඛරණ (318) යෙන් ද නවකර්මාන්තයෙන් ද පලිබොධය වනසේක්ලා ද, ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් ප්‍රතික්ෂෙප කරණ ලද්ද වූ කට යුතු කරන්නාහු නො වෙත් ද” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ ශාසනගත වූ යම්

භික්ෂුකෙනෙක් සුත්‍ර ය, ගෙයා ය, වෙය්‍යාකරණ ය, ගාථා ය, උදන ය, ඉතිවුත්තක ය, ජාතක ය, අබ්භුත ධර්ම ය, වෙදල්ල ය යන නවාංගශාස්තෘශාසනය හදරද්ද, අර්ථ විචාරත් ද, දනයෙන් ද, පූජායෙන් ද, බණ්ඩුපුල්ලපටිසංඛරණාදී නවකර්මයෙන් ද පලිබොධය වෙද්ද, ඒ සියලු ම භික්ෂුන් වහන්සේලා රහත්ඵලයට පැමිණීම පිණිස ම ඒ කට යුතු කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් ස්වභාවයෙන් ම පිරිසිදු වූ පූර්වයෙහි කරණ ලද වාසනා ඇත්තාහු ද, ඒ අල්පරජස්කයෝ එක ම චිත්තක්ෂණයෙහි ම රහත් වෙති. යම් ඒ භික්ෂුකෙනෙක් මන්දභාග්‍ය ඇත්තාහු ද, ඒ මහාරජස්කයෝ මේ බණ භාවනාදී ප්‍රයෝගයෙන් ක්‍රමයෙන් ම රහත් වෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ එක් පුරුෂයෙක්තෙම ක්ෂේත්‍රයෙහි බිජු වපුට රොපණය කොට තමාගේ යථාබල වූ වීර්යයෙන් ක්ෂේත්‍රය වටා පෙර කළ අගල් ඉවුරු ඇති බැවින් අළුත් ප්‍රාකාරයක් හෝ වැටක් හෝ නැති ව ම සැප සේ ම ධාන්‍යයන් නගා ගන්නේ ය. එහි යම් හෙයකින් ධාන්‍යය ගැණීම පිණිස ඒ අලසපුරුෂයාගේ ඒ වතිප්‍රාකාරයන් සෙවීමක් අමුතුවෙන් නැත්තේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ස්වභාවයෙන් ම පරිශුද්ධ වූ යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් පූර්වයෙහි කරණ ලද වාසනා ඇත්තාහු ද, ඒ බිප්පාහිඤ්ඤ භික්ෂුන් වහන්සේලා එක චිත්තක්ෂණයෙන් ම වතිප්‍රාකාර නැති ව සැප සේ වී නගා ගන්නා පුරුෂයා මෙන් රහත් වන්නාහු ය. යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් බලවත් වූ රාගාදිකෙලෙස් ඇත්තාහු ද, ඒ මහාරජස්කයෝ මේ ප්‍රයෝගයෙන් ගොස් වතිප්‍රකාර කොට ධාන්‍ය නගා ගන්නා පුරුෂයා මෙන් රහත් වන්නාහු ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ ආමු වෘක්ෂයක් මස්තකයෙහි මහත් ඵලපිණ්ඩයක් වී නම්, එකල ඒ අඹ කැමැත්තා වූ යම් කිසි අහසින් යන සෘද්ධිමත් කෙනෙක් අවුත් ඒ වෘක්ෂයාගේ ඵලය සැප සේ ගෙන යන්නේ ය. එතැනට සෘද්ධියක් නැති කිසිවෙක් ආයේ වී නම්, එතෙම වනයෙන් දඬුවැල් කපා ගෙනවුත් හිණිමඟක් බැඳ ගෙන එයින් රූකට නැඟී ඵල කඩා ගෙන යන්නේ ය. ඵල ග්‍රහණය පිණිස ඒ සෘද්ධිමත්හුගේ යම් ඒ නිස්සෙණි සෙවීමක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ස්වභාවයෙන් ම පිරිසිදු වූ අංගුලිමාලමහාකාශ්‍යප ස්ථවිරාදී වූ යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් ඇද්ද, පූර්වයෙහි කරණ ලද වාසනා ඇත්තාහු ද, ඒ ඒ උත්තමයෝ එකචිත්තක්ෂණයෙන් ම අඹරුකින් ඵල ගෙන යන්නා වූ සෘද්ධිමතුන් වහන්සේ මෙන් මාර්ගඵලසමංගීහු වෙති. යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් බලවත් වූ කෙලෙස්රජස් ඇති බැවින් මහාරජස්ක වූ ද ඒ භික්ෂු මේ ප්‍රයෝගයෙන් නිස්සෙණියෙන් අඹරුකකට නැඟී අඹ නෙළා ගෙන ගිය පුරුෂයා මෙන් චතුස්සත්‍යධර්මයන් අභිසමය කරන්නාහු ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ස්චාර්ථසිද්ධිකාරක වූ එක් යොධ පුරුෂයෙක් තමාගේ ස්වාමිපුරුෂකෙනෙකුන්ගේ කිසි කට යුත්තක් පැමිණි කල්හි තෙමේ එකලා ව ම ගොස් ඒ ස්වාමිපුරුෂයාගේ අර්ථය සිද්ධ කරන්(319) නේ ය. එසේ ම අසමර්ථ වූ ධනවත් වූ එක් පුරුෂයෙක් ධනය වශයෙන් පිරිස වඩා ගෙන ඒ පිරිස ලවා පැමිණි අර්ථය සිද්ධ කරවා ලන්නේ ය. පැමිණි අර්ථය සිද්ධ කිරීම පිණිස ඒ යොධපුරුෂයාගේ යම් ඒ පිරිස් රැස් කිරීමෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ

භික්ෂුකෙනෙක් ස්වභාවයෙන් ම පිරිසිදුහු ද, පෙර කරණ ලද වාසනා ඇත්තාහු ද, ඒ අල්පරජස්කයෝ පමා නො වී එක විත්තක්ෂණයෙන් ම එකලා ව ම, අර්ථසිද්ධිය රැස් කරන්නා වූ පුරුෂයා මෙන්, ෂඩ්අභිඥයෙහි වසීභාවයට පැමිණෙන්නාහු ය. යම් ඒ භික්ෂුකෙනෙක් මහාරජස්ක වූ ද, ඒ මහාරජස්කයෝ මේ ප්‍රයෝගයෙන්, පිරිස ලවා අර්ථ සිද්ධිය කරවන්නා වූ පුරුෂයා මෙන් ශ්‍රාමණ්‍යාර්ථය සාධන්නාහු යි. මහරජානෙනි, පෙළපාළිය සකසා හැදැරීම ද බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. එම පෙළ අර්ථ ඇසීම ද බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. බණ්ඩුපුලුල පටිසංඛරණානි නවකර්මය ද බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. ආමිසදන ධර්මදන ශබ්දදනය ද බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. රත්නත්‍රයෙහි පූජා සත්කාරකරණය ද බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. ඒ ඒ කට යුත් කෘත්‍යයෙහි බොහෝ වූ ආනිසංස ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ රජ්ජුරුවන් සේවනය කරන්නා වූ අමාත්‍ය යොධ හට බල ප්‍රධානික දෙරටුපාල රජගෙය රක්තා අනිකට්ඨ පාරිඡද්‍යජනයා අතුරෙන් හැමට වඩා රජ්ජුරුවන්ගේ සිත සේ රාජසේවනය කරන්නා වූ පුරුෂයෙක් වී නම්, ඒ රාජකාරුණිකපුරුෂයාහට යම් කට යුත්තක් පැමිණි කල්හි ඒ අමාත්‍ය යොධ හට බල ප්‍රධානිකාදි සියල්ලෝ උපකාර වන්නාහු ය. ආදර වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ ඒ කට යුතු අතුරෙන් පෙළපාළිය හැදැරීමත් බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. අර්ථ විචාරීමත් බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. නවකර්මයත් බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. දන් දීමත් බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. පූජාසත්කාරත් බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඉදින් සියල්ලෝ ම ස්වභාව ජාතියෙන් ම පිරිසිදු වන්නාහු නම්, අනුශාසක වූ බුදුන්ගෙනුත් කට යුත්තක් නො වන්නේ වේ ද? මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් කට යුත්තක් වන්නේ ම ය. මහරජානෙනි, අපරිමිත අසංඛ්‍යාගණන් කල්ප පටන් රැස් කරණ ලද දනශීලාදි කුශලමූලයන් ඇත්තා වූ ප්‍රඥාවෙහි කෙළ පැමිණියා වූ ශාරිපුත්‍ර මහාථෙර සාමීන් වහන්සේ ද තමන් වහන්සේ පවා ආශ්‍රවක්ෂයකට පැමිණීමට සද්ධර්මශ්‍රවණය හැර නො හැකි වූසේක. මහරජානෙනි, එසේ හෙයින් සද්ධර්මශ්‍රවණය බොහෝ වූ උපකාර ඇත්තේ ය. එසේ ම පෙළ හැදැරීම ද අර්ථ විචාරීම ද බොහෝ වූ උපකාර ඇත්තේ ය. එහෙයින් උද්දෙසපරිපූවිෂාතොම ද නිෂ්ප්‍රපඤ්ච සංඛ්‍යාත වූ අසංඛතධර්මයෙකැ” යි වදළසේක.

“සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය තෙම නුඹ වහන්සේ විසින් මනා කොට ම වින්තනය කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයත් එසේ පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

නිෂ්ප්‍රපඤ්චප්‍රශ්නය නිමි.

¹ පැමිණෙන්නේ

වෙගතිප්‍රශ්නය

(320) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘යමෙක් ගෘහස්ථභූමියෙහි දී ම රහත්ඵලයට පැමිණියේ වී නම්, එදවස් ම ඔහු පැවිදි වන්නේ හෝ ය. පිරිනිවන් පාන්නේ හෝ ය. ඕනට මේ ගතිහු දෙකෙක් ම වන්නාහ. අනික් ගතියෙක් නැත්තේ ය. ඒ රහත් වූ දවස ගෘහස්ථභූමියෙහි ම සිට අතික්‍රාන්ත කරන්නට නො හැක්කේ ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදරණ සේක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් ඒ ගෘහස්ථභූමියෙහි දී රහත් වූ පුද්ගලතෙම ඒ රහත් වූ දවස්හි ම කර්මවාක්‍යය කියන ආචාර්යයක්හු හෝ සිවුරු නිස දෙන උපාධ්‍යායයක්හු හෝ පාත්‍රය හා තුන්සිවුරු හෝ නො ලැබුනේ වී නම්, කීමෙක් ද, ඒ රහතන් වහන්සේ තෙමේ ම පැවිදි වනසේක් ද? දවස අතික්‍රාන්ත කරණසේක් ද? සෘද්ධි ඇති රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් හෝ අවුත් ඔහු පැවිදි කරවා වදරණසේක් ද? නොහොත් පිරිනිවන් පානාසේක් ද?” යි විචාලෝ ය.

“මහරජානෙනි, ඒ රහතන් වහන්සේ තෙමේ ම පැවිදි නො වනසේක. තෙමේ ම පැවිදි වීමෙන්¹ ලිංගත්ථෙන්නභාවයට පැමිණෙන්නේ ය. එහෙයින් පැවිදි නො වනසේක. දවස ද අතික්‍රාන්ත නො කරණසේක. අනික් රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ගේ ආගමනයක් වන්නේ හෝ ය. නොහොත් නො වූයේ වී නම්, එදවස් ම පිරිනිවන් පානසේකැ” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමක් කරණ කොට ගෙන පැමිණියා වූ රහත්ගුණය ජීවිතය නැසීම පිණිස වේ ද, ඒ කාරණයෙන් රහතන් වහන්සේගේ සත්පුරුෂගුණභාවය පහවන ලද වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ගිහිවෙශය විෂම වූයේ ය. විෂම වූ වෙශයෙහි වෙශයාගේ දුර්වල බැවින් රහත් වූ ගෘහස්ථතෙම එදවස්හි ම පැවිදි වන්නේ හෝ ය. පිරිනිවන් පාන්නේ හෝ ය. මහරජානෙනි, මේ දෙෂය රහතන් වහන්සේගේ නො වන්නේ ය. ගිහිවෙශයාගේ දුර්වල බැවින් යි කියා මේ ගිහිවෙශයාගේ මේ දෙෂය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ සකල සත්වයන්ගේ ආයු පාලනය කරන්නා වූ සාලිමංසාදිභොජනය ජයිරාග්නිය මද ව දුර්වලග්‍රහණික වූ විෂම වූ කුක්ෂියගේ ආහාරය නො පැසීමෙන් ජීවිතය නස්නේ ද, මහරජානෙනි, මේ දෙෂය භොජනයාගේ නො වන්නේ ය. මේ දෙෂය මන්දග්නි වූ කුක්ෂියගේ වන්නේ ය. (එනම්²) ජයිරාග්නිය දුර්වලබව ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම විෂම වූ වෙසයෙහි වෙසයාගේ දුර්වල බැවින් රහත්ඵලයට පැමිණි ගෘහස්ථ තෙම එදවස්හි ම පැවිදි වන්නේ ය. නොහොත් පිරිනිවන් පාන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ

¹ වෙමින්

² හේ කවරේද යත්

දෙසය රහතන් වහන්සේගේ නො වන්නේ ය. මේ දෙසය ගිහිවෙශයාගේ ම ය. (එනම්)¹ ගිහිවෙසයාගේ දුර්වල බව ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ස්වල්ප වූ තෘණසලාකාසංඛ්‍යාත භුණු ලැල්ලක් මත්තෙහි මහත් වූ ගලක් තැබූ කල්හි දුර්වල බැවින් බිඳී වැටෙන්නේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම රහත්ඵලයට පැමිණි ගෘහස්ථතෙම ඒ ගෘහස්ථවෙශයෙන් රහත්භාවය ධරන්ට නො හැකි ව එදවස්හි ම පැවිදි වනසේක. නොහොත් පිරිනිවන් පා වදාරණසේක.

(321) “තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ශරීරබලයක් නැති බැවින් අබල වූ පිරිස්බලයක් නැති බැවින් දුර්වල වූ රාජධ්‍රාවණ ගොත්‍ර නො වන බැවින් හීනජාති ඇත්තා වූ පෙර කළ මහත් වූ පිණක් නැති බැවින් මඳ පින් ඇත්තා වූ පුරුෂයෙක්තෙම මහත් වූ රාජ්‍යසම්පත්තියක් ලැබ ක්ෂණයකින් ම නො බෝ කලකින් ම එයින් පිරිහෙන්නේ ය, නසින්තේ ය, පසු බසින්තේ ය, ඒ රාජඉසුරු ධරන්තට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අර්හත්ඵලයට පැමිණියා වූ ගෘහස්ථතෙම ඒ ගිහිවෙශයෙන් රහත්භාවය ධරන්ට නො හැකි වනසේක. ඒ කාරණයෙන් එදවස්හි ම පැවිදි වනසේක. නැතහොත් පිරිනිවන් පා වදාරණ සේකැ” යි වදාළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් මම එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ද්වෙගතිප්‍රශ්නය නිමි.

අසම්මොහ ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේගේ සිහි මූලා වීමෙක් ඇද්ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, රහතන් වහන්සේලා පහ වූ සතිසම්මොස ඇතිසේක්ලා ය. රහතන් වහන්සේලාගේ සිහි මූලා වීමෙක් නැතැ” යි වදාළසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේ ආපත්තියට පැමිණ වදාරණසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජ, පැමිණෙන්නේ ඇතැ” යි වදාළසේක. “කවර වස්තුවෙකිහි ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සුගත්වියතින් දෙලොස්වියතක් දිගින් හා සත්වියතක් පුළුලින් හා කුන්ඵකීපිල්ලිකබීලාදී උපද්‍රවයක් නැති ගොන් යෙදූ රථය ගෙපළ වටා පැද යා හැකි උපචාරය ඇති ව, සඟුන් වඩා භූමිය දෙසා උඩින් යටින් සිතියම් කර්මාන්ත කොට තෙමේ ම තමා උදෙසා ම කරන්නා වූ (කුටිය පිළිබඳ) කුටිකාරකශික්ෂාපදයෙහි සොපද්‍රවභූමියෙහි හෝ අනුපචාරයෙහි හෝ වස්තු දෙසීමට සඟුන් නො එළවා හෝ

¹ මෙහි ‘යදිදං යන නිපාතයෙන් හේ කවරේ ද යන අර්ථය’ යන පාඨයක් පෙනේ. ‘යදිදං’ යනු ‘යං’ ඉදං’ යන නාම පද දෙකයි ‘යම් මේ පනු එහි අර්ථ යි.

වදළ තාක් ප්‍රමාණයෙන් මදක් වඩා හෝ සංයාවික කුටිය කරන්නා වූ රහතන් වහන්සේ අවිත්තකසමුට්ඨාන හෙයින් කුටිකාරකසංඝාදිසෙසාපත්තියට පැමිණෙනසේක. මහරජානෙනි, ස්ත්‍රීපුරුෂ දෙදෙනාගෙන් අභිප්‍රාය ගෙන ඔබ්බොබ කියා හැසිරීමෙන් වන්නා වූ ජසමුට්ඨානික වූ සංවරිත්තසංඝාදිසෙසාපත්තිය කයිනුත් නගින්නේ ය, වචනයෙනුත් නගින්නේ ය, කායවචනයෙනුත් නගින්නේ ය, කායචිත්තයෙනුත් නගින්නේ ය, වාචාචිත්තයෙනුත් නගින්නේ ය, කායවාචාචිත්තයෙනුත් නගින්නේ ය. එහෙයින් වදළ ප්‍රඥප්තිය නො දන්නා වූ රහතන් වහන්සේටත් කායවාචාසමුට්ඨානයෙන් ආපත්තිය නගින්නේ ය. රහතන් වහන්සේගේ මවුපියදෙදෙන කලහ වඩා වෙන් ව පලා ගියාහු වෙද් ද, එකල රහතන් වහන්සේ පියානන් නිසා ගෘහයට වැඩි කල 'අනෝ! ස්වාමීනි, නුඹගේ මෑතියන් වහන්සේ මහලු වූ මා හැර නැකුලයට ගියාහ. ස්වාමීනි, මෑතියන් ලඟට ගොස් ඇ මට උපස්ථානයට එවා වදළ මැනැවැ' යි කීකල පියානන්ගේ වචනය ගෙන මෑතියන් ලඟට ගොස් විමසා නැවත පියානන්ට ලඟට අවුත් මෑතියන් එන බව හෝ නො එනබව හෝ (322) කියන්නා වූ රහතන් වහන්සේ සංඝාදිසෙසාපත්තියට පැමිණෙනසේක.¹ හිරු අවර වීමෙන් විකල වූ අකාලයෙහි කාලසංඥාවෙන් ආහාරකෘත්‍යය කරන්නා වූ රහතන් වහන්සේ විකාලභෝජනාපත්තියට පැමිණෙනසේක. සප්තවිධධාන්‍යයෙන් කළ බත ය. සප්තවිධධාන්‍යයන් කරණ කොට හිරු අවර වීමෙන් විකල වූ අකාලයෙහි කාලසංඥාවෙන් ආහාරකෘත්‍යය කරන්නා වූ රහතන් වහන්සේ විකාලභෝජනාපත්තියට පැමිණෙනසේක. සප්තවිධධාන්‍යයෙන් කළ බත ය. සප්තවිධධාන්‍යයන් කරණ කොට බැඳ සුණු කරණ ලද යවයෙන් කළ කොමු ය. දියෙහි උපන් මස් ය, ගොඩ උපන් මස් ය යන මේ පඤ්චවිධ වූ භෝජනයෙන් එකක් වළඳමින් සිටිනවිට² දයකයා දෙරියන්වියන් අත්පසට පැමිණ³ පඤ්චවිධභෝජනයෙන් එකක් දෙනු⁴ කැමැති ව පිරිනැමූ විට⁵ කායවිකාරයෙන් හෝ වචනයෙන් ප්‍රතික්ෂෙප කිරීම ය යන මේ පඤ්චාංගයෙන් පවාරණය වූ කල්හි අප්පචාරිතසංඥාවෙන් යම්කිසි භෝජනයක් වළඳන්නා වූ රහතන් වහන්සේ පාවිත්තියාපත්තියට පැමිණෙනසේක. සුඹලභික්ෂුනමක් ලඟ උක්කුටුකයෙන් ඇඳිලි බැඳ හිඳ 'න පුනෙවං කරස්සාමි' යන දෙසනා සුද්ධිවාකය දෙසා ආපත්තියෙන් මිදෙන්නේ ය. උදය පවාරණ ව කිසිවක් නො වැළඳිය යුතු ව සිට සප්තවිනය කර්මයෙන් කැප කළ අතිරිත්තභෝජනයෙහි පඤ්චවිධ වූ ශ්‍රමණවාසවහාර කප්පියයෙන් කැප කරණ ලද්ද වූ භික්ෂුහු විසින් පිළිගෙන කරණ ලද්ද වූ, කැප කරවා ගැණීමට ආ භික්ෂුන් වහන්සේ ලවා භාජනය මදක් නගවා හෝ ඇලයකට නම්වා කරණ ලද්ද වූ, කැප කරවා ගැණීමට ආ භික්ෂුන් වහන්සේගේ

¹ පැමිණෙන්නේ ය.

² සිටියේ

³ පැමිණ සිටියේ ඔහු අත

⁴ එකක් වූයේ ඔහු විසින් භෝජනය දෙනු

⁵ පිරිනැමූයේ.

අත්පසින් ඇතුළත සිටියාහු විසින් කරණ ලද්ද වූ, කැප කරණ භික්ෂූන් වහන්සේ විසින් පවාරණය වීමට සෑහෙන භෞජනයක් වළඳන ලදු ව කරණ ලද්ද වූ, අනුභව කළා වූ පවාරණ කළා වූ, ආසනයෙන් නො නැංගා වූ භික්ෂූහු විසින් කරණ ලද්ද වූ, කැප කරණ භික්ෂූන් වහන්සේ විසින් ‘අලමෙතං සබ්බං’ කියා කැප කරණ වාක්‍යය කියන ලද්ද වූ මේ සප්තවිධ වූ විනයකර්මයෙන් කැප කළ අතිරික්තභෞජනය ද ගිලන්හට ගෙනවුත් ඉතිරි වූ අතිරික්තභෞජනය ද යි යන මේ අතිරික්ත වූ භෞජන (යෙන් අන්‍ය වූ අනතිරික්තභෞජනයක් අතිරික්තභෞජන) සංඥාවෙන් වළඳන්නා වූ රහතන් වහන්සේ පාවිත්තියාපත්තියට පැමිණෙනසේක. තමන් කෙරෙහි විද්‍යමාන වූ උත්තරීමනුෂ්‍යධර්මය අනුපසම්පන්නයක්හට කියන්නා වූ රහතන් වහන්සේ පාවිත්තියාපත්තියට පැමිණෙනසේක. ප්‍රඥප්තිය නො දන්නා වූ රහතන් වහන්සේ කායසමුට්ඨානයෙන් ද වාචාසමුට්ඨානයෙන් ද කායවාචා සමුට්ඨානයෙන් ද යන ත්‍රිවිධ අවිත්තක සමුට්ඨානයෙන් වන්නා වූ ආපත්තියට පැමිණෙනසේක” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘යම් උපසම්පන්න කෙනෙක් ආපත්තියට පැමිණෙද්ද, ඒ සඟහු ශික්ෂාපදයෙහි අනාදරයෙන් හෝ ශික්ෂාපදය නො දැනීමෙන් හෝ යන කාරණද්වයෙන් ආපත්තියට පැමිණෙන්නාහු ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ වදාරණසේක. කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේ යම් ආපත්තියකට පැමිණෙනසේක් ද, එහෙයින් රහතන් වහන්සේට ශික්ෂාපදයෙහි අනාදර වේ ද” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, රහතන් වහන්සේට අනාදරය නො වන්නේ ය” යි වදාළසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේ ආපත්තියට පැමිණෙනසේක් නම්, රහතන් වහන්සේට අනාදරයෙක් නො වේ නම්, ඒ (323) කාරණයෙන් රහතන් වහන්සේට සිහි මුළා වීම ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, රහතන් වහන්සේට සිහි මුළා වීම නැත්තේ ය. රහතන් වහන්සේ ආපත්තියට පැමිණෙනසේකැ” යි වදාළසේක. “එහෙයින් ස්වාමීනි, මට කාරණයකින් අඟවා වදාළ මැනැව. එහි කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, ‘ක්ලේශයෝ ලොකවද්‍ය ය, ප්‍රඥප්තිවද්‍ය ය’ යි කියා දෙදෙනක. මහරජානෙනි, ඒ ලොකවද්‍යය කවරේ ද යත්- ‘ප්‍රාණසාත අදින්නාදන කාමමිථ්‍යාවාර මුසාවාද පිසුනාවාචා සම්ඵප්‍රලාප අභිද්‍යා ව්‍යාපාද මිථ්‍යාදාෂ්ටිය යන දශඅකුශලකර්මපඵයෝ මේ ලොකාවද්‍යය’ යි කියනු ලැබේ. ප්‍රඥප්තිවද්‍යය කවරේ ද? යත්- ‘ලොකයෙහි ශ්‍රමණශාකාස පුත්‍රයන්ට සුදුසු නො වන්නා වූ අනුලොමී නො වන්නා වූ ගිහිනට අනවද්‍ය වූ යමක් ඇද්ද, එහි දිවිහිමියෙන් නො ඉක්මිය යුතු ය’ යි කියා බුදුරජානන් වහන්සේ ශ්‍රාවකයන්ට ශික්ෂාපද පණවා වදාළසේක.

‘විකාල භෞජනං මහාරාජ ලොකස්ස අනවජ්ජං, තං සාසනෙ වජ්ජං.
 භුතගාමවිකොපනං මහාරාජ ලොකස්ස අනවජ්ජං, තං ජනසාසනෙ වජ්ජං.
 උදකෙ හස්සධම්මං මහාරාජ ලොකස්ස අනවජ්ජං. තං ජනසාසනෙ වජ්ජං. ඉති
 ඵවරූපානි මහාරාජ ජනසාසනෙ වජ්ජානි. ඉදං වුවිච්චි පණ්ණත්තිවජ්ජං. යං

කිලෙසං ලොකවජ්ජං, අභබ්බො ඛිණාසවො නං අජ්ඣාචරිතුං, යං කිලෙසං පණ්ණත්ති වජ්ජං, තං අජානන්තො ආපජ්ජෙය්‍ය' යි.

“මහරජානෙනි, විකාලභොජනය ලොකයාහට අනවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ විකාලභොජනය සර්වඥශාසනයෙහි සාවද්‍ය වන්නේ ය, මහරජානෙනි, තෘණවාක්ෂාදිය විකොපනය කිරීම ලොකයාහට නිරවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ තෘණවාක්ෂාදිය විකොපනය කිරීම සර්වඥශාසනයෙහි සාවද්‍ය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, උදකයෙහි සිනා කොට දිය කෙළීම ලොකයාහට නිරවද්‍ය වන්නේ ය. ඒ උදකක්‍රීඩා සර්වඥශාසනයෙහි සාවද්‍ය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ මෙබඳු මෙබඳු වූ දෙය සර්වඥශාසනයෙහි සාවද්‍ය වන්නේ ය. මේ ප්‍රඥප්තිවද්‍ය ය යි කියනු ලැබේ. ලොකවද්‍ය වූ යම් ක්ලේශධර්මයක් ඇද්ද, ඒ සාවද්‍යධර්මයෙහි හැසිරෙන්නට ක්ෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ අයොග්‍ය වනසේක. ප්‍රඥප්තිවද්‍ය වූ යම් ක්ලේශධර්ම කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ ධර්මයෙහි ක්ෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ නො දැන පැමිණෙනසේක. මහරජානෙනි, ශුෂ්කවිදර්ශක වූ ඇතැම් රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුන්හට සියලු ම දෙය දැනගන්ට අවිෂය වන්නේ ය. ඒ ශුෂ්ක විදර්ශක භික්ෂූන් වහන්සේට සියල්ල දැන ගන්ට ඥානබලයක් නො ම ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, සර්වක්ලේශයන්ගේ සිව් නැති කොට කැඩූ ආශ්‍රවක්ෂයකරඥනය පමණක් ලද්ද වූ රහතන් වහන්සේ විසින් තමන් නො හඳුනන ස්ත්‍රීපුරුෂයන්ගේ නාමය ද ගොත්‍රය ද නො දන්නා ලද්දේ ය. ඒ රහතන් වහන්සේ විසින් පෘථිවියෙහි නො පුරුදු මාර්ගය නො දන්නා ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, දිව්‍යඥානපූර්වෙනිවාසානුස්මෘතිඥානාදි කිසි විශේෂයක් නැති ඇතැම් රහතන් වහන්සේ නමෙක් අර්හත්ඵල විමුක්තිය ම දන්නාසේක. කෙලෙසුන් නැසූ පමණෙක් ම ය. දිව්‍ය (324) වක්ෂුරභිඥානාදි ෂඩ්භිඥානාදි වූ මහරහතන් වහන්සේ තමන්ගේ විෂය වූ සියලු ධර්මය දන්නාසේක. මහරජානෙනි, සර්වඥතාඥනයට පැමිණියා වූ තථාගතයන් වහන්සේ ම සියල්ල ම දැන වදාරණසේක. එහෙයින් බුදු පසේබුදු දෙදෙනා වහන්සේ ම ආපත්තියට නො පැමිණෙනසේක. සෙසු රහතන් වහන්සේ ප්‍රඥප්තිවද්‍ය වූ ආපත්තියට පැමිණෙනසේක” යි වදළුසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

අසම්මොහප්‍රශ්නය නිමි.

සිංහනාද ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලෝකයෙහි බුදුවරයෝත් දක්නා ලැබෙති. පසේබුදුවරයෝත් දක්නා ලැබෙති. සුගතශ්‍රාවකයෝත් දක්නා ලැබෙති. චක්‍රවර්ති මහරජහුත් දක්නා ලැබෙති. ප්‍රදේශමහරජහුත් දක්නා ලැබෙති. දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යයෝත්

දක්නා ලැබෙති. සධනික සත්වයෝත් දක්නා ලැබෙති. නිර්ධනික සත්වයෝත් දක්නා ලැබෙති. සුගතිසත්වයෝත් දක්නා ලැබේ.¹ ස්ත්‍රීභට පුරුෂලිඟු පහළ වීමත් දක්නා ලැබේ.¹ සුකෘත දුෂ්කෘත කර්මවලින් දක්නා ලැබේ.¹ යහපත් නපුරු කර්මයන්ගේ විපාකූපහොඟී වූ සත්වයෝත් දක්නා ලැබෙති. අණ්ඩප් වූ ජලාබුප් වූ සංසදෙප් වූ ඔපපාතික වූ සත්වයෝත් ඇත. අපාද වූ දිපාද වූ චතුප්පදික වූ බහුප්පදික වූ සත්වයෝත් ඇත. ලොකයෙහි යක්ෂයෝ ය, රාක්ෂසයෝ ය, කුම්භාණ්ඩයෝ ය, අසුරයෝ ය, දනවයෝ ය, ගන්ධර්වයෝ ය, ප්‍රෙනයෝ ය, පිසාවයෝ ය යන මොවුහුත් ඇත. කිඳුරෝ ය, මහෝරගයෝ ය, නාගයෝ ය, ගරුඩයෝ ය, සිද්ධයෝ ය, විද්‍යාධරයෝ ය යන මොහුත් ඇත. හස්තීහු ය, අශ්වයෝ ය, ගවයෝ ය, මීසරක්‍රිහු ය, ඔටුවෝ ය, කොටඵවෝ ය, තිරෙඵවෝ ය, ඵඵවෝ ය, මෘගයෝ ය, ශුකරයෝ ය, සිංහයෝ ය, ව්‍යාසුයෝ ය, දිවියෝ ය, වලස්සු ය, කොක්කාවෝ ය, කරබානා වලස්සු ය. සුනඛයෝ ය, ශාංගාලයෝ ය යන මොහුත් ඇත අනෙකප්‍රකාර වූ බොහෝ පක්ෂීහුත් ඇත. රන් රිදී මුතු මැණික් සංඛ ශිලා ප්‍රවාල ලොහිතංක මසාරගල්ල වෙළුරිය වීදුරු ස්ඵටික මාණිකාය යන මේ රත්නජාතියත් ඇත. කඵලොහ ය, තඹ ය, වටලොහය, කස්ලොහ ය යන මේ ලොහජාතියත් ඇත. කොමුපිළි ය, පටපිළි ය, කපුපිළි ය, සණ්ඨපිළි ය, බංගාලේ පිළි ය, කම්බිලිපිළි ය, යන මේ වස්ත්‍රජාතියත් ඇත. හැල් වී ජාති ය, යව වී ජාති ය, තණජාති ය, කඵහමුජාති ය, සුදුහමුජාති ය, හොරවාල ය, මුං ය, මෑ ය, තල ය, කොල්ලු ය යන මේ ධාන්‍යජාතියත් ඇත. මූලගන්ධ ය, සාරගන්ධ ය, සුඹුළුගන්ධ ය, ත්වඵගන්ධ ය, පත්‍රගන්ධ ය, පුෂ්පගන්ධ ය, ඵලගන්ධය සර්වසංභාරගන්ධ ය යන මේ සුගන්ධජාතියත් ඇත. තෘණ ලතා පැළ වෘක්ෂ ඔෂධී ඵල නදී පර්වත සමුද්‍ර මත්ස්‍ය කැසුප් යන මේ සියල්ලත් ලොකයෙහි ඇත. ස්වාමීනි, මේ කී තාක් දෙය හැර ලොකත්‍රයෙහි යම් දෙයක් නැත්තේ වී නම් ඒ නැති දෙය මට වදළ හොත් සමර්ථසේකැ” යි කීහ.

¹ ලැබෙති.

හවුස් බවට පැමිණි වෙස්සන්තර රජ පවුල (386 පිටුව)

එකල නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානෝ-

(325) “තීණ්මානි මහාරාජ, ලොකෙ නඤ්චි. කතමානි තීණ්? සවෙනනා වා අවෙනනා වා අජරාමරා ලොකෙ නඤ්චි. සංඛාරා නං නිච්චනා නඤ්චි. පරමසොන සත්තුපලද්ධි නඤ්චි. ඉමානි ඛො මහාරාජ තීණ් ලොකෙ නඤ්චි” ති.

යනුවෙන් “මහරජානෙනි, මේ ත්‍රිවිධ වූ ධර්මකෙනෙක් ලොකත්‍රයයෙහි ම නැත්තේ ය. කවර නම් ත්‍රිවිධ ධර්මකෙනෙක් ද? යත්- දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මනුෂ්‍ය තිරග්චිනාදි සවෙනනික වූ හෝ වෘක්ෂපර්වතාදි අවෙනනික වූ හෝ ජරාමරණ නො වන්නා වූ අජරාමරයක් ලොකයෙහි නැත්තේ ය. ස්පර්ශ වෙදනා සංඥ වෙනනාදි සර්වසංස්කාරයන්ගේ නිත්‍යතාවෙක් නැත්තේ ය. පරමාර්ථයෙන් සත්තුපලද්ධියෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ ත්‍රිවිධධර්මයෝ ලොකයෙහි නැතැ” යි වදාළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, පණ්ඩිතජනාභාද්‍යානන්ද කෙරෙමින් සිංහනාදයක් කර වදාළසේක. ලොකයෙහි අජරාමර දෙයකු දු නැත්තේ ය. සංස්කාරයන්ගේ නිත්‍යතාවකුත් නැත්තේ ය. පරමාර්ථ වශයෙන් විමසා බැලූ කල ලැබිය යුතු සත්වයෙකු දු නැත්තේ ය. යහපත, ස්වාමීනි, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් මම එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

සිංහනාදප්‍රශ්නය නිමි.

නිර්වාණවිමතිවිෂේදනප්‍රශ්නය

නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අසනු කැමැත්තා වූ මිලිඳුමහරජානෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනස්ථවිරයානන් වහන්ස, ලොකයෙහි කුශලාකුශලකර්මයෙන් උපන්නාහුත් දක්නා ලැබෙති. හෙතු නිසා උපන් දෙයත් දක්නා ලැබෙති. සාතු වෙන් උපන් දෙයත් දක්නා ලැබෙති. මේ ඇර ලොකයෙහි කර්මයෙන් නූපන් උපන් අකර්මජ වූ ද හෙතුවකින් නූපන් බැවින් අහෙතුජ වූ ද සාතුවකින් නූපන් බැවින් අනුතුජ වූ ද යමක් ඇත් නම්, ඒ දෙය මට වදාළ මැනැවැ” යි කීහ.

එකල නාගසෙනස්ථවිරයානන් වහන්සේ-

“වෙ මෙ මහාරාජ, ලොකස්මිං අකම්මජා අහෙතුජා අනුතුජා. කතමෙ වෙ? ආකාසො මහාරාජ අකම්මජො අහෙතුජො අනුතුජො. නිබ්බාණං මහාරාජ අකම්මජං අහෙතුජං අනුතුජං. ඉමෙ ඛො මහාරාජ, වෙ අකම්මජා අහෙතුජා අනුතුජා” ති.

යනුවෙන් “මහරජානෙනි, ලොකයෙහි මොහු දෙදෙනෙක් අකර්මජ වූහ. අහෙතුජ වූහ. අනුතුජ වූහ. කවර දෙදෙනෙක් ද? යත්- මහරජානෙනි, අකාශය අකර්මජ ය. අහෙතුජ ය. අනුතුජ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණය අකර්මජ වූයේ ය. අහෙතුජ වූයේ ය. අනුතුජ වූයේ ය. මහරජානෙනි, මොහු දෙදෙන වනාහි අකර්මජ වූහ. අහෙතුජ වූහ. අනුතුජ වූහ” යි වදළසේක. “අහෝ! අහෝ! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සර්වඥචනය නො මකන්න. නො දූන ප්‍රශ්න නො කියන්න. නො දන්නා ප්‍රශ්නයෙහි ව්‍යාපෘත නො වන්න” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මම කුමක් කියන්නෙමි ද? මට තෙපි ‘මා හන්නෙ, නාගසෙන ජන වචනං මක්ඛෙනි මා (326) අජානිත්වා පඤ්ඤං ව්‍යාකරොති’ යි කියා යම් වචනයක් මෙසේ කියන්නාහු ය. හේ කවරේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ආකාශය අකර්මජ ය, අහෙතුජ ය. අනුතුජ ය’ යි කියා මේ වචනය නුඹ වහන්සේට වදරන්ට යුතු වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නොයෙක් සියදහස් කාරණයෙන් ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාට නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස ආයතීමාර්ගය වදරණ ලද්දේ ය. එසේ කල නුඹ වහන්සේ ‘ඒ නිර්වාණය අහෙතුජ ය’ යි කියා මෙසේ වදරණ සේකැ” යි කීහ. “සැබැව, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නොයෙක් සියගණන් කාරණයෙන් ශ්‍රාවකයන්ට නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස ආයතීමාර්ගය වදරණ ලද්දේ ය. නිර්වාණයාගේ උපදවා ලීම පිණිස හෙතෙසෙක් නො වදරණ ලද” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් අර්ථයෙක්හි නුඹ වහන්සේ ‘අමෘතමහානිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස ආයතීමාර්ග සංඛ්‍යාත වූ හෙතෙසෙක් ඇත්තේ ය. ඒ නිර්වාණධර්මයාගේ වනාහි උපදවා ලීම පිණිස හෙතෙසෙක් නැතැ’ යි කියා වදළ මේ අර්ථයෙහි අපි මුළු ව අන්ධකාරයකින් බලවත් අන්ධකාරයකට පැමිණියමිහ. වනාන්තරයකින් මහාවනාන්තරයකට පැමිණියමිහ. මහාවනගහනයකින් අධිකතර වූ වනගහනයකට පැමිණියමිහ. ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණයාගේ සාක්ෂාත් කිරීම පිණිස හෙතෙසෙක් ඇත් නම්, ඒ කාරණයෙන් නිර්වාණයාගේ ද උපදවා ගැනීම පිණිස හෙතෙසෙකුත් කැමැති විය යුත්තේ ය. වුවමනා වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ පුත්‍රයක්හට පිතෘකෙනෙක් ඇත්තාහ. ඒ කාරණයෙන් පියානන්හටත් පිතෘකෙනෙකුත් කැමැති විය යුතු වන්නේ ය. යම් සේ අන්තෙවාසිකයා හට ගුරුකෙනෙක් ඇත්තාහු ද, ඒ කාරණයෙන් ගුරුවරයාහටත් ගුරු කෙනෙක් ඇතැ යි කියා කැමැති විය යුත්තේ ය. යම් සේ අංකුර සංඛ්‍යාත වූ දළච නැගීමට බීජයෙක් ඇත්තේ ය. ඒ කාරණයෙන් බීජයටත් බීජයක් කැමැති විය යුත්තේ ය. එපරිද්දෙන් ම, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස හෙතෙසෙක් ඇත්තේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් අමෘතමහානිර්වාණයාගේ ද උපදවාලීම පිණිස හෙතෙසෙකුත් කැමැති විය යුත්තේ ය. උවමනා වන්නේ ය. යම් සේ වෘක්ෂයක හෝ ලියක හෝ මුදුන් දලුව ඇති කල්හි ඒ කාරණයෙන් මධ්‍යයක් ඇත්තේ ය. මුලත් ඇත්තේ ය. එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි,

නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස හෙතෙයෙක් ඇත්තේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් අමෘතමහානිර්වාණයාගේ උපදවා ගැනීම පිණිස ද හෙතෙයෙක් කැමැති විය යුත්තේ ය. ඇතැ යි කියා සැලකිය යුත්තේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, අමෘතමහානිර්වාණය උපදවාලිය හැකි දෙයෙක් නො වන්නේ ය. එහෙයින් නිර්වාණයාගේ උත්පාදය පිණිස හෙතෙයෙක් බුදුන් විසින් නො වදරණ ලද” යි වදළුසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කාරණයක් දක්වා නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස හෙතෙයෙක් ඇත. ‘නිර්වාණයාගේ (327) උපදවා ගැනීම පිණිස හෙතෙයෙක් නැතැ’ යි කියා යම් පරිද්දෙකින් මම දැන ගනිමි ද, එසේ වූ කාරණයකින් මට අවබෝධ කරවා වදළු මැනව” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, තෙපි ශ්‍රෝත්‍රය සකස් කොට යොමු කරව. යහපත් කොට ම අසා ගනුව. එහි කාරණයක් කියන්නෙමි. මහරජානෙනි, පුරුෂයෙක් තමාගේ ප්‍රකෘති වූ ශරීරබලයෙන් මේ සාගල්පුරය පටන් හිමාලයපර්වතයට යන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලුසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, යන්නට හැකි වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම තමාගේ ප්‍රකෘති වූ බලයෙන් ඒ තුන්දහසක් යොදුන් පළල ඇති හිමාලයපර්වතරාජයා මේ සාගල්පුරයට ගෙනෙන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලුසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැකි වන්නේ ය” යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස මාර්ගය කියන්නට හැකි වන්නේ ය. නිර්වාණයාගේ උපදවා ලීම පිණිස කාරණයක් දක්වන්නට නො හැක්කේ ය. මහරජානෙනි, පුරුෂයෙක් ප්‍රකෘති වූ බලයෙන් මහාසමුද්‍රය නැවින් එතර ව පරතෙරට යන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලුසේක. එසේ ය, වහන්ස, හැකි වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ප්‍රකෘති වූ බලයෙන් ඒ පුරුෂතෙම මහාසමුද්‍රයාගේ පරතෙර මේ සාගල්පුරයට ගෙනෙන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලුසේක. නො හැක්ක, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ සිද්ධ කිරීම පිණිස මාර්ගය කියන්නට හැකි වන්නේ ය. නිර්වාණයාගේ උපදවා ගැනීම පිණිස හෙතෙයෙක් දක්වන්නට නො හැක්කේ ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- නිර්වාණධර්මයාගේ අසංඛත බැවින්” යි වදළුසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ අමෘත මහා නිර්වාණය කිසි කුශලාකුශල හෙතුවකින් නූපන්නා වූ අසංඛතධර්මයෙක් ද?” යි විචාලු ස. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ඒ අමෘතමහානිර්වාණය කුශලාකුශලකර්මයකින් නූපන් බැවින් ද වෘක්ෂලතාදීන් මෙන් හෙතුවකින් නූපන් බැවින් ද පෘථිවි මෙරු යුගන්ධරාදීන් මෙන් සෘතුවකින් නූපන් බැවින් ද අසංඛත නම් විය. වාණසංඛ්‍යාත වූ තෘෂ්ණාව කෙරෙන් ඉක්ම සිටි බැවින් නිර්වාණය නම් විය. ශක්‍රබ්‍රහ්මාදී කිසි කෙනෙකුන් විසින් නිර්මිත ද නො කරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණය උපන්නේ ය යි කියා හෝ නූපන්නේ ය යි කියා හෝ උපදන්නේ ය යි කියා හෝ අතීත ය යි කියා හෝ අනාගත ය යි කියා හෝ වර්තමාන ය යි කියා හෝ චක්ඛුචිඤ්ඤෙය්‍ය ය යි කියා හෝ සොතචිඤ්ඤෙය්‍ය ය යි කියා හෝ ඝාණචිඤ්ඤෙය්‍ය ය යි කියා හෝ ජ්වහාචිඤ්ඤෙය්‍ය ය යි කියා හෝ කායචිඤ්ඤෙය්‍ය ය යි කියා හෝ නො කිය

යුත්තේ ය” යි වදාලසේක. “ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණය උපන්නේත් නො වේ නම්, නූපන්නේත් නොවේ නම්, උපදන්නේත් නො වේ නම්, අතීතත් නො වේ නම්, අනාගතත් නො වේ නම්, වර්තමානත් නො වේ නම් ඇසින් දත යුතු වූ වක්ඛවිඤ්ඤායායකුත් නො වේ නම්, සොතයෙන් දත යුතු වූ සොතවිඤ්ඤායායකුත් නො වේ නම්, සාණයෙන් දත යුතු වූ සාණවිඤ්ඤායායකුත් නො වේ නම්, දිවින් දත යුතු වූ ජීවිත විඤ්ඤායායකුත් නො වේ නම්, කයින් දත යුතු වූ කායවිඤ්ඤායායකුත් නො වේ නම්, එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ නැති ස්වභාව වූ නිර්වාණයක් වදාරණසේක. නුඹ වහන්සේ ඒ නිර්වාණය ‘නිර්වාණය’ යි එකවත් කියනසේක. ඉතිකින් නිර්වාණ නැතැ” යි කීහ.

(328) “අඤ්ඤා මහාරාජ, නිබ්බාණං, මනො විඤ්ඤායාං නිබ්බාණං විසුද්ධෙන මානසෙන පණ්ණෙන උජ්ජකෙන අනාවරණෙන නිරාමිසෙන සම්මාපට්ටපන්නො අරිය සාවකො නිබ්බාණං පස්සති.”

“මහරජානෙනි, නිර්වාණය ඇත. නිර්වාණය මනසින් දත යුතු වූ මනොවිඤ්ඤායා වන්නේ ය. ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගයෙන් මනා කොට පිළිපන්නා වූ ආර්යශ්‍රාවකයන් වහන්සේ විශුද්ධ වූ ප්‍රණීත වූ සාප්‍ර වූ අවිද්‍යාවරණ විරහිත වූ තෘෂ්ණාමිෂ විරහිත වූ අර්හත්ඵලමානසින් අමෘතමහා නිර්වාණය දක්නාසේකැ” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, උපමා විසින් දැක්විය යුතු වූ විද්‍යමාන වූ ඒ නිර්වාණය වනාහි කෙබඳු ද? ඇති ස්වභාව වූ නිර්වාණය යම් යම් ප්‍රකාරයකින් උපමා විසින් දැක්විය යුතු වේ ද, ඒ ඒ ප්‍රකාරයෙන් මට කාරණයා විසින් අගවා වදාල මැනැවැ” යි කීහ.

“අඤ්ඤා මහාරාජ වාතො නාමාති. ආම භන්තෙ. ඉංස මහාරාජ, වාතං දස්සෙහි වණ්ණතොවා සණ්ඨානතො වා අණුං වා ථුලං වා දීඝං වා රස්සං වා ති, න සක්කා භන්තෙ, නාගසෙන වාතං උපදස්සයිතං. න සො වාතො භස්ථගහණංවා නිම්මද්දනං වා උපෙති. අපිච අඤ්ඤා සො වාතොති. යදි මහාරාජ, න සක්කා වාතො උපදස්සයිතුං, තෙන හි නඤ්ඤා වාතොති. ජානාමහං භන්තෙ නාගසෙන වාතො. අඤ්ඤා මෙ හදයෙ අනුපතිට්ඨං න වාහං සක්කොමි වාතං උපදස්සයිතුන්ති. එවමෙව ඛො මහාරාජ අඤ්ඤා නිබ්බාණං. න සක්කා නිබ්බාණං උපදස්සයිතුං වණ්ණෙන වා සණ්ඨානෙන වා” යි.

“මහරජානෙනි, වාතය නම් ඇද්ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම් ඒ වාතය මට තෙපි නීලපීතාදි වර්ණයකින් හෝ සණ්ඨානයකින් හෝ ක්ෂුද්‍ර ය යි කියා හෝ ස්ථුල ය යි කියා හෝ දීර්ඝය යි කියා හෝ හ්‍රස්ව ය යි කියා හෝ දක්වා ලව” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වාතය මෙබඳු ය’ යි කියා දක්වන්නට නො හැක්කේ ය. ඒ වාතය හස්ත ග්‍රහණයට

හෝ මර්දනය කොට අල්වා ගැනීමට හෝ නො පැමිණෙන්නේ ය. එසේ ද වුවත් වාතය ඇතැ" යි කීහ. "ඉදින් මහරජානෙනි, වාතය දක්වාපියන්ට නො හැක්කේ වේ ද, එහෙයින් ම වාතය නැද්ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම වාතය ඇතැ යි කියා ම දන්නෙමි. මාගේ හෘදයෙහිත් පිහිටා පවත්නේ ය. ශරීරයෙහිත් වැද යන්නේ ය. මහාවනාන්තරයන් ද අඹරවා ගෙන යන්නේ ය. මම ඒ වාතය දක්වා පියන්ට නො හැක්කෙමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අමෘතමහානිර්වාණයන් ඇත්තේ ම ය. මහරජානෙනි, අනන්තලොකධාතුවෙහි ඇති තාක් දුක් ඉක්ම සිටියා වූ අනන්තලොක ධාතුවෙහි ඇති තාතක් සියලු සැපතින් අග්‍ර ව සිටියා වූ ඒ අමෘතමහානිර්වාණය වර්ණයකින් හෝ ලක්ෂණාදිසණ්ඨානයකින් හෝ මෙබඳු ය යි කියා දක්වන්නට නො හැක්කේ ය" යි වදළසේක. "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පස්වාදහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි පණ්ඩිතජන මනොනන්ද(329) නය කෙරෙමින් නුඹ වහන්සේ විසින් සුන්දරතර උපමා සුන්දර කොට ම දක්වන ලද්දේ ය. විදුරෙන් විදුර විදින්නාක් මෙන් ඊට ම නිසි වූ කාරණා ම මනා කොට දක්වන ලද්දේ ය. ඒ අමෘතමහානිර්වාණය ඇත්තේ ම ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම මම පිළිගන්නෙමි" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නිර්වාණවිමතිවිච්ඡේදනප්‍රශ්නය නිමි.

නිර්වාණාකාශොපමා ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි කර්මජයෝ කවුරු ද? හෙතුජ වූවෝ කවුරු ද? සෘතුජ වූවෝ කවුරු ද? අකර්මජ වූවෝ කවුරු ද? අහෙතුජ වූවෝ කවුරු ද? අනුතුජ වූවෝ කවුරු ද?" යි විචාළෝ ය.

"යෙ කෙච් මහාරාජ සත්තා සචෙතනා සබ්බෙ තෙ කම්මජා, අග්ගී ච සබ්බානි ච බීජජානානි හෙතුජානි. පඨවි ච පබ්බතා ච උදකඤ්ච වාතො ච සබ්බෙ තෙ උතුජා. ආකාසො ච නිබ්බාණඤ්ච ඉමෙ අකම්මජා. අහෙතුජා. අනුතුජා" ති.

"මහරජානෙනි. චතුරපායපර්යාපන්නයන් හා මනුෂ්‍යයන් හා දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් හා අරුපීන් හා ඇතුළු වූ යම්කිසි සත්වකාය පර්යාපන්න වූ සචෙතනික වූ සත්වකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු සත්වයෝ ම කුශලාකුශල කර්මයෙන් උපන් හෙයින් කර්මජයෝ ය. වන්තිය හා සියලු ම බීජ ජාතීහු හෙතෙයෙන් උපන් හෙයින් හෙතුජයෝ ය. පෘථිවිය හා පර්වතයන් හා ජලය හා වාතය ද යන මේ සියල්ල සෘතුයෙන් උපන් බැවින් සෘතුජයෝ ය. ආකාශය ද නිර්වාණය ද යන මේ දෙදෙන අකර්මජ වූහ. අහෙතුජ වූහ. අනුතුජ වූහ. මහරජානෙනි, නිර්වාණය වනාහි කර්මජ ය යි කියා හෝ හෙතුජ ය යි කියා හෝ සෘතුජ ය යි කියා හෝ උපන්නේ ය යි කියා හෝ නූපන්නේ ය යි කියා හෝ උපදනේ

ය යි කියා හෝ අතීත ය යි කියා හෝ අනාගත ය යි කියා හෝ වර්තමාන ය යි කියා හෝ වක්ඛවිඤ්ඤාය ය යි කියා හෝ සොතවිඤ්ඤාය ය යි කියා හෝ ඝාණවිඤ්ඤාය ය යි කියා හෝ දිවට දූනෙන්තේ ය යි කියා හෝ කායවිඤ්ඤාය ය යි කියා හෝ, නො කිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් ඒ අමාතමහා නිර්වාණය සිතට දූනෙන්නා වූ මනෝවිඤ්ඤාය ය නම් වන්නේ ය. මනා කොට පිළිපන්නා වූ ඒ ආර්යශ්‍රාවකයන් වහන්සේ යම් මේ අමාත මහානිර්වාණය විසුද්ධ වූ ඤාණයෙන් දක්නාසේකැ” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය අතිරමණීය වූයේ ය. විශේෂයෙන් ම විනිශ්චයකරණ ලද්දේ ය. නිස්සංක කරණ ලද්දේ ය. ඒකාන්තයට පැමිණියේ ය. සර්වගණන්ද්‍රවර ප්‍රවර වූ නුඹ වහන්සේ කරා පැමිණ මාගේ කාංක්ෂා සිද්ධි ගියේ ය” යි කීහ.

නිර්වාණාකාශොපමාප්‍රශ්නය නිමි.

යක්ෂ ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි යක්ෂයෝ නම් වූ සත්වකෙනෙක් ඇද්ද?” යි විචාලෝ ය. එසේ ය, මහරජානෙනි, ලොකයෙහි යක්ෂයෝ නම් වූ සත්වකෙනෙක් ඇතැ” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ යක්ෂයෝ (330) ඒ යක්ෂයෝනියෙන් වූත වෙද්ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ඒ යක්ෂයෝ ඒ යක්ෂයෝනියෙන් වූත වන්නාහු ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්ස, කාලක්‍රියා කළා වූ ඒ යක්ෂයන්ගේ මාතෘරීර කුමක් පිණිස වනාහි නො දක්නා ලැබේ ද? දුර්ගන්ධය ද නො පැතිරෙන්නේ කිමි ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මළා වූ යක්ෂයන්ගේ මාතෘරීරක් දක්නා ලැබෙයි. ඔවුන්ගේ කුණපගන්ධයක් හමන්නේ ය. මහරජානෙනි, මළා වූ යක්ෂයන්ගේ මාතෘරීර කටුසු වර්ණයෙන් හෝ දක්නා ලැබෙයි. නොයෙක් පණුවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. කුහුඹුවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. පළඟැටිවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. නයි වර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. ගෝනුසුවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. පත්තුවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. පක්ෂිවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබෙයි. මාගසංඛ්‍යාත වූ සිවුපාවර්ණයකින් හෝ දක්නා ලැබේ” යි කියා වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වැනි වූ ප්‍රඥාවන් කෙනෙකුන් වහන්සේ හැර මේ ප්‍රශ්නය විචාරණ ලද්ද වූ අනික් කවරෙක් නම් විසර්ජනය කරන්නේ ද?” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

යක්ෂප්‍රශ්නය නිමි.

සර්වඥසෘෂිප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සෘෂිවර කෙනෙක් විකිත්සාකාරයන්ට පූර්වංගම වූ ද ආචාර්ය වූවාහු ද, හේ කවරේ ද? යත්- නාරද නම් සෘෂි ය, ධන්වන්තරී නම් සෘෂි ය, අංගීරස නම් සෘෂි ය, කපිල නම් සෘෂි ය, කණ්ඩරග්ගී නම් සෘෂි ය, සාම නම් සෘෂි ය, අතුල නම් සෘෂි ය, පූර්වකාත්‍යායන නම් සෘෂි ය, මෙ කී පූර්වාචාර්යවරයෝ එකවර ම රොගුප්පත්තිය නිදනය ද ස්වභාවය ද සමුට්ඨානය ද විකිත්සාව ද ක්‍රියාව ද සාද්ධ්‍යාසාද්ධ්‍යබව ද යන ඒ සියල්ල ම නිරවශෙෂ කොට තමන්ගේ ඤාණයෙන් දැන මේ මනුෂ්‍යගරීරයෙහි මෙපමණ වූ අටඅනුවක් රොග නවානුවක් ව්‍යාධි උපදනේ ය යි කියා එක පහරින් ම කලාපග්‍රහණය කොට ශ්ලෝක බැන්දහු ය. මෙ කී සියලු සෘෂිවරයෝ ම අසර්වඥවරයෝ ය, එසේ කල සර්වඥ වූ බුදුරජානන් වහන්සේ අනාගතයෙහි ශාසනයෙහි වන නපුරුක්‍රියාවන් බුද්ධඥනයෙන් බලා දැන වදාරමින් මෙපමණ වූ නො සරුප් වස්තුවෙහි මෙපමණ වූ ශික්ෂාපද පැණවිය යුතු වන්නේ ය යි කියා කුමක් පිණිස පිරිසිඳු නිරවශෙෂවශයෙන් ශික්ෂාපද නො පණවා වදළ සේක් ද? උපනුපන් නො සරුප් වස්තුවෙහි අයස ප්‍රසිද්ධ වූ කල්හි දෙෂය විස්තාර වූ කල්හි අයස මහත් ව ගිය කල මනුෂ්‍යයන් බොහෝ කොට නින්ද කළ කල ඒ ඒ කාලයෙහි ශ්‍රාවකයන්ට ශික්ෂාපද පණවා වදළ සේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මේ ජිනෙන්ද්‍රශාසන කාලයෙහි මේ මනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි සාධික වූ එසියපණසක් ශික්ෂාපද පැණවිය යුතු වන්නේ ය යි කියා අප තථාගතයන් වහන්සේ විසින් මේ කාරණය දැන වදාරණ ලද්දේ ය. එතෙකුදු වුවත් තථාගතයන් වහන්සේට මෙබඳු වූ සිතෙක් වූයේ ය. (331) ඉදින් මම සාධික වූ එසියපණසක් ශික්ෂාපද එක පහරින් ම පණවා ලන්නේ වීම නම්, මහාජනතෙම ‘අහෝ! මේ ශාසනයෙහි බොහෝ දෙයක් රැක්ක යුතු වන්නේ ය. ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි පැවිදි වන්නට එකාන්තයෙන් ම ඉතා දුෂ්කර වන්නේ ය’ යි සිතා භයට පැමිණෙන්නේ ය. පැවිදි වනු කැමැත්තාහු ද නො පැවිදි වෙති. අප්‍රමාද ව ශීලය රක්ෂා කරවී, කියන්නා වූ මාගේ වචනය ද නො අදහති. මාගේ අප්‍රමාදධර්මය නො අදහන්නා වූ ඒ මනුෂ්‍යයෝ ද අප්‍රමාදධර්මයට ගෞරව නො කොට අපායගාමී වෙති. උපනුපන් නො සරුප් කාරණයෙහි නැවැත නො කරවයි කියා ධර්මදෙශනා කිරීමෙන් අගවා දෙෂය ප්‍රසිද්ධ වූ කල්හි ශික්ෂාපද පණවාලමි යි සිතා වදාරා පැමිණි පැමිණි කාරණයෙහි ශික්ෂාපද පැණවූසේකැ”¹ යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුවරයන්ගේ සර්වඥතාඥනය ඉතා ආශ්චර්ය ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බුදුවරයන්ගේ ඥානය ඉතා අද්භූත ය. අප තථාගතයන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥනය යම්තාක් ඉතා මහත් වී ද, ඒ තාක් බුදුවරයෝ ම මිස කවුරු දනිද් ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වදළ කාරණය ඒ එසේ ම ය. මේ අර්ථයතෙම තථාගතයන්

¹ පණවා

වහන්සේ විසින් මනා කොට ම දැන වදාරණ ලද්දේ ය. 'නවකෙළදහස් එක්සිය අසූකෙළ පණස්ලක්ෂ සතිස් සංවරයක් වූ බැවින් මේ බුද්ධශාසනයෙහි බොහෝ වූ ශික්ෂාවෝ රැක්ක යුතු ය' යි අසා මනුෂ්‍යයන්ට භය උපදනේ ය. එක ම ශ්‍රද්ධාවතෙකු දු ජ්‍යානාසනයෙහි පැවිදි නො වන්නේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් මම එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

සර්වඥසෘෂ්ටිප්‍රශ්නය නිමි.

සූර්යොපක්ලෙශ ප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ සූර්යදිව්‍යරාජතෙම සර්ව කාලයෙහි ම තද ව දිලියේ ද? නොහොත් මඳක්කල් මද ව දිලියේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම සර්වකාලයෙහි ම කුරු ව දිලියෙන්නේ ය. මඳක් කල් වත් මද ව නො දිලියෙන්නේ ය. මහමෙරුපර්වතය වටා පිහිටියා වූ යුගන්ධරපර්වතය භූමිය පටන් දෙසාලිස්දහසක් යොදුන් උස ඇත්තේ ය. යුගන්ධරපර්වතය පටන් සක්වළ ගල දක්වා මෙරට භාත්පසින් වාකුර්මභාරාජිකය පිහිටියේ ය. එහි අනන්ත වූ උද්‍යාන විමාන කල්පවෘක්ෂාදියෙන් සැදුම් ලත් අජවිටීය නාගවිටීය ගොවිටීය ය යි යන විචිත්‍රයෙහි සප්තවිංසතිකක්ෂත්‍ර තාරකාවන් පිරිවරා වන්දසූර්යදෙදෙන නිසි හැසිරෙති. සූර්යදිව්‍යපුත්‍රතෙම වන්දවිමානයට යොදුනක් මත්තෙන් යනුයේ ක්‍රමයෙන් සරස ගමන් වඩ වඩා ඇසළමස පටන් සමසක් මහමෙර පටන් වක්‍රවාරපර්වතය සමීපයට යන්නේ ය. පුස්පතැකතලත් දුරුකුමාසේ පටන් සමාසයක් වක්‍රවාටපර්වත සමීපය පටන් මහමෙරුපර්වතය සමීපයට යන්නේ ය. වන්දසූර්යදෙදෙන අජවිටීයෙහි ගමන් යන කල මිනිස්ලොවට වැසි නො වස්නේ ය. නාගවිටීයෙහි ගමන් යන කල වැසි බොහෝ වස්නේ ය. ගොවිටීයෙහි ගමන් යන කල වැසි මධ්‍යමාකාරයෙන් වස්නේ ය. සෘතු සම ව පවත්නේ ය. වන්දවිමානය උසින් එකුත් පණස්යොදුන. භාත්පසින් වට තුන් යොදුනකින් අඩු වූ එසියපණස් යොදුන. (332) ඇතුළ ස්ඵටික මාණිකාමය ය. පිටත රිදීමය ය. උභයපාර්ශ්වයෙන් ම සිහිල් ගුණය ඇත්තේ ය. සූර්යවිමානය උසින් පණස්යොදුන. භාත්පසින් වට එසියපණස් යොදුන. ඇතුළත ස්වර්ණමය ය. පිටත එළිකමය ය. උභයපාර්ශ්වයෙන් ම උෂ්ණ ඇත්තේ ය. වන්දතෙම සෘජු ව යන ගමන් පමා ව යන්නේ ය. සරස යන ගමන් ශීඝ්‍ර ව යන්නේ ය. සූර්යදිව්‍යපුත්‍රතෙම සෘජු ව යන ගමන් ශීඝ්‍ර ව යන්නේ ය. සරස යන ගමන් පමා ව යන්නේ ය. සූර්යදිව්‍යපුත්‍රතෙම කළුවර පොහොය අතික්‍රාන්ත වූ කල පැළවිය දවස් වන්දුමණ්ඩලය ලක්ෂයක් ලක්ෂයක් යොදුන් තැන් පසු කොට යන්නේ ය. එකල වන්දුමණ්ඩලය රෙඛාවක් මෙන් පෙනෙන්නේ ය. දියවක් දවස්හි දු ලක්ෂයක් යොදුන් පසු කොට යන්නේ ය. මෙම ක්‍රමයෙන් වැඩි අටවක්දවස වන්දුමණ්ඩලයෙන් අර්ධයක් පෙනෙන්නේ ය. උපරිමඅර්ධය සූර්යරශ්මියෙන් වැසි නො පෙනෙන්නේ ය. පසළොස්වක්

පොහොසදවස් සුර්දිව්‍යරාජතෙම පසළොස් ලක්ෂයක් යොදුන් පසු කොට යන්නේ ය. එකල වන්දුමණ්ඩලය සුර්ය රශ්මිය වැළකීමෙන් වැඩි සම්පූර්ණ වන්නේ ය. නැවැත අවපැළවිය දවස ලක්ෂයක් යොදුන් දිව ගොස් ලං වන්නේ ය. එකල වන්දුමණ්ඩලය සුර්යරශ්මියෙන් රෙධාමාත්‍රයෙක් වැසී නො පෙනෙන්නේ ය. දෙවෙනි දවස්හි දු ලක්ෂයක් යොදුන් තැන් දිවගොස් ලං වන්නේ ය. මෙම ක්‍රමයෙන් කාලපක්ෂ උපොසථ දවස්හි පසළොස් ලක්ෂයක් යොදුන් දිව ගොස් වන්දුයා හා සමග ගමන් යන්නේ ය. වන්දුමණ්ඩලය ද අනුක්‍රමයෙන් කලාවෙන් කලාව පිරිහී කළුවර පොහෝ දවස්හි සුර්යවිමානයාගේ අධොභාගයට පැමිණ හිරු හා සම ව යනුයේ සුර්යතෙජසින් මඳකුත් නො පෙනෙන්නේ ය. මෙසේ භූමියට දෙසාලිස්දහසක් යොදුන් මත්තෙහි ආකාශස්ථවූ කනකවිමානයෙන් හැසිරෙන්නා වූ සුර්යදිව්‍ය පුත්‍රතෙම එකපහරින් තුන් දිවයිනක ඝනාන්ධකාරය විධමනය කෙරෙමින් බබළන්නේ ය. මේ දඹදිවට යම් කලෙක හිරු උද වේ නම්, එකල පූර්වවිදෙහයට හිරුමුදුන් වූ මධ්‍යාන්තකාලය වන්නේ ය. උතුරුකුරුදිවයිනට හිරු අස්තංගත වන්නේ ය. අපරගොයානයට අර්ධරාත්‍රිය වන්නේ ය. යම් කලෙක අපරගොයානයට හිරු උද වේ නම් එකල මේ ජම්බුද්වීපයට හිරු මුදුන් වූ මධ්‍යාන්ත කාලය වන්නේ ය. පූර්වවිදෙහයට හිරු අස්තංගත වන්නේ ය. උතුරුකුරුදිවයිනට අර්ධරාත්‍රිය වන්නේ ය. එයින් කීහ:-

ඉමමහි දීපමහි යද උදෙති-මජ්ඣන්තිකො හොති විදෙහදීපෙ,
 කුරුන දීපමහි ව අසුමෙති-ගොයානදීපෙ හවතජ්ඣරත්ති.
 ගොයානදීපමහි යද උදෙති-මජ්ඣන්තිකො හොති ව ජම්බුදීපෙ,
 විදෙහදීපමහි ව අසුමෙති-කුරුනරට්ඨමහි ව අඛිසරත්ති.”

“මෙසේ සුර්යමණ්ඩලය සර්වකාලයෙහි ම දෙසාලිස්දහසක් යොදුන් උස ඇති ව චක්‍රවාටපර්වතය අවසන් කොට සතරමහදිවයින ඝනාන්ධකාරය විධමනය කෙරෙමින් දිලියෙන්නේ ය” යි වදාළසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සුර්යදිව්‍යරාජතෙම සර්වකාලයෙහි ම දැඩි ව දිලියේ නම්, කුමක් පිණිස වනාහි සමහර දවසෙක සුර්යදිව්‍යරාජතෙම කුරු ව (333) දිලියේ ද? සමහර දවසෙක කාන්ති මඳ ව දිලියේ ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, සුර්යදිව්‍යරාජයාහට මේ රොගයෝ සතරදෙනෙක. යම් මේ රොගයන් සතරදෙනාගෙන් එක්තරා රොගයකින් පෙළන ලද්ද වූ සුර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියේ ද, ඒ කවර නම් සතර දෙනෙක් ද? යන්-මහරජානෙනි, වලාකුළු සුර්යාහට එක් රොගයෙක. ඒ රොගයෙන් පෙළන ලද්ද වූ සුර්යදිව්‍යරාජතෙම රැස් මඳ ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, භූමියෙන් නඟින්නා වූ මහිකා නම් ධූමය සුර්යයාහට එක් රොගයෙක. ඒ රොගයෙන් පෙළන ලද්ද වූ සුර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙඝය සුර්යයාහට එක් රොගයෙක. ඒ රොගයෙන් පෙළන ලද්ද වූ සුර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, රාහුඅසුරෙන්නදුතෙම සුර්යයාහට එක් රොගයෙක. ඒ රොගයෙන් පෙළන සුර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මොවුන්ගෙන් එක්තරා

රොගයකින් පෙළන ලද්ද වූ සූර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියේ ද, ඒ සූර්යදිව්‍යරාජයානට මේ රොගයේ සතරදෙන ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසඳ වදාළ නියාව ඉතා ආශ්චර්ය ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, විසඳ වදාළ පරිදි ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. එක පහරින් තුන් දිවයිනක සනාන්ධකාරය විධමනය කරන්නා වූ මහත් වූ තෙජස් සම්පන්න වූ සූර්යදිව්‍යරාජයානට පවා රොග උපදනේ ය. සෙසු සත්වයන්ට රොග උපදින බව කියනු ම කවරේ ද? ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ සදාශ වූ ප්‍රඥාවතුන් වහන්සේ කෙනෙකුන් විසින් වදාරණ ලද්ද වූ මධුරතර අර්ථ බෙදීමෙක් මිස ඒ ඈර අනික් අල්පබුද්ධියකුනට මෙබඳු වූ ප්‍රඥශක්තියෙක් නැතැ” යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

සූර්යොපක්ලේශප්‍රශ්නය නිමි.

කුරුප්‍රභා ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කැතිනැකත ලත් හිල්මස පෞර්ණමීපොහොය පටන් හෙමන්තසෘතුවයෙහි සූර්යදිව්‍යරාජතෙම කුක් පිණිස කුරු ව දිලියේ ද? උතුරුපල්ගුණේ නැකැත ලත් මැදින්දින පෞර්ණමී පොහොය පටන් ගිම්හානසෘතුවයෙහි එසේ නැතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ශ්‍රීෂ්මසෘතුවයෙහි රජස්සමුහය ඌර්ධව අනුගත වන ලද වෙයි. වාතයෙන් කැළැඹෙන ලද්ද වූ දූවිලි ගගනානුගත වෙති. ආකාශයෙහි ද වලා ඉතා බහුල වන්නාහු ය. මහාවාතය ද ඉතා බලවත් ව හමන්නේ ය. රජොපල්ල දූවිලි වලා වාතය යන ඒ සියල්ල නොයෙක් රාශියෙන් යුක්ත වූවාහු සූර්යරශ්මීන් වසා ගණිති. ඒ කාරණයෙන් ශ්‍රීෂ්මසෘතුවයෙහි සූර්යදිව්‍යරාජතෙම මඳ ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, හෙමන්ත සෘතුවයෙහි යට පොළොව සන්තිඳෙන ලද වන්නේ ය. මත්තෙහි මහා මෙඝය පටන් ගන්නා ලද වන්නේ ය. භූමියෙහි රජොපල්ලය ශාන්ත වන ලද්දේ ය. රෙණු සංඛ්‍යාත වූ දූලිය ද ශාන්ත ශාන්ත ව අහස්හි හැසිරෙන්නේ ය. ආකාශය පහ වූ වලා ඇති වන්නේ ය. වාතය ද මඳ මඳ ව හමන්නේ ය. රජොපල්ලය දූවිලි වලා වාතය යන ඒ උපක්ලේශයන්ගේ වැළකීමෙන් සූර්යරශ්මීහු පිරිසිදු වන්නාහු ය. උපද්‍රවයෙන් මිදුනා වූ සූර්යදිව්‍යරාජයාගේ තාපය ඉතා බලවත් (334) ව දිලියෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් සූර්යදිව්‍යරාජතෙම හෙමන්තසෘතුවයෙහි කුරු ව දිලියේ ද, ගිම්හාසෘතුවයෙහි එසේ නො දිලියේ ද, මේ මෙහි කාරණ ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සර්වොපද්‍රවයෙන් මිදුනා වූ සූර්යදිව්‍යරාජතෙම කුරුතර ව දිලියෙන්නේ ය. මෙසාදි උපද්‍රව සහගත වූ සූර්යදිව්‍යරාජතෙම කුරු ව නො දිලියෙන්නේ ය. යහපත, ස්වාමීනි, එසේ ම පිළිගන්නෙමි’ යි කීහ.

කුරුප්‍රභාප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජන මනෝනන්දනීය වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි
සත්වන වර්ගය නිමිසේ ය.

පුත්‍රදාන ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු ම බොධිසත්වවරයෝ පුත්‍රදරාවන් දන් දෙන්නාහු ද? නොහොත් වෙස්සන්තර නම් රජ්ජරුවන් විසින් ම පුත්‍රදරාවෝ දන් දෙන ලද්දෝ¹ ද” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සියලු ම බොධිසත්වවරයෝ පුත්‍රදරාවන් දන් දෙති. වෙස්සන්තර රජ්ජරුවන් විසින් ම පුත්‍රදරාවන් දන් දෙන ලද්දේ නො වෙ” යි කියා වදාළසේක. “කිමෙක් ද, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ බොධිසත්වවරයෝ ඒ අඹුදරුවන්ගේ සම්මතයෙන් දෙන්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඒ වෙස්සන්තර රජ්ජරුවන්ගේ භාර්යාව² ‘මැනැවැ’ වි නිවා අනුදන්නා ලද්දී ය. ලදබොළඳ වූ කුමාරවරු වනාහි ලදරු බැවින් ‘අම්ම, පියානෙනි’ යි යනාදීන් කියා බිණූහ. ඉදින් ඒ කුමාරවරු ද අර්ථ වශයෙන් දන්නාහු වූ නම්, ඔහුන් විලාප නො කියන්නාහු ය. ‘යහපතැ’ යි කියා ඒ කුමාරවරුන් අනුමොදන් වන්නාහු ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ තමහට ද වූ ප්‍රියපුත්‍රයන් ජූජක නම් බමුණුහට දසමෙහෙවර පිණිස දුන්නාහු ය යි යන යම් ක්‍රියාවක් බොධිසත්වයන් විසින් කරණ ලද ද, ඒ ක්‍රියාව ඉතා දුෂ්කර වන්නේ ය. තවද, ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ තමාගෙ ඉතා ලදරු වූ තරුණ වූ ප්‍රිය වූ ඖරසපුත්‍රයන් මහවැලකින් බැඳ දෙමින් ඒ ජූජක නම් බමුණා විසින් එම වැලින් අත් මර්දනය කොට වෙළන්නවුන් දැක උපෙක්ෂක³ වූසේකැ යි යන මේ කාරණයක් ඇද්ද, මේ ඒ දෙවෙනි වූ කාරණය ද දුෂ්කරයටත් වඩා දුෂ්කර වන්නේ ය. තවද ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ ස්වකීය වූ බලයෙන් ජූජකයාගේ බන්ධනයෙන් මිදී අත ගලවා ගෙන ලඟට ආවා වූ භයට පැමිණියා වූ දරුවන් එම වැලින් බැඳ දුන්සේකැ යි යන යම් කාරණයක් ඇද්ද, ඒ මේ තුන් වැනි කාරණය ද දුෂ්කරයෙනුත් දුෂ්කරතර වන්නේ ය. තවද, ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ කුමාර දෙදෙනා ‘අහෝ! පියානෙනි, මේ යක්ෂයා අප කා මරන්නට ගෙන යන්නේ ය’ යි කියකියා විලාප කියන කල්හි ‘දෙදරුවෙනි, තෙපි නො බව’ යි කියා අස්වසා නො වදාළසේකැ’ යි යන යමක් ඇද්ද, ඒ මේ සතර වැනි දුෂ්කර කාරණය ද දුෂ්කරයෙනුත් අතිදුෂ්කර

¹ පුත්‍රදරාවන් දන් දෙන ලද්දේ
² භාය්‍යාවෝ
³ උපෙක්ෂා

වන්නේ ය. තවද, ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ දෙපතුල හඬා වැටී 'පියානෙනි, මා නැගනියන් කෘෂ්ණජනාවන් නවත්වාලුව මැනැව. (335) මේ යක්ෂයා මා කාපියා ද මේ යක්ෂයා හා සමග මම යන්නෙමි' යි යාවිඤ්ඤ කර සිටින්නා වූ දෙහොත් මුදුන් ගෙණ හඬන්නා වූ ජාලියකුමාරයන්හට එසේ මැනැවැ යි කියා නො පිළිගත්සේකැ යි යන යමක් ඇද්ද, ඒ මේ පස්වැනි වූ කාරණය ද දුෂ්කරයෙහුත් දුෂ්කරතර වන්නේ ය. තවද 'ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ 'පියානෙනි, තෙල නුඹගේ හෘදය එකාන්තයෙන් ම ගලක් වැන්න. යම් බඳු වූ නුඹ වහන්සේ දුක්ඛිත වූ අප බලාහිඳිමින් මිනිසුන් නැති මහාවනාන්තරයෙහි යක්ෂයෙකු විසින් අප ගෙණ යන කල නො වළක්වනසේකැ' යි කියා විලාප කියන්නා වූ ජාලියකුමාරයාහට කිසි කරුණාවක් නො කළසේකැ' යි යන යමක් ඇද්ද, ඒ මේ සවන දුෂ්කරය ද දුෂ්කරයටත් වඩා අතිදුෂ්කරයෙක. තවද ඒ ජූජකයා විසින් කුමාරවරුන් ගෙණ ගිය කල්හි අදර්ශනයට ගිය පසු 'මදීන් එලාඵල ගෙණ ආ කල කුමක් කියා අස්වසාලිය හෙමි දෝ හෝ' යි සිතා බියපත් ව පුත්තනෙහයෙන් හඬ හඬා සිටියා වූ ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානන්ගේ හෘදය සියක් කඩක් ව හෝ දහසක් කඩක් ව හෝ නො පැවරුණේ ය යි යන යමක් ඇද්ද, ඒ මේ සත්වැනි වූ කාරණය වනාහි දුෂ්කරයෙහුත් දුෂ්කරතර වන්නේ ය. ස්වාමිනි, පින් කැමැත්තා වූ මනුෂ්‍යන්ද්‍රයා විසින් අනුනගෙ සිතට කයට දුක් පමුණුවා ලීමෙන් කම් කිම් ද? තමන් සතු ධනධාන්‍ය ජීවිතය ආදි දනය දිය යුතු වන්නේ නො වේද?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, පෙර ගියදවස සිවිරට ජයතුරානුවර සඳමහරජානන් නිසා චූසතිදේවීන් කුස උපන් ශ්‍රීමහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ මවු කුසින් බිහි වෙමින් ම මවුදේවීන් මුහුණ බලා 'අම්ම, දන් දීපියන්නට කිසිවෙක් ඇද්ද?" යි කියා දෙඅතර දිගු කෙරෙමින් දනපාරමිතාවගේ පරිපූරණතාව පිණිස උපන් බව සකලලොකවාසීන්ට අගවා නොයෙක් කුමාරපෙරහරින් දිව්‍යකුමාරලීලායෙන් ශුක්ලපක්ෂාභිවර්ධන-මානවන්ද්‍රමණ්ඩලානුකාරයෙන් ක්‍රමයෙන් වඩනාසේක් පියරජීජුරුවන් විසින් නවවාරයෙක පලඳවාලූ නවලක්ෂයක් අගනා ස්වර්ණමාලාවන් කඩකඩා කිරිමවුන්ට දන් දෙමින් දනක්‍රීඩායෙන් අට අවුරුදු පිරුණු සඳ බාහිරවස්තු දන් දීමෙන් විත්තය තෘප්තියට නො පැමිණ දිනෙක ප්‍රාසාදහිරුඬ ව බද්ධපර්යංකයෙන් හිඳ දනපරමාර්ථපාරමිතා විත්තනයෙන් සමස්තලොකවාසීන්ගෙන් නමස්කාර ලත්සේක. ඒ බව දක්වා වදාරන්නා වූ තිලෝගුරු සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ වර්යාපිටකයෙහි:-

'යදහං දුරකො භොමි-ජාතියා අට්ඨවස්සිකො,
තද නිසජ්ජ පාසාදෙ-දනං දතුං විවින්නයිං.
හදයං දදෙයාං වක්ඛුම්පි-මංසංපි රුධිරම්පි ව,
දදෙයාං කායං සාවෙඤා-යදි කොචි යාවයෙ මමං.
සභාවං විත්තයන්තස්ස-අකම්පිතමසණ්ධිතං,
අකම්පි තඤ්ඤ පුට්ඨි-සිනෙරුවනවටංසකා' යි.

යන මෙයින් කිඹුල්වත්පුරයට වැඩි ගමනේ බුදු වූ බව නො දන 'අපට බාල වූ සිද්ධාර්ථකුමාරයන් නො වඳුම්හ' යි කියා හුන් නැයන්ගේ මාන මර්දනය සඳහා ආකාශයට සෘද්ධි වෙමින් දසදහසක් සක්වළ මෙර (336) මුදුන්හි මවාලූ රුවන්සක්මන්හි සර්වඥලීලාවෙන් සක්මන් කර වදරමින් දසදහසක් සක්වළ දිව්‍යබ්‍රහ්මමාරමනුෂ්‍යනාගයක්ෂාදි සියලු සත්වයන්ට ම පෙනී පෙනී වර්යාපිටකය දෙශනාකරණසේක්, රුවන්සක්මන් කෙළවර නගාලූ ප්‍රදීපයක් සේ බුදුන් දසාවට වැඳුම් ගෙන හුන් ශාරීපුත්‍රස්ථවිරයන් බණවා 'ශාරීපුත්‍රයෙනි, මෙම සර්වඥතාඥනය පිණිස ම පාරමිතාධර්මයන් පුරණය කරන්නෙමි, යම් කලෙක මම වෙස්සන්තරකුමාර වීම් ද, එදවස් ජාතියෙන් අටවයස් වූයෙමි, ප්‍රාසාදයෙහි බද්ධපර්යංකයෙන් හිඳ මේ බුදුබව පිණිස ම මාගේ ජීවිතදනය දෙන්නට සිතීම්. ඉදින් කිසි යාවකයෙක් අවුත් මාගේ හෘදයවස්තුව ඉල්ලුයේ වී නම්, මාගේ වෙර පළා හෘදයවස්තුව උපුටා දන් දෙමි. මාගේ දෙඇස ඉල්ලුයේ වී නම්, දෙඇස උපුටා දන් දෙමි. ශරීරමාංසය ඉල්ලුයේ වී නම්, මාගේ ශරීරමාංසය කපකපා දන් දෙමි. රුධිරය ඉල්ලුයේ වී නම්, මාගේ ශරීරය පැසෙක ලා මිරිකා බඳුන් පුරා ලේ දන් දෙමි. 'වෙස්සන්තරය, මට දසභූත ව' යි කියා දසමෙහෙවර ඉල්ලුයේ වී නම්, 'මොහුට මම දස වීම්' යි කියා සියලු ම මේ සිවිරටවාසීන්ට අස්වාලවා මාගේ කය දසත්වයට දෙන්නෙමි' යි කියා මෙසේ මසුරුභාවයෙහි නො පිහිටියා වූ අවල වූ ස්වභාවය සිතන්නා වූ වෙස්සන්තරකුමාරයන්ගේ සිත අනු ව ම ඒ ජීවිතපරිත්‍යාගි වෙතනායෙහි මහාමෙරුපර්වතය හා හිමාලයපර්වත නමැති මුදුන්මල්කඩින් යුක්ත වූ මහිකාන්තාතොමෝ කම්පා වන ලද්දී ය. මහාමෙරුපර්වතය නැමී නැමී නමස්කාර කෙළේ ය. අකාලමෙස ගර්ජනා කොට වර්ෂා කෙළේ ය. අහස විදුලිය පැහැර ගියේ ය. මහාසමුද්‍රය විපරිවර්තනාකාර විය. ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම අත්පොළසන් දින. මහාබ්‍රහ්මාදීහු සාධුකාර දුන්හ. මෙසේ අන් සතකු විසින් නො සිතිය හැක්කා වූ දුෂ්කර වූ ජීවිතපරිත්‍යාග වෙතනාවෙන් සියලු ලොකය විස්මය පත් කරවා පුරසඳු සෙයින් වැඩි සොළොස් හැවිරිදි පිරුණුසඳු සඳමහරජානෝ මපුත්‍රගේ රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත් මාගේ ඇස්හමුයෙහි ම දක්නා කැමැත්තෙමි' යි කියා වෙනියරටින් දෙවගනක වැනි මදි නම් කුමාරිකාකෙනෙකුන් මහපෙරහරින් ගෙන්වා බොධිසත්වයන්ට අභිසෙක කොට රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත් දුන්නේ ය. එතැන් පටන් වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරයානෝ දඟරාජධර්මයෙන් රාජ්‍යශ්‍රී කෙරෙමින් අප්‍රමාද ව දෙමවුපියන්ට උපස්ථාන කෙරෙමින් සදන්හල් කරවා දවස සලක්ෂයක් වියදම් කරවා මහදන් දෙමින් ජාලියකුමාර ය, කෘෂ්ණජනා ය යන මහපින්වත් පුරුත්රුවන් ලදින් වසනසේක් කලිඟුරට වැසි නො ලැබ දුර්භික්ෂ හයින් පීඩිත වූ සරාජක ජනයාගේ සම්මතයෙන් ඇලිඇතු දන් ඉල්වා ආ බමුණන්ට ඇලිඇතු දන් දෙන දවස් සුවිසිලක්ෂයක් අගනා වූ සන්රුවන්මය හස්තාලංකාරයෙන් විචිත්‍ර කොට සරහන ලද්ද වූ සතර පා රන්ගිගිරි ලන ලද්ද වූ කෙලාශකුටපර්වතය සේ අතිධවල වූ හස්තිරාජයාගේ රිදීදමක් වැනි ඇත්සොඬ දකුණු අතින් ගෙන වාමහස්තයෙන් ස්වර්ණහිංකාරය ගෙන 'අහෝ! සාධු! මේ ඇතු දන් දුන් කුශල බලයෙන් මතු ලොවුතුරාබුද්ධරාජ්‍යයට පැමිණෙමි' යි කියා බුදුබව ප්‍රාර්ථනා කෙරෙමින් බමුණන් අත

පැන් වත් කොට බ්‍රාහ්මණයන්ට හස්තිරාජයා දන් දුන්සේක. ඒ සර්වාංගශ්චෙත වූ නාගෙන්ද්‍රයා දන් දෙන්නා වූ බොධිසත්වයන්ගේ සිත හා අනු ව ම එ ද (337) වස්ති දු මහාමෙරු හිමාලයපර්වත නමැති මුදුන්මල්කඩ ලෙලවා මහිකාන්තාතොමෝ කම්පා වන ලද්දී ය. දිවාබ්‍රහ්මයෝ සාධුකාර දුන්හ. මෙම වර්යාපිටකයෙහි වදාරණ ලද්දේ ය.

'නාගං ගහෙකා සොණ්ඩාය-හිංකාරෙ රතනාමයෙ,
ජලං හතෙ ආකිරිකා-බ්‍රාහ්මණානං අදං ගජං.
පුනාපරං දදන්තස්ස-සබ්බසෙනං ගජුත්තමං,
තදපි පධවී කම්පි-සිනෙරුවන වටංසකා'- යි.

“මෙසේ ඇලිඤ්ඤා දන් දුන් කල අසුරයන් වන් ශක්‍රපුරය මෙන් ජයතුරා නුවර එක කොලාහල විය. නගර වාසිහු කිපී සදමහරජ්ජුරුවන් කරා ගොස් හඬහඬා ‘අනේ! ස්වාමීනි, අප දන්වන්නක් අසා වදළ මැනව. අපගේ වෙස්සන්තර මහතානන් වහන්සේ බාල කල ම රජ පැමිණ අප රක්ෂා කරණසේකැ යි සිතා උන්නමිහ. දන් අප රක්ෂා කර වදළ නියා අසා වදළ මැනව. අනේ! ස්වාමීනි, මිනිස්ලොවට අතිදුර්ලභ වූ මාහැඟි වූ ආහරණයෙන් හා සුවිසිලක්ෂයක් අනගි වස්තුවෙන් සරහන ලද්ද වූ දෙවියන් විසින් මිනිස් ලොවට පහළ කරණ ලද්ද වූ අකාලයෙහි වැසි වස්වාපියන තරම් මහානුභාවසම්පන්න වූ පිණ්ඩා නම් හස්තිරත්නය කලිගුරටින් ආ බමුණන්ට දන් දෙමින් අප නැසුසේක. අනේ! ස්වාමීනි, ශ්‍රද්ධාව ඇතියා නම්, සෙසු ඇතුන් දීපිය නො හැකි වේ ද? නොයෙක් රන්රුවන් දීපිය නො හැකි වේ ද? මේ නියා මුළුලොවට අතිදුර්ලභ වූ ඇත්රජ දන් දුන්සේකැ’ යි කියකියා හඬන්නට පටන් ගත්තාහු ය. එකල සදමහරජානෝ ඉතා බලවත් ව නගරවාසිහු කිපුනු බැව් දැන උපායෙන් මොවුන් සන්හිදුවාලමි යි සිතා ‘සගයෙනි, ඒ නො කළ මනා දෙයෙක. සගයෙනි, ඒ නො කළ මනා දෙය කළ තැනැත්තාහට තොප කී දඬුවමක් කරන්නෙමි’ යි කීහ. එවිට නගරවාසිහු මදක් සන්හිදී සිට ‘ස්වාමීනි, එසේ කළ නො හැක්ක. මේ නුවර ම සිට අප නැසූ තැනැත්තන් මෙ රට හින්ද නො දී වංකගිරි නම් පර්වතයට යවමිහ’යි සම්මත කළාහු ය.

“මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ එපවත් අසා පියරජ්ජුරුවන්ගෙන් දෙදවසකට අවසර ගෙන මහදන් සරහා ලවා සර්වාංගයන් සුවදපසගුල් දෙමින් ස්වර්ණාලංකාරයෙන් සරහන ලද්ද වූ රන්ධිවජ නඟන ලද්ද වූ රන්දලින් වසන ලද්ද වූ ඇතුන් සත්සියයක් හා එසේ ම අසුන් සත්සියයක් හා එසේ ම අසුන් යොද සිංහසම් ඔබා සන්රුවන් කර්මාන්තයෙන් නිමියා වූ රන්ධිවජ නඟන ලද්ද වූ සත්සියයක් රථ හා සර්වාහරණයෙන් සරහන ලද්ද වූ දෙවගනන් වැනි වූ නරගනන් සත්සියයක් හා සුශික්ෂිතාවාර ඇති සත්සියයක් දසින් හා එසේ ම සර්වාහරණ විභූෂිත වූ දසයන් සත්සියයක් හා කිරිදෙනුන් සත්සියයක් හා සන්රුවන් පර්යංක සත්සියයක් ද යනාදී මනුෂ්‍යයන්ට උපහොග පරිහොග වූ වස්තූන් සත්සියයක් සත්සියයක් බැගින් දන්

දෙමින් දෙවෙනි දවස් මුළුලෙහි දනක්ඛිඩා කොට අසුර සංග්‍රාමයෙන් ජය ගත් ශක්‍රදෙවන්ද්‍රයා සේ ප්‍රීතියෙන් පිණා (338) 'ඉතිකින් මම හිමාලයෙහි තපස්ක්‍රීඩාවට යන්නෙමි' යි කියා දෙමවුපියන් වැද අවසර ගෙන 'අනෝ! ස්වාමීනි, ඉතිකින් අප රක්තෝ කවුරුද?' යි කියකියා හිස අත බැඳ ගෙන පොළොව වැතිර හඬන්නා වූ සොළොස් දහසක් බිසෝවරුන් දෙස නො බලා 'හිමි, අප මුඛය පස් හුණහ' යි කියකියා දණ්ඩනමස්කාරයෙන් වැඳ පෙරළෙමින් හඬන්නා වූ සැට දහසක් සහජාත අමාත්‍යයන්ට අවවාද කෙරෙමින් 'මාහිමිතුමන් නො දැක රජගෙයි විසීමට වඩා මහාවනයෙහි මිය යාම උතුමැ' යි කියා දෙදරුවන් ගෙන පසු ගමන් ගත් මද්‍රීදෙවීන් බලා 'මද්‍රීනි, හිමාලයෙහි වණ්ඩ වූ සොර වූ භයානක වූ සිංහ ව්‍යාසු දිවි වලස් දරපිඹුරු හුරු ආදින්ගෙන් හා සීතසුළං ආදියෙන් බොහෝ වූ උපද්‍රව ඇත්තේ ය. තෙපි අත්‍යන්ත රාජසුබ්‍රමාල බැවින් මහහිමයෙහි වැසපිය නො හැක්කැ' යි වදාරත් ම 'අනෝ! ස්වාමීනි, ඒ තාක් වෙහෙස මාහිමි දක්නා මට රජ සැපතක් ටාහ සදාශය' යි කියා එන්නා වූ මද්‍රීදෙවීන් කෙරෙහින් උපෙක්ෂක ව ම නුවරින් නික්ම වඩනා සේක් 'අහෝ! මම මෙබඳු වූ දිව්‍යශ්‍රීසම්පත්තියක් වැනි වූ රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත්තියක් හා ආත්මය සමාන වූ මිත්‍රාමාත්‍ය බන්ධුන් හැර උදක් ශ්‍රද්ධාවෙන් හිමවත් වැඳ ශීලගොපනය කෙරෙමි' යි සිතා 'ප්‍රීතියෙන් නුවර බලමි' යි සිතත් ම මහපොළොව කරකැවී බොධිසත්වයන් නුවරට අභිමුඛ කෙළේ ය. දෙලක්ෂසතලිස්දහසක් යොදුන් සනකඩ මහාපෘථිවිය කම්පා විය. මෙරුශුගන්ධරාදි පර්වතයෝ නමස්කාර කළාහු ය. දිව්‍යබ්‍රහ්මයෝ සාධුකාර දුන්හ. එයින් වදළහ.

වර්යාපිටකයෙහි:-

'හතී අස්සෙ රථං දඤා - දසි දස ගවං ධනං,
 මහාදනං දදිඤාන - නගරා නික්ඛමිං තද,
 නික්ඛමිඤාන නගරා - නිවත්තිඤා විලොකිතෙ,
 තදපි පඨවී කම්පි - සිනෙරු වනවටංසකා' යි.

"මෙසේ දුෂ්කර වූ නෛෂ්ක්‍රමාපාරමිතාදිය පුරණතායෙන් පෘථිවි කම්පාදිය කරවා තමන් වහන්සේ ජාලියකුමාරයන් වඩා ගෙන කෘෂ්ණජනාවන් වඩා ගත් මද්‍රීදෙවීන් සහ අසුන් යෙදූ රථයට නැඟී වඩනාසේක. එකල චූසතිදෙවීන් වහන්සේ හාදය පැළී යන සේ මහත් වූ සොකයෙන් හඬමින් 'අහෝ! මපුතනුවන් වහන්සේ ඉතා දිළිඳු වූසේක. මෙයින් මාර්ගොපකරණ වේව' යි කියා දහසක් සත්රුවන් ගැල් පුරවා යවූහ. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ඒ සත්රුවන් රාශිය මාර්ගයෙහි පැමිණියාවකයන්ට දන් දෙමින් නිමවා වඩනාසේක. එකල සත්තසතක මහා දනයට නො පැමිණියා වූ බ්‍රාහ්මණයන් සතරදෙනෙකුත් ජයතුරානුවරට පැමිණ මහාබොධිසත්වයන් නො දැක වහා දිව ගොස් 'අනෝ! ස්වාමීනි, අපගේ පින් මද හෙයින් ඔබගෙන් කිසිවක් නො ලදුමිහ. තෙල අසුන් අපට දුන මැනැව' යි කියා ඉල්ලූ (කල ඒ) බමුණන්ට ඒ සෙසන්ධවයන් සතර දෙන දුන්සේක. එකල රථවක්‍ර අහස්හි ම සිටියේ ය. එවිට

දෙවතාවෝ සතරදෙනෙක් වහා අවුත් රොහිත මාගවෙස් ගෙන රථය අදිමින් යෙති. එකල්හි දු පෙර සේ ම ජයතුරාවට පැමිණියා වූ බ්‍රාහ්මණයෙක් මහාබෝධිසත්වයන් කොයි දැ යි විචාරා (339) වංකගිරි නම් පර්වතයට ගියහ යි යනු අසා වහා දිව ගොස් 'අහෝ! සකල සත්වයන්ගේ මනදෙළ පුරණ කල්පවෘක්ෂයක් වැනි වූ වෙස්සන්තර ස්වාමීනි, මහගඟ වතුරු සෙයින් ඔබ දුන් මහාදනයෙන් කිසිවක් නො ලද්දෙමි. තෙල රථය මට දුන මැනැවැ' යි කියා රථය ඉල්ලී ය. ඒ බමුණුහට රථය දන් දී දෙදරුවන් ගෙන පයින් ම වඩනාසේක. එකල මාර්ගදෙපාර්ශ්වයෙහි පිහිටි ආමු ජම්බු ජම්බීර නාරංගාදි නානා ඵලහරිත වෘක්ෂයන් දැක කුමාරවරු දෙඅත් ඔසවා ගෙන 'අම්මා, පියානෙහි' යි කියකියා හඬති. එකල මේ කප බුදු වන්නා වූ ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරොත්තමයානන් වහන්සේගේ පුණ්‍යතෙජානුභාවයෙන් ආමු නාරංගාදි ඒ ඒ ඵල හරිත වෘක්ෂයෝ තෙමේ ම නැමී නැමී ඵල ගන්වාලති. මෙසේ ඒ ජයතුරා නුවර පටන් වෙතියරජුන්ගේ නුවර දක්වා තිස්සොදුන් වනමාර්ගය දෙවතාවෝ ලදබොලද සිවුමැලි වූ කුමාරවරුන් කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් භ්‍රස්ව කොට නැඟුහ. එහෙයින් ජයතුරානුවරින් නික්මුණු දවස්හි ම තිස් සොදුන් මග ගෙවා සවස් වේලෙහි වෙතියරජුන්ගේ නුවරට වත්හ.

එයින් වදළහ:-

'සංඛිපිංසු පථං යක්ඛා - අනුකම්පාය දරකෙ,
නික්ඛන්තදිවසෙනෙව - වෙතීරට්ඨමුපාගමං' යි

"මෙසේ මයිලනු රජුන්ගේ නුවරට පැමිණ ඇතුළු රජගෙට නොගොස් වාසල්දෙර ශාලායෙක ලැගුම් ගත් කල එපවත් සියලු නුවර ඇලළී ගොස් වෙතියමහරජානන් හා සැටදහසක් වෙතියරජදරුවෝ ද ඒතාක් බිසෝවරු ද ක්ෂණයකින් දිව අවුත් මහහඬින් හඬා දෙඅතින් වැලඳ ගෙන "අහෝ! වෙස්සන්තරමහරජානෙනි, කුමන ගමනෙක් ද? දුරුකතර ගෙවා වැඩියා වූ ඔබගේ නිරොගිබව කිමෙක් ද? නිදුක්බව කිමෙක් ද? නුඹගේ පියානන්ගේ නිරොගිබව කිමෙක් ද? සිවිරට සෙස්සන්ගේ නිදුක්බව කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, නුඹගේ මහබලසෙනග කොයි ද? නුඹ වහන්සේගේ රථසෙනග කොයි ද? අසුන් නැති ව ම රථ නැති ව ම කුණම් නැති ව ම බොහෝ දීර්ඝමාර්ගයෙක්හි ශරීරය මැඩී ගෙන මේ දෙශයට පැමිණිසේක. මා දුවනියන් නැඟී ආ රන්දෝලි කොයි ද? රන්සිවි ගෙවල් කොයි ද? මා මුණුබුරෝ අවුසුළං විඳ කෙසේ අවු ද? තොප රටින් තෙරපුවෝ කවුරු ද? ජයතුරානුවර සතුරන් හස්තගත වී ද? මේ කෙබඳු වූ විපත්තියෙක් ද?" යි විචාළාහු ය. එකල මහබෝධිසතාවෝ "මයිලනුවන් වහන්ස, නුඹ විචාළතාක් හානියෙක් නැත. යළිදු මාගේ පිණින් දෙවියන් විසින් පහළ කරවා දෙන ලද්ද වූ කෙලාශකුටපර්වතය සේ අතිධවල වූ පණ්ඩුකම්බලසීලාසනය සේ මාහැඟි වූ සර්වලක්ෂණසම්පන්න වූ පිණ්ඩා නම් හස්තිරත්නය බමුණන්ට දන් දිනිමි. එහෙයින් සිවිරට වාසීහු කිපී මා වංකගිරිපර්වතයට යන සේ සම්මත කළාහු ය. ඒ මම වංකගිරි පර්වතයට යන්නෙමි මෙහි පැමිණියෙමි'

යි කී කල්හි එබසට ප්‍රසන්න වූ සැටදහසක් රජදරුවෝ 'ස්වාගතන්තෙ මහාරාජ' යනාදීන් 'පින්වත් වූ වෙස්සන්තරමහාරාජොත්තමයාන් වහන්ස, නුඹවහන්සේගේ මේ ආගමන ඉතා යහපත් ගමනෙක. මෙහි වැඩ හිඳ අප හැමට රාජ්‍යශ්‍රී කර වදළ මැනැවැ" යි කියා රජ සැපතින් පැවරුවහ.

(340) "එකල මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ අනෙකාදීනවයන් ගෙන හැර දක්වා රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත් ප්‍රතික්ෂෙප කොට එදවස් රැ එහි ම වැස දෙවෙනි දවස් අනන්ත වූ චතුරංගිනීසෙනාව පිරිවර කොට ඇති සැටදහසක් වෙනියරජුන් පිරිවරා ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍ර ලීලායෙන් වඩනාසේක. වෙනියරජදරුවෝ ද පසළොස්යොදුන් සුළු වනය ගෙවා ගොස් සිට දකුණත් ඔසවා වංකගිරියට මාර්ගයට කියා මුහුණු පිරුණු කඳුළෙන් සිත් පිරුණු ශොකයෙන් මහභඬින් හඬා වැඳ සමු ගෙන මහවන දෙර මුර සලස්වා ගියාහු ය. ඒ වෙනිය රජුන් කී සලකුණෙන් මහවනයෙහි වඩාසේක්, සර්වසුගන්ධයෙන් ගන්ධිත වූ ගන්ධමාදනපර්වතයෙහි දවසක් වැස එයින් විපුල නම් පර්වතපාදයෙන් ගොස් කෙකුමනී නම් ගඟට පැමිණ වැද්දක්හුගේ සභායත්වයෙන් ගඟින් එතෙර ව ඔහු දුන් මී හා අගුරුමස් වළඳ ඕහට රන්ඔටුන්න තද කරණ ලක්ෂයක් අගේ ඇති රන්ඉද්ද දෙවා වදරමින් එයින් නික්ම සානුපර්වතය නිසා පිහිටි අමාතඵල ඇති මහා න්‍යාග්‍රොධවාක්ෂයෙන් මධුර වූ එල අනුභව කොට එයින් නාලික නම් පර්වතය ගෙවා මුවලින්ද නම් විල්තෙරින් ගොස් ගිරිදුර්ග වනදුර්ග ගෙවා එකපදිකමාර්ගයෙන් ගොස් වංකගිරියට නුදුරු වූ සතරැස් පොකුණට පැමිණිසේක.

"එකෙණෙහි ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන්ගේ නියොග ලත් විශ්වකර්මදිව්‍යපුත්‍රතෙම වහා දෙවිලොවින් අවුත් වංකගිරි නම් පර්වතකුක්ෂියෙහි ආගමදෙකක් හා තවුස්පිරිකර මවා 'පැවිදි වන්නාවුන්ට කැප ය' යි කියා හිත්තියෙහි අකුරු ඇඳ හාත්පසින් දෙළොස්යොදුනක් ප්‍රමාණයෙහි වණ්ඩ වූ සිංහවාසුාදීන් ලුහුබඳවා දෙවිලොව ගියේ ය. බොධිසත්වයන් වහන්සේ මද්දිදෙවින් හා කුමාරවරුන් පොකුණුතෙර හිඳුවා ගොස් පන්සල් හා පිරිකර දෑක අකුරු බලා අඳුන්දිවිසම් වැලඳ ජටාමඩුලු ධරා තපස්වෙසධාරි වූසේක. මද්දිදෙවින්වහන්සේ ද එසේ ම ගොස් කුමාරවරුන් හා පැවිදි ව මධුර වූ එලාඵල ගෙනවුත් වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේ හා කුමාරවරුන් පොෂ්‍යය කෙරෙමින් වාසය කරණ කල්හි කලිගුරුට දුන්නිවිට්ඨ නම් බමුණුගම ජූජක නම් බමුණෙක් බාලකාලයෙහි පටන් සිඟා කහවණුසියයක් ලදින් එක් දුගී බමුණකු ලග තබා ගොස් කල් යාමකින් අවුත් 'යහළුව, මාගේ කහවණු දෙව' යි කියා ඉල්වී ය. "යහළු මා දුක්පත් බැවින් තාගේ කහවණු විකොට කාපීම්. තාගේ කහවණු නියාවට මාගේ අමිත්තතාපා නම් දුවනියන් ගෙන යව' යි කියා දුවනියන් භාර කෙළේය. ජූජක නම් බ්‍රාහ්මණතෙම ද තමන් දමදස බැවින් ඇ දුන්නිවිට්ඨ නම් බ්‍රාහ්මණග්‍රාමයට ගෙන ගොස් අඹු කොට ගෙන ඇ කෙරෙහි අප්‍රමාද ව වාසය කෙරෙයි. ඒ අමිත්තතාපා නම් බැමිණිය ද ජූජකයා කෙරෙහි මහත් වූ ගෞරවයෙන් උපකාර සත්කාර කරන්නී ය. එකල ඒ බමුණුගම බ්‍රාහ්මණමාණවකයෝ තමතමන්ගේ බැමිණියන්ට රැහැණි ව

‘කෙල්ලනි, තොප’¹ අප කෙරෙහි ප්‍රමාද වන්නට කරුණු කීම් ද? ජූජක නම් මහලු බමුණුහට අමිත්තතාපා නම් තරුණ වූ බ්‍රාහ්මණභාර්යා කෙනෙක් යහපත් සේ සකසා උපස්ථාන කරන්නී නො වෙත් ද’ යි කියා හෙළා දකිති. එබස් ඇසූ බැමිණියෝ ‘ඇ ජූජකයාගේ ගෘහයෙන් තොර කරමිහ’ යි කියා සම්මත (341) කෙරෙමින් අමිත්තතාපා නම්, බැමිණි පැනට යන කල්හි බලා ගොස් වට කොට ගෙන ‘එම්බල, පවි කළ තැනැත්තිය, මෙසේ නවයෞවනයෙන් යුක්ත වූ තී ජරාදුර්වල වූ ජූජකයාහට දුන් තිගේ දෙමවුපියෝ තිට සතුරෝ ය. තී පෙර නවවක්හි යාගයෙහි ලූ බත් පළමු කොට ම මහලු කවුඩෙක් කෑ හෙයින් මහලුසැමියකු ලද්දී ය. ගැරඬිසමක් වැනි ඇඟ රැළි ඇති කඩදත් ඇති කෙළතොලු මහලු බමුණු හා තිගේ කවර නම් පඤ්චකාම සැපතෙක් ද’ යි යනාදීන් බිණූහ.

“අමිත්තතාපා නම් බැමිණිය එ අසා හඬ හඬා පැන් කළය ගෙන ගොස් තබා ජූජකයාගේ රැවුල වැරයේ අල්වා ගෙන ‘අහෝ! බමුණු තා කෙරෙහි හුන් විපාකය අද ලද්දෙමි. මේ ගම ලදුරියෝ මට පැන් තොට දී නො කී නො කළ නින්දාවෙක් නම් නැත. වහා ගොස් දසයකු හෝ දසියක ගෙනෙව. නැත හොත් තා කෙරෙහි නො ඉඳ යෙමි’ යි කිවු ය. එකල ජූජකතෙමේ කියනුයේ ‘එම්බා සොඳුර, මා මහලු වූ බැවින් දස දසීන් ලද්ද නො හෙමි. මෙවක් පටන් තොපට දරන් ගෙන දෙමි. දියත් ගෙන දෙමි. තෙපි ගෙය රැක හිඳුව’ යි කියේ ය. ‘අහෝ! බ්‍රාහ්මණය, සැමියන්ගෙන් මෙහෙවර ගන්නා කුලයෙක නො උපන්නෙමි. නපුරුබස් නො කියා දසයකු හෝ දසියක ගෙන එව’ යි කිවු ය. ‘සොඳුර, දසදසීන් කෙසේ ලබමි ද?’ යි කියේ ය. ‘අහෝ! මහලු බ්‍රාහ්මණය, එවිතරකුත් නො දන්නෙහි ද? වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ අඹුදරුවන් සහිත ව ම වංකගිරි නම් පර්වතයෙහි වසනසේක. යව, ගොස් දසදසියන් ගෙන එව’ යි කියා මාර්ගොපකරණ සාද දුන්නී ය. බ්‍රාහ්මණතෙමේත් අඹුව කෙරෙහි මහත් හයින් බොහෝ දර ගෙනවුත් ගෙදෙර පුරවා දිය ගෙනවුත් වලන් පුරවා ගේවට වැටකඩුලුකටු පැලලි බැඳ අඹුව වැලඳ ආදර දක්වා තුන් තැනක වැඳ වැටී සමු ගෙන හඬ හඬා අඹුව වටා තුන්යළක් ප්‍රදක්ෂිණා කෙරෙමින් මාර්ගොපකරණ පයිය කරලා ගෙන ජයතුරානුවර කරා ගොස් දුටු දුටුවන්ගෙන් ‘වෙස්සන්තරමහරජානෝ කොයි ද?’ යි විචාළේ ය.

“එකල නගරවාසීහු කිපී මෙබඳු වූ දුර්ජන බමුණු මහල්ලෝ අවුත් අවුත් අපගේ වෙස්සන්තර නම් නරදෙවයන් වහන්සේ වංකගිරියට පන්වාලූහ’ යි කියා කැටපහර දෙමින් ලුහුබැඳ ගත්හ. ජූජක නම් බ්‍රාහ්මණතෙමේ ද මරණහයින් දුවනුයේ දෙවියන්ගේ ආනුභාවයෙන් වංකගිරියට යන මාර්ගයෙන් ගොස් වෙනපුත්‍ර නම් වැදිපුත්‍රයා රැකවල

¹ තෙපි
² ලද්දේ

හුන් බන්ධාවාරයට පැමිණියේ ය. එකල්හි¹ වැදිපුත්‍රයාගේ කීනබල්ලෝ ලුහුබැඳ ගත්තා. එකල ජූජකයා මහලු වඳුරකු සේ මරණභයින් රුකකට නැඟී වෙවුලවෙවුලා අනෙක විලාපයට පටන් ගත්තේ ය. වැදිපුත්‍රයා ඒ අසා දිව අවුත් උර පුරා දුන්න ඇද ‘අහෝ! බ්‍රාහ්මණය, තාගේ මහෝදරය විද පළා අතුණුබහනින් මේ මහාවනමාර්ගයෙහි දෙවතාවුන්ට බිලි පූජා කෙරෙමි’ යි කී කල්හි ජූජකයා අතිශයින් භය ගෙන ‘පින්වත, මා නො විදුව. ජයතුරානුවර සිවිරටවාසින්ගේ සම්මතයෙන් ආ දූතයෙමි. වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ ජයතුරානගරප්‍රවේශමංගල්‍යයට දූතමෙහෙවරයට යන්නෙමි’ යි බොරුවක් ගොතා කියේ ය. එකල වැදි පුත්‍රතෙම ප්‍රසන්න ව බල්ලන් ගස් බැඳ බමුණු බස්වා බොහෝ සත්කාර කෙරෙමින් වංකගිරියට මාර්ගය කියා නැවැත්තේ ය. (342) ඔහු කී මාර්ග සලකුණෙන් ගොස් විපුල නම් පර්වතයෙහි වසන අවිචුත නම් තාපසයන් වහන්සේ දූක වැඳ පිළිසඳර කථා කොට ‘ස්වාමීනි, වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන් බාල කල අකුරු කරවාලීම්. දූන් සන්මාසයක් මුළුල්ලෙහි මා ඇස නො දුක්කෙමි. සැපදුක් විවාරාපියන්තට යන්නෙමි’ යි කියා තාපසයන් වහන්සේ වඤ්ඤා කොට මාර්ගය විවාරා ගෙන ඒ මාර්ගයෙන් ගොස් සන්ධ්‍යාසමයෙහි වංකගිරිපර්වතාසන්තයට පැමිණ මද්දිදෙවින් වහන්සේ පර්ණශාලායෙහි වෙසෙති. ස්ත්‍රීහු නම් දනමානාදියට අන්තරායකාරීහු ය. එහෙයින් කුමාරවරුන් දන් ලබා පියන්නට නො දෙති. උදය එලාඵලයට ගිය කල ගොස් කුමාරවරුන් දන් ලබමි’ යි සිතා එක ගල්තැල්ලක සැඟවී හුන්නේ ය. එදවස් රෑ පශ්චිමයාමයෙහි මද්දිදෙවි නපුරුස්වජ්ජනයක් දූක භයින් තැති ගෙන වෙස්සන්තරරජ්ජුරුවන්ගේ පන්සලට ගොස් දෙරට ගැසූ ය එකල වෙස්සන්තරරජ්ජුරුවෝ ‘කවි ද?’ යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, මම මද්දි ය’ යි කිවු ය. ‘මද්දිනි, කාලයෙහි මුත් අකාලයෙහි මාගේ පන්සලට නො වදනා සේ කතිකාවෙක් සම්මත කරණ ලද්දේ නො වේ ද?’ යි වදළසේක. ‘ස්වාමීනි, අකාරණයෙහි ආයෙමි නො වෙමි. නපුරු ස්වජ්ජනයක් දූක විවාරා පියන්නට ආමි’ යි කිවු ය. ‘කෙබඳු ස්වජ්ජනයක් ද?’ යි විචාළසේක. ‘ස්වාමීනි, කාලවර්ණ වූ එක් පුරුෂයෙක් කසාපිළිදෙකක් හැඳ දෙකණ රත්මල් පැලඳ භයානක වූ ආයුධයක් අතින් ගෙන මාගේ පන්සලට වැඳ ජටාමඬුලු සහිත වූ මාගේ හිස ගෙන භූමියෙහි මා හෙළා හඬවහඬවා මාගේ ඇස් දෙක උපුටා ගෙන දෙඅත් කපා ගෙන හාදය පළා ලේ හෙළහෙළා හාදය මාංසය ගෙන ගියේ ය’ යි කිවු ය. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ එපවත් අසා තමාගේ දනපාරමිතාව පුරවාලීමට කල්‍යාණමිත්‍රයෙකු එන්නේ ඇතැ යි සිතා ‘මද්දිනි, රජසැපත් හැර මේ වනයෙහි නපුරු බොජුන් වළඳන්නා වූ නොපට පෙනෙන ස්වජ්ජන යැ’ යි කියා අස්වසා යවූසේක.

‘මද්දිදෙවින් ද අරුණු නැගුනු කල කළ මනා සියලු ම වතාවත් කොට නිමවා දෙදරුවන් වැලඳ ගෙන සිඹ සහනා ‘දරුවෙනි, අද නපුරු ස්වජ්ජනයක් දක්නා ලද්දේ ය. බිය පත් ව විසුව මැනැවැ’ යි අවවාද කොට ‘මා දුටු ස්වජ්ජනයෙහි මඳකුත් සුභයෙක්

¹ පැමිණි කල්හි

නැත. මා දරුවන් රැක වදළ මැනවැ' යි කියා බොධිසත්වයන්ට දෙදරුවන් භාර කොට කෙක්ක හා පැස ගෙන කඳුළු පිසපිස වනයට එලාඑල පිණිස ගියාහ. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ද 'දැන් යාවක කෙනෙකුත් එන්නේ ඇතැ' යි සිතා පන්සලින් නික්ම ගල් පෝරුවක් මත්තෙහි ස්වර්ණප්‍රතිමාවක් සේ වැඩ හිඳිනාසේක. කුමාරවරු පාමුල කෙළමින් හිඳිති. එකල ජූජකයා සානු පර්වතයෙන් බැස එක පදිකමාර්ගයෙන් පන්සලට ගියේ ය. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ජූජකයා දැක ජාලියකුමාරයන් බණවා 'පුතනුවනි, තෙල බ්‍රාහ්මණයාගේ පිරිකර ගෙන සත්කාර කරව' යි වදළ කල්හි 'යහපතැ' යි කියා පෙර මගට ගොස් පිරිකර ඉල්ලූ කල 'මොහු මට වෙස්සන්තරරජ්ජුරුවන් දෙන දසයෙක. එබැවින් මාදුකමක් ඇගවීම් නම් මතු මට සුවච නො වන්නේ ය' යි සිතා 'ඉවත යව. ඉවත යව' යි කියා පරුෂවචනයෙන් කිපී ලෙස් දැක්කුයේ ය. ජාලියකුමාරයෝ හයින් ඉවත් ව ගියෝ ය. ජූජකතෙම බොධිසත්වයන් කරා ගොස් සැපයූක් විචාරා එකත් පසෙක හුන්නේ ය. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ද ඕහට කළ මනා සත්කාර කොට ආ තොරතුරු විචාළ කල්හි 'ස්වාමීනි, යම් සේ පඤ්චමහාගංගායෙහි ජලස්කන්ධය කෙතෙක් දෙනා විසින් ඇද බිපියන කල්හිත් සදකල්හි ම ක්ෂය නො වේ ද, එමෙන් ශ්‍රද්ධාජලයෙන් පිරුණා වූ නුඹ වහන්සේගෙන් මම කිසිවක් ඉල්ලා පියන්නට ආමි. ඉල්වන ලද්ද වූ නුඹ වහන්සේගෙන් පුත්‍රවරුන් මට දසත්වයට දුන මැනවැ" යි කීහ.

"එකල ශ්‍රී මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ප්‍රීතියෙන් පිණා සාධුකාර දෙමින් 'බ්‍රාහ්මණය, මා දෙදරුවන් තොපට දන් දෙමි. ඔවුන්ගේ මැනියෝ එලාඑලයට ගියෝ ය. අද මෙහි ලැග සෙට උදය ම දරුවන් ගෙන යව' යි වදළසේක. 'අහෝ! ස්වාමීනි, ස්ත්‍රීහු නම් දනයට බාධාකාරීහු ය. ඔවුන්ගෙන් කම් කිම් ද? දෙන හොත් දන් ම දුන මැනවැ' යි කීයේ ය. 'එසේ වී නම්, බ්‍රාහ්මණය, මාගේ මේ ප්‍රියබොලඳ වූ දරුවන් ගෙන සිව්චට යව. මා දරුවන්ගේ මුත්තනු වූ සඳමහරජ්ජුරුවන් වහන්සේ තොපට බොහෝ සැපත් දෙනසේකැ' යි වදළසේක. 'අහෝ! වෙස්සන්තර මහාරාජොත්තමයන් වහන්ස, උපායෙන් මා නසාපියන උපායක් සොයා ගත් සේක් ද? මෙබඳු වූ කුමාරවරුන් බැඳගෙන ගියා වූ මා දැක වස්තු දෙන්නෝ කවුරු ද? මොහු අපගේ කුමාරවරුන් සොරා ගෙන යේ ය යි කියා උදුරා ගණිති. නැත හොත් මා දිවි නසති. දෙවයන් වහන්ස, නො පමා ව ම තෙල දරුවන් මට දසභාවයට දුන මැනවැ' යි කියමින් හුන්නේ ය. ඒ තෙපුල් අසා හුන් කුමාරවරු හයින් තැනි ගෙන සිත් පිරුණු සෝකයෙන් දැස් කඳුලෙන් දැතින් දෙනුවන් කඳුළු පිසපිස 'නගණ්ඩ, කෘෂ්ණජනාවෙනි, අපි කෙසේ ගැලවී යන්නමෝ ද' යි කියකියා සිංහහයින් භ්‍රාන්ත වූ මාගපෝතකයන් සෙයින් වෙවුලවෙවුලා දිව ගොස් පන්සල් පිටිපස්හි සැගවී හුන්හ.

"එතැන්හි දු ජූජකයා ම පෙණෙන හෙයින් නික්ම වන ලැහැබිහි සැගවී උන්හ. ගිය ගිය තැන ම ජූජකයා පෙණෙන හෙයින් කිසි තැනක සැගවී ගත නො හී ඔබ්බොබ දුවමින් සිවුරැස් පොකුණට වැද කරවටක් දියට බැස 'නගණ්ඩ, කිසිවක් නො

බැණ හිඳුම්හ' යි කියා ගෙන පොකුරු පනින් හිස වසා ගෙන, සැගවී උන්හ. එකෙණෙහි බ්‍රාහ්මණයා කුමාරවරුන් නො දැක 'අහෝ! වෙස්සන්තරමහරජානෙනි, නුඹ වහන්සේ දැන් ම මට වචනයෙන් දරුවන් දී ඔවුන්ට ඉඟි කොට ලා පන්වාලමින් නො දක්නාක් මෙන් හිඳිනාසේක. තමන් වහන්සේ සදාශ වූ මුසාවාදි කෙනෙකුන් ලොව නැතැ' යි කීයේ ය. එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේ 'බ්‍රාහ්මණය, මා දරුවෝ හයින් පලා ගියෝ ය. සොයා ගෙනවුත් දෙමි' යි කියා හුන් තැනින් නැඟී ගොස් පන්සලින් පිට බලමින් නො දැක කෙළිමඩුලු වනලැහැබි රුක්සෙවණ බලා නො දැක සතරැස් පොකුණුතෙර පියවර සටහන් දැක 'මාගේ ප්‍රිය පුතනුවෙනි, ජාලියකුමාරයෙනි, මොබ එන්න, මාගේ දනපාරමිතාව පුරවා ලන්නැ' යි කියා හඬ ගා (344) ලූසේක. ඒ ශබ්දය කණ වැටුනු ජාලියකුමාරයන් වහන්සේ ජූජක නම් යකු මා කා මරා නුමුත් පියානන් දෙවිටක් හඬ ගා පියන තෙක් නො හිඳිමි' යි සිතා 'මපියානෙනි, කියමින් නෙළුම්පත් ඉවත් කොට අවුත් බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ දකුණු පය ගෙන හඬන්නට වන්න. එකල බොධිසත්වයන් වහන්සේ පුතණ්ඩ, ජාලියකුමාරයෙනි, තොප නැගනියෝ කෘෂ්ණජනාවෝ කොයි ද?' යි විචාලසේක. 'මා පියානෙනි, හයක් පැමිණි සත්වයෝ නම් තමහට ම පිහිට සොයන්නාහු ය' යි කීහ. එකල මහබෝසතානෝ 'මා මැනියෙනි, ප්‍රියතර දුවනියෙනි, මෙහි අව මැනව. මාගේ දනපාරමිතාව පුරවා ලන්නැ' යි කියා වදරත් ම වහා පොකුණින් ගොඩ අවුත් බොධිසත්වයන්ගේ වම්පය ගෙන හඬන්නට වන්න. ඒ කුමාරවරුන් දෙදෙනාගේ මුහුණින් වැහෙන, කඳුළු මහාබොධිසත්වයන්ගේ සුන්දරාලයකට පද්මවර්ණ වූ පාපිට වැටෙන්නේ ය. මහාබොධිසත්වයන්ගේ මුහුණ තෙමා බස්නා කඳුළු රන්පුවරු සදාශ වූ ඔවුන්ගේ පිට තෙමා වැටෙන්නේ ය. එකල මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ කුමරුන් නැඟිටුවා අස්වසා ලමින් 'දරුවෙනි, තොප ම මහානොකා කොට ගෙන මේ අනවරාග්‍ර සංසාරසාගරයාගේ පරතෙරට එතෙර වනු කැමැත්තෙමි. මම එතෙර ව තොපත් ඇතුළු වූ දෙවියන් සහිත වූ ලොකයා සංසාරසාගරයෙන් එතෙර කරන්නෙමි. දරුවෙනි, තෙපි මාගේ දනාධ්‍යානය නො දන්නාහු ද? දරුවෙනි, මාගේ දනපාරමිතාව මත්සකප්‍රාප්ත කරවාලුව මැනැවැ' යි කියා අස්වසා ලමින් 'පුතණ්ඩ, තෙපි නිදහස් වනු කැමැත්තහු නම් බමුණුහට රන්නිෂ්කදහසක් දෙමින් නිදහස් වුව මැනැවැ. තොප නැගනියන් නිදහස් කොට ගන්නා කැමැත්තහු නම් බමුණුහට දසදසීන් ඇත් අස් රථ ගව වෘෂභ රන්නිෂ්ක යනාදියෙන් සියයක් බැගින් දී නිදහස් කොට ගනුව' යි කියා කුමාරවරුන්ගේ අත් ගෙන 'බ්‍රාහ්මණය, මැන එව. මා දරුවන් කෙරෙහි ප්‍රිය නැත්තෙමි දෙන්නෙමි නො වෙමි. මෙයට වඩා සර්වඥතාඥනය ශතසහසු ගුණයෙන් ම මට ප්‍රියතර වන්නේ ය. මා දරුවන් දන් දෙමින් ඒ කුශල බලයෙන් මතු සර්වඥතාඥනයට පැමිණ මුළුලොවට සෙත් කෙරෙමි' යි කියා බුදුබව ප්‍රාර්ථනා කෙරෙමින් කමඬලාවෙන් බමුණු අත පැත් වත් කොට දරුවන් දන් දුන්නේක. එකෙණෙහි දෙලක්ෂසතළිස්දහසක් යොදුන් සනකඩමහාපාචීවිය කම්පා විය. මහමෙරුපර්වතය නැමනැමි නමස්කාර කෙළේ ය. ශක්‍රාදි දෙවියෝ සාධුකාර දුන්හ. මහාබ්‍රහ්මයෝ අත්පොළසන් දුන්හ. අකාලවිදුලිය

පැහැර වර්ෂා කෙළේ ය. හිමාලය ඒකනින්නාද කොට සිංහයෝ සිංහනාද කළෝ ය. මිහිමඩල පටන් බඹලොව දක්වා එකකොලාහල වී ය. එයින් වදළහ. වර්යාපිටකයෙහි-

‘සකෙ පුත්තෙ වජන්තස්ස - ජූජකෙ බ්‍රාහ්මණෙ යද,
තදපි පඨවී කම්පි - සිනෙරුවනවටංසකා’ යි.

“ජූජක නම් බමුණු තෙමේ ද මහාබෝධිසත්වයන් වන්නෙහි බලබලා හින්ද දී ම වනයෙන් වැලක් දකින කඩා ගෙන ජාලියකුමාරයන්ගේ දකුණු අත හා කෘෂ්ණජීනාවන්ගේ වම් අතක් දෙක එකට බැඳ අල්වා ගෙන (345) වැල්පොටින් තළතළා ගෙන යන්නේ ය. වැල වැදුනු වැදුනු තැන්හි සම් ඉපිල ලේ වැහෙන්නේ ය. කුමාරයන්ගේ පිට හෙන පහරට නැගනියෝ පිට අල්වති. නැගනියන්ගේ පිට හෙන පහරට කුමාරයෝ පිට අල්වති. මරණ හයින් පැන දුවන්නට වැරයේ ඇදපියති. විෂම ස්ථානයක පය පැකිල බමුණු වැටුනු කල්හි අත් පා මල ගලවා ගෙන දිව අවුත් බෝධිසත්වයන්ගේ දෙපතුල මුහුණ තබා හඬන්නාහු:-

‘අම්මා ව තාත නික්ඛන්නා - ක්කද්ව නො තාත දස්සසී,
යාව අම්මම්පි පස්සෙම - අථ නො තාත දස්සසී.

අම්මා ව තාත නික්ඛන්නා - යාව අම්මා ව එති නො,
තදයං බ්‍රාහ්මණො කාමං - වික්කිණාතු හනාතු වා.

බලංකපාදෙ දුට්ඨනබො - අථො ඔවට්ටපිට්ඨිකො,
දීඤ්ඤරොට්ඨි වපලො - කලාරො හග්ගනාසකො.

කුම්භුදරො හග්ගපිට්ඨි - අථො විසමවක්ඛුකො,
මස්සුහරිතකෙසො ව - වලිතො තිලකාහතො.

පිඞ්ගලො ව විනතො ව - විකතො ව බ්‍රහාකරො,
අජ්නාහි ව ඔනද්ධො - අමනුස්සො හයානකො.

මනුස්සො උදහු යක්ඛො - මංසලොහිතභොජනො,
ගාමා අරඤ්ඤං ආගම්ම - ධනං තාතඤ්ඤ යාවති.

යස්මා තෙ පිසාවෙන - කින්නු තාත උදික්ඛසී,
අස්මා හි නුන තෙ හදයං - ආයසං දල්භබ්ඤ්ඤං.

සො නො බද්ධො න ජානාසී - බ්‍රාහ්මණෙන ධනෙසිනා,

අවිවාසිකෙන ලුද්ධෙන - සො නො ගවොව සුමිහති.

ඉධෙව අවිජනං තණ්හා - න සා ජානාති කිසමිවි,
මිගීව සරසම්මත්තා - යුථා හීනා පකඤ්ඤි'-යි.

“යනුවෙන් ‘පියානන් වහන්ස, අම්මා ඵලාඵලයට නික්ම ගියා ය. පියානෙනි, නුඹ වහන්සේ ද අප මැනියන් නො ආ කල ම බමුණුහට දුන්නාහු ය. නැවැත එසේ නො කරන්න. යම් තාක් කලකින් අපි මැනියන් දක්නමෝ ද, එකල අප පියානෙනි, බමුණුහට දුන මැනැව. යම් තාක් කලකින් අම්මා එන්නී ද, එකල පියානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ අප මේ බ්‍රාහ්මණයා කැමැති ලෙස විකුණා හෝ මරා හෝ බමුණුහට දුන මැනැව. එතෙකුදු වුවත්, මපියානෙනි, මේ කර්කශ වූ පරුෂ වූ බමුණු තෙම බකල වූ පාද ඇත්තේ ය, කුණු වූ නිය ඇත්තේ ය, අධොගලිත වූ මස්පිඩු ඇත්තේ ය, මුඛය වැසී තිබෙන උත්තරොෂ්ඨය ඇත්තේ ය, දෙතොල්බිතින් වැහෙන කෙළ ඇත්තේ ය, හුරුදත්ත වැනි වූ නපුරු දත් ඇත්තේ ය, මැදින් බිඳී නැමුනු නාසය ඇත්තේ ය, කළයක් බඳු මහොදරය ඇත්තේ ය, මැදින් බිඳුනු කුදු වූ පිටක් ඇත්තේ ය, විෂම වූ ඇස් ඇත්තේ ය, කඹරුවුල් ඇත්තේ ය, රන්වන් හිසකේ ඇත්තේ ය, ඇඟ සමිහි කාලවර්ණ වූ තලකැලැල් ඇත්තේ ය, බළල්ඇස් ඇත්තේ ය, කටි ය පිට ය පපුව ය යන තුන් තැනකින් නැමුනු ශරීරයක් ඇත්තේ ය. විවර වන්නා වූ අබද්ධ ඇටසන්ධි ඇත්තේ ය, අතිදීර්ඝ වූයේ ය, අභිනවර්මසන්තද්ධ වූයේ ය යන මේ අටළොස් වැදෑරුම් පුරුෂදෙෂයෙන් යුක්ත වූ භයානක වූ අමනුෂ්‍යයෙක. නොහොත් මනුෂ්‍යවෙශයෙන් හැසිරෙන්නා වූ මස්ලේ භොජන කොට ඇත්තා වූ යක්ෂයෙක් ම ය. මොහු ගමන් වනයට අවුත් අපගේ මස් කනු කැමැති ව, නුඹගෙන් පුත්‍ර ධනය ඉල්වන්නේ ය. මපියානෙනි, යකෙකු විසින් අප කා මරන්නට ගෙණ යන කල්හි මධ්‍යස්ථ ව බලා හිඳිනේ ඇයි ද? මපියානෙනි, දෙමවුපියන්ගේ භෘදය නම් දරුවන් කෙරෙහි ඉතා මෘදු වන්නේ ය. නුඹගේ සිත එකාන්තයෙන් ම යපතින් දැඩි කොට බැඳී බැම්මක් වැන්න. සිත් පිත් නැති ගලක් වැන්න. දසධනය සොයන්නා වූ බ්‍රාහ්මණයා විසින් අප බැඳ ගත්බව ඒ නුඹ වහන්සේ නො දන්නාහු ද? ඉතා රෝදුයකු විසින් යොදු ගත් ගෙරිබානක් සේ පොඵනය කරන්නේ ය. මපියානෙනි, මේ මා නැගතියෝ කෘෂ්ණජනාවෝ කිසි දුකක් නො දන්නී ය. මාග සමූහයෙන් පිරිහුනා වූ කිරි නො ලැබ හාමත් වූ මාගපොතිකාවක මෙන් මා අම්මණ්ඩින් නො දක කිරට හඬන්නී ය. අම්මා නො දක හඬා විසලී නස්නී ය. එහෙයින් මා බමුණුහට දුන මැනැව. මා නැගතියෝ මෙහි ම හිඳිත්වයි. මම බමුණා හා යන්නෙමි. මා නො දක්නා මා මැනියෝ ඉතා දිළිඳු වන දෑ ය. මා නැගතියන් නො දක්නා මා මැනියෝ ඉතා දිළිඳු ව හඬන දෑ ය’ යනාදීන් අනෙකවිලාපයෙන් හඬන කල්හි මහබොධිසත්වයන් වහන්සේ කිසිවක් නො බැණ හුන්සේක.

“එකල ජූජකයා දිව අවුත් බැඳ තළතලා ගෙන යන්නේ ය. එකල මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට පුත්‍රයන් උදෙසා බලවත් වූ සොක උපන්නේ ය. හෘදයමාංසය හුණු වී ය. කෙසරසිංහරාජයෙකුට හසු වූ ත්‍රිමදගලිතහස්තිරාජයෙකු සේ සොකයෙන් තැවෙමින් දැසින් වැහෙන කඳුළු අතින් පිස පිස¹ පන්සලට වැඳ ‘අහෝ! අපගේ රජගෙයි වසන දුසියකුටත් නො කරණ වද මේ නපුරු බමුණු මා දුවනියන්ට කෙරෙයි. ලුහුබැඳ ගොස් ඔහු මරා මා දරුවන් ගෙනෙමි’ යි සිතා ‘අහෝ! මා සිතියේ නපුරු වෙතනාවෙක. පූර්වබෝධිසත්වවරයෝ ධන² පරිත්‍යාගය අංග පරිත්‍යාගය ජීවිතපරිත්‍යාගය පුත්‍රපරිත්‍යාගය කලත්‍රපරිත්‍යාගය යන පඤ්චමහාපරිත්‍යාගය කොට ලොවුතුරා බුදු වූහ. මම ද පුත්‍රපරිත්‍යාගය කොට ඒ මහොත්තමයන්ට ඇතුළත් වූ ලොවුතුරා බුදු වෙමි’ යි සිතා අවවාද කොට ගෙන පන්සලින් නික්ම පුවරුවක හුන්සේක. එකල කුමාරවරු බ්‍රාහ්මණයා විෂමස්ථානයක පය පැකිල වැටුනු කල්හි පෙර සේ ම බැමීම ගලවා ගෙන පහර ලදින් මරණ හයින් හඬ ලන කුකුළන් සෙයින් බිය පත් වූ ශබ්ද කෙරෙමින් පලා අවුත් මහාබෝධිසත්වයන්ගේ පාමුල වැඳ වැටී හඬන්නට වන්න. ජූජකතෙමේත් වහා දිව අවුත් ‘කොල්ලෙනි, තෙපි පැන යන්ට ඉතා සමර්ථයන්’ යි කියා තැනි ගන්වමින් අල්වා බැඳ ගෙන බෝධිසත්වයන් වහන්සේ බලබලා හින්ද දී ම සාබා ඉපලින් තළතලා ගෙන (347) යන්නේ ය. එකල කෘෂ්ණඡ්නාවන් කරකැවී මහාබෝධිසත්වයන්ගේ මුහුණ බලබලා ‘අම්මණ්ඩිනි, මේ බ්‍රාහ්මණයා තමාගේ ගෙයක උපන් දුසියක සේ මා තළතලා ගෙන යන්නේ ය. මොහු ධාර්මික බ්‍රාහ්මණයෙක් නො වන්නේ ය. යක්ෂයෙක් බ්‍රාහ්මණවර්ණයෙන් අවුත් මා කා මරන්නට හේ පිස පියන්නට හෝ ගෙන යන්නේ ය. අම්මණ්ඩිනි, මේ පිසාවයකු විසින් ගෙන යන කල්හි බලා හිඳිනේ ඇයි ද? මා පිටින් වාහින ලේ නො පෙනේ ද? රන්සුණු ආලේප කොට සුවඳ දියෙන් නහවා සමන්මල් පිට ලා මා වැඩුයේ මෙබඳු වූ දුක් දීපියන්නට ද?’ යනාදීන් අනෙක විලාප කියකියා යන කල්හි මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට ඉතා බලවත් වූ සොක උපන්නේ ය. හෘදයවස්තුව හුණු වී ය. බලවත් ව නික්මෙන ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයට නාසය නො සැහීමෙන් මුඛයෙන් අතිඋෂ්ණ වූ ආශ්වාසප්‍රශ්වාසය නික්මෙන්නට වන. දැසින් ලේ කඳුළු වාහිනට වන. හෘදය පැළී යන සේ බලවත් වූ සොකයෙන් තැවෙත් තැවෙත් සර්වඥතාඥනය ම සිහි කෙරෙමින් ප්‍රඥබලයෙන් සොකසල්ලය නැති කොට ගත් සේක. කුමාරවරු ද කිසි පිළිසරණක් නැත්තෙන් ‘නගෝ වරෝ, නැසී යමිහ. මෙවිට අපගේ දිවි නො රැකේ ම ය. මපියානන් ලය ගලක් වැන්න. අප මැනියෝ අවු නම්, මේ සා දුක් වැද්ද නො දෙන දැ ය. අහෝ! මවුනුදු ඇසින් දක්නා නො ලදුමිහ. අහෝ! වන දෙවතාවෙනි, තොපට යටත් ව වඳුම්හ. පියුම්සර වසන නාගෙන්දුගොල්ලෙනි, තොප වඳුම්හ. මේ සොහන නම් නදීතිර්ථයෙහි අධිගෘහීත වූ දෙවතාවෙනි. තොප වඳුම්හ. අප අම්මණ්ඩිනි වැඳ සමු ගත් බව කියන්නේ

¹ පිසින් පිසින්
² දන

ය අප නීරෝගබව¹ කියන්නේ ය. අප බමුණු ගෙන ගිය බව කියන්නේ ය. අනේ! රුක්දෙවියෙනි, අප හා පුරුද්දෙනි, අපගේ මදි නම් මැනියන්ට 'ඉදින් තෙපි ලුහුබැඳ යනු කැමැත්තහු නම්, අනුබඳනා වූ තෙපි දරුවන් වහා ම දක්නහු ය' යි කියන්නේ ය. අනේ වනදෙවතාවෙනි, අපි යම්හ. අනේ අප හා පුරුද්දෙනි, අපට සමු දෙන්නේ ය' යනාදීන් විලාප කියකියා හඬ දෙන්නා වූ කුමාරවරුන් ජූජකයා යමයකු සේ මරමරා ගෙන ගියේ ය.

"මදිදෙවීන් වහන්සේ ද 'අහෝ! මා විසින් රාත්‍රියෙහි නපුරු ස්වප්නයක් දක්නා ලද්දේ ය. උදය ම පන්සලට යෙමි' යි සිතා එලාඑල අල සොයමින් ඇවිදින කල තෙප්පින්න අතින් වැටෙන්නේ ය. පැස උරෙන් ගැලවී වැටෙන්නේ ය. පැස උරෙන් ගැලවී වැටෙන්නේ ය. දකුණු ඇස නටන්නේ ය. අළුලරුක් එලරුක් සේ පෙනෙන්නේ ය. දඹදිගාව මේ ය යි කියා නො දැනෙන්නේ ය. සර්වාංගය වෙවුලන්නේ ය. එකල වනයෙහි අධිගෘහිත වූ දෙවතාවෝ 'අහෝ! මදිදෙවීන් වහන්සේ එලාඑල ගෙන අද උදය ම පන්සලට ගියේ නම්, දරුවන් නො දැක විමසා පියවර බලාදිව ගොස් බලවත් වූ දුකට පැමිණෙති. එබැවින් සිංහ ව්‍යාඝ්‍ර දිව්වෙස් ගෙන මාර්ගය රකිමින්' යි කියා තුන්දෙනෙකු සිංහවෙස් ව්‍යාඝ්‍රවෙස් දිව්වෙස් ගෙන මදිදෙවීන්ට පෙණිපෙණි සරස් ව මාර්ගය රකිමින් හිරු අස්තංගත වූ කල අන්තර්ධාන වූහ. මදිදෙවීන් වහන්සේ මහාසොකයෙන් තැවිතැවී එදවස් මුළුල්ලෙහි පන්සලට යා නො හැකි ව අනෙකවිලාප කියා ඇවිදීමින් දෙවතාවන් ඉවත් ව ගිය කල පන්සලට ගොස් කුමාරවරුන් නො දැක 'අහෝ! මා දරුවෝ මෙතෙක් දවස් දිව අවුත් අම්ම (348) කියති. එලාඑල ඉල්වති. පැස ගණිති. මා කර එල්වී යෙති. අද එකාන්තයෙන් ම මා දරුවෝ 'නස්නා ලද්දෝ ය' යි සිතා මහාසොකයෙන් ලය උණු ව ගෙන බොධිසත්වයන් ලඟට ගොස් පැස බිම තබා දෙහොත් නගා වැඳ ගෙන 'අනේ! ස්වාමීනි, මා දරුවෝ කොයි ද? ඇතුළුගෙට වැඳ සැතපී ගත්තු ද? ක්‍රීඩා ප්‍රසාත ව වන මැද ගියාහු ද? සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන් විසින් ගෙන යන ලද්දෝ ද? මුත්තනුවන්ගේ රටින් අවුත් ගෙන ගියෝ ද? අහසින් ඇත්කඳලිහිණියෝ ගෙන ගියාහු ද? කිසිවක් නො බැණ හිඳිනේ ඇයි ද, හිමි, මපුත්තු කොයි ද?' යි විචාළී ය. එකල මහබෝසතානෝ මුවෙන් නො බැණ හුන්සේක. එවිට ම මදිදෙවීන් වහන්සේ 'අනේ! ස්වාමීනි, මට නුඹ වහන්සේ කිසිවක් නො බැණ හිඳුනු එක් දුකෙක. මා දරුවන් නො දක්නා එක් දුකෙක. මහාරාජොත්තමයානන් වහන්ස, අද ඊ උදය ම නුඹ වහන්සේ මාගේ මෘතශරීරය දක්නාසේකැ' යි යනාදීන් විලාප කියකියා හැඬුහ. එකල මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ 'කර්කශ වූ කථාවෙන් මැගේ පුත්‍රශොකය තුනී කෙරෙමැ' යි සිතා:-

'නනු මද්දි වරාරොහා-රාජපුත්‍රි යසස්සිනී,
පාතො ගාතාසි උංඡාය-කිමිදං සායමාගතා.'

¹ නිරෝගී ව

යනුවෙන් 'මදිනි, තෙපි උතුම් වූ ආරොහපරිනාහයෙන් යුක්ත වූහ. පෘථිවිතලනිලක වූ චෙතියමහරජානන්ගේ දුවනි වූහ. අනන්ත වූ යසස් ඇත්තී ය. එලාඵල භික්ෂාවර්ශාවට උදය ම ගියෝ' වුව. හිමාලයෙහි නම් බොහෝ වූ වනවරයන් හා තාපස සිද්ධ විද්‍යාධරයෝ හැසිරෙන්නාහු ය. තොප විසින් කරණ ලද කිසිවක් කවුරු දනිද් ද? තෙපි උදය ම ගොස් මේ සදපහනින් යුත් රාත්‍රී වනතුරු ලදරුවන්ගේ පවත් කෙසේ දෝ හෝ යි කියා හෝ මාගේ ස්වාමීපුත්‍රතෙම කිසිවක් සිතනසේකැ යි කියා හෝ මෙවිවරකුත් නො සිතා ම කිමෙක් ද, මේ සවස වන්දලොකයෙහි අවු ය. මා දුර්ගත වූහ යි සිතුවෙහි ද? අරණ්‍යයට ගියා වූ සස්වාමික ස්ත්‍රීහු නම්, මෙ බඳු නො වන්නාහු ය' යි කියා තැති ගන්වා වඤ්ඤා කොට කථා කළසේක. එපවත් අසා මදිදෙවින් වහන්සේ 'අනෝ! ස්වාමීනි, මේ වනාන්තරයෙහි සිංහවායාසුදීන්ගේ භයානක වූ ශබ්ද නො ඇසුසේක් ද? මම වනාන්තරයෙහි එලාඵල සොයමින් නොයෙක් නපුරුනිමිති දැක 'නුඹ වහන්සේට හෝ මා දරුවන්ට වූ හානියෙක් ඇතැ' යි සිතා උදය ම එන්නෙමි සිංහ වායාසු දිවි යන තුන්දෙනෙකු මග සරස් ව මාගේ ගමනට අන්තරාය කළ හෙයින් පමා ව ආමි. ස්වාමීනි, මට ක්ෂමා කළ මැනව' යි කිවු ය. මහබෝසතානෝ කිසිවක් නො බැණ හුන්සේක. එකල මදිදෙවින් වහන්සේ අනෙකවිලාප කියා හඬත් ම මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ තුෂ්ණිමිභූත ව ම හිදිනාසේක. එවිට මදිදෙවින් වහන්සේ මහා සොකයෙන් කම්පා වෙමින් 'මා දරුවෝ කොයි ගියා දෝ හෝ' යි කියකියා මහවනයට වැද වන්දාලොකයෙහි දරුවන් සොයා ඇවිදිමින් 'මාගේ ප්‍රිය පුත්‍රනුවෙනි, ජාලියකුමාරයෙනි, මොබ එන්නේ ය. මා මැනියෙනි, කෘෂ්ණඝ්නාවෙනි, මොබ එන්නේ ය. අම්ම ය යන බසක් මා කණ හෙළා ලන්නේ ය. මාගේ ලය ගිනි නිවා ලන්නේ ය' යි කියකියා හිස ලය පැහැර හඬහඬා කෙළ පුරුදු රුක්සෙවණ වැලිතලා ලියමඬුලු බලා නො දැක කෙළි වලත් ඇත් අස් ගොන්රු බලා නො දැක 'මා දරුවෝ මළාහු (349) ය' කියා මහාවිලාපයෙන් හඬන්නා වූ ශබ්දය අසා ඒ ඒ අතින් දිව ආ මාගාදීන් දැක 'අනෝ! ස්වර්ණවර්ණ වූ සාම නම් කුඩා මුවගොල්ලෙනි, තොප හා පුරුදු මාගේ දරුවෝ දක්නා ලද්දෝ ද? අනෝ! සස ගොල්ලෙනි, කදලිමාගයෙනි, උලුකයෙනි, ස්වර්ණවර්ණ වූ හංසයෙනි, මයුරයෙනි, තොප හා පුරුදු වූ මාගේ දරුවෝ දක්නා ලද්දෝ ද? අනෝ! මා දරුවන් හා පුරුදු වූ කොස්ලිහිණියෙනි, මා දරුවෝ නො දක්නා ලද්දෝ ද? යනාදීන් විලාප කියකියා මුළු වනය විමසා දරුවන් නො දැක අවුත්, මහා බෝධිසත්වයන්ගේ පා මුල හඬා වැටී 'ස්වාමීනි, මා දරුවෝ කොයි ද?' යි විචාළී ය.

එකල බෝධිසත්වයන් වහන්සේ තුෂ්ණිමිභූත ව ම හුන්සේක. එවිට මදිදෙවින් වහන්සේ පහර කෑ කිකිලියක සේ මහාසොකයෙන් හඬා වනයට වැද පෙර සේ ම විමසා අවුත් 'ස්වාමීනි, මා දරුවෝ කොයි ද?' යි විචාළී ය. මහාබෝධිසත්වයන්

¹ ගියේ

වහන්සේ කිසිවක් නො වදළසේක. තුන්වැනි වටහි දු මද්දිවේන් වහන්සේ පුත්‍රශොකයෙන් මහාවනයට වැද සියලු වෘක්ෂ පර්වත ගංගා විල් පොකුණු ගල්ගුහාදිය විමසා තුන්ගමනින් පසළොස්සොදුනක ගමන් ගෙවා හැසිර දරුවන් නො දක අරුණු නැගුනු කල උමතු ගත්තියක සේ පන්සලට වැද මහාබෝධිසත්වයන්ගේ පාමුල 'ස්වාමීනි, මා දරුවන් නැතැ' යි කියා හිස අත බැඳ මහහඬින් හඬා පුත්‍ර ශොකයෙන් විසංඥ ව ස්වර්ණකදලිස්කන්ධයක් කපා හෙලූ කලක් මෙන් එතැන පෘථිවියෙහි පතිත වූහ. එයින් වදළහ:-

'ඉති මද්දි වරාරොහා-රාජපුත්තී යසස්සිනී,
බාහා පග්ගස්ස කඤ්ඤා-තඤ්ඤව පපතා ඡමා' යි.

"එකල අප මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ 'මද්දි මළාහ' යි සිතා කම්පා වෙමින් 'අහෝ! අස්ථාන වූ මහාවනයෙහි කලුරිය කළෝ ය. ඉදින් මද්දි මාගේ ඡයතුරානුවර කලුරිය කළා නම් මහත් වූ ආදහන පෙරහරෙක් වන්නේ ය. දෙරට සෙල්වී යන්නේ ය. මම වනාහි අරණ්‍යයෙහි එකලා ව ම කුමක් කෙරෙමි ද?' යි කියා උපන්නා වූ බලවත් සොකයන් තැවෙමින් නැවත සිහි උපදවා ගෙන 'තවත් පරීක්ෂා කෙරෙමි' යි සිතා නැගිට හෘදයෙහි අත තබා ප්‍රාණගති ඇති බව දැන වහා කමණ්ඩලාවෙන් පැන් ගෙනවුත් සත්මාසයක් මුළුල්ලෙහි අතින් ශරීරය නො ඇල්ලූයේ ද බලවත් වූ සොකයන් ප්‍රවුජ්ජනභාවයත් සලකා ගත නො හැකි වූසේක්, 'මා මද්දිනි, යි කියමින් කඳුළු පිරුණු ඇසින් යුක්ත ව නැමී දැතින් මද්දි දෙවින්ගේ හිස ඔසවා දෙපා දිගු කොට හිඳ ඔක්ක තබා ගෙන පැන් ඉස මුඛය හා හෘදය පිරිමැද මැද සුසුම් ලලා හුන්සේක. මද්දිවේන් වහන්සේ ද මදක් කල් මූර්ඡා ව හිඳ සිහි ලදින් හිරිඔතප් උපදවා නැගී සිට බෝධිසත්වයන් වැඳ, 'ස්වාමීනි, මාගේ වෙස්සන්තරමහරජානෙනි, මාගේ දරුවෝ කොයි ගියාහු ද?' යි විචාළී ය. 'දෙවිනි, එක්තරා මහලු බමුණක්හට බුදුබව පතා දන් දිනිමි. තෙපි දු පින් අනුමෝදන් ව' යි වදළසේක. 'අහෝ! ස්වාමීනි, මෙපවත් නො වදරා තුන්යම් රෑ මා වෙහෙසා වදළසේකැ' යි කියා සතුටින් පැන නැගී 'සාධු! ස්වාමීනි, පින් අනුමෝදන් වීමි. සාධු! සාධු! ස්වාමීනි, පින් අනුමෝදන් වීමි' යි කියා තුන්යළක් සාධුකාර (350) දුන්න. එකෙණෙහි ඇගේ පින් අනුමෝදන් වීම හා සමග ම හිමාලයෙහි නාරදපර්වතවාසී වූ විවිධදෙවනිකායෙහි දෙවියෝ තමතමන්ගේ විමන්දෙර හිඳ 'සාධු! සාධු! දෙවිනි, අපි දු පින් අනුමෝදන් වමිහ' යි කියා සාධුකාර දුන්න. ශක්‍රබ්‍රහ්මාදී දෙවියෝ ද සතුටින් පින් අනුමෝදන් ව සාධුකාර දුන්න. මෙසේ පුත්‍රදනයෙහි පින් අනුමෝදන් ව ඔවුනොවුන් සමග සතුටු කථා කෙරෙමින් හුන් කල ශක්‍රදෙවෙන්දුතෙම සිතනුයේ 'අහෝ! සාධු! අපගේ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුරොත්තමයානන් වහන්සේ හියේ දවස් පෘථිවි කම්පා කරවා කුමාරවරුන් දන් දුන්සේක. සර්වශීලාචාරසම්පන්න වූ මද්දිවේනු දු අනික් හීන ජාති ඇති යාවකයක්හට දුන්සේක් වී නම්, නපුර. බෝධිසත්වයෝ ද එකල එකලා ව ම වෙසෙති. එබැවින් මම බමුණුවෙසින් ගොස් මද්දිවේන් දන් ලබා පාරමිතාධර්මයන් කුළු ගන්වා ඒ මද්දිවේන් රජහට ම භාර

කෙරෙමින් එමි' යි සිතා මහලු වූ බ්‍රාහ්මණවෙලයක් මවා ගෙන මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ කරා ගොස් සැපයුක් විචාරා එකත්පසෙක හිඳ 'මහාරාජොත්තමයානන් වහන්ස, මම ඉතා මහලු වීමි.

වෙස්සන්තර රජතවුස්තුමා, මද්දි දෙවිය ගනුබ්‍රාහ්මණයාට දන්දීම (397 පිටුව)

ස්වභස්තයෙන් කර්මාන්තයකු දු කොට ගත නො හැක්කෙමි. එබැවින් මේ තාක් දුරුකතර ගෙවා මොබ එන්නෙමි, තෙල මදිදෙවින් පිණිස ආමි. ඇ මට භාර්යා කොට දුන මැනැවැ' යි කීහ. එකල මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ සතුටින් පිණා සාධුකාර දෙමින් මදිදෙවින් මුහුණ බලා 'මදිනි, මාගේ ප්‍රියදෙවිනි, තොප නිසා ම සංසාරසාගරයෙන් එතෙර වනු කැමැත්තෙමි. මාගේ ප්‍රිය දෙවිනි, තොපගේ ආධාරයෙන් ම ලොවුතුරා සර්වඥතාඥනයට පැමිණෙනු කැමැත්තෙමි. මදිනි, තොපගේ සහායෙන් ම ලොවුතුරා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ තොප ඇතුළු වූ තුන්ලෝවාසීන් සංසාර සාගරයෙන් එතෙර ලනු කැමැත්තෙමි. මේ තාක් ආත්මාර්ථ පරාර්ථ සලකව' යි වදළ කල්හි 'යහපත, ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේගේ අභිප්‍රාය ලෙසක් කර වදළ මැනැවැ' යි කීකල සතුටින් පැනනැගී 'බමුණ, මොබ එව' යි වදරා මදිදෙවින්ගේ අත ගෙන බමුණු අත තබා 'සාධු! සාධු! මාගේ මේ ප්‍රියතර කලත්‍රදනයෙන් මතු ලොවුතුරා බුද්ධරාජ්‍යයට පැමිණ සුවිසි අසංඛ්‍යයක් සත්වයන් නිවන් දක්වමි' යි කියා බුදුබව පතා බමුණු අත පැත් වක් කොට මදිදෙවින් දන් දුන්සේක. එකල මදිදෙවින් දෙන කල්හි දු භූමිය පටන් බුන්මලොකය දක්වා එකනින්නාද කොට ගගනතලයෙහි දෙවියෝ ප්‍රමුදිත ව සාධුකාර දුන්හ. දෙලක්ෂසතළිස්දහසක් යොදුන් සනකජ මහාපෘථිවිය ද මහභඬින් ගුගුරා කම්පා වී ය. මහමෙර නැමී නමස්කාර කෙළේ ය. හිමාලයපර්වතය හා සප්තකුලපර්වතයෝ ද නැමීනැමී වැදුම් ගත්හ. ලොකයෙහි අනෙක ආශ්චර්ය පහළ වී ය. එයින් වදළහ. වර්යාපිටකයෙහි:-

'මද්දියා දීයමානාය-ගගනෙ දෙවා පමොදිතා,
තදපි පයවි කම්පි-සිනෙරුවනවටංසකා' යි.

"මෙසේ ශක්‍රබ්‍රාහ්මණතෙමේ මදිදෙවින් දන් ලැබ, 'එම්බා, රජ්ජුරුවෙනි, මා ලත් මේ බිරින්ද තොපට ම භාර කෙරෙමි. මට මුත් අනිකක්හට නො දෙව' යි කියා බොධිසත්වයන්ට ම භාර කොට ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රවිලාසයෙන් (351) අහස සිට, 'මහරජානෙනි, මාගෙන් අටවරයක් ගණුව' යි කියා කී තාක් වර දෙමින් 'මාගේ ශ්‍රී මහාබෝසතානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ මේ දනපාරමිතාව සමග ම දගපාරමිතාධර්මයෝ ම අද මස්තකප්‍රාප්ත වූහ. තෙල මදිදෙවින් දන් දුන් වේලෙහි මහපොළොව කම්පා වී ය, දෙදරුවන් දන් දුන් වේලෙහි ද මහපොළොව කම්පා වී ය. එයින් නුඹවහන්සේ මේ කල්පයෙහි ම ලොවුතුරා බුදු වනසේක් ම ය. මෙවිට මේ වනයෙහි වෙහෙස ව වාසය නො කොට සියනුවරට ගොස් රාජ්‍යශ්‍රී විඳ දෙවිලාවට අව මැනැව. නුඹ වහන්සේගේ දෙදරුවන් ගෙන ගිය ජූජක නම් බමුණුතෙම මංමුලා ව සඳමහරජ්ජුරුවන් කරා ගියේ ය. සඳමහරජ්ජුරුවෝ බමුණුහට අගය කළ තාක් වස් දෙමින් නිදහස් කොට ගෙන මුණුබුරන්ගෙන් දෙමුඛපියන්ගෙන් තොරතුරු අසා මහාසොකයෙන් කම්පා වෙමින් සැටදහසක් වෙතියරජුන් හා ඒ තාක් බිසෝවරුන් හා

ඵ්සකීදෙවීන් ඇතුළු ව දෙරට මහසෙනග ගෙන තොපපියානෝ සත් දවසකින් තොප කරා එකී' කියා කියා දෙව්ලොවට ගියේ ය.

මෙසේ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයන් කියා ගිය පරිද්දෙන් ම සඳමහාරාජොත්තමයානෝ සත්දවසින් දෙරට මහසෙනග ගෙන වංකගිරියට ගොස් මහාබොධිසත්වයන් වන්නසේ දකින් ම ලය හුණු ව ගෙන දෙඅතින් මහාබොධිසත්වයන් වැලඳ ගත්තෝ ය. මහාබොධිසත්වයෝ ද පෙර ගමන් ගොස් පියානන් වැලඳ ගත්තෝ ය. මද්දිදෙවීන් හා ඵ්සකීදෙවීන් ඔවුනොවුන් වැලඳ ගත්තෝ ය. දෙදරුවෝ දිව අවුත් මද්දිදෙවීන්ගේ දෙනන එල්වී ගියෝ ය. එපවත්දුටු කිසිකෙනෙක් ස්වභාවයෙන් හින්ද නො හී ඔවුන්ගේ ප්‍රෙම නමැති කල්පාන්ත මහාවාතයෙන් මුලින් උපුටා ගිය මහසල් වනයක් සේ මිහිමඬල ගලා හඬා වැටී අස්වස් නො ලැබ උන්න. ඒ දෑක ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රයන් වස්වාලූ පොකුරුවර්ෂාවෙන් තෙමී සීසන් ලැබ ඔවුනොවුන්ගේ සැප දුක් විවාළාහු ය. එකෙණෙහි ද මහපොළොව කම්පා වී ය. එයින් වදළහ:-

'පුනාපරං බ්‍රහාරඤ්ඤ-මාතාපිතු සමාගමෙ,
කරුණං පරිදෙවන්තෙ-සල්ලපන්තෙ සුඛං දුඛං.

හිරොත්තප්පෙන ගුරුනා-උහින්තං උපසංකම්
තථාපි පඨවී කම්පි-සිනෙරුවන වටංසකා' යි.

"මෙසේ නැයන් සහිත වූ මාතෘපිතෘසමාගමයෙහි හඬා වැලප සඳමහරජපුරුවන්ගේ ආරාධනාවෙන් ඔටුනු පැලඳ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍ර විලාසයෙන් මහපෙරහරින් ජයතුරානුවරට වැඩි දවස්හි දු මහපොළොව මහහඬින් ගුගුරා කම්පා වී ය. හිමාලයපර්වතය හා සප්තකුලපර්වතයෝ නැමී නැමී වැඳුම් ගත්හ. මහමෙර නැමී නමස්කාර කෙළේ ය. අකාලමෙඝ වර්ෂා කොට භූමිය ශුද්ධ කෙළේ ය. සත්රුවන් වර්ෂා කෙළේ ය. ශක්‍රපුරය සෙයින් ජයතුරානුවර අනන්ත ක්‍රීඩා මගුල් වී ය. එයින් වදළහ. වර්ශාපිටකයෙහි:-

'පුනාපරං බ්‍රහාරඤ්ඤ-නික්ඛම්ඤා සඤ්ඤිහි,
පවිසාමි පුරං රම්මං-ජෙතුත්තරපුරුත්තමං.

(352) රතනාති සත්තවස්සිංසු-මහාමෙඝො පවස්සථ,
තදුපි පඨවී කම්පි-සිනෙරුවන වටංසකා' යි.

"මහරජානෙනි, මෙසේ ඒ වෙස්සන්තර නම් බුද්ධාංකුතේතමයානෝ අටවයස්හි ජීවිතපරිත්‍යාගවෙතනාව ය, හස්තිදන ය, නගරවිලොකන ය, පුත්‍රදන ය, කලත්‍රදන ය, වංකගිරිය ඤ්ඤිසන්නිපාතය, ජයතුරා නගර ප්‍රවේශය යන සත් තැනෙක පෘථිවි කම්පා

කරවා තමන්වහන්සේගේ ආත්මය සමාන අතිවිශ්වාස වූ ඉතා සුවච කීකරු වූ ගුණනුවණින් තුන්ලෝ අගනා වූ ජාලියකුමාර කෘෂ්ණජනා මද්දිදෙවීන් බුදුබව ප්‍රාර්ථනා කොට බමුණන්ට දන් දෙමින් මහපොළොව ගුගුරුවා මහමෙර නමා වැඳුම් ගණිමින් තුන්ලෝවාසීන් ලවා සාධුකාර දෙවමින් පාරමිතාධර්මයන් පුරා මස්තකප්‍රාප්ත කර වදලසේක. මහරජානෙනි, මෙසේ අතිදුෂ්කර වූ ක්‍රියාවන් කළ බැවින් මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේගේ කීර්තිසොෂාව දසදහසක් සක්වළ මුළුල්ලෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ කෙරෙහි ඉතා උස් ව පැන නැංගේ ය. සද්දිව්‍යලොකයෙහි දෙවියෝ තමතමන්ගේ දිව්‍යභවනවල හිඳ ‘අහෝ! වෙස්සන්තරරජ්ජුරුවන්ගේ පුත්‍රදනය ආශ්චර්යය ය’ යි කියා ප්‍රශංසා කෙරෙහි. අසුරයෝ අසුරභවනයෙහි ප්‍රශංසා කෙරෙහි, ගරුඬයෝ ගරුඬභවනයෙහි ප්‍රශංසා කෙරෙහි, නාගයෝ නාගභවනයෙහි ප්‍රශංසා කෙරෙහි. යක්ෂයෝ යක්ෂභවනයෙහි ප්‍රශංසා කෙරෙහි. ඒ වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කීර්තිශබ්දය මුඛපරම්පරාවෙන් ම පිළිවෙලින් ම අද දක්වා අපගේ මේ සරාජකග්‍රමණපිරිසට පැමිණියේ ය. ඒ දනය යහපත් කොට දෙන ලද්දේ ය. නොහොත් නපුරු කොට දෙන ලද්දේ ය යි කියා අපි දන් අගුණ කියමින් කිපෙමින් උන්නම්භ. මහරජානෙනි, ඒ මේ කීර්ති ශබ්දයතෙමේ ප්‍රඥාවෙන් නිපුණ වූ ඤාණවත් විද්වජ්ජන වූ අතිසයින් ප්‍රඥව භාවිත වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේලාගේ දශගුණයක් දක්වන්නේ ය, කවර දශගුණයක් ද? යත්:- කිසිවෙක නො ගිපු බව ය, නිරාලයබව ය, වස්තු පරිත්‍යාග ය, සියලු සැපත් හැරීම ය, නැවත ගිහිගෙට නො එන බව ය, බොධිසත්වවර්තයාගේ මෘදු බව ය, ඉතා මහත් බව ය, බුද්ධිකාරකධර්මයාගේ අවබෝධ නො කට හැකිබව ය, අතිදුර්ලභබව ය, අසදාශතාව ය යන මොහු ය. මහරජානෙනි, ඒ මේ කීර්තිශබ්දයතෙම නුවණින් නිපුණ වූ ඤාණවත් වූ විද්වජ්ජන වූ අතිසයින් ප්‍රඥව භාවිත වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේලාගේ මෙකී දශගුණයන් වන්නේ ය” (යි වදල සේක.) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් අනුන්ට දුක් දෙවා දන් දෙන්නේ ය, කිමෙක් ද, ඒ දනය ස්වර්ගසංවර්තනික වූ ලොවිලොවුතුරා සැපවිපාකයෙක් වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “එසේ ය, මහරජානෙනි, ඒ දනය ස්වර්ගසංවර්තනිකබව කිය යුතු කිමි ද? අනන්ත සැප ඇතැ” යි වදලසේක. “එසේ වී නම් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මට කාරණයක් ගෙන හැර දක්වා වදල මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි කල්‍යාණධර්ම සමන්තාගත වූ සිල්වත් වූ කිසි ශ්‍රමණකෙනෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණකෙනෙක් හෝ වන්නාහ. හෙතෙම අත්පා බිඳුනේ හෝ කොර වූයේ හෝ අනික් කිසි ව්‍යාධියකට හෝ පැමිණියේ හෝ වී නම්, ඒ දුකට පත් වූ ඔහු දුක යම් කිසි පින් කැමැත්තා වූ (353) පුරුෂයෙක් ගොන් යෙදූ සකටරපාදි යානාවකට නගා ඔහු ප්‍රාර්ථිත වූ කැමැති දෙසයකට පමුණුවා ලෑයේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පින් කැමැති පුරුෂයාහට ඒ කාරණයෙන් කිසි සැපතක් පහළ වේ ද? ඒ පුණ්‍යකර්මය ස්වර්ගසංවර්තනික වේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, ඕනට සැප උපදනාබව කිය යුතු කිමි ද? ස්වාමීනි, ඒ පුරුෂතෙම කැමැති නම් නොයෙක් හස්තිවාහන හෝ ලබන්නේ ය. අශ්වයානාවන් හෝ ලබන්නේ ය, රථයානාවන් හෝ ලබන්නේ ය, ඵලයෙහි ඵලයානාවන් හෝ ලබන්නේ ය, ජලයෙහි ජලයානාවන්

ලබන්නේ ය, දිව්‍යලෝකයෙහි දිව්‍යයානාවන් ලබන්නේ ය, මනුෂ්‍ය ලෝකයෙහි මනුෂ්‍යයානාවන් ලබන්නේ ය, උපනුපන් භවයක් භවයක් පාසා එයට සුදුසු සුදුසු වූ එයට අනුලෝමික වූ යානාවන් පහළ වන්නේ ය. ඕනට එයට සුදුසු වූ සැපසම්පත් ද පහළ වන්නේ ය, එම කුශලයෙන් ම සුගතියෙන් සුගතියට යන්නේ ය, එ ම කුශලානිසංසයෙන් ම සාද්ධි යානාවට නැඟී ප්‍රාර්ථිත වූ අමෘතමහානිර්වාණපුරයට පැමිණෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ පින් කැමැත්තා වූ පුරුෂතෙම යානාව උසුලන බලිවද්දයන්ට යම් දුකක් අනුභව කරවා තෙමේ මෙබඳු වූ ලොවිලොවුතුරා සැපසම්පත් අනුභව කරන්නේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් අනුන්ට දුක් දීමෙන් දෙන ලද දනය ද ස්වර්ගසංවත්තනික වූ සැපවිපාක වන්නේ ය.”

“තව ද, මහරජානෙනි, යම් ප්‍රකාරයකින් අනුන්ට දුක් පමුණුවා ලීමෙන් දෙන ලද්ද වූ දනය ස්වර්ගසංවත්තනික වූ සැපවිපාකය වේ ද, එයට තෙපි අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් අසව. මහරජානෙනි, මේ ලෝකයෙහි පෘථිවිශ්වර වූ යම්කිසි නරදෙවෙන්ද්‍රයෙක් තෙම තමාගේ ආඥාව පවත්නා ජනපදයෙන් රජගෙට නියත වූ ධාර්මිකපඬුරු ආඥ පවත්වා ලීමෙන් ගෙන්වා එයින් දන් දෙන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ රජ්ජුරුවෝ ඒ කාරණයෙන් කිසි සැපතක් අනුභව කෙරෙද් ද? ඒ දනය ස්වර්ගසංවත්තනික ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, ස්වර්ගසංවත්තනික බව කිය යුතු කිමි ද? ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ මහරජානන් වහන්සේ ඒ දන් දුන් කාරණයෙන් ඒ රජසැපතට අධික වූ අනෙකගතසහසු ගුණයන් ලබන්නේ ය. සියලු රජදරුවන්ට අධිපති ව අතිරාජ වන්නේ ය, සියලු දෙවියන්ට අතිදිව්‍යරාජ වන්නේ ය, සියලු බ්‍රහ්මයන්ට අධිපති ව අතිබ්‍රහ්මරාජ වන්නේ ය, සියලු ශ්‍රමණයන්ට අධිපති ව අතිශ්‍රමණ වන්නේ ය, සියලු ම බ්‍රාහ්මණයන්ට අධිපති ව අතිබ්‍රාහ්මණ වන්නේ ය. සියලු ම රහතන් වහන්සේට වඩා අතිඅරහන්ත වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ රජ¹ අය පඬුරු ගෙන ජනයා පීඩිත කොට දෙන ලද්ද වූ දනයෙන් මෙබඳු වූ යම් අධික වූ යසසම්පත්තියක් අනුභව කරන්නේ වී නම්, එහෙයින් පරදුක්ඛාපානයෙන් දෙන ලද්ද වූ දනය ද ස්වර්ගසංවත්තනික වූ සැපවිපාක වන්නේ යි.” “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ යම් භාර්යාකෙනෙකුන් අතිකක්භට භාර්යා පිණිස දුන්සේක් ද, තමන්ගේ ඖරසපුත්‍රවරුන් ජූජකබ්‍රාහ්මණයාට දසභාවයට දුන්සේක් ද, ඒ වෙස්සන්තර (354) මහරජානන් විසින් දෘඩ වූ දනයක් දෙන ලද්දේ ද, අතිදනය නම්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලෝකයෙහි නුවණැත්තන් විසින් නින්ද කරණ ලද්දේ ය. ගර්භා කරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ ඉතා දුඩි වූ භාරයෙන් ගැලෙහි අකුර බිඳෙන්නේ ය, අතිභාරයෙන් නැව ගිලෙන්නේ ය, අතිඅනුභවයෙන් භොජනය විසමයට යන්නේ ය, අතිවර්ෂාවෙන් ධාන්‍යය විනාස වන්නේ ය, අතිදනයෙන් භොගක්ෂය වන්නේ ය, අතිතාපයෙන් ඇඟ දන්නේ ය, අතිරාගයෙන්

¹ රජ්ජුරුවෝ

උම්මත්තක වන්නේ ය, අතිද්වේෂයෙන් වධප්‍රාප්ත වන්නේ ය, අතිමොහයෙන් අනයව්‍යසනයට පැමිණෙන්නේ ය, අතිලොභයෙන් වොරග්‍රහණයට පැමිණෙන්නේ ය, අතිහයින් නිරුද්ධ වන්නේ ය¹ ඉතා පිරිමෙන් ගඟ ඉතිර යන්නේ ය, අතිවාතයෙන් අසනිපාත වන්නේ ය, අතිවන්තියෙන් මදනය ඉතිර වැටෙන්නේ ය, අතිසංචාරයෙන් බොහෝ කලක් ජීවත් නො වන්නේ ය, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එපරිද්දෙන් ම අතිදනය නම් ලොකයෙහි නුවණැත්තන් විසින් නින්දා කරණ ලද්දේ ය. ගර්භා කරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවන් විසින් අතිදනය දෙන ලද්දේ ය. එහි අතිදනයෙන් කැමැති විය යුතු වූ ලැබිය යුතු වූ මදකුත් එලයක් නැතැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, අතිදනය ලොකයෙහි නුවණැත්තන් විසින් වර්ණනා කරණ ලද්දේ ය, ස්තුති කරණ ලද්දේ ය, ප්‍රශස්ත කරණ ලද්දේ ය, යම්කිසිකෙනෙක් යම්කිසි දනයක් දෙන්නාහු ය, අතිදනය දෙන්නා වූ දයක තෙම ලොකයෙහි කීර්තියට පැමිණෙන්නේ ය, මහරජානෙනි, යම් සේ අතිප්‍රචර බැවින් දිව්‍යමය අන්තර්ධාන ඇති බෙහෙත්මුලක් ගන්නා ලද පුරුෂයා හස්තපාසයෙහි සිටියා වූ පරජනයන්ට නො දක්වනු ලබන්නේ ය. සර්වව්‍යාධිඝාතක වූ භෞෂජ්‍යතෙම අතිජාතිතාවෙන් සර්වරොගයන් කෙළවර කරන්නේ ය. වහ්නිතෙම අතිජොති බැවින් සියල්ල දවන්නේ ය. උදකය අතිසීත බැවින් උෂ්ණය නිවන්නේ ය. පද්මය අතිපිරිසිදු බැවින් උදකකර්දමය හා නො ඇලෙන්නේ ය, මාණිකායරත්නය අතිගුණ බැවින් කැමැති සැපත් දෙන්නේ ය, විදුර අතිනිබිණ බැවින් මුතුමැණික්පළිඟු විදින්නේ ය, පෘථිවිය අතිමහත් බැවින් නරොරමාග පක්ෂි ජල ගෞල පර්වත වාක්ෂයන් ධරන්නේ ය. සමුද්‍රය අතිමහත් බැවින් නො පිරෙන්නේ ය, මහමෙර අතිභාරිත බැවින් අවල වන්නේ ය, ආකාශය අතිවිස්තාර බැවින් අනන්ත වන්නේ ය, සූර්යදිව්‍යරාජයා අතිප්‍රභා බැවින් අන්ධකාරය නසන්නේ ය, සිංහරාජතෙම අතිජාත බැවින් පහ වූ හය ඇත්තේ ය, මල්ලවයා අතිබල ඇති බැවින් ප්‍රතිමල්ලවයා වහා ම උඩ මසවා දමන්නේ ය, රජ්ජුරුවෝ අතිපින්වත් බැවින් අධිපති වන්නෝ ය, හික්ෂුන් වහන්සේ අතිසිල්වත් බැවින් නාග යක්ෂ නර අමරුන් විසින් නමස්කාර ලැබිය යුතු වනසේක. බුදුරජානන් වහන්සේ තුන්ලොවට අතිඅග්‍ර බැවින් අනොපමෙය්‍ය වනසේක. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අතිදනය නම් ලොකයෙහි නුවණැත්තන් විසින් (355) වර්ණනා කරණ ලද්දේ ය. ස්තුති කරණ ලද්දේ ය, ප්‍රශස්ත කරණ ලද්දේ ය. යම් කිසි කෙනෙක් යම්කිසි දෙයක් දෙත්. එහෙත්² අතිදනය දෙන්නා වූ දයකතෙම ලොකයෙහි කීර්තියට පැමිණෙන්නේ ය. අතිදනයෙන් වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ ද දසසහශ්‍රීලොකධාතුයෙහි දෙවියන් විසින්

¹ මෙය ‘අතිභාසයේ නිරුම්භිත වන්නේය’ යි විය යුතු ය යි හැඟේ. ‘අධික සිනාවෙන් හුස්ම නැති වන්නේ ය’
² කෙනෙක් යම් බඳු වූ දනයක් දෙන්නාහු වී නම් කෙබඳු වූ දනයක් දෙන්නාහු ද යි කියා ප්‍රසිද්ධ ව ගොස්

වර්ණනා කරණ ලද්දහ.¹ පසස්නා ලද්දහ, පුදන ලද්දහ. කීර්තනය කරණ ලද්දහ. ඒ අති දනයෙන් ම වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ අද දැන් දක්වා සිද්ධවලොකයට අග්‍ර වූ බුදුරජානන් වහන්සේ ව උපන්සේක.

“මහරජානෙනි, ලොකයෙහි දන් පිළිගන්නා දක්ෂිණිය පුද්ගලයන් පැමිණි කල්හි නො දිය යුතු තැබිය යුතු වූ යම් දනයෙක් නම් ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොකයෙහි අදන සම්මත වූ යම් මේ දනයෝ දසදෙනෙක. යමෙක් ඒ දනයන් දෙන්නේ වී නම්, ඒ තෙම අපායගාමීනී වන්නේ ය. ඒ දසදන² කවරේ ද? යන්- ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මද්‍යදනය ලොකයෙහි අදන සම්මත ය. යමෙක් ඒ දනය දෙන්නේ වී නම්, ඒ තෙම අපායගාමීනී වන්නේ ය. සමජ්ජ දනය ද, ස්ත්‍රී දනය ද, වෘෂභ දනය ද, විත්‍රකර්ම දනය ද, ශස්ත්‍ර දනය ද, වි විෂ දනය ද, සංඛලික දනය ද, කුක්කුට සුකර දනය ද, වඤ්චාප්‍රයෝග ඇති තුලාකුට මානකුට දනය ද ලොකයෙහි අදන සම්මත ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් ඒ දනය දෙන්නේ වී නම්, එතෙම අපාය ගාමීනී වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ දඟවිධ දනයෝ ලොකයෙහි අදන සම්මතයෝ ය. යමෙක් ඒ දනයන් දෙන්නේ වී නම්, ඒ තෙම අපායගාමීනී වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මම ඒ දන සම්මතයක් නො විචාරන්නෙමි. මහරජානෙනි, මම තොපගෙන් මේ අර්ථය විචාරන්නෙමි. මහරජානෙනි, ලොකයෙහි දක්ෂිණිය පුද්ගලයෙකු පැමිණි කල්හි නො දිය යුතු වූ යම් ධර්මය වූ දනයෙක් ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ලොකයෙහි දක්ෂිණිය පුද්ගලයෙකු පැමිණි කල්හි නො දිය යුතු වූ ධර්මය වූ යම් දනයෙක් නම් නැත්තේ ය. විත්තප්‍රසාදය උපන් කල්හි සමහර කෙනෙක් දක්ෂිණාර්ථ ජනයන්ට භොජනයන් දන් දෙන්නාහු ය. සමහර කෙනෙක් වස්ත්‍ර දන් දෙන්නාහ. සමහර කෙනෙක් ආසන දන් දෙන්නාහ. සමහර කෙනෙක් ආවාසයන් දෙන්නාහ. සමහර කෙනෙක් ආස්තරණ පොරෝනයන් දෙන්නාහු ය, සමහර කෙනෙක් දසිදසියන් දෙන්නාහ. සමහර කෙනෙක් කෙත්වත් දෙන්නාහ, සමහර කෙනෙක් ද්විපදවතුෂ්පදයන් දෙන්නාහ, සමහර කෙනෙක් වස්තුසියක් දහසක් දෙන්නාහ. සමහර කෙනෙක් මසුරන් ශතසහසුයක් දෙන්නාහ, සමහර කෙනෙක් මහත් වූ රාජ්‍යශ්‍රී සම්පත් දෙන්නාහ, සමහර ශ්‍රද්ධාවත් කෙනෙක් තමාගේ ජීවිතයන් දන් දෙන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් සමහර කෙනෙක් තමාගේ ජීවිතයන් දෙන්නාහු නම්, කුමන කාරණයකින් වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේට ඉතා දැඩි කොට නින්දා කරන්නෙහි ද? වෙස්සන්තර මහරජානෝ පුත්‍රදරාවන් මනා කොට ම දුන්සේක. තවද, මහරජානෙනි, පියානෝ නය ගැති වූවෝ³ හෝ ජීවිකා වෘත්ති (356) කොට ගත

¹ ලද්දේ ය
² දනයෝ
³ වූයේ ය.

නුහුනුවෝ¹ හෝ තමාගේ පුත්‍රයා අන්තර්ගතක ඇපගේ හිඳුවන්නට හෝ විකුණන්නට හෝ ලබන්නාහු ය යි යන ලොකප්‍රකෘතියෙක් ලොකවාරිත්‍රයෙක් ඇද් දූ?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, නය ගැති වූවා වූ හෝ ජීවිකා කොට ගත නුහුනුවුවා වූ හෝ පිතෘතෙම තමාගේ පුත්‍රයා ඇපයේ හිඳුවා ලන්නට හෝ විකුණන්නට හෝ ලබන්නේ ය යි යන ලොක ප්‍රකෘතියෙක් ඇතැ" යි කීහ. "ඉදින්, මහරජානෙනි, නය ගැති වූ ජීවත් විය නො හැකි වූ පිතෘතෙම පුත්‍රයා ඇපයෙහි හිඳුවන්නට විකුණන්නට ලබන්නේ වී නම්, මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ ද සර්වඥතාඥනය නො ලබමින් වියොගයට පැමිණි සේක් චිත්තදුක්ඛයට පැමිණිසේක් ඒ සර්වඥතාඥනධනලාභය පිණිස පුත්‍රදරාවන් ඇපයෙහි හිඳුවාලූසේක. විකුණා වදලසේක. මහරජානෙනි, මේ ප්‍රකාරයෙන් වෙස්සන්තර මහරජානන් විසින් සෙස්සන් විසින් දුන් දෙයක් ම දෙන ලද්දේ ය. අන්‍යයන් විසින් කළ දෙයක් ම කර වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එසේකල තෙපි වනාහි කුමක් පිණිස ඒ දනය කරණ කොට ගෙන වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේට ඉතා බලවත් කොට අපසාදනය කරන්නහු ද? අසන්නොෂ වන්නහු ද?" යි විචාලසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේගේ දනයට ගර්භා නො කරන්නෙමි. එතෙකුදු වුවත් යාවකයන් පුත්‍රදරාවන් ඉල්වන කල්හි ඒ ලදරුවන් නො දී තමන් නියම කොට දිය යුතු නො වේ දූ?" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් පුත්‍රදරාකෙනෙකුන් ඉල්වන කල්හි ඔවුන් නො දී තමන් දෙන්නේ වී නම්, මේ වනාහි අසත්පුරුෂයන්ගේ කාරණයෙක. යම් යම් දෙයක් ඉල්වන කල ඒ ඒ දෙය ම දිය යුත්තේ ය. මේ සත්පුරුෂයන්ගේ ක්‍රියාවෙක. මහරජානෙනි, යම් සේ පැන් පානය කරණු කැමැත්තා වූ කිසි පුරුෂයෙක් පැන් ගෙනෙව යි කියා ගන්වන කල්හි ඕහට යමෙක් භොජනයක් දෙන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ පුරුෂතෙම ඒ පැන් බොනු කැමැති පුරුෂයාහට කෘත්‍යකාරී වන්නේ දූ?" යි විචාලසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ පුරුෂයා යම් උදකයක් ඉල්වන්නේ වී නම්, ඕහට ඒ උදකය ම දෙනුයේ කෘත්‍යකාරී වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර මහරජානන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයන් පුත්‍රදරාවන් ඉල්වන කල්හි පුත්‍රදරාවන් ම දුන්නේක. මහරජානෙනි, ඉදින් බ්‍රාහ්මණයා අවුත් වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ ශරීරය ඉල්ලුයේ වී නම්, මහරජානෙනි, ඒ වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ ආත්මය නො රක්නාසේක. කම්පා නො වන සේක. ජීවිතයෙහි නො ඇලෙනසේක. ආලය හැර ඒ බමුණුහට දෙන ලද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, කිසිවෙක් වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේ කරා පැමිණි 'මහරජ, මට දසභාවයට එළඹෙව' යි කියා දසත්වය ඉල්ලුයේ වී නම්, ඒ වෙස්සන්තර නම් මහරජානන්ගේ ශරීරය ආලය හැර ම දෙන ලද වන්නේ ය. ඒ වෙස්සන්තර නම් මහරජානන් වහන්සේ ජීවිතදනය දී පසු ව නො තැවෙනසේක. මහරජානෙනි,

¹ නුහුණුවෝ

වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේගේ ශරීරය බොහෝ දෙනා හට සාධාරණ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පිසූ මාංස සියල්ල (357) බොහෝ දෙනාහට සාධාරණ වේ ද, මහරජානෙනි, යම් සේ මධුර ඵල ඇති වෘක්ෂය නොයෙක් පක්ෂිසමූහයාට සාධාරණ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේගේ ශරීරය බොහෝ දෙනාහට සාධාරණ වන්නේ ය. කාරණා කවරේ ද? යත්- මෙපරිද්දෙන් ම මහපාටීවිය සේ සර්ව සාධාරණ ව පිළිපදිමින් සමායක්සම්බොධියට පැමිණෙමි යි යන කරුණාධ්‍යාය ඇති බැවිනි. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි ධනයක් නැත්තා වූ ධනයෙන් ප්‍රයෝජන කැමැත්තා වූ ධනය සොයන පිණිස හැසිරෙන්නා වූ පුරුෂයෙක්තෙම අප්පටයෙහි ද හුල්වී එල්වී යන සංකූප්පයෙහි ද වේවැල් ආදියෙහි එල්වී යන වෙත්ත පටයෙහි ද මහත් වූ උත්සාහයෙන් යන්නේ ය, ජලඵලයෙහි වෙළඳම් කරන්නේ ය, කයින් වචසින් සිතින් ධනය උපදවා ගන්නේ ය, ධන ප්‍රතිලාභය පිණිස වීර්ය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, පරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර දනපතීන් වහන්සේ බුද්ධධනයේ අධන වූසේක්, සර්වඥරත්න ප්‍රතිලාභය පිණිස යාවකයන්ට ධනධාන්‍යයන් දුන්සේක. දසි දසයන් දුන්සේක. අනන්ත වූ යානවාහන හා සියලු ම වස්තු දුන්සේක, තමාගේ පුත්‍රදරාවන් හා ආත්මයන් පරිත්‍යාග කොට සමායක්සම්බොධිය ම විමසූසේක.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ හස්තාංගුලි අල්වා ගණන් දක්නා මුද්‍රාගණන් පෙරෙක්කුව කැමැත්තා වූ අමාත්‍යයෙක්තෙම ඒ මුද්‍රාසංඛ්‍යාත වූ ගණන කරණ කොට ගණ බොහෝ වස්තු උපදවනු පිණිස තමාගේ ගෘහයෙහි මඳක් වත් යම් ධනධාන්‍යයෙක් ඇද්ද, හිරණ්‍යස්වර්ණයෙක් ඇද්ද, ඒ සියල්ල ම රජගෙට දීපියාත් මුද්‍රාප්‍රතිලාභය පිණිස ව්‍යායාම කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේ ඒ සියලු ම බාහිරාභ්‍යන්තර වූ ධනධාන්‍යාදියත් තමන්ගේ ජීවිතයත් අනුන්ට දී සමායක්සම්බොධිය ම සොයා වදළසේක.

“තවද මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර නම් දනපතීන් වහන්සේට මෙබඳු වූ සිතෙක් වූයේ ය. කෙබඳු වූ සිතෙක් ද? යත්- ‘ඒ බ්‍රාහ්මණයා යමක් ඉල්ලූයේ වී නම්, ඕහට මම ඒ ඉල්ලූ දෙය ම දෙමින් කෘත්‍යකාරී නම් වෙමි’ යි සිතා ඒ මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ ඒ බමුණුහට පුත්‍රදරාවන් දුන්සේක. මහරජානෙනි, වෙස්සන්තරදනපතීන් වහන්සේ පුත්‍රදරාවන් අප්‍රියතාවෙන් බමුණුහට දුන්සේකුත් නො වන්නාහ.¹ පුත්‍රදරාවන් නො දක්නා කැමැති බැවින් දුන්සේකුත් නො වන්නාහ.¹ මාගේ පුත්‍රදරාවෝ ඉතා බොහෝ වූහ. ඔවුන් පොෂ්‍ය කරන්නට නො හැක්කෙමි’ යි සිතා පුත්‍රදරාවන් දුන්සේකුත් නො වන්නාහ.² මේ අඹුදරුවෝ මට අප්‍රියයෝ ය යි සිතා කලකිරී පහ කරණු කැමැතිබවකින් පුත්‍රදරාවන් දුන්සේකුත් නො වන්නාහ. එසේ කල කුමක් පිණිස ද? යත්- සර්වඥතා ඥාන නමැති රත්නයාගේ ම ප්‍රිය බැවින් සර්වඥතාඥනයාගේ ම

¹ නො වන්නේ ය.
² නො වන්නේ ය.

ලැබීමට කාරණා පිණිස ම ඒ අප වෙස්සන්තර නම් මහාරාජොත්තමයානන් වහන්සේ බමුණුහට මෙබඳු වූ අතුල්‍ය විපුල අනුත්තර පියමනාප දයාබර ප්‍රාණසම වූ පුත්‍රදර දනපුවරයක් දුන්නේය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ම වර්යාපිටකයෙහි ම වදරණ ලද්දේ ය.

(358) 'න මෙ දෙස්සා උභො පුත්තා-මද්දිදෙවී න දෙස්සියා,
සබ්බඤ්ඤානං පියං මය්හං-තස්මා පියෙ අදසහං' යි.

යන මෙයින් 'ශාරිපුත්‍රයෙනි, ඒ වෙස්සන්තර ව උපන්නා වූ මට පුත්‍රයෝ දෙදෙන අප්‍රියයෝ නුවූහ. මද්දිදෙවී ද අප්‍රිය නො වී ය. එයට වඩා මට සර්වඥතාඥනය ප්‍රියතර වන්නේ ය. එහෙයින් මම ප්‍රිය වූ අඹුදරුවන් දන් දිනිමි' යි වදළුසේක. මහරජානෙනි, ඒ වෙස්සන්තරාත්මභාවයෙහි බොධිසත්වයන් වහන්සේ පුත්‍රයන් දන් දී පර්ණශාලාවට ප්‍රවිෂ්ට ව වැද හොත්සේක. ඒ අතිප්‍රෙමයෙන් දුක්ඛිත වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේට බලවත් වූ සොක උපන්නේ ය. පෙණ නැගෙන මස්සැලියක් මෙන් හෘදයවස්තුව හුණු වී ය. නාසිකාව නො සැහීමෙන් මුඛයෙන් උෂ්ණ වූ ආශ්වාසප්‍රශ්වාස ඇරියසේක. කඳුළු ලේ මිශ්‍ර ව පෙරළී ලේ බිත්දු ව නේත්‍රයෙන් නික්මුණේ ය.¹ මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ මහාදුක්ඛයෙන් වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේ මාගේ දනපථය නො පිරිහෙව යි සිතා බ්‍රාහ්මණයාහට පුත්‍රදනය දුන්නේය. එතෙකුදු වූවත්, මහරජානෙනි, වෙස්සන්තර මහරජානන් වහන්සේ අර්ථද්වයයක් පිණිස බ්‍රාහ්මණයා හට දෙදරුවන් දුන්නේය. කවර නම් අර්ථද්වයයක් ද? යත්- 'මාගේ දනපථය නො පිරිහෙලන ලද වේවා යි සිතා ද. වනමූලඵලාහාරයෙන් දුක්ඛිත වූ මාගේ පුත්‍රවරුන් මේ කාරණයෙන් මුත්තනුවෝ මුදන්නාහ' යි සිතා ද, මහරජානෙනි, වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේ 'මාගේ දරුවෝ කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් උපකාර විදින්නට නො හැක්කෝ ය' යි කියා ද, 'මේ දරුවන් මුත්තනුවෝ මිල දී ගන්නාසේක. එසේ කල අපට ද සිවිරටට ගමන වන්නේ ය' යි කියා ද දූත වදරණසේක් ම ය. මහරජානෙනි, මේ අර්ථද්වය සලකා වෙස්සන්තරමහරජානෝ බමුණුහට දෙදරුවන් දුන්නේය. තව ද, මහරජානෙනි, 'මේ බ්‍රාහ්මණතෙම ජරාජීර්ණ වූයේ ය, වයොවෘද්ධ වූයේ ය, මහලු වූයේ ය, දුර්වල වූයේ ය, කොන්ද අහිමුඛයට නැමුණේ ය, සැරයටිය ආධාර කොට ඇත්තේ ය. ක්ෂිණායුෂය ඇත්තේ ය, ඉතා මද වූ පින් ඇත්තේ ය. මේ බමුණුතෙමේ මේ දරුවන් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග විදින්නට සමර්ථ නො වනතේ ම ය' යි කියා වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේ දන්නාසේක. මහරජානෙනි, පුරුෂයෙක් තමාගේ ප්‍රකෘති වූ ශරීරබලයෙන් මෙසේ මහත් සෘද්ධි ඇත්තා වූ මෙසේ මහත් ආනුභාව ඇත්තා වූ මේ වන්ද සුරියයන් දෙදෙනා අල්වා ගෙන පෙට්ටියක හෝ කරඬුයෙක හෝ සඟවා තබා නිෂ්ප්‍රභාවත් කොට රජතස්වර්ණතාලක පරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට හැකි වන්නේ ද?" යි විවාළුසේක. "අහෝ! ස්වාමීනි, එසේ නො

¹ නික්මුණාහු ය.

හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මේ ලොකයෙහි වන්දසුරියයන් සදාශ වූ වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කුමාරවරු කිසි කෙනෙකුන් විසින් දසපරිභොගයෙන් වළඳින්නට නො හැක්කාහ.

“මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිකෙනෙකුන් විසින් දසපරිභොගයෙන් භුක්ති විඳින්නට නො හැකි වේ ද? ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහ (359) රජානෙනි, යම් සේ වක්‍රවර්ති මහරජානන්ගේ යහපත් වූ ජාතිමත් වූ අටැස් වූ සුපරිකර්ම කරණ ලද්ද වූ සතර රියන් දිග ඇත්තා වූ ගැල්නාහි පමණ වට ඇත්තා වූ සතරගව්වෙක සනාත්ධකාරයන් විධමනය කරන්නා වූ මාණිකාරත්නය කිසිකෙනෙකුන් විසින් වස්ත්‍රකඩකින් වෙළා පෙට්ටියක ලා ගෙන ශස්ත්‍ර මුවහත් කරණ කරගල් පරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොකයෙහි වක්‍රවර්තිමහරජානන්ගේ මාණිකාරත්න ප්‍රතිභාග වූ වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිකෙනෙකුන් විසින් දස පරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ යි. තව ද, මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවෙකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ වේ ද, ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහරජානෙනි, යම් සේ ත්‍රිධාප්‍රභින්ත වූ සර්වශ්වෙන වූ සප්තප්‍රතිෂ්ඨිත වූ අටරියන් උස ඇත්තා වූ නවරත්න ප්‍රමාණ ආයාම පරිණාහ ඇත්තා වූ ප්‍රාසාදික වූ දර්ශනීය වූ හෙම නම් කුලයෙහි ඇතුන් දසදෙනෙකුන්ගේ බල ධරන්නා වූ ආකාශවාරී වූ උපොසථ නම් හස්තිරාජයා කිසිවෙකු විසින් කුල්ලකින් හෝ මාලාවකින් හෝ වසාපියන්නට හෝ ගොන් වස්සෙකු මෙන් වච්ඡ ශාලාවෙක ප්‍රක්ෂෙප කොට පරිහරණය කරන්නට නො හැකි වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොකයෙහි උපොසථ නාගෙන්දු ප්‍රතිභාග වූ වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවෙකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ වේ ද, ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහරජානෙනි, යම් සේ දිගපුළුන් විස්තීර්ණ වූ අතිගම්භීර වූ අප්‍රමාණ වූ එතෙර විය නොහැක්කා වූ බැසපිය නො හැක්කා වූ කිසි ආවරණයක් නැත්තා වූ මහාසමුද්‍රය කිසිවකු විසින් සර්වප්‍රකාරයෙන් වසා එක ම තොටකින් එතෙර මෙතෙර යාම් ආදීන් විසින් පරිභොග කරන්නට නොහැක්කේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොකයෙහි මහාසමුද්‍රප්‍රතිභාග වූ වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කුමාරවරු කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ ය.

“තවද මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තර මහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ වේ

ද, ඊට ම අනිකුදු කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහරජානෙනි, යම් සේ හිමවත්පර්වතරාජයා ආකාශයෙහි පන්සියයක් යොදුන් තැන් ඉතා උස් ව සිටියේ ය. අයම්විතරින් තුන්දහසක් යොදුන් විතර ඇත්තේ ය. සුවාසුදහසක් පර්වතකුටයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූයේ ය, පන්සියයක් මහාගංගාවන්ට උත්පත්තිභූත ව සිටියේ ය. මහායක්ෂ සමූහයාට ගෘහභූත ව සිටියේ ය. නානාවිධ සුගන්ධ ධරමින් සිටියේ ය. නොයෙක් සියගණන් දිව්‍යෙෂ්ඨයෙන් සමලංකාත වූයේ ය. නහස්ඵලයෙහි වසා සිටි මහාවලාකුළක් මෙන් ඉතා උස් ව දක්නා ලැබෙයි. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොක (360) යෙහි හිමවත් පර්වතරාජයා ප්‍රතිභාග වූ වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග විඳින්නට නො හැක්කේ යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොගය කරන්නට නො හැකි වේ ද, ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහරජානෙනි, යම් සේ රාත්‍රියගේ සනතරතිමිරාන්ධකාරයෙහි මහා පර්වතාග්‍රයක් මස්තකයෙහි දිලියෙන්නා වූ මහාඅග්නිස්කන්ධයක්තෙම ඉතා දුරස්ඵයාට ද පෙනෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර මහරජානන් වහන්සේ පර්වතාග්‍රයෙහි දිලියෙන්නා වූ මහාගිනිකඳක් මෙන් ඉතා දුරස්ඵ ව ප්‍රකට ව පෙනෙන්නාහ. ඒ වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් ප්‍රයොජනය විඳින්නට නො හැක්කේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් වෙස්සන්තරමහරජානන් වහන්සේගේ කුමාරවරුන් කිසිවකු විසින් දසපරිභොගයෙන් ප්‍රයොජන විඳින්නට නො හැකි වේ ද, ඊට ම අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. මහරජානෙනි, යම් සේ හිමාලයපර්වතයෙහි නාමල් පිපෙන කල්හි වාතය සෘජු ව හමන කල දසයොදුනක් හෝ දෙලොසයොදුනක් හෝ මල්සුවද පැතිරෙන්නේ ය, හමන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම වෙස්සන්තර මහරජානන් වහන්සේ ද ගුණකීර්තිශබ්දය සරසින් ශතසහස්‍රගණන් යොදුන් දක්වා ද මත්තෙන් අකනිටාබ්බිලොව දක්වා ද මේ තාක් අතුරෙහි සර්වසුරාසුරගරුඬගන්ධර්වරාක්ෂස නාග කින්තර ශක්‍ර බ්‍රහ්ම සංඛ්‍යාත වූ ඒ ඒ ඉන්ද්‍රභවනයෙහි ඉතා උස් ව පැන නැංගේ ය. ඒ වෙස්සන්තර මහොත්තමයාගේ පවිත්‍රප්‍රවර්ශීල සුගන්ධය ද එසේ ම හමා ගියේ ය. ඒ කාරණයෙන් වෙස්සන්තරමහරජානන්ගේ කුමාරවරුන් කිසිකෙනෙකුන් විසින් දසපරිභොගයෙන් පරිභොග කරන්නට නො හැක්කේ යි.

“මහරජානෙනි, ජිතෘ වූ වෙස්සන්තරමහරජ්ජුරුවන් විසින් ‘පුත, ජාලියකුමාරයෙනි, නුඹගේ මුත්තනු වූ මපියානෝ බ්‍රාහ්මණයාහට ධන සම්පත් දී තොප විකුණ ගන්නාසේක් නම්, නුඹට ස්වර්ණ නිෂ්කදහසක් දී විකුණ ගන්නාසේක්වා. කෘෂ්ණජනාවන් විකුණ ගන්නාසේක් නම්, දසයක් සියයෙක දසින් සියයෙක ඇතුන්

සියයෙක, අසුන් සියයෙක, දෙනුන් සියයෙක, ගොනුන් සියයෙක, රන්නිෂ්කසියයක් ද
 යි යනාදීන් සියල්ලෙන් සියය සියය බැගින් සියලු ම දෙය දී විකුණ ගන්නාසේක්වා.
 ඉදින්, 'පුතනුවෙනි, නුඹගේ මුත්තනුවෝ තොප බ්‍රාහ්මණයා අතින් රාජාඥාවෙන් හෝ
 රාජබලයෙන් හෝ නොමුදලකින් හෝ උදුරා ගන්නා සේක් නම්, තෙපි මුත්තනුවන්ගේ
 වචනය නහමක් කරවු. බ්‍රාහ්මණයාට ම අනු ව හැසිරෙවු' කියා ජාලියකුමාරයන්
 අනුශිෂ්ට කරණ ලද්දේ ය. හික්මවන ලද්දේ ය. මෙසේ අනුශාසනා කොට පුත්‍රවරුන්
 හැර වදළ සේක. එයින් ඒ ජාලියකුමාරයෝ ද ගුරුලෙකුට හසු වූ නාගයකු සේ
 මහාසොකයෙන් තැවෙමින් හඬමින් ජූජකයා හා සමග ජයකුරානුවරට ගොස්
 මුත්තනුවන් දෑක (361) නො ලං ව නුදුරු ව සිටිසේක. එකල සඳමහරජ්ජරුවෝ
 සිවුමැලිකුමරුවන් දෑක සතුටින් දෙඅත් නගා 'මා මුත්තනුවනෙනි, ජාලියකුමාරයෙනි,
 මාගේ ඇකයට එන්නේ ය. මා මැනියෙනි, කෘෂ්ණජනාවෙනි, මාගේ ඇකයට එන්නේ
 ය' යි කියා ප්‍රිය තෙපුලෙන් හඬගාලූ කල්හි ජාලියකුමාරයෝ හඬහඬා 'මුත්තනුවෙනි,
 මෙබඳු වූ බමුණන්ගේ දස වූවෝ ශාකාරජුන්ගේ ඔක්කට නො නැගෙන්නාහ' යි කීහ.
 ඒ තෙපුල් අසා සඳමහරජ්ජරුවන් හෘදය පැළී යන සේ බලවත් වූ ශොකයෙන්
 තැවෙමින් හඬමින් 'මා මුත්තනුවනෙනි, තොප බමුණුහට දෙන කල පියානන් කුමක්
 කියා දුන් නියා ද?' යි කියා මුත්තනුවන් විසින් විචාරණ ලද්ද වූ ජාලියකුමාරයෝ
 මෙසේ කීහ:-

'සහස්සග්ගං හි මං තාත-බ්‍රාහ්මණස්ස පිතා අද,
 අථො කණ්භාජනං කඤ්ඤං-හත්ථිනඤ්ච සතෙන ව' යි.

යන මෙයින් 'නරදෙවෙන්දු වූ මාගේ මුත්තනුවෙනි, මා පියානෝ රන්
 නිෂ්කදහසක් අගේ කොට බමුණුහට දුන්නේක. නැවත මාගේ නැගනි වූ කෘෂ්ණජනා
 නම් මේ ලදබොලඳ වූ රාජකන්‍යාවට හස්ති පටන් සියයෙන් සියය අගේ කොට
 බමුණුහට දුන්නේකැ' යි කීහ. එවිට සඳමහරජානෝ ප්‍රීතියෙන් පිණා සමීපයෙහි උන්
 බත්තා නම් ඇමති බණවා:-

"උට්ඨෙහි බත්තෙ තරමානො-බ්‍රාහ්මණස්ස අවාකර,
 දසිසතං දසසතං-ගවං හත්ථී සතං සතං,
 ජාතරූප සහස්සඤ්ච-පුත්තානං දෙහි නීක්කයං' යි.

යන මෙයින් "බත්තය, වහා නැඟිටෙව. බමුණුහට දසීන් සියයෙක. දසයන්
 සියයෙක, කිරිදෙනුන් සියයෙක. ඇතුන් සියයෙක. වෘෂභයන් සියයෙක, අසුන්
 සියයෙක, රථ සියයෙක, රත්රන් සියයෙක යනාදීන් නොයෙක් දෙයින් සියය සියය හා
 රන්නිෂ්ක දහසක් දෙව. මා දරුවන් නිදහස් කොට දෙව' යි කී කල්හි බත්තා නම්
 ඇමතිතෙම යුහු ව නැඟී සිට කී තාක් වස්තු බමුණුහට දෙමින් කුමාරවරුන් නිදහස්
 කොට සඳමහරජරන්ද්‍රයන්ගේ ඇකයේ වඩාලුයේ ය" යි වදළසේක. "සාධු, සාධු,

ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් ප්‍රශ්නය සුනිර්වේද්‍යතා කරණ ලද්දේ ය. දෘෂ්ටිසමූහය බිඳ හරණ ලද්දේ ය, පරවාද මර්දනය කරණ ලද්දේ ය, ස්වකීය වූ සමාක්දෘෂ්ටිය මනා කොට දක්වන ලද්දේ ය, ස්වකීය වූ සමාක්දෘෂ්ටිය මනා කොට දක්වන ලද්දේ ය, අර්ථව්‍යඤ්ජනය පරිසොධිත කරණ ලද්දේය. අර්ථය මනා ව ම බෙදන ලද්දේ ය. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයත් සේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

පුත්‍රදනප්‍රශ්නය නිමි.

ඤාණපරිපාක ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු ම බොධිසත්වවරයෝ දුෂ්කරක්‍රියාව කරන්නාහු ද? නොහොත් ගෞතම බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් ම දුෂ්කරක්‍රියාව කරණ ලද්දේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සියලු ම බොධිසත්වවරයන්ගේ කරණ දුෂ්කර ක්‍රියාවෙක් නැත්තේ ය. ගෞතම (362) බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් ම දුෂ්කර ක්‍රියාව කරණ ලද” යි වදළසේක. “භවත් නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් මෙසේ බොධිසත්වයන්ගේ බොධිසත්වයන් හා වමත්තතාවෙක් වන්නේ ය යි යන යමෙක් ඇද්ද, ඒ වෙනස් බව අයුත්ත ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, සතර කාරණයකින් බොධිසත්වයන්ගේ බොධිසත්වවරයන් හා වෙමත්තතාව වන්නේ ය. කවර නම් සතර කාරණයකින් ද? යත්- ක්ෂත්‍රිය මහාසාරවංශයෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාරවංශයෙහි හෝ ඉපදීම වශයෙන් කුලයාගේ වෙමත්තතාව ද උපදනා කාලයෙහි හවුරුදු සියදහස් ලක්ෂ වශයෙන් අද්ධානවෙමත්තතාව ද එසේ ම ආයුෂයාගේ වෙමත්තතාව ද ඒ ඒ කාලයෙහි පුරුෂප්‍රමාණ ව උපදනා වෙමත්තතාව ද යි යන, මහරජානෙනි, මේ සතර කාරණයෙන් බොධිසත්වවරයන් වහන්සේලාගේ සමහර බොධිසත්වවරයන් වහන්සේලා හා විශේෂතාව වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියලු ම බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ රූපයෙහි ශීලයෙහි සමාධියෙහි ප්‍රඥයෙහි විමුක්තියෙහි විමුක්තිඥාදර්ශනයෙහි චතුර්වේශාරද්‍යයෙහි දශවිධතථාගතබලයෙහි ෂඩ්විධ අසාධාරණඥනයෙහි චතුර්දශබුද්ධඥනයෙහි අෂ්ටාදශබුද්ධධර්මයෙහි සියලු ම බුද්ධධර්මයෙහි ද යන මෙහි වෙමත්තතාවෙක් නැත්තේ ය. සියලු සර්වඥවරයෝ ම බුද්ධ ධර්මයෙන් සම සම වූහ” යි වදළසේක. “ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සියලු බුදුවරයෝත් බුද්ධධර්මයෙන් සම සම වූ නම්, කවර කාරණයකින් ගෞතම බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් ම සාවුරුද්ද මුළුල්ලෙහි දුෂ්කරක්‍රියාව කරණ ලද්දේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, චතුස්සත්‍යය දක්නා ඥානය නො මූ කළ කල්හි සර්වඥතාඥනය නො මූ කළ කල්හි අප ගෞතම බොධිසත්වයන් වහන්සේ නෛෂ්ක්‍රමයට නික්මුනුසේක් නො මූ කළ ඥානය පැසවන්නා වූ බොධිසත්වයන් විසින් දුෂ්කරක්‍රියාව කරණ ලද” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් බොධිසත්වයන් වහන්සේ ඥානය නො මූ කළ කල්හි සර්වඥතාඥානය නො මූ කළ කල්හි මහබිනික්මන් නික්මුණුසේක් ද? චතුස්සත්‍යඥානය මෝරවා ගෙන ඥානය මෝරා සිටි කල්හි මහනික්මන් නික්මිය යුත්තේ ය. කීමෙක් ද, එසේ නපුරු ද?” යි කීහ. “මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ උද්‍යාන ගමනින් කලකිරී අවුත් පරම රමණිය වූ ප්‍රාසාදගිරුපි ව සිරිසයනයෙහි වැදහොත් සේක. එකල සුද්ධොදනමහරජානන්ගේ නියොගයෙන් දෙවගනන් හා සදාශ වූ සතලිස්දහසක් පමණ තරුණ පුරාංගනාවෝ දිව්‍යාංගනාවන් සේ සැරහී මනොහර වූ මධුරධ්වනි මාදංග විණාදී කුය්‍යභාණ්ඩයන් ගෙන ‘මහතානන් පඤ්චකාමයෙන් බලුම්භ’ යි කියා පිරිවර ගෙන අනන්තලීලා දක්වමින් නාත්‍යගීත වාදිත ගායනාදියෙහි ව්‍යාප්ත වූහ. බොධිසත්වයන් වහන්සේ ක්ලෙශකාමයෙහි සිත නො ඇලෙන බැවින් මදක් නිද්‍රාවට පැමිණිසේක. නාටකස්ත්‍රීහු ඒ දැක ‘අහෝ! අපගේ ස්වාමීන් වහන්සේ නිද්‍රා කර වදරණ කල අපි කාට නාත්‍ය ගීත දක්වමෝ ද?’ යි කියා ගත්ගත් කුය්‍යභාණ්ඩ වැලඳ ගෙන ඒ ඒ තැන වැද හෙව නිදන්නාහු ය. සමහරෙක් කටින් කුණුකෙළ පෙරහි. සමහරෙක් කට දත් කති. සමහරෙක් කථා (363) කරමින් ගොරවති. සමහරෙක් නොයෙක් දෑ දෙව්වති. සමහරෙක් අපගතවස්ත්‍රයෙන් වෙසෙති. සමහරෙක් භය ගෙන දඟලති, සමහරෙක් මුක්තකෙශි ව නොයෙක් විකාර කෙරෙති. මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ පිබිද ශ්‍රීයහන් මස්තකයෙහි බද්ධපයඝංකයෙන් හිඳ ඒ ස්ත්‍රීන්ගේ විපරිත වූ විකාරය දැක විපිළිසර වූසේක. ඒ විපිළිසර වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේට අරතිසිත් උපන්නේ ය. ඒ අරතිසිත් උපන්බව දැක එක්තරා මාරකායික දිව්‍යපුත්‍රයෙක් ‘සිද්ධාර්ථකුමාරයන්ගේ අරතිවිත්තය ප්‍රභාණය කරණ පිණිස මේ කලැ’ යි සිතා දෙව්ලොවින් දිව අවුත් ප්‍රාසාදයට නුදුරු ව ආකාශයෙහි සිට ‘මාගේ නිදුකානෙනි, නුඹ වහන්සේ නො කලකිරෙන්නේ ය. නුඹ වහන්සේට මෙයින් සත්වැනි දවස්හි දහසක් දැවී ඇත්තා වූ නිම්වළලු සහිත වූනාහි සහිත වූ සර්වාකාර පරිපූර්ණ වූ දිව්‍යමයවකුරත්තය පහළ වන්නේ ය. ආකාශයෙහි සිටිනට සමර්ථ වූ හස්තිරත්නාදිය හා පෘථිවිගත වූ සෙසු රත්නයෝ ද තොපට තෙමේ තෙමේ ම අවුත් පහළ වෙති. දෙදහසක් කොදෙව් පිරිවර කොට ඇති සතර මහාද්වීපයෙහි තොපගේ එක මුඛයෙන් ආඥ පවත්වනු ලබන්නේ ය. ශූර වූ දෙවියන් වැනි වූ රූ ඇත්තා වූ වීයඝීවත් ශරීර ඇත්තා වූ සතුරුසේනා මර්දනයෙහි සමර්ථ වූ දහසකින් වැඩියක් පුත්‍රයෝ තොපට පහළ වන්නාහු ය. ඒ පුත්‍රයන් විසින් පිරිවරණ ලද්ද වූ තෙපි සප්තරත්න සමන්තාගත ව සතර මහාද්වීපයට අනුශාසනා කරන්නහු ය’ යි කියා මේ වචනය කීයේ ය.

“එකල යම් සේ දවසක් මුළුල්ලෙහි උෂ්ණයෙක ලා රත් කරණ ලද්ද වූ සර්වභාගයෙන් ම ඇල් විය නො හැකි ව දවන්නා වූ යකඩ උලක් කර්ණශ්‍රොත්‍රයට වැද ගියේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ වචනය බොධිසත්වයන් වහන්සේගේ කර්ණශ්‍රොත්‍රයට ප්‍රවිෂ්ට ව ගියේ ය. මෙසේ ඒ බොධිසත්වයන් වහන්සේ ආකෘතියෙන් ම කලකිරුණුසේක. ඒ මාරකායිකදෙවතාවාගේ වචනයෙන් නැවතත් අප්‍රමාණ ව

කලකිරුණුසේක. භය වූසේක. සංවේගයට පැමිණිසේක. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ දිලියෙන්නා වූ මහත් වූ මහාවන්තිස්කන්ධය වෙනින් දූර දූමු කල බොහෝ සෙයින් දිලියෙන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රකෘතියෙන් ම කලකිරුණා වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ ඒ මාරකායිකදෙවතාවාගේ වචනයෙන් බොහෝ සෙයින් ම කලකිරුණු සේක. භය වූසේක. සංවේගයට පැමිණිසේක. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ප්‍රකෘතියෙන් ම තෙත් වූ හට ගන්නා ලද තෘණ ගහන හා අභිනව තෘණ ඇත්තා වූ වැලඳ ගිය ජලය ඇත්තා වූ උපන් කර්දමය ඇත්තා වූ මහාපෘථිවිය නැවත නැවතත් මහාමෙඝය වර්ෂා කරණ කල බොහෝ සෙයින් ම වික්ඛල්ලතර වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රකෘතියෙන් ම කලකිරුණා වූ බොධිසත්වයන් වහන්සේ ඒ මාරපාක්ෂික වූ දෙවතාවාගේ වචනයෙන් බොහෝ සෙයින් කලකිරුණුසේක. භය වූසේක. සංවේගයට පැමිණිසේක.”

“කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, බොධිසත්වයන් වහන්සේට ‘ඉදින් සත්වැනි දවස්හි දිව්‍යචක්‍රරත්නය පහළ වන්නේ වී නම් බොධිසත්වයන් වහන්සේ දිව්‍යචක්‍රරත්නය පහළ වූ කල්හි මහණ නො වී නවතිනසේක් ද?’ යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, සත්වන දවස්හි (364) බොධිසත්වයන් වහන්සේට දිව්‍යචක්‍රරත්නය පහළ නො වන්නේ ය. එතෙකුදු චූචත් පඤ්චකාමයෙහි ආලය වඩවා සිත් පොලඹන පිණිස ඒ මාරකායිකදෙවතාවා විසින් මුසාවාදයක් කියන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, ඉදින් සත්වන දවස්හි දිව්‍යචක්‍රරත්නය පහළ වන්නේ වී නමුත් බොධිසත්වයන් වහන්සේ මහණ නො වී නො නවත්නාසේක. කවර කාරණයකින් ද? යන්- මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ රූප වෙදනා සංඥ සංස්කාර විඥන යන පඤ්චස්කන්ධය අනිත්‍ය ය යි කියා දැඩි කොට සිතා ගත්සේක. ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණාදි විසින් සංසාර ප්‍රචාත්තිය දුකැ යි කියා දැඩි කොට සිතා ගත්සේක. පංචස්කන්ධය අනාත්ම ය යි කියා දැඩි කොට සිතා ගත්සේක. උපාදනස්කන්ධය යි කියන ලද ආලය වශයෙන් ගැන්මගේ ක්ෂයට පැමිණිසේක. මහරජානෙනි, යම් සේ අනොතත්ත විලින් ජලයනික්ම ගංගා නම් ගඟින් මහාසමුද්‍රයට යන්නේ ය. මහසමුද්‍රයෙන් පාතාලමුඛයට යන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, පාතාලමුඛයට ගියා වූ ඒ උදකය නැවත කරකැවී මහාසමුද්‍රයට ප්‍රවේශ වේ ද? මහාසමුද්‍රයෙන් ගංගා නම් ගඟට ප්‍රවේශ වේ ද? ගංගා නම් ගඟින් නැවත අනොතත්ත විලට ප්‍රවේශ වේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ උදකය නැවත නො එන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම බොධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් සාරාසංඛෙය්‍ය කප්පකෂයක් මුළුලෙහි ලොචුතුරා බුදු වන මේ භවය පිණිස ම සමත්‍රිංශත්පාරමිතා කුශලධර්මය මුහු කරවන ලද්දේ ය. ඒ මේ අන්තිම ආත්මභාවය පැමිණියේ ය. සර්වඥතාඥනය මෝරා සිටියේ ය. සහවුරුද්දකින් මත්තෙහි ලොකාග්‍රපුද්ගල වූ සර්වඥ වූ ලොචුතුරා බුදුවනසේක. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, බොධිසත්වයන් වහන්සේ චක්‍රවර්තිරාජ්‍යය පිණිස බුදු නො වී වළක්නාසේක් ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ.

“තවද, මහරජානෙනි, සියලු ම වන සහිත වූ පර්වත සහිත වූ මහා පෘථිවිය පෙරළේ නමුදු මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ සමාසක් සම්බෝධියට නො පැමිණ නො නවත්නාසේක් ම ය. මහරජානෙනි, ඉදින් ගංගා නම් නදියගේ උදකය උඩුගඟට නැගෙන්නේ නමුදු මහාබෝධි සත්වයන් වහන්සේ සමාසක්සම්බෝධියට නො පැමිණ නො නවත්නා සේක් ම ය. තව ද, මහරජානෙනි, ඉදින් මහාමේරුපර්වතරාජයා සියක්කඩ ව දහසක් කඩ ව හෝ පැළී යේ නමුදු මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ සමාසක්සම්බෝධියට නො පැමිණ නො නවත්නාසේක් ම ය. තවද, මහරජානෙනි, ඉදින් තාරකාවන් සහිත වූ චන්ද්‍රසුයඹ් දෙදෙන කුරු මෙන් වහා පෘථිවියෙහි වැටෙන්නාහු නමුදු මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ සමාසක්සම්බෝධියට නො පැමිණ නො නවත්නාසේක් ම ය. තවද, මහරජානෙනි, ඉදින් ආකාශය කලලකඩක් මෙන් හැකිලේ නමුදු මහබෝධිසත්වයන් වහන්සේ සමාසක්සම්බෝධියට නො පැමිණ නො නවත්නාසේක් ම ය. ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- සියලු ම සංසාරබන්ධනයන් ප්‍රදලනය කර වදල බැවින්” යි වදලසේක.

(365) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ලොකයෙහි බන්ධනයෝ කොපමණ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ලෝකයෙහ යම් බන්ධනයකින් බැඳුනා වූ සත්වයෝ ගිහිගෙයින් නො නික්මෙද් ද, නික්ම ගොස් නැවැත ගිහිගෙට ම එද්ද, ඒ මේ බන්ධනයෝ දශදෙනෙක. කවර දශදෙනෙක් ද? යත්-

“මාතා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. පියා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. භරියා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. පුත්තා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. ඤාතී මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. මිත්තා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. ධනං මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. ලාභ සක්කාරො මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. ඉස්සරියං මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. පඤ්චකාමගුණා මහරාජ ලොකෙ බන්ධනං. ඉමානි බො මහරාජ දස ලොකෙ බන්ධනානි, යෙහි බන්ධනෙහි බද්ධා සත්තා න නික්බමන්ති. නික්බමිත්තා පටිනිවත්තන්ති” තී.

“මහරජානෙනි, ‘ශාසනයෙහි මහණ වීම් නම්, මාගේ මැනියෝ ජීවත් විය නො හෙති’ යි සිතන විසින් ලොකයෙහි මැනියෝ ද මහණ විය නො හැකි වන ගෘහබන්ධනයෙක. එසේ ම මහරජානෙනි, පියානෝ ද ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. ප්‍රෙමතර වූ භාර්යාවෝ ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. ප්‍රියතර ලදරු වූ පුත්‍රයෝ ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. අසරණිභූත වූ නෑසමුහයා ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. සුවදුක්හි සම ව පවත්නා වූ මිත්‍රයෝ ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. අපරිමිතධන සම්පත්තිය ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. ලාභසක්කාරය ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. රාජාමාත්‍යාදී ඉසුරු සම්පත්තිය ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි ගෘහබන්ධනයෙක. පඤ්චකාමගුණය ද මහරජානෙනි, ලොකයෙහි මහණ

විය නො හැකි වූ ගෘහඛන්ධනයෙක. මහරජානෙනි, යම් ඛන්ධනයකින් බැඳුණා වූ සත්වයෝ ගිහිගෙය හැර නො යෙද්ද, නික්ම ගොස් නැවත ගිහිගෙට ම එද්ද, ලොකයෙහි ඒ මේ ඛන්ධනයෝ දසදෙන ය. ඒ දඟප්‍රකාර වූ ඛන්ධනයෝ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් නිරාලය වශයෙන් සිඳු හරණ ලද්දහු ය, ප්‍රදාලනය කරණ ලද්දහු ය, මහරජානෙනි, ඒ කාරණයෙන් මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ චක්‍රවර්තිරාජ්‍යය පිණිස මහණ නො වී නො නවත්තාසේකැ” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ මාරකායිකදෙවතාවාගේ වචනයෙන් අරතිවිත්තය උපන් කල්හි චතුස්සත්‍යඥනය නො මූ කළ කල්හි ම සර්වඥතාඥනය නො මූ කළ කල මහාහිනික්මන් නික්මුණුසේක. ඒ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් කරණ ලද්ද වූ දුෂ්කරක්‍රියාවෙන් කම් කිම් ද? චතුස්සත්‍යඥන පරිපාකය බලා වදරන්නා වූ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ විසින් බුදු වන කල් පැමිණෙන තුරු සියලු ම සම්පත් අනුභව කිරීමෙන් යුක්ත ව විසීම නපුරු ද?” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, පුද්ගලයෝ දසදෙනෙක් ලොකයෙහි ලාමක කරණු ලබන්නාහු ය. අවඥ කරණු ලබන්නාහු ය, ගර්භා කරණු ලබන්නාහු ය, කුරුබස් අසනු ලබන්නාහු ය, නින්ද කරණු ලබන්නාහු ය, දෙෂ තෙපුල් අසනු (366) ලබන්නාහු ය. අනාදර කරණු ලබන්නාහු ය. මහරජානෙනි, ලොකයෙහි පුරුෂයා නැති ස්ත්‍රීතොම ජනයන් විසින් ලාමක කරණු ලබන්නී ය, අවඥ කරණු ලබන්නී ය, ගර්භා කරණු ලබන්නී ය. කුරුබස් අසනු ලබන්නී ය, නින්ද කරණු ලබන්නී ය, දෙෂතෙපුල් අසනු ලබන්නී ය. අනාදර කරණු ලබන්නී ය. මහරජානෙනි, කලහකාමී වූ දුරුවල පුරුෂ තෙමද, මහරජානෙනි, ඥාතිමිත්‍ර විරහිත වූ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, පමණ නොදැන මහත් කොට බොහෝ අනුභව කරණ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, අගෞරව කුලවාසී පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, පාපමිත්‍රයන් හජනය කරණ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, ධනහීන වූ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, ජාතිගොත්‍රයට නිසි වූ චාරිත්‍රහීන වූ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, කෘෂිවාණිජ්‍යාදී කර්මාන්ත හීන වූ පුද්ගලතෙම ද, මහරජානෙනි, ප්‍රයෝග හීන වූ පුද්ගලතෙම ද ලොකයෙහි සත්වයන් විසින් ලාමක කරණු ලබන්නෝ ය, අවඥ කරණු ලබන්නෝ ය, ගර්භා කරණු ලබන්නෝ ය. කුරුබස් අසනු ලබන්නෝ ය, නින්ද කරණු ලබන්නෝ ය, දෙෂතෙපුල් අසනු ලබන්නෝ ය, අනාදර කරණු ලබන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මේ දසකාරණය සිහි කර වදරන්නා වූ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට මෙබඳු සංඥාවක් උපන්නේ ය. ‘ඉදින් මම වනාහි කර්ම හීන නො වන්නෙමි. දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් ගර්හිත වූ ප්‍රයෝගහීනයකුදු නො වන්නෙමි. මම කර්මස්වාමී වීමි නම් ඉතා යෙහෙක. ක්‍රියාව ම ගරු කොට ඇත්තා වූ කර්මය ප්‍රතිෂ්ඨා කොට ඇත්තා වූ කර්මය ම උසුලන්නා වූ කර්මසංඛ්‍යාත වූ ක්‍රියාව ම ගෘහවාස කොට ඇත්තා වූ මම කායචිත්ත විරියයෙන් අප්‍රමාද ව වාසය කෙරෙමි’ යි කියා මෙබඳු වූ සංඥාවක් උපන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ මහාබෝධිසත්වයන්

වහන්සේ බුද්ධඥානය මුහු කරවමින් සාවුරුද්දක් දුෂ්කරක්‍රියා කර වදලසේකැ” යි වදලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ දුෂ්කරක්‍රියා කරණසේක් ‘මම වනාහි මේ කටුක වූ දුෂ්කර ක්‍රියාවෙන් උතුම් වූ සර්වඥතාඥන දර්ශනයට පොහොසත් වූ විශේෂයකට හෝ උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මයට නො පැමිණෙන්නෙමි. සර්වඥතා ඥනාවබෝධය පිණිස අනික් සැහැල්ලු වූ මාර්ගයක් වන්නේ ම ය’ යි මෙසේ කීසේක් නො වේ ද? සිතුවෙත් නො වේ ද? කීමෙක් ද? එසමයෙහි ආර්යමාර්ගය අරභයා මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට සතිසම්මොසය වී ද?” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, යමක් විසින් දුර්වල කරණ ලද්ද වූ චිත්තය ආශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂය කිරීම පිණිස මනාව ම නො පැමිණේ ද, ඒ මේ චිත්තදුබ්බලීකරණධර්මයේ පස්විසිදෙනෙක, කවර නම් පස්විසිදෙනෙක් ද? යත්-

“කොධො මහරාජ චිත්තස්ස දුබ්බලීකරණො ධම්මො, යෙන දුබ්බලීකතං චිත්තං න සම්මා සමාධියති ආසවානං බයාය. උපනා හො-මක්ඛො-පලාසො-ඉස්සා-මච්ඡරියං-මායා-සාධේයාං-ඵම්භො- (367) සාරම්භො- මානො-අතිමානො- මදෙ-පමාදෙ-ථීනං-මිද්ධං-තඤ්ඤා-ආලස්සං-පාපමිත්තතා-රූපා-සද්ද-ගජධා-රසා-ඓච්ච්ච්චා-බුද්ධ-පිපාසා-අරති මහරාජ චිත්තස්ස දුබ්බලී කරණො ධම්මො, යෙන දුබ්බලී කතං චිත්තං න සම්මා සමාධියති ආසවානා බයාය.”

“මහරජානෙනි, යම් ක්‍රොධ ධර්මයකින් දුර්වල කරණ ලද චිත්තය ආශ්‍රවක්ෂය පිණිස මනා කොට එකඟ නො වේ ද, නවාසාතවස්තුක වශයෙන් අනුන් කෙරෙහි කරණ ක්‍රොධය චිත්තයාගේ දුර්වලීකරණධර්මයෙක. වෛර බැඳීම ද අනුන්ගේ ගුණමකු බව ද, යුගග්‍රාහ ලක්ෂණ වූ ගුණ ඇත්තවුන් හා තමා සම කොට සිතා ගැන්ම ද, අනුන් කෙරෙහි කරන ඊර්ෂ්‍යාව ද, මසුරුව ද, තමාගේ ඇති අගුණ සඟවන මායාව ද, තමාගේ නැතතින ගුණ පහළ කරණ සධගුණය ද, මහතූන්ගේ අවවාදයට නො නැමෙන දඩි වූ සිත් ඇති බවද, ‘යමෙකු එකක් කී කල මම දෙකක් කියමි’ යි යන කරණුත්තරිය කරණය ද, මානය ද, අධික වූ මානය ද, ජාත්‍යාදීන් කරණ මදය ද, ත්‍රිවිධ පුණ්‍යක්‍රියාවස්තුවෙහි ප්‍රමාද වන බව ද, දන ශීල ධ්‍යාන භාවනායෙහි චිත්තසංකොචන ලක්ෂණ වූ ථීනය ද, කායාකර්මණ්‍යලක්ෂණ වූ මිද්ධය ද, තන්දි සංඛ්‍යාත වූ නිද්‍රා බහුල බව ද, අලස බව ද, පවිටුම්බුරන් සෙවනය කරණ බව ද, ස්ත්‍රීරූපාදි රූපදර්ශනය ද, හෙරිචිණාදි ශබ්දශ්‍රවණය ද, ශාන්ද්‍ර ජ්‍යාදි පුෂ්පාදි සුගන්ධාසුරණය ද, ශාලිමාංසාදිභොජනරසය ද, මාදු ස්නිග්ධ වස්ත්‍රරූපාදියක් සෙයින් ස්පර්ශ කිරීම ද, බලවත් වූ ක්ෂුධාව ද, බලවත් වූ පිපාසය ද මහරජානෙනි, යම් ධර්මයකින් දුර්වල කරණ ලද්ද වූ චිත්තය චතුරාශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂය කිරීම පිණිස මනා කොට එකඟ නො වේ ද, ඒ මේ අරතිය චිත්තයාගේ දුර්වලීකරණ ධර්මයෙක. මහරජානෙනි, යම් ධර්ම කෙනෙකුන් විසින් දුර්වල කරණ ලද්ද වූ චිත්තය චතුරාශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂය කිරීම පිණිස මනා කොට එකඟ නො වේ ද, ඒ මේ පස්විසිධර්මයේ චිත්තදුබ්බලීකරණ ධර්මයේ ය. මහරජානෙනි, ක්ෂුධාපිපාසාවය බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ව්‍යාප්ත

වූවාහු ය. ක්ෂුධාපිපාසාද්වය ශරීරයෙහි ව්‍යාජ්න වූ කල්හි චිත්තය ආශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂය කිරීම පිණිස මනා කොට එකඟ නො වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ සාරාසංඛේය්‍ය කප් ලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි මහාජනක සරභංගාදී ඒ ඒ ජාතියෙහි චතුරාර්ය සත්‍යධර්මයන්ගේ ප්‍රතිවේධය ම සොයා වදාළසේක. කීමෙක් ද, ඒ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට පශ්චිමභවික වූ චතුරාර්යසත්‍යධර්මය ප්‍රතිවේධය වන්නා වූ මේ ජාතියෙහි චතුරාර්යමාර්ගය අරභයා සතිසම්මොසය වේ ද? මහරජානෙනි, එතෙකුදු වුවත් දුෂ්කරක්‍රියා කරන්නා වූ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට චතුස්සත්‍යප්‍රතිවේධය පිණිස අනික් මාර්ගයෙක් වේ දෝ හෝ යි කියා සංඥමාත්‍රයෙක් උපන්නේ ය. මහරජානෙනි, බුදුවීමට පූර්වයෙහි බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ උපන් ජාතියෙන් එකමාසික වූසේක් තමන් වහන්සේගේ පිතෘ වූ සුද්ධොදන නම් ශාක්‍ය රජුපුත්‍රවන්ගේ මංගල්‍ය නෙය්‍යාවම් ඇති වජ්‍රමඟුල් දවස්හි කර්මාන්ත භූමියට නුදුරු වූ සිහිල් වූ දඹරුක් සෙවණැල්ලෙහි විචිත්‍ර විතාන තොරණ තිර ජවනිකාදියෙන් සුරක්ෂිත වූ පරික්ෂෙප ඇති ශ්‍රී යහන් මස්තකයෙහි රන්පිළිමයක් සේ පලඟ බැද (368) වැඩ හිඳ වස්තුකාම ක්ලේශකාමයෙන් වෙන් වූ රාගද්වේෂාදී අකුශලධර්මයෙන් වෙන් වූ විතර්කසහිත වූ විචාරසහිත වූ විවේකයෙන් උපන්නා වූ ප්‍රීතිසැප ඇති ප්‍රථමධ්‍යානය උපදවා විහරණය කළසේක. විතර්ක විචාර දෙදෙනාගේ සන්තිදීම හෙතු කොට ගෙන ස්වසන්තානය විශෙෂයෙන් ම පැහැදීම කරන්නා වූ චිත්තයාගේ එකඟඛව ඇති විතර්ක රහිත වූ විචාර රහිත වූ සමාධියෙන් උපන්නා වූ ප්‍රීතිසැප ඇති ද්විතීයධ්‍යානය උපදවා විහරණය කළසේක. ප්‍රීතියගේ විරාගය හෙතු කොට ගෙන ද උපෙක්ෂා ඇත්තේ ද ස්මෘති ඇත්තේ ද සම්පජානකාරී වූයේ ද වසන්නේ ය. ආර්යයෝ ‘යම්බඳු වූ ඕනට උපෙක්ෂා ඇත්තේ ය. ස්මෘති සම්පන්න ය. සැපවිහරණයන් ඇත්තේ ය’ යි කියද් ද, එබඳු සැපය ද කයින් විදින්නේ තෘතීයධ්‍යානයට සමවැද විහරණය කළසේක. සැපයාගේ ප්‍රභාණය හෙතු කොට ගෙන ද දූෂ්ලයාගේ ප්‍රභාණය හෙතු කොට ගෙන ද සෞමනස්‍ය දෙගුර්මනස්‍යයන්ගේ පළමු විනාසය හෙතු කොට ගෙන දුක් නැති සැප නැති උපෙක්ෂා ස්මෘති පාරිශුද්ධි ඇති චතුර්ථධ්‍යානයට සමවැද විහරණය කළසේක. මහරජානෙනි, චතුරාර්යසත්‍යධර්මය ප්‍රතිවේධය කිරීම සොයන්නා වූ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේට සතිසම්මොසය නො වන බව මෙයින් දන යුතු ය” යි වදාළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, චතුස්සත්‍යඥනය මුහු කරවන්නා වූ මහාබෝධිසත්වයන් වහන්සේ දුෂ්කරක්‍රියා කර වදාළසේක. මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

ඤාණපරිපාක ප්‍රශ්නය යි.

පුණ්‍යාධිකරණව ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කුශලකර්මය හෝ අකුශලකර්මය හෝ මේ දෙකින් කවරෙක් විශේෂයෙන් ම බලතර වී ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, කුශලකර්මය විශේෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය. අකුශලකර්මය එසේ අධිකතර නැතැ” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කුශලකර්මය විශේෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය. අකුශලකර්මය එසේ අධිකතර නැතැ” යි කියා වදළ ඒ වචනය මම නො පිළිගන්නෙමි. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි ප්‍රාණඝාතය කරණුවෝ ද දනා අයත් වස්තු සොරකමින් හෝ බලාත්කාරයෙන් ග්‍රහණය කරණුවෝ ද, සස්වාමික ස්ත්‍රීපුරුෂයන් සම්බන්ධිත වූ කාමයෙහි මිථ්‍යා ව හැසිරෙණුවෝ ද, මුසාවාද කියනුවෝ ද, ගාමඝාතකයෝ ද, මාර්ගයෙහි යන එන්නන් නසා වස්තු පැහැර ගන්නෝ ද, සැඟවී හිඳ වස්තු පැහැර ගන්නා වූ නෙකතිකයෝ ද, නොයෙක් වඤ්චනප්‍රයෝග ඇත්තාහු ද යනාදි සත්වයෝ දක්නා ලැබෙති. ඒ සියලු ජනයෝ එපමණ වූ පාපක්‍රියාවෙන් හස්තච්ඡේදය පාදච්ඡේදය කර්ණච්ඡේදය නාසාව්ඡේදය කර්ණනාසාව්ඡේදය බීලංගතාලික වධය සංඛමුණ්ඛි වධය රාජමුඛ වධය ජොතිමාලික වධය හත්ඵප්ජ්ජොතික වධය ඒරකවත්තික වධය වීරක වාසික වධය එණෙය්‍යක වධය බලිසමංසික වධය කහාපණක වධය බාරාපතච්ඡික වධය පලිසපරිවත්තික වධය පලාලපීඨක වධය හුණු කළ තෙලින් ඇඟ වත් කිරීම ය, සුනඛයන් ලවා ඇඟ කවාලීම ය, දිවස්හුල නැඟීම ය, කඩුවෙන් හිස කැපීම ය යනාදීන් (369) නොයෙක් වධබන්ධන ලබන්නාහු ය. සමහර කෙනෙක් රාත්‍රියෙහි මිත්‍යාවාරාදි පාපක්‍රියාවන් කොට දවල්හි ම වධබන්ධනාදි විපාක අනුභව කරන්නා. කිසි කෙනෙක් දවල්හි පාපක්‍රියාවන් කොට එදවස් ම වධබන්ධනාදිය අනුභව කරන්නාහ. සමහරකෙනෙක් දවල්හි ප්‍රාණඝාතාදි පවි කොට එදවස් ම රාත්‍රියෙහි කර්කශ විපාක අනුභව කරන්නාහ. කිසිකෙනෙක් පවිටුකර්ම කොට දෙනුන් දවසක් ඉකුත් වූ කල විපාක අනුභව කරන්නාහ. ඒ සියලු දෙන ම ඉහාත්මභාවයෙහි දී ම විපාක දෙන්නා වූ දෘෂ්ටධර්මයෙහි ම විපාක අනුභව කරන්නාහු ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එක්නමකට හෝ දෙනමකට හෝ තුන්නමකට හෝ සතරනමකට හෝ පස්නමකට හෝ දසනමකට හෝ සියක්නමකට හෝ දහසක්නමකට හෝ ලක්ෂයක් දෙනා වහන්සේට හෝ පිරිකර සහිත වූ මහදන් දී දෘෂ්ටධාර්මික වූ භොගයක් හෝ යශසක් හෝ සැපතක් හෝ අනුභව කළා වූ යම්කිසි ශුද්ධාවන් වූ උපාසකකෙනෙක් ඇද්ද? ශීලයෙන් හෝ උපොසඵකර්මයෙන් හෝ මේ ලොව ම සැප ලැබූ කෙනෙක් ඇද් ද?” යි විචාලෝ ය.

“හැයි, මහරජානෙනි, දන් දී සිල් සමාදන් ව ගෙන පොහොය පෙහෙවි උපොසඵකර්මය කොට දෘෂ්ටධර්මවෙදනීය කුශලකර්මයෙන් එම ශරීර දෙහයෙන් ම දිව්‍යලොකයෙහි අනන්ත වූ යසසම්පත්තියට පැමිණියා වූ පුරුෂයෝ සතරදෙනෙක් ඇතැ” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, ඔහු කවුරු කවරු ද?” යි විචාලෝ ය.

“මහරජානෙනි, මහාමන්ධාකුරජීජුරුවෝ ය, නිමිරජීජුරුවෝ ය, සාධිනරජීජුරුවෝ ය, ගන්ධර්වයෙහි දක්ෂ වූ ගුත්තිලපණ්ඩිතයෝ ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණය නොයෙක් සියදහස්ගණන් ජාතියෙන් අතර වූ දෙයක. මේ නුඹ වහන්සේ වදළ කාරණය අපදෙපක්ෂයට ම පරොක්ඛ ය යි කියන ලද අනුමාන වූ නො දුටු කාරණයෙක. ඉදින්, ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේ සමර්ථසේක් වී නම්, මේ වර්තමානකාලයෙහි අප බුදුන් ධර්මාන කාලයෙහි කථාවක් වදළ මැනවැ” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, මේ වර්තමානභවයෙහි ද පූර්ණක නම් දසතෙම සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේට දන් දී ඵදවස්ති ම සිටුනනතුරුට පැමිණියේ ය. ඒ පූර්ණකයා දන් මෙසමයෙහි පූර්ණකසිටානෝ ය’ යි කියා මුළුලොව ප්‍රසිද්ධ වී ය. ගොපාල මාතෘදෙවී නම් දුක්පත් සිටුදුවතියෝ තමාගේ හිසකේ කපා විකුණා ලත් අටකභවණුවකින් දන් සපයා මහාකෘතෘයනස්ථවිරයන් වහන්සේ අටවැනි කොට ඇති සඟ අටනමකට පිණ්ඩපාතදනය දී ඵදවස්ති ම උදේනි නම් නරනිදුන්හට අග්‍රමෙහෙසිකා තනතුරට පැමිණියාහ. සුප්පියා නම් උපාසිකාතොමෝ අන්‍යතර වූ උපසපත් ගිළන්තමකට තමාගේ කලවේ මාංසයෙන් මාංසරසයක් කොට දන් දී දෙවෙනි දවස්හි පිරි ප්‍රකෘති වූ වණච්ඡවි ඇති ව අරෝගී වූහ. මල්ලිකා දෙවී ලොවුතුරා බුදුන්ට රැයක් ඉකුත් වීමෙන් ආභිදෙසික වූ කොමුපිඬු දන් දී ඵදවස්ති ම කොසොල්මහරජහට අග්‍රමෙහෙසිකා වූහ. සුමන නම් මාලාකාරතෙම සමන්මල් අටමීටකින් ලොවුතුරා බුදුන්ට පූජා කොට ඵදවස්ති ම මහන් වූ සම්පත්තියට පැමිණියේ ය. එකසාටකඛ්‍යාන්මණ තෙම තමාගේ උතුරුසඵවෙන් බුදුන් පුද ඵදවස්ති ම ගම්වර අටක් බැගින් (370) සියල්ලෙන් ම සබ්බට්ඨක නම් මහාරාජසම්මානයක් ලැබුයේ ය. මහරජානෙනි, මේ කී සියලුදෙන ම ඉහාත්මභාවයෙහි ම ලැබිය යුතු දෘෂ්ටධාර්මික වූ භොගය ද යශස් ද අනුභව කළාහු ය” යි වදළසේක.

“අනේ! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මහාසමුද්‍රයට වැද මුතු සයක් සොයා ගත් කෙනෙකුත් මෙන් නුඹ වහන්සේ මෙතෙක් ජනෙන්ද්‍ර ශාසනයට වැද සොයසොයා ගොස් සදෙනෙකුත් ම දැක වදළසේකැ” යි කීහ. “එසේ ය, මහරජ” යි වදළසේක. “එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අකුශලකර්මය විශෙෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය. කුශලකර්මය එසේ අධිකතර නැත්තේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම වනාහි එකදවසෙක්හි ම පාපකර්මයාගේ විපාකයෙන් දිවස්හුල නගන්නා වූ පුරුෂයන් දශදෙනෙකුනුදු දක්නෙමි. විස්සකුදු තිහකුදු සතළිසකුදු පණස් දෙනෙකුනුදු පුරුෂයන් දක්නෙමි. පාපකර්මයාගේ විපාකයෙන් හුල හිඳුවන්නා වූ පුරුෂයන් සියයකුදු පුරුෂයන් දහසකුදු දක්නෙමි. තවද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ දඹදිවට අධිපති ව රජ කළ නන්දගුත්ත නම් බ්‍රාහ්මණවංශයෙහි හදුසාල නම් සෙනාපති පුත්‍රයෙක් වී ය. එතෙම ශාක්‍යවංභාහිජාත වූ චන්ද්‍රගුප්ත නම් රජහට විරුද්ධ ව අනන්තසෙනාවාහන ගෙන ඒ චන්ද්‍රගුප්ත නම් රජු හා යුද්ධ කරණු පිණිස සන්නද්ධ

ව අවුත් පැමිණි කල්හි මහත් වූ සංග්‍රාමයෙක් පැමිණියේ වී ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ දෙදෙනාගේ යුද්ධයෙහි උභයපක්ෂයෙන් ම බලසෙනායෙහි අසුවක් ඉමණ කවන්ධ රූපීහු වූහ. ඇතුන් දසදහසක් හා අසුන් ලක්ෂයක් හා රථ පණස්දහස් එක්සියයක් හා පාබලසේනාවගෙන් සියක්කෝටියක් සත්වසාතන වූ යුද්ධභූමියෙහි ශීර්ෂරාශියට ශීර්ෂකලන්ද ය යි කියා පරසමයවාදීන්ගේ මතයෙක. ඒ එකම ශීර්ෂකලන්දයක් පරිපූර්ණ වූ කල්හි කවන්ධරූපය' යි කියන ලද හිස් නැති එක් මාතගරීරයක් නැගිට යුද්ධභූමියෙහි නටන්නේ ය. මෙබඳු කවන්ධරූප අසුවෙක් වරින් වර ඒ යුද්ධභූමියෙහි නැංගේ ය. මෙ කී සියලු දෙන ම පවිටුකර්මයාගේ විපාකයෙන් මහත් වූ අනසවාසනයට පැමිණියාහු ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ කාරණයෙනුදු අකුශලය ම විශෙෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය' යි කියන්නෙමි. කුශලය එසේ අධිකතර නැත්තේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ගෞතමබුදුන්ගේ ශාසනයෙහි කොසොල්මහරජානන් වහන්සේ විසින් අසදාශදනයක් දෙන ලද්දේ ය යි කියා අසන ලද්දේ ඇද් දූ?" යි විචාලේ ය. "එසේ ය, මහරජානෙනි, අසන ලද්දේ ය" යි වදළුසේක. "කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කොසොල්මහරජානන් වහන්සේ ඒ අසදාශදනය දී ඒ හෙතෙයෙන් මදක් වත් දෘෂ්ටධාර්මික වූ භොගයක් හෝ යශසක් හෝ සැපතක් හෝ ලැබුසේක් ද?" යි විචාලේ ය. "නැත, මහරජ" යි වදළුසේක. "ඉදින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කොසොල්මහරජානන් වහන්සේ මෙබඳු වූ නිරුත්තර වූ මහා දනයක් දී පියාත් ඒ දන් දුන් හෙතෙයෙන් දෘෂ්ටධාර්මික වූ භොගයක් හෝ යශසක් හෝ සැපතක් හෝ නො ලැබුසේක් වී නම්, එහෙයින්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අකුශලය ම විශෙෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය. කුශලය එසේ අධිකතර නැතැ" යි කීහ.

(371) "මහරජානෙනි, අකුශලය ඉතා ස්වල්ප බැවින් වහා ම පිරිනැමෙන්නේ ය. කුශලය ඉතා මහත් බැවින් දීර්ඝකාලයකින් පිරිනැමෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය උපමායෙනුදු පරීක්ෂා කටයුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ අපරන්තප්තපදයෙහි වපුරන්නා වූ කුමුදුභණ්ඩිකා නම් ධාන්‍යජාතියක් මසින් සිදින හෙයින් මසලු නම් විය, ඒ ධාන්‍යජාතිය ගොවියන්ගේ ඇතුළු ගෙට එක්මසින් යන ලද වන්නේ ය. හැල්ජාතිය පස්මාසයකින් ගොවියන්ගේ ගෙට පැමිණෙන්නේ ය. කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, කුමුදුභණ්ඩිකා නම් ශසාජාතියගේ ද හැල් ජාතියගේ ද යන මේ දෙභාගයෙහි හෙද වූ විශෙෂය කවරේ ද?" යි විචාලු සේක. "ස්වාමීන් වහන්ස, කුමුදුභණ්ඩිකා ධාන්‍යජාතියගේ ස්වල්ප බැවින් හා හැල්ජාතීන්ගේ ඉතාමහත් බැවින්. හවත් නාගසෙනයන් වහන්ස, හැල්ජාතිය නම් රාජාර්භ වන්නේ ය. රාජභොජනය වන්නේ ය. කුමුදුභණ්ඩිකා ධාන්‍යය නම් දසකර්මකාරයන්ට භොජනය වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අකුශලය ස්වල්ප බැවින් වහා පිරිනැමෙන්නේ ය. කුශලය ඉතා මහත් බැවින් දීර්ඝකාලයකින් පිරිනැමෙන්නේ ය" යි වදළුසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එහි යමක් වහා පිරිනැමේ නම්, ඒ දෙය ලොකයෙහි විශෙෂයෙන් ම බලතර නම් වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් අකුශලය විශෙෂයෙන් ම

බලතර වන්නේ ය. කුශලය එසේ අධිකතර නැත්තේ ය. ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් සේ යම්කිසි යොධයෙක් මහත් වූ මහායුද්ධභූමියකට ගොස් බලවත් සතුරන් අල්වා ගෙන හිස් කිසිල්ලෙන් දඩි කොට ගෙන ඇද ගෙන වහා ම තමාගේ ස්වාමීන්ට සමීප කොට නමන්නේ වී නම්, ඒ යොධතෙම ලොකයෙහි සමර්ථ නම් වන්නේ ය. ශූර නම් වන්නේ ය. යම් වෛද්‍යාවාරියෙක් තෙම අනුන් වෙර ඇති උලක් වහා උගුළුවා සුවපත් කෙරේ ද, ව්‍යාධි පහ කොට සුවපත් කෙරේ ද, ඒ වෛද්‍යාවාරිතෙම දක්ෂ නම් වන්නේ ය. යම් ගණකයෙක් වහ වහා ගණන් කොට කඩිනම දක්වා ද, ඒ ගණකතෙම දක්ෂ නම් වන්නේ ය. යම් මල්ලවයෙක් වහා ම ප්‍රතිමල්ලවයා ඔසවා උත්තාන කොට ඇද හෙළන්නේ වී නම්, ඒ මල්ලවතෙම සමර්ථ වන්නේ ය. ශූර නම් වන්නේ ය. ස්වාමීනී, නාගසෙනයන් වහන්ස, එපරිද්දෙන් ම කුශලය හෝ අකුශලය හෝ යමක් වහා ම පිරිනැමෙන්නේ වී නම්, ඒ දෙය ලොකයෙහි විශේෂයෙන් ම බලතර වන්නේ ය' යි කීහ. "මහරජානෙනි, මේ කුශලාකුශලකර්මදෙක මත් අනතුරු හවයෙහි ඉෂ්ටානිෂ්ට වූ විපාකානිසංස විඳුවන්නේ ම ය. එතෙකුදු වුවත් අකුශලය සාවද්‍ය බැවින් පවි කළ ඇසිල්ලෙන් ම දෘෂ්ටධර්මවෙදනීය වූ දුක්ඛවිපාක වන්නේ ය. මහරජානෙනි, පූර්ව වූ රජදරුවන් විසින් 'යමෙක් ප්‍රාණසාතය කෙළේ නම්, එතෙම වධදණ්ඩයට ධනදණ්ඩයට සුදුසු වන්නේ ය. යමෙක් වස්තු ස්වාමිභූ විසින් කයින් වවසින් නුදුන් වස්තු සොරකමින් හෝ බලාත්කාරයෙන් ගණි ද, යමෙක් අනුන් පිළිබඳ ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි හැසිරේ ද, යමෙක් මුසාවාද කියා ද, යමෙක් මං පැහැර ගණි ද, යමෙක් සැඟවී හිඳ වස්තු පැහැර ගැණිම් ආදී වූ වඤ්චන ප්‍රයෝග කෙරේ ද, හෙතෙම වධදණ්ඩයට ධනදණ්ඩයට සුදුසු වන්නේ ය. ඔහු අල්වා වධ කළ යුත්තේ ය. කැපිය යුත්තේ ය, බින්ද යුත්තේ ය, නැසිය (372) යුත්තේ ය' යි කියා මේ නියමය තබන ලද්දේ ය. ඒ නියම කළ වධ්‍යයා¹ සොයා ගෙන ඒ වධකාරකඡනයෝ දඬුවම් කෙරෙහි. වධ කෙරෙහි. හිස් කපති, අත් පා බිඳිති, ජීවිතය නසති. කිමෙක් ද මහරජානෙනි, 'යමෙක් දනයක් හෝ දේ ද, ශීලයක් හෝ රක්ෂා කෙරේ ද, උපොසථකර්මයක් හෝ කෙරේ ද, ඕහට ධනයක් හෝ යශසක් හෝ දිය යුත්තේ ය' යි කියා කිසි කෙනෙකුන් විසින් තබන ලද්ද වූ නියමයෙක් ඇද්ද? නොහොත් කරණ ලද පාපක්‍රියා ඇති සොරහුහට කරණ වධබන්ධනය මෙන් ඒ සුවර්තක්‍රියාව කළා වූ පුරුෂයා සොයා ධනයක් හෝ යශසක් හෝ දෙන්නාහු ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ' යි කීහ.

"ඉදින්, මහරජානෙනි, දයකයන්ටත් සොයසොයා ධනසම්පත් හෝ යසසම්පත් හෝ දෙන්නාහු වී නම්, කුශලධර්මයන් දෘෂ්ටධර්මවෙදනීය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් හෙයකින් 'ධනයක් හෝ යශසක් හෝ දෙමිහ' යි කියා කිසි කෙනෙක් දයකයන් නො සොයද්ද, එහෙයින් කුශලකර්මය දෘෂ්ටධර්මවෙදනීය නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙහුදු අකුශලකර්මය දෘෂ්ටධර්මවෙදනීය වන්නෙ ර්ය. යම්

¹ වධය

දයකයෙක් පරලොවිහි සැපවෙදනාව විදිනු ලැබේ ද, එහෙයින් ඒ කුශලකර්මය විශේෂයෙන් ම අධිකතර ය” යි වදළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ හා සදාග වූ ප්‍රඥාවතුන් වහන්සේ කෙනෙකුත් විසින් හැර මේ ප්‍රශ්නය සුනිර්වේදනය කළ හැකි නො වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මා විචාළ මේ ලෞකික වූ ප්‍රශ්නය ලොකොත්තර වූ අර්ථයෙන් අඟවන ලද” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

පුණ්‍යාධිකතරභාවප්‍රශ්නය නිමි.

ඥාතිප්‍රෙත පින්පෙත් ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකවාසී දයකයෝ දන් දී තමන්ගේ මිය පරලොව ගියා වූ, ඥාතිප්‍රෙතයන්ට ‘මේ දනයෙහි පින්පෙත් ඒ අපගේ ඥාතිප්‍රෙතයන්ට පැමිණේව’ යි කියා පින් දෙන්නාහු ය. කිමෙක් ද, ඒ පින් දුන් කාරණයෙන් මදක් වුවත් විපාකයක් ඒ ඥාතිප්‍රෙතයෝ ලබන්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සමහර ප්‍රෙත කෙනෙක් ලබති, සමහර ප්‍රෙත කෙනෙක් නො ලබන්නාහු ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, කවර කෙනෙක් ලබන්නාහු ද? කවර කෙනෙක් නො ලබන්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, එක්සිය සතිස් මහතරකයෙහි උපන්නා වූ නිරිසත්වයෝ පින්පෙත් හා දුන් බත් නො ලබති. ස්වර්ගලොකයට පැමිණියා වූ දෙවියෝත් නො ලබන්නාහ. තිරග්චිත යෝනිගතසත්වයෝත් නො ලබන්නාහු ය. ප්‍රෙතයෝනිගත වූ චතුර්විධප්‍රෙතයන්ගෙන් අනෙකවර්ෂගතසහස්‍රයෙහි මහදුක් අනුභව කෙරෙමින් ඒ ඒ තන්හි වමන ගර්භමාලාදිය අනුභව කෙරෙමින් වසන්නා වූ වන්තාසික නම් ප්‍රෙතයෝ ද, අනෙකබුද්ධාන්තරයෙහින් යැපෙන ආහාර පානයක් නොලදින් සාපිපාසායෙන් පෙළෙන්නා වූ බුජ්පිපාසික ප්‍රෙතයෝ ද, ජීර්ණ වූ රුක්සිදුරු ඇවිළ ගත් ගිනි සෙයින් ඇතුළු කුක්ෂියෙහි ඇවිළ දවන්නා වූ වන්තිජීවාලාවෙන් දවී (373) මහදුක් අනුභව කරන්නා වූ නිජ්ඣාමතණ්හික නම් ප්‍රෙතයෝ ද යන මේ ත්‍රිවිධ වූ ප්‍රෙතයෝත් ඒ පින් පෙත් නො ලබති. ඥාතිමිත්‍රාදීන් විසින් දුන් දෙයින් යැපෙන්නා වූ ප්‍රෙතයෝ ඒ පින්පෙත් ලබති. ඒ පරදත්තූපජීවී වූ ප්‍රෙතයෝ ද සිහි කරන්නාහු ම ලබන්නාහු ය” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ප්‍රෙතකෙනෙකුත් උදෙසා දනාදියක් කරණ ලද්දේ ද, ඉදින් ඒ ප්‍රෙතයෝ පින්පෙත් නො ලබන්නාහු නම්, ඒ කාරණයෙන් දයකයන්ගේ දනය අස්ථානගත වන්නේ ය. නිෂ්ඵල වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, දනය අඵල නො වන්නේ ය. අවිපාක නො වන්නේ ය. දයකයෝ ඒ දනයාගේ ඵලානිසංසය අනුභව කරන්නාහු ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, එහෙයින් මට කාරණයකින් අඟවා වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි කිසි

මනුෂ්‍යයෙක් තමන්ගේ නැයින් බලාපියන්නට යනු කැමැති ව මත්ස්‍යමාංස සුරා හා බත් ද කැවිලි ද පිළියෙල කොට ගෙන ඥාතීන්ගේ කුලයට යෙහි. එකල ඉදින් ඒ නැයෝ සම්භව නො වීමෙන් ඒ මත්ස්‍යමාංස සුරා කැවිලි සහිත වූ බත නො පිළිගත්තු නම්, කීමෙක් ද, උපායනය යි කියන ලද ඒ පර්ණාකාර අස්ථානයට යන්නේ වේ ද, විනාස වන්නේ වේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ ගණා පඬුරු අස්ථානයෙහි නො නස්නේ ය, හිමියන්ට ම වන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම දයකයෝ ම ඒ දනයාගේ ඵලය අනුභව කරන්නාහු ය. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක් ගෘහගර්භයකට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ පෙරට නික්ම යන දෙරටුවක් නැති කල්හි කවර තෙනකින් නික්මයේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, ප්‍රවිෂ්ට වූ ද්වාරයෙන් ම නික්ම යන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම දයකයෝ ම ඒ දනයාගේ ඵලය අනුභව කරන්නාහු ය" යි වදලසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ වදල කාරණය එසේ ම වේවා. මම ද එසේ ම පිළිගන්නෙමි. දයකයෝ ම ඒ දනයාගේ ඵලය අනුභව කරන්නාහු ය. ඒ කාරණය අපි විරුද්ධ නො කරමිහ. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් මේ දයකයන් විසින් දෙන ලද්ද වූ මතකදනය ඥාතිප්‍රෙතයන්ට පැමිණෙන්නේ ය. ඒ ඥාතිප්‍රෙතයෝ ද ඒ දනයාගේ විපාකය අනුභව කෙරෙහි. ඒ කාරණයෙන් ප්‍රාණසාත කරන්නා වූ රෝද වූ සත්වසාතනය කිරීමෙන් ලේ වැකුණු අත් ඇත්තා වූ පද්මිත වූ චිත්තසංකල්පනා ඇති යමෙක් බොහෝ මනුෂ්‍යයන් නසා දරුණු වූ අකුශලකර්මයන් කොට 'මාගේ මේ අකුශලකර්මයාගේ විපාකය ඥාතිප්‍රෙතයන්ට පැමිණේව' යි කියා ඥාතිප්‍රෙතයන්ට අකුසල් දෙන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද, ඒ අකුශලකර්මයාගේ විපාකය ඥාතිප්‍රෙතයන්ට පැමිණේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, එසේ අකුසල් නො පැමිණෙන්නේ ය" යි වදලසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමක් කරණ කොට ගෙන කුශලකර්මය පැමිණෙන්නේ ය. අකුසලකර්මය නො පැමිණෙන්නේ ය' යි වදල වූ ඒ අර්ථයෙහි එසේ වන්නට හෙතුවෙක් නැත්තේ ය. එසේ වන්නට කාරණය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, මේ තෙම ඇසිය යුතු වූ ප්‍රශ්නයෙක් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, (374) (තෙපි නහමක් විසදන්නෙක් ඇතැ යි නො සිතව. තෙපි නො ඇසිය යුත්තක් විචාලාහු ය.) 'කුමක් පිණිස ආකාශය එල්වී ගත හෙන දෙයක් නැති ව නිරාලම්බන වී ද? කුමක් පිණිස ගංගාවෝ උර්ධවමුඛ ව නො යන්නාහු ද? කුමක් පිණිස මේ මනුෂ්‍යයෝ ද්විපද වූ ද? කුමක් පිණිස පක්ෂීහු ද්විපද වූ ද? කුමක් පිණිස මෘගජාතීහු චතුෂ්පදී වූ ද' යි කියා ඒ කාරණයන් තෙපි මාගෙන් විචාරන්නාහු ද? මෙබඳු වූ දෙය විචාල යුත්තක් නො වන්නේ ය" යි වදලසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම නුඹවහන්සේ වෙහෙසනු කැමැති ව නො විචාරන්නෙමි. එතෙකුදු වුවත් ශංකාවගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස විචාරන්නෙමි. 'ලොකයෙහි බොහෝ වූ

¹ වරහන් තුළ තිබෙන පාඨය "විසදන්නෙකු ඇතැයි සිතා නො විචාල යුත්තක් නො විචාරව" යි විය යුතු ය.

මනුෂ්‍යයෝ වාමග්‍රාහී වූහ. වරදවා ගන්නාහ. පහ වූ නුවණැස් ඇත්තාහ. කීමෙක් ද? ඒ අඥනයෝ අවකාශයක් නො ලබන්ව' යි සිතා මෙසේ මම නුඹ වහන්සේගෙන් විචාරන්නෙමි" යි කීහ.

"මහරජානෙනි, පාපකර්මය සමග නො කළ කල්හි දු 'මෙබඳු වූ ප්‍රයෝගයෙන් ප්‍රාණසාතාදිය කරව' යි කියා නො අනුදත් කල්හි දු පාප කර්මය සමග බෙද ගන්නට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ හුණබටමාතිකාදී උදකය ඉසිලීමෙන් ජලය ඉතා දුරට ද ගෙන යන්නාහ. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, සනශෙලමහාපර්වත හුණ එලකාදී ඉසිලීමකින් අභිප්‍රාය තෙතකට ගෙන යන්නට හැකි වේ ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුශලකර්මය බෙද ගන්නට හැකි වන්නේ ය. අකුශල කර්මය බෙද ගන්නට නො හැකි වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ තිලතෙලාදීන් ප්‍රදීපය දල්වන්නට හැකි වන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ජලයෙනුත් ප්‍රදීපය දල්වන්නට හැකි වේ ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුශලකර්මය ඔවුනොවුන්ට බෙද ගන්නට හැකි වන්නේ ය. අකුශලකර්මය බෙද ගන්නට නො හැක්කේ ය. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ හීකාරයෝ විලින් පැන් හරවා ගෙන ගොස් ධාන්‍ය වජ්‍රට පැස වන්නාහු ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයෙනුත් පැන් හරවා ගෙනවුත් ධාන්‍යය පැසවා ගන්නට හැකි වේ ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුසල් බෙද ගන්නට හැක්කේ ය. අකුසල් බෙද ගන්නට නො හැක්කේ ය.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් කුසල් බෙද ගන්නට හැකි වේද? අකුසල් බෙද ගන්නට නො හැකි වේ ද? කාරණයකින් මට අඟවා වදළ මැනැව. මම කිසිවක් නො දක්නා අන්ධයෙක් නො වෙමි. නුඹ වහන්සේ වදළ දූසක් අසා දන ගන්නෙමි" යි කීහ. "මහරජානෙනි, අකුශලය ඉතා ස්වල්ප වන්නේ ය. මඳ වන්නේ ය. කුශලය ඉතා බොහෝ වන්නේ ය, මහත් වන්නේ ය, ස්වල්ප බැවින් අකුශල කරන්නාහු ම ග්‍රහණය කෙරෙයි. කුශලය මහත් බැවින් දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි පැතිරෙන්නේ ය" යි වදළසේක. "ස්වාමීනි, මීට ම උපමාවක් කර වදළ මැනැවැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, යම් සේ ඉතා ක්ෂුද්‍ර වූ ජල බින්දුවක් මහාපාටීවියෙහි පතිත වන්නේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ජල බින්දුව මහාපාටීවියෙහි දසදෙළොස් යොදුනක් තැන් පැතිරේ ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්ස, යම් (375) තැනෙක ඒ ජල බින්දුව පතිත වන ලද ද, එතැන්හි ම සිඳී යන්නේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, හේ කවර කාරණයකින් ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, ජල බින්දුවගේ කුඩා බැවින්" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අකුසලය ඉතා කුඩා වන්නේ ය. ස්වල්ප බැවින් පවී කරන්නාහු ග්‍රහණය කොට හිඳිනේ ය. අනුන් හා බෙදන්ට නො හැක්කේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ මහාමෙසයෙක් සකල පාටීවිතලය

පීණනය කෙරෙමින් වස්තේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාමෙසය හාත්පසින් දිසානුදිසායෙහි පැතිරේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය. ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ මහාමෙසයතෙම හෙප් විල් ගංගා සුළු ගංගා කඳුරැළි පෘථිවි පැළඹු විවර මහවිල් ලිං පොකුණු පුරවා ගෙන දසදෙළොස් යොදුන් තන්හි පැතිරෙන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, මහාමෙසයාගේ ඉතා මහත් බැවිනැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුශලය ඉතා බොහෝ වන්නේ ය. ඉතා බොහෝ බැවින් සියලු දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් හා සමගත් බෙදන්නට හැක්කැ” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කවර කාරණයකින් අකුසල් මඳ වී ද, කුසල් බොහෝ වී ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි යම් කිසිවෙක් බුද්ධාදීන්ට දන් දෙන්නේ ය. සිල් සමාදන් වන්නේ ය. පොහෝ කර්මාන්ත කරන්නේ ය. එකල්හි ඒ පුරුෂතෙම සතුටු වන්නේ ය. විශෙෂයෙන් ම සතුටු වන්නේ ය. සන්තොෂ වන්නේ ය. විශෙෂයෙන් ම සන්තෝෂ වන්නේ ය. ප්‍රමුද්ධ වන්නේ ය, ප්‍රසන්න වූ සිත් ඇත්තේ ය, ජනිත වූ ප්‍රීති ඇති වන්නේ ය, ඕනට නැවත නැවතත් ප්‍රීති උපදනේ ය, ප්‍රීතිසිත් ඇත්තාහට නැවත නැවතත් කුසල් වඩින්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ බොහෝ වූ මධුරජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ ලිංහි එක් දෙසින් උල්පත්ජලය ලිඳට ප්‍රවෙශ වන්නේ වී නම්, එක් දෙසකින් පිරුණු පැන් නික්ම යන්නේ ය, එසේ නිරන්තරයෙන් පැන් නික්ම යන කල්හිත් නැවත නැවතත් පැන් උපදනේ ය. කිසි කෙනෙකුත් විසින් ඇදපියාත් ඒ ලිඳපැන් විනාශයට පමුණුවාපියන්නට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම කුශලකර්මය නැවත නැවතත් වඩින්නේ ය. මහරජානෙනි, ඉදින් පුරුෂතෙම අවුරුදු සියයකිනිදු ඇත කරණ ලද්ද වූ කුශලකර්මය ආවර්ජනා කරන්නේ වී නම්, ආවර්ජන ආවර්ජන ක්ෂණයෙහි නැවත නැවතත් කුසල් වඩින්නේ ය. ඒ පුරුෂයාගේ ඒ කුශල කර්මය යම් කැමැති කෙනෙකුත් හා සමග බෙද ගන්නට හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ප්‍රශ්නයෙහි යම් කාරණයකින් කුශලකර්මය ඉතා බොහෝ වී ද, ඊට ම දක්වාලූ මේ කාරණය” යි වදළසේක. “මහරජානෙනි, යමෙක් අකුශලකර්මය කෙරෙමින් අජාතශක්‍රාන්තරන්ද්‍රාදීන් මෙන් පසු ව විපිළිසර ඇති වන්නේ ය. ‘මා කළ දෑ නපුරැ’ යි කියා විපිළිසර වන්නාහුගේ චිත්තය හැකිලෙන්නේ ය, වළකින්නේ ය, ආවට්ටනය වන්නේ ය, නො පැතිරෙන්නේ ය, සොක කරන්නේ ය, තැවෙන්නේ ය, භය වන්නේ ය, තෙමේ ම වෝදනාවට පැමිණෙන්නේ ය, නො වැඩෙන්නේ ය, එහි ම ක්ෂයභාවයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ බොහෝ උස් මිටි වූ (376) බොහෝ වැලි ඇත්තා වූ විශලි ගංගායෙහි වකුටු වූ එක් භාගයකින් ගඟ ඉහළ පටන් එන්නා වූ ස්වල්ප වූ ජලය පිරිහෙන්නේ ය, ක්ෂය වන්නේ ය, නො වඩින්නේ ය, ඒ ගඟ වැල්ලෙහි ම සිඳෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අකුශලකර්මය කරන්නාහුගේ චිත්තය හැකිලෙන්නේ ය, වකුටු වන්නේ ය, පෙරළෙන්නේ ය, නො පැතිරෙන්නේ ය, සොක කරන්නේ ය, තැවෙන්නේ ය, පිරිහෙන්නේ ය, ක්ෂය වන්නේ ය, නො වැඩෙන්නේ ය, පව් කළ

තන්හි ම ක්ෂය භාවයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ප්‍රශ්නයෙහි යම් කාරණයකින් අකුශලකර්මය ස්වල්ප වී ද, මද වී ද, ඊට ම දක්වා ලූ මේ කාරණය” යි වදළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

ඥාතිප්‍රෙත පින්පෙන්ප්‍රශ්නය නිමි.

මහාස්වජන ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ලොකයෙහි ස්ත්‍රීපුරුෂයෝ යහපත් වූ ද, පවිටු වූ ද, පෙර දුටුවා වූ ද, නුදුටුවා වූ ද, පෙර කළා වූ ද, පෙර නො කළා වූ ද, සැප ඇත්තා වූ ද, භය සහිත වූ ද, ස්වජන දකිති. ඉතා දුරස්ථයෙහි ද, සමීපස්ථයෙහි ද, බහුප්‍රකාර වූ ද නොයෙක් සියදහස්ගණන් වර්ණ ඇති ස්වජන දකිති. මේ ස්වජන නම් කිමෙක් ද, මේ ස්වජන කවරෙක් දකී ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සිතට යමක් අරමුණු ව පැමිණේ ද, මේ සුපිනය නම් ඒ නිමිත්තමාත්‍රයෙක.

“ස්වයම මහාරාජ සුපිනං පස්සන්ති. වානිකො සුපිනං පස්සති. පින්තිකො සුපිනං පස්සති. සෙම්භිකො සුපිනං පස්සති. දෙවතුපසංභාරතො සුපිනං පස්සති. සමුද්විණ්ණ නො සුපිනං පස්සති. පුබ්බනිමිත්තතො සුපිනං පස්සති. තත්‍ර මහාරාජ යං පුබ්බනිමිත්තතො සුපිනං පස්සති. තං යෙව සචචං. අවසෙසං මිච්ඡාති” යි.

“මහරජානෙනි, වාතප්‍රකාති වූ පුද්ගලතෙම අහස්ගමනාදි ස්වජන දක්නේ ය. පින්තප්‍රකාති වූ පුද්ගලතෙම අග්නිදහාදි ස්වජන දක්නේ ය. සෙම් කිපුතා වූ පුද්ගලතෙම ජලක්ඛිධාදි ස්වජන දක්නේ ය. අර්ථානර්ථ සාධනු කැමැත්තා වූ දෙවතාවන් විසින් කලාණ නපුරු දැක්වීමෙන් ස්වජන දක්නේ ය. පෙර පුරුදු කථාසල්ලාප ක්‍රියාදි විසින් ස්වජන දක්නේ ය, තමහට මතු වන වැඩ අවැඩ පිණිස පූර්වනිමිති වශයෙන් ස්වජන දක්නේ ය. මහරජානෙනි, මොහු සදෙන ම ස්වජන දක්නාහු ය. මහරජානෙනි, ඒ සවැදැරුම් වූ කාරණයෙහි පූර්වනිමිති වශයෙන් යම් ස්වජනයක් දක්නේ වී නම්, ඒ ස්වජනය ම සත්‍ය වන්නේ ය. සෙස්ස බොරු වන්නේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් පූර්වනිමිති වශයෙන් ස්වජන දක්නේ ය. කිමෙක් ද, ඔහුගේ චිත්තය තෙමේ ම ගොස් ඒ නිමිත්ත සොයන්නේ ද? ඒ නිමිතිලක්ෂණ හෝ සිතට හමු ව පැමිණේ ද? නොහොත් අනිකෙක් හෝ අවුත් ඕහට කියා ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ඔහුගේ චිත්තය තෙමේ ම ගොස් ඒ නිමිතිලක්ෂණය නො සොයන්නේ ය. අනික් කිසිවෙක් හෝ අවුත් ඕහට නො ම කියන්නේ ය. හුදෙක් ඒ නිමිතිලක්ෂණය ම (377) චිත්තයට ආපාඨගත වන්නේ ය.

මහරජානෙනි, යම් සේ ආදසය තෙමේ ම කිසි තැනකට ගොස් ඡායාව නො ම සොයන්නේ ය. අනික් කිසිවෙක් හෝ ඡායාව ගෙනවුත් ආදසයට නො ම නගන්නේ ය. හුදෙක් යම්කිසි තැනෙකින් ඡායාව අවුත් ආදසයට ආපාටගත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඔහුගේ චිත්තය තෙමේ ම ගොස් ඒ නිමිතිලක්ෂණය නො ම සොයන්නේ ය. අනික් කිසිවෙක් හෝ අවුත් නො ම කියන්නේ ය. හුදෙක් යම්කිසි තැනෙකින් ඒ නිමිතිලක්ෂණය ම අවුත් සිතට ආපාටගත වන්නේ ය” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, චිත්තය යම් ඒ ස්වඡනයක් දක්නේ ද, කිමෙක් ද, සැපතක් හෝ භයක් හෝ මේ නම් විපාකයෙක් වන්නේ යැ” යි කියා ඒ චිත්තය දැනී ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, ‘සැපතක් හෝ භයක් හෝ මෙබඳු වූ විපාකයෙක් වන්නේ ය’ යි කියා ඒ චිත්තය නො ම දන්නේ ය. යම් කෙනෙකුන්ට එබඳු වූ ස්වඡනලක්ෂණයෙක් උපන්නේ වී නම්, එකල්හි ඒ තෙම අනික් ඡනයන්ට කියන්නේ ය. එකල ඒ විබුධඡනයෝ අර්ථ කථනය කෙරෙති” යි වදාලසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, එබැවින් මට කාරණයක් දක්වා වදාල මැනැව” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ තමහට වන්නා වූ ලාභයක් පිණිස හෝ අලාභයක් පිණිස හෝ යශසක් පිණිස හෝ අයසක් පිණිස හෝ නින්දාවක් පිණිස හෝ ප්‍රශංසාවක් පිණිස හෝ සැපතක් පිණිස හෝ දුකක් පිණිස හෝ ශරීරයෙහි තලකැලේ ඉනිගැට දදහු නගින්නාහු ය. කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ තලකැලේ දදහු ‘මෙබඳු වූ වැඩ අවැඩ වන්නේ ය’ යි කියා දැන උපදනාහු ද? ‘අපි මේ නම් අර්ථයක් සාධා ලම්භ’ යි කියා උපදනාහු ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීනි, අවකාශ තෙනෙක තලකැලේ ද හිනිගැට දදහු හට ගන්නාහු ය. එහි ඒ පිළිකාදිය දැක නෙමිත්තකඡනයෝ මේ නම් විපාකයෙක් වන්නේ යැ යි කියා ප්‍රකාශ කොට කියන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම චිත්තය යම් ඒ ස්වඡනයක් දක්නේ ද, ඒ චිත්තය සැපතක් හෝ භයක් හෝ මේ නම් විපාකයක් වන්නේ රියැ යි කියා නො දන්නේ ය. යම් කිසිවක්හට යථොක්ත වූ නිමිතිලක්ෂණයක් උපන් කල්හි එතෙම අනුන්ට කියන්නේ ය. එයින් ඒ ඡනයෝ අර්ථානර්ථ කියන්නාහු ය” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යමෙක් ස්වඡන දක්නේ වී නම්, මේ තෙම නිදිමත වෙමින් දක්නේ ද? නො හොත් නිදිවර්ඡන වෙමින් දක්නේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, යම් පුරුෂයෙක් ස්වඡන දක්නේ ද? ඒ පුරුෂතෙම නිදිමත වෙමින් නො දක්නේ ය. නිදිවර්ඡන වෙමිනුත් නො දක්නේ ය. කපිනිද්‍රාවට පැමිණි කල්හි චිත්තය භවාංගයට අසම්ප්‍රාඡ්ඡත කල්හි මේ අතුරෙහි ස්වඡන පෙනෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිද්‍රාවට පැමිණියාහුගේ චිත්තය කැදල්ලට වන් පක්ෂියකු මෙන් භවාංගගත වන්නේ ය. හෘදයවස්තුව නිසා පවත්නාවූ ඒ භවාංගගත චිත්තය කිසිවක නො පවත්නේ ය. ඒ කිසිවක නො පවත්නා චිත්තය කිසි සැප දුකක් නො ම දන්නේ ය. සුවදුක් විභාග නො දන්නා චිත්තයට ස්වඡන අරමුණෙක් නො වන්නේ ය. සුවදුක් ආදියෙහි චිත්තය පවත්නා කල්හි ම ස්වඡන පෙනෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ (378) කිසි ආලොකයක් නැත්තා වූ ඝනතරතිමිරාන්ධකාරයෙහි ඉතා පිරිසිදු වූ ආදසයෙහි ද ඡායාව නො පෙනෙන්නේ

ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිද්‍රාවට පැමිණි කල්හි චිත්තය භවාංගගත ව සිටි කල්හි දු වම්මිකාභ්‍යන්තරගත සර්පයකු මෙන් චිත්තය ශරීරාභ්‍යන්තරයෙහි ම වන්නේ ය. අරමුණු සැලකීම් වශයෙන් චිත්තය නො පවත්නා කල්හි ස්වප්න නො පෙනෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, ආදසය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම ශරීරය දත යුත්තේ ය. අන්ධකාරය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම නිද්‍රාව දත යුත්තේ ය. ඡායාව යම් සේ ද, එමෙන් චිත්තය දත යුත්තේ ය. තවද මහරජානෙනි, යම් සේ මිදුමින් වැසෙන ලද්ද වූ සූර්යදිව්‍යාරාජයාගේ ප්‍රභාව නො පෙනෙන්නේ ය. ඇත්තා ම වූ ඒ සූර්යරශ්මිය නො පවත්නේ ය. සූර්යරශ්මිය නො පවත්නා කල්හි ආලෝකය නො පවත්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිද්‍රාවට පැමිණියහුගේ චිත්තය භවාංගගත වන්නේ ය. භවාංගගත වූ චිත්තය සුවදුක් අරමුණෙක නො පවත්නේ ය. චිත්තය නො පවත්නා කල්හි ස්වප්න නො පෙනෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යමණ්ඩලය යම් සේ ද, එමෙන් ශරීරය දත යුත්තේ ය. මිදුමින් වැසී යාම යම් සේ ද, එමෙන් නිද්‍රාව දත යුත්තේ ය. සූර්යරශ්මිය යම් සේ ද, එමෙන් සිත දත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙදෙනෙකුන්ගේ විද්‍යමාන වූ ද ශරීරයෙහි චිත්තය නො පවත්නේ ය. නිද්‍රාපගත වූ භවාංගගතයාගේ විද්‍යමාන වූ ශරීරයෙහි ද, චිත්තය නො පවත්නා ලද වන්නේ ය. නිරෝධසමාපත්තියට පැමිණියා වූ රහතන් වහන්සේගේ ශරීරය විද්‍යමාන වූ කල්හි ද, චිත්තය අප්‍රවෘත්ත වන ලද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිදිවර්ජනයාගේ චිත්තය ලොල් වන්නේ ය, විවෘත වන්නේ ය, ප්‍රකට වන්නේ ය, නිබඳ එක අරමුණෙක නො සිටින්නේ ය. මෙබඳු වූ සත්වයාගේ චිත්තයෙහි ස්වප්නලක්ෂණයක් ආපාඨයට නො එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ රහස් කියන්නට නුසුදුසු වූ විශ්වාස නො කට යුතු වූ ප්‍රකට වන ක්‍රියා ඇත්තා වූ විවෘත කරණ ලද රහස්ක්‍රියා ඇති පුරුෂයා රහස් කැමැත්තා වූ පුරුෂයෝ දුරු කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිදිවර්ජන වූවහුට ප්‍රකෘතිමනුෂ්‍ය විෂය නො වන්නා වූ දිව්‍යමය වූ කාරණය අරමුණු නො වන්නේ ය. එහෙයින් නිදිවර්ජන වූ පුද්ගලතෙම ස්වප්න නො දක්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ බිඳුනා වූ ආච්චමර්සාද ඇත්තා වූ ආචාරශීල විරහිත වූ පාපමිත්‍රයන් ඇත්තා වූ දුශ්ශීල වූ කුසිත වූ පසුබට වීරය ඇත්තා වූ හික්ෂුහු කරා සත්තිස්බොධිපාක්ෂික වූ කුශලධර්මයෝ අරමුණට නො පැමිණෙද්ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිදි වර්ජන වූවාහට දිව්‍ය වූ කාරණය අරමුණට නො පැමිණෙන්නේ ය. එහෙයින් නිදිවර්ජන වූ පුද්ගලතෙම ස්වප්න නො දක්නේ ය” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මිද්ධ’ ය යි කියන ලද නිද්‍රාවගේ ආදියෙක් ඇද්ද, මධ්‍යයෙක් ඇද්ද, අවසානයෙක් ඇද්ද?” යි විචාලෝ ය. එසේ ය, මහරජානෙනි, මිද්ධයාගේ ආදියත් ඇත, මධ්‍යයත් ඇත, අවසානයත් ඇතැ” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, ඒ ආදිය කවරේ ද? මධ්‍යය කවරේ ද? අවසානය (379) කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ආකාශය වැසී යන මෙසපටලය මෙන් ශරීරයෙහි බැඳෙන්නා වූ යම් ඔනාහයෙක් ඇද්ද, හාත්පසින් ශරීරයාගේ බැඳීයාමෙක් ඇද්ද, දුර්වලබවෙක් ඇද්ද, ශක්ති මඳ බවෙක් ඇද්ද, ශරීරයාගේ අකර්මණ්‍යතාවෙක් ඇද්ද, මේ මිද්ධයාගේ ආදිය

නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යමෙක් කපිනිද්‍රාවෙන් යුක්ත වූයේ සර්වොපහාරචිත්තය ඉක්මුතා වූ භවාංගචිත්තයට නො පැමිණියා වූ විකීර්ණකචිත්තයෙන් නිද්‍රාක්ෂය කෙරේ ද, මේ මිද්ධියාගේ මධ්‍යය නම් වන්නේ ය. චිත්තය භවාංගගත වීම මිද්ධියාගේ පරියොසානය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිද්‍රාචිත්තමධ්‍යගත වූ කපිනිද්‍රාවෙන් යුක්ත වූ පුරුෂතෙම ස්වප්න දකින්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ සතරසමයක්ප්‍රධානවීර්යයෙන් යුක්ත වූ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් සංහිදුනා වූ සිත් ඇති වාචොද්ගත ව ස්ථීර ව සිටියා වූ පර්යාප්තිධර්මයන් ඇති ස්ථීර වූ ප්‍රඥව ඇති ප්‍රතීණ වූ අනාර්යකථා සල්ලාප ශබ්ද ඇති කිසි ශ්‍රාවකයෙක්තෙම විවෙක රමණීය වූ වනයට වැද එකවාරිකෙශරසිංහරාජයකු සේ හැසිරෙමින් සුඛම වූ අර්ථ චිත්තනය කරන්නේ ය. ඒ ආර්යශ්‍රාවකතෙම ඒ වනයෙහි නිද්‍රාවට නො පැමිණෙන්නේ ය. සංහිදුනා වූ එක්සිත් ඇත්තා වූ ඒ ආර්යශ්‍රාවකතෙම ඒ වනයෙහි හිඳ සියුම් වූ අර්ථය ප්‍රතිවෙධය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිදිවර්ජිත වූ නිද්‍රාවට නො පැමිණියා වූ මඳ මඳ නිද්‍රාවට පැමිණියා වූ කපිනිද්‍රාවෙන් යුක්ත වූ පුද්ගලතෙම ස්වප්න දකින්නේ ය. මහරජානෙනි, අනාර්ය වූ කොතුහල ශබ්දය යම් සේ ද, එමෙන් ම නිදි වැළකීම දත යුත්තේ ය. විවෙක රමය වූ විචිත්‍රවනය යම් සේ ද, එමෙන් කපිනිද්‍රාවෙන් යුක්ත වූ පුද්ගලතෙම දත යුත්තේ ය. ඒ ආර්යශ්‍රාවකතෙම අනාර්ය ජන කථාසල්ලාපශබ්ද හැර මිද්ධිය විවර්ජිත කොට මධ්‍යස්ථ වූයේ සියුම් වූ අර්ථයෙන් යුක්ත වූ අර්හත්ඵලය යම් සේ ප්‍රතිවෙධය කෙරේ ද, එමෙන් නිදි වැළකීමෙන් යුක්ත වූ අධිකනිද්‍රාවට නො පැමිණියා වූ කපිනිද්‍රාවට පැමිණියා වූ කපිනිද්‍රාවෙන් යුක්ත වූ පුරුෂතෙම ස්වප්න දකින්නේ ය. එසේ දක්නා වූ ස්වප්න ද පූර්වනිමිති වශයෙන් කොසලනරෙන්ද්‍රාදීන් විසින් දුටු සොළොස් ස්වප්නාදිය සෙයින් සත්‍යය” යි වදාළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයත් එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි ස්තොත්‍ර කළහ.

මහාස්වප්නප්‍රශ්නය නිමි.

අකාලමරණ ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් නස්නාහු ද, ඒ මේ සියලු සත්වයෝ ම කාලයෙහි ම නස්නාහු ද? නොහොත් අකාලයෙහිත් නස්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, කාලයෙහිත් මරණ ඇත, අකාලයෙහිත් මරණ ඇතැ” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කාලයට නසින්නා වූ ඒ සත්වයෝ කවුරු ද? කවර සත්වකෙනෙක් අකාලයෙහි නස්නාහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, තොප විසින් වනාහි ආමුච්චාක්ෂවලින් හෝ දඹවාක්ෂවලින් හෝ අනික්

එලව්‍යක්ෂවලින් හෝ ආමය වූ ද, පැසුනා වූ ද වැටෙන්නා වූ එලයෝ දක්නා ලද්දෝ ඇද්ද?” යි විවාල (380) සේක. එසේ ය, ස්වාමීනි, දක්නා ලද්දෝ ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් ඒ එල කෙනෙක් ව්‍යක්ෂයෙන් වැටෙන්නාහු ද, ඒ සියලු එලයෝ කාලයෙහි ම වැටෙන්නාහු ද? නොහොත් අකාලයෙහිත් වැටෙද් ද?” යි විවාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පැසුනා වූ විලිකුන් වූ යම් එල කෙනෙක් වැටෙද් ද, ඒ සියලු ම එලයෝ කාලයෙහි වැටෙන්නාහු ය. අවශෙෂ වූ යම් ඒ එල කෙනෙක් වැටෙද්ද, ඒ එල අතුරෙන් කිසි එල කෙනෙක් පණුවන් විසින් විදිනා ලද්දහු වැටෙන්නාහ. කිසි එලකෙනෙක් පොල්ලෙන් වදින ලද්දහු වැටෙන්නාහ, කිසි එලකෙනෙක් වාතයෙන් සෙලවී වැටෙන්නාහ, කිසි එලකෙනෙක් ඇතුළ කුණු ව වැටෙන්නාහ. ඒ සියලු ම එලයෝ අකාලයෙහි ම වැටෙන්නාහු ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ සත්වකෙනෙක් ජරාවෙගයෙන් නසින ලද්දහු වැටෙද්ද, ඒ සත්වයෝ ම කාලයෙහි නස්නාහු ය. අවශෙෂ වූ සත්වයන් අතුරෙන් සමහර කෙනෙක් තමන් පෙර කළ අකුලකර්මයාගේ ඉතා දැඩි බැවින් නස්නාහු ය. කිසි කෙනෙක් ගමන ප්‍රතිබාලිභතාවෙන් නස්නාහු ය, කිසි කෙනෙක් ක්‍රියාප්‍රතිබාලිභතාවෙන් නස්නාහු ය” යි වදලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් උපවිභේදදී කර්මප්‍රතිබාධයෙන් නස්නාහු ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් යාත්‍රාදී ප්‍රතිවිරුද්ධතාවෙන් නස්නාහු ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් විසමාහාරසෙවන උදකපතනාදී ක්‍රියාවිරෝධයෙන් නස්නාහු ද, යම් ඒ සත්වකෙනෙක් ජරාවෙගයෙන් පීඩිත වත් නස්නාහු ද, ඒ සියලු දෙන ම කාලයෙහි ම නස්නාහ. යමෙක් තෙම මාතෘකුක්ෂි ගත වූයේ ද නස්නේ ය. ඕහට ඒ කාලය යි. කාලයෙහි ම ඒ තෙම නස්නේ ය. යමෙක් වැදූගෙයි දී නසින්නේ ය. ඕහට ඒ කාලය නම් වන්නේ ය. ඒ උපන් කාලයෙහි ම ඒ තෙම නසින්නේ ය. යමෙක් උන් මාසයෙන් ම නසින්නේ ය. යමෙක් උපන් හවුරුද්දෙන් නසින්නේ ය. යමෙක් උපන් සියක් හවුරුදු වූයේත් නසින්නේ ය. ඕහට ඒ කාලය නම් වන්නේ ය. ඒ කාලයෙහි දී ම එතෙම නසින්නේ ය. ඒ කාරණයෙන්, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අකාලයෙහි මරණයක් නම් නො වන්නේ ය. යම්කිසි කෙනෙක් නසිත් නම්, ඒ සියල්ලෝ ම කාලයෙහි ම නසින්නාහු ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, ආයුෂය මතු ඇති කල්හි දු මොහු සත්දෙනෙක් අකාලයෙහි නස්නාහු ය. කවර සත්දෙනෙක් ද? යත්- මහරජානෙනි, ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූ පුරුෂතෙම භෝජනය නො ලබනුයේ ජයිරාගීනි වෙගයෙන් දවන ලද අභ්‍යන්තරය ඇති ව මත්තෙහි ආයුෂය විද්‍යමාන කල්හි ද අකාලයෙහි නසින්නේ ය. මහරජානෙනි, පිපාසායෙන් පීඩිත වූ පුරුෂතෙම පැන් නො ලබනුයේ වියලුනා වූ හෘදය ඇති ව මත්තෙහි ආයුෂය ඇති කල්හි ද අකාලයෙහි ම නසින්නේ ය. මහරජානෙනි, නාගයා විසින් දෂ්ට කරණ ලද්ද වූ විෂවෙගයෙන් පීඩිත වන ලද්ද වූ පුරුෂතෙම විකිත්සාකාරයකු නො ලබනුයේ මතු ආයුෂය විද්‍යමාන තල්හි ද අකාලයෙහි නසින්නේ ය. මහරජානෙනි, විෂ වළඳන ලද්ද වූ පුරුෂතෙම අංගප්‍රත්‍යංගයෙන් විෂ

තෙජසින් දූවෙන කල්හි දු බෙහෙදක් නො ලබනුයේ මත්තෙහි ආයුෂය ඇති කල්හි ම අකාලයෙහි නසින්තේ ය. මහරජානෙනි, ගිනි ගත්තා වූ සකල (381) ශරීරය ගින්නෙන් දූවෙන ලද්ද වූ පුරුෂතෙම ගිනි නිවාලීමක් නො ලබනුයේ ආයුෂය ඉතිරි ව විද්‍යමාන කල්හි ද අකාලයෙහි නසින්තේ ය. මහරජානෙනි, මහජලයට පැමිණියා වූ පුරුෂතෙම ගොඩ යාමට ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නො ලදීන් මතු ආයුෂය විද්‍යමාන කල්හි ද, අකාලයෙහි ම නසින්තේ ය. මහරජානෙනි, ශස්ත්‍රයෙන් ප්‍රහාර ලද්ද වූ එහෙයින් ආබාධිත වූ පුරුෂතෙම වෛද්‍යාවාර්යයෙකු නො ලබනුයේ මත්තෙහි ආයුෂය විද්‍යමාන කල්හි ද අකාලයෙහි ම නසින්තේ ය. මහරජානෙනි, මොහු සද්දෙන මත්තෙහි ආයුෂය විද්‍යමාන කල්හි ද අකාලයෙහි ම නස්නාහු ය. මහරජානෙනි, ඒ මරණයෙහි ද මම එක් කාරණයක් ම නො කියමි. මහරජානෙනි, අටප්‍රකාරයකින් සත්වයන්ගේ කාලක්‍රියාව වන්නේ ය. වාතසමුච්චානයෙන් ද, පිත්ත සමුච්චානයෙන් ද, සෙම්භසමුච්චානයෙන් ද, සන්නිපාතයෙන් ද, සෘතු පරිවර්තනයෙන් ද, විසම පරිහරණයෙන් ද, උපක්‍රමයෙන් ද, කර්මවිපාකයෙන් ද යි යන මේ අට ප්‍රකාරයෙන්, මහරජානෙනි, සත්වයන්ගේ කාලක්‍රියාව වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඒ අෂ්ටවිධ වූ කාලක්‍රියාවන් අතුරෙන් යම් මේ කර්මවිපාකයෙන් වන කාලක්‍රියාවෙක් ඇද්ද, ඒ කාලක්‍රියාව ම ඒ කාලක්‍රියාවන් අතුරෙන් කාලයට ම වන්නා වූ සාමයික කාලක්‍රියාව ය. අවශෙෂ වූ කාලක්‍රියාවෝ අසාමායික කාලක්‍රියාවෝ ය. එපවත් මෙහි ගාථාවෙන් දැක්වීම වන්නේ ය:-

“ජ්ගච්ඡාය පිපාසාය-අහිනා දට්ඨො විසෙන ව,
 අග්ගි උදක සත්තිහි-අකාලෙ තඤ්ඤ මීයතී.
 වාත පිත්තෙහ සෙම්භෙන-සන්නිපාතෙනුකුහි ව,
 විසමොපක්කමකම්මෙහි-අකාලෙ තඤ්ඤ මීයති” යි.

“ඒ මරණයෙහි ක්ෂුධාවෙන් ද, පිපාසායෙන් ද, නාගයින් විසින් දෂ්ට කරණ ලදු ව ද, බලවත් විෂයෙන් ද වහ්නි උදක ශස්ත්‍රයෙන් ද යි යන මේ සත්කාරණයෙන් අකාලයෙහි මියෙනු ලැබේ. වාතයෙන් ද, පිත්තයෙන් ද, ශ්ලේස්මයෙන් ද, සන්නිපාතයෙන් ද, සෘතු පෙරළීමෙන් ද, විසමොපක්‍රම ක්‍රියාවෙන් ද යි යන මේ සත්කාරණයෙන් ඒ අකාලයෙහි මියෙනු ලැබේ. මොහු අකාලමරණ ය’ යි කියනු ලැබේ.

“තවද, මහරජානෙනි, සමහර සත්වකෙනෙක් පෙර කළ ඒ අකුශල කර්මවිපාකයෙන් නස්නාහු ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි යමෙක් අතීතයෙහි අනුන් ක්ෂුධාවෙන් මරවන්නේ ය. ඒ සත්වතෙම නරකයෙහි ඉපිද අනන්තදුක් විදපියා කිසිකලෙක මිනිස්පියෙක උපන්නේ වී නම්, ඉතා දීන ව විරූප ව ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත ව සයින් පෙළෙනුයේ සාදුකින් ක්ලාන්ත ව වියලී මලානික වූ හෘදය ඇති ව සාගින්නෙන් ශුෂ්ක ව විශෙෂයෙන් ම ශුෂ්ක ව ක්ෂුධාගින්නෙන් දූවෙනුයේ හාත්පසින් අභ්‍යන්තරය සාගින්නෙන් දූවෙනුයේ බොහෝ වර්ෂශතසහස්‍රයෙහි මහදුක් විඳිමින්

ලදරු වූයේ ම මධ්‍යම වූයේ ද, මහලු වූයේ ද, බන් නො ලදින් ක්ෂුධාවෙන් ම මැරෙන්නේ ය. මේ පෙර කළ පව් ඇත්තා වූ ඔහුගේ කාලකර්ම වූ සාමයික මරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් අතීතයෙහි අන්‍යයන් පැන් නො දී පිපාසායෙන් මරන්නේ ය. එතෙම සතර අපාදුක් විඳ (382) පියා කිසි කලෙක මිනිස්පියක් ලද්දේ නම් නිජ්ඣාමතණ්හිකප්‍රෙතයකු සමාන ව මනුෂ්‍යප්‍රෙත ව රුක්ෂ වූ ශරීර ඇති ව පිපාසායෙන් වියලුනා වූ ශරීර ඇති ව බොහෝ අනෙකවර්ෂ ශතසහසුයෙහි මහදුක් විඳ තරුණ වූයේ ද, මධ්‍යම වූයේ ද, මහලු වූයේ ද, පිපාසායෙන් ම මැරෙන්නේ ය. ඒ පෙර කළ පව් ඇත්තා වූ ඔහුගේ මේ ද සාමයික මරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් අතීතයෙහි අන්‍යයන් සර්පයන් ලවා දෂ්ටකරවා මරවන්නේ ය. එතෙම බොහෝ වර්ෂශතසහසුයෙහි නරකදුක් විඳපියා තිරිසන් යෝනිගත ව දරපිඹුරු සර්පාදීන්ට ගොදුරු ව පිඹුරුමුඛයෙන් පිඹුරු මුඛයට ගැරඬි මුඛයෙන් ගැරඬිමුඛයට කෘෂ්ණසර්පමුඛයෙන් කෘෂ්ණ සර්පමුඛයට පෙරළි පෙරළි ඇවිදීමින් මිනිස්පියක් ලද්දේ ද, එ ම සර්පාදීන් විසින් ලේ පෙරපෙරා කඩා කන ලද්දේ ම තරුණ වූයේ ද, මධ්‍යම වූයේ ද මහලු වූයේ ද, සර්පයන් විසින් දෂ්ට කරණ ලද්දේ ම මැරෙන්නේ ය. පව් කළා වූ ඔහුගේ මේ ද සාමයික මරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් අතීතයෙහි අනුන් විෂ දී මැරුයේ වී නම්, ඒ සත්වතෙම නරකයෙහි වැටී අනන්තදුක් විඳපියාත් ප්‍රෙත ව ගිනිගෙණ දූවෙන්නා වූ අංගප්‍රත්‍යාංගයෙන් බොහෝ වර්ෂශතසහසුයෙහි ප්‍රෙතදුක් විඳ කිසිකලෙක මිනිස්බවක් ලද්දේ නම්, මනුෂ්‍යප්‍රෙත ව ඒ ඒ තෙතින් කුණු ව සිඳුනු බිඳුනු ශරීරයෙන් සර්වජනප්‍රතිකුලය වූ කුණුගඳ හමනුයේ තරුණ වූයේ ද, මධ්‍යම වයසට පැමිණියේ ද, මහලු වූයේ ද තමහට අප්‍රිය වූ විෂයෙන් ම මැරෙන්නේ ය. ඔහුගේ මේ ද සාමයික මරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් අතීතයෙහි අනුන් ගින්නෙන් මැරුයේ වී නම්, ඒ සත්ව තෙම ගිනිඅඟුරු නරකයෙහි වැටී ගින්නෙන් දද මහහඬින් හඬහඬා අංගාර පර්වතයට නගිමින් බසිමින් සජීවයන් සෙයින් කර්මයෙන් මැවී අල්වා ගෙන වධ කරණ යමපලුන්ගේ යම් විෂයෙන් යම විෂයට පැමිණ බොහෝ අනෙකවර්ෂශතසහසුයෙහි අංගාරකාග්නියෙන් දූවෙනුයේ එයින් පරිවර්තන ව කිසිකලෙක මිනිස්පියක් ලද්දේ නම්, තරුණවයස් ඇත්තේ ද මධ්‍යම වයස් ඇත්තේ ද, මහලු වයස් ඇත්තේ ද, ගින්නෙන් දූවෙන ලද ගාත්‍ර ඇත්තේ අග්නියෙන් ම මැරෙන්නේ ය. ඔහුගේ මේ රද සාමයික මරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් අතීතයෙහි අනුන් උදකයෙන් මැරුයේ වී නම්, ඒ සත්ව තෙම අනන්ත නරකදුක් විඳපියා මිනිස්පියට පැමිණියේ ද, විරූප ව නැසුනු සිඳුනු බිඳුනු දුර්වල වූ

ශරීර ඇති ව බොහෝ වර්ෂගතසහසුයෙහි මහඳුක් විඳිමින් නොයෙක හයින් වලින වන ලද සිත් ඇති ව ලදරු වූයේ ද, මධ්‍යම වූයේ ද, මහලු වූයේ ද තමන් පෙර කළ කර්මසාදාශ්‍රයෙන් ගංගා හැලි දෙළ වැව් පොකුණු ආදියෙන් ගැලී උදකයෙන් ම මැරෙන්නේ ය. ඔහුගේ මේ ද සාමයිකමරණය නම් වන්නේ ය.

“යමෙක් පෙර අනුන් ශස්ත්‍රයෙන් මැරුයේ වී නම්, ඒ සත්වතෙම නිරා වැද බොහෝ අනෙකවර්ෂගතසහසුයෙහි නරකඳුක් විඳපියාත් පව් නො ගෙවුනෙන් හුරු මෘග කර්කටක කුක්කුටාදි තිරිසන්යොනි ගත ව ශස්ත්‍රයෙන් ඡන්තහින්තඡේද්‍ය ව මැරෙමින් කිසි කලෙක මිනිසන්බවක් ලද්දේ ද, අනෙකජාතියෙහි ශස්ත්‍රමුඛයෙන් නැසෙමින් තරුණ වූයේ ද, මධ්‍යම වූයේ ද, මහලු වූයේ ද, ශස්ත්‍රමුඛයෙන් ම මැරෙන්නේ ය. පෙර කළ පව් ඇත්තා වූ ඔහුගේ මේ ද සාමයිකමරණය නම් වන්නේ ය” යි වදළසේක. මොහු කාලමරණයෝ ය.

(383) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අකාලමරණයෙක් ඇතැ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් වදළසේක ද, එහි මට නුඹ වහන්සේ වහා ම කාරණයක් දක්වා වදළ මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ හාත්පසින් ගිනි ගණ දිලියෙන්නා වූ මහත් වූ මහාඅග්නිස්කන්ධයෙක් ග්‍රහණය කරණ ලද තෘණ කාෂ්ට ශාඛා පත්‍ර ඇත්තේ ක්ෂය ව ගියා වූ ආහාර ඇත්තේ ගිනිපෙනෙලි ක්ෂය වීමෙන් නිවී යන්නේ ය. නිරූපද වූ ඒ අනුපදව වූ අග්නිස්කන්ධය කාලයට ම නිවී ගියේ නමැයි කියනු ලැබේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම, යම් කිසිවෙක් බොහෝ දවස් හවුරුදු සියදහස් ගණනෙක් නිරොගි ව ජීවත් ව ජරාවෙන් ජීර්ණ ව ආයුසයාගේ ක්ෂය වීමෙන් අනුපද ව ව නිරූපද ව ව මැරේ ද, එතෙම කාලයෙහි ම මරණයට පැමිණියේ ය” යි කියනු ලැබේ. තව ද, මහරජානෙනි, යම් සේ ග්‍රහණය කරණ ලද තෘණ කාෂ්ට ශාඛා පත්‍රයන් ඇති මහත් වූ මහාඅග්නි ස්කන්ධයෙක් වූයේ වේ ද, ඒ අග්නිස්කන්ධය ක්ෂය නො වූ තෘණ කාෂ්ට ශාඛා පත්‍රයන් ඇති කල්හි ම මහත් වූ මහාමෙඝයෙක් වර්ෂා කොට නිවී ගියේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාඅග්නිස්කන්ධය කාලයෙහි නිවෙන ලද නම් වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි ඒ පසු වූ අග්නිස්කන්ධය පූර්ව වූ ගිනිකඳ හා සමගතික නො වන්නේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ආගන්තුක වූ මහාමෙඝයෙන් ප්‍රතිපීඩිත වන ලද්ද වූ ඒ අග්නිස්කන්ධය අකාලයෙහි ම නිවෙන ලද” යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, ඒ සත්වතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් ප්‍රතිපීඩිත ව නස්නේ ය. වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තසමුට්ඨානයෙන් හෝ සෙම්භසමුට්ඨානයෙන් හෝ සන්තිපාතයෙන් හෝ සෘතු පරිවර්තනයෙන් හෝ විසමපරිහාරයෙන් හෝ ඖෂධමිකයෙන් හෝ ක්ෂුධාවෙන් හෝ පිපාසායෙන් හෝ සර්පයන් දෂ්ට කිරීමෙන් හෝ විෂ වැළඳීමෙන් හෝ ගින්නෙන් හෝ උදකයෙන් හෝ ශස්ත්‍රයෙන් හෝ ප්‍රතිපීඩිත වන ලදු ව අකාලයෙහි ම මැරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් අකාලමරණයෙක් ඇතැ” යි කීම් ද, මේ මෙහි ඒ කාරණය නම්

වන්නේ ය. තව ද මහරජානෙනි, යම් සේ ගගනයෙහි මහත් වූ මහවැසිවලාවෙක් නැගී නිමිනස්ථාන ඵලස්ථාන පරිපූරණය කෙරෙමින් වර්ෂා කරන්නේ වී නම්, ඒ මහාමෙඝය අනුපදුව ව නිරූපදුව ව වස්තේ ය' යි කියනු ලැබේ ද, මහරජානෙනි එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් බොහෝ කලක් ජීවත් ව ජරාවෙන් ජීර්ණ ව ආයුක්ෂයවීමෙන් අනුපදුව වූයේ නිරූපදුව වූයේ නස්තේ ද, එතෙම කාලයෙහි ම මරණයට පැමිණියේ ය" යි කියනු ලැබෙයි. තව ද, "මහරජානෙනි, යම් සේ ගගනතලයෙහි මහත් වූ මහ වැසි වළායෙක් නැගී මහත් ව හමන්නා වූ මහාවාතයෙන් විනාශයට යන්නේ ය. කිමෙක් ද? මහරජානෙනි, ඒ වැසිවලාව කාලයෙහි ම පහ වන ලද නම් වේ ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි ඒ පසු ව නැගී වලාව පූර්ව නැගී වැසිවලාව හා සමගතික නො වූයේ ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, ආගන්තුක වූ වාතයෙන් පීඩිත වන ලද්ද වූ ඒ වලාහකයතෙම අසමයට පැමිණියේ ම පහ ව ගියේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් (384) අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් පීඩිත ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තාදිසමුට්ඨානයකින් හෝ ශස්ත්‍රවෙගයෙන් හෝ පීඩිත ව අකාලයෙහි නසින්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙහි යම් කාරණයකින් අකාලයෙහි මරණෙක් ඇතැ' යි කියෙමි ද, මේ ඒ කාරණාව ය.

"තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් බල ඇත්තා වූ කිපුනා වූ ආශීර්විෂයකු කිසියම් පුරුෂයකු දුෂ්ට කෙළේ වී නම්, ඒ පුරුෂයාගේ අනීතික අනුපදුව වූ ඒ විෂය ඔහු මරණයට පමුණුවන්නේ ය. අනීතික අනුපදුව වූ විෂය ඒ කෙළ පැමිණියේ ය" යි කියනු ලැබෙයි. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් බොහෝ කලක් ජීවත් ව ජරාජීර්ණ ව ආයුෂය ගෙවීමෙන් අනුපදුව ව නිරූපදුව ව මැරෙන්නේ ය. ඒ පුරුෂ තෙම අනුපදුව වූ නිරූපදුව වූ ජීවිතයාගේ කෙළ පැමිණියා වූ සාමයික මරණයට පැමිණියේ ය" යි කියනු ලැබේ. තවද, "මහරජානෙනි, යම් සේ උග්‍ර විෂ ඇති බලවත් වූ ආශීර්විෂයකු විසින් දුෂ්ට කරණ ලද පුරුෂයක්හට ඒ අතරෙහි ම අහිගුණ්ඨිකයෙක් බෙහෙදක් දී අවිෂය කෙළේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ විෂය කාලයෙහි පහ වන ලද නම් වන්නේ ද?" යි විචාළසේක. "නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ" යි කීහ. "මහරජානෙනි, ඒ කුමක් පිණිස වනාහි පශ්චිම වූ විෂය පළමු විෂය හා සමගතික නො වූයේ වේ ද?" යි විචාළසේක. "ස්වාමීනි, ආගන්තුක වූ බෙහෙතින් පෙළෙන ලද විෂය කෙළ පැමිණීම පහ ව ගියේ ය" යි කීහ. "මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් ප්‍රතිපීඩිත වූ වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තාදි සමුට්ඨානයකින් හෝ ශස්ත්‍රවෙගයෙන් හෝ පීඩිත ව අකාලයෙහි ම මැරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ අකාලමෘත්‍යුයෙහි යම් කාරණයකින් අකාලයෙහි මරණෙක් ඇතැ' යි කියා කියෙමි ද, ඒ මේ කාරණය වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ධනුශ්ශිල්පියෙක් හිසැරයක් පතනය කරන්නේ වී නම්, ඉදින් ඒ හිසැරය ගමන වූ පරිද්දෙන් ගමනපථයාගේ මස්තකයට යන්නේ ය. ඒ හිසැරය අනුපද ව නිරූපද ව ගමන වූ පරිද්දෙන් ම ගමනපථයාගේ මස්තකයට ගියේ නමැයි කියනු ලැබේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් බොහෝ කලක් ජීවත් ව ජරාඡීර්ණ ව ආයු ගෙවීමෙන් අනීතික ව අනුපද ව ම මැරෙන්නේ ය. එතෙම අනීතික ව අනුපද ව කාලයෙහි ම මරණයට පැමිණියේ ය” යි කියනු ලැබෙයි. තවද, “මහරජානෙනි, යම් සේ ධනුශ්ශිල්පියෙක් හිසැරයක් පතනය කෙළේ වී නම්, ඒ ධනුර්ධරයාගේ ඒ හිසැරය ඒ විදි ක්ෂණයෙහි ම කිසි බලවතෙක්¹ සැරය වළක්වා ග්‍රහණය කෙළේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ගමන වූ පරිද්දෙන් ම යන්නා වූ ඒ හිසැරය ගමනපථයාගේ මුදුන් පැමිණියේ නම් වන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි ඒ පසු වූ හි සැරය පළමු විදි සැරය හා සමගතික නො වූයේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ආගන්තුක වූ ග්‍රහණයෙන් ඒ හි සැරයාගේ ගමන වැළකුනේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් ප්‍රතිපීඩිත ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තාදිසමුට්ඨානයකින් හේ ශස්ත්‍ර (385) වේගයෙන් හෝ පීඩිත ව අකාලයෙහි මියයන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ මාත්‍රයෙහි යම් කාරණයකින් අකාලයෙහි මරණෙක් ඇතැ’ යි කියෙමි ද, ඒ මේ කාරණය වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් කිසිවෙක් ලෝභමයභාජනයක් යම් සේ ආකොටනය කරන්නේ වී නම්, ඒ පුරුෂයාගේ පහරින් ශබ්ද ඉපිද ගති පරිද්දෙන් ම ගමනපථ මස්තකයට යන්නේ ය. අනීතික වූ අනුපදව වූ ඒ ශබ්දය යථාගති ගමනපථ මස්තකයට ගියේ නමැයි කියනු ලැබේ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් බොහෝ දවස් හවුරුදු සිය දහසක් මුළුල්ලෙහි ජීවත් ව ජරාඡීර්ණ ව ආයු ගෙවීමෙන් නිරූපදව ව මියේ ද, ඊතිසංඛ්‍යාත උපදව විරහිත වූ අනුපදව වූ එතෙම කාලයෙහි ම මරණයට පැමිණියේ ය” යි කියනු ලැබෙයි. තවද, “මහරජානෙනි, යම් සේ යම් කිසිවෙක් ලොභමය භාජනයක් දණ්ඩාදියකින් පහරන්නේ වී නම්, ඒ පුරුෂයාගේ ආකොටනය කරණ කොට ගෙන මධුර ශබ්දයෙක් පහළ වන්නේ ය. පහළ වූ ශබ්දය ඉතා දුරට නො ගිය කල්හි ම කිසිවෙක් ඒ ලෝකධිභාජනය ඇල්ලුයේ වී නම්, ආමසනය හා සමග ම ඒ ශබ්දය නිරූද්ධ වන්නේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ශබ්දය ගමන පරිද්දෙන් ම ගමනපථයාගේ මස්තකයට පැමිණියේ වී නම් වන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි පසු වූ ඒ ශබ්දය පළමු ශබ්දය හා සමගතක නො වන්නේ ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, ආගන්තුක වූ ආමසනයෙන් ඒ ශබ්දය උපහත වී ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් පෙළෙන ලදු ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තාදිසමුට්ඨානයකින් හේ ශස්ත්‍ර වේගප්‍රතිපීඩිත වන

¹ බලවත් කෙනෙක්

ලදු ව හෝ අකාලයෙහි මැරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් මේ මෘත්‍යුයෙහි අකාල මරණෙක් ඇතැ' යි කියෙමි ද ඒ මේ කාරණය වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ යහපත් වූ කෙදරයෙහි හට ගන්නා වූ පැළ මුල් ධාන්‍ය බිජු මනා ව පවත්නා වූ වර්ෂාව කරණ කොට ගෙන ඝන වූ පතල වූ ආකීර්ණ වූ බොහෝ ඵල ව ගොයම් නගන කලට මනා ව පැසීමට පැමිණෙන්නේ ය. ඒ ධාන්‍යය නිරූපදව ව අනුපදව ව කාලයට පැමිණියේ නම් වන්නේ ය” යි කියනු ලැබෙයි. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් බොහෝ දවස් හවුරුදු සියදහසක් ජීවත් ව ජරාජීර්ණ වූයේ ආයුක්ෂය වීමෙන් අනීතික ව අනුපදව ව මැරෙන්නේ ය. එතෙම අනීතික ව අනුපදව ව කාලයෙහි ම මරණට පැමිණෙන ලද” යි කියනු ලැබේ. තවද, “මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂේත්‍රයෙහි හට ගන්නා වූ ධාන්‍යබිජු පැත් වැළක මැරුණේ වී නම්, කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ධාන්‍යය කාලයට පැසුනා නම් වේ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කුමක් පිණිස වනාහි ඒ පසු ව වපුළ ධාන්‍යය පෙර වපුළ ධාන්‍යය හා සමගතික නො වූයේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ආගන්තුග වූ උෂ්ණයෙන් ප්‍රතිපීඩිත වන ලද්ද වූ ඒ ධාන්‍යය නැසෙන ලද” යි කීහ. මහරජානෙනි, (386) එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුග වූ රොගයෙන් ප්‍රතිපීඩිත ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තාදිසමුට්ඨානයකින් හෝ ශස්ත්‍රවෙගප්‍රතිපීඩිත ව හෝ අකාලයෙහි නසින්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ මෘත්‍යුයෙහි යම් කාරණයකින් අකාලයෙහි මරණෙක් ඇතැ යි කියා මම කියෙමි වීම් නම් ඒ මේ කාරණය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නුඹ විසින් වනාහි සම්පූර්ණ වූ තරුණ වූ ගොයමෙහි පණුවෝ නැඟී මුල් සහිත ව නසන්නාහු ය යි කියා අසන ලද්දේ ඇද්ද?” යි විචාළසේක. “සැබව, ස්වාමීනි, ඒ කාරණය අප විසින් අසන ලද්දේත් ඇතැ” යි කීහ. “කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ගොයම් කාලයෙහි නස්නා ලද ද? නොහොත් අකාලයෙහි නැසුනේ ද” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, අකාලයෙහි නැසුනේ ය. ඉදින්, කාලයට යහපත් ව පැසී පැමිණෙන්නාහු ය” යි කීහ. “කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ආගන්තුග වූ උපඝාතයෙන් ශස්‍ය නසින්නේ ය. නැසීමක් නැත්තා වූ ශස්‍ය ගොයම් කපා නගන කලට යහපත් ව පැමිණේ ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, එතෙම ආගන්තුග වූ රොගයෙන් ප්‍රතිපීඩිත ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තසමුට්ඨානාදියකින් හෝ ශස්ත්‍රවෙගයෙන් පීඩිත ව හෝ මැරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ මෘත්‍යුයෙහි යම් කාරණයකින් අකාලයෙහි මරණෙක් ඇතැ යි කියෙමි ද, මේ ඒ කාරණය වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, නුඹ විසින් වනාහි ඵලභාරයෙන් ඒ ඒ දෙසට නැමුනා වූ කරල් පත්‍ර ඇත්තා වූ සශ්‍රීක ව පැසුණු ශස්‍යයෙහි පාෂාණවර්ෂා නම් වූ වර්ෂාජතියක් නිපතිත ව කරල් විනාස කරන්නේ ය. අපල කරන්නේ ය යි කියා අසන ලද්දේ ද?” යි විචාළසේක. “සැබැව, ස්වාමීනි, ඒ කාරණය අප විසින් අසන ලද්දේත් ඇත, දක්නා

ලද්දේත් ඇතැ" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ කරලේ නැගුණු ගොයම් කාලයෙහි නස්නා ලද ද? නොහොත් අකාලයෙහි නටුයේ ද?" යි විචාලසේක. "ස්වාමීනි, අකාලයෙහි නැසුනේ ය. ඉදින්, ස්වාමීනි, ඒ ශසාය කරක වැස්ස නො වැස්සේ වී නම් ශසොද්ධරණ සමයට පැමිණෙන්නේ ය" යි කීහ. "කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ආගන්තුක වූ උපසානනයෙන් ශසාය විනාශ වන්නේ ය. නැසීමක් නැත්තා වූ ශසාය ශසොද්ධරණ කාලයට පැමිණේ ද?" යි විචාලසේක. "එසේ ය, ස්වාමීනි" යි කීහ. 'මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසිවෙක් අකාලයෙහි මියේ ද, ඒ සත්වතෙම ආගන්තුක වූ රොගයෙන් පීඩිත ව වාතසමුට්ඨානයෙන් හෝ පිත්තසමුට්ඨානයෙන් හෝ සෙම් කිපීමෙන් හෝ සන්නිපාතිකයෙන් හෝ සාතුපරිවර්තනයෙන් හෝ විෂම පරිහරණයෙන් හෝ ආත්මපරොපක්‍රමයකින් හෝ ක්ෂුධාවෙන් හෝ පිපාසායෙන් හෝ සර්පයන්ගේ දෂ්ට කිරීමෙන් හෝ විෂ අනුභව කිරීමකින් හෝ වන්තියෙන් හෝ උදකයෙන් හෝ ශස්ත්‍රවෙගප්‍රතිපීඩිත ව හෝ අකාලයෙහි ම හෝ මියෙන්නේ ය. ඉදින් වනාහි ආගන්තුක වූ රොගයෙන් පීඩිත නො වූයේ වී නම්, කාලයෙහි මරණයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් කාරණයකින් මේ මාත්‍රයෙහි අකාලමරණෙක් ඇතැ යි කියෙමි ද, ඒ මේ කාරණය වන්නේ ය" යි වදාලසේක.

(387) "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසඳ වදාල නියාව ඉතා ආශ්චර්ය වන්නේ ය. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ප්‍රශ්නය විසර්ජනය කර වදාල පරිදි ඉතා අද්භූත වන්නේ ය. මනොනන්දනීය වූ කාරණා යහපත් කොට ම දක්වන ලද්දේ ය. අකාලයෙහි මරණ ඇතැ යි කියා ලැහැල්ලු කරණ ලද්දේ ය. ප්‍රකට කරණ ලද්දේ ය. ප්‍රසිද්ධ කරණ ලද්දේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සිත් නැත්තා වූ වික්ෂිප්ත වූ මනුෂ්‍යයෙකුදු එක එක උපමාවෙකින් ම අකාලයෙහි මරණ ඇතැ යි කියා නිෂ්ඨාවට යන්නේ ය. සිත් සහිත වූ මා වැනි මනුෂ්‍යයෙකු නිෂ්ඨාවට යන බව කියනු ම කවරේ ද? ස්වාමීනි, මට පළමු වදාල උපමාවෙන් ම අකාලයෙහි මරණ ඇතැ යි කියා ම අවබෝධ විය. එතෙකුදු වුවත් නැවැත නැවැතත් ප්‍රකාශ කිරීම අසනු කැමැති ව නො පිළිගත්තෙමි. අද මේ ප්‍රශ්නය විසඳ වදාල නියාවට, ඉදින් සනරාමර ලොක පූජිත වූ සර්වඥශාස්තෘන් වහන්සේ වැඩවාසය කරණසේක් වී නම්, ශ්‍රී භස්තය දිගු කොට නුඹ වහන්සේගේ ශිරොමස්තකය පිරිමදිමින් සාධුකාර දෙන සේක. සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, මේ ප්‍රශ්නයත් එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි ස්තොත්‍ර කළහ.

අකාලමරණප්‍රශ්නය නිමි.

වෛතාස ප්‍රාතිහායඨ ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පිරිනිවියා වූ සියලු ම රහතුන්ගේ වෛත්‍යවල ප්‍රාතිහාර්ය පහළ වේ ද? නොහොත් ඇතැම් රහතුන් වහන්සේලාගේ වෛත්‍යයෙහි ම ප්‍රාතිහාර්ය පහළ වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සමහර රහතුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය වන්නේ ය, සමහර රහතුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය නො වන්නේ ය” යි වදාළ සේක. “ස්වාමීනි, කවර කෙනෙකුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය වේ ද? කවර කෙනෙකුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි නො වේ ද?” යි විචාලෝ ය.

“තිණ්ණන්තං ඛො මහාරාජ-පෙ-පාටිහීරං හොති”

“මහරජානෙනි, තුන්දෙනෙකුන් අතුරෙන් අන්‍යතරයක්හුගේ අධිෂ්ඨානයෙන් පිරිනිවියා වූ රහතුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්යය වන්නේ ය. කවර තුන්දෙනෙකුන් අතුරෙන් ද? යත්:- මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි රහතුන් වහන්සේ ‘මාගේ වෛත්‍යයෙහි මෙබඳු වූ ප්‍රාතිහාර්යයෙක් වේව’ යි සිතා ජීවමාන ව සිටිමින් ම දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට අනුකම්පාවෙන් අධිෂ්ඨාන කර වදාරණසේක. ඒ රහතුන් වහන්සේගේ අධිෂ්ඨාන වශයෙන් වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය වන්නේ ය. මෙසේ පිරිනිවියා වූ රහතුන් වහන්සේලාගේ වෛත්‍යයෙහි අධිෂ්ඨාන වශයෙන් ප්‍රාතිහාර්යය වන්නේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, සමයක්දෘෂ්ටික දෙවතාවෝ මනුෂ්‍යයන්ට අනුකම්පාවෙන් මෙබඳු වූ ප්‍රාතිහාර්යයෙන් ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සද්ධර්මය නිත්‍යයෙන් ලොකයා විසින් ග්‍රහණය කරණ ලද වන්නේ ය. ප්‍රසන්න වූ මනුෂ්‍යයෝ ද කුශලධර්මයෙන් වැඩෙන්නාහු ය” යි සිතා පිරිනිවියා වූ (388) රහතුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්යය දක්වන්නාහු ය. මෙසේ දෙවතාවන්ගේ අධිෂ්ඨානයන් පිරිනිවියා වූ රහතුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්යය වන්නේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, ශ්‍රද්ධාවන් වූ රත්නත්‍රයෙහි ප්‍රසන්න වූ පණ්ඩිත වූ සද්ධර්ම ශ්‍රවණ ධාරණයෙන් ව්‍යක්ත වූ සද්ධර්මසාගරයෙහි පිහිනන මනා බුද්ධි ඇති මහත් වූ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ ස්ත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ බුදුගුණ නුවණින් සිතා සලකා සුගන්ධද්‍රව්‍යයක් හෝ සුමනවකුලාදී මල් හෝ ඛොමකාසිකාදී වස්ත්‍රයක් හෝ අන්කිසිවක් හෝ බුද්ධවෛත්‍යාදියෙහි සකසා පුද මෙබඳු ප්‍රාතිහාර්යයෙක් වේව” යි අධිෂ්ඨාන කොට නඟන්නේ ය. ඒ ශ්‍රද්ධාවන්හුගේ අධිෂ්ඨානයෙන් පිරිනිවියා වූ ත්‍රිවිධබුදුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය වන්නේ ය. මෙසේ මනුෂ්‍යයාගේ අධිෂ්ඨාන වශයෙන් පිරිනිවියා වූ ත්‍රිවිධ බුදුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය පහළ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ රහත් දෙවතා ශ්‍රද්ධාවන් යන තුන්දෙනා අතුරෙන් එක්තරා කෙනෙකුන්ගේ අධිෂ්ඨාන වශයෙන් පිරිනිවියාහුගේ වෛත්‍යයෙහි ප්‍රාතිහාර්ය පහළ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඉදින් ඔවුන්ගේ අධිෂ්ඨානයෙක් නො වී නම්, වෙතොවගිප්‍රාථක වූ ඡඩ්ඞිඥලාහී වූ මහාකෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ගේ වෛත්‍යයෙහි හෝ ප්‍රාතිහාර්යය පහළ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ යථොක්තප්‍රකාරයෙන් ප්‍රාතිහාර්යයක් නැති කල්හි ද ඒ ප්‍රාතිහාර්යය පහළ නො වන බව දැක තමාගේ පූර්ව කෘතපුණ්‍යතාවයකින් හෝ ඉහාත්මභාවයෙහි

සුවර්තගුණබලයකින් හෝ ලැබිය යුතු හෙයින් අප්‍රමාද ව ම ශුද්ධාවත් සුජනජනයා විසින් රහතුන්ගේ සුපරිසුද්ධභාවය කල්පනා කට යුත්තේ ය. මේ සර්වඥපුත්‍ර වූ රහතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ වදළසේකැ යි කියා නිෂ්ඨාවට ගිය යුත්තේ ය. ඇදහිය යුත්තේ ය” යි වදළසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයන් ඒ වදළ පරිද්දෙන් ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

වෛත්‍යප්‍රාතිහාර්යප්‍රශ්නය නිමි.

නිව්‍යාණාභවාය ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම් ඒ පිළිපැද්ද වූ සත්ව කෙනෙක් මනා කොට පිළිපදින්නාහු වී නම්, ඒ සියල්ලන්ට ම ධර්මාභිසමය වේ ද? නොහොත් කිසිවක්හට ධර්මාභිසමය නො වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, කිසිවක්හට ධර්මාභිසමය වන්නේ ය. කිසිවක්හට ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, කවරක්හට ධර්මාභිසමය වේ ද? කවරක්හට ධර්මාභිසමය නො වේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ තිරශ්චීන ගතයාහට ද ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. මනා කොට පිළිපන්නා වූ ප්‍රෙතවිෂයෙහි උපන්නාහට ද නියත මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයාහට ද, කුහකා හට ද, මාතෘඝාතකයාහට ද, පීතෘඝාතකයාහට ද, අරහන්තඝාතකයාහට ද, සංඝහෙදකයාහට ද, ලොහිකුප්පාදකයාහට ද, ථෙය්‍යසංවාසකයාහට ද, බුදුසසුන් හැර තීර්ථකසමයට ගියාහට ද, භික්ෂුණිදුෂකයාහට ද, තෙලෙස් සංඝාදිසෙසාපත්තින් අතුරෙන් එක්තරා ආපත්තියකට පැමිණ දෙශනා ක්‍රමයෙන් පිරිසිදු ව නො නැංගාහට ද, පණ්ඩකයාහට ද, උභතොඛ්‍යංජනකයාහට ද, යන මෙතෙක් දෙනාහට ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. (389) අඩු වූ සත්හැවිරිදි ඇත්තා වූ යම් මනුෂ්‍යලදරුවෙක් ඇද්ද, මනා ව පිළිපන්නා වූ ඕනෙක් ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. “මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ මේ සොළොස් වැදැරුම් වූ පුද්ගලයන්ට ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය” යි වදළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පසළොස් වැදැරුම් වූ යම් පුද්ගල කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ පුද්ගලයෝ ශීලයට විරුද්ධයෝ ම ය. ඔවුන්ට ධර්මාභිසමය වේවා හෝ නො වේවා හෝ එපවත් එසේ ම ය. කීමෙක් ද, කවර කාරණයකින් මනා කොට පිළිපදින්නා වූ උනුසත්හවුරුදු ඇත්තා වූ මනුෂ්‍යලදරුවාහට ධර්මාභිසමය නො වේ ද? මෙහි ම මාගේ ප්‍රශ්නයෙක් වන්නේ ය. ස්වාමීනි, ලදරුවාහට රාගයෙක් නො වන්නේ ය. ද්වේෂයකුදු නො වන්නේ ය, මොහයකුදු නො වන්නේ ය, මාන්‍යකුදු නො වන්නේ ය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියකුදු නො වන්නේ ය, අරතියකුදු නො වන්නේ ය, කාමචිත්තකයකුදු නො වන්නේ ය, ක්ලේශයන් හා ද අමිශ්‍ර වූයේ ය. ඒ ලදරුතෙම නම් නිර්වාණසම්පත් ලැබීමට යුක්ත වූයේ ය. ප්‍රාප්ත වූයේ ය. චතුරාර්යසත්‍යධර්මයන් එකප්‍රතිවේධයෙන් ම

ප්‍රතිවේදය කරන්නට සුදුසු වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ උනු සත්හවුරුදු මනුෂ්‍යලදරුවාහට යම් කාරණයකින් ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය යි යන මෙහි තොපට මම කාරණයක් කියන්නෙමි. සකසා අසා සිතින් ධරා ගනුව. මහරජානෙනි, ඉදින් උනුසත්හවුරුදු ලදරුතෙම රජනීය වූ රූප ශබ්දදියෙහි ඇලෙන්නේ වී නම් දූෂණියෙහි දූෂිත වන්නේ වී නම්, මොහනීයෙහි මූලා වන්නේ වී නම්, මදනීයෙහි මත් වන්නේ වී නම්, සමයක්දෘෂ්ටිය දන්නේ වී නම්, අහිරතිය හා අනහිරතිය දන්නේ වී නම්, කුශලාකුශලය සිතින් සිතන්නේ වී නම්, ඒ ලදරුවාහට ද ධර්මාභිසමය වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් මහරජානෙනි, උනුසත්හවුරුදු ලදරුවාගේ චිත්තය අබල ය, දුර්වල ය, ශුන්‍ය ය, අල්ප ය, ස්වල්ප ය. මද ය, අප්‍රසිද්ධ ය, අසංඛත වූ නිර්වාණධාතුව ගරු වූවා ය, බර වූවා ය, විපුල වූවා ය, මහත් වූවා ය, මහරජානෙනි, උනුසත්හවුරුදු ලදරුතෙම ඒ පරිත්ත වූ මද වූ අපකලා වූ අප්‍රසිද්ධ වූ දුර්වල වූ චිත්තයෙන් ගරුක වූ භාරික වූ විපුල වූ මහත් වූ අසංඛත වූ නිර්වාණධාතුව ප්‍රතිවේදය කරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මහමෙරු පර්වතරාජතෙම ගරුක වූයේ ය. භාරික වූයේ ය. විපුල වූයේ ය, මහත් වූයේ ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, පුරුෂයකු තමාගේ ප්‍රකෘති වූ ආමබලවීර්යයෙන් ඒ මහමෙරුපර්වතරාජයා උගුළු වන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, පුරුෂයාගේ දුර්වල බැවින් හා මහමෙරු පර්වතයාගේ ඉතා මහත් බැවින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උනුසත්හවුරුදු වූ ලදරුවාගේ චිත්තය අබල වූයේ ය, ස්වල්ප වූයේ ය, අල්ප වූයේ ය, මද වූයේ ය, අවිභූත වූයේ ය. අසංඛත වූ අමෘතමහානිර්වාණධාතුව ගරුක වූයේ ය, භාරික වූයේ ය. විපුල වූයේ ය, මහත් වූයේ ය. උනුසත්හවුරුදු වූ මනුෂ්‍යලදරුතෙම ඒ අබල වූ දුර්වල වූ ස්වල්ප වූ මද වූ අවිභූත වූ චිත්තයෙන් (390) ගරුක වූ භාරික වූ විපුල වූ මහත් වූ අසංඛත වූ නිර්වාණධාතුව ප්‍රතිවේදය කරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. යහපත් කොට පිළිපන්නා වූ ද, උනුසත්හවුරුදු වූ මනුෂ්‍යලදරුවාහට මේ කාරණයෙන් ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවිතොම බොහෝ දීර්ඝ වූවා ය. ආයත වූවා ය, පෘථුල වූවා ය, විස්තාර වූවා ය, විසාල වූවා ය, විස්තීර්ණ වූවා ය, විපුල වූවා ය, ඉතා මහත් වූවා ය. කීමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ මහාපෘථිවිය ස්වල්ප වූ ජලබින්දුවකින් තෙමා උදකච්ඡිකල්ලය කරන්නට හැකි වේ ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, එසේ ඒ ජලබින්දුවකින් පෘථිවිය ගෝරුමඩ කරන්නට නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාළසේක. “ස්වාමීනි, ජලබින්දුවගේ ඉතා කුඩා බැවින් හා මහාපෘථිවියගේ ඉතා මහත් බැවින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උනුසත්හවුරුදු ඇත්තහුගේ චිත්තය අබල ය, දුර්වල ය, පරිත්ත ය, අල්ප ය, ආක ය, මන්ද ය, අවිභූත ය, අසංඛත වූ අමෘතමහානිර්වාණධාතුව දීර්ඝ ය, ආයත ය, පෘථුල ය, විත්ථක ය, විසාල ය, විස්තීර්ණ ය, විපුල ය, මහත් වූයේ ය. උනුසත්හවුරුදු ලදරුතෙම ඒ ස්වල්ප වූ මද වූ අවිභූත වූ දුර්වල වූ චිත්තයෙන් මහත් වූ අසංඛත වූ අමෘතමහානිර්වාණධාතුව ප්‍රතිවේදය කරන්නට නො හැකි වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන්

මනා කොට පිළිපන්නා වූ උනුසත් හවුරුදු මනුෂ්‍යලදරුතෙම ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ අබල දුර්වල පරිත්ත අප්පථොක මන්දග්නියෙක් වන්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, එපමණ වූ මන්දග්නියෙන් දෙවියන් සහිත වූ සියලු ම ලොකයෙහි සනතරතිමිරාන්ධකාරය විධමනය කොට ආලොක කරන්ට හැකි වේද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, හේ කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, වහ්නිය ඉතා මඳ බැවින් හා ලොකයා ඉතා මහත් බැවින්” යි කීහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උනුසත්හවුරුදු වූ ලදරුවාගේ සිත අබල වූයේ ය, දුර්වල වූයේ ය, ඉතා කුඩා වූයේ ය, අල්ප වූයේ ය, ස්වල්ප වූයේ ය, මඳ වූයේ ය, අප්‍රකට වූයේ ය, මහත් වූ අවිද්‍යාන්ධකාරයෙන් වැසෙන ලද්දේ ය. එහෙයින් ප්‍රඥලොකය දක්වන්ට දුෂ්කර වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මනා කොට පිළිපන්නා වූ උනුසත්හවුරුදු ලදරුවාහට නිර්වාණාභිසමය නො වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ රොගාතුර වූ කෘශ වූ පමණින් යුත් කුඩා ශරීරය ඇත්තා වූ සාලක නම් කෘමිතෙම තමා හුන් තැනට පැමිණියා වූ නවරියන්දිග ඇත්තා වූ කුන්රියන් පළල් ආසනය ඇත්තා වූ බඳවට දසරියන් ඇත්තා වූ අටරියන් අඋස ඇත්තා වූ ත්‍රිමදගලිත වූ උපොසථ නාගෙන්ද්‍රයා දැක ගිලින්නට අදින්නේ වී නම්, කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ සාලක නම් කෘමිතෙම ඒ හස්තිනාගෙන්ද්‍රයා ගිලින්නට හැකි වේ ද?” යි විචාලසේක. “අහෝ! ස්වාමීනි, එසේ නො හැක්කැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, කවර කාරණයකින් ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, සාලක ශරීරයාගේ කුඩා බැවින් හා හස්තිනාගෙන්ද්‍රයාගේ ඉතා මහත් බැවින්” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම උනුසත්හවුරුදු මනුෂ්‍යලදරුවාගේ සිත අබල ය, දුර්වල ය, ඉතා කුඩා ය, අල්ප ය, මඳ ය, අප්‍රකට ය. අසංඛත වූ අමාතමහා (391) නිර්වාණධාතුව ඉතා මහත් වන්නේ ය. ඒ ලදරු තෙම අබල වූ දුර්වල වූ කුඩා වූ මඳ වූ අප්‍රකට වූ ඒ චිත්තයෙන් මහත් වූ අසංඛත වූ අමාතමහානිර්වාණධාතුව ප්‍රතිවෙධය කරන්ට නො හැකි වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මනා කොට පිළිපන්නා වූ උනුසත්හවුරුදු මනුෂ්‍යකුමරුවාහට ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය” යි වදලසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නයත් එසේ ම පිලිගන්නෙමි” යි කීහ.

නිර්වාණාභව්‍යප්‍රශ්නය නිමි.

නිව්‍යාණ සාත ප්‍රශ්නය

නැවතත් නෛකවාදිවාරණකෙශරීන්ද්‍රභූත වූ මිලිඳු නම් මහරජානෝ පරමරමණිය වූ නිර්වාණසැපතෙහි ලා සියලු ම විනෙයජනහාදයානන්දනය කරන්නා වූ ප්‍රඥගොචර වූ ප්‍රශ්නයක් අසනුවෝ “කිමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස,

නිර්වාණය එකාන්ත සැප වී ද? නොහොත් දුකින් මිශ්‍ර ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, නිර්වාණය එකාන්ත සැප ම ය. දුකින් අමිශ්‍රිත ය” යි වදාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණය එකාන්ත සැප ඇතැ යි කියා නුඹවහන්සේ විසින් වදාල ඒ වචනය අපි නො අදහා ගණුම්භ. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ නුඹ වහන්සේ වදාල මේ අර්ථයෙහි ‘අපි නිර්වාණය දුකින් මිශ්‍රිත ය’ යි කියා ගණුම්භ. නිර්වාණය දුකින් මිශ්‍රිත ය යි කියා අප කියන මේ අර්ථයෙහි කාරණයකුදු දැක ලද්දමෝ ය. එහි කාරණය කවරේ ද? යත්- ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ නුඹ වහන්සේ යම් ඒ නිවන් කැමති කෙනෙක් නිර්වාණය සොයද් ද, ඔහුගේ ශරීරයාගේ ද, චිත්තයාගේ ද දුක්ඛතාපනය සොකතාපනය දක්නා ලැබෙයි. සිටීම සක්මන් කිරීම පල්ලංක ව හිඳීම ආහාර ගැණුම් සයනය කිරීම නිදිමත වැළකීම දක්නා ලැබෙයි. වක්ෂු සොත සාණ ජීවිතා කාය මන යන ඡඩායතනයන්ගේ මිරිකීම් දක්නා ලැබෙයි. නොයෙක් ධනධාන්‍ය ප්‍රිය වූ නෑ මිත්‍රයන් හැරීම දක්නා ලැබෙයි. මේ ලොකයෙහි යම්කිසි කෙනෙක් සුඛිත වූ ද, සැපතින් වැඩුනාහු ද, ඒ සියල්ලෝ ම පඤ්චකාමගුණයෙන් වක්ෂුරාදී ඡඩායතනයන් රමණය කරවති. පිණවති, සන්තොෂ කරවති. මනාප මනාප වූ බොහෝ ශුභකාරණා වූ රූපය කරණ කොට ගෙන ඇස රමණය කරවති. පිණවති, මනාප මනාප වූ බොහෝ භීතවාද්‍ය ශුභ කාරණ වූ මධුර වූ ශබ්දය කරණ කොට ගෙන ශ්‍රොත්‍ය රමණය කරවති. පිණවති. මනාප මනාප වූ බොහෝ පුෂ්පඵල පත්‍රත්වක් මුල් හර ශුභ කාරණ වූ සුගන්ධයෙන් නාසය රමණය කරවති, පිණවති. මනාප මනාප වූ බොහෝ බාද්‍ය භොජ්‍ය ලෙය්‍ය පෙය්‍ය සායනීය්‍ය ශුභකාරණ වූ රසයෙන් දිව රමණය කරවති, පිණවති. මනාප මනාප වූ සිනිඳු වූ සියුම් වූ මෘදු මොළොක් වූ බොහෝ ශුභකාරණ වූ ස්පර්ශයෙන් ශරීරය රමණය කරවති, පිණවති. මනාප මනාප වූ යහපත් නපුරු ශුභාශුභ වූ බොහෝ නින්දිත විතර්ක මනස්කාරයෙන් සිත රමණය කරවති, පිණවති. නුඹ වහන්සේත් මේත් වක්ඛු සොත සාණ ජීවිතා කාය මන යන ඡඩායතනයන්ගේ පිණවීම නසනසේක. සිද්ධ හරණසේක, උපච්ඡේදය කරණසේක, වළක්නාසේක, උපරුන්ධනය කරණසේක. ඒ කාරණයෙන් (392) ශරීරයත් දුක සේ තැවෙන්නේ ය. සිතත් දුක සේ තැවෙන්නේ ය. ශරීරය දුක සේ තැවුනු කල්හි කායිකදුක්ඛවේදනාව විඳිනු ලැබෙයි. සිත තැවුනු කල්හි චෛතසිකදුක්ඛවේදනාව විඳිනු ලැබෙයි. මාගන්දිය සුත්‍රයෙහි ද මාගන්දිය නම් පරිබ්‍රාජකතෙම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ගර්භා කෙරෙමින් ‘භුනහු සමණො ගොතමො’ යන පදයෙන් ‘ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේ අනභිවෘද්ධි කරණසේකැ’ යි මෙසේ කීයේ නො වේ ද? ‘නිර්වාණය දුකින් මිශ්‍රය’ යි කියා මම යම් කාරණයකින් කියන්නෙමි ද? මේ එහි කාරණය වන්නේ ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, නිර්වාණය දුකින් මිශ්‍ර නැත. නිර්වාණය එකාන්ත සැප ම ය. මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි නිර්වාණසැපත දුකැ යි කියා යමක් කියවූ ද? ඒ මේ නිර්වාණසැපත දුකක් නම් නැත්තේ ය. නිර්වාණයාගේ වනාහි සිද්ධ කිරීම පිණස මේ පූර්වභාග ප්‍රතිපදාව නම් වන්නේ ය. නිර්වාණය සෙවීම නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි,

නිර්වාණය එකාන්තයෙන් ම සැප ඇත්තේ ම ය. දුකින් අමිශ්‍ර ම ය. එහි මම කාරණයක් කියන්නෙමි. මහරජානෙනි, පෘථිවිශ්වර වූ රජුන්ගේ රාජ්‍යසැපත නම් වූ දෙයක් ඇද්ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, රජදරුවන්ගේ රාජ්‍යසැපත නම් දෙයක් ඇතැ’ යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ රජසැපත දුකින් මිශ්‍ර ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ රජදරුවෝ ප්‍රත්‍යන්තරටවල් කුපිත වූ කල්හි ඒ ප්‍රත්‍යන්ත නිශ්‍රීත වූ සතුරන් සාදනු පිණිස පිරිස් නායක මහාමාත්‍යයන් හා යොධයන් හා බලප්‍රධානිකයන් හා නොයෙක් සෙනග පිරිවරා ගෙන වාඩිවාසයට ගොස් මැසි මදුරු සීත සුළං වැසි අවු ආදියෙන් පීඩිත ව කුමක් පිණිස සම විෂමස්ථානයෙහි දිව පනින්නාහු ද, මහත් වූ යුද්ධ කරන්නාහු ද, ජීවිතය නොලැබෙයි කියා කාංක්ෂාවටත් පැමිණෙන්නාහු” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ යුද්ධක්‍රියාව රජසැපතක් නො වන්නේ ය. රජසැපත සෙවීම පිණිස මේ පූර්වභාගක්‍රියාවෙක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, රජදරුවෝ දුකින් ම රාජ්‍යය සොයා පසු ව රජසැපත අනුභව කෙරෙහි. නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රකාරයෙන් රාජසැපත දුකින් අමිශ්‍ර ම ය. ඒ රාජ්‍යසැපත අනිකෙක. දුක්ඛය අනිකෙකැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අමෘතමහානිර්වාණය ද එකාන්ත වූ සැප ඇත්තේ ය. දුකින් මිශ්‍ර ද නැත්තේ ය. යම්කිසි කෙනෙක් ඒ නිර්වාණය සොයන් නම්, ඒ ශ්‍රද්ධාවත් උත්තමයෝ ශරීරයන් චිත්තයන් දෙක කෙලෙසුන් තවන වීර්යයෙන් තවා ධානවංක්‍රමණය නිෂද්‍යා සයනාහාර පමණින් යුක්ත කොට ගන්වා නිදිවර්ජිත කොට වක්ෂුරාදි ඡඩින්දියයන් පීළනය කොට කායජීවිතදෙක පරිත්‍යාග කොට දුක සේ නිර්වාණය සොයා නසන ලද පසම්මුරන් ඇති ව රජසැප අනුභව කරණ රජදරුවන් මෙන් එකාන්ත සැප වූ නිර්වාණසම්පත්තිය අනුභව කෙරෙහි. මහරජානෙනි, මෙසේ නිර්වාණය එකාන්ත සැප ඇත්තේ ය. දුකින් මිශ්‍ර නැත්තේ ය. නිර්වාණය අනිකෙක. දුක් අනිකෙක.

(393) “මහරජානෙනි, අනිකුදු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනව. නිර්වාණය එකාන්ත සැප ඇත්තේ ය. දුකින් මිශ්‍ර නැත්තේ ය. දුක අනිකෙක. නිර්වාණය අනිකෙක. මහරජානෙනි, ශිල්පවත් ආචාර්යවරයන්ගේ ශිල්ප සැපයෙක් නම් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, ශිල්පවත් වූ ආචාර්යවරයන්ගේ ශිල්ප සැපයෙක් ඇතැ” යි කීහ. “කිමෙක් ද, මහරජානෙනි, ඒ ශිල්පසැපත දුකින් මිශ්‍ර ද?” යි විචාලසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ අන්තෙවාසිකයෝ කුමක් පිණිස ආචාර්යවරයන්ට අභිවාදන ප්‍රත්‍යුත්ථානයෙන් හා පානීයාහරණ ගෘහස්මාර්ජන දහැටි මුඛොදකානුප්‍රදනයෙන් හා ඉඳුල් ප්‍රතිග්‍රහණ වෙර ඉළීම් නැහැවීම් පාදපරිකර්මයෙන් තමාගේ සිත හැරපියා අනුන්ගේ සිත සේ පවතිමින් දුක්ඛිත ව සයනය කිරීමෙන් අවෙලාවෙහි විෂම භොජනය අනුභව කිරීමෙන් ශරීරය තවාලන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ මේ ශරීර තාපනය ශිල්පසැපතක්

නම් නො වන්නේ ය.¹ ශිල්පය සෙවීමෙහි මේ පූර්වභාග ක්‍රියාවෙක. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අන්තෙවාසිකයෝ දුක සේ ආචාර්යශිල්පය සොයා ගෙන පසු ව සිල්සැපත අනුභව කරන්නාහු ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ ප්‍රකාරයෙන් ශිල්පසැපත දුකින් අමිශ්‍ර ම ය. ඒ ශිල්පසැප අනිකෙක. ඒ පැවති දුක්ඛය අනිකෙකැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය එකාන්ත සැප ඇත්තේ ය, දුකින් මිශ්‍ර නැත්තේ ය. යම් කෙනෙක් ඒ නිර්වාණය සොයන්නාහු නම්, ඒ සත්වයෝ ශරීරයන් සිතත් දෙක තවා සිටීමෙන් සක්මන් කිරීමෙන් හිඳීමෙන් ආහාර ගැණීමෙන් පමණින් යුක්ත කොට ගෙන නිදිවර්ජිත කොට වක්ෂුරාදි ඡඩායතනය පිළනය කොට නිවන් පිණිස කායඡීවිතය පරිත්‍යාග කොට දුක සේ නිර්වාණය සොයා එකාන්තසැප වූ නිර්වාණය ශිල්පසැපත අනුභව කරණ ගුරුන් සෙයින් අනුභව කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, මෙසේ නිර්වාණය එකාන්ත වූ සැප ඇත්තේ ය, දුකින් මිශ්‍ර නැත්තේ ය. නිවන් සොයන දුක අනිකෙක, නිවන් අනිකෙකැ” යි වදාළසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මෙ ප්‍රශ්නය ද එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

නිර්වාණසාතප්‍රශ්නය නිමි.

නිවාණ අරූප ප්‍රශ්නය

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ යමක් නිර්වාණය නිර්වාණය යි කියා එක්වත් ව කියනසේක. ඒ නිර්වාණයාගේ නීලපීතාදී රූපයෙක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක්² හෝ හ්‍රස්වදීර්ඝාදී ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ නයසින් හෝ මට දක්වා පියන්නට හැකි වනසේක් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, නිර්වාණය අසදාශ ය, නිර්වාණයාගේ නීලපීතාදී රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැකි වන්නේ ය” යි වදාළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ වදාළ වචනය (394) මම සැබවැ යි කියා නො පිළිගන්නෙමි. නිර්වාණධර්මයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ පැණවීමෙන් ඇත්තේ ම ය. ඒ බව කාරණයකින් මට අඟවා වදාළ මැනැවැ” යි කීහ.

¹ නො වන්නාහ

² වාසයක්

“මැනව. මහරජානෙනි, කාරණයකින් තොරව අවබෝධ කරවන්නෙමි. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රය තෙමේ ඇත්තේ ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, මේ මහාසමුද්‍රය ඇත්තේ ම ය” යි කීහ. “ඉදින්, මහරජානෙනි, කිසිවෙක් තොප අතින් ‘මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයෙහි ජලය කළ නාලිකාදියෙන් කොපමණෙක් ඇත්තේ ද? මහාසමුද්‍රයෙහි වසන්තා වූ යම් සත්ව කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සත්වයෝ ගණනින් කොපමණෙක් ද?” යි කියා මෙසේ විචාලේ වී නම්, මහරජානෙනි, මෙසේ විචාරණ ලද්ද වූ තෙපි ඕහට කොපමණ ඇතැ යි කියා කියන්නාහු ද?” යි විචාලසේක. “ඉදින්, ස්වාමීන් වහන්ස, කිසිවෙක් මා අතින් ‘මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයෙහි ජලය කෙනෙක් ද? මහාසමුද්‍රයෙහි වසන්තා වූ යම් ඒ සත්වයෝ කෙනෙක් ද?’ යි කියා මෙසේ විචාලේ වී නම්, ස්වාමීන් වහන්ස, මම ඕහට මෙසේ කියන්නෙමි. ‘එම්බල, පුරුෂය, තෝ මා අතින් නො විචාල යුතු දෙයක් අසන්නෙහි ය. මේ තාගේ විචාරිම කිසිකෙනෙකුත් ඇසිය යුතු දෙයක් නො වන්නේ ය. මේ තා විචාල ප්‍රශ්නයතෙම නො කියා තැබිය යුතු වන්නේ ය. පූර්වයෙහි ලොකය විභාග කොට කියන්නවුන් විසින් උදක සත්ව වශයෙන් මහාසමුද්‍රය බෙදා නො කියන ලද්දේ ය. එසේ හෙයින් මහාසමුද්‍රයෙහි ජලස්කන්ධය මැන පමණ කරන්නට නොහැක්කේ ය. එහි වාසයට පැමිණියා වූ යම් ඒ සත්වකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සත්වයෝ ද සංඛ්‍යා කොට කිය නො හැක්කේ ම ය’ යි කියා, ස්වාමීන් වහන්ස, මෙසේ මම ඕහට ප්‍රතිචචන දෙන්නෙමි” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තෙපි කුමක් පිණිස වනාහි ඇති ස්වභාව වූ මහාසමුද්‍රයෙහි මෙසේ ප්‍රතිචචන දෙන්නහු ද? ගණන් බලා ‘මහාසමුද්‍රයෙහි ජලය මෙපමණ ය, මහාසමුද්‍රයෙහි මෙපමණ සත්වයෝ වසන්නාහු ය’ යි කියා ඒ විචාල පුරුෂයාහට කිය යුතු නො වේ ද?” යි වදලසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, එසේ කිය නො හැක්කේ ය. මේ ප්‍රශ්නය අවිෂය වන්නේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඇති ස්වභාව වූ මහාසමුද්‍රයෙහි ජලය මැනපියා ගණන් කරන්නට යම් සේ නො හැකි වේ ද, ඒ සමුද්‍රයෙහි වාසයට පැමිණියා වූ යම් සත්වකෙනෙකුත් ගණන් කොට පිය නො හැකි වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඇති ස්වභාව වූ නිර්වාණයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක්¹ හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැක්කේ ම ය. මහරජානෙනි, චිත්තයාගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සාද්ධි ඇත්තා වූ මහානුභාවසම්පත් වූ පුද්ගලතෙම මහා සමුද්‍රයෙහි ජලය ද එහි වසන්තා වූ සත්වයන් ද ගණන් කරන්නට සමර්ථ වන්නේ ය. ඒ ඒ චිත්තයාගේ වශීප්‍රාප්ත වූ සාද්ධිමත්තෙම නිර්වාණයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැකි වන්නේ ය.

¹ වාසයක්

(395) “මහරජානෙනි, ස්වභාවයෙන් ම ඇත්තා වූ නිර්වාණයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක්¹ හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වා පියන්නට නො හැක්කේ වේ ද, ඊට ම අනිකුඳු ඉතිරි කාරණයක් ඇසුව මැනැව. මහරජානෙනි, අරූපාවචරදෙවනිකායෙහි අරූපකායිකා නම් දෙවිකෙනෙක් ඇද් ද?” යි විචාලසේක. “එසේ ය, ස්වාමීන් වහන්ස, දෙවියන් කෙරෙහි අරූපකායිකා නම් දෙවිකෙනෙක් ඇතැ යි කියා අසන ලද්දේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඒ අරූපකායිකා නම් දෙවියන්ගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ විනාශයක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වා පියන්නට හැකි වේද?” යි විචාලසේක. “ස්වාමීන් වහන්ස, එසේ නො හැක්කේම” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එසේ වී නම්, අරූපකායිකා නම් දෙවියෝ නැද් ද?” යි විචාලසේක. “ඇත, ස්වාමීන් වහන්ස, අරූපකායිකා නම් දෙවියෝ ඒ අරූපීන්ගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ විනාශයක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැක්කේ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් සේ ඇත්තා වූ අරූපකායිකා නම් දෙවියන්ගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැක්කේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ස්වභාවයෙන් ම ඇත්තා වූ නිර්වාණයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැක්කේ ය” යි වදලුසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණය ඒකාන්ත සැප ඇත්තේ ය’ යි වදලු කාරණය එසේ ම වේවා. ඒ නිර්වාණයාගේ රූපයක් හෝ සටහනක් හෝ වයසක් හෝ ප්‍රමාණයක් හෝ උපමාවකින් හෝ කාරණයකින් හෝ හේතුවකින් හෝ ක්‍රමයකින් හෝ දක්වාපියන්නට නො හැක්කේ ම ය. ස්වාමීනි, නිර්වාණයාගේ අන්‍යකෙනෙකුන් විසින් නො දක්නා ලද්ද වූ උපමා දර්ශනමාත්‍ර වූ කිසි ගුණයක් ඇද් ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ස්වරූප වශයෙන් රූපයෙක් නැත්තේ ය. ගුණ වශයෙන් වනාහි කිසි උපමාදර්ශනමාත්‍රයක් දක්වාපියන්නට හැකි වන්නේ ය” යි වදලුසේක. “යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මම යම් පරිද්දෙකින් නිර්වාණයාගේ ගුණ වශයෙන් දක්වන්නා වූ එක දෙශමාත්‍රයක් වත් ලබන්නෙමි ද, එබඳු ප්‍රකාරයකින් මට අතිකඩිනමින් වදලු මැනැව. මාගේ හෘදයපරිලාභය විගස සීතලමධුරවචන මාරුතයෙන් නිර්වාපණය කර වදලු මැනැවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පද්මයාගේ එක්ගුණයෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වී ය. උදකයාගේ දෙගුණයෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වී ය. අගඳයාගේ ත්‍රිවිධ ගුණයෙක. මහාසමුද්‍රයාගේ සතර ගුණයෙක. භෝජනයාගේ පඤ්ච ගුණයෙක. ආකාසයාගේ දශ ගුණයෙක, මාණිකාරත්නයාගේ තුන් ගුණයෙක,

¹ වාසයක්

රත්තවන්දනයාගේ තුන් ගුණයෙක, සප්පිමණ්ඩයාගේ තුන් ගුණයෙක, පර්වත (396) ශිඛරයාගේ පඤ්ච ගුණයෙක යන මෙතක් ගුණ කෙනෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘පද්මයාගේ එක් ගුණයෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වී යෑ’ යි කියා යම් වචනයක් වදළසේක් ද, පද්මයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ ඒ එක ගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, පද්මය යම් සේ උදකය හා අනුපලිප්ත වී ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය රාගාදී සර්වක්ලෙශයන් හා අනුපලිප්ත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, පද්මයාගේ මේ එක් ගුණය නිර්වාණයට අනුප්‍රවිෂ්ට වී ය” යි කීසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, උදකයාගේ දෙගුණ කෙනෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ’ යි කියා නුඹවහන්සේ යම් වචනයක් වදළසේක් ද, ඒ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ උදකයාගේ ගුණද්වයය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ජලය සීතලගුණ ඇත්තේ වේ ද, ශරීරපරිදහ නිර්වාපණය කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අමාත මහානිර්වාණය සීතලගුණය ඇත්තේ ය. සර්වක්ලෙශගිනිය ම නිවන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ උදකයාගේ පළමුවන ගුණය නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ජලය ක්ලාන්ත තසිත පිපාස ශ්‍රීෂ්මාහිතප්ත වූ ජන වතුෂ්පදදී සත්වයන්ගේ පිපාසය දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද අෂ්ටොත්තරශතප්‍රභෙද වූ කාමතෘෂ්ණාව හා ලොකය ඇතැ යි කියා ශාශ්වතදෘෂ්ටි වශයෙන් ගන්නා භවතෘෂ්ණාව ද මරණින් මත්තෙහි නැතැ යි කියා උච්ඡේදදෘෂ්ටි වශයෙන් ගන්නා විභවතෘෂ්ණාව ද යන මේ ත්‍රිවිධ පිපාසය දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වී ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ ගුණයේ දෙදෙන නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘භෛෂජ්‍යයාගේ තුන් ගුණ කෙනෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් වදළ සේක් ද, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භෛෂජ්‍යයාගේ ඒ තුන්ගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, භෛෂජ්‍යය යම් සේ විෂයෙන් පීඩිත වූ සත්වයන්ට පිළිසරණ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද රාගාදී ක්ලෙශ වශයෙන් පීඩිත වූ සකල සත්වයන්ට පිළිසරණ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භෛෂජ්‍යයාගේ මේ පළමුවන ගුණය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නැවත ද අනික් ගුණයෙක් ඇත. භෛෂජ්‍යය සියලු ම රෝගයන්ගේ කෙළවර කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය සියලු ම සංසාරදුඃඛයන් කෙළවර කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ ඖෂධයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ඖෂධයතෙම අමාත ගුණය ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයතෙම අපරාමාතගුණයෙන් යුක්ත ය. මහරජානෙනි, ඖෂධයාගේ මේ

තුන්වැනි ගුණය වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ඖෂධයාගේ මේ ගුණයෝ තුන්දෙන නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මහාසමුද්‍රයාගේ සතර ගුණයක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වී ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් වදලසේක් ද, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මහාසමුද්‍රයාගේ ඒ සතරගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. (397) “මහරජානෙනි, යම් සේ මහාසමුද්‍රයාගේ සියලු කුණපයෙන් ශුන්‍ය වූයේ ය. මහරජානෙනි, මහා සමුද්‍රයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ පළමුවන ගුණය වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහත් වූ සමුද්‍රයාගේ බැස ගොඩ දකින එතෙර මෙතෙර නැත්තේ ය. සියලු ම ගංගාවලින් නො පිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අනොරපාර ඇති මහත් වූ නිර්වාණයාගේ අනන්ත අසංඛ්‍ය වූ සියලු සත්වයන්ගෙන් නො පිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ දෙවෙනි ගුණය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නැවත ද අනික් ගුණයක් ඇත. මහාසමුද්‍රයාගේ මහා මත්ස්‍ය තිමිතිමිංගල තිමිරපිංගලාදී මහාසත්වයන්ට ආවාසය වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ ශාරීපුත්‍රාන්තද මහාකාශ්‍යපාදී නිර්මලවිමලක්ෂිණාශ්‍රවබලප්‍රාප්ත වශීභූත මාහභූත වූ රහතන් වහන්සේලාට ආවාස වූයේ ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ තුන්වැනි ගුණය නම් වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ අපරිමිත විපුලරළපුෂ්පකුසුමයෙන් ගැවසී ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ අපරිමිත විවිධවිපුල පරිශුද්ධවිද්‍යාවිමුක්තිපුෂ්පයෙන් සිපී ගියේ ය. කුසුම්ත වී ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ සතරවැනි ගුණය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මහා සමුද්‍රයාගේ මේ සතරගුණය නම් වන්නේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘භොජනයාගේ පඤ්චගුණයක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ යැ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් වදලසේක් ද, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භොජනයාගේ ඒ පඤ්චගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ භොජනය සියලු සත්වයන්ගේ ආයුෂ්‍ය දරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ සාක්ෂාත් කළවුන්ගේ ජරා මරණ නැසීම් වසයෙන් ආයුෂ්‍ය දරන්නේ ය. මහරජානෙනි, භොජනයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ ප්‍රථමගුණය වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, භොජනය නම් සියලු සත්වයන්ගේ බල වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයාගේ සාක්ෂාත් කළා වූ සියලු සත්වයන්ගේ අනෙකවිධ සෘද්ධිබල වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, භොජනයාගේ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ මේ දෙවෙනි ගුණය නම් වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, භොජනය සියලු සත්වයන්ගේ ශරීරවර්ණය උපදවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය සාක්ෂාත් කළා වූ සියලු සත්වයන්ගේ ගුණවර්ණනාව උපදවන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භොජනයාගේ මේ තුන්වන ගුණය නම් වන්නේ ය. තවද,

මහරජානෙනි, භෝජනය සියලු සත්වයන්ගේ දරථය ව්‍යපගමනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයතෙම සාක්ෂාත් කළා වූ සියලු සත්වයන්ගේ සර්වක්ලෙශ දරථය ව්‍යපගමනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භෝජනයාගේ මේ සතරවන ගුණය වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, භෝජනය සියලු සත්වයන්ගේ ක්ෂුධාවෙන් වන දුර්වලබව දුරු කරන්නේ ය. (398) මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයතෙම සාක්ෂාත් කළා වූ සියලු සත්වයන්ගේ සර්වදුෂ්ඨ ක්ෂුධාවෙන් වන දුර්වලබව දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ භෝජනයාගේ මේ පස්වන ගුණය වන්නේ ය. මහරජානෙනි, භෝජනයාගේ මේ පඤ්චවිධ ගුණයෝ නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ” යි වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ආකාශයාගේ දඟගුණ කෙනෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ’ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ආකාශයාගේ නිර්වාණය අනු ව ගියා වූ දඟගුණයෝ කවරහු ද?” යි විචාලෝ ය.

“යථා මහාරාජ ආකාසො න ජායති, න ජීයති, න මීයති, න චචති, න උප්පජ්ජති, දුප්පසහො, අවොරාහරණො අනිස්සිනො, විහඬිගමගමනො, නීරාවරණො, අනන්තො, එවමෙව ඛො මහාරාජ නිබ්බාණං න ජායති, න ජීයති, න මීයති, න චචති, න උප්පජ්ජති, දුප්පසහං, අවොරාහරණං, අනිස්සිතං, අරියගමනං නීරාවරණං, අනන්තං. ඉමෙ ඛො මහාරාජ ආකාසස්ස දසගුණා නිබ්බාණං අනුපවිට්ඨාති”

“මහරජානෙනි, යම් සේ ආකාශය නො උපදින්නේ ය. නො ජීවත් වන්නේය, නො මියන්නේ ය, චුත නො වන්නේ ය, මතු නො උපදින්නේ ය. මැඩලිය නො හැක්කේ ය, සොරුන් ගත නො හැක්කේ ය. කිසි ආශ්‍රයක් නැත්තේ ය, විහග හැසිරීම් ඇත්තේ ය, කිසි ආවරණයක් නැත්තේ ය. අනන්ත වූයේ ය, එපරිද්දෙන් ම මහරජානෙනි, නිර්වාණය තෙම නො උපදින්නේ ය, නො ජීවත් වන්නේ ය, නො මියන්නේ ය, චුත නො වන්නේ ය, මතු නො උපදින්නේ ය, මැඩ ගත නො හැක්කේ ය. සොරුන් ගත නො හැක්කේ ය, කිසි ආශ්‍රයක් නැත්තේ ය, තුන් බුදු ආර්යගමන යා කිසි ආවරණයක් නැත්තේ ය, අනන්ත වූයේ ය. මහරජානෙනි, මොහු වනාහි නිර්වාණය අනු ව ගියා වූ ආකාශයාගේ දඟගුණයෝ” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘චින්තාමාණිකාරත්තයාගේ තුන්ගුණයක් නිර්වාණය හා අනු ව ගියේ ය’ යි කියා නුඹ වහන්සේ යමක් කීසේක් ද, මාණිකාරත්තයාගේ නිර්වාණයට අනු ව ගියා වූ ඒ තුන් ගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මාණිකාරත්තය කැමැති දෙයක් දෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය කැමැති දෙය දෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, මාණිකාරත්තයාගේ නිර්වාණයට අනුව ගියා වූ මේ පළමු ගුණය නම් වන්නේ ය.තවද, මහරජානෙනි, මාණිකාරත්තය ප්‍රීති ජනනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන්

ම නිර්වාණය ද ප්‍රීතිජනනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, මාණිකාසරත්තයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ ය. තවද මහරජානෙනි, මාණිකාසරත්තයාගේ බැබළීමෙන් ප්‍රයෝජන කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද බැබළීමෙන් ප්‍රයෝජන කරන්නේ ය. “මහරජානෙනි, මාණිකාසරත්තයාගේ මේ තුන්වන ගුණය නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූයේ ය. මහරජානෙනි, මාණිකාසරත්තයාගේ මේ ගුණයෝ තුන්දෙන නිර්වාණය හා අනුව ගියාහු ය” යි කීසේක.

(399) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘රත්තවන්දනයාගේ තුන්ගුණකෙනෙක් නිර්වාණය හා අනුව ගියාහු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ නිර්වාණය හා අනුව ගියා වූ රත්තවන්දනයාගේ තුන්ගුණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. ‘මහරජානෙනි, යම් සේ රත්තවන්දනය දුර්ලභ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය දුර්ලභ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ ලොහිතවන්දනයාගේ මේ ප්‍රථම ගුණය නම් වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ලොහිතවන්දනය අසදාශ වූ සුගන්ධ ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද අසදාශ වූ ගුණ සුගන්ධ ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, ලොහිතවන්දනයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ලොහිතවන්දනය සප්ජනයන් විසින් ප්‍රශස්ත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය බුද්ධාදී ආර්යජනයන් විසින් ප්‍රශස්ත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මේ ලොහිතවන්දනයාගේ තුන්වන ගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. මහරජානෙනි, මොහු වනාහි ලොහිතවන්දනයාගේ නිවණට අනුව ගියා වූ තුන් ගුණයෝ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ගිතෙල්මණ්ඩයාගේ තුන්ගුණ කෙනෙක් නිර්වාණය හා අනුව ගියාහු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ ඒ සප්පිමණ්ඩයාගේ තුන්ගුණයෝ කවරහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ගිතෙල් මණ්ඩය වර්ණසම්පන්න වී ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ගුණවර්ණයෙන් සම්පන්න වූයේ ය. මහරජානෙනි, සප්පිමණ්ඩයාගේ මේ ප්‍රථමගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සප්පිමණ්ඩය සුගන්ධ ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය මුළු ලෝ පතල සීලසුගන්ධය ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, සප්පිමණ්ඩයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සප්පිමණ්ඩය මිහිරි රසය ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද අනන්තරස ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, ගිතෙල්මණ්ඩයාගේ මේ තුන්වන ගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. මහරජානෙනි, මොහු වනාහි සප්පි මණ්ඩයාගේ නිර්වාණයට අනුව ගියා වූ තුන්ගුණයෝ යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘පර්වතශිඛරයාගේ පඤ්ච ගුණ කෙනෙක් නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූහ’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, නිර්වාණයට ප්‍රවිෂ්ට වූ පර්වතශිඛරයාගේ ඒ පස්ගුණයෝ කවරහු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ

මහාමෙරු පර්වතශිඛරය ඉතා උස් ව ගියේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය ද තුන්ලෝ ඉක්ම ඉතා උස් ව ගියේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ පළමු වන ගුණය නිර්වාණයට අනු ව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරය අවල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය අවල වන්නේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ දෙවෙනි ගුණය නිර්වාණයට අනුව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයට නැගීම දුෂ්කර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සක්ලෙශයන්ට නිර්වාණයට නැගීම දුෂ්කර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ තුන්වන ගුණය නිර්වාණයට අනු ව ගියේ ය. (400) තවද, මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයතෙම සියලු බීජජාතීන්ගේ නො හට ගැනීම කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණය සර්වක්ලෙශයන්ගේ නො හට ගැනීම කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ සතරවන ගුණය නිර්වාණය හා අනු ව ගියේ ය. තවද, මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයතෙම අනුන්ය ප්‍රතිසයෙන් මිදුනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයතෙම දයා ක්‍රොධ දෙකින් මිදුනේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ පස්වන ගුණය තෙම නිර්වාණයට අනු ප්‍රවිෂ්ට වූයේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතශිඛරයාගේ මේ පඤ්චගුණයෝ නිර්වාණය හා අනු ව ගියාහු යි. මහරජානෙනි, අජරාමාත වූ නිර්වාණ ධර්මයාගේ රූපවර්ණාදියක් නැති නියාව හා අනන්ත වූ ගුණයෙන් යුක්ත බව අප කී මේ එකුන්සාලිස් ගුණානුසාරයෙන් තොපගේ නුවණින් මනා කොට දැනගනුව” යි වදලසේක. “සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි” යි කීහ.

නිර්වාණඅරූපප්‍රශ්නය නිමි.

නිව්ඵාණ සාක්ෂාත්කරණ ප්‍රශ්නය

“අහෝ! ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘නිර්වාණය අතීත වූයේත් නො වෙයි, අනාගත වූයේත් නො වෙයි. වර්තමාන වූයේත් නො වෙයි, උපන්නේත් නො වෙයි. නූපන්නේත් නො වෙයි, ඉපදිය යුතුත් නො වෙයි කියා තුඹ වහන්සේ කියනසේක් නො වේ ද? ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ බුද්ධශාසනයෙහි යම් කිසි ශ්‍රද්ධාවන්තයෙක් තෙම මනා කොට පිළිපදිමින් තුබූ නිර්වාණයක් සිද්ධ කෙරේ ද, නොහොත් ඔහු ම උපදවා ගෙන සිද්ධ කෙරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, මනා කොට පිළිපන්නා වූ යම් කිසිවෙක් නිර්වාණය සිද්ධ කෙරේ නම්, එතෙම ඉපිද තුබූ නිර්වාණයක් සිද්ධ කරන්නේත් නො වෙයි, නැති නිවණක් උපදවා ගෙන සිද්ධ කරන්නේත් නො වෙයි. එතෙකුදු වුවත්, මහරජානෙනි, මනා ව පිළිපන්නා වූ ඒ පුරුෂතෙම යම් නිර්වාණයක් සිද්ධ කෙරේ ද, ඒ මේ නිර්වාණධාතුව ඇතැ” යි වදලසේක. “අනේ! මාගේ ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මේ නිර්වාණප්‍රශ්නය ප්‍රතිච්ඡන්ත කොට නො දක්වන්න. විවර කොට ප්‍රකට කොට දක්වා වදරන්න. බොහෝ

සේ ආලය උපදවමින් උත්සාහ උපදවමින් නුඹ වහන්සේ විසින් ශාසනගත වූ තැන් පටන් උගන්නා ලද්ද වූ යම් අර්ථධර්මයක් ඇද්ද, ඒ සියලු ම උගත් දෙය මේ ප්‍රශ්නයෙහි ම බහාලුව මැනව. මේ ප්‍රශ්නයෙහි මේ ලොකවාසී සත්වතෙම බොහෝ සේ ම මූලා වූයේ ය. විමනි උපදවන ලද්දේ ය, කාංක්ෂාවට පැමිණියේ ය. මේ මාගේත් ඇතුළු සත්වනි උපන්නා වූ මේ කාංක්ෂාදෙෂලය බිඳ හැර වදළ මැනවැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, පරම ශාන්තසුඛ ප්‍රණීත වූ මේ නිර්වාණධාතුව ඇත්තේ ම ය. ඒ නිර්වාණය මනා කොට පිළිපදිමින් සර්වඥනූශාසන වූ පරිද්දෙන් සර්වසංස්කාරධර්මයන් සම්මර්ශනය කෙරෙමින් ප්‍රඥාවෙන් සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ අන්තෙවාසිකතෙම ආචාර්යානුශාසනා වූ පරිද්දෙන් විද්‍යාව ප්‍රඥාවෙන් සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මනා කොට පිළිපදිමින් සර්වඥශාසනා වූ පරිද්දෙන් ප්‍රඥාවෙන් නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය” යි කීසේක.

(401) “ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ නිර්වාණය කෙසේ දත යුතු ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, ඒ නිර්වාණය අනුපද්‍රවවශයෙන් නිරූපද්‍රව වශයෙන් අභයවශයෙන් ක්ෂේමවශයෙන් ශාන්තවශයෙන් සුවවශයෙන් සැපවශයෙන් ප්‍රණීතවශයෙන් පවිත්‍රවශයෙන් සිහිල්වශයෙන් දත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ බොහෝ කාෂ්ට රාශියක් කරණ කොට ගෙන හුණු ව ඇවිලෙන්නා වූ ගින්නෙන් දූවෙන්නා වූ පුරුෂයෙක් තෙම මහත් වූ ව්‍යායාමයකින් එයින් මිදී ගිනි නැති අවකාශස්ථානයකට ගොස් එහි පරමසැපතක් ලබන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් මනා ව පිළිපදිමින් එතෙම යෝනිසොමනස්කාරයෙන් පහ කරණ ලද රාගද්වේෂමොහසංඛ්‍යාත ත්‍රිවිධාග්නිසන්තපාය ඇති පරමසැප වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, පුරුෂයා වැලඳ ගත් වහ්නිය යම් සේ ද, එසේ ම රාගාදී ත්‍රිවිධාග්නිය දත යුත්තේ ය. වහ්නියට පැමිණි පුරුෂයා යම් සේ ද එසේ ම මනා කොට පිළිපන්නා වූ යෝගාවචර තෙම දත යුත්තේ ය. නිර්ගික වූ අවකාශස්ථානය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් නිර්වාණය දත යුත්තේ යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ නොයෙක් තැනින් සිල් ව කුණුගඳ වැහෙන්නා වූ ගරඬි නයිකුණප සුනඛකුණප මනුෂ්‍ය කුණප ශරීර වැලඳි කොට්ඨාස රාශිගත වූ කුණප අවුලෙන් ම වැලඳ සිටි ඒ මධ්‍යයට ප්‍රවිෂ්ට වූ පුරුෂයෙක් මහත් වූ ව්‍යායාමයකින් එයින් මිදී කිසි කුණපයක් නැති රමය වූ අවකාශස්ථානයකට ප්‍රවිෂ්ට වූ පරමසුඛාස්වාදයක් ලබන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් මනා කොට පිළිපදිමින් එතෙම යෝනිසොමනස්කාරයෙන් පහ කරණ ලද කෙලෙස්කුණපයන් ඇති පරම සුඛ ප්‍රණීත වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, නොයෙක් කුණප යම් සේ ද, එසේ ම රූපශබ්දදී පඤ්චකාමගුණයෝ දත යුත්තාහු ය. ඒ නොයෙක් කුණපමධ්‍යයට පැමිණි පුරුෂයා යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් මනා කොට පිළිපන්නා වූ යෝගාවචරතෙම දත යුත්තේ ය. කිසි කුණපයක් නැති රමය වූ අවකාශස්ථානය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම අමෘතමහානිර්වාණය දත යුත්තේ යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ කඩු ගත් අත් ඇති ශත්‍රුසේනාවක් මධ්‍යගත වූ පුරුෂයෙක් හයින් හීන වූයේ තසිත වූයේ කම්පිත වූයේ විපරීත භ්‍රාන්ත වූ සිත් ඇත්තේ මහත් වූ ව්‍යායාමයකින් ඒ සතුරුසේනාවගෙන් මිදී දෘඪස්ථිරඅවලංගුභයස්ථානයකට වැද එහි පරම සුඛාස්වාදය ලබන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් මනා ව පිළිපදිමින් එතෙම යොනිසොමනස්කාරයෙන් පහ කරණ ලද භය සන්ත්‍රාසය ඇති පරම සුඛ ප්‍රණීත වූ නිර්වාණසම්පත්තිය සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, අමිත්‍ර භයස්ථානය යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම ජාතිජරාව්‍යාධිමරණය නිසා නැවත නැවතත් පවත්නා භය දත යුත්තේ ය. හයින් හීන වූ පුරුෂයා යම් සේ ද, එපරිද්දෙන් ම මනා කොට පිළිපන්නා වූ යොගාවචරතෙම දත යුත්තේ ය. නිර්භයස්ථානය යම් සේ ද, එමෙන් අමෘතමහානිර්වාණය දත යුත්තේ” ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ලිෂ්ට මලින කලල කර්දම ප්‍රදේශයක වැටුණා වූ පුරුෂයෙක් මහත් වූ ව්‍යායාමයකින් ඒ කලල් ගෝරු මඩ පහ කොට අත්‍යන්තපරිශුද්ධ නිර්මල ප්‍රදේශයකට ගොස් එහි උතුම් වූ සැප ලබන්නේ වේ ද, (402) මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක් මනා කොට පිළිපදිමින් එතෙම යොනිසොමනස්කාරයෙන් පහ ව ගිය ක්ලෙශ්මල කර්දම ඇති පරම සැප වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, කලල් මඩ යම් සේ ද, එමෙන් ලාභ සත්කාර ස්තුති දත යුත්තේ ය. කලල් මඩට පැමිණි පුරුෂයා යම් සේ ද, එමෙන් සමායක්ප්‍රතිපත්තියෙහි හැසිරෙන යොගාවචරතෙම දත යුත්තේ ය. පිරිසිදු වූ නිර්මල තර ප්‍රදේශය යම් සේ ද, එමෙන් අමෘතමහානිර්වාණය දත යුත්තේ” යි.

“ස්වාමීන් වහන්ස, අමෘතමහානිර්වාණය යොගාවචරතෙම මනා කොට පිළිපදිමින් කුමක් කොට සිද්ධ කෙරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, යම් ඒ යොගාවචරතෙම මනා කොට පිළිපදිමින් එතෙම සර්වසංස්කාරධර්මයන්ගේ පැවැත්ම සම්මර්ශනය කරන්නේ ය. ඒ ප්‍රවෘත්තිය සම්මර්ශනය කෙරෙමින් ඒ පැවැත්මෙහි ජාති ඉපදීම දක්නේ ය. ජරාව දක්නේ ය. ව්‍යාධිය දක්නේ ය. මරණය දක්නේ ය. ඒ ජාති ඉපදීමෙහි ආදියෙහිත් මධ්‍යයෙහිත් පරියොසානයෙහිත් මදකුත් සැපතක් නො දක්නේ ය. ඒ යොගාවචරතෙම එහි නිත්‍ය සැපය යි කියා ගත යුතු වූ කිසිවක් නො දක්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම දවසක් මුළුල්ලෙහි උෂ්ණයෙහි ලා රත් කළා වූ ගිනි ගෙණ දිලියෙන්නා වූ සජොතිභූත වූ අතිශයින් රත් වූ විශෙෂයෙන් හුණු වූ යගුලියෙහි ආදියෙහිත් මධ්‍යයෙහිත් පරියොසානයෙහිත් අල්වා ගත යුතු වූ මදකුත් ප්‍රදේශයක් නො දක්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් යොගාවචරයෙක්තෙම සර්වසංස්කාරප්‍රවෘත්තිධර්මයන්ගේ ප්‍රවෘත්තිය සම්මර්ශනය කරන්නේ ය. ඒ යොගාවචරතෙම ප්‍රවෘත්තිය සම්මර්ශනය කෙරෙමින් එහි සර්වභවයොනිගතිස්ථිතිසත්වාචාසභෙදගත වූ ඒ ඒ සකල සත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්වනිකායෙහි ඉපදීම හා රූපාදිපඤ්චස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීම ද, වක්ෂුරාදි

ඡඩායතනයන්ගේ ප්‍රතිලාභ ය යි කියන ලද ජාතිය දක්නේ ය. එසේ ම ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ශරීර ජරාව ද ජීර්ණතාව ද දත් වැටීම් හා හිස පැසීම ද ශරීර වැරළි වැටීම ද ආයුෂ්‍යයාගේ නැසී යාම ද ඡඩින්දියයන්ගේ පැසී යාම ය යි කියන ලද මේ තාක් ජරාව දක්නේ ය. ඒ ඒ සත්වයන්ට වන මධුමෙහ භගන්දර කුෂ්ඨරොග අතීසාර විෂමජීවර සන්නිපාතාදි ව්‍යාධිය ද දක්නේ ය. ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්වනිකායයෙන් සර්වඥනිමිත්‍ර සෑම ධන සැපත් හැර වූව වීම ය, නැසෙන බව ය, ශරීරහෙදය ප්‍රාණඅන්තර්ධාන ය, මෘත්‍යු මරණ ය, කාලක්‍රියා ය, පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ හෙද ය, මෘතශරීරයාගේ වනයෙහි දූමිම ය යි කියන ලද මෙබඳු මරණ දක්නේ ය. මෙසේ දැක ඒ ජාති ඉපදීමෙහි සැපය යි කියා මදකුත් සැපතක් නො දක්නේ ය. ඒ ජාතියගේ ආදි මධ්‍ය පරියොසානයෙහි සාරග්‍රහණය කට යුතු මදකුත් ප්‍රදේශයක් නො දක්නේ ය. සාරග්‍රහණයකට දෙයක් නො දක්නා වූ ඒ යොගාවචරයාගේ සිත්හි සසර කලකිරීම් වශයෙන් නිරාලය පිහිටන්නේ ය. ශරීරයෙහි ඩහදිය සෙලවෙන්නේ ය. එහෙයින් කිසි රක්ෂාවක් නැත්තා වූ කිසි පිහිටක් නැත්තා වූ අසරණ වූ ඒ යොගාවචරතෙම භවත්‍රයෙහි කලකිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පුරුෂයෙක්තෙම ගෘහයක දිලියෙන (403) ගිනිදල් ඇති මහත් වූ වන්තිස්කන්ධයක් ලඟට ප්‍රවේශ වන්නේ වී නම්, ඔහු එතැනහි කිසි රක්ෂාවක් නැත්තේ කිසි පිහිටක් නැත්තේ අසරණ වූයේ ගිනිකඳ කෙරෙහි කලකිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ජාතියගේ සාරග්‍රහණ කට යුතු දෙයක් නො දක්නා වූ ඒ යොගාවචරයාගේ සිත්හි අරති උපදනේ ය. ශරීරයෙහි ඩා සෙලවෙන්නේ ය. ඒ අනාථ වූ අසරණිභූත වූ යොගාවචරතෙම ගිනි ගත් ගෙට වන් එකක්හු සේ භවත්‍රයෙහි කලකිරෙන්නේ ය. මෙසේ දූලෙහි බැඳුනු මත්ස්‍යයෙකු මෙන් ද සර්පමුඛයට පැමිණි මණ්ඩුකයකු මෙන් ද මැදිරියක ලූ වන පක්ෂියකු මෙන් ද ගරුඬමුඛයට පැමිණි නාගයකු මෙන් ද රාහුමුඛප්‍රාප්ත වන්ද්‍රයා මෙන් ද සර්වසංස්කාරධර්මයන් කෙරෙන් මිදෙනු කැමැති සසර කලකිරී සියලු ම ජාතිප්‍රවෘත්තියෙහි භය දක්නා සුලු වූ ඒ යොගාවචරයා හට මෙබඳු සිතෙක් උපදනේ ය. කෙබඳු සිතෙක් ද? යත්:- මේ ජාතියගේ පැවැත්ම රාගාදි ත්‍රිවිධාග්නියෙන් රත්වූයේ ය. රාගාද්‍යාග්නියෙන් දීප්තිමත් වූයේ ය. ත්‍රිවිධාග්නියෙන් සම්ප්‍රජීවලිත වූයේ ය. සාන්දෘෂ්ටික සාම්පරායික වූ බොහෝ දුක් ඇත්තේ ය. ක්ලෙශකර්මයෙහි ආලය කිරීම් වශයෙන් බොහෝ වූ සිත්තැවිලි ඇත්තේ ය. ඉදින් කිසිවෙක් ඒ ජාතියගේ නො පැවැත්ම ලැබූයේ වී නම්, මේ ශාන්තබවට ගියේ ය. මේ ප්‍රණීතබවට ගියේ ය. ඒ කවර? යත්- සර්වසංස්කාර ධර්මයන්ගේ සන්හිඳවීම ය. සර්වක්ලෙශයන් දුරු කිරීම ය, ත්‍රිවිධතෘෂ්ණාව ක්ෂයකිරීම ය, රාගය හැරීම ය, නිරොධ ය, තෘෂ්ණාව හැරීම ය. මෙසේ නිර්වාණාභිමුඛ වූ සිත උපදනේ ය. මෙසේ ජාතියගේ අප්‍රවෘත්තිකචිත්තයෙහි ම ඒ යොගාවචරයාගේ සිත මා විසින් භවතිස්සරණය ලද්දේ ය යි කියා පනින්නේ ය, පහදින්නේ ය, සතුටු වන්නේ ය, විස්මය පත් වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, යම් සේ අන්‍යදෙශයකට ගියා වූ අතිදුරයෙහි දී මග නැසීම ප්‍රාප්ත වූ පුරුෂයෙක්තෙම ස්වකීය දෙශයට නො මුළා ව පැමිණිය යුතු මහාමාර්ගයක්

දැක මා විසින් නිර්වාණමාර්ගයක් ලබන ලද්දේ ය යි කියා එහි පනින්නේ ය. පහදින්නේ ය. සතුටු වන්නේ ය. විස්මය පත් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සර්වසංස්කාර ප්‍රවෘත්තියෙහි භය දක්නා වූ යොගාවචරමහණුන් වහන්සේ සිත සර්වසංස්කාර ප්‍රවෘත්තීන්ගේ අභාවයෙහි ම 'මා විසින් පිළිසරණක් ලද්දේ ය' යි කියා පනින්නේ ය, පහදින්නේ ය, සතුටු වන්නේ ය, විස්මය පත් වන්නේ ය. ඒ මහණුන් වහන්සේ කෙලෙසුන් තවන වීර්යයෙන් යුක්ත ව සංසාර ප්‍රවෘත්තියගේ අභාවය පිණිස ආර්යමාර්ගභාවනාව රැස් කරන්නේ ය. සොයන්නේ ය, වඩන්නේ ය, බහුලීකෘත කරන්නේ ය, ඒ යොගාවචරයාගේ ස්මෘතිතොම සසර හා නො හැනී ඉක්ම සිටි බැවින් නිස්සරණාධ්‍යාත ඒ නිර්වාණාර්ථයෙහි ම එළඹ සිටින්නේ ය. එම නිස්සරණාර්ථයෙහි ම වීර්ය ද එළඹ සිටින්නේ ය, එම නිස්සරණාර්ථයෙහි ම ශ්‍රීතිය ද එළඹ සිටින්නේ ය. මෙසේ නැවත නැවතත් සිත්හි කරන්නා වූ ඔහුගේ සිත ආර්යමාර්ගයෙන් ගොස් සංසාරප්‍රවෘත්තිය අතික්‍රමණය කොට අප්‍රවෘත්ති ය යි කියන ලද අර්හත්ඵලයට පැමිණෙන්නේ ය.

(404) "මහරජානෙනි, මෙසේ මනා කොට පිළිපන්නා වූ අප්‍රවෘත්තියට පැමිණියා වූ මහණුන් වහන්සේ අජරාමරනිත්‍ය මංගලපරමසුන්දර වූ අමෘතමහානිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. අනන්ත බුදුන් විසින් ද මේ නිස්සරණය මෙපරිද්දෙන් දක්වන ලද්දේ යි. "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණාමෘතරසය බොහෝ කොට වදාලසේක. යහපත, ස්වාමීනි, මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි කීහ.

නිර්වාණසාක්ෂාත්කරණප්‍රශ්නය නිමි.

නිව්වාණසිද්ධිප්‍රශ්නය

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, පූර්වදිශායෙහි හෝ දක්ෂිණ දිශායෙහි හෝ පශ්චිමදිශායෙහි හෝ උත්තරදිශායෙහි හෝ උඩ යට හෝ සරස හෝ යම් තැනෙක නිර්වාණය පිහිටියේ ද, එබඳු ප්‍රදේශයෙක් ඇද්ද? ඒ ප්‍රදේශය කොතැන්හි ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, පූර්වදිශායෙහි හෝ දක්ෂිණදිශායෙහි හෝ පශ්චිමදිශායෙහි හෝ උත්තර දිශායෙහි හෝ උඩ අහස්හි හෝ යට පෘථිවියෙහි හෝ සරස අනන්ත සක්වලෙහි හෝ යම් තැනෙක නිර්වාණය පිහිටියේ ය යි යන එබඳු ප්‍රදේශයක් නැතැ" යි වදාලසේක. "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් නිර්වාණයාගේ පිහිටියා වූ ස්ථානයෙක් නැත්තේ වී නම්, ඒ කාරණයෙන් නිර්වාණයක් නැත්තේ ය. යම් දිව්‍යමනුෂ්‍යකෙනෙකුන් විසින් නිර්වාණය සිද්ධකරණ ලද්දේ වී නම්, ඔවුන්ගේ ඒ නිවන් සිද්ධ කිරීම ද බොරු වන්නේ ය, ඇත්තක් නො වන්නේ ය. ඊට කාරණයක් මම කියන්නෙමි. පින්වත් වූ නාගසෙනයන් වහන්ස, යම්සේ පොළෝ තෙලෙහි ධාන්‍ය

නැගීසට කෙනෙක් ඇත්තේ ය. සුවද නැගීමට මල් ඇත්තේ ය, මල් නැගීමට වනලැහැබෙක් ඇත්තේ ය, එල නැගීමට රුකෙක් ඇත්තේ ය, රත්න පහළ වීමට ආකරයෙක් ඇත්තේ ය. එහි යම් කිසිවෙක් පුෂ්පඵලාදි යම් යම් දෙයක් කැමැත්තේ වී නම්, එතෙම වෘක්ෂගුම්බාදි ඒ ඒ තෙතට ගොස් පුෂ්පඵලාදි ඒ ඒ දෙය ගෙන යන්නේ ය. පින්වත් වූ නාගසෙනයන් වහන්ස, එපරිද්දෙන් ම ඉදින් නිර්වාණයක් ඇත්තේ වී නම්, ඒ නිර්වාණයාගේ පැන නැගෙන්නා වූ ස්ථානයකුත් කැමැති විය යුත්තේ ය. වුවමනා වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, යම්හෙයකින් නිර්වාණයාගේ පැන නගින්නා වූ ස්ථානයෙක් නැද්ද, එහෙයින් නිර්වාණයන් නැතැ යි කියන්නෙමි. යම් දිව්‍යමනුෂ්‍ය කෙනෙකුත් විසින් නිර්වාණය සාක්ෂාත් කරණ ලද ද, ඔවුන්ගේ ඒ නිර්වාණය සිද්ධ කිරීම ද මිථ්‍යා ය” යි කීහ.

“මහරජානෙනි, නිර්වාණයාගේ පිහිටියා වූ ස්ථානයක් නැත්තේ ය. එසේ වුවත් මේ අමාතමහානිර්වාණයන් ඇත්තේ ම ය. මනා කොට පිළිපන්නා වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ යොනිසොමනස්කාරයෙන් ඒ නිර්වාණය සිද්ධ කරණසේක් ම ය. මහරජානෙනි, මේ ලොකයෙහි වහ්නිය ඇත්තේ ම ය. ඒ වහ්නියගේ තිබෙන ස්ථානයෙක් නැත්තේ ය. කාෂ්ටද්වයක් ඝර්ෂණය කරණ කල්හි වහ්නිය පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නිර්වාණයන් ඇත්තේ ය. ඒ නිර්වාණයාගේ සන්නිහිත ස්ථානයෙක් නැත්තේ ය. (405) මනා කොට පිළිපන්නා වූ යොගාවචරතෙම යොනිසොමනස්කාරයෙන් නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ චක්‍රවර්තීරජ්ජුරුවන්ගේ සප්තවිධ රත්නයෙක් නම් ඇත. හේ කවරේ ද? යත්- අහස පිහිටන චක්‍ර රත්න ය, අහසින් යන හස්තිරත්නය ආකාශවාචී අශ්වරත්න ය, නිති දිලෙන මාණික්‍යරත්නය, මනුෂ්‍යරූපය ඉක්ම සිටි ස්ත්‍රීරත්න ය, සතර ගවුපොළෝ නිධාන දක්නා ගෘහපතිරත්න ය, පිරිස් නායක වූ පුත්‍රරත්න ය යන මේයි. ඒ සප්තවිධ රත්නයන්ගේ සන්නිහිතස්ථානයෙක් නො ම ඇත්තේ ය, දැනට වූ චක්‍රවර්තීවත් පිරිමෙන් මනා කොට පිළිපන්නා වූ ක්ෂත්‍රිය මහරජානන්ගේ ප්‍රතිපත්තිබලයෙන් ඒ සප්තවිධ රත්නයෝ සමීපයට එළඹෙන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අමාතමහානිර්වාණයක් ඇත්තේ ය. ඒ නිර්වාණයාගේ සන්නිහිත ස්ථානයෙක් නැත්තේ ය. මනා කොට පිළිපන්නා වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ යොනිසොමනස්කාරය යි කියන ලද නුවණින් ඒ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ” යි. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නිර්වාණයාගේ පිහිටි ස්ථානයෙක් නො වෙයි. ඒ බව සැබව. යොගාවචරතෙම මනාව පිළිපදිමින් යම් තැනෙක සිට නිර්වාණය සිද්ධ කරණසේක් ද එබඳු වූ ස්ථානයෙක් ඇද්ද?” යි විචාලෝ ය.

“එසේ ය, මහරජානෙනි, යොගාවචරතෙම යම් තැනෙක සිට මනා කොට පිළිපදිමින් නිර්වාණය සිද්ධ කෙරේ ද, එබඳු ස්ථානයෙක් ඇත්තේ ය” යි කීසේක. “ස්වාමීනි, යොගාවචරයන් වහන්සේ යම් තැනෙක කොට පිළිපදිමින් නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය යි යන ඒ ස්ථානය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, ශීලය ඒ

ස්ථානය වන්නේ ය. ශීලයෙහි පිහිටියා වූ යොගාවචරතෙම නුවණින් සිත්හි කෙරෙමින් ස්වකීය යවනදෙශයෙහි ද, චීනමිලාතදෙශයෙහි ද, අලසන්දයෙහි ද, නිකුබ්බදෙශයෙහි ද, කාශිකොශලදෙශයෙහි ද, කාශ්මීරදෙශයෙහි ද, ගන්ධාරදෙශයෙහි ද, මහමෙර මුදුනෙහි ද, බඹලොවෙහි ද, යම්කිසි තැනෙකහි සිටියේ මනා කොට පිළිපදිමින් නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ යි. මහරජානෙනි, යම් සේ ඇස් ඇත්තා වූ යම්කිසි පුරුෂයෙක් තෙම ස්වකීය යවනදෙශයෙහි ද, චීනමිලාතදෙශයෙහි ද, අලසන්දයෙහි ද, නිකුබ්බදෙශයෙහි ද, කාශිකොශලදෙශයෙහි ද, කාශ්මීරදෙශයෙහි ද, ගන්ධාරදෙශයෙහි ද, මෙර මුදුනෙහි ද, බ්‍රහ්මලොකයෙහි ද යම්කිසි තැනෙක සිටියේ ආකාශය දකී ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශීලයෙහි ප්‍රතිෂ්ඨිත වූ යොගාවචරතෙම නුවණින් සලකමින් ස්වකීය යවන නම් දෙශාදි යම්කිසි තැනෙක සිටියේ මනා කොට පිළිපදිමින් නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ස්වකීය යවන දෙශාදි යම් තැනෙක ප්‍රතිෂ්ඨිත වූ ඒ පුරුෂයාහට පූර්වදිශාභාගය ඇද්ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශීලයෙහි ප්‍රතිෂ්ඨිත වූ නුවණ සිත්හි කරන්නා වූ ස්වකීය යොනකදෙශාදි යම්කිසි තැනෙක සිටියා වූ මනා කොට පිළිපන්නා වූ යොගාවචරයාගේ නිර්වාණය සාක්ෂාත් ක්‍රියාව ඇතැ යි වදළසේක. මෙසේ යථොක්ත වූ ප්‍රඥාගොචර නිර්වාණප්‍රශ්නය විසර්ජනාවසානයෙහි මිලිඳු මහරජානෝ සද්ධාලම්බන ප්‍රීතියෙන් පිණ (406) පිණා දෙහොත් මුදුන් දී "සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අනෙක මධුරොදර විසිතුරු උපමා කාරණයන් දැක්වීමෙන් නුඹවහන්සේ විසින් අමෘතමහානිර්වාණය දෙශනා කරණ ලද්දේ ම ය. සාක්ෂාත් ක්‍රියාවන් දෙශනා කරණ ලද්දේ ම ය. සිලානිසංසය ද දක්වා වදරණ ලද්දේ ය. ත්‍රිවිධබොධියාත්‍රායෙහි සමාස් ප්‍රතිපත්තියක් දක්වන ලද්දේ ය, සර්වදෘෂ්ටි මථනයෙන් විජය වූ සද්ධර්ම ධ්වජය ඉතා උසස් කොට නගන ලද්දේ ය. විපරිතදෘෂ්ටියකු විසින් පන්දහස්වස් සොලවාලිය නොහෙන සේ ධර්මවිනය ස්ථිර කොට තබන ලද්දේ ය. නිවන් සෙවීමෙහි සුප්‍රයුක්ත වූ උත්තමයන්ගේ සමාස් ප්‍රයෝගය සිස් නො වන්නේ ය, සඵල වන්නේ ය, මාගේ පින්වත් වූ සර්වචණින්ද්‍ර ප්‍රචරොක්තමයානන් වහන්ස, මෙසේ මේ ප්‍රශ්නය එසේ ම පිළිගන්නෙමි" යි කියා ප්‍රශංසා කළහ.

නිර්වාණසිද්ධිප්‍රශ්නය නිමි.

සකලජන මනොනන්දනීය වූ මේ ශ්‍රීසද්ධර්මාදසයෙහි
අටවැනි වර්ගය නිමියේ ය.

මහාඅනුමාන ප්‍රශ්නය

නැවතත් ප්‍රඥාධනනිධාන වූ මිලිඳු මහරජානෝ යම් තැනෙක ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ වැඩ වාසය කර වදරණසේක් ද, එතැන්හි එළඹියාහ. එසේ එළඹ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරෝත්තමයානන් සකසා වැඳ එකත්පසෙක්හි හුන්නාහ. එකත්පසෙක හුන්නා වූ ඒ මිලිඳු මහරජානෝ විශෙෂයෙන් ම සුගතාගම දකිනු කැමැති වූවාහු අසනු කැමැති වූවාහු සිතින් දරණු කැමැති වූවාහු ප්‍රඥාලොකය දක්නා කැමැති වූවාහු නුනුවණ බිඳ හරිණු කැමැති වූවාහු ප්‍රඥාලොකය උපදවනු කැමැති වූවාහු අවිද්‍යාන්ධකාරය නසනු කැමැති වූවාහු අධික වූ ධෛර්යයද උත්සාහය ද, සිහිය ද, ප්‍රඥාව ද උපදවා ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙනයන් ස්ථවිරයන් වහන්සේට මේ මතු කියන කථාව කීහ. “කීමෙක් ද, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් සර්වඥ බුදුරජනෙමේ දක්නා ලද්දේ ද?” යි විචාළෝ ය. “නැත, මහරජ” යි වදළසේක. “කීමෙක් ද, වහන්ස, නුඹගේ ආචාර්යවරුන් විසින් සර්වඥනෙමේ දක්නා ලද්දේ ද?” යි විචාළෝ ය. “නැත, මහරජ” යි වදළසේක. “පින්වත් වූ නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසිනුත් ලොචුතුරා බුදුරජනෙමේ නො දක්නා ලද්දේ ය, නුඹ වහන්සේගේ ආචාර්යවරයන් විසිනුත් ලොචුතුරා බුදුරජනෙමේ නො දක්නා ලද්දේ ය. පින්වත් වූ නාගසෙනයන් වහන්ස, ඒ කාරණයෙන් බුදුහු නැත්තාහ.¹ මෙහි බුදුකෙනෙක් මට නො දැනෙන්නාහ²” යි කීහ. “මහරජානෙනි, යම් ඒ රජකෙනෙක් තොපගේ රාජවංශයට පූර්වංගම වූවාහු ද, ඒ පූර්වරජදරුවෝ ඇද් ද?” යි විචාළසේක. “එසේ ය, ස්වාමීනි, කවර කාංක්ෂාවෙක් ද? මාගේ රාජ වංශයට යම් රජදරු කෙනෙක් පූර්වංගම වූවාහු ද, ඒ පූර්වරජදරුවෝ ඇතැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, තොප විසින් ඒ පූර්වරජදරුවෝ දක්නා ලද්දෝ ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, (407) තොපට යම් පුරොහිත සෙනාපති විනිශ්චය මහාමාත්‍යකෙනෙක් අනුසාසනා කෙරෙද්ද, ඔවුන් විසින් ඒ පූර්වරජ දරුවෝ දක්නා ලද්දහු ද?” යි විචාළසේක. “නැත, ස්වාමීන් වහන්සැ” යි කීහ. “මහරජානෙනි, ඉදින් තොප විසිනුත් පූර්ව රජදරුවෝ නො දක්නා ලද්දහු නම්, තොපට අනුශාසනා කරන්නවුන් විසිනුත් පූර්ව රජදරුවෝ නො දක්නා ලද්දහු වී නම්, එහි පූර්ව රජදරුකෙනෙක් නැත්තාහ. මේ තොපගේ රාජවංශයෙහි පූර්ව ක්ෂත්‍රියකෙනෙක් මට නො දැනෙන්නාහ³” යි වදළසේක. “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, අපගේ පූර්වරජදරුවන් විසින් අනුභව කළා වූ පරිභොග කළා වූ භාණ්ඩය දක්නා ලැබෙයි. හේ කවරේ ද? යත්- මාහැඟි වූ ධවලච්ඡත්‍රය, නළල් පට ය, රන්මිරිවැඩි සගල ය, වල්විදුනාව ය, බඩගරන්න ය, මහාර්භ වූ ශ්‍රී යහන් ය. යම් භාණ්ඩ කෙනෙකුන් කරණ කොට ගෙන අපි පූර්ව රජදරුවෝ

¹ නැත්තේ ය
² නො දැනෙන්නේ ය
³ නො දැනෙන්නේ ය

ඇතැ යි කියා අදහන්නමෝ ද, දූන ගන්නමෝ ද, ඒ මේ භාණ්ඩයෝ ය” යි කීහ. “මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අපිදු ඒ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැ” යි කියා දූන ගනුම්භ. අදහා ගනුම්භ. යම් කාරණයකින් ඒ ලොවුතුරා බුදුන් ඇතැ යි කියා දූන ගන්නමෝ ද, අදහා ගන්නමෝ ද, ඊට ම කාරණයක් ඇතැ” යි වදාළ සේක. “ඒ කාරණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, භාග්‍යවත් වූ සියල්ල දත්තා වූ සියල්ල දත්තා වූ අර්භත් වූ ඒ සමයක් සම්බුද්ධ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ විසින් අනුභව කර වදාළා වූ පරිභොගභාණ්ඩයෝ ඇත. ඒ කවරේ ද? යත්- සතර සතිපට්ඨානයෝ ය, සතර සමයක්ප්‍රධානයෝ ය, සතර සෘද්ධිපාදයෝ ය, පඤ්චේන්ද්‍රියයෝ ය, පඤ්චබලයෝ ය, සප්ත බෞද්ධාංගයෝ ය, ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගය ද යි යන යම් ධර්මකෙනෙකුත් කරණ කොට ගෙන ඒ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැ යි කියා දෙවියන් සහිත වූ ලෝවැසිතෙම දන්තේ ද, අදහන්නේ ද, ඒ මේ ලොකොත්තර භාණ්ඩයෝ නම්වෙති. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙන් ද මේ හෙතෙයෙන් ද මේ ක්‍රමයෙන් ද මේ අනුමානයෙන් ද ලොවුතුරා බුදුහු ඇතැ යි කියා දත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් ද්විපදෙත්තම වූ ලොවුතුරා බුදුරජානන් වහන්සේ කෙනෙක් බොහෝ දිව්‍යබුහුමමනුෂ්‍යයන් සංසාරසාගරයෙන් එතෙර කොට උපධි සංඛ්‍යාත සර්වක්ලෙශයන් ක්ෂය කිරීමෙන් පිරිනිවී ගිය සේක් ද, මේ අනුමානයෙන් ඒ ද්විපදෙත්තමයානන් වහන්සේ ඇතැ යි කියා දත යුත්තේ යි. එයින් වදාළහ:-

‘බහු ජනෙ තාරයිඛා-නිබ්බතො උපධිසංඛයෙ,
 අනුමානෙන ඤාතබ්බො-අඤ්චි සො දීපදුත්තමො’ යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මෙපමණකින් මාගේ කාංක්ෂාව විරමණය නො වෙයි තවත් උපමාවකුත් කර අදාළ මැනැවැ” යි කීහ. “සැබව, මහරජානෙනි, ගම්භීර වූ අර්ථධර්ම උපමා දර්ශනයෙන් සමහර පණ්ඩිතවරු අවබෝධය කෙරෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ නුවරක් මවනු කැමැත්තා වූ නුවර වඩුතෙම පළමු කොට ම සම වූ උස් මිටි තැන් නැත්තා වූ බොරළු ගල් නැත්තා වූ නිරූපද්‍රව වූ කිසි දෙයක නැත්තා වූ රමණීය වූ භූමිප්‍රදේශයක් විමසා බලා එහි විෂම වූ යමක් ඇත් නම් ඒ සම කරවා කණු (408) කටු පහ කිරීමෙන් භූමිය ශුද්ධ කරවා ඒ භූමිප්‍රදේශයෙහි සර්ව නගරාංගශ්‍රීයෙන් ශොභන වූ සර්වදේෂ විරහිත වූ ගෙබිම් බෙදීම් ඇති රාජගෘහමණ්ඩපාංගණාදී ප්‍රමාණයෙන් යුක්ත වූ ගම්භීර වූ අගලින් හා උස් වූ ප්‍රාකාරපංක්තීන් ඇති දෘඩ වූ වහසල් දෙරටු හා අටලු කොටු ඇති පෘථුලාංගණ වතුෂ්කසන්ධි ඇති පවිත්‍ර සමතලා රාජමාර්ග ඇති සුන්දරාකාරයෙන් බෙදා කරණ ලද අතරතුර සල්පිල් ඇති ආරාමොද්‍යාන වැව් පොකුණු ලිඳින් සම්පූර්ණ වූ බොහෝ වූ දෙව්‍යාලයස්ථානයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ පහ වූ සර්වදේෂ ඇති මහනුවරක් මවාලන්නේ වී නම්, සර්වප්‍රකාරයෙන් ඒ නුවර විපුලබවට පැමිණි කල්හි ඒ වඩුපුරුෂතෙම අනික් දෙශයකට යන්නේ ය. නැවත ඒ නුවර අනික් කාලයක සකලසම්පත්යෙන් සමෘද්ධ

වන්නේ ය. සුත්ඵල්ලපද්මයක් සෙයින් සම්පූර්ණ වන්නේ ය. බාදානොපාදියෙන් සුභික්ෂ වන්නේ ය. ක්ෂේම වන්නේ ය, නොයෙක් සමාද්ධි ඇත්තේ ය, මංගලාක්‍රියා ඇත්තේ ය, උච්චුරු නැත්තේ ය, නිරූපද්‍රව වන්නේ ය, නානා ජනයන්ගෙන් ආකුල වන්නේ ය.

“පුටු බක්තියා බ්‍රහ්මණා වෙස්සා සුද්ද හඤ්ඤා රොහා රථිකා පක්තිකා ධනුග්ගහා ධරුග්ගහා වෙලකා වලකා පිණ්ඩදයකා මහායොධා උග්ගා රාජපුත්තා පක්ඛන්දිනො මහා නාගා සුරා වම්මයොධිනො දසිපුත්තා භටපුත්තා මල්ලගණා ආලාරිකා සුදු කප්පකා නහාපකා චුඤ්ඤා මාලාකාරා සුවණ්ණකාරා සප්ප්ප්කාරා සීසකාරා තිපුකාරා ලොහකාරා තට්ටකාරා අයකාරා මණ්ණකාරා පෙසකාරා කුම්භකාරා ලොහකාරා වම්මකාරා රථකාරා දන්තකාරා රජ්ජකාරා කොච්ඡකාරා සුත්තකාරා විලිවකාරා ධනුකාරා ජයාකාරා උසුකාරා චිත්තකාරා රඞ්ගකාරා රජකා තන්තවායා තුන්තවායා හෙරඤ්ඤිකා දුස්සිකා ගඤ්ඤිකා තිණහාරකා කට්ඨහාරකා භතකා පණ්ණිකා ඵලිකා මූලිකා මදනිකා පූච්ඡිකා මච්ඡිකා මංසිකා මජ්ඣිකා නටකා නච්චකා ලංසකා ඉඤ්ජාලිකා වෙනාලිකා මල්ලා ජවඩාහකා පුප්ප්ච්ඡච්ඡකා වෙණිකා නෙසාද ගණිකා ලසිකා කුම්භදසියො සකයවනා විනම්ලානා උප්පෙතීකා භාරුකච්ඡකා කාසිකොසලා පරන්තකා මාගධකා සාකෙතකා සොරට්ඨකා පාඨෙය්‍යකා කොටුම්බරකා මධුරකා ආලසඤ්ඤා කස්මිරා ගජධරා තං නගරං වාසාය උපගතා නානාවිසයිනො ජනා නවං සුවිභත්තං අදෙසමනවජ්ජං රමණියං තං නගරං පස්සිඤ්ඤා අනුමානෙන ජානන්ති: ඡෙකො වත හො සො නගරවච්ඡකී යො ඉමස්ස නගරස්ස මාපෙනාති.”

“එනුවර වාසයට එළෙඹියා වූ ස්වකීය යවන නම් දෙශවාසීහු ද, වින මිලාන දෙශවාසීහු ද, උදේනිරට වාසීහු ද, භාරුකච්ඡරට වාසීහු ද, කාශි කොශලදෙශ වාසීහු ද, අපරන්තකයෝ ද, මගධරට වාසීහු ද, සාකෙතයෝ ද, සොරට්ඨයෝ ද, පාඨෙය්‍යකයෝ ද, කොටුම්බරදෙශ වාසීහු ද, මධුරාරට වාසීහු ද, ආලසන්දවෝ ද, කාශ්මීරරට වාසීහු ද, ගන්ධාරදෙශ වාසීහු ද, යනාදී නොයෙක් දෙශ වාසී වූ නොයෙක් ක්ෂත්‍රියයෝ ය, බ්‍රාහ්මණයෝ ය, වෛශ්‍යයෝ ය, ශුද්‍රයෝ ය, හස්තානුභවයෝ ය, අශ්වානුභවයෝ ය, රථානුභවයෝ ය, (409) පාබලසෙනාව ය, දුනු ගත්තෝ ය, කඩු ගත්තෝ ය, යුද්ධයෙහි ජයකොඩි ගෙණ පෙරටු ව යන වෙලකයෝ ය, යුද්ධයෙහි සෙනා රාශි සදමින් ඒ ඒ තැන දිව පනින්නා වූ වලකයෝ ය, සංග්‍රාමයෙහි යොධාදීන්ට බත් පැන් දෙන්නා වූ පිණ්ඩදයකයෝ ය, ශත්‍රුසෙනාමධ්‍යයට පනිමින් හිස් සිඳ ඉපිල පැන එන්නා වූ සාහිකමහා යොධයෝ ය, උග්‍ර වූ වික්‍රම ඇති සංග්‍රාමාවචර රාජපුත්‍රයෝ ය, ‘කාගේ ශීර්ෂය කාගේ ආයුධය ගෙණෙම් ද?’ යි විචාරා ශත්‍රුසෙනාමධ්‍යයට පැන එම කී හිස් හා කඩු ගෙණ එන්නා වූ පක්ඛන්දික නම් මහාසුරයෝ ය, ත්‍රිමදගලික හස්තිරාජයෙකු වුවත් අභිමුඛයට පැමිණි කල නො පසු

බස්නා මහානාග නම් යෝධයෝ ය, මුහුදින් එතෙර පිහිනා පියන තරම් එකවින්ති සුරයෝ ය, සම්සැට්ට පෙරවා ගෙණ යුද්ධ කරණ වර්මයෝධයෝ ය, බලවත් ස්නේහ ඇති ගෘහදසක පුත්‍රයෝ ය, රාජහටයන්ගේ පුත්‍රයෝ ය, මල්ලවජනයෝ ය, රසකාරකයෝ ය, සුපකාරකයෝ ය, අලංකාර කරණයෙන් අන්දම් තබන කපුවෝ ය, වුර්ණවිලෙපනාදියෙන් රජුන් නභවන්නෝ ය, ලී ලියන වඩුවෝ ය, මාලාකාරයෝ ය, ස්වර්ණකාරයෝ ය, රිදීකාරයෝ ය, කෘෂ්ණ ඊයම්කාරයෝ ය, තිපුකාරයෝ ය, ලොහකාරයෝ ය, තැටිකාරයෝ ය, යකඩකාරයෝ ය, මැණික්කාරයෝ ය, පෙසකාරයෝ ය, කුම්භකාරයෝ ය, ලෝකුරුවෝ ය, සොම්මරුවෝ ය, රථකාරයෝ ය, දන්තකාරයෝ ය, ලනුකාරයෝ ය, පණාකාරයෝ ය, නුල්කාරයෝ ය, හැඩයෝ ය, දුනුකාරයෝ ය, දුනුදිය කරන්නෝ ය, හිවඩුවෝ ය, විත්‍රකාරයෝ ය, සායම්කාරයෝ ය, රදවු ය, නුල් වියන්නෝ ය, සන්නාලියෝ ය, රන්මසු තනන්නෝ ය, පිළිවෙලෙන්දෝ ය, සුවද තනන්නෝ ය, තෘණභාරකයෝ ය, දර ගෙණෙන්නෝ ය, බත් බැලුයෝ ය, පර්ණකයෝ ය, එළිකයෝ ය, මූලඅල හරණෝ ය, ඔදනිකයෝ ය, පුවිකයෝ ය, මත්ස්‍යවෙලෙන්දෝ ය, මාංස වෙලෙන්දෝ ය, සුරාවෙලෙන්දෝ ය, නැට්ටුවෝ ය, නෘත්‍යකාරයෝ ය, පිත්‍රුම්කාරයෝ ය, ඉන්ද්‍රජාල දන්නෝ ය, වෙනාලයෙහි මංගලාෂ්ටක කියන්නා වූ වෙනාලික යෝ ය, මුෂ්ටිමල්ලවයෝ ය, මළමිනි දවන්නෝ ය, මල්පර දමන්නෝ ය, විණාකාරයෝ ය, වැද්දෝ ය, වේසියෝ ය, ප්‍රිතියෙන් ඉපිලෙන්නාක් මෙන් පැනනැගී නැගී නටන්නා වූ ලසිකා නම් නෘත්‍යාංගනාවෝ ය. කුම්භ දසියෝ ය, යනාදි ජනයෝ නගරාංග විශිකාදි මනා වූ බෙදුම් ඇති නිර්දේශනවදාරමණිය වූ ඒ අලුත් නුවර දක විස්මය පත් ව 'පින්වත්ති, යම් වඩුවෙක් මේ නුවර මවාලූයේ වේ ද, ඒ නගරවඩ්ඩිකී පුරුෂතෙම එකාන්තයෙන් ම අතිදක්ෂ ය යි කියා අනුමානයෙන් ම දැනගන්නාහු යි.

“එවමෙව බො මහාරාජ සො භගවා අසමො අසමසමො අප්පට්ටො අසද්ධිසො අකුලො අසංබෙයො අප්පමෙයො අපරිමෙයො අමිතගුණො ගුණපාරමිප්පත්තො අනන්තධිති අනන්තතෙජො අනන්තවිරියො අනන්තබලො බුද්ධබලපාරමීගතො, සසෙනං මාරං පරාජෙඤා දිට්ඨිජාලං පදලෙඤා අවිජ්ජං බෙපෙඤා විජ්ජං උප්පාදෙඤා ධම්මුක්කා ධාරෙඤා සබ්බඤ්ඤා තං පාපුණ්ඤා නිජ්ජතවිජ්ජසංගාමො ධම්මනගරං මාපෙසි. භගවතො බො මහාරාජ ධම්මනගරං සීලපාකාරං හිරිපරිබා ඤ්ණචාර කොට්ඨකං විරියට්ටාලකං (410) සද්ධාච්ඡිකං සතීදෙවාරිකා පඤ්ඤාපාසාදං සුත්තන්තවච්චරං අභිධම්මසංඝාටකං විනය විනිවිජයසාලං සතිපට්ඨානවිටී, තස්සං බො පන මහාරාජ සති පට්ඨානං විටීයං එවරුපා ආපණා පසාරිතා භොග්නි. සෙය්‍යථිදං පුප්ඵාපණං ගන්ධාපණං ඵලාපණං අගදපණං ඔසධාපණං අමනාපණං රතනාපණං සබ්බාපණන්ති.”

“මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ඒ භගවත් අරහත් සමයක් සම්බුද්ධ සර්වඥ රාජොත්තමයානන් වහන්සේ අසම වූසේක, අසම සම වූසේක, අප්‍රතිම වූසේක,

අසදාශ වූසේක, අතුලා වූසේක, අසංබෙය්‍යගුණයෙන් යුක්ත වූසේක. අප්‍රමෙයගුණයෙන් යුක්ත වූසේක. අපරිමාණගුණයෙන් යුක්ත වූසේක, පමණ නැති ගුණයෙන් යුක්ත වූසේක, ගුණපාරමිතාවගේ කෙළ පැමිණිසේක, අනන්තධේරිය ඇතිසේක, අනන්තතේජස් ඇති සේක, අනන්ත වූ චීරය ඇතිසේක අනන්ත වූ ඤාණබල ඇතිසේක. සර්වඥබලපාරමිතාවගේ කොටිප්‍රාප්ත වූසේක, කාමතෘෂ්ණාදි මාරසෙනාව සහිත වූ වගවර්තිමාරයාගේ දරපමර්දනය කිරීමෙන් පරාජය කොට දෙපතුල් වදවා ගෙන දෘෂ්ටිගතිකයන් විසින් සකලසත්වයන් බදු සතර අපායෙහි හෙළන දෘෂ්ටිදූල අර්හත්මාර්ගඥනශස්ත්‍රයෙන් ප්‍රදලනය කොට චතුස්සත්‍ය ප්‍රතිච්ඡාදක අවිද්‍යාව ක්ෂය කොට සර්වමොහන්ධකාරය විධිවංසනය කරන්නා වූ අෂ්ටවිද්‍යාව උපදවා ප්‍රඥ නමැති මහගිනිසුළු දරා සර්වඥතාඥනයට පැමිණ නිර්ජන විජිත සංග්‍රාම ඇතිසේක සද්ධර්ම මහනුවරක් මවා වදුළුසේක.

“මහරජානෙනි, අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සද්ධර්මමහනුවර වටා කෙලෙස් සොරුන් වැද්ද නො දෙන ශීලමයප්‍රාකාර ඇත්තේ ය, ලජ්ජා නමැති මඩඅගල් ඇත්තේ ය, ඤාණ නමැති වාසල්කඩ ඇත්තේ ය, චීරය නමැති අට්ටාල ඇත්තේ ය, ශ්‍රද්ධා නමැති ඉන්ද්‍රබීල ඇත්තේ ය, සිහි නමැති දෙර ඇත්තේ ය, ප්‍රඥ නමැති මහාප්‍රාසාද ඇත්තේ ය, සුත්‍රාන්ත ධර්ම නමැති රාජාංගණ ඇත්තේ ය, අභිධර්ම නමැති සතරමංසන්ධි ඇත්තේ ය, විනයධර්ම නමැති විනිශ්චයශාලා ඇත්තේ ය, සතර සතිපට්ඨාන නමැති සතර මහාවිට් ඇත්තේ ය, මහරජානෙනි, ඒ සතර සතිපට්ඨාන නමැති විට්ඨයෙහි මෙබඳු සල්පිල් සදන ලද්දහු වෙති. හේ කවර ද? යත්- පුෂ්පාපණ ය, ගන්ධාපණ ය, ඵලාපණ ය, අගදපණ ය. ඔසධාපණ ය, අමාතාපණ ය, රතනාපණ ය, සර්වාපණ ය යන මේ අෂ්ටාපණයෝ සදන ලද්දහු යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥ රාජෝත්තමයානන් වහන්සේගේ පුෂ්පාපණය කවරේ ද” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, ඒ භාග්‍යවත් වූ සියල්ල දක්නා වූ අර්හත් සමයක් සම්බුද්ධ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ විසින් වදරණ ලද්ද වූ අරමුණු බෙදීමිහු ඇත්තාහු ය. හේ කවරේ ද? යත්- රූප වේදනා සංඥ සංස්කාර විඥන ය යන පඤ්චස්කන්ධය අනිත්‍ය යැ යි කියා සලකන්නා වූ අනිත්‍ය සංඥව ය. චක්ෂුෂ්‍ය ශ්‍රොත්‍ර යනාදි ද්වාදශායතනයෝ අනාත්ම ය යි කියා දන්නා වූ අනාත්ම සංඥව ය. මේ ශරීරය දෙපතුල පටන් හිස දක්වා හිස පටන් දෙපතුල දක්වා හිසකේ (411) රොම නිය දත් මල මුත්‍රාදී දෙතිස් කුණපයෙන් ආකුල වූයේ ය යි කියා අසුභාකාරයෙන් සිතන්නා වූ අශුභ සංඥව ය. ‘මේ ශරීරයෙහි උපදනා වූ අටඅනුවක් රොග හෙයින් නව අනුවක් ව්‍යාධි හෙයින් මේ කය බොහෝ වූ දුක් ඇත්තේ ය, බොහෝ වූ ආදීනව ඇත්තේ ය’ යි කියා ආදීනව වසයෙන් සිතන්නා වූ ආදීනව සංඥව ය, සිත්හි උපන් කාම චිතර්කය, ව්‍යාපාදචිතර්ක ය, විහිංසා චිතර්ක ය හා උපනුපන් නොයෙක් අකුශලධර්මයන් නො ඉවසා පහ කරන්නා වූ ප්‍රහාණ සංඥව ය, ‘යම්බඳු වූ මේ සර්වසංස්කාරයන්ගේ සංහිදීම ය, සර්වක්ලෙශයන්ගේ හැරීම ය, තෘෂ්ණාවගේ

ක්ෂය වීම ය, රාගයෙන් වෙන් වීම ය, නිර්වාණ ය යි යන මේ ශාන්ත වන්නේ ය. මේ ප්‍රණීත වන්නේ ය' යි කියා සිතන්නා වූ විරාගසංඥාව ය. 'යම්බඳු වූ මේ සර්වසංස්කාරයන්ගේ සංහිදීම ය, සර්වක්ලෙශයන්ගේ හැරීම ය, සියලු දුක්ඛයාගේ නිරුද්ධ වීම ය, නිර්වාණ ය යි යන මේ ශාන්ත ය, මේ ප්‍රණීත ය' යි කියා සිතන්නා වූ නිරොධ සංඥාව ය, පඤ්චස්කන්ධය පිණිස යම් ගැණුම් කෙනෙක් ඇද්ද, සිතට පිහිටවන්නා වූ අරමුණු අනු වන කෙලෙස් කෙනෙක් ඇද්ද, ඔවුන් පහ කෙරෙමින් නො ගෙන දුරු වන්නා වූ මුළු ලොව නො ඇලෙන සංඥාව ය, එසියපන්සාලිස් ප්‍රභෙදගත වූ චිත්ත වෛතසිකධර්මයෙහි හා විසිඅට වැදෑරුම් වූ රූපධර්මය යන සර්වසංස්කාරධර්මයෙහි පෙළෙන්නා වූ ලජ්ජා වන්නා වූ පිළිකුල් වන්නා වූ අනිත්‍ය සංඥාව ය. සියලු සසර දුක සේ දැක නිවන් සොයනු කැමැති කිසිවෙක් අරණ්‍ය වෘක්ෂමූල ශුන්‍යස්ථානයෙහි පලඟ බැඳ කය සෘජු කොට තබා අරමුණු අවුළුවන සිහි එළවා හේ සිහි ඇත්තේ ම ආශ්වාසය අදනේ ය. සිහි ඇත්තේ ම ප්‍රශ්වාසය පදනේ ය. දික් කොට නාසාවාතය අදිමින් දික් කොට නාසාවාතය අදිමි යි කියා දන්නේ ය. දික් කොට නාසාවාතය පදනේ දික් කොට නාසාවාතය පදිමි යි කියා දන්නේ ය. ලුහුඬු කොට නාසාවාතය ගෙනෙන්නේ ද, ලුහුඬු කොට නාසාවාතය ගෙනෙමි යි කියා දන්නේ ය. ලුහුඬු කොට නාසාවාතය හෙළන්නේ ද ලුහුඬු කොට නාසාවාතය හෙළමි යි කියා දන්නේ ය. සියලු ආශ්වාසකායාගේ ආදි මධ්‍ය පරියොසානය විදින කෙරෙමින් ප්‍රකට කෙරෙමින් ඥානසංප්‍රයුක්ත චිත්තයෙන් ආශ්වාසය පවත්වමින් දැන හික්මෙන්නේ ය. සියලු ආශ්වාස කායයාගේ ආදි මධ්‍ය පරියොසානය විදින කෙරෙමින් ප්‍රකට කෙරෙමින් ඥානසංප්‍රයුක්තචිත්තයෙන් ප්‍රශ්වාසය පවත්වමින් දැන හික්මෙන්නේ ය. නාස්බිල නො සෑහෙන්නාක් මෙන් බලවත් ව පවත්නා ඔළාරික වූ කාය වාතය පටිප්පස්සම්භනය කෙරෙමින් සන්හිඳුවමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. නාස්බිල නො සෑහෙන්නාක් මෙන් බලවත් ව පවත්නා වූ ඔළාරික වූ කායවාතය පටිප්පස්සම්භනය කෙරෙමින් සන්හිඳුවමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සප්‍රීතිකධ්‍යාන සමාපත්තික්ෂණයෙහි ප්‍රතිලාභක්ෂණයෙහි උපදනා ප්‍රීතිය විදින කෙරෙමින් ප්‍රකට කෙරෙමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සප්‍රීතික ධ්‍යානසමාපත්තික්ෂණයෙහි ප්‍රතිලාභක්ෂණයෙහි උපදනා ප්‍රීතිය විදිය කෙරෙමින් ප්‍රකට කෙරෙමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. තෘතීයධ්‍යානසමාපත්ති (412) ප්‍රතිලාභක්ෂණයෙහි උපදනා ධ්‍යානසූප විදිමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. තෘතීය ධ්‍යානසමාපත්ති ප්‍රතිලාභක්ෂණයෙහි උපදනා ධ්‍යානසූප විදිමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ඔළාරික වූ චිත්ත වෛතසිකධර්මයන් විදිමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ඔළාරික වූ චිත්තවෛතසිකධර්මය පටිප්පස්සම්භනය කෙරෙමින් සන්හිඳුවමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ඔළාරික වූ චිත්තවෛතසිකධර්මය පටිප්පස්සම්භනය කෙරෙමින් සන්හිඳුවමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සතර ධ්‍යානචිත්තයන් පහළ කෙරෙමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සතර ධ්‍යානචිත්තයන් පහළ කෙරෙමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය.

සමාධිවිපස්සනා වසයෙන් විත්තය සන්තොෂ කෙරෙමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සමාධි විපස්සනා වසයෙන් විත්තය සන්තොෂ කෙරෙමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ප්‍රථමධ්‍යානාදී වශයෙන් ආරම්භණයෙහි විත්තය සම කොට පිහිටුවමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සතර ධ්‍යානයෙහි නිවරණ විතර්ක විචාර ප්‍රීති සුඛ දුඃඛයෙන් සිත මුදමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සතර ධ්‍යානයෙන් නිවරණ විතර්ක ප්‍රීති සුඛ දුඃඛයෙන් සිත මුදමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ අනිත්‍ය ලකුණ දැනීමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ අනිත්‍ය ලකුණ දැනීමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ඛයඅච්චන්තවිරාගද්වය දැනීමින් ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. ඛයඅච්චන්ත විරාගද්වය දැනීමින් ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. සර්ව සංස්කාරයන්ගේ විනාශය කිරීමෙන් ක්ෂයනිරොධය හා අච්චන්ත නිරොධය නම් අමෘතමහානිර්වාණය දක්නෙමි ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. එම නිරොධද්වය දක්නෙමි ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. අමෘතමහානිර්වාණයට පනින්නා වූ විපස්සනාමාර්ගය දක්නෙමි ආශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය. අමෘතමහානිර්වාණයට පනින්නා වූ විපස්සනා මාර්ගය දක්නෙමි ප්‍රශ්වාසය කෙරෙමි යි දැන හික්මෙන්නේ ය ය යි යන මේ සොළසාකාර වූ ආනාපානසති භාවනාව ය, අමුසොහොන ආදියෙහි දමන ලද භයානක වූ ඉදිමගියා වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව වන්නේ ය යි කියා උද්ධුමාතකසංඥව උපදවා “උද්ධුමාතකපටික්කුලං උද්ධුමාතකපටික්කුලං” කියා මෙනෙහි කරන්නා වූ උද්ධුමාතක සංඥව ය, එසේ ම නිලමැසි ආදීන් විසින් පිරිවරන ලද ගැරඬිකුණක් සේ නිල් ව ගිය මනුෂ්‍යකුණපය දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව ඇත්තේ ය’ යි කියා භාවනා කරන්නා වූ විචීලක සංඥව ය, නොයෙක් තැනින් සිල් ව ගෙන සම් ඉගිල කුණුදිය (413) වැහෙන්නා වූ දුර්ගන්ධ වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව ඇත්තේ ය’ යි සිතා භාවනා කරන්නා වූ විප්‍රබ්බක සංඥව ය, එසේ ම නොයෙක් තැන සිදුරු ඇති¹ දුර්ගන්ධ වැහෙන්නා වූ භයානක වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව ඇත්තේ ය’ යි සිතා භාවනා කරන්නා වූ විච්ඡේදක සංඥව ය. එසේ ම සොහොන්හි දමන ලද්ද වූ කාක උකුසු ශාගාලාදීන් විසින් ඔවුනොවුන් පරදවා ඒ ඒ තෙතින් මස් කඩා කන ලද්ද වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව වන්නේ ය’ යි දැන සිතා භාවනා කරන්නා වූ වික්ඛායිතක සංඥව ය, මනුෂ්‍යසාතනස්ථානාදියෙහි හස්ත පාද හිස් සිඳ ඒ ඒ දෙසිහි දමන ලද භයානක වූ මෘතශරීර දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව වන්නේ ය’ යි සලකා භාවනා කරන්නා වූ වික්ඛිත්තක සංඥව ය, එසේ ම සකල ශරීරය ශස්ත්‍රයෙන් කාකපාදකාරයේන සැත් එළා හස්තපාදහිස් සිඳ සොහොන්හි දමන ලද්ද වූ භයානක වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක ‘මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ දුක් නො ඉක්ම සිටියේ ය’ යි සිතා මෙනෙහි කරන්නා වූ හතවික්ඛිත්තක කර්මස්ථාන

¹ තැනින් සිදුරු දැක

භාවනාව ය, රාජනියොගාදියෙන් සත්වසාතන ස්ථානයෙහි රුධිරයෙන් ආලේප වූ කවන්ධරුපාදිය දැක 'මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව ඇත්තේ ය' යි සලකා භාවනා කරන්නා වූ ලොහිතක සංඥාව ය, සොහොන්හි කුණු ව නවද්වාරයෙන් කා වදින නොයෙක් පණුවන්ගෙන් හා සකල ශරීරය පණුරාශියක් වැනි වූ බැලිය නො හැක්කා වූ සංසාර ආලය සිදුවන්නා වූ මනුෂ්‍යකුණපය දැක 'අහෝ! මාගේ ශරීරයත් මෙබඳු වූ ස්වභාව වන්නේ ය' යි සිතා පුලවක සංඥාව උපදවා 'පුලවකපටික්කුලං පුලවක පටික්කුලං' යි මෙනෙහි කරන්නා වූ පුලවක සංඥාව ය, එසේ ම සොහොන්හි දීරා පහ ව ගිය මස් ලේ නහර වෙළුම් ඇති ඇටකටු රාශිය දැක 'අහෝ! මාගේ මේ ශරීරයත් ඇටසැකිල්ලකැ' යි සිතා 'අට්ඨික පටික්කුලං අට්ඨික පටික්කුලං' යි මෙනෙහි කරන්නා වූ අස්ථික සංඥා කර්මස්ථාන භාවනාව ය, හිතාහිත වූ සකලසත්වයන් කෙරෙහි මෙමුත්‍රී පතුරුවා 'සබ්බෙ සත්තා අවෙරා හොන්තු, අධ්‍යාපජ්ජා අනීසා සුඛී අත්තානං පරිහරන්තු' යනාදීන් මෙමුත්‍රීකරණයෙන් ජනිත වන මෙමුත්‍රී සංඥාධ්‍යානචිත්තය, 'පරදුක්ඛෙ සති සාධුනං මනො කම්පනං කරොතීති කරුණා, කිණාති වා පරදුක්ඛං හිංසති විනාසෙතීති කරුණා' යනුවෙන් අනුන්ට වන් දුකක් ඇති කල්හි සත්පුරුෂයන්ගේ සිත කම්පා කෙරේ නු යි, අනුන්ගේ දුක් ගණී නු යි නසා නු යි විනාශ කෙරේ නු යි කරුණා නම් වූ කරුණාව හිතාහිත වූ සකල සත්වයන් කෙරෙහි පතුරුවා වඩන්නා වූ කරුණාසංඥාධ්‍යාන චිත්ත ය, ජේශ්වරිය යශශ් ශ්‍රී සම්පත්තිප්‍රතිලාභයෙන් සජ්ජිත වූවන් දැක 'අහෝ! සාධු, අහෝ! සාධු' යි කියා ප්‍රමුද්ධ වන්නා වූ මෘදුවිත්තය හිතාහිත වූ සකලසත්වයන් කෙරෙහි පතුරුවා විහරණය කරන්නා වූ මුදිතාසංඥාධ්‍යාන චිත්ත ය, හිතාහිත වූ සකල සත්වයන් කෙරෙහි මධ්‍යස්ථාකාර වූ උපෙක්ෂාවිහරණයෙන් යුක්ත වූ ධ්‍යානචිත්ත ය, 'සර්වඥතිමිත්‍රාමාත්‍ය ධනසැපත් හැර නො කැමැති පරිද්දෙන් ම මේ ජීවිතය මරුමුඛයට යන්නේ ය' යි කියා නිරන්තරයෙන් සිහි කරන්නා වූ මරණානුස්සති භාවනාව ය, 'මේ ශරීරය (414) නව ද්වාරයෙන් වැහෙන අසුවියෙන් හා දෙතිස්කුණපකොට්ඨාසයෙන් ගැවසී ගත්තේ ය' යි කියා භාවනා කරන්නා වූ කායගතාසතිභාවනාව ය, මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවත් වූ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් මේ තාක් අරමුණු බෙදීම්හු වදරණ ලද්දහ. එහි යම් කිසිවෙක් ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ දුක්ඛයෙන් මිදෙනු කැමැත්තේ වී නම්, ඒ පුරුෂතෙම අරමුණු බෙදීම් අතුරෙන් එක්තරා අරමුණක් ගන්නේ ය. ඒ ගත් අරමුණෙන් කාමරාගයෙන් මිදෙන්නේ ය, ද්වේෂයෙන් මිදෙන්නේ ය, මෝහයෙන් මිදෙන්නේ ය, මානසෙන් මිදෙන්නේ ය, නොයෙක් දෘෂ්ටියෙන් මිදෙන්නේ ය, සංසාරයෙන් එතෙර වන්නේ ය. තෘෂ්ණා නමැති උදකසොතය වළක්වන්නේ ය, රාගාදී ත්‍රිවිධමලය සෝද පිරිසිදු කරන්නේ ය, සර්වක්ලේශයන් විනාශ කොට ක්ලේශමලය නැත්තා වූ පහ වූ ක්ලේශරජස් ඇති අති පරිශුද්ධ වූ සුදුසු වූ අපර වූ අමර වූ අනන්තසැප ඇති ශීතීභූත වූ නිර්භය වූ නගරොත්තම වූ අමෘතමහානිර්වාණනුවර ගොස් අර්හත්ඵලයෙහි ලා සිත මුදන්නේ යි. මහරජානෙනි, අප ලොචුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හේ මේ පුෂ්පාපණය යි කියනු ලැබෙයි. සංසාර බන්ධනයෙන් මිදීමාම පිණිස කුශලකර්ම නමැති මිල ගෙණ ලොචුතුරා බුදුන්ගේ අනිත්‍යසංඥාදී අනෙකාකාර වූ පුෂ්පාපණය කරා නො පමා ව

එළඹවූ. ඒ පුෂ්පාපණයෙන් අනිත්‍යාදි කිසි අරමුණක් ගෙන සංසාර බන්ධනයෙන් මිදෙවූ. එයින් කීහ:-

“කම්මමූලං ගහෙකාන-ආපණං උපගවිෂථ
ආරම්මණං කිණ්ඛාන-තතො මුඤ්චථ මුත්තියා.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ගන්ධාපණය කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, ඒ භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන් විසින් වදරණ ලද්ද වූ සීල බෙදීමිහු ඇත. යම් ශීල සුගන්ධයකින් අනුලිප්ත වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ පුත්‍ර වූ ශ්‍රාවකයෝ දෙවියන් සහිත වූ ලොකය ශීලසුගන්ධයෙන් දුම් කෙරෙති. සතර දිසායෙහි ද අනුදිසායෙහි ද යටි සුළගෙහි ද උඩු සුළගෙහි ද ශීලසුගන්ධය පවත්වාලති. විශෙෂයෙන් ම පතුරුවාලති, තුන්ලොව පතුරුවා සිටිති. ඒ ශීලවිහක්තිහු කවරේ ද? යත්- ශරණ ශීලය, පඤ්ච ශීලය, අෂ්ටාංග ශීලය, දශාංග ශීලය, නිදන පාරාජික සංසාදිශෙෂ අනියත විස්තාරොද්දෙශය යන පඤ්චොද්දෙශ පරියාපන්න වූ ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර ශීලය යි. මහරජානෙනි, මේ අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ගන්ධාපණය යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, මේ කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන් විසින්-

‘න පුෂ්ඵගඤ්ඤා පටිච්චාතමෙති-න වඤ්ඤාං තගරමල්ලිකා වා,
සතඤ්ච ගඤ්ඤා පටිච්චාතමෙති- සබ්බාදිසා සප්පුරිසො පවාති.

වඤ්ඤාං තගරං වාපි-උප්පලං අථ වස්සිකී,
එතෙසං ගඤ්ඤානානං-සීලගඤ්ඤා අනුත්තරො.

අප්පමත්තො අයං ගඤ්ඤා-යායං තගර වඤ්ඤී,
යො ච සීලවතං ගඤ්ඤා-වාති දෙවෙසු උත්තමො.”

(415) යන මේ ගාථා අර්ථයෙන් ‘මහණෙනි, සපු දුනුකේ ආදි වූ පුෂ්පයන්ගේ සුගන්ධය උඩු සුළගට නො පැමිණෙන්නේ ය. සඳුන් සුවඳ තුවරලා සුවඳ සීනිද්ද බොලිද්දදී සුවඳ ද උඩු සුළගට නො යන්නේ ය. බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන්ගේ ශීලසුගන්ධය වනාහි උඩුසුළගට පැමිණෙන්නේ ය. සත්පුරුෂතෙම ශීලසුගන්ධ හෙයින් සියලු ම දශදිශාවෙහි පැතිරෙන්නේ ය. සඳුන් තුවරලා මහනෙල් දැසමත්මල් ද යන මේ කියන ලද සුගන්ධ සමූහයන්ගේ සුගන්ධයට වඩා සත්පුරුෂයන්ගේ ශීලසුගන්ධය තමහට ඉතිරියක්හු නැති හෙයින් නිරුත්තර වන්නේ යි. තුවරලා සඳුන් සම්බන්ධ වූ යම් මේ සුගන්ධයෙක් ඇද්ද, හේ මේ සුගන්ධය ස්වල්පමාත්‍ර වන්නේ ය. සිල්වත් වූ බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන්ගේ යම් මේ ශීලසුගන්ධයෙක් ඇද්ද, හේ මේ උතුම් වූ ශීලසුගන්ධය තෙම දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් කෙරෙහි දු හමන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥ රාජෝත්තමයානන් වහන්සේගේ ශ්‍රීසද්ධර්මවර මහානගරවීථියෙහි ඵලාපණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්ද වූ ඵලජාතියෙක් ඇති හේ කවරේ ද? යත්- සොනාපත්තිඵලය, සකාදගාමිඵලය, අනාගාමිඵලය, අර්හත්ඵලය, රාග ද්වේෂ මොහාදි අකුශලයන්ගෙන් ශුන්‍ය වූ ශුන්‍යතාඵලසමාපත්තිය, රාගද්වේෂමොහාදි අකුශලධර්මයෙහි නිමිත්තග්‍රහණයක් නැත්තා වූ අනිමිත්තඵලසමාපත්තිය, රාගද්වේෂමොහාදිඅකුශලධර්මයන්ගේ ප්‍රාර්ථනාවක් නැත්තා වූ අප්පණ්හිතඵලසමාපත්තිය යන මේ සත්වැදෑරුම් වූ ඵලයෝ ය, එහි යම්කිසි කෙනෙක් යම් ඵලයක් කැමැත්තේ වී නම්, ඒ පුරුෂතෙම කර්මස්ථාන නමැති මිල දී ප්‍රාර්ථනා කළ ඵලයක් ගන්නේ ය. ඉදින් සොනාපත්තිඵලයකැමැති නම් සොනාපත්තිඵලය ගන්නේ ය. ඉදින් සකාදගාමිඵලය කැමැති නම් සකාදගාමිඵලය ගන්නේ ය. අනාගාමි ඵලය කැමැති නම් අනාගාමිඵලය ගන්නේ ය. රහත්ඵලය කැමැති නම් රහත්ඵලය ගන්නේ ය. ඉදින් ශුන්‍යතාඵලසමාපත්තිය කැමැති නම් ශුන්‍යතාඵලසමාපත්තිය ගන්නේ ය. ඉදින් අනිමිත්තඵලසමාපත්තිය කැමැති නම් අනිමිත්තඵලසමාපත්තිය ගන්නේ ය. ඉදින් අප්පණ්හිත ඵලසමාපත්තිය කැමැති ම ඒ නිවන් අරමුණු කොට ගෙන වසන අප්පණ්හිතඵලසමාපත්තිය ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ කිසි පුරුෂයක්හුගේ නිත්‍ය ඵල ඇති ආමුචාක්ෂයෙක් වන්නේ වී නම්, ඒ පුරුෂ තෙම යම්තාක් අඹ මිලයට ගන්නා වෙළෙන්දෙක් නො ඵලඹේ ද, ඒ තාක් කල් ඒ රුකින් ඵල නො නෙළන්නේ ය. අඹ මිලයට ගන්නා වෙළෙන්දෙකු පැමිණි කල්හි ඔහුගේ මිල ගෙන ‘පින්වත්, වූ පුරුෂය මේ ආමු චාක්ෂය නිත්‍ය ඵල ඇත්තේ ය. සලාටුක වූ හෝ මලාන වූ හෝ කෙසික වූ හෝ ආමය වූ හෝ විලිකුන් වූ හෝ එයින් යම් වර්ගයක් කැමැත්තෙහි නම් මෙපමණ අඹඵල ගණුව යි’ කියා මෙසේ කියන්නේ ය. එකල ඒ පුරුෂතෙම තමන් දුන් ඒ මිලයෙන් ඉදින් සලාටුක අඹ කැමැත්තේ නම් සලාටුක නම් ලා අඹ ගන්නේ ය. ඉදින් දෝවිල අඹ කැමැත්තේ (416) නම් දෝවිල නම් බුබුල් අඹ ගන්නේ ය, ඉදින් කෙසික අඹ කැමැත්තේ නම් කෙසික අඹ ගන්නේ ය. අමුඅඹ කැමැත්තේ නම් අමුඅඹ ගන්නේ ය. ඉදින් විලිකුන් අඹ කැමැත්තේ නම්, විලිකුන් අඹ ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යමෙක යම් ඵලයක් කැමැත්තේ වී නම්, එතෙම කර්මස්ථාන නමැති මිල දී ඉදින් සොනාපත්තිඵලාදියක් හෝ ඉදින් අප්පණ්හිතඵලසමාපත්තියක් හෝ ප්‍රාර්ථිත වූ ඵලයක් ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, ත්‍රිභුවනජනවන්දනීය වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ ඵලාපණය යි කියනු ලැබෙයි. ධීරවීරශීලගුණාලංකාතජනයෝ සල්පිල කරා ගොස් කර්මස්ථාන නමැති මිල දී අමාතමහානිර්වාණඵල ග්‍රහණය කෙරෙති. අමාතමහානිර්වාණඵලය යම් කෙනෙක් ගත්තාහු වෙද්ද, ඒ සුගතොවාදකාරී ජනයෝ ඒ නිර්වාණඵලය ගැණීමෙන් සියලු ම සංසාර දුක් ගෙවා සුවපත් වෙති. එයින් කීහ-

“කම්මමුලං ජනා දක්වා-ගණ්හන්ති අමතප්පලං,
තෙන තෙ සුඛිතා හොන්ති-යෙ ඛිණා අමතප්පලා” යි.

“පින්වත් වූ මාගේ නාගසෙන ස්ඵවිරොත්තමයානන් වහන්ස. භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේගේ අගද නම් සල්පිල කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් බෙහෙදක් කරණ කොට ගෙන ඒ අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් සහිත වූ ලොකයා රාගාදික්ලේශවිෂයෙන් මුද වදරණ සේක් ද, ඒ බෙහෙත්හු අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදරණ ලද්දහු ය. ඒ බෙහෙත් කවරේ ද? යි යන හොත්- මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් යම් මේ වතුරාර්යසත්‍ය කෙනෙක් වදරණ ලද්දහු ද, ඒ කවරේ ද? යත්- ‘ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛො’ යනාදීන් වදලා වූ දුක්ඛසත්‍යය සසර රාගාදි කෙලෙසුන් විසින් පෙළෙන බැවින් පීළනට්ඨයෙන් ද, හෙතු නිසා උපන් පඤ්චස්කන්ධය හෙයින් සංඛතට්ඨයෙන් ද, රාගාදි කෙලෙසුන් විසින් තවන බැවින් සන්තාපට්ඨයෙන් ද, කාමභවාදි නවභවයෙහි පඤ්චස්කන්ධය සිටි වන නො සිට පෙරළීමෙන් විපරිණාමට්ඨයෙන් ද යන මේ සතරධර්මයෙන් යුක්ත වූ දුෂ්ඨසත්‍යය දුක්ඛව බුද්ධාදි ආර්යයන් විසින් සත්‍යය යි කියා දක්නා ලද හෙයින් ආර්ය සත්‍ය නම් වූ දුෂ්ඨාර්යසත්‍යය ද, ‘යායං තණ්හා පොනොභවිකා’ යනාදීන් වදලා වූ දුක්ඛසමුදයසත්‍යය කුශලාකුශල කර්මයන් රැස් කරන්නා වූ ආයුහනට්ඨයෙන් ද, සසර හා එක් කොට යොදන්නා වූ සංයොගට්ඨයෙන් ද, සංසාරයෙහි ම පිහිටුවන්නා වූ නිදනට්ඨයෙන් ද, සසර බලා නිවන් වළකා අනාදීමත් සසර සිටුවන්නා වූ පළිබොධයෙන් ද යන මේ සතරධර්මයෙන් යුක්ත වූ සමුදයසත්‍යය දුක් උපදවන බව සත්‍යය යි කියා බුද්ධාදි ආර්යයන් විසින් දක්නා ලද හෙයින් දුක්ඛසමුදයාර්යසත්‍යය ම වූ සමුදයාර්යසත්‍යය ද, ඒ ත්‍රිවිධ වූ තෘෂ්ණාවගේ සර්වප්‍රකාරයෙන් ම යම් ප්‍රභාණයෙක් ඇද්ද යනාදීන් වදලා වූ දුක්ඛ නිරොධාර්යසත්‍යය එකිනෙකට දුරු වූ අහස පොළොව මෙන් ද, මුහුදු එතෙර මෙතෙර වෙරළ මෙන් ද සසර හා (417) නො හැනී ඉක්ම සිටිනා වූ නිස්සරට්ඨයෙන් ද, සසර නමැති මහනපුරු කතරින් වෙන් වූ නිරාකුල වූ විවෙකස්ථාන වූ විවෙකට්ඨයෙන් ද, හෙතු නිසා නො උපන්නා වූ අසංඛතට්ඨගුණයෙන් ද, යට අප්චාකාශයෙහි පටන් මත්තෙන් භවාග්‍රය පරියන්ත කොට ඇති සරස අනන්තාපරිමාණ සක්වළ තමා හා සමාන රසයක් නැත්තා වූ අමතට්ඨගුණයෙන් ද යන මේ සතරධර්මයෙන් යුක්ත වූ නිරොධසත්‍යය මෙනෙකින් දුක් නිරුද්ධ වන බව සත්‍ය ය යි කියා බුද්ධාදි ආර්යයන් විසින් දක්නා ලද බැවින් දුක්ඛනිරොධාර්යසත්‍ය නම් වූ නිරොධ සත්‍යය ද, ‘සම්මාදිට්ඨි සම්මාසංකප්පො’ යනාදීන් වදලා වූ ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගසංඛ්‍යාත වූ දුක්ඛනිරොධගාමිනී-ප්‍රතිපදාර්යසත්‍යය නිවන් පසක්කරණයෙන් යුක්ත වූ නිය්‍යානට්ඨගුණයෙන් ද, නිවන් දක්වන බැවින් යුක්ත වූ දස්සනට්ඨගුණයෙන් ද, නිවණට ම හෙතු බැවින් හෙතට්ඨ ගුණයෙන් ද, සියලු ම අනන්තාපරිමාණ සක්වළ තමා හා සම කෙනෙකුන් නැත්තා වූ අධිපතිගුණයෙන් ද යන මේ සතරධර්මයෙන් යුක්ත වූ මාර්ගසත්‍යය දුක් නිරුද්ධ කිරීම පිණිස පැමිණෙන්නා වූ ප්‍රතිපදව සත්‍යය යි

කියා බුද්ධාදි ආර්යයන් විසින් දක්නා ලද බැවින් දුක්ඛනිරොධගාමිනීප්‍රතිපදාර්යසත්‍ය නම් වූ මාර්ගසත්‍යය යි ද යන මේ සොළොසාකාර වූ චතුස්සත්‍යධර්මයෝ අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය. එහි චතුරාර්යසත්‍යය අවබෝධය කැමැත්තා වූ යම් කිසි කෙනෙක් බුදුන් කරා එළඹ සුගතොවාදධර්මය අසද් ද, ඒ සුගතොවාදකාරීහු ජාතිදුකෙන් මිදෙති, ජරාදුකින් මිදෙති, මරණදුකින් මිදෙති, සොකපරිදෙවදුක්ඛ දොර්මනසා උපායාසයෙන් මිදෙති, මහරජානෙනි, ත්‍රිභුවනෙකප්‍රදීපායමාන වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ ‘අගදපණ ය’ යි කියනු ලැබේ. ලොකයෙහි විෂ ප්‍රතිබාහනය කරන්නා වූ යම් කිසි අගද නම් භෞෂජ්‍ය කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ අගදයෝ වනාහි ලෞකික ව්‍යාධි නසති. එහෙයින් සද්ධර්මාගදය හා සදාශයෙක් නැත්තේ ය. මහණෙනි, මේ සද්ධර්මාගදය පානය කරවී. එයින් වදළන:-

“යෙ කෙවි ලොකෙ අගද-විසානං පටිබාහකා.
ධම්මාගද සමං නඤ්ච-එතං පිචච භික්ඛවො” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේගේ ඖෂධාපණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ඖෂධජාතීහු ද වදාරණ ලද්දහු ය. යම් ඖෂධ කෙනෙකුන් කරණ කොට ගෙන ඒ භාග්‍යවත් වූ සර්වඥයන් වහන්සේ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට පිළියම් කරණසේක් ද, හේ කවරේ ද? යත්- ශරීරය දෙතිස්කුණපකොට්ඨාස කොට බලා කය අසුභ කොට දක්නා කායානුපස්සනාව ය, ත්‍රිවිධවෙදනාදි නොයෙක් වෙදනා හෙයින් කය දුක් කොට දක්නා වෙදනානුපස්සනාව ය, චිත්තයාගේ උප්පදට්ඨිතිභංගය දුක සිත අනිත්‍ය කොට දක්නා චිත්තානුපස්සනාව ය, පඤ්චස්කන්ධාදි වූ ධර්මපුඤ්ජය දුක ආත්ම අනාත්මය කොට දක්නා ධර්මානුපස්සනාව ය යන සතර සති (418) පටිඨානය ද, නො උපන් අකුසල් නො උපැද්ද දෙන බව ය, උපන් අකුසල් දුරු කරණ බව ය, නො උපන් කුසල් උපදවන බව ය, උපන් කුසල් තහවුරු කරණ බව ය යන මේ චීරය ශක්ති හෙයින් ප්‍රධානත්වයට ගියා වූ සතරසමයක්ප්‍රධානයෝ ද, දන ශීල භාවනා පාදක කොට ගෙන බුදුබව කෙළවර කොට ඇති සිතු පැතු තාක් සකල සමාද්ධි සිද්ධකරණයෙන් සාද්ධිපාද නම් වූ ඡන්දිද්ධිපාදය යනු භාවනා කළ මැනැවැ යි යන සිත ය, විරියිද්ධිපාදය යනු නිවන් සොයා මුත් නො පසුබස්නා චීරය ය, චිත්තිද්ධිපාදය යනු සිත වසග කරණ බව ය, විමංසිද්ධිපාදය යනු නුවණ ය යන මේ සතර සාද්ධිපාදයෝ ද, අග්‍රද්ධාව මැඩ ආධිපත්‍යය කරන්නා වූ ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රිය ද, කුසිතභාවය මැඩ ඉන්ද්‍රත්වය කරන්නා වූ විරියින්ද්‍රිය ද, මුට්ඨස්සතිය මැඩ ඉන්ද්‍රත්වය කරන්නා වූ සතින්ද්‍රියය ද, සිත නො සන්හුන් බව ය යි කියන ලද උද්ධච්චය මැඩ ඉන්ද්‍රත්වය කරන්නා වූ සමාධින්ද්‍රියය ද, නුනුවණ මැඩ ආධිපත්‍යය කරන්නා වූ පඤ්ඤින්ද්‍රිය ය ද යන මේ පඤ්චෙන්ද්‍රිය ය ද, අග්‍රද්ධාවෙන් කම්පා නො වන්නා වූ ශ්‍රද්ධාබලය ද, කුසිතභාවයෙන් කම්පා නො වන්නා වූ විරියබලය ද, මුට්ඨස්සතියෙන් කම්පා නො වන්නා වූ ස්මෘතිබලය ද,

උද්ධවිචයෙන් කම්පා නො වන්නා වූ සමාධිබලය ද, අවිද්‍යාවෙන් කම්පා නො වන්නා වූ ප්‍රඥාබලය ද යන මේ පඤ්චබලයෝ ද, නිවන් ගන්නට භාවනා කරණ 'බොධි' නම් වූ පුද්ගලයාහට අංග වූ සතිසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ සිහිය ද, ධර්මවිචයසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ නුවණ ද, විරියසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ විරියය ද, ප්‍රීතිසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ ප්‍රීතිය ද, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ කය හා සිත හා දෙක සංසුන් බව ද, සමාධිසම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ සිත එකඟ ව ගිය බව ද, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංග සංඛ්‍යාත වූ උපෙක්ෂාව ද යන මේ සප්තබොජ්ඣංගයෝ ද, බුද්ධ ප්‍රත්‍යාකබුද්ධ මහරහතන්වහන්සේලා අනාර්ය වූ පාඨග්ජනයන් ආර්ය කරවා ගෙන නිර්වාණපුරයට වැඩ වදලා වූ අසාධාරණගුණ සහිත වූ මාර්ගය වූ හෙයින් ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගය නම් වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් පහ වූ සමාක්දෘෂ්ටිය ද, මිථ්‍යාකල්පනාවෙන් පහ වූ සමාක් කල්පනාව ද, මිථ්‍යාවචනයෙන් පහ වූ සමාක්වචනය ද, මිථ්‍යාකර්මාන්තයෙන් පහ වූ සමාක් කර්මාන්තය ද, මිථ්‍යා ආච්චයෙන් පහ වූ සමාක් ආච්චය ද, මිථ්‍යා ව්‍යායාමයෙන් පහ වූ සමාක් ව්‍යායාමය ද, මිථ්‍යා සිහියෙන් පහ වූ සමාක් සිහිය ද, මිථ්‍යා සමාධියෙන් පහ වූ සමාක් සමාධිය ද යන මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ද, මෙසේ සත්තිස්බොධිපාක්ෂික වූ ධර්ම නමැති ඖෂධයන් කරණ කොට ගෙන අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙසැටමිථ්‍යාදෘෂ්ටි නමැති ආමය විරෙක කරවනසේක. මිථ්‍යාකල්පනාව විරෙක කරවනසේක. මිථ්‍යාවචනය විරෙක කරවනසේක. මිථ්‍යා කර්මාන්තය විරෙක කරවනසේක. මිථ්‍යාච්චය විරෙක කරවන සේක. මිථ්‍යාව්‍යායාමය විරෙක කරවනසේක, මිථ්‍යාසම්මාතිය විරෙක කරවනසේක, මිථ්‍යාසමාධිය විරෙක කරවනසේක, ලොභය වමනය කරවා වදරණසේක, ද්වේෂය වමනය කරවා වදරණසේක, මොහය වමනය කරවා වදරණසේක, මානය වමනය කරවා වදරණසේක, දෘෂ්ටිය වමනය කරවා වදරණසේක, බුද්ධාදී (419) අටතැන්හි කාංක්ෂා කරන්නා වූ විචිකිච්ඡාව වමනය කරවා වදරණසේක, සිත නොසන්හුන් බව ය යි කියන ලද උද්ධවිචය වමනය කරවා වදරණසේක, චිත්තයාගේ හැකිලීම ය යි කියන ලද චීතය හා කාය අකර්මණ්‍ය ය යි කියන ලද මිද්ධය වමනය කරවා වදරණසේක, ගම්බුරා අසුවියට කැන නැත්තා සේ පාපයට කැන නැත්තා වූ අහිරිකබව හා පොළොවට පානට නො බා පනින්නා සේ පාපයට නො බා ව ම පනින්නා වූ අනොතප්පබව වමනය කරවා වදරණසේක, සර්වක්ලේශ වමනය කරවා වදරණසේක, මහරජානෙනි, ත්‍රිභුවනජනවන්දනීය වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ ඖෂධාපණ ය යි කියනු ලැබෙයි. ලොකයෙහි නානා ප්‍රකාර වූ බොහෝ වූ යම් කිසි ඖෂධ කෙනෙක් විද්‍යමාන වෙද්ද, ඒ ඖෂධ කෙනෙක් වුවත් සද්ධර්මඖෂධය හා සම වූ ඖෂධයක් නැත්තේ ය. මහණෙනි, මේ සද්ධර්මඖෂධය පානය කරවු. නවවිධ විදර්ශනාඥනය වඩා සමාධිධර්මය ස්පර්ශ කොට සද්ධර්මඖෂධය පානය කොට සර්වක්ලේශොපධියක්ෂය කිරීමෙන් පිරිනිවියාහු අප්‍රමර වන්නාහු ය. මෙම වදරණ ලද්දේ මැයි:-

‘යෙ කෙවි ඔසධා ලොකෙ-විජ්ජන්ති විවිධා ඛහු,
ධම්මොසධසමං නඤ්චි-එතං පිචච භික්ඛවො.

ධම්මොසධං පිච්චාන-අජරාමරණා සියුං,
භාවයිඤ්චාන පස්සිඤ්චා-නිබ්බුතා උපධික්ඛයෙ” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේගේ අමාතෘපණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, අප ලොචුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් අමාතෘයකින් දෙවියන් සහිත වූ ලොකයා අභිමෙකය කර වදලසේක් ද, යම් අමාතෘයකින් අභිමික්ත වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දෙගුර්මනසා උපායාසයෙන් මිදුනාහු ද, ඒ අමාතෘයන් අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදරණ ලද්දේ ය. ඒ අමාතෘය කවරේ ද? යන හොත්- යම් මේ කායගතාසති භාවනාව යි. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘යම්කිසි කෙනෙක් කායගතාසති භාවනාව (සිත නමැති) මුඛයෙන් අනුභව කෙරෙත් නම් මහණෙනි, ඒ මාගේ වෛනෙයජනයෝ අමාතරසය අනුභව කරන්නාහු ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, සද්ධර්ම වක්‍රවර්ති වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ අමාතෘපාණය යි කියනු ලැබෙයි. “සකලජනනයන රසායන වූ ලොචුතුරා සර්වඥයන් වහන්සේ සංසාරව්‍යාධියෙන් පීඩිත වූ ජනසමූහයා දූක කායගතාසති නමැති අමාතෘපණය ප්‍රසාරණය කර වදලසේක් ද, සංසාරයෙහි භය දක්නා සුලු වූ භික්ෂුනි, ඒ සල්පිල් කරා ගොස් කර්මස්ථාන මිල දී ගෙන කායගතාසති අමාතරසය අනුභව කරවු. එයින් කියන ලදී:-

“ඛ්‍යාධිතා ජනතං දිස්වා-අමතෘපණං පසාරයි,
කම්මෙන තං කිණ්ඤ්චාන-අමතා ආදෙච භික්ඛවො” යි.

(420) “භවත් නාගසෙන ස්ඵවිරොත්තමයානන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥයන් වහන්සේගේ රත්නාපණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් රත්නජාතිය ද වදරණ ලද්දේ ය. යම් රතනාලංකාරයකින් සැරඹුනා වූ සර්වඥපුත්‍ර වූ ශ්‍රාවකයෝ දෙවියන් සහිත වූ ලොකයා බබුළුවති. ඔහාසය කෙරෙති, ප්‍රභා කෙරෙති, තමනුත් දිලියෙති, විශෙෂයෙන් ම දිලියෙති, උග්ඵ්ඵවාධො සරස ආලොකයන් දක්වති, ඒ රත්නයෝ කවුරු ද? යත්- ශීලරත්නය සමාධිරත්නය ප්‍රඥරත්නය විමුක්තිරත්නය විමුක්තිඥනදර්ශනරත්නය ප්‍රතිසම්භිද රත්නය බොද්ධ්‍යංගරත්නය යි. මහරජානෙනි, ඒ ලොචුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශීලරත්නය නම් කවරේ ද? යත්- ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය, ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය, ආච්චපාරිශුද්ධිශීලය, ප්‍රත්‍යය-සංනිශ්‍රිතශීලය, චුල්ලශීලය, මධ්‍යමශීලය, මහාශීලය,

මාර්ගශීලය, ඵලශීලය. මහරජානෙනි, ශීලරත්නයෙන් සැරහුනා වූ පුරුෂයාහට දෙවියන් සහිත වූ ලොකාවාසී සත්ව තෙම ද මරුන් සහිත වූ බ්‍රහ්මයන් සහිත වූ ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් සහිත වූ සත්වතෙම ද කැමැති වන්නේ ය. නැවැත නැවැතත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, ශීලරත්නය පැලැන්ද වූ හික්ෂුන් වහන්සේ දිශායෙහි ද අනුදිශායෙහි ද උඩ බඹලොව දක්වා ද යට අජටාකාශය දක්වා ද සරස අනන්තා පරිමාණ සක්වලෙහි ද බබළනසේක. ඉතා මහත් ව බබළනසේක. යටින් අවිචිය හා මත්තෙන් හවාග්‍රය දක්වා මේ තාක් අතර ඇත්තා වූ සර්වරත්නජාතීන් අතික්‍රාන්ත කොට විශෙෂවත් කොට අජ්ඣේදනාත්පරණය කොට සිටිනාසේක. මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ ශීල රත්නජාතීහු ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ රත්නාපණයෙහි සදන ලද්දහ. මහරජානෙනි, අනන්තඥනගොවර වූ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ 'ශීලරත්නය' යි කියනු ලැබෙයි. මෙබඳු වූ ශීලරත්න ජාතීහු ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සල්පිල්හි ඇත්තාහ, 'කර්මස්ථානයෙන් ඒ රත්න ගණ හික්ෂුනි, තෙපි ශීලරත්නය පලදිවි' කීවේ මැනෝ:-

**“එවරුපානි සීලානි-සන්ති බුද්ධස්ස ආපණේ,
කම්මෙන තං කිණ්ඤාන-රතනං වො පිලෙඤ්ඨ” යි.**

“මහරජානෙනි, අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සමාධිරත්නය කවරේ ද? යත්- සමාධි ය යි කියන ලද අනවද්‍ය සුබලක්ෂණ වූ විත්තෙකාග්‍රතා නොමෝ සණ්ඨානිජාත ශබ්දයක් මෙන් පවත්නා වූ විතර්කය සහිත බැවින් හා එම අනුරාවය වැනි වූ විචාරය සහිත බැවින් සවිතර්ක සවිචාර සමාධි නම් වූ 'කො-විත්තායං' යන ධාතුවට සිද්ධ වූ ප්‍රථමද්ධ්‍යාන සමාධිය ද, නීවරණසතුරන්ට ආසන්න වූ අරමුණු සිතීමෙහි දෙෂ දැකීමෙන් හා විචාරයෙහි ආදීනව නො දැක විචාරය ම එකාන්ත ශාන්ත ය යි දැක විතර්කය ප්‍රහාණය කොට විචාරමාත්‍රයක් ඇති ද්විතීය ධ්‍යානය උපදවා වසන්නේ ය, යන මේ අවිතර්ක විචාරමාත්‍ර වූ සමාධිය ද, තෘතීය චතුර්ථ පඤ්චමධ්‍යානත්‍රයෙහි විතෙකාග්‍රතාව විතර්ක විචාරද්වය විරහිත හෙයින් අවිතර්ක අවිචාර සමාධි නම් වූ ලෞකික ලොකොත්තරාදිය විසින් ද සප්‍රීතික සුඛ උපෙක්ෂා විසින් ද බහුප්‍රකාර වූ අවිතර්ක අවිචාර සමාධිය ද, (421) රාගාදිඅකුශලධර්මයන්ගෙන් ශුන්‍ය වූ ශුන්‍යතා සමාධිය ද, රාගාදි ත්‍රිවිධ අකුශලධර්මයන්ගේ නිමිත්තග්‍රහණයක් නැත්තා වූ අනිමිත්තසමාධිය ද, රාග ද්වේෂ මොහාදි අකුශලධර්මයන්ගේ ප්‍රණිධියක් නැත්තා වූ අප්‍රණිහිත සමාධිය ද යන මොහු සමාධිරත්නයෝ ය. මහරජානෙනි, සමාධිරත්නය පැලැන්ද වූ හික්ෂුන් වහන්සේගේ යම් ඒ කාම විතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, ව්‍යාපාද විතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, විහිංසාවිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, මානොද්ධව්ව දෘෂ්ටි විචිකිච්ඡාදි කිලේසවස්තු කෙනෙක් ඇද්ද, නානා ප්‍රකාර වූ ලාමක අකුශලවිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලුම අකුශලධර්මයෝ එකාරමුණෙහි විත්ත වෛතසිකයන්ගේ පිඩු ව නො විසිර පිහිටියා වූ සමාධිය කරා පැමිණ විසිරෙති. විධිමතය වෙති.

විධිවංසනය වෙති. නො සිටිති, සිත්හි නො ඇලී පහ ව යෙති. මහරජානෙනි, යම් සේ නෙළුම් පත්‍රයෙහි ජලය විසිර යන්නේ ය. විධමනය වන්නේ ය. විධිවංසනය වන්නේ ය, නො පිහිටන්නේ ය, නො ඇලෙන්නේ ය, ඊට කාරණා කවරේ ද? යත්- පියුම් පත්‍රයාගේ පිරිසිදු බැවිනි. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සමාධිරත්නාලංකාරයෙන් සැරහුනා වූ භික්ෂූන් වහන්සේගේ යම් ඒ කාමචිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, ව්‍යාපාද චිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, විහිංසා චිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, මානොද්ධවච දෘෂ්ටි විචිකිචිඡා කිලේසවස්තු කෙනෙක් ඇද්ද, නානාප්‍රකාර වූ ලාමක චිතර්ක කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු ම අකුශලධර්මයෝ සමාධිය කරා පැමිණ විසිරෙත්. විධමනය වෙත්. විධිවංසනය වෙත්, නො සිටිත්, නො ඇලෙත්, ඊට හේතු කවරේ ද? යත්- උපෙක්ෂාපාරිශුද්ධි චිත්තෙකාග්‍රතාසමාධියගේ අත්‍යන්තපරිශුද්ධි බැවිනි. මහරජානෙනි, සකල වෛනෙයජන කුමුදුවන ප්‍රබෝධ කරණයෙහි සූර්යදිව්‍යරාජයා වැනි වූ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ සමාධිරත්නය යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ සමාධිරත්නජාතීහු ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ රතනාපණයෙහි සදන ලද්දහු යි. සමාධිරත්නමාලයෙන් සැරහුනා වූ රහතන් වහන්සේගේ චිත්තසන්තානයෙහි ක්ලේශකාමාදීන්ගේ ප්‍රතිලාභය සිතීම ය යි කියන ලද කාමචිතර්කාදි ලාමකචිතර්කයෝ නො උපදනා ලැබෙත්. සමාධියගේ වශීප්‍රාප්ත වූ භික්ෂූන් වහන්සේගේ චිත්තය, විදුර නො දිරන්නා සේ, නො පෙළෙන්නේ ය. පින්වත්නි, සසර දුක් ගෙවනු කැමතියාහු නම්, තෙපි දු මේ රත්නාලංකාරය අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සල්පිලින් ලබා ගනිවි. වදලේ මැනෝ:-

“සමාධිරත්නමාලස්ස-කුචිතක්කා න ඡායරෙ,
න ච වික්ඛිපතෙ චිත්තං-එතං තුම්හෙ පිලංඤ” යි.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ප්‍රඥරත්නය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් ප්‍රඥවක් කරණ කොට ගෙන ආර්යශ්‍රාවකයන් වහන්සේ මේ කුශලකර්මය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මේ අකුශලධර්මය යි කියා ද තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මේ සාවද්‍යධර්ම ය යි කියා ද, මේ නිරවද්‍ය ය යි කියා ද, මේ සෙවිතව්‍ය ය, මේ අසෙවිතව්‍ය ය යි (422) කියා ද, ‘මේ හීන ය, මේ ප්‍රණීන ය’ යි කියා ද, ‘මේ කෘෂ්ණ ශුක්ල සප්‍රතිභාග ධර්ම ය’ යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නා සේක් ද, මේ දුඃඛසත්‍යය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මේ දුඃඛසමුදයසත්‍යය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මේ දුඃඛනිරෝධසත්‍යය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මේ දුඃඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාව ය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නාසේක් ද, මහරජානෙනි, ශාක්‍යකුල ප්‍රසූත වූ අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ මේ ප්‍රඥරත්නය යි කියනු ලැබේ. ප්‍රඥරත්න නමැති මාලාලංකාරයෙන් සැරහුනා වූ භික්ෂූන් වහන්සේගේ භව සංඛ්‍යාත වූ පඤ්චස්කන්ධය බොහෝ කලක්

නො පවත්නේ ය. ඒ භික්ෂුන් වහන්සේ ත්‍රිවිධභවය ම නො කැමැති වනසේක. වහාම අමෘතමහානිර්වාණය ස්පර්ශ කරණ සේක. වදලේ මැනෝ:-

“පඤ්ඤරතනමාලස්ස-න චිරං වත්තතෙ භවො,
ඛිප්පං එස්සෙති අමතං-නච සො රොචතෙ භවෙ” යි.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විමුක්ති රත්නය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, විමුක්තිරත්නය යි කියා අර්හත් ඵලය කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, රහත්ඵලයට පැමිණියා වූ භික්ෂුන් වහන්සේ ‘විමුක්තිරත්නය පලදිනා ලද්දේ ය’ යි කියනු ලැබෙයි. මහරජානෙනි, යම් සේ මුක්තකලාප මාණිකා ස්වර්ණ ප්‍රවාලාහරණයෙන් සැරහෙන ලද්ද වූ අගුරු කළුඅගිල් කුවරලා තලිස් රත්තදුන් ආලෙප කරණ ලද දෙහය ඇත්තා වූ නාග පුත්තාග ශාල සල්ල සපු සිනිද්ද යොහොඹු පළොල් උපුල් දැසමත් බෝලිද්දදි මලින් සැරහෙන ලද්ද වූ උත්තම ශ්‍රීධර පුරුෂතෙම මාලාගන්ධ රත්නාහරණයන් කරණ කොට ගෙන සෙසු ජනයා ඉක්මවා බබළන්නේ ය. විශෙෂයෙන් බබළන්නේ ය. ඔහාස වන්නේ ය, ප්‍රභාවත් වන්නේ ය, විශෙෂයෙන් ප්‍රභාවත් වන්නේ ය, දිලියෙන්නේ ය, ප්‍රච්චලිත වන්නේ ය, සෙස්සන් අභිභවනය කරවන්නේ ය, මැඩපවත්වා ලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලෞකික පලදනාවන් පැලැද ගැණීමට වඩා විමුක්ති රත්නාලංකාරය පැලැන්ද වූ අර්හත්ඵලයට පැමිණියා වූ ක්ෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ අර්හත්ඵල විමුක්තිය කරණ කොට ගෙන සෙසු තදංගවිෂ්කම්භණාදී විමුක්තිමත් භික්ෂුන් අතික්‍රමණය කොට බබළනසේක. විශෙෂයෙන් බබළනසේක. ඔහාස වනසේක, ප්‍රභාවත් වනසේක, විශෙෂයෙන් ම ප්‍රභාවත් වනසේක. දිලිසෙනසේක, අතිශයින් දිලිසෙනසේක, ලොකය අභිභවනය කරණ සේක, මැඩපවත්වන සේක, ඊට හේතු කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, යම් මේ අර්හත්ඵල පලදනාවෙක් ඇද්ද, ඒ මේ පලදනාව සියලු ම පලදනාවන්ට වඩා අග්‍ර වන්නේ ය. මහරජානෙනි, අප ලොවුතුරා බුදුන්ගේ මේ විමුක්තිරත්න ය’ යි කියනු ලැබෙයි. ස්වර්ණ මාණිකා මාලාලංකාරධාරී වූ කුලපේට්ඨස්වාමිපුත්‍රයා ගෘහනිශ්‍රිතජනතෙමේ තෘප්තියෙන් බලන්නේ ය. එසේ ම අර්හත්ඵලරත්න මාලාධාරී වූ රහතන් වහන්සේ සදිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රීතිමත් ව තෘප්තියෙන් ම බලන්නාහු යි. කියේ මැ නෝ:-

(423) “මණිමාලාධරං ගෙන-ජනො සාමීං උදික්ඛති,
විමුක්තිරත්නමාලන්තු-උදික්ඛන්ති සදෙවකා” යි.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විමුක්තිඥන දර්ශනරත්නය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, ආර්ය ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ යම් ඥානයකින් මාර්ගඵල

නිර්වාණ ධර්මයන් හා ප්‍රභීණ ක්ලේශාවශිෂ්ටක්ලේශයන් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරණසේක් වී නම්, ඒ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාඥනය ලොච්ඡුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විමුක්තිඥනදර්ශන රත්න ය යි කියනු ලැබේ. ආර්යශ්‍රාවකයෝ යම් ඥනයක් කරණ කොට ගණ කෘතකෘත්‍යතාව ය යි කියන ලද රහත්ඛව අවබෝධය කෙරෙද් ද, ඒ ඥනරත්නය ලබන්නට ජනෙත්දපුත්‍රවරයෙහි, තෙපි දු ව්‍යායාමී කරවි.

“යෙන ඤාණෙන බුද්ධිකන්ති-අරියා කතකිච්චතං,
තං ඤාණරතනං ලද්ධං-වායමෙථ ජනොරසා” යි.

“මහරජානෙනි, අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රතිසම්භිදරත්නය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, ප්‍රතිසම්භිදවෝ අර්ථප්‍රතිසම්භිද ය, ධර්මප්‍රතිසම්භිද ය, නිරුක්තිප්‍රතිසම්භිද ය, ප්‍රතිභානප්‍රතිසම්භිද ය යි කියා සතර දෙනෙක් වෙති. මහරජානෙනි, මේ චතුර්විධ වූ ප්‍රතිසම්භිදරත්නයෙන් සැරහුණා වූ භික්ෂූන් වහන්සේ, ඉදින් රජපිරිසකට හෝ ඉදින් බ්‍රාහ්මණ පිරිසකට හෝ ඉදින් ගහපතිපිරිසකට හෝ ශ්‍රමණපිරිසකට හෝ යම් යම් පිරිසකට එළඹෙනසේක් නම්, විශාරද ව එළඹෙනසේක. තෙජස් නැති නො වී පහ වූ ලොමුදහ ගැණුම් ඇති ව නැති ගැණුම් නැති ව උත්තෘස නො වී නිර්භය ව පිරිසට එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ පඤ්චායුධසන්තද්ධ වූ අසම්භිත වූ සංග්‍රාමශූර වූ යොධතෙම ‘ඉදින් සතුරු සෙනග දුර දී සම්භව වේ නම්, හී පහරින් විද හෙළන්නෙමි. එහෙයින් මෑත දී සම්භව වේ නම්, හෙල්ලයෙන් ඇත හෙළන්නෙමි. එයටත් මෑත දී සම්භව වේ නම්, කණය සංඛ්‍යාත වූ ඉලුක්කෝලයෙන් පැහැර හෙළන්නෙමි. සමීපයට පැමිණියා වූ සතුරු සත්වකෙනෙකුන් ඇත් නම්, කඩුවෙන් දෙපළ කොට සිඳි හරින්නෙමි. ඇඟට ලං වූ සතුරු සෙනා කෙනෙකුන් ඇත් නම්, පූර්කා සංඛ්‍යාත වූ කිරිසියෙන් ඇත විනිවිද හරින්නෙමි’ යි කියා යුද්ධයට බස්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම චතුර්විධ වූ ප්‍රතිසම්භිදවෙන් සැරහුණා වූ භික්ෂූන් වහන්සේ ද ‘යම් කිසිවෙක් අර්ථප්‍රතිසම්භිදයෙහි ලා මාගෙන් ප්‍රශ්නයක් විචාලේ වී නම්, ඕහට ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙන් අර්ථයෙන් අර්ථය ගළපා කියමි. කාරණයෙන් කාරණය දක්වා කියමි. හෙතුවෙන් හෙතුව අගවා කියමි. නයින් නය දක්වා කියමි. සැක නැති කෙරෙමි. කුකුස් දුරු කෙරෙමි. සන්තොෂ කෙරෙමි’ යි කියා ද, ‘යම්කිසිවෙක් මා ධර්මප්‍රතිසම්භිදවෙන් ප්‍රශ්නයක් විචාලේ නම්, ඕහට ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙන් ධර්මයෙන් ධර්මය ගළපා කියමි. අමෘතයෙන් අමෘතය යොදා කියමි. අසංඛතයෙන් අසංඛතය කියමි. නිර්වාණයෙන් නිර්වාණය කියමි. ශුන්‍යයෙන් ශුන්‍යය කියමි. අනිමිත්තයෙන් අනිමිත්තය කියමි. අප්‍රණිහිතයෙන් අප්‍රණිහිතය කියමි. ආනෙඤ්ජසමාධියෙන් ආනෙඤ්ජසමාධිය කියමි. නිශ්ශංක (424) කෙරෙමි. කුකුස් පහ කෙරෙමි. සන්තොෂ කෙරෙමි’ යි සිතා ද, ‘යම් කිසිවෙක් මා නිරුක්තිප්‍රතිසම්භිදඥනයෙහි ලා ප්‍රශ්නයක් විචාරන්නේ වී නම්, ඕහට ඒ ප්‍රශ්නය තෝරා කීමෙන් නිරුක්තියෙන් නිරුක්තිය සංසන්දන කොට කියමි. චතුර්විධයෙන් චතුර්විධපදය කියමි. අනුපදයෙන් අනුපදය කියමි. අක්ෂරයෙන් අක්ෂරය කියමි.

සන්ධියෙන් සන්ධිය කියමි. කකාරාදි ව්‍යංජනවලින් ව්‍යංජනය කියමි. අනුව්‍යංජනයෙන් අනුව්‍යංජනය කියමි. වර්ණයෙන් වර්ණය කියමි. ස්වරයෙන් ස්වරය කියමි. ප්‍රඥප්තියෙන් ප්‍රඥප්තිය කියමි. ව්‍යවහාරයෙන් ව්‍යවහාරය කියමි. නිශ්ශංක කෙරෙමි. විමතිය පහ කෙරෙමි. සන්තොෂය කෙරෙමි' යි සිතා ද, 'යම් කිසිවෙක් මා ප්‍රතිභානප්‍රතිසම්භිද්‍ය ඥානයෙන් ප්‍රශ්නයක් විචාරන්නේ නම්, ඕනෑම ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණයෙන් ප්‍රතිභානවෙන් ප්‍රතිභානය කියමි. උපමාවෙන් උපමාව සංසන්දනය කොට කියමි. ලක්ෂණයෙන් ලක්ෂණය කියමි. රසයෙන් රසය කියමි. නිශ්ශංක කෙරෙමි. සන්තොෂ කෙරෙමි' යි සිතා ද, අසම්භිත ව පිරිසට එළඹෙන සේක. මහරජානෙනි, මේ අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සතර ප්‍රතිසම්භිද්‍යරත්නය යි කියනු ලැබෙයි. යොගාවචර භික්ෂූන් වහන්සේ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සල්පිලින් ප්‍රතිසම්භිද්‍යරත්නය ගෙන ඥානය හා ස්පර්ශ කොට උත්තමශ්‍රීධර ව අසම්භිත ව අවලිත ව දෙවියන් සහිත වූ ලොකයෙහි අතිශයින් බබළනසේක.

“පටිසම්භිද්‍ය කිණ්ඤාන-ඤාණෙන එස්සයෙය්‍ය සො, අසම්භිතො අනුබ්බිග්ගො-අතිරොචති සදෙවකෙ” යි.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ බොද්ධ්‍යංගරත්නය කවරේ ද? යත්- මහරජානෙනි, බොද්ධ්‍යංගයෝ ද ස්මාතිසම්බොද්ධ්‍යංගය ප්‍රඥ සම්බොද්ධ්‍යංගය විරියසම්බොද්ධ්‍යංගය ප්‍රීතිසම්බොද්ධ්‍යංගය පස්සද්ධි සම්බොද්ධ්‍යංගය සමාධිසම්බොද්ධ්‍යංගය උපෙක්ෂා සම්බොද්ධ්‍යංගය යි කියා මොහු සප්තවිධ වෙති. මහරජානෙනි, මේ සප්තවිධ වූ බොද්ධ්‍යංග රත්නයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ භික්ෂූන් වහන්සේ සියලු ම පාපාන්ධකාරය මැඩ දෙවියන් සහිත වූ ලොකයා බබුළුවනසේක. ප්‍රභාවත් කරණසේක. කුශලාලොකය උපදවන සේක. මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ බොද්ධ්‍යංගරත්නය යි කියනු ලැබේ. බොද්ධ්‍යංගරත්නමාලාලංකාරයෙන් සැරසුනා වූ ඒ භික්ෂූන් වහන්සේට දෙවියන් සහිත වූ ලොකවාසීහු නැගී සිටීම් වශයෙන් ගෞරව කෙරෙති. එහෙයින් කර්මස්ථාන මිලයෙන් ඒ බොද්ධ්‍යංගරත්නය ගෙන, පින්වත්නි, තෙපි දු බොද්ධ්‍යංගය රත්නය පලඳිව්.

“බොජ්ඣංග රතනමාලස්ස-උට්ඨහන්ති සදෙවකා, කම්මෙන තං කිණ්ඤාන-රතනං වො පිලංඪං” යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේගේ සර්වාපණය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සූත්‍ර ගෙය්‍ය වෙය්‍යාකරණාදි නවාංග ශාස්තෘවචනයක් ඇද්ද, ශාරීරිකධාතු කෙනෙක් ඇද්ද, පාරිභෝගික ධාතුකෙනෙක් ඇද්ද, ප්‍රතිමාරූප පාදලාංඡන බොධිදුම වෛත්‍යකෙනෙක් ඇද්ද, සංසරත්නයෙක් (425) ඇද්ද, ඒ මේ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ

සර්වාපණය නම් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියලු සම්පත් සෑදූ සර්වාපණයෙහි ලොවුතුරා බුදුන් විසින් දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මනුෂ්‍ය ජාති සම්පත් සදන ලද්දේ ය. භොග සම්පත් සදන ලද්දේ ය. ආයුසම්පත් සදන ලද්දේ ය. ආරොග්‍ය සම්පත් සදන ලද්දේ ය. වර්ණසම්පත් සදන ලද්දේ ය. ප්‍රඥසම්පත්තිය සදන ලද්දේ ය. මනුෂ්‍යසම්පත්තිය සදන ලද්දේ ය, දිව්‍යසම්පත්තිය සදන ලද්දේ ය, බ්‍රහ්මසම්පත්තිය සදන ලද්දේ ය, නිර්වාණසම්පත්තිය සදන ලද්දේ ය. ඒ සල්පිලින් යම් සත්ව කෙනෙක් යම් ඒ සම්පත්තියක් කැමැති වෙත් නම්, ඒ සත්වයෝ කුශලක්‍රියා මිල දී පැතු පැතු සම්පත්තියක් ලැබ ගණිති. කිසි කෙනෙක් ශීලසමාදානයෙන් ගණිති. කිසි කෙනෙක් උපොසථකර්මයෙන් ගණිති, ස්වල්ප මාත්‍ර වූ කුශලකර්මමිලයෙනුත් වඩ වඩාත් සම්පත් ලබති. මහරජානෙනි, යම් සේ කඩ වෙළෙන්දුගේ සල්පිලි තල මුං උඳු මෑ ආදිය ඉතා මද වූ ස්වල්ප මිලයෙන් වඩ වඩාත් ගණිති. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වාපණයෙහි ස්වල්පමාත්‍ර වූ ද කුශලක්‍රියාමිලයෙන් වඩ වඩා සම්පත්තීන් ලබති. මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ මේ සර්වාපණය යි කියනු ලැබේ. ආයුරාරොග්‍ය ශරීරවර්ණය ද, ස්වර්ග සම්පත්තිය හා බ්‍රහ්මසම්පත්තිය ද, උතුම් ජාතිසම්පත්තිය ද, අසංඛත වූ අමාතමහානිර්වාණසම්පත්තිය ද යන මේ ලොවී ලොවුතුරා සකල සම්පත් ම ජනනන්ද වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සර්වාපණයෙහි ඇත්තේ යි. අල්ප වූ ද, බොහෝ වූ ද, ත්‍රිවිධ වූ කුශලක්‍රියාමිලයෙන් ඒ සම්පත් ගන්නේ ය. සංසාරයෙහි භය දක්නා සුලු වූ හික්ෂුනි, නුඹ වහන්සේලා ද, ශ්‍රද්ධා නමැති මිලයෙන් ඒ ලොවිලොවුතුරා සම්පත් ගෙන සමෘද්ධ වුව මැනැව.

“ආයු අරොග්‍යා වණ්ණං-සග්ගං උච්චාකුලීනතං,
අසඞ්ඛතඤ්ච අමතං-අඤ්චී සබ්බාපණේ ජනෙ.

අප්පෙන බහුකෙනාපි-කම්මමුලෙන ගණ්හති,
කිණ්ඤා සද්ධාමුලෙන-සමිද්ධා හොථ හික්ඛවො” යි.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්ම මහානගරවරයෙහි මෙබඳු වූ ජනයෝ වාසය කරන්නාහු ය. කෙබඳු ජනයෝ ද? යන්-සුත්‍ර ගෙන හැර දක්වන්නා වූ සුත්‍රාන්තිකයෝ ය, විනය ගෙන හැර දක්වන්නා වූ වෙනයිකයෝ ය, අභිධර්ම ධරයෝ ය, ධර්ම කථිකයෝ ය, ජාතකභාණකයෝ ය, දීර්ඝනිකාය භාණකයෝ ය, මෑඳුම් සඟිභාණකයෝ ය. සංයුත්තසඟිභාණකයෝ ය, අංගොත්තර භාණකයෝ ය, බුද්ධවංශය, වර්යාපිටක ය, ඉතිවුත්තක ය, විමානවස්තු ය, ප්‍රෙත වස්තු ය, අනාගතවංශ ය, සුත්‍රනිපාත ය, දම්පියා ය, ජාතක ය, ථෙරගාථා ය, ථෙරිගාථා ය, උදන ය, චූලනිර්දේශ ය, මහානිර්දේශ ය, ප්‍රතිසම්භිද ය, යන පසළොස් ප්‍රකරණයෙන් යුක්ත වූ කුදුගොත්සඟි භාණකයෝ ය, ශීලසම්පන්නයෝ ය, සමාධි සම්පන්නයෝ ය, ප්‍රඥසම්පන්නයෝ ය, බොද්ධාංගභාවනායෙහි ඇලී වසන්නෝ ය, විදර්ශනා වඩන්නෝ ය, අර්ථයෙන් යුක්ත වූවෝ ය, ආරණ්‍යකාංගය (426) රක්ෂා

කරන්නා වූ අරණ්‍යකයෝ ය, එසේ ම වෘක්ෂමූලිකයෝ ය, අඛණ්ඩකාසිකය රක්ෂා කරන්නෝ ය, ශාඛා ආදියෙක පිදුරු රැසක් වසා ගෙන නො තෙමී යට හිඳ නිවන් සොයන්නා වූ පලාලපුංචකයෝ ය. 'සොසානිකංගං සමාදියාමි, කියා සමාදන් ව මිනීකුණු ඇති සුසානයට ගොස් තුන් යම් රැ කෙලෙස් සුද්ධ කරණ සොසානික පුරුෂෝක්තමයෝ ය, සයනයක පිට නො තබා තුන්යම් රැ මුළුලෙහි නිදි වර්ජිත කිරීමෙන් නිවන් සොයන්නා වූ සංසාරභීරුක නෙසජ්ජිකයෝ ය, සතර මාර්ගයට පිළිපන්නෝ ය, සතර ඵලස්ථයෝ ය, ශෛක්ෂ්‍යයෝ ය, ඵලසමංගියෝ ය, සොත සංඛ්‍යාත වූ මාර්ගයෙන් ඵලයට පැමිණියා වූ සුවිසිවැදැරුම් වූ සොතාපන්න පුද්ගලයෝ ය, දෙළොස් වැදැරුම් වූ සකාදගාමී ආර්යයෝ ය, අටසාළස් වැදැරුම් වූ අනාගාමී ආර්යයෝ ය, දෙළොස් වැදැරුම් වූ රහතන් වහන්සේලා ය, පූර්වෙනිවාසානුස්මාති ඥානය, පරචිත්තවිජානන ඥානය, ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානය යන ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් යුක්ත වූ ත්‍රිවිද්‍යාධරයෝ ය, දිවැසින් සකල සත්වයන්ගේ ව්‍යුතිඋත්පත්තියාදිය දක්නා දිව්‍යවක්ෂුර්භිඥානය ද, ශෝක්‍රයෙන් දිව්‍ය වූ ද, මනුෂ්‍ය වූ ද, දුරස්ථ සමීපස්ථ වූ ද, සියලු ශබ්දයන් ශ්‍රවණ කරණයට සමර්ථ වූ දිව්‍යශ්‍රෝත්‍රඥානය ද, තමාගේ චිත්තයෙන් අනුන්ගේ චිත්තය සරාගාදී සොළොස් ආකාරයෙන් පිරිසිඳ දක්නට සමර්ථ වූ පරචිත්තවිජානනඥානය ද, නාමගොත්‍රාදී වශයෙන් තමාගේ ද අනුන්ගේ ද පෙර විසූ කඳපිළිවෙළ දක්නට සමර්ථ වූ පූර්වෙනිවාසානුස්මාතිඥානය ද, නොයෙක් ලෙසින් සෘද්ධිප්‍රාතිහාර්යකරණයට සමර්ථ වූ සෘද්ධිප්‍රභෙදගත ඥානය ද, චතුරාර්යසත්‍යයන් තත් වූ පරිද්දෙන් සොළොස් ආකාරයෙන් දැන ගන්නට සමර්ථ වූ ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානය ද යන මේ ෂඩ්අභිඥාවෙන් යුක්ත වූ ෂඩ්අභිඥාභීන් වහන්සේලා ය, තමන් වැනි කොට සියදහස්ගණන් රූපනිර්මිත කිරීම් හා එක් මොහොතකින් දෙවි ලොව බඹලොව පෙනියාමී ආදී අධිෂ්ඨානසෘද්ධිය ද, කයත් සිතත් දෙක සඟවා තුන්ලෝවාසීන්ට නො පෙනීම හා ඇතුන් අසුන් සාගරපර්වතාදිය මවන්නා වූ විකුර්වණසෘද්ධිය ද, කොපුවෙන් කඩුව අදනාක් මෙන් ද, තණගසින් තණගොප් අදනාක් මෙන් ද, ඇතුළු ශරීරය රන්ඳු කොට සිය දහස් ගණන් රූප කොට මවා නොයෙක් ප්‍රාතිහාර්ය කරන්නා වූ මනොමය සෘද්ධිය ද, පලඟ බැඳ නිරොධසමාපත්තියෙන් වැඩ හුන් පසේබුදුන් රහතුන් මෙර සා දරසෑයෙන් දවාපියත් කිසි උවදුරක් නො වී සිවුර හළ ගසාපියා නැඟී වඩින්නට සමර්ථකරවන සමාධිවිෂ්ඨාරසෘද්ධිය ද යන මේ අධිෂ්ඨානවිකුර්වණමනොමය සමාධිවිෂ්ඨාර යන චතුර්විධසෘද්ධි ඇත්තා වූ මහරහතන් වහන්සේලා ය, ප්‍රඥපාරමිතායෙහි කෙළ පැමිණියා වූ මහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ය, සතිපට්ඨානය සමාක්ප්‍රධානය සෘද්ධිපාදය ඉන්ද්‍රියය බලය බොද්ධ්‍යංගය ආර්යමාර්ගවර ධ්‍යාන විමොක්ෂ රූපාරූප ශාන්තසුඛ ප්‍රණීත සමාපත්තියෙහි දක්ෂ වූ රහතන් වහන්සේලා ය යන මේ ත්‍රිවිධ ශාසනාධාර රහතන් වහන්සේලාගෙන් ඒ සද්ධර්මමහානගරය හුණවණයක් මෙන් ද, පියුම්වනයක් මෙන් ද, ආකුල වූයේ ය. සමාකුල වූයේ ය, ආකීර්ණ වූයේ ය, ගැවසී ගත්තේ යි. මෙහි ඒ සද්ධර්මනාගරික ජනයන්ගේ වර්ණනාව වන්නේ යි:-

(427) "විතරාගා විතදෙසා-විතමොහා අනාසවා,
විතතණ්හා අනාදනා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

ආරඤ්ඤකා ධුතධරා-කුමාරිනො ලුඛවීවරා,
විවෙකාහිරතා ධීරා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

නෙසජ්ජකා සඤ්ඤකා-අභොපි ධානවච්ඡකමා,
පංසුකුලධරා සබ්බෙ-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

තිවීවරධරා සන්තා-වම්මඛණ්ඩවතුඤ්ඤකා,
රතා එකාසනෙ විඤ්ඤා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

අජ්ජිවජා නීපකා ධීරා-අජ්ජාහාරා අලොලුපා,
ලාභා'ලාභෙන සන්තුට්ඨා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

කුමාරි කුමාරතා ධීරා-සන්තවිත්තා සමාහිතා,
ආකිඤ්ඤවඤ්ඤ පඤ්ඤානා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

පටිපන්නා ඵලට්ඨා ව-සෙඛඵල සමච්ඡිනො,
ආසිංසකා උත්තමඤ්ඤ-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

සොතාපන්නා ව විමලා-සකදගාමිනො ව යෙ,
අනාගාමී ව අරහන්තො-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

සතිපට්ඨානකුසලා-බොජ්ඣංගභාවනාරතා,
විපස්සකා ධම්මධරා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

ඉද්ධිපාදෙසු කුසලා-සමාධිභාවනාරතා,
සම්මජ්ජපධානමනුසුත්තා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

අභිඤ්ඤපාරමිජ්ජානා-පෙත්තිකෙ ගොවරෙ රතා,
අන්තලික්ඛිති වරණා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

ඔක්ඛිත්තවක්ඛු මිතභාණ්-ගුත්තවාරා සුසංවුතා,
සුදන්තා උත්තමෙ ධම්මෙ-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.

තෙවිජ්ජා ජලභිඤ්ඤ ව-ඉද්ධියා පාරමී ගතා,

පඤ්ඤාය පාරමිප්පත්තා-ධම්මනගරෙ වසන්ති තෙ.”

“යන මෙයින් විතරාහි වූ විතද්වෙෂි වූ විතමොහි වූ කිසි ආශ්‍රවයක් නැත්තා වූ පහ කරණ ලද ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන් ඇත්තා වූ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් කිසිවක් නො ගන්නා වූ ඒ පුරුෂොත්තමයෝ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. ග්‍රාමයට දුනු පන්සියයෙන් දැර වූ අරණ්‍යයෙහි වසන්නා වූ ගුණභූෂණයෝ ද, යෙහෙන් පමණකින් ධුතාංග සමාදන් ව වසන්නා වූ ධුතාංගධරයෝ ය, කායජීවිත නිරපෙක්ෂක ව කේලශශක්‍රාමථනයට වීර්යධිවජ් නගා ධ්‍යානයෙන් යුක්ත ව වසන ධ්‍යායිහු ද, රාග විරාග කරණයෙහි ව්‍යාපාත රුක්ෂසිවුරු ධරන්නා වූ ලුබ්චිවරයෝ ද, සසරකතර ගෙවන්නට සුගතොවාදය සිරසින් ගෙන (428) විවේකයෙහි ඇලී වසන්නා වූ ප්‍රාඥයෝ ද යන ඒ සර්වඥපුත්‍රයෝ සද්ධර්මමහානුවර වසන්නාහු ය. සුතිස්සොධයෝ කවර දෙරින් වැද සිල් පැහැර ගණද්දෝ හොයි නො නිද ශීල ගොපනය කරන්නා වූ නෙසජ්ජිකාංගයෝ ද නානා සෙනස්තෙහි ලොල්බව ප්‍රතික්ෂෙප කොට ලත් සෙන්තෙන් සතුටු ව වසන්නා වූ යථාසන්ථිකිංගය රක්තෝ ද, නිවරණ නිවාරණයට සතිපට්ඨානය මෙනෙහි කෙරෙමින් සිටීමෙන් සක්මන් කිරීමෙන් කල් යවන්නා වූ පාභිරුකයෝ ද, සංකාරස්ථානය සුසානාදියෙහි නිරපෙක්ෂ ව දමු වස්ත්‍ර ගෙන සිවුරු කොට පලඳින්නා වූ පාංසුකුලධරයෝ ද යන මේ සියලු ගුණ මූලිකයෝ සද්ධර්මමහානගරයෙහි වසන්නාහු ය. සම්කඩ සතර වැනි කොට ඇති චීවරධාරී වූ සත්පුරුෂගුණභූෂණයෝ ද, වෙන වෙන හස්තෙහි හිඳ කරණ ආහාර පරිභොගය ප්‍රතික්ෂෙප කෙරෙමින් එකාසනිකාංගයෙහි ඇලී වසන්නා වූ නුවණැත්තෝ ද යන ඒ ගුණකාමිකයෝ ධර්මමහානගරයෙහි වසන්නාහු ය. අල්පෙච්ඡ වූ කර්මස්ථාන පරිහරණයෙහි නියුක්ත නිපක නම් ප්‍රඥව ඇත්තා වූ උපචාරඅර්පණාදිය උපද්වලීමෙහි නුවණ ඇත්තා වූ රාගමදවැඩෙන හෙයින් අල්පාහාර ඇත්තා වූ නිවන් සෙවීමෙහි මුත් ප්‍රත්‍යය ලාභයෙහි ලොල්බවක් නැත්තා වූ ලාභ අලාභ දෙකින් ම සතුටු වන්නා වූ ශීලසුගන්ධ ඇති ඒ මුනින්ද්‍රපුත්‍රයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. ආලම්බනොපනිධ්‍යානාදී ධ්‍යානයන් ඇත්තා වූ ලක්ෂණාපනිධ්‍යානාදී ධ්‍යානයෙහි ඇලුනා වූ ප්‍රඥවත්හු ද, රූපශබ්දදියෙහි සිත නො දුවන විසින් ශාන්ත සිත් ඇත්තා වූ උපචාරසමාධි අර්පණාසමාධි ප්‍රතිලාභයෙන් එකඟ වූ සිත් ඇති යොගාවචරයෝ ද, අකිඤ්චනස්වභාව ඇති නිර්වාණසම්පත්තිය ප්‍රාර්ථනා කරන්නා වූ නිර්වාණාභිලාෂයෝ ද යන ඒ නරවරොත්තමයෝ සද්ධර්ම මහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. සතරමාර්ගයට පිළිපන්නා වූ ආර්ය පුද්ගලයෝ ද, එලස්ථ වූ පුද්ගලයෝ ද, එලසමංගි වූ ශෛක්ෂ්‍යයෝ ද, අර්හත්ඵලය ප්‍රාර්ථනා කරන්නා වූ ආර්යයෝ ද යන ඒ පාපහර්හි ආර්යයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. නිර්මල වූ ශීල ඇති සොතාපන්න ආර්යශ්‍රාවකයෝ ද, යම් සකාදගාමී ආර්යශ්‍රාවක කෙනෙක් ඇද්ද, අනාගාමී ශ්‍රාවක කෙනෙක් ඇද්ද, ඔහු ද රහතුන් වහන්සේලා ද යන ඒ ආර්යයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. සතර සතිපට්ඨානභාවනායෙහි දක්ෂ වූවෝ ද, සජ්තබොද්ධ්‍යංගභාවනායෙහි ඇලුනෝ ද, සමථවිදර්ශනානුභාවනායොගි වූ

ආර්යයෝ ද ධර්මධරයනින්ද්‍රයෝ ද යන ඒ ආර්යයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. චතුර්විධ සාද්ධිපාදයෙහි දක්ෂ වූ ශ්‍රාවකයෝ ද, උපචාර අර්පනාසමාධියෙහි ඇලුනා වූ ආර්යයෝ ද, සතර සමායක්ප්‍රධානවීර්යයෙහි ඇලුනා වූ නියුක්ත වූ ආර්යයෝ ද යන ඒ සුගතශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. අභිඥපාරමිතාවට පැමිණියා වූ ද, තමන් පීතෘ වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ අනවදාගොවරයෙහි ඇලුනා වූ ආර්යයෝ ද, ස්වර්ණභංසයන් සෙයින් අහස්හි හැසිරෙන්නා වූ අතුලයධ්‍යානපාදයෝ ද යන ඒ සර්වඥශ්‍රාවකයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. විසදඬු පමණ දුර බලන්නා වූ යටිකුරු කරණ ලද (429) ඇස් ඇත්තා වූ, පමණින් යුක්ත වූ කථා ඇති, ගුප්ත කරණ ලද චක්ෂුරාදිද්වාරයන් ඇති සංවෘත කරණ ලද ඉන්ද්‍රියයන් ඇති උතුම් වූ සමාධිධර්මයෙහි මනා කොට දමනය වූ ඒ ආර්යශ්‍රාවකයෝ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය. ත්‍රිවිද්‍යාධර වූ ආර්යයෝ ද, ෂඩභිඥධාරී වූ ආර්යයෝ ද, මනෝමය සාද්ධිවිධඥනාදී සාද්ධියෙහි පරතෙරට පැමිණියා වූ ආර්යයෝ ද, ශ්‍රාවකප්‍රඥපාරමිතායෙහි කෙළ පැමිණියා වූ මහාශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා ද යන ඒ අනුබුද්ධශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වසන්නාහු ය.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂුකෙනෙක් අපරිමිතඤ්ඤාවරධාරීහු ද අසහාය වූ ද අතුලයගුණ ඇත්තාහු ද, අසදාශයශස් ඇත්තාහු ද, අතුලය බල ඇත්තාහු ද, අතුලය වූ තෙජස් ඇත්තාහු ද, සද්ධර්මාඥචක්‍රය නො හැර පවත්වන්නාහු ද, ප්‍රඥපාරමිතාවට පැමිණියාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ මහාශ්‍රාවකභික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රීසද්ධර්මමහානගරවරයෙහි සද්ධර්මසෙනාධිපතිහු ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් භික්ෂු කෙනෙක් අනෙකවිධ සාද්ධි ඇත්තාහු ද, පැමිණෙන ලද චතුර්විධ ප්‍රතිසම්භිද්‍රවන් ඇත්තාහු ද, පැමිණෙන ලද චතුර්වේශාරද්‍යයන් ඇත්තාහු ද, බඹලෝ දක්වා අහස සැරිසරන්නාහු ද, අමිත්‍රයකු විසින් ලං විය නො හැක්කාහු ද, කිසිකෙනෙකුත් විසින් මැඩලිය නො හැක්කාහු ද, කිසිවෙක නො ඇලී හැසිරෙන්නාහු ද, චතුස්සාගර සහිත මහාපෘථිවිය ධරන්නා වූ චක්‍රවාටපර්වතය සහිත වූ මහාපෘථිවිය කම්පා කරන්නාහු ද, අත දිගු කොට වන්දසුර්යයන් පිරිමදින්නාහු ද, විකුර්වණසාද්ධි අධිෂ්ඨානසාද්ධි ආදියෙහි අභිනීභාර හෙයින් දක්ෂ වූ සාද්ධියෙහි පරතෙරට පැමිණියා වූ මහාශ්‍රාවකයෝ ද යන මෙබඳු වූ ශ්‍රාවකයෝ මහරජානෙනි, ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි අග්‍රපුරෝහිතයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි යම් භික්ෂුකෙනෙක් ධූතාංග සමාදනයට පැමිණියාහු ද අල්පෙච්ඡ වූවාහු ද, ලද දෙයකින් සතුටු වන්නාහු ද, කායවාචාවිඤ්ඤත්තියට හා කුලදූෂණය කරන්නා වූ එක්විසි අන්වේෂණයට පිළිකුල් කරන්නාහු ද, මලට වෙහෙස නො කොට සුවඳ රොන් ගෙන යන භාංගරාජයන් මෙන්

පිණ්ඩපාතයෙන් උපාසකකුලය නො වෙහෙසා පිඬු සිඟා ගෙන විවික්ත වූ වනාන්තරයට ප්‍රවේශ වන්නා වූ සපදනවාරීන් වහන්සේලා ද ශරීරයෙහිත් ජීවිතයෙහිත් උපෙක්ෂා විරහිත ව වසන්නාහු ද, ලෞකිකඥනය ඉක්මවා අර්හත්ඵලයට පැමිණියාහු ද, ධුතාංගගුණ සමාදනයෙහි කාමචිත්තය අග්‍ර කොට තවන ලද්දහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි විනිශ්චය මහාමාත්‍යයෝ ය” යි කියනු ලැබෙත්.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් ක්ලේශමලාපගමනයෙන් පිරිසිදු වූවාහු ද, තෘෂ්ණමල විරමණයෙන් නිර්මල වූවාහු ද, නික්ලේශික වූවාහු ද, චුති උත්පාදද්වය දක්නා ඤාණයෙහි දක්ෂ වූවාහු ද, දිව්‍යඥනයෙහි පරතෙරට පැමිණියා වූ මෙබඳු වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා, මහරජානෙනි, භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි නගරපොතිකයෝ ය” යි කියනු ලැබෙත්.

(430) “මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් බොහෝ ඇසූ පිරු තැන් ඇති හෙයින් බහුශ්‍රැත වූවාහු ද, සුගතාගමධාරී වූවාහු ද, ධර්මධර වූවාහු ද, විනයධර වූවාහු ද, මාතෘකාධර වූවාහු ද, සිථිල ධනිත දීර්ඝ භුස්ව ගුරු ලඝු සංඛ්‍යාත වූ අක්ෂරයන්ගේ ප්‍රමාණ දැනීමෙහි දක්ෂ වූවාහු ද, නවාංගශාස්තෘශාසනධාරී වූවාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු භික්ෂූන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි වූ ධාර්මික වූ ආරක්ෂාග්‍රහණයෙහි නියුක්ත වූවාහු ය” යි කියනු ලැබෙත්.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙනෙක් විනය දන්නාහු ද, විනයෙහි දක්ෂ වූවාහු ද, ආපත්ති ගෙන හැර දැක්වීමෙහි දක්ෂ වූවාහු ද, ආපත්ති අනාපත්ති ගරුක ලහුක සතෙකිච්ඡ අතෙකිච්ඡ වුට්ඨාන දෙශනා නිග්‍රහ ප්‍රතිකර්ම ඔසාරණ නිස්සාරණ ප්‍රතිසාරණාදි විනයකර්මයෙහි අතිදක්ෂ වූවාහු ද විනයසාගරයෙහි පාරප්‍රාප්ත වූවාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ ශාසනකාරක භික්ෂූන් වහන්සේලා ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි ස්වභාවප්‍රතිකර්මයෙහි දක්ෂ වූ රූපදක්ඛ අමාත්‍යයෝ ය” යි කියනු ලැබෙත්.

“මහරජානෙනි, යම් භික්ෂූ කෙනෙක් අර්හත්ඵල නමැති ප්‍රචරකුසුම මාලායෙන් බද්ධ වූවාහු ද, වරප්‍රචාරනර්ඝ ශ්‍රේෂ්ඨභාවයට පැමිණියාහු ද, බොහෝ ජනයාගේ මන වැඩීමෙන් ප්‍රාර්ථිත වූවාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි පුෂ්පසල්පිල්ලු ය” යි කියනු ලැබෙත්.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් චතුස්සත්‍ය ප්‍රතිවේදිය කළාහු ද, චතුස්සත්‍යය දක්නා ලද්දහු ද, සර්වඥශාසනය නෙරයාණිකයහ යි කියා දක්නා ලද්දහු ද, සතර ශ්‍රාමණ්‍යඵලයෙහි එතෙර වූ කුකුස් ඇත්තාහු ද, ප්‍රතිලබ්ධි අර්හත්ඵලසැප ඇත්තාහු ද, අර්හත්ඵලය පිණිස පිළිපන්නා වූ ශෛක්ෂ්‍යයන්ටත් ඒ සතරඵලයන් බෙද දෙන්නාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි ඵලාපණිකයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් භික්ෂුන් වහන්සේ කෙනෙක් ශීලසංවර සුගන්ධයෙන් ආලේප වූවාහු ද, අනෙකවිධ වූ බොහෝ ගුණ දරන්නාහු ද, ක්ලේශ මල දුර්ගන්ධ නසන්නාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි සුගන්ධාපණයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් ධර්මප්‍රීතිවාක්‍යය පැවතීම් ඇති ව ධර්මකාමී වූවාහු ද, අභිධර්මයෙහි ද විනයධර්මයෙහි ද මහත් වූ ප්‍රමොද්‍ය ඇත්තාහු ද, අරණ්‍යයට ගියාහු ද, වෘක්ෂමූලයට ගියාහු ද, ශුන්‍යාගාරයට ගියාහු ද, කයින් වචසින් මනසින් සද්ධර්මවරරසය පානය කෙරෙද්ද, සද්ධර්මාමාතරසයට බස්නා ලද්දහු ද, බලවත් වූ ප්‍රතිභානයන් ඇත්තාහු ද, ත්‍රිවිධ ධර්මයෙහි පර්යාප්ති ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවේදි සංඛ්‍යාත වූ ධර්මය සොයමින් පිළිපන්නාහු ද, මෙතැන්හි හෝ එතැන්හි හෝ යම් තැනෙකහි අල්පෙච්ඡකථා, සන්තුෂ්ටකථා විවේකකථා, අසංසර්ගකථා, වීර්යාරම්භකථා, සීලකථා, සමාධිකථා, ප්‍රඥකථා, විමුක්තිකථා, විමුක්තිඥන දර්ශනකථා ය යන දශකථා පවතී නම් ඒ ඒ තැනට ගොස් ඒ ඒ රසය පානය කෙරෙද්ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ (431) බුද්ධශාසනකාරක භික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි පිපාසය ඇති සුරාසොණ්ඩජනයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂු කෙනෙක් පෙරයම පටන් පශ්චිම යාමය දක්වා නිදි වර්ජිත කිරීමෙන් යුක්ත ව හිඳීමෙන් සිටීමෙන් සක්මනින් රැ දවල් ඉක්මවන්නාහු ද, සර්වක්ලේශයන්ගේ ප්‍රතිබාහනය පිණිස භාවනායෙහි නියුක්ත වූ වීර්යයෙන් යුක්ත වූවාහු ද, අර්හත්ඵලය උපදවා ලිමෙහි ව්‍යාපාත වූවාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි නගර ගුත්තිකයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂුන් වහන්සේලා කෙනෙක් නවාංග බුද්ධච්චනය අර්ථවශයෙන් ද, ව්‍යඤ්ජනවශයෙන් ද, නයවශයෙන් ද, කාරණවශයෙන් ද, හෙතුවශයෙන් ද, උදහරණවශයෙන් ද, උපමා වශයෙන් ද කියන්නාහු ද, නො හැර ම කියන්නාහු ද, දෙශනා කෙරෙද්ද ද, නො හැර ම දෙශනා කෙරෙද්ද ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලා ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි ධාර්මිකාපණිකයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂුන් වහන්සේලා කෙනෙක් සද්ධර්ම රත්න නමැති භොගයෙන් හා ආගම පර්යාප්ති ශ්‍රැත භොගයෙන් භොගවත් වූවාහු ද, ධනවත් වූවාහු ද, නිර්දේශිත ස්වර්ණාභරණ ලක්ෂණ ප්‍රතිවේද ඇත්තාහු ද, විදුරෙන් විදුර විදින්නාක් මෙන් අභිධර්ම ප්‍රස්ථානප්‍රකරණාදියෙහි ප්‍රඥාව පතුරුවන්නා වූ ප්‍රාඥයෝ ද යන මෙබඳු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලා මහරජානෙනි, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි ධාර්මික වූ සිටුවරු ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, යම් ඒ භික්ෂුන් වහන්සේලා කෙනෙක් මහත් වූ ධර්මදේශනා ප්‍රතිවේද ඇතිසේක්ලා ද, පුරුදු කරණ ලද අරමුණු බෙදීමේ හා නිර්දේශ ඇත්තාහු ද, අධිශීල අධිචිත්ත අධිපඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධශික්ෂා රාශියගේ පරතෙරට පැමිණියාහු ද, මහරජානෙනි, මෙබඳු වූ භික්ෂුන්වහන්සේලා ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි ප්‍රසිද්ධ වූ ධාර්මිකයෝ ය” යි කියනු ලැබේ.

“මහරජානෙනි, ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සද්ධර්මනුවර මෙසේ මනා කොට බෙද කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ මවන ලද්දේ ය. මෙසේ පවිත්‍ර කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ ලොකොත්තරත්නයෙන් පුරවන ලද්දේ ය. මෙසේ ව්‍යවස්ථා කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ රක්ෂා කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ ගොපනය කරණ ලද්දේ ය. මෙසේ ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ මාරාදි පසම්බුද්ධ විසින් යුද්ධ කොට පැහැර ගත නො හැක්කේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණයෙන් ද, මේ හෙතෙයෙන් ද, මේ නයින් ද, මේ අනුමානයෙන් ද, ඒ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැ යි කියා ම දැන ගත යුත්තේ යි. යම් සේ යහපත් කොට බෙද කරණ ලද මනොරමය වූ නුවර දැක ඒ නුවරට පැමිණියා වූ ජනයෝ අනුමානයෙන් ම වඩුවාගේ මහත්ත්වය දැන ගනිද්ද, එපරිද්දෙන් ම සර්වලොකෙකතායක වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ උතුම් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මමහනුවර දැක බෞද්ධාගමධාරී වූ පණ්ඩිතජනයෝ අනුමානයෙන් ම ඒ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැ යි ම කියා දැන ගන්නාහු යි.

“යථාපි නගරං දිස්වා-සුවිහත්තං මනොරමං,
අනුමානෙන ජානත්ති-වඩ්ඪකිස්ස මහත්තනං.

(432) තථෙව ලොකනාථස්ස-දිස්වා ධම්මපුරං වරං,
අනුමානෙන ජානත්ති-අඤ්ඤා සො භගවා ඉති” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ මහාසමුද්‍රයෙහි මහාකඳු සේ අඹරවන්නා වූ ඌම්වෙගය දැක ‘මේ මහාරළුවෙගයක් දක්නා ලැබෙයි. එහෙයින් ඒ සමුද්‍රයතෙම ඉතා මහත් වන්නේ ය’ යි කියා ජනයෝ අනුමානයෙන් ම දැන ගනිද්ද, එපරිද්දෙන් ම සද්ධර්මමහනුවරයෙහි එකපැහැර දුවන්නා වූ සද්ධර්මරළුවෙගය දැක යම් සේ

සද්ධර්මරළුවෙගය මහත් වී ද, එපරිද්දෙන් ම එහෙයින් බුදුරජානන් වහන්සේ ලොකත්‍රයට ම අග්‍ර වනසේකැ යි කියා අනුමානයෙන් ම සියලු ම ශෝක දුරු කරන්නා වූ හැම තැන්හි ම පරාජයක් නැත්තා වූ ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාක්ෂයට පැමිණියා වූ සියලු ම සංසාරභවයෙන් මිදුනා වූ සියල්ල දත්තා වූ බුදුහු දැන ගත යුතු වන්නාහ.

“අනුමානෙන ජානන්ති-ඌමී දිස්වාන සාගරෙ,
යථායං දිස්සතෙ ඌමී-මහන්තො සො භවිස්සති.

තථා බුද්ධො සොකනුදෙ-සබ්බඤ්ඤා මපරාජිනො,
තණ්හක්ඛයමනුප්පත්තො-භවසංසාර මොචනො.

අනුමානෙන ඤාතබ්බො-ඌමීං දිස්වා සදෙවකෙ,
යථා ධම්මුච්චිප්ථාරො-අග්ගො බුද්ධො භවිස්සති” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ඉතා උස් ව පැන නැංගා වූ හිමාලය පර්වතය දැක ලොකවාසීහු ‘මේ ඉතා උස් වූ ඒ හිමාලයපර්වතය වන්නේ ය’ යි කියා අනුමානයෙන් දැන ගනිද්ද, එපරිද්දෙන් ම සිහිල් වූ උපධි රහිත වූ අවල වූ සුප්‍රතිෂ්ඨිත වූ භවාග්‍රය දක්වා ඉතා උස් වූ ලොචුතුරා බුදුන්ගේ සද්ධර්මපර්වතය දැක ‘ඒ මහාවීර බුදුරජනෙමේ අග්‍ර වන්නේ ය’ යි කියා එසේ ම අනුමානයෙන් ම දැන ගත යුතු වන්නේ ය.

“අනුමානෙන ජානන්ති-දිස්වා අච්චුග්ගතං ගිරිං,
යථා අච්චුග්ගතො එසො-හිමවා සො භවිස්සති.

තථා දිස්වා ධම්මගිරිං-සීතිභූතං නිරූපධිං,
අච්චුග්ගතං භගවතො-අවලං සුප්පතීට්ඨිතං.

අනුමානෙන ඤාතබ්බො-දිස්වාන ධම්මපබ්බතං,
තථා හි සො මහාවිරො-අග්ගො බුද්ධො භවිස්සති” යි.

තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ හස්තිරාජයාගේ පියවර දැක මනුෂ්‍යයෝ ‘මේ පාද තබා ගියා වූ මේ තෙමේ මහාහස්තිරාජයෙකැ’ යි කියා අනුමානයෙන් ම දැන ගනිද් ද, එපරිද්දෙන් ම ලොචුතුරා සර්වඥරාජ නමැති හස්තිරාජයාගේ චතුර්විධසාද්ධිපාදයන් හා සච්චබද්ධ සමන්තකුට නර්මද නදී පුලිනතිරාදියෙහි තැබූ ශ්‍රීපාදලාංඡනයන් දැක නුවණැත්තෝ ඒ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ ඉතා මහත් වනසේකැ යි කියා නුවණින් දැන ගන්නාහු යි.

(433) “යථාපි ගජරාජස්ස-පදං දිස්වාන මානුසා,

අනුමානෙන ජානන්ති-මහා එසො ගජො ඉති.

තථෙව බුද්ධනාගස්ස-පදං දිස්වා විභාවිනො,
අනුමානෙන ජානන්ති-උලාරො සො හවිස්සති” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ හයින් හීත වූ ලාමකමාගජාතීන් දැක ‘සිංහරාජයාගේ ශබ්දයෙන් මේ ලාමක වූ මාගජාතීහු මෙසේ හය වූවාහු ය’ යි කියා ලොකවාසී ජනයෝ අනුමානයෙන් ම දැන ගනිද්ද, එපරිද්දෙන් ම ‘අඤ්ඤෙපි අත්ථි භික්ඛවෙ ධම්මා ගම්භීරා දුද්දසා දුරනුබොධා සන්තා පණ්තා අතක්කාවචරා නිපුණා පණ්ඨිතවෙදනීයා’ යනාදීන් දෙශනා කර වදාරන්නා වූ සර්වඥකෙසරසිංහරාජොත්තමයානන් වහන්සේගේ සද්ධර්ම ගර්ජනාව අසා භ්‍රාන්ත වූ සිත් ඇති විස්තීර්ණ වූ අනන්තකීර්ථක සමූහයන් දැක ‘එකාන්තයෙන් ම සද්ධර්මරාජොත්තමයානන් වහන්සේ විසින් කරණ ලද ගර්ජනාවෙකැ’ යි කියා අනුමානයෙන් ම දැන යුත්තේ යි.

“අනුමානෙන ජානන්ති-භීතෙ දිස්වාන කුම්මිගෙ,
මිගරාජස්ස සද්දෙන-භීතා ‘මෙ කුම්මිගා ඉති.

තථෙව තිත්ථියෙ දිස්වා-විඤ්ඤෙ භීතමානසෙ,
අනුමානෙන ඤ්ඤබ්බං-ධම්මරාජෙන ගජ්ජතං” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, මහාමෙඝය වර්ෂා කෙරෙමින් මහාඋෂ්ණය නිවී ගියා වූ ලිං පිහිලි දෙණිපත් පිරීමෙන් මහොදික වූ මනා ව නිල් ව ගියා වූ තෘණ ලතා පත්‍ර ඇති පෘථිවිතලය දැක ජනයෝ ‘මේ මහානියග මහාමෙඝයෙන් ශාන්ත ව නිවී යන ලද්ද’ යි කියා අනුමානයෙන් ම දැන ගනිද්ද, ඒ එපරිද්දෙන් ම ස්වර්ගමොක්ෂ සම්පත්ති ප්‍රතිලාභයෙන් ආමොදිත ප්‍රමුදිත වූ මේ සත්වලොකයා දැක ‘එකාන්තයෙන් ම සද්ධර්ම මහාමෙඝයෙන් සන්තර්පිත වූයේ ය’ යි කියා ලක්ෂණානුසාර වූ අනුමාන ඥානයෙන් දැන ගත යුත්තේ යි.

“නිබ්බුතං පඨවිං දිස්වා-හරිතපත්තං මහොදිකං,
අනුමානෙන ජානන්ති-මහාමෙඝෙන නිබ්බුතං.

තථෙවිමං ජනං දිස්වා-ආමොදිත පමොදිතං,
අනුමානෙන ඤ්ඤබ්බං-ධම්මමෙඝෙනත්ථිතං” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ තැබූ පය ගැලී ඇලෙන්නා වූ මහමඩ ගොභොරුවක් වූ බොරමඩින් තෙත් වූ මහාපෘථිවිතලයක් දැක මනුෂ්‍යයෝ ‘අහෝ! මේ

ගෝරු මඩ වීමට මෙහි මහාජලස්කන්ධයෙක් ආයේ වනැ' යි කියා ලක්ෂණානුසාර වූ අනුමානඥනයෙන් ම දූත ගණිද්ද, එපරිද්දෙන් ම අප ලොවුතුරා සර්වඥයන් වහන්සේ ක්ලේශරජස්කර්දමයෙන් වැලඳ සිටියා වූ මේ ජනසමූහයා දූක කරුණාකර වදරමින් ධර්මදෙශනා නමැති ගංගාවෙන් උසුලමින් ලොකොත්තරධර්ම නමැති අමෘතමහාසාගරයෙහි හරණ ලද්දේ ය. එහෙයින් සද්ධර්මාමෘතමහාසාගරයට පැමිණියා වූ (434) දිව්‍යබ්‍රහ්මයන් සහිත වූ පෘථිවිත්‍රිශ්‍රිත වූ මේ මනුෂ්‍යජනයා දූක නුවණැත්තන් විසින් 'අහෝ! මහාධර්මස්කන්ධයෙක් පැතිර ගියේ ය' යි කියා අනුමානඥනයෙන් ම දූත ගත යුත්තේ යි.

“ලග්ගං දිස්වා භුසං පඤ්ඤා-කලලද්දගතං මහිං,
අනුමානෙන ජානන්ති-වාරිකඛ්ඤා මහා ගතො.

තථෙවීමං ජනං දිස්වා-රජොපඤ්ඤාසමොහිතං,
වහිතං ධම්මං නදියා-විස්සට්ඨං ධම්මසාගරෙ.

ධම්මාමතගතං දිස්වා-සදෙවකම්මං මහිං,
අනුමානෙන ඤාතඛ්ඤා-ධම්මකඛ්ඤා මහාගතො” යි.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ උතුම් වූ සුගන්ධය නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කොට 'මේ මහාසුගන්ධයෙක් හමන්නේ ය. එහෙයින් සුපුෂ්පිත මල් ඇති සපු දුනුකේ මුහුනාදී වෘක්ෂයෝ සමීපයෙහි එන්නාහු ය' යි කියා ජනයෝ අනුමානයෙන් ම දූත ගණිද්ද, එපරිද්දෙන් ම 'මේ ශීලසුගන්ධය ද සනරාමර සකල ලොකයෙහි පැතිර හමන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් අනුත්තර වූ අප තිලෝගුරු සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේත් ඇතැ' යි කියා ම අනුමාන සංඛ්‍යාත ඥානයෙන් දූත ගත යුත්තේ යි.

“අනුමානෙන ජානන්ති-සායිකා ගඤ්ඤාත්තමං,
යථායං වායති ගඤ්ඤා-හෙස්සන්ති පුප්ඵිකා දුමා.

තථෙවායං සීලගඤ්ඤා-පවායති සදෙවකෙ,
අනුමානෙන ඤාතඛ්ඤා-අඤ්ඤා ඛුද්ධො අනුත්තරො” යි.

“මහරජානෙනි, එබඳු වූ කාරණා සියයකින් කාරණා දහසකින් හෙතු සියයකින් හෙතු දහසකින් නය සියයකින් නය දහසකින් උපමා සියයකින් උපමා දහසකින් බුද්ධබලය ගෙන හැර දක්වා පියන්නට සමර්ථයෙමි. හැකි වන්නෙමි. එසේ වුවත් බුද්ධබල නො ගෙවේර් ම ය. මහරජානෙනි, යම් සේ මල් ගෙතීමෙහි අතිදක්ෂ වූ මාලාකාරයෙක් තෙම සුගන්ධකෙතකී වකුල සපු සීනිද්ද දැසමත් ආදී

නානාප්‍රකාරපුෂ්පරාශියකින් ආචාර්යානුශාසන වූ පරිද්දෙන් තමා තුළ වූ ශක්තියෙන්¹ විසිතුරු වූ මාලාබන්ධන රාශියක් කරන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ත්‍රිභුවන ජන වන්දනීය වූ ඒ අප භාග්‍යවත් වූ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ අනෙකවරණ ඇති විසිතුරු වූ මල් රාශිය මෙන් අනන්ත වූ ගුණ ඇතියේක. අප්‍රමේය වූ ගුණ ඇතියේක. මේ සර්වඥශාසනයෙහි මම දැන් මල් ගොතන්නා වූ මාලාකාරයෙකු මෙන් පූර්වාචාර්යවරයන්ගේ අර්ථකථා² මාර්ගයෙන් ද මාගේ ප්‍රඥශක්තිබලයෙන් ද අසංඛ්‍ය වූ කාරණයෙන් සුගතතථාගතඅර්හත්-සමාක්සම්බුද්ධබලය අනුමානයෙන් ම තොපට දක්වා කියන්නෙමි. ප්‍රකාශ කෙරෙමි. ඒ අප ලොවුතුරා සද්ධර්ම වක්‍රවර්ති වූ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ මේ යථොක්ත වූ සද්ධර්මමහානගරවරයෙහි බුද්ධරාජ්‍යශ්‍රී කර වදරමින් අමාතමහානිර්වාණපුර ප්‍රවිෂ්ට වූසේක. පරිභොගය කර වදලා වූ සත්තබ්බොද්ධ්‍යංගාදී ලොකොත්තර වූ පරිභොග (435) භාණ්ඩයන් දක අප බුදුන් ඇති බව තත් වූ පරිද්දෙන් ම දන්නෙමි. මහරජානෙනි, තෙපි වනාහි මා කී මේ අනුමාන ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි තවත් අර්ථ අසනු කැමැත්තාහු නම්, අසනු පිණිස සඳ උපදව” යි වදළුසේක.

“සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානෙනි, නුඹ වහන්සේ මුත් ලොවුතුරා බුදුන් හැර මේ ප්‍රශ්නය විසඳන්නෝ කවුරු ද? මෙබඳු වූ කාරණා දැක්වීමෙන් අනුමානයෙන් ම සර්වඥබල දක්වා පියන්නට සෙස්සන්ට දුෂ්කර වන්නේ ය. ස්වාමීනි, නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානෙනි, නුඹ වහන්සේගේ මේ සකල සුර නර හෘදයානන්දනය කරවන්නා වූ පරම විචිත්‍ර මධුරතර ප්‍රශ්න ව්‍යාකාරණයෙන් මම සහසුකිරණයාගේ රශ්මියෙන් ප්‍රබොධ වූ පද්මයක් සෙයින් නිර්වාත වීමි” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

මහාඅනුමානප්‍රශ්නය නිමි.

¹ ‘සතුරුපුරුෂාකාරයෙන් මල් අල්වා’ යන මෙය ‘පව්වත්තපුරිසකාරෙන යන්නෙහි අර්ථය නො වේ.
² අර්ථ ගුණ කථා

ධුතඹගානිසංස ප්‍රශ්නය.

නැවතත් මිලිඳුමහරජානෝ එක් දිනෙක තමාගේ රාජභවනයෙහි ශ්‍රී යහන්මස්තකයෙහි වැද හෙව තමන් නාගසෙනස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේගෙන් විවාළ තාක් අර්ථධර්මයන් මෙනෙහි කරමින් සර්වඥ ශාසනය නිර්මල සේ දැක ප්‍රීතියෙන් පිණා නැවැත නැවැතත් ප්‍රඥවෙන් විමසමින් තෙළෙස්ධුතංගගුණයට බටුවා වූ ආරණ්‍යක භික්ෂූන් දුටුවාහු ය. නැවැත අනාගාමීඵලයට පැමිණ සිටින්නා වූ බොහෝ ගෘහස්ථයන් දුටුවාහු ය. ඒ දෙපක්ෂයන් බලා ‘ඉදින් ගෘහස්ථතෙම මාර්ගඵලධර්මයන් අවබෝධ කරන්නේ වී නම්, දුෂ්කර වූ තෙළෙස් ධුතංගය නිෂ්ඵල වන්නේ ය’ යි කියා ඒ මිලිඳු මහරජහට මහත් වූ කුකුසෙක් උපන්නේ ය. ඒ කුකුස් උපන්නා වූ මිලිඳු මහරජානෝ ‘එබැවින් මම පරවාදීන්ගේ වාදමථනය කරන්නා වූ පිටකත්‍රයධර්මයෙහි නිපුණ වූ විත්‍රකථීන්ට ශ්‍රේෂ්ඨ වූ නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේගෙන් විචාරමි. ඒ නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේ මාගේ කාංක්ෂාව දුරු කර වදරණසේකැ’ යි සිතූහ. ඉක්බිති මිලිඳු මහරජානෝ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේ යම් තැනෙක වැඩ වාසය කර වදරණසේක ද, එතැන්හි එළෙඹියාහු ය. එළඹ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේ වැද එකත්පසෙක සිටියාහු ය. එකත්පසෙක සිටියා වූ මිලිඳුමහරජානෝ ආයුෂ්මත් වූ නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේට මෙපවත් කීවාහු ය:- “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ගිහිගෙයි වාසී වූ පඤ්ච කාමභොගී වූ පුත්‍රදරාවන්ගෙන් සම්බාධ වූ ශයනයෙහි වසන්නා වූ කාසිකසඳුන් පරිභොග විදින්නා වූ මල් ගඳ විලෙවුන් දරන්නා වූ රන් රිදී සිතීන් ඉවසන්නා වූ මුක්තාමාණිකාස්වර්ණයෙන් විචිත්‍ර වූ ඔටුනු බඳනා ලද්ද වූ කිසි ගෘහස්ථයෙක් ඇද්ද, ඒ යම් ගෘහස්ථයෙකු විසින් ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ අමාතමහානිර්වාණය සිද්ධ කරණ ලද්දේ ද?” යි විචාලෝ ය.

“මහරජානෙනි, ගෘහස්ථභූමියෙහි ම සිට නිවන් දැක්කා වූ සත්වයෝ එක ම සියයකුදු නො වන්නාහ.¹ දෙසියකුදු නො වන්නාහ.¹ තුන්සියයකුත් සාරසියයකුදු පන්සියයකුදු නො වන්නාහ.¹ දහසකුදු නො වන්නාහ.¹ ලක්ෂයකුදු නො වන්නාහ. සියක්කොටියකුදු නො වන්නාහ. (436) කොට්ඨකසකුදු නො වන්නාහ. කොට්ඨකෂයකුදු නො වන්නාහ. මහරජානෙනි, දසදෙනකුන්ට සියක් දෙනකුන්ට දහසක් දෙනකුන්ට වූ අභිසමය තිබේවා. මහරජානෙනි, තොපට කෙබඳු වූ කාරණයකින් කථා කිරීමට අවකාශ දෙන්නෙම් ද?² තෙපි ම මේ කාරණය කියව.

¹ නො වන්නේ ය.
² ‘තොපට’ යනාදී පාඨය “කතමෙන තෙ පරියායෙන අනුයොගං දම්මි” යන පාලි පාඨයෙහි පරිවර්තනය වුවත් අදහස පැහැදිලි නො වේ. “කවර ලෙසකින් තොපට ප්‍රශ්න විචාරීම දෙමි ද?” යනු පාලිපාඨයෙහි අදහස යි.

මහරජානෙනි, එහෙයින් ම තොපට කාරණා සියයකින් හෝ දහසකින් හෝ ගත සහසුයකින් හෝ කොටියකින් හෝ සියක්කොටියකින් හෝ කොටි දහසකින් හෝ කොටිගතසහසුයකින් හෝ කියන්නෙමි. නවාංගශාස්තෘ වචනයෙහි යම් කිසි සල්ලෙඛිතාවාරප්‍රතිපත්තිධුතගුණවරාංගනීශ්‍රිත වූ ධර්මකථාවෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු ම කථාවෝ මේ ධුතාංගප්‍රශ්නයෙහි ම ඇතුළත් වෙත්. මහරජානෙනි, යම් සේ මිටි උස් සම විසම නො ගොඩ ගොඩ වූ ප්‍රදේශභාගයෙහි වර්ෂා කරණ ලද්ද වූ ඒ සියලු ම උදකය ඒ ඒ වර්ෂා කළ තැනින් ගලා අවුත් ඇළින් හොයට ගඟින් ගොස් මහොද්ධි වූ මහාසමුද්‍රයට යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නවාංගබුද්ධ වචනයෙහි යම් කිසි සල්ලෙඛිතාවාරප්‍රතිපත්තිධුතාංගගුණවරාංග නීශ්‍රිත කථාවන් සම්පාදනය කරණ පුද්ගලයන් ඇති කල්හි ඒ සියලු කථාවෝ මේ ධුතාංග ප්‍රශ්නයෙහි සමොසරිත වෙති. මහරජානෙනි, මේ ප්‍රශ්නයෙහි මාගේ භාක්පසින් ව්‍යක්ත වූ ප්‍රඥවෙන් කාරණා දූක්ඛිම සමොසරිත වන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් මේ අර්ථය මනා කොට විභාග කරණ ලද වන්නේ ය. විචිත්‍ර කරණ ලද වන්නේ ය. පරිපූර්ණ වන්නේ ය. සිතින් බුහුමන් කරණ ලද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ දක්ෂ වූ සුශික්ෂිත වූ ලියනාවාර්යයෙක් තමාගේ මිත්‍රාමාත්‍යාදීන්ට ලියමනක් අස්වනු කැමැති වූයේ තමාගේ ව්‍යක්ත බැවින් හා ප්‍රඥවෙන් නොයෙක් කාරණා දූක්ඛිමෙන් ලියමනක් ලියා පරිපූර්ණ කරන්නේ ය. මෙසේ ලියන ලද්ද වූ ඒ ලියමන පරිපූර්ණ ව අනුන ව සම්පූර්ණ වන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම මාගේ ද සර්වාකාරයෙන් ව්‍යක්ත වූ විශදප්‍රඥවෙන් මේ ප්‍රශ්නයෙහි නොයෙක් කාරණා දූක්ඛිම පැමිණෙන්නේ ය. එහෙයින් මේ අර්ථය මනා කොට විභාග කරණ ලද වන්නේ ය. විචිත්‍ර කරණ ලද වන්නේ ය, පරිපූර්ණ වන්නේ ය, සිතින් බුහුමන් කරණ ලද වන්නේ ය.

“මහරජානෙනි, සැවැත්තුවර අප ලොවුතුරා සර්වඥයන් වහන්සේගේ උපාසක උපාසිකා වූ පස්කොටියක් පමණ ආර්යශ්‍රාවකයෝ ය. ඔවුන් අතුරෙන් තුන්ලක්ෂපණස්සත්දහසක් දෙන අනාගාමිඵලයෙහි පිහිටියාහු ය. ඒ සියල්ලෝ ම මත් ප්‍රවුජිත නො වූ ගෘහස්ථයෝ ය. නැවත ද එම ශ්‍රාවස්තිපුරයෙහි ම ගණ්ඩමඛවෘක්ෂමූලයෙහි වැඩ හිඳ කර වදළා වූ යමකප්‍රාතිභාර්යයෙහි දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ගෙන් විසිකොටියක් දෙන මාර්ග ඵලාධිගමය කළාහු ය. නැවත මහාරාහුලොවාදසුත්‍රදේශනාව කර වදළ දවස්හි ද, මහාමංගලසුත්‍රාන්තයෙහි ද, සමවිත්තපර්යාසසුත්‍රාන්තයෙහි ද, පරාභවසුත්‍රාන්තයෙහි ද, පුරාභෙදසුත්‍රාන්තයෙහි ද, කලහවිවාදසුත්‍රාන්තයෙහි ද, වූළබ්‍යුහසුත්‍රාන්තයෙහි ද, මහාබ්‍යුහසුත්‍රාන්තයෙහි ද, තුවටකසුත්‍රාන්තයෙහි ද, ශාරීපුත්‍රසුත්‍රාන්තයෙහි ද ගණනපථය අතික්‍රාන්ත වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ධර්මාභිසමය වූයේ ය. රාජගෘහනගරයෙහි ලොවුතුරා (437) බුදුන්ගේ උපාසක උපාසිකා වූ ආර්යශ්‍රාවකයෝ තුන්ලක්ෂපණස් දහසෙක. නැවත ඒ රාජගෘහනගරයෙහි ම ධනපාලහස්තිනාගෙන්ද දමනයෙහි අනුකොටියක් ප්‍රාණිහු අධිගමයට පැමිණියාහ. මගධරට දෙළොස්යොදුන් ශිලාතලය මස්තකයෙහි වූ දෙව්‍යාලයස්ථානයෙහි වැඩ හිඳ සොළොස්දහසක් බමුණන්ට පාරායණය දෙසු

පාරායණසමාගමයෙහි තුදුස්කෙළක් ප්‍රාණිහු අමාමහනිවන් දක්කාහ. එම මගධරට වෙදිය පර්වතයෙහි ඉන්ද්‍රශාලා නම් ගල්ගුහායෙක වැඩ හිඳ සක්දෙවිඳුහට ශක්‍ර ප්‍රශ්න සූත්‍රය දෙසූ දවස්හි අසුකෝටියක් පමණ දෙවියෝ අධිගමයට පැමිණියාහ. නැවත ද, බාරා ය, නසී ය යන ගංගාද්වයකින් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ හෙයින් බාරානසී නම් වූ සෘෂිත්ගේ පතනයෙන් ඉසිපතන නම් වූ මෘගයන්ට අහයදයක වූ මිගදය නම් වූ ඉසිපතනාරාමයෙහි වැඩ හිඳ කර වදළ ප්‍රථම ධර්මදෙශනායෙහි අටළොස්කොටියක් බ්‍රහ්මයෝ රහත් වූහ. අප්‍රමාණ වූ දෙවතාවෝ අධිගමයට පැමිණියාහු ය. නැවත කව්තිසාහවනයෙහි පාණ්ඩුකම්බලගෛලාසනයෙහි වැඩ හිඳ කර වදළ අභිධර්මදෙශනායෙහි අසුකොටියක් දෙවියෝ අධිගමයට පැමිණියාහු ය. ඒ අභිධර්ම දෙශනාවසානයෙහි ශක්‍රපුරය පටන් සකස්පුර දෙරටුව දක්වා පිහිටි සත් රුවන් විචිත්‍ර වූ මාණිකාසොපානමාලාවෙන් අනන්ත වූ බුද්ධශ්‍රියෙන් දිලියෙමින් යට අවිචියෙහි පටන් මත්තෙන් භවාග්‍රය පර්යන්ත කොට සරස ශතසහශ්‍රීලොකධාතුව එකාලොක කෙරෙමින් ඒ තාක් සමස්තලොකවාසීන්ට ලොකවිවරණප්‍රාතිහාර්යයෙන් රූපකායසම්පත් දක්වදක්වා දිව්‍ය බ්‍රහ්මයන් විසින් කරණ ලද අනන්තපුජොත්සව විදිමින් මංපඩියෙන් මංපඩිය පාපියුම් තබනබා මනුෂ්‍යපථයට වැඩ සකස්පුර ආසන්නයෙහි මාණිකාසොපානාසන්නයෙහි වැඩ හිඳ ලොකවිෂය ශ්‍රාවකවිෂය වූ ප්‍රශ්න විචාරා වදුරා ධර්මදෙශනා කළ කල ප්‍රසන්න දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ගෙන් තිස් කොටියක් ප්‍රාණින්ට නිර්වානාභිසමය වූයේ ය. නැවත තමන් වහන්සේගේ නෑ වූ ශාකාරජුන් නිසා කපිලවස්තුපුරයට වැඩි ගමනේ නිග්‍රොධාරාමයෙන් අහසට වඩිමින් රුවන් සක්මන වැඩ හිඳ වදළ බුද්ධවංශධර්ම දෙශනායෙහි හා වර්යාපිටකදෙශනායෙහි මහාසමයසූත්‍රාන්තදෙශනායෙහි ද ගණනපථය අතික්‍රාන්ත වූ දිව්‍යබ්‍රහ්මමනුෂ්‍යයන්ට ද නිර්වානාභිසමය වූයේ ය. නැවත සුමනමාලාකාර සමාගමයෙහි ද, ගරහදින්ත සමාගමයෙහි ද, ආනන්ද සෙට්ඨී සමාගමයෙහි ද, ජම්බුකාප්වක සමාගමයෙහි ද, මණ්ඩුකදෙවපුත්‍ර සමාගමයෙහි ද, මට්ටකුණ්ඩලී දෙවපුත්‍රසමාගමයෙහි ද, සුලසා නගරසොහිනී සමාගමයෙහි ද, සිරිමා නගරසොහිනී සමාගමයෙහි ද, පෙසකාරධිකු සමාගමයෙහි ද, මුළසුභද්‍රා සමාගමයෙහි ද, සාකෙතබ්‍රාහ්මණයාගේ ආදහනදර්ශනසමාගමයෙහි ද, සුනාපරන්තක සමාගමයෙහි ද, 'සබ්බදනං ධම්මදනං ජනාති' යනාදින් විසඳ වදළ ශක්‍ර ප්‍රශ්න සමාගමයෙහි ද, තිරොකුඩ්ඛ සමාගමයෙහි ද, රතනසූත්‍ර සමාගමයෙහි ද යන මේ පසළොස් සමාගමයෙහි වෙන වෙන ම සුවාසුදහසක් සුවාසුදහසක් ප්‍රාණින්ට නිර්වානාභිසමය වූයේ ය.

“මහරජානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තාක් කල් ලොකයෙහි වැඩ සිටිසේක් ද, ඒතාක් කල් දඹදිවට නාභිමණ්ඩලාකාරයෙන් පිහිටි (438) බෝමැඩ වට තුන්සියයක් යොදුන් ප්‍රමාණ ඇති අන්තොමණ්ඩලයෙහි ද සසියක් යොදුන් ප්‍රමාණ ඇති මධ්‍යමණ්ඩලයෙහි ද පශ්චිම දිග් භාගයෙහි ධූන නම් බ්‍රාහ්මණග්‍රාමය පටන් පූර්වදිග්භාගයෙහි කජංගලා නම් නිගමග්‍රාමාන්තයෙහි මහාශාලාවක්ෂය දක්වා තුන්සියයක් යොදුන් දිග ඇත්තා වූ දකුණුදෙසින් සෙතකණ්ණික නම් නියම්ගම පටන්

උත්තර දිශායෙහි උසිරද්ධිප නම් පර්වතය දක්වා දෙසියපණස්යොදුන් පළල ඇත්තා වූ නවසියයක් යොදුන් වට ඇත්තා වූ මහාමණ්ඩලයෙහි ද යන මේ බුද්ධ ප්‍රත්‍යක්‍ෂබුද්ධ ආර්යශ්‍රාවක චක්‍රවර්තීන්ගේ උත්පත්තිස්ථාන වූ ත්‍රිවිධමණ්ඩලයෙහි බොහෝ සෙයින් වැඩත් ධර්මදෙශනා කරණසේක. එයින් පිටත් ඇතු මගධ කාශී කොශල වැදෑ මල්ල චේතිය සාර්ණ කුරු පඤ්චාල මත්සා සුරසේන අස්සක අවන්ති ගන්ධාර කාමභෝජ යන සොළොස් මහාජනපදයෙහි ද යම් යම් තෙතෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුරිතාතුරිස වාරිකා කොට වැඩ වාසය කර වදළසේක් ද, ඒ ඒ තන්හි බොහෝ සෙයින් දෙදෙන තුන්දෙන සතරදෙන පස්දෙන සියයක් දහසක් ශතසහසුයක් දෙවියෝ ද, මනුෂ්‍යයෝ ද බණ අසා ශාන්තසුඛ ප්‍රණීත වූ උතුම් අමෘතමහානිර්වාණය සිද්ධ කළාහු ය. මහරජානෙනි, යම් ඒ සත්වකෙතෙක් මහණ නො වීම නිවන් ලද්දහු ද, ඒ සත්වයෝ ගිහියෝ ම ය. ඒ සත්වයෝ ප්‍රචුඡිත නුවුවෝ ය. මහරජානෙනි, මේ ගණන් දැක් වූ දිව්‍යමනුෂ්‍යයෝ ද, අනිකුත් නොයෙක් අගාරික වූ කාමභෝගී වූ ගෘහස්ථ වූ දෙවතාවෝ කොට්ඨකසහසුගණනෙක් ශාන්තසුඛ ප්‍රණීත පරමවර අමෘතමහානිර්වාණය සාක්ෂාත් කළාහු ය” යි වදළසේක.

“යහපත, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, නුඹවහන්සේ බොහෝ වූ ධර්මරාශියක් වදළසේක. එහෙයින් ඉදින් අගාරික වූ කාමභෝගී වූ ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නාහු ය. එසේ කල මේ තෙළෙස්ධූතාංගයෝ කුමන අර්ථයක් සාධන්නාහු ද, ඒ කාරණයෙන් තෙළෙස්ධූතාංගයෝ අකෘත්‍යකර වෙති. ඉදින් ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, මන්ත්‍රෝෂධයෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැති ව ම ව්‍යාධිහු ව්‍යපශමනය වෙත් නම්, වමනවිරෙවනාදී, ශරීර දුර්වල කරණයෙන් කම් කිම් ද, ඉදින් මිටි පහරින් පරසතුරන් නිග්‍රහ කට හැකි වේ නම්, අසි තෝමර සර ධනු හෝ දඬු පොළු මුගුරුවලින් කම් කිම් ද? ඉදින් ග්‍රන්ථි කුටිල ශුෂිර කණ්ටක ලතා ශාඛාවන් එල්වී ගෙන මහරුකට නැඟීම වේ නම්, දිග දැඩි හිණීම සෙවීමෙන් කම් කිම් ද? ඉදින් පෘථිවි ශයනයෙන් ම ධාතු සමනය වේ නම්, යහපත් වූ සුඛස්පර්ශ ඇති මහත් වූ මහාශ්‍රියහන් සෙවීමෙන් කම් කිම් ද? ඉදින් අසහාය වූ එකෙක් ම ශංකා භය සහිත වූ විෂම වූ කාන්තාරය තරණයට සමර්ථ වේ නම්, සන්තාහ සන්තද්ධි ව සැරහුනු මහත් වූ මහාසාර්ථවාහසෙනාව සෙවීමෙන් කම් කිම් ද? ඉදින් මහත් නදී විල් දෙයනින් පිහිනා එතෙර වන්නට සමර්ථ වේ නම්, ස්ථිර වූ හේදඬු පාලම් නැව් ඔරු සෙවීමෙන් කම් කිම් ද? ඉදින් තමා සන්තක වූ භොගයෙන් බත් කොට ක්ෂුධාග්නි නිවා බත් කන්නට සමර්ථ වේ නම්, මිත්‍රාමාත්‍යාදීන් සෙවනය කිරීමෙන් හා ප්‍රියතෙපුල් කීමෙන් ද පසු ව හෝ පෙරටු ව දිවීමෙන් ද කම් කිම් ද? ඉදින් නො සැරෑ විලකින් පැන් ලැබේ නම්, ලිං විල් පොකුණු සැරීමෙන් කම් කිම් ද? එපරිද්දෙන් ම (439) ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ඉදින් ගිහිගෙයි වසන්නා වූ කාමභෝගී වූ ගෘහස්ථයෝ ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කෙරෙත් නම්, ධූතාංගගුණවරසමාදනයෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද?” යි කීහ. එකල නාගසෙනයන් වහන්සේ:-

“අට්ඨවිසති ඛො පනිමො මහාරාජ ධුතාඛගගුණා -පෙ- පඤ්ඤානි” යි¹

“මහරජානෙනි, යම් ගුණකෙනෙකුන් කරණ කොට ගෙන සියලු ම බුදුවරයන් විසින් ධුතාංගයෝ කැමැති වන ලද්දහු ද, ප්‍රාර්ථනා කරණ ලද්දහු ද, විද්‍යමාන වූ මේ ගුණ ඇති මේ ධුතාංගගුණයෝ වනාහි විසිඅට දෙනෙක. කවර නම් විසිඅටගුණයෙක් ද? යත්- මහරජානෙනි, මේ සුගතශාසනයෙහි ධුතාංගය පිරිසිදු වූ ආජීවය ඇතිබව ය, සැපවිපාක ඇති බව ය, නිවරදිබව ය, පරහට දුක් නො දෙනබව ය, නිර්භයබව ය, අනුන් නො පෙළෙනබව ය, එකාන්තාභිවාදධික බව ය, පිරිහීමක් නැතිබව ය, අමායාබව ය, ආරක්ෂාබව ය, පත්ථිතය දෙනබව ය, සියලු සත්වයන් දමනය කරණබව ය, සංවරයට හිතබව ය, ශාසනානුරූපබව ය, තෘෂ්ණා නිශ්‍රිත නො වනබව ය, තෘෂ්ණාවෙන් මිදුනබව ය, රාගක්ෂය කරණබව ය, ද්වේෂක්ෂය කරණබව ය, මොහක්ෂය කරණබව ය, මානප්‍රභාණය කරණ බව ය, ලාමකචිතර්ක සිදිනබව ය, කාංක්ෂා දුරු කරණබව ය, කුශිතය විධිවංසනය කරණබව ය, ශාසනානභිරතී ප්‍රභාණය කරණබව ය. සියලු ම දුක් සහනය කරණබව ය, අතුලය ගුණ ඇතිබව ය, අප්‍රමාණ වූ අනුසස් ඇතිබව ය, සර්වසංසාරදුෂ්ඨක්ෂය පිණිස යන ගමන් ඇතිබව ය. මහරජානෙනි, යම් ගුණ කෙනෙකුන් කරණ කොට ගෙන කාලත්‍රයවර්තී වූ සියලු ම බුදුවරයන් විසින් ධුතාංගයෝ සිතින් කැමැති වන ලද්දහු ද, ප්‍රාර්ථනා කරණ ලද්දහු ද, විද්‍යමාන ගුණ ඇති ඒ මේ අෂ්ටවිංශද්ධුත ගුණයෝ යි.

“යෙ ඛො තෙ මහාරාජ ධුතඛගගුණෙ සම්මා උපසෙවන්ති, තෙ අට්ඨාරසහි ගුණෙහි සමුපෙතා භවන්ති. -පෙ- තෙ ඉමෙහි අට්ඨාරසගුණෙහි සමුපෙතා භවන්ති” යි.²

(440) “මහරජානෙනි, යම් ඒ සංසාරභීරුක වූ ථෙර මජ්ඣිම නවක භික්ෂු කෙනෙක් ක්ලේශධර්මයන් කම්පා කරණ කාරණයෙන් ධුතාංග නම් තෙළෙස්ධුතාංගගුණයන් මනා කොට සෙවනය කෙරෙද් ද, ඒ ආර්යයෝ අටළොස්ගුණයකින් යුක්ත වෙති. කවර නම් අටළොස් ගුණයකින් ද? යත්- ඒ ධුතාංගධරයන්ගේ සර්වඥශාසනයෙහි භැසිරීම සුවිසුද්ධ වන්නේ ය. පූර්වභාගප්‍රතිපදාව යහපත් කොට පුරණ ලද වන්නේ ය. කායිකය වාචසිකය යහපත් කොට රක්ෂා කරණ ලද වන්නේ ය. මනස්සමාවාරය සුවිසුද්ධ වන්නේ ය. චීර්යය අතිශයින් ග්‍රහණය කරණ ලද වන්නේ ය, සියලු භය ව්‍යපශමනය වන්නේ රිය, සත්කායදෘෂ්ටිය ව්‍යපගත වන්නේ ය, චෛරය වැළකෙන ලද වන්නේ ය, සකල සත්වයන් කෙරෙහි මෛත්‍රිය ඵලඹ සිටින ලද වන්නේ ය, පමණ දැන වැළඳීමෙන් ආහාරය පරිඥත වන්නේ ය, සියලු සත්වයන් විසින් ගෞරව කරණ ලද වන්නේ ය, භොජනයෙහි මාත්‍රඥතාව ද ඇති වන්නේ ය.

¹ සම්පූර්ණ පාලිපාඨය පාලි මිලිඤ්ඤ පඤ්ඤයෙහි 281 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

² සම්පූර්ණපාඨය පාලිමිලිඤ්ඤ පඤ්ඤයෙහි 281, 282 වන පිටුවල පෙනේ.

නිදිවර්ජන කිරීමෙහි නියුක්ත වන ලද වන්නේ ය, ගෘහයක් නැත්තේ ද වන්නේ ය, යම් තෙතෙක එසු වී නම්, එතැන්හි වාසය කරන්නේ ද වේ. පාපයට ප්‍රතිකූලකාරී වන්නේ ය, විවේකාරාම වන්නේ ය, නිරන්තරයෙන් අප්‍රමාද වන්නේ ය, මහරජානෙනි, යම් ඒ ථෙරමජ්ඣිම නවක හික්ෂු කෙනෙක් ධුතාංගගුණයන් මනා කොට සෙවනය කෙරෙද් ද, ඒ ආර්යයෝ මේ යථොක්ත වූ අටළොස්ගුණයෙන් සමුපලක්ෂිත වන්නාහු ය.

“දස මෙ මහාරාජ පුග්ගලා ධුතඛිගගුණාරහා. කතමෙ දස? සද්ධො හොතී හිරිමා ධිතිමා අකුහො අඤ්චසී අලොලො සික්ඛා කාමො දළ්භසමාදනො අනුජ්ඣානඛහුලො මෙත්තාවිහාරී. ඉමෙ ඛො මහාරාජ දසපුග්ගලා ධුතඛිගගුණාරහා” යි.

“මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණය පරිහරණයට සුදුසු මේ පුද්ගලයෝ දසදෙනෙක. කවර දසදෙනෙක් ද? යත්- යමෙක් ශ්‍රද්ධාව ඇත්තේ වේ ද, පාපයෙහි ලජ්ජා ඇත්තේ වේ ද, අධික වූ ධෙධර්ය ඇත්තේ වේ ද, ජන වඤ්චනයෙහි කුහක ප්‍රයෝග නැත්තේ වේ ද, ශාසනානිවාදධිය පිණිස වසන්නේ වේ ද, චතුර්විධ ප්‍රත්‍යයෙහි ගිජුබවක් නැත්තේ වේ ද, ශික්ෂාකාමී ව වාසය කරන්නේ වේ ද, දෘඪ වූ සමාදන ඇත්තේ වේ ද, කිපිසිත් බහුල කොට නැතතේ වේ ද, සකල සත්වයන් කෙරෙහි පතළ මෙහිත්‍රී විහරණය ඇත්තේ වේ ද, මහරජානෙනි, මෙ කී දගවිධ වූ පුද්ගලයෝ ධුතාංගගුණ ධාරණයට සුදුස්සෝ යි. මහරජානෙනි, අගාරික සංඛ්‍යාත ගිහිගෙයි වාසී වූ පඤ්චකාමහොගි වූ යම් ඒ ගෘහස්ථ කෙනෙක් ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ (441) කෙරෙද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම මීට පූර්ව ජාතියෙහි මේ තෙළෙස්ධුතාංගගුණයෙහි කරණ ලද අභ්‍යාස ඇත්තාහු ද, කරණ ලද ධුතාංගභූමිකර්ම ඇත්තාහු ද වෙති. ඒ ජනයෝ ඒ අතීතයෙහි චාරිත්‍රය ද ප්‍රතිපත්තිය ද සුද්ධ කොට හැසිර මෙසමයෙහි දැන් අද දක්වා ගිහි ව ම වසන්නාහු ද, ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, දක්ෂ වූ ධනුශ්ශිල්පියෙක් යම් සේ පළමු කොට ම අන්තෙවාසිකයන් ශිල්පශාලායෙහි ලා ධනුප්‍රහෙද ධනු ආරොපණ ග්‍රහණ මුෂ්ටි ප්‍රතිපීඩන අංගුලි ප්‍රණමන පාද තැබීම් ඉගෙනීම් සන්නද්ධවීම් ඇදීම් සන්ධාරණය කිරීම් ලක නියම කිරීම් හා හැරීමෙහි ද තෘණ පුරුෂ විදමනය ඡණක¹ තෘණ විදමනය පිදුරුබිසි විදමනය මත්තිකාරාසි විදමනය දිඹුල්පෝරු විදමනය යනාදී ලක වෙදයෙහි නො හැර හික්මවා රජදරුවන්ගේ සමීපයෙහි භාවිත වූ ශිල්ප දක්වා සිත් ගෙන ආඡඤ්ඤරථ ගජ කුරග ධනධාන්‍ය හිරණ්‍ය ස්වර්ණ දසි දස භාර්යා ග්‍රාමවරාදිය ලබන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම අගාරික වූ කාමහොගි වූ යම් ගෘහස්ථකෙනෙක් ශාන්තප්‍රණීතපරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කෙරෙද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම ඒ ඒ පුරිමජාතියෙහි තෙළෙස්ධුතාංගගුණයෙහි කරණ ලද අභ්‍යාස ඇත්තාහු ද, කරණ ලද ධුතාංග භූමිකර්ම ඇත්තාහු ද වෙති. ඒ ජනයෝ ඒ ජාතියෙහි ම චාරිත්‍රය ද ප්‍රතිපත්තිය ද පිරිසිදු කොට

¹ ජනයක

මෙසමයෙහි අද දැන් ගෘහස්ථ ව ම වසන්නා වූ ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණයෙහි පූර්වසෙවනයක් නැති ව මෙම ජාතියෙහි අර්හත්ඵලය සිද්ධ කිරීම නො වන්නේ ය. මෙසේ පෙර පුරුදු වූ ධුතාංගගුණ ඇත්තහුට ම උතුම් වූ විරියයෙන් උතුම් වූ ප්‍රතිපත්තියෙන් කලාණමිත්‍ර වූ එබඳු ආචාර්යකෙනෙක් කරණ කොට ගෙන රහත්ඵලය සාක්ෂාත් කිරීම වන්නේ ය.

“තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ ශල්‍යකත්තා වූ වෛද්‍යක්‍රියාකාරයෙක් තෙම තමාගේ ආචාර්යවරයා කිසි ධනයකින් හෝ වෘත්තප්‍රතිවෘත්තයකින් හෝ සිත් ගෙන ගඩු පළන ශස්ත්‍ර ග්‍රහණ ඡෙදන ලිඛන වෙධන හුල් උද්ධරණ වුණ ධොවන වියලන හෙහෙෂජ්‍යානුලිම්පන වමන විරෙවනානුචාසන ක්‍රියාවන් නො හැර සුශික්ෂිත ව විද්‍යායෙහි කරණ ලද සුශික්ෂිතත්වය ඇති ව කරණ ලද භාවිතා ඇති ව දක්ෂ ව රොග පිලියම් පිණිස රොගාතුරයන් කරා එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් ඒ ගෘහස්ථ අගාරික කාමහොගීහු ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කෙරෙද් ද, ඒ සියල්ලෝ ම ඒ ඒ පූර්වජාතියෙහි තෙළෙස්ධුතාංගගුණයෙහි කරණ ලද අභියෝග ඇති ව කරණ ලද භූමිකර්ම ඇති ව ඒ ජාතියෙහි ම චාරිත්‍රය ද ප්‍රතිපත්තිය ද පිරිසිදු කොට මෙසමයෙහි අද දැන් දක්වා ගිහි ව ම වසන්නාහු ශාන්ත වූ පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය සිද්ධ කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණයෙන් සුද්ධ නුවුවන්ට ධර්මාභිසමයෙක් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ උදකයාගේ අසෙවනයෙන් බීජ ජාතීන්ගේ නො හට ගැණීම වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධුතාංග ගුණයෙන් සුද්ධනුවුවන්ට ධර්මාභිසමය නො වන්නේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ නො කරණ ලද කුසල් ඇත්තා වූ නො කරණ ලද ගුහ ක්‍රියාවන් ඇත්තා වූ (442) සත්වයන්ට ස්වර්ගයාත්‍රාවෙක් නො වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධුතාංගගුණයෙන් විසුද්ධ නො වුවන්ට නිර්වාණාභිසමයෙක් නො වන්නේ ය.

“පයච්චි සමං මහාරාජ ධුතාංගගුණං -පෙ- අපරිමිතමසඛ්ඛෙය්‍යා මජ්ඣමෙය්‍යට්ඨෙන ව.”¹

(443) මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණය නිර්වාණසම්පත්තිය කැමැත්තවූන්ට ප්‍රතිෂ්ඨාර්ථයෙන් පෘථිවිය සමාන වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණය නිර්වාණය කැමැත්තවූන්ට සර්වක්ලේශමලධොවනාර්ථයෙන් නිර්මලතර ජලයක් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවූන්ට සර්වක්ලේශවනය දවන අර්ථයෙන් මහාවන්තිස්කන්ධයක් සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතාංගගුණය නිවන්සැප කැමැත්තවූන්ට සර්වක්ලේශරෂස් විත්තසන්නානයෙන් පහ කොට ගෙන යන අර්ථයෙන් වණ්ඩමාරුතයක් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, විසුද්ධි කැමැත්තවූන්ට ධුතාංගගුණය සර්වක්ලේශව්‍යාධීන් ව්‍යපශමනය කරණ අර්ථයෙන් දිව

¹ සම්පූර්ණ පාලිපාඨය පාළි මිලිඤ්ඤ පඤ්ඤයෙහි 283 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

බෙහෙදක් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය නිවන් කැමැත්තවුන්ට සර්වක්ලේශවිෂ විනාශය කරණ අර්ථයෙන් දිව්‍ය අමාත්‍යයක් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි සංඛ්‍යාත නිර්වාණය කැමැත්තවුන්ට සියලු ම ශ්‍රමණගුණධර්මයාගේ උපදනා අර්ථයෙන් ක්ෂේත්‍රයක් සම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ප්‍රාර්ථිත වූ මනාපික වූ සකල සම්පත්ති ප්‍රවරයන් දෙන අර්ථයෙන් මනොහාර වූ වින්තාමාණිකාරත්නයක් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, විසුද්ධි සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණසම්පත් කැමැත්තවුන්ට ධුතගුණය සංසාරසාගරයාගේ පරතෙරට ගෙන යන අර්ථයෙන් මහනැවක් වන්නේ ය. මහරජානෙනි, විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ධුතගුණය ජාති ජරා මරණ දුකින් හීතවූවන් නො බාවයි කියා අස්වසන අර්ථයෙන් රක්ෂස්ථානයක් වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ධුතගුණය ක්ලේශදුක්ඛයෙන් පීඩිතවූවන්ට අනුග්‍රහ කරණ අර්ථයෙන් වැදූ මාතෘවෙක් වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, සියලු ම ශ්‍රමණගුණය උපදවන අර්ථයෙන් ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට පීතෘසම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ධුතගුණය සියලු ම ශ්‍රමණගුණ සොයන්නා වූ අවිසංවාදක අර්ථයෙන් කල්‍යාණමිත්‍රයෙකු වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට සර්වක්ලේශමලයෙන් ලිප්ත නො වන අර්ථයෙන් පද්මයක් වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ක්ලේශදුර්ගන්ධ පහ කරණ අර්ථයෙන් කොකුම් යොන්පුප් තුවරලා තුරුක්තෙල් යන උතුම් සිවුදැගඳ හා සම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට අෂ්ටලොකධර්ම නමැති මහාවාතයෙන් කම්පා නො වන අර්ථයෙන් මහාමෙරුපර්වත රාජයා හා සම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට සර්වස්ථානයෙහි ග්‍රහණ විරහිත මහත් පතල විස්තාර මහත් වූ අර්ථයෙන් ආකාශය වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ක්ලේශමල උසුලා යන අර්ථයෙන් ගංගාවක් වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ජාතිකාන්තාරයෙන් හා ක්ලේශවනගහණයෙන් එතර කරණ අර්ථයෙන් සුදෙශික පුරුෂයක්හු හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට සර්වභයශුන්‍ය ක්ෂෙම අභයවර ප්‍රවර නිර්වාණමහානුවරට පමුණුවන අර්ථයෙන් මහාසාර්ථවාහයන් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, (444) ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට සර්වසංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍ය ස්වභාව දක්නා අර්ථයෙන් සුමර්දිත නිර්මලතර ආදසනලයක් හා සදාශ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ක්ලේශ නමැති මුගුරු හී ශස්ත්‍රාදිය ප්‍රතිබාහනාර්ථයෙන් ඵලකායුධයක් හා සමාන වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට ක්ලේශවර්ෂාව වහා රාගාග්නි ද්වේෂාග්නි මොහාග්නි සංඛ්‍යාත ත්‍රිවිධාග්නිසන්තාපය හා සුර්ය තාපය ප්‍රතිබාහන අර්ථයෙන් ඡත්‍රයක් වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තා වූ විබුධජනයන්ට කැමැති වන ප්‍රාර්ථිත වන අර්ථයෙන් වන්දිදිව්‍යරාජයා වැන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධිය කැමැත්තා වූ විබුධජනයන්ට මොහාන්ධකාරය නසන අර්ථයෙන් සුර්යදිව්‍යරාජයා සම වන්නේ ය. මහරජානෙනි, ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තවුන්ට අනෙකප්‍රකාර වූ ශ්‍රාමණ්‍යගුණ නමැති

උතුම් රත්න ජාතීන්ගේ පහළ වන අර්ථයෙන් හා අපරිමිතඅසංඛ්‍යඅප්‍රමේයාර්ථයෙන් මහාසමුද්‍රය වැන්නේ ය.

“එවං ඛො මහාරාජ ධුතභිගුණං -පෙ- පවරං අග්ගා” යි¹

“මහරජානෙනි, මෙසේ ධුතගුණය විසුද්ධි කැමැත්තා වූ විබුධජනයන්ට බොහෝ උපකාර ඇත්තේ ය, සර්වක්ලේශපීඩා පරිදහ දුරු කරන්නේ ය, සියලු භය දුරු කරන්නේ ය, ත්‍රිවිධභව දුරු කරන්නේ ය, පඤ්චවේතොබ්ලය දුරු කරන්නේ ය, රාගමලාදිය දුරු කරන්නේ ය, සොක දුරු කරන්නේ ය, සර්වසංසාරදුක් දුරු කරන්නේ ය, කාමරාගය දුරු කරන්නේ ය, ද්වේෂය දුරු කරන්නේ ය, මොහය දුරු කරන්නේ ය, මානය දුරු කරන්නේ ය, සත්කායදෘෂ්ටිය හා සියලු ම මිථ්‍යාදෘෂ්ටීන් දුරු කරන්නේ ය, සියලු ම අකුශලධර්මයන් දුරු කරන්නේ ය, යස පමුණුවන්නේ ය, හිත පමුණුවන්නේ ය, සැප පමුණුවන්නේ ය, එාසු කරන්නේ ය, ප්‍රීති කරන්නේ ය, යොගක්ෂේම කරන්නේ ය, නිරවද්‍ය වන්නේ ය, ධනධාන්‍යපරිග්‍රහයක් නැතිබව ය, නිරවද්‍ය වූ පිඩු සොයන බව ය, දූහැමින් පිඩු වළඳනබව ය, අපට වෙහෙස කළාහ යි රටවාසීන්ගේ කෙලසීමක් නැතිබව ය, උපකරණයෙහි ඡන්දරාගයක් නැතිබව ය, වෞරවිලෝපනයෙහි නිර්භයබව ය, රජමහඥාමතියන් හා අසංසාෂ්ට බව ය, සතරදික්ඛි නො පැකිලෙනබව ය යන අෂ්ටවිධ වූ ශ්‍රමණසැප විපාක ඇත්තේ ය. ශ්‍රමණගුණ රාශියෙක, ශ්‍රමණගුණ ගොඩෙක, අප්‍රමාණ වූ අප්‍රමේය වූ උතුම් ගුණ ඇත්තේ ය, ප්‍රචර වන්නේ ය, අග්‍ර වන්නේ යි.

මහරජානෙනි, යම් සේ මනුෂ්‍යයෝ ජීවත්වීමට ආධාර පිණිස භෝජනය සෙවනය කෙරෙති, ශරීරයට හිත පිණිස බෙහෙත් සෙවනය කෙරෙති, තමහට උපකාර පිණිස මිත්‍රයන් සෙවනය කෙරෙති, මුහුදින් (445) එතර වන පිණිස නැව සෙවනය කෙරෙති. ඇඟ සුවඳ කිරීම පිණිස මල් සුවඳ සෙවනය කෙරෙති, අභය පිණිස නිර්භයස්ථාන සෙවනය කෙරෙති, ප්‍රතිෂ්ඨාව පිණිස පෘථිවිය සෙවනය කෙරෙති, ශිල්ප පිණිස ගුරුන් සෙවනය කෙරෙති, යස පිණිස රජ්ජුරුවන් සෙවනය කෙරෙති, කැමැති දෙය දෙන හෙයින් මාණිකාරත්න සෙවනය කෙරෙති. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සියලු ම ශ්‍රාමණ්‍යගුණ දෙන හෙයින් ආර්යයෝ ධුතගුණය සෙවනය කරන්නාහු ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ උදකය බිජු හට ගැණීම පිණිස වේ ද, වහ්නිය දැවීම පිණිස වේ ද, ආහාරය බල ගැණීම පිණිස වේ ද, වැල් බැඳීම පිණිස වේ ද, ශස්ත්‍රය ඡේදනය පිණිස වේ ද, පැන් පිපාස විනාසය පිණිස වේ ද, නිධානය අස්වැසීම කරණු පිණිස වේ ද, නැව එතර පැමිණීම පිණිස වේ ද, බෙහෙත් ව්‍යාධි ව්‍යපසමනය පිණිස වේ ද, යානාව සැප ගමන් පිණිස වේ ද, නිර්භයස්ථානය භය විනෝදනය පිණිස වේ ද, රජතෙම ලොවට ආරක්ෂා පිණිස වේ ද, එලකායුධය දඩු පොලු කැට මුගුරු හී

¹ සම්පූර්ණ පාලිපාඨය මිලිඤ්ඤ පඤ්ඤයෙහි 284 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

ශස්ත්‍ර ප්‍රතිබාහනය පිණිස වේ ද, ආචාර්ය තෙම ශිෂ්‍යානුශාසනාව පිණිස වේ ද, මැතිතොමෝ පුත්‍ර පොෂණය පිණිස වේ ද, ආදසය මුහුණ බැලීම පිණිස වේ ද, අලංකාරය සොහනය පිණිස වේ ද, වස්ත්‍රය හැඳීම පිණිස වේ ද, නිශ්‍රෙණිය නැඟීම පිණිස වේ ද, තරාදිය සදාශව කිරීම පිණිස වේ ද, මන්ත්‍රය ජප කිරීම පිණිස වේ ද, ආයුධය තර්ජනය ප්‍රතිබාහනය පිණිස වේ ද, ප්‍රදීපය අන්ධකාර විධමනය පිණිස වේ ද, වාතය පරිලාභ නිර්වාපණය පිණිස වේ ද, ශිල්පය ජීවිකාවාත්ති සාධනය පිණිස වේ ද, භෞෂජය දිවි රක්තා පිණිස වේ ද, ආකරය සන්රුවන් ඉපදීම පිණිස වේ ද, රත්නය අලංකාර පිණිස වේ ද, ආඥව නොයිඉක්මවාලීම පිණිස වේ ද, ඉසුරුබව වසගයෙහි පවත්වාලීම පිණිස වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධුතගුණය ශ්‍රාමණ්‍යබිජු හට ගැණීම පිණිස වන්නේ ය. ක්ලේශමල දූවීම් පිණිස වන්නේ ය. සාද්ධිබල ගැණීම පිණිස වන්නේ ය, ස්මෘති සංවර බන්ධනය පිණිස වන්නේ ය, විමති විචිකිච්ඡා සිදීම පිණිස වන්නේ ය. තෘෂ්ණාපිපාසා දුරු කිරීම පිණිස වන්නේ ය, අභිසමය ආශ්වාස හෙතු පිණිස වන්නේ ය, චතුර්විධොසයෙන් එතරවීම පිණිස වන්නේ ය, ක්ලේශවායධි ව්‍යපසමනය පිණිස වන්නේ ය. නිර්වාණසැප ප්‍රතිලාභය පිණිස වන්නේ ය, ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ සොක හැඬීම් දුක්ඛදොෂමනසා උපායාස යනාදි සංසාර භය දුරු කිරීම පිණිස වන්නේ ය, ශ්‍රමණගුණ රක්ෂාව පිණිස වන්නේ ය, අරති කුවිතර්ක ප්‍රතිබාහනය පිණිස වන්නේ ය, සකල ශ්‍රාමණ්‍යාර්ථානුශාසනාව පිණිස වන්නේ ය, සකල ශ්‍රාමණ්‍යගුණ පොෂණය පිණිස වන්නේ ය, සමථ විපස්සනා මාර්ගඵල නිර්වාණ දර්ශනය පිණිස වන්නේ ය, සකල ලොක ථූනිථොමික මහත් වූ මහාසොභාකරණය පිණිස වන්නේ ය, එක්සියසතිස් මහානරක වැසීම පිණිස වන්නේ ය, ශ්‍රාමණ්‍යාර්ථ නමැති මහාපර්වතශිඛරය මුදුනට නැඟීම පිණිස වන්නේ ය, වංකකුටිල විසම සිත හැරීම පිණිස වන්නේ ය, සෙවිතවාසෙවිතවා ධර්මයන් යහපත් කොට සජ්ඣායනය කිරීම පිණිස වන්නේ ය, සර්ව ක්ලේශ ප්‍රතිශක්‍රන් (446) තර්ජනය පිණිස වන්නේ ය, අවිද්‍යාන්ධකාරය විධමනය පිණිස වන්නේ ය, ත්‍රිවිධාග්නි සන්තාප පරිදහ නිර්වාපණය පිණිස වන්නේ ය, සණ්භ සුබ්බමඛාන්තප්‍රණීතසමාපත්ති උපදවාලීම පිණිස වන්නේ ය, ශාසනික සකල ශ්‍රාමණ්‍යගුණ රක්ෂාව පිණිස වන්නේ ය, සප්තබොද්ධ්‍යංගවර රතනුප්පාදනය පිණිස වන්නේ ය, යොගිජනාලංකාරකරණය පිණිස වන්නේ ය, අනවද්‍ය නිපුණ සියුම් ශාන්තසුව නො ඉක්මවීම පිණිස වන්නේ ය, සකල ශ්‍රාමණ්‍ය ආර්යධර්මය වසගයෙහි පවත්නා පිණිස වන්නේ ය, මහරජානෙනි, මෙසේ මොවුන්ගේ ගුණය අධිගමය පිණිස වන්නේ ය, ඒ මේ එක ම එක ම ධුතගුණයක් ම නිවන් පිණිස වන්නේ ය. මහරජානෙනි, මෙසේ ධුතගුණය අතුල්‍ය වන්නේ ය, අප්‍රමෙය වන්නේ ය, අසම වන්නේ ය, අප්‍රතිසම වන්නේ ය, අප්‍රතිභාග වන්නේ ය, අප්‍රතිශ්‍රෙෂ්ඨ වන්නේ ය, සියලු ගුණයට වඩා ඉතිරි සිටියේ ය, ශ්‍රෙෂ්ඨ ව සිටියේ ය, විශිෂ්ට ව සිටියේ ය, අධික ව සිටියේ ය, දික් ව සිටියේ ය, පෘථුල ව සිටියේ ය, පැතිර සිටියේ ය, විස්තෘත ව සිටියේ ය, ගරුක ව සිටියේ ය, බැරැරුම් ව සිටියේ ය, ඉතා මහත් ව සිටියේ යි.

“ය ඛ මහාරාජ පුග්ගල පාපිච්ඡ ඉච්ඡාපකත -ප-
පෙනො හුක්ඛා ආනිණ්ඩමානො මහියා අට්ටස්සරං කරොති” යි¹

“මහරජානෙනි, නැති ගුණ පහළ කරණු කැමැති පාපිච්ඡතාවෙන් යුක්ත වූ නැති ගුණ පහළ කිරීම සංඛ්‍යාත ලාමක අදහසින් පෙළෙන ලද්ද වූ ප්‍රත්‍යය නො පිළිගන්නා කෙනෙකුන් මෙන් ගෘහස්ථයන්ට අගවා වංචාවන ප්‍රයෝගයෙන් ප්‍රත්‍යය බොහෝ කොට උපදවන කුහක ප්‍රයෝගයෙන් යුක්ත වූ රෝද වූ උදර පොෂණය නිසා ශාසනයෙහි වසන හෙයින් ඔදරික වූ ප්‍රත්‍යය ලාභයෙහි ගිජු වූ යස සංඛ්‍යාත පිරිවර කැමත්තා වූ ඒ ඒ තන්හි ගුණකථන වශයෙන් පවත්නා කීර්ති කැමැත්තා වූ අර්හත්ධිවඡ ධාරණයට යුතු නො වන්නා වූ ප්‍රතිපත්ති පූරණයට අප්‍රාප්ත වූ ඡනෙන්ද ශාසනයට සුදුසු නො වන හෙයින් අනනුච්ඡවික වූ ශ්‍රමණභාව (447) යට සුදුසු නො වූ ඡනසුනුභාවයට අප්‍රතිරූප වූ යම් පුද්ගලයෙක් ධුතාංග සමාදන් වේ ද, ඒ පුද්ගලතෙම ද්විගුණ වූ දඬුවමට පැමිණෙන්නේ ය, සියලු ම ගුණධර්මයාගේ නැසීමට පැමිණෙන්නේ ය, දෘෂ්ටධාර්මික වූ ගර්භාවබ්ලනය නින්ද පරිභාසය ඉවත දැමීම අසම්භෝගය ශාසනයෙන් පිටත්කිරීම ප්‍රතිකුලාකාරයෙන් කරණ බෙලාපාතනය පහ කිරීම ශාසනයෙන් නෙරපීම ලබන්නේ යි, මරණින් මත්තෙහි පරලොචිති ද නරකයෙහි ඉපිද උෂ්ණ කඬින තප්ත සංතප්ප වූ වහ්නිශිඛාජ්චාලමාලායෙන් ආකුල වූ සියක්යොදුන් අවිච්ඡිකානරකයෙහි අනෙකවර්ෂකොට්ඨසසහසුයෙහි ඌර්ධවාධො සරස්භි පෙරළෙන්නා වූ නිරාග්නියෙන් දැවීමෙන් පෙනගත් ශරීර ඇති ව පැසෙන්නේ ය, එයින් මිදී ප්‍රෙතනිකායෙහි උපන ද කෘශ පරූෂ කාලක අංගප්‍රත්‍යයන් ඇත්තා වූ සුවිමුඛප්‍රමාණ මත්තෙන් සිදුරු මුඛය ඇති හිස් ඇත්තා වූ ක්ෂුධාවෙන් පීඩිත වූ පිපාසායෙන් විසලුනා වූ විසම භයානක වූ රූපසටහන් ඇත්තා වූ සිඳුණු බිඳුණු කර්ණශ්‍රෝතයන් ඇත්තා වූ උන්මිලිත නිමිලත නෙත්‍රනයනයන් ඇත්තා වූ වුණගාත්‍ර හා පැසවා කුණු දිය වැහෙන ගාත්‍ර ඇත්තා වූ සකල ශරීරයෙහි නොයක් තැනින් කාවදින පණුවන්ගෙන් ආකීර්ණ වූ වාතමුඛයෙහි දිලියෙන්නා වූ අග්නිස්කන්ධයක් මෙන් ඇතුලු ශරීරය ගිනිගෙණ දිලියෙන්නා වූ හාත්පසින් ගිනි ගෙණ දිලියෙන්නා වූ දෙහ ඇති කිසි රක්ෂාස්ථානයක් නැත්තා වූ කිසි සරණක් නැත්තා වූ, ඉවසිය නො හැකි ප්‍රෙතදුකින් දුක්ඛිත ව හඬන්නා වූ මහහඬින් හඬන්නා වූ, බැගෑපත් හඬින් විලාප කියා හඬන්නා වූ, ආරොදන කාරුණ්‍යරචින් විලාප කියන්නා වූ, නිජ්ඣාමතෘෂ්ණික වූ, ශ්‍රමණවෙශ ධාරණයෙන් ශ්‍රමණමහාප්‍රෙත ව පෘථිවියෙහි ඇවිදීමින් දුඛස්චර පතුරුවන්නේ යි.

“මහරජානෙනි, යම් සේ රාජාභිෂෙකයට අයුක්ත වූ අනනුච්ඡවික වූ රාජ්‍යශ්‍රීප්‍රතිලාභයට සුදුසු නො වූ අප්‍රතිරූප ව කුලහීන වූ නිවඡාති ඇත්තා වූ කිසිවෙක් ක්ෂත්‍රියාභිෂෙකයෙන් රාජ්‍යාභිෂෙකයට පැමිණේ ද, එතෙම හස්තච්ඡේදනය

¹ පාළිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤයෙහි 286 වන පිටුවෙහි සම්පූර්ණ පාඨය පෙනේ.

පාදවිභේදනය හස්තපාදවිභේදනය කර්ණවිභේදනය නාසවිභේදනය, කර්ණනාසවිභේදනය, බ්ලොංගොලිකවධය සංඛමුණ්ඩිකය රාහුමුඛය ජොතිමාලිකය එරකවත්තිකය විරකවාසිකය එණෙයාකය බ්ලිසමංසිකය කභාපණකය පලිසපරිවත්තිකය පලාල පීඨිකය රන් වූ තෙලින් ඇඟ වත් කිරීම ය සුනඛයන් ලවා කවාලීම ය, දිවස්භූල නැගීම ය, කඩුවෙන් හිස සිඳීම ය යනාදී වධ ලබන්නේ ය. අනෙකප්‍රකාර වූ කම්කටුළු අනුභව කරන්නේ ය. කවර කාරණයකින් ද? යන්-රාජ්‍යකරණයට යුක්ත නො වූ රාජ්‍යප්‍රතිලාභයට ප්‍රාප්ත නො වූ අනනුච්ඡවික වූ රාජ්‍යාභිෂේකයට සුදුසු නො වූ අප්‍රතිරූප වූ කුලභීන වූ නීචජාති ඇත්තා වූ එතෙම මහත් වූ රාජෙශ්වර්යයස්ථානයෙහි තමන් තැබූ හෙයින් තමන්ගේ සීමාව නැසුයේ ය, එහෙයින්. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යම් කිසි පුද්ගලයෙක් ශාසනයට වැද උදරපොෂණය පිණිස පාපිච්ඡතාදී නොයෙක් වංචාවෙන් යෙදී ධුතාංග සමාදන් වේ ද, එතෙම අවිචිතභානරකයෙහි වැටී බොහෝ කලක් දුක්විඳ එයින් මිදී ශ්‍රමණමහාප්‍රේත ව ඉපිද (448) සකලසත්ව භයානක වූ සර්වාංගප්‍රත්‍යාංගයෙන් හා නොයෙක් තැනින් කාවදින පුළුවරාසීන්ගෙන් ආකීර්ණ ව වාතමුඛයෙහි දිලියෙන මහගිනි කඳක් සෙයින් ඇතුළුගරිය ඇවිල ගත් ගින්නෙන් දද අනෙකවිලාපයෙන් හඬ හඬා පාවිච්චියෙහි ඒ ඒ තැනින් ඇවිදීමින් බැගෑපත් ස්වර පතුරුවන්නේ ය.

“යො පන මහාරාජ පුග්ගලො යුත්තො -පෙ- විමුක්තිපණ්ඩර විමල සෙනච්ඡත්තෙන අභිසිඤ්චති” යි.¹

මහරජානෙනි, ශ්‍රමණගුණධාරණයට යුතු වූ ප්‍රතිපත්ති පිරීමට ප්‍රයුක්ත වූ, අනුච්ඡවික වූ, ශාකාපුත්‍රභාවයට සුදුසු වූ, ප්‍රතිරූප වූ, අල්පෙශ්ව වූ, සන්තුෂ්ට වූ, විවෙකී වූ, ප්‍රත්‍යයදයක ගෘහස්ථයන් හා සංසක්තයක් නැත්තා වූ, පටන් ගන්නා ලද විර්ය ඇත්තා වූ, නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද කායජීවිතය ඇත්තා වූ, නැති ගුණ පහළ නො කරන්නා වූ, කළ වරද නො සඟවන්නා වූ, උදරපොෂණකාරී නො වන්නා වූ, ලාභකාමී නො වන්නා වූ, යසකාමී නො වන්නා වූ, කීර්තිකාමී නො වන්නා වූ, ශ්‍රද්ධාව ඇත්තා වූ, ඤාතිභොගපරිහීනතාදී විරහිත වූ ශ්‍රද්ධාවෙන් ම පැවිදි වන ලද්ද වූ, ජරාමරණන් මිදෙනු කැමැත්තා වූ, යම් පුද්ගලයෙක් සර්වඥ ශාසනය ස්ථිර කොට ගණිමි යි සිතා ධුතාංගගුණ සමාදන් වේ ද, එතෙම ද්විගුණ වූ පූජාවට සුදුසු වන්නේ ය. දෙවියන්ට ද මනුෂ්‍යයන්ට ද ප්‍රිය වන්නේ ය, මනාප වන්නේ ය, ප්‍රාර්ථිත වන්නේ ය, ස්නානය කොට සඵ පැළඳ වන්දනානුලිප්ත වූ පුරුෂයෙක්හට දැසමන් මල්ලිකාදී මල් මෙන් ද, ක්ෂුධාවෙන් පීඩිතයක්හට ප්‍රණීත මධුරතර භොජනයක් මෙන් ද, පිපාසාවෙන් පීඩිත වූවක්හට සීතල විමල සුවඳ පැනක් මෙන් ද, විසගත පුරුෂයක්හට උතුම් දිව්‍යඖෂධයක් මෙන් ද, (449) ශීඝ්‍ර ගමන් කැමැති පුරුෂයක්හට ආජානෙයචෙසන්ධවයන් යෙදූ උතුම් ආජඤ්ඤරථවරයක් මෙන් ද ධන කැමැති

¹ පාලිමිලිඤ්ඤප්‍රශ්නයෙහි 287 වන පිටුවෙහි සම්පූර්ණපාඨය පෙනේ.

පුරුෂයක්හට මනෝහර සිතුවීමේ රුවක් මෙන් ද, රාජාභිෂෙකයට පැමිණෙනු කැමැති රාජකුමාරයක්හට ශුභ විමලධවලවිෂ්‍රයක් මෙන් ද, චතුස්සත්‍යාධර්මය කැමැතියක්හට අනුත්තර වූ අර්හත්ඵලාධිගමයක් මෙන් ද, දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වනසේක. මනාප වනසේක, කැමැති වනසේක, ප්‍රාර්ථනීය වනසේක. ඒ ධූතාංගධරයන් වහන්සේට සතරසතිපට්ඨානභාවනාවෝ සම්පූර්ණභාවයට යෙහි. සතරසමයක්ප්‍රධානය ද, සතරසාද්ධිපාදය ද, පඤ්චෙන්ද්‍රියය ද, පඤ්චබලය ද, සජ්තබොද්ධ්‍යාංගයෝ ද, ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගය ද යන ධර්මයෝ භාවනාපරිපූරණයට යෙහි. සමඵවිදර්ශනාවට පැමිණෙන්නේ ය, අධිගමය හා ප්‍රතිපත්තිය පිරිනැමෙන්නේ ය, සතරශ්‍රමණ්‍යඵලය ද, සිවුපිළිසිඹියාව ද, ත්‍රිවිද්‍යාව ද, ෂඩ්භිඤ්ච ද, සියලු ම ශ්‍රමණධර්මය ද යන සියලු ම ධර්මයෝ ධූතාංගධර ඒ භික්ෂුහට අයිති වන්නාහ. එහෙයින් ඒ ධූතාංගධරයන් වහන්සේ අර්හත්ඵල නමැති පණ්ඩරතර විමල ධවලවිෂ්‍රයෙන් අභිෂෙකයට පැමිණෙනසේක.

“මහරජානෙනි, යම් සේ උභයකුලපරිශුද්ධතාවෙන් උපන් විශිෂ්ට වංශ ඇත්තා වූ, උභයකුලපරිශුද්ධ වූ රාජකන්‍යාවක ‘දෙවයන් වහන්ස, සියලු රාජකුලයා නුඹවහන්සේට යටත් වූහ’ යි සියලු ක්ෂත්‍රියසමූහයාට පීතෘස්ථානයෙහි පිහිටා දඟරාජධර්මය කොප්‍ය නො කොට රාජ්‍යශ්‍රී කර වදළ මැනැවැ’ යි කියා දක්ෂිණශංඛයෙන් උත්තමාංගයෙහි පැන් වක් කිරීම ය, පුරොහිතබ්‍රාහ්මණයෙකු ද ‘දෙවයන් වහන්ස, සියලු ම බ්‍රාහ්මණයෝ නුඹ වහන්සේට යටත් වූහ. සියලු බ්‍රාහ්මණසමූහයාට පීතෘස්ථානයෙහි පිහිටා දඟරාජධර්මයෙන් රාජ්‍යශ්‍රී කර වදළ මැනැවැ’ යි කියා රිදීසංඛයෙන් පැන් වක්කිරීම ය, ගෘහපතිශ්‍රෙෂ්ඨයෙකු ද ‘දෙවයන් වහන්ස, සියලු ගෘහපතිසමූහයෝ නුඹ වහන්සේට යටත් වූහ. සියල්ලන්ට පීතෘස්ථානයෙහි පිහිටා රක්ෂා කෙරෙමින් දඟරාජධර්මයෙන් රාජ්‍යශ්‍රී කර වදළ මැනැවැ’ යි කියා ස්වර්ණසංඛයෙන් මස්තකයෙහි පැන් වක්කිරීම ය යන ක්ෂත්‍රියාභිෂෙකයෙන් අභිෂෙක කරණ ලද්ද වූ ක්ෂත්‍රිය මහරජහට රටවැසියන් සහිත වූ නෙගම ජානපදික යොධහට බලප්‍රධානිකයෝ උපස්ථානයට එළඹෙන්නාහ. අෂ්ටත්‍රිංශත්රාජපිරිස ද, නැට්ටුවන් හා නෘත්‍යකාරයෝ ද, මුඛමංගලකයෝ ද, සොහනවාචනිකයෝ ද, ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ ද, සියලු පාසණ්ඩගණයෝ ද, සමීපයට එළඹෙන්නාහ. පෘථිවියෙහි මඳක් වුවත් පටුනුරතනාකාර නගර සුංකස්ථාන නානාදේශික ඡෙද්‍ය හෙද්‍ය ජනයන්ට යම් අනුශාසනාවක් ඇද්ද, ඒ හැම තන්හි අධිපති වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශාසනානුරූප වූ ප්‍රතිපත්ති පරිපූරණයට යුක්තප්‍රාප්ත වූ යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ශාසනාභිවෘද්ධිය පිණිස ධූතාංග සමාදන් වේ ද, එතෙම ද්විගුණයක් පූජාවට සුදුසු වන්නේ ය. දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ද ප්‍රිය වන්නේ ය, ලෞකික ලොකොත්තර වූ සියලු ගුණධර්මයට ද හිමි වන්නේ ය, අර්හත්ඵල නමැති පණ්ඩරවිමල ධවලවිෂ්‍රයෙන් අභිෂෙකප්‍රාප්ත වන්නේ ය.

(450) “තෙරසීමෙ -පෙ- තස්සාධෙය්‍යා හොන්ති කෙවලා සන්තා සුධා සමාපත්තියො” යි.¹

“මහරජානෙනි, යම් ධුතාංගකෙනෙකුන් විසින් වෘද්ධියට පමුණුවන ලද්ද වූ යොගාවචරතෙම නිර්වාණ නමැති මහාසමුදයට ප්‍රවිෂ්ට ව අනෙක ප්‍රකාර වූ ධර්මක්‍රීඩාවන් ක්‍රීඩනය කෙරේ ද, රූපාරූප අෂ්ටසමාපත්තීන්වලදී ද, සෘද්ධිප්‍රභේදගතඥනය ද, දිව්‍යශ්‍රෝත්‍රධාතුව ද, පරචිත්තවිජානන ඥනය ද, පූර්වෙනිවාසානුස්මාතිඥනය ද, දිව්‍යවක්ෂුරභිඥනය ද, ආශ්‍රවක්ෂයකරඥනය ද යන ඡඩ්අභිඥාවට පැමිණේ ද, ඒ මේ ධුතාංග තෙලෙසක. කවර තෙලෙසක් ද? යන්-පාංසුකුලිකංගය තෙවීචරකංගය පිණ්ඩපාතිකංගය සපදනචාරිකංගය එකාසතිකංගය පත්තපිණ්ඩිකංගය බලුපවිජාහත්තිකංගය ආරඤ්ඤිකංගය රුක්ඛමූලිකංගය අබ්‍හොකාසිකංගය සොසානිකංගය යථාසන්ථතිකංගය නෙසප්ඡිකංගය යි. මහරජානෙනි, පෙර ආසෙවිත නිසෙවිත වූ පුරුදු වූ හැසුරුණා වූ පුරුණ ලද්ද වූ මේ තෙලෙස් ධුත ගුණයෙන් සියලු ම ශ්‍රාමණ්‍යාභලය ලබන්නේ ය, ඒ ධුතාංගධර භික්ෂුහට සර්වක්ලේශවිරමණයෙන් ශාන්ත වූ අර්හත්ඵලසමාපත්ති සැප ඇත්තා වූ සියලු ම අරූපසම්පත්තිහු අයිති වෙත්. එහි පංසුකුලිකංගය නම්:- ‘පංසුකුලවීචරං නිස්සාය පබ්බජ්ජා තත්ථ තෙ යාවජ්චං උස්සාහො කරණීයො’ යි යන මෙයින් ‘මහණ, තා ලත් මේ ප්‍රච්ඡ්‍යාව පාංශුකුල වීචර පිණ්ස ය. ඒ පාංශුකුල සෙවීමෙහි තා විසින් දිවිහිමියෙන් උත්සාහ කට යුතු ය’ යි කියා වදළ සුගතොවාද සිරසින් ගෙණ සසරසයුරෙන් එතෙර වනු කැමැති යොගාවචරයා විසින් ‘ගහපති වීචරං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘පංසුකුලිකංගං සමාදියාමි’ යි කියා හෝ මෙයින් එක් වාක්‍යයක් කියා සමාදන් විය යුත්තේ ය. මෙසෙයින් සමාදන් වූ උත්කාෂ්ටයා විසින් සොහොන්හි දමා ගිය වස්ත්‍රකඩය, සල්පිල්දෙර දූම වස්ත්‍රකඩය, පුණ්‍යාර්ථීන් විසින් කවුළුදෙරින් වීරියට හෙලු වස්ත්‍රකඩ ය, කසලගොඩ දූම වස්ත්‍රකඩ ය, ගර්භමල පිස දූම වස්ත්‍රකඩ ය, යක්ෂවෙදුන් විසින් හිස් වසා නහා දමා ගිය වස්ත්‍රකඩ ය, නානතොට දමාගිය වස්ත්‍රකඩ ය, මනුෂ්‍යයන් සොහොනට ගොස් අවුත් දමා ගිය වස්ත්‍රකඩ ය, ගින්නෙන් දැ හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, සරක් කෑ හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, වේයන් කෑ හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, මුසිකයන් කෑ හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, අන්තය සිඳුනු (451) හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, දශාව සිඳුනු හෙයින් දූම වස්ත්‍රකඩ ය, නැව් නඟිනවුන් ධ්වජය බැඳ ගිය වස්ත්‍රකඩ ය, තුඹස් වසා බලි පූජා කළ වස්ත්‍රකඩ ය, භික්ෂූන් සන්තක සිවුර ය, රජුන් විසින් අභිෂෙකස්ථානයෙහි දමන ලද වස්ත්‍රකඩ ය, ඒ භික්ෂූන්ගේ සෘද්ධිමය සිවුරු ය, මාර්ගයෙහි යමින් සිහි මුළා ව දමා ගිය වස්ත්‍රකඩ ය, වාතයෙන් දුරස්ථානයට ගිය වස්ත්‍රකඩ ය, අනුරුද්ධ ස්ථවිරයන්ට මෙන් දෙවියන් විසින් දෙන ලද සිවුර ය, සමුදුර රැළින් ගොඩලන ලද වස්ත්‍රකඩ ය යන මේ තෙවිසිපාංශුකුලික කෙතින් වස්ත්‍ර ගෙණ

¹ සම්පූර්ණ පාළිපාඨය වුව මනා අය පාළිමිලිඤ්ඤ පඤ්භයෙහි 287 වන පිටුව බැලිය යුතු.

සිවුරු කොට වැලඳිය යුත්තේ ය. මෙම සමාදාන විධියෙන් සමාදන් වූ මධ්‍යම පාංශුකුලිකයා උදෙසා තුබූ වස්ත්‍ර ගන්නේ ය, මෘදුකයා පාමුල තුබූ වස්ත්‍ර ගන්නේ ය, මේ තුන්දෙන ම ගෘහපති සිවුරු ඉවසූ කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳෙන්නේ ය.

තෙව්වරකංගය ද 'චතුර්ථකච්චරං පටික්ඛිපාමි' යි කියා හෝ 'තෙව්වරකංගං සමාදියාමි' යි කියා හෝ මේ වාක්‍යද්වයෙන් එකක් කියා සමාදන් වූ උත්කෘෂ්ට තෙව්වරකයා විසින් සිවුරුපිළි ලදින් හූ ඉදිකටු නො ලදින් හෝ සංවිධාන කොට ලන කෙනෙකුන් හෝ නො ලදින් පරිෂ්කාරවොල නමින් අධිෂ්ඨාන කොට තබන් වරද නැත. ගෙත්තම් කොට පඬු රැඳූ තැන් පටන් තබන්නට නො වටී. තබා නම් ධුතාංගසොරා නම් වෙයි. සිවුරු පඬු පොවන කල්හි දු අදනය හෝ උත්තරාසංගය හෝ පඬු පොවා වේලා හැඳ සංඝාටිය පඬු පොවාලිය යුත්තේ ය. මධ්‍යමකයා සිවුරු පඬු රඳන කල්හි ඇන්ද යුතු රජනශාලායෙහි 'රජන සිවුර ය' යි යන සිවුරෙක් ඇත. ඒ සිවුර හැඳ චීවරරජනධොවනාදී කර්මාන්ත කළ යුතු ය. මෘදුකයාහට රජනශාලායෙහි සිවුර ද සභාග භික්ෂූන්ගේ සිවුරු ද හැඳ රජනකර්මාන්ත කරන්නට වටී. සභාග භික්ෂූන්ගේ සිවුරු අතරතුර පරිභොග විදින්නට ද වටී. මෙම තුන්දෙනා ම පුළුල වඩු වියන් දිග මිටි තුන්රියන් අසංකඩය හැර සතරවන සිවුරක් ඉවසූ කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳේ.

අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපාමි' යි කියා හෝ 'පිණ්ඩපාතිකංගං සමාදියාමි' යි කියා හෝ පිණ්ඩපාතිකංගය සමාදන් වූ උත්කෘෂ්ට මධ්‍යම මෘදුක යන තුන්දෙනා විසින් ම සංඝබත ය, උද්දෙසබත ය, නිමන්ත්‍රණ බත ය, සලාකබත ය, මසින් පක්ෂයෙක දෙන බත ය, පොහොබත ය, පැලවියද දෙන බත ය, ආගන්තුබත ය, ගම්කබත ය, ගිලානබත ය, ගිලානුපස්ථායකබත ය, විහාරබත ය, ධුරබත ය, වාරබත ය යන මේ තුදුස්බත නො ඉවසිය යුතු ය. ඉදින් 'සංඝ බත් ගණුව' යි යනාදීන් නො කියා 'සගහු අපගේ හෙයින් භික්ෂාව ගණිති. තොප ද භික්ෂාව ගණුව' යි කියා භික්ෂා නමින් දෙන ලද්දේ ඉවසන්නට වටී. සඟින් ලැබෙන නිරාමිස සලාක ද වෙහෙර පිසූ බත් ද ඉවසන්නට වටී. භික්ෂාවාරියායෙහි ඉදිරියෙන් පස්සෙන් ගෙනා භික්ෂාව ද, පැමිණි දෙර දී පා ගෙන දෙනුවා ද භොජනශාලාවට පා ගෙන දුන් භික්ෂාව ද ගන්නට වටී. මධ්‍යම පිණ්ඩපාතිකයා එක දවසකුළු පා බලා මුත් භික්ෂාව බලා නො හිඳින්නේ ය. සරුප්තෙපුලෙන් නවත්වා ලුව වෙහෙර හිඳ පා දී දවසකට ඉවසන්නේ ය. මෘදුක වූ පිණ්ඩපාතිකයා තුන්දවසට ඉවසන්නේ ය. මේ තුන්දෙනා ම සංඝභත්තාදී අතිරෙකලාභයක් ඉවසූ කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳේ.

(452) 'ලොලුප්චාරං පටික්ඛිපාමි' යි කියා හෝ 'සපදනචාරිකංගං සමාදියාමි' යි කියා හෝ සපදනචාරිකංගය සමාදන් වූ සපදනචාරිකයන් විසින් යම් ගමෙක හෝ විටියක හෝ උවදුරු ඇත් නම් හෝ යම් ගෙයක තුන් දවසක් සිඟා කිසින් නො ලැබේ නම්, එගම්වීථි ගෙවල් හැර යන්නට වටී. ඉදින් වෙහෙර දී සඟනට දන් දෙන්නාහු ද,

අතර මග එන්නා දැක පා ගෙන අතර දෙත් නම්, පිළිගන්නට වටී. හික්ෂාවාරවේලායෙහි පැමිණි ගෙවල් නො හැර ම හැමතැන පහයන පුත්සඳක් මෙන් පිළිවෙළින් ම යා යුතු. උත්කෘෂ්ටසපදනවාරිකයා ඉදිරියෙනුදු ඉකුත් ගෙයිනුදු බොජුන්හලට ගෙනවුත් දුන් භොජනය ද නො ගන්නේ ය. සංප්‍රාප්ත ද්වාරයෙහි වනාහි පාත්‍රය ගනුවන්ට පාත්‍රය දෙන්නේ ය. මධ්‍යම සපදන වාරිකයා ඉදිරියෙනුදු ඉකුත් ගෙයිනුදු බොජුන්හලට පාත්‍රය ගෙනදුන් හික්ෂාව ද ඉවසන්නේ ය. මෘදුක සපදනවාරිකයා එක දවසකට පැවරුවා ඉවසන්නේ ය. මේ තුන්දෙනා ම රස තෘෂ්ණාවෙන් ගෙයක් හැර ගෙයකට යන ලොලුප්වාරය ඉපදවූ කෙණෙහි ධූතාංගය බිඳේ.

‘නානාසනභොජනං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘එකාසනිකංගං සමාදියාමි’ යි කියා හෝ එකාසනිකංගය සමාදන් වූවාහු විසින් ආසන ශාලායෙහි හිඳිනා කල ථෙරස්ථානයෙහි නො ඉඳ ‘මේ ආසනය මට පැමිණේ ය’ යි සිතා සදුසු ආසනයක් සලකා ඉන්ද යුතු. ඉදින් මොහු අඩාළ කළ බොජුන් ඇති කල්හි ඇදුරු තෙරහු හෝ උපාධ්‍යාය තෙරහු හෝ අවු නම්, නැඟී සිට වත් කරන්නට වටී. උත්කෘෂ්ටතෙම මඳ වූ බොහෝ වූ යම් භොජනයෙක් වළඳන්නට අත එවී ද එතැන් පටන් අනික් භොජනයක් ගන්නට නො ලැබේ. ඉදින් මනුෂ්‍යයෝ ගිතෙල් වෙඩරු ආදී තුන් කාලිකයෙන් යමක් දුන්නු නම්, බෙහෙත් පිණිස මුත් ආහාර පිණිස නො වටී. මධ්‍යකතෙම, යම්තාක් පිළිගත් පාත්‍රයෙහි බත් නො ගෙවේ ද, ඒ තාක් අන්‍යසුපච්ඡාදිකයක් පිළිගන්නට නො ලැබේ. මෘදුක තෙම යම්තාක් ආසනයෙන් නො නැගේ ද, ඒතාක් භොජනාදිය පිළිගෙන වළඳන්නට ලබන්නේ ය. මේ තුන්දෙනාගේ ම නානාසනයෙහි හිඳ භොජනය වැළඳූ කෙණෙහි ධූතාංගය බිඳේ.

‘දුතියක භාජනං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘පත්තපිණ්ඩිකංගං සමාදියාමි’ යි කියා හෝ සමාදන් වූ පත්තපිණ්ඩිකයා විසින් කැඳ වළඳන කල යම් කිසි අවුළක් දුන, කැඳ තබා අවුළු වළඳන්නට වටී. ඒ තබා කැඳ වළඳන්නට වටී. මිරිස්අතු ආදී එකතින් ගෙන වළඳින්නට වටී, යටත්පිරිසෙයින් දෙවනු ව සල් මිලිල පත්‍රයකුදු නො ගත යුතු. උත්කෘෂ්ටයාහට උක්සප හැර සෙසු කසළකුදු හරින්නට නො වටී, බත්කැටි මච්ඡමංස අවුළු ආදිය අතින් දතින් සැතින් සිඳ බිඳ වළඳන්නට නො වටී, මධ්‍යමයා හට එකතින් කඩා වළඳන්නට වටී, මෘදුකයාහට වනාහි පාත්‍රමුවවිටින් ඇතුළු වූ යම් කිසිවක් ඇත, ඒ සියල්ල අතින් දතින් ශස්ත්‍රයෙන් සිඳ බිඳ වළඳන්නට වටී. මේ තුන්දෙනාගේ දෙවෙනි භාජනයක් ඉවසූ කෙණෙහි ධූතාංගය බිඳේ.

‘අතිරිත්ත භොජනං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘බලුපච්ඡාහත්තිකංගං සමාදියාමි’ යි කියා හෝ සමාදන් වූ බලුපච්ඡාහත්තිකයා විසින් උදය වළඳමින් පවාරණ ව නැවැත බොජුන් කැප කරවා ගෙන නො වැළඳිය යුතු. (453) මෙහි ‘බලු’ ය යන පදය ප්‍රතිෂේධාර්ථයෙහි නිපාතයෙක. පවාරණ වූ මහණහු විසින් පසු ව ලබන ලද බත

‘පවිෂ්‍යාභක්ත’ නම් වේ. ඒ පවිෂ්‍යාභක්තයාගේ භෝජනය පවිෂ්‍යාභක්ත නම් වේ. ඒ පවිෂ්‍යාභක්ත භෝජනයෙහි පවිෂ්‍යාභක්තසංඥ කොට ‘පවිෂ්‍යාභක්ත ස්වභාව මෝහට ඇත්තේ නු’ යි ‘බලපවිෂ්‍යාභක්තික’ නම් වේ. සමාදාන වශයෙන් ප්‍රතික්ෂේප කළ අතිරික්තභෝජනයට මේ නමෙක, නොහොත් බල සංඛ්‍යාත වූ එක් පක්ෂියෙක. ඒ පක්ෂිතෙම තුඩින් එලයක් ගෙන ඒ එලය වැටුණු කල නැවත අනික් එලයක් නොකන්නේ ය. මේ ධුතාංගධරතෙම එබඳු වූයේ නු යි. “බලපවිෂ්‍යාභක්තික’ නම් වී. ඔහුගේ අංගය ‘බලපවිෂ්‍යාභක්තිකංග ය’ යි. උත්කාෂ්ටයා ප්‍රථම පිඩ වළඳමින් පවාරණය වූයේ දෙවෙනි පිඩ නො වළඳන්නේ ය. මධ්‍යමතෙම යම් භෝජනයෙකිහි පවාරණය වූයේ ඒ භෝජනය ම වළඳ අන් භෝජනයක් නො ගනී. මෘදුකතෙම එම අස්තෙහි ම හිඳ නො නැගෙනා තාක් දුන් දෙය වළඳයි. මේ තුන්දෙනා ම පවාරණ ව කැප කරවා ගෙන අතිරික්තභෝජනයක් වැළඳු කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳේ.

‘ගමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘ආරඤ්ඤිකංග සමාදියාමි’ යි කියා හෝ එක්තරා වචනයකින් සමාදන් වූ ආරණ්‍යකයා විසින් මිනිසුන් වසන ගම පටන් ද, ගාමන්තසෙනාසනය පටන් ද, දෙකට සනක් තැන් හැර එතැන් පටන් නවවියත් දුන්න වියතක් ගැඹුරු වන සේ නගා එයින් පන්සියයක් දුන්නෙන් අන්තිම වූ ආරණ්‍යයෙහි හැම කල ම වැස අරුණු නැගිය යුතු, මධ්‍යමයා වැසිසාරමස්ති ග්‍රාමාන්තසෙනස්තෙහි වසන්නේ ය, මෘදුකයා හෙමන්ත ගිම්භ අටමස්ති ග්‍රාමාන්තසෙනාසනෙහි වසන්නේ ය. මෙම තුන්දෙනා ම වනයෙන් අවුත් ග්‍රාමයෙහි බණ අසන කලද, අසා යන කල ද අතරමග අරුණු නැඟුව ධුතාංගය නො බිඳේ.

‘ඡන්තං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘රුක්ඛමුලිකංගං සමාදියාමි’ යි කියා හෝ සමාදන් වූ රුක්ඛමුලිකයා විසින් සීමා අතුර පිහිටි වෘක්ෂය ද, වෛත්‍යවෘක්ෂය ද, ලහටු බසින වෘක්ෂය ද, ආමුපනසාදී එලවෘක්ෂය ද, වවුලන් ලගින වෘක්ෂය ද, මහත් සිදුරු ඇති වෘක්ෂය ද, විහාරමධ්‍යයෙහි පිහිටි වෘක්ෂය ද යන මෙ කී රුක් හැර විහාර කෙළවර පිහිටි රුක් ගත යුත්තේ ය. උත්කාෂ්ටයා විසින් තමාහට රිසියෙන රුක් ගෙන අනුන් ලවා පිළියෙල කරවා නො ගත යුතු ය. පයින් පරඬලා කසළ පහ කොට ගෙන විසිය යුතු ය. මධ්‍යමකයා එතැනට පැමිණියවුන් ලවා පිළියෙල කරවා ගෙන වසන්නේ ය, මෘදුකයා විසින් ආරාමික සාමණෙරාදීන් කැඳවා ගෙන පිරිසිදු කොට සම කරවා වැලි අතුරුවා පවුරු බඳවා දෙර යොදවා ගෙන විසිය යුත්තේ ය. වෙහෙර මහත් පූජා දවස් රුක්ඛ මුලිකයා විසින් ඒ රුක් මුලින් පහ ව අන් තැනෙක සැඟ වී ඉන්ද යුත්තේ ය. මේ තුන්දෙනා ම පොහෝ පවුරුණු ආදී ප්‍රයෝජනයකින් විනා ඡන්ත¹ ස්ථානයෙක වාසය කළ කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳේ. දූන දූන අන් තැනෙක අරුණු නැඟු ව ධුතාංගය බිඳේ.

¹ විනානවිෂ්ත

‘ඡන්තං ච රුක්ඛමූලං ච පටික්ඛිපාමි’ යන පදය (454) කියා හෝ ‘අබ්භොකාසිකංගං සමාදියාමි’ කියා හෝ අබ්භොකාසිකංගය¹ සමාදන් විය යුත්තේ ය. ඒ ධූතාංගය පුරණ මහණහු විසින් බණ ඇසීම් ආදී ප්‍රයෝජනයක් ඇද්ද, අනුන්ගේ පිරිකර ආදිය ගන්නා ලදු ව ද පලසෙවණ ඡන්තයට යන්ට වටී. වන් කෙණෙහි වැසි වසී නම් වැසි වළක්නා තෙක් ද හිඳ යා යුතු. මහලු සඟුන්ගේ පිරිකර ගන්නා ලද්දේ වී නම්. මග දී වැසි ආ නම් ම සිට ශාලාවට යන්ට වටී. තමා අත මහල්ලන්ගේ පිරිකරන් නැත් නම් වේගයෙන් නො ගොස් ප්‍රකෘති ගමනින් ශාලාවට ගොස් වැසි නිමි කල යා යුතු. රුක්ඛමූලිකයාහටත් මෙසේ මැ යි. උත්කෘෂ්ටයා විසින් වෘක්ෂමූල පර්වත ගෘහයන් නිසා වාසය නො කොට අබ්භාවකාශයෙහි සිවුරුකුටියක් කොට ගෙණ විසිය යුතුය. මධ්‍යමකයා වෘක්ෂ පර්වත ගෘහයන් නිසා ද දිය හෙළමෙන් ඇතුළට නො වැද වසන්නේ ය. මෘදුකයාහට නො සුන් දියකටාර ඇති පර්වතතැලුදු කොළමඩු ද පිටි ගැ පිළි ද එතන තිබූ ගොවියන් හැර ගිය පැල් ද සොහොන් ගෙවුලුදු වටී. මෙතුන්දෙනා ම වාසය පිණිස ඡන්තයකට හෝ වෘක්ෂමූලයකට හෝ වන් කෙණෙහි ධූතාංගය බිඳේ. අප්‍රයෝජනය පිණිස වන්නාහු දූන දූන අරුණු නැඟුව ධූතාංගය බිඳේ.

‘සුසානං පටික්ඛිපාමි’ යි කියා හෝ ‘සොසානිකංගං සමාදියාමි’ කියා හෝ සමාදන් වූ සොසානිකංගයා විසින් සොහොන්හි සක්මන් මණ්ඩපාදි කොට නො විසිය යුතු. ඇඳ පුටු පණවා නො ඉන්ද යුතු. පැන් නගා නො තැබිය යුතු. බණ කියමින් ද නො ඉන්ද යුතු. අමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වූ තල මෑ පිටි ආදියෙන් කළ භොජනය ද දියෙහි ගොඩෙහි මස් ද. කිරිතෙල් සකුරු ආදිය ද නො වැළඳිය යුතු. කුලගෙට නො වැද්ද යුතු. මේ ධූතාංගය මහත් ගරු බැවින් පැමිණි උවදුරක් දුරු කරණ පිණිස තමා වසන වෙහෙර මහතෙරුන්ට හෝ ග්‍රාමභොජකජොෂ්ඨයක්හට හෝ තමා සොහොන්හි වසනබව දන්වා මැදියන්යම්හි මහමග හැර කුඩා යසරකින් සොහොනට එළඹ සිටිය මනා තන්හි සිට ඇස් කෙළවරින් දූවෙන මිනී ද, බලු කැණහිල් ආදීන් විසින් කන මිනී ද, මස් කා දූමු ඇට සැකිලි ද, බලබලා භාවනා කොට සක්මන් කෙරෙමින් යකුන් හඬ තළා සොහොන්හි ඇවිදින්නවුන් කිසිවකින් නො තළා මැදුම්යම් ගෙවා සොහොන්හි නැඟී වෙහෙරට යා යුතු. එක් දවසකුදු සොහොනට නො යන්නට නො වටී. උත්කෘෂ්ටයා විසින් හැමකල ම දවන මිනීකුණප හා හැඬීම් ඇති සොහොන්හි විසිය යුතු. මධ්‍යමයා විසින් නිති මිනීදවීම් ද කුණු වැගිරෙන කුණප දවාලීම් හැඬීම් යන තුණින් එකකින් යුක්ත වූ සොහොන්හි විසිය යුතු. මෘදුකයා දෙලොස්අවුරුද්දකින් යට දූවූ මිනී ඇති සොහොන්හි වසන්නේ ය. මේ තුන්දෙන ම සොහොන්හි එක් රැයකුදු නො ගිය ධූතාංගය බිඳේ.

‘සෙනාසනලොලුප්පං පටික්ඛිපාමි’ කියා හෝ ‘යථාසන්ථතිකංගං සමාදියාමි’ කියා හෝ යථාසන්ථතිකංගය සමාදන් වූවාහු විසින් ‘මේ සෙනස්න තොපට පැමිණේ’

¹ රුක්ඛමූලිකංගය

යි කිව එයින් ම සතුටු විය යුතු. අනික් සෙනස්තක් නො පැතිය යුතු. උත්කෘෂ්ටයා තමහට පැමිණි සෙනාසනය දුර ය යි කියා (455) හෝ ඉතා ලඟ ය යි කියා හෝ අමනුෂ්‍යපරිගෘහිත ය යි කියා හෝ නයි ආදීන්ගෙන් උපද්‍රව ඇතැ යි කියා හෝ උෂ්ණ ය යි කියා හෝ සීතල ය යි කියා හෝ විචාරන්නට නො ලැබෙන්නේ ය. මධ්‍යම තෙම විචාරන්නට ලබන්නේ ය. ගොස් බලන්නට නො ලබන්නේ ය. මෘදුකයා ගොස් බලා ඉදින් නො කැමැති වුව, ඒ ඇර අනුන්ට නො පැමිණි සෙනස්තක් ගන්නට ද වටනේ ය. මේ තුන්දෙනාගේ ම සෙනාසන ලොභය උපන් කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳේ.

'සෙය්‍යං පටික්ඛිපාමි' කියා හෝ 'නෙසජ්ජිකංගං සමාදියාමි' කියා හෝ නෙසජ්ජිකාංගය සමාදන් විය යුතු. මේ අංගය පුරණ මහණහු විසින් රැ තුන්යමින් එකක් සක්මන් කට යුතු. සතර ඉරියව්වෙන් හෝනා ඉරියව්ව ම නො වටී. උත්කෘෂ්ටයාහට පිට අටුව ද සිවුරෙන් අකවටුව ද යොගිපටිය ද යන මෙහින් වැතිර හිදින්නට නො වටී. මධ්‍යමයාහට සිවුරෙන් පිටඅටුව සිවුරෙන් අකවටුව යොගිපටිය යන මෙයින් එකක් වටී. මෘදුකයාහට මෙකී තුණ ද කොටටය ද පඤ්චාංගසංඛ්‍යාත වූ එක් දෙසෙකින් පිට ලැල්ල සද කළ ආසනය ද සත්තංග සංඛ්‍යාත වූ තුන් දෙසෙකින් ලැලි සද කළ ආසනය ද වටී. මේ තුන්දෙන ම සෙය්‍යාව කළ කෙණෙහි ධුතාංගය බිඳෙන්නේ ය. මෙසේ මධ්‍යමොත්කෘෂ්ට හීන වශයෙන් එකුත්සතලීසක් ප්‍රභෙදගත වූ තෙලෙස්ධුතාංග පුරන්නා වූ බුද්ධානුශාසනා කාරක වූ සංසාරහීරුකගුණභූෂණයන් වහන්සේලා ම සියලු ම සර්වඥශාසනික වූ ලොකිකලොකොත්තර ගුණධර්මයට හිමි වෙත්.

"මහරජානෙනි, යම් සේ මහත් වූ පටුනුගමෙක්හි නිරවශෙෂ කොට අය ගැණීමෙන් යහපත් කොට කරණ ලද සුංක ඇත්තා වූ මහත් ධන ඇති සමුද්‍රනාවිකයෙක්තෙම නො ලත් අමුත් වස්තු උපදවන පිණිස තමාගේ පිරිවර සහිත ව නැවින් මහාසමුද්‍රයට ප්‍රවිෂ්ට ව කැමැති නම් වගුරටට හෝ තක්කොල රටට හෝ හෝ විනදෙශයට හෝ සොවීරටට හෝ සෙය්‍යාශ්ට්‍රයට හෝ අලසන්දවට හෝ කොලපටුනට හෝ ස්වර්ණභූමියට හෝ යන්නේ ය. නැවින් හැසිරිය යුතු වූ යම් කිසි අනික් රටකට හෝ යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්වයෙහි ආසෙවිත වූ නිෂෙවිත වූ පුරුදු වූ භාත්පසින් පුරුදු කරණ ලද්ද වූ හැසුරුණා වූ පුදන ලද්ද වූ පුරණ ලද්ද වූ භාත්පසින් පුරණ ලද්ද වූ මේ තෙලෙස්ධුතාංගයෙන් සියලු ම ශ්‍රමණබව ලබන්නේ ය. සියලු ම ශාන්තසුඛ ප්‍රණීත වූ සමාපත්තීහු ඔහු අයිති වෙත්. තව ද මහරජානෙනි, යම් සේ කෘෂිකාර්මිකපුරුෂතෙම පළමු කොට ක්ෂේත්‍රදෙෂ වූ තෘණ කාෂ්ට ගල්ගෙඩි පහ කොට සීසා වපුට මනා කොට උදක ප්‍රවේශ කොට පැල් තනා රැක බලා ගොපනය කොට ගොයම් කපා මැඩ ගැණීමෙන් බහුධාන්‍යක වන්නේ ය. යම් කිසි අධන කෘපණ දිළිඳු දුර්ගත ජන කෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියල්ලෝ ම බහු ධාන්‍යක පුරුෂයා අයිති වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්වයෙහි ආසෙවිත නිෂෙවිතාදීන් භාවිත බහුලීකෘත කරණ ලද්ද වූ මේ තෙලෙස්ධුතාංගයෙන් සියලු ම

ශ්‍රමණගුණය ලබන්නේ ය. සියලු ම ශාන්තසුඛප්‍රණීත වූ (456) සමාපත්තීහු ඔහු අයිති වෙත්. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ උභයකුල පරිශුද්ධතාවෙන් උපන් විශුද්ධරාජවංශ ඇත්තා වූ ක්ෂත්‍රියාභිෂෙකයෙන් අභිෂෙක වූ ක්ෂත්‍රියමහරජතෙම ඡේද්‍ය හෙද්‍ය ජනානුශාසනයෙහි රීඨවර වන්නේ ය. සියලු ජනයන් තමා වසගයෙහි පවත්වන සුලු වන්නේ ය. සියලු ජනපදයට ස්වාමී වන්නේ ය. සියල්ලන් අභිභවනය කොට තමන් කැමැත්තක් කරන්නට හැකි වන්නේ ය. සියලු ම මහාපාටීවිතලය ඔහු අයිති වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පූර්වජාතියෙහි ආසෙවනය කළා වූ පුරුදු කළා වූ භාත්පසින් පුරුදු කළා වූ හැසුරුණා වූ ප්‍රතිපත්තිපූජා ලෙසින් හැසුරුණා වූ පරිපූරණය කළා වූ මේ තෙළෙස්දුතාංගගුණ ඇති මහණතෙම මේ ජනෙන්ද්‍ර ශාසනවරයෙහි රීඨවර වන්නේ ය. සියලුදෙන වසගයෙහි පවත්වන සුලු වන්නේ ය. සියලුදෙනාහට ස්වාමී වන්නේ ය. තමාහට කැමැති දෑ කරණ සුලු වන්නේ ය. සියලු ම ශ්‍රමණගුණයෝ ඔහු අයත් වන්නාහු ය.

“මහරජානෙනි, වංගත්තබ්බාත්මණයාගේ පුත්‍ර වූ උපසෙතස්ථවිරයන් වහන්සේ සල්ලෙඛ¹ ප්‍රචාන්තියෙහි හා ධුතගුණයෙහි පරිපූරකාරී වන බැවින් ‘විවෙකයෙහි වැඩ වසන බුදුන් ලඟට පිණ්ඩපාතය ගෙන යන නමක් හැර සෙසු ගිය කෙනෙක් ඇත්නම් පවිති ආපත්ති ය’ යි කියා සම්මත කළා වූ සැවැත්නුවර සංඝයාගේ කතිකාව නො ගෙන තමන් වහන්සේගේ සුවිනීත වූ පන්සියයක් පමණ පිරිවර සහිත ව විවෙකයෙහි වැඩ වාසය කර වදරන්නා වූ නරදම්‍යසාරථී වූ ලොචුතුරා බුදුන් කරා එළඹ බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදද්වන්දය සිරසින් වැද දෙනොත් නගා එකත්පසෙක හුන්සේක් නො වේ ද? ඒ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ ද, ඒ සුවිනීත වූ යහපත් පිරිස බලා වදරා භෂ්ට තුෂ්ට ප්‍රමුදිත ඔදවැඩියා වූ සිත් ඇතිසේක්, ඒ පිරිස හා සමග දුක්සැප විචාරමින් කථාසල්ලාපය කොට නිමවා කුරවිකනාද ප්‍රතිභාග වූ අසම්භින්න වූ බ්‍රහ්මස්වරයෙන් මේ මතු පහළ වන මධුර වූ කථාව වදළසේක. ‘පාසාදිකා ඛො පනායං උපසෙත පරිසා. කථං ත්වං උපසෙත පරිසං විනෙසී’ යි ‘උපසෙතය, තොපගේ මේ අන්තෙවාසික පිරිස වනාහි ඉතා ප්‍රසාදවහ වූහ. උපසෙතය, තෙපි කවර ප්‍රකාරයකින් මේ පිරිස හික්මවාලුවා ද?’ යි විචාරා වදළසේක. මෙසේ දෙවාතිදෙව වූ දඹලඛ්‍යාරී වූ සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් විචාරණ ලද්ද වූ ඒ උපසෙතස්ථවිරතෙම ද විද්‍යමාන වූ ස්වභාව ගුණයෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මේ මතු පහළ වන කථාප්‍රචාන්තිය සැළකළසේක. ‘ස්වාමීනි, ලොචුතුරා භාග්‍යවත් සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්ස, යම් කිසිවෙක් මා කරා එළඹ ප්‍රවුජ්‍යාව හෝ නිස හෝ ඉල්වා සිටින්නේ වී නම්, ඕනට ‘ඇවැත්නි, මම වනාහි ආරණ්‍යකයෙමි. පිණ්ඩපාතිකයෙමි. පාංසුකුලිකයෙමි, තෙවීවරිකයෙමි. ඉදින් තෙපි දු ආරණ්‍යක වන්නහු නම්, පිණ්ඩපාතික වන්නහු නම්, පංසුකුලික වන්නහු නම්, තෙවීවරික වන්නහු නම්, මෙසේ වන්නා වූ තා මම පැවිදි කෙරෙමි. නිස දෙන්නෙමි’ යි කියා මෙසේ කියමි. ස්වාමීනි, ඉදින් ඒ පුරුෂතෙම මාගේ

¹ සැහැල්ලුක

වචනය අසා එහි සතුටු (457) වේ ද, ඇලේ ද, මෙසේ මම ඔහු පැවිදි කෙරෙමි. නිස දෙන්නෙමි. ඉදින් සතුටු නො වේ ද, (සිත) නො අලවා ද, ඔහු පැවිදි නො කෙරෙමි. නිස නො දෙමි. ස්වාමීනි, මෙසේ මම පිරිස හික්මවාලමි' යි සැල කළසේක.

“මහරජානෙනි, මෙසේ ධුතගුණවරසමාදනයෙන් යුක්ත වූ මහණුන් වහන්සේ සර්වඥශාසනයෙහි ඊශ්වර වනසේක. සියල්ලන් වසගයෙහි පවත්වන සුලු වන්නහු ය. සියල්ලන්ට ස්වාමි වන්නහු ය. ශාසන ප්‍රතිරූප වූ කැමැති දැ කරණ සුලු වනසේක. ශාසනික සියලු ම ශාන්ත සුඛ ප්‍රණීත වූ සමාපත්තීහු ඔහු අයිති වන්නාහු ය. මහරජානෙනි, අභිවාද්ධිපරිශුද්ධශ්‍රේෂ්ඨජාතයෙන් හට ගන්නා වූ පද්මය යම් සේ ඉතා සිනිඳු වේ ද, මෘදු වේ ද, ලොහනීය වේ ද, සුවඳ ඇති වේද, ලොකයාහට ප්‍රිය වේ ද, ප්‍රාර්ථිත වේ ද, ප්‍රශස්ත වේ ද, උදක කර්දමය හා අනුලිප්ත වේ ද, මනා කොට පැමිණි කෙසරුකර්ණිකායෙන් සැරහෙන ලද වේ ද. අනෙකවිධභ්‍රමරගණයා විසින් සෙවනය කරණ ලද වේ ද, සීතලොදකයෙන් වර්ධනය වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම මීට පූර්වජාතියෙහි ආසෙවනය කළා වූ නිෂෙවනය කළා වූ පුරුදු කළා වූ භාත්පසින් පුරුදු කළා වූ හැසුරුණා වූ පිදීම් වශයෙන් හැසුරුණා වූ සම්පූර්ණ කළා වූ මේ තෙලෙස්ධුතාංගගුණයෙන් ආර්යශ්‍රාවකතෙම උතුම් තිස්ගුණධර්මයකින් යුක්ත වනසේක.

“කතමෙහි තිංසගුණවරෙහි-සිනිද්ධ මුදු මද්දව මෙත්ත විත්තො හොති-පෙ-ඉමෙහි තිංසගුණවරෙහි සමුපෙතො හොති” යි.¹

කවර නම් තිස්ගුණවරයකින් ද? යත්- සිනිඳු මෘදු මොළොක් වූ මෙමතීසින් ඇති වන්නේ ය, සාතික හත විහත ක්ලේශයන් ඇති වන්නේ ය, නසන ලද දුරු කරණ ලද මානදර්ප ඇති වන්නේ ය, අචල ව දැඩි ව පිහිටියා වූ නිර්වෙමතිකශුද්ධාව ඇති වන්නේ ය, පරිපූර්ණ වූ සම්පූර්ණ වූ සන්තොෂජනක වූ ලොහනීය වූ රූපාරූපසමාපත්තිලාභී වන්නේ ය, (458) ශීලවරප්‍රවරාතුලාපවිත්‍රසුගන්ධයෙන් ව්‍යාජ්ත ව වැඩෙන ලද වන්නේ ය, සකල දිව්‍යමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය මනාපවන්නේ ය, ක්ෂීණාශ්‍රව්‍යවරාර්යපුද්ගලයන් විසින් ප්‍රාර්ථිත වන ලද්දේ ය, දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් ප්‍රෙමභරිත ව නමස්කාර කරණ ලද්දේ ය, දිව්‍යමනුෂ්‍යයන් විසින් යථා ශක්තීන් පුදන ලද්දේ ය, සුබුද්ධික විබුධ පණ්ඩිතජනයන් විසින් ස්තුත ප්‍රශස්ත කරණ ලද වන්නේ ය, මෙලොව හෝ පරලොව හෝ ලෝකයා හා නො ඇලෙන ලද වන්නේ ය, ඉතා කුඩා වූ අල්පස්වල්ප වරදෙහි දු භය දක්නා සුලු වන්නේ ය, මහත් වූ උතුම් සම්පත් කැමැත්තවුන්ට මාර්ගඵල නමැති උතුම් ධනය සාධනසේක, අරාධනාවෙන් දෙන ලද මහත් ප්‍රණීත ප්‍රත්‍යයට භාගි වනසේක, අනිකෙතසයන වනසේක, ස්වචිත්තයෙන් තොර නො කොට උපනිධ්‍යානය කරණ ලද ධ්‍යාන හා කෙලෙසුන් තවන උතුම් වීර්යයෙන් යුක්ත වූ විහරණය

¹ සම්පූර්ණ පාලිපාඨය පාළිමිලිඤ්ඤ පඤ්ඤයෙහි 289 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

ඇතිසේක, අවුල් හරණ ලද ක්ලේශ ජාල වස්තූන් හා බිඳින ලද්ද වූ හග්න කරණ ලද්ද වූ හකුළුවන ලද්ද වූ සිඳින ලද්ද වූ පඤ්චමහාගනීන් හා පඤ්චනීවරණයන් ඇතිසේක, අකොප්‍ය වූ ලොකොත්තරධර්මයන් ඇතිසේක, ගුණානුභාවයෙන් පමුණුවන ලද දඟවිධ ආර්යවාස ඇතිසේක, අනවද්‍ය වූ ප්‍රත්‍යපරිභෝග ඇතිසේක, පඤ්චගතියෙන් මිදුනසේක, එතෙර වන ලද බුද්ධාදී අටතන්හි උපදනා සියලු විචිකිච්ඡාවන් ඇතිසේක, අර්හත්ඵලාධිගමය උපනිධ්‍යානය කරණ ලද ආත්මය ඇතිසේක, දක්නා ලද චතුස්සත්‍යධර්මයන් ඇතිසේක, අවල වූ දෘඪ වූ හයින් ගැලවෙන රක්ෂාස්ථානයට එළඹෙනසේක, අර්හත්මාර්ග ඥාන නමැති ශස්ත්‍රයෙන් මූලොච්ඡින්න කරණ ලද කාමරාගානුශයාදී සත්තානුසයන් ඇතිසේක, සර්වාශ්‍රව ක්ෂයට පැමිණිසේක, සාන්තසුඛ සමාපත්ති විහරණය බහුල කොට ඇතිසේක, සියලු ම ශ්‍රමණගුණයෙන් උපලක්ෂිත වනසේක, ධුතාංගසෙවනය කළ ආර්යශ්‍රාවකතෙම මේ තිස් ගුණවරයෙන් උපලක්ෂිත වනසේක.

“මහරජානෙනි, සකලලොකාචාර්ය වූ දඟබලධාරී වූ සර්වඥයන් වහන්සේ හැර දඟසහශ්‍රීලොකධාතුයෙහි වසන්නා වූ සියලු සත්වයන්ට ශාරීපුත්‍රස්ථවිරයන් වහන්සේ අග්‍රපුරුෂ වූසේක් නො වේ ද? ඒ සැරියුත් මහාස්ථවිරයන් වහන්සේ ද අප්‍රමේය වූ අසංඛෙය්‍යගණන් කල්පයෙහි රැස් කරණ ලද කුශලමූලයන් ඇතිසේක්, බ්‍රාහ්මණමහාසාරකුලයෙහි ඉපද ශ්‍රේෂ්ඨ වූ බ්‍රාහ්මණවංශ ඇතිසේක් මනෝරමය වූ පඤ්චකාමසම්පත්තිය ද අනෙකසියදහස්ගණන් වරධනසම්භාරය ද හැර ප්‍රඥසාරධනය ම විජයධිවජ්‍ය කොට නගා ගෙන පරිබ්‍රාජකවෙශයෙන් දඹදිව්‍තලෙහි නුවණැත්තන් විමසා ඇවිදිමින් අස්සජ්මහතෙරුන් වදළ සද්ධර්මගාථාව අසා ජනෙන්ද්‍රශාසනයෙහි පැවිදි ව මේ තෙලෙස්ධුතාංගගුණයෙන් කාය වාක් චිත්තය දමනය කොට ගෙන අද දැන් දක්වා අනන්තගුණසමන්තාගත වූසේක්, ගෞතම සර්වඥයන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි සද්ධර්ම චක්‍රය නො හැර පවත්වන සද්ධර්මසෙනාධිපති වූසේක. මහරජානෙනි, ධර්මසංගීතිකාරක වූ මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් සන්රැවන් භාණ්ඩාගාරයෙකින් රාජමුද්‍රා නගන මහාමාත්‍යයෙකු මෙන් (459) උතුම් ධර්මරාශියෙහි අංගොත්තරනිකාය ය යි කියා ධර්මමුද්‍රාව නගන ලද්දේ ය. ඒ අංගොත්තරනිකායට අන්තර්ගත වූ එකකනිපාතයෙහි දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, තථාගත වූ බුදුරජ වූ මා විසින් පවත්වන ලද්ද වූ අනුත්තර වූ ධර්මචක්‍රය යමෙක් මනා කොට අනු ව පවත්වා ද, ශාරීපුත්‍රයන් හැර එබඳු වූ අනික් එක ම පුද්ගලයෙකුදු නො දක්නෙමි. මහණෙනි, ශාරීපුත්‍රතෙම තථාගතයන් විසින් පවත්වන ලද්ද වූ අනුත්තර වූ සද්ධර්මචක්‍රය මනා කොට ම අනු ව පවත්වන්නේ ය’ යි කියා මේ ධුතගුණය ම ශ්‍රේෂ්ඨබව වදාරණ ලද්දේ ය” යි වදළසේක.

“සාධු, සාධු, ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්ස, යම්කිසි නවාංගශාස්තෘච්චනයෙක් ඇද්ද, යම් ඒ ලොකොත්තර ක්‍රියාවෙක් ඇද්ද, ලොකයෙහි

යම් අධිගම විපුලවර සම්පත්තියෙන් ඇද්ද, ඒ සියල්ල තෙළෙස්දුතාංගගුණයෙහි ම ඇතුළත් වීමට පැමිණියේ ය” යි කියා ස්තොත්‍ර කළහ.

ධුතාංගානිසංසප්‍රශ්නය නිමි.

නවවැනි වර්ගය නිමියේ ය.

යොගි කථා ප්‍රශ්නය

නැවත ද ශ්‍රද්ධා ශීල ශ්‍රැත ත්‍යාග ප්‍රඥ යන පඤ්චධර්මයන්ගෙන් යුක්ත වූ සකල පෘථිවිතලනිලකායමාන වූ මිලිඳු මහරජානෝ සර්වවාදිවාරණ කෙශරීන්ද්‍රභූත වූ නාගසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ විචිත්‍රධර්මකථා ප්‍රශ්න ව්‍යාධ්‍යානයෙන් සර්වඥශාසනය නෛරයාණික ප්‍රණීතබව දැන සියලු රාජ්‍යශ්‍රීසම්පත් හා ජීවිතයෙහි ආලය හැර අර්හත්ඵලය ම උපදවනු කැමැති ව එයට නිසි ප්‍රතිපත්තිය විචාරණුවෝ “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කොපමණ අංගකෙනෙකුන්ගෙන් සමන්තාගත වූ භික්ෂූන් වහන්සේ අර්හත්ඵලය සිද්ධකරණසේක් ද?” යි විචාලෝ ය.

එකල නාගසෙන ස්ථවිරපාදයෝ:-

“ඉධ මහාරාජ අරහත්තං සවිඡ්කාතුකාමෙන භික්ඛුනා. ඝොරස්සරස්ස එකං අඛිගං ගහෙනබ්බං, -පෙ- භමරස්ස වෙ අඛිගානි ගහෙනබ්බානී” යි.¹

(461) “මහරජානෙනි, මේ ශාසනයෙහි අර්හත්ඵලය සිද්ධ කරණු කැමැත්තා වූ භික්ෂූන් වහන්සේ විසින් ඝොරස්වරයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය. කුක්කුටයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය, කලන්දකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, දිවිදෙනගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, දිවියාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, ඉදිබ්බවාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය, හුණවාක්ෂයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ධනුවගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, කාකයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, වඳුරාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, ලාබුලතාවගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, පද්මයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, බීජයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, සල්කැලණියගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, නෞකාවගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, නැව් බඳින සිනියගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, කුපයාගේ එක් අංගයක් ගත

¹ සම්පූර්ණ පාලිපාඨය වුවමනා අය පාළි මිලිඳුපඤ්භයෙහි 290 වන පිටුව පටන් බැලිය යුතු

යුත්තේ ය, නාවිකයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, නැව් රක්නා කම්කරුවාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මහාසමුද්‍රයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය, මහා පෘථිවියගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, උදකයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, වන්නියගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, වාතයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, පර්වතයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, ආකාශයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, වන්ද්‍රයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, සූර්යයාගේ සප්තාංගයක් ගත යුත්තේ ය, ශක්‍රයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, චක්‍රවර්තීරජ්ජරුවන්ගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය, වේයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, බලලාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, මූෂිකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ගෝනුස්සාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මුගටියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මහලු ශාංගාලයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, මුවාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ගවරූපයාගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය, සුකරයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, හස්තියාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, සිංහයාගේ සප්තාංගයක් ගත යුත්තේ ය, සක්වාලිහිණියාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, (462) පෙණාභිකා ය යි කියන ලද කැඳැත්තියගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, මනුෂ්‍යසර පරෙවියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය. බකබමුණු පක්ෂියාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, කැහැරැල් පක්ෂියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, වවුලාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, පුඩුවාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, සර්පයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, පිඹුරාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මාර්ගයෙහි දූල් බඳින පන්ඵකමකුඵවාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ඵතය ගෙණ ක්ෂීර පානය කරණ ලදරුවාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, චිත්‍රකධර ඉදිබුවාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මහාවනයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, වෘක්ෂයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මහාමෙසයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය, මාණිකාරත්නයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මුවච්චද්දගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය, මස්කෙවුලාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, දඬුවඩුවාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, සටයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, කාලායසයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, ඡත්‍රයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ක්ෂේත්‍රයාගේ අංගත්‍රයක් ගත යුත්තේ ය, අගදයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, භොජනයාගේ අංගත්‍රයක් ගත යුත්තේ ය, ධනුශ්ශිල්පියාගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය, රජදරුවන්ගේ අංගසතරක් ගත යුත්තේ ය, දෙරටුපාලයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, දගලෙහි එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ප්‍රදීපයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, මයුරයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, අශ්වයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, සුරාසොණ්ඩියාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, ඉන්ද්‍රඛීලයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, තුලාවගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, බඞ්ගයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, මත්ස්‍යයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, නයගැති පුරුෂයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, රොගාතුරයාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, උම්මත්තයාගේ¹ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, ගංගාවගේ

¹ මතස්ස-පාළි

අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, වෘෂභයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, මාර්ගයාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, සුංකසායිකයාගේ¹ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, වෛශ්‍රවරුෂයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, පක්ෂීන් අනුභව කරන්නා වූ සකුණුගේ නම් පක්ෂියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, සුනඛයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, වෛද්‍යාවාරියාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ගර්භිණියාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, සෙමරියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, කීරලියාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, පරෙව්ඛෙත්‍රවගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, එක් ඇසක් ඇති පුරුෂයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, කෘෂිකර්මකපුරුෂයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, ජම්බුක නම් ශාගාලියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, රදවුන්ගේ අළු පෙරණ පෙරහන්කඩෙහි අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය, සැන්දේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය. නය සාධකයාගේ තුන් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, අනවිච්චනයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය. රථාවාරියාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය. භොජකයාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය, සන්නාලියාගේ (463) එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, නාවිකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය, භාංගයාගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය.

දෙසියතිස්හතරඅංගයක් ඇති එසියපහක් පමණ මාතෘකාපද නිමි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ඝොරස්වරයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යම් වචනයක් වදළසේක් ද, ඒ කවර එකාංගයක් ගත යුතු ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ඝොරස්වරය ඇති ගඳුහතෙම සංකාරස්ථානයෙහි ද සතර මංසන්ධියෙහි ද තුන් මංසන්ධියෙහි ද ගාමද්වාරයෙහි ද විපොතු රාශියෙහි ද යම්කිසි තැනෙක වැද හෙව සයනය කෙරේ ද, නිද්‍රා බහුල නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාවනායෙහි යෙදෙන්නා වූ යොගාවචර භික්ෂූන් වහන්සේ විසින් තණ ඇතිරියෙහි හෝ පර්ණ ඇතිරියෙහි හෝ දඬුමැස්සෙහි හෝ පෘථිවියෙහි හෝ යම් කිසි තැනක සමිකඩ අතුරා ගෙන සයනය කළ යුත්තේ ය. නිද්‍රා බහුල නො විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කොටඵවාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ සයනය බහුල නො විය යුතු කාරණය දෙව්‍යාතිදෙව වූ අප තිලෝගුරු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

‘කලිඛිගරුපධානා භික්ඛවෙ එතරහි මම සාවකා විහරන්ති අප්පමත්තා ආනාපිනො පධානස්මිං’ යි.

‘මහණෙනි, දැන් මාගේ ශ්‍රාවකයෝ නිරර්ථක වූ දරකඩ ම හිස තබන කන්වයින් කොට ගෙන ක්ලේශයන් තවන විරියයෙන් යුක්ත ව සමාස්ප්‍රධාන විරියයෙහි අප්‍රමාද ව වාසය කරන්නාහු ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මේ කාරණය

¹ සුංක සායිකයා ගේ

ශාරී නම් බ්‍රාහ්මණ දෙවින්ගේ පුත්‍ර වූ සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ටෙරසාමීන් වහන්සේ විසින් ද,

‘පල්ලඛකෙන නිසින්තස්ස-ජණ්ණකෙනාභිවස්සති,
අලං ඵාසු විහාරාය-පහිතත්තස්ස භික්ඛුනෝ’ යි.

‘භාවනානුයෝගයට පල්ලංකයෙන් හුන්නහුගේ උභය ජාණ්ණකයෙහි වැසි වැස නො තෙමේ නම්, නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද ආත්මය ඇත්තා වූ භික්ඛුනට සැප විහරණය පිණිස පමණ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘කුකුළාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ කුකුළුතෙම සන්ධ්‍යා කාලයෙහි වේලාපස ම ලැග්මට එළඹෙන්නේ ය. විවෙකි වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සමඵවිදර්ශනායෝගී වූ යෝගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ඒ ඒ කාලයට නිසි වූ වේලායෙහි ම විහාර වෛත්‍යාංගණ හැමද වැළඳිය යුතු වූ පැන් පරහා නගා තබා ශරීරයෙහි විඩා හැර මදක් සැතපී ශරීරප්‍රතිජග්ගනය කොට පැන් නහාපියා සකසා හැඳ වෛත්‍යාදිය වැඳ වැඩිමහලු භික්ඛුන් දන්නා පිණිස ගොස් සමු ගෙන කල් වේලායෙහි ජනශුන්‍යාගාරයට ප්‍රවිෂ්ට විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුක්කුටයාගේ මේ පළමු වන අංගය ගත යුත්තේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, කුකුළු තෙම කල් (464) වේලා නො වරදවා ම අලුයම සත්පැයින් අඩ ලා අරුණු බලා හිඳ ලැග්මෙන් නැඟිටී ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාවනානුයෝගී වූ යෝගාවචරයන් වහන්සේ විසින් කල් වේලායෙහි ම අරුණට පළමු ව නැඟිටි දැහැටි වළඳ උදය ම වෛත්‍යාංගණාදිය හැමද වළඳන පැන් පරිභොජනීය වූ පැන් පරහා නගා තබා ශරීරය ප්‍රතිජග්ගනය කොට සිවුරු හැඳ වෛත්‍ය ප්‍රතිමා වැඳ නැවතත් කල් ඇත ශුන්‍යාගාරයට ප්‍රවිෂ්ට විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුකුළාගේ මේ දෙවෙනි අංගය ගත යුත්තේ ය. නැවත ද, මහරජානෙනි, කුකුළුතෙම පෘථිවිය පයින් ම සාර සාරා අනුභව කළ යුතු වූ ගොදුරු ගිලින්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාවනානුයෝගී වූ යෝගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ‘කෙළි පිණිසත් නො වළඳමි, මද වඩනා පිණිසත් නො වළඳමි, ශරීර අලංකාර පිණිසත් නො වළඳමි, පුරස්ත්‍රීන් මෙන් සැරහීම පිණිසත් නො වළඳමි. යම් තාක් මේ ශරීරයාගේ සිටීම පිණිස ද, සතරඉරියව් පැවැත්වීමෙන් යැපීම පිණිස ද, සාපිපාසාදී දුක් නසන පිණිස ද, ශාසනබ්‍රහ්මවරියානුග්‍රහ පිණිස ද, මෙසේ ආහාරය නො වැළඳීමෙන් වූ පුරාණ වෙදනාව නසමි. ආහාරහත්ථක අලංසාටක භුක්තවමිතක තත්‍රවට්ටක කාකමාසකබමුණන් මෙන් පමණ ඉකුත් කොට වැළඳීමෙන් වන අළුත් වෙදනාවන් පමණ දූත වැළඳීමෙන් නො උපදවමි. මාගේ ජීවිතය පැවැත්වීම පිණිස වන්නේ ය. අකැප ලෙසින් නූපන් පස බැවින් නිවැරදිබව ද කර්මස්ථාන මෙනෙහි කිරීමට ආහාර

වැළඳීමෙන් සැප විහරණය ද වන්නේ ය' යි¹ මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කොට අනුභව කළ යුතු වූ ආහාරය අනුභව කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කුකුළාගේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය:-

“කන්තාරෙ පුත්ත මංසං ව-අක්ඛස්සඛිභඤ්ජනං යථා,
එවං ආහරි ආහාරං-යාපනඤ්ඤා මුච්ඡතො” යි.

කන්තාරමාර්ගයෙහි මාර්ගොපකරණ සිද්ධි දිවි රක්තට අනුභව කරණ පුත්‍රමංසයක් මෙන් ද, කන්තාරපථයෙහි පමා ව ගමන් ගත් ගැල් අකුරෙහි තෙල් අලෙපනය කිරීම යම් සේ ද, එසෙයින් ම ක්ෂුද්‍රාවෙන් පීඩිත වූයේ ශරීරයාගේ යැපීම පිණිස ආහාරය වළඳන්නේ යි. නැවත ද, මහරජානෙනි, කුකුළාට ඇස් ඇත්තේ ද, රාත්‍රියෙහි අන්ධ වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් අනන්ධ වූයේ ම අන්ධයෙකු හා සම විය යුත්තේ ය. අරණ්‍යයෙහි ද ගොඳුරුගම් හි ද පිඬු පිණිස හැසිරෙණ කල්හි ද රජනීය වූ රූප ශබ්ද ගන්ධ රසස්ප්‍රභව්‍යධර්මයෙහි අන්ධ වූ බධිර වූ මූඝයකු මෙන් විය යුතු ය. රූපශබ්දදීය නිමිත්තග්‍රහණය නො කට යුත්තේ ය. එම රූපාදිය නැවත නැවතත් විමසීමෙන් ව්‍යඤ්ජන ග්‍රහණය නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කුකුළාගේ සතරඅංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය මහාකාන්‍යායන ථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“වක්ඛුමස්ස යථා අනෙධා-සොතවා බධිරො යථා,
ජ්විහා වස්ස යථා මුගො-බලවා දුබ්බලොරිච,
අථ අඤ්ඤා සමුප්පන්නො-සයෙථ මත්සායිකං” යි.

(465) ‘යම් සේ යොගාවචරමහරණ ඇස් ඇත්තේ ද අන්ධයෙකු මෙන් විය යුතු ය. ශ්‍රෝත්‍රය ඇත්තේ ද බධිරයෙකු මෙන් විය යුතු ය. යම් සේ දිව ඇත්තේ ද ගොලුවෙකු මෙන් විය යුතු ය. බල ඇත්තේ ද දුර්බලයෙකු මෙන් විය යුතු ය. නැවැත අර්ථයක් උපන් කල්හි මනසායිකචිත්තය² ම නිවන් අරමුණු කොට ගෙන සයනය කරන්නේ ය’ යි² වදාරණ ලදී.

“නැවත ද මහරජානෙනි, කුක්කුටතෙම කැටකැබිලිති දඬු පොලු මුගුරුවලින් හෙළනු ලබන්නේ ද, තමා වසන ස්වකීය ගෘහය නො හරින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සිවුරු ගෙත්තම් කරන්නා වූ ද, නවකර්මාන්ත කරන්නා වූ ද,

¹ මේ පරිවර්තන අයොග්‍ය ය.
² ‘මනසායික චිත්තය ම’ යනාදී පරිවර්තනය සුදුසු නො වේ.

වත්පිළිවෙත් කරන්නා වූ ද, පෙළ හදාරන්නා වූ ද, පෙළ කියන්නා වූ ද යොගී වූ යොගාවචරයන් වන්නේ විසින් යොනිසොමනස්කාරය නො හැරිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය වනාහි යොගාවචරයන් වහන්සේගේ ස්වකීයගෘහයෙක. හේ කවරේ ද? යත්- යොනිසොමනස්කාරය යි. මහරජානෙනි, කුක්කුටයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙවැනිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද 'මහණෙනි, භික්ෂුහුගේ ස්වකීය වූ පියන් අයත් වූ සර්වඥපියානන්ට විෂය වූ කිසි ගොවරයෙක් ඇද්ද, හේ කවරේ ද? යත්- සතරසතිපට්ඨානයෝ ය' යි කියා මේ කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේ විසින්:-

'යථාසුප්පන්තො' මාතඛිගො-සකං සොණ්ඩං න මද්දතී,
හක්ඛාහක්ඛා විජානාති-අත්තනො චුත්තිකප්පනං.

තථෙව බුද්ධපුත්තෙන-අප්පමත්තෙන වා පන,
ජීනවචනං න මද්දිතඛිබං-මනසිකාරවරුත්තමං.'

'යම් සේ සයනය කරන්නා වූ හස්තිරාජතෙම තමාගේ සොඩු නො මඩින්තේ ය. තමාගේ ජීවිකාවෘත්තිය කරන්නේ ය. හක්ෂ්‍යාහක්ෂ්‍ය දෙක දෙන්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම ත්‍රිවිධ ශික්ෂායෙහි අප්‍රමාද වූ බුද්ධපුත්‍රයන් වහන්සේ විසින් මනසිකාරවරොත්තම වූ ජනෙන්ද්‍රවචනය දූන දූන නො මැඩිය යුත්තේ ය' යි කියා මෙපවත් වදාරණ ලද්දේ ය."

"හවත් නාගසෙනයන් වහන්ස, 'කලන්දකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ ලෙහෙනා සතුරු සත්වකෙනෙකුන් ලං වන කල්හි නඟුට පොළාහර මහත් කොට වීදු ගෙන ඒ නඟුටු මුගුරෙන් ම විරුද්ධසත්වයන් දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ක්ලේශසතුරුසෙනාව ලං වන කල්හි සතිපට්ඨාන නමැති පොල්ල පොළා ඒ සතිපට්ඨාන පොල්ලෙන් ම සර්වක්ලේශය ම දුරු කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ලේනාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය චූල්ලපත්ථක තෙරුන් වහන්සේ විසින්:-

"යදු කිලෙසා ඔපතන්ති-සාමඤ්ඤගුණධංසනා,
සතිපට්ඨාන ලගුඛෙන-හත්තඛිබා තෙ පුනප්පුනං" යි.

¹ සුමන්තො

(466) 'යම් කලෙක ශ්‍රමණගුණ නසන්නා වූ ක්ලේශයෝ ලං ව එද්ද, එකල සතිපට්ඨානපොල්ලෙන් නැවත නැවත ඒ ක්ලේශය නැසිය යුත්තේ ය' යි කියන ලදී."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'දිව්දෙනගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යම් වචනයක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ දිව්දෙන එක්වරක් ම දරු ගැබ ගන්නී ය. ඒ දරු ගැබින් ඇට වූ වෙහෙස දැන නැවැත පුරුෂයකු කරා දිවිහිමියෙන් නො එළඹෙන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආයතිභවයෙහි ප්‍රතිසන්ධිය, උත්පත්තිය, ගර්භශයනය, චූතිය, මරණින් මිදී යාම ය, ක්ෂය වීම ය, විනාශ වීම ය, එම සංසාරභය, දුර්ගතිය යන මෙතෙක් දුකින් තමා පෙළෙනබව දැක පුනර්භවයෙහි මම නො පිළිසිඳ ගන්නෙමි' යි කියා යොනිසොමනස්කාරය කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දිව්දෙනගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය දෙවාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සූත්‍රනිපාතයෙහි ධනියගොපාලකසූත්‍රයෙහි වදරණ ලද්දේ ය:-

"උසභොරිව ඡෙඤ ඛක්ඛනානී
නාගො පූතිලතං ව දලයීඤා,
නාභං පුන උපෙස්සං ගබ්භසෙය්‍යං.
අථ වෙ පඤ්ඤා පචස්ස දෙව" යි.

"ඛන්ධනයන් සිඳ ගෙන ගිය වෘෂභයකු මෙන් ද, කිඳි වැලක් ප්‍රදලනය කොට ගිය හස්තිරාජයකු මෙන් ද, ක්ලේශඛන්ධනය හැරියා වූ මම නැවත ගර්භසෙය්‍යාවට නො එළඹෙමි. නැවැත ඉදින් පජ්ජන්නය, තෝ කැමැත්තෙහි නම් වර්ෂණය කරව."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'දිවියාගේ අංගද්වයක් ගත යුතු ය' යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ ශාර්දූලයා අරණයෙක තෘණ ගහනයක් හෝ වනගහනයක් හෝ පර්වතගහනයක් හෝ ආශ්‍රය කොට සැඟවී හිඳ මාගයන් ග්‍රහණය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වන්නසේ විසින් අරණය ද වෘක්ෂමූලය ද පර්වතය ද කඳුරැළිය ද පර්වතගුහාව ද සුසානය ද මනුෂ්‍යගමනාගමනය විරහිත වූ මහාවනයෙහි වූ ප්‍රාන්තසෙනාසනය ද අඛිභොකාසය ද පළාලපුංජය ද මහත් ශබ්ද විරහිත වූ සෙනාසනය ද මහත්සොෂා විරහිත වූ සෙනාසනය ද වණ්ඩමාරුතය විරහිත වූ¹ සෙනාසනය ද මනුෂ්‍යයන්ගේ රහස්ක්‍රියාවට යොග්‍ය වූ සුදුසු වූ විවෙකය ද සෙවනය කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, විවෙක සෙවනය කරන්නා වූ

¹ 'විජනවාතං' යන්නෙහි පරිවර්තනය සේ යෙදුනු මේ පාඨයෙහි එයින් ලැබෙන අර්ථය නැත. 'ජනසඤ්චාරයෙන් වූ වාතය නැති' යනු එහි තේරුම යි.

යොගාවචරයන් වහන්සේ නොබෝ කලකින් ම ඡඩහිඤයෙහි වග්ගිභාවයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, දිවියාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ධර්මසංගායනා කළ මහාථෙරපාදවරුන් වහන්සේලා විසින් ද 'යම් සේ ශාර්දූල (467) තෙම සැඟ වී හිඳ මාගයන් අල්වා ගන්නේ ය. එසේ ම විදර්ශනා වඩන්නා වූ භාවනායෙහි යෙදුනා වූ මේ සර්වඥපුත්‍ර වූ යොගාවචර තෙම අරණ්‍යයට වැද ලොකොත්තර වූ අර්හත්ඵලය ගන්නේ ය' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. නැවැත ද ඉතිරි අංගයන් කියන්නෙමි.

“යථා මහාරාජ දිපිකො -පෙ- ඉදං මහාරාජ දීපිකස්ස දුතියං අඛිගං ගහෙනබ්බං”

යි¹

“මහරජානෙනි, යම් සේ දීපිකතෙම යම් කිසි වෘෂභාදී සතකු මරා, වම් ඇළයෙන් වැටෙන ලද්දේ වී නම්, තමාගේ දිවි යේ නමුදු ඒ සත්වයා අනුභව නොකොට පලා යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාවනානුයෝගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ගිහියන්ගේ සිත් ගන්නට හුණයටාදිය දීම ය යි කියන ලද වෙළඳනයෙන් හෝ තාලපර්ණ ශාඛාභංගාදී පත්‍රදනයෙන් හෝ දැසමන් රුක් කෙතකී වකුලාදී පුෂ්පදනයෙන් හෝ තාලපනය නාලිකෙරාදී ඵලදනයෙන් හෝ ප්‍රකෘති මැටි හා ඇඟ උළන මැටි දීමෙන් හෝ මහරි සුණු ආදිය දීමෙන් හෝ දූහට්ටිඳුඳු ආදිය දීමෙන් හෝ නහනදිය මුව සෝදනදිය දීමෙන් හෝ ජනවංචන ප්‍රයෝගයෙහි දක්ෂ වූ වාටුකමයතාවෙන් හෝ පිසු මුං සේ අනුන්ගේ සිත් ගන්නට සැබෑ මද කොට බොරු බෙහෝ කොට කියන්නා වූ මුග්ගසුප්‍යතාවෙන් හෝ ලාභාශාවෙන් ගිහිණිගේ දරුවන් නළවා වැඩීම ය යි කියන ලද පාරිභට්ටිකතාවෙන් හෝ පත්හසුන් ගෙන එගෙන් එගෙට යන ජංඝපෙසනියයෙන් හෝ වෙදකම් කිරීමෙන් හෝ පත්හසුන් පඬුරු ගෙන යන්නා වූ දූතකර්මයෙන් හෝ කෙත්වත් ආදියෙහි මෙහෙවර ආදියට යන පනිතගමනයෙන් හෝ විවාහමගුල් සම්බන්ධව කියමින් ගෙන ඔබ්බෙනාබ ඇවිදීමෙන් හෝ තමා ලත් ප්‍රත්‍යය ගිහිණිට දී උන් දෙනු ගැන්ම ය යි කියන ලද පිණ්ඩප්‍රතිපිණ්ඩයෙන් හෝ සිවුපස ලැබ නැවත ඔවුන්ට සංග්‍රහ කිරීමෙන් හෝ ලිං බිම් ගෙබිම් ආදිය දක්වන්නා වූ වාස්තුවිද්‍යාවෙන් හෝ තිථි හෝරා නක්ෂත්‍ර දෙෂාදෙෂ පරීක්ෂා කොට කියන්නා වූ නක්ෂත්‍රවිද්‍යාවෙන් හෝ ශරීරාංග ප්‍රත්‍යංග ලක්ෂණ බලා දෙෂාදෙෂ කියන්නා වූ අංගවිද්‍යාවෙන් හෝ යක්ෂවිද්‍යාදී අන්‍යතර අන්‍යතර වූ විද්‍යාවෙන් හෝ අනන්තවිද්‍යාවකින් හෝ අනන්ත සමාස්සම්බුධ සර්වඥයන් වහන්සේලා විසින් නින්දා කොට හරණ ලද්ද වූ මිථ්‍යාඡ්චයෙන් උපදවනා ලද (468) භොජනය වම්පාර්ශ්වයට වැටුනු ගවයා නො කන දිවියා මෙන් තමන් වහන්සේගේ දිවි යේ නමුදු නො වැළඳිය යුතු ය. මහරජානෙනි, දිවියාගේ මේ දෙවෙනි අංගය නිවන් පතන යොගාවචරයා විසින් ගත යුත්තේ ය.

¹ සම්පූර්ණ පාඨය පාළිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤයෙහි 259 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

“මහරජානෙනි, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්‍ර මහාථෙරස්වාමීන් වහන්සේ හිරු අස්තංගත කල්හි රාත්‍රීභාගයෙහි බලවත් වූ බඩරුජාවෙක් ඇති ව මහත් වූ දුෂ්ඛවේදනාවෙන් පෙළෙමින් ගිලන් වූහ. මහමුගලන් තෙරුන්වහන්සේ විසින් ඵ දූක ‘වහන්ස, පෙර මේ රුජා ගත් කල වැළඳු බෙහෙත් කවරේ ද?’ යි විචාරණ ලද්දේ ‘ඇවැත්නි, මා ගිහි කාලයෙහි අපගේ මෑතියෝ ගිතෙල් මී සකුරු එක් කොට යොදා දිය නො මුසු කොට පිසු කිරිබතක් දෙති. ඒ කිරිබතින් මේ රුජාව සන්සිඳෙන්නේ ය’ යි කියා වාග්භෙදය කර වදළුසේක. මුගලන්මහතෙරුන් වහන්සේ ද ‘වහන්ස, නුඹ වහන්සේගේ හෝ මාගේ හෝ පිණෙක් ඇත්තේ වී නම්, බෙහෙත් කිරිබත ලබමිහ’ යි කීද ය. එකල එබස් අසා සක්මන් කෙළවර වෘක්ෂයෙහි හුන් දෙවතාවා මුගලන්මහතෙරුන් වහන්සේගේ උපාසකකුලයට එළඹ වැඩිමහලු පුත්‍රයාගේ ශරීරයෙහි ආවේසවෙමින් වෙහෙස කෙළේ ය. එකල ඕහට පිළියම් කරන්නට රැස් වූ නෑයන්ට ‘කොල, තෙපි කුමක් කරවූ ද? සැරියුත්මහතෙරුන්වහන්සේට ගිතෙල් මී සකුරු එක් කොට කිරිබතක් පිස යවුවහොත් යක්ෂලෙඩ හරිමි’ යි වෙවුලා කීයේ ය. ඒ අසා උපාසකවරු ‘මහායක්ෂයානෙනි, තෙපි නො කීවත් අපි තෙරුන් වහන්සේට නිරන්තරයෙන් ම දන් දෙමිහ’ යි කියා දෙවන දවස් එබඳු වූ කිරිබත් පිස ගෙන මග බලබලා උන්හ. මුගලන්තෙරුන් වහන්සේ ද එදවස් උදය ම නැගී සිට පෙර ඒ පුරුදු වූ උපාසකකුලයට වැඩ වදළු සේක. ඒ දූක සතුටින් උපාසකවරු පාත්‍රය ලබා ගෙන කිරිබත් පුරවා දුන්හ. තෙරුන් වහන්සේත් බත් පිළිගෙන වඩනාකාර දැක්වූසේක. ඒ දූක උපාසකවරු ‘වහන්ස, මේ බත වළඳ වදළු මැනැව. අනික් කිරිබත් පාත්‍රයක් දෙමිහ’ යි කියා ඒ බත වළඳවා නැවත පාත්‍රය පුරවා කිරිබත් දුන්හ. තෙරුන් වහන්සේ ඒ කිරිබත ගෙන ගොස් ‘වහන්ස, මේ කිරිබත වළඳ වදළු මැනැවැ’ යි කියා සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට පිරිනැමූ සේක. ඒ සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේට වාග්භෙදයෙන් ඒ බෙහෙත් කිරිබත් උපන්නේ ය. එවිට සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේ යහපත් වූ ඒ කිරිබත දූක ‘මේ බත කෙසේ උපන්නේ දෝ හෝ?’ යි දිවැසින් බලා දෙවතාවා උපාසකකුලයට එළඹ දුක් දී ඉපදවූ බව දූක-

“වච්චි විඤ්ඤත්ති විජ්ජාරා-උජ්ජන්ත මධුපායසා,
සවෙ භුත්තො භවෙය්‍යාහං-සාජ්චො ගරහිතො මම

යදිපි මෙ අන්ත ගුණං-නික්ඛමීඤ්ඤා බහි වරෙ,
නෙව හිඤ්ඤාය ආජ්චං-වජ්ජමානොපි ජිවිතං” යි.

“ඇවැත්නි, වාග්විඤ්ඤත්තිය පැතිරීමෙන් මට මේ බෙහෙත්කිරිබත උපන්නේ ය. ඉදින් මෙ කිරිබත මම වැළඳුයේ විමි නම්, මාගේ සමාග් ආජීවය නින්දිත වන්නේ ය. ඉදින් බත් නො ලැබීමෙන් මාගේ බඩවැල (469) මුඛයෙන් නික්ම පිටත හැසිරෙන්නේ වී නමුදු මාගේ ජිවිතය හරින්නේ නමුදු සමාග්ආජීවය නො බිඳිමි’ යි

කියා 'ඇවැත්නි, මේ බෙහෙත්ආහාරය අනුභවයට සුදුසු නො වෙයි, පහ කරව' යි කියා ඒ බෙහෙත හැර වදලසේක. ඒ කිරිබතීන් ජීවිකා නො කළසේක. මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ද, 'මා වැනි සෘඪමත් මහාශ්‍රාවක කෙනෙකන් ගෙන ආ බත නො වළඳනසේකැ' යි නො සිතා එකවචනයෙන් ම පාත්‍ර මුවට අල්වා ගෙන එක් පසෙකිනි මුණින් නැමුසේක. එකෙනෙහි ම සැරියුනමහතෙරුන් වහන්සේගේ බඩරුජාවක් සන්හිඳින. එතැන්පටන් පිරිනිවන් පාන තැන් දක්වා පන්සාලිස්හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙනි ඒ රුජාව නො හට ගත්තේ ය' යි කියා මේ කාරණය කියන ලද්දේ ය."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'කුර්මයා ය යි කියන ලද පූර්ණකයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුතු ය' යි කියා යමක් වදලසේක ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ උදකයෙහි හැසිරෙන්නා වූ කුර්මයා ජලයෙහි ම වාසය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් සකලප්‍රාණිභූතපුද්ගලයන් කෙරෙහි විපුල වූ මහත් වූ අප්‍රමාණ වූ අවෙරි වූ නිදුක් වූ හිතානුකම්පී වූ මෙමත්‍රීසහගත වූ සිතින් සකලසත්වයන් ඇති සර්වලොකය ස්පර්ශ කොට විසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පූර්ණකයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, කුර්මයා උදකයෙහි ඉපිලෙමින් හිස මසවා බලා ඉදින් කිසි කෙනෙකුන් දක්නේ නම්, එහි ම ගිලෙන්නේ ය. නැත හොත් 'ඔවුහු මා නො දකිත්ව' යි කියා බලවත් වූ ගැඹුරෙහි ගැලෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ක්ලේශයන් ලං වන එන කල්හි අනිත්‍යාදි අරමුණු නමැති මහාවිලෙහි ගැලිය¹ යුත්තේ ය. නැවත ක්ලේශයෝ මා නො දකිත්ව' යි කියා දැඩි කොට ගැඹුරෙහි ගැලිය¹ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුර්මයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, කුර්මයා ජලයෙන් නික්ම ගලෙක හෝ දණ්ඩක හෝ හිඳ ඔහුගේ කය සුයඝ්ඛිතාපයෙන් වියලෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් හිඳීම සිටීම සයනය කිරීම සක්මන් කිරීම ය යන සතර ඉරියව්වෙන් සිත පහ කොට ගෙන සතර සමයක්ප්‍රධානවීයඝ්ඛි නමැති සුයඝ්ඛිතාපයෙහි සිත තවා වියලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුර්මයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, කුර්මයා පෘථිවිය සාරා තමහට විවෙකස්ථානයෙහි වාසය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ලාභසත්කාර යශස් හැර ජනශූන්‍ය වූ විවෙක වූ වනය ද මහාවනය ද පර්වතය ද කඳුරැළිය ද ගිරිගුහාව ද යන අල්පශබ්ද ඇති අල්පසොෂා ඇති විවෙකයට පැමිණ විවෙකයෙහි ම වාසයට එළඹිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඉදිබුච්චාගේ මේ සතරවන වූ අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වංගන්ත පුත්‍ර ව උපසෙන ථෙර ස්වාමීන් විසින් ද, 'විවෙකසැප පිණිස නිවන් සොයන හික්ෂුන් වහන්සේ අල්පසොෂ ඇති ව්‍යාලමාගසෙවිත වූ විවික්ත වූ සෙනාසනය සෙවනය (470) කරණ සේකැ' යි කියා මෙම කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. නැවත ද,

¹ ගැලුණු

මහරජානෙනි, කුර්මයා ගොවරාදී කෘත්‍යයෙහි හැසිරෙමින් ඉදින් තමහට භය ජනක වූ කිසිවක් දැකී ද, එබඳු වූ ශබ්දයක් අසා ද, එකල ඔහුගේ සොඬ පස්වැනි වූ පංචාගයන් තමාගේ ඉබ්බකලෙහි සඟවා ගෙන ශරීරය රක්ෂා කරණුයේ අල්පොත්සාහ ව තුෂ්ණිමිභූත ව සිටින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ශ්‍රමණධර්මය රක්ෂා කරන්නා වූ යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍ර්ශ්චව්‍යධර්ම යන ඡඩාලම්බනයන් ලං වන කල්හි වක්ඛු සොත සාණ ජීවිතා කාය මන යන ඡඩ්ද්වාරයෙහි වසා ගත් සංවර්ගීල නමැති දෙර නො හැර මනස සංවෘත කොට පිහිටුවා ගෙන හැම තැන ම සිහිනුවණින් විසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුර්මයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙම වූ අප ලොචුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද සංයුත්සංගියෙහි වූ උතුම් කුම්මොපමසුත්‍රයෙහිත් වදාරණ ලද්දේ ය-

“කුම්මොව අඛිගානි සකෙ කපාලෙ
 සමොදහං හික්ඛු මනො විතක්කෙ,
 අනිස්සිතො අඤ්ඤමභෙධයානො
 පරිනිබ්බතො න උපවදෙය්‍ය කඤ්චි” යි.

“තමාගේ ඉබ්බකලෙහි පඤ්චාංගයන් බහා ගෙන දිවි රකින්නා වූ කුර්මයා මෙන් සංසාරයෙහි භය දක්නා අර්ථයෙන් හික්ෂු නම් වූ යොගාවචරතෙම තමාගේ සිත්හි උපදනා කාමචිතරකාදීන් ප්‍රථම ධ්‍යානාදියෙහි පිහිටවනුයේ රූපාලම්බනාදිය විරහිත වූයේ පරහට පීඩා නො කරණුයේ ක්ලේශපරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවියේ කිසිවෙකුහට උපවාද නො කරන්නේ යි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘හුණවාක්ෂයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද? ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ හුණවාක්ෂය වාතය යම් තැනෙකිනි ද, එහි ම අනු ව යන්නේ ය. අනික් අතකට කැටුව නො දුවන්නේ ය. වාතය හමන දිසාවට හුණවාක්ෂය නැමෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් යම් නවාංගශාස්තෘශාසනයක් චතුස්සත්‍යාවගමය කලා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද ද, ඒ නවාංගශාස්තෘවචනය අනු ව ගොස් ශ්‍රමණයන්ට කැප වූ අනවද්‍යයෙහි සිට ශ්‍රමණධර්මය ම සෙවිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හුණවාක්ෂයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය සර්වඥපුත්‍ර වූ රාහුල ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය:-

“නවඛිගුද්ධවචනං-අනුලොමෙඤාන සබ්බද
 කප්පියෙ අනවජ්ජස්මිං-ධ්‍යානා ‘පායං සමුත්තරං” යි,

“මම නවාංගඛුද්ධවචනය අනුලොම කොට හැම කල ම ශ්‍රමණයන්ට කැප වූ අනවද්‍යයෙහි පිහිටා අය සංඛ්‍යාත වූ සැපතින් පහ වූ හෙයින් අපාය නම් වූ අපාදුකින් එතෙර වීමි.”

(471) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වාපයාගේ එකාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මූල පටන් අග දක්වා අග පටන් මූල දක්වා පමණින් යුක්ත කොට යහපත් සේ සැප ඔප් නගන ලද්ද වූ දුන්න ඇද ලූ කල එක සම ව ම නැමෙන්නේ ය. ටැඹක් සේ තද නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් උපසම්පදවෙන් දසහවුරුදු වූ පිරි කල් ගිය ස්ථවිරයන් කෙරෙහි ද, දෙනුන් හවුරුදු පිරුණු නවකයන් කෙරෙහි ද, පස්හවුරුදු පිරුණු මධ්‍යමයන් කෙරෙහි ද තමා හා සමවයස් ඇති සමකතැන් කෙරෙහි ද යන මේ සබ්බමචාරීන් කෙරෙහි නැමුන යුත්තේ ය. නො ම දැඩි විය යුත්තේ ය. පටිප්ඵරිත නො විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දුන්නෙහි මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණ දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් විධුරපූර්ණකජාතකයෙහි:-

“වාපොව නූන මෙ ධිරො-වංසොව අනුලොමයං,
පටිලොමං න වත්තෙය්‍ය-සරාජවසනිං වසෙ” යි.

‘සම ව ගා සැදු දුන්න මෙන් ද, වාතය අනු ව නැමෙන හුණුවාක්ෂය මෙන් ද නුවණැති පණ්ඩිතතම පින්වතුන්ට අනු ව නැමෙන්නේ ප්‍රතිලොම ව නො පවත්නේ ය. මෙසේ ඒ නුවණැති පණ්ඩිතතම ‘රාජවසනි ය’ යි කියන ලද රාජසෙවය කරන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, කාකයාගේ අංගද්වයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ කාකතෙම තමහට කවර කෙනෙක් කැට පහරාදීන් උපද්‍රවයක් කෙරෙද් දෝ හො යි යන ආසංකා පරිසංකා ඇති ව ම ගැලවියටි ව උත්සාහ වීර්ය ඇති ව ම හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් පැමිණියා වූ සීලාදිගුණයෙන් පිරිහේ දෝ හො යි යන ආසංකාපරිසංකායෙන් කෙලෙසුන් වැද්ද නො දෙන වීර්යයෙන් වසන ලද වක්ෂුරාදි ෂඩින්ද්‍රියයන් ඇති ව එළඹ සිටින ලද සිහියෙන් යුක්ත ව හැසුරුණ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාකයාගේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, කාකතෙම යම් කිසි භොජනයක් දෑක ශබ්ද කොට නැයන් සමග බෙද ගෙන අනුභව කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් දෑහැමින් උපන් හෙයින් ධාර්මික වූ දෑහැමින් සෙමින් ලබන ලද්ද වූ යම් ඒ ප්‍රත්‍යයලාභයෙක් ඇද්ද,

යටත්පිරිසෙයින් පාත්‍රයට පැමිණියා වූ භෝජනමාත්‍රයෙක් ඇද්ද, එබඳු වූ ලාභයෙන් සිල්වත් වූ සබුන්මචාරීන් වහන්සේලා හා සමග 'මෙ පමණ දෙමි. මෙ පමණ නො දෙමි' යි ද සිතන ආමිසප්‍රතිවිභක්තිය ද, 'අසවලාහට දෙමි, අසවලාහට නො දෙමි' යි ද සිතන පුද්ගලප්‍රතිවිභක්තිය ද ය විවිධ වූ කාරණය හැර හැමතැන ම කරණ වර්ෂා සෙයින් සර්වසාධාරණ වූ ප්‍රතිවිභක්තභෝගිතාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කාකයාගේ මේ ද්විතියාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ (472) ශාරිපුත්‍ර ථෙර සාමීන් වහන්සේ විසින් 'ඉදින් කෙලෙසුන් තැවීමෙහි නිරත වූ භික්ෂුහු මට තමන් ලත් ප්‍රත්‍යය පිරිනමති. මම ඒ භෝජනය සියලුදෙනාහට බෙද දී එයින් ඉතිරි වූ භෝජනයක් වළඳමි' යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'මර්කටයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ ලැග්මට එළඹෙන්නා වූ වානරතෙම විවෙක වූ ඔබ්නොබ වැලඳ සිටි ශාඛා ඇත්තා වූ හයින් ගැලවිය යුතු රක්ෂාස්ථානයක් වැනි වූ එබඳු වූ අවකාශයෙකි මහත් වූ මහාවෘක්ෂයෙක ලැග්මට එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් ලජ්ජපෙසල වූ සිල්වත් වූ උගන්නා ලද යහපත් පර්යාප්තිධර්මයන් ඇත්තා වූ බහුශ්‍රැත වූ ධර්මධර වූ සියල්ලන්ට ප්‍රිය වඩන්නා වූ සියල්ලන් විසින් ගෞරව වැඩිය යුතු වූ වැඩ අවැඩ කියන සුලු වූ වචනක්ෂම වූ අවවාද කරන්නා වූ මෙලෝ පරලෝ වැඩ අඟවන්නා වූ මෙලෝ පරලෝ වැඩ දක්වන්නා වූ දක්වාලූ වැඩෙහි සමාදන් කරවන්නා වූ සමාදන් වූ වැඩෙහි සිත තියුණු කරවන්නා වූ එහි ම යහපත යහපතැ යි කියා සිත් ප්‍රසන්න කරවන්නා වූ මෙබඳු කල්‍යාණමිත්‍ර වූ ආචර්ය කෙනෙකුන් ආශ්‍රය කොට වාසය කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වානරයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි. වානරතෙම වෘක්ෂයෙහි ම හැසිරෙන්නේ ය, සිටින්නේ ය, හිඳින්නේ ය, නිද්‍රාවට පැමිණෙන්නේ ය, එහි ම රාත්‍රියෙහිත් වාසය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් අරණ්‍යාහිමුඛ විය යුත්තේ ය. අරණ්‍යයෙහි ම ධානවංක්‍රමණ නිෂද්‍යාශයන යන සතර ඉරියව් පැවැත්විය යුත්තේ ය. ග්‍රාමන්තසෙනාසනයෙහි ද, ධ්‍යාන උපදවා අහස සැරිසැරීමට වඩා ආරණ්‍යකසෙනාසනයෙහි නිද්‍රාව කිරීම උතුම් හෙයින් වනයෙහි ම නිද්‍රාවට පැමිණිය යුත්තේ ය. එහි ම සිට සතරසතිපට්ඨාන නමැති අමෘතභෝජනය අනුභව කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මර්කටයාගේ මේ ද්විතියාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරිපුත්‍ර මහාථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්:-

"වංකමන්තෙපි තිට්ඨන්තො-නිසජ්ජා සයනෙන වා,
පවනෙ සොහනෙ භික්ඛු-පවනන්තං ව වණ්ණිතං" යි.

‘මහවනයෙහි සක්මන් කරන්නා වූ ද, සිටින්නා වූ ද, නිෂද්‍යාශයනය කිරීමෙන් ද හික්ෂුතෙම හොබිනේ ය. ඒ ගමට දුරු වන්නේ ය, අනන්ත බුදුන් විසින් වර්ණනා කරණ ලද්දේ ය.’

උද්දන පද නම:-

‘සොරස්සරො ච කුක්කුටො-කලඤ්ඤ දිපිනි දීපිකො,
කුම්මො වංසො වාපො ච-වායසො අථ මක්කටො’ යි.

යොගිකථා ප්‍රශ්නයෙහි එක්විසි අංගයක් ඇති ප්‍රථම වර්ගය නිමියේ ය.

(473) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ලාබුලතාවගේ එකාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ලාබුලතාව තෘණයෙක හෝ කාෂ්ටයෙක හෝ ලීයක හෝ සොඩින් එල්වී ගෙන එයට මත්තෙහි වැඩී යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් අර්හත්භලයෙහි වඩින කැමැත්තා වූ සිතින් අනිත්‍යාදි අරමුණෙක එල්වී ගෙන අර්හත්ඵලයෙහි වැඩුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ලාබුලතාවගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය අප ධම්මසෙනෙවි සැරියුත් මහාථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් ද:-

“යථා ලාපුලතා නාම-තිණෙ කට්ඨෙ ලතාය වා,
ආලම්බිඤා සොණ්ඩිකාහි-තනො වඩ්ඪති උත්තරං,
තථෙව බුද්ධපුත්තෙන-අරහත්තඵලකාමිනා,
ආරම්මණං ආලම්බිඤා-වඩ්ඪිතබ්බං අසෙබ්බලෙ” යි.

“ලාබුලතා නම් ලිය යම් සේ තෘණයෙක හෝ කාෂ්ටයෙක හෝ ලීයක හෝ සොඩින් එල්වී එයින් ඒ කාරණයෙන් මත්තෙහි වඩින්නේ ය, එසේ ම අර්හත්ඵලය කැමැත්තා වූ බුද්ධපුත්‍රයන් වහන්සේ විසින් ගත් අරමුණෙහි සිතින් එල්වී අශෛක්ෂ වූ රහත්ඵලයෙහි වැඩුන යුත්තේ ය” යි කියා වදරණ ලද්දේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘පද්මයාගේ අංගත්‍රයයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ජලයෙහි උපන්නා වූ ජලයෙහි වැඩුනා වූ පද්මය ජලය හා නො ඇලෙන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් උපාසක කුලයෙහි ද, ශිෂ්‍යගණයා කෙරෙහි ද, ලාභයෙහි ද, යසසෙහි ද, සත්කාරයෙහි ද, සම්මානයෙහි ද, පරිභොග කට යුතු වූ චතුර්විධපුත්‍රායයෙහි ද යන හැමතැන්හි ම නො ඇලීමෙන් විසිය යුතු ය. මහරජානෙනි, පද්මයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය

ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, පද්මය උදකය කෙරෙන් ඉතා උස් ව නැඟී සිටින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සියලු ම ලොකය අභිභවනය කොට ඉතා උස් ව නැඟී ලොකොත්තරධර්මයෙහි සිටිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පද්මයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ස්වල්පමාත්‍ර වූ මාරුතය වැදිවැදී හැසිරෙණ ලද පද්මය වලිත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ශෛ ව සිටි අල්පමාත්‍ර වූ ද ක්ලේශයන් කෙරෙන් සංයම ය යි කියන ලද වැළකීම කට යුත්තේ ය. ස්වල්පමාත්‍ර වූ ද ක්ලේශයන් කෙරෙහි භය දක්නා සුලු ව වාසය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පද්මයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, 'අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවි සමාදය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු' කියා අප භාග්‍යවන් වූ දෙවනිදෙව වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ විසින් 'ක්ලේශයන් කෙරෙහි භයින් විහරණය කට යුත්තේ ය' යි යන මේ කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය" යි කියා වදාළසේක.

(474) "ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'බීජයාගේ අංගද්වයයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදාළසේක ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ මද වූ ද, යහපත් වූ වී සරුකෙතෙහි වපුරණ ලද්දේ වර්ෂාව මනා කොට වස්නා කල්හි බොහෝ වී නො හැර ම දෙන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් රක්ෂා කරණ ලද්ද වූ ශීලය සියලු ම ශ්‍රාමණ්‍යඵලය නො හැර ම දෙන්නේ ය. එපරිද්දෙන් මනා කොට පිළිපැද්ද යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, බීජයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, වල් නිමවා මඩ කොට වජ් හෙළා පිරිසිදු කළ ක්ෂේත්‍රයෙහි රොපණය කරණ ලද්ද වූ බීජු කල් නො යවා ම හට ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ජනශුන්‍යාගාරයෙහි සිට පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ සිත සතිපට්ඨාන නමැති ක්ෂේත්‍රවරයෙහි වහා ම හට ගන්නේ ය. මහරජානෙනි, බීජයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ බීජොපමාව බුදුන් මල් අනුරුද්ධ මහාථෙර සාමීන් විසින්:-

"යථා බොක්ක පරිසුද්ධෙ-බීජං වස්ස පතිට්ඨිතං,
 විපුලං තස්ස ඵලං භොති-අපි තොසෙති කස්සකං.
 තථෙව යොගිනො චිත්තං-සුඤ්ඤාගාරෙ විසොධිතං,
 සතිපට්ඨානබොක්කමිති-බීජපමෙව විරුහති" යි.

'යම් සේ පිරිසිදු වූ ක්ෂේත්‍රයෙහි බීජු පිහිටන ලද්දේ වේ ද, ඒ ක්ෂේත්‍රයාගේ මහත් වූ ඵල ඇති වන්නේ ය. ගොවියා ද සතුටු කරන්නේ ය. එසේ ම ශුන්‍යාගාරයෙහි ම පිරිසිදු කරණ ලද්ද වූ යොගියාගේ චිත්තය සතිපට්ඨානක්ෂේත්‍රයෙහි වහා ම පහළ වන්නේ ය' යි වදාරණ ලද්දේ ය."

“ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, සල්කලණවාක්ෂයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මනොඥ වූ දර්ශනය ඇති සාකලකාණිකාව පස්ලෝ ඇතුළත් ම සියක්රියනක් හෝ ඊට වැඩියක් හෝ වඩින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සතරශ්‍රාමණ්‍යහලය ද සිවුපිළිසිඹියාව ද ඡඩිඅභිඥාව ද සියලු ම ශ්‍රමණධර්මය ද ශුන්‍යාගාරයෙහි දී ම පරිපූර්ණ කටයුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සාලකලාණියගේ මේ එකාංගය ත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සර්වඥපුත්‍ර වූ රාහුල ස්ථවිරයන් විසින්:-

“සාලකලාණිකා නාම-පාදපො ධරණීරුහො,
අන්තො පඨවියං යෙව-සතභ්‍යොපි වඩ්ඪති.

යථාකාලමිති සම්පන්න-පරිපාකෙන සො දුමො,
උග්ගංඡ්ඤාන එකාභං-සතභ්‍යොපි වඩ්ඪති.

එවමෙව මහාවීර-සාලකලාණිකා විය,
අඛන්තරෙ සුඤ්ඤාගාරෙ-ධම්මතො අභිවඩ්ඪයි.” යි.

(475) ‘සර්වඥ පියානෙනි, පෘථිවියෙහි හට ගන්නා වූ සාල කලාණිකා නම් දැමෙන්නද්‍රයෙක් ඇතුළු පෘථිවියෙහි ම සියක් රියනකුදු වඩින්නේ ය. එයින් වැඩියකුදු වඩින්නේ ය. මුහු කිරීමෙන් පෘථිවියෙන් උද්ගත වන කල්හි සම්ප්‍රාප්ත වන කල්හි දුර්ලභ වූ දර්ශනය ඇති ඒ දැමෙන්නද්‍රයා පොළොවින් උඩ නැගී එකදවසින් සියක්රියන් තැන් අහසට වඩින්නේ ය. එපරිද්දෙන් ම ස්වාමීනි, මහාවීර වූ සර්වඥරාජෝත්තමයානන් වහන්ස, පෘථිවිය ඇතුළත වැඩෙන සාලකලාණිකාවක්ෂය මෙන් ම ජනවිවික්ත වූ ශුන්‍යාගාරය ඇතුළත් වසමින් සමාධියෙන් වැඩුනෙමි’ යි” කියා මෙම කාරණය බුදුන් සම්මුඛයෙහිත් වදරණ ලද්දේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනසන් වහන්ස, ‘නොකාවගේ අංගතුනක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ නොකාතොම බොහෝ වූ දරුසමූහයාගේ එකතු වීම කරණ කොට ගෙන බොහෝ වූ ජනයන් එතෙර කරන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආචාර සමාචාර සීලගුණ වත්ත පටිච්ඡත සංඛ්‍යාත බොහෝ වූ ධර්මසමූහයන්ගේ එකතු වීම කරණ කොට ගෙන දෙවියන් සහිත වූ ලෝවැසිතෙම සසරින් එතෙර කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, නොකාවගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, නැව බොහෝ වූ රැළ ඝොෂාවේගයාගේ පැතිරීම ද සලාවේගය ද ඉවසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් බොහෝ වූ රාගාදීක්ලේශ රැළවේගය ද ලාභසත්කාර

යස සිලෝක පූජන වන්දනා පරකුලයාගේ නින්ද ප්‍රශංසා සුව දුක් සම්මානාවමානාදී බොහෝ වූ රැළවේගය ද ඉවසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, නෞකාවගේ මේ ද්විතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, නැව අපරිමිතානන්තාපාර අක්ෂොභිත සුවාසුදහසක් යොදුන් ගැඹුරු වූ සෙණහඬ සේ මහත් වූ මහාසමුද්‍රසොෂා ඇත්තා වූ තිමි තිමිංගල මකරාදී මහාමත්ස්‍යගණයන්ගෙන් ආකුල වූ මහත් වූ මහාසමුද්‍රයෙහි යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ත්‍රිපරිවර්තයක් හා ද්වාදශාකාරයක් ඇති වතුස්සත්‍යලාභයාගේ ප්‍රතිවේධයෙහි සිත හැසිර විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, නෞකාවගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙවාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙම කාරණය සංයුත්සගියෙහි වූ සච්චසංයුත්තකයෙහි වදරණ ලද්දේ ය. 'විතක්කෙන්තා ව බො තුම්භො භික්ඛවෙ ඉදං දුක්ඛන්ති විතක්කෙයාථ' යනාදීන් "මහණෙනි, තෙපි යමක් සිතන්නාහු නම්, මේ දුක්ඛසත්‍යය යි කියා සිතවු. මේ දුක්ඛසමුදයසත්‍යය යි කියා සිතවු. මේ දුක්ඛනිරෝධසත්‍යය' යි කියා සිතවු. මේ දුක්ඛනිරෝධගාමිනිප්‍රතිපදාවය යි කියා සිතවු ය' යි වතුස්සත්‍යය සිතන සිත ම තියුණු කරවා වදලසේක."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'නාවාලකනයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදලසේක ද ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ නැව් නවත්වා ලන්නා වූ 'ලකනකය' යි (476) කියන ලද්ද වූ සිනිකඳ මහත් වූ මහා සමුද්‍රයෙහි බොහෝ වූ ඌර්මජාලාවෙන් ආකුල වූ වික්ෂොභිත වූ මහා ජලතලයෙන් නැව වාතයෙන් දිසානුදිසාවට ගෙන යන්නට නො දෙන්නේ ය. නවත්වන්නේ ය. සිටුවා ලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් රාග ද්වේෂ මොහ නමැති තරංග සමූහයන් ඇති මහත් වූ මහාවිතර්කසම්ප්‍රහාරයෙහි චිත්තය වළක්වා ලිය යුත්තේ ය. නවත්වා ලිය යුත්තේ ය, ෂඩින්ද්‍රියයන් විසින් දිශානුදිශාවට ගෙන යන්නට නුදුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, නැව් ලකනකයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, නැව් සිටුවා ලන සිනිකඳ නො ඉල්පෙන්නේ ය. සියකරියන් ගැඹුරු ජලයෙහි ද නැව් සිටුවාලන්නේ ය. සිටි ස්ථානයට ම පමුණුවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ලාභ යස සත්කාර මානන වන්දන පූජනාදී අපචිතියෙහි ලාභාශ්‍ර යසාග්‍රයෙහි ද නො ඉල්පුන යුත්තේ ය. ශරීරයාපනමාත්‍රයෙක්හි ම චිත්තය තැබිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ නැව් ලකනකයාගේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය ධම්මසෙනෙවි සැරියුත්මහථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් ද:-

"යථා සමුද්ද ලකනං-න ජලවති න සීදති,
තථෙව ලාභසක්කාරෙ-මජ ජලවථ විසීදථ" යි.

‘මහාසමුද්‍රයෙහි ලක්‍ෂ්‍යය යම් සේ නො ඉල්පේ ද, නො ගැලේ ද, එසේම ලාභසත්කාරයෙහි නො ඉල්පෙවු. යැපෙන පමණකට ගැලෙව’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘නෞකායඡටියගේ එක් අංගයක් ගත යුතතේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය.

“යථා මහාරාජ කුපො රජ්ජුඤ්ච වරත්තඤ්ච ලකාරඤ්ච ධාරෙති -පෙ- අයං වො අම්භාකං අනුසාසනී” ති.¹

“මහරජානෙනි, යම් සේ නැව්කුඹය මහලනුව ද, වරපට ද, රුවල ද ධරන්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සිහිනුවණින් සමන්තාගත විය යුත්තේ ය. ඉදිරියට යාමෙහි ද, ආපසු යාමෙහි ද ඉදිරි බැලීමෙහි ද, දිසානුදිසා බැලීමෙහි ද, හස්තපාද හකුළවා ලීමෙහි ද, දිග හැරීමෙහි ද, සංඝාටිපාත්‍ර සිවුරුධාරණයෙහි ද, පිණ්ඩපාත (477) භොජනය අනුභව කිරීමෙහි ද, තර ලා දිය පීමෙහි ද, පූප ඵලාදිය කැමෙහි ද, මධුඵාණතාදිය ලෙවීමෙහි ද, මලමුත්‍රාදි නිලීන ක්‍රියායෙහි ද, ගමනෙහි ද, සිටීමෙහි ද, හිඳීමෙහි ද, නිද්‍රායෙහි ද, නිදි වැළැක්මෙහි ද, කථා කිරීමෙහි ද, තුෂ්ණිමිභාවයෙහි ද යන මෙහි සාර්ථකසම්පජ්ඤ්ඤය සන්ප්‍රායසම්පජ්ඤ්ඤය ගොවරසම්පජ්ඤ්ඤය අසම්මොහසම්පජ්ඤ්ඤය යන වතුර්විධ සම්පජානතාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුපයාගේ මේ එකාංගය ශාසනික තැන් විසින් ගත යුත්තේ ය.

මහරජානෙනි, දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ‘මහණෙනි, අතීතයෙහි කප්භිති ගත් රුවන්මෙරක් සේ අනන්ත වූ බුද්ධශ්‍රීයෙන් බබළන්නා වූ අසුරියන් බුදුබඳින් තුන්ලෝ බබුළුවමින් සාර ලක්ෂයක් රහතුන් පිරිවරා ලක්ෂයක් අවුරුදු ලෝ වැඩ කළා වූ දීපංකර නම් බුදුරජානෝ ද, එසේ ම අටාසුරියන් බුදුබඳින් මුළුලොව බබුළුවා කොටිලක්ෂයක් රහතුන් පිරිවරා ලක්ෂයක් අවුරුදු වැඩ හුන් කොණ්ඩඤ්ඤ නම් බුදුරජානෝ ද, සොළසාසංඛ්‍යකප්ලක්ෂයක් පිරු පාරමිතා ඇති තමන් වහන්සේ මවුකුල උපන් දවස පටන් දසඑකඩමසක් මුළුලොව මැනියන්ගේ ඇඟිත් නික්මුණු ආලොකයෙන් අසුරියන් සැතපෙන ගෙයි පහන් නො නංවා ම අඳුරු දුරු කොට දිලියෙමින් මවුකුසින් බිහිවෙමින් වැඩිවිය පැමිණ තිස්දහසක් පුරගනන් පිරිවරා නවදහසක් හවුරුදු රාජ්‍යශ්‍රී විඳ තුන්කොටියක් පුරුෂයන් හා සමග මහබිනික්මන් නික්ම නාගබොධි මූලයෙහි වැඩ හිඳ පස්මරුන් පරාජය කොට ලොවුතුරා බුදු වූ තැන් පටන් දසදහසක් සක්වළ වන්දසුරියයන් කදෝපැණියන් සේ

¹ සම්පූර්ණපාඨය පාලිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤයෙහි 302 වන පිටුවෙහි පෙනේ.

නිෂ්ප්‍රභ කෙරෙමින් රැ දවල් එකාලොක කොට දිලියෙමින් කොටිලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා අසූරියන් බුදුබදින් දසදහසක් සක්වළ එකාලොක කොට බබුළුවමින් සද්ධර්මාමාතපානායෙන් තුන්ලෝවාසින් පිණවා අසූදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් මංගල නම් බුදුරජානෝ ද, අනුරියන් බුදුබදින් මුළුලෝ බබුළුවා කොටිලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් සුමන නම් බුදුරජානෝ ද, අසූරියන් බුදුබදින් නික්මුනු බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලයෙන් රැ දවල් සතරගව්වක අඳුරු දුරු කොට කොටිගණන් රහතන් පිරිවරා සැටදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් රේවත නම් බුදුරජානෝ ද, අටපනස්සරියන් බුදුබදින් තිස්කොටියක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් සොභිත නම් බුදුරජානෝ ද, පනස්අටරියන් බුදුබදින් තිස්දහසක් රහතන් පිරිවරා ලක්ෂයක් හවුරුදු වැඩ හුන් අනොමදස්සී නම් බුදුරජානෝ ද, පණස්අටරියන් බුදුබදින් කොටියක් රහතන් පිරිවරා ලක්ෂයක් හවුරුදු වැඩ හුන් පදුම නම් බුදුරජානෝ ද, අටඅසූරියන් බුදුබදින් නික්මුනු බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලයෙන් දෙලොස්යොදුනෙක දිවාරාත්‍රියෙහි අඳුරු දුටු කොට අසූකොටියක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් නාරද නම් බුදුරජානෝ ද, එසේ ම අටාසූරියන් බුදුබදින් හැත්තැලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා ලක්ෂයක් හවුරුදු වැඩ හුන් පදුමුත්තර නම් බුදුරජානෝ ද, අටාසූරියන් බුදුබදින් සියක්කොටියක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් සුමේධ (478) නම් බුදුරජානෝ ද, අටපණස්සරියන් බුදුබදින් කොටිලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් සුජාත නම් බුදුරජානෝ ද, අටාසූරියන් බුදුබදින් සියක්ලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් පියදස්සී නම් බුදුරජානෝ ද, අසූරියන් බුදු බදින් නවකොටියක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් අත්ථදස්සී නම් බුදුරජානෝ ද, අටාසූරියන් බුදුබදින් කොටිලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා හවුරුදු ලක්ෂයක් වැඩ හුන් ධම්මදස්සී නම් බුදුරජානෝ ද, සැටරියන් උස බුදුබදින් නවකෙළලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා ලක්ෂයක් හවුරුදු වැඩ හුන් සිද්ධාර්ථ නම් බුදුරජානෝ ද, සැටරියන් බුදුබදින් සියක් ලක්ෂයක් රහතන් පිරිවරා ලක්ෂයක් හවුරුදු වැඩ හුන් තිස්ස නම් බුදුරජානෝ ද, පණස්අටරියන් බුදුබදින් කොටියක් රහතන් පිරිවරා අනුදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් චූස්ස නම් බුදුරජානෝ ද, හාත්පසින් වට අටවිසි ගව්වෙක රැ දවල් නිති පැතිරෙන්නා වූ බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලයෙන් බබුළන්නා වූ අටාසූරියන් උස බුදුබදින් සුවාසූදහසක් මහරහතන් පිරිවරා අසූ දහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් විපස්සී නම් බුදුරජානෝ ද, සැත්තැරියන් උස බුදුබදින් සැත්තැදහසක් රහතන් පිරිවරා සැත්තැදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් සිඛී නම් බුදුරජානෝ ද, සැටරියන් බුදුබදින් සැත්තැදහසක් ශ්‍රාවකයන් පිරිවරා සැටදහසක් හවුරුදු වැඩ හුන් වෙස්සභූ නම් බුදුරජානෝ ද, සතළිස් රියන් බුදුබදින් සතළිස්ගව්වෙක බ්‍යාමප්‍රභාමණ්ඩලය පතුරුවා සතළිස් දහසක් ශ්‍රාවකයන් පිරිවරා සතළිස්දහසක් හවුරුදු වැඩ සිටි කකුසද නම් බුදුරජානෝ ද, තිස්සරියන් උස බුද්ධගර්ථයෙන් තිස්දහසක් රහතන් පිරිවරා තිස්දහසක් හවුරුදු ලෝ වැඩ හුන් කොනාගමන නම් බුදුරජානෝ ද, විසි රියන් බුද්ධ ගර්ථයෙන් විසිදහසක් රහතන් පිරිවරා විසිදහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි ලෝවැඩ වඩා වැඩ හුන් කාශ්‍යප නම් බුදුරජානෝ ද යන තථාගතයන් විසින් ද 'මහණතෙම සතරසතිපට්ඨාන

සංඛ්‍යාත සිහි නුවණින් වාසය කරන්නේ වී නම්, මහණෙනි, තොපට මේ අපගේ අනුශාසනාව ය' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය."

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'නියාමිකයාගේ අංගතුණක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගතුණ කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ දික් සුද්ධිය හා උවදුරු බලා නැව හසුරුවන්නා වූ¹ නියාමකතෙම දිවාරාත්‍රියෙහි නිරන්තරයෙන් ම අප්‍රමාද ව චීරය ප්‍රතිචීරයය ඇති ව නැව හසුරුවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යෝගී වූ යොගාවචරයා විසින් නිරන්තරයෙන් දිවාරාත්‍රියෙහි චිත්තය ප්‍රථමධ්‍යානාදියෙහි පමුණුවා ලමින් අප්‍රමාද ව යොනිසොමනස්කාරයෙන් චිත්තය ප්‍රථමධ්‍යානාදියෙහි පමුණුවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මාමිනිශාස්ත්‍රකාරයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙවෘතියෙහි වූ අප මහා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ධම්මපදයෙහි:-

"අප්පමාදරතා හොථ-සචිත්තමනුරක්ඛථ,
දුග්ගා උද්ධරථත්තානං-පඛකෙ සත්තොව කුඤ්ජරො" යි.

(479) 'මහණෙනි, 'ස්මාතිඅවිප්‍රවාසය' යි කියන ලද නො පමාබවෙහි ඇලෙවූ, රූපාදිනානාලම්බනයෙහි දිවන්නා වූ තොපගේ සිත එයින් වළකා මනා කොට රකිවූ, ගැඹුරු මධෙහි ගැලුනු ඇතු අතින් පයින් වැයමි කොට ඒ මඩින් ගොඩ නැංගා මෙන් ක්ලේශමධෙහි ගැලී ගිය තොප ඒ කෙලෙස්දුළුලෙන් යොනිසොමනස්කාරයෙන් යුක්ත වූ චීරය කොට ගොඩ නැගෙවූ' කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මාමිනිශාස්ත්‍රකාරයා විසින් මහාසමුද්‍රයෙහි යම් කිසි යහපතක් හෝ නපුරක් හෝ ඇත් නම්, ඒ සියල්ල ම දන්නා ලද්දේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යෝගී වූ යොගාවචරයා විසින් කුසලාකුසලය ද සාවද්‍යානවද්‍යය ද භීතප්‍රත්‍යය ද, කාෂ්ණශුක්ලප්‍රතිභාගය ද යන සියල්ල දැන ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මාමිනිශාස්ත්‍රකාරයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මාමිනිශාස්ත්‍රකාර තෙම 'අන් කිසිවෙක් යන්ත්‍රය නො අල්ව' යි කියා යන්ත්‍රයෙහි මුද්‍රිකාව දේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යෝගී වූ යොගාවචරයා විසින් 'පවිටු වූ කිසියම් අකුශලචිතර්කයක් නො සිතව' යි කියා තමාගේ ස්වකීය චිත්තයෙහි සංවරශීල නමැති මුද්‍රිකාව දිය යුත්තී ය. මහරජානෙනි, මාමිනිශාස්ත්‍රකාරයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙවෘතියෙහි වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුත්තනිකායවරයෙහි 'මහණෙනි, පවිටු වූ අකුශලචිතර්කයන් නො සිතවූ. හේ කවර අකුශල චිතර්ක කෙනෙක් ද? යත්- කාමචිතර්කය, ව්‍යාපාදචිතර්කය, විහිංසා චිතර්කය' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය."

¹ කරකවන්නා වූ

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘නැව පිළියම්කාරයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යම් අංගයක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගය කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ නැව සන්ධි සිදුරු විවරාදිය බලා පිළියම් කරන්නා වූ කර්මකාරතෙම ‘බත්බැලයා වූ මම මේ නැවෙහි කර්මාන්ත කෙරෙමි. මේ නැව නිසා මම බත් වැටුප් ලබමි. මා විසින් ප්‍රමාදයක් නො කට යුත්තේ ය. අප්‍රමාදයෙන් ම මා විසින් මේ නැව පිළියම් කිරීම වශයෙන් ඉසිලිය යුත්තේ ය’ යි කියා නිරන්තරයෙන් මෙසේ සිතන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් නිරන්තරයෙන් ම මෙසේ සිතිය යුත්තේ ය:- ‘මම වනාහි මේ ස්තබ්ධලක්ෂණ වූ පඨවිධාතුව ය, ද්‍රවලක්ෂණ වූ ආපොධාතුව ය, උෂ්ණලක්ෂණ වූ තෙජොධාතුව ය, වලනලක්ෂණ වූ වායොධාතුව ය යන සතරමහාභූතයන්ගෙන් ජනිත වූ ශරීරය සම්මර්ශනය කෙරෙමින් නිරන්තරයෙන් අප්‍රමාද ව එළඹ සිටින ලද සිහි ඇති ව සිහිනුවණින් යුක්ත වූයේ සන්හුන්නෙමි එකඟ වූ සිත් ඇති ව ‘ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ සොක හැඬීම් දුක් දෙමිනස් සිත්තැවිලි යනාදියෙන් මිදී යෙමි’ යි සිතා එක්වන් අප්‍රමාදය කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කර්මාන්තකාරයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ සැරියුක්මහාචාර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“කායං ඉමං සම්මසථ-පරිජානාථ පුනප්පුනං,
කායෙ සභාවං දිස්වාන-දුක්ඛස්සන්තං කරස්සථ” යි.

(480) ‘සබ්බන්මචාරිනි, මේ ශරීරය සතරමහාභූතික වශයෙන් සම්මර්ශනය කරවු. නැවත නැවතත් පිරිසිදු අවබෝධය කරවු. ශරීරයාගේ අනිත්‍යාදිස්වභාවය ද එකාන්ත දුක්ඛබව ද දුක සියලු ම සංසාරවාන්ත දුක්ඛයාගේ කෙළවර කරවු’ කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මහාසමුද්‍රයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහාසමුද්‍රය මලා වූ කුණපය හා සමග නො වසන්නේ ය, පහ කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් රාග ද්වේෂ මොහ මාන දාෂ්ටිය ද, අනුන්ගේ ගුණමකුබව ද, යුගග්‍රාහලක්ෂණ වූ පලාසය ද, ඊර්ෂ්‍යාව ද, මාත්සර්යය ද, කළ වරද සඟවන මායාව ද නැති ගුණ පහළ කරණ සධ්බව ද, වඤ්චාප්‍රවාන්ති ඇති කුටිලත්වය ද යන විෂම දුශ්චරිත ක්ලේශමලය හා සමග නො වැසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සමුද්‍රයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහා සමුද්‍රය මුක්තාමාණිකාය වෛඩුර්ය ශංඛ ශිලා ප්‍රචාල ස්ඵටික ප්‍රභාති වූ විවිධ රන්තරාශීන් ධරන්නේ ය, ඉවසන්නේ ය, මුහුදින් පිටත නො විසුරුවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මාර්ගඵල ධ්‍යාන විමොක්ෂ සමාධි සමාපත්ති විදර්ශනානිඤ්ඤි විවිධ වරගුණරත්නයන්

පැමිණීම වශයෙන් ගෙන සිටින ඉසිලිය යුත්තේ ය. සිතීන් පිටත් කොට අසජ්ජනයන් කෙරෙහි නො පතළ කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාතෙම මහත් වූ තිම් තිම්ගලය තිමිර පිංගලය යනාදි මහාභූතයන් සමග දිවිහිමියෙන් ම එක් ව වසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අල්පෙච්ඡ වූ සන්තුෂ්ට වූ ධුතාංගවාදි වූ සැහැල්ලුප්‍රවෘත්ති ඇත්තා වූ ආචාරසම්පන්න වූ පාපයෙහි ලජ්ජා ඇත්තා වූ පෙසල වූ ගෞරව වැඩිය යුතු වූ ශීලකථාදිය කියන්නා වූ වචනක්ෂම වූ දුටු වරදින් වොදනා කරන්නා වූ පාපයට ගර්භා කරන්නා වූ කරුණාසූර්වංගම ව අවවාද කරන්නා වූ කළ වරදට අනුශාසනා කරන්නා වූ අර්ථ විඥපනය කරවන්නා වූ මෙලෝපරලෝ වැඩ දක්වන්නා වූ දක්වාල වැඩෙහි සමාදන් කරවන්නා වූ සමාදන් වූ පිළිවෙත්හි සිත තියුණු කරවන්නා වූ එහි ම 'යහපත, යහපතැ' යි කියා සිත ප්‍රසන්න කරවන්නා වූ එහෙයින් ම කල්‍යාණමිත්‍ර වූ සබ්‍රහ්මචාරී වූ ආචාර්ය කෙනෙකුන් ආශ්‍රය කොට වැසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාතෙම අඵත වැස්සා වූ බොහෝ වූ ජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ ගංගා යමුනා අචිරවතී සරභූ මහී යනාදි සියදහස්ගණන් ගංගාජලයෙන් හා අහසින් වසින අනන්තජලධාරායෙන් පිරෙණ ලද්දේ ද, තමාගේ ස්වකීය වෙරළ අගලකුදු නො ඉක්මවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ලොකයාගේ ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා වන්දන මානන පූජා පිණිස සිත උඩගු ව තමාගේ දිවි යේ නමුදු දූත දූත ශික්ෂාපදව්‍යතික්‍රමණය නො කට යුත්තේ ය. (481) මහරජානෙනි, සමුද්‍රයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය හුදෙක් මම ම කියන්නෙමි නො වෙමි. අප සනරාමර ලොකස්වාමී වූ දෙවාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද:-

“සෙය්‍යථාපි මහාරාජ, මහාසමුද්දෙ ධීතධම්මො වෙලං නාතික්කමති, එවමෙව ඛො, මහාරාජ, යං මයා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤන්තං, තං මම සාවකා ජීවිතහෙතුපි නාතික්කමන්ති” යි.

‘මහරජ, යම් සේ ධීත ස්වභාව ඇති මහාසමුද්‍රය වෙරළ නො ඉක්මවා ද, මහරජ, එපරිද්දෙන් ම ශ්‍රාවකයන්ට මා විසින් යම් ශික්ෂාපදයක් පණවන ලද ද, ඒ ශික්ෂාපදය මාගේ ශ්‍රාවකයෝ තමන්ගේ දිවි පිණිසත් නො ඉක්මවති’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රය ගංගා, යමුනා, අචිරවතී, සරභූ, මහී ආදී සියලු ම ගංගාජලයෙන් හා අහසින් වසින අනන්තජලධාරාවෙන් නො පිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් පෙළ කියවා ගැනීම ය, එහි අර්ථකථා ඇසීම ය, ධර්මශ්‍රවණය කිරීම ය, ඇසු දහම් ධාරණය කිරීම ය, අර්ථවිනිශ්චය කිරීම ය, අභිධර්ම ඉගැන්ම ය, විනය ඉගැන්ම ය, දෑඩ් වූ සුත්‍රාන්ත ඉගැන්ම ය, විග්‍රහපද ඉගැන්ම ය, සමාසපද ඉගැන්ම ය, සන්ධිපද ඉගැන්ම ය, ආධ්‍යාතවිහක්ති ඉගැන්ම ය, නාම විහක්ති ඉගැන්ම ය යනාදියෙන් යුක්ත වූ

නවාංගඟාස්තෘඟාසනවරය බොහෝ සෙයින් ශ්‍රවණය ධාරණය කරන්නාහු විසිනුදු ඇතැ යි කියා තෘප්තියට නො පැමිණිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහාසමුද්‍රයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවාතිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සුතසෝමජාතකයෙහි වදරණ ලද්දේ ය.

“අග්ගී යථා තිණකට්ඨං ඩහන්තො
න තප්පති සාගරො වා නදීහි,
එවං හි මෙ පණ්ඩිතා රාජසෙට්ඨ
සුඤ්ඤා න තප්පන්ති සුභාසිතෙන” යි.

“පොරිසාදරජහට ‘හවත් රාජශ්‍රේෂ්ඨයෙනි, තෘණකාෂ්ඨ දවන්නා වූ වහ්නිය යම් සේ තෘප්තියට නො යේ ද, ගංගාජලයෙන් සමුද්‍රය නො පිරේ ද. එසෙයින් ම මාගේ සුභාෂිතය අසා පණ්ඩිතයෝ තෘප්තියට නො යන්නාහු ය.”

උද්දන පද නම්:-

ලාසුලතා ව පදුමං-බීජං සාලකලායාණිකා
නාවා ව නාවාලකනං-කුපො තියාමකො තථා
කම්මකාරො සමුද්දෙ ව-වග්ගො තෙන පච්චිවති.

දෙවිසිඅංගයක් ඇති දෙවන වර්ගය නිමි.

(482) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘පෘථිවියගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහාපෘථිවි තොම ඉෂ්ට වූ කපුරු කඵවැල් තුවරලා වන්දකුංකුමාදිය විසුරුවන කල්හි යම්බඳු වී ද, පිත් සෙම් සැරව ලේ ඩහදිය මේදතෙල් කෙළ සොටු සඳුම්ඳුළු මුත්‍ර අසුවී යනාදි අනිෂ්ටවස්තු බහා ලීමෙහින් එබඳු ම වේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ඉෂ්ටානිෂ්ට වූ ලාභාලාභයෙහි ද යසායසයෙහි ද නින්දප්‍රශංසායෙහි ද සුබදුක්ඛයෙහි ද යනාදි හැමතැන්හි ම එකාකාර වූ සමාධිගුණයෙන් ම යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පෘථිවියගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය.

තවද, මහරජානෙනි, මහාපෘථිවිතොමෝ පහ වූ ආහරණසැරහීම් ඇත්ති තමාගේ පෘථිවිගන්ධයෙන්ම වැඩෙන ලද්දී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් පහ කරණ ලද ආහරණ හා ශරීරමණ්ඩනයෙන් ඇති ව තමාගේ චතුපාරිශුද්ධිශීලගන්ධයෙන් හා වැඩීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පෘථිවියගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය.

තවද, මහරජානෙනි, මහාපාටීවිතොමෝ අතුරක් නැත්තී ය. සිදුරක් නැත්තී ය. සුසිරයක් නැත්තී ය. බහල වූවා ය, ඝන වූවා ය. විස්තීර්ණ වූවා ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් අතුරු නැත්තා වූ නො කඩ වූ සිදුරු නො වූ අසුසිර වූ බහල වූ ඝන වූ විස්තීර්ණ වූ පිරිසිදු ශීලයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පාටීවියගේ මේ තෘතියාංගය ගත යුත්තේ ය.

තවද, මහරජානෙනි, මහාපාටීවිතොමෝ ගාම නිගම නගර ජනපද වෘක්ෂ පර්වත ගංගා වැව් පොකුණු මාග පක්ෂි මනුෂ්‍ය නරනාරී ජනසමූහයා ධරන්තී ද අකුසිත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම පරහට අවවාද කරන්නා වූ ද අනුශාසනා කරන්නා වූ ද අර්ථධර්මය අවබෝධය කරන්නා වූ ද මෙලෝ පරලෝ වැඩ දක්වන්නා වූ ද දක්වාලූ වැඩෙහි සමාදන් කරවන්නා වූ ද සමාදන් වූ වැඩෙහි සිත තියුණු කරවන්නා වූ ද ඒ පිළිවෙත්හි ම ‘යහපත, යහපතැ’ යි කියා සිත ප්‍රසන්න කරවන්නා වූ ද යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් පරහට ධර්මදෙශනා කිරීමෙහි අකුසිත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පාටීවියගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය.

තවද, මහරජානෙනි, මහාපාටීවිතොමෝ හිතාහිතයන් කෙරෙහි දයා ක්‍රොධ දෙකින් මිදුනා ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් දයා ක්‍රොධ දෙකින් මිදුනා වූ පාටීවිය හා සම වූ සිතින් වාසය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පාටීවියගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, අනේපිඬුසිටානන්ගේ දුහිතෘ වූ වූලසුභද්‍රා නම් සිටු දියණියන් සාකෙත නුවර කාලක නම් සිටානන්ගේ පුත්‍රයාහට සරණ ගිය දවස් කාලක නම් සිටානෝ, ‘මපුතනුවන්ගේ සරණමගුලෙහි පළමු කොට ම මාගේ රහතුන් වළඳවමි’ යි සිතා නොයෙක් දෑ පිළියෙල කරවා පන්සියයක් පමණ අවෙලකයන්ට ආරාධනා කොට වඩා හිඳුවා ‘මා යෙහෙළිනියෝත් මොබ අවුත් මේ රහතුන් වැඳ පුදු පින් ගණුව’ යි කියා යවූහ. එකළ වූළ (483) සුභද්‍රාවෝ ද රහතුනැ යි යන බස අසා වහා ම අවුත් නිශ්‍රීකදර්ශනය ඇති නිර්ලජ්ජිත වූ තිරශ්චීත රැළක් සෙයින් බත් කැමට සැදිහුන් පන්සියයක් අවෙලකයන් දෑක මහත් වූ ලජ්ජාවට පැමිණ ‘අහෝ! මොහු කුමන රහත්හු ද? මොවුන්ගේ අභ්‍යන්තරයෙහි ලජ්ජාවෙක් නම් නැත. පිටත්හි භයෙක් නම් නැතැ’ යි යනාදීන් නින්දා කොට කෙළ දමා තමා වසන ගෙට ම ගොස් වත්හ. එකල මීථ්‍යාවෝ (?) කිපී ‘මහසිටානෙනි, මෙබඳු වූ කාලකණ්ණ කෙල්ලක් කොයින් ලද්දේ ද? කිමෙක් ද මුළු මහත් දඹදිව සිස් වී ද?’ යි යනාදීන් සිටානන්ට නින්දා කළාහු ය. එකල සිටානන් ‘අහෝ! වහන්සේවරුනි, ඉතා බොළඳ තැනැත්තියගේ නො දැන කී බසෙහි උරණ නො වන්නේ ය’ යි සිත් තනා ඔවුන් යවා වූළසුභද්‍රාවන් ලඟට ගොස් ‘අම්ම, වූළසුභද්‍රාවෙනි, මුළුලොවට පින්කෙත් වූ තමන් වැඳ පිදුවන්ට නිවන් සැපත් දෙන්නා වූ වස්ත්‍රකඩයෙහිත් ආලයක් නො කොට කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරු ව වසන්නා වූ රහතන්

කුමක් පිණිස ලජ්ජා කොට ආ නියා දෑ? යි විවාල කල්හි 'මයිලනුවන් වහන්ස, රහත්හු නම් මෙබඳු වූ අලජ්ජ නො වෙති. මහපොළොව මෙන් විපුල වූ ගුණ ඇත්තාහු ය' යි කී කල 'මා යෙහෙළිනි, ඒ නුඹගේ රහත්හු කෙබඳු නියා දෑ?' යි කියා කාලකසිටානන් විසින් විචාරණ ලද්ද වූ, ස්වකීය වූ ශ්‍රමණයන් ප්‍රකාශ කොට කියන්නා වූ මාර්ගඵලලාභී වූ වූළසුභද්‍රා නම් උපාසිකාවන් විසින්-

“එකං වෙ ඛාහං වාසියා-තච්ඡෙය්‍ය කුපිතමානසො,
එකං වෙ ඛාහං ගජ්ඣන-ආලිම්පෙය්‍ය පමොදිතො.

අමුස්මිං පටිසො නත්ථි-රාගො අස්මිං න විජ්ජති,
පඨවිසමචිත්තා තෙ-තාදිසා සමණා මම” යි.

යනුවෙන් 'මයිලනුවන් වහන්ස, ඉදින් කිපිසිත් ඇත්තා වූ කිසිවෙක් එක් බාහුවක් වැයෙන් සස්තේ ය. ඉදින් සතුටු සිත් ඇත්තා වූ කිසිවෙක් එක් බාහුවක් සුගන්ධයෙන් ආලෙපනය කරන්නේ ය. එසේ කරන්නාහු කෙරෙහි ක්‍රොධයක් නැත්තේ ය. වන්දනානුලෙපනාදියෙන් සෙත් කරන්නාහු කෙරෙහි ඇල්මකුත් නැත්තේ ය. ඒ රහත්හු පාටීවිය සමාන වූ සිත් ඇත්තාහු ය. මාගේ ශ්‍රමණයෝ එබඳු වූහ.' යි කියා මේ පාටීවි සමාන වූ ගුණය කියන ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, උදකයාගේ පඤ්චාංගකෙනෙකුත් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ දෑ?” යි විවාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ උදකය වැව් පොකුණු ආදියෙහි මනා ව ම පිහිටන ලද්දේ ය. කම්පා නො වන්නේ ය. නො කැලඹෙන්නේ ය. එහෙයින් ස්වභාවයෙන් ම පිරිසිදු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ලාභසත්කාර උපදවාලීම පිණිස 'යමෙක් තොපගේ සිවුපසය පරිභොග කෙරේ ද, එතෙම රහත් ය' යි යනාදී දයකයන් ලං කොට ගෙණ කථා කිරීමය, ප්‍රාසාදික වූ ඊයඹාපටයකින් යුක්ත ව හිඳීම ය, ප්‍රත්‍යය නො පිළිගන්නාක් මෙන් ප්‍රතික්ෂෙප කිරීම ය යන ත්‍රිවිධ කුහන වස්තුවෙන් තමා ලොකයා සිත් විස්මයපත් කර (484) වනබව ය, ලාභසත්කාර කැමැති ව යම් සේ දයකයා කිසිවක් දේ ද, එසේ තමන්ගේ දයකයා හෝ උසස් කොට කථා කරන්නා වූ ලපනබව ය, ලාභසත්කාර කැමැති ව ප්‍රත්‍යය දෙන සංඥව අනුන්ට සඳහන් කරවන්නා වූ කායවාක්කර්මය ඇති නෙමිත්තකබව ය, ගුණාගුණ කීමෙන් අනුන්ගේ සිත් සුණු කොට මිරිකා ලාභසත්කාර උපදවන්නා වූ නිප්පෙසිකබව ය යන කුහන ලපන නෙමිත්තක නිප්පෙසිකබව ය, පහ කොට යහපත් කොට පිහිටන ලද්ද වූ කම්පා නො වන ලද්ද වූ නො කැලඹෙන ලද්ද වූ ස්වභාවයෙන් ම පිරිසිදු වූ ආචාරශීලයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, උදකය ශීතලභාවයෙන් යුක්ත ව සිටියේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින්

හිතාහිතසකලසත්වයන් කෙරෙහි ක්ෂාන්ති මෙහිදියාසම්පන්න වූ හිතෙහි ව අනුකම්පාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, උදකය අශුවිකර්දමාදිය සොධා සකල ජනයන් පවිත්‍ර කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ග්‍රාමයෙහි හෝ අරණ්‍යයෙහි හෝ පිරිසිදු සගමැද උක්කුටුකයෙන් හිඳ දෙහොත් නගා වැඳ ගෙන 'උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ හොති' යන වාක්‍යයෙන් 'වහන්ස, මට නුඹ වහන්සේ උපාධ්‍යාය වුව මැනැවැ' යි තුන් යළක් කියා ප්‍රතිඥා ගෙන 'අජ්ජතග්ගෙදනි ථෙරො මය්හං භාරො. අහම්පි ථෙරස්ස භාරො' යන වාක්‍යයෙන් 'දැන් අද පටන් තෙරුන් වහන්සේ මට භාර ය. මමත් තෙරුන් වහන්සේට භාර ය' යි කියා උපසම්පදමාලකයෙහි දී භාරලත් උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ කෙරෙහි ද, උපසම්පද කර්මවාක්‍යය කියා උපසම්පද කළ කර්මවාචාවාරීන් කෙරෙහි ද, ධර්මය පුහුණු කරවන ධර්මාවාරීන් කෙරෙහි ද, නිසදයක ආචාරීන් කෙරෙහි ද, ගුරුන් සම වූ ආචාර්යමාත්‍ර සබුන්මවාරීන් කෙරෙහි ද, හැමතැන්හි ම වොදනා කිරීමට අවකාශකාරී ව අධිකරණ විරහිත යුත්තේ ය, කායවාක්සමාවාරයෙන් සියල්ලන් සිත් ප්‍රසන්න කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, උදකය සකලජනයන් විසින් ප්‍රාර්ථික වන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් අල්පෙච්ඡ සන්තුෂ්ට පවිචිත්ත පටිසල්ලානගුණයෙන් නිරන්තරයෙන් ම සනරාමරසකලලොකයා විසින් ප්‍රාර්ථනීය විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උදකයාගේ මේ චතුර්ථාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, උදකයා කිසිවක්හට අහිතක් නො පිහිටු වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් කයින් වචසින් මනසින් පරහට හණ්ඩන කලහ විග්‍රහ විවාද සිස් ව කිපීම් ආදී නො සතුටු උපදවන්නා වූ නපුරුක්‍රියාවක් නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආපයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කණ්ඞ ජාතකයෙහි:-

“වරං වෙ මෙ අද සක්ක-සබ්බභූතානමිස්සර,
න මනො වා සරීරං වා-මංකතෙ සක්ක කස්සපි,
කදච්චි උපහඤ්ඤො-එතං සක්ක වරං වරෙ” යි.

(485) 'ශ්‍රීමහාබොධිසත්වයන් වහන්සේ කලෙක බරණැස බ්‍රාහ්මණ කුලයෙක ඉපිද වැඩි විය පැමිණ අපරිමිතධනසැපත් හැර සෘෂිප්‍රච්ඡායාවෙන් පැවිදි ව හිමවත් වැඳ උග්‍රතපස් කෙරෙමින් ධ්‍යාන උපදවා ඉන්ද්‍රවාරුණී නම් නමඬනරුකක් මුල ම හිඳ ඒ තුර එල මල් සුඹුළු පත්‍ර දැතින් සිඳ වළඳමින් පරමඅල්පෙච්ඡතාවෙන් වසන ල ඒ ගුණමහිමයෙන් සක්දෙවිඳු හුන් සලස්න හුණු ව අවුත් බණ අසා අතිප්‍රසන්න ව දසනබසමොධානයෙන් නමස්කාර කෙරෙමින් 'ස්වාමීනි, නුඹ වහන්සේට කැමති වරයක් ගෙන වදළ මැනැවැ' යි කී කල්හි 'ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි, ඉදින් තෙපි මට වරයක්

දෙන්නහු නම්, සකලසත්වයන් කෙරෙහි ක්‍රොධ නො කිරීම ය, ද්වේෂ නො කිරීම ය, අනුන් සතු වස්තුවෙහි ලොභ නො කිරීම ය, තමා සන්තක වූ අවිඤ්ඤාණකසවිඤ්ඤාණකවස්තුවෙහි ස්නේහ නො කිරීම ය, මේ වනයෙහි වසන්නා වූ මට අන්තරායකර වූ ව්‍යාධියෙක් නූපදීව යි යන මේ වර මට දෙව' යි කියා වර ඉල්ලූ කල 'කෘෂ්ණපණ්ඩිතයෙනි, තොපට කී තාක් වර දිනිමි. තවත් තොපට වරයක් දෙමි' යි කීහ. එබස් අසා මහාබෝධිසත්වයෝ වරයක් ගන්නා සේක්, 'සකලප්‍රාණිභූතයන්ට ඊශ්වර වූ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි, තෙපි මට කැමැති වර දුන්නාහ. ඉදින් තවත් වරයක් දෙනු කැමැත්තේ වී නම්, ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි, මා නිසා මට අනර්ථ කැමැති වූ මනොද්වාර කායද්වාර වාක්ද්වාර යන ත්‍රිවිධද්වාරය කිසි සත්වයක්හට කිසි කලෙකත් දශඅකුලකර්මපථය කිරීම් වශයෙන් නො සැටෙන්තේ වේ ද, ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයෙනි, මේ වරය මට උතුම් වන්නේ ය' යි කියා මේ තුන්දෙරින් පවක් නො කරණ වරය ගත්සේකැ' යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.'

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'වන්තියගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පංචාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ වන්තිය තෘණ කෘෂ්ඨ ශාඛා පත්‍ර දවා ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් තමාගේ වක්ෂුශ්‍රෝතාදී ආධ්‍යාත්මික වූ හෝ රූප ශබ්දදී බාහිරක වූ හෝ ඉෂ්ටානිෂ්ට අරමුණු වඩන්නා වූ යම් ඒ ක්ලේශ ධර්මකෙනෙක් ඇද්ද, ඒ සියලු ම ක්ලේශධර්මයන් නවමහාවිදර්ශනා ඥානාග්නියෙන් දැවිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්තියගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ වන්තිය කිසි කෙනෙකුන්ට දයාවක් නැද්ද, කරුණාවක් නැද්ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් රාගද්වේෂාදී සියලු ම ක්ලේශයන් කෙරෙහි කරුණාවෙක් දයාවෙක් නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්තියගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, යම් සේ වන්තිය සිත නසා ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් සකලක්ලේශයන් තවන්නා වූ චීරයසන්නාපාග්නි උපදවා ගණ සකලක්ලේශයන් නැසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්තියගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වන්තිය සියල්ලන් කෙරෙහි දයාක්‍රොධදෙකින් මිදී උෂ්ණ උපදවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ (486) මහණුන් වහන්සේ විසින් සකලසත්වයන් කෙරෙහි දයා ක්‍රොධ දෙකින් මිදුනා වූ වන්තිය හා සම වූ සිතින් වාසය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්තියගේ මේ සතර වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වන්තිය ඝනතරතිමිරාන්ධකාරය දුරු කරන්නේ ය. මනොහර වූ ආලෝකය දක්වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී ව මහණුන් වහන්සේ විසින් චතුස්සත්‍යප්‍රතිච්ඡාදක වූ අවිද්‍යාන්ධකාරය දුරු කොට විපස්සනාඤ්ඤා මනොමයිද්ධි ආදී වූ අෂ්ට විද්‍යාඥනාලෝකය දක්විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්තියගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ තෙජොපමාව තමන්

වහන්සේගේ පුත්‍ර වූ රාහුලස්ථවිරයන් වහන්සේට අවවාද කරන්නා වූ දෙවනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

“තෙජොසමං, රාහුල, භාවනං භාවෙහි, තෙජොසමං හි තෙ රාහුල භාවනං භාවයතො අනුප්පන්නාවෙව අකුසලාධම්මා න උප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා ව අකුසලා ධම්මා චිත්තං න පරියදය යස්සන්ති.”

යන මෙයින් ‘රාහුලයෙනි, තෙපි තෙජොසම වූ භාවනාව භාවනා කරව. රාහුලයෙනි, තෙජොසම ව භාවනා වඩන්නා වූ තොපට නූපන්නා වූ අකුසලධර්මයෝ නො උපදිත් ම ය. උපන්නා වූ අකුසලධර්මයෝ ද සිත වැලඳ නො සිටිති. සිතින් පහ ව යෙති’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, වාතයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පංචාංගයකවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ වාතය සුපුෂ්පිත වනෂණ්ඩය අතුරට මනා ව හමන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අර්හත්ඵලසමාපත්ති නමැති ප්‍රචරකුසුමයෙන් සුපුෂ්පිත ව සැරහුනා වූ දසකසිණාරමුණු නමැති මහාවනයෙහි සිත රමණය කට යුත්තේ ය. ඇලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ වාතයාගේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වාතය භූමියෙහි හට ගත්තා වූ වෘක්ෂසමූහයන් මථනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම සසරහයින් වනාන්තරගත වූ චෛතනාව, ස්පර්ශය, මනස්කාරය යනාදී සර්වසංස්කාරප්‍රවෘත්තීන්ගේ තත්ත්වය සොයන්නා වූ යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් සර්වක්ලේශමථනය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වාතයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වාතය අහස හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සතරමග ය, සතර ඵල ය, නිර්වාණ ය යන නවලොකොත්තර සද්ධර්මයෙහි සිත හසුරුවා ලිය යුත්තේ ය, සංචාරණය කරවාලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වාතයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වාතය ඒ ඒ සුගන්ධය නො හැර උසුලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ සීලසුගන්ධය ප්‍රීතිසිතින් අනුභව කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වාතය කිසි (487) ආලයක් නැත්තේ ය, ගෙයක නො වසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් නිරාලය ව අනිකෙතවාසී ව මිත්‍රසන්ථව වීරහිත ව හැම තැන ම මිදුනා වූ සිතින් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වාතයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සූත්‍රනිපාතයෙහි:-

“සඤ්චාතො භයං ජාතං-නිකෙතා ජායති රජො,
අනිකෙතමසඤ්චං-එතං වෙ මුනිදස්සනං” යි.

‘මිත්‍රසන්ථවයෙන් භය උපදනේ ය, ගෘහය නිසා ක්ලේශරජස් උපදනේ ය. එසේ හෙයින් ගෘහවාසයක් නැතිබව හා ඇල්මක් නැති බව ද මේ කාරණද්වයය එකාන්තයෙන් ම සර්වඥමුනීන් විසින් නිවැරදි වසයෙන් දක්නා ලද්දේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘පර්වතයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, පර්වතය යම් සේ අවල වී ද, නිශ්චල වී ද, කම්පා නො වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සම්මතයෙහි ද, අවමානයෙහි ද, සත්කාරයෙහි ද, අසත්කාරයෙහි ද, ගරුකාරයෙහි ද, අගරුකාරයෙහි ද, යසසෙහි ද, අයසෙහි ද, නින්දයෙහි ද, ප්‍රශංසායෙහි ද, සුවයෙහි ද, දූෂ්ටයෙහි ද, ඉෂ්ටානිෂ්ට වූ රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යධර්ම යන හැම තන්හි ද ඇලුන මනා තන්හි නො ඇලුන යුත්තේ ය. විත්තදූෂණය කළ මනා තන්හි විත්ත දූෂණය නො කළ යුත්තේ ය. මුළා විය යුතු තන්හි මුළා නො විය යුත්තේ ය, කම්පා නො විය යුත්තේ ය, වලිත නො විය යුත්තේ ය, මහාසන ශෛල පර්වතය මෙන් නිශ්චල විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතයාගේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-”””””

“සෙලො යථා එකසනො-වාතෙන න සමීරති,
එවං නිඤ්ඤපසංසාසු-න සමිඤ්ඤ්ජන්ති පණ්ඩිතා” යි.

‘රන්ධුපටල විරහිත වීමෙන් එකසන වූ පාංශුවිරහිත වූ ශෛල පර්වතයතෙම සතර දිගින් හමන ප්‍රවණ්ඩවාතයෙන් යම් සේ කම්පා නො වේ ද, එපරිද්දෙන් ම නුවණැති පණ්ඩිතයෝ නින්ද ප්‍රශංසාදී අෂ්ට ලොකධර්මයෙහි කම්පා නො වන්නාහු ය’ යි කියා වදාරණය ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, පර්වතයතෙම ස්තබ්ධ වන්නේ ය. කිසිවක් හා මිශ්‍ර නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ධ්‍යානොපාය දෙකේ යෙදෙන හෙයින් යොගී නම් වූ යොගාවචරයා විසින් සංසාෂ්ටිවිරහිත ව ස්තබ්ධ විය යුත්තේ ය. කිසිවකු හා සංසර්ගය නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මෙම කාරණය දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

(488) ‘අසංසට්ඨං ගහට්ඨෙහි-අනාගාරෙහි වූහයං,
අනොකසාරිං අප්පිච්ඡං-තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං’ යි.

‘මහණෙනි, ගිහිමිනිසුන් හා ද, ප්‍රවුජ්ජනයන් හා ද යන දෙපක්ෂයෙහි ඇත්තවුන් හා දර්ශනසංසර්ගය ශ්‍රවණසංසර්ගය පරිභොගසංසර්ගය කාය සංසර්ගය

සමුල්ලපනසංසර්ගය යන පඤ්චවිධසංසර්ගයක් නැත්තා වූ ආලය සඤ්චාරණයක් හෝ තෘෂ්ණා නමැති ගෘහයෙහි හැසිරීමක් නැත්තා වූ චතුර්විධප්‍රත්‍යයෙහි ගිජුකමක් නැති හෙයින් අල්පෙච්ඡ වූ ඒ ආර්යශ්‍රාවකයා 'මම බ්‍රාහ්මණයා යි කියමි' යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ගල්පර්වතයෙහි මූලඛිඡ ය, ඛන්ධඛිඡ ය, එලුඛිඡ ය, අග්ගඛිඡ ය, ඛිඡඛිඡ ය යන පඤ්චඛිඡජාතීහු නො හට ගන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් භාවනා මාර්ගයෙහි යෙදෙන්නා වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ සිත්හි ක්ලේශයන් නො හට ගන්වාලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පෙර කළ පිණිත් කනකරජතමාණිකාදියෙන් අලංකෘත වූ දිව්‍යතොරණයක් මෙන් ද, නිලාදීනානාවර්ණවිචිත්‍රවිත්‍ර කර්මාන්තයෙන් නිර්මිත වූ වස්ත්‍රයක් මෙන් ද, අතිසොහමාන වූ රූපයක් ඇති බැවින් සුභූති නම් වූ ථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“රාගුපසංහිතං චිත්තං-යද උප්පජ්ජතෙ මම,
සයමෙව පච්චවෙක්ඛිඤා-එකකො තං දමෙමහං.

රජ්ජසී රජනියෙසු-දුස්සනියෙසු දුස්සසී,
මුස්භසේ මොහනියෙසු-නික්ඛමස්සු වනා තුවං.

විසුද්ධානං අයං වාසො-නිම්මලානං තපස්සිනං,
මා ඛො විසුද්ධං දුසෙසි-නික්ඛමස්සු වනා තුවං” යි.

'යම් කලෙක්හි මට රාගනිශ්‍රිත වූ සිතක් උපදනේ ද, එකල තෙමේ ම ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට බලා 'එම්බල සුභූතිය, තෝ බාලජනයන් විසින් ඇලිය යුතු වූ රූපශබ්දදියෙහි ඇලෙන්නෙහි ද? චිත්තදූෂණය විය යුත්තෙහි චිත්තදූෂණය වන්නෙහි ද? මුළා විය යුතු තන්හි මුළා වන්නෙහි ද? එසේ කල තෝ ආර්යයන්ගේ වනවාසයෙන් නික්ම යව' යි කියා ද, 'රාගාදීක්ලේශයන් තවන්නා වූ නිර්මලශීලී වූ ක්ලේශමලාගමනයෙන් විශුද්ධ වූ ආර්යයන්ගේ මේ වාසයෙක. තෙපි සුවිසුද්ධ වූ මේ වනවාසය ක්ලේශපාපචිතර්ක සිතා නහමක් (දූෂණය කරව) මේ වනවාසයෙන් නික්ම යව' යි කියා ද 'එකලා වූ මම ඒ රාගනිශ්‍රිත වූ සිත දමනය කෙරෙමි' වි කියා මෙම කාරණය කියන ලදී. තවද, මහරජානෙනි, පර්වතරාජයා ඉතා උස් ව ගියේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගි වූ යොගාවචරයා විසින් නවමහාවිදර්ශනාඥනයෙන් ඉතා උස් විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

(489) “පමාදං අප්පමාදෙන-යද නුදති පණ්ඩිතො,
පඤ්ඤාපාසාදමාරුඤ්භ-අසොකො සොකිනිං පජං.

පබ්බතට්ඨොව භූමිමට්ඨො-ධිරො බාලො අවෙක්ඛති” යි

‘පණ්ඩිත වූ ආර්යශ්‍රාවකතෙම යම් කලෙක්හි කුශලධර්මයෙහි ස්මෘති සම්පන්න වූ අප්‍රමාදභාවයෙන් කුශලධර්මයෙහි සිහි මඳ ව වාසය කිරීම ය යි කියන ලද ප්‍රමාදබව දුරු කෙරේ ද, නොහොත් පුරාණ ජලයට අවකාශ නො දී අවුත් අවුත් වදනා ජලය මෙන් ප්‍රමාදයට අවකාශ නො දී මැඩ ගෙන අප්‍රමාදය පවත්වන්නේ වේ ද, එකල්හි හිණිමගින් පහයට නැගෙන්නක්හු මෙන් දිවස් ලැබීමට නිසි පිළිවෙත් පිරීමෙන් අහිඟ සංඛ්‍යාත ප්‍රඥ නමැති ප්‍රාසාදයට නැඟී අනාගාමී මාර්ගයෙන් උපුටා පහ කරණ ලද සොකසල්ලය ඇති බැවින් අසොක වූ ප්‍රඥසම්පන්න වූ ක්ෂීණාශ්‍රවතෙම නො උපුටා හරණ ලද සොකසල්ලයන් ඇති හෙයින් චූත වන්නා වූ ද, උපදින්නා වූ ද සොක සහිත වූ සත්වසමූහයා දිව ඇසින් බලන්නේ ය. කුමක් මෙන් ද? යත්- බිම සිටියවුන් සුව සේ බලන්නා වූ පර්වතය මුදුනෙහි සිටි එකක්හු මෙන් අසමුච්ඡින්න වූ සංසාරවෘත්ති බීජ ඇති චූත වන උපදින බාලජනයන් දිව ඇසින් සුව සේ දක්නේ ය යි කියා ඤාණයෙන් උස් විය යුත්තේ ය’ යි යන මේ කාරණය වදරණ ලද්දේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, පර්වතය උඩඟු නො වන්නේ ය, යටත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ලාභාලාභ දෙකිහි උන්නතාවනතයක් නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පර්වතයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උඩඟු නො වන මෙම කාරණය සකසමයවාදී වූ ශ්‍රමණයන්ගේ ගුණ කියන්නා වූ වූළසුභද්‍රා නම් උපාසිකාව විසින්:-

“ලාභෙන උන්නතො ලොකො-අලාභෙන ච ඔනතො,
ලාභාලාභෙන එකට්ඨා-තාදිසා සමණා මම” යි.

“මයිලනුවන් වහන්ස, මේ ලෝවැසිතෙම ලාභයෙන් උඩඟු වන්නේ ය, අලාභය කරණ කොට ගෙන ද, ඔනත වන්නේ ය, යම් කෙනෙක් ලාභාලාභදෙකින් එකාකාර ව සිටියාහු නම්, මාගේ ශ්‍රමණයෝ එබඳු ය’ යි කියන ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ආකාශයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පංචාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ආකාශය යම් සේ සර්වප්‍රකාරයෙන් ම ග්‍රහණයක් නැත්තේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සර්වප්‍රකාරයෙන් ම ක්ලේශයන් විසින් ග්‍රහණවිරහිත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආකාශයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, ආකාශය ශීලභූෂණසාසිගණ තාපස යක්ෂ සකුණගණයා විසින් හැසිරෙන ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ‘අනිත්‍ය ය, දුඃඛ ය, අනාත්ම ය’ යි කියා සංස්කාරධර්මයෙහි සිත සංචාරණය කරවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආකාශයාගේ (490) මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, ආකාශය

ආස්වාද නො කට යුතු¹ වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් සියලු ම භවසංසාර ප්‍රතිසන්ධියෙහි තමාගේ සිත කලකිරුවා ලිය යුත්තේ ය. සියලු ම භවයෙහි සැප ආස්වාදයෙක් නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආකාශයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, ආකාශය අනන්ත වූයේ ය, අප්‍රමාණ වූයේ ය. අප්‍රමේය වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අනන්ත වූ ශීලගුණයෙන් හා අපිරිමිත වූ ඤාණයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආකාශයාගේ මේ සතර වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, ආකාශයතෙම කිසිවෙක ලග්න නො වූයේ ය. නො ඇලෙන්තේ ය, නො පිහිටියේ ය, පළිබොධ විරහිත වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් උපාසකකුලයා කෙරෙහි ද, ශිෂ්‍යගණයා කෙරෙහි ද, ලාභයෙහි ද, ආවාසයෙහි ද, පළිරොධ ලද මනා තන්හි ද, ප්‍රත්‍යයෙහි ද, සර්වක්ලේශයෙන් කෙරෙහි ද යන මේ සර්වස්ථානයෙහි ම අලග්න විය යුත්තේ ය, අනාසත්ත අපළිබ්බද්ධ අප්පතිට්ඨික විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ආකාශයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, තමන් වහන්සේගේ පුත්‍ර වූ රාහුල ස්ථවිරයන් වහන්සේට අවවාද කරන්නා වූ දෙවොතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

“සොඵාපි රාහුල ආකාසො න කඤ්චි පතිට්ඨිතො -පෙ- න පරියාදය ධස්සන්ති” යි²

රාහුලය, යම් සේ ආකාශය කිසි තැනක නො පිහිටන ලද වේ ද, රාහුල ය, තෝ එපරිද්දෙන් ම ආකාශය සම වූ භාවනාව වඩව. රාහුලය, ආකාශය සම වූ භාවනාව වඩන්නා වූ තාගේ උපනුපන් මනාපිකස්පර්ශයෝ චිත්තය වැළඳ ගෙන නො සිටින්නාහු ය’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමිනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වන්දුදිව්‍යරාජයාගේ පංචාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පංචාංගය කවරේ ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ වන්දුදිව්‍යරාජතෙම ශුක්ලපක්ෂයෙහි උදවෙමින් දවසින් දවස වැඩි වැඩියක් වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආචාරශීල ගුණ වන්පිළිවෙත්හි ද, ආගම අධිගම දෙක්හි ද, විචේකවිහරණයෙහි ද සතර සතිපට්ඨානයෙහි ද, ඉන්ද්‍රියයෙහි ගුප්තද්වාරතායෙහි ද, භොජනයෙහි මාත්‍රඥතායෙහි ද, ඡාගරියානුයොගයෙහි ද, යන මෙකී තන්හි දවස් පතා වැඩිවැඩියකින් වැඩුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වන්දුදිව්‍යරාජයාගේ මේ පළමු වන

¹ ආසාව නැසිය යුතු.

² පාළිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤයෙහි 310 වන පිටුවෙහි සම්පූර්ණ පාඨය පෙනේ.

අංගය නිවන් සොයන යොගාවචරයා විසින් ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, චන්ද්‍රදිව්‍යරාජතෙම මහත් වූ සිසිරගුණයෙන් අධිපති වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් 'රහත් ව මුත් නො පසු බස්නෙමි' යි යන මහත් වූ ඡන්දයෙන් අධිපති විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, (491) චන්ද්‍රයාගේ මෙ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, චන්ද්‍රදිව්‍යරාජතෙම රාත්‍රියෙහි ම හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර මහණහු විසින් විවෙකහරණයෙන් ම යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චන්ද්‍රයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, චන්ද්‍රදිව්‍යරාජතෙම තමාගේ එකුත්පණස්සොදුන් විමානය ම ධිවජය කොට ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ සතරසංවරශීල නමැති කෙතුවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චන්ද්‍රයාගේ මේ සතර වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, චන්ද්‍රදිව්‍යරාජතෙම කිසි කෙනෙකුත් විසින් ආරාධනා නො කරණ ලද්දේ ප්‍රාර්ථනා නො කරණ ලද්දේ තෙමේ ම උද වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආරාධනා ප්‍රාර්ථනා නැතුව ම උපාසකකුලයා කරා එළඹිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චන්ද්‍රයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම චන්ද්‍රොපම වූ කාරණය දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුත්සඟිවරයෙහි:-

“වඤ්ඤාමා භික්ඛවෙ කුලානි උපසංකමථ, අපකස්සෙව කායං අපකස්ස චිත්තං නිච්චං නවෙව කුලෙසු අප්පගඛ්භා සෙය්‍යථාපි පුරිසො ගම්භිරුදපානං වා පස්සෙය්‍ය පඛඛත විසමං වා නදිවිදුග්ගං වා අපකස්සෙව කායං අපකස්ස චිත්තං, එවමෙව ඛො වඤ්ඤාමා භික්ඛවො කුලානි උපසංකමථ අපකස්සෙව කායං අපකස්ස චිත්තං නිච්චං නවෙව කුලෙසු අප්පගඛ්භා” යි.

යනුවෙන් 'මහණෙනි, තෙපි චන්ද්‍රොපමාවෙන් නිරන්තරයෙන් ම හැකුළනා වූ කයින් හැකුළනා වූ සිතින් තමා විසින් භික්ෂාටනයට එළඹෙන ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණාදි කුලයෙහි කයින් නො සරුප් කිරීම ය යි කියන ලද කායප්‍රගල්භය ද, බසින් නො සරුප් තෙපුල් බිණීම ය යි කියන ලද වාක්ප්‍රගල්භය ද, මනසින් අනෙකප්‍රකාර වූ කාමචිතර්කාදිය සිතීම යයි කියන ලද අනෙකවිධ වූ මනාප්‍රගල්භය ද යන ත්‍රිවිධ ප්‍රගල්භයන් නැති ව අළුත එළඹෙන කෙනෙකුත් මෙන් ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණගෘහපතා්‍යාදි උපාසක කුලයන් කරා එළඹෙවු. යම් සේ පුරුෂයෙක් හැකුළනා වූ කයින් හැකුළනා වූ සිතින් ගැඹුරු වූ ලිඳ පැනක් හෝ දක්නේ වේ ද, විෂම වූ පර්වතප්‍රපාතයක් හෝ දක්නේ වේ ද, භයානක වූ නදීදුර්ගයක් හෝ බලන්නේ වේ ද මහණෙනි, එපරිද්දෙන් ම චන්ද්‍රොපමාවෙන් නිරන්තරයෙන් හැකුළනා වූ කයින් හැකුළනා වූ සිතින් උපාසකකුලයෙහි ප්‍රගල්භයක් නැතුව අළුත එළඹෙන කෙනෙකුත් මෙන් දයකකුලයන් කරා එළඹෙවු' කියා වදාරණ ලද" යි කියා වදාළසේක.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘සූර්යදිව්‍යරාජයාගේ සප්තාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ සප්තාංගය කවරේ ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම යම් සේ සියලු ම උදකය වියලා ක්ෂය කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා (492) විසින් සර්වක්ලේශයන් නිරවශෙෂ කොට වියලා ක්ෂය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම ඝනකර තිමීරාන්ධකාරය දුරු කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සියලු ම රාගාන්ධකාරය ද්වේෂාන්ධකාරය මොහාන්ධකාරය මානාන්ධකාරය දෘෂ්ට්‍යන්ධකාරය ක්ලේශාන්ධකාරය යන සියලු ම දුභ්වරිතාන්ධකාරය දුරු කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ ද්විතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම නිරන්තරයෙන් ම හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් නිරන්තරයෙන් යොනිසොමනස්කාරය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම සහසුරශ්මි මාලාවක් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සිතින් ග්‍රහණය කරණ ලද අරමුණු නමැති මාලාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ ඝනර වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම මහාජනසමූහයා සන්තාපනය කෙරෙමින් හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආචාරශීල ගුණවන්ත ප්‍රතිපත්තියෙන් හා ධ්‍යානවිමොක්ෂ සමාධි ප්‍රතිපත්ති ඉන්ද්‍රිය බල බෞධ්‍යාංගය සතිපට්ඨාන සමාක්ප්‍රධාන සෘද්ධිපාදයෙන් දෙවියන් සහිත වූ ලෝචුසියා ම සන්තාපනය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම රාහුඅසුරන්ද්‍රයා හට හයින් හීන ව හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් දුශ්චරිත විසින් ද දුර්ගති විසින් ද විෂම වූ කාන්තාරගත විසින් ද ජාත්‍යන්ධ බධිරාදි විපාකාවරණ ගත විසින් ද විවස ම පතිත වන්නා වූ සංජ්වෘද්ධි නරක විසින් ද ක්ලේශජාලයෙන් වැලඳ සිටින ලද්ද වූ ශාශ්වතොච්ඡේදදි දෘෂ්ටිසමූහයෙන් වැසෙන ලද්ද වූ මිථ්‍යාපථයට පනින ලද්ද වූ මිථ්‍යාමාර්ගයෙහි පිලිපන්නා වූ ද සංසාරගත අනන්ත සත්වයන් දූක සිත්හි ඒ උපන් මහාසංවෙගහයින් තමාගේ සිත සසර කලකිරවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යයාගේ මේ සවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජතෙම නොයෙක් යහපත් නපුරු රූපයන් දක්වා ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඉන්ද්‍රියබල බෞද්ධ්‍යාංග සතිපට්ඨාන සමාක්ප්‍රධාන සෘද්ධිපාදදී ලෞකිකලොකොත්තර ධර්මයන් දැක්විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සූර්යදිව්‍යරාජයාගේ මේ සප්තමාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය වංගීස නම් මහතෙරහු විසින්:-

“යථාපි සුරියො උදයන්තො-රූපං දස්සෙති පාණිනං,
සුචිං ච අසුචිං වාපි-කල්‍යාණං වාපි පාපකං.

තථාපි හික්ඛු ධම්මධරො-අවිජ්ජාපිහිතං ජනං,
පථං දස්සෙති විවිධං-ආදිචචො මුදයං යථා” යි

(493) ‘යම් සේ උද්‍ය වන්නා වූ සුර්යදිව්‍යරාජතෙම පවිත්‍ර වූ ද, අපවිත්‍ර වූ ද, යහපත් වූ ද, නපුරු වූ ද, නීලපීතාදීරූපයන් ප්‍රාණින්ට දක්වා ද, එසෙයින් ම සද්ධර්මධරහික්ෂුන් වහන්සේ අවිද්‍යාවෙන් වැසෙන ලද්ද වූ ජනයන්ට උදවන්නා වූ සුර්යයා යම් සේ ද, එමෙන් අනෙකප්‍රකාර වූ ආර්යමාර්ගය දක්වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයාගේ අංගත්‍රයයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රයය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම එකාන්තයෙන් ම ස්වකීය ශක්‍රසම්පත්තියෙහි පිහිටියේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් එකාන්තයෙන් ම තමන්ගේ විවේකසැපතෙහි ආලයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශක්‍රයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රතෙම තමාගේ තච්චිසාදිව්‍යලොක වාසී වූ දෙවියන් දෑක ප්‍රියවචනාදීන් සංග්‍රහ කරන්නේ ය. සන්තොෂ උපදවන්නේ ය, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන්ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් කුශලධර්මයෙහි නො හැකුළනා වූ අනලස් ව ශාන්ත වූ සිත ප්‍රග්‍රහණය කට යුත්තේ ය, සන්තොෂ උපදවා ලිය යුත්තේ ය. පටන් ගත යුත්තේ ය, උත්සාහ කළ යුත්තේ ය, වීර්ය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශක්‍රයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, අනන්ත ශක්‍රසම්පත්තියෙහි සිත් අලවා වසන්නා වූ ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍රයාහට කලකිරීමක් නො උපදවේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ශුන්‍යාගාරයෙහි අනභිරතියෙක් නො උපදවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශක්‍රයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සොහන වූ රූපසොහාවක් ඇති සුභූතී නම් මහතෙරහු ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සම්මුඛයෙහි:-

‘සාසනෙ තෙ මහාවීර-යතො පබ්බජිතො අහං
නාහිජානාමී උප්පන්නං-මානසං කාමනිස්සිතං.’

යන මේ ගාථාවෙන් ‘ස්වාමීනි, මහාවීර වූ ලොවුතුරා බුදුරජානෙනි, ඔබ වහන්සේගේ මේ බුද්ධශාසනයෙහි මම යම් (තැනක පටන්) ගිහිගෙයින් නික්ම ප්‍රච්ඡිත වීම් ද, එතැන් පටන් සිත්හි උපන්නා වූ කාමනිශ්ශ්‍රිත වූ සිතක් මම අද දක්වා නො දන්නෙමි. අප්‍රමාද ව ම ශුන්‍යාගාරයෙහි ම අභිරමණය කෙළෙමි’ යි කියා සැලකළසේක.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘චක්‍රවර්තිමහරජානන් වහන්සේගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යම් වචනයක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ චතුරංගය කවරේ ද?” යි විචාළෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ චක්‍රවර්තිමහරජානෝ දන ප්‍රියවචන අර්ථවර්ෂා සමානාත්මතා යන සතරසංග්‍රහවස්තුවෙන් සතිස්සොත්තක පැතිර සිටින ජනයාගේ සිත් ගන්නෝ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මුහුදුතෙර දක්වාත් පැතිර සිටි භික්ෂු භික්ෂුණී උපාසක උපාසිකා යන සිවුවණක් පිරිසගේ සිත් ගත යුත්තේ ය. ධර්මයෙන් අනුග්‍රහ කට යුත්තේ ය. (494) පර්යාප්තිප්‍රතිපත්තියෙහි ‘යහපත, යහපතැ’ යි කියා සිත් ප්‍රසන්න කරවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චක්‍රවර්ති මහරජානන්ගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තිමහරජානන්ගේ ආඥාව පවත්නා වූ විජ්ඣයෙහි ගම් පහරණ සොරු නො නඟින්නාහ. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් විසින් තමන්ගේ චිත්තසන්නානයෙහි කාමරාග ව්‍යාපාද විහිංසාවිතර්කයන් නො උපදවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තිමහරජානන්ගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ධර්මපදයෙහි:-

“විතක්කුපසමෙ ව යො රතො-අසුභං භාවයති සද සතො.
එස බො ව්‍යන්තිකාහිති-එසච්ඡෙජ්ජති මාරබ්බන්තං” යි.

‘යම් මහණෙක් කාමවිතර්කාදි ත්‍රිවිධ විතර්කයන්ගේ ව්‍යපසමනය’ යි කියන ලද උඩුමාතකාදී දශඅශුභාලම්බනයෙහි උපන් ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි ඇලුනේ වේ ද, හැම කල්හි ම සිහි ඇති වූයේ ඒ අශුභධ්‍යානය උපදවා වඩා ද, මෙම මහණ වනාහි භවත්‍රයෙහි උපදිනා ‘නිකාන්ති ය’ යි කියන ලද තෘෂ්ණාව පහ කරන්නේ ය. නසන්නේ ය. මේ මහණතෙම ඉන්‍රෙහුමිකවෘත්ත සංඛ්‍යාත මාරබ්බන්ධනය අර්භන්මාර්ගඥන නමැති ශස්ත්‍රයෙන් කපන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ ය. තවද මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තිමහරජානෝ සතරමහාද්වීපයෙහි සත්වයන්ගේ යහපත් පවිටු ක්‍රියාවන් විමසමින් දවස දවස මේ සක්වළ මහාසමුද්‍රය කෙළවර කොට ඇති මහාපෘථිවිය නිශ්ශ්‍රීත වූ ජනයන්ට අනුශාසනා කරන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් දවසක් දවසක් පාසා ම කායකර්මය වචිකර්මය මනාකර්මය යන තුන් තැනින් වරදක් නැත්තා වූ ‘මට කීමෙක් ද, දවස පසු වේ දෝ හෝ?’ යි කියා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චක්‍රවර්ති මහරජානන්ගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් එකුත්තුර්ක නම් වූ අංගොත්තර සහියෙහි- ‘කථං භුතස්ස මෙ රතතින්දිවා චිතිපතන්ති’ ති පබ්බජ්ඣෙත අභිණ්භං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං’ යනාදීන් ‘මහණෙනි, ගිහිගෙය හැර සසුන් වැද මහණ වූවාහු විසින් ‘හිසකේ දුළුරවුළු කපා මුඩු වීමෙන් ශරීර වෛවර්ණයට ද, නොයෙක් වර්ණවත් වූ වස්ත්‍රාදිය හැර එකවර්ණවස්ත්‍ර නොයෙක් තැනින් සිඳ ගොතා පඬු රඳ වර්ණ විකාර කොට වලඳමින් පරිෂ්කාර

වෛර්ණයට ද යන මේ දෙවැදෑරුම් වූ විරූපබවට පැමිණියේ වීම්' යි කියා එක්වත් සැලකිය යුත්තේ ය. 'සතරපසයෙන් මාගේ දිවි පැවැත්වීම අනුන් පිළිබඳ ය' යි කියා ද, 'මා විසින් ගිඟින්ගේ ගමනාකාරයෙන් අනික් ගමනාකාරයක් කට යුතු ය යි කියා ද, 'කිමෙක් ද, මාගේ සිත ශීලයෙන් තාගේ සිල් නො පිරිසිදු ය' යි පරිභව නො කෙරේ දෝ හෝ' යි කියා ද, 'කිමෙක් ද, මට නුවණැති සබ්බමචාරීන් වහන්සේලා මාගේ සිල් විචාරා ශීලයේන පරිභව නො බෙණෙද් දෝ හෝ' යි කියාද, 'ප්‍රිය වූ මනාප වූ හැම නෑ මිත්‍රාදීන් කෙරෙහි මාගේ ජාතියෙන් නානාභාවය හා මරණින් විනාභාවය' යි කියා ද, (495) 'කර්මය පිළිබඳ කොට ඇත්තෙමි. කර්මය හිමි කොට ඇත්තෙමි. කර්මය උත්පත්තියට කාරණා කොට ඇත්තෙමි. කර්මය ම බන්ධු කොට ඇත්තෙමි. කර්මය ම පිළිසරණ කොට ඇත්තෙමි. යහපත් වූ හෝ පවිටු වූ හෝ කායවාක් මනස් යන තුන්දෙරින් යම් පුණ්‍යාපුණ්‍යකර්මයක් කෙරෙමි ද, ඒ කළ කර්මයට හිමි වෙමි' යි කියා ද, 'කිමෙක් ද, ඊ දහවල් වත්පිළිවෙත් පිරීමෙන් හෝ බණ හැදෑරීමේන හෝ කර්මස්ථානයෙහි යෙදීමෙන් හෝ කෙසේ වූ මට ඊ දහවල්හු ඉක්මෙද් දෝ හෝ?' යි කියා ද, 'කිම දෝ? මම ජනශුන්‍යාගාරයෙහි සතරඉරියව්වෙන් එකලා ව ඇලෙමි දෝ හෝ' යි කියා ද, 'මාගේ ඇතුළු සතන්හි උතුරුමිනිස්ධර්මකෙතේක ඇද්දෝ හෝ' යි, 'ආයතීඥනදර්ශනයට පොහොසත් වූ විශෙෂයක් ලබන ලද්දේ දෝ හෝ?' යි, 'ඒ මම මරණකාලයෙහි සබ්බමචාරීන් විසින් නිර්වාණ ධර්මය ලද්දේ ද?' යි විචාරණ ලද්දෙමි කර බා නො හිඳිමි දේ හෝ?' යි කියා ද, මේ යථෝක්ත වූ දැනටමයන් ගිහිගෙය හැර මහණ වූවාහු විසින් එක්වත් සැලකිය යුත්තේ ය' යි කියා මේ ත්‍රිවිධ වූ සමාවාරය වදරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තිමහරජානන්ගේ රාජ්‍යභ්‍යන්තර වූ ද, 'බාහිර වූ ද ආරක්ෂාතොමෝ මනා කොට පිහිටන ලද්දේ ය, සුසංවිහිත වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් වක්ෂුශ්ශ්‍රොතාදී අභ්‍යන්තර වූ ද, රූපශබ්දදි බාහිර වූ ද ක්ලේශයන්ට වැද්ද නො දෙන්නා වූ ආරක්ෂා පිණිස සිහි නැමැති දෙරටුපාලයා තැබිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චක්‍රවර්තිමහරජානන්ගේ මේ සතර වන අංගය දත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද වදරණ ලද්දේ ය. කෙසේ ද? යත්-

“සතිදෙවාරිකො හික්ඛවෙ අරියසාවකො අකුසලං පජහති. කුසලං භාවෙති. සාවජ්ජං පජහති. අනවජ්ජා භාවෙති. සුද්ධමත්තානං පරිහරති.” යි.

'මහණෙනි, ස්මෘතිය ද්වාරපාලයකු කොට ඇති ආයතීශ්‍රාවකතෙම අකුසල් දුරු කරන්නේ ය. කුශලධර්මය වඩන්නේ ය. සාවද්‍යධර්මය දුරු කරන්නේ ය. නිරවද්‍යධර්මය වඩන්නේ ය. දුශ්චරිතවිරමණයෙන් පිරිසිදු වූ සිත පරිහරණය කරන්නේ ය.' යි කියා වදළුසේක.'

මෙහි උද්දනපද නම්:-

‘පඨවි ආපො ච තෙජො ච-වායො ච පඛිබතෙන ච,
ආකාසො චඤ්ඤුරියා ච-සක්කො ච චක්කවත්තිනා.’

එකුන්පණස්ආංගයකින් යුක්ත වූ තෘතීයවර්ගය නිමියේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වේයාගේ එක් ආංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යම් වචනයක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ උපවිකා නම් වූ වේයා මත්තෙන් (496) සෙවෙණි කොට ගෙන තමන් වසා ගෙන ගේ යටින් ම ගොදුරු පිණිස හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ශීලසංවරය සෙවෙණි කොට ගෙන සිත වසා ගෙන සංවරශීල සෙවෙණිය යටින් පිඬු පිණිස හැසුරුණු යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශීලසංවර සෙවෙණිය කරණ කොට ගෙන යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ සියලුම සංසාරභය ඉක්මවනසේක. මහරජානෙනි, වේයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය වංගන්තපුත්‍ර වූ උපසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්-

“ශීලසංවර ඡදනං-යොගී කඤ්ඤා මානසං,
අනුපලිත්තො ලොකෙන-භයා ච පරිමුච්චති” යි.

‘යොගීන් වහන්සේ සිත ශීලසංවර සෙවෙණිය කොට ගෙන ලොකයා හා නො ඇලී සියලු ම භයින් මිඳෙන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘බ්‍රහ්මාරයාගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ බ්‍රහ්මාරතෙම පර්වත ගුහාදියට ගියේ ද, වෘක්ෂබ්‍රහ්මාරයාට ගියේ ද, ‘හම්මියන්තර ය’ යි කියන ලද පිට බරාද ඇති උඩුමහල්ප්‍රාසාද ඇතුළට ගියේ ද, අනුභවයට නිසි වූ මූෂිකයකු ම සොයන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම ගම්දෙරට ගියා වූ ද, අරණ්‍යයට ගියා වූ ද, ජනවිවෙකයට ගියා වූ ද, යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් සතතයෙන් සමිතයෙන් අප්‍රමාද ව කායගතාසතිභොජනය ම සොයා ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, බලලාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, බ්‍රහ්මාරතෙම දෙයක් තබා හිඳීමෙන් මූෂිකාදී ගොදුරු සොයන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින්-

“ඉමෙසු යෙව පඤ්චසුපාදනක්ඛන්ධසු-පෙ-ඉති විඤ්ඤාණස්ස අඤ්ඤාමො” ති¹

¹ පාලිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤ 314 වන පිටුව

‘මෙසේ රූපය විසිඳව වැදැරුම් වෙයි. ඒ විසිඳව වැදැරුම් වූ රූපයාගේ මෙසේ අවිද්‍යාදීපමුදයන්ගේ වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාර උත්පත්තිය වන්නේ ය. අවිද්‍යාදීන්ගේ පඤ්චප්‍රකාර නිරොධයෙන් මෙසේ රූපයාගේ අස්තංගමය වන්නේ ය. මෙසේ එකොළොස්තස්හි සිටි රූපයන් නිසා පවත්නා සුඛදුഃඛොපෙක්ෂා සංඛ්‍යාත වෙදනාත්‍රය වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යාදීපමුදයන්ගේ වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාර වූ වෙදනාවගේ උත්පත්තිය වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යානිරොධාදී වශයෙන් වෙදනාවගේ අස්තංගමය වන්නේ ය. මෙසේ නීල පීතාදී අරමුණ ඇඳින ගැන්ම ස්වභාව කොට (497) ඇති සංඥාව වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යාදීන්ගේ පහළ වීමෙන් පඤ්චප්‍රකාර සංඥාවගේ පහළ වීම වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යානිරොධාදී වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාරයෙන් සංඥාවගේ අස්තංගමය වන්නේ ය. මෙසේ චෙතනා එස්සාදී පණසක් පමණ චෛතසිකයෝ සංස්කාර නම් වෙති. මෙසේ අවිද්‍යාදීපමුදයන්ගේ වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාරසංස්කාරයන්ගේ උත්පත්තිය වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යානිරොධාදී වසයෙන් පඤ්චප්‍රකාරයෙන් සංස්කාරයන්ගේ අස්තංගමය වන්නේ ය. මෙසේ සොමනස්ස සහගතාදී ඒකානුවක් පමණ කුශලාකුශලප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤනවිත්තය වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යාදී පමුදයන්ගේ වශයෙන් පඤ්චප්‍රකාරවිඤ්ඤනාගේ පහළ වීම වන්නේ ය. මෙසේ අවිද්‍යානිරොධාදී වසයෙන් පඤ්චප්‍රකාර විඤ්ඤනාගේ අස්තංගමය වන්නේ ය යි මේ පඤ්චොපාදනස්කන්ධයන් කෙරෙහි ම උදයව්‍යය දර්ශනඤ්ඤනයෙන් යෙදී වාසය කළ යුත්තේ ය.’

“තඤ්ඤා කතමො රූපක්ඛණො? යංකිඤ්ඤි රූපං අභිතානාගත පච්චුප්පන්තං අප්ඤ්ඤාතං වා ඛනිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛමං වා හීනං වා පණිතං වා යං දුරෙ වා සන්තිකෙ වා තදෙකප්ඤ්ඤා අභිසංඛිපිතා අයං චුච්චති රූපක්ඛණො.”

‘එහි රූපස්කන්ධය නම් කවරේ ද? යත්- යම් කිසි අභිතානාගත ප්‍රත්‍යුත්පන්නරූපයෙක් ඇද්ද, අධ්‍යාත්මිකරූපයෙක් ඇද්ද, බාහිර වූ රූපයෙක් ඇද්ද, ඔළාරික වූ රූපයෙක් ඇද්ද, සියුම් වූ රූපයෙක් ඇද්ද, හීන වූ රූපයෙක් ඇද්ද, ප්‍රණීත වූ රූපයෙක් ඇද්ද, දුර වූ රූපයෙක් ඇද්ද, සමීප වූ රූපයෙක් ඇද්ද යන මේ එකොළොස් තන්හි සිටි ඒ රූපය ඒකරාශී කොට එකට බහා ලමින් මේ රූපස්කන්ධය’ යි කියනු ලැබෙයි. ඒ උත්පත්ති වශයෙන් එකාදශස්ථානයෙක සිටියා වූ රූපස්කන්ධය පඨවි ධාත්වාදී විසින් ‘පඨවිධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතු චක්ඛු සොත ඝාණ ජීවිතා කාය රූප සද්ද ගන්ධ රස චොට්ඨබ්බ ඉත්ථත්ත පුරිසත්ත හදයවත්ථු ජීවිතින්ද්‍රිය ආකාසධාතු කායවිඤ්ඤාත්ති ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤා උපවය සන්තති ජරතා අනිච්චතා ය’ යි කියා විසිඳව වැදැරුම් වේ. එහි පඨවිධාතුව ද ‘ඉසකේ ලොම් නිය දත් සම් මස් ඇට නහර ඇටමිදුළු වකුගඩු හෘදයවස්තු අක්මා දලඹු බඩදිවි පපු බඩවැල් අතුණුබහන් උදර අසුචි හිස්මිදුලු ය’ යි කියා විසි කොට්ඨාසයෙක, ද්‍රව ලක්ෂණ

වූ ආපොධාතුව ද 'පින් සෙම සැරව රැඹර ඩහදිය මේදතෙල් කඳුළු වූරුණුතෙල් කෙළ
 සොටු සඳුම්දලු මුත්ර ය' යි කියා දෙළොස් කොට්ඨාසයෙක. 'මාංසයක් කුණු නො වන
 සේ ලු ලුණක් මෙන් මේ ශරීරය කුණු විය නො දී පවත්නා උෂ්ණගතියෙක් ඇද්ද,
 හෙවත් යම් තෙජො ගුණයකින් මේ ශරීරසන්නානය සොකපරිදෙවෘදිය ඇති වූ කල
 තැවේ ද, යම් තෙජො ගුණයකින් මේ ශරීරය දවා ද, යම් තෙජොගුණයකින් ශරීරය
 ජරාවට පැමිණේ ද, යම් තෙජොගුණයකින් කෑ බී අනුභව කළ රස විද ගත් සියලු
 ආහරජාතීහු පැසෙද් ද, යන මේ සතරකොට්ඨාසය ඇතුළු වූ යම් උෂ්ණ ගතියෙක් ඇත්
 නම්, හේ තේජොධාතූ නම් වේ. මේ ශරීරය 'දරදණ්ඩක් මෙන් සිටිය නො දී (498) ඒ
 ඒ ක්‍රියාවෙහි පවත්වන්නා වූ යම් වායු ගුණයෙක් ඇද්ද, හෙවත් දෙපතුල පටන් සිරස
 දක්වා පවත්නා උර්ධ්වංගම නම් වාත ය, සිර පටන් දෙපතුල දක්වා පවත්නා අධොගම
 නම් වාත ය, කුක්ෂිගත ව බඩවැල පිට හැසිරෙණ කුච්ඡ්සය නම් වාත ය, බඩවැල
 ඇතුළත හැසිරෙණ කොට්ඨාසය නම් වාත ය, දෙඅත් දෙපා ආදී වූ අංග ප්‍රත්‍යංගයන්
 ඇසුරු කරණ අංගමංගානුසාරී නම් වාත ය, ඉහළ පහළ නගන බහන ආශ්වාස
 ප්‍රශ්වාස නම් වාත ය' යන මේ ඡඩ්විධ වාතය ප්‍රධාන කොට ඇති මේ ශරීරය ගමන
 පවත භොජනාදී සියලු ක්‍රියාවෙහි ම පවත්වන යම් ශක්තිගුණයෙක් ඇත්නම්, හේ
 වායොධාතූ නම් වෙයි යන මේ සතරමහාධාතූහු ද නීල පීතාදී රූපදර්ශනයට කාරණා
 වූ චක්ෂු:ප්‍රසාදය ද, හෙරි විණා මෙස ගර්ජනාදී ශබ්ද ශ්‍රවණයට කාරණා වූ
 ශ්‍රොත්‍රප්‍රසාදය ද, සුගන්ධදුර්ගන්ධාදිය ආඝ්‍රාණයට කාරණ වූ ස්‍රාණප්‍රසාදය ද,
 ආහාරපානාදී රසාස්වාදයට කාරණ වූ ජ්භ්වාප්‍රසාදය ද, වස්ත්‍රාහරණ ස්ත්‍රීපුරුෂාදී
 ස්පර්ශග්‍රහණයට කාරණ වූ කායප්‍රසාදය ද යන ප්‍රසාදරූපපස ද, චක්ෂුසට ගොවර වූ
 රූපාලම්බනය ද, ශ්‍රොත්‍රයට ගොවර වූ ශබ්දලම්බනය ද, ස්‍රාණයට විෂය වූ
 ගන්ධාලම්බනය ද, දිවට විෂය වූ රසාලම්බනය ද, කායෙන්දියට විෂය වූ
 ස්පර්ශාලම්බනය ද යන විෂයරූපපස ද, ස්ත්‍රීභාවය පුරුෂභාවය මනොධාතූ
 මනොවිඤ්ඤාණධාතූන්ට ආධාර හෘදයවස්තුව ය. දෙහස්ථිතියට කාරණ වූ
 රූපජීවිතෙන්දිය ද, දෙකන් සිදුරු නාසාබ්ල මුඛද්වාර උගුර මල මුත්‍ර මාර්ගයෝ ය යන
 අටසිදුරු හා කන බොන දෙය පිහිටන උදරපටල ය යන මේ නවය ප්‍රධාන කොට
 ඇති මේ ශරීරයෙහි යම් සිදුරුවෙක් වී නම්, හේ ආකාශධාතූ මී වේ. වායු ධාත්වධික
 චිත්තජමහාභූතයන්ගේ 'ආකාරවිශෙෂ ය' යි කියන ලද කයින් අභිප්‍රාය අඟවන්නා වූ
 කායවිඤ්ඤාත්තිය ද, පෘථිවිධාත්වධික චිත්තජමහාභූතයන්ගේ 'විකාර ය' යි කියන ලද
 සවිඤ්ඤාණක ශබ්ද සංඛ්‍යාත වචනයෙන් ඒ ඒ අභිප්‍රාය අඟවන්නා වූ ද, තෙමේත්
 ඇඟෙනු ලබන්නා වූ ද, වාග් විඥාප්තිය ද, දවසක් මුළුල්ලෙහි ගින්නෙන් රත් වූ
 යකඩකඳක් මෙන් 'ශරීරයාගේ සැහැල්ලුබව ය' යි කියන ලද ලහුත්වය ද,
 සුමර්දිතවර්මයක් මෙන් 'නො දැඩිබව' ය යි කින ලද රූපමාදුත්වය ද, යහපත් කොට
 ගින්නෙන් තැවූ ස්වර්ණයක් මෙන් ශරීරයෙන් කට යුතු වූ 'ක්‍රියාවට අනුකූලබව ය' යි
 කියන ලද රූපකර්මණ්‍යතාව ද, ගඟබඩ කැපු කුපයාගේ පරිපූර්ණ උදකොද්ගමනය
 මෙන් එකාදශරූපායතනයන්ගේ මතුමත්තෙහි උත්පත්ති වශයෙන් 'අභිවෘද්ධි ය' යි
 කියන ලද උපවය ද, පරිපූර්ණ වූ කුපයෙන් පිටත ඉතිරි යාමක් මෙන් උක්තකුමයෙන්

උපවිත රූපයන්ගේ නැවැත නැවැතත් ප්‍රබන්ධොත්පත්ති වශයෙන් 'ප්‍රවෘත්ති ය' යි කියන ලද සන්නතිය ද, රූපයන්ගේ උත්පාදවස්ථානයෙන් මත්තෙහි ජීර්ණ ව 'භංගාභිමුඛාවස්ථාව ය' යි කියන ලද ජරතාව ද, 'රූපයන්ගේ පරිභෙද ස්වභාව වූ 'අනිච්චතාව' ද යන මේ අටවිසිරූපයෝ රූප්පණාර්ථයෙන් රූපනම්වේ. රාශි අර්ථයෙන් රූපස්කන්ධ නම් වේ.

වෙදනාස්කන්ධය නම්:- එම එකොළොස්තන්හි සිටියා වූ රූපයට ඉෂ්ටාලම්බනයක් වී නම් සැපවෙදනා වෙයි. අනිෂ්ටාලම්බනයක් වී නම් දුඃඛවෙදනා වෙයි. මධ්‍යස්ථඅරමුණක් වී නම් උපෙක්ෂාවෙදනා වෙයි. (499) නොහොත් 'චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා' යනාදි විසින් දැක්වූ සවැදැරුම් වූ ත්‍රිවිධවෙදනාව මනාප වූ රූපය දැක සැපවෙදනා උපදී. අමනාප වූ රූපය දැක දුඃඛවෙදනා උපදී. ප්‍රියාප්‍රිය විරහිත වූ භූමි පර්වත කැට කැබිලිති ආදි මධ්‍යස්ථරූප දැක උපෙක්ෂාවෙදනාව උපදී. මෙසෙයින් මනාපශබ්දය අසා මනාපගන්ධය ආඝ්‍රාණය කොට මනාපරසය වළඳ සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක ප්‍රියවස්තු ස්පර්ශ කිරීමෙන් මනාප දෙය සිතීමෙන් සැපවෙදනා උපදී. අමනාපවස්තු සිතීමෙන් දුක්ඛවෙදනා උපදී. මනාප අමනාප විරහිතචිත්තාවෙන් උපෙක්ෂාවෙදනා උපදී. මෙසේ විස්තාරයට ගියා වූ චක්ෂුරාදිසදෙරින් උපදනා වෙදනාව වෙදනාස්කන්ධ නම් වෙයි.

සංඥස්කන්ධය නම්:- ඇසින් දුටු නිලපිතාදි රූපයන්, 'මේ අසවල් රූපය' යනාදි වසයෙන් හැඳිනීම ය, එසේ ම කණින් ඇසූ හෙරි විණා මාදංගාදිශබ්දයන් වෙන් වෙන් කොට හැඳිනීම ය, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කළ සුගඳ දුගඳ වෙන් වෙන් කොට හැඳිනීම ය, දිවින් විඳි රසයන් 'මේ ලුණුරස ය, මේ ඇඹුල්රස ය, මේ පැණරස ය, මේ කිරිරස ය, මේ තෙල් රස ය' යනාදි වසයෙන් වෙන් වෙන් කොට හැඳිනීම ය, කයින් ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය ස්පර්ශ කොට 'මේ සැපස්පර්ශ ය, මේ දුඃඛස්පර්ශ ය' යනාදි වසයෙන් තේරුම් කොට හැඳිනීම ය, මනසින් ධර්මයන් චිත්තනය කොට 'මේ අසවල් දේ ය, මේ අසවල් දේ ය' යනාදි වසයෙන් වෙන් වෙන් කොට හැඳිනීම ය යන මේ ඡඩ්විධ වූ සංඥව සංඥස්කන්ධ නම් වේ.

සංස්කාරස්කන්ධය නම්:-

"සඛ්ඛාරො චෙතනා එස්සො-මනක්කරොයුසංඨිති,
තක්කො වාරො ච වායාමො-පීති ඡඤ්ඨමොක්ඛකො.

සද්ධා සති හිරොත්තප්පං-වාගො මෙත්තා මතී පුන,
මජ්ඣත්තතා ච පස්සද්ධි-කායචිත්තවසා දුවෙ.

ලහුතා මුදු කම්මඤ්ඤ-පාගුඤ්ඤ උජුතා තථා,

දයා මුද්‍ර සම්මානවාචා-කම්මන්තො ජීව සංවරො.

ලොහො දෙසො ච මොහො ච-දිට්ඨි උද්ධච්චමෙව ච,
අහිරිකමනොත්තප්පං-විචිකිච්ඡතමෙව ච.

මානො ඉස්සා ච මච්ඡරො-කුක්කුච්චං ටීනමිද්ධකං
ඉති එතානි පඤ්ඤස-සංඛාරක්ඛන්ධු සඤ්ඤිතා.”

යනු හෙයින් ප්‍රථම කොට උදෑසන්හි හිතති ආදියෙහි පැතිර වැද ස්පර්ශ ව අවුරුල්ලියක් සේ ප්‍රථම කොට වක්ෂු:ශ්‍රොතාදීන් රූපශබ්දදිය දෑක අසා ඒ ඒ අරමුණු හා ගැටෙන ආකාරයෙන් පවත්නා වූ ස්පර්ශය ද, ගොවියෙක් තමන් යහළුවන් දෙපණස්දෙනෙකුන් සමග සීසූම් ගොයම් කැපීම් ආදියකට තමන් කුඹුරට ගියේ සෙසු දෙපණස්දෙනාට වඩා ඕනෑකමින් මහත් උත්සාහයෙන් යෙදී ඒ ඒ කට යුතු කෙරේ ද, එපරිද්දෙන් සෙසු දෙපණස්ධර්මයන්ට වඩා මහත් උත්සාහවත් ලක්ෂණයෙන් යුක්ත ව (500) ඒ සියලු ධර්මයන් විසිර යා නො දී ආරම්භණයෙහි හසුරුවන්නා වූ වෙනතාව ද, ආජානීයඅශ්වයන් මෙහෙයන්නා වූ සාරථියෙකු මේන සහජාත ධර්මයන් ආලම්බනාහිමුඛ කොට මෙහෙයන්නා වූ මනස්කාරය ද, උත්පලාදීන්ට ජලය මෙන් සහජාතඅරූපධර්ම පරිපාලනයෙහි ආධිපත්‍යය කරණ ආයු සංඛ්‍යාත ජීවිතෙත්ථිය ද, යුද්ධමණ්ඩලයකට මහානරෙන්ද්‍රියකු පිරිවරා ගෙන ගිය සෙනඟක් ඒ මහරජ්ජුරුවන් වහන්සේ වැඩිය වැඩිය තැනකට ම යෙද්ද, ඒ සියලු සෙනඟ එකරාසි කිරීමට ප්‍රධාන වූ නරෙන්ද්‍රියයන් සේ එස්සාදී සෙසු සියලු ධර්මයන් විසිර යා නො දී එක් ආරම්භණයෙක සම්පිණ්ඩනය කරණ විත්තෙකාග්‍රතාව ද සංඛ්‍යාතයෙහි ප්‍රථම කොට වදින පහරක් මෙන් අරමුණට ප්‍රථම කොට විත්තය නැගීම ලක්ෂණ කොට ඇති විතර්කය ද, ඒ පහරින් නැංගා වූ රාවය සංඛ්‍යාතයෙහි පවත්වා සේ විතර්කයෙන් අරමුණට නැඟුන විත්තයාගේ නැවැත නැවැත පවත්නා ලක්ෂණ ස්වභාව වූ විචාරය ද, සියලු කට යුතු කෘත්‍යයෙහි පසු බව නො වන යොධහටයකු සේ හැම ක්‍රියායෙහි උත්සාහලක්ෂණය වූ වීර්යය ද, පැන් නැති ග්‍රීෂ්මකාලයෙහි කාන්තාරමාර්ගයෙහි පිපාසයෙන් මිරිකී යන පුරුෂයන්හට පස්පියුමෙන් ගැවසුන සිහිල්පැන් දෑක උපදනා විත්ත පිණවිම් සේ ඉෂ්ටාලම්බනයෙහි උපදනා විත්තප්‍රීතිය ද, ආලම්බනග්‍රහණයෙහි සිතින් අත දිගු කරන්නාක් මෙන් කන්තුකම්‍යතා ලක්ෂණ වූ ඡන්දය ද, නිශ්චල වූ ඉන්ද්‍රඛීලයක් මෙන් අරමුණෙහි සන්තිට්ඨාන ලක්ෂණ වූ අධිමොක්ඛය ද, වකුචර්තීන්ගේ වතුරංගිණිසෙනා ගමනින් කැලඹී ගිය ජලයක් ප්‍රසන්න කරණ උදකප්‍රසාදකමාණිකාරත්තයක් මෙන් ලොභාදිවිත්තක්ලේශයන් පහදවන ලක්ෂණ වූ ශ්‍රද්ධාව ද, මහරජක්හට කළ මනා නො කළ මනා සියලු ම කට යුතු සඳහන් කරවන විශ්වාස අමාත්‍යයකු සේ අකුසලධර්මයන් හරිණ සේ කුසලධර්මයන් කරණ සේ සිහි කරණ ලක්ෂණ වූ ස්මෘතිය ද, අකුශලක්‍රියාවෙහි ලජ්ජා ස්වභාව වූ හිරිය ද, අකුශලක්‍රියායෙහි භය ස්වභාව වූ ඔත්තප්පය ද, පියුම් පත්‍රයෙකින් පතිත ජලබිත්දුවක්

සේ දුටු ඇසු කිසි අරමුණක ඇලීම නො කරන්නා වූ අලොභය ද, අනුකූලමිත්‍රයකු සේ අවිරුද්ධ ස්වභාව වූ අද්වේෂය ද, අන්ධකාරයෙහි රූපයන් ප්‍රකාශ කරණ ප්‍රදීපයක් සේ අවිද්‍යාන්ධකාරය විධිමත්‍ය කොට සියලු හොඳ නො හොඳ ප්‍රකාශ කරණ ලක්ෂණ වූ ප්‍රඥාව ද, සම්ප්‍රයුක්තවෛතසිකධර්මයන් ස්වකීය කෘත්‍යයෙහි සම්ප්‍රවර්තනයට හෙතෙ වූ තත්‍රමධ්‍යස්තාව ද, වෛදනාදි ස්කන්ධත්‍රයයාගේ දරථ ය යි කියන ලද උද්ධතාදීක්ෂේෂයන් සන්හිඳුවන කායප්‍රභුබ්ධිය ද, විඥනස්කන්ධයාගේ දරථ ය යි කියන ලද උද්ධතාදී ක්ෂේෂයන් සන්හිඳුවන චිත්තප්‍රභුබ්ධිය ද, වෛදනාදි ස්කන්ධත්‍රයයාගේ දනශීලාදි පුණ්‍යකර්මයෙහි අයොග්‍යතා ය යි කියන ලද කාමච්ඡන්දදික්ෂේෂයන් සන්හිඳුවන කායලඞ්ඛනාව ද, විඥනස්කන්ධයාගේ ගරුභාවය යි කියන ලද චීනමිද්ධාදික්ෂේෂයන් සන්හිඳුවන චිත්තලඞ්ඛනාව ද, වෛදනාදි ස්කන්ධත්‍රයයාගේ ස්තබ්ධභාවය යි කියන ලද දෘෂ්ටිමානාදීන් සන්හිඳුවන කායමෘදුත්වය ද, විඥනස්කන්ධයාගේ ස්තබ්ධභාවය යි කියන ලද දෘෂ්ටි මානාදීන් සන්හිඳුවන චිත්තමෘදුත්වය ද, වෛදනාස්කන්ධත්‍රයයාගේ ද, දනශීලාදිපුණ්‍යකර්මයෙහි අයොග්‍යතා ය යි කියන ලද කාමච්ඡන්දදි ක්ෂේෂයන් (501) සන්හිඳුවන කායකර්මණ්‍යතාව ද, විඥනස්කන්ධයාගේ දනශීලාදි පුණ්‍යකර්මයෙහි අයොග්‍යතා ය යි කියන ලද කාමච්ඡන්දදීන් සන්හිඳුවන චිත්තකර්මණ්‍යතාව ද, වෛදනාදිස්කන්ධත්‍රයාගේ ගෙලඤ්ඤ ය යි කියන ලද අස්සද්ධි ආදීන් සන්හිඳුවන කායප්‍රාගුණ්‍යතාව ද, විඥනස්කන්ධයාගේ ගෙලඤ්ඤ ය යි කියන ලද අස්සද්ධි ආදීන් සන්හිඳුවන චිත්තප්‍රාගුණ්‍යතාව ද, කායසංඛ්‍යාත වූ වෛදනා සංඥ සංස්කාර යන ස්කන්ධත්‍රයයාගේ කුටිලභාවකර වූ මායාසාධේය්‍යාදි අකුශලයන් සන්හිඳුවන කායසෘජුත්වය ද, විඥනස්කන්ධයාගේ වංකස්වභාවය ය යි කියන ලද මායා සාධේය්‍යාදි අකුසල් සන්හිඳුවන චිත්තසෘජුත්වය ද, දුෂ්ඛිතසත්වයන්ගේ දුක් පහ කරණු කැමැත්තා වූ කරුණාව ද, පරලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසායෙහි මොදන ලක්ෂණ වූ මුදිතාව ද, බොල් සුළගේ හැර වී රැස් කරණ ගොවියකු සේ මුසාවාදදිය දුරු කොට වාක්සන්‍යය පැවැත්වීම් ලක්ෂණ වූ සමාග්වචනය ද, අසුවි මලමුත්‍රාදිය අත ගානා ලදරුවකු සේ නො කොට කළ මනා සාරවත් කට යුතු ම කරණ ප්‍රඥවන්තයකු සේ යහපත් කායකර්ම ස්වභාව වූ සමාක්කර්මාන්තය ද, රත්රන් දවා පිරිසිදු කරණ ස්වර්ණකාරයකු සේ ජීවිකාව පිරිසිදු කිරීම් ලක්ෂණ කොට ඇති සමාක්ආජීවය ද, රූපබ්‍රහ්මදියෙහි පඤ්චෙනදියන්ගේ ඇලීම ලක්ෂණ කොට ඇති ලෝභය ද, දණ්ඩෙන් ගැසූ නයකු කිපෙන්නා සේ කිපීම් ලක්ෂණ කොට ඇති ද්වේෂය ද, චතුස්සන්‍යය නො දන්නා මොහය ද, 'මෙලෝ නැත, පරලෝ නැත' යනාදීන් ගන්නා මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය ද, සිත නො සන්සුන්බව ලක්ෂණ වූ උද්ධච්චය ද, ග්‍රාමශුකරයා අසුවියට කැන නැත්තා සේ පාපයට ලජ්ජා නැතිබව ලක්ෂණ වූ අහිරිකය ද, ප්‍රදීපයට සලභයා නො බාව පනින්නා සේ පාපයට භය නැතිබව ලක්ෂණ වූ අනොත්තප්පය ද, බුද්ධ ධර්ම සංඝ ශික්ෂා පූර්වාන්ත අපරාන්ත පූර්වාපරාන්ත ඉදප්පච්චයතා යනාදි ප්‍රතීත්‍යසමුත්පන්නධර්මය යන අට තැන සැක සිතන්නා වූ විචිකිච්ඡාව ද, 'මම සියල්ලන්ටම වැඩිතරම' යි සිතන්නා වූ මානය ද අනුන් කෙරෙහි කරණ ඊර්ෂ්‍යාව ද, 'තමාගේ සියලු ඵලවර්ෂ වෙන

කෙනෙකුන්ට නො වෙව' යි සිතන්නා වූ මාත්සර්යය ද, කළ නො කළ දෙයෙහි තැවීම් ලක්ෂණ වූ කුක්කුච්චය ද, චිත්තය හැකිලීම් ලක්ෂණ වූ චීනය ද, කාය අකර්මණ්‍ය ලක්ෂණ වූ මිද්ධය ද යන මේ ගාථා නිර්දේශිත පණස්ධර්මයේ වනාහි සංස්කාරස්කන්ධය නම් වේ.

විඥාපස්කන්ධය නම්:- ඇසෙහි උකුණුහිසක් ප්‍රමාණ වූ අභිමුඛ ගත රූපයන් දක්නා වක්ෂ්‍යප්‍රසාදයෙන් දුටු නීලපීතාදිවර්ණයන් දැන ගන්නා වක්ෂුර්විඥනය ද, ශ්‍රෝත්‍රයෙහි සිහින් තඹමුන්දක් ප්‍රමාණ වූ රොමයෙන් නොයෙක් ශබ්ද අසා දැන ගන්නා වූ ශ්‍රෝත්‍රවිඥනය ද, නාසිකාවෙහි එළවන්ගේ පියවර සටහන් බඳු වූ සුගඳ දුගඳ අසන්නා වූ සුාණප්‍රසාදයෙන් ගන්ධාසුාණය කොට දැන න්නා වූ සුාණවිඥනය ද, දිවෙහි මහනෙල් මල් පෙත්තකට බඳු වූ සටහන් ඇති නොයෙක් රස විදින්නා වූ ජීවිහා ප්‍රසාදයෙන් රසය විඳ දැන ගන්නා වූ ජීව්වාචිඥනය ද, කයින් ලැබූ ස්පර්ශය දැන ගන්නා වූ කායවිඥනය ද, සිතින් සිතූ නොයෙක් සිතිවිලි දැන ගන්නා වූ මනෝවිඥනය ද යන මේ ඡඩ්විධ වූ විඥනය ද, සතරඅපායෙහි පිලිසිඳ (502) ගන්නා වූ අකුශලවිපාක අහෙතුකමනෝවිඥනාධාතු චිත්තය ද, මිනිස්ලොව ජාත්‍යන්ධ බධිර උමතු ගොළු බිහිරි ආදි සත්වයන් පිලිසිඳ ගන්නා වූ කුශලවිපාක අහෙතුකමනෝවිඥනාධාතුවිත්තය ද, දෙවියන් හා මිනිස්ලොව පින්වත් සත්වයන්ගේ පිලිසිඳ ගැණීමට හේතු වූ සහෙතුක කාමාවචරවිපාකසිත් අට ද, රූපිබ්‍රහ්මලොකයෙහි පිලිසිඳ ගැණීමට හේතු වූ රූපාවචර විපාකසිත් පස ද, අරූපිබ්‍රහ්මලොකයෙහි උපදවන අරූපාවචර විපාකසිත් සතර ද, 'සොමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගතසම්පයුත්තමසංඛාරික මෙකං, සසංඛාරික මෙකං' ඉෂ්ටානුභවලක්ෂණ කොට ඇති සොමනස්ස සහ ගියා වූ අනිත්‍යතාදි ධර්මස්වභාව හැර නිත්‍ය සුඛ ස්වභාදි වසයෙන් විපරීත වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් යුක්ත වූ තමා විසින් හෝ අන්‍යයන් විසින් හෝ කරණ ලද පූර්වප්‍රයෝග විරහිත හෙයින් අසංඛාරික වූ එක් අකුශල චිත්තයෙක, තමා විසින් හෝ අන්‍යයා විසින් හෝ කරණ ලද පූර්වප්‍රයෝග සහිත වූ හෙයින් සසංඛාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක, සොමිනස් සහගියා වූ කාමයෙහි ආදිනවයෙක් නැතැ යි යනාදීන් ගත් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා අමිශ්‍ර වූ අනික් කෙනෙකුන් විසින් උත්සාහයක් නැති ව ස්වභාව තීක්ෂණ වූ සිතින් ම කාමසෙවනාදිය කරණ කල උපදනා අසංඛාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක, එසේ ම සොමිනස් සහගියා වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා අමිශ්‍ර වූ අන්‍යාත්සාහ සහිත වූ සිතින් කාමසෙවනාදිය හෝ දෘෂ්ටමංගලාදිය හෝ සාර ය යි ගන්නා කල උපදනා සසංඛාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක, මධ්‍යස්ථානුභාව ලක්ෂණ වූ උපෙක්ෂාවේදනාව හා එකොත්පාදිභාවයට ගියා වූ විපරීතමිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් සම්ප්‍රයුක්ත වූ එක් අසංඛාරිකඅකුශලචිත්තයෙක, එසේ ම සසංඛාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක, උපෙක්ෂා සහගත වූ විපරීතමිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා මිශ්‍ර නො වූ අසංඛාරික වූ එක් අකුශල චිත්තයෙක, උපෙක්ෂාසහගත වූ විපරීත වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය හා මිශ්‍ර නො වූ එක් සසංඛාරිකඅකුශලචිත්තයෙක යන මේ ලොභ සහගත වූ අකුශල චිත්තයේ අටදෙන ද, අනිෂ්ටානුභව ලක්ෂණ වූ මානසිකදූඛවේදනාව සහගත වූ චණ්ඩස්වභාව වූ

අරමුණෙහි ගැටෙමින් උපදනා ප්‍රතිසයෙන් සම්ප්‍රයුක්ත වූ අසංඛාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක. එසේ ම දෙමනස් සහගත වූ ප්‍රතිසයෙන් සම්මිශ්‍ර වූ සසංකාරික වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක යන මේ ද්වේෂසහගතචිත්තයෝ දෙදෙන ද, උපෙක්ෂා සහගියා වූ බුද්ධාදී අටතැන්හි ඇද්ද නැද්දෝ හෝ යි උපදනා සංශයලක්ෂණ වූ විචිකිච්ඡාවෙන් සම්ප්‍රයුක්ත වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක, ආලම්බනයෙහි නොසන්සුන්බවය යි කියන ලද උද්ධච්චය හා එකොත්පාදදිප්‍රසාරයෙන් යුක්ත වූ එක් අකුශලචිත්තයෙක යන මොමුස්භවිත්තයෝ දෙදෙන ද යන මෙකී දෙලොස්අකුශලචිත්තයෝ ද, උපෙක්ෂාවෙදනාව හා එකොත්පාදදිභාවයට ගියා වූ රූපදර්ශනයට කාරණ වූ චක්ෂුප්‍රසාදය ආශ්‍රය කොට පවත්නා චක්ෂුර්විඥනය ද, එසේ ම උපෙක්ෂාසහගත වූ ශබ්දශ්‍රවණයට හෙතු වූ ශ්‍රෝත්‍රප්‍රසාදය ආශ්‍රය කොට පවත්නා වූ ශ්‍රෝත්‍රවිඥනය ද, ගන්ධාසුාණයට කාරණ වූ සුාණප්‍රසාදය ආශ්‍රය කොට පවත්නා වූ සුාණවිඥනය ද, රසාස්වාදයට හෙතු වූ ජීවිහාප්‍රසාදය ආශ්‍රය (503) කොට පවත්නා ජීව්වා විඥනය ද, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යස්පර්ශයට හෙතු වූ කායප්‍රසාදය ආශ්‍රය කොට පවත්නා දූඛසසහගත වූ කායවිඥනය ද, උපෙක්ෂා සහගියා වූ රූපාදීන් පිළිගණිමින් උපදනා සම්පට්ච්ඡන්තචිත්තය ද, උපෙක්ෂා සහගියා වූ රූපාදීන් තීරණය කෙරෙමින් උපදනා සන්තීරණචිත්තය ද යන මේ අකුශලවිපාකචිත්තයෝ සත්දෙන ද, උපෙක්ෂා සහගත වූ රූපදර්ශනයට හෙතු වූ චක්ෂුප්‍රසාදය ආශ්‍රය කොට පවත්නා වූ චක්ෂුර්විඥනය ද, එසේ ම ශ්‍රෝත්‍රවිඥනය ද, සුාණවිඥනය ද, ජීවිහාවිඥනය ද, ඉෂ්ට වූ කාය චිත්ත සැප සහගත වූ කායවිඥනය ද, උපෙක්ෂාසහගත වූ රූපාදී අරමුණු පිළිගන්නා වූ සම්පට්ච්ඡන්තචිත්තය ද එසේ ම පිළිගත් රූපශබ්දදී අරමුණු විමසන්නා වූ සන්තීරණචිත්ත ය යි කියන ලද කුශලචිත්ත අහෙතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව ද, සෞමනසසහගත වූ සැපවෙදනා ඇති සන්තීරණචිත්තය ද යන මේ අෂ්ටවිධ වූ කුශලවිපාක අහෙතුකචිත්තයේ ද, උපෙක්ෂාසහගත වූ චක්ෂුරාදී පඤ්චද්වාරයෙහි වැදගත් රූපාදී අරමුණට චිත්තසන්තතිය යොමු කරණ පඤ්චද්වාරාවර්ජනචිත්තය ද, උපෙක්ෂා සහගත වූ මනෝද්වාරයට හමු වූ රූපාදී අරමුණට චිත්තසන්තතිය යොමු කරණ මනෝද්වාරාවර්ජනචිත්තය ද, සොම්නස් සහගියා වූ අනෝදරික ආලම්බනයෙහි රහතුන්ට සිනා උපදවන හසිතොත්පාදචිත්තය ද යන මේ අහෙතුකක්‍රියාසිත් තුණ ද, අකුශලවිපාක කුශලාහෙතුකවිපාක ක්‍රියා හෙද වශයෙන් දැක් වූ මේ සමතිස්චිත්තයෝ ද, නිර්මලානිසංස දක්නා බැවින් හා විශුද්ධ ශුද්ධා දෘෂ්ටි ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිග්‍රාහකාදී සම්පත්තියෙන් මානසිකසුඛවෙදනාව හා එකොත්පාදදිභාවයෙන් සොම්නස්සහගත වූ නිරවද්‍ය ශිල්ප ග්‍රහණ ධාරණ ක්ලේශයන්ගේ දුර්භාව ඉන්ද්‍රිය පරිපාකයෙන් ද යි යනාදී කාරණයෙන් ඤාණය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ අතික් කෙනකුත් විසින් උත්සාහයක් නැති ව ස්වභාව තීක්ෂණ වූ සිතින් ම දැනශීලාදී පින් කරණ කල උපදනා අසංඛාරික වූ එක් කුශලචිත්තයෙක, සොම්නස් සහගත වූ ඤාණය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ 'දන් දෙව, පින් කරව' යනාදීන් අන්‍යොත්සාහ සහිත වූ සිතින් දනාදී පින් කරණ කල උපදනා සසංඛාරික එක් කුශලචිත්තයෙක, ඉෂ්ටානුභවලක්ෂණමානසික සුඛවෙදනාදී කාරණයෙන් සොම්නස් සහගත වූ දෙමවුපියන්ගේ පුණ්‍යක්‍රියාදර්ශනයෙහි සංජාන

පරිවය ඇති බාලදරකයෝ හික්ෂුන් දැක සොම්නස් උපදවා වහා දිව ගොස් අත තුබූ කිසිවක් දෙද් ද, වදිද් ද, එකල ඔවුන්ට සොම්නස් සහගත වූ ඥනවිප්‍රයුක්ත වූ අසංඛාරික වූ කුශලචිත්තයෙක් උපදනේ ය. විශුද්ධ ශ්‍රද්ධාබුද්ධිසම්පන්න සන්පුරුෂජනයන් ධාතු පෙනිපිළිම සගුරුවන් දැක තමන් දරුවන් ලං කොට 'පුතණ්ඩ, අප බුදුරුවන් වඳුව, පුදුව' යනාදීන් උත්සාහිත වූවාහු සතුටු ව, වදිද්ද, පුදද් ද, එකල සොම්නස්සහගත වූ ඥනවිප්‍රයුක්තසසංඛාරික වූ කුශලචිත්තයෙක් උපදනේ ය. උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥනය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ අසංඛාරික වූ එක් කුශලචිත්තයෙක, සසංඛාරික එක් කුශලචිත්තයෙක, උපෙක්ෂා සහගත වූ ඥනය හා අසම්මිශ්‍ර වූ අසංඛාරික එක් කුශලචිත්තයෙක, සසංඛාරික එක් කුශලචිත්තයෙක, බලවත් ශ්‍රද්ධාය විශුද්ධදාෂ්ටිය යන ආනිසංසදර්ශනය ද, ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිග්‍රාහක යන සොම්නස් ඉපදීමට හේතු වූ මේ සතරඅර්ථවිකල්පයෙහි ම සොම්නස් (504) රහිත වූ සිත් ඇති වෙද් ද, එකල මේ කී සතර සිත උපෙක්ෂාසහගත වූ උපදනේ ය යන මේ කාමාවචරකුසල්සිත් අට ද 'සොමනස්ස සහගතං' යනාදි මෙකී ක්‍රමයෙන් ම දැක් වූ කාමාවචර සහේතුකකුශලවිපාකසිත් අටෙක, කාමාවචර සහේතුක ක්‍රියාසිත් අටෙකැ යි කියා කාමාවචර කුසල්සිත් සුවිස්සෙක, විතක්ක විචාර ප්‍රීති සුබේකාග්‍රතා සහිත වූ ප්‍රථමධ්‍යානකුශලචිත්තය ද, විචාරප්‍රීතිසුබේකාග්‍රතා සහිත වූ ද්විතීයධ්‍යානකුශලචිත්තය ද, ප්‍රීතිසුබේග්‍රතා සහිත වූ තෘතීයධ්‍යාන කුශලචිත්තය ද, සුබේග්‍රතා සහිත වූ චතුර්ථධ්‍යාන කුශලචිත්තය ද, උපෙක්ඛේකග්ගතා සහිත වූ පංචමධ්‍යානකුශලචිත්තය ද, මෙසේ යථොක්ත ක්‍රමයෙන් ම විපාකසිත් පසෙක, ක්‍රියාසිත් පසෙකැ යි රූපාවචරසිත් පසළොසෙක, අරූපාවචර කුසල්සිත් සතරෙක, විපාකසිත් සතරෙක, ක්‍රියාසිත් සතරෙකැ යි දෙළසෙක් වේ. 'සොතාපත්ති මග්ගචිත්ත' යනාදි දෙශනානුක්‍රමයෙන් මාර්ග සිත් සතරෙක, ඵලසිත් සතරෙකැ යි ලොකොත්තර සිත් අටෙක් වේ. යන මේ එකුන්අනුවක් පමණ චිත්ත විඥනස්කන්ධ නම් වෙයි. සියලු සංසාරදුක් ගන්නා වූ මේ යථොක්ත වූ පඤ්චස්කන්ධයන් කෙරෙහි ම රූපාදි පඤ්චස්කන්ධයන්ගේ උත්පත්තිය හා ක්ෂය භංගාදි විනාසය දක්නා සමපණස්විධ වූ උදයව්‍යානුදර්ශන ඥනයෙන් යුක්ත ව වාසය කළ යුත්තේ ය.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'මීයාගේ එක් අංගයක් ගත යුතු ය' යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ මූෂිකතෙමේ ඔබ්නොබ හැසිරෙමින් අනුභවයට නිසි වූ ආහාරයක් පතමින් ම හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඔබ්නොබ හැසිරෙමින් යොනිසොමනස්කාරය පැතීමෙන් ම යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උන්දුරයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම ගුණාංගය වංගන්තපුත්‍ර ව උපසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්:-

"ධම්මසීසං කරිඤ්ඤාන-විහරන්තො විපස්සකො,
අනොලීනො විහරති-උපසන්තො සද සතො" යි.

‘හැම කල්හි සිහි ඇත්තා වූ සන්හුන්නා වූ විදර්ශක භික්ෂුනෙම ප්‍රඥ ප්‍රධාන කොට ගෙන වාසය කෙරෙමින් කාමරාගාදියෙහි නො ඇලී වාසය කරන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ගෝනුස්සාගේ එක් අංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ තමාගේ නග්‍රට ම ආයුධයක් කොට ඇති ගෝනුසුනෙම ඒ නංගුලායුධය ම උර්ධව කොට නගා ගෙන හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඤාණායුධයෙන් ම යුක්ත විය යුත්තේ ය. ඤාණායුධය ම උර්ධව කොට නගා ගෙන වාසය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ගෝනුස්සාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය වංගන්තපුත්‍ර වූ උපසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් ම:-

(505) “ඤාණධගං ගහෙඤාන-විහරන්තො විපස්සකො,
පරිමුච්චති සබ්බහයා-දුප්පසහො ච සො භවෙ” යි.

‘ඤාණධගය ගෙන විහරණය කරන්නා වූ විදර්ශකභික්ෂුනෙම සියලු ම සංසාර භයින් මිදෙන්නේ ය. ඒ යොගාවචර භික්ෂුනෙම කිසිවකු විසින් මැඩ ලිය නො හැකි වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මුගටියාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ නාගයන් හා යුද්ධයට එළඹෙන්නා වූ මුගටිනෙම බෙහෙතින් ශරීරය ව්‍යාප්ත කොට ගෙන නයින් අල්වා ගන්නට එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ක්‍රොධබහුල ව කලහවිග්‍රහවිවාදවිරෝධයෙන් වැඩුනා වූ ලොකයා කරා එළඹෙන කල්හි සිසිරතර මෙහි බෙහෙතින් සිත ගල්වා ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මුගටියාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්ම සෙනාධිපති වූ අනුබුද්ධ වූ ශාරිපුත්‍රමහථෙර සාමීන් වහන්සේ විසින් ද:-

“තස්මා සකං පරෙසම්පි-කාතබ්බා මෙත්තා භාවනා,
මෙත්තචින්තෙන ඵරිතබ්බං-එතං බුද්ධාන සාසනං” යි.

‘ක්ෂණමාත්‍රකාලයකුදු මෙමනිභාවනා කළාහට සසර අනන්ත සම්පත් දෙන්නේ ය. ඒ කාරණයෙන් තමන් සම්බන්ධි වූ ස්වකීය ජනයා කෙරෙහි ද, අනුන් කෙරෙහි ද, මෙමනිභාවනා කළ යුත්තේ ය. උර්ධවාධොසරස යන සමස්තලොකය මෙමනිසිතින්

ස්පර්ශ කළ යුත්තේ ය. හීතාහිත සකල සත්වයන් කෙරෙහි මෙහි පතුරුවන්නා වූ මේ කාරණය නම් කාලත්‍රයවර්ති වූ අනන්ත සර්වඥයන් වහන්සේලාගේ අනුශාසනාවෙකැ' යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මහලු ශාගාලයාගේ අංගද්වයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහලු ශාගාලතෙම යම්කිසි භෝජනයක් ලැබ පිළිකුල් නො වී ම හැකි තාක් අනුභව කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පිණ්ඩපාත භෝජනය ලැබ පිළිකුල් නො වී ම ශරීරය යැපෙන පමණක් වැළඳිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහලු ශාගාලයාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය මහකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්:-

“සෙනාසනමිහා ඔරුය්හ-ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං,
භුඤ්ජන්තං පුරිසං කුට්ඨිං-සක්කච්ච නං උපට්ඨතිං.

සො මෙ පක්කෙන භයේන-ආලොපං උපනාමයි,
ආලොපං පක්ඛිපන්තස්ස-අංගුලි පන ඡප්පථ.

කුඩ්ඛමූලඤ්ච නිස්සාය-ආලොපං පරිභුඤ්ජනං,
භුඤ්ජමානෙව භුත්තෙ වා-ජෙගුච්ඡං මෙ න විජ්ජති” යි.

(506) යනුවෙන් ‘ඇවැත්නි, මම අලුයම නැගී සිට කළමනා වතාවත් කොට නිමවා පාසිවුරු ගෙන සෙනාසනයෙන් බැස පිඬු පිණිස ගම්දෙරට ගියෙමි. එකල ඒ ගමහි සර්වජනප්‍රතිකුලය වූ ඉතා නපුරු වූ කුෂ්ටරෝගයකින් පෙළිපෙළී දුක් විඳමින් අනුභව කළ යුතු භෝජනයක් ලදින් ඒ භෝජනය අනුභව කෙරෙමින් හුන් කුෂ්ටරෝගීපුරුෂයා දක ඔහුට වැඩක් සාධනු පිණිස හික්ෂාවර්ශාවතීන් සකසා ඔහු කරා ගොස් පෙණෙන සේ ලඟ සිටියෙමි. ඒ කුෂ්ටරෝගියා මා දක ප්‍රසන්න ව අනික් පිදිය යුතු වූ දනක් නො ලදින් තමන් අනුභව කෙරෙමින් හුන් බතීන් පිඩක් කුණු වූ අතීන් ගෙන මාගේ පාත්‍රයට පිරිනමා ලී ය. ඒ බත්පිඩ පාත්‍රයෙහි බහාලන කල්හි ඔහුගේ කුණු වූ අත ඇඟිල්ලක් සිඳි පාත්‍රයෙහි වැටුනේ ය. මම ද ඔහුට අනුකම්පාවෙන් ඒ භෝජනය ගෙන ඊට නුදුරු ගෙබිත්තියක් නිසා පිහිටි සෙවණක හිඳ ඒ කුණු වූ ඇඟිලිකඩ ඉවත දමා ඒ බත්පිඩ පස්විකා වැළඳීමි. ඒ බත්ආලොපය වළඳන කල්හි ද, වැළඳූ කල්හි ද ශරීරයාගේ ස්වභාව සිතන්නා වූ මට පිළිකුළෙක් නො වූයේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහලු ශාගාලතෙම භෝජනයක් ලැබ ‘රුක්ෂ දෝ හෝ’ යි ප්‍රණීත දෝ හෝ’ යි කියා නො සොයන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පිණ්ඩපාතභෝජනයක් හෝ සංඝහත්තාදි

අතිරෙකලාභයක් හෝ ලැබ 'රුක්ෂ දෝ හෝ' යි කියා හෝ 'නපුරු දෝ හෝ?' යි කියා හෝ නො විමසිය යුත්තේ ය. ලද දෙයකින් ම සතුටු විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහලු ශාගාලයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය වංගන්තපුත්‍ර වූ උපසෙන ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්:-

“ලුබෙන පිව සන්තුස්සෙ-නාඤ්ඤං පඤ්ඤා රසං බහුං,
 රසෙසු අනුගිද්ධස්ස-කාමනෙ න රමති මනො,
 ඉතිරිතරෙන සන්තුට්ඨො-සාමඤ්ඤං පරිපුරති” යි.

‘මහණ වනාහි රුක්ෂයෙහුදු සතුටු වන්නේ ය. බොහෝ වූ අනික් රසයක් ප්‍රාර්ථනා නො කරන්නේ ය. රසයෙහි ගිජු වූවාහුගේ සිත ධ්‍යානයෙහි නො ඇළෙන්නේ ය. ඉතිරිතරප්‍රත්‍යයෙන් සතුටු වන්නා වූ මහණතෙම ශ්‍රමණගුණය සම්පූර්ණ කරන්නේ යැ’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මාගයාගේ අංගතුණක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගතු කවරේ ද?” යි විචාළේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මාගතෙම දහවල් අරණයෙහි සැඟවී වසන්නේ ය. රාත්‍රියෙහි මරණ භයින් අභ්‍යවකාශ වූ එළියෙහි වාසය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් දහවල් ජනශුන්‍ය වූ අරණයෙහි වාසය කළ යුත්තේ ය. රාත්‍රියෙහි සංසාරදුක් මෙතෙහි කෙරෙමින් අභ්‍යවකාශයෙහි සක්මනින් කල් යැවිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මාගයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය ලොකාලොකදිවාකර වූ දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ලොමහංසන පර්යායයෙහි-

(507) “සො බො අහං සාරිපුත්ත යා තා රත්තියො-පෙ-දිවා අබ්භොකාසො විහරාමි රත්තිං වනසණ්ඛෙ” යි¹

යනුවෙන් ‘ශාරිපුත්‍රයෙනි, දුෂ්කරක්‍රියා පුරන්නා වූ ඒ මම වනාහි ඉතා ශීත ඇත්තා වූ හෙමන්තික වූ යම් රාත්‍රියෙක් ඇද්ද, නවම්මස අන්තිම සතර දවස හා මැදින්දිනයෙහි ප්‍රථම සතරදවස ය යන අන්තර්වයකයෙහි ද, පිනි බාන කාලයෙහි ද යන එබඳු රාත්‍රියෙහි අබ්භොකාසයෙහි වාසය කෙරෙමි. දහවල් වනගහනයෙහි වාසය කෙරෙමි. ශ්‍රීෂ්මසාතුයෙහි වූ කෙළවරමාසයෙහි දහවල් අබ්භොකාසයෙහි වාසය කෙරෙමි. රාත්‍රියෙහි වනගහනයෙහි වාසය කෙරෙමි’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය. තවද,

¹ පාළිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤ 316 පිටුව හෝ මැදුම්සගයෙහි මහාසීහනාද සූත්‍රය
 1 දිපියනක්ඛු

මහරජානෙනි, මාගතෙම ශස්ත්‍රයක් හෝ භීසැරයක් හෝ තමාගේ කයට ලං ව එන කල්හි රවටන්නේ ය, පලා යන්නේ ය, ශරීරයට වැද්ද නො දෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ක්ලේශයන් ලං ව එන කල්හි රවටිය යුත්තේ ය. පලා ගිය යුත්තේ ය. ඒ චිත්තයට වැද්ද නුදුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මාගයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මාගතෙම මිනිසුන් දැක 'නැවැත මනුෂ්‍යයෝ මා නො දකිත්ව' යි සිතා යම් ඒ දෙසකට පලා යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ධබර විග්‍රහ විවාදශීලී වූ පුද්ගලයන් ද, දුශ්ශීල පුද්ගලයන් ද, ප්‍රතිපත්ති පූරණයෙහි කුසිත වන පුද්ගලයන් ද, ක්‍රීඩා ප්‍රසාන ජනසංගණකාකාමී පුද්ගලයන් ද දැක 'අහෝ! මේ ප්‍රමාදකාමී වූ පුද්ගලයෝ මා නො දකිත්ව' යි කියා ද, 'මම ද ඒ පුද්ගලයන් නො දකිමි' යි සිතා ද යම් ඒ කැමැති දෙසකට පලා ගිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මාගයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය ධර්ම සෙනවි සැරියුත්මහතෙර සාමිත් විසින්-

“මා මෙ කදවි පාපිච්ඡො-කුසිතො හීනචිරියො,
අප්පස්සතො අනාවාරො-සම්මතො කඝචී අහු” යි.

කිසි කලෙකත් පවිටු අදහස් ඇත්තා වූ කුසිත වූ පසු බට වියඹී ඇත්තා වූ අල්පශ්‍රැත වූ අනාවාරී වූ ද යන කිසිවෙක සමානබවක් මට නො වේව' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය.”

'ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'ගොරූපයාගේ චතුරංගයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ චතුරංගය කවරේ ද?' යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ ගොරූප සංඛ්‍යාත වූ වෘෂභතෙම තමා වසන ගෙය නො හරින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් 'මේ චතුර්මහාභූතික වූ ශරීරය අතිවිචුච්ඡාදන පරිමද්දන හෙදන විකීර්ණ විද්ධංසන ස්වභාව ඇත්තේ ය' යි කියා ස්වකීය වූ ශරීරය නො හැරිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ගොරූපයාගේ මේ පළමුවන අංගය දිය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වෘෂභතෙම බර උසුලන්නට දිය යුත්තක්හු (508) නැති බැවින් ආදින්නධුර වූයේ ය. සුවදුක් දෙකින් ධුරය උසුලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආදින්නබ්‍රහ්මචාරියායෙන් සුවදුකින් ජීවිතයභීවසානය දක්වා දිවි කෙළවර කොට බ්‍රහ්මචර්යාය හැසුරුණ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘෂභයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වෘෂභතෙම මහත් වූ ආලයෙන් අතෘප්තික ව ආඝ්‍රාණය කෙරෙමින් පැන් බොන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ආචාර්යෝපාධ්‍යායවරයන්ගේ අනුශාසනා ආලයෙන් ප්‍රෙමයෙන් ප්‍රසාදයෙන් අතෘප්තික ව ආඝ්‍රාණයෙන් පිළිගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘෂභයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වෘෂභතෙම යම් කිසිකෙනෙකුත් විසින් උසුලවනු ලබන්නේ ම උසුලන්නේ ය. මහරජානෙනි,

එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඵෙර නවක මධ්‍යම භික්ෂූන්ගේ ද ගෘහස්ථ උපාසකඋපාසිකාවන්ගේ ද අවවාදනුශාසනාතොමෝ මස්තකයෙන් පිළිගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘෂභයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සුගතවර සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරිපුත්‍රමහාඵෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්-

“තදහු පබ්බජ්තො සන්තො-ජාතියා සත්තවස්සිකො,
සොපි මං අනුසාසෙය්‍ය-සම්පට්ඨිජාමි මඤ්ඤෙ.

තිබ්බං ඡන්දඤ්ච පෙමඤ්ච-තස්මිං දිස්වා උපට්ඨපෙ,
ඨපෙය්‍යාවරියට්ඨානෙ-සක්කච්ච නං පුනප්පුනං” යි.

‘මනුෂ්‍යජාතියෙන් සත්හවුරුදු වූ සත්පුරුෂගුණයෙන් යුක්ත වූ එදවස්හි ම පැවිදි වූ ඒ ලදරු සාමණෙරතෙම ද මට ධර්මයෙන් අනුශාසනා කරන්නේ වී නම්, මම මාගේ ශිරොමස්තකයෙන් පිළිගන්නෙමි යි. ඒ සුගතොවාදකාරී පුද්ගලයා කෙරෙහි මම බලවත් වූ ඡන්දය ද ප්‍රෙමය ද උපදවමි. ඔහු දැක නැවැත නැවැතත් සකස් කොට ම ආවායඝීස්ථානයෙහි තබන්නෙමි’ කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ශුකරයාගේ අංගද්වයයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, ශුකරතෙම යම් සේ ග්‍රීෂ්මයෙන් හුණු ව ගියා වූ රත් ව ගියා වූ ග්‍රීෂ්මකාලය පැමිණි කල්හි ජලය කරා එළඹෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ද්වේෂයෙන් චිත්තය කැලඹී ගැටී භ්‍රාන්ත ව කලකිරී හුණු වූ කල්හි ශීතලප්‍රණීත වූ මෙත්‍රීභාවනාව කරා එළඹුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හූරාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ශුකරතෙම මඩ මිශ්‍ර වූ ජලය කරා ගොස් නාසිකාවෙන් පෘථිවිය සාරා ඔරුවක් මෙන් කොට ගෙන ඒ මඩඔරුවෙහි සයනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සිත්හි ශරීරය තබා ගෙන අනිත්‍යාදි එක්තරා අරමුණු අතුරකට යාමෙන් සයනය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශුකරයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය පිණ්ඩොලභාරද්වාජ නම් මහතෙරහු විසින්-

(509) “කායෙ සභාවං දිස්වාන-විචිනිඤා විපස්සකො,
එකාකියො අදුනියො-සෙනි ආරම්මණන්තරෙ” යි.

‘එකලා වූ දෙවෙනි කෙනෙකුන් ඇත්තා වූ විදර්ශකභික්ෂුතෙම ශරීරයෙහි අනිත්‍යාදි ස්වභාවය සොයා දැක අරමුණු අතුරෙහි සයනය කරන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘හස්තිරාජයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ හස්තිරාජතෙම නම් මාර්ගයෙහි යමින් සිට ම පෘථිවිය ප්‍රදලනය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර මහණහු විසින් තමාගේ ශරීරය ධාත්වාදිවශයෙන් සම්මර්ගනය කිරීමෙන් ම සර්වක්ලේශයන් ප්‍රදලනය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හස්තියාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, හස්තිරාජතෙම සියලු ශරීරයෙන් ම කරකැවී බලන්නේ ය. සෘජුව ම බලන්නේ ය. කරකවා දිශානුදිශාවන් නො බලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ගෙල කරකවා නො බලා සියලු ශරීරයෙන් ම කරකැවී බැලීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. කරකැවීකරකැවී දිශානුදිශාවන් නො බැලිය යුත්තේ ය. උඩ නො බැලිය යුත්තේ ය. ඉතා අධොමුඛ ව නො බැලිය යුත්තේ ය. වියදඬු පමණ දුර බැලීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හස්තියාගේ මෙ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, හස්ති රාජතෙම නිබද වූ සයනයක් නැත්තේ ය. වනයෙහි ඒ ඒ තැන ගොදුරු පිණිස ඇවිද පළමු සිටි ඒ ප්‍රදේශයට ම වාසය පිණිස නො යන්නේ ය. එකස්ථානයෙක නිත්‍ය වූ ප්‍රතිෂ්ඨායෙක් නැත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයන් වහන්සේ විසින් අනිබද්ධසයනයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. නිරාලයෙන් ම පිඬු පිණිස ගිය යුත්තේ ය. ඉදින් විදර්ශනා පුරණ යොගාවචරතෙම මනොඥ වූ ප්‍රතිරූප වූ යහපත් වූ ප්‍රදේශනාගයක් හෝ වෘක්ෂමූලයක් හෝ ගුහාවක් හෝ ගල්ගෙවල් සේ නැමී තිබෙන පබ්භාරයක් හෝ දක්නේ වී නම්, එහි ම වාසයට එළඹිය යුත්තේ ය. නිත්‍යප්‍රතිෂ්ඨායෙක ආලයෙක් නො කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හස්තියාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, හස්තිරාජතෙම ජලයට පැමිණ පවිත්‍ර විමල සීතල ජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ කුමුදුප්පල පදුම පුණ්ඩරිකයෙන් සැලුම් ලද්ද වූ මහත් වූ මහ පියුම්විලකට බැස උතුම් වූ හස්තික්‍රීඩාවන් කෙළින්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පවිත්‍ර විමලාතිප්‍රසන්න අනාවිලසද්ධර්මවරජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ අර්භත්භල නමැති ප්‍රවරකුසුමයෙන් සැලුම් ලද්ද වූ සතරසතිපට්ඨාන නමැති මහත් වූ මහාපුෂ්කරණයට බැස වතුස්සත්‍යඥනයෙන් සර්වසංස්කාරධර්මයන් කම්පා කළ යුත්තේ ය. විශෙෂයෙන් ම කම්පා කළ යුත්තේ ය. යොගාවචරයන්ගේ විමුක්ති ක්‍රීඩාව කෙළිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හස්තියාගේ මේ සතරවන අංගය යොගාවචරයා විසින් ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, හස්තිරාජතෙම සිහියෙන් පය නගන්නේ ය. (510) සිහියෙන් ම පය තබන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචර භික්ෂුහු විසින් සිහියෙන් නුවණින් යෙදී පය නැගිය යුත්තේ ය. සිහියෙන් නුවණින් යෙදී පය තැබිය යුත්තේ ය. ඉදිරියට යාමෙහි ආපසු යාමෙහි හස්තපාද හකුළවා ලීමෙහි දික් කිරීමෙහි යනාදි හැම තැන්හි ම සිහිනුවණින් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, හස්තියාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුක්තසම්චරයෙහි:-

“කායෙන සංවරො සාධු-සාධු වාචාය සංවරො,
 මනසා සංවරො සාධු-සාධු සබ්බසු සංවරො,
 සබ්බසු සංවුතො ලජ්ජ-රක්ඛිතොති පච්චවති” යි.

යන ගාථාවෙන් ‘කායද්වාරයට හසු වන ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යාලම්බනයට සිත නො දූවන විසින් කයින් සිත රැකම යහපත. මුසාවාදදිය නො කියන විසින් වචනයෙන් සිත රැකම යහපත. මනෝද්වාරයට හසුවන අභිධ්‍යා ව්‍යාපාදදිය නො සිතන විසින් තමාගේ සිත රැකම යහපත. චක්ෂුරාදි සදෙර ම රැකම යහපත. චක්ෂුරාදි සියල්ලෙහි ම සංවෘත වූ ලජ්ජමහණතෙම ත්‍රිවිධ වූ ශික්ෂාව ම රක්තේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.

උද්දනපද නම්:-

උපවිකා බිළාරො ව-උඤුරො විච්ඡිකෙන ව,
 නකුලො සිගාලො මිගො-ගොරුපො වරාහො හත්ථිනා දසාති.

දෙවිසිදාංගයක් ඇති සතරවන වර්ගය නිමියේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘කෙසරසිංහරාජයාගේ සප්තාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ සප්තාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ සිංහරාජතෙමේ නම් ශ්වෙතපද්මයක් සේ සර්වාංගය ශ්වෙත විමල පරිශුද්ධ ශුභ්‍රවර්ණ ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මාර්ගඵලාධිගම ප්‍රාප්ත වීමෙන් පහ වූ කුකුස් ඇති ශ්වෙත විමල පරිශුද්ධ ශුභ්‍ර වූ චිත්තයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහරාජයාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සිංහරාජතෙම දක්ෂ වූ යාත්‍රා ඇති සතරපයක් ඇත්තේ ය. නොහොත් වික්කන්තවාරී වූ සතරපාදයන් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් චතුර්විධ වූ සාද්ධිපාද නමැති චතුෂ්පාදයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සිංහරාජතෙම අභිරූප වූ යහපත් කෙසරසමූහයන් ඇත්තේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අභිරූප වූ යහපත් සීල නමැති කෙසරසමූහයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සිංහරාජතෙම තමාගේ ජීවිතය විනාස වේ නමුදු කිසිවක්හට (511) යටත් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් චීවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය භෞෂජ්‍ය පරිෂ්කාරයන්ගේ ක්ෂය වීමෙහි ද කිසිවක්හට ප්‍රත්‍යය පිණිස යටත් නො විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි,

සිංහරාජ තෙම සපදනගෙන් ලත් දඩයමක් ම අනුභව කරන්නේ ය. යම් තැනෙක්හි මෘගයෙක් වැටුනේ නම්, එහි ම සිට හැකි තාක් අනුභව කරන්නේ ය. අනික් උතුම් මධුර මසක් සොයා නො යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සපදනවරයාගෙන් ම ලත් භෝජනයක් ම වැළඳීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. අනික් මිහිරි ආහාර ලැබෙන කුලයන් නො සෙවිය යුත්තේ ය. හික්මාවරයාවනින් පැමිණි පළමු ගෙය හැර අනික් කුලගෙයක් සොයා නො ගිය යුත්තේ ය. අනික් මධුරභෝජනයක් සොයා නො ගිය යුත්තේ ය. යම් කුලයෙක්හි පිඩු ලබන ලද්දේ නම්, ඒ කුලයෙහි භෝජනය ම නො හැර ශරීරය යැපෙන පමණ වැළඳිය යුත්තේ ය. අනික් උතුම් භෝජනයක් නො සෙවිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහයාගේ මේ පස්වන අභිගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සිංහරාජතෙම සඟවා තබා අනුභව නො කරණ හෙයින් අසන්නිධිකක්ෂය එක්වරක් මස් අනුභව කොට ඒ මස්පොළොට නැවත නො යන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අසන්නිධිකාරපරිභෝගයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය, මහරජානෙනි, සිංහයාගේ මේ සවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සිංහරාජතෙම භෝජනයක් නො ලද්දේ ද, නො තැවෙන්නේ ය, භෝජනයක් නො ලද්දේ ද, ආහාරතෘෂ්ණා ගටනයෙන් නො ගෙවී ආහාර තෘෂ්ණාවෙන් මූර්ඡා නො වී ආහාර තෘෂ්ණාවෙහි නො ගැලී අනුභව කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් භෝජනයක් නො ලදීන් නො තැවුන යුත්තේ ය, භෝජනයක් ලද්දේ ද, තෘෂ්ණාග්‍රථනයෙන් නො ගෙවී තෘෂ්ණාවෙන් මූර්ඡා නො වී තෘෂ්ණාවෙහි නො ගැලී ආදිනව දැකීමෙන් 'නිස්සරණමුඛය වූ බ්‍රහ්මවරයානුග්‍රහ පිණිස' ය යනාදී වූ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාඥනයෙන් යුක්ත ව වැළඳිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සිංහරාජයාගේ මේ සත්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහාකාශ්‍යපස්ථවිරයන් වහන්සේට ප්‍රශංසා කර වදරන්නා වූ දෙවොතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුත්සඟිවරයෙහි:-

“සන්තුට්ඨොයං කස්සපො ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙන, -පෙ-
නිස්සරණපඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජති” යි.¹

‘මේ කාශ්‍යපස්ථවිරතෙම හීන වූ ද, ප්‍රණීත වූ ද, මද වූ ද, බොහෝ වූ ද තමා ලද පිණ්ඩපාතයෙන් සතුටු වන්නේ ය. උක්තප්‍රකාර වූ ඉතරීතරපිණ්ඩපාතසන්තොසයෙහි ද අනුන්ට ගුණ වර්ණනා කොට කියන සුලු ය. (512) පිණ්ඩපාතය කරණ කොට ගෙන ශ්‍රමණයන්ට සුදුසු නො වන්නා වූ එක්විසි අන්වේසනයට නො පැමිණෙන්නේ ය. පිණ්ඩපාතය නො ලබන ලද්දේ ද, නො තැවෙන්නේ ය. පිණ්ඩපාතය ලබන ලද්දේ ද, තෘෂ්ණාග්‍රථනයෙහි නො ගෙවී තෘෂ්ණාවෙන් මූර්ඡා නො වී තෘෂ්ණායෙහි නො ගැලී ආදිනව දක්නා සුලු ව

¹ පාලිමිලිඤ්ඤපඤ්ඤ 320

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාඥනයෙන් සමන්විත ව වළඳන්නේ ය' යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලදී."

"ස්වාමිනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'සක්වාලිහිණියාගේ අංගත්‍රයයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යම් වචනයක් වදළසේක් නො වේ ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ සක්වාලිහිණියා තමාගේ දිවිහිමියෙන් ම අඹුව හැර වෙන් නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් දිවිහිමියෙන් ම යොනිසොමනස්කාරය නො හැරිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සක්වාලිහිණියාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සක්වාලිහිණිතෙම දියසෙවෙල්, දියපරඩල් අනුභව කරන්නේ ය. ඒ ආහාරයෙන් ම සන්තොසයට පැමිණෙන්නේ ය. ඒ සන්තොසය කරණ කොට ගණ බලයෙන් ද, වර්ණයෙන් ද, නො පිරිහෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් යථාලාභසන්තොසය කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යථාලාභයෙන් සතුටු වන්නා වූ යොගී වූ මහණතෙම ශීලයෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය, සමාධියෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය, ප්‍රඥාවෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය, අර්හත්ඵලවිමුක්තිඥන දර්ශනයෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය, සියලු ම ලෞකිකලොකොත්තර කුශල ධර්මයෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, සක්වාලිහිණියාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සක්වාලිහිණි තෙම ප්‍රාණහිංසාව නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පරහිංසා වධබන්ධන පිණිස දඬු මුගුරු වැල් බාන් බඩග කුන්තාදී ශස්ත්‍ර නො ගණ ප්‍රාණඝාතයෙහි මහත් වූ ලජ්ජා ඇති ව සකල සත්වයන් කෙරෙහි කරුණා මෙමිත්‍රී ඇති ව සියලු ම ප්‍රාණිභූතයන් කෙරෙහි හිතයෙන් අනුකම්පාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, චක්‍රවාකයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප ලොවුතුරා බුදුන් විසින් වක්කවාකජාතකයෙහි:-

"යො න හන්ති න ඝාතෙති-න ජ්නාති න ජාපයෙ,
අහිංසා සබ්බභූතෙසු-වෙරං තස්ස න කෙනවි" යි.

'යමෙක් අනුන්ට හිංසා නො කෙරේ ද, අනුන් නො නසා ද, පැරදවීම් වසයෙන් ජය නො ගනී ද, අර්ථහානි නො කරවා ද, සකල ප්‍රාණිභූතයන් කෙරෙහි හිංසාවෙතනාවක් නැද්ද, ඔහුගේ කිසි කෙනෙකුන් හා වෛරයෙක් නැතැ' යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය."

"ස්වාමිනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'කැදැත්තියගේ අංගදෙකක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ කැදැතිපක්ෂිණි තොමෝ තමාගේ (513) ස්වාමිපුත්‍ර වූ කැදැත්තභූ

කෙරෙහි ඊර්ෂ්‍යාවෙන් පැටවුන් පොෂ්‍ය නො කරන්නී ය. 'මේ කැඳුක්කහු නිසා මේ දරුවෝ උපන්නාහ' යි සිතා කැඳුක්කහුගේ පත්‍ර ඇගේ තුඩින් උපුටා හැර එම රුක්සිඳුර ම හිඳුවා පැටවුන් මෝරණ තුරු වනයෙන් ගොදුරු ගෙනවුත් දෙන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ චිත්තයෙහි ක්ලේශයන් උපන් කල්හි සිත කෙරෙහි ඊර්ෂ්‍යා කළ යුත්තේ ය. සතරසතිපට්ඨාන ධර්මයන් සතරසංවරශීල නමැති වෘක්ෂබලයෙහි මනා කොට ප්‍රක්ෂේප කොට මනොද්වාරයෙහි කායගතාසතිභාවනා වැඩිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පෙණාහිකාවගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, කැඳුක්කිය දහවල් ගොදුරු පිණිස වනයෙහි හැසිර සවස තමාගේ ආත්මාර්ෂාව පිණිස පක්ෂිසමූහයා කරා එළඹෙන්නී ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් කාමසංයෝජනාදීන්ගේ මිදීම පිණිස එකලා වූ විවේකය සෙවනය කළ යුත්තේ ය. රාත්‍රියෙහි ඒ විවේකකාලය නො ලබන මහණහු විසින් පරාපවාදහය රක්ෂා කරණ පිණිස සංඝයා මැදට බැස සංඝරක්ඛිතයෙකු විසින් වාසය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කැඳුක්කියගේ මේ දෙවෙනි අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශතසහශ්‍රීලොකධාතුව තමාගේ ශරීරාලෝකයෙන් එකාලෝක කරණයට සමර්ථ වූ සහම්පතී නම් මහාබ්‍රහ්මරාජයා විසින් භාග්‍යවත් වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ සමීපයෙහි දී-

“සෙවෙඨ පන්නානි සෙනාසනානි
 චරෙය්‍ය සංයෝජනවිජ්ජමොක්ඛා,
 සවෙ රතීං නාධිගච්ඡෙය්‍ය තඤ්ඤ
 සඛ්බෙ චසෙ රක්ඛිතත්තො සතීමා” යි.

යන මේ ගාථාව කියා තමාගේ දෙලොස්ගවු උස ඇති මැණික් ඔටුන්නෙන් සැදුම් ලත් අටසාළිස්ගවු උස ඇති බ්‍රාහ්මාත්මභාවය ඉන්ද්‍රධනුවක් සේ බුදුන් දසාවට නමා අහස්හි නිර්මිත වූ පෘථිවිතලයෙහි දකුණු දණමඩල හැන දෙහොත් මුදුන් තබා ගෙන 'ස්වාමීනි, ලොවුතුරා බුදුරජානෙනි, මේ සර්වඥශාසනයෙහි පැවිදි ව ස්මෘතියගේ අවිප්‍රවාසයෙන් යුක්ත වූ රක්ෂා කරණ ලද සුශීලාත්මය ඇත්තා වූ ශ්‍රමණයන් වහන්සේ නරනාරි ජන ගෝෂ්ඨී විරහිත වූ ග්‍රාමයට දුනු පන්සියයෙන් නුදුරු වූ පන්තසෙනාසනයන් භජනය සෙවනය කරන්නෝ ය. කාමාදී දසසංයෝජනයෙන් මිදෙන පිණිස නිර්මල වූ ප්‍රතිපත්තියෙහි හැසිරෙන්නෝ ය. ඉදින් ඒ පන්තසෙනාසනයෙහි ආලයට නො පැමිණෙන්නාහු වී නම් සංඝයා කෙරෙහි වසන්නෝ ය' යි කියා මේ කාරණය කියන ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ගෘහපරෙවියාගේ එකාංගයක් ගත යුතු ය ' යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ගෘහපරෙවිතෙම මනුෂ්‍යයන්ගේ ගෘහයෙහි වසනුයේ ඒ මනුෂ්‍යයන්ගේ කිසි භාණ්ඩයකට නිමිත්තග්‍රහණයක් නො කරන්නේ ය. පක්ෂිසංඥ

බහුල ව මධ්‍යස්ථ ව වසන්නේ ය. මහරජානෙනි (514) එපරිද්දෙන් ම පරකුලයට එළඹුනා වූ යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඒ කුලයෙහි ස්ත්‍රීන්ගේ ද, පුරුෂයන්ගේ ද ඇදෙක හෝ පුටුවෙක හෝ වස්ත්‍රයෙක හෝ ආභරණයෙක හෝ උපහොගවස්තුවෙක හෝ පරිහොගවස්තුවෙක හෝ සාලිමංසොදනාදී භොජනවිකෘතියක හෝ නිමිත්තග්‍රහණය නො කළ යුත්තේ ය. මධ්‍යස්ථ විය යුත්තේ ය. ශ්‍රමණසංඥාව ඉපද විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් චූල්ලනාරද ජාතකයෙහි:-

“පවිසිකා පරකුලං-පානෙසු භොජනෙසු වා,
මිතං බාදෙ මිතං භුඤ්ජෙ- න ව රූපෙ මනාං කරෙ” යි.

‘පරකුලයට ගොස් ඔවුන්ගේ පානවර්ගයෙහි ද, භොජනයෙහි ද, ආලයක් නිමිත්තග්‍රහණයක් නො කොට පමණින් යුක්ත ව අනුභව කෙරෙමි, පමණින් යුක්ත ව වළඳමි, ස්ත්‍රීරූප ධන ධාන්‍ය වස්ත්‍රාභරණාදී රූපයෙහි ආලය සිතක් නො කෙරෙමි’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘බකමුහුණු පක්ෂියාගේ අංග දෙකක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළඹෙක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, බකමුහුණු පක්ෂිතෙම කාකයන් හා ප්‍රතිවිරුද්ධ ය, කාකයන් තලයට ගොස් රාත්‍රියෙහි බොහෝ වූ කාකයන් නසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් නුනුවණ හා ප්‍රතිවිරුද්ධබව කට යුත්තේ ය. එකලා ව රහස් ව හිඳ නුනුවණ මර්දනය කළ යුත්තේ ය. සහමුලින් සිඳ හළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උලුකයාගේ මේ පළමුවනව අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, බකමුහුණු පක්ෂිතෙම එකලා ව විවෙක ව හිඳිනේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් විවෙකයෙහි ඇලුමෙන් විවෙකාරාමයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, උලුකයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය, වදාරණ ලද යි මෙම කාරණය දෙව්‍යානිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුක්තිකායවරයෙහි:-

“ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසල්ලානාරාමො පටිසල්ලානරතො ඉදං
දුක්ඛන්ති යථාභුතං පජානාති. අයං දුක්ඛසමුදයොති යථාභුතං පජානාති අයං
දුක්ඛනිරොධොති යථාභුතං පජානාති. අයං දුක්ඛනිරොධගාමීනිපටිපදති
යථාභුතං පජානාති” යි.

“මහණෙනි, මේ ශාසනයෙහි මහණතෙම විවෙකාරාම ව විවෙකයෙහි ඇලුමෙන් මේ දුක ි යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දනියි. මේ දුක් ඉපදීම ය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන්

දැනී. මේ දුක් නිරුද්ධවීම ය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැනී. මේ දුක් නිරොධගාමිනී ප්‍රතිපදාව ය යි කියා තත් වූ පරිද්දෙන් දැන ගන්නේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ශතපත්‍රධාරී වූ කැරල් පක්ෂියාගේ එක් අංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ කැරල් පක්ෂිතෙම (515) තමාගේ කැරල්ශබ්දයෙන් හඬා අනුන්ට වන සැපතක් හෝ භයක් හෝ කියන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පරහට ධර්මදෙශනා කිරීමෙන් එක්සියසතිස්මහ නරකයෙහි නරකදුෂ්කරය ඉතා භය වසයෙන් දක්වා ලිය යුත්තේ ය. තෘෂ්ණාපගත වූ නිර්වාණය ක්ෂේමවගයෙන් අභයවගයෙන් දක්වා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ශතපත්‍රයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය පිණිසොලොකාරද්වෘත්ත මහතෙරුන් වහන්සේ විසින්:-”

“නිරයෙ භයං සත්තානං -නිබ්බාණෙ විපුලං සුඛං,
උභයානෙනානි අඝ්ඨානි-දස්සෙතඛිඛානි යොගිනා” යි.

‘යොගාවචර භික්ෂුහු විසින් සත්වයන්ට නරකයෙහි භය ද, නිර්වාණයෙහි මහත් වූ සැපය ද යන මේ උභයාර්ථයන් දක්වා ලිය යුත්තේ ය’ යි කියා වදරණ ලද්දේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වචුල් පක්ෂියාගේ අංගදෙකක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, වචුල්පක්ෂිතෙම මිනිසුන්ගේ ගෘහයට ප්‍රවේශ ව ඔබ්බොබ සඤ්චාරණය කොට නික්ම යන්නේ ය. ඒ ගෘහයෙහි පළිබොධ නො වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ගමට පිඬු පිණිස ගොස් සපදනවර්යාවෙන් හැසිර ප්‍රතිලබ්ධ ලාභයෙන් වහා ගමින් නික්මුන යුත්තේ ය, එහි පළිබොධ නො විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වග්ගුලියාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වග්ගුලිතෙම අනුන්ගේ ගෙයි වසමින් ඔවුන්ට කිසි හානියක් නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණගෘහපත්‍රාදී උපාසක කුලයට එළඹ ඉතා බොහෝ කොට ඉල්වීමෙන් හෝ කායවච්චිඤ්ඤත්ති බහුලතාවෙන් හෝ ඉතා බොහෝ වූ කථාවෙන් හෝ සමාන වූ සුබදූෂ්කරතාවෙන් හෝ ඒ ගෘහස්ථයන්ට කිසි විපිලිසරයක් නො කට යුත්තේ ය. ඔවුන්ගේ මුල් කට යුතු නො පිරිහෙලිය යුත්තේ ය. ඔවුන්ට සර්වප්‍රකාරයෙන් ම මෙලොචින් පරලොචින් අභිවෘද්ධියක් ම සිතිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වග්ගුලියාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ සන්තරාමරලොකගුරු වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දීර්ඝනිකායෙහි වූ ලක්ෂණ සූත්‍රාන්තයෙහි:-

“සද්ධාය සීලෙන සුතෙන බුද්ධියා,
වාගෙන ධම්මෙන බහුභි සාධුභි,
ධනෙන ධඤ්ඤෙන ච බෙක්තවස්සුනා
පුත්තෙහි දරෙහි චතුප්පදෙහි ච.

ඤ්ඤිති මිත්තෙහි ච බන්ධවෙහි
බලෙන වණ්ණෙන සුබෙන වූහයං,
කථං න භායෙය්‍යුං පරෙති ඉච්ඡති
අසුඤ්ඤාමිද්ධං ච පනාහිකඛ්ඛති” යි.

(516) ‘මහණෙනි, අතීතයෙහි බුද්ධිකාරකධර්මයන් පූරණය කරන්නා වූ මහබෝධිසත්වතෙම ‘අහෝ! සනරාමරසකලලොකවාසී වූ සියලු සත්වයෝ ම ඔක්කප්පනශුද්ධා ය, ප්‍රසාදශුද්ධා ය යන ශුද්ධාද්වයෙන් හා පඤ්චශීල, දශශීලයෙන් හා ධර්මය ඇසීමෙන් හා අතිදක්ෂ වූ සියුම් ප්‍රඥාවෙන් හා වස්තුවර්තාගයෙන් හා ලෝකිකගුණධර්මයෙන් හා අනිකුත් නො කී බොහෝ වූ උත්තමගුණධර්මයෙන් හා මුක්තාමාණිකාගිරණා ස්වර්ණාදිධනයෙන් හා හැල් මහවී ආදී ධාන්‍යයෙන් හා සරු වූ ක්ෂේත්‍ර වාස්තුවෙන් හා සුවච කීකරු පුණ්‍යවත් පුත්‍රයන්ගෙන් හා අඛණ්ඩිතාවාර ඇති ස්ත්‍රීන්ගෙන් හා වාරණ තුරග ගවාදී චතුප්පදිකයන්ගෙන් හා මවු පිය දෙපක්ෂයෙහි නැයන්ගෙන් හා සුවදුක්ඛි සිත් සේ පවත්නා මිත්‍රයන්ගෙන් හා ආත්මය සේ පවත්නා බන්ධුවර්ගයාගෙන් හා ශරීරබල ඥානබලයෙන් හා ශරීරවර්ණගුණවර්ණයෙන් හා කාය චිත්ත සුවයෙන් ද යන මේ කී ශුද්ධාදියෙන් කෙසේ නම් දෙලොවින් ම නො පිරිහෙද්දෝ හෝ යි සිතීන් කැමැති වන්නේ ය, සිතන්නේ ය, සර්වාර්ථසිද්ධියගේ සමෘද්ධිය කැමැති වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘කුචැල්ලාගේ එක් අංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ රක්තපායාහස්තපාදදී තැනෙකිහි එල්වී ගණි ද, එහි ම දැඩි ව එල්වී ලේ නො නමා බොන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් යම් අරමුණෙකිහි සිත ඇලුනේ වේ ද, ඒ අරමුණ ම නීලපීතාදී වර්ණ වශයෙන් ද, හ්‍රස්වදීර්ඝාදී සටහන් වශයෙන් ද, දක්ෂිණොත්තරාදී දික් වශයෙන් පිහිටි අවකාශස්ථාන වශයෙන් ද, පරිච්ඡේද වශයෙන් ද, ස්වභාව වශයෙන් ද, ලක්ෂණ වශයෙන් ද, දැඩි කොට සිත පිහිටුවා ගෙන එම අරමුණ කරණ කොට ගෙන අර්භත්ඵල නමැති අමෘතරසය බීම¹ කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ජලකයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය අනුරුද්ධමහාථෙර ස්වාමීන් විසින්:-

¹ නොවාහි ම

“පරිසුද්ධෙන චිත්තෙන-ආරම්මණෙපතිට්ඨාය,
තෙන චිත්තෙන පානබ්බං-විමුක්තිරසමසෙවනං” යි.

“පිරිසිදු වූ සිතින් අරමුණෙහි පිහිටා ඒ නිශ්චල වූ සිතින් අසෙවන වූ (නො වාහින්නා වූ) අර්හත්ඵලරසය පානය කට යුත්තේ ය’ යි කියා වදාරණ ලද්දේ ය.”

‘ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘සර්පයාගේ අංගත්‍රයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?’ යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, සර්පතෙම යම් සේ හෘදයෙන් ම යේ ද, මහරජානෙනි, ඵපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ විසින් ප්‍රඥ නමැති හෘදයෙන් ම යා යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ප්‍රඥාවෙන් ම හැසිරෙන්නා වූ මහණුන් වහන්සේගේ චිත්තය චතුස්සත්‍රාඥනාවබ්බංගියෙහි ම හැසිරෙන්නේ ය. (517) මොහය දුරු කරන්නේ ය. සලක්ෂණය වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, සර්පයාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද මහරජානෙනි, හැසිරෙන්නා වූ සර්පතෙම ඖෂධ වෘක්ෂාදිය හැර ඉවතින් නික්ම යන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඵපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් කායදුශ්චරිතාදිය දුරු කිරීමෙන් යුක්ත ව හැසුරුණ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සර්පයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, සර්පතෙම මිනිසුන් දූක හයින් තැති ගන්නේ ය. සොක කරන්නේ ය. ගැලවී යන්ට සිතන්නේ ය. මහරජානෙනි, ඵපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ලාමකචිතර්කයන් සිතා ‘අහෝ! මා සිතූ සේ නපුර’ යි කියා අරති උපදවා තැවුන යුත්තේ ය, ශොක කළ යුත්තේ ය. ‘මා විසින් ප්‍රමාදයෙන් මේ දවස ඉක්මවන ලද්දේ ය. අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණයෙන් විනිර්මුක්ත වූ ඉකුත් වූ දවස නැවත ලැබ ගන්නට නො හැක්කෙමි’ යි කියා එක්වත් සිතිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, සර්පයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය හල්ලාවියජාතකයෙහි අඹුසැමි යන කිදුරන් දෙදෙනා විසින් කියන ලදී:-

“යමෙකරත්තිං විප්පවසිම්හලුද්ද
අකාමකා අඤ්ඤමඤ්ඤං සරන්නා,
තමෙකරත්තිං අනුතප්පමානා
සොවාම සා රත්ති පු න හෙස්සති” යි.

“අප මහාබ්බංගියන් වහන්සේ බරණැස හල්ලාවිය නම් රජ ව මාංසලොහයෙන් රාජ්‍යය ඇමැතියන්ට භාර කොට සුගික්ෂිත වූ සුනඛයන් හා දුනු හී ගෙන වන මැද ඒ ඒ තැන ඇවිදීමින් ඔවුනොවුන් වැලඳ ගෙන විශෝ දුකින් හඬන කිදුරන් දෙදෙනා දූක සෝකපත් ව හඬන කරුණු විවාළ හල්ලාවිය රජහට ඊට කරුණු කියන කිදුරෝ:- ‘මේ වනයෙහි බල්ලන් හා දුනු හී ගෙන ඇවිදින පින්වත් වූ වැද්දනුවෙනි, පෙර අපි එක් දවසක් ඔවුනොවුන් නො කැමැති ව ම ඔවුනොවුන් සිතින්

සිහි කෙරෙමින් යම් එක රාත්‍රියක් වෙන් ව වාසය කළමෝ ද, ඒ එක් රාත්‍රිය මුළුල්ලෙහි විශේෂ දුකින් තැවුණා වූ අපි එබඳු වූ රාත්‍රියෙක් නැවත අපට නො වන්නේ ය' යි කියා විශ්වාසයෙන් ඉකුත් වූ රාත්‍රිය අරභයා සොක කරමින්' යි කියා දැන්වූවාහු ය" යි වදාළසේක.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'පිඹුරාගේ එකාංගයක් ගත යුතු ය' යි කියා යමක් වදාළසේක ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, පිඹුරුතෙම මහත් වූ මහාදීර්ඝශරීරයක් ඇත්තේ ය, බොහෝ දවසක් ආහාරයක් නො ලැබ අඩු වූ දීර්ඝොදරයක් ඇත්තේ ය, ඉතා දිළිඳු වූයේ ය, බඩ පුරා ආහාරයක් නො ලබන්නේ ය, අපරිපූර්ණ වූ ආහාර ඇත්තේ ය. යම් තාක් ශරීරය යැපෙන මාත්‍ර වූ මඳ වූ ආහාරයකින් ම යැපෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම නො පිළිගෙන තමා විසින් ම ගෙන වැළඳීමෙන් වැළැක්කා වූ අනුන් විසින් දුන් දෙයක් ම සිතීන් කැමැති වන්නා වූ පරපිණ්ඩයට ම එළඹෙන ලද්ද වූ හික්ෂාචාර්යායෙහි ම (518) නියුක්ත වූ යොගී වූ මහණුන් වහන්සේට උදරය පිරීමට සැහෙන්නා වූ නිවැරදි වූ ආහාරය අතිදුර්ලභ වන්නේ ය. එතෙකුදු වුවත් සසරදුක් ගෙවනු කැමැති වූ නිර්වාණාර්ථ වශිකා වූ ශ්‍රද්ධාවත් මහණුන් වහන්සේ විසින් දැනුමින් ලද්ද වූ භොජනයෙහිත් ශිෂ්‍ර නො වී එක්වත් පස්විකා යපෙන පමණක වළඳ සතර පස්පිඩක් නො වළඳ ඒ අවශ්‍ය වූ අඩුව පැන් වැළඳීමෙන් පුරවා ගෙන ශ්‍රමණධර්මය ම සම්පූර්ණ කොට පිරිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, පිඹුරාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ සැරියුත්මහාථෙර ස්වාමීන් විසින්:-

"අල්ලං සුක්ඛං ව භුඤ්ජන්තො-න බාල්භං සුභිතො සියා,
 ඌානුදරො මිතාහාරො-සතො හික්ඛු පරිබ්බජෙ.
 වත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ-අභුඤා උදනං පිචෙ,
 අලං ඵාසුචිහාරාය-පහිතත්තස්ස හික්ඛුතො" යි.

'තෙත් වූ ආහාර ද, ශුෂ්ක වූ ආහාර ද කමින් ඉතා දැඩි කොට කුක්ෂය සම්පූර්ණකාරී නො වන්නේ ය. එසෙයින් යුක්ත ව ආහාර ගන්නා වූ ඌානොදරය ඇති ස්මෘතිසම්පන්න මහණතෙම සතරපස්පිඩක් නො වළඳ පැන් පානය කරන්නේ ය. නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද සිත් ඇති මහණහට සැපවිහරණය පිණිස එපමණ ඇතැ' යි වදාළු ලදී."

උද්දනපද නම්:-

කෙසරීවක්කවාකො ව-පෙණාහීසරකපොතකො,
 උලුකො සතපත්තො ව-වග්ගුලී ව ජලුකිකා,
 සප්පො අජගරො චෙව-වග්ගො තෙන පච්චිචිති."

තෙවිසිඅංගයක් ඇති පස්වන වර්ගය නිමියේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මාර්ගයෙහි දැල් බැඳ සිටින්නා වූ පන්ඵමර්කටකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළ සේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ පන්ඵමර්කටකතෙම මාර්ගයෙහි මර්කටක දැලින් වියනක් කොට බැඳ ගෙන සැඟවී හිඳී ද, ඉදින් ඒ මකුළුදලෙහි කෘමියෙකු හෝ මැස්සෙකු හෝ පළඟැටියෙකු හෝ ඇලුනේ වී නම්, වහා අවුත් ඔහු අල්වා ගෙන අනුභව කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම භාවනායෙහි යෙදී වසන මහණුන් වහන්සේ විසින් වක්ෂුශ්‍රෝතාදී ඡඩ්ද්වාරයෙහි සතරසතිපට්ඨාන නමැති දැල් වියන් බැඳ ගෙන විවෙකයෙහි සැඟවී හිඳී ඉදින් ඒ දැලෙහි ක්ලේශයන් නමැති මක්ෂිකාදීහු බැඳුනාහු නම්, වහා ම ඒ ක්ලේශයෝ උපන් තන්හි ම නැසිය යුත්තෝ ය. මහරජානෙනි, පන්ඵ මකුළුවාගෙ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය අනුරුද්ධස්ඵවිරයන් වහන්සේ විසින්:-

(519) ‘විත්තං නියමෙ ඡසු වාරෙසු-සතිපට්ඨානවරුත්තමෙ,
කිලෙසා තඤ්ඤා ලග්ගා වෙ-හන්තබ්බා තෙ විපස්සිනා’ යි.

“විත්තය වුත විසින් වක්ෂුශ්‍රෝත සාණ ජීවිතා කාය මන යන ඡඩ්ද්වාරයෙහි උතුම් වූ සතරසතිපට්ඨාන දැල් හා විවෙකයෙහි සිටි කල්හි ඉදින් ක්ලේශයෝ ඒ සතිපට්ඨානජාලයෙහි ඇලුනාහු නම් විදර්ශක භික්ෂුහු විසින් ඒ ක්ලේශයෝ නැසිය යුත්තාහු ය’ යි වදරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ඵනය වැළඳ ගෙන ක්ෂීර පානය කරන්නා වූ ඵනසිත දරකයාගේ එක් අංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. මහරජානෙනි, යම් සේ ඵනසිත ලදරුතෙම තමාගේ අර්ථයෙහි ම ඇලෙන්නේ ය. කිරි පිණිස ම හඬන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ ස්වකීය අර්ථයෙහි ම ඇලුන යුත්තේ ය. උද්දෙස ප්‍රතිපෘච්ඡා සමයක් ප්‍රයොග පවිචෙක ගුරුසෙවන කලාණම්ත්‍රසෙවනය යනාදී සර්වස්ථානයෙහි ද චතුස්සත්‍යය දක්නා වූ ඤාණයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඵනසිතදරකයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සර්වමාර්වාරණකෙශරින්ද්‍රහුත වූ දෙවාතිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දීර්ඝනිකායෙහි වූ උතුම් පරිනිර්වාණසූත්‍රාන්තයෙහි ‘ඉංස තුම්හෙ ආනන්ද සදත්ථෙ සටථ. සදත්ථෙ අනුයුඤ්ජථ. සදත්ථෙ අප්පමත්තා ආතාපිනො පතිතත්තා විහරථ’ යි යනුවෙන් ‘ආනන්දයෙනි, තෙපි සදත්ථ සංඛ්‍යාත වූ අර්හත්ඵලයෙහි ව්‍යායාම් කරවු. ආචාර්යවත් උපාධ්‍යාය වත් සෙනාසනවත් යනාදී වත් නො පිරිහෙලා කිරීමෙන් අර්හත්ඵලයෙහි ම නො හැර වීර්යය කරවු. එහි ම යෙදෙවු.

අර්භත්ඵලය උපදවා ගැනීම පිණිස අර්භත්ඵලයෙහි ම කායචිත්තවීර්යයෙන් අප්‍රමාද ව කෙලෙසුන් තවන වීර්යයෙන් යුක්ත ව නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද සිත් ඇති ව වාසය කරවු' කියා වදාරණ ලද්දේ ය." 'ඉංස' යනු චෝදනාර්ථයෙහි නිපාදපදයයි.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස. ‘චිත්‍රකධර කුර්මයාගේ එක් අංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ චිත්‍රකධර කුර්ම තෙම උදකහයින් උදකය දුරු කොට ගොඩ හැසිරෙන්නේ ය. ඒ උදක වාසය හැරීමෙන් තමාගේ ආයුෂයෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සුවරිතධර්ම විෂයෙහි ස්මෘතිවිප්‍රවාසය යි කියන ලද ප්‍රමාදභාවයෙහි භය දැකීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. සුවරිතධර්මවිෂයෙහි ස්මෘතිඅවිප්‍රවාස ය යි කියන ලද අප්‍රමාදභාවයෙහි ආත්මාර්ථ පරාර්ථ සාධක හෙයින් ගුණවිශේෂ දැකීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. ඒ ප්‍රමාදයෙහි දක්නාසුලු වීමෙන් සියලු ම ශ්‍රමණගුණයෙන් නො පිරිහෙන්නේ ය. අමෘතමහානිර්වාණයාගේ සමීපයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, චිත්‍රකධර කුර්මයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ධර්මපදයෙහි:-

(520) “අප්පමාදරතො හික්ඛු-පමාදෙ භයදස්සි වා,
අභබ්බො පරිභානාය-නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ” යි.

‘අප්‍රමාදයෙහි ඇලුනා වූ හෙවත් නො පමා ව වසන්නා වූ නරකොත්පත්තියට කාරණා වූ ප්‍රමාදයෙහි ම භය දක්නා වූ හෙවත් නරකොත්පත්තියට කාරණා වූ හෙයින් ප්‍රමාදය භය විසින් දක්නා වූ මහණතෙම සමථවිදර්ශනාධර්මයෙන් මාර්ගඵලාධිගමයෙන් පිරිහීමට අයොග්‍ය වූයේ ක්ලේශනිර්වාණයට ද, අනුපාදපරිනිර්වාණයට ද සමීපයෙහි ම වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මහවනයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පංචාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මහාවනය නම් අසුවිචන්ත ජනයන් මුවහ කොට වසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචර මහණුන් වහන්සේ විසින් අනුන්ගේ අපරාධය දෙසය පතල නො කොට වැසිය යුත්තේ ය. විවෘත නො කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහවනයාගේ මේ ප්‍රථම අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහවනය බොහෝ වූ නොයෙක් ජනයන්ගෙන් ශුන්‍ය වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් රාග ද්වේෂ මොහ මාන දෘෂ්ටි සමූහයෙන් ද, සර්වක්ලේශයෙන් ද, ශුන්‍ය විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහවනයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහවනය ජනසම්බාධ වරහිත ව විවේක වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින්

අනාර්ය වූ, ලාමක වූ අකුලධර්මයෙන් විවේක ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහවනයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහවනය යහපත් වූයේ ය, පිරිසිදු වූයේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සන්තිදී පිරිසිදු විය යුත්තේ ය. ප්‍රභීණ වූ, මානයෙන් ප්‍රභීණ වූ ගුණමකු බැවින්¹ යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහවනයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද මහරජානෙනි, මහවනය උත්තම ජනයන් විසින් සෙවනය කරණ ලද්දේ ය. පසස්නා ලද්දේ ය, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා උත්තම වූ ශීලගුණව්‍යුහසමාදානයෙන් මාර්ගඵලලාභී වූ ආර්යජනයන් විසින් නිත්‍යසෙවනය කරණ ලද්දෙකු විය යුත්තේ ය. ආර්යයන් විසින් පසස්නා ලද්දෙකු විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මහ වනයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සංයුක්තව වරයෙහි:-

“පව්විත්තෙහි අරියෙහි-පව්විත්තෙහි ක්‍රමයෙහි,
නීවචං ආරද්ධවිරියෙහි-පණ්ඩිතෙහි සභාවසෙ” යි.

‘නිරන්තරයෙන් විවේකවාසී වූ නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද සිත් ඇත්තා වූ ආලම්බනොපනිධානාදී ධ්‍යාන වඩන්නා වූ පටන් ගන්නා ලද වීර්යී ඇත්තා වූ පණ්ඩිත වූ ආර්යයන් හා සමග වාසය කරන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

(521) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වෘක්ෂයාගේ අංගත්‍රයෙක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ වෘක්ෂය නම් පුෂ්පඵල ධරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ සිත් නමැති වෘක්ෂයෙහි හට ගන්නා වූ විමුක්ති පුෂ්ප ය යි කියන ලද පඤ්චස්කන්ධාදිධර්මයන් අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම කොට බලා විදර්ශනාඥනයෙන් අවිද්‍යාදික්ලේශයන් එබූ හෙයින් තදංගවිමුක්තිය ද, විතර්ක විචාර ප්‍රීති සුඛ විතෙකාග්‍රතා ය යන මේ පස් දෙනා කාමච්ඡන්ද ව්‍යාපාද ථීනමිද්ධ උද්ධච්ච කුක්කුච්ච විචිකිච්ඡා යන පඤ්චනීවරණයෙන් ඔබා ප්‍රථමධ්‍යානාදි අෂ්ටසමාපත්තියට පැමිණි හෙයින් විෂ්කම්භන නම් වූ විමුක්තිය ද, සත්කායදෘෂ්ටිය විචිකිච්ඡාය සීලබ්බතපරාමාස ය යන තුණ හා දෘෂ්ට්‍යනුසය විචිකිච්ඡානුසය යන දෙක හා දෘෂ්ටිසංයොජනය විචිකිච්ඡාසංයොජනය සීලබ්බතපරාමාස සංයොජනය යනාදි ක්ලේශයන් කැඩූ සෝවාන්මාර්ගය ද, කාමරාගය හා ව්‍යාපාදය හා කාමරාගානුසය හා පටිසානුසය හා කාමරාගසංයොජනය පටිසසංයොජනය යන මෙකී අකුසල් තුනී කළා වූ සකාදගාමිමාර්ගය ද, කාමරාගය ව්‍යාපාදය යන දෙක හා කාමරාගානුසය පටිසානුසය යන දෙක හා කාමරාගසංයොජනය පටිසසංයොජනය යන මෙකී ක්ලේශයන්ගේ සිටීම නැති කොට කැඩූ අනාගාමිමාර්ගය ද, රූපරාගය, අරූපරාගය,

¹ ඡඩින්ද්‍රියයෙන්

මානය, උද්ධවිචය, අවිජ්ජාය, භවරාගානුසය, මානානුසය, අවිජ්ජානුසය, භවරාගසංයොජනය, මානසංයොජනය, අවිජ්ජාසංයොජනය, ඊෂ්ඨාසංයොජනය, මච්ඡරිය සංයොජනය යනාදී වූ අනන්තක්ලේශයන් කැවූ රහත්මාර්ගය ද, මේ සතර මගින් සකලක්ලේශයන් සිටීම නැති කොට කැවූ හෙයින් මේ සමුච්ඡෙද නම් විමුක්තිය ද, ඒ මගින් ක්ලේශයන් කඩා සන්භුන්තා වූ සතරඵලචිත්ත සංඛ්‍යාත වූ පටිප්පස්සද්ධිවිමුක්තිය ද, කාමභව රූපභවාදී 'නවභවයෙන් ද පඤ්චමභාගතියෙන් ද චතුර්විධයොනියෙන් ද සප්තවිධ විඤ්ඤාස්ථිතියෙන් ද නවසත්තාවාසයෙන් ද වෙන් වූ අනවරාග වූ සංසාරය හා නො හැනී සිටියා වූ අජරාමර වූ ශාන්ත අමාමභානිර්වාණ සංඛ්‍යාත නිස්සරණවිමුක්තිය ද යන තදංග විෂ්කම්භණ සමුච්ඡෙද පටිප්පස්සද්ධි නිස්සරණවිමුක්ති යන පඤ්චවිමුක්ති නමැති පුෂ්ප හා සතරශ්‍රාමණ්‍යඵල ධරණ විසින් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘක්ෂයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වෘක්ෂයතෙම තමාගේ සමීපයට ඵලඹියා වූ ප්‍රවිෂ්ට වූ ජනයන්ට විඩා හැර හිඳීම පිණිස සෙවන දෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහනුන් වහන්සේ විසින් තමාගේ සමීපයට ඵලඹුනා වූ ප්‍රවිෂ්ට වූ පුද්ගලය්ට ආමිෂසංග්‍රහයෙන් හෝ ධර්මසංග්‍රහයෙන් හෝ සංග්‍රහ කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘක්ෂයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වෘක්ෂයතෙම තමාගේ ජායාව වෙනස් නො කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණහු විසින් හිතාහිත වූ සකල ප්‍රාණිභූතයන් කෙරෙහි සිතින් වෙනස් බවක් නො කට යුත්තේ ය. (522) 'කීමෙක් ද? මේ ලොකවාසී සියලු සත්වයෝ ම අවෙවරී ව නිදුක් ව නිරෝගී ව සුවපත් වූ තමන් පරිහරණය කෙරෙත් නම් මැනැවැ' යි කියා වෞරවධක පසම්තුරන් කෙරෙහි ද, තමහට හිත කැමැති බන්ධුමිත්‍රාදීන් කෙරෙහි ද වෙනස් නො වූ සම වූ මෙමතීභාවනාව කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වෘක්ෂයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්තමහාථෙර ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්-

“වධකෙ දෙවදත්තමිහි-වොරෙ අංගුලිමාලකෙ,
ධනපාලෙ රාහුලෙ වෙච-සබ්බසු සමකො මුනි” යි.

'දෙවදත්තමහතෙරහු මහාබොධිසත්වයන් වහන්සේට සේරිවාණිජ ජාතකයෙහි රන්තලියට බැඳී වෛරයන් පස්කපක් මුළුල්ලෙහි ධර්මපාල ජාතකාදී නොයෙක් ජාතිගතසහසුයෙහි වධ කොට අවුත් දෑන් බුදු වන ජාතියෙහි තමන් වහන්සේට නැ වත් ලඟ පැවිදි වත් පෙර වෛරයෙන් යෙදී බුදුකමත්, ගුරුකමත්, නැකමත් සලකා ගත නො හී 'බුදුන් මරා බුද්ධරාජ්‍යය ගණිමි' යි සිතා බුදුන් විද මරන්නට දුනුවායන් යෙදීමෙන් ද, ගිජ්ඣකුටපර්වතයෙහි එකලා ව සක්මන් කරණ බුදුන් හිසට ගලක් පෙරළීම ආදී වූ අනෙකප්‍රකාර කුරුතර වධ ප්‍රයෝග යෙදූහ. ඒ ජාතීවෛරී වූ ඒ දෙවදත්තමහතෙරහු කෙරෙහි ද, ගුරුන් බස් ගෙන 'ඇඟිලිමාලාවෙන් ගුරුන් පුදමි' සිතා කඳු කඩවත් මාර්ග රැක හිඳ දුටුදුටුවන් මරා ඇඟිලි කපා ගොතා ගණිමින්

අංගුලිමාල යක්ෂයෙකැ යි යන නමින් ප්‍රසිද්ධ ව දඹදිව විනාස කෙරෙමින් ඇවිදිනා කල්හි දිනෙක ඔහුගේ වැදූ මැනියන් අත කපා ඒ පාපයෙන් අපායභාග් වන පරිදි දෑක ඒ අසා 'අපාදුකින් මුදම්' යි ඔහු කෙරෙහි කළ මහාකරුණාවෙන් වැඩ වදළ ලොවුකුරා බුදුන් දෑක 'නො දුව මහණ' යි කියකියා සුගත්ඇඟිලි කපන්නට පැන්නු අංගුලිමාල නම් මහසොරහු කෙරෙහි ද, අඥන වූ දෙවදත්තසංසර්ගදෙෂයන් අජාතශක්‍ර නම් නරෙන්ද්‍රයන් විසින් සුරා සොළොස්කළයක් පොවා මත් කොට බුදුන් වඩනා පෙර මඟට හළ රාමදින් මත් ව ඇත්හල සිඳු බිඳ සුණුවිසුණු කොට පියා යදම් රැහැන් මකුළු විවරත් සරු නො කොට කඩා ගෙන දුටු දුටු තැන හැන මැරු ගව මිනිසුන්ගේ ලෙහෙයෙන් රිදී කඳන් වැනි ශ්වෙතදත්තයන් රත්පැහැ කෙරෙමින් අලාතවකු වත් රතැස් බමබමා කප්ගින්නක් සේ සකලසත්ව භයානක වූ රූපයෙන් සෙණහඬක් සේ ගුගුරා පියා රජගහනුවර පෙරළන්නාක් මෙන් එකකොලාහල කෙරෙමින් තමන් විසින් හැන මරන්නට පැන්නු ධනපාල නම් නාලාගිරිහු කෙරෙහි ද අනන්තජාතියෙහි තමන් වහන්සේගේ පාරමිතාධර්මයන් සම්පූර්ණ කරවා ලීමට සහාය ව අවුත් දෑත් බුදු වන ජාතියෙහිත් ඖරසපුත්‍රභාවයට පැමිණ බුදුන් කිඹුල්වත්පුරයට වැඩ විසිදහසක් රහතන් පිරිවරා ගෙපිළිවෙළින් පිටු සිගන කල යසොධරාදෙවීන්ගේ බසින් බුදුන් කරා ගොස් සිටුරු කොණ අල්ලා ගෙන බුදුන් මුහුණ බලබලා බුදුන්ගේ පතුල් ලඟ තමන්ගේ පතුල් තබමින් ලක්ෂණ බලබලා ප්‍රියතෙජුල් කියමින් දයාදසම්පත් ඉල්ලූ රාහුල (523) නම් කුමාරරත්නය කෙරෙහි ද යන මේ හිතාහිත සකල ජනයන් කෙරෙහි ම කරුණා නිධාන වූ සර්වඥයන් වහන්සේ 'තරාදිය උතුටක් මෙන්, එකාකාරයෙන් සම වූ කරුණාමෙත්‍රී සිත් ඇතිසේකැ' යි කියා වදරණ ලදී.

"ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, 'මෙසයාගේ පඤ්චාංගයක් ගත යුත්තේ ය' යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ පඤ්චාංගය කවරේ ද?" යි විචාලෝ ය. "මහරජානෙනි, යම් සේ මෙසය උපන්නා වූ රජස්ඡාලය සන්හිඳුවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් උපන්නා වූ කෙලෙස් රජස්ඡාලය සන්හිඳුවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙසයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාමෙසය මහාපෘථිවියෙහි උෂ්ණ නිවා ලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මෙමත්‍රීභාවනාව වැඩීමෙන් දෙවියන් මිනිසුන් සහිත වූ ලොකයෙහි ක්‍රොධ නමැති උෂ්ණය නිවාලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙසයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාමෙසය සියලු ම බීජ ජාතීන් හට ගත්වාලන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සියලු සත්වයන්ට ශ්‍රද්ධාව උපදවා දී ඒ ශ්‍රද්ධාබීජය දිව්‍යසම්පත්තියෙහි ද, මනුෂ්‍යසම්පත්තියෙහි ද, බ්‍රහ්මසම්පත් හා පරමාර්ථ වූ අමෘතමහානිර්වාණසම්පත්තියෙහි ද යන ත්‍රිවිධ සම්පත්තියෙහි රොපණය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙසයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මහාමෙසයතෙම හෙමන්ත, ග්‍රීෂ්ම, වස්සානය යන සෘතුවකින් පැන නැඟී පෘථිවිතලයෙහි හට ගත්තා වූ තෘණ වෘක්ෂ ලතා වනලැහැස් ඖෂධජාති

වනජ්‍යායෝග්‍ය වෘත්තීය සේවකයන්ගේ සේවයට මහරජානෙහි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් යොනිසොමනස්කාරය උපදවා ගෙන ඒ යොනිසොමනස්කාරයෙන් සියලු ම ශ්‍රමණධර්මය රක්ෂා කට යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, සියලු ම කුශලධර්මයේ යොනිසොමනස්කාරය මුල් කොට ඇත්තාහු ය. මහරජානෙහි, මෙහෙයාගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුක්තේ ය. තවද, මහරජානෙහි, මහාමෙහෙයතෙම වර්ෂා කෙරෙමින් ගංගා වැව් පොකුණු ඇළ කඳුරු පාර්වි පැළි විවර වූ පදර විල් හෙබි ලිං නිරන්තර උදක ධාරාවෙන් පරිපූර්ණ කරන්නේ ය. මහරජානෙහි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සුගතාගමපර්යාප්තියෙන් සද්ධර්ම නමැති මහමෙහෙය තුන්ලෝ පුරා වර්ෂා කරවා නිර්වාණාධිගමය කැමැත්තා වූ දිව්‍ය මනුෂ්‍යයන්ගේ සිත් පුරවාලිය යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, මහාමෙහෙයාගේ මේ පස්වන අංගය ගත යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්‍රමහාථෙර සාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“බොධනෙයං ජනං දිස්වා-සතසහස්සෙපි යොජනෙ,
 බණෙන උපගන්ඤාන-බොධෙති තං මහාමුනි” යි.

‘මහාමුනින්දු වූ සර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ සියදහස් ගණන් යොදුනෙන් ඔබ්බෙහි ද නිවන් අවබෝධය කළ යුතු වූ විනෙය්‍ය ජනයා දැක (524) ක්ෂණයකින් ලඟට වැඩ ඒ කෘතපුණ්‍යවත් වූ ජනයාට අමෘතමහානිර්වාණය අවබෝධ කරවා වදාරණසේකැ’ යි කියා මෙම කාරණය වදාරණ ලද්දේ ය.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මාණිකාරත්තයාගේ අංගත්‍රයෙක් ගත යුක්තේ ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙහි, යම් සේ මාණිකාරත්තය එකාන්ත පරිශුද්ධ වේ ද, මහරජානෙහි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් එකාන්තයෙන් ම පිරිසිදු වූ ආච්චපාරිශුද්ධිලයෙන් යුක්ත විය යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, මාණිකාරත්තයාගේ මේ පළමුවන අංගය ගත යුක්තේ ය. තවද, මහරජානෙහි, මාණිකාරත්තය කිසිවක් සමග මිශ්‍ර නො වේ ද, මහරජානෙහි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පාපයන්හා ද, පාපමිත්‍රයන් හා ද මිශ්‍ර නො විය යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, මාණිකාරත්තයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුක්තේ ය. තවද, මහරජානෙහි, මාණිකාරත්තය ජාතිරත්ත හා යොදනු ලැබෙයි. මහරජානෙහි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මාර්ගස්ථ ඵලස්ථ සෙධිඵල සමංගී වූ උත්තමවරජානිමත් ආර්යයන් හා සමග වාසය කළ යුක්තේ ය. සෝවාන් සකාදගාමී අනාගාමී අර්හත් ක්‍රොවිද්‍ය ඡඩ්භිඤ්ජය යන ශ්‍රමණමාණිකාරත්තයන් හා සමග දිවිහිමියෙන් ම වැසිය යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, මාණිකාරත්තයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුක්තේ ය. මහරජානෙහි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සූත්‍රනිපාතයෙහි:-

“සුද්ධාසුද්ධෙසු සංවාසං-කප්පයවිහො පතිස්සනා,
තතො සමග්ගා නිපකා-දුක්ඛස්සන්තං කරස්සථ” යි.

‘මහණෙනි, ශීලාදිගුණයෙන් පිරිසිදු වූ ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ගෞරව ඇත්තා වූ තෙපි ශීලාදිගුණයෙන් සුද්ධවූවන් හා එකකර්මාදී සමානවාසය කරවු. එහෙයින් තෙපි සුද්ධ ව සුද්ධ වූවන් හා මෙසේ සංවාසය කරණ විසින් සමග ව ක්‍රමයෙන් නුවණ මුහු කළා වූ තෙපි සියලු වෘත්තදුඃඛාදී දුඃඛයාගේ කෙළවර කරවු’ කියා වදාරණ ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘මාගයන් නසා ජීවත් වන්නා වූ මාගවිකයාගේ චතුරංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදාළ සේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ චතුරංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ මුවවැද්දහුගේ නිදා අල්ප වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සමථවිදර්ශනායෙහි යෙදීමෙන් හා සක්මන් කිරීම් වසයෙන් අල්පනිදාවෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මුව වැද්දගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මුවවැද්දහු තමාගේ සිත මාගයන් ග්‍රහණය කිරීමෙහි ම උපනිබන්ධනය කරන්නේ ය. පමුණුවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් එකාහමත, ද්වීහමත, උද්ධුමාතකාදී අරමුණෙහි තමාගේ සිත පමුණුවා ගත යුත්තේ ය. (525) අනුබැඳ ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මුවවැද්දගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මුවවැද්දතෙම තමාගේ මාගසාතනකාත්‍යයට කල් දන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ‘මේ විවෙකයට කල් වන්නේ ය, මේ විවෙකයෙන් නික්මීමට කල් වන්නේ ය’ යි කියා තමාගේ විවෙකවාසයට කල් දැන ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මුව වැද්දගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, මුවවැද්දතෙම මාගයන් දූක ‘මොහු ලබමි’ යි කියා සතුටු උපදවා ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් උපදාර අර්පණා කසිණාලොකාදිය දූක ‘මාර්ගඵලාධිගමවිශෙෂයට පැමිණෙන්නෙමි’ යි කියා සන්තොස උපදවා ලිය යුත්තේ ය. අරමුණෙහි අභිරමණය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මුවවැද්දගේ මේ සතරවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය මොසරාජ නම් මහතෙරුන් වහන්සේ විසින් ද:-

“ආරම්මණෙ ලභික්ඛාන-පහිතත්තෙන භික්ඛුනා,
භියෙසා භාසො ජනෙතඛබ්බො-අධිගච්ඡස්සාමි උත්තරිං” යි.

‘නිවන් පිණිස මෙහෙයන ලද සිත් ඇති භිත්තක්ලේශයන් ඇති භික්ෂූහු විසින් අරමුණු ලැබ ‘උත්තරිසංඛ්‍යාත අධිගමයට පැමිණෙමි’ යි කියා බොහෝ සන්තොස උපදවා ලිය යුත්තේ ය’ යි කියන ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘බ්ලිකටුවෙන් මසුන් මරා ජීවත් වන්නහුගේ අංගද්වයක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ඒ බාලිසික තෙම බලිසයෙන් මසුන් ගොඩ අදින්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණහු විසින් නවමහාවිදර්ශනා ඥානයෙන් අධිගමශ්‍රාමණ්‍යඵලයන් කෙලෙස් මුහුදින් ගොඩ නගා ඇද්ද යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, බාලිසිකයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, බාලිසිකතෙම ක්ෂුද්‍ර වූ සතකු නසා බ්ලිය අමුණා ගෙන මහත් වූ මස්ලාභයට පැමිණෙන්නේ වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ මහණහු විසින් ස්වල්ප වූ ලොකාමිෂමාත්‍රය හැරිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ලොකික වූ සැප ආස්වාදය යි කියන ලද ලොකාමිෂමාත්‍රය හැර යොගී වූ මහණුන් වහන්සේ මහත් වූ ශ්‍රාමණ්‍යභලයට පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, බාලිසිකයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය රාහුල මහාථෙර සාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“සුඤ්ඤතං ච නිමිත්තං ච-විමොක්ඛං චාප්පණ්ණිතං,
චතුරො ඵලෙ ඡලභිඤ්ඤ-චජ්ඣා ලොකාමිසං ලභෙ.”

‘ශ්‍රමණතෙමේ ලොකාමිෂ සංඛ්‍යාත වූ පඤ්චකාමසැපය හැර ශුන්‍යතාවිමොක්ඛය ද, අනිමිත්තවිමොක්ඛය ද, අප්‍රණ්ණිතවිමොක්ඛය ද, චතුර්විධ මාර්ගඵල ද, ඡඩ්ආභිඤ්ඤ ද යනාදි ලොකොත්තරධර්මයන් ලබන්නේ ය’ යි කියා වදරණ ලදී.”

(526) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘වඩුවාගේ අංගද්වයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ වඩුතෙම දුලිතූල අනුලොමි කොට දූවය සහි ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සර්වඥශාසනය වදළ ක්‍රමයෙන් ම අනුලොමි කොට ගොස් සතරසංවරශීල නමැති මහාපෘථිවියෙහි සිට ශ්‍රද්ධා නමැති භස්තයෙන් ප්‍රඥා නමැති වෑය ගෙන රාගාදික්ලේශයන් සැසස යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, වඩුවාගේ මේ ප්‍රථමාංගය මහණුන් වහන්සේ විසින් ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, වඩුතෙම වෘක්ඛයෙහි සුශ්‍රීල ඵල¹ පහ කොට අරටුව ම ගණි ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ‘ඒ ජීවිතය ම ශරීරය’ යි කියා ගන්නා දෘෂ්ටිය ද, ‘ඒ ජීවිතය අනිකෙක, ශරීරය අනිකෙකැ’ යි කියා ගන්නා දෘෂ්ටිය ද, ‘ඒ අප කී වාදය ම උත්තම ය, සෙස්ස බොරු ය’ යි කීම ද, ‘මෙසේ කරව’ යි කියා පරවිධාන විරහිත වූ දුකින් මිදීමට අයොග්‍ය වූ පුරුෂචීර්යයෙන් ලැබිය යුතු ඵල තසන හෙයින් පුරුෂචික්‍රමයක් නො වන්නා වූ ශ්‍රෙෂ්ඨයන්ගේ විසීමක් නො වන්නා

¹ ඵලපනය

වූ සකල සත්වයන්ට අනර්ථ සෑදීමෙන් සත්වවිනාශය කරන්නා වූ නවසත්වාචාසයෙහි සත්වජනනය කරන්නා වූ සර්වසංස්කාරයන්ගේ ශාස්වතය වඩන්නා වූ ශාශ්වතදෘෂ්ටිය ද,¹ 'මරණින් මත්තේ නැතැ' යි කියා ගන්නා උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ද, 'යමෙක් කායදුශ්චරිතාදිය කෙරේ ද ඔහු ම විපාක විඳින්නේ ය, අනිකෙක් කායදුශ්චරිතාදිය කරන්නේ ය, අනිකෙක් විපාක විඳින්නේ ය' යි කියා කර්මඵල දක්නා දෘෂ්ටිහු ද, ක්‍රියාඵලවාදීදෘෂ්ටිහු ද යන මෙසේ මෙබඳු වූ දෘෂ්ටිහු ද, අනිකුදු විවාදමූලික වූ දෙසැටදෘෂ්ටීන් ද දුරු කොට හැර සර්වසංස්කාර ප්‍රවාත්තීන්ගේ ස්වභාවය පරමශුන්‍ය කළ මනා වීර්ය විරහිත වූ සත්වසංඥ විරහිත වූ ස්ථාන වර්ණ විසින් අවිද්‍යාමාන වූ සාර වූ අමාතමහානිර්වාණය ගත යුත්තේ ය.² මහරජානෙනි, වඩුවාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවාතිදෙව වූ ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සූත්‍රනිපාතයෙහි:-

“කාරණධ්වං නිද්ධමථ-කසම්බුඤ්ඤාපකස්සථ,

තතො පලාපෙ වාහෙථ-අස්සමණෙ සමණමානිනෙ.
නිද්ධමික්ඛාන පාපිච්ඡේ-පාපආචාරගොචරෙ,

සුද්ධාසුද්ධෙහි සංවාසං-කප්පයචිහො පතිස්සතා,
තතො සමග්ගා නිපකා-දුක්ඛස්සන්තං කරස්සථා” තී.

යනුවෙන් 'මහණෙනි, කසළක් වැනි ඒ පුද්ගලයා නිරාලය ව සමන කසළක් මෙන් ඉවත දමවූ, ඔජා පෙළා ගත් කාශ්ඨයක් මෙන් ද, වසල්ලක් වැනි ඔහු වැලිත් ක්ෂත්‍රියාදී උත්තමයන් මධ්‍යයට වත් බිඳී වැගිරෙන කුෂ්ඨරොග ඇති චණ්ඩාලයකු මෙන් පිටිකර ගෙන පහ කරවූ. සංඝාරාමය නම් සිල්වතුන්ට ම නිසි ය.² එහෙයින් පරමාර්ථයෙන් සමිතපාපයක් නැති හෙයින් ශ්‍රමණ නු වූ ශ්‍රමණවෙශමාත්‍රකින් ම 'අපි ශ්‍රමණයම්භ' යන සිත් ඇති සුවද රත්හැල් මධ්‍යගත සාල් නැති බොල් මෙන් අභ්‍යන්තර (527) යෙහි ශීලසාරයක් නැති දුශ්ශීල වූ ශ්‍රමණ බොල් ගසා හැර පියවූ. නැති ගුණ පවසන්³ ලාමක අදහස් ඇති හෙයින් පාපිච්ඡ වූ කයින් ශික්ෂාපදව්‍යතික්‍රමණය කිරීම් ආදී වූ ලාමක ආචාර හා වෙශ්‍යාදීලාමකගොචරස්ථානයට නිතර එළඹීමෙන් පාපආචාර ගොචර ඇති දුශ්ශීල අලජ්ජීන් නිරාලය දමන කසළක් මෙන් ශාසනයෙන් පිටත් කොට හැර ශීලාදිගුණධර්මයෙන් පිරිසිදු වූ ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ගෞරව ඇත්තා වූ ශීලාදිගුණයෙන් සුද්ධ වූවන් හා එකකර්ම එකුද්දෙස සමසික්ඛතාදීන් දක්වන

¹ මේ කොටසෙහි පරිවර්තනය වැරදි සහිත ය.

² නිස්සහ

³ පතන

ලද සමානසංවාස කරවූ, එහෙයින් තෙපි සුද්ධ ව සුද්ධයන් හා මෙසේ සංවාසය කරණ විසින් ශීලදාෂ්ටිසාමන්‍යානායෙන්¹ එක් ව සමග ම එක් වූ ක්‍රමයෙන් නුවණ මුහු කළා වූ තෙපි සියලු වෘත්තදූෂාදී දූෂයාගේ කෙළවර කරවූ² කියා වදාරණ ලදී.”

උද්දනපද නම:-

‘මක්කටො දරකො කුම්මො-වතං රුක්ඛො ව පඤ්චමො,
මෙසො මණි මාගවිකො-බාලීසි තච්ඡකෙන වා ති.’

සත්විසිදංගයක් ඇති සවන වර්ගය නිමියේ ය.

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, සටයාගේ එකාංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ එකාංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ සම්පූර්ණ වූ කුම්භය නො සැලේ ද, ශබ්ද නො කෙරේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සුගතාගමයෙහි ප්‍රතිවේධයෙහි පර්යාප්තියෙහි සතරශ්‍රාමණ්‍ය ඵලයෙහි පරතෙරට පැමිණ නො සැලූන යුත්තේ ය, උඩගු ශබ්ද කෙළ යුත්තේ ය, ඒ කෙළ පැමිණීමී කරණ කොට ගෙන මානසක් නො කළ යුත්තේ ය, අභංකාරකමක් නො දැක්විය යුත්තේ ය, පහ කරණ ලද මානසෙන් පහ කරණ ලද දර්පයෙන් අප්‍රිය නො වන වචනයෙන් අත්තුක්කංසන වසයෙන් තමභට ස්තූති නො කිරීමෙන් සාප්තමින් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කුම්භයාගේ මේ එකාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ සනරාමර ලොකෙකනායක වූ අප ලොචුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සූත්‍රනිපාතයෙහි වූ නාලක සූත්‍රයෙහි:-

“යදුනකං තං සනති²-යං පුරං සන්තමෙව තං,
රිත්තකුම්භපමො බාලො-රහදෙ පුරොව පණ්ඩිතො” යි.

‘යම් සටයක් අසම්පූර්ණ ද, ඒ සටය ශබ්ද කරන්නේ ය, යම් සටයක් සම්පූර්ණ ද, ඒ සටය ශබ්ද නො කිරීමෙන් ශාන්ත ම ය. එමෙන් ආත්මාර්ථපරාර්ථ නසන්නා වූ අඤ්ජනතෙම සිස් වූ කුම්භයට බඳු වූ උපමා ඇත්තේ ය. ආත්මාර්ථ පරාර්ථ-උභයාර්ථ සාධන්නා වූ පණ්ඩිත තෙම අනන්තජලයෙන් සම්පූර්ණ වූ රහද සංඛ්‍යාත වූ මහාසමුද්‍රය මෙනි’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

(528) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘කාලායසයාගේ අංග ද්වයයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලෝ

¹ ශ්‍රාමණ්‍යයෙන්
² සන්ති

ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ කාලායස සංඛ්‍යාත වූ යකඩින් කළ ශස්ත්‍ර විශේෂයකෙම මනා කොට පණ පොවන ලදුයේ වෘක්ෂලතාදිය සිඳීමෙහි පැමිණෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොනිසොමනස්කාරයෙහි සමාහිත කොට පිහිටුවන ලද්ද වූ යොගී වූ යොගාවචරයාගේ සිත සමථ විදර්ශනාදියෙහි පැමිණේ. මහරජානෙනි, කාලායසයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, කාලායසකෙම නිවීම¹ වසයෙන් වරක් බුන් ජලය නැවැත නො වමාරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ඒ සුගත තථාගත අර්හත් සමාස්සමිබුද්ධසර්වඥරාජොත්තමයානන් වහන්සේ මහෙශාඛ්‍ය වූසේකැ යි කියා ද, ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සද්ධර්මය මනා කොට වදාරණ ලදී යි කියා ද, සංඝයා වහන්සේ මනා ව පිළිපත්සේකැ යි කියා ද, වරක් උපන්නා වූ යම් ප්‍රසාදයෙක් ඇද් ද, ඒ ප්‍රසාදය නැවැත නො ම වමනය කළ යුත්තේ ය. ‘රූපය අනිත්‍ය ය, වේදනාව අනිත්‍ය ය, සංඥාව අනිත්‍ය ය, සංස්කාරය අනිත්‍ය ය, විඤ්ඤාණය අනිත්‍ය ය’ යි කියා වරක් උපන්නා වූ යම් ඤාණයෙක් ඇද්ද, ඒ ඤාණය නැවැත නො ම වමනය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, යකඩ විකෘතියාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මේ කාරණය දෙවැනිදෙව වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

“දස්සනමිහි පරිසොදිතෙ ²නරො
 අරියධම්ම³ නියතො විසෙසගුණං⁴
 පච්චෙධති⁵ අනෙකභාගසො-
 සබ්බතො ච මුඛභාවමෙව⁶ සො” ති.

‘කාය චිත්ත චීර්ය කරණ හෙයින් නිර්වාණාභිලාෂින්ගේ මාර්ගඵල සංඛ්‍යාත වූ දර්ශනය පිරිසිදු කළහි ආර්යධර්මයෙහි නියත වූ ඒ සත්ව තෙම අනෙකප්‍රකාරයෙන් ද, සර්වප්‍රකාරයෙන් ද විශේෂ සංඛ්‍යාත නිර්වාණධර්මය ප්‍රතිචේධ කරන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”⁷

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ධවලජත්‍රයාගේ අංගත්‍රයයෙක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය.

¹ නිවින්
² පරිසොධිතො-පාළි මිලිඤ්ඤාඤාණ
³ අරියධම්මෙ-පාළිමිලිඤ්ඤාඤාණ
⁴ විසෙසගු-පාමිප
⁵ න පච්චෙධති-පාමිප
⁶ මුඛභාවානමෙව-පාමිප
⁷ මේ පරිවර්තනයෙහි වැරදි තැන් තිබෙනැයි හැඟේ.

“මහරජානෙනි, යම් සේ ඡත්‍රය ජනයන්ගේ මුදුන්හි ම උඩ හැසිරෙන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගාවචරමහණහු විසින් ක්ලේශයන්ගේ මුදුන්හි උඩ හැසිරීමෙන් යුක්ත විය යුතු ය. මහරජානෙනි, ඡත්‍රයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ඡත්‍රය මුදුන්හි ම කර්ණිකාව ආධාර කොට ඇති වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් යොනිසොමනස්කාරය ආධාර කොට ඇති විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඡත්‍රයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ඡත්‍රය වාත ආතප මෙඝ වර්ෂා නසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් අනෙකප්‍රකාර වූ දෘෂ්ටි ඇති ප්‍රචුර වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන්ගේ නානාමත නමැති (529) වණ්ඩමාරුත හා රාගද්වේෂ මොහාග්නි සංඛ්‍යාත ත්‍රිවිධාග්නි නමැති සූර්යතාප තැවීම් හා සර්වක්ලේශ වර්ෂාව නැසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඡත්‍රයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරිපුත්‍රමහථෙර සාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“යථාපි ඡත්තං විපුලං-අච්ඡද්දං ථීරසංහතං,
 වාතාතපං තිවාරෙති-මහතී දෙවච්චධීයො
 තථෙව බුද්ධපුත්තොපි-සීලඡත්තධරො සුචි,
 කිලෙසච්චධීං වාරෙති-සන්තාපනිවිධග්ගයො” යි.

“යම් සේ ස්ථීර කොට කර්ණිකායෙහි හමුතා කරණ ලද්ද වූ අච්ඡද වූ මහත් වූ ඡත්‍රය වාතාතප හා මහත් වූ මෙඝවර්ෂාවන් වළක්වා ද, එසේ ම පවිත්‍ර වූ චතුර්විධ වූ ශීලවිඡත්‍රය ධරන්නා වූ සර්වඥපුත්‍රතෙම සකල සත්වයන් තවන්නා වූ ත්‍රිවිධාග්නිය හා ක්ලේශවර්ෂාව වළක්වන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ක්ෂේත්‍රයාගේ අංගත්‍රයයෙක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදලසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ ක්ෂේත්‍රය දිය ඇළින් යුක්ත වන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර මහණහු විසින් මේ බුද්ධගාසනක්ෂේත්‍රයට සුවර්ත වත්පිළිවෙත් නමැති දියඇළින් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ක්ෂේත්‍රයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ක්ෂේත්‍රය නියරවියලින් යුක්ත වන්නේ ය. ඒ නියර බැඳ නියරින් උදකය රැක මනුෂ්‍යයෝ ධාන්‍යය පැසවා ගන්නාහු ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර මහණහු විසින් ශීලය හා ලජ්ජාව ද නමැති නියරින් ශ්‍රමණ ගුණය රැක සතරශ්‍රමණාඵල නමැති අග්‍රඵල පැසවා ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කෙදරයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ක්ෂේත්‍රය ශසාඵල නැඟීමෙන් යුක්ත වන්නේ ය. ගොවියාට සන්තොස උපදවන්නේ ය, වපුරණ ලද්ද වූ මද වූ බිජු ද බොහෝ වූ ඵල දෙන්නේ ය, බොහෝ වූ බිජු වපුරණ ලද්දේ වී නම් අප්‍රමාණ ව ලක්ෂ ගණන් හමුණු ඇති වන්නේ ය.

මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර මහණහු විසින් මහත් වූ ඵල දෙන්නා වූ ආනිසංස නැඟීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. යම් සේ මඳක් දෙන ලද්දේ බොහෝ වූ ආනිසංස ඇති වේ ද, බොහෝ දෙන ලද්දේ අප්‍රමාණ වූ ආනිසංස ඇති වේ ද, එමෙන් ම දයකයන්ට සන්තොස උපදවාලීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, කෙදරයාගේ මේ තුන්වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය කියන ලද මෑ යි, විනයධර තැන් කෙරෙහි අග්‍ර වූ උපාලිමහතෙරහු විසින්:-

“බෙත්තූපමෙන භවිතබ්බං-උට්ඨානවිපුලදයිනා,
එස බෙත්තවරො නාම-යො දදති විපුලං ඵලං” යි.

“භූත නඟිත ලද විපුල ඵල දෙන්නා වූ ක්ෂේත්‍රයක් මෙන් විය යුත්තේ ය. යම් සංසරත්නයෙක් තෙම දයකයන්ට විපුල ඵල දේ ද, ඒ මේ සංසරත්නය තෙම උතුම් වූ ක්ෂේත්‍රය නම් වේ.”

(530) “ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, භෞෂජ්‍යයාගේ අංගද්වයයෙක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදාළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගද්වය කවරේ ද?” යි විචාලේ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ භෞෂජ්‍යයෙහි කෘමීහු නො හට ගනුද්ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් තමාගේ සිත්හි රාගාදී ක්ලේශයන් නො හට ගත්වා ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, භෞෂජ්‍යයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, භෞෂජ්‍ය තෙම සර්පයන් දෂ්ට කිරීමෙන් වන් දෂ්ටවිෂය ද, ස්පර්ශ කිරීමෙන් වන් ස්පෘෂ්ටවිෂය ද, දූකීමෙන් වන් දෘෂ්ටවිෂය ද, විෂ මිශ්‍ර දෑ අනුභව කිරීමෙන් වන් අග්‍රිතවිෂය ද, බොන දෑ බීමෙන් වන් පීතවිෂය ද, කඩා කෑ යුතු දෑ කෑමෙන් වන් බායිතවිෂය ද, ලේභ කළ යුතු විෂමිශ්‍ර දෙය ලේභ කිරීමෙන් වන් සායිතවිෂය ද යන සියලු ම විෂ නසන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සකල සත්වයන් විෂ මත් කොට නසන්නා වූ රාග ද්වේෂ මොහ මාන දෘෂ්ටි නමැති සියලු විෂය නැසිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, භෞෂජ්‍යයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය දෙවැනිදෙව වූ අප ලොවුතුරා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්:-

“සඛ්ඛාරානං සභාවස්ථං-දට්ඨුකාමෙන යොගිනා,
අගදෙනෙව හොතබ්බං-කිලෙසවිසනාසනෙ” යි.

‘සර්වසංස්කාරප්‍රචාත්තීන්ගේ අනිත්‍යදූෂ්ටභාවාර්ථය දක්නා කැමැත්තා වූ යොගාවචරයා විසින් සර්වක්ලෙශවිෂ විනාශ කරන්නා වූ කර්මස්ථාන සිත්හි කිරීම

සංඛ්‍යාත වූ භෞෂ්ඨ්‍යය හා සමග ම සයනය කළ යුත්තේ ය,¹ යි කියා වදාරණ ලද්දේ යි.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘භොජනයාග් අංගත්‍රයයෙක් ගත යුත්තේ ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ අංගත්‍රය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ භොජනය සියලු සත්වයන්ට ආධාර වේ ද, මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සියලු ම සත්වයන්ට ආර්යඅෂ්ටාංගිකමාර්ගාධාරයෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, භොජනය සියලු සත්වයන්ගේ බල වඩන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් පුණ්‍යයාගේ වැඩිමෙන් වැඩුන යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, භොජනයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තව ද, මහරජානෙනි, භොජනය සියලු ම සත්වයන් විසින් මනා ව ම ප්‍රාර්ථනා කරණ ලද්දේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සනරාමරසමස්තලොකවාසීන් විසින් මනා ව ප්‍රාර්ථනා කිරීමෙන් යුක්ත විය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, භොජනයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය මහාමොග්ගල්ලායන ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින්:-

“සංයමෙන නියමෙන-සිලෙන පටිපත්තියා
පඤ්චෙන භවිතබ්බං-සබ්බලොකස්ස යොගිනා” යි.

(531) ‘යොගාවචර භික්ෂුහු කාය වාචා සංයමයෙන් ද, ධුතවුත සමාදනයෙන් ද, චතුර්විධශීලයෙන් හා ප්‍රතිපත්තියෙන් ද සමස්ත ලොකවාසීන් විසින් ප්‍රාර්ථනා කරණු ලබන්නෙකු විය යුතු ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

“ස්වාමීනි, නාගසෙනයන් වහන්ස, ‘ධනුර්ධරයාගේ චතුරංගයක් ගත යුතු ය’ යි කියා යමක් වදළසේක් ද, ඒ ගත යුතු වූ චතුරංගය කවරේ ද?” යි විචාලෝ ය. “මහරජානෙනි, යම් සේ හී සැරයන් හරින්නා වූ ධනුර්ධරතෙම පාදද්වන්දය පෘථිවියෙහි දැඩි කොට පිහිටුවන්නේ ය. දෙදණ විකල නො කරන්නේ ය, සැරකලාපය කටිසන්ධියෙහි එල්වා ගන්නේ ය, සකල ශරීරය තද කරන්නේ ය, උභයහස්තයෙහි සන්ධිස්ථානයෙහි වැර කොට උඩ නගන්නේ ය. මීට දෘඪ කොට මිරිකෙන්නේ ය. ඇඟිලි හැසවන්නේ ය,² ශ්‍රීවය ප්‍රග්‍රහණය කරන්නේ ය, දෙඇස හා මුඛය වසා ගන්නේ ය, සිත සෘජු කරන්නේ ය, ‘ලක විදීමි’ යි කියා සන්තොෂ උපදවන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචර භික්ෂුහු විසින් සිල් නමැති

¹ “හෙ තබ්බං” යන්නෙහි තේරුම ‘සයනය කළ යුත්තේ ය’ යන්න නො ව වියයුත්තේ ය යන්නයි.

² හසුරුවන්නේ ය.

මහාපෘථිවියෙහි වීර්ය නමැති පාදය පිහිටුවා ලිය යුත්තේ ය, ක්ෂාන්ති සුවච්ඡේදය අවිකල කට යුත්තේ ය, ආයතිසංචරයෙහි සිත තැබිය යුත්තේ ය, කායවාචාසංයමයෙහි හා ධුතවුතසමාදනයෙහි ආත්මය පමුණුවාලිය යුත්තේ ය, ඉච්ඡාමුච්ඡා යන තෘෂ්ණාමොහද්වය පීඩිත කළ යුත්තේ ය, යොනිසොමනස්කාරයෙහි සිත හැසවා¹ ලිය යුත්තේ ය. වීර්ය දැඩි කොට ගත යුත්තේ ය, චක්ෂුෂ්‍රොත්‍ර ස්‍රාණ ජීවිතා කාය මනස් යන සදෙර වසා ගත යුත්තේ ය. ස්මෘති උපදවා ගත යුත්තේ ය. සර්වක්ලේශයන් මාර්ගඥන නමැති නාරාවයෙන් විද නසම් යි කියා සන්තොස උපදවා ලිය යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඉස්සාසයාගේ මේ ප්‍රථමාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ධනුර්ධරතෙම නාරාව සංඛ්‍යාත භීතලයාගේ ඇද වංක කුටිලත්වය සෘජු කරණය පිණිස ආලකය පරිහරණය කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් වාතුර්මහාභූතික වූ මේ ශරීරයෙහි සතිපට්ඨාන නමැති ආලකය වංක ජම්භ කුටිල චිත්තයාගේ ඇද හැර සෘජු කරණ පිණිස පරිහරණය කළ යුත්තේ ය. මහරජානෙන, ඉස්සාසයාගේ මේ දෙවන අංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ධනුර්ධරතෙම ලක විදීමෙහි අභ්‍යාස කරන්නේ ය. මහරජානෙනි, එපරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මේ මනුෂ්‍යශරීරයෙහි අභ්‍යාස කළ යුත්තේ ය.

“කථං මහාරාජ යොගිනං යොගාවචරෙන ඉමස්මිං කායෙ උපාසිතබ්බං - අනිච්චතො උපාසිතබ්බං, -පෙ- ඉදං මහාරාජ ඉස්සාසස්ස තතියං අභිගං ගහෙතබ්බං.”

(532) “මහරජානෙනි, යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් ශරීරයෙහි කවර ප්‍රකාරයකින් අභ්‍යාස කළ යුත්තේ ද? යත්:- මහරජානෙනි, රූපාදි පඤ්චස්කන්ධය අනිත්‍ය වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. වින්ද නො හැකි නොයෙක් සංසාරදුක් වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. වින්ද නො හැකි නොයෙක් සංසාරදුක් වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. තෙමේ ද තමහට අස්වාමික වන බැවින් අනාත්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. ජීවරාතිසාරමධුමෙහාදී නොයෙක් රොගයට ආකර බැවින් රොග වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. නොයෙක් තැනින් සිදී බිදී කුණාදිය වැහෙන අසාධ්‍ය ගඩුවක් වැනි බැවින් ගණ්ඩ වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. අසහන වූ අන්තොපීඨාජනක බැවින් සල්ල වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. නොයෙක් අවැඩ ගර්භා විදුවන බැවින් අස වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. නොයෙක් ආබාධයට ආසන්න බැවින් ආබාධ වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, තමන් වසඟ නො වන බැවින් පරවශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ව්‍යාධි ජරා මරණින් විනාස වන බැවින් පලොක වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, නොයෙක් වැසන ඵලවන බැවින් ඊතී වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සර්වොපද්‍රවයට කාරණ බැවින් උපද්‍රව වශයෙන්

¹ හසුරුවා
² පාමිප-333 පිටුව

අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. උත්පත්ති ප්‍රවෘත්ති ආදී වූ සියලු භයට ආකර බැවින් භය වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. අනෙකඅනර්ථයන් විසින් අනුබදනා ලද බැවින් උපසර්ග වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ලාභාලාභාදී අෂ්ටලෝකධර්මයෙන් කම්පිත වන බැවින් වල වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, උපක්‍රමාදියෙන් මරණයට පැමිණෙන ස්වභාව ඇති බැවින් පහංග වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. ස්ථිර ව නො පවත්නා බැවින් අද්ධුව වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. ගැලවිය හැකි ක්ෂේමස්ථානයක් නො ලැබිය හැකි බැවින් අත්තාණ වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සැගවෙන්නට සුදුසු නො වන බැවින් ඇලෙන වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සියලු භයට පිහිටක් නැති බැවින් අසරණ වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ස්වභාව වශයෙන් ම අසරණිභූත වන බැවින් අසරණිභූත වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ධුව සුඛ සුභ ආත්මභාව ය යි සිතා ගත් කල්හි සිස් බැවින් රික්ත වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සිස් බැවින් ම ත්‍රවිෂ් වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ස්වාමිකාරක විරහිත බැවින් ශුන්‍ය වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සුඛසාරත්ව විරහිත (533) බැවින් අසාර වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සියලු දුකට මුල් බැවින් අසමූල වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, මිත්‍රවධකයෙකු මෙන් විශ්වසාත්වය නසන බැවින් වධක වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සංසාරප්‍රවෘත්තිය නොයෙක් දුඃඛාදීනව බැවින් ආදීනව වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ජරා මරණ දෙකින් පෙරලෙ බැවින් විපරිණාමධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, විගති අභිවෘද්ධි ඇති බැවින් විභව වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සර්වාශ්‍රවයන්ට ආසන්න කාරණ බැවින් සාසව වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, අවිද්‍යාදී හෙතුප්‍රත්‍යයන් විසින් උපදවන බැවින් සංඛත වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, මෘත්‍යුමාර ක්ලේශමාරයන්ට ආහාරය වූ බැවින් මාරාමිස වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ජාතිධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ජරාධර්මවශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, ව්‍යාධිධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, මරණධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, සොකයට කාරණ බැවින් ශෝකධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, පරිදෙවයට හේතු බැවින් පරිදෙවධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, උපායාසයට කාරණ බැවින් උපායාසධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි ආදී අකුශලයන් විසින් කෙලෙසන බැවින් සංක්ලේශධර්ම වශයෙන් අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය, මහරජානෙනි, මෙසේ යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් මේ සතරමහාභූතික ශරීරය අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඒ ඉස්සාසයාගේ මේ තෘතීයාංගය ගත යුත්තේ ය. තවද, මහරජානෙනි, ධනුර්ධරතෙම ධනුශ්ශිල්පය සවස උදය පුරුදු කරන්නේ ය, අභ්‍යාස කරන්නේ ය, මහරජානෙනි, ඵ්පරිද්දෙන් ම යොගී වූ යොගාවචරයා විසින් සවස උදය ධ්‍යාන අරමුණු අභ්‍යාස කට යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, ඉස්සාසයාගේ මේ සතර වන අංගය ගත යුත්තේ ය. මහරජානෙනි, මෙම කාරණය සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්‍රමහාචාර සාමීන් වහන්සේ විසින්:-

“යථා ඉස්සාසකො නාම-සායං පාතං උපාසති,

උපාසනා න රිඤ්චන්තො-ලහතී භත්තවෙනනං.
 තථෙව බුද්ධපුත්තොපි-කරොති කායුපාසනං,
 කායුපාසනං න රිඤ්චන්තො-අරහත්තමධිගච්ඡති” යි.

යම් සේ ධනුශ්ශිල්පී නම් සවස උදය ශිල්පය අභ්‍යාස කරන්නේ ය, අභ්‍යාසය නො හරිමින් බත් පැන් ලබන්නේ ය, එසේ ම සර්වඥපුත්‍රතෙම ශරීරය අනිත්‍යාදී වශයෙන් අභ්‍යාස කරන්නේ ය. ඒ අභ්‍යාසය නො හරිමින් අර්හත්ඵලයට පැමිණෙන්නේ ය’ යි කියා වදාරණ ලදී.”

පස්වැනි වූ ඉස්සාස ප්‍රශ්නය නිමි.

මෙසේ දෙවිසිවර්ගයකින් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ ඡට්ඨිධ වූ ප්‍රශ්නකාණ්ඩයෙහි
 දෙසියසැටදෙකක් පමණ ප්‍රශ්නයෝ
 මේ ප්‍රකරණයෙහි අවිනාස ව ආවාහු ද, ඒ මේ මිලින්දප්‍රශ්නය නම්
 ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය නිමි.

නිගමනය

(534) මේ සිංහල ප්‍රකරණයට නො පැමිණියා වූ ප්‍රශ්නයෝ දෙසාළිසෙකි. මේ ප්‍රකරණයෙහි පැවැත ආවා වූ ද, නො ආවා වූ ද සියලු ම ප්‍රශ්න එක් කළ කල තුන්සියසතරෙකි. ඒ සියලු ම ප්‍රශ්න මිලින්දප්‍රශ්නය කියා සංඛ්‍යාවට යෙහි.

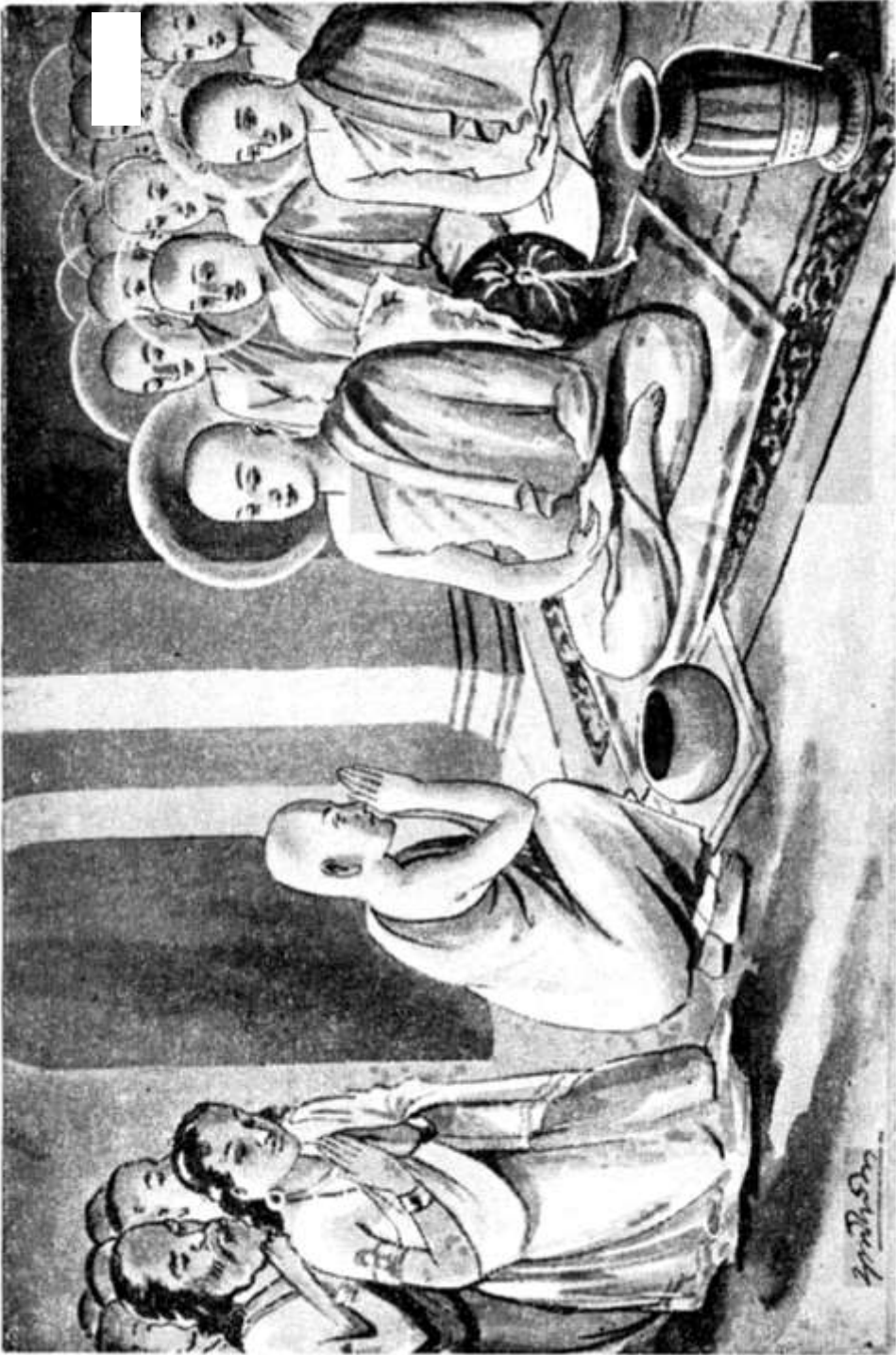
මෙසේ නරෙන්ද්‍ර-යතීන්ද්‍ර දෙදෙනාගේ ප්‍රශ්නපෘච්ඡාවිසර්ජනාවසානයෙහි ජලපොළොව අවසන් කොට දෙලක්ෂසතළිස්දහසක් සනකඩ ඇති මේ මහාපෘථිවිය ඡට්ඨකාරයෙන් කම්පා වී ය. අහස විදුලි පැහැර ගියේ ය. සදෙව්ලොව දෙවියෝ දිවමල්වර්ෂා කළාහු ය. පසළොස් බඹලෝ බ්‍රහ්මයෝ සාධුකාර දුන්හ. මහාසමුද්‍රය මහාමෙඝගර්ජනාවක් මෙන් මහාසොෂා කෙරෙමින් ගියේ ය. එකල ඒ ආශ්චර්ය දුටුවා වූ පන්සියයක් පමණ මගුල්මහආමතියන් ඇතුළු වූ සාගල්පුර වාසීහු ද, අන්තර්පුරබිසෝවරු ද දෙහොත් මුදුන් ගෙන සාධුකාර දෙමින් නාගසෙන ස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පාදද්වන්ද්වය වැඳ වැතීර ගියාහු ය. ඒ ආශ්චර්ය දැකීමෙන් අතිශයින් ප්‍රමුදිත වූ සිත් ඇත්තා වූ අතිශයින් සුමර්දිතමානසහිත සිත් ඇත්තා වූ සර්වඥශාසනයෙහි සාරත්වය දක්නා නුවණැත්තා වූ රත්නත්‍රයෙහි කිසි කාංක්ෂාවක් නැත්තා වූ කිසි දෘෂ්ටි අවුලක් නැත්තා වූ කිසි දෘඩකමක් නැත්තා වූ මිලිඳුමහරජානෝ බුද්ධ ශාසනයෙහි සිත සෘජු ව ගෙන නාගසෙනස්ථවිරොත්තමයානන් වහන්සේගේ ගුණයෙහි ද, ඊරියාපථයෙහි ද අතිප්‍රසන්න ව, විස්සත්ථ ව, රාජ්‍ය සැපතෙහි නිරාලය

ව, පහ වූ මානදරථ ඇති ව, සිත නො සන්සුන්බව ය යි කියන ලද උද්ධව්වයෙන් එතෙර ව මෙසේ කීහ:- “සාධු, සාධු! ස්වාමීනි, නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානන් වහන්ස, සර්වඥවිෂය වූ බොහෝ ප්‍රශ්න නුඹ වහන්සේ විසින් විසඳන ලද්දේ ය. මේ ගෞතමසර්වඥශාසනයෙහි සද්ධර්මසෙනාධිපති වූ ශාරීපුත්‍රථෙර සාමීන් වහන්සේ හැර ප්‍රශ්න විසඳීමෙහි නුඹ වහන්සේ හා සදාශ වූ අනික් සමර්ථ කෙනෙක් නැත. ස්වාමීනි, නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ වෙහෙසා බොහෝ සේ ප්‍රශ්න විචාළෙමි. ඒ මාගේ වරද මට ක්ෂමා කර වදළ මැනැව. ස්වාමීනි, මාගේ නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානෙනි, අද මෙතැන් පටන් මාගේ දිවිහිමියෙන් තුණුරුවන් සරණ ගියා වූ උපාසකයෙකැ යි කියා මා ධරා වදළ මැනැවැ” යි කීහ.

මිලිඳුමහරජානෝ එකල පන්සියයක් අමාත්‍යයන් හා සමග නැවැත නැවැතත් නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානන් ආශ්‍රය කොට වැද පුද බොහෝ වස්තු වියදම් කරවා මිලිඳු නම් මහාවිහාරයක් කරවා නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේට පුද නාගසෙනස්ථවිරයන් වහන්සේ ප්‍රධාන කොට ඇති සියක් කෝටියක් පමණ මහරහතන් වහන්සේට ප්‍රධාන කොට ඇති සියක් කෝටියක් පමණ මහරහතන් වහන්සේට සිවුපසයෙන් උපස්ථාන කළාහු ය. මෙසේ නාගසෙනස්ථවිරොක්තමයානන් වහන්සේ සර්වඥ විෂයානුකූල වූ ප්‍රශ්න ව්‍යාකරණයෙහි අතිප්‍රසන්න වූ මිලිඳුමහරජානෝ සිතන්නාහු ‘මාගේ තිලෝගුරු සර්වඥරාජොක්තමයානන් වහන්සේ ධර්මාණකාලයෙහි එක ම ධර්මදෙශනාවක් ඇසුවා වූ පොක්ඛරසාතිය, රට්ඨපාල, ජොතිය, අනුරුද්ධාදී මහෝක්තමයෝ පෘථිවිය සමාන ධන සැපත් හැර මහණ ව සිල් පුරා සංසාරසාගරයෙන් එතෙර වූහ. ‘මම වූ කලී සුවාසුදහසක් ධර්මස්කන්ධය මාගේ ශ්‍රෝත්‍රපථයෙන් ස්පර්ශ කෙරෙමින් බුද්ධශාසනයෙහි මහණ නො වීම් නම්, සසරින් කෙසේ එතෙර (535) වෙමි ද?, යි සිතා තමාගේ වැඩිමහලු රාජකුමාරයාහට රාජ්‍යය පාවාදී අගාර සංඛ්‍යාත ගිහිගෙයින් නික්ම බුද්ධශාසනයෙහි පැවිදි ව කෘත්‍යාධිකාර ඇති බැවින් විදර්ශනා වඩා සිවුපිලිසිඹියාපත් රහත් වූසේකි. එයින් කීහ:-

“එවං විස්සජ්ජතෙ පඤ්ඤ-නාගසෙනෙන ධිමතා,
 පීතියා නච්චමානාව-වසුධා කම්පිඤ්ඤ නෙකධා.
 දෙවා සබ්බෙ ව බුන්මානො-නාගා යක්ඛා ව මානුසා,
 සාධුකාරං පචත්තෙසුං-තද සන්තුට්ඨමානසා.
 රාජා රජ්ජසිරිං දඤා-රාජපුත්තස්ස අත්තනො,
 සාසනෙ පබ්බජ්ඣාන-අරහත්තමපාපුණි” යි.¹

¹ මේ ගාථා මූලික පාලි මිලිඳුපඤ්ඤයෙහි නො පෙනේ.

ଅଲିନ୍ଦ ଚକ୍ରାଳା ଲୁଗାଝାଲିଆଣୀ ସାଧିତ୍ତି ଚିତ୍ର. (୧୯୩୩ ପୃଷ୍ଠା)

මෙසේ දැනිණොපෙන්ද ඉන්ද්‍රාරි වන්දුගෙබර එර්ණන්දදී සමස්ත ලොකෙන්ද වන්දිත පාදරවින්දද්වන්දෙවාපගොතිකාර්හාත් සමාක්සම්බුද්ධ සර්වඥ-රාජොත්තමයානන් වහන්සේ පන්සාලිස් අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි බුද්ධරාජ්‍යශ්‍රී කෙරෙමින් සර්පසංවත්සරයෙහි වෙසක්මස පුරපසළොස්වක් ලත් අගහරුවාද අලුයම් වේලෙහි පිරිනිවන් පැ වදල වූ මූෂික වෘෂභ ව්‍යාසු ශබ නාග සර්ප අශ්ව අජ කපි කුක්කුට සොණ සුකරාධ්‍ය ද්වාදශවිධ වූ සුගත්වර්ෂයෙන් දෙදස්තුන්සියවිස්සට පැමිණි මෙම කපිසංවත්සරයෙහි ශ්‍රීදෙහයෙන් භාස්කරානුසාරි ව ස්වර්ණවර්ණබුදුරැස් විහිදෙන හෙයින් අංගීරස නම් වූ ලොවුතුරා බුදුන්ගේ ශාසනය මනා ව පිහිටියා වූ සොහන වූ කායගමන් ඇති ධර්මාණ වූ සුගතොත්තමයානන් වහන්සේ ලංකාද්වීප වාසී වූ ගෘහස්ථප්‍රච්ඡික සකලජනයන් සඳහා වැඩි තුන්තරා ගමනින් සොහමාන වූ මෙම ශ්‍රී ලංකාද්වීපයෙහි නිත්‍ය බෞද්ධරාජකරොත්සව ක්‍රීඩාප්‍රසාදස්වර්ගකණ්ඩයක් මෙන් සකල සම්පත්තීන් බබලන මනොරමය වූ සෙංඛණ්ඩ නම් වූ පුරප්‍රවරයෙහි විජයභූපාල ප්‍රහානි වූ ලක්දිව රජ කළ එක්සියසැටසත්රකුමානන්ට ඉක්බිති ව රජ පැමිණි කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ නම් ද්වීපවකුච්චිහු ලොකශාසනද්වය තමන් දිවි මෙන් රක්ෂා කරති. එයින් කීහ:-

සම්බුද්ධරාජ පරිනිබ්බත වෙසභස්සෙ
 තිතෙ සත්තනය පිවෙ පන විසවස්සෙ,
 රම්මෙ වරච්චිරසසාසනසුප්පතිට්ඨෙ
 ලංකාය සොගතසමාගතසොහමානෙ.
 සෙඛ්ඛණ්ඩ නගරෙ රම්මෙ-සග්ගකණ්ඩංව භාසුරෙ,
 කීත්තිස්සිරිපාසසිහෙ-පාලෙන්තෙ ලොකසාසනං” යි.¹

තවද, සර්වඥශාසන නමැති නභස්තලයට පද්මබන්ධු වූ සුර්යදිව්‍ය රාජයා වැනි වූ ශාශ්වතොච්ඡේදද්‍යානෙකවාදීන් නමැති ගජෙන්ද්‍ර කුම්භස්ථල විදුරණය කොට ජයග්‍රහණයට කෙසරසිංහරාජයක්හු වැනි වූ නානාවිධ වෛරීසමූහ නමැති එණින්ද්‍රග්‍රහණයට සුපර්ණරාජයක්හු වැනි වූ ප්‍රඥගොචර වූ අනෙකගතසහසුයතිනිකර පරිවෘත ධුතව්‍යශීලාහරණ භූමිත වූ වැලිවිට සරණංකර නම් සංසරාජ ධුරන්ධරොත්තමයානන් වහන්සේ ජනෙන්ද්‍රශාසනය සුද්ධ කෙරෙමින් බබළනසේක. එයින් කීහ-

“සම්බුද්ධ සාසන නභම්බුජ බන්ධු රාජා
 වාදීගජ්ඤ ජිතකෙසර සිහරාජා
 වෙරීසමූහ භූජගිඤ විහංගරාජා
 රාජෙති ධීර සරණඛිකර සඛිසරාජා” යි.

¹ මේ ගාථාවන්හි වැරදි තිබේ.

(536) ඒ සංඝරාජොත්තමයානන්ගේ අතීශයාග්‍රහිණියා වූ ගම්භීර වූ සමුද්‍රජලස්කන්ධය මෙන් ධරණ ලද ඡන්දස්ව්‍යාකරණාදී ශාස්ත්‍රරාශියක් ඇත්තා වූ අත්තරග්‍රාම වාසී වූ භණ්ඩාර රාජගුරු නාමදේවයයෙන් ප්‍රසිද්ධ වූ පණ්ඩිතොත්තමයාගේ අග්‍රහිණියා වූ සුමංගල ස්ථවීර නමෙක් වී සද්ධර්ම නමැති සිංහතෙලධාරණයට හෙමභාජනයක් හා සදාශ වූ රත්නත්‍රයෙහි ඇලුනා වූ පිටකත්‍රයෙහි දක්ෂ වූ ඡන්දස් නිරුක්ති ශාස්ත්‍රයෙහි පරතෙරට පැමිණියා වූ වජ්‍රොපම වූ තීක්ෂණ නුවණැති නිරන්තරයෙන් රාජානුශාසනා කරන්නා වූ සීනට්කුණුරේ සුමංගල නම් යතීන්ද්‍රතෙම එකාන්තයෙන් ම මහාසාගරය මන්දරපර්වතයෙන් මඵනය කරන්නාක් මෙන් ද. කැමැති පරිද්දෙන් ම ඝනතර සකල පෘථිවිතලය පෙරළන්නාක්නු මේ ද සර්වභාෂා මූලික වූ මාගධිකභාෂාවෙන් පූර්වාචාරීන් විසින් ප්‍රකරණාරූපී කොට තබන ලද්ද වූ සර්ධර්මාමාතරසයෙන් යුක්ත වූ ඝනතරපර්වත ප්‍රතිච්ඡන්ත වස්තුවක් මෙන් දුර්දර්ශනීය සුන්දරතර ප්‍රීත ජනක අර්ථසමූහයක් ඇත්තා වූ අර්ථ ධර්ම ප්‍රසන්න ගම්භීරත්වයෙන් ගම්භීර වූ මිලින්දප්‍රශ්නය මී වූ ප්‍රකරණය ඒ මාගධික නම් භාෂාවෙන් පෙරළා තමාගේ විශුද්ධබුද්ධිය කරණ කොට ගෙන සමස්තජනකර්ණාමාතරසායන වූ ග්‍රන්ථ විගෘහ වූ මේ සද්ධර්මාදස නම් වූ ප්‍රකරණය සිංහල දෙශභාෂාවෙන් කෙළේ යි. එයින් කීහ:-

"තස්සග්ගසිස්ස වර අත්තරග්‍රාම වාසී
 භණ්ඩාර රාජගුරු නාම පසිද්ධමාසී,
 ගම්භීර සිද්ධාර්ථ ධාරිත සඤ්ජාසී
 තස්සග්ග සිස්සපි සුමඛිගලපෙරවාසී.

සද්ධම්මසීහ තෙලස්ස-හෙම භාජන සන්නිහො,
 රනනත්තය ආසත්තො-පිටකත්තයපාටවො

ඡන්දෙ නිරුක්ති පාරන්ත-පත්තො වජීර බුද්ධිකො,
 රාජානසාසකො නිච්චං-යො සො යති සුමඛිගලො.

මඤ්ජරිනා සාමං-මථීනං විය සාගරං,
 කාමංව පරිවත්තෙන්තො-සකලං ඝනමෙදීනිං.

යපිනං මූලභාසාය-ධම්මාභිරස සඤ්ඤානං,
 මිලිඤ්ඤානං ගම්භීරං-දුද්දසං අඤ්ජාලිනං.

අකා සිහලභාසාය-විසෙසං සුද්ධබුද්ධියා,

සද්ධම්මාදසකං එතං-සොතාමත රසායන”න්ති.¹

සීනටිකුඹුරේ සුමංගල නම් තෙරභූ කළ
ශ්‍රී සද්ධර්මාදසය නිමි.

සිද්ධිරසතු

ඉසං මුනිඤ සද්ධම්මං-වණ්ණ වන්තෙන යං මයා
සම්භතං අනුමොදන්තු-පුඤ්ඤං දෙවා නරාසභා.

¹ මේ ගාථා ද වැරදි සහිත ය.

මිලිඤ්ජුශ්චන ගැටපද විවරණය

අකථාව ම මය (69⁵) = කථාවක් නැති බව ම ය;
 අකර්තව්‍ය (76⁶) = නො කට යුතු;
 අකර්මජ (369¹⁸) = කර්මයෙන් නූපන්;
 අකර්මණ්‍ය (472²²) = කර්මයට නුසුදුසු, අලස;
 අකාමකරණියයෝ (328⁸) = නො කැමැත්තෙන් කටයුත්තෝ;
 අකාලික (135³⁷) = සුදුසු කාලයට අයත් නො වූ;
 අකිංචන (295¹⁹) = කිසිවක් නැති, නිර්ධන;
 අකිඤ්චනස්වභාව (482²¹) = කිසිවක් නැති ගතිය;
 අකෘතාකර (493²⁵) = නො කට යුතු කාරණ;
 අඛණ්ඩකාරී (111¹⁴) = නො කඩ කොට කරණ;
 අගද (447⁹) = බෙහෙත්;
 අගාරික වූ (493¹⁸) = ගිහිගෙය වූ;
 අග්‍රදක්ෂිණිය (301³²) = අග්‍ර පූජාවන්ට සුදුසු;
 අංගජාතය (149³) = රහසග;
 අංගමංගානුසාරී (553⁴) = අවයවයන්හි හැසිරෙණ;
 අංගුලි ප්‍රණමන (495³¹) = ඇඟිලි නැමීම;
 අඟුරුමස් (385³⁵) = අඟුරුවලින් පිළිස්සු මස්;
 අවිත්තක සමුට්ඨාන (365¹⁰) = කල්පනා කොට ශික්ෂාපදය උල්ලංඝනය කිරීමක් නැති ව ඇති වන;

අවිත්තිකෘත (307³¹) = සකස් කොට නො කළ
 අවෙනන (220⁹) = වෙනනා නැති;
 අවෙලකයන්ට (536³⁵) = නිර්වස්ත්‍ර තවුසන්ට;
 අජටාකාශ (79³) = ජටා හෝ අචුල් නැති හිස් අහස;
 අජපථයෙහි (404¹⁶) = එළුවන්ට පමණක් යා හැකි දුර්ගම මග;
 අජනවර්මය (259¹²) = අඳුන් දිවිසම;
 අජ්ඣොත්ථරණය (474²) = වසා පැතිර සිටීම, මැවීම;
 අජ්ඣොසිත (89⁹) = ගැලුණු;
 අඤ්ඤානායෙහි (7³¹) = නො දත් කමෙහි;
 අඤ්ජලිය කොට (261²³) = ඇඳිලි බැඳ අඤ්ඤමඤ්ඤපනිස්සිත (58¹¹) = ඔවුනොවුන් ඇසුරු කළ;
 අට්ටාල (463¹⁹) = අටල්ල, මුර ගෙය;
 අණවන්තෝ (67²⁰) = නියම කරන්නෝ;
 අණ්ඩජ (369¹³) = බිජුවටින් උපදනා;
 අතැමුල (335³⁵) = අත්ලෙහි වූ තෙල්ලි ගෙඩිය;
 අතික්‍රාන්ත (1¹³) = ඉක්මුණු;
 අතිගමිතීර (17¹⁴) = ඉතා ගැඹුරු, අවබෝධයට දුෂ්කර;
 අතිතිබ්ණ (401²⁶) = ඉතා සියුම්;
 අති ප්‍රචර (401²⁰) = ඉතා උතුම්;
 අතිප්‍රසන්න ව (33⁸) = ඉතා පැහැදී;
 අතිභාරිත (401²⁹) = ඉතා බර;
 අතිමනොඥ (38²³) = ඉතා සිත්කලු;
 අතිසංචාරයෙන් (401⁹) = අධික හැසිරීමෙන්;

අති සුබ්‍රම (107⁷) = ඉතා සියුම්;

අති සුක්ෂ්ම ස්ථානස්ථාන ගත (2³) = ඉතා සියුම් තැනට නෙ තැනට පැමිණ;
 අතුණු බහනින් (387²⁷) = බඩවැලින්;
 අතුලාප්‍රඥවතුන් (134³⁵) = අසමාන නුවණැත්තන්;
 අතෘප්තික ව (563²³) = නො සැහි;
 අතෙකිවිඡ (484¹⁶) = පිළියම් රහිත;
 අත්තවාදපාදනය (79³³) = දැඩි කොට ගත් ආත්මවාද දෘෂ්ටිය;
 අත්තානුවාදදෘෂ්ටි (179²⁶) = ආත්මයක් ඇතැ යි ගන්නා දෘෂ්ටිය (මෙය ආත්මානුවාද දෘෂ්ටි විය යුතු)
 අත්තුක්කංසන (584²⁴) = තමා උසස් කොට කියා පෑම, ආත්ම වර්ණනාව;
 අත්පසට (365³⁰) = සමීපයට;
 අත් පා මල (391⁸) = අත් පා බැඳි මලපුඩු;
 අත්‍යර්ථයෙන් (264²⁴) = ඒකාන්තයෙන්;
 අදක්ෂිණාර්ථ (327²⁵) = දක්ෂිණාවට නුසුදුසු;
 අදර්ශනයට (84³⁸) = නො පෙනීමට;
 අදාශ්‍යාඤ්ඡන (6¹³) = යම් කිසිවක ආලෙප කිරීමෙන් එය නො පෙනෙන්නට සලස්වන අඳුන;
 අද්ධානය (58¹⁷) = දීර්ඝ මාර්ගය;
 අර්ථවර්යා (548²²) = හිත වැඩෙහි හැසිරීම;
 අර්ථ විචරණය (4³⁰) = තේරුම පැහැදිලි කිරීම;
 අධෛශීර්ෂ කොට (209¹⁰) = හිස යටිකුරු කොට;
 අධිකාර (114²²) = අධික වූ ක්‍රියා;
 අධිගම අන්තර්ධානය (161²⁷) = මාර්ගඵලාවබෝධය නැති වීම;
 අධිගමධාරී (288³) = මග පල දරණ;
 අධිගමය (42¹⁶) = අවබෝධය;

අධිවාසනක්ෂාන්තිය (139⁷) = ඉවසීම නමැති ක්ෂමාව;
 අධොගලිත (392¹) = පහතට එල්ලෙන;
 අධ්‍යාවාරය (154²⁴) = මෙවුන්දම් සෙවීම;
 අනාගාරිය (103²⁹) = ගෙයක් නැති, ගිහි නුවු;
 අනන්තපුණ්‍ය නිර්මිත වූ (339¹³) = අපමණ පිණින් මැවුනු;
 අනහිරතියෙක් (548¹⁰) = නො ඇල්මෙක්;
 අනවද්‍යගොවරයෙහි (482³⁷) = නිවැරදි තන්හි හෝ අරමුණෙහි;
 අනවරාග්‍ර (578¹⁷) = කෙළවර නැති;
 අනාගාමිඵලයට (41³⁶) = කාම භාවයෙහි උත්පත්තිය ගෙන දීමේ ශක්තිය සම්පූර්ණයෙන් සිඳ දූමු අනාගාමිමාර්ග සිතේ විපාක සිතට;
 අනාපත්ති (194³⁴) = ඇවැත් නැති;
 අනාවරණඥන (304³⁴) = ආවරණයක් නැති ව නො පැකිල පවත්නා නුවණ;
 අනාවරණිය (192¹⁴) = වැළැක්විය නො හැකි;
 අනිකෙතවාසී (266²³) = ගෙයක නො වසන;
 අනිකෙතසයන (512⁹) = ගෙයක නො නිදන;
 අනිබද්ධසයනයෙන් (665¹⁹) = නිතර නො නිදීමෙන්;
 අනිමිත්තකෘතදිශා (233⁷) = අනියමිත දෙස;
 අනීලජලප්‍රවේශයෙන් (138²⁴) = සුලඟ හා ජලය ඇතුල්වීමෙන්;
 අනිෂ්ටානුභව (557³⁸) = අනිටු අරමුණෙහි රස විඳීම;

අනිකට්ඨ පාරිභද්‍ය ජනයා (362²⁸) = බල ඇණ පිරිස;
 අනීතික (434⁷) = උපද්‍රව (පීඩා) රහිත;
 අනුගාමික (289³⁸) = අනුව යන;
 අනුකූඡ (369¹⁹) = සෘතුවෙන් නූපන්;
 අනුනයප්‍රතිසයෙන් (203¹⁴) = ආශාවෙන් හා ක්‍රොධයෙන්;
 අනුපකාරී ව (269²⁶) = උපකාර නො කරන්නෝ ව;
 අනුපද්‍ර ව (453²) = උවදුරු නැති;
 අනුපම (191¹¹) = උපමා රහිත;
 අනුපාදනිර්වාණය (76²³) = භවයෙහි උත්පත්තිය නො ගෙන නිවණට පැමිණීම;
 අනුපාදිගෛෂපරිනිර්වාණය (37³⁴) = උපාදි නම් වූ පඤ්චස්කන්ධය ඉතිරි නුවූ නිවණ, රහතුන් වහන්සේ කෙනෙකුන් පිරිනිවීමෙන් වන නිවණ;
 අනුවාංඡන (87³) = දෙතිස් මහාපුරුෂ ලක්ෂණයන්ට දෙවනුව සිට ලක්ෂණ ප්‍රකාශක කුඩා ලකුණු;
 අනුමාර්ජනය (105²⁹) = නැවත නැවත විමසීම;
 අනුලිප්ත (511¹⁸) = නො තැවරුණු, නො ගැවුණු;
 අනුසයයෙක් (52¹¹) = සිතෙහි ලැග ගෙන පවත්නා ප්‍රත්‍යය, ලැබුණු විට නැගී සිටින, කාමරාග ප්‍රතිසාදි ක්ලේශ කෙනෙක්;
 අනුන (199²⁷) = නො අඩු;
 අනෙකප්‍රකාරවර්භාණ්ඩ පරිපූරිත (2²⁴) = නොයෙක් ආකාර උතුම් බඩුවලින් පුරවන ලද;
 අනෙක ප්‍රකාර වස්ත්‍රාපණයෙන් (3⁶) = නන් අයුරු වූ රෙදි සාප්පුවලින්;
 අනොත්තප්පය (556³⁴) = පවට නො බිය බව;

අනෝදරික (558³⁰) = දළ නො වූ;
 අනොපමෙයා (401³⁶) = උපමා රහිත;
 අනොරපාර (448²⁶) = මෙතෙර එතෙර නැති;
 අන්ත:පුර (2²³) = රජබිසෝවරුන් වසන ඇතුළු මාලිගාව, ඇතුළු නගරය;
 අන්තර්විධකය (562²⁶) = අතර දින අට;
 අන්තරායකාරීහු (388³) = අන්තරාය කරන්නෝ;
 අන්තර්ධාන ව (9²⁸) = අතුරුදහන් ව;
 අන්තිම දෙහධාරී (287¹⁷) = අන්තිම සිරුර දරණ (නැවත නූපදනා බැවින්);
 අන්තෙවාසිකයා (110¹¹) = ආචාර්යයන් යටතෙහි වසන්නා;
 අන්ධකාර වන ගහනයෙහි (263⁴) = අඳුරු සන කැලැවෙහි;
 අන්‍යථාත්වයක් (281¹²) = වෙනස් වීමක්;
 අන්‍යදෘෂ්ටිකයකු (26¹⁰) = බුද්ධාගමෙන් පිටත් බාහිර ආගම් අදහන්නෙකු;
 අන්‍යොපදෙශවිරහිත ව (322¹⁴) = අනුන්ගේ උපදෙශයක් නැති ව;
 අන්වෙෂණයට (483³⁰) = සෙවීමට;
 අපගත (410²⁷) = ඉවත් වූ;
 අපිරිමිතජලධාරී (412²²) = අපමණ දිය දරණ;
 අපරිමිතානන්තාපාර (529⁷) = පරතෙර රහිත;
 අපිස් (286²⁰) = ආසා රහිත;
 අපුනරාවර්තික (341²³) = පෙරළා නො එන්නෝ;
 අප්පචාරිතසංඥාවෙන් (365³³) = නො පවරන ලද ය ය හැඟීමෙන්;
 අප්‍රතිපුද්ගල (325²¹) = විරුද්ධ හෝ සමාන පුද්ගලයෙකු නැති;
 අප්‍රතිභාග (325²⁰) = අසමාන;
 අප්‍රතිම (325²⁰) = ප්‍රතිමා රහිත, අසමාන;

අප්‍රවෘත්තියගේ (255²⁴) = නො
 පැවැත්මේ;
 අබ්‍හොකාසිකංගය (503³¹) = එළිමහන්
 තැන විසීම නමැති ධූතංගය;
 අබ්‍හන්තරය (431¹⁶) = ඇතුළු;
 අබ්‍හවකාශයෙහි (99¹⁶) = එළිමහන්
 තැනෙහි;
 අභාවිතවිත්තයන් (99¹⁶) = නො වඩන
 ලද සිත්;
 අභිඥපාරමිතාවට (482³⁶) = උතුම්
 ඥානයෙහි කෙළවරට;
 අභිනන්දනය (241¹⁵) = සතුටු වීම;
 අභිනීහාර (288³⁵) = ප්‍රාර්ථනා;
 අභිභවනය (160¹⁴) = මැඩ පැවැත්වීම;
 අභිමානයෙන් (25³⁴) = අහංකාරයෙන්;
 අභිරතිය (440⁷) = ආශාව;
 අභිවාදනය (9³³) = වැදීම;
 අභිවාද්ධි පරිශුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨජාතයෙන්
 (511¹⁶) = වැඩිමෙන් පිරිසිදු උසස්
 ඉපැත්තෙන්;
 අභිසංඛරණ (71³³) = සකස්කිරීම;
 අභිසමය අන්තරාය (353¹⁵) =
 අවබෝධයට උපද්‍රව
 අභෙද්‍ය (89⁹) = නො බිඳියහැකි;
 අභ්‍රවලාභක (197¹³) = මෙසයට අධිපති
 දෙවියා;
 අමාතෘ (290³⁸) = නො මැනියන්;
 අමූලික (249¹⁹) = මූලරහිත (බොර);
 අයම්චිතරීන් (407¹²) = දිග පළලින්;
 අයෝනිසොමනස්කාර (237²¹) =
 නුනුවණින් මෙතෙහි කිරීම;
 අයෝමය (255⁴) = යකඩින් කළු;
 අරති සිත් (410³¹) = නො ඇලෙන සිත්;
 අර ද (324²¹) = ගරාදී ද;
 අරහත්ත ඝාතනය (285³⁴) = රහතුන්
 නැසීම;

අරුණු (12¹⁶) = පිණ්ඩපාතය සඳහා
 හික්ෂුන් ගෙදරට වැඩි විට ගෙයි පිදිය
 යුතු ආහාර නැති කල්හි 'නැතැ' යි යන
 වචනය කියනට මැළි වූ ගෙහිමියන්
 අහර නැති බව හඟවන පිණිස
 පුරාතනයෙහි ව්‍යවහාර කළ වචනයක්;
 අර්ධරාත්‍රිය (377²⁸) = මධ්‍යම රාත්‍රිය;
 අර්හත්ඵලයට (41³⁶) = අර්හත්
 මාර්ගවිත්තයට අනතුරු ව ඇති වන ඒ
 විත්තයෙහි විපාක සිතට;
 අර්හත්ඵලවිමුක්ති (476¹⁵) = රහත්ඵලයට
 පැමිණ සියලු කෙලෙසුන් ගෙන් හා
 සසර දුකින් මිදීම;
 අර්හධ්වජ (355³) = සිවුර, රහතුන්ගේ
 කොඩිය හෙවත් ලකුණ;
 අලන්ත (544³⁰) = නො ඇලුනු;
 අලජ්ජයා (305⁷) = ලජ්ජා නැත්තා
 (නැවත නැවත ඇවතට පැමිණෙන්නා);
 අලාතවක්‍ර (579²¹) = අඳුරෙහි
 පෙනෙල්ලක් වේගයෙන් කරකවන විට
 පෙනෙන ගිනි රෝදය;
 අල්පරජස්ක (319⁹) = මඳ කෙලෙස්
 ඇති;
 අල්පශ්‍රැත වූ (563¹⁷) = නූගත්;
 අල්පාබාධික (289¹⁴) = නිරෝගී;
 අල්පෙශාඛ්‍ය (75⁴) = අප්‍රධාන;
 අල්ලක් සාත් (337¹⁷) = අල්ලක් පමණත්;
 අල්ලවර්ම (86⁶) = තෙත් සම;
 අවක්‍රාන්ති (148⁷) = බැස ගැණීම,
 පිහිටීම;
 අවධ්‍යස්චරුප හෙයින් (298⁹) = නො
 නැසිය යුතු ස්වභාව ඇති හෙයින්;
 අවස්සුක (205⁷) = වැගුරුණු;
 අවික්ෂිප්තවිත්තයෙන් (107⁹) = නො
 විසුරුණු සිතින්;
 අවික්ෂිප්ත ව (350²¹) = නොයෙක්
 අරමුණුවල යෙදුනු සිත් නැති ව;

අවිඤ්ඤාණක සවිඤ්ඤාණක (539¹⁴) = සිත ඇති නැති;
 අවිද්‍යාධ්‍යානයට (7²³) = මෝඩකම නමැති ධ්‍යානයට;
 අවිද්‍යාව (61¹⁴) = මොහය;
 අවිලංසනීය (3²⁶) = ඉක්මවිය නොහැකි;
 අවිශද (197⁸) = නො පැහැදිලි;
 අවිසංවාදක (497²⁶) = නො රවටන;
 අවිසාරද (25¹⁸) = නිර්භය නො වන;
 අව්‍යාකෘත (52²⁷) = කුශලාකුශල වශයෙන් ප්‍රකාශ නො කළ විපාක සිත් හා ක්‍රියා සිත්;
 අව්‍යාධිකයෝ (344²⁹) = ලෙඩ නැත්තෝ;
 අශික්ෂිත (265¹⁹) = නො හික්ම වන ලද (හීලෑ නො කරණ ලද);
 අශිනිවර්ෂයෙහි (1⁷) = අසු වියෙහි;
 අශිතානුච්ඡායන ලක්ෂණ (311³⁹) = සිරුරෙහි අසුවක් කුඩා ලක්ෂණ;
 අශුභාලම්බනයෙහි (549²) = අසුබ අරමුණෙහි;
 අශෙෂ වචනයෙක (284⁶) = අර්ථය ඉතුරු නො වූ වචනයෙකි;
 අශෙක්ෂ වූ (526¹⁷) = රහත් වූ; (හික්මුම අවසන් කළ);
 අශ්‍රද්ධික (343³⁸) = ශ්‍රද්ධා රහිත;
 අශ්‍රද්ධිමත්තයෙන් (573²³) = පින් කළ නො හැකි කාල අවටන්;
 අශ්‍රවිද්‍යා (46¹) = විදර්ශනා ඥාන, මනෝමය සාද්ධි, සාද්ධිවිධ ඥාන, දිව්‍යශ්‍රාත්‍ර, පරචිත්ත විජානන, පූර්වෙනිවාසානුස්මාති, දිව්‍යවක්ෂුර්, ආශ්‍ර වක්ෂය යන ශ්‍රේණිය ඥාන අට;
 අශ්‍රවිංශි ගුණගණාංගයකින් (279⁶) = ගුණාංග විසි අටකින්;
 අශ්‍රවිංශද් (494²⁴) = අටවිසි;

අශ්‍රවිච්ඡාය (106¹⁴) = මිලිඳු රජතුමා සත් දවසක් පිරු ගුණ අට;
 අශ්‍රවිච්ඡාය (79²⁷) = අටක් අධික සියය, 108;
 අසංසර්ග කථා (488⁸) = නො එක් වීම, (එකල බව) පිළිබඳ කථා;
 අසංසාෂ්ට (334⁴) = අමිශ්‍ර (සංසර්ග රහිත);
 අසංඛත (363⁸) = ලොකොත්තර, (හෙතුවකින් පිළියෙල නො වූ);
 අසඤ්චලිත (301¹⁴) = නො සැලැහු;
 අසනි (401⁸) = හෙත;
 අසන්තිධිහක්ෂි (567¹⁶) = තබා ගෙන නො වළඳන්නේ;
 අසම (191¹¹) = සමානයෙකු නැති;
 අසමසම (325¹⁹) = අසමයන්ට සම;
 අසමුච්ඡින්න (543²²) = නො සිඳින ලද;
 අසමහිත ව (23⁸) = නො බිය ව;
 අසරණිභූත (413⁶) = පිහිටක් නැති;
 අසාමයික (431²) = කාලයෙහි නොවන (අකාල);
 අසාරූප්‍ය (86³⁰) = නුසුදුසු, අයොග්‍ය;
 අසුච්ඡිකස්සරසමාචාර (209²³) = අපිරිසිදු සැක සහිත හැසිරීම්;
 අස්තගිරි පර්වතය (85²) = බස්නාහිර දිග ඇතැයි සැලකූ කන්ද, ඉර බැස යන තැන;
 අස්ථානයට (422⁹) = නො පැමිණිය යුතු තැනට;
 අස්ථි (89⁹) = ඇට;
 අස්ථිවර්මමාත්‍ර වූ (339³⁰) = ඇට සම්පමණක් වූ;
 අස්වසා (117⁷) = සනසා;
 අස්සද්ධි (556¹⁴) = ශ්‍රද්ධා රහිත බව;
 ආකඩ්ඵනය (272²⁴) = ඇඳීම;
 ආකුලාකුල (296²⁴) = වෙසෙසින්, අවුල්;
 ආකොටනය (435¹⁸) = ගැසීම;

ආගමධාරී (288³) = පර්යාප්ති ධර්මය දරණ;
 ආසාතනයෙහි (131²³) = වරද කරුවන්ට වධ දෙන තැන;
 ආසුරණය (65¹⁴) = නැහැයෙන් ගඳ සුවඳ දැන ගැණීම;
 ආචාර්යමුණි (177¹¹) = ගුරුවරයා අතෙහි ම තබා ගත යුතු ධර්මශාස්ත්‍රසාරය;
 ආජ්ඣකුරු (496²) = සාරවීයාගේ අදහස් අනු ව ක්‍රියා කරණ උතුම් අසුන් යෙදූ රිය;
 ආජීවය (494¹¹) = දිවි පැවැත්ම;
 ආජීව පාරිශුද්ධි ශීලයෙන් (581⁵) = වැරදි ආජීවයෙන් වෙන් ව යහපත්සේ ජීවිකාව කිරීම වූ ශීලය;
 ආඥාවක්‍රය (131¹⁹) = අණසක, රොදයක් මෙන් අවට පැතිරෙණ අණ;
 ආතපය (63²⁵) = අවිච්ඡිදා;
 ආත්ම පරොපක්‍රමයකින් (437⁵) = තමන්ගේ හෝ අනුන්ගේ උපක්‍රමයකින්;
 ආදසය (63³¹) = කැටපත; කන්නාඩිය;
 ආදිකර්මික (68³⁵) = පළමු වරට කරණ;
 ආදින්නධුර (563²⁸) = ගත් විය දඬු ඇත්තේ;
 ආදීනවයක් (86²⁹) = දෙපයක්;
 ආධිපත්‍යය (59¹¹) = අධිපති බව;
 ආධ්‍යාත්මික (60¹⁸) = සිතෙහි පවත්නා;
 ආනාපානසති (466¹) = ආශ්වාසය හා ප්‍රශ්වාසය අරමුණු කොට පවත්වන සිහිය;
 ආනෙඤ්ජසමාධිය (477²⁸) = අරුපාවචර සමාධිය;
 ආපදර්ථයක් (111²⁰) = විපතෙහි දී අවශ්‍ය අර්ථයක්;
 ආපාඨගත (426¹¹) = ඉදිරිපත් වූ;

ආපොසාරුව (58⁵) = ආපො රසය, දිය ගතිය;
 ආභිදෙසික (418¹⁵) = පිළිඹුබුදු;
 ආභොගයෙක් (115¹⁵) = කල්පනාවෙක්;
 ආභොගමනසිකාරය (38³¹) = සිතා බැලීම.
 ආමය (472¹²) = නො පැසුනු ආහාර රසය;
 ආමසනය (435) = ස්පර්ශ කිරීම, අතගැම;
 ආමිසදන (362²³) = සිවුපසය දීම;
 ආමිසප්‍රතිවිභක්තිය ද (89⁹) = සිවුපසය බෙදීම ද;
 ආමොද්‍යාන (223¹²) = අඹ උයන;
 ආයතිසංවරයෙහි (589³) = මතු හික්මීමෙහි;
 ආයාවන (156⁴) = ඉල්ලීම;
 ආයාම (406²⁸) = දිග;
 ආයුසංවත්තනික වූ (224⁵) = ආයුෂ පැවැත්මට හෙතු වූ;
 ආයුසංස්කාර (142⁶) = නාමරූපයන් සකස් කරණ ජීවිතන්ද්‍රිය;
 ආරාමිකයෙක්මි (9³⁶) = ආරාමයෙහි මෙහෙ කරන්නෙක්මි;
 ආරොදන (501¹⁴) = වැලපීම;
 ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය (89⁹) = බුද්ධාදි ආර්යයන්ට අයත් සම්මා දිට්ඨි, සංකප්ප, වාචා, කම්මන්ත ආජීව, වායාම, සති, සමාධි යන අංග අටක් ඇති මාර්ගය;
 ආර්යවීරී (117²³) = ආර්යයන් ගිය මාර්ගය හෝ ක්‍රියා කළ ක්‍රමය;
 ආර්යොපවාද (154⁸) = ආර්යයන්ට අපවාද කිරීම හෝ ආක්‍රොශ පරිභව බිණීම;
 ආලකය (689¹³) = ඊ ඇඳ අරිණ උපකරණය;

ආලම්බන (151⁴) = එල්බෙන දෙය;
 ආලම්බනොපනිධානාදි (482¹⁷) =
 ධාන භාවනා ආදි;
 ආලෙපනය (537²¹) = ගැල්වීම;
 ආලොපයෙහි (315²⁷) = පිඬුවෙහි;
 ආචරණයක් (450⁹) = වැස්මක්;
 ආචර්ජන (5⁸) = මෙනෙහි කිරීම;
 ආවේදනය (34⁸) = වෙළීම;
 ආවේසනය (300³⁰) = නිවස;
 ආශීව්ෂයෙකු (272³⁶) = සර්පයෙකු;
 ආශ්වර්යාද්භුත වූ (12³) = පුදුම වූ;
 ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයෝ (37⁴) = ඇතුළට
 ඇද ගන්නා වාතය හා පිටත නික්මෙන
 වාතය;
 ආසංකාපරිසංකායෙන් (524²⁷) =
 සැකයෙන් හා මහත් සැකයෙන්;
 ආසෙවිත (509²⁹) = ලඟට පැමිණ
 සෙවනා ලද;
 ආස්තරණය (247³⁶) = ඇතිරිල්ල;
 ආස්වාදයක් (334²³) = රස විඳීමක්;
 ආභව්වපද (182⁶) = සම්බුද්ධ දෙශිත
 සූත්‍රය;
 ඇලි ඇතු (383⁸) = සුදු ඇතා;
 ඇළකඳුරෙන් (41¹¹) = දියෙන් හැරී ගිය
 ඇළ;
 ඉතරීතර (562¹¹) = ලැබෙන පරිදි;
 ඉන්ද්‍රිඛිලයක් (555²⁶) = නුවර දෙරටුවෙහි
 පිහිටූ කණුවක්;
 ඉන්ද්‍ර ධනුවක් සේ (569²¹) = දේදුන්නක්
 සේ;
 ඉන්ද්‍ර නීල මාණිකාරත්න ගුළ ප්‍රතිභාග
 (270³) = උතුම් ඉඳු නිල්මිණි ගුළියක්
 වැනි;
 ඉන්ද්‍රියසංවර ශීලය (473²⁹) = ඇස් ආදි
 ඉඳුරන් හික්මවා ගැනීම නමැති ශීලය;
 ඉරියාපථය (13¹¹) = ඉරියව්ව;

ඉලුක්කෝලයෙන් (477¹³) =
 තෝමරයෙන්;
 ඉෂ්ටානුභවලක්ෂණ (559³) =
 ඉෂ්ටාලම්බනයෙහි රස විඳීම ලක්ෂණ
 කොට ඇති;
 ඉහාත්මභාවයෙහි (438³⁴) = මේ
 අත්බැව්හි;
 ඊර්ෂ්‍යා ප්‍රකාශි ව (190³⁰) =
 ස්වභාවයෙන් නො ඉවසීම් ගතියෙන්
 යුක්ත ව;
 ඊශ්වර (57²⁰) = ප්‍රධාන;
 උක්කා (102³¹) = පන්දම, හුළු එළිය;
 උච්ඡාදන (328⁶) = ඉලීම;
 උච්ඡේදදෘෂ්ටිය (683¹⁹) = මරණින් මතු
 උත්පත්තියක් නැතැ යි යන කල්පනාව;
 උතුනී (148²²) = මල්වර වූ ස්ත්‍රී;
 උතුරිණාමප (165¹⁵) = සාතු වෙනස්
 වීමෙන් හට ගත්;
 උතුචක් මෙන් (579³³) = තරාදි තටුවක්
 මෙන්;
 උත්තරීතර (287¹⁵) = වඩා උසස්;
 උත්තාන (420¹²) = උඩුකුරු;
 උත්තානසෙයාක (47⁹) = උඩුකුරු ව
 නිදන්නා;
 උත්තානී (196²⁷) = ප්‍රකට වූ;
 උත්තාස (280³⁵) = තැති ගැණුම්;
 උදක සට (358¹³) = දිය කළ;
 උදක වික්ඛල්ල (440³³) = දිය සහිත මඩ
 වගුරක්;
 උදක ප්‍රසාද මාණිකාරත්නය (41¹⁵) =
 සක්විති රජුන්ට අයත් දිය පහදවන
 මිණිරුවන;
 උදකවාහක (224²⁷) = ගඟ;
 උදරාර්ථය පිණිස (249⁶) = බඩ වැඩුම්
 පිණිස;
 උදයත්ථගාමිනීප්‍රඥ (160³⁴) =
 උදයවාසය අවබෝධ කරණ ප්‍රඥාව;

උදයවායානුදර්ශන (559³³) = ඉපදීම හා විනාශය නැවත නැවත බැලීම;
 උදන (80²⁷) = ශ්‍රීති වාක්‍ය;
 උදිතොදින (299²) = ඉතා උසස්;
 උද්දෙසික (195³) = කියන, දක්වන;
 උද්දෙසප්‍රතිපාවිෂා (575²⁴) = ඉගෙනීම හා ප්‍රශ්න කිරීම;
 උද්ධතාදී (556¹) = නො සන්හුන් බව ආදී;
 උද්ධමාතක (466⁴) = පිළිකුල් වූ ඉදිමි ගිය මළ සිරුරු;
 උද්‍යානසාත්‍රායෙහි (336³) = උයන් ගමනෙහි දී;
 උද්වෙගයට (28³²) = කලකිරීමට;
 උනු සත්හවුරුදු (439²⁷) = සත්හවුරුද්දට අඩු;
 උන්දුරයාගේ (560²) = මියාගේ;
 උන්නතාවනතයක් (543²⁷) = 'උසස් වෙමි, පහත් වෙමි' යන අදහසක්, සතුට හා අසතුට;
 උපගණ්හන (44¹⁸) = ලං කර ගැනීම;
 උපසාතයෙන් (436²¹) = උවදුරෙන්;
 උපවය (553³¹) = වැසීම, රැස්වීම;
 උපවිකා (550²³) = වේයා;
 උපධි රහිත වූ (487³) = සත්වයන් සංසාරයෙහි නවත්වන කාම, ස්කන්ධ, ක්ලේශ, අභිසංස්කාර යන හතර නැති;
 උපනික්ෂෙප (91¹⁹) = ලඟ තැබීම;
 උපශාන්ත (114¹²) = සන්හුන්;
 උපසංහරණය (160²³) = පැමිණවීම;
 උපස්තම්භන (42³⁰) = රුකුල් දීම;
 උපාදන (38²¹) = දැඩි ලෙස ගැනීම;
 උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ (17²⁶) = වරද නිවරද දක්වා අවවාද දෙන ආචාර්යයන් වහන්සේ;
 උපායන (422⁹) = තැගි;
 උපායාස (79²⁰) = දැඩි සිත් තැවුල;

උපෙක්ෂක ව (383²⁹) = මැදහත් ව;
 උප්පාදවිධිතිභංගය (471¹²) = ඉපැදීම, පැවැත්ම හා විනාශය;
 උභතොකොටික ප්‍රශ්නය (113³⁰) = මෙය මෙසේ කීවොත් මේ දෙයය වෙයි, එසේ නො කියා මෙසේ කීවොත් මේ දෙයය වෙයි, කිය හැකි කෙලෙසකින් වත් බේරුමක් නැති ගැටලු ප්‍රශ්නය;
 උභයකර්ණජ්‍යෙයන් (338²¹) = දෙකන් සිදුරෙන්;
 උභයකුලපරිශුද්ධතාවෙන් (502³²) = මවු පිය දෙපසෙහි පිරිසිදු බවෙන්;
 උභය ඡානුකයෙහි (516⁹) = දෙදිනෙහි;
 උරච්ඡදන ධාරණතායෙනුදු (335⁴) = සිවුර දරණ බැවින්දු; (පපුව වසන හෙයින් සිවුර උරච්ඡදන නම්.)
 උලුක (395²⁴) = බකමුණු;
 උෂ්ණාභිතප්ත (115³⁷) = උෂ්ණයෙන් තැවුණු;
 ඌමිවේගය (486¹⁹) = රළු වේගය;
 ඌර්ධ්වංගම (552³³) = උඩට යන;
 ඌර්ධ්වපාද (209¹⁰) = උඩුකුරු වූ පා ඇති;
 ඌර්ධ්වමුඛ (146⁷) = උඩුකුරු මුහුණ ඇති;
 ඌර්ධ්වාධොසරස (561³) = උඩ යට හරහ;
 ඌර්මි ඡාලාවෙන් (529²⁵) = රළු සමුහයෙන්;
 සාද්ධිපාද (547⁴) = සාද්ධියට ආධාර වන ඡන්ද, චිත්ත, චිරිය, විමංසා යන සතර;
 සාතුත්‍රයට (336¹) = හෙමන්ත, ගිම්හාන, වස්සාන යන සෘතු තුණට;
 සාතුපරිවර්තනයෙන් (437⁵) = සෘතු පෙරළීමෙන්;
 සෘෂිප්‍රච්ඡයා (150²⁴) = තවුස් පැවිද්ද;

එකලා ව ම (260²⁴) = තනිව ම;
 එක්වන් (372¹⁴) = නිතර;
 එකදෙගමාත්‍රයක් (447⁴) = එක්
 කොටසක් පමණක්;
 එකනින්නාද (337²⁹) = එකම නාදයෙන්
 පිරුණක්;
 එකපදිකමාර්ග (386²) = එක් අයෙකුට
 පමණක් යා හැකි පටු අඩිපාර;
 එකබුද්ධ ධාරණිය ය (323¹⁵) = එක්
 බුදුවරයෙකු දරීමට සුදුසු ය;
 එකග්‍රැතියෙන් (26⁵) = එක් වරක්
 ඇසීමෙන්;
 එකංසව්‍යාකරණිය (177²⁵) =
 එකාන්තයෙන් පිළිතුරු දියයුතු;
 එකාදශස්ථානයක (552¹⁵) =
 එකොළොස් තැනක;
 එකාන්තාභිවාද්ධික (494¹³) =
 එකාන්තයෙන් වැඩ සාදන;
 එකාසනිකාංගය (288¹²) = දවසට එක්
 වරක් වැළඳීමේ අංගය;
 එකාහමත (581³³) = මැරි එක් දවස් වූ;
 එකීභාවයට (73²²) = එක්වීමට;
 එකුන්තිස් (336²) = විසිනව;
 එකුන්අනුවක් (559³⁰) = අසුනවයක්;
 එකොද්දෙගයෙන් (22¹¹) = එකම වරක්
 කියවා ගැනීමෙන්;
 ඔට්ටිපදකාර (339¹⁷) = ඔටු පයක් වැනි;
 ඔඤ්ඤ (310¹⁶) = පහත් කොට දන්නා
 ලද;
 ඔදරික වූ (500²⁵) = සිය බඩ පුරවා
 ගැනීම පමණක් සිතන;
 ඔනත (45²⁶) = නැමුණු, යටත්;
 ඔනමන (140⁹) = නැමීම;
 ඔනාහයෙක් (428¹⁹) = බැඳීමක්;
 ඔපපාතික (152¹¹) = ගැබෙහි පිළිසිඳ
 ගැනීමේ ආදිය නැති ව එකවරට ම අංග
 සම්පූර්ණ ව උපන්;

ඔභාසන (45²⁶) = බැබළීම;
 ඔලීගල්ලය (296²⁹) = කුණුවල;
 ඔසාරණ (484¹⁷) = ඇතුළත් කර ගැනීම;
 ඔළාරික (57³⁶) = දළ මහත්;
 ඔආපක්‍රමිකයෙන් (433²⁰) = උපක්‍රමයෙන්
 වූ දෙයින්;
 ඔාරස (379³⁰) = කුස උපන්;
 කක්ෂපුටවණේ ජන සමූහයා (3¹⁰) =
 කිසිල්ලෙහි බඩු පොදිය ගන්වා ගෙන
 ඇවිදින වෙළඳ සමූහයා;
 කක්ෂලොමයන් (200²⁸) = කිසිල්ලෙහි
 ලොම්;
 කටුමිකා (90³¹) = කෘත්‍රිමිකා, අනුන්
 විසින් ඇති කළ;
 කටු සැමිටියෙන් (267²) = කටු සහිත
 කසයෙන්;
 කතකරණියයා (170⁴) = කරණ ලද
 කටයුතු ඇත්තා;
 කන්තුකමායතා (555²⁵) = කරණු කැමති
 බව;
 කථාහිඤ්ඤණ (81¹⁴) = කථාව සිහි
 කරවීම;
 කථාසල්ලාප (7⁹) = එක් ව කරණ
 කථාව;
 කදෝපැණියන් (531⁴) = කලාමැදිරියන්;
 කනක (88²) = රන්;
 කන්දර (3²⁷) = කඳුවල දිය නැවතී
 තිබෙන තැන;
 කන්වයින් (516⁵) = කොටට;
 කපි නිඝ්‍රාවට (427⁸) = වඳුරු නින්දට;
 කප්භින්නක් සේ (579²²) =
 කල්පාන්තයෙහි හටගත් ගින්නක්
 මෙන්;
 කප්පක පුරුෂ තෙම (282²⁹) = සරහන
 පුරුෂයා; (කපුවා)
 කබලිංකාභාරය (340⁹) = පිඬු වශයෙන්
 බුදින ආභාරය;

කමඬලාවෙන් (390²⁸) = කෙණ්ඩියෙන්;
 කඹුරුසමින් (140¹⁵) = ගිනිඅඟුරු වළට
 පිඹින මයිනහමින්;
 කර්කශ විපාක (278¹⁶) = කටුක විපාක;
 කර්ණරසායන (2⁴) = කණට මිහිරක්
 එළවන;
 කර්ණලතායෙහි (296¹⁶) = කන්
 පෙත්තෙහි;
 කර්ණකාව (586⁷) = කෙමිය;
 කර්මබහුල (10²⁴) = කටයුතු අධික;
 කර්මවිපාක (167³) = කර්ම
 විපාකයෙන් උපන්;
 කර්මසාදාශ්‍රයෙන් (432²⁴) = කර්මයට
 සමාන බැවින්;
 කර්මස්ථාන මිලයෙන් (478¹⁹) =
 කමටහන් නැමැති මිලයෙන්;
 කර්මාරපුත්‍ර (121¹⁵) = කඹුරුපුත්
 (ලෝකුරු)
 කර්මාවරණය (185¹¹) = කර්ම සංඛ්‍යාත
 ආවරණය; මාර්ග එල ලැබීමට බාධක
 වන පඤ්චානන්තර්‍ය කර්ම;
 කලත්‍ර (392³⁷) = භාර්යා;
 කලන්දකයාගේ (513²⁶) = ලේනාගේ;
 කලලරූපය (47¹⁷) = මවුකුස උපදින
 ලදරුවාගේ පළමු ව ඇතිවන ඉතා කුඩා
 රූපය;
 කලල් කඩක් (412³¹) = කලාල
 කැබෙල්ලක් (පැදුරක්);
 කලාපග්‍රහණය කොට (375¹⁶) = මිටි
 (සමූහ) වශයෙන් ගෙන;
 කලියුගයෙහි (162¹⁰) = කල්පයෙහි
 අධර්ම බහුල වූ සතර වැනි භාගයෙහි;
 කලීරවිෂේදයෙන් (250¹⁶) = හුණ ආදී
 ගොබයක් සිඳින්නාක් මෙන්;
 කලාණ ධර්ම සමන්තාගත වූ (399³¹)
 = යහපත් දහමින් යුත්;
 කසලකුදු (506²⁰) = රොඩු ද;

කස්සක (185²⁵) = ගොවියා;
 කළු හමු (368²⁸) = කළු තණ නම් ධාන්‍ය
 වර්ගය;
 කාකස්වර (99⁷) = කවුඩු හඬ, එබඳු රළු
 හඬ ඇති;
 කාංක්ෂා විමතිපථයන් (303⁶) = සැක
 විමති සහිත කරුණු;
 කාංක්ෂාවිනෝදනය (8²⁵) = සැක
 දුරුකිරීම;
 කාංක්ෂාස්ථාන (105⁹) = සැක තැන්;
 කාණකවිෂපොපමාවක් (275²⁸) = කණ
 කැස්බෙකු උපමා කිරීමක්;
 කාමතෘෂ්ණා (57²⁸) = ඉෂ්ට රූපාදිය
 පැතීම වශයෙන් පවත්නා ලොභය;
 කාමනිශ්ශ්‍රිත වූ (548¹⁶) = කාම ඇසුරු
 කළ;
 කාමුම්මන්තක ව (297²⁸) = කාමයෙන්
 උමතුව;
 කාමුපදන (79³²) = දැඩි වශයෙන් වූ
 කාමතෘෂ්ණාව;
 කාමුපදනාදී චතුර්විධ උපාදන (59²⁴) =
 කාම, දිට්ඨි, සීලබ්බත, අත්තවාද යන
 දැඩි ලෙස ගන්නා සතර වැදැරුම්
 ක්ලේශ සතර;
 කාමෙසනා (139¹¹) = කාම වස්තූන්
 සෙවීම;
 කාමොසාදී චතුර්විධ ඕස (42²²) =
 කාමොස, භවෙස, දිට්ඨොස,
 අවිජ්ජොස යන සත්වයන් සසරෙහි
 ගල්වන මහ ගංවතුර සතරක් වැනි
 කෙලෙස් සතර;
 කායඅකර්මණ්‍ය ලක්ෂණ (349¹⁵) = නාම
 කායය ක්‍රියාවන්ට නුසුදුසු විම ලක්ෂණ
 කොට ඇති;
 කායසෘජුත්වය (556¹⁸) = නාම කයේ
 සෘජු බව;

කායකුසීන ව (312¹⁴) = අලස කය ඇති ව;
 කායගතාසනී (343³¹) = කය අනුව ගිය සිහිය;
 කායප්‍රගල්භය (546⁴) = කයෙහි දරදඬු ගතිය;
 කායප්‍රගබ්ධිය (556¹) = නාම කයේ සන්සුන් බව;
 කායප්‍රාගුණාත්‍යාව (556¹⁴) = නාමකයේ ප්‍රගුණ බව;
 කායලහුතාව (556⁵) = නාම කයේ සැහැල්ලු බව;
 කායවාක්සමාවාරයෙන් (538²⁹) = කය වචන දෙකේ මනා හැසිරීමෙන්;
 කායවාචාවිඤ්ඤාත්තියට (483²⁹) = කයින්, වචනයෙන් ඇගවීමට;
 කායවිඤ්ඤාණය (31²⁹) = කය ඇසුරුකර උපදිනා සුඛ සහගත හෝ දුඃඛසහගත සිත් දෙක;
 කායික (51³⁶) = කය පිළිබඳ;
 කායිකාබාධ (167³¹) = කයෙහි හටගත් රෝග;
 කාරුමිහක (347³⁴) = වල් පැළෑටි විශේෂයක්;
 කාලත්‍රයවර්තී (494²²) = තුන් කල්හි පවත්නා;
 කාලායස (585⁹) = යකඩ;
 කාලික (506⁹) = කාලයට අයත්;
 කාෂ්ට (433⁸) = දර;
 කාෂ්ට ද්වයක් (457¹⁶) = වියලි ලී දෙකක්;
 කැකුලම් සා (310³⁸) = කැකුලමට සාලා;
 කිරි පීරක් (289⁹) = කිරි දහරක්;
 කීර්තනය (174¹⁶) = කීම;
 කුකුස් (314²⁴) = සැක;
 කුක්කුට බීජයක් (269¹⁷) = කුකුළු බිත්තරයක්;

කුක්කුච්චය (556³⁹) = පසුතැවිල්ල;
 කුටිලභාවකර (556¹⁷) = වක් බව කරණ;
 කුඩු පුවක් (137²⁰) = භාල් කුඩුවිල්න පිසූ කැවුමක්;
 කුටීන (346²³) = කැකැරුණු;
 කුන්ඵකීපිල්ලිකබ්ලාදී (365⁴) = කඩි කුහුඹු මිල් ආදී;
 කුම්භකාරයා (62³²) = මැටි බඳුන් සාදන්නා;
 කුම්භය (584¹⁸) = කළය;
 කුරවීකනාද (510²⁹) = කොවුල් හඬ;
 කුලප්‍රසූත (299²) = කුලයෙහි උපන්;
 කුශලකාරීහු (264³⁰) = කුසල් කරන්නාහු;
 කුශලසම්භාරය (190⁷) = පින් රැස;
 කුශලාර්ථීන් (355¹⁸) = කුසල් කැමැත්තවුන්;
 කුශලාලෝකය (478¹⁶) = කුසල් නමැති එලිය;
 කුශලී (265⁴) = කුසල් ඇති;
 කුශීනය (494¹⁸) = අලසය;
 කුළුගෙණ (314⁹) මතුපත් කොට (මුදුනෙහි තබා);
 කුපාදිය (95³) = ලිං ආදිය;
 කුර්මයා (522⁹) = ඉබ්බා;
 කෘතකෘත්‍යතාව (476³³) = කරණ ලද සිටුවම කට යුතු ඇති බව;
 කෘපණ (509³⁷) = දීන, බැගෑපත්;
 කෛතකී (489⁵) = වැටකේ;
 කෛදරයෙහි (435³²) = කෛතෙහි, කුඹුරෙහි;
 කෛසරුකර්ණකායෙන් (511¹⁹) = රේණු හා මොට්ටුවෙන්;
 කෛලතොලු (346³⁷) = දෙඩමලු;
 කොක්නාවෝ (368²¹) = වෘකයෝ;
 කොකුහල (6²⁴) = කුහුල්;
 කොකුහලමංගලික (112⁷) = උදෑසන සුභසම්මතයන් දැකීම, ඇසීම, ගමනක්

යන විට ශුභ නිමිත්තයන් හමුවීම යන ආදියෙන් එල ලැබෙතැ යි විශ්වාස කරන්නා;
 කොදෙව් (336²⁸) = කුඩා දූපත්;
 කොපා (192²⁶) = වෙනස්;
 කොමපිඬු (137¹⁰) = යවසාලින් කළ ආහාරයකි;
 කොමුපිළි (368²⁵) = කොමු ගසෙහි කෙඳිවලින් වියු වස්ත්‍ර;
 කොළමඩු (508⁸) = කොළ වලින් තැනූ මඩු;
 කායවික්‍රය (3³¹) = මිල දී ගැණීම හා විකිණීම;
 ක්‍රීඩාප්‍රසාහ ව (394¹⁹) = ක්‍රීඩාවන්හි ඇලී;
 ක්ලේශපරිනිර්වාණයෙන් (523¹⁹) = කෙලෙස් පිරිනිවීමෙන්, කෙලෙසුන් නැසීමෙන්;
 ක්ලේශපාපවිතර්ක (543⁴) = කෙලෙස් වැඩෙන ලාමකකල්පනා;
 ක්ලේශබන්ධනයෙන් (281²⁵) = කෙලෙස් බැඳුමෙන්;
 ක්ලේශමලාපගමනයෙන් (543²) = කෙලෙස් මල බැහැර වීමෙන්;
 ක්ලේශවාපගමන (205²) = කෙලෙස් සංහිඳෙන;
 ක්ලේශාවරණය (188²⁸) = මාර්ග එල වසා ලන කෙලෙස්, නියත මිට්‍යාදාෂ්ටිය;
 ක්ලේශොපාධි (472³²) = අපාය දුකට හෙකුවන ලොහාදිය;
 ක්ෂයභංගාදී (559³³) = ගෙවීම, බිඳීම ආදි;
 ක්ෂාර (255⁶) = කාරම්;
 ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍ර ශික්ෂාපද (162⁶) = කුඩා වූ සහ ඊට වඩා කුඩා වූ ද ශික්ෂාපද;
 ක්ෂුධාග්නි (493³⁸) = සාගින්න;
 ක්ෂුධාවෙන් (76⁹) = බඩගින්නෙන්;

බඩගය (97⁴) = කඩුව;
 බඩග ධරා (268¹⁸) = කඩු දරා;
 බණ්ඩුච්ඡල්ල පටිසංඛරණ (361¹⁵) = කැඩුම් බිඳුම් අළුත්වැඩියා කිරීම;
 බන්ධසාධා පලාස සම්පන්න වූ (350³⁰) = කඳ අතු කොළ යුත්;
 බන්ධාවාරයට (387²³) = කඳවුරට;
 බලිත (111²²) = පටලැවුනු;
 බලුපවිඡාහත්තිකංගය (503³⁰) = භොජන පවාරණය කොට නැවත අතිරිත්ත කරවීමෙන් කැප කරවා ගත් හෝ ගිලනෙකු ඉතිරි කළ හෝ බොජුන නො වළඳන හික්ෂුහු ගේ එසේ නො වැළඳීම නමැති ධුතංගය;
 බාණුකණ්ටකකඨලාදී (232¹¹) = කණු කටු කැබිලිති ආදි;
 බිපනය (51¹³) = දුම්ම;
 බිප්පාහිඤ්ඤ (361²⁸) = වහා නිවන් අවබෝධ කරණ;
 බෙලපානනය (500³³) = කෙල ගැසීම;
 ගගනානුගත (378³¹) = අහසට නැඟුනේ;
 ගණනපථය (24¹⁸) = ගණන් මාර්ගය,
 ගණනෙන් දූක්චිය යුතු තරම් ප්‍රමාණය;
 ගණසංගණිකා දෙෂයෙන් (270⁷) = සමූහයා හා එක් ව විසීමේ දෙෂයෙන්;
 ගණාවාර්ස (6²⁹) = සමූහයාට ගුරු වූ;
 ගණධීතයෙක (197⁹) = තද ගැටයෙකි;
 ගදුහ (515³¹) = කොටළු;
 ගන්ධාපනය (463²⁵) = සුවඳ ද්‍රව්‍ය විකුණන වෙළඳ සැල;
 ගමනපථ (435²²) = ගමන් මග;
 ගාමසාතකයෝ (417⁵) = ගම් පහරන්නෝ;
 ගැලක් (68¹³) = කරත්තයක්;
 ගැල් නාහි (406¹⁶) = රළයේ බොස්ගෙඩිය;

ගැල් සාර්ථවාහයකු (253¹⁴) ; ගැල් පදවන්නකු;
 ගිරිගිඹර (280³²) = කඳු මුදුන්;
 ගුත්තියෙන් (313³²) = රැකීමෙන්;
 ගුප්තද්වාරතායෙහි ද (545¹²) = රැකි දෙරටු ඇති බැවිහි ද;
 ගුල්හ (293²⁶) = සැගවුණු;
 ගෘහවාස්තු (172¹³) = ගෙබිම;
 ගෘහසම්මාර්ජන (444⁷) = ගේ හැමදීම;
 ගෘහස්ථ ප්‍රවුජ්න සජ්ජනයන් ගෙන් (4¹⁷) = ගිහි පැවිදි සත්පුරුෂයන්ගෙන්;
 ගෙලඤ්ඤය (556¹⁵) = ගිලන්බව;
 ගෙනනිශ්‍රිත (53²³) = ගෙය ඇසුරු කළ තෘෂ්ණා සහගත;
 ගොනැස් (45¹²) = ගෙයි වහලෙහි යොදන වක් වූ ලීය, පරාලය;
 ගොපනය (482²) = රැකීම;
 ග්‍රථනයෙන් (567²⁵) = ගෙතීමෙන්;
 ග්‍රන්ථිස්ථානය (158²²) = ගැටලුතැන;
 ග්‍රහණයක් (196⁵) = ගැණීමක්;
 ග්‍රහණවිරහිත (544¹⁰) = ගැණීම නැති;
 ග්‍රාමපොෂ්ඨයා (181¹⁸) = ගමෙහි ප්‍රධානයා;
 ග්‍රාමභොජක පොෂ්ඨයක්හට (508²⁰) = ප්‍රධාන ගම්මුලාදැනියෙකුට;
 ග්‍රාමික (101⁶) = ගම්වැසි;
 ශ්‍රීෂ්මාහිතජ්න (447³⁰) = උෂ්ණයෙන් ඉතා තැවුණු;
 ඝට්ටනය (70⁵) = ගැටීම;
 ඝනකර නිමිරාන්ධකාරය (441⁹) = ඉතා තද අඳුරු;
 ඝනකර පර්වත ප්‍රතිවිජන්ත (594¹⁰) = ඉතා ඝන පර්වතයකින් වැසුණු;
 ඝනාන්ධකාරයෙහි (46⁶) = තද අඳුරෙහි;
 ඝාතනය (237³⁷) = නැසීම;
 චකිත වන්නේ ය (350⁶) = තැනි ගන්නේ ය.

වංකුමණ (525²⁹) = සක්මන;
 චතුරංගිණි සෙනාවෙන් (2²⁷) = ඇත්, අස්, රිය, පාබල යන අවයව සතරක් ඇති සෙනාවෙන්;
 චතුර්මහාභූතික වූ (563²³) = සතර මහා භූතයන්ගෙන් හටගත්;
 චතුර්විධ ආහාර (313¹⁵) = බාදා, භොජ්‍ය, ලෙයා, පෙයා;
 චතුර්විධ සාද්ධිපාදයෙහි (482³²) = ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසා යන සතරෙහි;
 චතුර්විධ යොනි (518¹⁶) = අණ්ඩප, ජලාබුජ, සංසෙදජ, ඔපපාතික යන ඉපදීම් සතර;
 චතුර්විධ ශීලස්කන්ධයෙහි (333¹) = ප්‍රාතිමොක්ෂ, ඉන්ද්‍රිය සංවර, ආජීවපාරිශුද්ධි, ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිත යන සිවුවැදැරුම් ශීලයෙහි;
 චතුර්වේශාරදා (85⁴) ; සර්වඥබව, ක්ෂීණාශ්‍රව බව, තෙතරයානික ධර්මයන් දන්නා බව, අන්තරායකර ධර්මයන් දන්නා බව යන සතරෙහි නිර්භය භාවය;
 චතුස්සත්‍ය ධර්මයන් (46¹³) = දුඃඛ, සමුදය, නිරොධ, මාර්ග යන සත්‍යධර්ම සතර.
 චතුස්සත්‍යප්‍රතිවිජාදක (463¹²) = සිවුසස් වසන;
 චතුස්සාගර (483²⁰) = සිවු සයුරු;
 චන්දන කුංකුමාදිය (535²³) = සඳුන් කොකුම් ආදිය;
 චපලතාවෙන් (109¹⁸) = චංචල භාවයෙන්;
 චාටු කම්පතාවෙන් (520¹⁶) = රැවටීමෙන්;
 චාපයාගේ (524⁴) = දුන්නේ;
 චිකිත්සාකාර (218³⁰) = වෛද්‍ය;

විත්ත දූෂණය (541²⁹) = සිත කිලිටි වීම;
 විත්තවික්ෂෙපයට (77³) = සිත්
 කැලඹුමට;
 විත්ත විතර්කයෙක් (281¹⁶) = සිත්හි
 කල්පනාවෙක්;
 විත්තසන්තානයෙහි (475¹⁰) = විත්ත
 පරම්පරාවෙහි;
 විත්තාමාණිකාරත්නයාගේ (333²⁴) =
 සිත පැතු සැපත් දෙන මැණිකෙහි;
 චිත්තකාරයන් (270⁵) = සිත්තරුන්;
 චිත්තකථා (27¹⁰) = විසිතුරු කථා ඇති;
 වෙතොපණ්ඩි (156²⁸) = විත්ත
 ප්‍රාර්ථනාව;
 වෙතොවග්‍රිප්‍රාප්ත (438³⁰) = සිත වසඟ
 කර ගැණීමට පැමිණි;
 වෞරවිලොපනයෙහි (498³¹) =
 සොරුන් නැසීමෙහි;
 ඡත්‍රසලාකා (304¹⁹) = සැත් හිරටු (කුඩ
 නන)
 ඡන්දරාගය (174¹⁴) = තද ආශාව;
 ඡන්තස්ථානයෙක (507²⁹) = සෙවිලි
 කළ තැනක;
 ඡවිරාග (332²⁷) = සිවියෙහි (සමෙහි)
 පාට;
 ඡායුපමාව (33³⁰) = සෙවනැල්ල සමාන
 කිරීම;
 ඡන්ත වෘක්ෂ පනතාකාරයෙන් (226³²)
 = කැපු ගසක් වැටෙන අයුරින්;
 ඡන්තතාල වෘක්ෂයක් (176³²) = සිඳින
 ලද තල් ගසක්;
 ඡෙද්‍ය හෙද්‍ය (510⁶) = සිඳිය යුතු බිඳිය
 යුතු (දඬුවම් කළ යුතු);
 ඡංසපෙසනියයෙන් (520²⁰) = පණිවුඩ
 ගෙණ යෑමෙන්;
 ඡධරාග්නී (224¹⁵) = ආමාසගත ගින්න;
 ඡඩ මුඛ තෙම (342³²) = වපල වූ මෝඩ
 තැනැත්තේ;

ඡනරඤ්ජනය (105⁵) = ඡනයා සතුටු
 කිරීම;
 ඡනවංචන ප්‍රයෝගයෙහි (520¹⁵) =
 ඡනයා රචන ක්‍රියායෙහි;
 ඡන විවික්ත (107²⁶) = ඡනයාගෙන්
 තොර;
 ඡනශුන්‍යාගාරයෙහි (550²) = ඡනයා
 නැති ගෙහි;
 ඡන සංගණිකාකාමි (563¹⁰) = ඡනයා හා
 එක්වනු කැමැති;
 ඡනභාෂ්ට (305¹³) = ඡනයන් සතුටු කළ;
 ඡම්භීර (384²²) = දෙඩම්;
 ඡලවර (140²⁰) = දියෙහි හැසිරෙණ;
 ඡලජ (234¹⁶) = දියෙහි හට ගත්;
 ඡල සලායෙන් (254¹⁹) = දිය සුළියෙන්;
 ඡලස්නානය (5³⁰) = වතුර නැම;
 ඡලාඤ්ජ (368¹³) = දළඹුවෙන් (මවුකුස)
 උපදින;
 ඡවනිකා (416⁸) = තිර;
 ඡාගරියානුයෝගයෙහි ද (545¹³) = නිදි
 දුරු කිරීමෙහි ද;
 ඡාතභූමිය (95²⁹) = උපන් බිම;
 ඡාතිස්මරණ නුවණ (91²³) = පෙර
 ඡාතින් සිහි කරණ නුවණ;
 ඡන දෙශනාව (40²⁵) = බුද්ධ දෙශනාව;
 ඡනසුනුභාවයට (500²⁹) =
 බුද්ධපුත්‍රභාවයට;
 ඡීර්ණභාවයට (77²⁴) = දිරීමට;
 ඡීර්ණව ගිය හෙයින් (289³⁴) = දිරා ගිය
 හෙයින්;
 ඡිවිකාවෘත්තියෙහි (89¹²) = ඡිවත්
 වීමෙහි;
 ඡෙට්ඨාපවායන ධර්මය (269¹⁰) =
 වැඩිහිටියන් පිදීමේ ගුණය;
 ඡොතිපාසාණය (63²⁵) = සුර්ය රශ්මියට
 ඇල්ලූ විට ගිනි උපදවන ගල් විසෙස;
 පළිගු ගල;

ජවලිතප්‍රජවලිත වූ (299³³) = දූල්වුනු,
 වෙසෙසින් දූල්වුනු;
 ඥානබඩගය (560¹⁷) = නුවණ නමැති
 කඩුව;
 ඥාණ සම්ප්‍රයුක්ත විත්තයෙන් (464³²) =
 ඥාණය හා යෙදුනු සිතින්;
 ඩබරවිග්‍රහ විවාදශීලී වූ (563⁹) =
 ස්වභාවයෙන් කලකොලාහල කරණ;
 ඩා සෙලවෙන (338¹⁸) = දහඩිය දමන;
 ධ්වනියප්‍රශ්න (-) = පිළිතුරු නො දී
 තැබිය යුතු ප්‍රශ්නය;
 ධාන වංකමික (288¹⁰) = සිටීම සක්මන
 යන ඉරියවුවලින් යුත්;
 තත් කෘත්‍ය සාධක (359³) = ඒ කට යුතු
 සිද්ධ කරණ;
 තනුමධ්‍යස්ථතාව (555³⁹) = මැදහත් බව;
 තථාගතප්පවෙදිත (282¹⁸) = බුදුන් දවස
 පැවසූ;
 තෘණොදකය (239⁹) = තණ හා දිය;
 තර්පණය (305²) = සතුටු කිරීම;
 තළාකයෙහි (160⁷) = විලෙහි;
 තසිත (447²⁹) = පිපාසිත;
 තාල පනස නාලිකෙරාදී (520¹³) = තල්
 කොස් පොල් ආදී;
 තාලමිපට (70⁸) = කයිතාලමි;
 තාලවණ්ටයකින් (115²¹) = විජිති
 පතකින්;
 තින්ද්‍රක (265³⁰) = තිඹිරි;
 තිඹිරිගෙයක් (323¹⁴) = වැදුම් ගෙයක්
 (සුතිකාගාරයක්);
 තිරශ්චිත (439¹¹) = තිරිසනා;
 තිලකවාදීන් (66⁴) = ශ්‍රේෂ්ඨ වාදීන්;
 තිලකයමාන (513¹⁶) = තිලකයන් වැනි;
 තිලෝගුරු (1¹) = කාම-රූප-අරූප හෝ
 ස්වර්ග-මාතෘ-පාතාල යන තුන්ලොවට
 ආචාර්ය වූ;
 තික්ෂණ (1¹⁴) = තියුණු;

තීර්ථකයන්ට (6¹⁶) = මිසදිටුවන්ට;
 තීර්ථායතනයෙහි (268²⁷) =
 තීර්ථකශාසනයෙහි;
 තුංග (351⁸) = උස්;
 තුව්ඡ (341³⁰) = හිස්;
 තුරිතාතුරිත වාරිකා (493¹²) = ඉක්මන් -
 නො ඉක්මන් වාරිකා;
 තුරුක් තෙල් (497³⁰) = සුවඳ වර්ගයක්;
 තුලාකුට (402¹⁷) = හොර තරාදියෙන්
 කිරා දීම;
 තුලාවගේ (515⁷) = තරාදියේ;
 තෘප්තියට (535¹²) = සැහීමට;
 තෙල අසුන් (384¹¹) = අර (මය)
 අශ්වයන්;
 ත්‍රිධාප්‍රභින්ත වූ (406²⁷) = තුන් අයුරකින්
 බිඳුනු (තුන් තැනකින් බිඳුනු)
 ත්‍රිපරිවර්තයක් (529¹¹) = වට තුණක්;
 ත්‍රිපිටක (22¹⁷) = සූත්‍ර- අභිධර්ම-විනය
 යන බුද්ධ වචනය;
 ත්‍රිමද ගලිත (-) = දෙකන්-පුල්ලිංග යන
 තුන් තැනින් මද ගලන;
 ත්‍රිවිද්‍යාධර (173³²) = පෙර විසූ කඳ
 පිළිවෙළ දන්නා නුවණ-දිව ඇස -
 ආශ්‍රවක්ෂය කරණ නුවණ යන ඥාණ
 තුණ දරණ;
 ත්‍රිවිධ කුශල කෘත්‍යය (70²⁴) = දන - ශීල
 - භාවනා යන තුන් වැදෑරුම් පුණ්‍ය
 ක්‍රියා;
 ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන් (481²) = කාම-භව-
 විභව යන ආසා;
 ත්‍රිවිධ බොධි (458²⁵) = බුද්ධ බොධි-
 පච්චෙක බොධි - ශ්‍රාවක බොධි යන
 තුණ;
 ත්‍රිවිධ වූ රොගුප්පත්ති (342²⁶) = වා -
 පිත් - සෙම් යන රෝග ඉපැත්මේ
 හේතූන් තුණ;

ත්‍රිවිධ ශික්ෂායෙහි (322²⁸) = අධිසීල -
 අධිවිත්ත - අධිපඤ්ඤ යන ශික්ෂා
 තුණෙහි;
 ත්‍රෛතල (45¹) = තුන්ලොව;
 ත්වච (368³⁰) = පොත්ත;
 ඵලජ (234¹⁸) = ගොඩ හටගත්;
 ඵලයෙහි (400³) = ගොඩබිම;
 ඵනසිත (575¹⁹) = කිරි බොන;
 ඵාම (440¹⁷) = ශක්තී;
 ඵිනය (557¹) = සිතේ මැලි ගතිය;
 ඵිරාඵිර බව (251³⁰) = ශක්තිය ඇති නැති
 බව;
 ඵුතිඵොමිත (499³⁹) = ස්තුතියෙන් ස්තුති
 කරණ ලද;
 ඵෙයාසංවාසක (-) = පැවිද්දට හානි
 පැමිණ ද පැවිද්දෙකු මෙන් පෙණි
 සිටින්නා;
 දක්ෂිණිය (402⁸) = දීමට සුදුසු;
 දග හැරීම් (310³¹) = ගැට හැරීම්;
 දණ්ඩ ප්‍රාප්ත (54³⁶) = දඬුවමට පැමිණි;
 දණ්ඩන භයින් (190²⁶) = දඬුවමට
 බියෙන්;
 දන්ත කඩක් (270¹³) = දත් කැබෙල්ලක්;
 දරථ (-) = පීඩාව, වෙහෙස;
 දර්පයෙන් (584²⁴) = ආඩම්බරයෙන්;
 දසකසිණාරමුණු (540²⁹) = පඨවි,
 ආපො, තෙජෝ, වායු, නීල, පීත,
 ලොහිත, ඔදන, ආකාස, ආලොක යන
 කසිණ අරමුණු දශය;
 දසනබ සමොධානයෙන් (539⁸) = නිය
 දසය එක් කිරීමෙන්, දෙ අත් එක්
 කිරීමෙන්);
 දනනිස්සන්දළ (140⁵) = දනය හෙතු
 කොට ගෙන වූ යහපත් විපාකය;
 දනව (368¹⁶) = අසුර විශෙෂයක්;
 දනසෙතුසංක්‍රමණයෙන් (307¹³) = දන
 නමැති ඒදඬු-පාලම් වලින්;

දනොපකරණ (35³⁴) = දනය පිණිස
 වුවමනා කරණ ද්‍රව්‍ය;
 දයාද පුත්‍ර (291³) = උරුම ලබන පුතා;
 දර පිඹුරු (383²⁵) = දර නම් වූ පිඹුරා;
 දසින්වයට (193⁸) = දසියක බවට;
 දික්ඤ්ඨිය (532¹³) = දිශාවන්හි පිරිසිදු
 බව, උතුර ආදී දිශාවන් නිසි සේ
 විනිශ්චය කර ගැනීම;
 දියත්තක් (47¹⁸) = දිය ටිකක්;
 දිවස්හුල (255¹³) = මහාපරාධ කළ
 ජීවතුන් තබන හුල;
 දිව්‍යවක්ෂුරහිඤනය (286¹²) = දිවැස;
 දිව්‍යශ්‍රොත්‍රධාතුව (9⁴⁴) = දෙවියන්ගේ
 කන වැනි, ඇත සියුම් ශබ්ද පවා ඇසිය
 හැකි, පිත්තශ්ලේෂමාදීන් පීඩිත නො වූ,
 ධ්‍යානාදී බලයෙන් නිපන් විශිෂ්ට
 ඤනය;
 දීපික (520⁷) = දිවි;
 දුඃඛනිරොධාර්යසත්‍යය (470¹⁶) = දුක්
 නැති කිරීමට හෙතුවන නිර්වාණය වූ
 ආර්ය සත්‍යය;
 දුදුළෙන් (532²⁶) = දුර්ගයෙන්;
 දුප්පසහ (10³) = මැඩ පැවැත්විය නො
 හැකි;
 දුමස්දළ (133²⁹) = කුණු වූ මස් දළ;
 දුරනුබොධ (4³⁰) = අවබොධ කට නො
 හැකි;
 දුරාසද (10²) = ලං විය නො හැකි;
 දුර්ගත (509³⁷) = දුගී;
 දුර්දර්ශන (317³⁷) = දක්නට අපහසු බව;
 දුර්දර්ශනීය (594¹⁰) = දැකීම අපහසු;
 දුර්වලග්‍රහණික වූ (364⁵) = අහර
 පැසවන ගින්න අඩු;
 දුෂ්ඨිල භයංකර වූ (210¹³) =
 දුශ්ඨිලයන්ට බියකරු වූ;
 දුෂ්කරක්‍රියා (338¹⁵) = කිරීමට අපහසු
 ක්‍රියා;

දුෂ්ප්‍රතිපන්න (304²²) = වැරැදි සේ පිළිපත්;
 දුෂ්ප්‍රතිවේදනාව (345²⁸) = අවබෝදයට අපහසු බව;
 දුහුල් (314⁷) = සිහිත් වස්තු;
 දෘෂ්ටධර්මයෙහිත් (297¹) = මෙ ලොවත්;
 දෘෂ්ටධර්මසුබවෙදනීය (136³⁵) = මේ අත්බැව්හිම සැප වින්දනැකිවූ;
 දෘෂ්ටිජාල (113⁹) = මිථ්‍යා දෘෂ්ටි නමැති දෑ;
 දෘෂ්ටිවාදයෙන් (17³⁸) = ආගම ධර්මයන් පිළිබඳ වාදයෙන්;
 දෙකටසන්න කැන් (507¹⁰) = හඬ සහ දෙකක් පමණ කැන්;
 දෙගං හික්ති (223¹¹) = ගඟේ ඉවුරු දෙක;
 දෙපක්ෂයෙන් (338¹⁷) = දූලෙන්;
 දෙපත්ලස (262³⁰) = දෙපතුල ලඟ
 දෙවනිදෙව වූ (281²⁰) = දෙවියන්ට ද වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ දෙවි වූ;
 දුමෙන්ද්‍රයා (528¹⁷) = වෘක්ෂ රාජයා (උතුම් ගස);
 ද්විපදෙන්ක (460¹⁷) = දෙපා ඇත්තන්ට උතුම් බුදුරජ;
 ධනභොගසාරයෙන් (19¹⁴) = ධනයෙන් හා පරිභොග කටයුතු වස්තුසාරයෙන්;
 ධනුශ්ශිල්පයෙහි (76²¹) = දුන්නෙන් විදීම උගන්වන ශාස්ත්‍රයෙහි;
 ධමකයෝ (36³⁷) = පිඹින්නෝ;
 ධර්මවරියා (24⁶) = ධර්මයෙහි හැසිරීම, සුවර්ත ක්‍රියා;
 ධර්මවින්නාවන් (60²⁹) = ධර්මාලම්බන සිතීම;
 ධර්මදීපගති පරායණ (355¹³) = දහම් නමැති පිහිට;
 ධර්මතාව (113²³) = ස්වභාවය;
 ධර්මසන්නතිය (48⁵) = ධර්ම පරම්පරාව;

ධර්මාභිසමය (24¹¹) = ධර්මාවබෝධය;
 ධවලච්ඡත්‍රය (459³⁴) = සේසත;
 ධාත්වධික (553²⁰) = ධාතු අධික;
 ධාර්මිකාපණිකයෝ (485²⁶) = දූහැමි වෙළෙන්දෝ;
 ධුතාංගභූමිකර්ම (495²⁶) = ධුතාංගයනට ආධාර වූ කර්ම;
 ධුතාංගයන් (24²⁷) = කෙලෙස් කම්පා කිරීමට ඉවහල් වන පංසුකුලිකංගාදි තෙලෙස් කරුණු;
 නගර ගුත්තිකයෝ (485¹⁹) = නගර ආරක්ෂකයෝ;
 නගර ජෝතිකයෝ ය (484⁶) = නගරය බබුළුවන්නෝ ය, (පහන් දල්වන්නෝ);
 නගර වඩ්ඩකී (89⁹) = නුවර වඩුවා,
 නගරයක් නිසි සේ බෙදා සාදන ශිල්පියා;
 නගුලිස (313¹⁰) = නගුලෙහි වියගහ සවි කරණ ලිය;
 නංගල බලි කර්මය (311¹⁹) = නගුලට හෝ ඊට අධිපති දේවතාවට පිදේනි දීම;
 නංගුලායුධය (560¹¹) = නගුල නමැති අවිය;
 නදි දුර්ගයක් (546¹⁰) = ගහක යෑමට අපහසු තැනක්;
 නහස්තලයෙහි (407¹⁶) = අහස් තලයෙහි;
 නරදමාසාරථී (-) = දමනය කට යුතු පුරුෂයන් හික්මන;
 නරාවලෙක (265³¹) = ඉතා ගැඹුරු දුගඳ හමන වලෙක්හි;
 නරොරාග (40¹²⁷) = (නර උරග) මිනිස්, සර්ප;
 නව ආසාන වස්තු (240⁷) = ක්‍රොධය ඉපදීමට ආධාර වන 'මෙ තෙම මට අනර්ථ කෙළේ ය. කරයි, කරන්නේ ය යන ලෙසින් තමා පිළිබඳ තුණක් ද,

එසේ ම තමාගේ හිතවතුන් පිළිබඳ කුණක් ද, 'මෙ තෙම මාගේ සතුරනට යහපත කෙළේ ය, කරයි, කරන්නේ ය, යන ලෙසින් කුණක් ද යි මෙසේ නව වැදෑරුම් අදහස්;

නව උපොසථය (355¹⁶) = පුර අව දෙ පක්ෂයෙහි පස්වැනි, අටවැනි, තුදස්වැනි, පසළොස් වැනි තිටි ලත් පොහෝ දවස් අට හා පටිජාගරණ උපොසථ දින ද යන නවය නොහොත් වාතුද්දසී, පඤ්චදසී, සාමග්ගි සඟ පොහෝ, ගණ, පොහෝ, පුගුල් පොහෝ, සුන්තුද්දෙස, උපොසථ, පාරිසුද්ධි උපොසථ, අධිට්ඨාන යන නවය;

නවසත්තාවාස (583¹⁷) = සත්වයන් වසන නානත්තකාය, නානත්තසඤ්ඤී, නානත්තකාය එකත්තසඤ්ඤී, එකත්තකාය නානත්තසඤ්ඤී, එකත්තකාය එකත්තසඤ්ඤී යන සතර ද, අරූපලොක සතර ද, ආසඤ්ඤ සත්තය ද යි යන ස්ථාන නවය;

නව සලිලයෙන් (145²⁶) = අළුත් වතුරෙන්;

නවාංගශාස්තෘ ශාසන (4⁶) = සුන්ත, ගෙයා වෙහාකරණ, ගාථා, උදන, ඉතිච්ඡත්තක, ජාතක, අබ්භතධම්ම, වෙදල්ල යන අංග නවයක් ඇති බුදු සසුන;

නහමක් කරවු (408¹⁶) = නො කරවු;

නහාපන (328⁶) = නැහැවීම;

නානාදෙශානීත (3⁶) = නොයෙක් රටවලින් ගෙණෙන ලද;

නාහි පරාමර්ශනය (258²⁶) = නැබ පිරිමැදීම;

නාහි මණ්ඩලාකාරයෙන් (492³⁸) = නැබ මඩුල්ලක අයුරින්;

නාමරූප (54¹⁶) = චිත්ත වෛතසික හා රූපය;

නාරංග (384²²) = නාරං;

නාවාලකනයාගේ (529²¹) = නැව නවත්වන නැංගුරමේ;

නාළිකාදියෙන් (445¹³) = නැළි ආදියෙන්;

නික්ලේෂී (38¹⁸) = කිලෙස් නැති;

නිගුහ (12²⁹) = නින්දාව;

නිවිත (190⁹) = රැස් කරණ ලද;

නිදිවර්ජන (444²¹) = නින්දා දුරු කිරීම;

නිපුණ (317³⁷) = සියුම්;

නිමන්ත්‍රකයකු (278¹²) = කැඳවන්නකු;

නිම්මුජ්ජනය (141⁵) = ගැලීම;

නිමෙසත්තරය (250³⁴) = ඇසිපිය හෙලන තරම් කාලයක අතර;

නිම්නස්ථාන (433²⁶) = පහත්තැන්;

නිරග්ගික (453¹⁴) = ගින්නක් නැති;

නිරපෙක්ෂක ව (481⁶) =

බලාපොරොත්තු රහිත ව;

නිරවද්‍ය දර්ශනය (283¹⁷) = නිවැරදි දැකීම;

නිරවශෙෂ (147²¹) = ඉතුරු නැති;

නිරාමිස (505¹⁶) = ආමිස නැති,

යාවකාලිකය හැර සෙසු පාන වර්ග හා ගිතෙල් ආදී දේ;

නිරිසත්වයෝ (77¹⁶) = නරකයෙහි උපන් සත්වයෝ;

නිරුත්තර (81²⁰) = තමාට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයකු නැති;

නිරොධසමාපත්තිය (11¹⁴) =

චිත්තනිරොධයට පැමිණීමේ සමවත, අනාගාමීන් සහ රහත්හු ඉහාත්මභාවයෙහි නිවන්සුව විඳිනු

සඳහා සමවදින සමාපත්තිය;

නිර්ගාථක (210¹⁵) = ගාථා රහිත;

නිර්ගුණධී (299³⁵) = නික;

නිර්ජට නිර්ගුම්බ (1²³) = අවුල් නැති;
 නිර්මල ධවලවිෂ්‍රය (304²⁷) = පිරිසිදු
 සේසත;
 නිර්වාණාර්ථ වශික වූ (574¹⁹) = නිවන්
 නමැති ප්‍රයෝජනයට වසඟ වූ;
 නිර්වාපණය (447⁷) = නිවීම;
 නිර්වේදනය (34⁹) = නිවීම;
 නිර්වේමනික ශ්‍රද්ධාව (511²⁹) = සැක
 රහිත ශ්‍රද්ධාව;
 නිල කොට (268²⁴) = විධාන කොට;
 නිවේසනය (104⁹) = ගෙය;
 නිශ්ශ්‍රීත (549¹⁰) = ඇසුරු කළ;
 නිශ්‍රේණිය (499²⁰) = ඉණිමග;
 නිශ්‍රීක දර්ශනය (537¹) = ශෛභා රහිත
 නින්දිත දැකීම;
 නිෂද්‍යා (525²⁹) = හිඳීම;
 නිෂේවිත (509⁵⁰) = නිතර සෙවුනා ලද;
 නිෂ්ඨා (169¹⁹) = අවසන් කිරීම;
 නිෂ්පර්යාය වචනයෙක (284⁶) = අනික්
 ක්‍රමයක් නැති එකාන්ත වචනයෙකි.
 නිසදයක (538²⁷) = නිස දෙන;
 නිස්තෙජස්ක ව (36⁶) = තෙජස
 (ආනුභාව) නැති ව;
 නිස්සරණය (456¹⁶) = කෙලෙසුන් ගෙන්
 ගැලවීම, නිවණ;
 නිවාසනයක් (21¹⁵) = මිටි අසුනක්;
 නීලොත්පලදලාකාර (215¹⁹) = නිලුපුල්
 පෙති වැනි;
 නුහුනුවෝ (403⁴) = නොහැක්කෝ;
 නෙමිත්තක බව ය (538⁷) = කයින් හෝ
 වචනයෙන් යමක් අඟවන ගතිය;
 නෙයිසාඩම් (416⁶) = නැටුම්;
 නෙර්සාණික (484²⁸) = නීවණට
 පමුණුවන;
 නෛෂ්ක්‍රමය (54⁵) = නික්මීම;
 නො සරුප් (375¹⁹) = නුසුදුසු, (නො
 ගැලපෙන) ;

පක්ෂ ග්‍රහණය (325³) = පක්ෂයක්
 ගැණීම;
 පශ්ඨරණය වන්නේ ය (231²⁴) =
 වැගිරෙන්නේ ය;
 පජ්ජුන්නය (519¹⁸) = මෙසය;
 පඤ්චකාමයෙහි (30²⁹) = රූප, ශබ්ද,
 ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන කාමවස්තු
 පසෙහි;
 පඤ්ච වෙනොබ්ල (-) = බුද්ධ, ධම්ම,
 සංඝ, සික්ඛා යන කරුණු සතර පිළිබඳ
 සැක හා සබුන්මචාරීන්ට කිපීම ද යන
 සිතට උල් වැනි කරුණු පස;
 පඤ්චනිවරණයන් (40³²) = කාමවිෂ්ණද,
 ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ, උද්ධවිච කුක්කුචච,
 විචිකිච්ඡා යන සිතේ දියුණුව වසා
 දමන ධර්ම පස;
 පඤ්චමහා ගංගාවෝ (81²⁷) = ගංගා,
 යමුනා, අවිරවතී, සරහු, මහී යන ගංගා
 පස;
 පඤ්චමහාගනීන් (512¹³) = නරක, ප්‍රෙත,
 තිරශ්චීන, මනුෂ්‍ය, දෙව යන ගති පස;
 පඤ්චවිධඥෙය මණ්ඩලයෙහි (1¹⁵) =
 සංස්කාර, විකාර, ලක්ෂණ, නිර්වාණ,
 ප්‍රඥප්ති යන පස් වැදෑරුම් වූ දතයුතු
 ධර්ම විෂයෙහි;
 පඤ්චවිමුක්ති (43²⁷) = තදංග,
 විෂ්කම්භණ, සමුවිච්ඡේද, ප්‍රතිප්‍රශ්නධි,
 නිස්සරණ යන විමුක්ති පස;
 පඤ්චානන්තරිය (30³¹) = මවු මැරීම,
 පියා මැරීම, රහතන් මැරීම, බුදුන්ගේ
 ඇඟින් ලේ සෙලවීම, සංඝයා හෙද
 කිරීම යන අනන්තර ජාතියෙහි විපාක
 දෙන කර්ම පස;
 පටිපාටිය (60²⁴) = පිළිවෙළ;
 පටිප්ඵරිත (524¹⁴) = විරුද්ධ ව
 පැතුරුණු;
 පටිප්පස්සම්භනය (464³⁷) = සංසිඳීම;

පටිභාන (99²⁴) = වැටහීම;
 පටියක්කමය (340²⁴) = පිළියෙළ වූයේ
 ම ය;
 පටිසන්ථාරමාත්‍රයක් (13⁴) = පිළිසඳර
 පමණක්;
 පටිසල්ලාන (170⁵) = විවේකය;
 පටුගමෙක්හි (509²²) = නොයෙක්
 දෙසින් වෙළෙඳුන් පැමිණෙන ගමක,
 නගරයක;
 පණ්ඩකයා (109¹) = නපුංසකයා;
 පණ්ඩර (346¹²) = සුදු (පිරිසිදු);
 පතිරූපදෙස (109³⁴) = යොග්‍ය දෙශය;
 පත්කොට (227¹⁵) = නවා;
 පත්තක්ඛන්ධ (7²¹) = යටට නැමුණු කර
 ඇති, අධො මුඛ වූ;
 පත්ථික ය (494¹⁴) = පනන ලද ය;
 පදලනයකර (412³³) = පළා;
 පනාමය (238²⁴) = අපනමය, නෙරපීම;
 පන්ථමර්කටයාගේ (575²) = මඟ දැල්
 බඳින මකුළුවාගේ;
 පපටිකා (232²) = පතුර;
 පබ්බාජන (274⁴) = නෙරපීම, පිටමං
 කිරීම;
 පබ්භාර (45²³) = නැමුණු;
 පබ්භාරයක් (565²³) = ගුණාවක්;
 පරචිත්ත විජානන ඥානය (286¹²) =
 අනුන් සිත් දැනීමේ නුවණ;
 පරදුක්ඛාපනයෙන් (400³¹) = අනුන්ගේ
 දුක් බැහැර කිරීමෙන්;
 පරමවායාධියෙන් (342²⁶) = දරුණු
 රොගයකින්;
 පරමසණ්භසුඛුම (346³⁸) = ඉතාමත්
 සිහින්, සියුම්;
 පරමාර්ථය (37³⁰) = උසස්
 බලාපොරොත්තුව;

පරවාදිත කුම්භ විදරණ කෙශරීන්ද්‍ර භූත
 (111³²) = විරුද්ධවාදී නමැති හස්තීන්ගේ
 කුඹු පැළීමෙහි සිංහරාජයකු වැනි;
 පරගත්‍රූ පීඩාවක් (2²⁰) = පරසතුරු
 උවදුරක්;
 පරාපවාදයෙක් (103¹⁷) = අනුන් කරණ
 දෙශාරොපණයෙක්;
 පරාමර්ශනය (147²⁵) = ස්පර්ශ කිරීම;
 පරාංමුඛවීම් නම් (266³) = අහක බලා
 ගතිම් නම්;
 පරික්ෂෙප (416⁸) = වටකිරීම;
 පරිචාරක (299¹⁸) = පිරිවරා හැසිරෙන
 මෙහෙකාර;
 පරිඥාන (-) = හොඳින් දන්නා ලද;
 පරිඤ්ඤායා (80⁸) = පිරිසිදු දත යුතු;
 පරිත්ත අප්ප ථොක (440³⁹) = ඉතා මද;
 පරිදහ (498¹⁹) = දැවිල්ල;
 පරිපාකය (52¹⁴) = මේරීම, සම්පූර්ණ
 වීම;
 පරිභව (12¹²) = නින්දා;
 පරිභූත වන්තේ ය (308³¹) = පරිභව
 කරණ ලද්දෙක් වන්තේ ය;
 පරිභොග (25¹) = අනුභවය, පාවිච්චිය;
 පරිමර්දන (328⁶) = පිරිමැදීම;
 පරියායවචන (100¹⁰) = සමානාර්ථ ඇති
 වචනය;
 පරිවර්තනය (146²³) = පෙරළීම;
 පරිළාභ (115²⁰) = දැවීම;
 පරිහරණය (85³¹) = පවත්වාගැනීම;
 පර්ණශාලා ප්‍රවේශය (264⁶) = පන්සලට
 පිවිසීම;
 පර්ණාකාර (422⁹) = පඬුරු;
 පය්‍යිත්ත (173²⁹) = කෙළවර;
 පර්යාය වචන (220¹⁹) = සමාන අර්ථ
 ඇති වචන;
 පර්වතශිඛර (-) = කඳු මුදුන;
 පලාලපුංජය (519²⁷) = පිදුරු කැටිය;

පලුග (293²⁶) = වෙසෙසින්, බිඳී ගිය;
 පවිචිත්ත (-) = අතිශය විවේකයෙන් යුත්;
 පසළොස්වරණ ධර්මයන් (29¹⁹) = උත්තම ශීලය; ඉන්ද්‍රිය සංවරය, භෞජනමාත්‍රාඥත්වය, නිද්‍රා වර්ජනය, ශ්‍රද්ධාව, භරීය, අපත්‍රපාව, බහුශ්‍රැතත්වය, පරා ක්‍රමය, ස්මෘතිය, ප්‍රඥාව, ධ්‍යාන සතර යන ධර්ම පසළොස්;
 පසුසාතන ගල රුධිර (296³⁶) = සිවුපාවුන් නැසීමෙන් උන්ගේ ගෙලේ ලේ;
 පස්කඳ (31¹⁵) = රූප, වෙදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ යන ස්කන්ධ පස;
 පස්පලවිනි (37¹⁴) = බුලත් විටට ගන්නා කපුරු, තකුල්, නාරං පොතු, ලමඟ, (කරාබු නැටි) ඉඟුරු යන ද්‍රව්‍ය පසින්;
 පස්මරුන් (-) = පඤ්චමාරයන්, බන්ධ - ක්ලේශ - අභිසංඛාර මව්වු, දෙවපුත්ත යන මොහු පඤ්චමාරයෝ ය;
 පස්මුල් (50³¹) = බෙලි, මිදි, තොටිල, පළොල්, ඇද්දෙමට යන මුල් පස හෝ එලබටු, කටුවැල්බටු, අස්වැන්න, පුස්වැන්න, ගොකටු යන මුල් වර්ග පස;
 පස්විකා (313¹⁶) = ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කොට (ප්‍රයෝජනය නුවණින් සලකා);
 පළිබොධ (14³³) = උවදුරු, හිරිහැර;
 පළිරොධ විරහිත (544²⁶) = කරදර නැති;
 පාංශු විරහිත (542¹) = පස් නැති;
 පාණිප්‍රහාරයෙහි (250¹⁴) = අතින් පහර දීමෙහි;
 පානියාහරණ (444⁷) = පැන් එළවීම;
 පාබල සෙනාව (41⁸) = අශ්වාදීන් පිට නො නැගී යූද හට සේනාව;

පාරිභට්ටකතාවෙන් (520¹⁹) = දරුවන් නැලවීම ආදී මෙහෙ කිරීමෙන්;
 පාරිභෝගික (114³) = පරිභෝගයට (පාවිච්චියට) අයත්;
 පාවුස්සික (136³) = වර්ෂා කාලයට අයත්;
 පාෂාණවර්ෂා (436³⁰) = ගල් වැසි;
 පාසය (186³⁵) = මලප්‍රච්ච;
 පෑපන නගා (282³¹) = පැහැ ගන්වා (ලක්ෂණ කොට);
 පිටඅටුව (509¹¹) = හේත්තුවන ලැල්ල;
 පිටකත්‍රයධාරී (4²⁴) = සූත්‍ර-අභිධර්ම-විනය යන පිටකත්‍රය දරණ;
 පිටිතොල හයා (218²⁰) = අත් පිටු පස තබා;
 පියුම්සර (393²⁹) = පියුම්විල්හි
 පිරිවහාපියන්තට (16³⁰) = කට පාවමින් කියන්නට;
 පිහිත (245²⁴) = වසන ලද;
 පිළිසඳර කථා (30⁶) = සතුටු සාමිචි කථාව;
 පිළිසරණ (75²⁸) = පිහිට;
 පිළිකට්ටු (37¹⁶) = රෙදි පොදිය;
 පීඨසප්පි (277²⁶) = පිලා, අත් පා කොරා;
 පිණනය (424⁸) = පිණවීම;
 පුක්කුසයෝ (8⁵) = මලමුත්‍රාදී අශුවි බැහැර දමන්නෝ;
 පුරාණදුකිසිකා (149⁷) = පරණ භාර්යාව
 පුරුෂකාර (114¹⁸) = පුරුෂ චීර්යයෙන් කට යුතු ක්‍රියාව;
 පුලවරාශීන්ගේ (501³⁶) = පණු කැලන්නගෙන්;
 පූර්වකුශල කර්මය (4³⁵) = අතීත අත්බැවිහි කළ පින්කම;
 පූර්වකාතපුණ්‍යතාවකින් (438³³) = පෙර කළ පින් ඇති බවකින්;

පූර්වජ්නානුශාසනා ප්‍රවේණි වංශය (303²⁰) = පෙර බුදුවරයන්ගේ අනුශාසනා පිළිවෙළ;
 පූර්වභාග ප්‍රතිපදාව (494³¹) = මුල් ප්‍රතිපත්තිය;
 පූර්වයෝගය (5²) = පළමු යෙදීම;
 පූර්වවාසනා බලයෙන් (14⁸) = පෙර පුරුදු බලයෙන්;
 පූර්වලිඛිත (93³) = පෙර ලියන ලද;
 පූර්වාචාර්යයන් (29²⁷) = පෙර සිටි ආචාර්යවරයන්;
 පූර්වනුශාසනාප්‍රවේණි වංශය (303¹⁸) = පරම්පරාගත පැරැණි අනුශාසනා;
 පූර්වාභ්‍යසමයෙහි (19²⁹) = පෙරවරු කාලයෙහි;
 පූර්වෙනිවාසානුස්මාතිඥනය (286¹³) = පෙර විසූ කඳු පිළිවෙළ සිහි කිරීමේ නුවණ;
 පෘථිවිසර්ජනද්වයයෙන් (2⁸) = ප්‍රශ්න - විසඳීම් දෙකින්;
 පෘථිවිවලනය (135²) = පොළොව සෙලවීම;
 පෘථිවි ප්‍රදලනය කොට (335²⁴) = පොළොව පලා ගෙන;
 පෘථුලාංගණ (460³³) = පළල් මිදුල්;
 පෙණාහිකාවගේ (569⁸) = කැඳුත්තාගේ;
 පෙයා (442²⁶) = පිය පුත්‍ර;
 පෙසකාර ධිතු (492³¹) = පෙහෙර දුව (රෙදි වියන්නාගේ දුව);
 පෙහෙරුන් (327¹²) = රෙදි වියන්නන්;
 පෙළාන්තරගත (28²⁸) = පෙට්ටිය ඇතුළට ගිය;
 පොකුරු පතකින් (389²⁷) = නෙළුම් කොළයකින්;
 පොත්පකනිබන්ධ (91¹⁸) = පොත්හි ලියා තැබීම;

පොඵනය කරන්නේ ය (392²⁰) = තළන්නේ ය;
 පොථිත (243¹⁶) = තලන ලද;
 පොරොත්තු (21⁵) = නැවැත්වීම;
 පෞර්ණමි (378²⁷) = පසළොස්වකි;
 ප්‍රග්‍රහණය (588³²) = එසවීම;
 ප්‍රවණ්ඩ (350³¹) = ඉතා සැඟව;
 ප්‍රජා (304¹²) = සත්වයා;
 ප්‍රඥප්ති ව්‍යවහාරය (30¹⁵) = පැණවීම් වචනය, නාමය;
 ප්‍රඥනෙත්‍රය (257²) = නුවණ නමැති ඇස;
 ප්‍රඥවිචයබොධ්‍යංගය (97⁷) = ප්‍රඥව රැස් කරණ ධම්මවිචය නම් බොධ්‍යංගය;
 ප්‍රණිධි (474²²) = ප්‍රාර්ථනාව;
 ප්‍රතිකුලය (432⁸) = පිළිකුල් කටයුතු;
 ප්‍රතිකුලකාරී (495¹⁰) = විරුද්ධ ක්‍රියා කරණ;
 ප්‍රතිසයෙන් (558¹) = ද්වේෂයෙන්;
 ප්‍රතිවිජන්ත (108⁴) = වැසුනු;
 ප්‍රතිපක්ෂ පසමිතුරන් (2²⁰) = විරුද්ධකාරයන්;
 ප්‍රතිබාලිභතාවෙනුත් (429³¹) = විරුද්ධතාවෙනුත්;
 ප්‍රතිබාහනය (94³⁷) = වැළැක්වීම;
 ප්‍රතිමණ්ඩිත (312¹) = යුක්ත;
 ප්‍රතිවචන (445²⁸) = පිළිතුරු;
 ප්‍රතිවිභක්තභොගිතාවෙන් (525⁵) = බෙදා වැළඳීමෙන්;
 ප්‍රතිවෙධය (484²⁷) = අවබෝධය;
 ප්‍රතිවෙධ ධර්මයන් (191¹²) = අවබෝධ වූ ධර්මයන්;
 ප්‍රතිශතූන් (500⁵) = සතුරන්;
 ප්‍රතිෂ්ඨා (115²) = පිහිට, උපකාරය;
 ප්‍රතිෂ්ඨාන (39¹⁹) = පිහිටීම;
 ප්‍රතිසන්ධි විඥන චිත්තය (552⁴) = උත්පත්තිය සිදු කරණ සිත;

ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පාද වක්‍රය (60¹⁸) = රෝදයක් වැනි වූ සංස්කාරාදී ඵලයන් උපදවන අවිද්‍යාදී හෙතු රාශිය;
 ප්‍රත්‍යන්ත (7²⁹) = සිටිසර;
 ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා (20¹³) = කල්පනා කිරීම;
 ප්‍රත්‍යුත්ථානයෙන් (444⁶) = ගෞරව පිණිස ආසනයෙන් නැගී සිටීමෙන්;
 ප්‍රත්‍යක්‍ෂබෝධ (133⁷) = පසේ බුදු වීම;
 ප්‍රථම බොධිමූලයෙනි (113¹⁵) = බුදු වීමෙන් පසු පළමු එක්විසි අවුරුදු කාලයෙනි;
 ප්‍රදලනය (2¹¹) = පැළීම, දුරු කිරීම;
 ප්‍රබන්ධොත්පත්ති (553³³) = පරම්පරා වශයෙන් ඉපැත්ම;
 ප්‍රහානි (318⁶) = ආදි;
 ප්‍රමුදිතජනක වන්නාහ (348¹⁶) = සතුට උපදවන්නාහ;
 ප්‍රයෝග හීන (414¹¹) = උත්සාහ රහිත;
 ප්‍රචරගණිතද්‍රව්‍ය වූ (217³) = උතුම් සමූහයකට ස්වාමි වූ;
 ප්‍රචරඤ්ඤාපජ්ජෝතය (148¹⁸) = උතුම් නුවණ නමැති පහන;
 ප්‍රශස්‍යතර වූ (329⁷) = අතිශයින් ප්‍රශංසා කට යුතු;
 ප්‍රසුවණ වන්තේ ය (-) = වැස්සෙන්තේ ය;
 ප්‍රහාණය (94¹⁰) = දුරු කිරීම;
 ප්‍රාණජීවය (65²⁶) = ප්‍රාණ නමැති ජීවය;
 ප්‍රාතිමොක්ෂ ශීලස්කන්ධය (40²¹) = හික්ෂුන්ගේ හික්මීමට පැණවූ ශික්ෂාපද රැකීමෙන් වන ශීල සමූහය;
 ප්‍රාතිහාර්ය (437³²) = පෙළහර;
 ප්‍රාන්තසෙනාසනය (519²⁷) = වනයෙනි ඉතා ඇත සෙනසුන;
 ප්‍රාර්ථනීය (3⁸) = පැතිය යුතු;
 ප්‍රාර්ථිත වූ (335³⁵) = ප්‍රාර්ථනා කරණ ලද;

ප්‍රාසාදහිරුසි ව (410¹⁴) = පහයට නැගී;
 ප්‍රාසාදික (256¹²) = පැහැදීම;
 ප්‍රීතිජනනය (450¹⁹) = ප්‍රීතිය ඉපදවීම;
 එතීන්ද්‍රගුහණයට (593²¹) = නාගරාජයා ගැණීමට;
 එලපිණ්ඩයෙක් (361³⁴) = ගෙඩියක්;
 එලසමංගියෝ ය (480³) = එලයෙන් යුක්තයෝ ය;
 එලාපණකයෝ (484³³) = පලතුරු වෙළෙන්දෝ;
 ඵේණමාලාකුල (357³⁵) = පෙණ සමූහයෙන් අවුල්;
 බධිරයෙකු (517²⁹) = බීරෙකු;
 බලිබර්දයන්ගේ (313¹⁹) = ගවයන්ගේ බලිසයෙන් (582¹⁹) = බිලියෙන්;
 බලිසයනය (47⁷) = උඩුකුරු ව නිද ගැණීම;
 බහුලිකාන (256²) = බහුල වශයෙන් කළ;
 බහුශ්‍රැතයන් (2¹⁹) = බොහෝ ඇසු පිරු තැන් ඇති අය, උගතුන්;
 බාලිසික තෙම (582¹⁹) = බිලි බාන්නා;
 බාහිත (287¹⁴) = බැහැර කළ;
 බිම්බොහන (249²²) = කොට්ට;
 බිලාරයා ගේ (551⁸) = බිලලාගේ;
 බිජගාම (39²⁴) = පැළවන ඇට ආදී දේ;
 බුදනු සිහි (93¹⁹) = බුදුගුණ නැවත නැවත සලකන සිහිය;
 බුද්ධකාත්‍යයන් (1⁶) = බුදුකෙනකුන් විසින් කළ යුතු වැඩ;
 බුද්ධගතාසනිය (93¹⁸) = බුද්ධගුණ නැවත නැවත සලකන සිහිය;
 බුද්ධාන්තරයක් (6²) = බුදුරුවන් දෙනමක් අතර කාලයක්;
 බොජ්ඣංග (39²⁰) = බොධි නම් වූ මාර්ගඥනයන්ට කාරණාව සිටින සති, ධම්මවිචය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා යන ධර්ම සමූහය;

බොධාංගය (547³) = බොජ්ඣංග ධර්ම;
 බ්‍යාමප්‍රභාව (87¹⁹) = බුදුරදුන් අවට
 විහිදෙන බලයක් පමණ ආලෝකය;
 බ්‍රහ්මලොකුපගත වූ සේක (298¹) =
 බලලොව උපන් සේක;
 බ්‍රාහ්මණ වර්ණයෙන් (393¹⁴) = බමුණු
 වෙසින්;
 භක්තකාන්‍යය (13¹⁴) = බත්කිස, අහර
 වැළඳීම;
 භක්ෂ්‍යාභක්ෂ්‍ය (518¹⁶) = කෑ යුතු නො
 කෑ යුතු;
 භංගාභිමුඛාවස්ථාව (553³⁵) = බිඳීමට
 එළඹුණු අවස්ථාව;
 භජනය (43³¹) = සෙවනය කිරීම;
 භණ්ඩණ කලහ විග්‍රහ (538³⁸) = දබර
 කෝලාහල;
 භය සන්ත්‍රාස (279³¹) = බිය තැතිගැණුම්
 භවත්‍රයෙහි (336⁴) = කාම රූප, අරූප
 යන තුන් භවයෙහි;
 භවාග්‍රය (487⁴) = භවයේ කෙළවර
 (නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය);
 භාගිනෙය්‍ය (275³⁵) = බෑනා;
 භාගී (512⁹) = කොටස් කරුවෙක්;
 භාරික වූ (440²⁷) = භාර ඇති;
 භාවික (44¹⁴) = වැඩු;
 භාවිතාවක් (350³) = දියුණු කිරීමක්
 (පුරුදු කිරීමක්);
 භාස්කර (593⁸) = සූර්යයා;
 භික්ෂාටනය (285²) = පිඩු පිණිස
 හැසිරීම;
 භින්න ජීවක සංඛ්‍යාවට (307³²) = බිඳින
 ලද ද්වි පැවතුම් ඇත්තෙක යන
 ගණනට;
 භුතගාම (39²⁶) = ගස්වැල් ආදිය;
 භෙරිමුඛ (358³⁶) = බෙර ඇහැ;
 භෛෂජ්‍යය (448¹) = බෙහෙත;
 භෛෂජ්‍යක්‍රියා (289⁸) = බෙහෙත් කිරීම;

භෛෂජ්‍යානුලිඛිපන (496¹⁹) = බෙහෙත්
 ගැල්වීම;
 භොගවාසන (254¹⁴) = සම්පත් නැසීම;
 භොජනීය (89¹⁶) = අනුභව කටයුතු;
 භ්‍රමණ කණ්ටකයෙන් (339²⁶) = බුරුම
 කටුවෙන්;
 භ්‍රාතෘන් (268³⁰) = සහෝදරයන්;
 භ්‍රාන්ත (296²⁵) = භ්‍රමණය වූ (එක්
 අරමුණක නො පවත්නා);
 භූයුග්මය (153³³) = දෙ බැම;
 මච්ඡවිලෝපනයෙහි (240³²) = මසුන්
 ඇල්ලීමෙහි;
 මණ්ඩලමාලක (20¹⁵) = මණ්ඩලාකාර වූ
 ධර්මශාලාව;
 මධුපටලයක් (274¹) = මීවදයක්;
 මධුචාණිකාදියෙන් (-) = මීපැණි -
 උක්සකුරු ආදියෙන්;
 මධුරධිවනි මාදංග (410¹⁸) = මිහිරි හඬ
 ඇති මීහිඟු බෙර;
 මධුර ස්වර ගර්ජනා (26³¹) = මිහිරි
 හඬින් කරණ සොෂාව;
 මනස් සමාවාරය (495²) = සිතේ
 හැසිරීම;
 මනාපික (545³) = මන වඩන;
 මනුෂ්‍යලෝකෝත්තරිය (10¹⁷) =
 මිනිස්ලොවෙහි ඉපදීම;
 මනෝප්‍රණිධානය (335¹³) = සිතින්
 ප්‍රාර්ථනා තැබීම;
 මනෝනන්දනීය (72³⁴) = සිත සතුටු
 කිරීමට සමර්ථ;
 මනෝවිඤ්ඤාණය (66¹⁵) = ද්වි පඤ්ච
 විඤ්ඤාණය හා මනෝ ධාතු ත්‍රිකය ද
 හැර ඉතිරි සිත් හැත්තෑ හය හෝ
 එකසිය අට;
 මන්ත්‍රයන් (13²⁸) = ශාස්ත්‍ර, විද්‍යා;
 මහාභාගීහ (75⁵) = මහත් වූ භොග
 ඇත්තේ ය;

මන්දයුෂ්කයෝ (75¹) = අඩු ආයුෂ ඇත්තෝ;
 මයුර පිඤ්ජයක් (311³⁵) = මොනර පිල් කලඹක්;
 මරණ පරායණ ව (260¹⁵) = මරණය පිහිට කොට;
 මරණාන්තිම (57⁷) = මරණය කෙළවර කොට ඇති;
 මර මරා (393³⁷) = තළ තළා;
 මර්කටයාගේ (525¹¹) = වඳුරාගේ;
 මල්දරා (337²²) = මල් දහර (මල් වැසි);
 මසල (419²⁸) = මාසයෙන්, කපන;
 මහ කරුණා සමාපත්ති ඤාණය (125⁹) = මහා කරුණාව අරමුණු කොට ඉපැදවූ ධ්‍යානයට පැමිණීම;
 මහාසනශෛලපර්වතය (541³¹) = තනි ගල් කන්ද;
 මහා චතුෂ්පද සාතක වූ ආශී විෂයකු (296²⁵) = සිවුපාවුන් නසන මහා සර්පයකු;
 මහානාගයෝ (104³²) = මහා ශ්‍රේෂ්ඨයෝ (මෙහි නාග ශබ්දය ශ්‍රේෂ්ඨාර්ථයේ ය);
 මහාපුණ්‍ය භක්ත පරිවේශනයකට (343¹⁵) = පිණට බත් කෑ හැකි තැනකට (මහ දන්සැලකට);
 මහාපුෂ්කරණයට (565³¹) = මහා පොකුණට;
 මහාවන්තිස්කන්ධය (144³¹) = මහා ගිනිකඳු;
 මහාවිතර්කසම්ප්‍රහාරයෙහි (529²⁹) = මහ විතර්කයන්ගේ යුද්ධයෙහි;
 මහා සාර්ථවාහ සෙනාව (493³⁵) = මහත් තවලම් පිරිස;
 මහෙශාධ්‍ය (5²²) = ශ්‍රේෂ්ඨ;
 මහොදරය (387²⁶) = මහබඩ;
 මාගවිකයාගේ (581²⁵) = මුව වැද්දගේ;

මාතෘසාතක (439¹⁴) = මව මැරූ තැනැත්තා;
 මාත්‍රඥතාවය (495⁷) = පමණ දන්නා බව;
 මාත්සර්‍ය (533³⁶) = මසුරු;
 මානකුට (402¹⁷) = හොර මිනුම්;
 මාතිකා (423¹³) = ඇළ (කාණුව);
 මාරවාරණ කෙශරින්ද්‍රභූත වූ (216²⁷) = මාර නමැති ඇතුට කෙශර සිංහයෙක් වූ;
 මාමිනීශාස්ත්‍රකාරයා (532¹⁹) = නැව් පැදවීමේ ශාස්ත්‍රය දන්නා;
 මිත්‍ර සන්ථව (541¹⁷) = මිතුරන් හා එක්වීම;
 මිථ්‍යාප්‍රතිපත්ත (203⁸) = වැරදි සේ පිළිපත්;
 මිද්ධය (557¹) = වෛතසිකයන්ගේ මැළි ගතිය;
 මිනිස්පථය (270¹⁰) = මිනිසුන් වසන පෙදෙස;
 මිහිමඬල (-) = පොළොව;
 මුක්ත කෙශී (410²⁸) = මිදු කෙස් ඇති;
 මුග්ගසුපාතාවෙන් (520¹⁷) = මුං ඇට ව්‍යාඤ්ජනය සේ සැබෑ - බොරු මුසු කථාවෙන්;
 මුඤ්චනයෙන් (3³⁰) = මිදීමෙන්;
 මුට්ඨස්සතිය (471²⁵) = මුළා සිතිය;
 මුණ්ඩක වාදයෙන් (298¹⁴) = හිස මුඩුකළ තැනැත්තා ය යන කථාවෙන්;
 මුර්ඡන ව (256¹⁷) = සිහි මුළාව;
 මූලබ්ජ (501) = පැළවීමේ ශක්තිය ඇති අල හා මුල්;
 මූලොච්ඡන්ත (280³⁰) = මුලින් ම සිඳින ලද;
 මාත්‍යයෙහි (435⁷) = මරණයෙහි;
 මාදංගාදි (554¹⁶) = මිහිඟුබෙර ආදි;
 මාදුක (505⁹) = මාදු වූ, තද නො වූ;

මෙණ්ඩකයා (69³⁶) = බැටළුවා;
 මෙර සා (480²⁶) = මේරූ පර්වතය
 පමණ;
 මෙත්‍රියමංගී (256⁹) = මෙත්‍රියෙන්
 යුත්;
 මොසපුරුෂ (217¹²) = හිස් පුරුෂයා;
 මොහනීයයෙහි (440⁶) = මුළාව ඇති
 කරණ දෙයෙහි;
 මොහාන්ධකාරය (2¹) = මෝඩකම
 නමැති අඳුර;
 මෝවිට (337²⁸) = ගැටිය;
 යගුළිය (454²³) = යකඩ ගුළිය;
 යථාශක්තීන් (26²⁰) = ශක්තිය ඇති
 පරිද්දෙන්;
 යථාස්ථානයට (332²⁰) = නිසිතැනට;
 යන්ත්‍රමාරුවකින් (166²¹) = යන්ත්‍රයෙහි
 වාරුව හෝ උපකරණයකින්;
 යමකප්‍රාතිහාර්යය (126²⁷) = බුදුරජානන්
 වහන්සේ විසින් දැක්වූ ශරීරයෙහි එක්
 එක් රොමයකින් ගිනි කඳක් හා දිය
 කඳක් ද එකවර නිකුත්වන සේ පෙනුනු
 මහාප්‍රාතිහාර්යය;
 යවලාවකයන් (39¹) = යව කපන්නන්;
 යාවයොගී (287¹⁵) = ත්‍යාගශීලී;
 යුගග්‍රාහලක්ෂණ (533³⁵) = එකට එක
 කිරීම හෝ කීම ලක්ෂණ කොට ඇති;
 යුද්ධමුණවල් (347⁹) = යුද පෙරමුණු;
 යොගාවචර (39⁸) = භාවනාවෙහි
 යෙදුනු තැනැත්තන්;
 යොනකසුබ්‍රමාලිනී (78¹⁷) = යොනක
 දෙශවාසී සියුමැලි කාන්තාව;
 යොනිසොමනස්කාරය (38²⁵) =
 නුවණින් මෙනෙහි කිරීම;
 රක්තකම්බලිය (21³⁸) = රතු ලොමමය
 වස්ත්‍රය;
 රක්තවන්දනසාරාන්තරයෙහි (348²⁴) =
 රත්හඳුන් අරටුව තුළ;

රක්තපායා (572²¹) = පුඩාවා (කුඩැල්ලා);
 රජනීය (440⁵) = ඇලුම් කටයුතු;
 රජස් මල කර්දම (416⁹) = දූවිලි-අසුවි-
 මඩ;
 රජෝපල්ලයෙන් (344¹²) = දූවිලි හා දෑලි;
 රතනුප්පාදනයෙන් (500⁹) = රුවන්
 ඉපදවීමෙන්;
 රථපඤ්ජරය (31³⁶) = රියමැදිරිය;
 රන්ඉද්ද (385³⁶) = රනින් කළ කුර;
 රන්ධු කොට (480²³) = සිදුරු කොට;
 රන්බාපත (336⁶) = රනින් කළ බාපත,
 (බාපත නම් උළුවස්සේ උඩ හරස් ලිය
 යි);
 රන්නිෂ්කදහසක් (390²⁰) = රන් කාසි
 දහසක්;
 රසකාරක (315²⁸) = අරක්කැමි;
 රාජකාත්‍යසංවිධානයෙහි (3³³) =
 රාජකාර්යයන් පිළියෙළ කිරීමෙහි;
 රාජසුබ්‍රමාල (31²⁵) = රජ හෙයින්
 සියුමැලි;
 රාජ්‍යපථවික (318⁶) = රජු වෙත ජීවත්වන;
 රාත්‍යවශෙෂය (104¹⁶) = රාත්‍රිය පිළිබඳ
 ඉතුරු කොටස;
 රැහැණ ව (386²⁴) = කිපී;
 රිදීසංඛයෙන් (503⁶) = රිදියෙන් කළ
 හක්ගෙඩියෙන්;
 රූප්පණාර්ථයෙන් (553³⁶) = වෙනස්වන
 (නැසෙන) අරුතින්;
 රූක්ෂ (562¹) = රළු;
 රොගුප්පාදක (222²) = රොග උපදවන;
 රොපණය (54³²) = වැවීම;
 ලක (588³³) = ඉලක්කය;
 ලක්ෂණොපනීධ්‍යානාදී (482¹⁸) =
 අනිත්‍යත්වාදී ත්‍රිලක්ෂණයෙන් සලකන
 විදර්ශනාභාවනාව ආදී;
 ලංසනය (98¹⁸) = පැනීම;

ලේජාවිච්ඡේදනී (146¹⁸) = ලේජාව සිදු දමන්නී;
 ලේජපෙසල (525¹⁷) = ලේජා ඇති, ප්‍රියශීලී (සිල්වත්);
 ලකු (47¹⁸) = ලාකඩ;
 ලවණරස (75¹¹) = ලුණුරස;
 ලහුකපරිවර්තන (18¹⁷) = සැහැල්ලු පැවැත්ම;
 ලාබුලතාවගේ (526⁴) = ලබුවැලේ;
 ලාභාග්‍ර යොශොග්‍ර ප්‍රාප්ත විය (290¹⁹) = ලාභයෙන් - යශසින් - අගතැන් පැමිණියේ විය;
 ලාමක (191¹³) = පහන්;
 ලාමකවිතර්ක (494¹⁸) = පහන් අදහස්;
 ලාස්ස (121¹¹) = නැලී හතර;
 ලැව්ගින්නක් (244²⁰) = වනයෙහි අතු ගැටීමෙන් හටගන්නා ගින්න;
 ලිංගඅන්තර්ධානය (161²⁶) = ශ්‍රමණවෙශය අතුරුදහන් වීම;
 ලිංගත්ථෙත භාවයට (363²⁵) = මහණවෙස සොරකම් කළ බවට;
 ලුලිප්ත (497²⁷) = ආලේප කළ;
 ලුග්ග (293²⁶) = නැසුණේ;
 ලුඤ්චනය (326²⁹) = සිඳීම;
 ලුද්ධතර (176⁸) = ඉතා ලොහි වූ;
 ලුලිත (358¹⁵) = කැලඹුණේ;
 ලුබවීවරයෝ (481⁸) = රළු සිවුරු;
 ලෙබනීය වූ බෙහෙත් (218³³) = දෙස් සිඳීමට සුදුසු බෙහෙත්;
 ලෙඩ්ඩු (352²¹) = ගල්කැට;
 ලෙය්‍ය (442²⁸) = ලෙවිය යුතු;
 ලොකපාලකයන් (27²²) = ලොව රකින්නන්;
 ලොකාන්තරික මහා නරක (335²⁷) = ලොක තුණක් අතර ඇති නරකය;
 ලොකාමිස (53²¹) = පස්කම් සැප;

ලොකායත මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ශාස්ත්‍රය (13³⁷) = ලොකයෙහි පැතර ගිය විතණ්ඩ ශාස්ත්‍රය හා මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ප්‍රකාශක ශාස්ත්‍රය, ස්වමතය ඔප්පු කිරීමෙන් පමණක් පරමත බණ්ඩණය උගන්වන ශාස්ත්‍රය හා උච්ඡේදවාදය ද ලොකායතන ශාස්ත්‍ර නම් වේ.
 ලොකුත්තර (100¹¹) = ලොව එතර කරණ ලොවින් එතර වූ;
 ලොමහර්ෂණය (2⁵) = ලොවු දහගැණීම, ලොම් කෙළින් සිටීම;
 ලොහිතවන්දන (450³³) = රත්හඳුන්;
 ලොහිතපක්ඛන්දිකා (164¹⁸) = ලේ අතීසාරය;
 ලොහිතූප්පාදක (439¹⁵) = බුදුන්ගේ ශරීරයෙන් ලේ නික්මවන්නා;
 වකුල (489⁶) = මූනමල්;
 වග්ගුලියාගේ (571²⁷) = වවුලාගේ;
 වප්‍රොපම (53¹⁶) = වප්‍රයකට දියමන්තියකට සමාන උපමා ඇති;
 වඤ්චාප්‍රවෘත්ති (534¹) = රැවටිලි පැවතුම්;
 වට්ටංගුලයාදී (311³⁹) = වට ඇඟිලි ආදී;
 වට්ටනාවලිය (339¹⁸) = ගුළි මාලය, නවගුණවැල;
 වඩබාග්නිය (99³⁶) = මුහුදෙහි ඇතැයි සැලකෙන වෙළඹකගේ මුඛය වැනි ගිනිදළුව;
 වණවිෂවි (418¹⁴) = කුවාලයේ සිටිය (හම);
 වණපොත් (16²⁶) = කටපාඩම්;
 වනිප්‍රකාර (361²⁹) = වැට පවුරු;
 වධ්‍යයා (420²⁸) = වධ කට යුක්තා (දඬුවම් දියයුක්තා);
 වනඡණ්ඩය (540²⁶) = වනලැහැබ;
 වපුට (312²¹) = වපුරා;

වරප්‍රවරානර්ස (484²³) = ඉතා වටිනා;
 වරහවන ශතසහස්‍රයෙන් (2²⁷) = උතුම්
 ප්‍රාසාද ලක්ෂ ගණනින්;
 වර්ණ පාදබන්ධන (229¹⁸) = අකුරු හා
 පද බැඳුම්;
 වශීප්‍රාප්ත වූ (198¹⁰) = යටතට පැමිණි;
 වශීභාවප්‍රාප්ත (286¹⁵) = වසඟ බවට
 පැමිණි;
 වස්තුප්‍රධාන (3¹⁷) = බඩුපොදි;
 වස්ත්‍ර ගුණය (211²³) = රහසඟ;
 වස්සිකා (347¹⁹) = සමන්මල්;
 වන්තිසන්තාප (357⁹) = ගින්නෙන්
 තැවීම;
 වාක් ප්‍රණිධානය (335¹⁴) = වචනයෙන්
 ප්‍රාර්ථනාව තැබීම;
 වාග්භෙද්‍ය කර (309²⁰) = වචනය බිඳ
 (වචනයෙන් කියා);
 වාචුග්ගත (13³¹) = කටපාඩම් කිරීම;
 වාතපානය (64¹²) = කවුළුව;
 වාතසමුට්ඨාන (164³⁴) = වාතයෙන් හට
 ගැනීම ඇති;
 වාතාතප (357¹³) = (වාත ආතප) සුළං
 අවු;
 වාදමථනය (490¹¹) = වාද මැඩීම;
 වාමග්‍රාහී (423⁷) = වරදවාගත්තෝ
 (අනාදරයෙන් ගත්තෝ);
 වාරන කුරඟ (572¹²) = ඇත් අස්;
 වාලරජ්ජුව (206²) = ලොම් රැහැන;
 වාලවෙධිරුපීන් (256³³) = රොමයන්
 දෙපළ වන සේ විදීමෙහි දක්ෂයන්;
 වාස්තුවිද්‍යාවෙන් (520²⁵) = ගෙබිම්
 ශාස්ත්‍රයෙන්;
 වැසිසළු සිවුරක් (326¹⁵) = වැසි
 කාලයෙහි ප්‍රයෝජන ගණු ලබන
 වස්සික සාටිකා සිවුරක්;
 වැහැරි සිවුර (259¹¹) = රූක් පට්ටාවලින්
 කළ සිවුර;

විකිරෙන්තේ ය (323²⁰) = විසිරෙන්තේ
 ය;
 විකුණ ගන්නා (408⁹) = මිලදීගන්නා;
 විකොපනය (367⁶) = කැඩීම, බිඳීම;
 වික්ෂිප්ත (296²³) = විසුරුණු;
 විචාරය (72²⁵) = විත්තවෛතසිකයන්
 අරමුණෙහි හසුරු වන විත්තගතිය;
 විවිත්‍රවිතාන (416⁷) = විසිතුරු වියන්;
 විජයධිවජය (512³²) = ජයකොඩිය;
 විජානන (-) = දැන ගැනීම;
 විජිනිපත්‍රය (-) පවත් අත්ත;
 විජ්ජුල්ලතාවෙන් (26³²) = විදුලියෙන්;
 විඤ්ඤත්තියට (306¹⁷) = (වචනයෙන්)
 හැඟවීමට, ඉල්ලීමට;
 විතර්කය (72¹⁸) = විත්තවෛතසික
 ධර්මයන් අරමුණට නංවන විත්ත
 ගතිය;
 විදර්ශනා (20¹³) = ලොකය අනිත්‍ය දුඃඛ-
 අනාත්ම වශයෙන් සැලකීම;
 විදුරෙන් (485³¹) = දියමන්තියෙන්;
 විද්වජ්ජන වූ (399¹⁶) = පණ්ඩිත වූ;
 විද්‍යාධර (265¹¹) = දෙව විශෙෂයක්;
 විද්‍යාධරයකු (187¹⁰) = විද්‍යාබලයෙන්
 අහසින් ගමන් කරන්නෙකු;
 විධමනය (323²⁰) = නැසීම;
 විධුපන (166⁶⁶) = හතරැස් පවත්පත;
 විධිවංසනය (4²³) = විනාශ කිරීම;
 විනයනය (311³⁰) = හික්මවීම;
 විනයභාව (549²⁹) = වෙන්වීම;
 විනිපාත (71²¹) = අවසඟ ව වැටෙන දුක්
 බහුල තැන;
 විපරිත (355¹⁹) = පෙරළනු (වෙනස් වූ);
 විපාකුපභෝගි (368¹²) = විපාක විදින;
 විපිළිසර (424³⁹) = පසුතැවිලි;
 විබුධ (512⁴) = නුවණැති;
 විභජනය (75²⁹) = බෙදීම;
 විමල (342¹) = පිරිසිදු;

විමලානිප්‍රසන්න අනාවිල (565²⁹) =
 පිරිසිදු - පහන් - නොකැලඹුණු;
 විමුක්තික්‍රීඩාව (565³³) =
 කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම නමැති ක්‍රීඩාව;
 විමුක්ති ඥාන දර්ශන (-) =
 ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාඥනය;
 විමොක්ෂ වශයෙන් (303³⁷) =
 කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම් වශයෙන්;
 විරමණයෙන් (484²) = වෙන් වීමෙන්;
 විරූහණාර්ථයෙන් (313⁵) = පැලවෙන
 අරුතින්;
 විලෝකනය කෙරෙමින් (335²¹) =
 බලමින්;
 විවරයකට (184²⁷) = සිදුරකට;
 විවික්ත වූ (483³²) = විවෙකී වූ;
 විශද (-) = පිරිසිදු;
 විශුද්ධදෘෂ්ටිය (559¹⁵) = පිරිසිදු දැකීම;
 විශුද්ධතර (348²⁶) = ඉතා පිරිසිදු;
 විශුද්ධශුද්ධාදෘෂ්ටි (558³⁴) = පිරිසිදු
 ශුද්ධාව හා දෘෂ්ටිය;
 විෂපීත (259⁴) = විෂ පොවනලද;
 විෂම වෙනතාවකින් (295¹²) = වැරදි
 අදහසකින්;
 විසංඥ ව (396²) = සිහි නැති ව;
 විසභාග (91¹⁴) = සමාන නො වූ,
 වෙනස්;
 විසිමුන්දෙක් (311¹¹) = මුදු විස්සක්;
 විස්තීර්ණ (118¹) = පැතූරුණු;
 විස්තාර (401²⁹) = පැතූරුණු;
 විස්ථරණයෙන් (357¹) = පැතිරීමෙන්;
 විස්සත්ථ ව (592³) = විශ්වාසී ව, සැක
 නැති ව;
 වියඝිධිවච්ඡ (481⁷) = වීර්ය නමැති
 කොඩිය;
 වීර්ය ධුරධොරය්භ (313²³) = වීර්ය
 නමැති ධුරය උසුලන්නා;

වියඝිසන්නාපාග්නි (540⁵) = වීර්ය
 නමැති තවන ගිනි;
 වාක්ෂාග්‍රයට (266²) = ගස මුදුනට;
 වාෂ්ටිය (196¹⁶) = වැස්ස;
 වෙදකුය (266²⁶) = සාවි-යජුෂ් සාමන්
 යන වෙද කුණ;
 වෙමත්තතාව (409¹⁹) = වෙනස් බව;
 වෙයාකරණ ඡළංගශාස්ත්‍ර (321²²) =
 ව්‍යාකරණ ඇතුළු ශාස්ත්‍රාංග සය,
 ව්‍යාකරණ-ශික්ෂා-කල්ප-නිරුක්ති-
 ඡන්දස්-ප්‍රායානිෂ් යන සය;
 ව්‍යතික්‍රමණය (204³⁷) = කැඩීම;
 ව්‍යවස්ථානය (102⁸) = නියම කිරීම;
 පිරිසිදීම,
 ව්‍යාධ්‍යානයෙන් (513¹⁸) = විස්තර
 කිරීමෙන්;
 ව්‍යාධිය (51¹) = රෝගය;
 ව්‍යාපාද විතර්ක (464⁹) = ක්‍රොධ සහගත
 කල්පනා;
 ව්‍යාපාත (485¹⁸) = යෙදුණු;
 ව්‍යාප්ත වූ (264¹) = පැතූරුණා වූ;
 ව්‍යායාමයෙන් (62¹⁸) = උත්සාහයෙන්;
 ව්‍යාලමාගනිසෙවිත (523¹) = නපුරු
 සතුන් විසින් ඇසුරු කළ;
 ශධ (279¹⁶) = කපටි;
 ශතපුණ්‍යධරත්වාදී (253³⁷) = පින් ලකුණු
 සියයක් දැරීම ආදී;
 ශත්‍රුමථනය (-) = සතුරන් මැඩීම;
 ශමවර්යා (24⁶) = කෙලෙස් සංසිදුවීම
 පිණිස වූ ධාර්මික පැවැත්ම;
 ශරීර පටිඡග්ගනයෙහි (315³⁷) = ශරීර
 පොෂණයෙහි;
 ශරීරායාසයෙන් (223¹⁹) = ශරීරයෙහි
 පීඩාවෙන්;
 ශස්ත්‍රයෙන් (549⁷) = ආයුධයෙන්;
 ශස්ත්‍රවෙගප්‍රතිපීඩිත වන ලදු ව (435²⁸)
 = අවි පහරින් පෙළී;

ශසොද්ධරණ (436³⁹) = උගුළන හෝ කපන;
 ශර්දුලයා (519²²) = දිවියා;
 ශාලාවනොදානසෙහි (1⁸) = සල් උයන්හි;
 ශාසනප්‍රතිරූප (511¹³) = ශාසනයට ගැළපෙන;
 ශාසනානභිරති (494¹⁹) = සස්තෙනි නො ඇල්ම;
 ශාසනායුෂ්‍යප්‍රවේණිය (161³⁰) = ශාසනයාගේ ආයු පරම්පරාව;
 ශාශ්වත (177⁵) = හැම කල්හි පවත්නා;
 ශක්ෂණය (38⁹) = පුහුණු කිරීම;
 ශක්ෂාපදව්‍යානික්‍රමණය (534³⁰) = සික පද මැඩීම;
 ශක්ෂාප්‍රත්‍යාධ්‍යානය කොට (210¹⁸) = ශක්ෂා ප්‍රතික්ෂේප කොට;
 ශිරොමස්තක (437²⁸) = හිස මත;
 ශීල ගෞපනය (383³²) = සිල් රැකීම;
 ශීලභූෂණසාමිගණ (544¹¹) = සිල් බරණින් සැරසුනු සාමි සමූහයා;
 ශුක්ලපක්ෂාභිවර්ධමාන (380³⁵) = පෙරපස වැඩෙන;
 ශුෂ්කවලාහක ගර්ජනා (229²⁸) = වැසි නැති ගෙරවුම් හඬ;
 ශුෂ්ක විදර්ශක (367¹⁵) = හුදු විදර්ශනාව පමණක් උපදවා ක්ලේශක්ෂය කළ අභිඥාදිය නැති රහතන් වහන්සේ;
 ශුෂ්ක වූ (574²⁶) = වියළි;
 ශුන්‍ය (-) = හිස්;
 ශුන්‍යාගාරයෙහි (528²) = හිග් ගෙහි;
 ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත (20⁶) = හිස්බව පළ කෙරෙන කථාවෙන් යුක්ත;
 ශාංග (36³⁵) = අග;
 ශාංගිවෙර (73¹⁶) = ඉඟුරු;

ශෛක්ෂායෝ ය (480³) = රහතුන් වහන්සේ හැර සෙසු මග ඵල ලාභිහු නික්මෙන හෙයින් ශෛක්ෂයෝ ය;
 ශොක්‍රය (442²³) = කණ;
 ශොභන (83²⁹) = හොබනා, යහපත්;
 ශ්‍රමනකවාදයෙන් (298²⁰) = නින්දිත ශ්‍රමණයා යන කථාවෙන්;
 ශ්‍රමණප්‍රතිපද වචනයෙක (284⁹) = පැවිද්දන්ගේ ප්‍රතිපත්තිය පැවසෙන වචනයෙකි;
 ශ්‍රමණසාරූප්‍ය (284¹⁰) = ශ්‍රමණයන්ට ගැළපෙන;
 ශ්‍රමණානුවිෂවික (-) = ශ්‍රමණයන්ට සුදුසු;
 ශ්‍රවණප්‍රගුණධාරණයෙන් (4²⁵) = ඇසීම - පුහුණුකිරීම - දැරීම යන මෙයින්;
 ශ්‍රොතාපත්තිඵලයට (41³⁵) = සොතාපත්තිමගේ සිතට අනතුරුව ඇති වන ඒ ඒ විත්තයෙහි විපාක සිතට;
 ශ්‍රොතාජනමනාප්‍රසාදජනක වූ (4³⁴) = අසන ජනයන්ගේ සිත්හි සතුට උපදවන්නාවූ;
 ශ්වෙතවර්ණ ප්‍රාකාර පංක්තියෙන් (2²²) = සුදු පවුරු පෙළින්;
 ඡට්ඨිධ වූ සංඥාව (554³³) = සවැදැරුම් හැඟීම;
 ඡඩ්භිඤ්ජාභිත්ඵයෙන් (1¹⁸) = ඉද්ධිවිධ, දිබ්බසොත, පරචිත්ත විජානන, පුබ්බෙනිවාසානුස්සති, දිබ්බවක්ඛු, ආසවක්ඛය යන ඤාණ සය ලැබීමෙන්;
 ඡඩායතනයන් (59⁸) = වක්ඛු, සොත, සාණ, ජීවිහා, කාය, මන යන ආයතන සය;
 ඡඩි අසාධාරණ ඥානයෙන් (288²¹) = අන්‍යයන් හා සාධාරණ නො වූ ඥාන සයකින්;
 සංයුක්ත (112³³) = එකට යෙදුනු;

සංවෘත (483²) = වසන ලද;
 සංවෘති දෙවියන් (192⁸) = දෙවියන් ශී
 සම්මත වූ රජුන්;
 සංසක්තයක් (502³) = ඇලීමක්;
 සංසන්දනය (159¹⁰) = ගැලපීම;
 සංසාරභීරුක ගුණභූෂණ (509¹⁸) =
 සසරට බිය වන ගුණ නමැති අබරණ
 ඇති;
 සංසාෂ්ටි විරහිත (542⁷) = සංසර්ග
 රහිත;
 සංසෙද්ඡ (368¹³) = කුණු ආදියෙහි
 තෙතමනින් උපදනා;
 සංස්කාර ධර්ම (61²⁵) = හේතුවලින්
 හටගන්නා දෙය;
 සංස්කාර විපරිණාම (313²⁶) =
 හේතුවෙන් හටගත් ධර්මයන්ගේ
 වෙනස් වීම;
 සකල නගරාංග ශ්‍රී සමාද්ධි සම්පන්න ශ්‍රී
 වර්ධන පුරයට (4⁴) = සියලු
 නගරාවයවයන් ගෙන් සැදුම් ලත් ශ්‍රී
 වර්ධන පුර නැමැති නගරයට;
 සකලිකා (164¹⁷) = කැබැල්ල, ගල්පතුර;
 සකාදගාමී ඵලයට (41³⁵) = කාම
 හවයෙහි එක් වරකට වඩා උත්පත්තිය
 ගෙන දීමේ ශක්තිය සිදු දැමූ සකාදගාමී
 මගේ සිතේ විපාක සිතට;
 සක්ඛරා (255¹⁹) = ගල්කැට;
 සක්ලේශයාහට (233²⁸) = ක්ලේශ
 සහිතයාහට;
 සගයෙනි (6²⁶) = යහළුවෙනි;
 සංකාරස්ථානයෙනි (515³¹) = කසළ
 ගොඩෙහි;
 සංකුපඵයෙනි (404¹⁷) = උල් සවිකර එහි
 බැඳී රැහැන්හි එල්ලී යා යුතු පර්වත
 මාර්ගයෙනි;
 සංබලිකඛන්ධනයෙන් (183³³) =
 හැකිල්ලෙන් (මාංවුවෙන්) බැඳීමෙන්;

සගළ සිවුර (223⁵) = දෙපට සිවුර;
 සංඝාටි (-) = දෙපට සිවුර;
 සංඥ (32²⁹) = හැඳිනීම;
 සජොතිභූත (97³⁷) = දූල්වෙන;
 සජ්ඣායනා (35⁹) = පාඩම් කීම;
 සංජානන (71¹) = හැඳින ගැනීම;
 සණ්ඨාන (410) = සටහන;
 සණ්ඨ සුඛුම ශාන්ත ප්‍රණීත සමාපත්ති
 (500⁷) = ඉතා සියුම් ශාන්ත වූ උතුම් ඵල
 සමවත්;
 සතර සාද්ධිපාදයෝ (43²⁴) = සාද්ධියට
 අත්තිවාරම් වන ඡන්ද - චිත්ත - විරිය
 - විමංසා යන සතර;
 සතර සතිපට්ඨානයෝ (43²³) = කාය,
 වේදනා, චිත්ත, ධම්ම යන සහිය
 පිහිටුවිය යුතු ධර්ම සතර;
 සතර සංග්‍රහ වස්තු (105⁴) = දන, ප්‍රිය
 වචන, අර්ථවර්යා, සමානාත්මතා යන
 සතර;
 සතසහසුරාව (17³) = සිය දහස් නාද;
 සති සම්මොසය (414³⁵) = සිහි මුළුව;
 සතෙකිව්ඡ (484¹⁶) = පිළියම් සහිත;
 සතොස් (286²⁰) = ලත් දෙයින්
 සතුටුවීම;
 සත්කායදාෂ්ටිය (317²⁷) = ආත්මයක්
 ඇත යන දාෂ්ටිය
 සත්තුපලද්ධියෙක් (369⁷) = සතෙකු-
 පුද්ගලයෙකු ලැබීමෙක්;
 සත්ප්‍රායසම්පජ්ඣය (530¹⁹) =
 කටයුත්තක් කිරීමේ දී එහි හොඳ
 නොහොඳ සලකා බැලීම;
 සත්වකාය පරියාපන්න වූ (28¹⁹) = සත්ව
 සමූහයාට ඇතුළත් වූ;
 සදන්තල් (382⁴) = දනශාලා සය;
 සද්ධර්මාමාතවර්ෂාවෙන් (26³³) =
 සදහම් අමා වැස්සෙන්;

සද්ධිත්ථිය (39³⁶) = සහජාත ධර්මයන්ට
 ප්‍රධාන වූ ශ්‍රද්ධාව;
 සනරාමරසකල ලොකය (538³⁴) = දෙවි
 මිනිසුන් සහිත සියලු ලොකය;
 සන් (337³⁴) = සංඥ;
 සන්තර්පණය (26³⁴) = මනා කොට
 පිණවීම;
 සන්තර්පිත (488⁷) = තෘප්ත;
 සන්තාපනය (574¹) = තැවීම;
 සන්තිකයට (28²) = සමීපයට;
 සන්ත්‍රාසය (184¹) = තැති ගැණුම;
 සන්දන (146⁷) = ගලා බැසීම;
 සන්ධාරණ (495³²) = මනා, දැරීම;
 සන්තාසියා (168³⁸) = ගිහිගෙය හැර ගිය
 තාපසයා, පරිබ්‍රාජකයා;
 සන්තිපාත (148¹³) = එක්තැන් වීම;
 සන්තිපාතිකයෙන් (437⁴) = තුන් දෙස්
 කිපීමෙන්;
 සන්තිහිත (457²⁹) = තැන්පත් කළ;
 සපදනවාරී (483³³) = ගෙපිළිවෙළින් පිඬු
 සිඟන;
 සපදනවාරීකංගය (503³⁰) =
 ගෙපිළිවෙළින් පිඬු සිඟීම නමැති
 ධුතාංගය;
 සප්ත පදව්‍යතිහාරාවසානසෙහි (335²⁸)
 = පියවර සතක් යෑමෙන් පසු;
 සප්තප්‍රතිෂ්ඨිත (406²⁷) = පා සතර-
 සොඬ-වලග-රහසඟ යන අවයව සත
 බිම පිහිටි;
 සප්තභූමක (291¹²) = සත්මහල්;
 සප්තවිධ රත්නයෙන් (336²⁶) = චක්‍ර-
 හස්ති-අශ්ව-මණි-ස්ත්‍රී-ගෘහපති-
 පරිණායක යන රත්න සතෙන්;
 සබ්බට්ඨක (418²⁰) = සියල්ලෙන් අට
 බැගින්;
 සහෙදන වූ (359²⁹) = මද බිඳීම් සහිත;

සහාජනයන්ගෙන් (3⁴) =
 සාමාජිකයන්ගෙන්;
 සමක තැන් (524¹²) = සමාන අය;
 සමංගිභූත (57²²) = යුක්ත වූ;
 සමජ්ජදන (402¹⁵) = මුදල් අය නොකර
 නෘත්‍ය දැක්වීම;
 සමක්‍රීංශන් පාරමීධර්මයන් (1⁴) =
 පෙරුම්දම් තිස, 1. දන, 2. සීල, 3.
 නෙක්ඛම්ම 4. පඤ්ඤ, 5. විරිය, 6.
 බන්ති, 7. සච්ච, 8. අධිෂ්ඨාන, 9.
 මෙත්තා, 10. උපෙක්ඛා යන දශය,
 පාරමී - උපපාරමී - පරමත්ථ පාරමී
 වශයෙන් සමතිසෙකි;
 සමන්තචක්ඛු (132²¹) = සමතැස්,
 සර්වඥයන් වහන්සේ;
 සමඵභාවනා (43²⁶) = සමාධිභාවනා;
 සමන්විත ව (57²²) = යුක්ත ව;
 සමස්ත ගුණගණාහරණ විභූෂිත වූ (4¹⁴)
 = සියලු ගුණ සමූහ නමැති ආහරණයන්
 ගෙන් අලංකෘත වූ;
 සමස්තරිපු (3²⁶) = සියලු සතුරන්;
 සමස්තාරිෂ්ටපාපාන්ධකාරය (4²³) =
 සියලු අයහපත් පාප නැමැති අඳුර;
 සමාධිත්ථිය (39³⁶) = සහජාත ධර්මයන්ට
 ප්‍රධානවන වින්තෙකාග්‍රතාව
 සමාන සංවාසය (128²⁸) = එක් ව
 විනයකර්ම කිරීම නමැති වාසය;
 සමාධිය (45⁶) = සිතේ එකඟකම;
 සමාධි ස්තම්භයෙහි (350¹⁸) = එකඟ
 බවනමැති කණුවෙහි;
 සමීපාපනයකින් (327¹⁰) = ලඟ වෙළඳ
 සැලකින්;
 සමුදයධර්ම (20⁸) = හේතුවක්
 මුල්වීමෙන් හටගන්නා ධර්ම;
 සමුල්ලපන සංසර්ගය (542¹³) = එක් ව
 කථා කිරීම නමැති සංසර්ගය (ගැටීම);
 සමූහනනය (175⁶) = නැසීම, ඉඟිල්ලීම;

සමෝසාරිත (491¹²) = ඇතුළත්;
 සමාග්දාෂ්ටික (112⁷) = නිවැරදි දැකීම
 ඇත්තා;
 සම්පක්ඛන්දන (40³⁰) = පිවිසීම;
 සම්පජානකාරී (416¹⁷) = නුවණින්
 සලකා බලා ක්‍රියා කරණසුලු;
 සම්පජාන මුසාවාදය (250¹⁹) = දූත දූත
 බොරැකීම;
 සම්පරිවර්තනය (350⁵) = හැම අතට
 පෙරළීම;
 සම්ප්‍රජානන ප්‍රඥාවෙන් (52¹⁹) = මනා
 සේ දනගන්නා නුවණින්;
 සම්ප්‍රදලනය (18⁶) = පළා දැමීම, විනාශ
 කිරීම;
 සම්ප්‍රසාදන (40³¹) = පැහැදවීම;
 සම්බාධ වූ (332²⁷) = කරදර සහිත වූ;
 සම්භව (50²⁶) = හට ගැනීම;
 සම්භව වන බව (337¹) = ලැබෙන බව;
 සම්ම (60⁷) = කයිතාළම;
 සම්මන්තකාරී (247³) = යහපත් බව
 කරණ;
 සමාක් ප්‍රතිපත්තියෙහි (454¹¹) = යහපත්
 පිළිවෙතෙහි;
 සරාජික (399¹³) = රජුන් සහිත;
 ස්වර්ණ පෙලාන්තරයෙහි (-) =
 රත්පෙට්ටිය තුළ;
 සර්වක්ලේශ ශත්‍රු මඵනයට (355²) =
 සියලු කෙලෙස් නමැති සතුරන්
 මැඩීමට;
 සර්වජන ප්‍රතිකූලය (561¹⁹) = සියලු
 දෙනාට පිළිකුල්;
 සර්වඥ සූර්ය දිව්‍යරාජයාගේ (54¹⁰) =
 තථාගත නමැති හිරු දෙව් රජුගේ;
 සර්වඥතාඥනය (139²⁶) = සියල්ල
 දන්නා නුවන;
 සර්වශාභාදනය (250¹⁶) = ගෙය සහිත
 සියල්ල ගැනීම;

සර්වභවාභවගතියෙහි (303²⁷) = සියලු
 උස් පහත් භවයෙහි හා දිව්‍යාදි
 ගතියෙහි;
 සර්වවාදි වාරණ කෙශරීන්ද්‍රභූත (513¹⁶)
 = සියලු වාදී නමැති ඇතුන්ට
 සිංහරාජයෙක් වූ;
 සර්වශාස්ත්‍රාර්ණවපාරගත (3³⁵) = සියලු
 ශාස්ත්‍ර නමැති සාගරයාගේ පරතෙරට
 ගිය;
 සර්වශීලාවාර සම්පන්න (396³¹) = සියලු
 යහපත් පැවතුම්වලින් යුත්;
 සර්වාර්ථසිද්ධි කාරක (362⁸) = සියලු
 යහපත කරණ;
 සර්වාන්තරායයෝ (186¹⁶) = සියලු
 උවදුරු;
 සර්වාපණය (478²³) = සියල්ල ඇති
 වෙළඳ සැල;
 සර්ව සංස්කාර ප්‍රවෘත්තීන්ගේ (540³⁴) =
 සියලු සංස්කාරයන්ගේ පැවැත්මේ;
 සලහයා (556³³) = පළඟැටියා;
 සල්කැළණියගේ (514⁶) = ශාලකලාණ
 වෘක්ෂයාගේ;
 සල්ලෙඛිකාවාර (308¹⁸) = කෙලෙස්
 සිදින පැවතුම්;
 සල්ලෙඛිතාවාර (491⁴) = කෙලෙස් කපා
 ලන හැසිරීම්;
 සසංස්කාරික කුශලචිත්ත (5²⁹) = තමා
 විසින් හෝ අනුන් විසින් කළ පසුබැසීම්
 ආදී පූර්වයොග ඇති කුසල් සිතෙන්;
 සහජාන ධර්මයන් (555⁹) = එකට උපන්
 ධර්මයන්;
 සහඹූ ව (332⁸) = භාර්යාව සහිත ව;
 සහල්ලෙක (162³¹) = උඩහල්ලෙක, ද්‍රව්‍ය
 දමා උඩ එල්ලා තබන කුඩය;
 සහසු කීරණයාගේ (489²⁹) =
 සූර්යයාගේ;
 සළාවේගය (529²) = සුළියේ වේගය;

සාකච්ඡාවට (29²³) = කථාබස් කිරීමට;
 සාකච්ඡා (77¹) = ගැල් පදවන්නා;
 සාක්ෂාත් (449⁸) = ප්‍රත්‍යක්ෂ;
 සාර්ථක සම්පජ්ඣය (530¹⁸) =
 කටයුත්තක ප්‍රයෝජන සහිත බව
 සලකා බැලීම;
 සාදියනා (115³⁶) = ඉවසීම;
 සාන්ද්‍රාණික (455²⁴) = මෙ ලොවට
 අයත්;
 සායනය (64³⁵) = රස දැනීම;
 සායන (587²⁵) = රස බැලූ;
 සාවද්‍ය ධර්මයන් (43¹⁴) = සදෙස
 ධර්මයන්;
 සාවද්‍යානවද්‍ය (532³¹) = වරද සහිත-
 රහිත, වැරදි-නිවැරදි;
 සාරග්‍රහණයකට (455⁴) = සාර යයි
 ගැණීමකට;
 සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් (1³) =
 ලක්ෂයක් අධික කොට ඇති අසංඛ්‍ය
 කල්ප සතරක්;
 සැණකෙළියෙන් (335³¹) = උත්සව
 ක්‍රීඩායෙන්;
 සැපවිහරණය (18³³) = සුව සේ විසීම;
 සැර පහර (261²⁸) = ඊ පහර;
 සිගාවරල (338¹) = කෙස්වැටිය;
 සිගාලයකු (28²⁴) = හිවලෙකු;
 සිනිකද (529²⁴) = නැංගුරම;
 සිලාසට්ටනයෙන් (233⁴) = ගල්
 ගැටීමෙන්;
 සිලෝක (529⁴) = කීර්තිය;
 සිවුපිළිසිඹියායෙහි (1¹⁹) = අර්ථ, ධර්ම,
 නිරුක්ති, ප්‍රතිභාන යන සතර පිළිබඳ
 ඥාණයන්හි;
 සීමා අතුර (-) = සීමාව අතර;
 සුංක (509²³) = අයබද්ද;
 සුංකස්ථාන (503¹⁵) = බදු ගෙවිය යුතු
 ස්ථාන;

සුකාන දුෂ්කාන කර්ම (7³³) = යහපත්
 කොට හා නපුරු කොට ද කරණ ලද
 කර්ම, කුසල්-අකුසල්;
 සුගතගාම (459⁵) = බුද්ධධර්මය;
 සුගතවර ධර්ම සෙනාධිපති වූ (564⁶) =
 උතුම් බුදු දහමට සෙනෙවි වූ;
 සුගතොවාදකාරී (564¹¹) = බුදුන්ගේ
 අවවාද කරණ;
 සුගන්ධාපණයෝ (484³⁷) = සුවඳ වෙළඳ
 සැල්;
 සුගෘහීත (318¹¹) = තදින් අල්වාගත්;
 සුනිර්වේදනය (196²⁶) = මනා කොට
 ලිහීම;
 සුන්දරගුණනිධාන (102⁷) = යහපත්
 ගුණයන්ට නිධානයක් වැනි;
 සුභාෂිතය (535¹⁸) = යහපත් වචනය;
 සුමර්දිත වර්මයක් (553²⁶) = මොනවට
 පදම් කළ හමක්;
 සුරාසොණ්ඩ (108³¹) = මත්පැනෙහි
 ලොල් අය;
 සුවඳ පසගුල් (383⁶) = සුවඳ
 කල්කාදියෙන් ඇඟිලි පස සිටින සේ
 සටහන් කිරීම;
 සුසණ්ඨිත (301¹⁴) = මනාව පිහිටි;
 සුහිත (345⁸) = අනුභවයෙන් සැහීමට
 පත්;
 සුහුරුබන්ධු (132²⁸) = මාමාගේ පුතා,
 මස්සිනා;
 සුක්ෂ්ම (1²²) = සියුම්;
 සුවි මුඛ ප්‍රමාණ (501⁵) = ඉදි කටු අග
 පමණ;
 සුත්ඵල්ල පද්මයක් (461³) = මනා ව
 පිපුණු පියුමක්;
 සුත්‍රදශාතිරෙකශත (115¹²) = දශයක්
 අධික කොට ඇති සුත්‍ර සියය, 110,
 සුදයෙක් (356¹³) = අරක්කැමියෙක්;
 සේනුවට (251³⁰) = ඒදණ්ඩට;

සෙවිතවාධර්ම (43²⁹) = සේවනය
 කටයුතු ධර්ම;
 සෛන්ධවයන් (28⁹) = සින්ධු නදී
 තීරයෙහි උපන් අශ්වයන්;
 සොකසල්ලය (543¹⁹) = සෝක නමැති
 හුල;
 සොතයෙන් (-) = කණින්;
 සොපාන මාලාවෙන් (492¹⁴) = තරප්පු
 පේළියෙන්;
 සොම්නසින් (104²⁵) = සතුටින්;
 ස්තබ්ධ (542⁷) = තද;
 ස්ථානොචිතප්‍රඥ (105⁴) =
 (ස්ථාන+උචිත) තැනට සුදුසු නුවණ;
 ස්ථානොත්පත්තිකප්‍රඥ (5²⁷) = තැනට
 සුදුසු පරිදි උපන් නුවණ;
 ස්තේහනීය වූ (218³⁸) = තෙත් කටයුතු
 වූ;
 ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය (554¹⁹) = ස්පර්ශ කටයුතු
 දෙය;
 ස්මෘතිසම්පන්න (543¹¹) = සිහියෙන්
 යුක්ත;
 ස්වර්ගගාමී (134⁶) = දෙව්ලොවට යන;
 ස්වර්ණකදලිස්කන්ධයක් (396²) = රන්
 කෙසෙල් කදක්;
 ස්වර්ණකාරයෙකු (101⁸) =
 රන්කරුවෙකු;
 ස්වර්ණහිංකාරය (382¹²) = රන්
 කෙණ්ඩිය;
 ස්වර්ණභාණ්ඩාගාර (3¹⁴) = රන් බඩු
 ගබඩා;
 ස්වර්ණාංකුරද්වයයක් (3³⁹) = රන් පැළ
 දෙකක්;
 ස්වල්පවචනීය (302⁷) = සුළු යයි කිය
 යුතු;

ස්වසන්තානය (416¹³) = සිය සිත්
 පරම්පරාව;
 ස්වභස්තයෙන් (15²⁴) = සියතින්;
 හලාහල (144³⁸) = නපුරු විෂ;
 හසරකින් (508²²) = මගකින්;
 හස්තාංගුලි (404²⁶) = අතේ ඇඟිලි;
 හස්තපාද කුකුස් (314²⁴) = අත් පා
 විකාර;
 හස්තපාවිෂේදනය (132²) = අත් පා
 සිදීම;
 හස්තමුද්‍රා ශාස්ත්‍රය (68³²) = අතින් යම්
 යම් ලකුණු දැක්වීමෙන් අන්‍යයන්ට සිය
 අදහස ඇඟවීමට උගන්වන ශාස්ත්‍රය;
 හස්තාශ්ව රථ පන්ති (45²¹) = ඇත්-අස්-
 රිය-පාබල;
 හිමගිරි ශිඛර (2²⁶) = හිමාලය, පර්වත
 මුදුන;
 හිනි ගැට (426³⁵) = ඉන්නෝ;
 හිකාරයෝ (423²⁴) = ගොවියෝ;
 හිනායුෂ්කයා (186²) = ගෙවුනු ආයු
 ඇත්තා;
 හිලිත (308³⁰) = නින්දිත;
 හිවැලක් (290¹⁹) = නගුල අග සවිකරණ
 යකඩ පතුරක්;
 හුණ ලැල්ලක් (364¹³) = උණ ලැල්ලක්;
 හෘදය පරිලාභය (447⁶) = ලෙහි දූවිල්ල;
 හෘෂ්ට කුෂ්ට ප්‍රමුදිත (510²⁷) = තුටු පහටු,
 ප්‍රීතිමත්;
 හෙප් සර සරිතාදියෙහි (357¹⁵) =
 පොකුණු-විල්-ගංගාදියෙහි;
 හෙම භාජනයක් (594²) = රන් බඳුනක්;
 හෙව (262²⁶) = වැටි;

මිලින්ද ප්‍රශ්නයෙහි ගැටපද විවරණය නිමි.